

J A C O B I
PIGNATELLI
E CRYPTALEIS IN SALENTINIS
Sacrae Theologiae, ac J. U. Doctoris
CONSULTATIONUM
CANONICARUM
Tomus Octavus,

IN QUO PRÆCIPUÆ CONTROVERSIAE DE IIS,
Quæ ad Sanctorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sacrum,
Concilium Tridentinum; ad Episcopos, & Regulares; ad immunitatem, liber-
tatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia potissimum pertinent;
non solum ex utroque Jure scripto, sed etiam ex Sacrarum Congregationum
decretis, rebus judicatis, placitis, atque consultis, ex prudentum responsis, ex
moribus receptis, breviter, ac perspicue dirimuntur.

OPUS OMNIBUS UTRIVSQUE FORI JUDICIBUS,
*Jurisconsultis, ac politici studii mystis, in primisque Summorum Pontificum, &
Rerumpublicarum Consiliariis, & Advocatis utile planè, ac necessarium.*

CUM DUPLICI INDICE, ALTERO CONSULTATIONUM
Singulis Tomis præfixo, altero RERUM NOTABILIUM ex pluribus in unum
Generalem coacto, singularique Volumine comprehenso.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMO STUDIO RECOGNITA
Multis in locis aucta, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXXVI.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

JACOBI
PIGNATELLI

ECCLYASTICIS IN SALENTINIS
SACRE THEOLOGICÆ, ac J. U. DOCTORIS
CONSULTATIONUM
CANONICARUM

Tomus Quartus

IN QUO PRÆCIPUE CONTROVERSIÆ DE HIS
Quæ ad Sacrorum Canonizationem, ac Sacros Ritus; ad Sacrum
Concilium Tridentinum; ad Episcopos & Regulares; ad immunitatem, libe-
tatem, jurisdictionem Ecclesiasticam, ac hujusmodi alia pertinentia per-
tinent, non solum ex utroque hujus temporis, sed etiam ex Sacrorum Conciliorum
decretis, rebus, iudiciis, placitis, acque consuetudinibus, ex prædictis, ex
motibus receptis, prædictis, ac prædictis derivantur.

OPUS OMNIUM UTRIUSQUE FORI IUDICII
Finitissimum, ac perfectissimum, in omni, ac singulis Sacrorum Pontificum, &
Sacrorum Conciliorum Constitutionibus, & Decretis, acque placitis, ac necessariis.

CUM PUBLICI INDICIS, ALTERO CONSULTATIONUM
Singulis Tomis præfixo, altero R. U. M. NOTARIUM ex pluribus in unum
Generalem coactis, singulisque Volumine comprehensio.

EDITIO QUINTA VENETA SUMMA, STUDIO RECOGNITA
Adhuc in locis, & a mendis expurgata.

VENETIIS, MDCCXXVI.

Ex Typographia Balloiana.
SUPERIORUM PERMISSU, ac PRIVILEGIO.

NUMERUS, ORDO, ET ARGUMENTA

Consultationum, quæ in hoc Octavo Tomo continentur.

CONSULTATIO I.

AN, & quatenus Eremitæ gaudeant privilegio fori? Ubi de pluribus Eremitarum generibus, eorumque fraudibus, & imposturis?

CONSULTATIO II.

Testator legavit, quod Episcopus eligat pauperes virgines ad dotes, a se relictas, pro monachandis. Mittitur ad diocesim Episcopi Vicarius Apostolicus. Queritur, an hæc electio, sive nominatio pertineat ad Episcopum, an verò ad Vicarium Apostolicum?

CONSULTATIO III.

De quadam legatarum Quarta, Ecclesiæ parochiali debita?

CONSULTATIO IV.

An promissio, sive obligatio solvendi quolibet anno totam summam, vel partem clerico pro patrimonio, illi constituendo, ad suscipiendum sacros Ordines, seu quidquid integro patrimonio deest, cum conditione, quod postquam ipse Clericus de aliquo Ecclesiastico beneficio, vel de aliquo redditu Ecclesiastico provisorius fuerit, cesset huiusmodi solutio pro rata beneficii, sive annui redditus, sit valida? Et quid si ordinatus provisorius fuerit de Capellania simplici? Et an sit ordinatus sit suspensus?

CONSULTATIO V.

An Canonicus Ecclesiæ cathedralis, carentis ædibus canonicalibus, habens domicilium, & actu habitans intra fines alterius parochiæ, dicatur parochianus Ecclesiæ Cathedralis, itaut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii?

Num idem Canonicus decedens, non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tanquam sua parochia, an in parochia domicilii, anve potius in sepulchro suorum majorum?

An pro sepultura Canonici, ut supra defuncti, debeatur quarta funeralis parocho domicilii, aut parocho Cathedralis, vel parocho parochiæ sepulture suorum majorum? Ubi habitans in confinio plurium parochiarum, in qua Ecclesia parochiali sepeliendus sit?

CONSULTATIO VI.

An examen testium, pro informatione Curie receptum coram Iudice seculari, legitimari possit coram Iudice Ecclesiastico? Et quid versa vice?

Et quid de incompetencia Iudicis secularis impediti, qui ratione præiudicii super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus?

Et quid de testibus examinatis coram Iudice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, si postea isti testes coram Iudice Ecclesiastico revocarunt suum dictum, an scilicet possint torqueri a quonam fuerint subordinati, & in quo dicto persistere velint?

CONSULTATIO VII.

An Ecclesiastici possint licite conficere vini stillati aquam ex vino, quod a suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, sive minutim vendere?

CONSULTATIO VIII.

An, & quatenus Regulares teneantur ad decimas, Parochis, aliisque solvendas? Et qua ratione decimæ ad Monasteria pervenerint?

CONSULTATIO IX.

De conclavi Cardinalium, Sede Pontificia vacante, aliqua summam.

CONSULTATIO X.

An diebus in honorem Dei, ac Sanctorum dicatis, præcipue die Dominico, fieri possit exequutio bonorum pro viaticis Commissariorum, aliorumve, illaque eisdem diebus vendere? Ubi alias.

CONSULTATIO XI.

De sportulis judicialibus, sive de mercede, ac erogatione fori Ecclesiastici a S. Congregatione super Episcopis olim taxata, & nuper a taxa Innocentiana, omnino observanda. Ubi an, & quatenus liceat Episcopo Cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu? Et an emolumenta Cancellariæ utriusque jurisdictionis, ac sigillorum sint de mensa?

CONSULTATIO XII.

An Fratres Sanctissimæ Trinitatis captivorum comprehendantur in decreto S. Conc. Trid. c. 9. sess. 21. de reform. non obstantibus privilegiis Ordini concessis ab Innocentio III. & Clemente VI. super eleemosynis querendis? Ubi nonnulla de quæstoribus.

CONSULTATIO XIII.

An beneficiatus, sive Commendatarius Abbatie, existentis in una diocesi, quæ habet beneficia unita in aliis diocesibus, teneatur contribuere Seminario ejusdem diocesis pro iisdem beneficiis unitis, existentibus in aliis diocesibus? Et an remedia Canonica, præscripta a S. Concilio Trid. sess. 23. cap. 18. de reform. pro erectione Seminarii, æque procedant in ejus conservatione, itaut omnes illi, qui coguntur contribuere seminario erigendo, compelli possint ad contribuendum ejus conservationis?

CONSULTATIO XIV.

An, & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis?

CONSULTATIO XV.

An Episcopus possit non admittere ad audiendas confessiones seculares, vel regulares Sacerdotes, nisi ii promittant, etiam juramento, quod a quarundam propositionum probabilium praxi, sibi caveant?

CONSULTATIO XVI.

An Archivista Ecclesiæ Cathedralis, vel collegiatae eligendus sit cum consensu, & approbatione Episcopi, itaut nemo alius ingredi in archivium valeat, nisi qui licentiam ab illo obtinuerit?

CONSULTATIO XVII.

An licitum sit Episcopis, eorumque Officialibus ex Constitutione Synodali percipere salaria pro executione legatorum, videlicet pro judicatione, & decreto?

An dictis Officialibus licitum sit percipere salaria pro sententiis in causis criminalibus, beneficiis, & matrimonialibus? Et an circa hoc sit attendenda consuetudo percipiendi certam ratam?

An administratores operum piorum, a fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata a fundatoribus, removeri, ac mutari?

An supradicti administratores, in fundatione deputati, possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis, ubi resident Episcopi?

An Episcopis, eorumque ministris, ac Visitatoribus liceat exigere penas in visitatione precedenti comminatas ob non executionem decretorum, easque sibi ipsis, vel Episcopis applicare?

CONSULTATIO XVIII.

An sub edito, quod omnes Confessarii seculares teneantur interesse disputationi casuum Conscientiae, bis in mense fieri solitis, sub pena suspensionis ab exercitio confessionis per mensem, comprehendantur etiam confessarii regulares?

Et an Canonicos, aliosque Sacerdotes sub alia mitiori pena compellere liceat ad interessendum dictae disputationi, stante quoque paucissimi sint Parochi, & Confessarii seculares, qui in praefato edito comprehenduntur?

CONSULTATIO XIX.

An Episcopus juxta Constitutionem Gregorianam possit compellere syndicos, & ministros Monasterii Monialium, Regularibus subiecti, ad exhibendum libros receptorum, & expensorum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine praesentia Ministri provincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse?

An competat Episcopis facultas ex decreto S. Concilii Trident. cap. 9. sess. 22. de reform. circa exigendas rationes ab administratoribus, quatenus debitores comperti fuerint, ad reliquatum solvendum juris remediis cogendi? Necnon etiam ad effectum in ipsos administratores, quatenus fraudulenter administraverint, criminali iudicio animadvertendi?

CONSULTATIO XX.

An Episcopus claudere possit fenestras, ac erigere murum viridarii Regularium, quia supereminet Monasterio Monialium, quas ipsi Regulares inspiciunt?

CONSULTATIO XXI.

An legatum orandi in Missis pro anima testatoris pertineat ad presbyteros, vel ad fabricam Ecclesiae, cui auctoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia, non habentia onus Missarum?

Scolastia an requirat Doctoratum?

Capellania constituta pro secularibus, nolentibus illas propter fructuum tenuitatem accipere, an consentientibus haeredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui, stante reductione Missarum ab illis obtenta, sunt parati eas accipere, & oneribus satisfacere?

Episcopus rogatus a testatore pro assensu, & declaratione ejus testamenti, an possit mandare exequutoribus, ut pecunias non possint investire in censibus ordinatis a testatore absque sua approbatione?

An Canonici habentes indultum non residendi per duos menses, gaudeant distributionibus quotidianis, si redditus pro majori parte consistant in distributionibus?

An Primicerius debeat cantum perdiscere?

An Canonici supranumerarii, admissi ad honores, emolumenta, & praeceminentias Canonico-numericorum, teneantur ad expensas Ecclesiae?

CONSULTATIO XXII.

De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit.

Qui non paruit reiteratis mandatis ejusdem Metropolitanum circa transportationem actorum, quam ob causam fuit ab eo interdictus ab Ecclesia, & successive excommunicatus ob contumaciam.

Qui edita, sive cedulones ejusdem Metropolitanum lacera- vit, & in illum suos cedulones publicavit.

CONSULTATIO XXIII.

An legatum relictum pro residentia Capellani in Choro, possit commutari in celebrationem Missarum? Ubi de altaribus privilegiatis perpetuis, & temporaneis quoad Indulgentias concessas animabus fidelium defunctorum in festis ritus duplicis.

CONSULTATIO XXIV.

An sit validum matrimonium contractum coram Parocho prima tantum tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promotum?

CONSULTATIO XXV.

An recte, prudenter, & laude dignum faciant, qui in vel extra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, &c. a se fundata, arma sua gentilitia poni curant?

CONSULTATIO XXVI.

An patronus, in quem legitimo titulo juspatronatus Ecclesiae, Hospitalis, Capella, &c. translatus est, arma, seu insignia primi patroni inde auferre, & sua apponere, vel appingere possit?

CONSULTATIO XXVII.

An matrimonium irritum, propter impedimentum dirimens, bona fide contractum cum dispensatione Ordinarii, facultatem non habentis, si per summum Pontificem convalidetur, debeat iterum coram Parocho, & testibus contrahi, vel sufficiat novus consensus absque Parocho, & testibus?

CONSULTATIO XXVIII.

An si vir fide dignus tradiderit alicui Reliquias S.S. possint ille exponi publicae venerationi, approbante Episcopo?

CONSULTATIO XXIX.

An Religiosi Ordinum militarium, qui exercent curam animarum iisdem Ordinibus annexam, apponi, ac removeri soliti ad nutum eorum Magni Magistri, faciant, iura conscientiae, fructus suos, inspecto S. Concilio Trident. cap. 1. sess. 23. de reform. quando, dimisso substituto, pro servitio cure animarum, approbato ab eorum Magno Magistro, de ejus licentia, & mandato alibi inseruiunt Ordini?

CONSULTATIO XXX.

An liceat Episcopo suppressere beneficia Canoniciatus, & dignitates?

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus, praesupposita etiam legitima licentia, Confraternitates suas processiones facere possint? Ubi an, & quatenus in alienatione bonorum Confraternitatum requiratur assensus Apostolicus?

CONSULTATIO XXXII.

At consuetudo, ut primo loco nominatus a patronis ad Parochialem Ecclesiam de jure patronatus, instituitur absolute sine concursu, & secundo loco nominatus intret solum in defectum primi, sit valida, & servanda?

CONSULTATIO XXXIII.

An Regulares habentes Conservatorem legitime electum, debeant coram eodem Conservatore conveniri in causis civilibus, requirentibus discussionem, & judicialem indaginem, quando sunt rei, an potius coram Ordinario?

CONSULTATIO XXXIV.

An liceat eligere in Vicarium Capitularem non Doctorem, sed alias idoneum reputatum, stante reprobatione Doctorum de Capitulo?

An facta electione intra octo dies de non Doctore, ea devolvatur ad Metropolitanum, vel potius facta per Metropolitanum declaratione nullitatis, restituenda sit electio de novo ad idem Capitulum?

CONSULTATIO XXXV.

An Canonici possint cogi ab Episcopo ad ei assistendum, uti Convisitatores in visitatione dioecesis?

CONSULTATIO XXXVI.

An exactio taxae pro seminario, nondum instituto cum Seminaristis, restitui debeat?

CONSULTATIO XXXVII.

An Constitutio Urbani VIII. quae incipit secretis aeternae providentiae consilii, edita sub die 11. Decembris

1624. qaa statuitur, Italos Clericali charactere insignitos cum falsis dimissoriis ab alieno Episcopo, fori privilegio minime gaudere, & seculari jurisdictione plene in omnibus subiacere, comprehendat etiam Melitenses?

CONSULTATIO XXXVIII.

Fiscales Regii ab omnibus Ecclesiis, possidentibus loca jurisdictionalia intra fines Regni Neapolitani sub pretextu, quod ea sint feuda, petunt quinquennium, suffectum vice relevii, quoties novus Prelatus succedit in locum demortui. Ideoque tria discutuntur.

An verè subsistat, quod omnia loca jurisdictionalia, possessa ab Ecclesiis in Regno, præsumentia sint feuda?

An posito, quod sint feuda, de jure verum sit, quod in successione cujuslibet Prelati, debeat Regiæ Camere solvi relevium, & consequenter ejus loco præassertum quinquennium?

Coram quo, Ecclesiis dissentientibus, & negantibus, se teneri ad illius præstationem, hæc controversia cognoscenda sit? Num coram Judice Ecclesiastico, an potius coram Domino feudi, sique Curie Summarie?

CONSULTATIO XXXIX.

An conventio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, ut ipsi exules, sive bannitos possint hinc inde persequi intra fines sue ditionis per decem millia passus, adhuc perduret?

CONSULTATIO XL.

De duodecim articulis a quodam Senatu emissis super forma procedendi contra Ecclesiasticos in delictis atrocibus, quæ vocant privilegiata, ubi queritur an, & quatenus sint contra immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam?

CONSULTATIO XLI.

An Regulari danda sit petita copia actorum in causa criminali cum nominum testium expressione?

CONSULTATIO XLII.

An editum Episcopi, quo præcipitur sub pœna excommunicationis, aliisque arbitrariis, quod nemo admittat ad celebrationem missarum presbyteros externos absque ejus licentia, comprehendat etiam Regulares? Ubi summam explanatur decretum de observandis, ac evitandis in celebratione Missæ sess. 25. Sacri Concilii Tridentini?

CONSULTATIO XLIII.

An, & quibus in casibus monachi, ac Regulares subsint Episcopo? Ubi prius de eorum origine, successione, progressu, & aliis ejusmodi strictim.

CONSULTATIO XLIV.

De Parochialibus, etiam Monasterio Regularium unitis, ac de cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbenti ad præscriptum S. Conc. Trid. sess. 7. c. 7. de reform. & sess. 25. cap. 11. de regular. ubi de hac materia subobscura plures textus Canonici, Constitutiones Pontificiæ adducuntur, Explicantur, concordanturque.

CONSULTATIO XLV.

De Regularibus, & Monialibus ad præscriptum S. Concilii Trid. cap. 1. & 2. sess. 25. de regular. ubi de vitæ institutione juxta Regulam, quam professi sunt, deque proprietate ipsis omnino prohibita?

CONSULTATIO XLVI.

Quenam Monasteria Regularium possint bona immobilia possidere?

Quinam numerus personarum in illis constituendus? Quomodo erigenda?

Quo pacto Regularis obsequio alterius loci, aut persone subiaci possit?

Quomodo a Conventu recedere, ac studiorum causa abesse?

CONSULTATIO XLVII.

De clausura Monialium ad c. 9. sess. 25. de regul.

Tom. VIII.

CONSULTATIO XLVIII.

De ratione eligendi Superiores Regulares juxta decretum cap. 6. S. Concilii Trid. sess. 25. de regul.

CONSULTATIO XLIX.

Quæ, & quomodo Moniales in Abbatissas, & quocunque nomine Præfatas eligenda? Et an duobus Monasteriis ulla præfici possit? Idque ad præscriptum cap. 7. sess. 25. de regul.

CONSULTATIO L.

Regimen Monasteriorum, non habentium Ordinarios regulares Visitatores, quando instituendum ex decreto Concilii Trid. cap. 8. sess. 25. de regul.

CONSULTATIO LI.

De quibus Monasteriis agat S. Concilium Tridentinum cap. 9. sess. 25. de regul.

CONSULTATIO LII.

De confessione, & communione semel singulis mensibus a Monialibus facienda. De confessario extraordinario eis ab Episcopo offerendo, & quo loco apud illas Eucharistia conservanda?

CONSULTATIO LIII.

An, & quatenus Regulares secularibus in observatione censurarum Episcopaliū, ac festorum diœcesis conformari teneantur?

CONSULTATIO LIV.

De controversiis præcedentibus ab Episcopo componendis. Et de exemptis ad processiones publicas compellendis. Ubi refertur decretum generale de osculo Evangelii, de usu baldachini, deque assistentia in presbyterio secularibus negandis.

CONSULTATIO LV.

Professio religiosa qua ætate fieri debeat? Ubi multa ex usu edocentur.

CONSULTATIO LVI.

Quando renunciatio, aut obligatio Regularium facienda sit? Quando etiam novitii profiteri, aut ejici debeant? Ubi alia.

CONSULTATIO LVII.

De exploratione puellarum, habitum regularem suscipere, ac professionem emittere volentium, ac de earum libertate ad ingrediendum Monasterium.

CONSULTATIO LVIII.

Quid a Regularibus observandum sit, si velint habitum dimittere, aut a Religione discedere?

CONSULTATIO LIX.

An Abbates, qui in Parochos, & Parochianos jurisdictionem habent quasi Episcopalem privative ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere?

CONSULTATIO LX.

A quo, & quomodo succurri debeat Ecclesiæ, vel ædibus Parochialibus, si refectio indigeant? Ubi quantum Parocho sit assignandum pro sua congrua sustentatione?

CONSULTATIO LXI.

An, & quatenus a morum correctione detur appellatio, etiam quoad Regulares? Quomodo Concilii Tridentini decreto super hac re derogetur? Et an, quatenusve causa Clerici Committi possit Judici seculari?

CONSULTATIO LXII.

An, & quatenus Regulares, abjurantes de levi in S. Officio Inquisitionis reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates sue Religionis? Ubi non vulgo aliqua effata de abjuratore, de abjurante, deque Regularibus ad materiam S. Officii pertinentia.

CONSULTATIO LXIII.

Qui post matrimonium contractum ad Sacros Ordines promovetur, quas penas incurrat in Ecclesia Latina? Quid in Ecclesia Græca? Ubi strictim differentia inter dictas Ecclesias. An ipsi injungendum sit præceptum non petendi debitum, sed solum reddendi? Et quid de promoti ad minores Ordines?

CONSULTATIO LXIV.

An externi pauperes, & mendici possint Urbibus excludi? Quid de indigenis pauperibus, an liceat eos mendicatione prohibere? Quidve de Cigaris, vulgo Zingaris, & hujusmodi fursuris hominibus?

CONSULTATIO LXV.

An Regulares Romam advenientes prætextu, quod electio Provincialis, aliorumve officialium, vel ob hujusmodi aliud, fuerit invalida, sint puniendi tanquam Apostatae?

CONSULTATIO LXVI.

An Monialis possit in sua cella construere fenestram, per quam prospiciatur in cellam alterius Monialis? Ubi, & quid si esset constructa, & aliqua de interdicto novi operis nunciatio?

CONSULTATIO LXVII.

Quomodo prospiciendum sit conscientis aliquorum, qui usi fuerant facultatibus Bullæ Cruciatæ, vel aliter Indulgentiæ irritæ ex defectu voluntatis Summi Pontificis, illam concedentis, ob non adimpletas aliquas conditiones?

CONSULTATIO LXVIII.

Bona hereticorum, quando, & quomodo Fisco addicantur?

CONSULTATIO LXIX.

An possint baptizari a Parocho Catholico hereticorum filii, etiam domi, ac sine caeremoniis Ecclesiæ ad evitandum periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant usum rationis juxta morem dislorum hereticorum?

CONSULTATIO LXX.

Quinam inter plures æquales in officio, Magistratu, Senatu, cæterisque paribus, prior censendus sit, illene, qui prius titulum obtinuit, an qui possessionem?

CONSULTATIO LXXI.

An pueri minoris ætatis, nati ex patre turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captivitatem a Christianis, sequi debeant Religionem Christianam matris, & gaudere libertate?

CONSULTATIO LXXII.

Judex secularis postquam deputavit per modum provisionis in suum Cancellarium in Cancellaria seculari Cancellarium foraneum Episcopi, præsentare fecit a suo balivo eidem Cancellario intimationem, in qua illum adstringebat ad declarandum intra terminum duorum dierum a die præsentationis, utrum velit retinere, renunciando in scriptis illi, quam in posterum nollet exercere. Quæro, an hoc sit contra immunitatem ac libertatem Ecclesiasticam? Et quid in aliis casibus?

CONSULTATIO LXXIII.

An Confraternitas Mortis, atque adeo quæcunque alie Confraternitates seculares Urbis, aliorumve locorum, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando de-

functi a propriis illorum parochis tumulandi offeruntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant? An eadem Confraternitates possint suam Crucem erigere tam per viam, quam in Ecclesia Parochiali, quando cadaver non effertur a proprio illius Parocho ad ipsarum Ecclesias sepeliendum, sed ad ipsam Ecclesiam Parochialem?

An Rectores, seu Sacristæ, aliive Capellani earundem Confraternitatum, quando non incedunt cum suis Confraternitatibus, sed seorsim ab illis, possint in funeribus ducendis stollam deferre?

An iidem Rectores, sive Sacristæ, qui cum suis Confraternitatibus ad funus evocatis incedunt, post absolutum a parocho officium funeris in sua Ecclesia parochiali, in qua cadaver delatum sepeliendum est, possint super dicto cadavere, iterum funebre officium peragere? Et

An Parochi possint super cadavere, præsertim sui parochiani, qui in Ecclesia, sive Oratorio Confraternitatum intra fines sue Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere?

CONSULTATIO LXXIV.

An Inquisitores Apostolici possint absolvere suos familiares, seu officiales ab excommunicatione incurta vigore, Can. si quis suadente, vel potius hujusmodi facultas pertineat privative ad Episcopos, quando nimirum percussio est levis, vel mediocris? Et quid si enormis?

CONSULTATIO LXXV.

An Doctor, qui docet mysterium immaculatæ Conceptionis B. Virginis, quod quidem per multas rationes sustinetur, ut verum, sed defectu Scripturæ, & traditionis de fide esse non potest, incurrat penas in Constitutione Alexandri VII. præscriptas?

Item an Episcopus, ordinarius illius Doctoris, possit sine citatione ipsius declarare, eum incurrisse in dictas penas, & pro tali habendum?

Et, an eo appellante, poterit idem Episcopus decretum facere, quod non obstante appellatione, sustinenda est sententia, & tanquam privatum facultatibus esse habendum?

CONSULTATIO LXXVI.

De polygamo sponte comparente, & proditorie occidente primam uxorem, an absolvendus sit a sola polygamia, tanquam a delicto pertinente ad S. Officium, vel etiam ab homicidio occasione dictæ polygamie commissio?

An deinde contrahere debeat valide matrimonium cum secunda, & interim debeant separari?

CONSULTATIO LXXVII.

An ex conversione Judæi ad fidem Christianam, inscia uxore, matrimonium intelligatur solutum quoad vinculum?

An professio regularis, ab eo emissa, sit valida, & saltem ad quid obliget, si matrimonium subsistat?

An possit deinceps cohabitare cum uxore, si matrimonium subsistit?

Quas censuras incurrerit præter irregularitates ex multiplici capite?

CONSULTATIO LXXVIII.

An forma, in orientalibus Ecclesiis consueta, suppleat Sacramentum Confirmationis, & toleranda sit ab Ecclesia Latina? Et

An a qualibet sacerdote baptizante possit conferri hujusmodi Sacramentum, cujus in Ecclesia Latina solus Episcopus est minister ordinarius?

CONSULTATIO LXXIX.

An expediat ad declarationem instructionis super statu libero matrimoniorum discernere, quod Episcopi, qui habent amplas dioceses, teneantur deputare Parochum, seu Vicarium foraneum pro diocesanis habitantibus ultra duas dietas a Curia Episcopali, & matrimonium contrahere volentibus ad hoc, ut ii coram suo Parocho, aut Vicario foraneo suum statum liberum probare valeant absque majori dispendio accedendi ad Curiam Episcopalem pro eodem effectu?

CONSULTATIO LXXX.

An Sacerdos Armenus in Diœcesi Latina possit in Missa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licet dictus Patriarcha sit schismaticus?
An Armeni degentes in diœcesi Latina possint jejunare juxta ritum Armenum?
An Armeni Catholici, reversi in patriam, non valentes habere Sacerdotes Catholicos, & abstinere a communione absque scandalo, possint confiteri Sacerdotibus Armenis schismaticis, qui non sunt nominatim excommunicati?

CONSULTATIO LXXXI.

An matrimonia Græcorum, si contrabantur post susceptos sacros Ordines, sive prima sint, sive secunda, sint valida?

CONSULTATIO LXXXII.

An Constitutio B. Pii V. de non audiendis condemnatis in contumaciam, elapso anno a die condemnationis, locum habeat etiam Tribunali S. Officii? Maxime verò in illis causis, quæ ad fidem non pertinent?

CONSULTATIO LXXXIII.

An ministri Camera Apostolicæ exequi possint manu regia contra debitores Camerae, conductores bonorum Camerae, si dicti debitores sint officiales S. Officii ex illis, qui gaudent privilegio fori, absque exequatur Inquisitoris?

CONSULTATIO LXXXIV.

An Missionarii permittere possint Maronitis Catholicis, ut jejunent, & abstineant, & dies festos agant cum Græcis?
An eis liceat illis consulere, ut sine Missa potius permaneant, quam Ecclesiam schismaticorum audeant?
An propter animarum salutem, ac devotionem populi Missam tertiam hora post meridiem celebrare possint? Ubi de magna vi consuetudinum in Ecclesiæ administratione multa iterum adducuntur, & examinantur quidam ritus Græcorum in sacramento Extreme Unctionis.

CONSULTATIO LXXXV.

An Regulari ministro S. Officii, decedenti extra claustra, dum iter agebat ex uno ad alium Conventum cum obedientia sui Superioris, faciendum sit spoliū? Et quatenus affirmativè?
An a Superiore suæ Religionis, anve ab Inquisitore, cuius erat minister?

CONSULTATIO LXXXVI.

An, & quatenus furtum pyxididis pertineat ad S. Officium Inquisitionis?

CONSULTATIO LXXXVII.

An Princeps secularis possit edito suo prohibere, ne quis faciat incantationes superstitiosas cum invocatione demonum tacita, vel expressa sub pœna mortis ultra pœnas Ecclesiasticas in iis, quæ ad ipsos Judices Ecclesiasticos pertinent?
Quid faciendum de hujusmodi Editis jam publicatis? Et An Episcopus possit publicare simile editum sub pœnis arbitrariis tam delinquentibus, quam non revelantibus vel ipsi Episcopo, vel S. Inquisitioni, & ulterius concedere Indulgentias quadraginta dierum tam denunciatis, quam cooperantibus ad extirpationem hujusmodi delinquentium?

CONSULTATIO LXXXVIII.

An assertiones istæ possint licitè sustineri, nimirum, quod liceat mutuanti, etiam pignoris asscurato de credito, aliquid ultra sortem exigere, dummodo non repetat sortem usque ad certum tempus?
Item quod possit vendi res carius, quam valet ob dilationem temporis datam ad solvendum pretium credito, & in exorbitanti summa, nempe ultra dimidium justipretii, & cum speciali obligatione rei venditæ, sive translatione domini usque ad integram satisfactionem?
Et quod possit fundari census annuus super bonis stabilibus, ac fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi ultra hanc asscurationem pignus rerum mobilium ejusdem valoris capitalis?

Tom. VIII.

CONSULTATIO LXXXIX.

An deturpantes, violantes, vel percutientes sacras Imagines puniri debeant privativè quoad Judices laicos in S. Officio Inquisitionis? Ubi quid de Judeis hoc ipsum committentibus?

CONSULTATIO XC.

An Notarius, vel alius minister S. Officii ex iis, qui gaudent privilegio fori, ex dicto privilegio superveniente, possit declinare jurisdictionem Episcopi, coram quo introductum erat judicium civile, & per multos annos discussum ante privilegium S. Officii?

CONSULTATIO XCI.

An damnati ad triremes in Tribunali S. Officii, sive in perpetuum, sive ad tempus, sint degradandi?
Et an degradatio debeat esse actualis, an verbalis, an nullo modo facienda sit? Ubi cursim recensentur casus, in quibus infertur pœna degradationis, & alia scitu minime spernenda.

CONSULTATIO XCII.

Quot, quæque pœnas incurrat Religiosus laicus, professus Latinus, qui dimittens habitum regularem, ab Episcopo Græco schismatico se facit græco ritu ordinari? Et reversus ad Religionem quomodo sit tractandus?

CONSULTATIO XCIII.

Judeus, supponens dedisse libellum repudii in Judaismo uxori hebrææ, cum qua matrimonium non consumaverat, Christianus factus, & continere non valens, vult contrahere matrimonium cum Christiana, vivente adhuc uxore hebræa. Queritur,
Primò. An ex dicto libello repudii fuerit dissolutum dictum matrimonium, non consumatum?
Secundò. Quid requiratur ad effectum dissolvendi dictum matrimonium, ex quo dictus Judeus Christianam fidem amplexus est, & transire cupit ad secunda vota cum muliere Christiana?
Tertiò. Maxime verò degente in remotissimis partibus ejus uxore hebræa? Ubi multa de libello repudii.

CONSULTATIO XCIV.

An patentati exempti, sive privilegiati S. Officii, hoc est officiales, qui gaudent privilegio fori activè, & passivè, quales sunt Vicarius, Notarius, Fiscalis, Baroncellus, Custos carcerum, & ejusmodi alii ministri necessarii S. Officio, gaudeant quoad onera communitativa exemptione Ecclesiasticorum, vel familie armate Episcoporum?

CONSULTATIO XCV.

An editum Inquisitoris, publicatum in ejus ingressu ad Inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, obliget post deputationem novi Inquisitoris, qui hujusmodi editum non renovavit præter consuetudinem Inquisitorum antecessorum, qui dictum Editum in officii ingressu renovare solent?
An necessarium sit novum editum publicare, vel magis expediat illud differre ad opportuniorem commoditatem, ne ex intempestiva publicatione editi scandalum oriatur in populo, vel etiam impedimentum a Principe laico, è quo verisimiliter timeri potest?
An potius expediat novum editum publicare Romæ a generali Inquisitione, quod afficiat omnes Inquisitores prefatum editum, vel ex aliqua causa, vel etiam ex oblivione, aut negligentia publicare omittentes?

CONSULTATIO XCVI.

An præventus a solo dicto socii criminis, in quo obiit, absque tamen purgatione macule, gaudeat privilegio spontè comparentium in causa, pertinente ad S. Officium, non tamèn in materia fidei?

CONSULTATIO XCVII.

An, & quatenus carceratis in S. Officio ob crimen hæresis concedi debeat Confessarius?

CONSULTATIO XCVIII.

An Bulla B. Pii V. Si de protegendis habeat locum in iis, qui sine fractura carceris S. Officii, sed clavibus adulterinis, non odio fidei, sed pretio eduxerunt e carcere de hæresi vehementer suspectum, non tamen confessum, neque convictum?

CONSULTATIO XCIX.

An, & quatenus Græci schismatici possint fieri captivi, ac suis bonis expoliari a Christianis, præsertim a triemibus Religionis Hierosolymitanae?

CONSULTATIO C.

An dos, ejusdemque augmentum restitui debeat a viro Judeo ad fidem Christianam converso, uxori in Judaismo permanenti?

CONSULTATIO CI.

An familiaris conversatio, ac litium extinctio sint causæ sufficientes ad dispensandum in primo, & secundo affinitatis gradu? Etiam in non magnatibus?

CONSULTATIO CII.

In quadam diœcesi plerique rustici, & mechanici sunt tenuioris fortune, & tamen ad gravium onerum solutiones compelluntur. Hinc est, ut media inquirant oneribus istis; & visui opportuna, multa millia utriusque sexus quotannis in partes hereticorum proficiunt, & operam suam elocant talibus etiam dominis, qui diebus jejuniis, Veneris, & Sabbati solummodo vetitos cibos apponi sinunt, usque operarii Catholici in festum passim vescuntur. Queritur, An liceat? Idem Catholici dominum subinde non recipiunt, nisi se obligent ad exercitium operum servitium pro diebus etiam festis. Queritur, an propter suam pauperiorem se ad illud obligare possint?

CONSULTATIO CIII.

Ministri heretici prolem, fasciis involutam, baptizaturi aquam e suggestu ita communiter effundunt, ut illa fascias tantum, raro autem ullum infantis membrum contingat, quo casu baptismus est nullus. Queritur proinde, an sint monendi ministri Catholici, ut sub conditione semper baptizent ab hereticis baptizatos? Item qui plerisque in locis militant pro hereticis, quive officio aliquo funguntur, sæpe nequeunt sua obtinere stipendia, nisi probent a se subinde frequentatas conciones hereticas, & ideo eis aliquando intersunt sine scandalo, ut ajunt, cum satis, superque constet tam orthodoxy, quam heterodoxy se esse catholicos, & solummodo pro forma sese in concionibus ostendant, ac insuper sine erroris, aut hæresis periculo, eam vel non attendant ad verba concionantis, vel aures gossipio obturent. Queritur, An tales dum ad Sacramentum penitentiae accedunt, & conciones vitare non proponunt, possint absolvi?

CONSULTATIO CIV.

Multi heretici convertuntur ad fidem, inter quos non pauci sunt conjugati, altero conjugæ perseverante in hæresi, conjugati, inquam, ritu tantum heretico, ideoque invalido, cum in illis partibus publicatum sit decretum S. Conc. Trid. Pars conversa cupit matrimonium renovare secundum formam ejusdem decreti Tridentini, at partem hereticam, a qua separari moraliter impossibile est, nullatenus potest inducere, ut coram Parocho compareat; queritur, quid Pastores Catholici cum tali agere debeant, & speciatim, an conjugem bonæ voluntatis ad usum Sacramentorum possintmittere?

CONSULTATIO CV.

An concedenda sit facultas dispensandi in matrimonio rato, & non consummato ad hoc, ut primi conjuges possint ad secunda transire vota, si periculosa, & impacata prævideatur cohabitatio futura, seu lapsus in hæresim?

CONSULTATIO CVI.

An concedi possit, ac debeat dispensatio conjunctis in primo gradu affinitatis, in secundo consanguinitatis, & in tertio pariter consanguinitatis cum compaternitate?

CONSULTATIO CVII.

Supposito privilegio, quod pro maleficiis non publicentur bona delinquentium, nisi pro delictis læsæ majestatis divine, vel humane. Queritur, an fautoribus, qui ex Constitutione B. Pii V. Si de protegendis, declarantur rei læsæ majestatis in primo capite, possint confiscari bona? An dicti fautores, declarati excommunicati, si per annum inforduerint in excommunicatione, efficiantur hæretici, itaut eorum bona confiscari valeant? Et an, pendente anno excommunicationis, possit Fiscus describere bona dictorum fautorum, ut, elapso termino infordescentiæ, eorum bona confiscare valeat?

CONSULTATIO CVIII.

An casus sententiæ, quæ tantum declarant, Inquisitionem S. Officii non esse Judicem competentem, comprehendantur in Constitutione 22. B. Pii V. quæ incipit: Inter multiplices?

CONSULTATIO CIX.

An juramentum præstari solitum ab alumni Collegii de propaganda fide, scilicet non assumendi statum religiosum, donec in ipso Collegio maneant, nec postquam ab eo exierint ante elapsam triennium sine Sedis Apostolicæ licentia, sit licitum, validumque? Ubi de munere Clericorum, & Regularium haud pauca.

CONSULTATIO CX.

An testes singulares in tempore, & loco tantum, concordantes tamen in specie, & secta hæresis, sufficienter probent? Sive, An sufficiant testes, si non sint singulares quoad substantiam hæresis, sed solum singulares in iis, quæ per se non faciunt ad substantiam hæresis? Quod est, An ex hujusmodi testibus singularibus possit damnari ad pœnam ordinariam Christianus novus, qui sit negativus, neque aliis graveur indicis? Ubi quid de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam?

CONSULTATIO CXI.

Cujus sit in matrimonii impedimenti dispensare?

CONSULTATIO CXII.

An Officiales, qui gaudent privilegio fori S. Officii, sint exempti a Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum? Vel saltem recurrendum sit ad Inquisitorem, ut subscribat primam citationem duntaxat, quemadmodum in Tribunali dicti S. Officii cum aliis exemptis observatur?

CONSULTATIO CXIII.

An in Brevi Gregorii XIII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, in quo omnia, & singula spolia per Regulares quoscunque extra Monasteria degentes in toto dominio tam Sabaudie, quam Pedemontium ad Cameram Apostolicam pertinentia, in necessitates perpetuas ejusdem S. Officii donantur, & applicantur, sint comprehensi Regulares, qui degunt uti parochi in Ecclesiis unitis suis Monasteriis, extra tamen claustra positos, ibique, vel alibi, prævia licentia suorum Superiorum, è dicta Ecclesia Parochiali causa infirmitatis descendentes, occumbunt?

CONSULTATIO CXIV.

An præferat cultum aliquem, atque adeo sit contra decreta Urbani VIII. de cultu non exhibendo non beatificatis, neque canonizatis, foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora Servorum Dei, coopertum tabula, ut terra sepulchralis sumi possit a fidelibus, eam devotionis ergo perquirentibus? Anve etiam præferat cultum aliquem sepulchrum circumdatum crate lignea, vel ferrea balustrarum? Ubi exhibetur forma ritæ, ac recte construendi processus super non cultu ad præscriptum decretum Urbani VIII.

CON-

CONSULTATIO CXV.

An, & quatenus in quacumque Cathedrali, vel collegiata Ecclesia sacris Ordinibus nondum initiati vocem in Capitulo habere nequeant? Quid prestare teneantur ad eas promoti? Quidve deinceps promovendi?

CONSULTATIO CXVI.

An reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit ministros Curie seculari, gaudeat Ecclesie immunitate?

CONSULTATIO CXVII.

An Monialis possit facere renunciationem legati sibi relicti, reservata sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil Monasterio acquiratur?

CONSULTATIO CXVIII.

An Sacerdotibus, qui Latinam, & Illyricam linguam callent, permittendum sit, ut Missam utraque lingua, prout ipsis placuerit, celebrare possint?

An iis Sacerdotibus, qui ad presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Latina, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, ut lingua etiam Illyrica celebrare possint?

An iis Sacerdotibus, qui ad presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Illyrica, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, ut lingua etiam Latina, nempe nobiliori, Missam celebrare possint, si ceteroquin in ea periti reperiantur?

CONSULTATIO CXIX.

An testes, qui admittuntur c. In fidei favorem de hæres. in 6. probent pro pœna ordinaria contra reos negativos? Et quatenus negativè, quem gradum probationis faciant? Et an in d. cap. comprehendantur etiam suspecti de hæresi?

CONSULTATIO CXX.

An in electionibus Abbatissarum in Monasteriis, Regularibus subiectis, una cum Vicario generali interesse possit etiam Notarius Episcopalis?

An electio facta absque interessentia Vicarii, & Notarii sit contra Constitutionem Gregorii XV. ac propterea nulla?

CONSULTATIO CXXI.

An legati Sedis Apostolicæ possint in prima instantia in præjudicium Ordinariorum cognoscere causas, in quibus intrat obligatio Cameralis?

CONSULTATIO CXXII.

An licite quis promoveri possit ad sacros Ordines ab Episcopo originis sui patris?

CONSULTATIO CXXIII.

An mandatarius delicti non spectantis ad fidem, incursus in pœnas Bullæ, Si de protegendis, & ideo tradendus Curie seculari, mortuus, sit etiam igne comburendus?

An idem, antequam consignetur Curie seculari, debeat abjurare?

An mandatarius ejusdem delicti, & cum supradicto socius, qui ob aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas, abjurare debeat?

CONSULTATIO CXXIV.

An rectoribus navium magnarum, navigantium ad Indias, vel alias longinquas regiones, concedenda sit facultas celebrandi sacrum in eisdem navibus, saltem in festivitibus de præcepto?

CONSULTATIO CXXV.

De censuris latis ab Episcopo contra Canonicum Ecclesie exemptæ, an subsineantur?

Quid de latis contra Vicarium diocesis Ecclesie?

Et an Præpositus diocesis Ecclesie procedere possit contra dictum Canonicum?

CONSULTATIO CXXVI.

Viginti dubia super decreto S. Congregationis super statu Regularium de Tertiariis, ac hospitibus, atque aliis non recipiendis, nec retinendis ad habitandum in Monasteriis, seu domibus Regularium ante ætatem præfinitam.

CONSULTATIO CXXVII.

An credendum sit Confessario Cardinalis, ac scriptori Codicilli ab ipso Cardinali facti, testanti, quod per dictum Codicillum, in quo expressè revocantur legata in pecunia non intenderit Cardialis revocare legata in pecunia sue familie, relicta in testamento?

CONSULTATIO CXXVIII.

An controveniens edito Episcopi in materia clausuræ Monialium, possit ab excommunicatione infusa, & Episcopo edicenti reservata, absolvi a Metropolitanano, vel a quocumque alio Episcopo?

CONSULTATIO CXXIX.

An Privilegium, quod Inquisitores, & eorum Notarii habent ab Urbano IV. quod non possint excommunicari a quibusvis Delegatis, & inferioribus Summo Pontifice, cujus Privilegii meminit Eymer. in direct. p. 3. q. 21. ibique Pegna com. 70. extendi possit ad alios ministros, & officiales S. Officii, & præcipue ad Consultores, nominatim Portugallie, qui habent officium perpetuum cum voto decisivo, & se subscribunt sententiis?

An sibi præjudicaverit Consultor S. Inquisitionis consentiendo in jurisdictionem alicujus Tribunalis?

An Inquisitor potuerit sibi jus dicere, & revocare censuras promulgatas a Delegato Apostolico?

An Nuncius Apostolicus in gradu appellationis, seu recursus possit procedere in ejus causis?

CONSULTATIO CXXX.

Quomodo sit expediendus, qui se accusat non preventus ab aliquo indicio, usum fuisse sorulægis qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione, nolit respondere?

CONSULTATIO CXXXI.

Dubium difficile de valida susceptione Sacrorum Ordinum?

CONSULTATIO CXXXII.

Sacerdos Latinus, factus Monachus ritus Græci uniti, petit dispensationem celebrandi, ac recitandi divinum officium ritu Græco, adducens pro causa, quod aliàs non poterit ministrare officia sue Religionis, & propterea ab illa recedere tenebitur; Queritur, quid consulendum?

CONSULTATIO CXXXIII.

Supposita notorietate adulterii uxoris, quod tamen vir ob potentiam, & qualitatem adulteri non potest in judicium deducere, sed dedit literas ad uxorem, ad adulterum, & ad multos Primates, in quibus, & palam quoque declaravit, se velle ad sacros Ordines promoveri, atque vitam cælibem ad mortem usque ducere, & in regione non habet Ordinarium pro dimissoriis habendis; queritur,

An vir propria auctoritate in casu posito possit, etiam nolente uxore, divortium celebrare? Et quatenus affirmativa?

An dispensandus, ut possit sacros Ordines suscipere?

Et an Eminentiss. Protector possit ei ad hunc effectum dimissorias literas concedere?

CONSULTATIO CXXXIV.

An damnatus in contumacia ad pœnas Constitutionis, Si de protegendis, & in specie excommunicationis, si per annum inforuerit in excommunicatione, sit declarandus hæreticus, vel damnandus velut hæreticus ad terminos cap. excommunicamus 1. de hæret.

An pœna damnati velut hæretici extendatur ad pœnas omnes hæreticorum, & præcipue combustionis ejus statue, vel imaginis?

An

An in citatione novæ sententiæ condemnatorię ad pœnas hereticorum offerendus sit salvus conductus pro pœnis in priori sententiâ contentis?

CONSULTATIO CXXXV.

An Græci in susceptione Sacrorum Ordinum teneantur observare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latine?

CONSULTATIO CXXXVI.

An ad inquirendam specialiter contra Episcopum, ipsumque constituendum inter reos, requirantur testes omni exceptione majores, sicuti ad illum condemnandum requiruntur?

An testes dicantur omni exceptione majores, cum nec fateantur delictum, ex quo socii criminis, nec perjuri videantur?

An prædicti testes examinati coram Episcopo, tanquam inquisitores, purgari debeant a maculis, mediante tortura?

An potius procedendum sit ad ulteriora contra eosdem testes, prout in casu adducto?

CONSULTATIO CXXXVII.

An milites Catholicæ, qui deficiunt in regiones hereticas ad exercitum hereticorum, & postea a militibus Principis Catholici intercepti reducantur ad regiones Catholicas, & tunc quandoque confugiunt ad loca sacra, gaudeant immunitate Ecclesiastica?

CONSULTATIO CXXXVIII.

An Clericus mandatarius S. Officii, qui gaudet Privilegio fori S. Tribunalis activè, & passivè, possit in causis criminalibus non pertinentibus ad S. Officium, absolvi a proprio Episcopo in scio, dictum Clericum esse Officialem S. Tribunalis?

Et quatenus verè fuerit absolutus, an possit in carcerem conjici ab Inquisitore ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, de quo jam fuit ab Episcopo absolutus?

Et an Episcopus procedere poterit ad censuras contra birruarios S. Officii, qui dictum Clericum carceri manciparunt, & contra custodem carcerum, qui eum detinet, nisi dictum Clericum, ut supra absolutum, dimittant e carceribus?

CONSULTATIO CXXXIX.

An, & quatenus Judei sint, vel esse possint Christianorum servi?

CONSULTATIO CXL.

An plures testes singulares singularitate adminiculativa, non habentes, seu habentes exceptiones correitatis, vel alias legales, probent?

Vel quem gradum probationis faciant in materia hæresis, vel apostasiæ, si prædicti testes non fuerint repetiti, vel repetiti, reo non citato, vel si citato, denegata eidem facultate dandi interrogatoria, etiamsi in eo Tribunali exter consuetudo non repetendi testes?

CONSULTATIO CXLI.

An Regulares, proponentes in suis Ecclesiis populo lucrandas Indulgentias, quæ jam a Sede Apostolica fuerunt declarate falsæ, vel apocryphæ, vel indiscretæ, possint ab Episcopo loci, in quo fuerunt propositæ, puniri? Et quatenus affirmativè, qua pœna?

CONSULTATIO CXLII.

Cuinam cedant oblationes, quæ offeruntur in Missa presbytero celebranti?

Et quid de illis, quæ offeruntur novis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam? Ubi quid in istis advertendum?

CONSULTATIO CXLIII.

An Judæus, qui blasphemias hereticas profert in Christum, vel B. Virginem, ejus matrem, confugiens ad Ecclesiam, gaudeat illius immunitate? Ubi effata de blasphemis, & blasphemis?

CONSULTATIO CXLIV.

An Judæus consequi possit gradum doctoratus, saltem in medicina?

CONSULTATIO CXLV.

An, quatenusve Monasteria Regularium concedenda sint in commendam Clericis secularibus?

CONSULTATIO CXLVI.

An pharmacopola laicus sit irregularis, adeo ut ne possit quidem ad primam tonsuram promoveri? Et an irregularitas impediat etiam susceptionem primæ Tonsuræ?

CONSULTATIO CXLVII.

An uxor, consentiente viro, Conservatorium nullis clausuræ legibus obnoxium, ingressa, asserto simplicis castitatis voto, post consummatum matrimonium, privatim ab ea emissio, ac divortio de utriusque consensu ex decreto Ordinarii sequuto nullatenus obstantibus, viro suo id enixè ob incontinentiam flagitanti, sit restituenda, saltem ex Judicis officio, vel potius in Conservatorio retinenda?

CONSULTATIO CXLVIII.

An Capitulum in casu proposito perpetuum Ecclesiæ suæ servitium absque ulla vacatione præstare teneatur? Et quatenus negativè?

An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, ut quottannis trimestri vacatione gaudeat?

CONSULTATIO CXLIX.

An expediat plures Sanctos jam Canonizatos, in Romano Breviario inscribi, deque iis officium unà cum Missa in toto Orbe Christiano celebrari?

CONSULTATIO CL.

Responsio ad septem criminationes in Parochos Urbis ab Anonymo impatras?

CONSULTATIO CLI.

De estasi, & raptu mystico. Quot sint. De eorum causa. Quomodo distinguantur. Eorum divisio, subiectum, duratio, effectus. Quomodo dignoscantur esse naturales, demoniaci, divini. De eorum probatione, & examine, ubi id genus alia pro Servorum Dei solemnibus Canonizatione perspicue disquiruntur, ac verè, germaneque Theologiæ mysticæ solida, & expressa effigies retinetur.

CONSULTATIO CLII.

Quas pœnas incurrat Christianus negans animæ rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans?

CONSULTATIO CLIII.

De fœditate Comædiarum nostri temporis, deque earum actoribus, & inspectoribus, ac in hoc malum remediis, idque quasi per faturam, deque potestate Episcoporum illas, obscænosque ludos prohibendi?

D. JACOBI PIGNATELLI

CONSULTATIONUM CANONICARUM.

Tomus Octavus.

CONSULTATIO I.

An, & quatenus Eremitæ gaudent Privilegio fori? Ubi de pluribus Eremitarum generibus, eorumque imposturis.

Tque hac quidem in re variant sententia. Habent quoque, & Canonistæ suum labyrinthum. Sunt, qui dicant, Eremitas hoc Privilegio gaudere, Glossa ult. in *Can. nulla ratione dist. 93.* & in *can. qui verè 16. qu. 1.* ubi ait, Eremitas subesse Episcopo, in cujus territorio degunt. Idem voluit Innocentius in *cap. Cum Monasterium num. 1. de elect.* ubi concludit, Eremitas, quamvis possint habere proprium, quia non abrenunciant, tamen esse personas Ecclesiasticas, & debere continentiam promittere, ac servare, *can. Scripsit §. Ecce 27. quæst. 2.* Innocentium sequitur ibique Hostiensis. *num. 3.* & Jo: Andr. *num. 12.* Idemque tenet Archid. in *dist. can. qui verè n. 3.* & in *cap. 1. n. 1. vers. Eremiticam de excess. Prælat. in 6.* ubi asserit, Eremitas, quamvis non renuncient propriis, habere tamen annexum votum continentia, gaudere Privilegiis Clericorum, & subesse Episcopo, in cujus territorio consistunt. Quia non debent esse acephali *dist. can. nulla ratione d. 93.* subditque tamen, non esse verè Religiosos, nisi dent se alicui ex Religionibus approbatis juxta ea, quæ notantur in *can. de viduis 27. q. 2.* quibus adstipulantur Abb. in *dist. cap. Cum Monasterium n. 2.* & Butr. in *cap. nullus de for. comp. n. 6.* Ubi simpliciter ait, tales gaudere Privilegio fori, & hanc sententiam conatur tueri, & veriore putat Alex. de Nævo in *d. cap. nullus n. 27.* concludens, Eremitas esse personas Ecclesiasticas, & gaudere fori Privilegio. Hoc ipsum firmat Felin. in *dist. cap. nullus n. 5.* ubi alios adducit per textum, quem ait esse novum in *can. fin. §. item vitas Patrum dist. 15.* ubi dicitur, *Vitam Eremitarum cum honore suscipimus, & quamvis restringatur ad vitas, quas scripsit D. Hieronymus ad hoc, ut dicantur Sancti, non tamen ille textus negat, vitam illorum esse religiosam, quod etiam prosequuntur Doctores allegati a Carolo de Grass. effect. 1. n. 102.* inter quos Covar. *præst. qu. c. 34. n. 4.* & præter eos Mart. de *jurisd. cas. 133.* & Duard. in *Bull. Cæn. cap. 15. quæst. 4. num. 2.*

1. Probant primò ex text. in *can. Item 2. quæst. 7.* ubi S. Joannes Baptista dicitur vitam Eremiticam duxisse, & ex *dist. can. scripsit §. Ecce 27. quæst. 2.* Ubi S. Macarius, & S. Alexius post contracta sponsalia de præfenti elegerunt vitam Eremiticam, ut Deo servirent, & sic suas sponfas reliquerunt, atque adeò vita Eremitana non est Laicalis, sed Ecclesiastica.

2. Deinde ex *can. duo sunt 12. qu. 1.* ubi textus ponderat, personas Ecclesiasticas esse non solum Clericos, sed etiam personas Deo devotas, quæ sunt deditæ orationi, & contemplationi, quæ ab omni strepitu temporalium debent cessare. Eremitæ autem sunt hujusmodi, ac proinde sunt personæ Ecclesiasticæ.

3. Postremò, quia hæc est communis conclusio, adeoque sequenda favore animæ, Aretin. in *d. c. nullus n. 9.* & Boer. in *tr. de stat. & vit. Eremit. num. 13. & 14.* ubi

ait; quod hæc opinio de jure est verior, æquior, & benignior, & quod ita sunt Religiosi, & pro Religiosis in jure existimantur, quod non possunt in jus vocari, sed eorum Prælati pro eis est vocandus, qui eorum vice respondere tenetur.

Alii volunt, ac probant non gaudere, sique sunt Laudensis, & Joan. de Lignano in *Clem. 2. de præb.* qui tales ex utero ventris exierunt laici, nec postea supervenit aliquis actus, eripiens eos a jurisdictione seculari, qualis est Ordinis receptio, & conversio ad aliquam Religionem approbatam, ut in *can. si quis suadente 17. qu. 4.* in *cap. fin. de relig. dom.* & in *cap. non dubium de sent. excomm.* firmatque Abbas, se explicans in *d. cap. nullus de for. comp. num. 10.* ubi ait primam opinionem æquiorē esse, sed hanc posteriorem esse veriore de jure, quia Eremitæ non habent certam regulam, sed vivunt sola voluntate, & sunt sicut locustæ sine Rege secundum Gulielmum, ac notat Glos. in *d. can. qui verè 16. qu. 1.* & assertio Innocentii, quod teneantur continentiam promittere, non probatur jure, ut idem Abbas affirmat in *d. c. Cum Monasterium num. 2.* Soccin. in *c. 1. n. 11. de for. comp.* ubi dicit, hanc opinionem sibi magis placere, eamque tenere Gulielm. de Monte Laud. in *d. Clem. 2.* & in *Clem. Cum ex eo de senten. excomm.* quia propriè loquendo isti non sunt personæ Ecclesiasticæ. Non enim sunt Clerici. Quod clarum. Neque sunt Religiosi alicujus Religionis approbatæ, neque Conversi, neque Oblati, sed sunt meri laici, & è suo statu recedunt ad libitum, neque sunt deputati ad aliquem Ecclesiasticum, & pium usum autoritate Ecclesiæ, vel alicujus Prælati, ac ita consuluit Calder. in *tit. de Judic. conf. 7.* ac tenent Rosella, Angelica, Romanus, citati a S. Sylvestro v. *Eremita q. 1.* dum generaliter statuunt, Eremitam non gaudere, quia nihil est, quod eos eximat, cum remaneant purè laici. Quam opinionem esse de jure veriore, & servari in praxi, dixit Aufser. in *tr. de pœst. Judic. secul. in person. Ecclesiast. reg. 2. num. 37.* ubi refert, ita judicatum fuisse in Curia parlamenti contra quandam Eremitam, qui propter egregia furta, & rapinas ultimo supplicio affectus fuit, subdens nihilominus, primam opinionem esse æquiorē favore Religionis, pro qua in dubio est judicandum, *l. sunt personæ, ff. de relig. & sump. fun.*

Sunt qui asserant, Eremitas, qui subsunt Ordinariis, gaudere, in quo tamen discrepant. Nam aliqui videntur loqui de omnibus Eremitis, quatenus supponunt, omnes sub Ordinario esse eo ipso, quod in aliqua Diocesi sunt, ac proinde non esse sicut locustas sine Rege, aut capite, ut quidam obloquuntur, immò & sufficere, quod sint sub Parocho. Ceteri autem requirunt, quod specialem aliquam voveant, vel profiteantur obedientiam sub Episcopo. Tandem alii dicunt, eos omnes gaudere, qui sunt sub obedientia Prælati gaudentis Privilegio, inter quos est Navar. in *man. c. 29. n. 79.* loquens de Privilegio Canonis, Sylvest. ubi supra.

Sunt denique qui distinguunt, ut Decianus, & alii, quos sectatur de Grass. *d. effect. 1. num. 105. & seqq.* Aut enim Eremita tempore, quo assumpsit habitum Eremitanum erat Clericus, vel Religiosus, & tunc remanet, ut erat antea, fruiturque omnibus Privilegiis Clericalibus.

bus. Aut non erat Clericus, neque Religiosus, sed simplex laicus, & tunc iterum distinguunt. Aut est approbatus a Summo Pontifice, vel ab Episcopo, eique datus modus vivendi, cui se obligavit; & tunc quidem gaudet Privilegio fori; aut non est approbatus, neque ei datus vivendi modus, & tunc non gaudet. Aut sponte, etiam si esset purus laicus sumpsit habitum Eremitanum, & vitam Anachoreticam agit, Eremita assiduus cultor, exercendo se orationibus, jeuniis, aliisque operibus, & hoc casu gaudet Privilegio Clericali, quia verè potest dici Religiosus, donec in eo statu permanet. Aut est erro, ac mendicus, & tunc non gaudet Privilegio Clericali. Tandem concludunt, quod in hoc dubio attendenda est consuetudo, quæ jurisdictionem tribuit, *c. Cum contingat de for. comp. l. viros, C. de divers. offic. lib. 12.* Hanc eandem distinctionem approbant Jul. Cæsar. Imbrian. in *tr. de Judic. Regni*, Covarruvias, & Borgasius, quos refert, ac sequitur idem de Grass. *loc. alleg. num. 107.*

8 Quod autem spectat ad primam sententiam, illa non est approbanda. Quia nunquam reperitur ita generaliter concessum hujusmodi Privilegium. Non enim id habetur ex relato *can. qui verè 16. qu. 1.* quia sub iis verbis non est necesse intelligere Privilegium Clericale, sed alium favorem, honoremve. Neque ex *c. un. de excess. Prælat. in 6.* aut ex *cap. Privilegium de verb. signif. eod.* quæ pro se citat Martha, jurisdictionis, immunitatis Ecclesiasticæ, nimis observans, hoc est superstitiosus, quia apertissime loquuntur de Eremitis, qui sub obedientia superioris Regularis vivunt, adscripti, annexique Monasteriis. Immo multi ex Doctoribus, quos citat, loquuntur tantum de Eremitis, qui habent propriè superiorem, & Prælatum, quatenus dicunt, ipsum debere respondere in judicio pro Eremitis.

9 Quod verò ad gaudendum Privilegio fori sufficiat esse sub obedientia alicujus, qui Privilegium participet, ut loquuntur Sylvester, & Navarrus, nullo munitur fundamento. Arguenti enim Sylvestro, quod si laicum viventem in turba adstrictio obedientiæ alicujus Prælati facit Privilegio gaudere, quanto magis vacare Deo pœnitentis in solitudine, & quod id probavit Summa Angelica ex *can. nulla ratione dist. 93.* & ex *canon. si autem v. quest. 3.* negandum est, quod assumit. Talis enim, tripote laicus, non gaudet, vel si gaudet juxta aliquos, idest ratione perpetuæ oblationis cum servitute actuali alicujus sacri loci, nec tale quid pœnitentis ex citatis juribus potest deduci. Siquidem in *d. can. nulla ratione* solum habetur, Clericos, & Sacerdotes habendos non esse, qui sub nullius Episcopi disciplina, & providentia gubernatur. Ex quo infert Glossa, etiam Eremitas subesse debere Episcopo, in cujus territorio sunt. Et in *can. si autem*, sermo est de obedientia, quam in spiritualibus non solum Clerici, sed etiam laici debent Episcopo, tanquam animarum Pastori.

10 Pro solutione igitur hujus quæstionis distinguendæ sunt plures species Eremitarum. Prima est eorum, qui emittunt tria vota substantialia in aliqua Religione approbata, quales sunt Camaldulenses, Montis Coronæ, Montis Senarii, Augustiniani, & cæteri. Ii, eorumque novitii absque ulla difficultate gaudent non solum Privilegio fori Ecclesiastici hoc est exemptionis a potestate sæculari, cum sint verè, ac propriè Religiosi ex *c. 1. in fin. de excess. Prælat. in 6.* & *c. Privilegium de verb. signif. eod. lib.* & notat Felin. in *d. c. nullus de for. comp. n. 6.* ubi Canonistæ communiter; sed etiam Privilegio exemptionis a jurisdictione Episcopi, etiam ratione delicti perpetrati, contractus initi, vel rei sitæ extra locum exemptum, ut per Doctores in *c. Tuarum de priv.*

11 Secunda species est Eremitarum in Congregatione habentium modum vivendi ab Episcopo approbatum. Et isti, licet non sint verè, ac propriè Religiosi, quia non profitentur aliquam ex Religionibus approbatis, ideòque testari possunt juxta ea, quæ tradunt Archid. in *c. un. n. 1. de excess. Prælat. in 6.* Abb. in *rubr. de test. v. 6. Præpos. in can. nulli dubium n. 21. 12. qu. 1. Alber. in auth. ingressi n. 23. C. de Sacr. Eccl. & Navarr. com. 2. n. 44. de Regul.* sunt tamen personæ Ecclesiasticæ, atque adeo sub sunt jurisdictioni Episcopi Diocesani. Patet multis argumentis. Ex textu enim in *c. indemnitate s. penult. de elect. in 6.* mulieres viventes in Congregatione, licet non renuncient propriis, nec professionem faciant, nihilominus instar Monialium sunt sub jurisdictione Ecclesiasticæ, & tamen illarum status, sive regula non approbatur, ut ibi dicitur. Idemque est de Beguinis in *Extrav. Ratio Joannis XXII. de relig. domib.* Et in mulieribus, quæ vulgò dicuntur Canonice sæculares, ut est textus in *Clem. 2. de stat. Monachor.* Unde illas esse conveniendas coram Judice Ecclesiastico, firmavit Rota *dec. 8. de ju-*

rep. in antiq. quàm sequitur Felin. in c. dilecta num. 2. de major. & obed. Ergo idem dicendum est de Eremitis in communitate viventibus.

Idipsum probatur ex textu in *d. c. 1. de excess. Prælat. in 12.* ubi a prohibitionem mendicantibus facta de novis domibus non recipiendis, excipiuntur ii, qui agunt vitam Eremitanam in cellis, sive habitaculis Eremitæ de Majorum suorum licentia. Quæ exceptio esset planè inepta, nisi Eremitæ saltem largè essent Religiosi, *l. nam quod liquide, s. penult. ff. de pœn. leg.* Item exemplo virorum Tertiariorum, qui, si collegialiter vivant, gaudent Privilegio exemptionis ex Concilio Lateranensi sub Leone *sess. 11. in fin.* & nos alibi. Ac etiam quia in his Eremitis viventibus in communi autoritate Prælati non militant ratione, & inconvenientia, quæ considerantur ab autoribus contrariæ sententiæ, ut tradit Glossa in *l. 2. v. non possunt ff. de in jus voc.* quæ explicat illum textum in Monachis, & Eremitis idest collegialiter viventibus. Et de his etiam intelligendus est Innocent. in *d. c. Cum Monasterium n. 1. de elect.* dum dicit, hos teneri continentiam servare, ac promittere, & subesse Episcopo Diocesano per *s. Ecce 27. qu. 2.* Ac denique videtur id esse ex mente D. Thomæ in *4. dist. 27. & in 2. 2. quest. 186. art. 5. ad 3.* expressèque hoc tenet Sylvester *d. v. Eremita quest. 1. num. 2. & v. Ecclesia 1. dist. 6. num. 6.* ubi concludit, hos Eremitas gaudere Privilegio non solum fori, sed etiam Canonis, quem sequuntur Navar. *d. c. 29. num. 79.* alique recentiores.

Facitque, quod ait Rota *dec. 1. de Regul. in antiq.* ubi 13 contra opinionem Jo: Andr. in *cap. dilecta de major. & obed.* tenet mulieres alias Canonice ingredientes Monasteria, in quibus Religio non est approbata, quandiu sunt in Ecclesia, vel Divino servitio, vel deferunt habitum Religiosum, potiri debere Privilegio immunitatis, ut illas percipiendi ligetur sententia Canonis. Quia cum de præsentibus religiosis vivant, censentur personæ Ecclesiasticæ, & gaudere debent hoc Privilegio, sicut Clerici simplices aliquo voto non ligati, deque istis Eremitis intelligitur autoritas sextæ Synodi Constantinopolitane *can. 42. Conc. tom. 3.* ubi sic legitur: *Eos, qui dicuntur Eremitæ, qui quidem nigris vestibus induti, & capite comati urbes obeunt, cum viris secularibus, ac mulieribus versantur, & propriæ professioni faciunt injuriam, statuimus, si elegerint quidem tonsis comis reliquorum Monachorum amictum suscipere, eos in Monasterio constitui, & inter fratres referri. Quod si hoc non elegerint, ex urbibus expelli, & solitudines habitare, ex quibus sibi etiam denominationes confingere.* Quæ verba non obscurè insinuant hos Eremitas; quamvis enim non sint propriè Religiosi, tamen profitentur aliquem vivendi modum, ab Ecclesia permissum, ac sunt personæ Ecclesiasticæ; alias enim si essent merè laici, Concilium non improbaret, ut versarentur cum viris sæcularibus in injuriam professionis, *arg. can. In nova 16. quest. 7. & c. Cum causam de elect.* Neque in eos decerneret, nisi essent de foro Ecclesiasticæ, nec merè laicos distringit Concilium citra materiam peccati, ut notat Innoc. in *c. correctam n. 3. de Regul. & Doctores in c. novit. de Judic.*

Tertia species est Eremitarum, qui licet non sint propriè alicujus Religionis, neque vivant in communi, si tamen sunt autoritate Episcopi deputati servitio alicujus Ecclesiæ, vel Oratorii, ac de Episcopi manibus suscipiunt habitum Eremitanum, & sub illius obedientia vivunt, sunt personæ Ecclesiasticæ, & gaudent Privilegio fori. Ita docet Cardin. in *Clem. per literas n. 9. de præb. allegans Clem. 1. de decim. & c. per exempt. de privil. in 6.* & consuluit Butr. *conf. 19. n. 19.* estque ad mentem Abbatis, Mariani Soccini, & aliorum, ac in specie prosequuntur Marth. *de jurisd. par. 4. cent. 2. cas. 213. n. 4. & seqq. Squillant. de priv. Cler. c. 7. dub. 1. n. 44. David. in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 6. n. 2. Laym. lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 5. n. 4. Anton. de Marin. in resol. quotid. c. 144. num. 8. Coninch. de Sacram. disp. 14. dub. 15. num. 164. Bonac. in Bull. Cæn. d. part. 1. qu. 16. sect. 1. punct. 3. num. 18. & Dian. part. 4. tr. 1. resol. 5.* estque ita communis opinio Doctorum, quod, & si nullum sit jus, quod expresse id decernat, ab ea tamen recedere absque nota temeritatis non potest.

An autem isti gaudeant Privilegio Canonis, negat 15 Cardinalis *loc. cit.* Jo: Andr. Alex. de Nev. & alii communiter, quibus adstipulatur; quia *can. si quis suadente* locum habet in percipiente Clericum, vel Monachum, ut ibi dicitur, & sic non in aliis, nisi quatenus invenimus jure expressum, sicut exprimitur de conversis in *c. non dubium, & c. Parochianos de sent. excomm. nam, & ipsi sunt Religiosi, ac de Novitiis in Religione, qui interim Religiosi censentur, ut cap. Religioso s. quavis eod. tit. in 6.* Non autem reperitur expressum in jure, quod

quod isti Eremitæ gaudeant hoc Privilegio, quidquid dicat Delbene de immunit. cap. 2. dub. 4. sect. 4. n. 15. & seqq. ubi his Eremitis concedit Privilegium Canonis; negat Privilegium fori, c. 4. dub. 13. n. 16. haud rectè, neque consentaneè, cum regulariter qui gaudet Privilegio Canonis, gaudeat Privilegio fori.

- 16 Quarta denique species est Eremitarum, qui non sunt deputati servitio Ecclesiæ auctoritate alicujus Prælati Ecclesiastici, sed voluntariè suscipiunt habitum Eremitanum, illumque ad libitum deferunt, & isti nullo modo sunt personæ Ecclesiasticæ, & nullatenus gaudent Privilegio Clericali ex communi Doctorum sententia, nominatim Cardinal. in d. Clem. per litteras n. 9. Abb. in d. c. nullus n. 10. de for. comp. Aufrer. ubi supra in 2. reg. n. 37. can. duo sunt 12. q. 1. aliorumque. Absonum enim esset, ut ait Cardinalis Ecclesiasticæ, cum sint merè laici, censeantur personæ Ecclesiasticæ, cum sint merè laici, & recedant ad sui libitum, ad nullumque usum Ecclesiasticum, vel pium auctoritate Ecclesiæ, sive Prælati sint deputati. Et in hoc casu procedit opinio Lauduni, in iisque comprobatur illius dictum, quod sunt sicut locustæ sine Rege, immò vulpeculæ, & ut plurimum impostores, Apostatæ a Religione, & desertores militiæ, ac de genere Sarabaitarum, qui ex D. Augustino, & Hieronymo apud Crinitum lib. 3. de honest. discipl. c. 15. tales sunt, ut eorum genus omni studio, atque affectu sit evitandum. Ipsi enim in Ægypto positi sunt, in foraminibus petrarum habitantes, induti ferarum pellibus, discalceati, & sanguine cruentati, cavernis exeuntes, ad festum Scenopogiorum pergunt Hierosolymam, & Sancta Sanctorum intrantes, paupertatem, & abstinentiam prædicant a se servari, tum barbam spectante populo ibidem acriter pervellunt; itaque nummis tali actu, & commento adeptis in suam regionem remaneant, & in lætitia, & dapibus epulantur. Hos nolite, obsecro, imitari, quia non beatos illos, sed in magnis suppliciis damnatos, meritò esse prædicamus, ait Augustinus.

- 17 Hoc genus Eremitarum Remboth, appellatur. Hi bini, vel trini habitant, nec multò plures, suoque arbitrio, & ditione viventes, de eo, quod laborarint in medium partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitat autem quamplurimi in Castellis, & Urbibus, & quasi ars sit Sancti, non vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii. Inter hos sæpè jurgia sunt, quod cibo suo viventes non patiuntur alicui se esse subiectos. Solent certare jejuniis. Apud eos affectata sunt omnia, latæ manicæ, & caligæ follicantes, vestis grossior, crebra suspiria, visitatio Virginum, detractio Clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur usque ad vomitum. Hæc ex Hieronymo Vincentius in specul. hist. c. 54. lib. 17. Antonin. tit. 15. c. 1. §. 2. Cassianus hos videtur appellare Sarabaitas, quos Ægyptiaca lingua sic appellatos refert, quod semetipsos a Cœnobiorum Congregationibus separarint, & res suas singulatim, ac necessitates proprias curarint, bini, vel terni in cellulis sub nullius Abbatis, aut præpositi gubernatione, quo liberum esset quidvis pro arbitrio agendi, & evangelandi, quo animi libido ferrer, & tantum studium his esse cumulandi divitias idem indicat. Isidorus in lib. de offic. hos etiam Remmitas nuncupat.

- 18 His non absimiles sunt, quos Gyrovagos appellarunt, quasi vagando gyranes Provincias, & Regiones varias. Nam tota vita sua per diversas Provincias ternis, aut quaternis diebus per diversas cellas hospitantur, semper vagi, & nunquam stabiles, & propriis voluptatibus, & gulæ illecebris fervientes. Hoc S. Benedictus in sua Regula deteriores Sarabaitas esse pronunciat. Hi enim cellas ædificabant, & manebant in eis. Isti verò tanquam hospites omnes Provincias, & Terras peragunt. Sarabaitæ de labore proprio vivebant; Gyrovagi verò de laboribus alienis; immò quod multo tempore, & labore quæsitum, & congregatum est, id una hora isti consumunt; denique per diversa loca percurrentes, plurimos malæ suæ vitæ exemplo perdunt, ac corrumpunt.

- 19 Quod igitur Antoninus d. tit. 15. c. 1. §. 2. ex Cassiano de Sarabaitis commemorat, id præter his Gyrovagis intelligendum nunc arbitror. Hi sub nulla, inquit, Regula, & sub nullius obedientia constituti discunt per Civitates, & Castra sub ovina pelle Religiosi habitus, & devotæ locutionis, cor gerunt lupinum, devorantes domos viduarum, & captivas ducentes mulierculas oneratas peccatis; pseudoprophetæ, & Apostoli divinantes de occultis, & per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda simplicium.

- 20 Isidorus in lib. de offic. hos nominare videtur Circumcelliones, & dicit, quod sub habitu Monachorum ubique circa cellas vagantur, venalem circumferentes hypocritism, circumeuntes Provincias, nusquam missi, nusquam

fixi, nusquam stantes, nusquam sedentes, habentes pro Deo membra Martyrum, quæ plerumque aliis vendunt, fimbrias, & phylacteria sua magnificent, gloriam captantes ab hominibus. Alios comam non incidere, ait, honores, quos non acceperunt, se habere dicentes. Item continuo, inquit, tepesfacti, pristinos mores, ac vitia rescicare contemnunt, nec jugum humilitatis, ac patientiæ diutius sustinere contenti sunt, subindeque seniorum imperio dedignantur. Separatas expetunt cellas, & solitarii sedere desiderant, ut nemine laceffente mansueti, vel humiles existimentur; quorum institutio, immò tepor hos, quos similes infecerit, ad perfectionem nunquam permittit accedere, non solum, quod vitia non abscidunt, sed in deterius vadunt, & in vitia convalescunt; & dum animi provocati, quod jam lethale, & intestinum virus est, quantum amplius celatum fuerit, tantum profundius serpens insanabilem morbum generat ægrotandi.

Iterum pullulare cœperunt Sarabaitæ, ex Ægyptiorum Monachi ab antiquo tempore orti, anno Domini 1309. in Anglia primum, qui porcorum, ac bovum pellibus induti, & succincti funibus, palmarum spinas ad calcanea portantes, Angelicam faciem simulabant, sed in corde lupum fovebant. Nicephorus lib. 14. cap. 50. hos apathes, idest non dolentes vocat. Damnatum, & reprobatum fuit hoc genus Monachorum in Synodo Chalcedonensi anno 453. cap. 4. his verbis: Quidam Monachorum habitu utentes indifferenter per Civitates incedunt, necnon & Monasteria, & se ipsos propria præsumptione commendant. Placuit igitur neminem aut ædificare, aut construere Monasteria, aut Oratorii domum sine conscientia ejus Civitatis Episcopi. Refertur in can. qui verò 16. quest. 1. & in can. quidam Monachorum 18. qu. 2. Et nihilominus Marian. Soccin. d. c. 1. n. 1. de for. comp. vult, quod si vigeret consuetudo, ut Eremitæ hujusmodi gaudeant Privilegio fori, sit utique observanda. Quia consuetudo tribuit jurisdictionem; quod puto absurdum cum Abbate modò citato d. n. 10. ut tales pro sua voluntate possint se eximere a jurisdictione Imperatoris.

CONSULTATIO II.

Testator legavit, quod ab Episcopo eligantur pauperes Virgines ad dotes a se relictas, pro Monachandis. Mittitur ad Diocesim Episcopi Vicarius Apostolicus; queritur, an hæc electio, sive nominatio spectet ad Episcopum, an verò ad Vicarium Apostolicum?

Nominationem ad hujusmodi dotem pertinere ad Episcopum, non autem ad Vicarium Apostolicum, certum omnino videtur. Nam Vicarius Apostolicus mittitur solum ad exercendum ea, quæ pertinent ad jurisdictionem Episcopi, non autem quæ ad illius personæ industriam, & prudentiam per ea, quæ vulgò tradit Pellegri. in prax. Vicar. par. 1. sect. n. 1. & Nicol. in fosc. v. Vicarius Apostolicus n. 21. Dum enim eligitur personæ industria ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit, c. fin. §. is autem de offic. deleg. & c. is, cui eod. tit. in 6. In hac autem nominatione eligitur industria, & prudentia Episcopi. Primò, quia fundator judicio, & prudentiæ Episcopi remittit nominationem, & electionem puellæ Monachandæ; unde videtur de persona Episcopi, tanquam pastoris confidere, atque ita ejus industriam eligere. Secundò, quia tunc censetur electa industria personæ, cui provideri committitur de re aliqua, ut de beneficio, de dote, &c. quando ei committitur, ut de tali beneficio, vel dote provideat de persona idonea, & sic non expressa certa persona, sola personæ idoneitas requiritur. In hoc autem casu non est expressa certa persona ad hanc dotem nominanda, atque adeò censetur electa industria personæ, a qua nominatio fieri debet, ut notat Glof. in d. c. is, cui de offic. deleg. v. Provincia, traditque Rota p. 6. rec. dec. 36. n. 24. 28. & 62.

Hinc colligit Franchus in d. cap. is, cui num. 2. quod si Papa alicui committat, ut si ita est, removeat aliquem a beneficio, & eo remoto, provideat illi de idonea persona, exequutor primam partem, quæ est judicialis, poterit subdelegare, & beneficium privare beneficio, si ita sit, ut in commissione continetur; quia in hoc non est electa exequutoris industria, commissæ sibi certæ personæ judiciali causa, sed quantum ad provisionem de idonea persona, non poterit subdelegare, quia in ea parte, ubi agitur de provisione beneficii faciendi in incerta persona, sed idonea, censetur electa industria personæ.

Et in specie exequutor habens potestatem elemosynam distribuendi pauperibus, si pauperes a committente sunt nominati, & sic sunt certi, exequutor potest alteri com-

commutare vices suas, secus tamen si sint incerti, ut notat idem Franchus d. n. 2. cum aliis ab ipso relatis. Siquidem commissio exequutorum adeo est stricta, ut per alium eorum officium nequeat exerceri, quia, ut dixi, censetur electa industria propriæ personæ, ut cum aliis docuit Spin. in specul. testam. gloss. 28. n. 21. & Tiraquel. de Privil. pie causæ Privil. 31. & probatur ex l. nulli sub init. ibi: pro sua conscientia, & ibi notat Bald. C. de Episc. & Cleric. & observant Archid. Joan. Andr. in novel. & Gemin. in cap. ult. §. ult. de testam. in 6. cum pluribus aliis, relatis a Tiraquel. loc. alleg. ubi quod adeo id procedit, ait, ut etiam non possit ipse testator dare exequutori potestatem subrogandi alium, nisi in legatis ad pias causas, quod piam causarum favor juris habilitates rescindit per not. in c. cum tibi de testam. & hoc idem tenet Romanus, & post eum Corneus, qui & alia ad hoc adducit in l. Captatorias, C. de test. mil. sed tamen quod id possit generaliter testator facere, tenet Paul. Castr. quem vide in l. d. nulli col. 2. vers. ulterius C. de Episc. & Cler. In hoc autem casu facultatem substituendi in electione hujusmodi puellæ ad dotem Monachalem testator Episcopo non concessit, atque adeo non potest alteri ejus officium committi.

4 Non obstat quod opponitur ex paritate electionis Concionatorum, quam spectare ad Vicarium Apostolicum, declaravit S. Congreg. Concilii mense Augusti 1684. in Imoleni. Nam electio concionatorum est actus jurisdictionis; cum enim Episcopus debeat illos examinare, approbare, & licentiam eis impertire, aliaque hujusmodi facere, quæ sunt jurisdictionis, & aliis, si errores, & scandala disseminaverint, prædicationem interdiceret, alios cogere per censuras Ecclesiasticas, &c. ut ex Trident. c. 2. sess. 5. de ref. & c. 4. sess. 24. de refor. Estque textus in c. Inter cetera de offic. Ord. nil mirum si id spectare ad Vicarium Apostolicum videatur, qui jurisdictionem Episcopi exercet. Unde licet ratione muneris, regiminis, & jurisdictionis, in quibus substituitur Vicarius Apostolicus nominare, ac deputare possit concionatores, non propterea potest nominare puellam dotandam, quia id non est jurisdictionis, sed industriæ, ac prudentiæ personæ Episcopi; atque adeo talis electio, utpote personalissima, ad Episcopum spectare debet ad text. in c. fin. §. his autem, & §. ceterum de offic. deleg. Firmatque Rotam in Bononien. Dis membrationis 4. Julii 1653. n. 5. coram Ghislerio, quæ est dec. 69. part. 7. rec.

5 Itaque cum in hac electione requiratur industria, & prudentia personæ a testatore electæ, quæ est Episcopus, ad ipsum quidem, non autem ad Vicarium Apostolicum pertinet hujusmodi nominatio.

CONSULTATIO III.

De legatis, a pia muliere ex Parochia S. Dorotheæ, relictis Ecclesiæ S. Caroli ad quatuor fontes, in qua sepulturam sibi elegit his verbis: *Alla cui Chiesa la scia scudi 50. cioè scudi 25. per far celebrar tante Messe per suffragio dell' anima di essa testatrice, e altri scudi 25. per tutto quello potesse prendere di ragion di sepoltura, o per altra causa, con patto, e condizione, che i Padri di detta Chiesa la debbano fare esporre con sei torce, e farla sotterrare con cassa, con farle celebrar la Messa del trapasso*, deberi Canonicam portionem Parocho supradictæ Ecclesiæ S. Dorotheæ, certi omnino juris est.

1 Id enim expressè decernitur in Clementina Dudum de sepult. §. Verum, ibi: De obventionibus omnibus tam funeralibus, quam quibuscumque, & quomodocumque relictis distincte, vel indistincte ad quoscumque certos, vel determinatos usus, &c. necnon de datis, vel qualitercumque, donatis in morte, seu mortis articulo, in infirmitate donatis, vel dantis, &c. Fratribus ipsis, vel aliis, &c. quartam partem Parochialibus Sacerdotibus, &c. largiri integre teneantur.

2 Ex quorum verborum amplitudine manifestè constat, quod nihil excluditur ex iis, quæ ex testamento, vel ex occasione mortis, vel sepulturæ obveniunt, sed de omnibus debeat quarta Parochialis solvi, ut absolute tradunt Abb. in c. in nostra de sepult. Jo. And. in c. 1. Gloss. & Doctores in c. certificari cod. tit. Host. in sum. Petr. de Ubald. par. 1. de can. post. c. 7. Bald. in rep. c. si Pater qu. 6. de test. in 6. Alex. conf. 169. n. 5. & 16. Sylvest. v. Canonica portio n. 9. Gloss. in d. Clem. Dudum d. §. verum v. funeralibus, quibus ad stipulantur recentiores non pauci, Lavor. var. lucubr. tit. de pris. funer. rit. c. 17. n. 18. Azor. inslit. moral. p. 2. lib. 9. c. 23. qu. 1. & 2. Ubi deberi hanc portionem ex omnibus, quæ legantur Ecclesiæ, in qua quis sibi eligit sepulturam, etiam si alio-

qui Ecclesiæ, sit exempta, quia debet eam Parochianus qui extra Parochiam sepulturam sibi elegit, per Innoc. in cap. relatum, & in cap. requisisti de testam. & cap. in nostra de sepult. & tradunt Covar. in cap. ult. de testam. n. 3. Molina de just. & jur. tract. 2. disput. 215. §. præter quartam, Leo in Thes. for. Eccles. p. 2. c. 14. n. 2. aliique communiter. Siquidem, ut constat ex c. 1. 2. & 4. de sepult. testator ipse est, qui ratione Sacramentorum, & subsidii spiritualis, quod ab Ecclesiâ Parochiali accepit, relinquere tenebatur quartam partem eorum, quæ Ecclesiæ, in qua sepultura elegit, reliquit, unde Ecclesiâ sepulturæ tenetur eam illi solvere in defectum testatoris, qui id non fecit, quæ est ratio Panormitani, quam sequitur Molina loc. cit. disp. 200. §. cum de relictis.

Et in specie quod de legatis pro Missis debeatur quarta Parochialis, docent Petr. de Ubald. Bald. Alex. Sylvest. & Lavor. locis citatis, Azor. ubi supra q. 13. & Barbosa. de potest. Episc. alleg. 86. n. 20. & de Paroch. p. 3. c. 25. n. 43. Quia cum istæ obveniant Ecclesiæ causa mortis, detrahi ab ipsis debet quarta Parochialis, tenet Gloss. in d. Clem. dudum d. v. funeralibus, idque stante verborum ejusdem Clem. universalitate. Quod præcipue locum habet in hoc casu, in quo Defuncta sepulta est in Ecclesiâ, cui legatum reliquit, ut cum pluribus notat eadem Gloss. in d. Clem. v. quartam, & in cap. 1. de sepult. ac Lavor. d. c. 27. n. 54. Et hanc quartam de legato pro Missis solvendam esse de eodem ipso legato ab eadem Laurentia dictæ Ecclesiæ S. Caroli relicto, satis declarant c. fin. de testam. & d. Clem. dudum §. Verum de sepult. dum dicit. quartam esse solvendam de obventionibus omnibus, dictio enim de refertur ad substantiam, ex qua desumenda est quarta, juxta ea, quæ tradunt Doctores, quos sequitur Rot. dec. 26. n. 27. p. 7. rec.

Quod verò ad quartam funeralium eidem Parocho de jure debitam, decernitur in d. Clem. dudum, & in c. certificari de sepult. & pro Parochis Urbis decernitur in statuto Cleri Romani cap. 4. & in decreto S. Congregationis Præfectorum sub anno 1629. contra omnes Urbis Ecclesias, tam Regularium, quantumlibet Privilegiatorum, quàm etiam nationalium ab Urbano VIII. sub die 21. Martii ejusdem anni confirmato, ac etiam in sententia data 21. Decembris 1650. a Reverendissimo Vicegerente contra quoscumque Regulares, ac firmata sub die 2. Augusti 1651. ab Eminent. DD. Cardinalibus ab Innocentio X. ad id deputatis, ut dixi tom. 4. consult. can. 211. a num. 4. Quare non est ampliùs de hac re dubitandum.

Non obstant quoad portionem Canonicam legatorum 5 Privilegia Regularium. Nam ea omnia fuerunt sublata per d. Clem. dudum, & per Sac. Conc. Trid. sess. 25. c. 13. de refor. ibi enim demandatur ejus quartæ solutio, non obstantibus concessionibus, gratiis, ac Privilegiis, etiam mare magnum nuncupatis, aut aliis quibuscumque, quo in loco Concilium loqui etiam de quarta legatorum: evincitur, quia quarta funeralium comprehendit legata a Defuncto, & omnia, quæ cum Defuncto deferuntur, ut firmat Feder. de Sen. conf. sive quest. 6. per tot. Idipsum etiam liquet ex eo, quod Privilegia concessa Regularibus, & speciatim mare magnum, sunt simpliciter restricta ad exemptionem hujus quartæ legatorum. Nam quoad alia emolumenta fuit semper reservata justitia Ecclesiarum, a quibus corpora Defunctorum assumuntur, ut legenti patet; atque adeo dum S. Concilium derogat Privilegiis, nonnisi de quarta legatorum sentiisse censendum est, alia namque derogatione non indigebant. Verum quod in dicto Concilii decreto non igitur de legatis piis, communis sententia est, de qua nos alibi.

Minus obstat Constitutio 41. Beati Pii V. quoniam illa fuit a Gregorio XIII. in sua Constitutione §. 6. sublata, & ad terminos juris communis redacta. Eam refert in fine sui man. Navar. qui tunc temporis vixit, quem alii sequuti sunt, nominatim Barbosa. de jur. Eccl. lib. 5. cap. 74. n. 14. Gutier. de jur. confir. p. 2. c. 4. n. 3. Fusch. de visit. lib. 2. c. 2. n. 27. & Bellet. disq. Cler. p. 1. tit. de fav. Cler. §. 2. n. 56. de jure autem communi regula est per Rotam in Aliphana apud Sanctorum stabilita, quod de relictis omnibus ad pias causas debeat quarta, ut in c. requisisti, & in cap. officii de testam. & in c. conquerente de offic. ord. & in d. Clem. dudum, firmatque Bald. in l. si quis ad declinandum §. in omnibus a num. 19. C. de Episc. & Cler. minimè attentis limitationibus c. fin. de testam. tanquam revocatis a dict. Clem. dudum, ut etiam Gloss. eo loc. rectè adnotavit. Et hæc pro Urbe, ac de jure communi,

CONSULTATIO IV.

An promissio, sive obligatio solvendi quolibet anno totam summam, vel partem Clerico pro patrimonio illi constituendo ad suscipiendum Sacros Ordines, seu quidquid integro patrimonio deerit cum conditione, quod postquam ipse Clericus de aliquo Ecclesiastico beneficio, vel de aliquo redditu Ecclesiastico provisorius fuerit, cesset huiusmodi solutio pro rata beneficii, sive annui redditus, sit valida? Et quid si ordinatus provisorius fuerit de Capellania simplici? Et an sic ordinatus sit suspensus?

Quod huiusmodi obligatio, sive promissio sit nulla, & invalida, & contra Sacrorum Canonum dispositionem, satis patet ex communissima Canonistarum sententia firmantium, quod ex mente Sac. Concilii Tridentini patrimonium, ad cuius titulum Clericus ordinatur, consistere debeat super re immobili, itaut non sufficiant bona mobilia, neque obligatio personalis, quam quis fecit de dando victum Clerico, vel annuos redditus; quia redditus huiusmodi debent esse certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis redditibus, & hoc etiam si ille, qui se obligavit personaliter, sit persona dives, ut ait Ventriglia in pr. rer. for. Eccles. de tit. Ordinand. annot. 42. §. 1. Et ante ipsum Squillant. de oblig. Epis. p. 2. c. 9. n. 22. Ugo in de offic. & potest. Epis. c. 26. §. 10. n. 1. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 4. q. 6. & Barbof. de offic. & potest. Epis. p. 2. alleg. 19. num. 73. inquiens, ad Ordines Sacros illum non esse admittendum, qui cum sufficienti patrimonio, & beneficio careat, impetrat ab amico cedulam, in qua promittit, se illi necessaria vitæ subsidia ministraturum. Nam obligatio ista personalis non est res immobilis, & pacifice processa, & per illam ordinandus haberet quidem jus ad rem, sed non in re. Ac in terminis ejus, qui se obligavit supplere quidquid deerit summæ soliti patrimonii, declaravit S. Congregatio Concilii, teste Ugolino loc. alleg. cap. 26. §. 10. n. 1. his verbis: *Hinc S. Congregatio eodem c. 2. declaravit, non esse admittendum ad Ordinem Sacrum eum, qui non habens patrimonium sufficiens promissionem habuit ab aliquo, quod suppleret ipse, quod deerit; eandemque declarationem referunt Ricc. in prax. resol. 284. p. 1. to. 1. & Barbosa Ugolini transcripto, d. alleg. 19. sub num. 55.*

2 Ratio autem est, quia juxta mentem S. Concilii Trident. sess. 21. c. 2. de ref. in huiusmodi patrimonium tria requiruntur concurrere debent, quod sit constitutum super re immobili certa; quod res ipsa sit fructifera: quod alteri non sit obligata, ut per Ugolino. cit. cap. 26. §. 11. num. 1. & seqq. Hæc autem requisita non comprobantur in promissione, quam quis facit de subministrando alimenta necessaria Clerico ad Sacros Ordines promovendo. Atque adeo hæc obligatio, sive promissio est invalida, nullamque meretur executionem; quod autem Sac. Concilium Trident. loc. alleg. exigat hanc Constitutionem patrimonii, liquet manifestè his verbis: *Patrimonium verò, vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum, eo quoque prius perspecto patrimonium illud, vel pensionem verè ab eis obtineri, taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extinguì, vel remitti nullatenus possint* &c. Verba autem illa: *Eo quoque prius perspecto, &c. taliaque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint, &c.* non possunt probari, nisi respectu bonorum immobilium, frugiferorum, & alteri non obligatorum, prout etiam testatur Cardinalis Bellarminus in annot. ad d. c. 2. n. 3. §. an & quomodo, ibi, *Mens Concilii est, quod patrimonium in immobilibus consistat.* Præcipue verò quia Sac. Concilium illic subdit, quod huiusmodi patrimonium deinceps sine licentia Episcopi alienari non possit, quæ verba non conveniunt, nisi bonis verè assignatis in titulum, ut annotavit Fagnan. in c. Episcopus de preb. num. 28.

3 Ac proinde cum huiusmodi promissio, sive obligatio sit contra mentem Sac. Concilii, utique est invalida, nullamque meretur executionem, ut per Marant. resp. 61. a n. 10. to. 3. & Millaz assert. jur. 26. num. 23. ac seqq. sed potius contra Episcopum actio est dirigenda, qui dum contra dispositionem Sacrorum Canonum admittit Clericum ad S. Ordines absque legitimo patrimonio, tenetur ad illi providendum de beneficio sufficienti, aut congrua alimenta suppeditare, ut per Fagnan. in d. c. Episcopus de preb. n. 29. ibi: *Et consequenter cum Episcopus non servaverit formam sibi præscriptam, videtur incidisse in penam, de qua hic, & in c. cum secundum ordinato de competent. beneficio Ecclesiastico.*

Verum, adhuc admissio sine veritatis præjudicio, quod obligatio huiusmodi licet invalida sustineatur, meretur tamen executionem, si illa fuerit concepta cum conditione, donec idem provideatur de aliquo Ecclesiastico redditu, tunc cesset huiusmodi solutio pro rata beneficii, sive annui redditus acquirendi, & revera ordinatus provisorius fuerit de aliqua simplici Capellania, ex qua percipiat alimenta; quia obligatio fuit restricta, donec Ordinandus non fuerit provisorius de aliquo beneficio, sive annuo redditu, cujus appellatione venire similes Capellanas maxime cum aliquo officio Ecclesiastico, non videtur dubitandum, cum etiam appellatione Ecclesiastici redditus veniant distributiones quotidianæ, ut firmat Rota coram Pegna dec. 216. num. 2. & coram Coccino dec. 144. num. 1.

Nec obstat, quod Capellania non est verus titulus beneficii, ut requirit Sac. Concilium Tridentinum. Nam præterquamquod similes Capellaniæ satis sint ad effectum, ut quis ordinetur juxta mentem Sac. Concilii, ut de praxi testatur Card. de Luc. in tr. de donat. disc. 11. sub initio & num. 8. inquiens: *atque praxis admittit satisfieri Concilio Tridentino, quamvis promovendus non haberet verum beneficium Ecclesiasticum, sed simplicem Capellaniam, quæ speciem legati pii redeat, ex dispositione tamen ejusdem S. Concilii bisariam potest quis promoveri ad Sacros Ordines, vel titulo beneficii, vel patrimonii; sed hoc secundo modo dispensative tantum, & quatenus Episcopo videbitur assumendus pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ.* Dato autem, sed non concesso, quod Capellania simplex, sive amovibilis cum aliquo Officio Ecclesiastico, nimirum Sacristanatus non sit beneficium sufficiens ad promotionem Sacrorum Ordinum in ratione beneficii, in ratione tamen patrimonii, & ad effectum, ut cesset donatio antea facta cum conditione, donec provideatur de aliquo beneficio, seu annuo redditu, satis, superque esse videtur, cum promittens expressè voluerit, quod in duplici casu alternativo cessaret annua præstatio per ipsum promissa, acquisitionis videlicet beneficii, seu annui redditus. Ac proinde cum sub nomine annui redditus veniat etiam prædicta capellania, illamque ordinatus possideat, cessat obligatio promittentis attentæ dictione seu, quæ importat alternativam, & verificatur in uno ex casibus appositis ex adductis a Barbof. dist. 363. n. 1. & seqq.

Eoque magis, quia ex mente Sac. Concilii Tridentini patrimonium constituitur Clerico, ne in opprobrium, ac dedecus Ordinis Clericalis mendicare cogatur. Atque adeo cum sic Ordinatus ex annuo redditu Capellaniæ habeat unde commode se sustentare possit, cessat intentio, ac dispositio Concilii, & per consequens obligatio promittentis, quæ ad summum reviviscere posset, cessante annua præstatione ex dicta Capellania, ut rectè ad rem Surd. de alim. tit. 7. q. 9. n. 16.

Idipsum tuetur Grillenzonius, cujus consilium 14. integrum adducit, ac sequutus est Ricc. in prax. for. Eccles. resol. 452. ac Dian. p. 5. tract. 10. resol. 48. hisce rationibus: *Causa legis condendæ, ac mens legislatorum semper est attendenda, l. neminis, & rei ff. de verb. signif.* quia mens est anima ipsius legis, ac ratio, quæ ubicumque habet locum, ibi habet locum legis dispositio, etiam quod esset contra jus commune, l. a Titio ff. de verb. oblig. Mens autem, & causa finalis, ob quam dispositio Concilii cavet, ne dentur Ordines Sacri non habentibus beneficium, vel pensionem, aut patrimonium, ea fuit, ne Clerici mendicent. Sed quoties provideatur mendicati huiusmodi, satisfactum est menti, & causæ finali legis, & consequenter dispositioni. Alimenta verò præstanda Clericis tollunt causam mendicitatis, & eis non minus videntur provisorius, quam si haberent beneficium. Beneficiarii enim non sunt beneficii domini neque directi, neque utiles, sed solum usufructuarii in vita, Navar. in tr. de reddit. benef. q. 1. num. 17. & 18. Beneficia enim sunt Christi patrimonium, Navar. in eod. tract. & q. num. 48. Alimentatio autem non reprobatur a jure, immò conceditur, cap. Episcopus, & cap. cum secundum de preb. & c. si Episcopus eod. tit. in 6. ubi dicitur, quod Episcopus ordinatis sine titulo tenetur necessaria ministrare, donec illis de beneficio provideat. Verbum autem illud, *necessaria*, intelligitur de alimentis, ut notat Abb. in d. c. Cum secundum num. 9. & Gemin. in d. c. si Episcopus num. 8. & ibi Apostil. Ergo alimenta non reprobantur.

Et licet Concilium de illis specificam non fecerit mentionem, satis liquet voluisse ea in dispositione comprehendere, dum innovavit antiquos Canones, qui sunt dicta cap. Episcopus, cap. Cum secundum, & cap. si Episcopus, contra aliquos, qui volebant innovationem antiquorum Canonum intelligi de can. 3. d. 70. cujus dispositio per dist. c. cum secundum, ac alia, de quibus supra, fuerat abrogata,

ta, ut declaratum fuit a Sac. Congregatione super Concilium in d. cap. 2. sess. 21. antiquorum Canonum in his verbis videlicet: *Concilium revocavit tantum pœnas cap. cum secundum de præben. non pœnas, can. neminem, & can. Sanctorum 70. d. qui antiqui Canones tolerant ordinationem factam super alimentorum provisione, & consequenter ordinati eo pacto nec suspensi erunt, neque irregulares. Quod probatur ab his, quæ adducit Burgas. in tr. de irregul. & imped. Ordin. in 6. p. tit. de sent. suspens. num. 14. & in p. 1. q. 7. mon. 29. Et idem decretum fuit a præfata Congregatione in loco allegato in hæc verba: Ordinans contra formam hujus decreti sine beneficio, aut patrimonio non est per hoc suspensus, nec aliquam pœnam incurrit, sed cogendus est ordinans ei providere juxta c. Cum secundum de præb. Et hic solus Canon, & non alii a Concilio renovatus est; nempe quia satisfactum est menti Concilii, quæ fuit, ne Clerici mendicent. Et hæc fuit causa finalis hujusmodi dispositionis, cum illa dicatur causa finalis, ex qua oritur dispositio l. domus ff. de condit. in deb. & consequenter dicendum est, esse satisfactum Concilio, ex quo Clerici sic ordinati super alimentis eis præstandis non cogantur mendicare, neque ordinantes ulterius tenebuntur ad eis providendum de necessariis, cum jam fuerit provisum, quia quando causa ad non causam reducit, perinde est ac si causa illa non fuisset, l. 1. in fin. de condit. sine caus.*

Præterea quando constitutio Continet aliquid non per se principaliter, sed ad finem alicujus mali vitandi, non illaqueat transgressores ad pœnam, aut peccatum, si finis non violatur, ad quem Constitutio tendit, ut singulariter tradit Abb. in c. quoniam contra n. 6. de prob. sequutus Archid. in c. Utinam 76. d. Finalis autem causa Concilii est adimpleta, ne scilicet Clerici mendicent. Ergo non erunt suspensi, quia provisum est eis, unde vivere possint per d. cap. cum secundum, quod satis est, ut notat Rebuff. in pr. benef. tit. de rescript. in form. com. & form. paup. num. 1. & 2. quod innuit etiam Concilium in d. c. 2. in fine, dum ait, quod patrimonium alienari non possit sine Episcopi licentia, donec beneficium non sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.

At ego hoc dissidium concilio, intelligendo primam sententiam de promissione, ac obligatione personali tantum absque obligatione reali, vel quia qui se obligat ad patrimonium Clerici, non habet bona stabilia, vel quia non vult illa ad id obligare; & in hoc casu procedunt rationes & authoritates pro ea deductæ, ac etiam declaratio S. Congregationis ad d. cap. 2. sess. 21. de reform. apud Riccium in cit. prax. for. Eccles. resol. 453. n. 1. in qua habetur, non sufficere obligationem personalem ut quis de persona obligaretur dare victum Clerico; & ita intelligo, quæ alias in hanc rem adduxi contra Dianam ex Sac. Congregatione Concilii, ac Sixti V. declaratione; secundam vero sententiam intelligo de obligatione mista, personali scilicet, ac reali illius, qui possidet bona stabilia certa, & tuta. Quo in casu meliorem censeo conditionem Ordinatio cum tali patrimonio, quam cum patrimonio alicujus boni stabili particularis, ut puta Vineæ, domus, census, cum hæc bona præter curas, quibus Clerici implicantur ad illa colendum, locandum, exigendum, ita subiaceant periculis, ut fructus, ex quibus ordinatus vivere possit, non reddant. Secus autem de obligatione personali, ac reali omnium bonorum hominis divitis, qui se obligat subministrare Clerico Ordinato alimenta in titulum patrimonii, pro quo obligat omnia, & singula sua bona, non autem unum, vel aliud prædium, quod casu aliquo fructus, unde Ordinatus commode vivere possit, non reddat; quod intelligo, seculis fraude, ad quam evitandam usus se habet, ac declaravit eadem S. Congregatio Concilii sub die 6. Februarii 1597. teste Riccio d. resol. 453. num. 2. qui pluries observatum fuisse ait, non posse Clericos ordinari, nisi redditus sint certi, & assignati super bonis stabilibus, vel super annuis introitibus, ut post alios probat Garz. de benef. p. 2. c. 5. num. 91. & seqq. etiam quovis modo pater sit dives, & de jure spectet ad Clericum ordinandum successio, ideoque sunt instrumenta, & contractus vel per patrem filius, vel per fratrem fratribus, & per consanguineos aliis consanguineis de patrimonio certo, & nedonationes hujusmodi sint fictitiæ, ac simulatæ, curare debent Episcopi, ut producantur talia instrumenta publica ab utraque parte juramento vallata, assignationem, & donationem talium annuorum reddituum esse realem, omni fictione, ac fraude carere, & quod neque in præteritum fuerit confectus, neque in futurum conficietur actus, sive contractus aliquis in præjudicium dictæ assignationis, & donationis cum annullatione, & revocatione cujuslibet actus contrarii facti, vel forsitan faciendi, ut post alios notant Quaranta in sum. Bullar. v. Ordo, & stante hac diligentia,

si deinde fieret revocatio talis assignationis, non valeret; & Episcopus ad nihilum teneretur, ut post Decium, & alios probat Navar. conf. 14. & 46. de tempor. Ord. & Sanch. lib. 6. de matr. disp. 32. n. 7. & 8. ac Ricc. loco citato.

Si igitur, cessante fraude, constitutur patrimonium cum obligatione reali, ac personali hominis divitis subministrandi alimenta Clerico ordinando, vel supplendi quidquid deerit ejus patrimonio, patrimonium hujusmodi poterit admitti, & obligationem esse validam, & executioni esse demandandam post collatos Ordines, & sic ordinantem, ac ordinatum in nullam incidere pœnam, accedente præsertim necessitate, vel utilitate Ecclesiæ judicio Episcopi, censeo cum secunda sententia superius relata.

CONSULTATIO V.

- 1 An Canonicus Ecclesiæ Cathedralis carentis Canonica, sive Aedibus Canonicalibus, habens domicilium, & actu habitans intra fines alterius Parochiæ, dicatur Parochianus Ecclesiæ Cathedralis itaut in infirmitate teneatur recipere Sacramenta a Parocho Ecclesiæ Cathedralis, vel potius a Parocho domicilii?
- 2 An idem Canonicus decedens non electa sibi sepultura, debeat sepeliri in Ecclesia Cathedrali, tanquam sua Parochia, vel in Parochia domicilii, vel potius in sepulchro suorum majorum?
- 3 An pro sepultura Canonici, ut supra defuncti, debeatur quarta funeralis Parocho domicilii, aut Parocho Cathedralis, vel Parocho Parochiæ sepultura suorum majorum?

AD 1. Negative, atque adeo in sua infirmitate teneatur recipere sacramenta a Parocho domicilii, sive habitationis. Ratio autem est, quia quilibet tenetur recipere Sacramenta præsertim Viatici, & Extremæ Unctionis a proprio Parocho, ut in Clem. 1. de privil. Proprius autem Parochus est ille, in cujus Parochia quis actu inhabitat, vel habet domicilium juxta cap. 15. de sepult. in 6. traduntque Doctores, quos refert, ac sequitur D. Fagnan. in cap. significavit num. 27. & 32. de Paroch. ubi etiam num. 36 refert hanc esse sententiam Sac. Congregationis Concilii in casibus contingentibus per Gloss. in d. Clem. 1. de privil. v. Parochialis, Abb. in cap. omnis utriusque sexus de pœnit. & remis. ubi testatur de commun. Videturque decerni in Sac. Concilio Tridentino sess. 24. cap. 13. de ref. in quo præcipitur Episcopis, ut distincto populo incertas, propriasque Parochias unicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant, non obstantibus privilegiis quibuscumque, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Non obstat, quod Ecclesia Cathedralis dicatur Parochia ipsius Canonici, immo & Parochia communis totius Diocesis, ut alibi opposuimus. Nam est Parochia communis, quando in ea Episcopus administrat Sacramenta, cum ipse sit Parochus totius Diocesis, non autem quando Parochus Cathedralis illa administraret, quia cum sit tantum Parochus Cathedralis, extra illam, & illius Parochiam, nullam habet jurisdictionem, atque adeo non potest administrare Sacramenta in alienis Parochiis.

Præterea est Parochia communis iis, qui ad ipsam voluerint accedere pro recipiendis Sacramentis, ut notat Abb. in d. cap. omnis num. 2. de pœnit. & remis. Gutierrez. can. qq. l. 1. cap. 30. num. 12. non autem ad illa ministrandum in alienis Parochiis, quibus sua jura debent illa conservari; ita exigente earum institutione, cum non sint confundenda juxta cap. 1. caus. 6. quest. 3. & c. nullus 9. quest. 2.

Ad 2. hanc questionem tractant. Lavor. in elucubr. tit. 2. cap. 11. a num. 62. Bonac. de contr. disp. 3. quest. 21. p. 3. num. 6. §. 10. Anchar. conf. 369. Tusch. to. 6. lit. P. conclus. 99. num. 5. Archid. in cap. statutum §. Cum vero de rescript. in 6. Petr. de Ubald. de canon. port. cap. 9. num. 28. Afen. in l. familiaria sepulchra ff. de relig. & sumpt. fun. Burlat. conf. 226. num. 18. & seqq. alique. Tenendum autem est, sepeliendum esse in Ecclesia Cathedrali, dummodo in ea sit sepulchrum proprium Canonicorum, non quia est ejus Parochia, si intra illius limites non habet domicilium, vel habitationem, ut voluit Bonacina, sed quia Ecclesiæ Cathedrali per Canonicatum fuit alligatus matrimonio spiritali, cap. cum inter de elect. cap. quoniam §. si vero ut lit. contest. & ideo quos unicum conjunxit conjugium, unum conjungat sepulchrum, ait Canon. Ebron in fin. 13. quest. 2. & quorum una mens erat in Domino, eorum quoque corpora sepultura non separet, can. unaqueque §. foror ead. quest. 2. ubi dicitur in Ebron in eodem sepulchro sepultum fuisse Abraham, & Saram, Isaac, & Rebeccam,

Jacobum, & Liam, Adamum, & Hevam. Et declaravit S. Congregatio super Episcop. die 13. Maji 1650. in Senagallienli apud Nicol. tom. 1. lucubr. lib. 4. tit. 15. de interdict. ac sepult. n. 23. in fin. ibi: Clericus non sepelitur in sepulchro majorum, quando in Cathedrali, vel Matrice ad est proprium Clericorum sepulchrum a laicalibus separatum. Itaque requiritur, quod in Cathedrali extet sepultura pro Canonicis, alioquin iste Canonicus sepeliendus est in sepulchro majorum; Ecclesia verò Parochialis succedit tantum in defectum electionis sepulturæ, sepulchri communis Canonicorum in Ecclesia Cathedrali, & sepulchri majorum, itaut Ecclesia Parochialis sit ultima, juxta ordinem adductum per textum in c. nos instituta de sepult.

5 Ad 3. Funerale dividi debet pro tertia vel quarta parte, aut pro medietate juxta morem regionis, inter Ecclesiam Cathedralē tumultantem, vel Ecclesiam, in qua habet sepulchrum majorum, in qua Canonicus sepelitur, & Ecclesiam Parochialem, in qua Canonicus habitabat, & recepit Sacramenta juxta c. certificari de sepult. cap. Cum quis de sepult. in 6. Rot. dec. 376. n. 1. p. 1. rec. ubi de Ecclesia Parochiali, Mant. dec. 294. Caval. decif. 101. n. 1. Rota in Mediolanen. quartæ Funerale 14. Martii 1622. coram Merlino, & alibi sæpius. Jusenim quartæ funeralis est consequitivum ad jus administrandi Sacramenta per Clement. dudum, §. verum de sepult. Constat autem, quod jus ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius Parochia, undè etiam ad ipsum spectat quarta funeralis, quando in aliena Ecclesia ejus Parochianus sepelitur, integrum, ac totum funerale, quando sepelitur in propria Ecclesia Parochiali. Ubi cumque enim quis sepeliatur, Ecclesia Parochialis habitationis, vel domicilii habere debet suam Canonicam portionem a quacumque Ecclesia sepeliante; quia aliud est jus Parochiale, & aliud est jus funerandi ex c. cum quis de sepult. in 6. ubi is, qui est Parochianus unius Ecclesiæ, & habet sepulturam majorum in alia, si eligat sepulturam in tertia Ecclesia, portio quartæ Canonice non debetur Ecclesiæ relictæ, sed Parochiali, docetque Lapsus alleg. 59. num. 3. & habetur ex cap. 1. ibique Abb. de sepult. traditque Petr. de Ubal. de Canon. Paroch. c. 7. q. 12. post n. 17. & qu. 18. num. 24. in q. princip. ibi: dices ergo Canonicam deberi soli Ecclesiæ Parochiali, & cap. 8. nu. 33. ibi: jura enim sepulture, & Parochiæ sunt diversa, ac prosequitur Franc. in d. cap. Cum quis post init. & alii communiter. Cæterum unusquisque potest sibi sepulturam, quamcumque maluerit, eligere, modò quartam funeralium Parochiæ suæ persolvat, c. in nostra de sepult.

6 Atque ita, me consulente, censuit S. Congregatio in Tiburtina 12. Maji 1695. nempe ad primum, teneri recipere a Parocho Domicilii: Ad secundum, In Cathedrali, si in ea adsit sepulchrum proprium Canonicorum, sin minus in sepulchro majorum, iis verò non existentibus, an cadaver Canonici si sepeliendum in Ecclesia Cathedrali, vel in Parochiali, in alia Congregatione videndum. Ad tertium, debere Parocho domicilii.

Porro habitans in confinio duarum Parochiarum est Parochianus illius Parochiæ, ex qua domus aditum habet juxta ea, quæ docet Bart. in l. fin. n. 6. in fin. ff. de damn. infect. Quia ex aditu judicatur de domo, cui cedat, l. ei, cui ædes ff. de leg. 3. Bald. cons. 60. n. 5. vol. 1. de Ponte dec. 35. Villagut. dec. 32. Quod si domus habet duas portas in duabus Parochiis, judicatur de ea Parochia, in qua est porta principalis, & aditus magis frequentatus, sive usitatus, ut per eundem Bart. in l. prædii §. qui domum ff. de leg. 3. qui etiam l. 1. ff. ad municipalem ait, quod si aditus sive ostium est a parte anteriori domus, & a parte etiam posteriori, ac vicissim ingreditur quandoque ab interiori, quandoque a posteriori, nihilominus dicitur Parochianus illius Parochiæ, in qua est aditus a parte anteriori domus, quia illa pars censetur nobilior. Ubi autem est pars nobilior, censetur esse totum, l. cum in diversi ff. de relig. & sumpt. fun. Idemque docet Angel. in l. quod conclave in fin. ff. de damn. infect. tradens, quod, si domus, habet duo ostia, quorum unum dicitur anterior, ab illo cognoscitur Parochia, tanquam a nobiliori. Quod sequitur Felin. in c. omnes n. 2. de major. & obed. & Ricc. in prax. for. Eccles. p. 1. resol. 510. His addo casum de eo, qui degens in confinio duarum Parochiarum pro suis ædibus ampliandis, illis aggregat domum, seu situm alterius Parochiæ. Cum enim accessorium cedat principali, illud aggregatum incorporatur ædibus, quibus jungitur, & fit ejusdem Parochiæ cujus sunt ædes illæ, dummodò nobiliores, & ampliores existant, ut decernitur in statuto Cleri Romani cap. 3. §. 17.

His subjicio Sacræ Rotæ Romanæ decisionem.

Tom. VIII.

R. P. D. P R I O L O.

Mantuana Funerum.

Luna 5. Julii 1694.

Disceptatum fuit inter Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Mantuæ, & Parochus ejusdem Civitatis super Jure administrandi Sacramenta Canonicis, & aliis Presbyteris ejusdem Cathedralis non commorantibus in Canonica, sed ad libitum per Civitatem habitantibus, necnon super jure percipiendi emolumenta, & eorum cadavera tumulandi: Et Parochi ab A. C. obtinuerunt manutentionem super jure administrandi Sacramenta Canonicis, & Presbyteris intra limites eorum Parochiarum dependentibus, ac etiam emolumenta percipiendi; Capitulum verò concessa fuit manutentio quoad jus tumulandi illos, qui in eadem Cathedrali Sepulturam haberent, vel illam sibi eligerent, & omnia funeralia in tali casu percipiendi.

Hujus causæ cognitione mihi in ulteriori instantia commissâ cum clausula, *Alteri cum facultate manutendi quem de jure*, hodie DD. de more consulti dixerunt, manutentionem esse dandam Parochis, excepto jure tumulandi.

Cum enim manutentio dependeat a solo facto, satis justificatum fuit pro Parochis, illos esse in quasi possessione administrandi Sacramenta: & emolumenta percipiendi; tale namque jus habet pro suo fundamento juris assistentiam per Text. in c. dilectus de Capell. Monach. cui etiam famulatur jus municipale, cum Constitutiones Synodales emanatæ de anno 1679. disponant, ne Defunctus levare possit, nisi prius vocato & expectato proprio Parocho, & comprobatur ex ipsa confessione Capituli fatentis in concordia inita de anno 1616. solis Parochis licere administrare Sacramenta omnibus de Clero Cathedralis, quos iatra eorum Parochias infirmari contigisset, & justificatum quoque remanet ex libris apud eandem Parochos existentibus, in quibus plures de Clero Cathedralis numerantur, qui Sacramenta a propriis Parochis receperunt, & demum ex Testium depositionibus, qui non minus Sacramentorum administrationem, quam emolumentorum præstationem æquè comprobant, & inter hæc, duo specialia concurrebant, unum scilicet, quod inter istos testes enumerabatur ipse Archipresbyter Cathedralis, qui deponit de facto proprio, dum erat Parochus, & ad præiens est Vicarius Generalis Episcopi, cui ob qualitatem personæ plurimum deferendum est, Rota coram Burrat. decif. 775. num. 3. Gregor. decif. 351. num. 4. alterum quod ex ipsa confessione Capituli Surd. num. 12. defumebatur ultimus status pro Parochis circa administrationem Sacramentorum, & ista summopere attendi debet, tanquam emanata in contradictorio Judicio, & qua nulla potest dari major probatio, Gloss. in leg. 1. §. ab emptore verb. constitutum, ibique Angel. n. 4. ff. de pactis, Rota coram Pamph. dec. 9. n. 4. & decif. 675. n. 2. & in recent. decif. 240. n. 4. part. 19.

Eisdem omnino principiis per Capitulum quoque probata fuit illius quasi possessio; Assistentia enim Juris arguebatur quod jus tumulandi cadavera Canonicorum & aliorum interventium in Cathedrali ex eò, quod in eadem Ecclesia adsunt sepulturæ distinctæ a Laicis. Quoties enim Cathedralis habet sepulturas separatas pro Personis eidem interventibus, dicitur habere jus privativum quoad illa cadavera, quæ sunt in eisdem sepulturis tumulanda, ut expressè sancivit Sac. Congregatio in Senogallien. relata per Nicol. var. lucubr. tom. 1. lib. 4. tit. 15. n. 23. Passerin. de stat. homin. q. 187. art. 4. num. 325. ad med. Pignatell. consult. canonic. tom. 8. Consult. 5. num. 4. & cum sententia S. Congregationis concordat Calderin. rejiciens Lapum in cons. impresso post alleg. 62. ejusdem Lap. Franc. de Eccles. Cathed. c. 17. n. 15. & seqq. Marchet. in Prax. Vicar. Cap. p. 3. tit. 38. n. 41. Medic. de sepult. q. 7. n. 8. & Panimol. dec. 5. n. 11.

Quo verò ad Sacramentorum administrationem inferebatur, quod sicuti Clerus Cathedralis in vita tempore Paschali ab ea percipit Sacramenta, recognoscendo in Parochiam, & Matrem, ita quoque percipere potest in tempore infirmitatis, ut bene arguit Amostaz. de caus. piis lib. 6. cap. 2. num. 50. & cap. 8. num. 74. cum pluribus seqq.

Uterius exhibiti fuerunt plures actus hoc idem firmantes. Primus namque emanavit per viam transactionis de anno 1614. in quo Episcopus assensit, ut Canonici, eveniente casu, quod nonnulli ex ipsis, seu Mansionariis infirmentur, possint, & valeant eisdem

infirmis etiam processionaliter Sacramenta ministrare, absque interventu, & participatione proprii Parochi. Et duæ Constitutiones Synodales de annis 1648. & 1679. in quibus de consensu totius Cleri sancitum fuit, quod quando cadavera Dignitatum, Canonicorum, & aliarum Personarum Cathedrali inservientium in ea tumulantur, tota funeralia ad illam pertineant, in quibus virtualiter omnia continentur. Nam cum emolumenta, quæ debentur ratione laboris, & administrationis Sacramentorum, denegantur expresse concessa, concessio uno exrelativis, censetur etiam concessum & alterum non expressum, & maxime quando non expressum potest aliunde desumi, prout ex dicta transactione de anno 1614. in qua expresse legitur concessa etiam Sacramentorum administratio.

Exhibuit quoque Capitulum plures extractiones factas ex propriis Libris etiam Legalibus, & quibus probare contendebat, plures Dignitates, & Canonicos, receptis Sacramentis, tumulatas fuisse in Ecclesia Cathedrali. Et demum allegabat plures testes, tam formiter, quam ad perpetuam examinatos, inter quos aderant nonnulli ex ipsimet Parochis, quorum depositio, cum æquiparari possit confessioni ipsimet Patris, videtur contra illos concludentissime probare, Duno. *decis.* 285. num. 6. & in *recent. dec.* 220. n. 18. & *seqq. part.* 17.

Quamvis in gradu manutentionis, ut dictum fuit, attendatur nudum factum, non verò assistentia Juris, contra quam datur etiam manutentio, possessione legitime probata. Nihilominus DD. in conflictu tot, & ferè equalium probationum eisdem quoque defectibus singularitatis sed non obstativæ laborantium, ad illam recursum habuerunt, ut eorum scilicet probationes præponderarent in hoc casu, quæ haberent Juris assistentiam, Rota penes Posth. de *manutent. decis.* 153. n. 7. Gregor. *decis.* 469. num. 5. Alex. VIII. *decis.* 16. n. 20. & in *Barcinonen. Canon.* 31. Januarii 1689. §. *Testes coram Reverendissimo Mediolanen.*

Hanc methodum insequendo, cum distinctione etiam ad resolutionem devenerunt. Concessa namque fuit manutentio favore Parochorum circa administrationem Sacramentorum, & exactionem emolumentorum, cum in his videatur Jus assistere, ut in *cap. Dilectus, de Capell. Monach. & cap. Fraternalitatem de Sepul. Franc. de Eccl. Cathed. cap.* 21. num. 25. de Luc. de *Paroch. disc.* 27. n. 2. Sperell. *decis.* 88. num. 4. Rota coram Caval. *decis.* 101. & Zarat. *decis.* 45. utrobique num. 1. & in *recent. decis.* 225. num. 1. *part.* 19. & cum de jure nulla detur limitatio Jurisdictionis Parochialis, ista Juris assistentia extenditur etiam ad Canonicos Cathedralis in aliena Parochia obeuntes, Lap. *alleg.* 62. num. 2. & *seqq.* Antonell. de *Regim. Eccles.* lib. 1. cap. 12. num. 30. Marchett. de *Sepult.* tit. 38. §. 2. num. 40. Pignatell. *Canon. consult.* tom. 8. *consult.* 5. per totam ubi sub n. 6. refert ita fuisse resolutum a Sac. Congregatione Concilii in una Tiburtina Juris funerandi.

Nec talis assistentia turbata remanet, ex qua Cathedralis sit omnium Ecclesiarum mater, & totius Diocesis Parochia, itaut omnes, qui in eadem Ecclesia Sacramenta suscipiunt, præcepto Paschali satisfacere dicantur; privilegium enim, quod habet dicta Ecclesia intra se ministrandi Sacramenta iis, qui ad illam accedunt, non potest tamen ab ejus Parocho extra proprios limites exerceri, ideoque nec minus potest illa deferre ad alienas Parochiales, Abb. in *cap. omnis num.* 2. de *penit. & remiss.* Guttier. *Can. quest.* lib. 1. cap. 30. n. 12. Gobb. *consult.* 118. num. 20. cum *seqq.* Pignatell. d. *consult.* 5. n. 3. non relevante prætenso cura habituali, quia etiam si ista ageretur nomine Episcopi, semper tamen Parochus curam actualem exercens, esset præferendus habenti curam habitualem.

In sequelam hujus assistentiæ debentur etiam emolumenta, cum isti ex causa laborum, & propter Sacramentorum administrationem simili prærogativa potiantur, per *Text. in Clement. dudum de sepult.* Rota coram Merlin. *decis.* 29. num. 1. & *seqq.* & in *Rec.* 263. num. 1. *part.* 15.

Non obstant Constitutiones Synodales in contrarium allegatæ, quia illæ tanquam adversantes Pontificiis Constitutionibus, & generalibus Conciliis, attendi non merentur, per *Text. in cap. cum inferior, & in c. super his de major. & obed.* Rot. coram Coccin. *decis.* 1619. n. 10. & *decis.* 1651. n. 5. & præcipue quia doctum fuit de illarum ineffeuatione, dum constat, Parochos pluries emolumenta percepisse, etiam ex cadaveribus in Ecclesia Cathedrali tumulatis, ut prosequitur Rota coram Coccino d. *decis.* 1619. num. 12.

Sed ulterius etiam probationes, quæ fuerunt a Parochis exhibitæ, visæ sunt magis concludentes. cum sede-

terminent ad personas, loca, & tempus, illæ verò Capituli possunt commodam recipere interpretationem, ut cum primis concilientur. Cumque tantum generaliter concludant, nonnullos Sacramentis munitos in Ecclesia Cathedrali fuisse tumulatos, possunt bene intelligi, Sacramenta administrata fuisse a proprio Parocho, reliquæ verò magis particulares, vel præferunt licentiam obtentam a Parocho domicilii, cumque non importent, nisi precariam possessionem Capituli, non sunt habendæ in consideratione, Rot. coram Coccin. *decis.* 242. n. 4. Bich. *decis.* 6. num. 6. & in *Nonantulana Jurisdictionis* 22. Junii 1693. in *fin. coram R. P. D. mco Caprara*, vel quia Parochi tale præjudicium aut inviti, aut ex urbanitate tolerarunt, satis est Jus Parochiale non fuisse legitime præscriptum.

Pro Capitulo tamen visa est militare Juris assistentia quoad tumulationem cadaverum, quia cum pro Dignitatibus, Canonicis, & Clericis in eadem Ecclesia intervientibus adsint sepultura separata a laicis, & ulterius plures & continuati actus exhibeantur; Isti conjuncti cum Testium depositionibus, & confessione ipsorum met Parochorum satis esse videntur ad probandum etiam rigorosè illius quasi possessionem in Jure tumulandi, quæ tantò magis venit admittenda, cum nec etiam ex adverso impugnaretur manutentio favore Capituli.

Et ita utraque &c.

CONSULTATIO VI.

1. An examen testium pro informatione Curie receptum coram Judice seculari, legitimari possit coram Judice Ecclesiastico? & quid versa vice?
2. Et quid de incompetencia Judicis secularis impediti, qui ratione præjudicii super immunitate Ecclesiastica prius disputandi, processit ad legitimationem processus?
3. Et quid de testibus examinatis coram Judice laico contra aliquem, qui postea detectus fuit Clericus, si postea isti testes coram Judice Ecclesiastico revocarunt suum dictum, an scilicet possint torqueri, a quonam fuerint subornati, & in quo dicto persistere velent?

Quoad primum respondeo negativè. Etenim processus causarum tripliciter considerari possunt secundum triplicem causarum speciem. Nam causæ aliæ sunt merè Ecclesiasticæ, quæ dupliciter perpendi possunt, uno modo respectu materiæ, ut hæresis, alio modo respectu personæ delinquentis, ut Clericus. Sed hæ causæ respectu personæ potius Causæ Canonice quam Ecclesiasticæ dici debent, ut voluit Baldus, in *auth. Clericus quoque C. de Episc. & Cler.* Aliæ sunt merè seculares, ut laici homicidium, aliæ sunt mixti fori, ut percussio Clerici.

Judex autem secularis nullam omnino habet jurisdictionem in causis merè Ecclesiasticis. Quo in casu si Judex laicus reciperet testes, & formaret processum, nihil ageret, nec ille processus quicquam proderet, neque faceret indicium coram Judice Ecclesiastico, *cap. at si Clerici in princip. de judic.* sed denuò Judex Ecclesiasticus deberet alium processum formare, & novum inchoare, ac indicia denuò cumulare, ut per Ruin. *conf.* 7. num. 6. lib. 5.

E contra autem in causis merè secularibus cum Judex Ecclesiasticus, si non actu, saltem habitu habeat omnem jurisdictionem, etiam sanguinis, ut colligitur ex Bonifacio VIII. in *Extravag. Unam sanctam de major. & obed.* & tenet Barbat. *conf.* 93. *divers. part.* 1. in magnis num. 30. & Bald. in *authent. habita num.* 84. in *fin. Cod. ne fil. pro patr. & in leg. solent ff. de offic. Procons. & legat.* non videtur negari posse, quod processus ab Ecclesiastico Judice formatus, afficiat in foro seculari. Et ideò acta, & processus coram Episcopo probant coram Judice laico, ut ait Scacc. de *re judic. gloss.* 14. q. 21. n. 67. maxime si sit eadem causa, & inter eandem personas, & ad eundem finem, ut tradit Farinac. *conf.* 168. num. 37. In illis verò causis mixti fori bene probant processus in utroque foro per ea, quæ dicit Farinac. q. 7. num. 43.

Licet tamen processus secularis Judicis non operetur ad condemnationem coram Ecclesiastico, nihilominus quoad instructionem, seu informationem optime valet, Bald. in *l. Clericus quoque n.* 11. *C. de Episc. & Cleric.* Et ideò potest ab Episcopo legitimari, repetendo testes, vel illos cum reo confortando, ut innuere videtur Ruin. d. *conf.* 7. numer. 10. lib. 5. ibi: & quod etiam quantum ad hoc illi non præjudicassent, si fuissent repetiti a Judice Ecclesiastico, si ab illo citatus non fuisset, immò etiam per declarationem, ut tenet Genuen. in *prax. cap.* 8. num. 1.

CONSULTATIO VII.

An Ecclesiastici possint licite conficere Vini stillati aquam ex vino, quod e suis vineis percipiunt, illamque ad plenum, sive minutim vendere?

5 Ex quibus colligitur, quod non sufficit, quod Judex Ecclesiasticus iterum sine citatione requisita in legitimatione repetat testes, sed repetitio fieri debet modis legitimis, nempe citato reo, & publicato processu, cum repetitio, & confrontatio sit nova examinatio testium, & sic videretur hoc modo satisfactum doctrinæ Ruini in d. conf. 7. num. 6.

6 Neque obstat, quod hoc idem procedere videatur in processibus Judicis Ecclesiastici apud Judicem sæculari, nimirum quod non probent, nisi denuo Judex sæcularis repetat testes, & processum formet. Immo, si Judex Ecclesiasticus degradaverit Clericum, & tradiderit Curie sæculari puniendum, Judex sæcularis non tenetur stare processui, neque sententiæ dicti Judicis Ecclesiastici, ut dictum Clericum sibi traditum morte condemnet, sed examinabit noviter causam, si forsan invenerit illum dignum morte, vel alia pœna, ut est casus in §. si verò crimen in princip. auth. de sanctit. Episc. collat. 9. qui §. de plano procedit, quando crimen non esset merè Ecclesiasticum. Tunc enim Judex sæcularis nullam diligentiam facere potest, sed clausis oculis exequi tenetur, ut per Vermigl. conf. 138. n. 4. At verò quando Clericus degradaretur vel propter homicidium qualificatum, vel propter seditionem, vel ob aliud simile delictum mixti fori juxta textum in cap. Cum sit generale de for. comp. tunc Judex sæcularis examinabit noviter causam.

7 Nam responderetur, quod dupliciter intelligi potest, quod sæcularis Judex non teneatur stare processui Judicis Ecclesiastici. Uno modo quatenus processus Judicis Ecclesiastici nullam omnino faciat probationem coram sæculari, & hoc casu non procedit objectio. Quia cum Judex Ecclesiasticus fuerit competens ad fabricandum dictum processum, Judex sæcularis tenetur illum admittere, uti factum a competente Judice. Vermigl. conf. 161. ubi respondet Baldo in l. Magistratibus n. 2. ff. de jurisd. omni. Judic. Scacc. de re judic. gloss. 14. q. 21. nu. 67. ac seqq. Alio modo quatenus Judex sæcularis vult examinare processum, an in eo fuerit probatum delictum, ut ex eo cognoscat, ut bene, vel male fuerit judicatum. Et hoc casu procedit objectio, quia Judex sæcularis potest illum denuo recentere, & examinare, hoc est considerare, ac perpendere, non autem denudalium processum fabricare, Vermigl. conf. 138. n. 2. & Sanfelici. decis. 139. per totam.

8 Quoad secundum casus est. Quidam allegavit fuisse captum in loco immuni, qua allegatione stante Judex processit ad ulteriora in processus fabricatione, immò etiam legitimavit processum per confrontationem, deinde prædictus Judex sæcularis certioravit Judicem Ecclesiasticum de prædicta allegata immunitate, qui præfixo carcerato termino ad probandam assertam allegatam immunitatem, qua non probata, declaravit, carceratum non gaudere immunitate, de qua declaratione habita fide Judex sæcularis processit contra delinquentem, & dubitans de prædicta processus legitimatione per confrontationem, operatus fuit, ut carceratus declaret, & testes pro rite, ac rectè examinatos, quæritur, an hæc declaratio validet processum, qui præsumitur nulliter fabricatus post allegatam immunitatem?

9 Et ratio dubitandi est, quia Judex sæcularis debebat abstinere a processus fabricatione, donec Judex Ecclesiasticus pronunciasset super immunitate, ut disponit Constitutio Gregorii XIV. §. quosque delinquentes, &c. vers. cognito prius. Atque etiam debebat denuo audire testes, & cum reo contestare eorum depositiones, quo non facto videtur declaratio per carceratum facta non convallidare processum, a Judice sæculari tanquam ab excommunicato fabricatum vigore dictæ Constitutionis Gregorianæ §. Quod si quis. Nam declarare non est iterum testes repetere, sed est testes non citata parte examinatos habere, ac si citato reo fuissent examinati; atque etiam cum declaratione supponat depositiones testium, quamvis non in figura judicii receptas, esse aptas ad recipiendam legitimationem. Prædictæ autem depositiones, veluti receptæ a Judice quamvis competente, sed per allegatam immunitatem impedito, non fuerunt aptæ ad recipiendam legitimationem. Ideoque dicendum est per subsequenter declarationem non evasisse validitas, sed necesse fuisset, ut iterum testes audirentur, & cum reo denuo contestaretur.

10 Quo autem ad tertium respondeo negativè; quia prima depositio facta coram Judice laico, pro non facta haberi debet, ideoque non possunt puniri, neque torqueri ad tradita per Clar. q. 88. vers. est opus, Menoch. cas. 108. Add. ad Capyc. decis. 142. & Add. ad Alciat. præsumpt. 29. in fine per textum in cap. non præstat impedimentum de reg. jur. in 6.

Affirmandum videtur. Nam id non impedit eorum officia, neque rerum piarum meditationem, estque licitum, atque approbatum a Sacris Canonibus, cum possint Ecclesiastici etiam regulares vendere universi generis fructus ex suis prædiis collectos, non solum minutim, sed plenius immutando etiam illos in aliam speciem, ut docent quamplurimi Doctores adducti a Bellet. disp. Cleric. part. 1. §. 21. num. 16. & Carol. de Grass. effect. Cleric. 6. numer. 33. & seqq. qui num. 17. & 51. ampliat id procedere etiam in exercitationibus, & artificii vilibus, dummodo fiant per manus sæcularium. Colligiturque ex iis Doctoribus, qui volunt a mutatione formæ artificium reddi magis licitum, sicuti observavit Feder. de Sen. pro Cisterciensibus consil. 207. ubi probat, quod licite poterant vendere ferrum, quod conficiebant ex materia, quæ ex illorum prædis effodiebatur eo modo, quo venditur ab Illux dominis, illumque sequuntur Doctores communiter.

Et sanè fit vinum ex uva, hæc autem non potest in vinum redigi absque cultu, collectione, pictura, & id genus alia: sicut igitur redactio uvæ in vinum cum tot artificiis non est illicita, ita etiam non est illicita redactio vini in vini stillatitii aquam. Certumque est, Ecclesiasticos, ut venditent suum frumentum, posse illud in farinam terere, & ex ea panem, pastillos, ac spirulas conficere; ergo etiam è vino stillatitio liquorem. Unde Sac. Congregatio Concilii in Angelopolitana inter Patres Jesuitas Provinciæ Messicanæ in Indiis, & Episcopus Angelopolitanus, interrogata, an Regulares Apothecas quarumcumque mercium macella, & similia præsertim propè Collegia, sive Conventus exercentes, possint ab Ordinario sub censuris inhiberi, ne id exercent, sub die 26. Aprilis 1748. prudentissimè respondit, non posse Episcopum hoc prohibere Regularibus exemptis, sed si in præmissis ita notoriè delinquant extra claustra, ut populo scandalo sint, puniri posse ad præscriptum Concilii Tridentini cap. 14. sess. 25. de Regul. Quod decretum approbans, tanquam licitas supradictas artes, etiam viles, fuit approbatum, & confirmatum cum pluribus aliis in dicta causa emanatis, speciali diplomate a san. mem. Innocentio X. sub die 14. Maji ejusdem anni.

Hæc igitur negotiandi forma potest esse licita, & Ecclesiasticos minimè dedecens, quod aliàs ex doctrina, & exemplis Sanctorum monstravimus. Facitque cap. 4. Concilii primi Moguntini sub Leone III. tempore Caroli Magni. Ibi enim post mandatum Clericis, & Monachis abstinere a negotiis sæcularibus, itemque post declaratam variis exemplis notionem sæcularium negotiorum, a quibus cavendum sit dictis personis, subditur postremo loco prohibitio exercendi injusti negotii, addit verò Concilium; non tamen justum negotium est contradicendum propter necessitates diversas, quia legimus Sanctos Apostolos negotiasse, & in regula Sancti Benedicti præcipitur prævidere per quorum manus negotium Monasterii transeat. Quæ verba aperte supponunt negotiationem illam, qua res per artificium naturæ revenduntur, licitam esse Ecclesiasticis exemplo Apostolorum, qui exercentes opificium aliquod, ut ex Act. 18. habetur, vendebant, artefacta sua; unde sine gravamine culpam vitam ducerent, & egenis de sua tenuitate beneficerent. Confirmatur ex variis juribus. Nam c. Clerici 14. q. 4. & c. Clericus d. 61. & c. Nunquam de consecr. d. 5. conceditur Sacris hominibus, ut de honesto artificio sibi, suisque pauperibus victum, & necessaria comparent. Potest ergo hæc negotiatio per propriorum opificiorum venditionem licita esse, nec dedecens Ecclesiasticos. Et ita latè præter cæteros Guttier. tr. de gabel. q. 93. a n. 47. adducens quamplurimos, & esse sententiam communem affirmat Navarr. in man. cap. 27. num. 128.

At verò tenendum est, id non licere, nisi pro usu proprio, præsertim Regularibus, quia spectat negotiationem, & quæstum. Probatum universim ex Sacris Canonibus tot. tit. de vit. & honest. Cler. ex Sac. Conc. Trid. sess. 22. c. 1. de ref. & ex visitatione Apostolica san. mem. Urbani VIII. anno 1637. de quibus, ac multis aliis alibi. Ex iis enim prohibetur personis Ecclesiasticis præcipue Regularibus omne opificium, quod ordinatur ad lucrum. Neque audiendus est Conradus Summahart, qui attendi vult, an materia artificio subjecta vilior sit pretio, quam artificium ab Ecclesiastico adhibitum. Nam si

materia subiecta sit pretiosior, censet, tale opificum venale decere Ecclesiasticum, sin minus ei congruere. Sed merito hoc refellit Medin. g. 30. de resit. in 2. caus. illic. negot. Qualiscumque enim sit materia subiecta, tamen semper verum est, interyenire non interveniat, poterit ab Ecclesiastico artificii auctore distrahi, salvis legibus Ecclesiasticis, & honestate status sui.

5 Quare recurrendum est ad optimam, & pietatis, ac prudentiae refertissimam distinctionem, quam circa hoc adhibet S. Basilius c. 6. constit. monast. verbis illis; Ceterum in his se operibus exercere Monachus debet, quae ordinis ipsius decori convenient, cuiusmodi videlicet ea sunt omnia, a quibus cauponariae artis, & imposturae omnis absit suspicio, quaeque nulla longiores animi distractiones, aut improbi questus sequantur, sintque ejusmodi, ut manentibus intra rectum nobis magna ex parte confici possint, ne operum laboribus contentius, quam par sit consecrandis, animi invirtutis commendatione, nervos, industriamque elidamus, in quo illud spectandum, ut & opus absolvatur, & a quiete tamen non discedatur. Et ad Regul. 38. fusarum, Siquidem omnibus in rebus illud peculiariter debemus spectare, ut simplicitatem, & frugalitatem teneamus, & illud summopere fugiamus, ne inserviamus stultis, ac plane noxiis hominum cupiditatibus, iis efficiendis, quae in studio apud ipsos esse animadvertimus.

6 Vides, S. Basilium agnoscere, qualdam hujus generis negotiationes dedecere Religiosos, inter eas autem esse opificium liquoris vini stillatitius censendum est. Nam licet non sit impedimento divinis officiis, est tamen dedecens statum Ecclesiasticum, ac plurimis incommodis referum, illiusque venditio rationabili oblocutioni patet, cum valde dedecet, quae ad cauponariam artem, ut aiebat D. Basilius, pertinent, a personis divino cultui participatis confici, atque divendi. Quod est mens Concilii Vienne in Clem. 1. de vit. & honest. Cler. & declaravit saepius Sac. Congr. Episc. quod Clerici in sacris constituti, non debent, Ordinarium armati comitari, neque exercere viliora, ut puta cauponam, macellum, furnum, cursorem, & similia. Ita in Caputaquensi 29. Aprilis 1586. in Burgi S. Sepulchri 26. Aprilis 1652. Qui si sponte, talibus, vel mechanicis artibus incumbant, Ordinarius praeviis judicialibus monitionibus debet, si non paruerint, eos declarare privatos privilegio Clericali juxta d. Clem. 1. & d. Sac. Congregationis decretum in Bisinienensi S. Octobris 1628.

7 Neque obstat, quod Ecclesiastici possint vendere res suas etiam minutatim. Nam ultra quod hujusmodi venditio per seipsos facta redundat in Clericatus ignominiam, in hoc casu tum ex artificio mutatur rei substantia ita quidem, ut ex hoc liquore consecrari nequeat, tum ex indecentia id prohibitum esse videtur, sicuti illis prohibetur exercere artes aromatariam, pistariam, calceariam, vestiarum, sutrinam, textrinam, ferariam, quae in usus hominum institutae sunt, quale non est opificium liquoris vini stillatitii.

8 Minus obstat exemplum Cisterciensium. Nam agitur in eo casu de ferraria fabrica necessaria ad consequendum commodum ferri fodinis, quae speciem non mutat, neque exercetur a Monachis. Pariter neque exemplum de uva; nam vinum non fit, nisi ex illis operibus, non per Ecclesiasticos exercendis, sed per vinitores, de quibus loquitur Ulp. in l. Instrumenta fundi ff. de fundi instr. quosque sordidos vocat Sedulius. Ita etiam ad faciendum triticum haberi oportet bubulcum, asinarium, subulcum, at nemo dixerit, ex Ecclesiasticis hujusmodi operarios parari posse.

9 Et ita etiam resolutum fuit in S. Congregatione super controversiis jurisdictionalibus, ut ex sequentibus resolutionibus, All' Eminentiss. e Reverendiss. Signor Cardinal Legato di Ferrara. Essendosi discorso nella S. Congregazione sopra le controversie giurisdizionali, se i Frati Gesuati potessero esser impediti nel vender l'acquavita, ed altre acque distillate, e dopo l'aver considerato il Breve della S. M. di Paolo V. sotto la data de' 18. di Febbre del 1606. a favore de' detti Frati, e i bandi susseguenti, con quel più, che occorreva, hanno questi Eminentiss. Signori uniformemente risoluto, che a' detti Frati sia permesso vendere le dette acque nel modo, e forma prescritta nel detto Breve nel vers. quogue fratres, e così si debba osservare, del che si è giudicato bene darne parte a V. E. acciocchè con la solita sua pietà, e retitudine si compiacia fare eseguire, mentre per fine le bacio umilmente le mani. Di Roma a' 17. di Gennaio 1646.

10 Particula autem supradicti Brevis est hujusmodi: Quoque fratres ipsi aliquo sacro ordini initiati suae dignitatis memores exercitio distillationis aquarum nullo pacto vacent, neque earum venditionibus se se immisceant. Im-

mo ceteri ejusdem Ordinis Regulares, qui ad ordines promoti non fuerint, &c. ejusmodi aquas distillatas, quod haftenus fecerunt, nullis deinceps nullo praetextu vendere, seu alias tradere debeant, neque venales habere, seu exponere, sed eas tantum sorsum ab aliis possint vendere aromatariis, vel aliis particularibus personis.

Al Signor Cardinal di S. Susanna Legato di Ferrara. Avendo Nostro Signore rimesso a questa Sacra Congregazione un memoriale de' poveri mendicanti di cotesta Città per conto della fabbrica, e vendita dell'acquavita, che si fa da' Padri Gesuiti, e da altri Religiosi, e Luoghi Pii in pregiudizio dell' Appaltatore. Questi Eminentiss. miei Signori, anche di consentimento espresso di sua Santità, hanno giudicato bene, che V. E. faccia un Editto, o bando a favore de' suddetti poveri, e loro Appaltatore, il quale obblighi tutti gli Ecclesiastici secolari, e Regolari, ancorchè essenti, a similitudine, e a proporzione di quello, che si è fatto qui in Roma, che però se le invia, e i suoi suddetti Ecclesiastici pretenderanno qualche jus, o privilegio, saranno benignamente uditi da questa Sacra Congregazione. Si contenterà V. E. di adempire, quello, che si desidera, e umilmente le bacio le mani. Di Roma a' 24. di Gennaio 1657.

CONSULTATIO VIII.

An, & quatenus Regulares teneantur ad decimas, Parochis, aliisque solvendas, & qua ratione decimae Parochiarum ad Monasteria pervenerint?

PRO parte negativa multa occurrunt. Illud imprimis Universae penè dixerim Religiones, omniaque illarum Collegia, Conventus, & Domus, ubilibet existentia, praesentia, & futura, eorumque personae, fructus, redditus, proventus bonorum quorumcumque Ecclesiasticorum secularium, & regularium, illis quomodocumque unicorum, aliarumque res, & bona quaecumque a quibuscumque decimis papalibus, & praedialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & aliis fructuum partibus, subsidiis etiam charitativis, & aliis ordinariis oneribus, etiam pro expeditione contra infideles, defensione patriae, & alias quomodolibet, etiam ad Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum instantiam pro tempore impositis, etiam si in earum impositione caveatur, quod nulla prorsus exemptio cuiquam adversus illa suffragetur, absque ulla declaratione desuper facienda, autoritate Apostolica feli. rec. Pauli III. Pii IV. Gregorii XIII. & aliorum Summorum Pontificum perpetuo libera sunt, & exempta, etiam cum expressa derogatione Constitutionis Innocentii III. in Concilio generali cap. Nuper de decim. ut ex eisdem literis Apostolicis liquidò constat, extantque Bullae Clementis, & Sixti IV. Martini V. Pauli etiam III. & Sixti V. & pro militaribus S. Joannis Hierosolymitani, & aliis Lucii III. Bonifacii VIII. & Clementis VII. de quibus Mandos. de privil. ad instar. gloss. 15. n. 40. Henrici. l. 7. de indulg. c. 27. n. 7. a 5. & Mirand. to. 2. q. 49. n. 12.

Hae autem privilegia Apostolica in Sacra Rota per plures decisiones, & sententias conformes sunt confirmata, ad declaratum, illa fuisse, ac esse Canonica, suorumque debuissse, ac debere sortiri debitos effectus. Extantque tres sententiae conformes in una Carthaginensi decimarum, nempe Marcelli Bubali, Seraphini Olivarii, & Laurentii Blanchetti, super quibus expeditae fuerunt literae remissoriales, quae transitum fecerunt in rem judicatam.

Et licet tres praefatae sententiae faciant statum, neque ulterius super hac exemptione debeat dubitari, eo vel maxime, quod privilegia sunt adeo clara, ut nullum dubitationi relinquunt locum, quod firmavit Rota in Hispanen. decimarum coram Cardinali Corrado 27. Junii 1644. S. Quia decisio. Nihilominus diversae aliae decisiones, ac sententiae contra diversos Episcopos, Capitula, Parochos aliosve tam Ecclesiasticos, quam seculares emanarunt ad favorem Regularium, & pro Canonizatione praefatorum privilegiorum, ut Civitatis Castellae coram Ghislerio contra Parochos ejusdem Civitatis, in Gerunden. decimarum coram Manzanedo contra Abbatem, & Sacristas Collegiatas Ecclesiae Gerunden. in Corduben. decimarum de Lucerna coram Coccino, Carrillo, & Merlino contra D. Ducem de Cardona, in Cracoviensi coram Eminentissimo Cardin. Cerro contra Parochum Golambiae, & antea ab anno 1588. etiam in Cracoviensi coram Seraphino contra Plebanum Vislicensem, ac similes, quas notavit Add. ad p. 5. rec. dec. 508. & eas recensere longum esset, plenissime autem in Ari-

- in Ariminensi decimarum 17. Junii 1652. coram Meltio. 4
 Accessit continua observantia, usus, & consuetudo non solvendi decimas vigore præfatorum privilegiorum, decisionum, sententiarum, & rei judicatae, in qua semper fuerunt, ac hodie Regulares existunt. Unde a nemine poterunt amplius super hoc molestari, & inquietari, nec quicquam contra præfata privilegia opponi, cum censeatur os clausulis, sicque, &c. sub-
lata, &c. in ipsis privilegiis appositis, ut post Gonzalez in terminis horum privilegiorum dixit Rota in Corduben. decimarum de Lucerna coram Coccino 27. Februarii 1636. paulo post initium. Quinimmo iis sine causa ex sola Adversariorum instantia derogari natura ipsa repugnat privilegii. Decet enim concessum a Principe beneficium esse mansurum, *cap. decet de reg. jur. in 6.* Præsertim cum ex tam longa illorum observantia jus acquisiverint. Indultum enim a jure beneficium sine causa non debet auferri, *cap. Indultum, eod.* Ad hæc illorum derogatio constantiæ Principis, immobilique Sedis Apostolicæ firmitati videretur adversari. Sic enim in omnibus in Principe magis est reprobata variatio, ne quod hodie concedit, cras tollat per adducta a Gonzalez. in *regul. 8. Cancell. gloss. 9. §. 2.* Tandem cum causa, & ratio concessionis duret, durare debet ipsa concessio. Dato enim antecedenti, ea quoque concessa videntur, sine quibus explicari non potest, *l. 7. ff. de jurisd. omn. Jud.* sicut è contra non subministratis illis, quibus opus est, ut aliquid fiat, illud dicitur quodammodo prohiberi, *l. veteres, ff. de itin. ad. priv.* Igitur cum Religiones ad hoc potissimum sint institutæ, ut ad fidei defensionem & propagationem, ac profectum animarum in vita, & doctrina Christiana per prædicationes, lectiones, & aliud quodcumque Verbi Dei ministerium, ac spiritualia exercitia, per confessionis, atque cæterorum Sacramentorum administrationem, ac reliquorum charitatis operum gratia omnino, & nullo pro laboribus hujusmodi stipendio accepto, S. Romanæ Ecclesiæ, & omnibus in universo mundo se utiles exhibeant, quæ omnia sunt Parochorum, & Episcoporum munia, jure merito cum Parochis ipsis, ac Episcopis non solum onera non addeant, sed immò cum illis oneribus se subjiciant, ad decimas illis præstandas fuerunt exemptæ. Cum ergo in supradictis exercitiis Regulares perseverent, ac in illis exercendis extensione, & intentione magis semper proficiant, ac per se ipsos vincant, non videtur æquum, ut privilegiis, quæ propter hæc illis concessa fuerunt ex abrupto priventur. Unum enim ex duobus tacite illis irrogari videretur: vel quod ab antiquo instituto deflecerent; vel quod illorum opera Ecclesia non indigeret. Utrumque quàm sit absolum absque alia amplificatione ex se ipso manifestum apparet.
- 5 Quin ultra æquitatem, videtur etiam intrare justitia. Sapit enim hoc de natura contractus, ut bene Doctores a Lezana *qq. regul. v. Privilegium n. 20.* aduerti considerant. Contractus autem sicut ab initio est libera voluntatis, sic ex post facto in præjudicium partis revocari non potest, *l. sicut, C. de act. & obl.* Præterea obstant sententiæ prædictæ ad favorem Regularium, & res judicatae. Sententiæ enim non nisi per sententiam præjudicari potest, cum nihil sit tam naturale, quàm eo genere quoque dissolvi, quo colligatum est, *l. nihil 33. ff. de regul. jur. cap. 1. eod.* atque adeò sententiæ per rescripta rescindi non possunt, *l. fin. C. sent. resc. non pos.* Immo cum adsit res judicata, non nisi per restitutionem in integrum contra ipsos quis juvari potest. Ea autem non conceditur, quando constat de justitia, & validitate, ut dixit Rota coram Macchiavello in Vicensi Capellæ 2. Maji 1636. Validitas autem sententiarum non controvertitur, & justitia est evidens ex decisionibus Rotalibus, sententias præcedentibus.
- 6 Neque obstat, quod si Parochi, & beneficiati defraudarentur decimis, ex defectu sustentationis, desolarentur omnes Parochiales Ecclesiæ, quia non esset, qui curam animarum exerceret, & Sacramenta administraret, & idcirco privilegia, quamvis amplissima sint, ubi incipiunt esse damnosa, & præjudicialia publicæ utilitati, nempe Ecclesiæ universali, & operariis in ea, utique solent, immò debent a Sede Apostolica, unde omnia jura, & sanctiones procedunt, revocari, vel potius declarari, ut in puncto loquitur textus in *cap. suggestum, de decim.* quod si ex post facto incipit enormiter esse nocivum, utique revocari debeat. Guttier. *q. 9. lib. 1. cap. 21. n. 135.*
- 7 Nam d. *cap. suggestum* procedit dumtaxat, quando privilegium incipit enormiter esse læsivum, ut declarat ibidem Abb. *n. 1. & 4.* neque determinat, privilegia ob id revocata censi, sed solum mandat, fieri compositiones, & propterea rectè advertit Suar. *de Relig. tom. 1. Tom. VIII.*

lib. 1. cap. 19. n. 6. esse per accidens, quod superveniat læsio. Ideoque, donec ea fuerit probata, non posse libertatem prætendi. Ad dignoscendum autem, an privilegia enormiter lædant, modum certissimum exhibet alter textus in *c. 2. §. Ubi autem de decim. in 6.* quando scilicet per concessionem decimarum Parochiales Ecclesiæ adeò gravari contingat, quod earum Rectores de ipsarum redditibus congruè sustentari non possint, & talicafu neque etiam privilegia censi debent revocata, sed solum provisum est, quod Rectores congruam habeant sustentationem. Et hic textus magis attendi debet, quia est posterior, est enim Alexandri IV. ille autem in *c. suggestum*, est Alexandri III. Et quod observari debeat dispositio dicti §. *Ubi autem*, dixit Rota in Pampilonensi decimarum coram Coccino, relatè per Pasqualig. ad Laur. de Franc. in *q. var. p. 2. q. 72. n. 9.* & faciunt tradita per Barbosa. *de potest. Paroch. c. 28. §. 3. n. 12.*

Verùm contraria affirmativa sententia, explicando præfata privilegia, ac decisiones, & sententias Rotales huc usque emanatas, novissimè a S. Congregatione Concilii recepta, atque firmata est, nempe teneri Regulares solvere decimas illorum bonorum, ex quibus laici, dum illa possederant, solvebant. Quæ sententia hisce temporibus omnino tenenda est.

Sic enim imprimis ad hanc quæstionem affirmativè respondendo moveor, quia Parochi habent intentionem fundatam in jure, etiam contra Regulares, pro exactio-
 ne decimarum eorum bonorum, quæ ad eisdem Regulares cum hoc onere transierunt per textum in *c. fin. §. pen. de decim.* cum aliis, quos congerit Rebuff. *de decim. qu. 5. num. 20.*

Neque verò privilegia Regularium hanc sententiam turbant. Nam illa intelligi debent de decimis, quæ Parochis, atque Ecclesiis de jure communi debentur, non autem de decimis, quæ præter juris communis dispositionem aliquo etiam jure speciali solvuntur, cujus juris notitia, cum non præsumatur in Pontifice, omnia jura habente in scrinio pectoris sui, derogationes, quamvis amplissimæ, & ex certa scientia, ac motu proprio, ad dictum jus speciale trahi non possunt, sicuti consulendo tradit Menoch. *conf. 36. num. 59. & seqq. Marefcot. var. resol. lib. 2. resol. 40. num. 71.* Fillucius Theologus gravissimus ex Societate Jesu *tr. 27. p. 2. c. 8. num. 179.* & Rota *decif. 1293. num. 1. & seqq.* coram Seraph. Privilegia enim Ecclesiis præsertim Parochialibus præjudicialia, satis est, quod operentur derogationem quoad jus commune, & non ultra, *cap. Cum capella, de privil.* Rota in Valentina subsidii 4. Maji 1611. coram Pegna, & alibi. Quam ob rationem licet Sac. Congregatio S. Officii censuerit, quod a decimarum solutione Sancti. Officii pro quacumque causa impositarum sit exemptum pro bonis ejusdem Sancti. Officii, ut 21. Junii 1581. & 20. Octobris 1594. & 2. Augusti 1601. ac 13. Septembris ejusdem anni, & ita Sanctissimus mandavit servari perpetuis futuris temporibus, ut 20. Maji 1604. & 12. Octobris ac 7. Decembris 1621. Nihilominus declarant, quod si prædia, & bona acquisita S. Officio, antequam acquirerentur, erant solitaolvere decimas, tunc debent solvi, ut 12. Decembris 1619. Alias est exemptum, ut 11. Junii 1620. & in literis Episcopo Vicentino, ac Inquisitori datis 19. Decembris 1587.

Id, quod magis asserendum est in iis locis, in quibus Parochi, & Beneficiati ante hujusmodi privilegia erant in continua possessione percipiendi decimas ex bonis ad Regulares transeuntibus ita, ut propterea extendi non possint in præjudicium eorumdem Parochorum, ut firmat Monet. *de decim. cap. 5. quest. 2. concl. 5. numer. 55. & seqq. Rodriguez in quest. regular. 44. col. penult. tom. 2.* Idque ut verificetur dispositio *cap. Dudum, de privil.*

Minusque dicendum, materiam exemptionis uti de sui natura præjudicalem extendi posse in præjudicium tertii, ut in dictis decisionibus Coccini, & Carilli. Nam contrarium verum est in jure per textum in *d. cap. Dudum, de privil.* qui in terminis disponit, non præjudicari decimis, in quarum possessione erant, si de ista possessione non fiat specialis mentio, & derogatio in privilegiis; eoque minus ubi privilegia concessa apparent ad supplicationem alterius, & non motu proprio, ut in hoc casu videre libet ex verbis Constitutionis Gregorii XIII. quæ incipit Pastoralis ibi: *Exponi nuper fecit dilectus filius Everardus Mercurianus.* Et inferius: *duplicacionibus ipsius Præpositi inclinati, &c.* quæ potius importunitatem petentium, quàm motum proprium Principis testantur per tradita a Menoch. *presumpt. 10. l. 2. num. 22.*

Immo aliqua ex parte videtur cessare ratio dictorum privilegiorum. Cum enim causa impulsiva fuerit paupertas

Regularium, quæ hodie in aliquibus Ordinibus cessat ob ingentia bona, quæ in dies acquiruntur, cessare etiam debent privilegia ipsa ex c. *Quod pro remedio* 1. q. 7. cum verisimilis intentio Summorum Pontificum non fuerit lædere Ecclesias Parochiales; ut nominatim testatum facit Suar. de Relig. l. 2. tit. de div. cult. neces. cap. 20. in princip. qui concludit, hoc casu locum esse moderationi etiam si contineant derogationem d. cap. Nuper. de decim. & post alios dilertè tradidit Rodriguez dict. qu. 44. col. antepenult. in fin. ex cap. dilecti, & cap. Suggestum, de decim.

14 Hinc est, quod nonnullis in locis, præcipuè in Regnis Castellæ, & Legionis, hac de causa per Leonem XI. Summum Pontificem facta est moderatio dictorum privilegiorum, quam Urbanus VIII. servari iussit, de qua Rot. in Hispanen. decimarum 29. Maji 1638. coram Carrillo, & concordia inita inter ipsos, & Parochos Regni Poloniæ, quam licet in decisione Rotæ 11. Maji 1640. coram Eminentiss. Cerro dictum fuerit, Regularibus tantum informantibus, non obitare ex defectu beneplaciti Apostolici; pro ejus tamen validitate attendendum est, quod non fuit origo juris decimandi, sed tuit inita occasione præcedentis excommunicationis ad instantiam Parochorum publicatæ ob non solutionem decimarum, quæ dictis Parochis debebantur, non solum de jure, sed etiam ex titulo foundationis, & donationis ex decretis Synodi Provincialis in specie confirmatis a Gregorio XIII. post concessionem dictorum privilegiorum, ita ut non ex sola concordia iidem Regulares priventur exemptione solutionis decimarum, sed ex eo, quod præter assistentiam juris communis concurrant legitimi tituli antiqui, quo casu ad ejusdem concordie validitatem videtur sufficere confirmatio Nuncii Apostolici, præsertim de consensu superiorum Regularium. Tunc enim jus non prohibebat, sed potius permittebat, ut tradit Filiuc. d. tract. 27. p. 2. cap. 8. nu. 185. ex d. cap. Dilecti, ibi: *amicabiliter componatis & d. c. suggestum*, ibi: *super ejusdem decimis componatis, de decim. & ex cap. 2. de transact.* Ubi glossa ponit casum in collegio, & persona Ecclesiastica.

15 Et quidem cum Reges, & Principes a Spiritu sancto illuminatis, constitutis Episcopis decimas tam ex bonis regalibus, quam ex nobilibus, ac vassallorum perpetuo donaverint pro ipsorum decenti sustentatione, nec non ad promovendum, & augendum cultum divinum, pro ut ipsis Episcopis melius in Domino videretur, qui quidem Episcopi ex eisdem decimis fundarunt Ecclesias Parochiales, & congruam Parochis perpetuo assignarunt, idcirco ea per exemptionem Regularium immutari non debet, obstantibus Constitutionibus, & legibus publicis plurium Regnorum, ex eoque fundamento exoritur in Republica magni motus. Et exemplo eorumdem Regularium sæculares quoque decimam, quam manipularem vocant, Parochis, & beneficiatis non præstaret, sed ductu illorum cum magna jactura Ecclesiarum ab ea declinarent, nec permetterent amplius decimationem, saltem sine litibus, ac jurgiis assiduis. Ac sequeretur exinde maxima desolatio earumdem Ecclesiarum Parochialium, omniumque aliorum beneficiorum non sine evidenti damno Religionis Catholicæ, & animarum. Nam Parochi congrua sustentatione privati desererent Parochiales, Ecclesias, vel non adessent idonei, qui Sacramenta administrarent.

16 Insuper aperiretur latissimus campus politicis catholicis, hæreticis, & schismaticis, non tantum decimas statui Ecclesiastico eripiendi, sed cum decimis beneficia, & præbendas, ut in Germania, & aliis Septentrionalibus partibus antea factum est, in hæreditatem, & proprios usus convertendi, & quod maxime hoc tempore allaborant, hæresim, & illius exercitium publicum, tanquam in liberum Regnum Introducendi. Quæ labe, uti hætenus ex visceribus Regnorum doctrina, prudentia, & vigilantia Cleri sæcularis, ex quo Episcopi creantur publicis sanctis legibus præscripta, privatim tantum pullulare, & foveri videbatur, jam publica occasione hujusmodi exemptionum antiquas foundationes evertentium, victum Pastoribus in vinea Domini deludantibus adimentum, caput erigeret, & serpendo in dies magis, magisque pejora evenirent.

17 Extat exemplum in Prussia, Livonia, & Pomerania fratrum Theutonicorum, Cruciferi olim dicti, qui simili privilegio innixi, Clero sæculari decimas negabant, tandem ex concordia, mediante commissione, autoritate Curie Romanæ innixa: jus decimandi Parochis ademerunt. Hinc est, quod pluribus in locis uni Parocho decem, & duodecim Ecclesiæ parochiales assignari pro necessaria sustentatione, & Sacramentorum administratione necessitas urget, non sine animarum discrimine. At-

que hic est exitus antiquæ Episcoporum cum Cruciferis concordie, quam tot centenæ Ecclesiæ parochiales affabre factæ, & extractæ deplorant, amisso veteri felicitatis sub jure decimandi statu. Hinc etiam reclamatio- nes, quæ ex omnibus Mundi partibus ad Sanctam Sedem conflunt contra quoddam Regulas, allegantes hujusmodi privilegia ex verbis d. c. *Suggestum*, ibi: *multum viri Ecclesiastici sæpe querelam preponunt*. Hinc quoque jurgia, quæ inde oriuntur, fatis nota in Romana Curia ex vulgatis per Polonos, & ex decreto noviter in eo Regno emanato, ne Regulares ulterius possessiones acquirant.

Denique zelus ac pietas fidelium diminuitur, & ad 18 foundationes ulteriores animum deponunt, videntes suorum antecessorum intentionem, & foundationem aliqua ex parte lædi.

Quod si hæc procedunt respectu Regularium, quorum 19 intuitu concessa videntur privilegia, multo fortius locum habent contra eorum Colonos, ita ut etiam data exemptione Regularium, non sint exempti eorum Coloni, quia privilegia hujusmodi sunt personalia, nec transeunt ad Colonos, c. *Licet, de decim.* Seraph. decis. 827. n. 7. & in Placentina decimarum 20. Decembris 1628. coram Cardin. Virili, præcipuè quando sunt Coloni partiarii, & pro se accipiunt integram medietatem fructuum, quemadmodum Coloni cujusvis laici, quibus pro sua rata colonica solventibus decimas, nihil deperit Regularibus.

Atque ita declaravit sæpius S. Congregatio Episc. & 20 Regul. scribens Archiepiscopo Salernitano 6. Octobris 1617. apud Synodum Caputaquensem 1628. sess. 3. cap. 10. num. 2. scilicet, ad decimas prædiales solvendas tenentur etiam Regulares possessores territoriorum, ex quibus antea solvi continebantur. Et S. Congregatio Concilii, præsertim in Ripana die 16. Martii 1647. ut in primo tom. & apud Marzil. super decret. Trid. lib. 2. tit. 12. cap. 1. ubi referunt duæ declarationes. Prima, quod Regulares de bonis emptis tenentur, primitias, & decimasolvere. Secunda, quod si decimæ sint, impositæ rebus; quia ab initio fuerunt concessæ, vel traditæ cum ea conditione, & onere, ut ex eis decimæ solvantur, tunc ad quicumque pervenerint, etiam Mendicantes, teneri easolvere. Si verò debeantur pro administranda cura animarum, tunc quia Parochi Sacramenta his mendicantibus non administrant, Mendicantes ad eas non teneri, si tamen a solutione decimarum Sedis Apostolicæ privilegiis eximantur. Idem legitur apud Portell. v. *Decimæ* n. 4. & refert Hieron. Rodriq. ref. 5. n. 5. clarissime verò in Plebana decimarum his verbis: *Orta controversia inter fratres servitas Civitatis Plebis, & Parochos circa solutionem decimarum ratione bonorum per ipsos fratres acquisitorum, & instituto iudicio coram Auditore Camera, nomine Parochorum exhibita fuit quædam declaratio hujus Sac. Congregationis, in qua juxta veritatem, & pluries confirmatam ejusdem sententiam dicitur, prædialium decimarum solutioni obnoxia ad Regulares transire cum suo onere, ac proinde teneri illasolvere, quemadmodum tenebantur laici, priusquam bona ipsa in Monasteriorum proprietatem transirent. Sed quoniam sub hac generali declaratione prædicti Patres servitæ prætendunt ob speciales causas per informantem deducendas, & præcipuè quoad quantitatem alimentis fructuum in eo Monasterio commorantium necessariam non comprehendendi, idcirco supplicant per Eminentissimos Patres responderi, an in antedicta generali declaratione ipsi Patres servitæ Civitatis Plebis comprehendantur & Sacra Congregatio die 21. Martii 1659. censuit, comprehendendi. Et peripicuè in una Regni Poloniæ his verbis: In causa decimarum Regni Poloniæ die 17. Junii 1645. Sacra Congregatio Eminentiss. Cardinal. Concilii Tridentini Interpretum iterum, atque iterum auditis Regularibus, eorumque juribus, & privilegiis mature discussis censuit ab iisdem Regularibus solvendas esse Parochis, & aliis beneficiatis Regni Poloniæ decimas, quæ solvebantur a laicis priusquam bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerunt translata, firmis tamen remanentibus transactionibus de super factis.*

Hoc autem decretum suis literis confirmavit, ac executioni damari iussit Innocentius Decimus, quæ sunt tenoris sequentis: Innocentius &c. Nuper pro parte venerabilium fratrum Archiepiscoporum, & Episcoporum, necnon dilectorum filiorum totius Cleri Regni Poloniæ per dilectum etiam filium Matthæum Joannem Judiski, Archiepiscopum Pomeraniæ nuncupatum in Ecclesia Vladislavienfi ejusdem Cleri in Curia Romana Agentem, quod alias, & sub die 17. Junii proxime præteriti 1645. in causa decimarum ejusdem Regni a venerabilibus etiam Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Sac. Concilii Tridentini Interpretibus emanavit decretum, quod nos subinde sub 21 die

die 31. Mensis Julii ejusdem anni in Consistorio nostro secreto approbavimus, quod decretum emanavit prævia exhibitione facta ab ipsis Patribus, cui etiam decreto postea consenserunt, prout & Agens Cleri Regni Poloniae, die vero 31. Julii 1645. S. D. N. Emin. Card. Praefecto referente, in Consistorio approbavit. Cum autem sicut eadem expositio subiungebat, exponentes præfati decretum præinsertum, quod firmitus subsistat, & exactius observetur Apostolica nostræ confirmationis patrocinio communiri summopere desiderant, idcirco nos, &c. decretum præinsertum Apostolica auctoritate tenore præsentium confirmamus, & approbamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, & omnes, & singules tam juris, quam facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus, salva tamen semper auctoritate Congregationis eorumdem Cardinalium, decernentes præfatas literas validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suoque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & ab omnibus, & singulis, quos ille concernunt inviolabiliter, & inconcussè observari, sique per quoscumque Judices Ordinarios, & delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores judicari, & definituri debere, ac irritum, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari; quocirca dilecto filio nostro, & Sedis Apostolicæ in eodem Regno pro tempore commoranti Nuncio per præfatos committimus, & mandamus, quatenus ipse per se, vel alium, seu alios præfatas literas, & in eis contenta quaecumque ubi, & quando opus fuerit solemniter publicari, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistere faciat, auctoritate nostra illos promissorum omnium commodum, & effectum pacificè frui, & gaudere, non permittentes illos desuper a quoquam quavis auctoritate quomodolibet molestari, contraditores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliisque opportuna juris, & facti remedia appellatione postposita, compescendo, legitimisque super his habendis servatis processibus sententias, censuras, & pœnas ipsas, etiam literatis viceibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si fuerit opus, auxilio brachii secularis. Non obstantibus &c. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Februarii 1646. Pontificatus nostri anno secundo.

23 Hac declaratione stante non est videndum, an privilegia enormiter, vel modicè lædant. Præterquamquod dictum c. Suggestum, de decim. non metitur læsionem a paupertate parochialium, sed a multiplicatione Conventuum & Collegiorum, & ex acquisitione possessionum, quibus valdè divites effecti sunt quidam Regulares, sicuti ex illius verbis constat, nempe: *Suggestum est ex parte vestra, quod Abbas, & fratres Monasterii de Ursin decimas a vobis auferre conantur*. Discretionem vestram mandamus, & quatenus cum prædicto Abbate, & fratribus super ipsis decimis componatis: nam quando Romana Ecclesia Ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erant raræ Abbatie vestri ordinis, quod exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri; sed nunc in tantum augmentata sunt, ac possessionibus ditata, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpe proponunt. Undè cum habeamus textum rotundissimum, non tene-mur recurrere ad Glossas, & interpretationes Doctorum.

23 In exequutionem igitur relatorum decretorum S. Congregationis Concilii possunt peti a Regularibus etiam decimæ ante dictum decretum non solutæ, cum etiam decimæ præteritæ ante decretum S. Congregationis sint debitæ. Tum quia Sac. Congregatio non processit per viam novæ legis, sive Constitutionis, sed in forma declarationis, ut solet, interpretando dispositiones Apostolicas super privilegiis a Regularibus allegatis. Declaratio autem non est nova dispositio, nec aliquid de novo tradit, sed retrò trahitur, & præterita demonstrat, Rot. decis. 117. n. 7. coram Card. Cavalerio, & decis. 10. ibique Add. n. 13. coram Buratto, & dec. 113. n. 24. coram eodem. Tum quia cum ipsæ decimæ petantur, non ut fructus alicujus sortis, debiti Parochis, neque accessoriè, sed tanquam fors ipsa, de se debentur jure domini, & veniunt etiam decursæ ante motam litem, ut in fortioribus terminis fructuum dixit Rot. dec. 3. n. 6. & seq. & dec. 281. n. 4. & 5. & 6. p. 7. rec. & decis. 589. n. 3. p. 3. div. quæ fuerunt confirmatæ 31. Januarii, & 27. Junii coram Bichio, Post. de manu. obser. 78. n. 11. & in terminis in Elboren. decimarum 23. Maji 1622. coram Pirovano, & in Hispalen. pariter decimarum 18. Junii 1648. coram Meltio, §. fin.

24 Neque obstat, quod ex tenore ipsius decreti nullatenus videatur, Sac. Congregationem id tenuisse, dum non fuit actum per viam declarationis debiti præexistentis, quo casu potest admitti retractio, sed per viam novæ

dispositionis circa solutionem decimarum, quæ prius nullo modo debebantur, stantè amplitudine privilegiorum Regularium, ut in specie declaravit Rota coram Emin. Cerro die 21. Maji 1640. Nec proinde trahi poterint hæc decreta ad præterita, sed solum operari in futurum juxta textum in l. 7. C. de legib. & in c. fin. de constit. ubi Butr. n. 15. vers. Secus si sit novi juris editoria, distinguit declarationem juris veteris, quæ præterita semper respicit, & declarationem juris novi, quæ ad ea non trahitur, nisi expressè in illa dicatur, facitque distinctio Bart. in l. omnes populi n. 39. & seq. ff. de just. & jur. Quinimodò etiam si hoc decretum contineret declarationem juris veteris ex eo forsan, quod privilegia non habuissent fundamentum validæ subsistentiæ, de quo tamen nunquam fuit dubitatum, immò, ut dixit Rota in Hispalen. decimarum 17. Junii 1647. coram Card. Corrado, fuerint jam toties in Rota canonizata, ut amplius in dubium revocari non possint, adhuc observantia, & communis existimatio, ad effectum excludendi præterita, sufficeret juxta Glossam notabilem in c. un. v. de cetero, de postul. Præl. in 6. ubi dicitur, quod licet Constitutio, de qua in textu, sit juris veteris declaratoria, tamen non per hoc censendum est, Papam voluisse præcedentes electiones comprehendere, ea ratione, quia communi judicio ante dictam decretalem existimabantur validæ; unde iniiceretur laqueus ei, qui communi judicio non peccavit, quod æquum non est. Et inde Butr. in c. fin. nu. 15. deducit conclusionem, quod ubi Constitutio juris antiqui declaratoria habuit oppositam communem observantiam, tunc quoad illam videtur novi juris editoria, & non trahitur ad præterita, etiam si dicta consuetudo esset irrationabilis; quod repetit in c. fin. n. 4. de spons. duor. aliisque relatis, confirmat Felin. in cit. c. fin. de constit. n. 5. in fine. Atque id facilius procedit, cum intervenerit consensus Regularium, quo fit, ut decreta vim quodammodo concordiæ, & transactionis sortiri videantur, & proinde eo minus possint respicere præterita, nisi expressè sit dictum, cum actus voluntarii non patiantur extensionem ultra id, quod expressè explicatur, ut est textus in l. voluntarie, Cod. de excus. tut. l. fin. C. ne ux. pro mar. traditque Cravet. conf. 292. n. 1. & dixit Rota coram Buratto decis. 14. num. 30.

Hæc sanè non obstant; quia cum decreta, seu declarationes Sac. Congregationis expressis verbis emanaverint, Regularium juribus, & privilegiis maturè discussis, dicuntur declaratoria privilegiorum, quod scilicet non habebant locum in decimis, quæ solvebantur a laicis, priusquam bona in ipsorum Regularium proprietatem fuerint translata, non autem editoria novi juris contraprivilegia, atque adeò comprehendunt etiam decimas præteritas, quia declaratio nihil de novo disponit, sed jam dispositionem explicat, l. hered. palam 21. §. Si quid, ff. de testam. Bart. conf. 37. n. 2. l. 2. Surd. conf. 288. n. 10. l. 2. Cyriac. contrav. 210. n. 11. & 12. Lancellot. de attent. c. 4. limit. 21. n. 3. Rota coram Caval. dec. 117. n. 7. ubi in rescripto, & dec. 183. n. 1. penes Post. de manu. ubi in Breve. Ideoque nulla dispositio resultat ex declaratione, quia non quod declarat disponit, sed quod declaratum est, sicque trahitur ad præterita, ut post alios Caphal. conf. 140. n. 82. cum seqq. Bardellon. conf. 21. n. 63. & conf. 51. n. 1. Cyriac. d. contr. 210. nu. 14. Unde etiam Constitutiones declaratoriæ comprehendunt quoque præterita d. c. fin. de Constit. ubi Felin. n. 4. cum aliis per Molin. de primog. lib. 3. c. 6. n. 24. Cardos. resp. 2. n. 46. ad fin. post tract. de jure accrescendi.

Neque dicatur, decreta emanasse de consensu Regularium. Nam licet emanaverint prævia exhibitione facta ab ipsis Regularibus, tamen illa emanarunt eorumdem juribus, & privilegiis maturè discussis, & consensus præstitus solum fuit post decreta, ut legitur in literis Apostolicis. Ergo operatur acceptationem cum qualitatibus in illis expressis, atque adeò confessionem, quod decimæ solvendæ erant, non suffragantibus eorum privilegiis, Surd. conf. 52. n. 42. & conf. 460. n. 25. Buratt. decis. 246. n. 9.

Clausula verò illa apposita in decreto Sac. Congregationis: *firmis tamen remanentibus transactionibus desuper factis*, intelligitur de transactionibus validis, & quæ non expirassent ex tenore earumdem transactionum. Dicendum enim non est, quod Sac. Congregatio, ac Summus Pontifex voluerint servari transactiones nullas: & eas, quæ penitus desierant, & ipsa dictio *firmis remanentibus* denotat subsistentiam præsentem.

Neque opponas, quod illa verba nedum sint limitata, & exceptiva superioris dispositionis per lita tamen, ff. ad Trebell. l. ubi adhuc, §. ita tamen, C. de jur. dot. Menoch. conf. 146. n. 8. Monach. decis. Lucens. 67. n. 15. sed etiam formam, & conditionem importent. Jaf. in l. 3.

§. ex contrario n. 4. ff. de acq. poss. cum aliis per Mace-
rat. var. l. 1. res. 51. n. 4. Quare negari non potest, quin
 transactiones etiam invalidæ debeant attendi tanquam
 methodus, ac norma, juxta quam per laicos solutiones
 fiebant, ad quem effectum non exigitur adeo præcisè
 validitas actuum, cum etiam ex actibus invalidis suffi-
 cienter deprehendatur voluntas, ut in similibus terminis,
 quod ad inducendum solutum conferant etiam actus nul-
 li, probat Bald. in l. de quibus n. 47. ff. de legib. Butr. in
 c. fin. n. 9. de consuet. Natta conf. 309. n. 7. & Surd. conf.
 429. n. 58. Eoque magis quando constituunt solutum sol-
 vendi valde proximum, quod semper est inspiciendum
 ex congestis per Surd. conf. 207. n. 10.

29 Non respondetur, quod cum præservatio conservet,
 non autem det jus. Cravet. conf. 70. num. 5. in fin. &
 num. 6. Caldas de empt. & vend. c. 26. n. 28. intelligitur
 de transactionibus validis ad l. 4. §. Condemnatum. ff. de
 re judic. & tradit per Rot. decis. 116. sub num. 3. part. 4.
 recent.

30 Porro cum ab initio pleraque Monasteria nihil ferè a-
 liud, quàm & scolæ, & Collegia studiosorum essent, in
 quibus juventus piè erudiebatur, ac inde Doctores Ec-
 clesiæ, & Parochis præstiebantur, factum est, ut Op-
 pida, & Vici suas Parochias cum decimis traderent, &
 prorsus donarent Monasteriis, ut ex iis Ecclesiis, & Pa-
 rochiis, veluti suis, doctos, & idoneos homines præfi-
 cerent. Tandem ob redemptionem animarum, & salu-
 tem æternam consequendam decimæ Monasteriis sunt
 contributæ. Alioquin decimæ nullæ datæ sunt ab initio
 Monachis ut se se manuum suarum labore alerent. Eas
 autem demum accipere illis licebat, si ad Clericatum
 promoti, & Parochiæ alicui præfecti fuissent. Unde D.
 Ambr. ait: Doctos, aut probos Monachos præbyteris hono-
 re dedicatos, prædicare, baptizare, pœnitentiam dare, de-
 bita miseris relaxare, decimarum, primitiarum, oblatio-
 num vivorum, & mortuorum portione juxta persui debere,
 moderata dispensatione commendamus, can. Doctos 16. q. 1.
 Et Innocentius Papa similiter docuit: Si Monachus ad
 Clericatum promoveatur, ut beneficia præstentur ei pleniter,
 & annona, & decimæ donentur absque ulla dilatione,
 imminutione, can. Si Monachus 16. quæst. 1. Gregorius Ma-
 gnus etiam ea de re scripsit: Moderamine Apostolicæ au-
 thoritatis decernimus, ut Monachi, si præbyterii honore dedi-
 cati, cum ligandi, solvendi potestate, decimarum, pri-
 mitiarum, oblationum, donationum, quæ sunt pro vivis, &
 pro mortuis portionem, juxta Canonem: Ad suam, proxi-
 miorumque utilitatem, merito perfectioris justitiæ non mi-
 nus, quàm ceteri Sacerdotes, laudabiliter sibi vindic-
 cent.

31 Ubi observandum, quod decimæ his Monachis jubentur
 dari, ut præbyteris, & Sacerdotibus altari servien-
 tibus, idque etiam moderata quadam dispensatione. A-
 lioquin adeo nullæ in primitiva Ecclesia Monachis da-
 bantur decimæ, ut ipsimet de prædiis, & agris suis,
 quos manibus suis excolebant Episcopo, & parochiali-
 bus Ecclesiis decimas solverent usque ad tempora Pas-
 qualis Secundi, qui Pontificatum Romanum adeptus est
 circa annos Christi 1100. Postea enim idem Pasqualis,
 & Synodus quædam Moguntina statuerunt, ut nec Mo-
 nachi, nec Religiosi, aut alii communiter viventes decimas de
 suis laboribus solverent. Tempore verò procedente Adria-
 nus Papa solis Cisterciensibus, Hospitalariis Hierosoly-
 mitanis, & Templariis concessit hoc privilegium, ut de
 laboribus suis, quos propriis manibus excolunt decimas
 olvere non teneantur. Aliis verò Monachis concessit
 decimas tantum de novalibus, quæ colunt suis mani-
 bus, & de hortis, ac nutrimentis animalium suorum,
 ut indicat Alexander III. in cap. Ex parte de decim. ubi
 Glossa.

CONSULTATIO IX.

De Conclavi Cardinalium, Sede Pontificia vacante, aliquam
 summam.

1 Gregorius X. in Concilio Lugdunensi, relato in cap.
 2. §. 1. vers. Sanè si aliquis, de elect. in 6. statuit, ut,
 mortuo Romano Pontifice in quavis civitate cum Curia
 residente, in eadem Civitate Cardinales ibi præsentés ex-
 pectare debeant abientes per decem dies, quibus elapsis
 conveniant in eodem Palatio, ubi Papa habitabat, in
 Conclave; quod si quis Cardinalis intra hoc tempus non
 intraverit, aut exierit postea absque manifesta causa in-
 firmitatis, per alios procedatur ad electionem Papæ, &
 ille minime requiratur, neque ad negotium illius electio-
 nis ullatenus admittatur.

2 Hoc idem confirmavit Pius IV. in Constitutione, quæ
 incipit: In eligendis 63. §. 3. & 4. ubi apparet, quod hic

dicatur de non intrantibus, intelligendum de præsentibus,
 qui potuerunt intrare, sed noluerunt.

Itaque ex his notatur, Cardinalem non intrantem in
 tempore, aut exeuntem ante finem electionis, privari
 voce activa pro tali Sede vacante, quoad negotium e-
 lectionis Papæ, non tamen privari voce passiva, ut
 Franc. & Gemin. in d. c. 3. Adde, quod Cardinales non
 possunt mutare, aut alterare, seu dispensare super hac
 Constitutione, prorogando tempus, Clem. ne Romani in
 princip. de elect. Decem igitur diebus Cardinales sunt ex-
 pectandi, sed non vocandi, ut Gloss. in d. c. 3. 1. & ibi
 Barbof. n. 9. qui plures allegat.

Si verò electio fieret ante decem dies completos ex
 4 communi consensu Cardinalium ibi præsentium, aut
 duarum partium, aliis non expectatis, est valida, ut
 tenet Azor. p. 2. lib. 4. c. 2. q. 5. §. Sed dubie, ubi ait com-
 munem sententiam, & tradit Gloss. in d. c. 3. §. 1. v. de-
 cem diebus in fin. per c. Licet, de vitanda de elect. Ubi ele-
 ctioni Papæ a duabus partibus Cardinalium nulla oppo-
 ni potest exceptio. Post dictos autem decem dies, et-
 iam si unus tantum esset ibi Cardinalis, ille posset eli-
 gere alium, non tamen se ipsum per c. Gratum de postul.
 Prælat. Jo: Andr. in d. c. Licet, col. 1. de elect. Zabarel. n.
 8. Innoc. in c. Cum nobilis n. 6. de elect.

Ex d. c. 3. §. nulli, de elect. 6. habetur: Nulli ad eos
 5 dem Cardinales aditus pateat, vel facultas secretò loquendi
 cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos,
 qui de voluntate omnium Cardinalium inibi præsentium pro-
 bis tantum, quæ ad electionis instantis negotium pertinent,
 vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eo-
 rum alicui nuncium mittere, vel scripturam. Qui verò con-
 trafecerit, scripturam mittendo, vel nuncium, aut cum ali-
 quo ipsorum secretò loquendo, ipsos factò sententiam excom-
 municationis incurrat.

Super hac prohibitionem neque Cardinales possunt dis-
 6 pensare per d. Clem. ne Romani, in princ. de elect. Hæc ve-
 rò excommunicationis non erat reservata.

At ex d. Constitutione Pii IV. In eligendis, habetur: 7
 literas, aut cujusvis generis scripta ad eos, qui in Conclavi
 erunt, seu nuncium, vel notam, aut signum mittere, seu
 recipere, aut e contra e Conclavi ad eos, qui foris erunt, nul-
 lo modo licet. Qui contra fecerint, etiam si Cardinales sint,
 excommunicationi latæ sententiæ subjaceant. Et ibi reserva-
 tur absolutio Papæ, excepto mortis articulo, eoque et-
 iam aliter puniri statuitur.

Item in eadem Constitutione §. 19. ait: Clauso Concla- 8
 vi, nulli ad colloquium, etiam extra portam Conclavis, et-
 iam Principum Oratores, nisi ex magna, & urgenti causa,
 a majori parte Collegii approbata admittantur.

Ubi notandum, quod contra colloquentes palam cum 9
 Cardinalibus nulla est pœna latæ sententiæ ex prædi-
 ctis, ut bene observat Bonacin. de censur. in partic. disp. 2.
 q. 2. punct. 33. n. 9. Igitur solum ii, qui secretò loquun-
 tur cum Cardinalibus in Conclavi existentibus incurrunt
 excommunicationem non reservatam; ipsi verò Cardi-
 nales secretò loquentes cum advenientibus non incur-
 runt ullam censuram, Bonacin. ibid. Castrop. tom. 6.
 disp. 3. punct. 31. n. 1. Filliuc. tract. 14. cap. 4. q. 2. num. 54.
 Suar. disp. 23. sect. 4. n. 2. de censur. Sayr. eod. tract. lib. 3.
 cap. 35. n. 3. & ante eos Cajet. in Summ. v. Excommuni-
 catio c. 55. Sed peccant, saltem mortaliter. Ad digno-
 scendum enim, an lex humana obliget ad mortale, seu
 solum ad veniale, aut etiam ad nullam culpam, sedio-
 lum ad pœnam, attenditur intentio expressa legislatoris,
 communis acceptatio eorum, pro quibus imposita est
 lex; consuetudo legitima circa ipsam, gravitas, vel le-
 vitas materiæ, & circumstantiarum; verba, quibus lex
 est imposita, pœna pro transgressoribus designata, de
 quibus Becanus, Castro Palans, Tannerus, Sanchez, Vas-
 quez, Merolle, alique recentiores, præcipue Suar. 3. de
 legib. cap. 26. & Lorca etiam de legib. disp. 22. In hac au-
 tem specie materia legis non solum est gravis, sed et-
 iam necessaria ad bonum Reipublicæ Christianæ, scilicet
 ad legitimam electionem Pontificis Summi, ac pro-
 inde ex ea Summi Pontificis mens demonstratur, cen-
 seturque velle obligare sub peccato mortali. Atque cum
 hanc opinionem observatio confirmet, de qua Diana de
 colloc. & c. temp. Concl. q. 3. §. pen. ad fin. utique ei fir-
 miter inhærendum est.

Notandum etiam, quod mittentes nuncium, vel lite- 10
 ras non incurrunt censuras istas, nisi nuncii, vel literæ
 pervenerint, ad quos mittuntur, quia actus nondum est
 consummatus, Bonac. loco cit. n. 3. Navar. conf. 60. de
 sent. excomm. Sanch. l. 6. in decal. c. 6. n. 117. Eman. Sà,
 v. lex, n. 25. Verba enim debent intelligi cum effectu,
 l. 1. §. hæc verba ff. quod quisque jur.

Hodie verò ad hoc, ut quis admittatur ad colloquendum 11
 cum Cardinalibus, vel extra, sufficit consensus majoris
 par-

- partis ex dicta Constitutione Pii IV. §. 19. Olim verò requirerebatur consensus omnium, nemine discrepante ex d. cap. 3. §. Nulli, & tradunt Archid. ibi, Gemin. num. 2. Anchar. in §. 3. hoc sacro num. 4.
- 12 Ex eadem Constitutione Pii IV. §. 23. Prælati ad custodiam Conclavis deputati sub pœna perjurii, ac suspensionis a divinis, maxima, & exquisita diligentia uti debent in inspiciendis personis, & rebus Conclavis intrantibus, ne sub earum rerum velaminæ literæ, notæ, & signa transmittantur; quod si quid tale inventum fuerit, familiares Cardinalium, aut alii delinquentes, pœnam privationis officiorum, & beneficiorum, & inhabilitatis ad hujusmodi incurrunt. Pœna verò suspensionis contra dictos Custodes non est lata sententiæ.
- 13 Porro Constitutio Pii IV. comprehendit etiam colloctiones, & scripta, quæ ordinantur ad liberam electionem Pontificis. Nam quando lex concernit actiones, quæ spectant ad commodum publicum, aut in quibus singulæ personæ invicem publico modo communicant, cessante sine legis negativæ in particulari, non cessat obligatio legis; quia tunc non cessat finis legis, & ratio ipsius adæquatè; atque adeò non cessat obligatio legis; quia solum cessat ex adæquata cessatione finis; nam finis legis non obtinetur in actionibus privatis, ex quibus postea resultat publica utilitas, sed per se primò obtinetur in actione publica, concernente immediatè commodum publicum, ac proinde non potest adæquatè cessare ex eo, quod cessat in persona privata.
- 14 Neque in prohibitionem colloquendi, ac scribendi contenta in dicta Constitutione Pii datur parvitas materiæ excusans a peccato mortali, & ab incurfione censurarum; quia hujusmodi collocutio, aut scriptio semper est gravis ex objecto suo formali, & semper continet gravem dissonantiam ad rectam rationem; quia importat illam indivisibiliter, atque adeò semper totam, & integram deformitatem. Deformitas autem collocutionis, aut scriptionis ejusmodi in eo consistit, quod electio Summi Pontificis, quæ libera esse omnino debet, subiciatur occasionem illam differendi, vel turbandi, & sæpè humano contractui. Unde confurgit injuria non solum Reipublicæ, sed etiam Dei, quia prævertitur modus eligendi Pontificem, quem Ecclesia præscripsit, ideòque hæc injuria est gravis & notabiliter contra rectam rationem, quia per ipsam destruitur modus, quo Summus Pontifex eligi debet, atque adeò tollitur tota dispositio electionis. Id autem contingit, stante quacumque parvitate collocutionis, vel scriptionis, immò stante uno verbo, nota, signo, quo destruitur modus integer liberæ electionis, qui est magni momenti. Quare attendi debet formale turpitudinis, non autem quantitas materiæ. Et ideò non solum prohibentur literæ, sed etiam scriptura cujuscunque generis, notæ, & signa.
- 15 Quod procedit, etiam si Cardinalis in Rota audiat aliquem cum se loquentem, ipso tamen nihil respondente, vel contra. Idque ex mente Pontificis, quæ præ verbis attendenda est, & quia finis prohibitionis, nempe libera electio æquè impediri potest, etiam absque responsione.
- 16 Collocutiones verò, & scripturæ præter materiam electionis non sunt in Constitutione Pii, neque in illa Gregorii X. interdictæ. Nam Pontifices electioni tantum consulere voluerunt; neque in iis comprehenduntur, qui deferunt literas, sed tantum qui mittunt: incurrunt verò in d. c. 2. de elect. si loquantur secretò cum illis, ad quos literæ mittuntur. De quibus, & aliis hujusmodi videndus Diana in peculiari tract. de collocut. & script. vetit. tempore Conclavis. Illud certum existimo, non posse Summum Pœnitentiarium absolvere ab excommunicatione lata, etiam a Pio IV. in §. literas. Quicquid dixerit ipse Diana in alleg. tract. resol. 19. Nam licet Gregorius XV. in sua Constitutione, de qua inferius, nihil aliud faciat, nisi confirmare id, quod disposuerat Pius IV. in d. §. literas. & ipse Pius in eo §. auctoritatem, quam habebat Summus Pœnitentiarius absolvendi a casibus Papæ reservatis, ei non abstulit, sed tantum sibi reservavit excommunicationem ibi latam, atque adeò possit ab illa absolvi Summus Pœnitentiarius; attamen idem Gregorius in §. quod si electio, ait, quod ab hujusmodi excommunicatione, sicut ab alia quacumque in sua Constitutione irrogata pœna excommunicationis a nullo, neque etiam a majori Pœnitentiaro, cujuscunque facultatis vigore, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit. Unde non solum abstulit summo Pœnitentiaro facultatem absolvendi ab excommunicatione a se lata in d. §. Quod si electio, sed etiam ab alia quacumque in d. sua Constitutione irrogata, interquas est illa expres-

sa a Pio IV. in d. §. literas, & ab ipso Gregorio confirmata. Et ideò Urbanus VIII. in Constitutione sua de reformatione facultatum Majoris Pœnitentiarum, ac Pœnitentiarum Regentis non expressit, nisi Constitutionem Gregorii, tanquam continentem etiam censuras, & pœnas in Constitutione Pii IV. emanatas.

Verba Constitutionis Gregorii XV. Aeterni Patris, de 17 elect. Romani Pontificis, in qua statuitur forma essentialis electioni Papæ cum clausula irritante, ac pœnali, sunt hæc: Quod si electio hujusmodi alibi celebrata fuerit, quamin Conclavi clauso, vel aliter, quàm per secreta sibi-dularum suffragia duarum ex tribus partibus Cardinalium in Conclavi præsentium in scrutinio, seu scrutinio, & accessu, electi suffragio non computato, vel per viam compromissi ab omnibus Cardinalibus, similiter in Conclavi præsentibus nemine dissentiente inibi, & ita nemo se ipsum elegerit; vel quasi per inspirationem, nullo præcedente de persona speciali tractatu, omnium pariter Cardinalium præsentium in Conclavi, communiter, nemine dissentiente per verbum eligo intelligibili voce prolato, aut scripto, si voce non potuerit, expressum; talis electio nulla sit, & invalida eo ipso absque ulla declaratione, & ita electio nullum jus tribuat; quinimò is non Apostolicus, sed Apostaticus sit, & habeatur, & tam ipse, quàm eligentes, ejusque fautores, & complices sententias excommunicationis, & anathema, aliasque censuras, & pœnas invasoribus Sedis Apostolicæ a Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis impositas pariter ipso facto incurrant, a qua, sicut ab alia quacumque in hac Constitutione irrogata pœna excommunicationis, a nullo, neque etiam a majori Pœnitentiaro cujuscunque facultatis vigore, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo, absolvi possit: & aliter etiam mandatur, tales arbitrio Papæ puniri. Deinde additur: Iisdem omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, & sacro eorum Collegio inhibemus, ne contra hæc, & horum aliquid statuere, disponere, vel ordinare, seu in aliquo corrigere, alterare, mutare, seu aliquo modo facere, tractare, moliri, vel attentare præsumant quovis pretextu, vel causa sub eadem excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.

Inter autem rationes, ob quas id Gregorius statue- 18 rit, illa præcipua fuit, quod in Conclavi suæ electionis visus sibi erat valde infuetus modus procedendi ad electionem Pontificis, in qua agentibus etiam Oratoribus Principum, aliisque secularibus viris, contendebatur; ideòque nil antiquius habuit, quàm rectam eligendi rationem inire; exultans quippe caput visibile Ecclesiæ, ac illum, qui Christianæ Reipublicæ gubernacula tractat; Christi Vicarium, summa libertate eligendum fore, cum quisque cum recta conscientia consentire, non verò cum affectionibus ac studiis Principum debeat, & electio ipsa facienda sit animo benè affecto, statutis horis, ac certa forma. Sed in re tanti momenti voluit Pontifex cum Cardinalibus per quam consultò, & mediare agere, inter quos Millinus, familia nobilis, solers ingenio, probèque tacundus, ut fertur in adversa opinione, fuit, ac ita modeste pariter, ac prudenter disseruit: Quanto io lodo, Beatissimo Padre, il zelo della Santità Vostra, altrettanto confesso, che non piace in conto veruno quel modo tumultuoso dell'ordinazione in tutte le ore così di giorno, come di notte, concorrendovi molti alla cieca, e jonnachiosi al suono della voce de' loro Capi. Quindi due suavissimi Pontefici Clemente VIII. e Paolo V. hanno avuto il medesimo pensiero d'applicarvi alcun rimedio: ma il vedere, che nun di essi l'avea proseguito, faceva credere, che per rispetto di gran momento se ne fossero astenuti. Tanto più, che essi non pensavano di restringer l'elezione a voti segreti, come pensa di fare la Santità Vostra, ma solamente di togliere il modo dell'adorazione ad ore indebite. E per quanto io ho osservato nelle Storie Ecclesiastiche, trovo, che i Predecessori della Santità Vostra hanno camminato in questa materia con due mire. L'una, che all'elezione del Sommo Pontefice concorressero almeno le due parti de' Cardinali, non convenendo, che un, che dee dominare gli altri, anzi a tutto il Mondo nello Spirituale, giungesse a tal grado col voto di pochi elettori. L'altra, che l'elezione si facesse con la maggior prestezza possibile, perciocchè la lunghezza della Sede vacante aveva più volte approvato calamità deplorabili alla Chiesa, e cagionato scissure. Non de accortissi, che non riusciva così facile l'elezione per via di segreti scrutinii, avevano introdotto l'uso de' pubblici accessi. E non contenti di questo, si erano applicati al modo dell'adorazione, avendo essi per legittima l'elezione in qualunque modo ella si facesse, purchè vi concorresse il numero delle due parti. Per questo fine medesimo della presta elezione si erano fatte tante leggi di Conclavi chiusi, di pochi servitori, e talora di cibi limitati, acciocchè operasse con alcuno il disagio quello, che non potevano le persuasioni.

Il volere ora restringer l'elezione a' voti segreti fa tantopiù temere alla lunghezza, quanto il dominio temporale del Papa si è fatto più grande, e per conseguente più appetibile. Perciocchè se i pretendenti restringendosi co' loro amici non fossero mossi da' Capi delle fazioni, potrebbero andare così diversi, che non si unissero mai al numero delle due parti. Vostra Santità consideri, che non si tratta di eleggere un General di Religiosi, il quale ha da durar cinque, o sei anni, ma un Papa, che oltre il dominio Spirituale che ha sopra il Cristianesimo, è anche per dominio temporale Principe grande, che può beneficiare, sollevare a grandezze, e far de' Principi. E sebbene io creda, che questo rimedio nè meno avrebbe disunito le fazioni, nondimeno è da temer grandemente, che le disunisse. Imperciocchè governandosi ciascheduno co' propri fini, potrebbero non accordarsi mai. Crede la Santità Vostra, che con la nuova Bolla ciascheduno si dovrà governare, non secondo l'aderenza, ma secondo la propria coscienza. Può dall'altro canto sospettare, che si governassero secondo le proprie passioni, ed affetti, e tanto più francamente, perchè dentro le tenebre della segretezza si portano alle volte delle cose, che non si porterebbono mai in pubblico, onde San Cipriano lodava l'elezioni pubbliche, acciocchè sotto i trattati segreti non s'insinuasse furtivamente alcuno indegno. E perciò nelle pratiche, che ora fanno i Capi delle fazioni, si astengono quanto più ponno, di portar persone indegne, perchè altrimenti non sarebbero seguiti, siccome nè meno in tutti i soggetti ancorchè degni trovano seguito, e hanno poca coscienza coloro, i quali venendo loro proposto un soggetto indegno, non sanno dir di no, e che di essi si può molto temere sotto l'assicurazione del segreto, e la speranza ha mostrato, che in tante elezioni, che si sono fatte ne' tempi moderni per via di adorazioni sono stati promossi tutti soggetti dignissimi. Le novità non dimostrano mai al primo aspetto tutte le difficoltà, che ponno produrre, vedendosene tutto di molte, che promosse con ottimo fine, hanno partorito mali effetti. Vostra Santità pensi solo a questo. Se per avventura i Cardinali per cagion di questa nuova Bolla non si potessero accordare, in qual angustia, in qual travaglio si troverebbero il Sagro Collegio, e la Chiesa di Dio? A qual rimedio si dovrebbe ricorrere? Qual Pontefice riformerebbe la Bolla? e il contravenire a quella, che altro sarebbe, che dar nuova materia a gli Eretici, di calunniare, l'identità del vero Vicario di Cristo? E questo timore fa gran commozione nell'animo mio, e mi ha messo in necessità di non tacere. Conchiudo finalmente, e stimo, che l'elezione del Sommo Pontefice segua in ore determinate, che quando pure Vostra Santità volesse togliere affatto il modo dell'adorazione, credo, che si possa lasciare quello degli accessi pubblici, poichè si è veduto in prova più d'una volta, che hanno agevolato, e accelerato l'elezione. Questo è il mio parere, il quale sempre sortimento a quello della Santità Vostra, alla quale siccome fedele, e sincero nel consiglio, così sarei stato pronto, ed ubbidiente nell'esecuzione. Hæc autem leguntur in Vita Cardinalis Millyni, typis Romanis excusa.

19 At voluntatis interesse rationibus, placitum, ut Constitutio ederetur, in qua notandum, quod olim etiam statutum fuerat, electionem Papæ fieri in Conclavi clauso, d. c. 3. §. in eodem de elect. in 6. Sed locus iste, idest Conclavis, præsertim clausus, non erat de substantia electionis; nam valida erat electio, ubivis fieret a duabus partibus Cardinalium ex cap. Licet. de elect. Abb. in cap. Cum terra num. 7. de elect. Biaxius de elect. p. 3. cap. 12. num. 1. Bonacin. in terminis de censur. in part. disp. 2. q. 7. punct. 1. num. 6. in fin. Quamvis autem Conclave debeat fieri in Civitate, in qua, vel in cujusdiocesi mortuus Papa cum Curia morabatur, ut d. cap. 3. §. 1. de elect. in 6. & Clem. 2. §. Sanè eod. tit. tamen neque olim, neque hodie est de substantia talis locus per d. cap. Licet, quia nullibi per hoc cassata reperitur electio: immò dum d. cap. 3. Porro, dicitur, quod si Papa mortuus est in civitate interdicta, Conclave fiat in alia viciniori, Gloss. ibi v. interdicta ait, non fore nullam electionem, si in eadem interdicta Civitate fieret Conclave, & electio. Reliqua, quæ ad explicationem præfatæ Constitutionis Gregorii faciunt, vide apud Thesaurum in prax. Ecclesiast. part. 2. verb. Conclave. cap. 4. Nos interim memoratam Urbani VIII. Constitutionem de facultatibus magni Pœnitentiarum pro usu quotidiano alibi producemus.

An diebus in honorem Dei, ac Sanctorum dicatis præcipue die Dominico fieri possit executio honorum pro viaticis Commissariorum, aliorumve, illaque eisdem diebus vendere? Ubi alia.

Non posse tenendum est. Ratio petenda est a fine, ut scilicet multitudo a curis profanis feriat, cultui divino det operam, l. omnes 7. l. fin. C. de fer. juxta præceptum Decalogi: Memento, aut diem Sabbati sanctifices; quod & si non ad speciem cœremoniarum certæ dici ex lege Mosaica, tamen ingerere ad cultum Deo certo tempore præstandum, omnes ex lege naturæ obligat. Verum hoc præceptum de Sabbato sanctificando partim esse morale, partim cœremoniale D. Thom. 1. q. 100. art. 3. ad 2. & 2. 2. quæst. 122. art. 4. quoad vocationem scilicet morale, quoad diem verò cœremoniale, Covar. var. resol. c. 19. Nec procedit argumentum, quod ante legem in Sina datam viguerit præceptum de sanctificando Sabbato, Exod. 16. & 23. & per hoc inferatur morale; sic enim etiam de circumcissione præceptum morale esset, quod falsum est. Ideoque in locum hujus diei jam subrogatus est Dominicus dies, can. Apostol. 7. quo tempore, ut & aliis festis diebus, sacrificio Missæ interesse jubemur Sacris Canonibus, cap. Omnes 62. & 64. de cons. d. 1. qui legis habent vigorem, l. Sacris 45. C. de Episc. & Cler. Missæ autem mentio fit in l. 42. §. 1. & 10. C. de Episc. & Cler. Novel. 7. §. 17. n. 133. cap. 2. num. 57. §. illud in fin. Vide Concil. Trident. sess. 25. de invoc. Sancti. D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 3. ad secundum.

Hinc licet verior sententia sit, quod ex præcepto tantum Ecclesiæ sit retenta determinatio festorum, ac præcipue septimi diei ad divinum cultum, & eodem jure mutata sit a Sabbato in Dominicam, ut tradunt D. Th. 2. 2. q. 122. ar. 4. ad 4. D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 7. Bonac. in 3. d. 37. ibique Major. quæst. 17. Sot. lib. 2. de just. q. 4. art. 4. ad 2. Vvaldens. de Sacramental. tit. 17. cap. 240. Turrecrem. in cap. 1. de consecr. d. 3. Navarr. in Man. cap. 13. num. 1. Tabien. Rosel. & Armil. v. Dominica, & Archid. in c. Jejunia de consecr. d. 3. Probabile tamen id fuisse verbo tenus ab Apostolis præceptum, receptumque a toto populo Christiano, ut necessarium ad honestatem morum, & Religionis Christianæ atque sub hac exiltimatione consuetudinem durasse. Quæ tandem legibus scriptis confirmata est, ut patet ex cap. 1. & cap. Sabbato, de consecr. d. 3. & cap. Quoniam, cap. Licet, & cap. Conquestus, de fer. Et ipsi etiam Imperatores hoc præceptum suis legibus munierunt, ut liquet toto titulo 6. de fer. præsertim l. 2. & l. omnes dies, ubi post alias præcipuas festivitates subditur, Et dies solis, quos Dominicos rite dixerunt Majores, qui repetito in se se calculo revolvuntur, parem necesse est habere reverentiam. Et in l. ult. Leo, & Anthemius Augusti sic ajunt: Dominicum diem ita semper honorabilem decernimus, ac venerandum, ut a cunctis executionibus excusetur, nulla quanquam urgeat admonitio nulla fideiussionis flagitetur exactio, taceat apparitio, advocatio delinquant. Sit ille dies a cognitionibus alienus. Præconis horrida vox sileat. Respirent a controversiis litigantes, & habeant fœderis intervallum &c. Amissionem militiæ, præscriptionemque patrimonii sublinebit, si quis unquam hoc die festo spectaculis interesse, vel cuiuscunque Judicis apparitor prætextu negotii publici, seu privati, hæc, quæ hac lege statuta sunt, crediderit temeranda.

Ad quem locum Baldus explicans illud taceat apparitio, 3 notat, quod tempore feriato in honorem Dei, est interdictus actus Judicis, ut in verbo admonitio, & actus Nuncii, sive exequutoris, ut in verbo taceat apparitor. At semper recepta fuit illa Abbatis distinctio in cap. fin. num. 20. de judic. firmantis in honorem Dei non licere, ad quem se refert D. Fagnan. in d. Cap. Conquestus num. 22. de fer. similemque distinctionem facit Guidop. decis. 215. num. 5. & satis fusè Chartar. for. Eccles. Mediol. decis. 20. numer. 8. repetendo Constitutionem B. Pii Quinti Bullar. tom. 2. ac de Magistr. in Sylv. Eccles. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 18. & seqq. ubi ad rem explicat verbum Mercatus. Cum Mercatus, & nundinæ consistent in emptione, & venditione, locatione, & conductione &c. quæ sunt opera servilia, & per consequens prohibita in die festo. Videndus de istius diei Dominici observatio-ne Suarez gravis, ac disertus Theologus de Relig. tom. 1. l. 2. cap. 4. ubi plura ex Sanctis Patribus, & Conciliis adducit.

Idque præsertim, quando succedit mandatum, de quo 4 Abb. loco alleg. vel exequutoris realis, de qua cæteri Doctores, vel incantatio per vocem præconis, de qua in d. l. fin.

fin. & Goidop. v. l. violenta exactio, de qua pariter in l. fin. C. de fer.

- 5 Ac ita quidem, ut nec sustineatur actus sic irritus per clausulas, *arbitrio tuo, de facto, & forsan manu regia, sine strepitu, & figura iudicii*. Nam efficacia harum clausularum tribuit facultatem procedendi præter legem, non contra legem, ut post Lap. alleg. 128. n. 4. Rub. claus. 550. claus. 764. n. 1. Barb. claus. 173. n. 19. ex Afinio in prax. §. 3. c. 7. ceterisque tantum derogatum rusticis feriis, non autem solemnibus. In his enim nec a Iudice, l. 1. ff. de fer. neque ab arbitrio, l. omnes 6. in fin. C. eod. ius dici, d. l. 1. aut citatio fieri, aut solutio debitorum publicorum exigi potest, l. omnes 7. C. eod. Quare, parte alterutra emanente, actus a Iudice tempore feriarum factus est, ipso iure nullus, d. l. 1. in fin. l. Si feriatis 6. ff. eod. Jaf. in l. 4. num. 3. hoc titulo. Dixi emanente; nam volentibus, aut sponte comparentibus rectè ius dicitur, d. l. 1. in fin. Specul. de fer. §. fin. quod verum est in feriis indicis litigatorum causa, ut puta messium, vindemiarum, &c. secus in solemnibus c. fin. de fer. aut repentinis, Bald. in l. 1. in fin. C. eod. Nam his a privatis renunciari nequit, quia privatorum causa non constituuntur Specul. d. §. fin. Gloss. Salic. & alii in d. l. omnes 7. C. eod. immò a nullo, nisi necessitas, vel pietas aliud inducat; necessitas quidem ut si res sit tempore, vel morte peritura, c. ult. extr. de fer. quod exemplifica, ut in l. 1. 2. & 1. ff. de fer. Pietas verò, si sit causa debiliū, & miserabiliū personarum; quia in operibus misericordiæ, dierum non est habenda distinctio, arg. c. Veniam 35. q. 9. c. Utinam 76. d. c. Nunquam, de consecr. d. 5. Gail. l. 1. obs. 53. num. 14. & 16. alia ex Speculatore, & ex Maranta super petenda.

- 6 Neque obstat, quod viatica Commissariorum succedant in locum alimentorum ex vulgatissima regula, quod venter non patitur dilationem, ac proinde sicut ob maximam celeritatem, quarum secum trahit ejusmodi privilegium, reipuit appellationem ex ratione textus in l. fin. ff. de appel. recip. ita potest fieri exequutio, & subhastatio per vocem præconis, ac deliberatio.

Nam, sua distinctione retenta, facilè dubium dissolvitur. Si enim agatur de alimentis futuris pauperi decernendis, ne fame pereat, absolute potest diebus feriatis etiam in honorem Dei negotium officio Iudicis celeriter expediri. At si alimenta petantur a non paupere, vel etiam a paupere, sed præterita, cum jam uique ad diem petitionis vixerat, cum tunc cesset ratio pietatis, debet in ea quoque die festo abstinere, ut rectè distinguit Scacc. de judic. l. 2. c. 5. conclus. 1. num. 23. 26. 27. & 49. ac 64. quamvis Surd. de alim. tit. 8. privil. 2. n. 8. apertè firmit indistinctè hoc privilegium non habere locum in feriis ad honorem Dei inductis; quia tunc fiet etiam alimentorum causa, quoniam cum lex mandat procedi summarie, & de facto, non videtur ea tollere, quæ honorem Dei concernunt, quem etiam sequitur Scac. de appel. quæst. 17. limit. 7. num. 19. Hanc verò distinctionem amplexi sunt etiam Mar. Burg. de mod. proced. ex abrupt. cent. 1. qu. 5. caus. 36. num. 111. Castil. quotid. contr. l. 8. de alim. c. 3. num. 21. Bos. de alim. oblig. c. 19. §. 8. num. 1129.

- 8 Quare S. Congregatio super Episcopis in Neocastrensi 17. Septembris 1585. censuit capturas, & exequutiones pro debitis, & causis civilibus diebus festis fieri posse, si debitores fuerint suspecti de fuga. Exactio verò privata abique ministris justitiæ fieri potest diebus festis etiam abique licentia, ut censuit eadem Sac. Cong. sub die 16. Maii 1589. & 2. Aprilis 1561. in Nullius Fafanellæ. At in causis criminalibus Ordinarius prohibere non potest, ne quis ob aliquam causam criminalem carceretur die festo ex eadem S. Congr. in Crotonensi 9. Septembris 1593. & in Archeruntina 17. Maji 1604. Multò minùs, ne pro eisdem causis capiatur informatio, ut in Lariensi 5. Julii 1565. Pauperibus verò, qui ruri commorantur permitti debet, ut diebus festis suos contractus facere possint, ut in Gallipolitana 26. Junii 1591. Excipe tamen ab hac indulgentia duos casus. Festis solemniora, & contractus, in quibus decretum Iudicis requiri contigerit, ut ex eadem S. Congr. in Cajetana 23. Augusti 1658. Sic quoque subhastatio farinæ, & id genus alia, quæ difficulter fieri possunt diebus ferialibus, permittenda sunt diebus festis, & Ordinarius debet esse facilis ad præstandam licentiam, sive conniventiam, ut declaravit eadem S. Congregatio in Nicoterensi 20. Octobris 1597.

- 9 Cæterum forma, & tempora colendarum feriarum lege præscripta sunt, l. 2. l. omnes, l. fin. C. de fer. Potest tamen pro ratione fructuum aut ferius, aut citius Iudex ferias indicare, Jaf. in l. 1. ff. eod. Specul. de fer. §. 1. num. 4. qua in re rationem loci illius, in quo agi-

tur, item domicili actoris, aut rei vocati, aliarumque circumstantiarum habere debet, arg. l. 3. §. fin. de testib. Specul. ibid. num. 5.

Concessio verò licentiarum laborandi diebus festis spectat ad Episcopum, Sac. Congregatio Immunitatis in Rubensi 1. Maji 1635. Debetque eas dare in scriptis eadem Sac. Congregatio in Castrensi 2. Maji 1629. Sic etiam licentiæ vendendi diebus festis sunt dandæ a solo Episcopo, non autem a Gubernatoribus, eadem in Alatrina 11. Martii 1642. Et birruarii Gubernatoris abstinere debent a pignorationibus pro observatione festorum, eadem in Senogallensi 9. Novembris 1634. neque diebus festis permittitur vendi frumentum, neque fieri, ut dicitur, *la dogana*, eadem in Avellina 6. Febr. 1635. Neque publicari possunt edicta, sive blandimenta laicalia, eadem in Theatina 20. Septembris 1639. Hæc tamen, hujusmodique, & parvitates rerum, & magnitudines, atque has omnes officiorum, ac licentiarum æstimationes, alia nonnunquam momenta extrinsecus, atque aliæ quasi appendices personarum, & causarum, & temporum, & circumstantiæ ipsius necessitates, quas includere in præcepta difficile est, moderantur, & regunt, & quasi gubernant, & nunc ratas efficiunt, nunc irritas. Quare ordinarius in his, ac similibus satis cautè, & sollicitè, ac religiosè se gerere oportet.

De citatione controvertitur, possit ne illa die in honorem Dei feriato a Iudice decerni? Et ajentium sententiam complectimur cum Bocer. claus. 6. disp. 16. thes. 29. Dummodò non ita fiat, ut citatus ad diem similiter feriatum in iudicio ad agendum, vel respondendum compareat, l. 2. in fin. ff. si quis in ius voc. non fer. Gloss. ac c. placita 15. q. 4. Quinetiam citationis exequutionem die ejusmodi feriato fieri posse rectè negatur per text. in d. l. ult. ibi: *nulla quemquam urgeat admonitio*. Item ibi: *taceat apparitor, præconis horrida vox filescat*, C. de fer.

Quæritur etiam, num testes, qui die non feriato iuramentum de veritate dicenda præstiterunt, in feriis divinis examinari possint? Et negativam sententiam, cetero veriore, approbandam ducimus per text. in d. l. 2. & d. l. ult. §. 1. ibi: *a cunctis exequutionibus excusetur, nulla quemquam urgeat admonitio, nulla fideiussionis flagitetur exactio*. C. de fer. tacitque Clem. sæpe, de verb. signifi. Dissentiunt verò Specul. de fer. §. sequitur, alique plures allegati a Bocer. d. claus. 6. disp. 16. thes. 24. lit. B.

Sed quid de libelli oblatione, an ne hæc die cultui divino destinata fieri poterit? Ego ipsi quidem Iudici, l. miles 11. §. sexaginta 6. ibi: *quoniam de plano quoque libellus, dari potest, ubi Doctores, ff. ad leg. Jul. de adult. l. 2. C. de fer.* Non verò parti adversæ libelli oblationem ejusmodi de feriato fieri posse, cenleo per d. l. ult. C. de fer. cum Bocer. d. claus. 6. disp. 76. thes. 23.

Neque sententiam a Iudice proferri, & publicari, neque sententiæ exequutionem die in honorem Dei feriato fieri posse, rectè statuitur ab iis, quos refert, ac sequitur Bocer. d. claus. 6. disp. 16. thes. 25. ac nos etiam diximus. An ne verò amicabiles compositores, seu arbitratores laudum suum de ejusmodi feriato pronunciare poterunt? Ita videtur. Neque enim procedunt in forma iudicii, Gail. d. obser. 53. num. 10. l. 1. Quidni ergo ejusmodi quoque die litigantibus concordiam suadere, & transactione potius controversiam finire, quam iudicio terminare possunt? c. querelam 18. extr. de simon. Harprecht. in proces. judic. decad. 5. conclus. 9. num. 6. licet dissentiat Ummius disp. 7. de proces. jud. thes. 10. numer. 41.

De appellatione minùs dubitandum videtur, quin ea die ejusmodi feriato fieri possit. Tum quia tempus decendi ad appellandum concessum continuum est, adeoque omnes illius temporis dies præsumuntur utiles, in quodcumque anni tempus incidant. Tum quia coram Iudice etiam extra iudicium appellatio interponi potest. Tum etiam quia non statim requiritur, ut Iudex cognoscat, appellationi deferendum sit, nec ne. Facit l. 1. §. ult. l. 3. ff. de fer. & l. 1. C. eod. addit Bocer. d. claus. 6. disp. 16. thes. 27.

Illud non prætermittam. Cum ob receptionem Calendarii Gregoriani in vicinis locis sæpè numero feriæ discrepent, an ne feriæ actoris, an Rei, an verò Iudicis observandæ sint? Et hoc postremum veritati contentaneum esse deprehendo, argum. l. testium 2. §. ult. ff. de testib. l. 1. §. In honorariis 10. ff. de var. & extraordin. cogn. Harprecht. in proces. judic. decad. 5. conclus. ult. n. ult. Veruntamen Rei quoque rationem habendam esse non ineptè censent. Hun. in resol. disp. 5. in fin. thes. 9. vol. 1. & Bacou. ib. in not. pag. 209.

Præter autem declarationes Sacrarum Congregationum quas hac in re alibi adduximus, istas quoque adjicimus. Non

- 18 Non pertinet ad Principem, vel Judicem laicum facere edicta circa festorum observationem, S. Congregat. super Episcop. in Umbriaticensi 2. Martii 1621. Quod si illa fecerint, Episcopus debet edictum publicare, cuius præmium sit, esse proprium officium Episcopi, edicta, & præcepta facere circa festorum observationem, & dare licentiam laborandi in ipsis, ut sic absque turbis Judex secularis quiete suam falsam opinionem, qua tenebatur, sentiat Eadem S. Congreg. in Menopolitana 13. Augusti 1578.
- 19 Multo minus Princeps laicus potest instituere, vel indicare dies festos, ut per suas literas in forma Brevis declaravit Innocentius X. sub die 6. Octobris 1653.
- 20 In puniendo pro transgressione festorum eos, qui contraveniunt sine licentia Episcopi, datur locus præventioni inter Judicem Ecclesiasticum & secularem, B. Pius V. Constitut. *Cum primum Apostolicatus*, §. 7. & eadem S. Cong. in Theatina 29. Maji, & in Neapolitana 22. Junii 1621.
- 21 Quare Episcopus, vel Vicarius dare debent hujusmodi licentias in scriptis, eadem S. Congreg. in Civitatis Castellanae 25. Augusti 1615.
- 22 Licentiæ laborandi dictis festis non sunt exhibendæ Judicibus laicis, neque toleranda hujusmodi præsumptio, atque prætentio, S. Congreg. Immunitatis in Castrensi 2. Martii 1629.
- 23 Pœna pro transgressione festorum imponenda debet esse moderata, etsi fuerit exorbitans, reduci debet ad arbitrium Ordinarii, & reliquum si fuerit exactum, restitui, S. Congregatio super Episc. 1. April. 1596. & in Recinateni 16. Januarii 1601. & in Bellicastrensi 1. Septembris 1603. & in Corvetana 12. Decembris 1642.
- 24 Neque debet excedere quinque, vel sex Julios, in loca pia distribuendos, deducta tertia parte pro exequutoribus, licet quis deprehensus fuerit in flagranti post publicatum edictum, eadem S. Congreg. in Terracineni 14. Decembris 1594.
- 25 Neque pro pœna debent bona confiscari, Eadem S. Congreg. in Termoleni 29. Aprilis 1603. & in Crotonensi 1. Junii 1604.
- 26 Nam citata Constitutio B. Pii V. de amissione animalium, uti rigidior, non fuit quoad hanc partem usu recepta. Unde S. Congregatio Episcoporum merces simul cum animalibus pro transgressione festorum confiscatas, seu ablatas restitui mandavit, ut in Camertina 11. Augusti 1617. Data tamen idonea cautione de solvendo, quod ordinatum fuerit ab eadem S. Congregatione, ut in Bovienensi 11. Aprilis 1645. & 14. Decembris 1646. & 11. Januarii 1647. Non obstante, quod animalia fuissent vendita, & eorum pretium distributum, quia ea jussit redimi, ac domino restitui, retenta aliqua modica pœna, locis piis applicanda 15. Julii 1606.
- 27 Nundinarum, mercatorum, & feriarum prætextu præceptum de Dominicis, & festis diebus sanctificandis licet agaloniis, & aliis jumentorum vectoribus, seu mercium conductoribus, bajulis, & aliis hujusmodi fervientibus, ac ministris sarcinas, & onera nundinarum exonerare, & deponere, inceptumque iter, missa prius audita, transeundo prosequi, & continuare; non autem debent sarcinas componere, & jumenta onerare ad iter denuo incipiendum, neque mercatoribus, aut aliis etiam viatoribus iis diebus, etiam clausis apothecis merces vendere, emere, aut asportare licet, nisi tantum ad victum necessaria, aut alia munuscula, & modici valoris, & momenti opera jam conflata, atque laborata pro transeuntium hospitum, advenarum, & cæterorum urgenti, & præsentanea necessitate, & opportunitate, in quo partes erunt Episcopi propositis edictis providere, ut ipsi dies festi debita observatione colantur, simulque populorum eò confluentium necessitatibus, quantum sine dicta offensione fieri potest, consulatur. Quoad judicia autem, quæ Dominicis, & festis diebus filere debent, id observari poterit, quod jure communi permittitur in quibusdam urgentibus casibus, qui moram, & dilationem non patiuntur, in quibus & aliis jurisdictionum Consularum, nundinis præpositorum concernentibus, Constitutiones, & Summorum Pontificum, si quæ habent privilegia, & allegatum Breve B. Pii V. servandum est, S. Congregatio Rituum in Recinateni 9. Decembris 1600.

De sportulis judicialibus, sive de mercede, ac erogatione fori Ecclesiastici a S. Congregatione super Episcopis olim taxata, & nuper a taxa Innocentiana omnino servanda, ubi an, & quatenus liceat Episcopo cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu? Et an emolumenta Cancellariæ utriusque jurisdictionis & sigillorum sint de mensa?

Tribunalium corruptio potissimum ex ea parte hodie oritur, quod Principes habent venales magistratus, & ex venditione eorum compendium facientes, non audent fines sportulis liberè imponere. Necessarium enim est, ajebat Alexander Cæsar, ut is, qui emit, vendat. Omnis autem illa negotiatio in detrimentum Principis, & Reipublicæ convertitur. Princeps quippe malè audit, quod pro justitia distribuenda, ad quam ipse tenetur, negotiatur in ea non doctos, & probos, qui lubentissimè non emunt onus, sed perniciosos, ambiciososque proponendo. Est & Reipublicæ subversio, quæ regitur potius a populis, & curatoribus, quàm a Judicibus. Quod animadvertit Justinianus tum alibi, tum scribens Triboniano nov. 17. de mand. Princip. c. 1. Oportet igitur, ait, te pure sumentem administrationem & sine omni suffragio præ omnibus aliis mundas servare Deo, nobisque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque majus, neque minus, neque captiosum quiddam contra subiectos facere negotiationem; sed contentum esse solis a Fisco tibi ministratis, & tam per te, quàm per eos, qui circa te sunt, purum undique eis servare jus. Atque Theodosius, & Valentinianus Imperatores in l. fin. ad leg. Jul. repet. l. 9. C. tit. 27. conceperunt juramentum subeuntium administrationes, vel Magistratus, ut neque quicquam se dedisse, vel daturus, vel promississe pro sortiendis administrationibus, neque dum in administratione fuerint quicquam præter salaria accepturos promittant. Provincias spoliari, inquit Seneca l. 1. de benefic. c. 9. & nummorum tribunal, audita utrinque licitatione alteri addici non mirum, quando quæ emeris, vendere gentium jus est. Huc etiam pertinent leges plectentes Judices corruptos sordibus, & per pecunias judicantes, & corruptores, & eos, qui nituntur corrumpere, de quibus Tholosanus l. 36. syntagm. jur. c. 29.

Revocandæ itaque leges feliciter aliàs de istis concussionibus & furtis propositæ, sicque fiet, ut superans in jure adversarium, jus suum repetat integrum, & sumptus integros in litem factos, dum plus nullo modo erit expensum, aut acceptum, quàm in rationem calculi expensarum taxatarum, seu definitarum venire possit. Quod ad Judices & moderatores provinciarum plebiscito, inquit Modestinus Jurisconsultus, continetur, ne quis Præsidum munus, donum caperet, nisi esculentum, potulentumve, quod intra dies proximos prodigatur, l. plebiscito 18. de offic. Præsid. l. 1. Quod Ulpianus latius explicavit in l. solent 6. §. fin. de offic. Proconsul. Quantum, inquit, ad xenia pertinent, audi quid sentimus. Vetus proverbium est; neque omnia, neque omni tempore, nec ab omnibus esse accipiendum. Nam valde inhumanum est a nemine accipere, sed passim vilissimum & per omnia avarissimum. Extatque hac de re gravissima Alexandri VII. Summi Pontificis Constitutio, qui omnes alias fuorum Prædecessorum non solum renovavit, sed auxit. Manus integras habere a muneribus, rectissimè placuit, cum ea soleant demulcere, ac propensiores reddere Judices, & ut uno verbo dixerim, soleant excæcare etiam oculos justorum, & pervertunt causas justorum, Deut. c. 16. v. 19. Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii, Pr. 17. v. 25. Hinc neque etiam permittendum censerem, ut vel esculenta, aut poculenta capere possint. Nam & in minimis est affectio, & ex minimis, si permittantur, facilis ad majora optanda, & capienda est via. Sunt & esculenta, & poculenta maximo damno pauperibus, qui minutis etiam expensis, quæ pro nihilo haberi possunt divitibus, exhaustiuntur, & Magistratus non contentus pecunia tyrannus fit. Sed superbia, & avaritia eorum, qui gubernant, homines provocant contra se, & contra statum ejus Reipublicæ, quæ ista fieri patiatur, ut visum Aristoteli l. 5. polit. c. 3.

Meliùs igitur consultum omnino est Reipublicæ, si Principes, aut populus suis Magistratibus ex publico salarium constituent sufficiens, ex quo commodè vivere, & lucrari possint, & abstinere a subditorum loculis, si gratis ita merentibus concedat dignis potestates, & administrationes; sic enim fiet, ut licet citius, & sine aliqua spe lucri dirimantur. At hoc difficile propter aliquorum avaritiam; ideòque meretur saltem aliquam reformationem, si stipendia Judicibus essent sufficien-

taxatio assueta ex arbitrio judicantium sportularum, & necessarium videtur aut eas permitti certas, aut nullas. Sed, ut dixi, fieri hoc facile non potest, nisi salariis constitutis sufficientibus; potest tamen obviam iri avaritiæ, & excessui harum sportularum per certam definitionem. Quo circa si sola jura spectemus, qui salarium habent a publico, non debent a partibus, licet sponte offerentibus, recipere sportulas per *cap. Cum ab omni 10. de vit. & honor. Cler.* ubi Glossa, per quem textum Sacra Congregatio super Episcopis sapius decrevit, non licere quibuscumque Ordinariis, vel eorum Vicariis, aliquid recipere a præsentis reis sub nomine viatici, sive, ut vulgo ajunt, *Cavalcate*, pro causis intra eorum dioceses occurrentibus, etiam si non vadant ipsi, sed illuc delegatos, vel Commissarios transmittant. Et hoc neque pro causis civilibus, neque pro criminalibus cum obligatione restituendi totum id, quod propter receperunt; quia tenentur facere propriis expensis hujusmodi processus attinentes ad suam jurisdictionem ordinariam, ut in Sarzanensi 2. Octobris 1616. in Andrien. 8. Novembris 1640. in Narniensi 1. Junii 1641. in Taracineni 13. Septembris 1660. & alibi; ubi notandum, quod reus cogi non debet ad erogandum expensas Commissario contra se, parte instante, destinato, sed hoc fieri debet actoris expensis, quæ in fine a reo reficiendæ sunt, si in culpa repertus fuerit, ut declaravit eadem S. Congregatio in Rossanensi 15. Februarii 1583. Quæ tamen prohibitio non habet locum in esculentis, & poculentis, quæ intra duos, vel paucos dies consumi possunt, *c. statutum, §. insuper de rescript. in 6.* Neque in sportulis propriè dictis, quæ recipiuntur in causis civilibus. Nam eas etiam Episcoporum Vicarii recipere possunt, ex eadem S. Congregatione in Ferrariensi 21. Novembris 1614. Pro sententiis tamen definitivis, non pro interlocutoriis, ut in Regiensi 28. Nov. 1603. Immo neque Advocati, neque Notarii debent aliquid a pauperibus recipere, sed eis gratis patrocinari, & copias præstare tenentur, *l. Tam dementis 23. C. de Episcop. audient. Paulus V. conf. 71. §. 20.* Et processum pro defensionibus, S. Congregatio super Episcop. in Balneoregeni 26. Januarii 1652.

4 Porro licere Episcopo Cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu asserendum est, si fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, sive locentur non Officiali, seu Actuaria, sed extraneo, qui nullatenus debeat se ingerere in negotiis Tribunalis. In hoc enim casu, cessante omni fraude, venditio, seu locatio non est illicita. Quia etsi fructus, & obventiones hujusmodi proveniant ex jurisdictione, tamen non est prohibitum illos vendere jurisdictionem non exercenti, ubi contractus non permiscetur. Neque urgent pericula extorsionum, cum conductor in Tribunali nullum habeat ministerium. Et hoc propriè non est locare Cancellariam, sed illius obventiones temporales dumtaxat, seorsim a jurisdictione.

5 Si verò locetur Cancellaria, sive illius fructus, & obventiones vendantur Cancellario, sive Actuaria, vel Notario aut Magistro actorum, tunc locatio, aut venditio prohibita est. Quia cum creantur Tabelliones, communiter etiam creantur Judices ordinarii, & tales communiter se intulant, ut testatur Angel. *conf. 93. num. 2. Paul. de Castr. conf. 84. l. 1.* Eo autem ipso, quod Notarius constitutus est Judex ordinarius, est Magistratus inter consentientes, & habet jurisdictionem habitum, licet non actu, ut notatur in *l. 1. ff. de jurisd. omni. Jud. & in l. fin. C. ubi & apud quem, Castr. d. conf. 84. signatè n. 4.* Et dicitur Judex chartularius, habetque jurisdictionem inter volentes, & potest multa, ex quo radicem habet jurisdictionis, ut inquit Bald. *conf. 205. n. 3. l. 3.* Et tanquam Judex ordinarius facit præceptum, & guarentigiam, ita ut habeat executionem paratam, ut plenè per Tiraquel. *de conf. p. 3. limit. 30. n. 29.* Guarentigia enim videtur decretum judiciale Bald. in *l. non aliter num. 1. in fin. ff. de adept.*

6 Supposita autem radice jurisdictionis habitualis per deputationem ad acta, censetur prorogata illius jurisdictionis. Hoc enim casu fieri potest prorogatio ab habitu ad actum, ut notat Innoc. in *c. prudentiam de offic. deleg. & post eum Paul. de Castro loc. cit. & consentit Bartol. in l. 2. n. 14. C. de jur. fisci.* ubi ait, Notarium posse expedire ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, si sibi committantur, quia in hoc ipse est Judex. Et de Actuaria, seu scriniario habente jus gestorum, est textus in *l. eos 1. §. 1. juncta Glossa v. scrinia, C. de appel.* notatque Bald. in *l. hac consultissima, §. si quis autem in fin. C. de testam.* Atque ita distinguunt Hostiensis in *c. Ad questiones de rer. permut.* Quem ibi sequuntur Jo. Andr. n. 2. Butr. n. 10. Card. n. 1. Anchar. v. etiam 1. Soccin. n. 6. alique communiter.

Quare cum Actuarius jurisdictionem habeat saltem voluntariam, consequens est, ut fructus, & obventiones temporales, ei vendi non possint, sive sequamur opinionem Innocentii in *cap. præterea, ne Prælati dic. suas*, tenentis generaliter, ac indistinctè, obventiones temporales vendi non posse jurisdictionem exercenti; sive sequamur opinionem Hostiensis, existimantis, vendi non posse exercenti jurisdictionem obventiones ex jurisdictione provenientes etiam si seorsim a jurisdictione vendantur. Quia cum sine illa non proveniant, propter hujusmodi connexionem vendito uno, neutrum, invenditum derelinquitur, ut in *cap. Si quis objecit, 1. qu. 3.* Et in hoc casu locum habent inconvenientia, quæ in venditione jurisdictionis considerant Doctores, præcipuè Cardinalis in *d. c. Præterea num. 1.* & plenius Abb. *num. 4.* Nam Actuarius conductor cum ex mercede actorum deducere debeat pensionem Episcopo persolvendam, ut præter illam aliquid sibi lucretur, verendum est, ne taxas augeat in actis, & in instrumentis conficiendis, illisque concutiat, ut pecuniam extorqueat, ut in *auth. ut Jud. sine quoque suffrag. col. 2.*

Ad hanc autem Judicium, & Notariorum avaritiam refræmandam Sac. Congregatio super Episcopis, & Regularibus, ac nuper S. D. N. Innocentius XI. taxam fori Ecclesiastici fieri curavit, ediditque, quam demum ad præscriptum decretorum ejusdem emendatam, explicatam, & auctam in sui flosculis P. Nicolius impressit. Verum quod apud Tacitum *lib. 3. annal.* Tiberius in Epistola ad Senatu de luxu coercendo scribit: *Tot a majoribus reperta leges, tot, quas Divus Augustus tulit, illæ oblivione, hæ, quod flagitiosius est, contemptu abolita &c.* idem prorsus de Constitutionibus Pontificiis super donis, ac muneribus, sive de datis, & acceptis, ac de præfata taxa fortè dici poterit. Ne autem id contingat, eadem Sac. Congregatio semper exclamavit, ut liquet ex resolutionibus, ac literis, quarum aliquas hic subjiciamus.

Al Vescovo di Terni. Con occasione del processo rimesso dalla S. Consulta a questa S. Congregazione, e del Memoriale dato per parte di V. S. in materia delle tasse da osservarsi in cotesa sua Cancellaria Episcopale, e del quarto delle pene, e delle composizioni, che erano solite di prendersi il Vicario, e il Barigello di lei, avendo questi Illustrissimi miei Signori commendato la prontezza, ch'ella ha mostrato di conformarsi agli ordini della Sacra Congregazione, mi hanno ordinato di scrivere, che nella sua Cancellaria ella faccia osservare le tasse pubbliche per ordine dell'istessa Sacra Congregazione dell'anno 1597. E proibisca al Vicario, e Cancelliere suo prender porzione alcuna, benchè menoma delle pene, o delle composizioni; ma le applichi intieramente a luoghi pii secondo che verranno, e Nostro Signore la prosperi. Di Roma a' 22. di Giugno 1621.

Al medesimo. Sopra l'istanza fatta per parte della Comunità di Terni per ordine, che nel Tribunale di V. S. venga esercitata la Tassa del foro Ecclesiastico con la restrittiva dell'ultimo Capitolo di essa, nel quale si dispone, che in quei casi, e luoghi, ov'è stato solito di pigliare, o nessuno, o minore emolumento, o mercede di quel, che si contiene nella detta Tassa, si osservi intieramente il solito sotto le pene comminate a' trasgressori, la Sacra Congregazione a relazione di Monsignor mio Illustrissimo Cardinal Verallo avendo inteso pienamente le ragioni dedotte, e le risposte del suo Vicario, ha risolto, che V. S. faccia, che da tutti i suoi Officiali venga così ommamente osservato. Di Roma a' 19. di Luglio 1622.

Al Vescovo d'Anglona. Essendosi riferito nella Sacra Congregazione, quanto V. S. ha replicato per suo discarico circa l'ordine datogli di fare osservare per l'avvenire in coteso suo Tribunale Vescovale la Tassa altre volte fatta dalla medesima Sacra Congregazione per tutti i Tribunali Ecclesiastici. Questi Eminentissimi miei Signori mi hanno ordinato di risponderle, che in ogni modo debba fare osservare la detta Tassa della Sacra Congregazione, eccettuando però quelle cose, nelle quali è solito in coteso suo Tribunale pagarsi detta Tassa della Sacra Congregazione, e così V. S. dovrà eseguire senz'altra replica, e dare avviso a suo tempo d'averlo fatto, e Iddio la prosperi. Di Roma a' 15. di Novembre del 1641.

Episcopo Triventino. Si evenierint aliqui casus in Taxa jussu Sac. Congregationis edita non expressis, tunc vel procedatur a simili, vel recuratur ad Taxam fori secularis, vel Archiepiscopalis, vel aliarum Curiarum vicinarum, 13. Decembris 1613.

Quinimmo ex Conc. Trident. capit. 1. sess. 21. de reform. colligitur non licere Episcopis vendere Notariatum, aut Cancellariam, cum ita participant de emolumentis Dimissoriarum, & collationum beneficiorum. Et propterea

reà S. Congregatio super Episcopis decrevit, & mandavit, prout ex infrascriptis literis apparet.

- 14 Archiepiscopo Neapolitano. *La Santità di Nostro Signore col parere di questi miei Signori Illustrissimi della Sacra Congregazione ha risoluto, che i Prelati non abbiano d'affittare le Cancellarie de i loro Tribunali, ma quelle debbano far esercitare da ministri propri, da essi provvisoriati senza dar loro partecipazione alcuna degli emolumenti, e proventi di essa, confidandosi, che con questa i popoli abbiano da rimaner più sicuri da esazioni indebite, e i poveri da conseguir più grazie di quelle, che ponno far loro gl'istessi affittuarij. E acciocchè s'ii lecito ad ogn'uno veder, che non s'ii loro fatto aggravio, vuole anche Sua Beatitudine, che ciascun Tribunale abbia la sua pandetta, o tassa delle mercedi degli officiali, s'esceda attaccata in pubblico nella stanza della residenza de' Notarij, di maniera che colui, che tratta nel Tribunale possa a sua posta chiarirsi di quanto dee pagare. Di che ora d'ò avviso a V. S. dell'ordine della Santità Sua, affinché ella per quel, che a lei tocca, così eseguita, e per sue lettere commandi a tutti i suoi suffraganei di commissione di Sua Beatitudine, che facciano il medesimo senza replica, e quanto prima, perciocchè contro a' negligenti si manderà Commissario con spesa, e poca loro riputazione. E se paresse ad alcuno essergli ciò dannoso, abbia pazienza, perchè il guadagno consiste solo nel servizio di Dio, e nella salute, e buona soddisfazione de' popoli, a' 26. d' Agosto 1592.*
- 15 Et in Hostunensi. *Il Vescovo fa bene a non vendere la Mastradazia, ma non dee partecipare esso di guadagno alcuno delle scritture; e nelle cause criminali, quando si da il processo da trasportarsi al Giudice dell'appellazione, non si paga cosa alcuna né al Vescovo, né al suo Cancelliere, stante la disposizione del Sacro Concilio di Trento nel c. 3. sess. 13. ma al Notaro della causa si dee ben pagare la sua mercede per il cap. 20. sess. 24. de ref. 3. Septembris 1577. Idem decrevit in Averlana 13. Februarii 1693. in Recinateni 10. Januarii 1594. & 25. Junii 1597. & in Hydruntina 22. Januarii 1601. ac alibi sæpius.*
- 16 Et inter decreta S. Caroli perpetuò servanda in foro Archiepiscopali, condita anno 1580. die 17. Septembr. legitur infrascriptum: Pecuniæ distribuatur hoc modo, videlicet. Medietas lucri Notariorum Civilium Cancellariæ detur, aliaque medietas inter ipsos duos Notarios civiles æquis portionibus partiantur, & hoc itidem quoad emolumentum duorum Notariorum criminalium servetur. Hæc verò duæ partes in Cancellaria collatæ unâ cum aliis Cancellariæ emolumentis cedant tum pro Cancellariis, & Cancellariæ scriptorum, ac visitationis Archiepiscopalis notariorum mercede solvenda, tum pro aliis demum Cancellariæ oneribus sustinendis; ita tamen, quod si omnibus sic adimpletis aliquid superfuerit, id omne in fine cujuslibet anni inter Notarios Civiles, & Criminales pro rata pecuniarum ab unoquoque officio proventuarum, distribuatur.
- 17 Hinc S. Congregatio Concilii in Melfiten. anno 1590. die 13. Junii respondit, quod Notarius, qui pro literis dimissoriis a quodam Clerico certum quid, ultra taxam a decreto Sac. Concilii Trid. d. cap. 1. sess. 21. constitutam acceperat, pœnas contrafimoniacos a Sacris Canonibus impositas, incurrisset, de quo Novar. conf. 58. de simon. p. 2. Et ita sententiavit Vicarius Melfitenis, a qua sententia cum appellasset Notarius ad Auditorem Cameræ, fuit causa commissa D. Celso, qui sub die 30. Augusti 1591. prædictam sententiam Vicarii revocavit, prout videri potest ex actis Antonii Guidotti. Sed de hac re cum actum fuisset in S. Congregatione super Episcopis, Illustrissimi Domini tenuerunt, iatis esse contra Notarios excedentes taxam, procedere ad pœnam contentam in cap. 20. sess. 24. vers. Qui Notarius, in fine, quæ est, quod dictus Notarius suspendatur ab Officio arbitrio Ordinarii, & ad pœnam dupli compellatur inter pauperes loci distribuendam.
- 18 Item eadem S. Congregatio Concilii censuit in Ravennatensi, quod Ordinarius in collatione beneficiorum pro sigillo, nihil potest accipere, etiam si ab immemorabili tempore fuerit observatum, ut certum quid recipiat, licet contrarium senserit Gloss. in cap. Cum olim, de major, & obed. Et in Burgenfi censuit, officiales Ordinarii, ac Ordinarios ipsos pro dispensationibus ad eos remissis, nihil posse accipere, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili.
- 19 Decretum verò Concilii Trid. cap. 3. sess. 13. in quod dicitur, quod acta postulantibus gratis exhibeantur, intelligitur de Judice, & de Cancellario illo, qui pro officio exercendo habent salarium constitutum, aliis autem Notariis solvenda sunt juxta locorum consuetudinem ex c. 20. sess. 24. at hodie juxta taxam S. Congregationis super Episcopis, Innocentianam.

Notarii verò in iis locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendo pro singulis literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimam unius auri partem accipere possunt, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo, nec Episcopo ex Notarii commodis aliquid emolumentum directè, vel indirectè provenire possit, ut disertis verbis statuitur decreto Concilii Trid. in cap. 1. sess. 21. & Sac. Congregatio ejusdem Concilii interpretis sæpius declaravit, Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura sigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aureum non excedat, & dummodo ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo præstitum sit, & ex pecunia, quam recipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores, etiam occasione sigilli, ullo modo directè, vel indirectè percipiant.

Similiter Gregorius XIII. in causa Burgenfi declaravit in collationibus beneficiorum Episcopum non posse pro sigillo aliquid accipere, etiam ubi extaret talis consuetudo. Notarium autem, cui certum salarium pro suo officio constitutum non est, posse pro singulorum beneficiorum collatione aureum unum accipere in causam laboris, scripturæ, sigilli, & cæterorum. Item officiales Archiepiscoporum, & Episcoporum Regni Lusitanie unum ducatum accipiebant pro exequutione literarum Apostolicarum, dispensatione matrimonialium, & ita etiam pro præsentatione cujuslibet rescripti. Notarii etiam pro examine testium capiebant alium ducatum, & plus, minufve juxta numerum illorum, & laborum. Et quoniam in eis literis solet apponi clausula, quod Episcopi, & officiales, deposita omni spe cujuscumque muneris & premii, etiam spontè oblata, dispensent, & Tridentinum Concilium in cap. 5. sess. 24. de reform. Matrimon. tales dispensationes gratis omnino concedi jubet, quesivit Cardinalis Portugalie Legatus, an liceat dictis officialibus, & Notariis accipere id, quod capiebant? Sanctissimus, referente Congregatione Concilii, decrevit, Episcopos, eorumque Vicarios nihil prorsus ea de causa accipere posse; notariis autem licere dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ cum ita sint, si Episcopis liceret Cancellariam locare, utique indirectè consequerentur emolumentum ex mercede, quam licet Cancellario accipere in casibus memoratis. Quod quidem esset contra decretum dicti cap. 1. & Apostolicas declarationes.

Verum hæc ratio, quamvis in se vera sit, non est tamen omnino adæquata, & eludi posset, si Episcopus in locatione Cancellariæ, & taxatione annui census non computaret ea, ex quibus nihil sibi, si d. Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti percipere. Eo enim casu, attenta ratione prædicta, sustineretur locatio, quia Episcopus pro literis dimissoriis, pro scriptura collationis, vel institutionis, pro exequutione literarum Apostolicarum, & consimilibus, nihil emolumenti perciperet directè vel indirectè tamen nihil hujusmodi cautela adhibita licitum esset Cancellariam locare. Unde tutius est tenere, quod superius diximus ex D. Fagnano in capit. Quoniam ne Prælati vic. suas a numer. 15. & ipse notat.

An autem emolumenta Cancellariarum utriusque jurisdictionis, & sigillorum sint de mensa, affirmativè respondit Rota in Maurianen. pensionis 13. Junii 1625. coram Pirovano, & ad id cognoscendum plures regulas firmavit.

Prima, quod non alia ratione pertineat ad Episcopum quam ratione Episcopatus, & corporis Episcopalis dignitatis. Propterea oblationes, quæ pendent, ab incerta Parochianorum traditione, fundationes particularium in Ecclesia factæ, legata pariter, & promissiones laicorum, quæ omnia cum ab aliis, & alia ratione, quam Episcopatus ad Episcopum proveniunt, illa de mensa aut corpore beneficii dici non possunt, Rebuff. de congrua numer. 85. cum seq. Covar. var. resol. cap. 13. lib. 3. num. 1. Rot. dec. 5. num. 8. par. 2. divers. moti omnes per l. in quartam ff. ad l. falcid.

Secunda, quando pertinet ad Episcopum ratione proprii ejus laboris, industriæ, aut ministerii personalis, prout sunt quotidianæ distributiones, Anniversaria, Cathedralica, & similia, quæ respiciunt respectivè laborem, & honorem personalis Ministerii, aut dignitatis, ea pariter de mensa, aut corpore beneficii dici non possunt, Speculat. in rubric. de concess. præb. Oltrad. conf. 118. numer. 1. & 2. Boer decif. 19. numer. 4. decif. 224. loquens de homagiis confiscationis, jucundo introitu, & collationibus beneficiorum, Rot. decif. 330. numer. 2. par. 1. divers. & in Catanienfi quarta portionibus 25. Junii 1604. cor. Cardinale Sacrato, & plenius coram

coram eodem in Forosempronienſi penſionis 17. Januarii 1616.

26 Tertia eſt regula, quod de menſa dicuntur omnia emolumenta, & fructus Eccleſiæ, quæ Episcopopus poteſt in ſuos uſus convertere, & deſerviunt pro neceſſitatibus menſæ, ac utilitatibus Eccleſiæ, aliorumque indigentium; ita Abb. magiſtraliter diſtinguendo in cap. ut ſuper num. 11. de reb. Eccleſ. non alien. ſequendo Gloſ. in Clem. 1. in verb. de menſa de ſupplend. neglig. Pralat. & in Clem. unica §. præſentatos verb. ad Menſam de exceſſ. Pralat. ubi Butr. num. 7. Immol. num. 16. Barbat. in d. cap. ut ſuper num. 3. & idem ſignat Rebuff. in prax. ſuper reg. de union. in tit. de Vicar. perpet. num. 8. Corn. conſ. 262. num. 3. vol. 3. Menoch. de arbit. caſ. 433. n. 2. & ſub ac tertia regula veniunt emolumenta Cancelliarum utriuſque Jurisdictionis, & ſigillorum, tanquam fructus Jurisdictionis, quæ inhæret dignitati Episcopali, Bart. in l. ſin. num. 2. ff. ſolut. matrim. Natt. conſ. 580. num. 15. lib. 3. Cravet. conſ. 128. num. 3. Roland. conſ. 73. num. 3. lib. 4. & dignitas ipſa, prout alia bona, & Jura, eſt in ipſa Eccleſia, Anchar. in reg. beneficium n. 11. & in reg. ſine poſſeſſione num. 10. de reg. Juris in 6. Covar. var. reſol. c. 16. num. 13. Rota coram Gregorio XV. deciſ. 334. n. 1. & dec. 199. n. 6. & 658. n. 2. par. 2. recent. Surd. conſ. 183. n. 3. Quæ omnia cum percipiat Episcopopus quotannis, & pro libito voluntatis ſuæ in uſus tam ſuos quam Eccleſiæ convertat, locando, & exigendo pretium conventum, prout cætera bona Eccleſiæ locantur, & fructus exiguntur, inde dicendum eſt, horum emolumenta eſſe de Menſa, prout & alia bona, quæ de corpore Episcopalis dignitatis reperiuntur, quæ ſolent reſervari Episcopopo ſucceſſori, ſede vacante, vigore Clement. ſtatutum, de electione.

27 Neque obſtat, quod hujusmodi emolumenta proveniant ratione miniſterii, & operis perſonalis in adminiſtranda partibus Juſtitia, & ex interpoſitione authoritatis Episcopalis cum appoſitione ſigillorum, itaut ſint quidem fructus Jurisdictionis debiti contemplatione dignitatis Episcopalis, ſed non Episcopatus, & ejus Menſæ, ſicque verſemur in terminis ſecundæ regulæ ſupra ſignatæ admittentis talia emolumenta non eſſe de Menſa.

28 Quia etſi proventus prædictorum emolumentorum eſſe non poſſit abſque mixtura operis, & miniſterii perſonalis ejus, qui judicare tenetur, attamen quia miniſterium illud judicandi non eſt in Episcopopo voluntarium, ſed neceſſarium, dum poteſt cogi adminiſtrare populo ſuo Juſtitiam, neque emolumenta Cancellariæ ſunt incerta, ſed certa, tanquam ſolita locari ab antiquiſſimo tempore, inde ſequitur, dici fructus beneficiorum, prout in fortioribus terminis de oblationibus fidelium, quæ pendent a libera voluntate offerentium, qui hodie poſſunt offerre, & cras abſtinere; ſi tamen poſſunt ad certam ſummam reduci, illæ ſolent computari in congruam, tanquam de corpore beneficii, Felin. in cap. ad aures num. 14. de reſcript. Rebuff. de congr. part. num. 87. Ancharan. in Clem. unica num. 43. de conceſſ. præb. atque ita ſi attendantur authoritates ſuperius adductæ, & ſignanter Oldradi & Boerii, loquentium de miniſterio perſonali voluntario, & incerto, quod nihil habet commune cum re ipſa, ut fieri poſſit conjunctio ad majorem redditum conſtituendum. Nos autem de miniſterio commixto cum ipſa re, ac neceſſario, & certo propter conſuetudinem locandi pro certo redditu, quo caſu emolumenta iſta inter fructus menſæ bene poſſunt connumerari.

Juvat præterea hiſ ſubneſtere taxam innocentianam juiſſu S. D. N. Innocentii XI. editam: En hæc illa eſt.

TASSA INNOCENTIANA

Del Foro Eccleſiaſtico nelle materie Spirituali, ovvero dichiarazioni ſopra quelle Cauſe, e materie Eccleſiaſtiche, e Spirituali, nelle quali nel Foro Eccleſiaſtico, ed Episcopale non ſi può, nè ſi deve eſſigere emolumento alcuno, eccetto quello, che ſi dichiara per il ſolo Cancelliere, con la riforma degli abuſi contrarij.

Eſſendoci avuto ricorſo alla Santità di noſtro Signore INNOCENZO XI. per molti Veſcovi, e Arciveſcovi, e altri Prelati zelanti, acciò per ſicurezza della loro coſcienza, e per toglier ogni occaſione di dubbio, che poteſſe naſcere dalle diverſe conſuetudini delle Dioceſi, e anche acciò non ſiano ingannati da' loro Vicarij, Cancellieri, altri Miniſtri, e famigliari, ſi ſtabiliſca una Taſſa generale, e uniforme per il Foro Episcopale, ovvero Eccleſiaſtico, nè mancando i ricorſi

de' Cleri, e de' Popoli, ha perciò la Santità ſua deputato una Congregazione particolare di due Signori Cardinali Preſetti delle Congregazioni del Concilio, e de' Veſcovi, e di quattro altri Signori Cardinali delle medefime Congregazioni, e di due Monſignori loro Segretarij, e delli Monſignori Datario, e Auditore della Santità Sua, e da queſta ſi è riſolto, non poterſi nelle cauſe contezioſe civili, criminali, e miſte, venire alla ſuddetta Taſſa generale, ſenza la precedente notizia delle Taſſe particolari di ciaſcheduna Dioceſi, o Provincia, potendo giuridicamente quella eſſer varia ſecondo la diverſa conſuetudine regolata dalla diverſità de' Paefi, e de' luoghi. Benſì doverſi con qualche maggior chiarezza per togliere tutti i dubbj, e gli equivoci, dar fuori le dichiarazioni, che in più tempi, e diverſi occaſioni ſi ſon fatte dalle Sacre Congregazioni del Concilio, e de' Veſcovi nelle materie Eccleſiaſtiche, ovvero meramente ſpirituali, acciò in tal modo ſappia ciaſcuno quel, cheſia illecito, e ſi tolga ogni ſcuſa, o preteſto d'ignoranza, o di conſuetudine, dovendo in ſi fatte materie l'oſſervanza eſſere da per tutto uniforme per la generalità de' Canoni, e Concilj, e particolarmente del Tridentino, in modo che deve dirſi reproba, ed illecita ogni contraria conſuetudine, o Taſſa diverſa in qualunque modo per l'addietro fatta, conforme dalla medefima Congregazione ſi è ſtabilito, in modo che le ſeguenti dichiarazioni debbano oſſervarſi da per tutto ſenza ecceſſuazione alcuna, ſotto le pene contenute ne' Sacri Canoni, e Concilj, e d'altre ad arbitrio del Sommo Pontefice, che farà pro tempore, e naſcendo qualche dubbio in contrario, ſe ne debba conſultare la ſuddetta Sacra Congregazione del Concilio, e non altrimenti.

Nella materia degli Ordini Sacri, e Minori, e prima Tonſura, coſi per la collazione, come per la facoltà, che ad altro ſi diadi conferirli, ed anche per il loro eſercizio, e per la facoltà di eſercitarli in qualunque luogo, e qualunque tempo, ſi ſtabiliſce la regola generale da non ricevere altra ecceſſuazione, che quella ſi dirà di ſotto, e che nè il Veſcovo, o altro Prelato, nè il ſuo Vicario generale, o Foraneo, Cancelliere, o altr' Ufficiale qualſivoglia, nè Parenti, e Familiari, o Servitori poſſano eſſigere, e ricevere emolumento, o coſa alcuna ſotto qualſivoglia colore, o preteſto di atti per la giuſtificazione de' requiſiti, ovvero di Tovaglia, Forbici, Pettine, ed altro, nè ſotto titolo di regalo, o di mancia, anche ſe ſpontaneamente ſi offerriſſe, e deſſe, eccetto che l'Ordinante poſſa ricevere l'oblazione della Candela, ſecondo diſpone il Pontificale, a libero arbitrio dell'Ordinato circa la qualità, e peſo. E il Cancelliere ſecondo la diſpoſizione del Sacro Concilio di Trento per le lettere teſtimoniali della collazione dell'Ordine già dato, ovvero per le lettere dimiſſoriali per la collazione da farſi per un'altro Veſcovo, poſſa ricevere ſolamente la decima parte d'un ſcudo di moneta Romana, cioè un giulio, ovvero l'equivalente nella moneta del Paefe, e non più, da perſone, le quali abbino l'uſo del denaro, non già da que' Religioſi, i quali non ne anno l'uſo, come ſono i Capuccini, e i Minori Oſſervanti, eccetto che nella collazione del Suddiaconato per gli atti, che ſi devono fare per la giuſtificazione della verità, e ſufficienza del Patrimonio, ovvero del Beneficio, a titolo del quale ſi deve promuovere, poſſa eſigere quell'emolumento, che ſia proporzionato alla mera fatica perſonale per la ſcrittura, e carta, ſenza che il Veſcovo, o Vicario, o altr' Ufficiale nè direttamente, nè indirettamente ne poſſa partecipare in modo alcuno, purchè detto emolumento non poſſa, nè debba eccedere un ſcudo d'oro, mà ſe la fatica richiede minor mercede, ſi debba eſigere ſolamente quel meno. Ma riſpetto a gli Ordini, ed alla prima Tonſura, non poſſa eſigere coſa alcuna, ſotto preteſto di regiſtratura de' Brevi, e Diſpenſe, e di altre Scritture, o di preſentata, e di qualunque altra giuſtificazione, e ſolenità, o remozione d'impedimento.

Con dichiarazione, che le ſuddette lettere teſtimoniali, ovvero dimiſſoriali contengono più Ordini, tuttavia non ſi poſſa eſigere altra mercede, che la ſuddetta di un giulio, ſi che non ſi poſſa moltiplicare a ragione di ciaſcun'Ordine. Non ſia però tenuto il Cancelliere a far una ſola ſcrittura per più Ordini, quando queſti ſiano ſtati conferiti in diverſi tempi, e diverſe ordinazioni; ma volendo poſſa farle ſeparate, non già riſpetto a que' gli Ordini, che ſi conferiſcono in un iſteſſo giorno, come ſegue ne' Minori, ne' quali dovrà farſi una ſola ſcrittura, e nelle lettere dimiſſoriali, che ſi diano per l'ordinazione da farſi per un'altro Veſcovo a più Ordini, parimente non ſi poſſano moltiplicare ſcritture, nè poſſa eſigere coſa alcuna per il rogito della collazione degli Ordini.

Ordini, ovvero per l'accesso al luogo dell'ordinazione, con altro pretesto anche di mancia, e di regalo.

Nella materia de Beneficj Ecclesiastici, quando si tratta di quelli, che come di libera collazione, ovvero come devoluti si conferiscono dal Vescovo, o altro Ordinario Collatore, parimente si stabilisce la regola generale, che nè il Vescovo, o altro Collatore, nè il suo Vicario o altro qualsivoglia Officiale, nè il Cancelliere, o Parenti, familiari, servitori possano esigere, e ricevere emolumento alcuno, ed altra cosa sotto qualsivoglia colore, e pretesto, anche di mancia, o regalo, e volontario donativo; così se siano Curati, o residenziali, come se semplici, o non residenziali, ed anche se siano Cappellanie manuali, ma solamente il Cancelliere per le lettere della collazione, compresa carta, sigillo, corde, ed ogn'altra cosa, possa esigere la mercede proporzionata alla scrittura, e materia, purchè non ecceda la somma di giulj dieci di moneta Romana, ovvero l'equivalente nella moneta del Paese, senza che si possa pretendere altra mercede, sotto qualsivoglia pretesto, e particolarmente per l'approvazione, e preelezione nel concorso alle Chiese Parochiali. E per il possesso il Vescovo, o Vicario o altr'Officiale non possa esigere cosa alcuna, ed il Cancelliere, se farà dentro la Città, possa per il rogito, ed ogn'altro atto esigere giulj tre, se ne' Borghi, ovvero Suburbj giulj quattro, e se in altro luogo, i medesimi giulj quattro il giorno, e le spese di vitto, e viatico. Bensì, che se nel luogo del Beneficio vi farà il Cancelliere del Vicario foraneo, o altro Notaro, si dovrà il possesso commettere al Vicario foraneo, e suo Cancelliere, senza la necessità del viaggio del Cancelliere Episcopale.

Quanto a Beneficj di provvisione Apostolica, perche siano riservati, ovvero affettivanti la loro provvisione così ne' Beneficj curati, ne' quali per l'Ordinario si danno le lettere testimoniali alla Dataria dell'approvazione, e della preelezione nel concorso secondo la forma del Concil. di Trento, come anche ne' gli altri Beneficj non curati, e particolarmente ne' residenziali, per i quali si sogliono dare le attestazioni alla Dataria sopra la vita, costumi, e idoneità de' concernenti per le dette lettere, non si possa esigere, o ricevere mercede, ed emolumento alcuno in denaro, o in altre cose sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di volontario donativo, ma si debbano dare affatto *gratis*.

E dopo la provvisione per l'esecuzione delle lettere Apostoliche, quando siano nella forma graziosa, non possano il Vescovo, o altro Prelato Ordinario del luogo, o suo Vicario, e Cancelliere, ed altr'Officiali pretendere di doverne essere per necessità Esecutori, ma sia in arbitrio de' Provisti l'elegersi l'Esecutore, ed il Notaro per il possesso, ma se il Provisto eleggesse l'Ordinario Officiale, ed il suo Cancelliere, o veramente se le lettere fossero nella forma, che si dice *dignum*, indirizzate all'Ordinario, ovvero al suo Vicario, il quale perciò ne fusse necessariamente l'Esecutore, così nell'uno, come nell'altro caso, non essendovi legittimo contraddittore, in modo che l'Esecutore sia mero, parimente il Vescovo, o altro Prelato, ed il suo Vicario, o altr'Officiale, e suoi familiari, servitori, ed attinenti, non possano, nè debbano esigere, e ricevere emolumento alcuno, in quell'istesso modo, che di sopra si è detto ne' Beneficj d'ordinaria collazione, ma il Cancelliere possa per la copia, o registro delle lettere Apostoliche, ed altri atti, ricevere la mercede proporzionata alla fatica per la scrittura, purchè non ecceda in tutto un scudo d'oro. Ed essendovi contraddittore, a che convenga di far processo giudiziale la mercede del Cancelliere per la sua fatica si possa stendere a due scudi d'oro, e non più, senza che il Vescovo, o Vicario, o altr'Officiale possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, mentre nelle cause Ecclesiastiche, e spirituali, ordinano i Sacri Canonici, che non ostante qualsivoglia consuetudine, il giudizio si debba interporre *gratis*. E per il possesso è esservi quell'istesso, che si è detto di sopra ne' Beneficj conferiti dall'Ordinario Collatore.

Nelli Beneficj di Padronato nascendo dubbio sopra l'esistenza del Padronato con il Procuratore fiscale, ovvero col Provisto, che ne pretenda la libertà, si debba in tutto, e per tutto osservare quell'istesso, che di sopra si è detto ne' Beneficj di libera collazione col Contraddittore; Ma se non controvertendosi l'esistenza, sia la controversia tra Compatrioti, ovvero Presentati da essi sopra la pertinenza, in tal caso si reputi come causa civile profana, e per conseguenza si osservi la solita Tassa di ciascuna Curia, fino a tanto che si faccia l'altra Tassa delle cause profane, civili, criminali, e miste.

Generalmente così nelle Cappellanie manuali, come

nelle nuove fondazioni, ed erezioni de' Beneficj, Cappellanie, Confraternità, Congregazioni, ovvero fondazioni, benedizioni, e consecrazioni, e rispettivamente Viste, ed approvazioni di Chiese, e di Oratorj, così con l'autorità Apostolica, come con l'ordinaria, il Vescovo, o altro Prelato, e suo Vicario, e qualunque Officiale, non possa esigere, e ricevere emolumento alcuno, ma solamente il Cancelliere possa esigere quella mercede, che sia proporzionata alla sua fatica per la scrittura, purchè non possa eccedere in tutto uno scudo d'oro, ma sia meno, se minore sarà la fatica.

Nelle cause, e materie, che riguardano il matrimonio, ed i Sponsali, così per l'esecuzione delle Dispense Apostoliche matrimoniali, come per la giustificazione dello stato libero, o che non vi sia canonico impedimento, e anche per la Dispensa alle pubblicazioni, o per la licenza di potersi contrarre in Casa, o in altro luogo, o tempo insolito, e proibito, o che si possa contrarre in presenza d'altri, che del Paroco, ed ogn'altro atto che occorresse fare, il Vescovo, e il suo Vicario, e ogn'altro Officiale, o Ministro, o Familiare non possa sotto qualsivoglia pretesto, o colore, anche di mancia, e di volontario donativo, esigere, e ricevere emolumento alcuno, nè in denaro, nè in altre cose, ma solamente il Cancelliere possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, cioè nell'esecuzione delle dispense giulj tre, e per i testimonj sopra lo stato libero, o che non vi sia impedimento, un giulio per testimonio, purchè in tutto non si ecceda un scudo di moneta Romana, cioè dieci giulj, ovvero il loro equivalente nella moneta del Paese; Non comprendendosi le cause contenziose tra i Coniugi sopra la validità del matrimonio, ovvero sopra la separazione del Toro, stimandosi questa causa giudiziale profana, nella quale, si osserverà la Tassa di ciascun Tribunale finchè si provveda.

Generalmente in tutto quello, che riguarda i Monasterj delle Monache, e i Conservatori di quelle Donne, le quali a guisa de' Monasterj, e Monache rispettivamente vivono ritirate, il Vescovo, o altro Prelato, il Vicario così generale, come particolare, e qualunque altro Officiale, o Deputato, e il Cancelliere, ed anche i Parenti, e i familiari del Vescovo, o Prelato, e de' suoi Officiali, non possano esigere, e ricevere emolumento alcuno in denaro, ed in altre cose, eccetto che quelle comestibili, che siano proporzionate all'uso, e consumo proprio dentro tre giorni, anche con titolo di donativo, per l'ammissione all'abito Monastico, per l'approvazione del deposito della dote, per la Professione, per l'ammissione dell'Educazione, ed altre Donne secolari, per le renunzie che si fanno dalle Novizie, per l'elezione dell'Abbadessa, o altra superiore, per licenze de' Medici, Chirurghi, ed Operarij, per le licenze di parlare alle Monache, ed altre che sono nel Monastero, per la deputazione de' Confessori, Capellani, Procuratori, Elattori, ed altri Ministri, e generalmente per ogn'altro atto, che riguarda al governo; ma solamente il Cancelliere per il rogito delle renunzie, e per gli atti, che gli convenga fare sopra la giustificazione del deposito della dote, possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj 5. moneta Romana, ovvero l'equivalente nella moneta del Paese.

Parimente per una regola generale da non soggiacere a limitazione alcuna, il Vescovo, o altro Prelato, suo Vicario generale, o particolare, Cancelliere, e qualunque altro Officiale, Ministro, e familiare, anche sotto nome di mancia, o volontario donativo, non potrà esigere, e ricevere emolumento alcuno, così in denaro, come in qualunque altra cosa in tutto quello, che riguarda l'amministrazione de' Sacramenti, del Battesimo, della Cresima, della Penitenza, dell'Eucaristia, e dell'Estrema Unzione anche per l'Esame, ed approvazione, o licenza d'amministrarli; Anzi s'incarica a Vescovi, e Prelati, e loro Vicarij, ed Officiali, che non lo permettano a' Curati, ed a' Confessori, ed altri Ministri, e particolarmente nel prendere il piatto, o altro vaso, nel quale si riposta il vaso dell'Oglio Santo per l'estrema unzione, o del Crisma nel battesimo, ovvero tovaglie, fazzoletti, ed altre cose, dichiarandosi tutto ciò illecito. Come anche a non chiedere, nè esigere cosa alcuna per la benedizione delle Donne infantate, quando dopo il parto secondo il Rito Ecclesiastico, per la prima volta entrano in Chiesa.

In quelle Diecesi, nelle quali regna l'antica consuetudine, che il Vescovo, o altro Prelato, ed Officiale faccia il Testamento per l'Anima di quelli, i quali muo-

mauono ab intestato di questa somma moderata, nella quale secondo i Decreti della Sacra Congregazione, può esercitare tal facoltà; non possano esso, e suoi Officiali, Ministri, Parenti, e famigliari partecipare in modo alcuno, sotto qualsivoglia colore, o pretesto, anche di povertà, mà il tutto si debba effettivamente applicare ad usi, ed opere pie, nè per l' adempimento di tal disposizione si possano in modo alcuno impedire, e ritardare la sepoltura, e l' esequie, o funerale al defonto, dovendosi esercitare giuridicamente l' azioni sopra i beni creditarij, e si debba osservare la lettera circolare della Sacra Congregazione de' Vescovi sotto li 19. Agosto 1678.

Come anche in modo alcuno si possano impedire, o ritardare la sepoltura, e l' esequie, o funerali a defonti, così Cittadini, come forastieri per il pagamento di quegli emolumenti, che dal Vescovo, o dal Capitolo, o dal Curato, e qualunque altro per la consuetudine del Paese si pretendano, mà parimente rimangano illese l' azioni giuridiche ne' beni, sopra i quali si dovranno esercitare, senza che in modo alcuno si faccia repressaglia al cadavere, ovvero che si diano molestie personali a' figli, moglie, e parenti. Ed ancora non si possa esigere cosa alcuna per la licenza di trasportare i cadaveri, ovvero di seppellirli più in un luogo, che nell' altro.

Si dichiara ancora illecito ogni emolumento diretto, ed indiretto, e per conseguenza se ne proibisce al Vescovo o Prelato, suo Vicario, e Cancelliere, ed ogni altro Ministro, e familiare, ogni esazione sotto qualsivoglia pretesto anche di mancia, o donativo nell' infrascripte cose, cioè.

Per la licenza, o patente di predicare, così nella Quadragesima, nell' Avvento, come in tutti gli altri tempi, ed in qualsivoglia luogo.

Per la licenza di lavorare nelle feste, anche per applicarsi ad usi pii, sicché si dia onninamente gratis, e quanto alle contravvenzioni d' aver lavorato, le pene tutte si applichino effettivamente ad opere, o luoghi pii senza partecipazione alcuna benchè minima, eccetto che agli Esecutori, e Ministri inferiori, volgarmente Sbirri, per la cattura si dia la mercede proporzionata alla diligenza, e fatica, purchè non ecceda tre giulj in tutto.

Per la revisione de' conti de' Luoghi pii.

Per la recognizione, ed approvazione, e pubblicazione delle Reliquie, dell' Indulgenze, ed altari privilegiati.

Per le licenze di questuare.

Per l' attestazione della povertà, o altro requisito, eccetto che il Cancelliere possa esigere in tutto, e per tutto un giulio di moneta Romana, o l' equivalente.

Per la licenza d' esser assente dalla residenza, e generalmente per le dimissioni, che si sogliono concedere a quelli, i quali partono di casa per andar in altro paese.

Per le monitoriali, per le rivelazioni di scomuniche così quando si diano da essa Curia, ed Ordinario, come quando si pubblicano le lettere Apostoliche, eccetto che il Cancelliere possa per la mercede della scrittura esigere un giulio solamente.

Per la dichiarazione dell' incorso nelle censure, per la persecuzione de' Chierici, ed altre somiglianti cause, e per la loro assoluzione, eccetto che il Cancelliere per la fatica della scrittura possa esigere giulj due, eccetto che nell' esecuzione de' Brevi della Penitenziaria, nel qual caso per quel che appartiene all' assoluzione, nè anche il Cancelliere possa esigere cosa alcuna.

Per la facoltà d' esercitar i Pontificali.

Per l' esecuzione de' Brevi Apostolici, ovvero licenza della Sacra Congregazione nell' alienazione de' Beni di Chiesa, e luoghi pii, ovvero imposizione de' cenfi, solamente il Cancelliere possa esigere la mercede proporzionata alla fatica della scrittura, purchè non ecceda in tutto giulj dieci di moneta Romana, o sua equivalente, come anche per tutto quello, che appartiene alla difesa dell' Immunità Ecclesiastica, così personale, come reale, e locale, e particolarmente di quest' ultima non si possa in modo alcuno sotto qualsivoglia pretesto ricevere, ed esigere mercede, ovvero emolumento, mà il tutto si debba fare gratis.

Le pene, le multe, e le composizioni si applichino per intero ad uso de' luoghi pii, senza che il Vescovo, o Vicario, e suoi Officiali direttamente, nè indirettamente ne abbiano partecipazione alcuna.

Il sussidio caritativo in quelle diocesi, nella quali sia solito esigersi, e non altrimenti si esigga solamente per

Tom. VIII.

una volta nel primo ingresso del Vescovo, secondo la Tassa solita antica d' anni 40. in dietro, sicché non s' attenda il solito più moderno da detto tempo in giù nè si possa più esigere sotto qualsivoglia pretesto, anche di volontario donativo.

Quanto alla Visita si osservino inviolabilmente il decreto del Sac. Concil. di Trento, e le dichiarazioni della Sacra Congr. e particolarmente da quelli, i quali concorrono alle spese, de cibarij nè mediatamente, nè immediatamente si possino ricevere regali, e donativi, anche di cose comestibili. Ed ancora non si possa esigere emolumento alcuno per gli atti della Visita, decreti, e presentate di scritture, ovvero per la revisione de' decreti delle visite antecedenti, e della loro osservanza, mentre da quelli, i quali sono visitati si ricevono le spese del vitto.

De la prima Octobris 1678. facta per me infrascriptum istarum resolutionum, seu declarationum relatione Sanctissimo Domino Nostro Innocentio XI. mediante illarum lectura de verbo ad verbum, Sanctitas Sua laudavit, approbavit, ac servari mandavit, earumque observantiam, & publicationem injunxit Sac. Congregationis Concilii.

Jo: Baptista de Luca præfati sanctissimi D. N. Innocentii Papæ IX. Auditor, & Secret. Memorialium.

De 8. Octobris 1678. Sacra Congregatio Eminentissimorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, inherendo mandatis Sanctitatis Sæ censuit præmissam taxam, seu declarationes Typis dandas esse, & per literas circulares ad quoscunque locorum Ordinarios transmittendas, ut eas in Cancellaria in loco omnibus patenti retineri faciant, easdemque adamussim observent, ac faciant observari.

F. Card. Columna Præf.

Loco + Sigillii.

S. Archiep. Brancaccius Episc. Viterbien. Secr.

Die mense, & anno, quibus supradicta Taxa affixa, & publicata fuit ad valvas Curie, & acie in Campi Floræ ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Gregorium Staggium, Apostolicum Cursorem.

Pro D. Mag. Curs. Thomas Orlandus Sanctiss. D. N. Papæ Curs.

CONSULTATIO XII.

An fratres Sanctissimæ Trinitatis Captivorum comprehendantur in decreto S. Concilii Trid. cap. 9. sess. 21. de ref. innovato a B. Pio V. Constitutione sua 3. non obstantibus privilegiis Ordini concessis ab Innocentio III. & Clemente IV. super elemosynis querendis: ubi nonnulla de questoribus.

Negativè respondendum videtur. Nam Concilium prohibet, ac penitus tollit parvos elemosynarum questores, ideòque non comprehendit Religionem Mendicantium, quæ fundata est cum institutione colligendi elemosynas pro redemptione captivorum, & non mittit questores, sed per suos Religiosos id exequitur, ut in specie, quod non comprehendat Religiosos Mendicantes, qui per seipsos, non per questores colligunt elemosynas, declaravit Sac. Congregatio Concilii semel tempore Cardinalis Lancellotti, & iterum sub anno 1621. ut refert Bordon. var. resol. numer. 120. Nald. in summ. v. Religiosus numer. 51. ubi etiam id testatur Barbof. de potest. Episc. part. 3. alleg. 199. num. 9. referens ad verbum prædictam secundam resolutionem. Cardinal. Bellarm. ad d. cap. 9. & Lèzan. in sum. tom. 2. cap. 1. num. 4.

Duo enim casus distinguendi sunt. Primus, quando Religiosi volunt deputare questores, & sic per alios volunt querere, & questuare. Et in hoc casu Navar. conf. 33. tit. de penitent. & remis. fuit in opinione, hoc non esse prohibitum in Concilio, cum videatur loqui de pravis questoribus, qui indulgentias promulgando querunt elemosynas; quæ doctrina a pluribus approbata fuit. Sed veritas hoc non permittit, cum B. Pius V. in citata Constitutione expresse id prohibuerit, & privilegia revocaverit omnibus, etiam Regularibus mendicantibus,

bus, signatè §. 2. *post med.* Et meritò, quia in isto casu militant verba, & mens Concilii. Nam & isti quæsttores, ut plurimum sunt improbi, & dant occasionem scandalis, quibus remedium asserre voluit Concilium, & ita pluries declaravit ejus S. Congregatio, ut mox videbimus.

3 Alter casus est, quando mendicantes volunt per se ipsos quæsttuare, & in isto casu loquuntur prædictæ declarationes S. Congregationis, atque auctoritates, & cessant verba, & mens Concilii; quia non sunt, neque esse possunt pravi quæsttores, cum utantur jure suo exercendo suam Institutionem ab ipsis acceptam in fundatione Regulæ, & a Sede Apostolica approbatam, ut in terminis, quod privilegia Sanctissimæ Trinitatis non dicantur sublata per Concilium, neque per Constitutionem Beati Pii V. quando per se ipsos quærant eleemosynas, advertunt Rodriguez *var. res. cap. 59. sub numer. 5.* & Barbol. in *Collect. ad d. cap. 9. Concil. numer. 4. post med.*

4 Unde patet, non applicari obiectio desumpta ex dicta Constitutione Beati Pii V. dum in narrativa facit mentionem de monasterio Redemptionis captivorum, instituto Neapolis, & revocat §. 2. omnia privilegia, etiam pro redemptione captivorum. Quia, si rectè advertatur, loquitur de privilegiis deputandi quæsttores eleemosynarum, non autem prohibet quin ipsi Patres petant, & quærant eleemosynas pro redemptione. Ratio est, quia si alias diceremus, esset contradictio in adjectio, cum huic Religioni esset a primordio adjectum onus hujusmodi mendicandi pro redemptione captivorum, & tamen mendicare non possunt. Et ideo hæc Religio non potest comprehendere sub dicta dispositione, ut evitetur contrarietas, sicuti in specie pro exclusione Mendicantium arguit Rodrig. *quæst. reg. 57. ar. 7. §. 2.*

5 Confirmantur prædicta, quia prius etiam coerciti fuerunt quæsttores in *cap. Cum ex eo, de pœnit. & remis. & in Clem. 2. eod. tit.* Sed Summi Pontifices declarant, Religiosos Sanctissimæ Trinitatis non esse quæsttores, nominatim Clemens VII. *Constitut. 7. numer. 4.* ubi post concessam facultatem colligendi eleemosynas, & derogationem dictorum Capitulorum, dicitur: *Quia isti non sunt quæsttores, sed sunt viri religiosi, & approbati.* Ergo dispositio Concilii subsequens & Constitutio Beati Pii V. loquendo de quæsttoribus non comprehendunt hos Religiosos, cum jam declaratum erat, eos non esse quæsttores. Lex enim nova, renovans, & amplians antiquam, intelligitur in terminis antiquæ, & cum eisdem restrictivis, & declarationibus, ut ajunt Roman. *conf. 345. num. 20. Surd. conf. 177. num. 33. Gonzal. §. 7. proem. num. 74.*

6 Accedat, quod etiam prædicta Capitula intelligebantur, quando quærebant eleemosynas per quæsttores, non autem quando Religiosi eas per seipsos colligebant, ut bene declarat Panorm. in *d. cap. Cum eo num. 1. de pœnit. & remis.* Ergo eodem modo debet declarari Concilium, & Constitutio B. Pii V.

7 Denique quia Gregorius XIII. concessit facultatem petendi eleemosynas, ut in Diplomate sub 8. Junii 1575. Certum est enim, quod Pontifex disponendo contra Concilium, censetur derogare absque aliqua clausula derogatoria, ut late comprobatur Garz. *de benef. par. 4. cap. 5. num. 30. & seq.* adducens Constitutionem Beati Pii V. hoc statuentem.

8 At nihilominus tenendum est, comprehendere. Et ita fuit declaratum a Sacra Congregatione Concilii sub die 15. Februarii, & 21. Augusti 1642. ac 20. Junii 1643. ad *dict. cap. 9. sess. 21. de reform.* Quod in hac re sufficere debet.

9 Et quidem fuerunt Constitutiones adversus imposturas quæsttorum latæ, qui prætextu reliquiarum sacrarum sæpè falsarum, & suppositarum indulgentiarum animos credulorum, & simplicium hominum demulcebant, & eleemosynarum sibi multam messem eo furo parabant; & in primis cautum, ne venales sint reliquæ, ne passim ostendantur, neve extra causam, qua tenentur, ostendantur, ut inventas de novo nemo venerari præsumat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint approbatæ, & ne Prælati permittant eos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, variis figmentis, aut falsis documentis decipi, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit, quæ sunt verba Innocentii III. in *cap. fin. de reliq. & vener. Sanct. lib. 3. decretal. tit. 1.* Alexander item III. *cap. 1. ejusdem tit.* prohibet venerari reliquias etiam eorum, qui miracula facere dicuntur, nisi de vita eorum approbatio habita fuerit a Sede Apostolica. Mali quippe interdum miracula faciunt, *cap. 1. teneamus 1.*

9. 1. Ideò non omnis, qui miracula facit, pro Sancto haberi debet nisi habita prius inquisitione ejus probitatis juxta *cap. venerabilem de testib.* Hoc ipsum voluerunt Honorius, & Theodosius Cæsares in *l. 3. C. de Sacros. Eccles. Nemo*, inquit, *martyres distrabat, nemo mercetur reliquias Sanctorum.* Prohibuit & Leo Cæsar, nonnisi consultis prius ut oportet, Episcopis, & arbitrio solum eorum, & non quorundam usurpatione, reliquias SS. Martyrum collocare certis locis in *l. decernimus 26. C. de Ep. & Cler.* qua lege isti quæstuarii reliquiarum portitores damnantur.

In Concilio generali sub Innocentio III. *cap. 62. relato in cap. Cum eo, de pœnit. & remis. lib. 5. decret. tit. 38.* prohibitum est eleemosynarum quæsttores admitti, nisi Apostolicas, vel diocesani Episcopi veras literas exhibeant, & tunc præter id, quod in ipsis continebitur literis, nihil proponere populo permitti. Item inhibetur, ne falsæ Religionis assumant habitum, neve superflua indulgentiæ a Prælatibus indulgeantur, ne claves Ecclesiæ contemnantur, ne pœnitentia in indulgentiis, a Prælatibus concessis, quadraginta dies excedat, cautumque, ut qui ad eleemosynas colligendas mittuntur, modesti sint, & discreti, ne in tabernis, aut aliis incongruis locis hospitentur, aut ne sumptuosas expensas faciant.

Idem Innocentius III. in *capit. tuarum 11. de privil. lib. 5. tit. 32.* statuit hujusmodi quæstuarios, falsò cruce signatos, & excedentes, excommunicatione & aliis modis puniri. Clemens porro V. ex Concilio Viennensi in *Clem. de pœnit. & remis.* audaciam, abusus, deceptiones refert & castigat, dum ait, eos deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu proprio tuo de facto concedere, super votis dispensare, a perjuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi contentes absolvere, mala ablata incerta, data sibi aliqua pecuniæ quantitate remittere, tertiam, aut quartam partem de pœnitentiis sibi injunctis relaxare, animas tres, vel plures parentum, vel animarum illorum, qui eis eleemosynam conferunt, de purgatorio, ut asserunt mendaciter absolvere, & ad gaudia Paradisi perducere, benefactoribus locorum remissionem plenariam peccatorum indulgere, & aliquos ex ipsis eos a pœna & culpa absolvere. Quæ fieri prohibet impostum, revocando privilegia, si quæ de his fuerint concessa, ne ob id vilescat censura Ecclesiastica, & clavium potestas Ecclesiæ in contemptum ducatur. Et in *§. fin.* jubet eisdem quæsttores, vel privilegiis abutentes, etiam exemptos, per Ordinarios locorum puniri.

Accedit Clemens IV. in *cap. ut officium 11. §. compescendi, de heret. in 6. Compescendi*, inquit, *monitione præmissa, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios, datur potestas inquisitoribus hæreticæ pravitatis, invocato etiam, si opus sit, brachio seculari, & appellatione & privilegiis quibuscunque non obstantibus.* De his & in Concilio Trident. *sess. 5. cap. 2. de reform.* Quæsttores eleemosynarii, qui etiam quæstuarii dicuntur, cujuscunque conditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes ab Episcopis, & Ordinariis locorum, privilegiis quibuscunque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur. Et *sess. 21. cap. 9. de reform.* cum de emendatione abusum quæstuariorum eleemosynarum nulla spes amplius relicta videbatur, statuit, ut posthac in quibuscunque Christianæ Religionis locis, eorum nomen, atque usus penitus aboleretur, & ne ad officium hujusmodi exercendum, ullatenus admittantur, non obstantibus quibuscunque privilegiis, Ecclesiis, monasteriis, piis locis, hospitalibus, & quibuscunque cujuscunque gradus, status, & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus; permissis tamen indulgentiis publicandis per locorum Ordinarios cum duobus ex Capitulo; & permissa gratis colligendi oblata facultate.

Hinc Sacra Congregatio Concilii ad *dict. cap. 9. sess. 21. in Aquilana censuit*, facultatem cum conditionibus infra scriptis quandoque etiam concedendam nonnullis Religiosis, & licet Regulares non possint prohiberi, quominus eleemosynas quærant, tenentur tamen fratres, qui extra monasteria degunt, ut eleemosynas nomine suorum monasteriorum quærant, licentiam suorum Superiorum Ordinariis locorum ostendere, ne aliqua fraus committatur, prohibentur tamen laici eleemosynas nomine monasteriorum quærere.

Sacra Congregatio super Episcopis in Aretina, Episcopopo. *Ancorché dal Sacro Concilio di Trento si stato proibito il nome de' Quæstuari per i molti abusi, che andavano introducendo con scandalo de' Fedeli, non però si ha da credere*

dere, che abbia voluto levar la cerca delle limosine per gli Ospedali, dove si esercita attualmente l'hospitalità. Ed essendosi più volte querelato il Procurator Generale della Religione di S. Antonio di Vienna d'alcuni Ordinarij, che a' deputati di quella Religione negano la licenza di poter cercare limosine nelle loro diocesi, questi miei Signori Illustrissimi della Sacra Congregazione hanno sempre risolto a favore dell' Ospedale suddetto, ordinando, che a' deputati loro debba dagl' Ordinarij darli la licenza predetta, purchè essi mostrino in autentica forma le lettere della loro deputazione, sino persone honeste, e di buona vita, e non partecipino delle limosine, facciano l'officio loro modestamente, e senza dolo, non benedicano, nè in qualsivoglia modo sugellino animali, nè tampoco portino instrumenti da poterlo fare. Non predicano, nè facciano predicare. Non abbiano reliquie, carte, immagini, agbi, o altri simili instrumenti, soliti portarsi già da' questuanti. Non pubblicino indulgentie, non facciano imprecationi, nè minacce, nè meno usino orazione, eziandio sotto pretesto di dire sopra gli animali l'orazione di S. Antonio, ma semplicemente con pietà, e modestia, sonando anche una sola campanella giusta l'indulto di detta Religione, ed uso, domandino, e pigliino quel, che sarà dato loro spontaneamente, senza allegare in ciò consuetudine, o conventione alcuna, a' 3. di Settembre del 1591.

45 Porro unum saltem præcipuum remedium videtur in hilce fraudibus, ac similibus detegere superstitiones, & omnem vanum metum ex animis hominum demere, castigare illos, qui falsis utuntur, & qui ad decipiendum meticulosos etiam sacris abutuntur, ut Scevola in leg. Senatusconsulto 38. ff. de injur. Senatusconsulto, inquit, cavetur, ne quis imaginem Imperatoris in invidiam alterius portaret, & qui contrafecerit, in vincula mittetur, cui propemodum contentit Ulpianus in l. In eum, ff. de extrav. crimin. & testatur Modestinus in l. Siquis aliquid 30. de pœnit. Si quis aliquid fecerit, quo leves hominum animi superstitione numinis terrentur, Divum Marcum hujusmodi homines in Insulam religandos rescripsisse.

16 Debent igitur servari hæ conditiones. Ut quæstores sint honestæ vitæ, bonæque conservationis. Ut sint approbati judicio alicujus Ordinarii, qui tamen pro concedenda licentia nihil exigere potest. Ut non participant de eleemosynis, neque super ipsis aliquam conventionem faciant. Et generaliter eleemosynas non debent elocari ex Sac. Congregatione super Episcop. in Averfana 8. Novembris 1615. nisi ad evitandam fraudem, pura quarta piscationis Ecclesiæ debita ex eadem Sac. Congregat. 13. Octobris 1620. Ut hoc numus citra omnem fraudem, & scandalum cum omni modestia, & dexteritate exerceant. Ut eleemosynam, tanquam debitam, vel dari consuetam non petant, multoque minus minis, aut imprecationibus extorqueant, nec aliqua alia arte, etiam Sanctorum Orationes recitandi, sed tantum simpliciter, pie, ac modestè. Ut quæstorum nomen nullo modo sibi imponant, aut arrogent, sed tantum eleemosynarum Collectorum. Ut indulgentias non publicent, nec concionentur, nec sua privilegia circumferant, aut reliquias, cum hujusmodi Indulgentiæ ac privilegia solent esse falsa, licet asserantur a Sede Apostolica confirmata, ut censuit eadem Sacra Congregat. in Ferrariensi 21. Novembris 1608. Ut campanulas, aut similia instrumenta abique Sedis Apostolicæ privilegio non pulsent. Sacra Congregatio Concilii ad Archiepisc. Januensem, & Episcopum Reatinum 6. Februarii 1576. Hæc eandem præscripsit Gregorius XIII. Ordini S. Antonii Viennensis diocesis anno 1582. cui etiam prohibet benedictiones animalium in stabulis, & annis singulis peti jubet ab Ordinariis licentiam, quibus injunxit, ut diligenter inquirent ex officio, an prædictæ circumstantiæ ab eleemosynarum collectoribus præcisè ferventur, etsi qua fraus adversus illas committatur ab ipsis, quos si verè reos compererit, pro modo culpæ arbitrio suo puniant, & a collectione amoveant, & alios bonos & idoneos a Superioribus ejusdem Ordinis subrogari curent, & constet ex formula licentiarum a Sac. Congregat. Concilii concessarum, præsertim sub anno 1661. die 15. Januarii pro regularibus, & pro Confraternitatibus sub 23. Augusti 1659.

17 Haud dissimile rescriptum Sacræ Congregationis habetur apud Zerol. in prax. Episcop. v. Quæstores part. 4. & apud Barbof. in decl. ad Sac. Concil. Trident. cap. 9. sess. 21. de reformat. ubi refert verba rescripti Sedis Apostolicæ, quod Ordinaria dirigi solet ex aliqua rationabili causa, ut permittant pro aliquo pio loco eleemosynas quæri, & in eo semper adest clausula, dummodò dictæ circumstantiæ & conditiones interfint, quas

quoque servandas esse in colligendis eleemosynis pro Societate Rosarii, voluit S. Congregatio in sua declaratione 35e. apud Zerol. loc. cit.

Mendicantes verò Religiosi non tenentur petere licentiam ab Ordinario, in cujus diocesi situm est ipsorum monasterium, cum eis in erectione concessa tacite videatur, Leo X. in sua Constitut. quæ refertur in compend. privil. Mendic. v. Eleemosynæ num. 13. quæ licet loquatur tantum de fratribus Minoribus, per communicationem tamen privilegiorum ejus dispositio habet locum quoad reliquos Religiosos mendicantes. Unde Sac. Congregatio 6. Octobris 1579. ita rescripsit Episcopo Casalenli: Non tenetur Regulares, qui ex institutione, aut facultate Sedis Apostolicæ eleemosynas queritare, aut mendicare possunt, petere ab Ordinariis licentiam eleemosynas per diocesim querendi, cum in erectione Monasteriorum hæc licentia eis tacite ab Ordinariis impertita censetur. Et eadem Sacra Congregatio Collectori Portugaliæ 2. Augusti 1594. ita etiam scripsit. I Vescovi per la licenza di cercar l'elemosine, non devono aver cosa alcuna, anchorche menoma, e così i loro officiali. I mendicanti non han bisogno di simil licenza, la qual si presume data loro per sempre, quando fu loro permesso, che avessero monastero nella diocesi. Idipsum declaravit eadem S. Congregatio in Papiensi 22. Augusti 1581. & 3. Decembris 1602. Nisi a S. Congregatione expresse fuisset inhibita, ut Minoribus Conventualibus, quibus sub 9. Septembris 1645. concessit erectionem Conventus Pofnaviæ, dummodò non quæstuent. Vel etiam, nisi fiat Missionarii, quibus a S. Congregatione de propaganda fide prohibita fuit quæstuario sub anno 1646. Nullibi tamen permittendum quod Fratres etiam Mendicantes eleemosynas quærant per alios, quam per sui Ordinis Religiosos, vel oblatos, S. Congregatio Concilii in Polianensi 24. Septembris 1622. ex cap. tuarum 11. de privileg. Nisi de licentia speciali Sanctissimi, eadem Sac. Congregatio 17. Septembris ejusdem anni. Neque licet Regularibus quærere sub titulo S. Antonii in detrimentum parochialis, vel Hospitalis, neque eleemosynas eo nomine etiam spontè oblatas accipere, Sac. Congregatio Concilii 13. Januar. 1618. & in Neapolitana 12. Junii 1608. censuit, nullo pacto licere Regularibus in quæritandis eleemosynis altaria per vicos habere constructa minisque ejusdem candelabra, sive pollubra, vulgò bacile, superimponere, vel alia ratione simili fideles ad largitionem provocare, mandavitque Vicario, ut hoc decretum a Regularibus quantumvis exemptis observari faciat. Eadem sub 19. Decembris 1620. petente Episcopo Sanctæ fidei in Indiis occidentalibus, prohibuit, ne Regulares quærentes eleemosynam deferant imaginem indutam.

Quando verò Regulares volunt quærere eleemosynas in aliqua diocesi pro eorum Conventibus sitis in aliena diocesi, tenentur licentiam suorum Superiorum ostendere Ordinariis, ut censuit S. Congregatio Concilii his verbis: Sacra &c. censuit, fratres Ordinum Mendicantium nequaquam posse ab Episcopis prohiberi, quominus per seipsos in diocesibus, ubi habent Conventus, eleemosynas quærant, sed tantum si extra loca ubi monasteria existunt, queritare voluerint, teneri suorum Superiorum licentiam Ordinario ostendere, ac si extra diocesim, teneri etiam illius consensus obtinere. Ceterum nullatenus esse permittendum, ut eleemosynas quærant per alios, quam sui Ordinis fratres. Ita hoc decretum integrè refert Fagnanus in capit. Tuarum de privileg. numer. 3.

Sed cum contingere possit, ipsos Regulares se pauperes simulare cum revera tales non sint, vel in suis conventibus numerum Religiosorum exiguum esse, & nihilominus plures constituent quæstores, quam necesse sit adeo, quod a verè indigentibus eleemosynas subtrahant, quas fideles eis elargiantur, & propterea delinquant, canon. pastor. 2. qu. 1. Reginald. tr. de pest. remed. præser. numer. 169. Ideo Episcopi, tanquam partes, & protectores pauperum, quibus victus aufertur, ad obviandum delicto possunt inquirere, an Regulares aliqua ejusmodi fraude utantur, & consequenter mandare, ne quis Religiosus audeat queritare per eorum civitates, & dioceses, in quibus ipsorum Regularium Conventus existunt, nisi prius ab eis licentiam obtinuerit, ut per Piafec. in prax. p. 2. cap. 3. de visis. Regul. v. Quoad quæstiones, Sperel. dec. 39. num. 28. qui referunt ad id aliam S. Congregationis declarationem tenoris sequentis: Sacra &c. censuit Regulares mendicantes teneri ad ostendendam Ordinario licentiam querendi eleemosynas, a Superioribus sibi datam. Et recognoscendas esse diligenter eorum literas, tradit etiam Fuis. de visis. lib. 1. c. 30. num. 35. Quare in Civitate Neapolitana praxis est, testi-

bus Genuen. in prax. cap. 59. num. 11. & Campanili in divers. Jur. Canon. rubr. 12. cap. 13. num. 134. quod non permittantur Regulares, qui in ea habent Conventus, quærere eleemosynas, nisi eorum licentiæ prius ostendantur, & qui illas quærunt absque ejus licentiâ, ab eodem Vicario subscripta, in carcerem conjiciuntur, & conjici in carcerem ob hanc causam possunt, ut mox dicetur. Et cum ab ipsis Regularibus habitus sit reclusus ad Sac. Congregationem, nihil tamen obtinere poterunt, sed fuit rescriptum Vicario generali Neapolitano, ipsum bene agere, at cum benignitate in his se gerere. Quam praxim Sperel. loc. cit. num. 29. ubique servari testatur.

21 Quæ omnia locum non habent, quando quis eleemosynas quærere vellet pro sua propria persona, cum hoc nulli possit prohiberi, ut declaravit S. Congr. Concilii. Colligere verò eleemosynas pro redemptione captivorum, spectat ad Patres Redemptionis cumulative, non privative, & tales eleemosynæ a captivis fratribus collectæ sunt erogandæ in beneficium missionis, & captivorum ejusdem loci exemplo Tobiae cap. 1. Ita resolutum Romæ, Patribus acerrimè propugnantibus, sub anno 1652.

22 Confraternitatibus verò, & aliis locis piis, quæ hospitalitatem actu non exercent, non est regulariter danda licentiâ quæstuandi, Sac. Congregatio super Episcopis in Laudensi 28. Augusti 1584. & in Panormitana 17. Februarii 1607. Unde Sac. Congregatio Concilii in Macerateni sub die 17. Novembris 1607. censuit, Ecclesiam, quæ non habet hospitale, non posse mittere quæstuarium tempore vindemiarum, & messium; secus si exerceant hospitalitatem, ut in Nucerina 15. Novembris 1577. & in Theanensi 4. Julii 1589. vel pro fabrica Ecclesiæ præsertim incepta, ut in Civitatis Plebis 29. Novembris 1619. Dummodo rationem reddant Ordinatio, ut in Nucerina 19. Augusti 1579. & in Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 9. de reform. eleemosynas verò sponte oblatas recipere possunt, dummodo similiter rationem reddant, ut 14. Novembris 1642. Videndi Barbosa alleg. 109. Zerola in prax. part. 1. v. Quæstores, Gavantus in man. & Nicolius in floscul. eodem verbo.

23 Quibus addo selectiora. Quæstores cum nominibus neophytorum puniuntur ab Ordinario. Ita resolutum a Sac. Congregatione S. Officii 14. Augusti 1624. Cum falsis literis sub nomine conversorum ad fidem Catholicam puniuntur a S. Officio, ut sub 27. Novembris ejusdem anni, & sub 11. Februarii 1625. & 1636. Sub fictis nominibus hæreticorum ad fidem catholicam conversorum verberibus plectuntur, & mulctantur exilio sub anno 1634. Superioribus Religionum fuit intimatum, ne committant laicis, aut Ecclesiasticis quæstuationem cum publicatione indulgentiarum, ut sub 1639. Et ulterius ne audeant mittere per Italiam quæstores sub quovis privilegio, nisi fuerit eis concessum in specie, & singulis vicibus per Breve Sanctitatis suæ, ut sub 1646. Denique prave hos eleemosynarum quæstores potest Episcopus in carceres conjicere, excommunicare, & castigare, fustigare, in exilium mittere, ac etiam post edicta ad poenam treremium damnare, non obstant quacunque exemptione, ut tradunt Cochier. de jurisd. Ordin. in exempt. part. 2. quæst. 95. num. 99. Barbosa de potest. Episc. alleg. 109. num. 4. Etiam si sint laici, ut decernitur in cap. Suorum ubi Abb. num. 1. de privil. Clem. 2. de penit. & remis. Cumque quærere eleemosynas sit prohibitum ex jure communi, idè Episcopus, coadjuvando idem jus, potest imponere poenam excommunicationis ex eo, quod hi pravi quæstores peccant mortaliter, vel aliam infligere poenam, ut per Henrich. Boich. de synod. Episc. art. 1. concl. 13. num. 229. Et ita observat Curia Archiepiscopalis Neapolitana, quæ solet excommunicare laicos quæstores eleemosynarum pro aliis sine necessitate, vel alio modo graviter illas puniunt, nec permittit illas colligi, dando Imagines Sanctorum vel numismata sacra, nec a quæstoribus finit deferri aliqua signa, exceptis quæstoribus S. Antonii Viennensis, quibus licet unam Campanulam pullare ex dict. Constit. Gregorii XIII. ut etiam refert Gennens. loc. alleg. num. 12. & 13. qui num. 14. ex Lapo docet, Mendicantes validos, qui simulant se invalidos, aut infirmos, ut pecuniam extorqueant, puniri debent pena falsi.

CONSULTATIO XIII.

- 1 An Beneficatus, sive Commendatarius Abbatie existentis in una diocesi, quæ habet beneficia unita in aliis diocesibus, teneatur contribuere seminario ejusdem diocesis pro iisdem beneficiis unitis, existentibus in aliis diocesibus?
- 2 Et an remedia Canonica, præscripta a S. Concilio Tridentino sess. 23. cap. 18. de reform. pro erectione seminarii, aequè procedant in ejus conservatione, itaut omnes illi, qui coguntur contribuere seminario erigendo, compelli possint ad contribuendum ejus conservationi?

Ad primum. Resolvendum videtur, hujusmodi Commendatarium non teneri contribuere, nisi pro rata fructuum beneficiorum sitorum in illa diocesi, ubi est erectum Seminarium. Siquidem in collectis pro Seminario non possunt, neque debent comprehendere beneficia sita extra diocesim Episcopi collectandis ex defectu jurisdictionis, quæ non potest exerceri in aliena diocesi juxta textum in cap. Episcopus 9. quæst. 2. & cap. Placuit 7. qu. 1. Clem. 1. de for. comp. ac disponit Sac. Concilium Trident. sess. 6. c. 5. sess. 14. c. 2. 8. & seq. de reform.

Et comprobatur in terminis ex eodem Trident. sess. 23. cap. 18. de reform. ibi; Ad hanc autem pensionem solvendam &c. ab Episcopo loci per censuras Ecclesiasticas, ac alia juris remedia compellantur. Ex quibus verbis patet, quod beneficia, ad hoc ut sint obnoxia collectis, ac taxis Seminariorum, debent esse sita intra limites diocesis, in quibus Episcopis ex jure communi habet intensionem fundatam pro exercitio suæ jurisdictionis juxta textum in cap. Omnes Basilicæ 16. qu. 16. cum concord. alias sequeretur absurdum, quod una eademque jurisdictio penes duos in solidum resideret, quod rationi naturali repugnat, argument. textus in leg. possideri autem 1. §. Ex contrario ff. de acquir. vel amit. posses.

Neque obstat, quod beneficia alienæ diocesis sint annexa Abbatie, sita in una diocesi, quæ tanquam caput attendi debeat. Primò, quia uniones semper intelliguntur factæ sine præjudicio Ordinariorum, in quorum diocesibus Ecclesiæ & beneficia reperiuntur ad textum in c. Quia Monasterium, de relig. domib. ibique Doctores nuncupatim Cardinal. sub init. ac num. 5. ubi quod quando Ecclesia, sita in una diocesi, unitur Ecclesiæ, sita in altera diocesi, Ordinarius Ecclesiæ unitæ nihil primævi juris amittit. Anchar. num. 3. ubi, quod talis Episcopus retinet jurisdictionem in omnibus, tanquam jus reale, coherens ipsi Ecclesiæ, Abb. num. 5. ubi, quod intentio diocesani in Ecclesia unita remanet post unionem fundatam eodem modo, prout erat fundata prius, & in terminis quando uniuntur duo beneficia in diversis diocesibus, quod unio intelligatur sine præjudicio diocesani, resolvit Rota in Urbinatensi, Forosempreniensi dec. 15. lib. 1. p. 3. div. Et in præcis terminis, quod beneficia teneanturolvere collectas pro Seminario in illa diocesi, ubi existunt, licet sint unita alicui alteri Ecclesiæ, vel monasterio, disponitur in S. Concilio Trid. sess. 23. cap. 18. ibi: beneficiorum quorumcumque etiam si nullius diocesis, vel aliis Ecclesiis, Monasteriis, & hospitalibus, etiam exemptis, annexa. Et ita fuisse declaratum per S. Congregationem Concilii, testatur Barbosa de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 77. num. 9. & in collect. ad d. cap. 18. sub num. 20. cujus quidem declaratio est tenoris sequentis. In Melpolitana. Quando Abbatia, seu aliud beneficium est nullius diocesis, solvitur seminario illius diocesis, in qua alias dicta Abbatia erat constituta. Si verò Ecclesia est in una diocesi, & bona ejus in altera, contributio fieri debet Episcopo loci, ubi est Ecclesia, nisi bona in altera diocesi existentia sint propinqua alicui Ecclesiæ ibi constitutæ, quæ tanquam membrum subiecta esset Ecclesiæ parochiali, aut eidem unitæ, quo casu contributio fieri debet, ubi sunt bona.

Quod etiam declarandum est in Ecclesia unita, aut subiecta, si constructa fuerit ante acquisitionem ipsorum bonorum, quia si constaret, bona fuisse prius applicata Ecclesiæ parochiali, licet postea ibi alia Ecclesia ædificata fuerit, contributio sit Episcopo Ecclesiæ parochialis. Et in Trojana 15. Aprilis 1579. proposito dubio, an beneficium, quod habet bona in diversis diocesibus, teneatur pro seminario contribuere soli Episcopo loci, ubi est beneficium, & ejus Ecclesia, an verò pro rata bonorum in diversis diocesibus debent singulis earum Episcopis contribuere? Decretum fuit ex doctrina Jo: Andreæ, Ancharani, & aliorum in capit. 1. de immuni.

immun. Eccles. in 6. quod contribuant soli Episcopo loci, in quo est Ecclesia beneficii, nisi bona in aliis diocesis existentia sint propria unius Ecclesie ibidem sitae, quae tanquam membrum subiecta esset, aut unita principali Ecclesie beneficii. Tunc enim contribuant Episcopis locorum, in quibus bona cum sua particulari Ecclesia sita sunt, dum tamen dicta Ecclesia subiecta aut unita constructa fuerit ante acquisitionem dictorum bonorum. Nam si constabit, bona prius applicata fuisse Ecclesiae principali, postea in eis constructam fuisse aliam particularem Ecclesiam, fiet nihilominus pro eis contributo Episcopo loci principalis Ecclesiae. Et 8. Martii 1590. declaravit, contribuendum tantum seminario diocesis, in qua situm est beneficium, licet ejusdem beneficii collatio spectaret ad Episcopum alterius diocesis. Et quod quando duae Civitates, vel dioeceses sunt invicem unitae, beneficia unius non teneantur contribuere seminario alterius, censuit in Valven. sub die 29. Novembris 1653. ubi quod, etiam si in ea nullum extet seminarium, non tenetur contribuere seminario diocesis Sulmonensis. Quod tamen non procedit, si seminarium esset erectum ad formam Concilii *dist. cap. 18. sess. 23. §. Si verò*, Eo enim casu beneficia unius diocesis, etiam non unitae.

5 Secundò, respondetur, objectionem non procedere, quando annexio beneficiorum fuit facta aequè principaliter, non autem accessorie, & per viam extinctionis tituli, prout etiam de jure praesumitur, *Duran. decis. 355. num. 1.* praesertim quia habent separatam diocesim, distinctum titulum, distinctos iudices, atque alia hujusmodi cum eisdem qualitatibus, & praerogativis juxta doctrinam Abb. in *cap. extirpanda, §. qui verò, de prob. Rebuff. in pr. tit. de union. cum aliis cumulatis a Rota coram Durano decis. 331. numer. 6. & decis. 355. in fine.* Dum unio aequè principaliter facta nihil aliud operatur, nisi ut Rector unius beneficii sit Rector alterius, utroque remanente in suo statu, atque honore juxta tradita per Garz. *de benef. part. 12. cap. 2. num. 37.* Et hæc unio dicitur conservativa juris antiqui, in quo datur compatibilitas cum unione ex quo Ecclesia unita debet in statu suo conservari secundum communem intellectum dicti *cap. 7.* ubi Abb. *num. 7. de relig. domib. ac declarationem Rotæ coram Martino Andrea dec. 48. num. 8.*

6 Hinc patet responsio ad objectionem, quod beneficium unitum efficitur praedium Ecclesiae, cui fit unio, & operatur extinctionem, ac suppressionem nominis dicti beneficii uniti. Nam conclusio procedere posset, quando unio facta esset accessorie quoad confirmationem, seu institutionem, aut collationem, secus verò quoad jurisdictionem, & alia jura Episcopalia, quae cuilibet diocesano salva, & inviolata remanent, uti ante unionem, ut bene distinguendo ex pluribus firmat Garz. *d. p. 12. c. 2. n. 52. & 222.*

7 Quæ distinctio comprobatur ex dispositione Sacri Concilii Tridentini *sess. 7. cap. 7. de reform. & ibi Barbof. in collect. in quo habetur*, quod beneficium alteri Ecclesiae accessorie unitum, debet visitari ab Episcopo diocesis, intra cujus limites reperitur, licet principalis Ecclesia sit in alia diocesi. Unde sicuti visitare, & collectare pari passu ambulant, ut ait Anchar. in *disto capit. 1. in fin. de immunit. Eccles. in 6. & Rota decis. 465. numer. 1. part. 4. recent.* ubi quod Episcopus pro exactione cathedralici habet intentionem fundatam contra Ecclesias sibi subiectas ratione visitationis; ita cum Episcopus unius diocesis non possit visitare beneficia extra suam diocesim, licet unita Ecclesiae sitae intra suos limites, minus poterit imponere collectas ex supra firmatis, sed dictum jus spectat ad Ordinarium, in cujus diocesi sunt sita beneficia. Et in fortioribus terminis de beneficio, ac prioratu unito mensæ Ecclesiae Cathedralis Castrensis, sito in diocesi Urbeveta, quod visitatio, & impositio collectae pro seminario spectat ad Episcopum Urbeveta, in cujus diocesi est situm beneficium, ac Prioratus, non autem ad Episcopum Castrensem, cujus mensæ est unitum, firmavit Rota in Urbeveta beneficii 15. Decembris 1625. coram Durano *dec. 14. num. 12.*

8 Neque huic casui obstat videntur declarationes aliquæ Sacri Congregationis Concilii relatae a Barbof. *ad dicto capit. 18. sess. 23. numer. 21.* quod scilicet seminario contribuere tenentur beneficia in diocesi existentia, licet habeant bona in alia diocesi. Quia non agimus de simplicibus bonis existentibus extra diocesim alio titulo ad dictam Abbatiam immediate spectantibus, in quibus terminis allatae declarationes intelligendae sunt, sed de bonis, quae cum suis titulis, atque Ecclesiis sunt in alienis diocesis, a quarum Episcopis

tantum veniunt visitandae, & collectandae ex adductis.

Quæ omnia eo magis admittenda videntur, quia seminarium erectum est pro servitio Ecclesiarum ejusdem diocesis, ut ex loco citato S. Concilii, ex quo respectu tenentur ad collectas Ecclesiae ejusdem diocesis, cessante causa dictae impositionis; quæ cum non militent in Ecclesiis sitis extra diocesim, cessare debet illius effectus ex vulgaribus.

Ad Secundum affirmative. Ita Sacri Congregat. Concilii in Urbinatensi 10. Martii 1663. Frustra enim seminarium construeretur, nisi constructum conservaretur.

CONSULTATIO XIV.

An, & quatenus in bonis Ecclesiasticis concordandum sit cum hæreticis?

1 Licet donationes, cessiones, concordias, transactiones, & alienationes bonorum Ecclesiasticorum, venditorum, aut vendendorum hæreticis, etiam ob justam causam, quia scilicet ab ipsis devastata, & pro majori parte occupata, non soleat Sedes Apostolica regulariter confirmare, neque minus in investituram concedere; attamen, concurrente urgentissima causa, eas aliquando confirmat, apponendo in hujusmodi dispensationibus nonnullas clausulas, nimirum, *durante hæresi in illis partibus*, ac quod meminerint, bona esse Ecclesiae, & cum juramento coram Ordinario promittant, se, cessante hæresi, quoad bona staturos iudicio Ecclesiae.

Ratio autem, cur apponantur hæ clausulae, videntur esse. Primò, quia si quandoque ad evitandum majus malum catholici cum hæreticis transegerunt, factum est id ad tempus, ut mox oblata meliori occasione tota belli moles in eos converteretur. Ita enim christiana dissimulatione utendum docet Ribadeneira *de Princip. lib. 1. cap. 26. & Becanus in disp. de fid. hæret. servand. cap. 10.* Quod observatum fuit in transactione Pragensi, & alibi. Secundò, quia per hujusmodi clausulam hæreticis nullum jus in bona Ecclesiastica, sed tantum iurium Ecclesiasticorum suspensio conceditur. Tertiò, quia alias videretur saltem oblique tolerari, vel permitti hæresis in regione sua in perpetuum. Quod vix unquam licitum esse potest.

Aliquando etiam S. Sedes Apostolica non solum hujusmodi licentiam denegavit, sed etiam dixit, quod adnoteretur in S. Officio, ut contra illum, qui cum hæreticis hoc modo contrahit, nihil propterea in S. Officio arguetur.

Quare censeo, ob valde rationabiles, & gravissimas causas, & praesertim quia nulla spes affulget hujusmodi bona Ecclesiastica recuperandi, & quia id exigit majus bonum commune Ecclesiae, ac Reipublicae, posse, durante hæresi, in illis Regionibus, & cum juramento de se sistendo iudicio Ecclesiae, petentibus ejusmodi beneplacitum concedi, ita tamen, ut pecunia transacta reinvestiatur ad effectum illam restituendi, casu quo hæresis cessaverit. Vel posse a Sede Apostolica tolerari absque aliqua approbatione, ac sine actu positivo, ut Catholici eo modo super hujusmodi bonis cum hæreticis concordent absque eo, quod contra ipsos in S. Officio aliquid exinde arguatur cum absolutione a censuris, &c.

CONSULTATIO XV.

An Episcopus possit non admittere ad audiendas confessiones, vel seculares, vel Regulares, Sacerdotes, nisi ii promittant, etiam juramento, quod a quarundam propositionum probabiliū praxi sibi caveant?

Non posse, tenendum puto. Nam ejusmodi causa nullo modo dici potest justa, & legitima, qualis pro comprobanda denegatione licentiae requiritur, cum alias, Regularibus praesertim, qui in examine, cui se exposuerunt, fuerunt approbati, de rigore justitiae debeatur licentia, eaque libera, & absoluta, non limitata, seu restricta, nisi concurreret justa causa, quemadmodum præ aliis docent Suar. *de Sacr. pen. disp. 28. sess. 5. n. 15.* dicens, adeo teneri Episcopos ex justitia licentias non

negare sine iusta causa, ut graviter peccent aliter faciundo; cui adscriptur Card. de Lugo *cod. tr. disp. 21. sect. 3. num. 60. & nos alibi.*

- 2 Adducta autem causa insufficientis est, ac irrationabilis, cum omnibus innotescat insolitam, atque inusitam in Ecclesia Dei esse huiusmodi iuramenti præstationem. Unde certum est, Confessarios ad id non posse contrungi, cum Episcopi non habeant jus, neque potestatem exigendi a Sacerdotibus, & ministris Ecclesie iuramenta insolita, ut ex decreto Cornelii Papæ habetur in *can. 1. cum tribus sequentibus 2. qu. 5. ibi: Sacramentum hæcenus a Summis Sacerdotibus, vel Dei ministris exigi, nisi pro recta fide minime cognovimus, nec nisi sponte eos iurasse reperimus.* Quam etiam probationem excipientem solum eos, quibus Ecclesiasticarum rerum administratio commissa est, confirmavit Urbani II. in *c. Nullus Episcopus, de iurejur. & in can. vult. 22. qu. 1. ad eod.* quod neque etiam in susceptione ordinum, propter quos Clerici Deo dicantur, & Ecclesie servitio adscribuntur, posse Episcopos petere iuramentum super idoneitate, canonum observatione, & obedientia ipsi Episcopo præstanda, determinaverit Concilium Cabilonense 2. sub Leone III. & Carolo Magno, damnans expressè *cap. 13. iuramenta huiusmodi in hæc verba: Dicitur est interea de quibusdam fratribus apud eos, quos ordinaturi sunt, iurare cogant, quod digni sint, & contra Canones non sint facturi, & obedientes sint Episcopo, qui eos ordinat, & Ecclesie, in qua ordinantur: quod iuramentum, quia periculosum est, omnes una inhibendum statuimus.*

- 3 Et solum extensam fuisse iurjurandi obligationem ad nonnullos alios casus ultra fidem, nempe pro obedientia Sedi Apostolicæ, & pro unitate Ecclesie, habetur in *cap. Significasti, de elect.* ubi Archiepiscopo Panormitano in susceptione pallii, recusanti præstare circa prædicta iuramentum, de ordine Papæ oblatum, ex quo in Evangelio quodcumque iusjurandum a Domino prohibitum sit, neque ab Apostolis, neque in Concilio inveniri possit statutum, Paschalis respondit, quod ad occurrendum gravissimo malo, dum multi ab Ecclesie unitate, & a Sedis Apostolicæ obedientia resilierant, necessarium duxerat hoc iuramentum pro fide, pro obedientia, & pro unitate requirere, iustumque esse, ut qui a Sede Apostolica insignia dignitatis exigunt, eidem Sedi debita subjectionis signa persolvant, quæ catholici capitis unitatem declarent.

- 4 Extra quos casus propter Sacerdotes & Ecclesie ministros non esse cogendos ad iuramentum præstandum, docent communiter Doctores, & nuncupatim Innoc. in *cap. Cleric. 19. num. 1. de verb. signif. Imol. in d. cap. Nullus, num. 1. de iurejur. ibi: nota quod Clerici regulariter cogi non debent ad iurandum, nisi in casibus a iure expressis, & ibidem Butrius dicens, non ob stare decretum Concilii Toletani, de quo in *c. Quamquam 23. dist. cum sit intelligendum juxta distinctionem, de qua in d. cap. Nullus.**

- 5 Quæ si procedunt in Clericis secularibus, non obstante, quod sint Episcopis subiecti, utique longè magis admittenda sunt in Regularibus exemptis, quod neutiquam esse cogendos ad præstandum ullum iuramentum Episcopis dixit Gregorius IX. in *capit. Nimis 2. de excess. Prælat.* ponens hanc iuramenti exactionem inter alia gravamina, de quibus Predicatores, & Minores fuerant apud Sedem Apostolicam conquesti, & mandans, ut ab omnibus deinceps Episcopi abstinerent.

- 6 Multoquæ minùs videtur hoc iuramentum deferri posse ab Episcopis, dum agitur de materia gravissima, quæ solum est reservata Sedi Apostolicæ, neque licitum videtur inferioribus ex se manus apponere, ut habetur in *cap. Quoties ratio fidei 24. qu. 1. & comprobant D. Thom. 2. 2. qu. 11. art. 3. & contra errores Græcor. cap. 7. & Card. Turrecrem. in tr. de author. Sum. Pontif. 9. 47. & 49. Et in proximis terminis non esse ab Episcopis cogendos Superiores Religionum in expositione subditorum pro confessionibus iurare de illorum idoneitate, firmat Lezan. *rom. 4. Sum. in mar. magn. Erem. S. August. 5. 1. num. 5. & Bordon. in decis. miscel. dec. 431. quæ omnia comprobantur ex textu in Clem. Dudum, de sepult. & S. Concil. Trid. sess. 23. de reform. c. 15. ubi datur forma approbandi Regulares pro confessionibus, nec tamen fit mentio de hoc iuramento, pro ut sanè tanquam de re adeò substantiali fuisset facta. Et proinde subintrat regula, quod inferior non potest manus apponere circa leges Superioris, illis addendo, aut detraddendo, aut eas moderando, Clem. ne Romani, de elect. & notant Barbat. *conf. 1. num. 1. Oldrad. conf. 259. num. 6. Manfred. dec. 61. Boich. de Simen. p. 3. n.***

224. & Feder. de Sen. *conf. 12. numer. 2.* Immo sistendo in dispositione S. Concilii d. c. 15. non potest Episcopus dictum iuramentum exigere; nam ibi Concilium dat solum Episcopis facultatem iudicandi de idoneitate, & approbandi præsentatos. Non possunt autem ultra concessa extendere facultatem, præcipue quoad exemptos, & immediatè subiectos Sedi Apostolicæ, quia vergit in illius præjudicium; ejus enim interest, quod nemo manus apponat in sibi immediatè subiectos, ut notant Abb. in *cap. 1. num. 19. de jud. Jo: And. in cap. Scienti in fin. de reg. jur. in 6. Franc. ibid. num. 4. Felin. in c. Cum olim, n. 3. de præscript. Rot. cum aliis in Gaudavensi Monasterii 29. Aprilis 1641. cor. Panzirolo. Cumque immediatè subiecti Romanæ Sedi sint de ejus jure, ac proprietate, c. Cum tempore, de arbitr. & c. Cum olim, §. Nos igitur, de privil. mittens manus in ipsos, mittit etiam in jus, & proprietatem Romanæ Sedis.*

Potestque confirmari ex eo, quod quando agitur de 7 dispensatione interstitiorum pro Regularibus ordinandis, debet Episcopus stare iudicio, & attestationi Superiorum, ut declaravit Sac. Congregat. Concilii sub die 31. Maji 1597. ad session. 23. capit. 11. & proinde non est interponendum iuramentum. Id, quod praxis confirmat, non solum in hoc, sed etiam in literis testimonialibus quoad ætatem, & qualitatem ordinandum.

Neque obstat, quod concessio uno censeatur concessa 8 omnia, sine quibus non potest perveniri ad ipsum, l. 2. ff. de iurisd. omn. jud. & ideo cum sit concessum Episcopis approbare Regulares pro audiendis confessionibus, censetur concessa omnia necessaria pro approbatione, atque adeò iuramentum ejusmodi, quia tale iuramentum non est necessarium in ordine ad approbationem, ut declarat praxis universalis Episcoporum per tot annos servata, quæ proinde constituit jus, l. de quibus, ff. de leg. & l. nulli, ff. quod cui univ. & l. observare §. 5. ff. de offic. Proconsul. Et operatur, ut tanquam jure sancitum habeatur, quod non sit necessarium, neque adhibendum.

Neque alicujus roboris pro comprobanda præfensio- 9 ne huius iuramenti videri potest, quod confessarii sequantur, tanquam probabiles assertiones aliquas. Non ideo enim peccant, dum non desint Authores, qui eas sequuti fuerint, quod sufficit ad hoc, ut quis interrogatus possit bona conscientia respondere secundum talem opinionem, quamvis etiam altera opinio esset probabilior ex traditis per Sanch. in *sum. lib. 1. cap. 9. num. 10. & per Bonac. tom. 2. disp. 2. part. 4. punct. 9. num. 5. cum seqq. & præsertim num. 6. ubi cum Salas, Vasquez, Sanch. Becano, Reginaldo, & aliis firmat, licitum esse Confessario, aut alteri interrogato respondere juxta opinionem probabilem, reddens rationem, quod si potest etiam adhærere dictæ opinioni, prætermittit propria, licet probabiliori, quoadusque per Ecclesiam fuerit damnata, & reprobata non est dicendum, quod irrationaliter egerit, ita respondendo.*

Unde tutius remedium est vel monere Confessarios, 10 ut a sectandis eisdem propositionibus absterneant, vel potius eas legitimè damnari, & reprobari facere, cum aliàs, donec remanent in sua probabilitate, neque sunt destitutæ authoribus, qui eas uti probabiles defendunt, neque etiam ipsi confessarii, quatenus poenitentes velint iis adhærere, habent arbitrium eas improbandi, sed tenentur præcisè sequi poenitentis opinionem probabilem, quia prudenter operantur cum idoneo fundamento, licet eam ipsi iudicent falsam, atque peccent mortaliter, si nolint absolvere, quando de mortalibus fit confessio, ut de communi testatur Zerol. de poenit. *cap. 22. qu. 3. v. Dico secundò, Azor. part. 1. lib. 2. cap. 17. q. 10. Sanch. in Sum. d. lib. 1. cap. 9. num. 29. & seqq. Suar. de Sac. poenit. disp. 32. sect. 5. num. 5. cum aliis per Bonac. disp. 5. q. 7. punct. 4. §. 3. prop. 4. n. 26.*

CONSULTATIO XVI.

An Archivista Ecclesie Cathedralis, vel Collegiate eligendus sit cum consensu, & approbatione Episcopi, itaut nemo alius ingredi in archivium valeat, nisi qui licentiam ab illo obtinuerit?

Negative respondendum arbitror: quia cum ex ju- 1 re communi non dubitetur huiusmodi Archivium esse privatum Ecclesie Collegiate, illiusque Capituli, ad dictum Capitulum spectat ejus libera administratio, cura, & custodia per textum in *cap. Relatum 2. de testament. cum aliis allegatis in Valentina administrationis 2. Decembris 1587. cor. Bubalo. Tum quia quilibet in re sua est moderator, & arbiter, habetque de ea administratio-*

tionem. Tum quia custodia spectet ad eum, ad quem res pertinet ex traditis a *Rimin. conf. 95. n. 76. & seqq.* & quando plures sunt Domini, ut in Capitulo, tunc custodia spectat ad majorem, & digniorem, ipsæque debet tenere claves, *Bartol. in l. cum pater, num. 3. ff. de leg. 2.* Unde cum præsentio Episcopi teneat ad tollendum Capitulo administrationem Archivii, electionem Archivista, & jus majoris dignitatis retinendi clavem, atque ad privandum Capitulum facultate, & jure utendi scripturis in eo existentibus, tam contra ipsum Episcopum, si opus esset, quam contra quoscunque alios, rejicienda est, quia Episcopus nihil facere potest, quod præjudicet Capitulo, & Canonicis Cathedralis, vel Collegiatæ, ac eorum jus auferat, vel limitet, tam circa usum, & administrationem, quam circa electionem, *Imol. in Clem. Ne Romani, n. 21. ibidem Zabara. n. 6. & alii communiter, de elect.*

3 Idque præsertim si resistat statutum Ecclesiæ, quod cum sit conforme jure communi, Episcopus successor tenetur ei stare, nec potest illud revocare, *Rot. decis. 240. n. 2. par. 2. rec.* cumque ex eo jus fuerit quæsitum Capitulo, etiam Episcopus successor illud servare tenetur, *Rot. dec. 48. n. 5. lib. 1. rec.* Ac præcipue, si resistat ultimus status, qui in omni materia est attendendus, ut proinde qui statum habet pro se, in eo manutenendus sit, *Put. dec. 486. & 489. lib. 1. Rot. dec. 399. p. 4. div.*

4 Non obstat, quod in Archivio existant scripturæ mensæ Episcopalis. Nam, & si id esset verum, non est ratio sufficiens, ut Episcopus administrationem, vel dispositionem illius habeat, cum in jure cautum non repe-riatur, quod habens in Archivio scripturas, habeat illius dispositionem, sed solum habeat jus cogendi Archivistas, ut sibi scripturas edant, vel ostendant.

5 Et ita ut etiam non obstat Concilium Provinciale. Tum quia loquitur fortasse de Archivis Cathedralium communibus cum Ordinario. Tum quia non habet locum ubi adsunt particularia statuta, juxta *conf. Bald. 201. numer. 2. lib. 1.* quod passim sequitur Rota, ut in Bonon. bonorum 29. Maji 1581. coram Robusterio, & in Perusina fidejussionis 26. Novembris 1611. coram Pamphilio, nec quando jus assistit Capitulo; quia Episcopus in Synodo nequit aliquid facere contra jus, *Abb. in c. Quod super his, num. 1. in 2. notab. ubi aliis, de major. & obed.* quod procedit, etiam si allegetur confirmatio Apostolica; quia Sedes Apostolica non solet confirmare hujusmodi statuta, nisi in forma communi, & cum solitis clausulis, quæ excludunt Constitutiones, & statuta contra jus, & alteri præjudicialia.

CONSULTATIO XVII.

1 An licitum sit Episcopis, eorumque officialibus ex Constitutione Synodali percipere salaria pro executione legatorum, videlicet pro judicatione, & decreto?

2 An dictis officialibus licitum sit percipere salaria pro sententiis in causis criminalibus, beneficialibus, & matrimonialibus? &

An circa hoc sit attendenda consuetudo percipiendi certam ratam?

3 An Administratores operum piorum, a fundatore deputati, possint ab Episcopis, vel eorum Visitatoribus contra ordinata a fundatoribus, removeri, & mutari?

4 An supradicti Administratores, in fundatione deputati, possint absentes compelli ad exhibendum libros administrationis ubi resident Episcopi?

5 An Episcopis, eorumve ministris, ac visitatoribus liceat exigere pœnas in visitatione antecedenti comminatas ob non executionem decretorum, tunc factorum, easque sibi ipsis, vel Episcopis applicare? sive,

6 An pœne pecuniariæ possint ab Episcopo pro aliqua parte applicari procuratori fiscali, exequutoribus, ac ministris Curie pro expensis tribunalis, & Palatii Episcopalis, ac Domus Vicarii?

1 **A**D primum. Licet Sacra Congregatio Concilii aliàs declaraverit, Episcopo non licere salarium percipere pro decretis factis super executione legatorum piorum, ut in una Vicen. Salarium inter Episcopum ex una, & Juratos Civitatis Minorissæ Prætorum Regis, ac alios ex altera sub die 16. Septembris 1645. his verbis: *Sacra, &c. censuit standum in decretis sub die 18. Martii proxime præteriti, scilicet non posse Episcopum Vicensem, nec illius officiales in visitatione quidquam recipere pro decretis, seu judicatura executionis testamentorum,*

Tom. VIII.

vel piorum voluntatum, aut piorum locorum, sed gratis fieri omnino debere, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili, prout nec extra visitationem posse per Episcopum, & illius officiales quidquam percipi pro hujusmodi decretis, seu judicatura, sed tantummodo aliquid moderate solvi Notario pro scriptura, ac illius labore, in quo conscientia ejusdem Episcopi gravetur, idque non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili. Idem resolvit in Urgellensi 14. Decembris 1675. attamen declarationes hujusmodi non videntur habere locum in casu, quo adest Constitutio Synodalis, disponens, quod ii, qui legata pia exequi tenentur, si infra annum ea exequantur, Procurator ad id per Episcopum constitutus, nihil omnino hac de causa percipere possit. Transacto vero anno, ex quo potestas exequendi transit ad Episcopum, l. Nulli, c. de Episcop. & Cler. c. Nos quidem, de testam. Lap. alleg. 87. num. 3. & seq. & necesse est devenire ad censuras Ecclesiasticas contra negligentes, ut muneris commissi rationem reddant, eidemque, ut tenentur, satisfaciant, mandat Constitutio, ut Procurator legatorum piorum ab hærede ex propriis bonis, nihil ab opere pio detrahendo, ratione sui laboris, & salarii, aliquam summam percipere possit.

Hæc enim Synodalis Constitutio videtur omnino servanda, cum certum sit, Episcopum, & Clerum posse in Synodo Constitutiones, ac decreta condere, dummodo non sint contra jus commune, sicuti non est in casu isto, in quo nihil percipitur de legatis piis, sed solum de bonis eorum, qui fuerunt negligentes in exequendo voluntates testatorum, & necesse fuit contra eos devenire ad censuras Ecclesiasticas, & alia remedia pro habenda executione legatorum piorum. Hoc enim casu jus non resistit, sed assistit, ut probat Gloss. in cap. Cum ab omni, v. præter expensas, de vit. & honest. Cler. & in cap. Statutum, §. insuper v. moderatas, de rescript. in 6. ubi quod Ordinarius deputans aliquem officialem non ex malitia, sed ex necessitate, vel ex decore, potest illi assignare salarium, & quod potest Ordinarius, potest & consuetudo, & si materia sit Ecclesiastica, pia, aut spiritualis, legati pii, & similia, estque textus in c. Cum sit Romana, & Simon. & in c. Judices 1. quest. 1. ac in l. plebiscita, ff. de offic. Præsid. Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 35. num. 10. ista proinde Constitutio, quæ non est juri contraria, est omnino servanda, præcipue si facta fuerit cum consensu Adversariorum.

Et quidem hoc utilius est favori publico, & animabus Defunctorum, ut ultimæ voluntates executioni demandentur, etiam sine diminutione legati. Immo si illa parva summa detraheretur è corpore legati, cum melius sit exequi ultimas voluntates cum aliqua specie falcidiæ ad instar quarta, quam in exequatas derelinqui, ut in puncto probat Lar. de appellat. & anniv. lib. 1. cap. 1. num. 25. ubi exaltat quoddam tribunal in Civitate Toletana destinatum pro hac materia cum aliquantulo salario, etiam de corpore legati.

Quæ procedunt etiam in materia, in qua jura ordinant servitium præstari gratis; quia nihilominus non habens salarium, potest pro labore illud, seu aliquid exigere, d. c. Statutum v. Insuper, §. Assessorem, & §. Notarium, de rescript. in 6. & d. cap. Cum ab omni, ubi Gloss. d. v. expensas. Et de officialibus Romanæ Curie est textus in extravagag. Cum ad Sacrosanctæ, Joan. XXII. de sentent. excommun. Et durior est rigor R. Fabricæ, quæ sibi ac revelanti vindicat partem bonorum relictorum. Sic etiam ex pœnis transgressionis festorum tertia, vel quarta pars accusatori, atque exequutoribus passim applicari solet, Sacra Congregatione super Episcopis approbante, ut in Tarracineni 14. Decembris 1594.

Neque hic habet locum Concilium Trident. cap. 14. sess. 24. de reform. neque Constitutio Pii V. 106. quia solum tollunt, & damnant pravas exactiones, ut per Paris. de confid. quest. 38. Guttier. qu. canon. 29. num. 27. lib. 1. Suarez de Relig. tom. 1. cap. 48. num. 12. Hæc autem non est prava, sed licita pro labore.

Quod multis exemplis exornari potest. In materia spirituali fuscè Guttierrez loc. cit. & in specie de emolumentis sigilli, Clem. Statutum, ubi Gloss. v. Expensæ de elect. ac Vital. num. 23. & Cardin. num. 5. In visitatione, Azorius instit. moral. part. 3. lib. 1. cap. 16. quest. 4. Garz. part. 8. de benef. cap. 1. num. 77. Pro labore executionis dispensationis matrimonialis, Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 75. num. 10. & seq. Et in antecedentibus, ac subsequentibus Sacramenta, & Sacramentalia, idem Guttier. d. cap. 29.

Adeo insuper argumentum efficax; quia hæc materia executionis ultimarum voluntatum æquè principaliter

spectat ad Judices laicos, *auth. Ecclesiast. §. Si quis edificatorem coll. 9. c. Si heredes, de testam.* cum aliis per Barbof. *de jur. Eccles. lib. 3. cap. 27. num. 22.* deductis; pro qua magnam exigunt mercedem. Cur ergo Judex Ecclesiasticus moderatam exigere non poterit? præsertim cum laici exigant ab ipso corpore hæreditatis, & si Ecclesiasticus non exigit, exigit laicus, cum sit locus præventioni, Barbof. *d. cap. 27. num. 24.*

8 Ad secundum. Quamvis controversa sit opinio, an Judices Ecclesiastici possint pro sententiis, & decretis factis in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus percipere propinas, & negativam teneant multi per textum in *d. cap. Cum ab omni, de vit. & honest. Cler.* omnes tamen concordant, quod, si adest consuetudo aliquod percipiendi, sit omnino observanda, Specul. *par. 1. tit. de salar. num. 9. & 13. Vestr. in prax. lib. 7. cap. 1. num. 13. Molin. de just. tom. 1. tract. 2. disp. 84. Silvester v. Judex 1. quæst. 18. num. 13. & seq. post alios Garz. de benefic. part. 9. cap. 2. num. 382.*

9 Ad tertium. Cum per Sac. Concilium Trident. *cap. 9. sess. 22. de reform.* sit dispositum, quod hujusmodi Administratores teneantur singulis annis reddere rationem administrationis Ordinario loci, sublatis quibuscunque privilegiis, & consuetudinibus in contrarium, sequitur, quod si recusaverint reddere rationes, vel dolose in administratione se gesserint, aut neglexerint, seu aliter defecerint, possit Ordinarius ex causis a jure approbatis illos ab administratione remove; aliàs inanis esset facultas a Concilio Ordinaris tributa cum & tutor a testatore deputatus possit ex justa causa ab administratione tutelæ removeri, & per hujusmodi remotiōnem non dicitur contraveniri dispositioni testatoris, quia & ipse removeret, si viveret. Videndusque præ cæteris Barbof. *de jur. Eccles. lib. 3. c. 27. num. 30. ac seq. ubi ampliat num. 40. & 41.*

10 Ad quartum. Videtur, Episcopo licitum esse mandare ad se deterri libros administrationum, ut diligenter inspicere possit, an piæ defunctorum voluntates executioni demandentur, aliàs esset gravare maximopere Episcopum, si ipse personaliter ad Oppida singula accedere & ibi moram facere magno cum suo dispendio teneretur, donec libros singulos administrationum inspiceret, & examinaret. Urbanitati, & æquitati magis videtur consonum; quod Administratores ad Episcopum accedant, vel ad ipsum libros transmittant, quam quod Episcopus ad illos accedat, prout in simili de Conjudiciis deputatis a Capitulo, qui tenentur accedere ad Episcopum ad effectum cognoscendi causas Capitularium delinquentium, non autem Episcopus ad ipsos, fuit resolutum a Sac. Congregatione Concilii in Calaguritana, & in Calciatensi Conjudicium, & de jure Episcopus potest erigere tribunal in qualibet parte suæ diocesis, & subditi tenentur ad illud accedere.

11 Et confirmatur, quia si ageretur de visitatione loci, tunc necessarius esset accessus ad locum, *cap. Romana in princip. de censib. in 6. Sed in exhibitione librorum, seu redditione rationum libri portandi sunt coram Episcopo in ejus domo, ut in fortioribus ex Tridentin. cap. 6. sess. 25. de reform. ibi: Et in ejus Domo.* Eoque magis, quia Episcopi exigunt has rationes, uti delegati Apostolici *cap. 8. & 9. sess. 22.* & proinde, tanquam tales, honorari debent. Licet contrarium in una Firmana declaratum fuisse a Sac. Congregatione, alibi re-tuli.

12 Ad quintum. Certum est, posse Prælatos pro delictis pœnam etiam pecuniariam imponere, *cap. Statuimus 55. & alibi Gloss. v. bannum 16. quæst. 1.* Nam Ecclesia habet sufficientem potestatem ad se regendam, *Matth. 16. Tibi dabo claves regni celorum. Quodcunque ligaveris, &c. Jo. 21. Pæse oves meas, Ath. 26. Quos Spiritus possit regere Ecclesiam Dei;* quia cum Ecclesia sit quoddam corpus, cujus caput est Christus, & Christus non sit visibiliter præsens, opus fuit capite, & ministris visibilibus, qui dirigerent Ecclesiam, & gubernarent homines intra ordinem præscriptum a Christo. Quare in Ecclesia esse potestatem condendi leges, obligantes etiam in conscientia, est fide definitum in *4. Synodo Ath. 4. & in Synodo 8. Ath. 1. an in Concilio Constantin. sess. 8. & 5. in Concilio Calced. art. 5. in Tridentino sess. 6. cap. 22. & probatur Ath. 13. & 16. ac confirmatur, quia omnis communitas, ut si ordinata, indiget potestate legislativa, per quam congruis legibus ordinetur, ut docet Aristotel. *7. Polit. cap. 6. & 9. ac Plato lib. 2. de Republ. & lib. 8. de legib.* Aliàs non posset dirigi in suum finem per congrua media. Atqui punire est effectus legis, quia est tanquam actus ipsius, ut in *1. legis virtus, ff. de legib. & in cap. Omnis d. 3. & tradunt Theologi communiter cum D. Thoma 1. 2.**

quæst. 92. art. 2. Ac proinde, ut est specialis actus legis, importat determinationem pœnæ. Quoniam taxare pœnam pro delictis confert ad bonum communitatis, & est actus potestatis legalis. Et si honestius sit pœnas loco pio applicare, potest tamen Episcopus illas suæ Camerae, præsertim si sit pauper, applicare, Barbof. *de offic. & potest. Episcop. dist. part. 3. alleg. 107. num. 18.* Maxime cum pœna in hoc casu imponi permittatur, quia Judex Ecclesiasticus, quando imponit pœnam in casibus a jure permissis, tunc potest illam sibi retinere, Panorm. *In cap. 13. de pœn. num. fin. & Covarr. var. lib. 2. cap. 10. num. 10.*

His accedit, quod cum multæ, & pœnæ sint fructus jurisdictionis, pleno jure pertinent ad eum, qui de jurisdictione est investitus, etiam privative quoad dominum investientem, Bartol. Castrenf. & Alexand. *in l. final. ff. solut. matrim. Præposit. in præl. feud. num. 17. Hern. tit. de pac. tenend. num. 5. & ibi Afflict. §. Si quis aliquem num. 16. Guidop. qu. 76. Carer. de her. post suam præf. crim. num. 136. Petr. a Plaza in epit. delict. cap. 23. num. 12. Cravet. cons. 128. num. 3. Calfan. in catal. glor. mund. part. 5. consil. 24. & in tit. Des confiscationes §. 1. per totum.*

Neque obstat S. Conc. Trident. *loc. alleg.* Nam in eis multis, quæ ex ejus ordinatione sunt applicandæ locis piis, illud sanè est observandum. Unde pœnæ pecuniariæ, quæ arbitrarie fuerint, locis piis sunt ab Episcopo applicandæ, reliquas verò, quæ non fuerint arbitrarie, potest Episcopus ita demum sibi sumere, si ipse egeat, dummodò non sint multæ pecuniariæ, vel pœnæ non residentium, aut concubinariorum, quas omnes Concilium mandat locis piis applicari, ut ex Sac. Congregatione Concilii tradit Aldan. *in comp. resol. canon. lib. 3. tit. 2. numer. 5.* An autem pœnæ, & multæ pro delictis, etiam gravibus, ab Episcopo prædecessore defuncto non applicatæ locis piis, possint, Sede vacante, a Capitulo, seu ab illius Vicario Capitulari, ad favorem reorum reduci, respondeo negativè cum Sac. Congregat. Concilii in Ripana 18. Aprilis 1654. *ad cap. 3. & 14. sess. 25. de reform.*

Non obstat, quod Prælati non habeant jurisdictionem civilem. Nam ratione potestatis spiritualis possunt disporre circa temporalia, quando ita exigit finis spiritualis; quod est habere indirectè jurisdictionem temporalem. Quo ex capite Pontifex transtulit Imperium, constituit electores cum facultate eligendi Imperatorem, privavit Reges regno, & alios hujusmodi actus exercuit circa temporalia, quia ita exigebat finis spiritualis; nam potestas spiritualis habet pro fine bonum spirituale communicatis, temporalis verò temporale. Ergo temporalis subditur spirituali, quia facultas subordinatur, sicuti subordinantur fines. Bonum autem temporale subordinatur spirituali, ideòque temporale dependet a spirituali, ac proinde spiritualis potest ordinare temporalem, quando deficit, & supplere defectum ipsius. Ita Almain. *de libert. Eccles. cap. 6. Cajetan. opuscul. de author. Pap. part. 2. cap. 13. Victor. de potest. Eccles. qu. 6. Salas de legib. disp. 7. sess. 7. Suarez lib. 3. de leg. cap. 6. alique apud ipsos.*

Hujusmodi tamen pecuniam multatitiam, sive ex Constitutionibus Synodalibus, sive ex præceptis, sive decretis Episcopi, vel Vicarii proveniat, excepto casu pauperatis Episcopi locis piis applicandam esse, & non aliter, habemus ex Tridentino *sess. 25. cap. 3.* Et ita ut pecunia teneri nequeat ab Ordinario, sed debeat consignati depositario multarum, creato cum idonea cautione de benè administrando, qui librum habeat, in quo distinctè expensorum ac receptorum dictarum pœnarum describat, qua piè, quave de causa fuerint receptæ, vel erogatæ, neque eas solvat sine expresso in scriptis mandato ab Ordinario subscripto, quod, habita confessione ejus, cui pecuniam solvit, conservabit. Ita declaravit Sac. Congreg. super Episcopis, ut in Caveni 5. Octobris 1577. in Nicoterensi 1. Aprilis 1596. in Catacensi 16. Augusti 1641. ac sæpè alibi. Immo eo ipso, quod exacta fuerint, debet Episcopus piis locis assignare, ita ut non possit portionem aliquam etiam in minima parte Vicario pro sua mercede limitare, & minus Camerae suæ Episcopali applicare, non obstante contraria consuetudine, ut ex Sac. Congregatione Concilii testantur Quarant. *in Summ. vers. Pœnæ pecuniariæ, Sbroz. de offic. Vicar. in addition. lib. 2. quæstion. 143. Piatec. in prax. part. 2. capit. 4. numer. 97. in princip. Gallet. in margin. cas. consc. vers. pœna capit. quos cum aliis refert Barbof. de offic. Episcop. part. 3. allegat. 107. num. 19.* Debetque applicari caussis, vel pauperibus, vel locis piis diocesis arbitrio Episcopi, ut in Uritana 21. Maji 1580. & in Motulensi 21. Junii

Junii 1605. & cæteris paribus ii præferri debent, qui sunt in eodem loco, ubi existunt, vel habitant delinquentes, ut in Tranensi 25. Octobris 1588. & in Venu-
fina 21. Novembris 1600. Præsertim verò Ecclesiæ, in quibus sunt intulati delinquentes, a quibus exigitur, si indigeant, ut in Aprutina 10. Aprilis 1615. Maxime pro fabrica, ut in Ricinateni 10. Januarii 1594. Atque ita, ut ne quidem in ditione Ecclesiastica Sanctissimum sepulchrum connumerandum sit inter pia loca, quibus elemosynæ in genere factæ, ac multæ, seu pœnæ ex dispositione Sacri Concilii Tridentini sint applicandæ, ut respondit Sac. Congregatio de propaganda fide 7. Augusti 1637.

- 16 Unde nec quidem Episcopus extra gravem suam paupertatem, potest has pœnas applicare sibi ipsi, neque fabricæ Cathedralis, neque suæ domus, neque Canonico-
rum, nisi illi a Sede Apostolica fuerit hoc specialiter permittum ob paupertatem Ecclesiæ, vel quia sit gravata pensionibus, ut ex eadem Sac. Congregatione super Episcopis in Alerienfi 6. Augusti 1601. in Nibienfi 12. Martii, in Siracusana 19. Martii, in Caputaquensi 31. Maji, in Messanenfi 2. Julii, & 25. Octobris, in Lancianensi 1. Octobris 1602. in eadem Messanenfi 18. Martii, 8. Aprilis, & 4. Augusti, in Mazariensi 27. Octobris 1603. & S. Congregatio Concilii in Messanenfi 15. Martii 1636. Unde non comprehenduntur in Spolio, ut declaratum in Hydruntina 23. Julii 1655. Si tamen sunt pœnitentiæ matrimoniales, non possunt mutari in pecuniarias, neque eas S. Congregatio solet alterare, ut in eadem Alerienfi 20. Augusti 1602. & 14. Januarii 1603. quod si concedatur Episcopo applicatio harum pœnarum pro Episcopatu, & Sacrario, sub nomine Episcopatus intelligitur Ecclesia cathedralis, palatium Episcopale, & omnes fabricæ, quibus Episcopus providere tenetur. Sub nomine verò Sacrarii non solum supellex, quæ intervit pro Ecclesia Cathedrali, sed etiam quælibet alia necessaria pro aliis Ecclesiis, Oratoriis, vel Capellis ab ipso Episcopatu, vel Cathedrali dependentibus, ut in Assisienti 17. Maji 1592. in Montispelusi 17. Novembris 1693.

- 17 Ac ita etiam, ut Episcopus nequeat applicare partem pœnarum suo Fisco, vel alteri officiali, ut declaravit Sac. Congregatio Concilii in Alexandrina 18. Januarii 1613. & in Clusia 23. Novembris 1640. quæ in Januen. 5. Junii 1632. & in Firmana 1. Septembris 1633. censuit ex multis assignari non posse salarium Promotori fiscali, vel exequutoribus, vel capellæ musicorum, neque capellano carcerum, neque in refectionem ipsorum carcerum, neque pro expensis mandati, seu litoris pedum feriæ quintæ in Cœna Domini, neque in alios usus, quantumvis pios, si spectent ad Episcopum.

Pro majori autem eorum quæ dicta sunt explicatione, etsi procuratori fiscali actu inservienti, si ita se habeat consuetudo, assignari possit ex qualibet condemnatione decima pars ejus quantitatis, in qua reus cum Camera se composuerat, quemadmodum præscribitur in taxa fori Ecclesiastici, edita a Sacra Congregatione super negotiis Episcoporum jussu Clementis VIII. nihil tamen eidem solvi potest ex ipsa pœna pecuniaria, cum hæc sit locis piis integrè applicanda. Primò, ex dispositione Juris communis ut in *cap. presbyteri de pœnit.* ubi id notat Gloss. in *princ.* & in *v. utilitatibus Ecclesiæ*, Gemin. in *cap. unic. §. si autem in 3. not. de offic. Ordin. in 6. Oflient. Joan. Andr. & Doctores in cap. irrefragabili cod. tit. Dec. in rubr. de Judic. num. 66. ubi ait, opinionem illam, quæ adstruit pœnam pecuniariam dederi fisco, procedere de jure civili, non autem de jure canonico, quo hæc pœna debetur Judici, qui tenetur illam in pios usus distribuere, & Covar. var. resol. cap. 9. num. 11. ubi post Abb. in *cap. 2. de success. ab intest.* tradit esse quidem communem opinionem, Ecclesiam & Prælatum diocesanum habere fiscum, non tamen id esse temerè permittendum ad explendam avaritiam Episcoporum, sed ut ea, quæ eorum fisco fuerint delata, in usus pios erogentur. Et hoc sanè intendit Gloss. in *cap. quia diversitate in vers. præter de concess. præbend.* cujus auctoritati innituntur Doctores, affirmantes, Episcopum habere fiscum. Nam Glossa dicit, bona Clerici damnati devolvenda esse in fiscum Ecclesiæ, non autem in Cameram Episcopi, & allegat textum in *cap. pen. de Cler. non resid.* ubi deciditur proventus beneficiariorum absentium, qui supersunt, deductis ministrorum expensis, in utilitatem Ecclesiæ esse convertendos. Atque ita Glossa nomen fisci usurpavit non ad commodum Episcopi, sed ad utilitatem Ecclesiarum. Et ita etiam loquitur textus in decisione Sacræ Rotæ allegatus in *ca. non. Si quis deinceps 17. quæstion. quarta*, ut patet ibi:*

Et bona eorum Ecclesiæ ipsius juris perpetuò tradantur.

Deinde ex decretis Concilii Trid. *cap. 1. sess. 6. cap. 1. sess. 23. cap. 3. & 14. sess. 25.* quibus pœnæ pecuniariæ, & multæ jubentur piis locis applicari.

Postremò ex declarationibus sæpius editis a Sac. Congregatione Concilii. Et in specie cum Episcopus Tuderinus deputasset quendam officialem ad jus reddendum super damnis, bonis Ecclesiarum illatis, eique applicasset pœnas pecuniarias ob eam causam inflictas sub certa annua responsione, & consulisset Sac. Congregationem, an id fieri potuisset, responsum est, minime potuisse.

Rursus in Curia Episcopali Montis Alcini pœnæ pecuniariæ, inter illius ministros distribui consueverunt, cum eis neque salarium ob nimiam Ecclesiæ paupertatem posset constitui, neque aliud perciperent emolumentum. Quas pœnas cum Episcopus locis piis applicari jussisset, eaque de causa vix reperiretur qui operam suam dictæ Curæ præstare vellet, petiit idem Episcopus, ut dicti ministri saltem medietatem hujusmodi pœnarum percipere possent; die 10. Julii 1610. Sacra Congregatio censuit, hujusmodi ministros hac de causa nihil percipere debere, neque quidquam esse adversus justitiam, quæ aliquid percipi vetat, concedendum.

Quinimò hæc applicatio non modò prohibetur fieri procuratori fiscali, sed etiam locis piis, si id cedat aliquo modo in utilitatem Episcopi. Unde cum fuerit quæsitum, an Episcopus vigore consuetudinis loci possit tanta conscientia applicare pœnas, vel multas Sacristiæ, vel fabricæ Ecclesiæ, quæ, etsi aliquid habeant, non tamen possunt absque auxilio impensis necessariis respondere, Sacra Congregatio censuit, posse Episcopum hujusmodi pœnas applicare fabricæ, vel Sacristiæ Ecclesiæ, dummodo talis applicatio directè, vel indirectè non cedat in ipsius Episcopi utilitatem. Et in casu Archiepiscopi Messanenensis censuit pœnas omnes, sive ex Constitutionibus Synodalibus, sive ex præcepto Episcopi, vel Vicarii proveniant, sive ex stipulatione Prætoris descendat, esse piis locis, non autem fabricæ Cathedralis Messanenensis, vel Sacristiæ, cujus redditus sunt valde pingues, applicandas; injunxitque Archiepiscopo, ut pœnas omnes locis piis tantum applicaret, pœnarumque depositarium aliquem ex Capitulo constitueret, qui Archiepiscopo quotannis, præsentem Capitulo, rationem suæ administrationis redderet. Et successivè cum ad Federicum Pontium Archiepiscopum Messanensem tunc defuncti Vicarium, atque Andreæ Maurum ad id deputatum multa aureorum millia pœnarum, ac multarum nomine exacta, & ex Sac. Congregationis decreto piis usibus distribuenda adhuc supersissent, ad supplicationem Capituli Messanenensis datæ fuerunt literæ ad Archiepiscopum Rheginum ut eas in pios usus distribui faceret, atque distributarum rationem exigeret.

Et paulò post conquerentibus Sacerdotibus Civitatis Messanenensis, quod Visitatores dictæ Diocesis in suis visitationibus applicarent pœnas prelatorum præceptorum Civitati Messanenfi, non autem locis piis prædictæ diocesis in maximum Ecclesiarum, hospitalium, & pauperum detrimentum, Sacra Congregatio censuit, scribendum ad eundem Archiepiscopum Rheginum, ut se instrueret, an decretum aliàs a Sacra Congregatione editum, servatum fuisset, & Congregationi referret, mandaretque Sacræ Congregationis nomine eidem Archiepiscopo Messanenfi, ut decretum ipsum in futurum sub pœna etiam suspensionis ad unguem observaret.

Ab hac regula fortassis excipi possunt pœnæ non observantium dies festos, & aliorum, de quibus in Constitutione B. Pii V. quæ incipit, *Cum primum, versic. Cum verò decretum festorum.* Et inferius, *Versic. Multæ autem pecuniariæ*, in Bullarii tom. 2. Ex his enim debetur accusatori tertia pars, ut ibi statuitur. Et fortè huc respexit Concilium provinciale primum Mediolanense in fine, *titul. de pœnitent.* dum decrevit, ut quotiescumque delicti causa Clerici multandi sunt, quæ ab illis exigenda erit pecunia, nullo modo ad Episcopum perveniat, in ejusve commoda quavis ratione convertatur, sed idem Episcopus, parte pecuniæ, quæ tertiam non superet, assignata delatori, reliquam piis operibus, aut locis, quibus ei videbitur, omnino attribuat.

Quod verò ad alios ministros, & exequutores Curæ similiter nihil iis videtur solvi posse ex multis, ac pœnis pecuniariis tum ex rationibus superius allatis in casu procuratoris fiscali, tum quia in dicta taxa fori Ecclesiastici jubetur dari his ministris certa quantitas ratione exequutionis dumtaxat. Ex condemnationibus verò nihil eis attribui jubetur, nisi in casu speciali, quo invenerint aliquem laborantem in diebus talis. Tunc enim

enim habere debent quartam partem pœnæ ab ipso reo, quæ devenit in manus depositarii Camerae. Quod inquit regulam esse in contrarium in aliis casibus. Tum denique quia aliquando Sacra Congregatio ex gratia censuit concedendum alicui Episcopo propter Ecclesiæ paupertatem, ut pœnas pecuniarias usque ad præfinitas summas in usum exequutorum erogaret.

In aliis vero officialibus longè minor est difficultas, & præcipuè in Vicario Episcopi. Nam Sacra Congregatio consultata, an Vicario Episcopalis Curiae ex pœnis accumulatis aliqua portio assignari possit pro ejus mercede, ut vigilantius criminibus indagandis incumbat juxta antiquum ritum ipsius Curiae, respondit, non posse.

Et ex his consequitur, idem juris esse de expensis Tribunalis. Tum quia hæc causa non potest dici pia. Tum quia cum expensæ hujusmodi ad Episcopum spectent, *canon. militare* 23. *quest.* 1. & notatur in *cap. Cum ab omni de vit. & honestat. Cleric.* hæc applicatio indirectè cederet in Episcopi utilitatem, quo casu nec ipsi Ecclesiæ, vel Sacristiæ, fieri potest applicatio, ut jam diximus.

Denique in reparatione palatii Episcopalis, aut domus Vicarii similiter nihil infumi posse ex hujusmodi pœnis pecuniariis sæpius censuit Sacra Congregatio. Nonnunquam etiam ex gratia Sanctissimus fecit Episcopis pauperibus facultatem eas pœnas in certa summa in hunc usum erogandi, sed plerumque eam denegavit.

Quæ omnia multò magis procedunt in illis pœnis pecuniariis, quæ a Sacris Canonibus, vel synodaliibus statutis pro delictis ad certam quantitatem non sunt præfinitæ, sed vel ab Episcopi arbitrio pendent, vel per sententiam, nulla præcedente canonum, vel statutorum synodaliū determinatione imponuntur. Has enim omnes, sicut & pœnas Clericorum non residentium, & concubinariorum, ac multas contumaciales Sacra Congregatio etiam in casu egestatis Episcopis censuit indistinctè nequaquam aliis, quàm piis locis, vel usibus esse applicandas, non obstante contraria consuetudine.

CONSULTATIO LXVIII.

An sub edicto, quod omnes Confessarii sæculares teneantur interesse disputationi casuum conscientiarum, his in mense fieri solita sub pœna suspensionis ab exercitio confessionis per mensem, possint comprehendendi etiam Confessarii regulares?

Et an Canonicos, aliosque Sacerdotes sub alia mitiori pœna compellere liceat ad interessendum dictæ disputationi, stante quod paucissimi sint Parochi, & Confessarii sæculares, qui in præfato edicto comprehendantur?

R Espondeo. Quoad Canonicos, & alios Presbyteros sæculares confessores posse cogi; quod verò ad Regulares non posse cogi, nisi sint Parochi. Ita etiam declaravit Sacra Congregatio Concilii in Urbinate 10. Martii 1663. Quippe Regulares, qui exercent curam animarum, tenentur intervenire collationibus casuum conscientiarum, & ad omnia alia, ad quæ tenentur curati sæculares, Sac. Congreg. Episcop. in *Vigevanensi* 7. Januarii 1686. In Lucensi 4. Februarii 1602. in Senogaliensi 26. Augusti 1616. & 13. Septembris 1641. ac 22. ejusdem 1645. & 8. Octobr. 1649. & 8. Januar. 1650. Ad quæ cogi possunt ab Episcopo eadem Sac. Congregat. in Paduana 13. Februarii 1604. etiam si sint ad nutum amovibiles. Et Sac. Congreg. Concilii in Curienti 5. Aprilis 1631. Et ideo si renuerint, potest Episcopus procedere contra ipsos Regulares Parochos, non autem contra eorum Superiores, eadem S. Congr. Concilii in Segobienti 1. Aprilis 1656. Non tamen iidem Parochi regulares cogi possunt ad assistendum divinis in Cathedrali, ne quidem in festo Santi Patroni, eadem S. Congreg. 1. Decembris 1626.

2 Probatur ex Concilio Trid. *sess.* 25. *de Regul. cap.* 11. ubi Regulares curam exercentes subsunt immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi. Idem penitus habetur ex Constitutione Gregorii XV. *de Exemptor. privil.* Unde eadem Sacra Congregatio 6. Maji 1634. declaravit, jurisdictionem contra Regulares exemptos, curam animarum exercentes in *cap. 1. sess.* 25. *de reg. concessam* Episcopis, illis cumulatè competere, non autem privativè quoad Superiores regulares. Secus verò si curam hujusmodi non habeant, licet sint ad confessiones audiendas approbati, eadem Sacra Congregatio in Paduana, & Andriensi 6. Aprilis 1629. Nam sunt exempti a jurisdictione Episco-

pi, & respectu Regularium solum spectat ad Episcopum facultas eos examinandi, atque idoneos declarandi. Quare si semel eos judicat idoneos, functus est munere suo, & Regulares exercent munus confessarii, tanquam ministri Sedis Apostolicæ. Præterea Regulares tenentur suam lectionem Sacre Scripturæ, vel casuum conscientiarum bis in hebdomada præscriptis diebus in singulis Monasteriis, & Conventibus habere, ad quam fratres omnes convenire debent juxta decreta Clementis VIII. *pro reformatione Regul.* quo verò ad alios Canonicos, & Sacerdotes non confessores eos hortari debent Episcopi, non cogere, ut alibi diximus.

CONSULTATIO XIX.

- 1 *An Episcopus juxta Constitutionem Gregorianam possit compellere Syndicos, & Ministros Monasterii Monialium Regularibus subiecti, ad exhibendos libros receptorum, & expensorum dicti Monasterii pro redditione rationis administrationis bonorum illius, etiam sine præsentia Ministri provincialis, cui subest dictum Monasterium, quatenus interpellatus recuset interesse?*
- 2 *An competat Episcopis facultas ex decreto S. Concilii cap. 9. sess. 22. de refor. circa exigendas rationes ab Administratoribus, quatenus debitores comperti fuerunt, ad reliquatum solvendum juris remediis cogendi?*
- 3 *Nec non etiam ad effectum in ipsos Administratores, quatenus fraudulentè administraverint criminali judicio animadvertendi?*

R Espondeo ad primum, posse compellere. Ita Sacra Congregatio Concilii in Foro Sempronienti 11. Martii 1662. Et in Urbinate 10. Martii 1663. *cap. 9. sess. 22. de reform.*

Ad 2. & 3. censeo, affirmativè respondendum; quia cum Sac. Concilium *loc. cit.* non præscribat formam aliquam illos cogendi, censetur eam reliquisse dispositioni juris communis.

CONSULTATIO XX.

An Episcopus claudere possit fenestras, ac erigere murum viridarii Regularium, quia supereminet Monasterio Monialium, quas ipsi Regulares inspicunt?

R Espondeo, posse providere sumptibus, cui de jure. Ita Sacra Congregatio Concilii in Urbinate 10. Martii 1663. *ad cap. 5. sess. 25. de regul.* ubi omnia, quæ ad conservationem clausuræ pertinent, Ordinario committuntur. Et ideo pro opportuno remedio potest Episcopus extollere murum viridarii Regularium, & claudere fenestras, saltem vitreis speculis, si non respondent in clausuram, itaut non possint aperiri. Fenestræ verò aliorum particularium respondentes in clausuram Monialium claudendas esse censuit Sac. Congreg. Episcop. in Mediolanensi 15. Januarii 1602. Ita etiam fenestræ omnes, & quævis alia foramina Regularium respicientia in hortum, & clausuram Monialium omnino claudenda sunt, eadem Sac. Congreg. in Amerina 23. Decembris 1603. & Neapolitana 2. Decembris 1639. Nulloque modo debent esse in Monasteriis Monialium, eadem S. Congreg. in Lycienti 28. Februarii 1605. Neque a fenestris Campanilis alicujus Ecclesiæ viciniae eadem S. Congreg. in Portugallensi 16. Aprilis 1605. Ideoque pleno muro claudi debet, eadem S. Congr. in Aquilana 31. Julii 1612.

Unde non est permittendum, quod quis ædificium attollat, si per id prospectum in Monasterium sit habiturus, eadem S. Congr. in Interamneni 15. Maji 1612. & in Barensi 18. Februarii 1617. Demoliendæque sunt mansiones fabricatæ in vinculo intermedio, ac claudendum ambulatorium quod a tecto Monasterii imminet prædominans, eadem Sac. Congr. in Affineni 11. Julii 1653. Nec tolerandum, quod propter vicinitatem, & correspondentiam fenestrarum, Moniales possint videre vicinos, vel videri, eadem S. Congr. in Neocastrensi 16. Augusti 1594. & in Parmensi 28. Novembris 1636. Ac prohibendus illis est sub gravibus pœnis usus conspicilli tabulati, sive telescopii, vulgò *l'Occchialone*, eadem Sac. Congr. in Anconitana 1. Octob. 1627.

CONSULTATIO XXI.

Miscellanea.

- 1 Legatum orandi in Missis pro anima testatoris an spectet ad presbyteros, vel ad fabricam Ecclesie, cui auctoritate Apostolica sunt applicata omnia legata pia, non habentia onus Missarum?
- 2 Scholastia an requirat doctoratum?
- 3 Capellanie constitutæ pro secularibus, nolentibus illas propter fructuum tenuitatem acceptare, an consentientibus heredibus, & Episcopo, possint transferri ad Regulares, qui, stante reductione Missarum ab illis obtemperant, sunt parati eas acceptare, & oneribus satisfacere?
- 4 Episcopus rogatus a testatore pro assistentia, & declaratione ejus testamenti, an possit mandare exequutoribus, ut pecunias non possint investire in censibus ordinatis a testatore absque sua approbatione?
- 5 An Canonici habentes indultum non residendi per duos menses, gaudeant distributionibus quotidianis, si redditus pro majori parte consistant in distributionibus?
- 6 An Primicerius debeat cantum perdiscere?
- 7 An Canonici supranumerarii admissi ad honores, emolumenta, & præminentias Canoniorum numerariorum, teneantur ad expensas Ecclesie?

- 1 **A**D 1. Videtur spectare ad presbyteros, qui habent onus orandi in Missis ex reg. Qui sentit de reg. jur. num. 6. & legatum relictum Canonicis, non communicatur Ecclesiis, Glof. in cap. Requisiti 15. de testam. & in cap. Per exemptionem de privil. in 6. Maxime cum facultas adimendi legata sit odiosa, atque adeo stricte intelligenda, Rot. cor. Panzirolo in Faventina Legatorum 23. Januarii 1637. Peregr. de fideic. art. 18. num. 29. Vicent. de Franch. dec. 169. num. 15. Et in dubio, si non constet, cui sit relictum legatum, hæres debet eligere, & declarare, cap. Quoniam, ubi Abb. de offic. deleg.
- 2 Verum censeo, spectare ad fabricam. Nam verba privilegii intelligenda sunt in propria significatione, l. non aliter, ff. de leg. 3. Etiam si agatur de præjudicio tertii, Surd. conf. 140. num. 63. Dec. conf. 113. num. 6. Præsertim quia mens illud concedentis est, quod legata pia, non habentia onus Missarum, censeantur applicata fabricæ prædictæ, l. non omnis, ff. si cert. pet.
- 3 Ad 2. Est conferenda Doctori, vel licentiato, aliàs provisio est nulla, Concil. Trid. sess. 23. de refor. cap. 18. Barbof. de potest. Episc. alleg. 60. num. 62. part. 3.
- 4 Ad 3. Affirmativè ex Trident. sess. 25. de reform. cap. 8. ubi disponitur translationem esse faciendam ad usus pios, institutioni proximos, maxime accedente consensu hæredum, & auctoritate Ordinarii, qui possunt eligere, & declarare voluntatem testatoris, Glof. in cap. Quoniam, de offic. deleg. ubi etiam Abb. Cum non solum Capellanie, sed etiam beneficia secularia possint in Regulares transferri, stante necessitate, cap. Inter quatuor de relig. domib. Garz. part. 7. cap. 10. num. 16. Azor. part. 2. lib. 3. cap. 26. quest. 5. Abb. cap. 1. de Capel. Monach. ex cap. Relatum, ne Cler. vel Monach.
- 5 Ad 4. Etiam affirmativè ex Trid. sess. 22. cap. 8. Clem. quia contingit de relig. dom. cap. Tum, & cap. Joannes de testam. Cum Episcopi sint exequutores omnium piarum dispositionum, Rot. coram Coccino 28. Junii 1631. Et in dubio ad ipsos sit recurrendum, l. 1. ff. de leg. 2. l. fin. §. Sed si quis, C. communia de leg. Atliet. dec. 371. num. 10. accedente præsertim voluntate testatoris, Dec. in l. In personam, §. generaliter, ubi Cagnol. ff. de reg. jur. Bart. in l. 1. col. 2. ff. de solut. Quinimodò possunt compellere exequutores testamentorum ad eorundem executionem dato, quod testator id Episcopis interdixerit, d. cap. Tua de testam. quia præordinatio Ecclesiarum, & locorum piorum est officium proprium Episcopi, Rot. in Comensi juris conferendi coram Ghislerio 8. Junii 1637. Et voluntas testatoris non prædominatur, nisi sit legitima, l. Cum questio in fin. de leg. quia privata dispositio non potest dispositionem legis immutare, l. nemo potest, ff. de leg. 1.
- 6 Ad 5. Negativè respondet Honor. III. in cap. Licet, de præb. cum distributiones debeantur tantum interessentibus horis Canonicis, & concinit cap. De cætero, de Cler. non resid.
- 7 Posito tamen, quod præbendæ non sint distinctæ potest demi tertia pars, Ricc. in prax. resol. 70. num. 3. Alioquin gratia esset inanis. Non comprehenduntur tamen inter distributiones mortuaria, & alia, quæ in dies dividuntur, Rot. cor. Merl. part. 6. dec. 59. num. 3. & coram

Verospio d. part. 6. dec. 32. num. 7. rec. & declaravit S. Congregatio Concilii per hæc verba.

In Ecclesia Anagnina Canonici nullas habent præbendas distinctas, sed tantum distributiones quotidianas, quæ dantur interessentibus tantum, & partim sunt certæ, ut ille, quæ ex redditibus Ecclesie colliguntur, partim incertæ, ut mortuaria, & alia similia. Dubitatum fuit, an Canonico absenti ex causa studiorum, obtenta licentia, debeantur hæc distributiones?

Sacra &c. censuit, exceptis illis quotidianis distributionibus, quæ tantummodo inter eos dividi solent, qui sacris intersunt, reliquas deberi iis, qui obtenta legitima licentia absunt causa studiorum 15. Kal. Maji 1568.

Ad 6. Affirmativè, quia dicitur primus cantor, & ejus officium est præcanere, & alios docere in cantu, cap. Perlektis §. ad Primicerium d. 25. cap. un. de offic. Primic. Quippè qui non consonat, nec concinit, nec cantor, nec concentor est, inquit D. Isidor. lib. 7. ethym. cap. 12. relatus in can. Clero §. Cantor autem 21. d. Immo & Canonici tenentur ediscere Cantum, Garz. p. 3. cap. 2. num. 113. de benef. Navar. de orat. cap. 10. n. 47. & cap. 11. ad fin. Azor. part. 2. lib. 3. cap. 16. quest. 1. Aliàs non debent admitti, & si fuerint admissi, Episcopus eos cogere potest ad illum ediscendum, etiam per subtractionem fructuum, S. Congreg. in Tropiensi 9. Maji 1620. & alibi sæpius. Nisi essent multum senes eadem S. Congr. in Ulterariensi 9. Januarii 1602. cum charitate tamen, unde ante sequestum debent præfigi quatuor, vel sex menses ad illum ediscendum, eadem S. Congr. in Castellanenensi 10. Septemb. 1590. & in Cassanen. 6. Aprilis 1596. Et Canonici examinari debent ab Episcopo, licet institutio spectet ad Abbatem, vel alium inferiorem, S. Congr. Concilii 17. Septembris 1616.

Ad 7. Affirmat Paulus Jurisconsultus in l. secundum naturam, ff. de reg. jur. Justin. in l. un. §. pro secundo in fin. C. de caduc. toll. Greg. XV. dec. 263. dicens, Canonicos teneri contribuere etiam pro litibus, quando respiciunt utilitatem & commodum Ecclesie, ubi Add. latius.

CONSULTATIO XXII.

- 1 De Episcopo suffraganeo, qui in suum Metropolitanum sententiam excommunicationis protulit.
- 2 Qui non paruit reiteratis mandatis ejusdem Metropolitanum circa transportationem actorum, quam ob causam fuit ab eo interdictus ab Ecclesia, & successivè excommunicatus ob contumaciam.
- 3 Qui Cedulae ejusdem Metropolitanum laceravit, & in illum suos cedulones publicavit.
- 4 Delinquens in diocesi suffraganei, an efficiatur de ejus foro?

QUOD ad primum attinet, injungendum est Episcopo suffraganeo, ut circumscribat, & aboleat ex actis suæ Curie excommunicationis sententiam, quam inconsultis motibus adversus suum Metropolitanum protulit & de hujusmodi circumscriptione reverentibus verbis illum certiore reddat. Nam certissimi juris est, quod Episcopi suffraganei sunt sub Metropolitanano, eique debent, tanquam Patri, & Pastori debitam obedientiam, ac pium devotionis respectum exhibere, Quarant. in Summ. Bull. v. Archiepiscopi Auctorita. num. 6. Ubi quod etiam in literis Apostolicis, quæ diriguntur suffraganeis inter alia hæc habentur. Mandantes quatenus eidem Archiepiscopo, tanquam membrum capiti obsequentes, ei exhibeatis obedientiam, & reverentiam debitas, & devotas. Et inferiores ratione jurisdictionis dicuntur suffraganei respectu Metropolitanum, cap. Inferior d. 21. Alphons. de Leon. de censur. resol. 2. sub initio, inferior autem nequit ligare Superiorem, d. cap. Inferior cum seqq. capit. Cum inferior, de major. & obed. Sicuti etiam est juris minimè dubii, quod in Patriarchas, & Archiepiscopos solus Summus Pontifex jurisdictionem habet, cap. fin. 22. d. Innoc. in d. cap. Cum inferior, Clar. in pr. crim. quest. 35. Nec ullo casu in Archiepiscopum Metropolitanum potest Episcopus suffraganeus actum jurisdictionis exercere, etiam si Archiepiscopus in diocesi suffraganei notoriè delinqueret, non solum quia est major suffraganeo suo, sed etiam quia, quando est in diocesi sui suffraganei, dicitur esse intra terminos suæ jurisdictionis, & intra suam Provinciam, Bald. post Innoc. in d. cap. Cum inferior de major. & obed. in princ. & Abb. ibid. post n. 1. Imol. num. 11. & Soccin. num. 19. & in cap. Postulasti num. 8. & 9. de for. comp. Laurent. tr. de judic. suspens. c. 4. num. 34. Et proinde dum dictus Episcopus præsumpt per publicos cedulones excommunicare proprium Metropolitanum, dignitatem Metropolitanicam deprimentendo, & jura Summi Pontificis, ad quem solum spectet cognoscere

scere Archiepiscopos, usurpando, usque non videtur hujusmodi facinus in scripturam redactam aliter quam contraria scriptura purgari, tam respectu retractationis, & absolutionis, quam declarationis poenitentiae gestorum ex regula, quod temere, & de facto facta contrario imperio revocari debent, & quod per ea, per quae quis peccavit, debet corrigi, & coerceri.

2 Neque potest Episcopus Suffraganeus praetextere suum facinus ex Gregoriana; quia illa nullam tribuit potestatem Episcopis contra Archiepiscopos, ejusque verba circa potestatem concessam Episcopis in concernentibus reintegrationem Jurisdictionis Ecclesiae, sunt directa in laicos quacunque dignitate fulgentes, non in raelatos Ecclesiasticos.

3 Ad 2. Providendum est, ut Episcopus petat a suo Metropolitanus absolutionem a censuris in ipsum ab eo prolatis eas ob causas; quia potest Archiepiscopus in casu inobedientiae, & impedimenti praetiti suae jurisdictioni, Episcopum suum suffraganeum suspendere, interdicere, & excommunicare, cap. 2. §. fin. de offic. Ord. in 6. cap. Venerabili, ubi Abb. de sent. excomm. Quarant. ubi supra num. 8. Genuen. in pract. cap. 38. num. 6. Maxime quia id tendit ad purgationem violatae obedientiae inferiorum erga superiores, qua sublata, actum est de Ecclesiastica disciplina.

4 Ad 3. Pro reintegratione dignitatis Archiepiscopalis, & pro crimine in usurpando jurisdictionem, ac publicando cedulones contra Archiepiscopum, immediate subiectum Summo Pontifici, consulo non solum aliqua animadversione Episcopum dignum esse, prout in una Monitis Politiani severe actum fuit cum Episcopo, & in una Tarentina cum Episcopo Uritano, ex quo ille publicaverat cedulones contra subcollectorem Apostolicum exemptum, & iste contra Archiepiscopum Tarentinum, nec non in una Liparensi contra Auditorem generalem Nunciaturae, qui devenerat ad censuras contra Episcopum, & cum Vicario ejusdem Suffraganei, qui ausus fuerat excommunicare Vicarium Archiepiscopi, sui Superioris, de quo testatur Alphons. de Leon. loc. cit. recol. 2. num. 301. Sed etiam obtinendam esse ab ipso Episcopo absolutionem a censuris contra usurpantes jurisdictionem in exemptos, ab ordinaria jurisdictione inflictis in Tridentina sess. 22. de reform. cap. 11. & in Bulla Cœne Domini cap. 20. & moneo, ne Episcopi, vel Archiepiscopi suis censuris, atque edictis facile suam causam praecipiti furoris corrumpant. Vapor quoque in nubibus pressus exclamat, & timidissimis feris sua arma necessitas ostendit. Et mihi fides, si permisissent aliqui iracundiae suae tempus, si diu liblassent fulmen excommunicationis, quod immaturis nubibus emisserunt, forsitan mitigari cruda imperia potuissent, & lites miserimae per alterius partis infamiam constitutae non essent, de qua re sunt credo digna Sac. Concilii Tridentini verba sess. 25. cap. 3. de reform. & praec oculis semper habenda. Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiastica disciplina, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobrie tamen, magnaeque circumspectione exercendus est, cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex causis incutiatur magis contemni, quam formidari, & perniciosum potius parere, quam salutem.

5 Ad 4. Negat Baldus post Innoc. in cap. Cum inferior de major. & obed. Quia minus dignus cedit magis digno. Estque mirum secundum Bald. loc. cit. quod ratione delicti quis non fortitur forum. Quod sequuntur Felin. ibid. col. 1. & seq. Archid. & Gemin. can. 1. 3. quest. 6. ubi, quidquid dicat ibi Glossa, concludunt, si Archiepiscopus delinquit in dioecesi sui suffraganei, dicitur delinquere intra terminos suae jurisdictionis, & ideo condemnandus est a Patriarcha, vel a Papa per cap. submittitur d. 21. Quod notandum pro limitatione illius regulae, quod ratione delicti quis fortitur forum, de qua in cap. licet de for. comp. cum aliis hujusmodi, ut non procedat in Archiepiscopo delinquentem in dioecesi sui suffraganei per rationes adductas.

CONSULTATIO XXIII.

An Legatum relictum pro residentia Capellani in Choro, possit commutari in celebrationem Missarum? Ubi de non celebrandis Missis de requiem in duplicibus, exceptis anniversariis ex dispositione testatorum relictis, de altaribus privilegiatis tam perpetuis, quam temporaneis.

1 Affirmative ex traditis per Lambert. de jurepatr. lib. 1. part. 1. quest. 9. art. 1. num. 75. numer. 9. & seq. ubi in specie de onere, & obligatione residendi, & num. 188. ubi in genere de mutatione status, ac onerum in

fundatione beneficii appositorum, & num. 202. ubi de fundatore, qui sibi facultatem commutandi reservavit in fundatione, & num. 227. ubi etiam de haerede ac successore illius, qui hujusmodi facultatem sibi, & suis haeredibus, ac successoribus in fundatione reservatam esse voluit. Ratio autem est, quia Missarum celebratio est excellentior Chori assistentia, Garz. de benef. part. 7. cap. 1. num. 126. Ubi quod melius est tollere residentiam personalem, quam reducere Missas in casu, quo unum, aut alterum esset faciendum; quod etiam tenet post eum Moneta de commut. ult. vol. cap. 10. quest. 5. numer. 356. & cap. 11. num. 117. & 335.

Cum Alexander Papa VII. dubia in diversis Mundi partibus occasione decreti Congregationis Sac. Rituum die 5. Augusti 1662. emanati, & ab ipso Alexandro approbati, de non celebrandis Missis defunctorum in festis ritus duplicis, exorta dirimere cupiens aliud ejusdem Congregationis decretum in una Novariensi die 22. Novembris 1664. editum approbaverit, quo declaratum fuerat, Anniversaria, & Missas defunctorum cantu ex dispositione testatorum quotannis recurrente ipsorum obitus die celebrandas, tametsi dies obitus hujusmodi infestum ritus duplicis majoris incideret, non comprehendi in primo dicto decreto.

Ac ulterius quoad altaria privilegio Apostolico pro animabus fidelium defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidie etiam in festis ritus duplicis, celebrandae essent Missae defunctorum ex obligatione, declaraverit per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri injunctis obligationibus, & Indulgentias per ejusmodi privilegia Apostolica concessas animabus fidelium defunctorum in Purgatorio existentibus suffragari perinde ac si celebratae fuissent Missae defunctorum ad formam dictorum privilegiorum, & alias prout in ejusdem Alexandri literis desuper in forma Brevis die 22. Januarii 1667. expeditis, uberius continetur.

Cumque deinde etiam dubitaretur, utrum dictarum literarum dispositio quoad altaria pariter quidem privilegiata, sed non in perpetuum, nec pro omnibus hebdomadae diebus, & ad quae Missae non ex obligatione, sed ex sola fidelium devotione celebrantur, locum habeat, Clemens Papa IX. dubitationes hujusmodi dirimere pariter, atque decidere cupiens, declarationem a memorato Alexandro, sicut praemittitur editam, ad altaria, ut praefertur, non in perpetuum, sed ad septennium, seu aliud brevius, vel longius tempus, ac non omnibus, sed aliquo, vel aliquibus tantum hebdomadae diebus, nunc & in futurum quodcumque privilegiata, autoritate Apostolica extendit. Et proinde, ut Missae, quae ibidem de festo currenti, in quo Missae defunctorum celebrari non possint, five ex obligatione, five ex sola fidelium devotione celebrantur, suffragentur, itaut animae Christi fidelium, pro quibus celebratae fuerint, Indulgentias per privilegia hujusmodi concessas consequantur in omnibus, & per omnia, perinde ac si Missae defunctorum ad formam eorundem privilegiorum celebratae fuissent, autoritate Apostolica concessit, ac indulsit 23. Septembris 1669. Pontificatus sui anno tertio. Quare de hac re non est amplius dubitandum, prout dubitavi tom. 2. Atque ita consultum rationibus Sanctorum, & animarum in purgatorio existentium, qua de re etiam alibi ex diplomate Innocentii XI.

CONSULTATIO XXIV.

An valeat Matrimonium contractum coram Parocho prima tantum tonsura initiato, & intra annum ad Sacerdotium non promotum?

1 In cap. Cum in eundis, de elect. statutum est ab Alexandro III. ut ad inferiora ministeria ab Episcopatu, ut Decani, & Archidiaconi, & alia curam animarum habentia, & etiam ad Parochias non eligantur, nisi qui vigesimum quintum annum attigerint, alias eligens puniatur, ut ibi.

In eodem textu statutum est, ut supradicti provisi de beneficio curam animarum habente, si admoniti non receperint ordinem suo beneficio competentem temporibus legitimis, priventur dicto beneficio, & aliis conferatur, omni appellatione remota.

Gregorius vero X. in cap. Licet canon, de elect. in 6. 3 ad removendam negligentiam supradictorum beneficiariorum, statuit, ut Parochiales Ecclesiae non possint valide conferri, nisi iis, qui attigerint vigesimum quintum annum, qui intra annum a die commissi sibi regiminis se faciant ad Sacerdotium promoveri. Quod si promoti non fuerint intra annum ipso jure sint privati parochia, etiam nulla praevia monitione.

4 De hac re agunt, illamque explicant Gonzal. *glos.* 15. num. 47. Garz. *de benef. part.* 3. cap. 4. a num. 1. Sanchez *consil. lib.* 2. cap. 2. dub. 22. notandumque, quod hæc pœna posterior habet locum solum in Parochiis, non autem Decanis, Archidiaconis, & aliis curam animarum habentibus, Garz. num. 10. Sanchez num. 6. qui ait, nomine Parochiæ non intelligi curam cum dignitate.

5 An autem hæc pœna privationis parochiæ obliget in foro conscientiæ ante sententiam, respondetur affirmativè cum Navar. *cap.* 25. num. 118. Rebuff. *in prax. tit. de non promot. num.* 72. Lels. *lib.* 2. cap. 34. num. 101. in fin. Sanch. *loc. cit. num.* 1. & communem ait Garz. *part.* 11. cap. 10. num. 28. quia non est pœna, sed conditio resolutive; Quamvis negativam teneant Henriquez *lib.* 10. cap. 23. §. ult. in fin. Zerol. *part.* 1. v. Beneficium §. 4. dic. 4. Sangun. *in cap. fin. de sequest. poss. num.* 81. Mulan. *part.* 1. tit. 1. quest. 9.

6 Atque ex his videtur respondendum dubitationi propositæ, nempe Matrimonium huiusmodi non valere.

7 At nihilominus valere censuit S. Congregatio Concilii sub die 12. Martii 1593. & in Marianensi 24. Martii 1653. Nam, licet huiusmodi beneficium per non promotionem ad Sacerdotium intra annum possit per alterum impetrari, possessio tamen in conscientia non vacat, donec spoliatur; unde huiusmodi vacatio operatur tantum, quoad vacationem possessionis, adeo ut, si non ordinatus adhuc retineat possessionem beneficii, non poterit alter de beneficio provilus capere possessionem, nisi vel non ordinatus contentiat, vel primum ab eo auctoratur possessio auctoritate Judicis, Innoc. in *cap. Cum nostris, col.* 1. & Imol. num. 33. de *confes. prob.* Idem Innoc. in *cap. Accepta, vers. alius autem*, ubi Abb. de *restit. spol.* quam tamen possessionem tradere potest Judex, non citato, neque alias vocato eo, qui post reculationem, vel privationem detinet beneficii possessionem, cum de ejus non jure notoriè constet, Innoc. in *d. cap. Accepta*, ibique Abb. & reliqui, Roman. *conf.* 499. num. 5. Ferret. *conf.* 181. num. 5. & *conf.* 188. num. 3.

CONSULTATIO XXV.

An rectè, prudenter, & laude dignum faciant, qui in, vel extra Ecclesias, Monasteria, Hospitalia &c. a se fundata, arma sua gentilicia poni curant?

1 ET quidem id laudabiliter, & non præter rationem fieri ex sequentibus patescere videtur.

2 Primum enim multi ex Jurisconsultis apertè scribunt, in opere cuiuspiam impensis, ac liberalitate facto, seu constructo arma ejus licitè affigi, atque apponi posse per textum in *l. fin. in fin. C. de Stat. notat Alberic. in l. Legatum*, per textum illustrem in *fin. ff. de administ. rer. ad Civ. pertin.* Nec solum habenti proprietatem in aliqua re arma sua pingere licet, sed etiam usufructuario in re, in qua habet usufructum, *l. æquissimum, §. sed si ædium usufructus legatus sit*, Nerva filius, & luminari mittere eum posse ait, *sed & colores, & picturas, & marmora poterit, & sigilla, & si quid ad domus ornatum pertinet*, ff. de usufruct. & notat ibi, Angel. de Perul. & Flor. quia per hoc non efficitur deterior conditio rei, neque mutatur ejus substantia, quoniam aliàs secus esset, *l. monumentum, C. de relig. & l. rep. §. rei mutatione, §. quib. mod. usufructus, vel usus amitt.*

3 Deinde, quod insignia etiam in ipsis Templis collocare liceat, non ineleganter firmare videtur Chassan. in *catal. glor. mund. part.* 1. *confid.* 13. ubi dicit, donantem, seu legantem pecuniam, ut fiat aliquod opus, puta Templum, ædes sacræ, hospitale, imagines &c. nomen, vel arma sua in iisdem inscribere, ponere, seu dipingere posse, nec debere abradi, seu deleri, etiam ut alterius arma ponantur, textus in *l. qui in liberalitate in princ. & fin. ff. de oper. publ.*

4 Nam ad Judicis pertinet officium tueri memoriam defunctorum, *l. quintus, §. Pomponius, ff. de arm. leg.* Per armorum insignia denotatur, & conservatur familia domus ejus circa divinum cultum, quæ per impressionem aliorum armorum confunderetur, & in modico tempore ignorare posset, quis dictam Ecclesiam, seu Capellam fundaverit, vel quæ domus, & sic non conservaretur agnatio dignitatis, quæ debet esse salva, *l. 1. §. 1. ff. de liber. agnos.* Per signa enim cognoscuntur signata, *c. In novellis, de judic.* Et propterea armorum alienorum impressio est prohibita in alienis rebus, *l. 1. C. ut nemi liceat, & l. Basilicam, C. de nov. oper. nunc.* Et quando finiretur familia, ut quia nullus de domo superesset, tunc non debet extinguì memoria, sed extendi per ædificiorum Templi Dei, & similia, Mart. de *jurisd. part.* 2. cap. 4. num. 28. in fin. Hinc etiam post Pe-

trum a Palza in *epit. delect. lib.* 1. cap. 6. num. 17. tradit Schrader. *de feud. part.* 9. cap. 4. num. 24. eum, qui statuas, imagines, vel insignia alicujus concutit, delet, conflatur, vel aliter violat, illum cujus est hæc statua, imago, vel insignia, & injuria afficere, & injuriarum ab eo conveniri posse. Sic etiam insignia Domini destruentem feudo privari, Rosenthal. *de feud. cap.* 10. *quest.* 37. num. 29. eo casu admittit, si dolosè, & sine causa id ab eo factum sit.

Tertiò, ab hac opinione aliena non est traditio Doctorum asserentium, obligari quem posse non solum ex contractu, *l. ex hoc jure, §. fin. de donat.* sed etiam ex testamento, ut si quis institutus sit hæredes sub conditione, ut nomen, & arma testatoris deferat, *l. facta 63. §. Si vero nominis, ff. ad Trebell.* quod exquisitè exornat Anton. Theiaur. *dec. ult. per tot.* ubi initio testatur, istam conditionem in institutionibus & substitutionibus extraneorum in Hispania frequentem esse, & in Curis judiciorum multum agitari per Doctores, ibi per eum copiosè allegatos, & num. 15. apertè tradit, eo modo institutum hæredem gravari etiam posse, ut teneatur arma testatoris pingi facere etiam in domo, vel Capella, ut per Joan. de Anan. *conf.* 86. *col. fin.* & ibi Bolo. in *addit. Anc. conf.* 113. & latius per Michael. Palaez. in *tract. major. part.* 2. *quest.* 8. num. 4. & Molin. *de primog. lib.* 2. cap. 14. in fin.

Quartò, nemo faciliè inficias ibit, eum, qui Ecclesiam ædificavit, aut sacellum exornavit, expertem reprehensionis esse, etiam si dicat: Hæc a me Ecclesia, hoc sacellum sumptibus meis ædificatum est; quid obstat, quominus idem possit scribere? Et si potest nomen suum, aut familiæ, quæ Ecclesiam dotavit in memoriam adscribere, cur ei non licebit significatione signi proprii idem efficere? Cum præsertim ipsa scriptio contineatur & nomen, & cognomen, & universa perfecti operis historia, in signe verò Authoris tantum familiam significet per jura superius adducta.

Quintò, videmus hunc sacris locis apponendum insignium morem nedum ætate nostra, sed etiam præcis sæculis ante Salvatorem nostrum in terris natum in usu fuisse, ut habetur *1. Mac.* 13. ibi: *Ædificavit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificium altum visu; lapide polito, retrò & ante; & statuit septem pyramidas, unam contra unam patri & matri, & quatuor fratribus; & his circumposuit columnas magnas, & super columnas arma ad memoriam æternam, & juxta arma naves sculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.* Et *1. Reg.* 31. ibi: *Posuerunt Philistei arma Saulis interfecti in Templo Astaroth, corpus verò ejus suspenderunt in muro Bethan.* Et hunc morem etiam hodie servamus, ut sepulchris arma, & insignia defunctorum, nomen & familiam referentia, affigantur, Theiaur. *d. dec. ult. num.* 34.

Sextò, si licitum, vel potius quandoque necessarium est, in sedilibus, scamnis & scabellis Templorum signum fieri, ne loco moveantur, vel aliorum usus pateant per traditionem, Menoch. *de recup. remed.* 15. num. 47. ea ratione, quod sicut Patronus ex gratia habet in Ecclesia jus Patronatus, *cap. Quoniam, de jurepatr.* Sic ei ex gratia concedatur habere sedem in Ecclesia, honoris causa, ut tradunt Host. & Abb. in *cap. Abolende, de sepult.* Cur non idem permissum esse censeatur in parietibus, portis, aut turribus Ecclesiarum?

Septimò, non abhorret ab hac sententia, quod Salvator noster in Evangelio præceperit, ut facta nostra omnibus pateant, omnibus cognita sint, luceantque opera nostra coram hominibus, ut exemplo, & quasi cohortatione quadam alios in viam rectam ducamus, *Matth.* cap. 5. Ut igitur facta per aliquem Ecclesiæ ædificatio, altaris constructio, vel cuiusvis rei ad sacros usus destinata donatio aliis etiam innotescat, iisque ad similia facienda incitentur, ejus rei admonitoria, & incitantia insignia in Ecclesiis ponere utrique licitum esse videtur.

Consequitur, quod eam maxime ob causam fundatorum imagines in Templis poni debeant, ut facilius homines adducantur, ut in Ecclesias liberalitatem exercent, easque altaribus, picturis, & reliquo vestium, & rerum apparatu instruant, quæ parva impensa comparari non possunt, cum intelligant in eisdem Ecclesiis monumentum aliquod nominis sui perpetuum relinqui posse, & hoc non leve est incitamentum apud animos hominum, qui cum videant aliquorum nomina his insignibus illustrata, imitationis desiderio incenduntur, quo fit, ut per singula tempora Ecclesiæ & ampliores, & ornatiores exstant.

Verum juxta quæstionis statum supra a nobis formatum, secus nobis respondendum esse videtur. Contrarium enim firmatur ex regula subsequenti, cui adherere debe-

debemus. Certum enim est, quod eo ipso dum Templum, vel Monasteria Capellæ &c. ædificantur in solo ad Ecclesiam deputato, ea efficiuntur ejusdem, & cedant solo inædificato per textum expressum in *l. Aded ff. de nequir. rer. dom. §. Cum in solo, Instit. de rer. dom.* Sed juris expediti est, quod in re aliena non liceat imponere insignia, vel arma, *l. 1. & per tot. C. ut nemini liceat fing. impon. l. si Basilicam, Cod. de oper. publ.* Bartol. in suo tract. de arm. & insign. circa princ. & Jo: de Anan. conf. 86. Cum ergo ædes Sacræ, Monasteria, atque Ecclesiæ domus Dei sint, & divino cultui destinatæ, atque dicatæ, non videtur æquum esse, ut quis sua insignia in alienas ædes inferat, vel in iisdem relinquat, Bartol. loc. cit. num. 4. quæ, ut alibi dictum est, jurisdictionis & domini argumentum præferunt, eleganter Cardinalis Paleot. de Sacr. & profan. imag. lib. 2. cap. 48. quæ planè inconueniens, atque absurdum est, origine rei mutata, ac dominio in alium translato, ea in re, quam quis in alium transtulit, imaginem, atque insignia ejus remanere contra textum expressum in *l. un. C. de lut. libert. toll. in princ.*

11 Deinde cum provisi juris sit, quod venditor domus, aut prædii alicujus, non queat in re alienata arma sua de novo ponere, multò autem minus possit emptorem compellere, ut insignia sua vetera retineat, sed liberum ei sit auferre antiqua anterioris Domini, & sua propria reponere per notata Chassanei d. part. 1. confid. 21. ad fin. multò minus sane decet, eum, qui liberè Deo Ecclesiam, aut rem aliam dedicavit, signa ibi inferre sua; quandoquidem munus totum liberaliter Deo obtulit, atque omne dominium a se in cœlestem Dominum transtulit.

12 Tertiò, ad fulciendam hanc sententiam præmissis illud morale non impertinenter addimus, quod sicut imprudenter faceret, & semetipsum aliorum ludibrio, ac risui exponeret, qui librum forte, aut numisma vetus Principi donaturus, signum suum in eo appingeret, vel arma sua cum Principum insigniis conjungeret per ea, quæ in simili scribit Freccia de feud. aut. 47. num. 2. ubi dicit, si in eodem loco, & æqualiter subfeudatarius poneret arma sua cum armis Domini, quod videretur eidem se æqualem facere, Jaf. in *l. 1. C. ut nemo privat. in princ.* ubi ait, quod insignia Principis non debent depingi, nisi super rebus, quæ sunt Principis, ut Venetiis videre est in armis S. Marci, quæ non pinguntur in ostiis aliorum, nisi sint Ducis, Bald. in *l. 1. C. quæ res vend. non pos.* ubi tradit, eum, qui arma sua cum insigniis Principis conjungit, videri se parem facere eidem, sicut Lucifer, qui voluit se parem facere Deo, & ideo ejectus fuit à cœlo. Ita longè Deo despectus major inferitur, si in eo, quod Principi omnium Principum donatur, aliud appareat, quàm divinæ Majestatis insigne, præsertim cum Deus signo, ut nostri meminerit, non egeat, quod necessarium hominibus sæpè esse solet, D. Thomas 2. 2. quæst. 19. art. 1. qui aut multa ignorant, aut recordari, omnia non possunt, quo fit, ut insigne adjectum Deo nulla in re serviat, sed tanquam instrumentum ad ostentationem inventum nos ipsos prædicet.

13 Quartò, cum in jure civili ab Imperatoribus cautum reperiatur, non licere homini privato imaginem suam in Aula regia ponere per *l. Siqua, C. de spectacul. nec quemquam, ut dictum est, in aliena domo sua ponere arma conveniat, quantò minùs hoc facere oportet in Sacrario Dei, ubi præ reverentia ipsi Angeli, & summæ Cœli Potestates contremiscunt, ut quispiam ignobilitatis suæ arma inferat, & tamquam gemmis, & auro carbones atros admisceat, ita arguente Palæoto, d. cap. 48.*

14 Quintò, decisionis nostræ armorum in Ecclesiis illationem coarguentis, fundamentum positum habemus in *l. Basilicam, C. de oper. publ.* ubi Imperatores Theodosius, & Valentin. diserte inhibuerunt, ne in Basilica, quæ est Domus Regis, vel Ecclesia Sacra, insignia, seu arma alicujus apponantur, vel alicujus imaginis; aut pictarum cujuslibet honoris tabularum obumbratione Basilicæ obfuscentur. Quo textu innixus Salycetus ibi ad terminos decisionis nostræ ad literam tradit, in Sacra Ecclesia non posse alicujus imagines pingi, vel statuam poni.

15 Sextò, pro confirmatione enunciationis præmissæ illud in primis considerandum est, illos, qui signa sua in Ecclesiis, quas construunt, & in vestibis, quas Deo donant, affigunt, grave periculum incurere, ne meritum omne amittant, quod fieri tradidit ex antiquioribus Gem. in cap. Dux sunt, 45. d. quem refert, ac sequitur Bernard. de Landriano in addition. Panormit. in cap. Dilectæ, de excess. Prælat. Idem cum aliis admittit Chassan. d. confid. 13. ubi rotundè dicit, advertendum esse, quod ponentes arma sua in Ecclesiis, quas faciunt, aut in ornamentis, quæ donant Ecclesiis, sive Monasteriis, meritum perdant. Et præter hos disuasorem ejusdem rei se

inter modernos præbet Anton. Sola de arm. & insign. gloss. 2. numer. 8. ubi graviter monet Ecclesiarum fundatores ornamentorumque Ecclesiasticorum largitores, ne in Capellis, vel ornamentis insignia depingi, vel insui curent, eò quod per id boni operis meritum amittant.

16 Ultimo denique hanc ipsam satis superque confirmatam decisionem summæ autoritatis, ac nominis Jurisconsultus Gabriel Palæotus de imagin. lib. 2. cap. 47. vers. Potest etiam, expressè tuetur, inquires, graviter errari, si insignia in Ecclesiis ponantur, aut cum rebus sacris, & divino cultui addictis conjungantur, quod indè non parva indignitas, & summa analogiæ offensio consequatur, ibidem subiungens, licet hæc in laicis fortè dissimulanda sint, in personis tamen Ecclesiasticis minus tolerari, & majus argumentum spiritus, & prudentiæ eos præbituros, si ista prætermittant. Nam cum Clerici & characteres, & vestitu, & piis fidelium oblationibus, ac eleemosynis, quibus fruuntur, item officiis, quæ sustinent, & sacris omnibus, quibus initiati sunt, publicè profiteantur, se a mundo abesse longius, & Summo Deo verè dedicatos, æquum, & eorum muneri conveniens est, ut in his familiarium insignibus, in his titulis affinitatum se cæteris præbeant dissimiles, & in ipsorum locum Ecclesiarum titulos, si quas habent, inferant, aut ab officio Ecclesiastico, cui addicti sunt, aut aliundè aliquid petant, quod & studiis ipsorum respondeat, & cum instituto vivendi genere congruat: denique re ipsa aliquid significant, quod ab eo, quod insignia facere solent, longissimè ablit. Nam cum ista ostendat, res illius esse proprias, cujus insigne ferunt, debent ista quidem ostendere id, quod possideretur esse Ecclesiæ proprium, esse dignitatis, aut officii, in quo positi sunt, aut aliquid aliud cum vita Ecclesiastica consentiens.

17 Existimo autem præcitatos Authores in hac traditione potissimum respexisse ad abusum hujus rei, quem Palæot. dist. capit. 48. tam longè processisse, adeoque hominum animis dicit infedisse, ut si cui venit in mentem Ecclesiam ædificare, aut singulari aliqua re illam exornare, statim etiam ante coepti operis initium cogitare incipiat, quem reperire possit illustriorem locum, ubi insignia sua collocare possit, ut se fortasse in primis nobiliter, accuratè prospiciendo, ut signum suum summe conspicuum, impensèque elaboratum omnium oculis appareat.

18 Ex quo quidem abusu dubium non est, quin commune illud verbum scaturiginem sumpserit, quod vulgò dicitur, hoc est, non fieri Ecclesiam, in qua sibi dæmon sacellum non occupet, quod urbanè, ac perbellè ad propositum applicat Palæot. d. cap. 48. ubi subiungit, nec verbi Dei prædicationem uspiam constitui, in qua ipse locum assidendi non habeat, nec ullam unquam sortem, aut conditionem proponi, in qua ipse suis suffragiis non utatur. Ita inquit ille. Cum in casula sacerdotali, aut pallio, aut candelabro altaris, aut rebus hujusmodi signa authoris fiunt, videri dæmonem, tanquam de specula quadam cum populo his dictis agere: alpicite me hoc in loco confidentem esse, ista pars mea est. Ecce vanitatis, & inanis gloriæ meæ insignia.

19 Ex quibus omnibus satis patere existimo, non satis prudenter facere illos, qui insignia sua solo nomine militarem originem præferentia, & merè profana in Ecclesias inferunt, quæ divini dumtaxat nominis laudibus, & non aliis mundanæ vanitatis solemnitatibus dicatæ fuerunt. Quibus ita firmatis, non est, quod laboremus multum de argumentis, quæ pro asserenda contraria sententia initio quæstionis adducta sunt.

20 Quod enim primò, & secundò ad illatas Doctorum autoritates attinet, asserentium, posse quemlibet in opere suis sumptibus fabricato insignia sua ponere, id non negamus quidem in profanis structuris licitum esse, minimè verò in Templis, aliisque locis Deo sacratis. Tamen autem nulli ex citatis expressè etiam de locis consecratis, & sic de Ecclesiis loquantur; tamen magis est, ut illorum dicta, ad eos, qui jurapatronatus in Ecclesiis illis habent, quorum authoribus per Summos Pontifices, vel ex indulgentia quadam, & speciali gratia, vel ex longæva consuetudine ad tuenda eadem jura, illud per quamdam quasi convenientiam permissum fuit, referantur.

21 Quamvis nec in eo definit existimantes multò melius esse, si qui Ecclesias liberalitate Christiana ducti, optimoque consilio incitati, ædificent, vel congruente dote exornent, ut vel arma sua gentilia iis planè non inferant, ut prius temporibus Sancti Patres fecerunt, qui rationes omnes ad solius Dei gloriam disseminandam contulerunt, vel si ea ad patronatus jura tuenda loco sacro apponere, ac familiæ monumentum relinquere velint,

velint, id non ostentationis causa, sed solo juris tuendi studio faciant, uti rectè nos monuit Salvator Noster in iis rebus, quæ pertinent ad pietatem, tutius, ac melius fore, si quod manus dextera facit, sinistra ignoret. Quod ipsum magis fieri debet in huiusmodi rebus, in quibus cum magnum, liberalemque animum ostendamus, his insignibus, tanquam argumentis proprii, indebitique forsan amoris, bona omnia, si qua inerant, evertimus.

22 Quare ex eodem fonte derivatum tantò minùs id aliis licere, cum jus singulare produci ad consequentiam non debeat, l. 1. ff. de const. §. Sed & quod princ. Instit. de jur. nat. gent. & civil. l. si verò, ff. de legib. l. si verò, ff. de viro, ff. sol. matr. ubi Bart. Caltr. Imol. Everard. in loco a ratione legis num. 41. Si enim in uno casu aliquid est speciale, sequitur jus commune contrarium esse, cap. Contra morem, d. 8. capit. Petisti 7. quest. 1. Et quotiescumque tractatur de his, quæ de jure speciali competunt, illud videtur esse prohibitum, quod specialiter concessum non est, arg. cap. Pervenisti, d. 73. & quod ibi notatur, item cap. Consulisti 2. quest. 5. Arch. in capit. Hortatur, d. 71. Glois. in cap. ult. 24. quest. 1. & Menoch. conf. 90. num. 82. Unde consequitur, indignum esse, ut quis autoritate propria præsumat, quod Romana Ecclesia alicui certa ratione inspecto, singulari privilegio indulget. Constat autem speciali gratia Summorum Pontificum conditoribus Basilicarum hoc esse concessum, ut alii tantò promptiores ad huiusmodi pia opera redderentur.

23 Præterea adversus objectionem tertiam de testatore hæredem ad ponenda in Templo ejus insignia gravante illatam, parata responsio est, quia ut videre est, subjungit illic ipsemet Thesaurus d. num. 15. excusationem taliter gravati, quod nimirum, si Præpositi Ecclesiæ nolint ea arma, seu insignia depingi in Ecclesia, excusaretur gravatus. Siquidem non stet per eum, sed per Ecclesiasticos, qui nolunt Ecclesiam, domum orationis, facere vanæ ipsius humanæ gloriæ, & ambitionis spectaculum, & cum Ecclesia etiam non sit hæredis gravati, sed Dei, & ipsius Præpositi non poterit in re aliena insignia apponere per notata Ananias d. conf. 86. col. 2. in fin. & Bartol. in cit. tr. de indign. col. 2.

24 Ad quartum argumentum respondetur, haud minùs in dicendo, quam scribendo summam cautionem esse adhibendam, ut vitium ostentationis devitetur. Homines enim in re sua restrictiores esse oportet, nisi aut personæ, aut justitiæ, aut charitatis officium aliud deposcat; quod si quis passim jactitet, re nulla suadent, aut exigente, sacellum illud a se ædificatum, aut Ecclesiam fundatam esse, ipse videbitur tuba canere, & supellectilem suam ostentare, quam latroni vanitatis facile diripiendam exponit; quod si eadem literis, & scriptioni committantur, idem subest periculum, atque eò majus, cum scriptura, tanquam publica res loco apertiore, non ad breve spatium, sed ad longi temporis memoriam omnibus proponatur, semperque loqui, ac durare censeatur, arg. text. in l. Ariani, Cod. de heret. & in l. quædam, §. nummularius, ff. de edend. ibi: quarum probatio scriptura continetur, Paris. conf. 112. num. 44. vol. 1. Bald. in l. un. num. 5. circa fin. C. de confes. ubi dicit scripturam habere actum permanentem, sed non confessionem viva voce factam, Hyppol. sing. 469. incip. Viva vox, Glois. in d. l. quædam in v. decurritur, Alex. conf. 245. num. 1. cum seq. vol. 6.

25 Quinta dubitandi ratio pro defensione contrariæ sententiæ allegata, adeò frivola est, ut uno verbo destrui possit. Nec enim hic de iis insignibus loquimur, quæ alicui post obitum ab aliis honoris ergo ad rei memoriam ponuntur, sed de iis, quæ sibi metipsum aliquis vanæ gloriæ aucupandæ causa procurat. Jam verò in adducto Simonis exemplo, is non sibi, sed fratri suo vita functo sepulchralia, ejusmodi monumenta constituit. Quem morem etiam hodie laudabiliter observamus, ut sepulchris arma, & insignia defunctorum nomen, & familiam referentia, deferantur, & affigantur, Chassan. in catal. glor. mundi part. 2. confid. 6. Tiraquel. de nobil. cap. 20. n. 149. cum seq. quod si ultimus familiæ moriatur, insignia franguntur, & simul cum eo sepeliuntur, Rudinger. §. obs. 6. quod spectat illud Taciti lib. 16. Annal. Exequiæ a promiscuo fecernunt funere nobiles, idque olim apud antiquos usitatissimum fuit, erantque hæc insignia defunctorum trophæa, ut apud Maronem Ænead. lib. 10.

26 Ad sextum, quod attinet objectum de tedilibus, & scamnis, respondetur, illa in Templis ab hominibus privati ad usum, & commodum proprium constituta, & inde pro libitu rursus auferri, & in quemcumque profanum usum converti posse. Tempia autem, & quæ iis inferuntur, tanquam Deo jam sacrata in alium usum

traduci amplius nequeunt, adeoque cum ad divinum dumtaxat honorem deputata fuerint, nullum in iis benemerentium signum necessarium quandoquidem eorum, quæ donata sunt, universum dominium a se in donatarium transfertur, arg. textus, juncta Glossa ordinaria, in l. 2. ff. de publ. Bald. l. 2. C. Si quis alteri, vel sibi, ibique Salyc. & alii, idem Bald. in l. Cum hi, ff. de transfact. l. 1. lect. col. fin. & l. 2. ff. de leg. 1. ibi Caltr. Alex. & alii communiter, & idem in l. Si mortis, C. ad leg. falcid. Specol. tit. de donat. col. pen. & notat Roman. l. 1. ff. de donat. caus. mort. col. fin. Cuman. alique, Angel. de Aret. §. 1. Instit. de donat. col. fin. ubi Rimin. sub n. 653.

Nihil etiam negotii facessit, quod septimo loco ex præcepto Evangelico inductum erat; quia respondetur, Salvatorem voluisse, ut opera hominum, non tamen Authores operum coram hominibus videantur ac pateant; quod longè abhorret ab insignibus, & titulis, qui nihil agunt aliud, nisi ut Authoris personam ostendant, cum opus ipsum se satis declaret, nec signa aliqua ad sui declarationem desideret. Præterea addit idem Salvator causam, cur id requirat, dicens: Ut glorificent patrem vestrum, qui est in cælis.

Non est denique quod nos sollicitet eodem loco proposita aliorum invitationis illatio. Ea enim per supradicta in primæ ac secundæ objectiones refutatione satis enervata intelligitur, ubi simul diximus ad probandum julpatronatus id indulgentia Sacrorum Canonum conniveri magis, quam approbiri; & consequenter si quis ad patronatus jura tuenda velit insignia gentilitia loco sacro apponere, & suæ nobilitatis ac familiæ monumentum relinquere, id non ostentationis causa, sed solo juris tuendi studio esse illi permittum, Palæot. d. l. 2. cap. 48. §. hinc sequitur.

Cæterum his ita dissolutis, licet asserta hucusque negatiiva opinio theoreticè disputando jure optimo defendi posse videatur, ne tamen quis sensum nostrum durius interpretetur, existimando, nos magis Prælati, & Principibus viris penè innumerabilibus, qui summa pietate præditi in construendis Ecclesiis, iisdemque insigni munerum thesauro augendis, toti insudarunt, & insignia ibi sua reliquerunt, aliquam reprehensionis notam incurrere, idcirco, quia propositi nostri non est tantorum virorum facta redarguere, aut de alienis consiliis judicium ferre, sentimus, prædictam decisionem cum mica, quod ajunt, salis accipiendam esse, adeoque institutum illud affigendorum insignium, quod latius inter Prælatos Ecclesiarum dimanaverit, per se non esse reprehendendum. Cum enim signi natura indifferens sit, & in medio quasi loco inter virtutem, & vitium consistat, quod totum a vano hominis proposito alium, & alium finem respiciente proficiscitur, ea propter hiæ in rebus agentis intentionem spectandam rectius asserit Purpur. in l. 1. num. 156. ff. si cert. pet. eumque sequutus Anton. Sola d. gloss. 2. num. 3. quæ si recta sit, armorum positio non solum ab omni vituperatione aliena, verum etiam admodum Deo accepta, & meriti loco esse, sicut è diverso quando deest rectus finis, per eandem peccati labes contrahi potest.

Quare Prælatos illos excusatione dignos puramus, qui cum videant consuetudinem hanc titulorum, & insignium retinendorum usu, & consensu penè omnium, qui dignitates in Ecclesia obtinent, receptam, eandem ipsi quoque, ut ad virtutes, quibus dignitates promeruerunt, consanguineos successores excitent. Itaque si quis est, qui insignia sua in turribus Temporum, vel ipsi etiam in Ecclesiis ponere velit, illud in primis illi curandum esse existimo, ut cum sibi finem præfigat, vel alios exemplo suo in exornandis ædibus sacris excitandi, vel quod instituti nostri ratio magis suadet insigniorum suorum appositione fidem tituli patronatus firmandi.

Id, quod clarum fit etiam ex adjunctis declarationibus. Episcopus non debet amovere arma, seu insignia, & monumenta, seu memorias suorum Prædecessorum ab Ecclesia, vel palatio Episcopali, maxime si fuerint constructa propriis ipsorum expensis. Sac. Congregatio super Episcopis in Messanensi 9. Martii 1593. & alibi 21. Novembris 1603. 26. Januarii 1604. 18. Septembris 1606. & 30. Aprilis 1609. Neque de paramentis, non obstant Concilio Provinciali, si in Metropolitana tolerantur 26. Januarii 1604. Unde coactus fuit per centenas Barro, qui eraserat insignia Episcopi a quibusdam paramentis factis ab Archipresbytero, & sua substituerat, ad restituendum omnia in pristinum 27. Novembris 1615. Nec fundatorum Ecclesiæ, vel Monasterii 9. Octobris 1618. Et si fuerint amota, restitui debent, ut prius 11. Augusti, & 6. Octobris 1645. Armaque ejus, qui Capellam ornavit, non debent amoveri 10. Februarii 1604. Sed ejus, qui nihil contulit, vel cui fuit erogata, pecunia resti-

restituta, debeat amoveri 15. Octobris 1601. Maxime si est laicus 28. Septembris 1596. & 20. Martij 1600. E contra Universitati permitti debet sculperre, seu apponere sua insignia in Ecclesia a se erecta, dotata, & restaurata, abique tamen eo, quod per appositionem hujusmodi insignium sibi acquiratur, vel augeatur aliqua ratio juris patronatus super ipsa Ecclesia 11. Augusti 1645. Attamen patroni debent manuteneri in quasi possessione tenendi in Ecclesia sua insignia 17. Septembris 1601. & 4. Septembris 1602.

Faciat igitur quisque, & patietur carpsi dictorio, quo Trajanum carpsit, & libavit, qui eum *herbam parietariam* dixit, quod nomen ubique inscriberet operibus, vel novatis. Quid mali? faciant alii, & inscribant.

CONSULTATIO XXVI.

An patronus, in quem legitimo titulo jus patronatus Ecclesie, Hospitalis, Capellae &c. translatum est, arma, seu insignia primi patroni inde auferre, & sua apponere, vel appingere possit?

HAud præter rationem id omnino licitum esse videtur ex eo, quod tradit Marin. Freccia de feud. lib. 2. aut. 47. n. 3. ubi dicit, si alienetur feudum in alium, donetur, vel vendatur, & in eo essent insignia prioris domini, posse novum successorem, & dominum illa amovere pro libito voluntatis; quia per alienationem validam jam definit ex toto dominus esse, neque aliquid jus penes alienantem remansit. Cum igitur nulla imago prioris Domini remaneat, priorque origo sublata sit, absurdum esse Justinianus inquit in l. 1. in pr. Cod. de stat. liber. tol. origine rei sublata ejus imaginem relinqui. Causa verò armorum, seu insignium in locum existentium erat dominium; eo igitur mutato, mutatur status, & conditio rei, cessatque causa causæ, extinguitur sequela, & accessorium ejusdem.

Deinde in eandem partem affirmativam faciunt tradita per Ancharanum, qui cons. 113. expressè concludit, quod armis fundatoris in Capella, vel sepultura pro se, & familia sua facta, appositis alii postea ex fœminis ejusdem familiæ descendentes sua etiam insignia conjungere possint, & Monachi id, deficiente etiam prole masculina, permittere debeant.

Sed præmissis non obstantibus, contraria sententia, uti favorabilior esse videtur, ita crebriori ab interpretibus calculo approbata, & recepta est, firmante eam post alios Lambertino de jure patr. art. 4. quæst. 5. numer. 12. ubi concludit, nullo modo arma primi fundatoris a Capella, Ecclesia, vel sepulchro esse amovenda, sed ibidem semper permanere debere in memoriam primi fundatoris, & ait, in hoc concordare omnes Doctores. Et hoc ipsum ante prædictum Lambertinum consulendo etiam decidit Anania respons. 86. circa finem, ubi dicit interesse memoriæ illius fundatoris, ut alia arma, vel insignia, quam sua non ponantur; quia per talia signa armorum conservatur memoria defuncti. Et pro hoc dicit optimè facere textum in l. legatum in fin. ff. de admin. rer. ad Civit. pertin. & quod notat Bald. in l. 1. C. ut nemini liceat. Nam memoria fundatoris per impressionem armorum alterius posset facile confundi quia successu temporis posset dubitari, quis illa Sacella ædificari fecerit, & sic non conservaretur dignitas agnationis fundatoris, quæ salva semper esse debet, l. 1. §. Sed & servus, ff. de ventr. inspici. Concurrit insuper in hanc sententiam Bart. in l. qui liberalitati §. nec ejus nomine, de oper. publ. disertè statuens, non esse licitum primi patroni insignia antiqua tollere, vel abradere, & ponere nova, ubi etiam per textum illum infert, Religiosos male facere, qui Capellas antiquorum fundatorum, in quibus adpicta sunt eorum arma, immutant, veterum patronorum insignia auferentes, vel delentes, uti etiam notat Roman. singul. 474. & refert Jo: de Terrarubra in suo opere de vinea Eccl. tract. 3. art. 6. concl. 8. in vers. damnabilis.

Ad quod facit textus in l. Si quando, C. de oper. publ. ubi habetur quoties opus publicum, ut palatium, ædes sacre, vel porticus reparatione indiguerit, licitum quidem esse imagines, statuas, scriptiones nominum, vel arma quorumcumque deponere, sed resectis ædificiis unamquamque remotam reportari, & proprio loco denuò collocari debere. Idem non ineleganter firmare videtur Menoch. de recuper. pos. remed. 15. num. 47. ubi inquit honoris causa patronis esse concessum, ut habere possint in Ecclesiis depicta familiæ insignia, quæ ab alio abradi sine domini injuria nequeant, allegans ad id Bartol. in d. l. 1. §. ne ejus nomine, ff. de oper. publ. ac Cæpol. tract. de servit. urb. præd. cap. 71. de pictura.

Præterea in confirmationem hujus conclusionis addunt textus in d. l. qui liberalitate, ibi: de inscriptione nominis sui operibus, si qua fecerit, capere per invidiam non prohibetur. Et ibi: non ejus nomine, cujus liberalitate opus extructum est, eraso, aliorum nomina inscribantur. Constat autem, eum, qui de novo Ecclesiam, vel Monasterium fundat, magnam exercere liberalitatem. Quare si idem in signum patronatus ibidem insignia familiæ suæ posuit, videtur id fecisse sub ea lege, ne unquam amoveantur per dict. l. qui liberalitate, & l. Si judices, C. eod. in legatum, ff. de administ. rer. ad Civit. pertin.

Denique non solum jure communi, sed particularibus etiam multorum locorum statutis cautum est, eos esse puniendos, qui alicujus familiæ insignia in Ecclesiis, aliove loco ad perpetuam memoriam collocata, corrumpunt, & delent. Et quidem Roman. d. singul. 474. scriptum relinquit, pœnam ejusmodi esse Judici arbitriam, cui subscripserunt Gom. §. pœnales, num. 5. Instit. de actionib. Curt. Jun. in l. Si quis, id quod num. 6. de jurisd. omn. Jud. Rebuff. in com. ad Reg. Const. Gall. tom. 3. tit. de mater. posses. art. 2. gloss. 3. num. 35. ex textu, ubi Bartol. in l. quæ liberalitate, ff. de oper. publ. Menoch. de arb. lib. 2. cent. 3. quæst. 281. ubi num. 6. dicit, extare Patavii statutum sub rubr. quibus liceat acquirere bona, cap. Nullus hominum, quo pœna quinquaginta ducatorum indicitur illi, qui arma, insignia, & epitaphia a sepulchris deleverit, atque corrumpit.

Nec verò illa, quæ initio quæstionis in contrarium adducta sunt, hanc decisionem infringunt. Quamvis enim arma, & insignia prioris domini per novum successorem in feudo alienato auferri, aut deleri posse concedatur, tamen aliud dicendum est, quando insignia tempore fundatæ, ac constructæ Ecclesiæ per patronum ad indicium juris patronatus apposita fuerunt, idque propter summum constructoris favorem; qui etiam extincto jure patronatus, durare censetur per rationes supra allegatas, quemadmodum etiam ipsemet Freccia allegato loco innuere videtur, insignia in Capella alicujus depicta, ex quibus demonstratur eam ab aliquibus de aliqua familia constructam fuisse, tanquam reliquias primævi juris durare debere, ibidemque ex Capicio, & Chassanæo sufficit, jus illud præeminentiæ, ac honoris ex prima fundatione acquisitum, non esse finitum, quemadmodum in simili etiam dissoluto feudo, remanent tamen reliquiæ ejusdem ex præstito fidelitatis juramento, ut testatur ex Bald. cons. 16. v. Porro, vol. 1. Fréc. d. auth. 47. sub num. 3.

Præterea non obstant quæ ex Ancharano inducta fuerunt. Nam in casu ab eodem in consultatione deducto aliæ rationes, ac circumstantiæ consideratæ fuerunt. Nam in primis Baronis illius, de cujus insignis ibi loquitur, Ancharani cognati pro augmento divini cultus ornamentis Capellam augere, & pro fratribus alendis multa adhuc in eandem Ecclesiam conferre proposuerunt, pro solatio tamen viventium sua etiam, relictis tamen prioribus, insignia ibidem affigere cupiebant. Ne igitur ob talem appositionem a bono proposito abducerentur, id eis propter affectionem, quam ad locum illum habebant, concedere, consulenti æquum visum fuit, ideoque consulendo conclusit, posse fratres Mendicantes de jure permittere descendentes ex via fœminea a fundatore sua arma imprimere, & aliis prohibere, & dictis Capellis, ac rebus ipsarum pro utilitate animarum fundatoris, & suorum disponere, prout iis visum fuerit expedire.

Ad hæc inter hanc quæstionem nostram, & casum ab Ancharano definitum, in re principali summa est discrepantia, quia nos de insigniis, quæ ad indicium, & signum juris patronatus ex constructa Ecclesia competentis posita sunt, loquimur; ille verò sermonem habet de armis gentilitiis, quæ in Capellis Fratrum Mendicantium juris patronatus incapacibus, collocata, sculpta, vel adpicta fuerunt. At in comperto est, quod jura, quæ loquuntur de jure patronatus laicorum in Ecclesiis, vel Capellis fundatis, vel dotatis per eos juxta ea, quæ habentur in rubr. & per tot. tit. de jur. patr. non vindicant sibi locum in Capellis fundatis per laicum in Ecclesiis, in quibus habitant Mendicantes. Nam in eis præsentatio, vel institutio eorum, qui servire debeant circa divina, non habent locum, & in dictis Capellis cessat jus patronatus, cap. indemnitate, in fin. de elect. in 6. Cum ergo in dictis Ecclesiis non sit reservatum ali-quod jus laicis liberè, & reservatum sit in administratione ipsorum Fratrum, possunt ergo disponere fratres de dictis Capellis, sicut de corpore Ecclesiæ suæ, nam judicantur tanquam membra Ecclesiæ, & tanquam accessorium sequuntur naturam sui principalis, & accessorium,

rium, de regul. jur. in 6. & l. cum principaliter, ff. de reg. jur. Et ex his manifestum est, præmissam nostram decisionem negativam per allatas dubitandi rationes non everti, sed firmam, solidamque persistere.

10 Ampliatur porro eadem decisio in terminis propositæ quæstionis, quod novus patronus non solum non possit mutare arma fundatoris a Capella, Ecclesia, vel sepulchro, sed neque etiam si ipse est alterius familiæ, sua insignia, seu arma sculpi facere, etiam remanentibus antiquis. Ita apertè volunt prædicti Doctores, & præsertim Anan. in conf. 86. & Bologn. in addit. ad d. conf. fil. cum quibus concurrat Anchar. d. conf. 113. in quo de Barone quodam differens, ait, licet fuerit finita agnationis dignitas illius Baronis, quia nullus de domo ejus supererat, tamen dicit, non debere extinguere ejus memoriam, sed extendi per aspectum ædificiorum, Templorum Dei, & similium, & ad hunc finem arcus triumphalis, & statum marmoreum sculpebantur in hac Urbe, in qua hæc scribo, ut illorum memoria, qui gloriose vixerant, & honores gesserant, in perpetuum haberentur. Qua in re modestus fuit Septimius Severus, qui, ut habetur ex Spartiano, Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio tempore labeantur, instauravit, nusquam prope suo nomine adscripto, servatis tamen ubique titulis conditorum. Quæ moderatio etiam in Alexandrum Severum derivata videtur. Quippe qui, ut est apud Lampridium, opera veterum Principum instauravit, & maxime pontes omnes, quos Trajanus fecerat. Aliquos etiam novos fecit, sed instauratis Trajani nomen reservavit. Idem & custoditum a Tiberio, utpote qui consimiliter ædificia, ut ait Dio lib. 57. quæ ab Augusto inchoata ad fastigium perduxit, Augultique nomen iis inscripsit. Quod non in Augusto tantum, sed & in aliis observavit, quorum ædificia cum instaurasset, nihil enim de novo ædificavit, præter Augulti templum, non suum, sed eorum, qui primum ea extruxissent, nomen iis inscripsit. Dissimilis sane non solum Domitiano, qui, teste Tranquillo cap. 5. plurima, & amplissima opera incendio absumpta, restituit, in quibus erat & Capitolium, quod rursus arserat, sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini authoris memoria, sed etiam nonnullis nostri temporis Magistratibus, qui restitutis aliquot Urbis parietinis superbe nomina sua inscribunt, & quasi Urbis non dicam Conditores, sed custodes insignibus veluti signaculis eam muniunt.

11 Deinde ampliatur eadem decisio, ut neque agnatus hæres jurispatronatus ex linea fœminina descendens primi fundatoris insignia immutare, aut sua apponere possit in Ecclesia, Capella, vel sepulchro fundatoris, ut nominatim consuluit Anan. in d. conf. 86. cujus decisionem sequutus est Angelus in suo test. ante fin. Glos. in verb. idem mandavit construi Capellam unam, ubi concludit, non solum hæredem, sed nec Rectorem, vel Conventum Ecclesiæ posse mutare nomen illius fundatoris Ecclesiæ, & ponere sub nomine alterius, & concedere alteri, nec posse mutare arma aliqua, allegans ad hoc Bartol. in l. 2. §. fin. ff. de oper. publ. Cæpol. de serv. urban. præd. in rubr. 71. de pñctur. in fin. ubi quæres de eo, qui fundavit Capellam, vel Ecclesiam, ibidemque in memoriam nominis sui apponere fecit insignia sua, an Clericis ea delere, aliaque substituere liceat? decidit negativè, videlicet id ipsum iis non licere, si & contra faciant Judicis arbitrio puniendos esse, l. Opus, ff. de oper. publ. Quod etiam statuit Romanus singul. 355.

CONSULTATIO XXVII.

An Matrimonium irritè propter impedimentum dirimens, bona fide contractum cum dispensatione Ordinarii facultatem non habentis, si per Summum Pontificem convalidetur, debeat iterum coram Parocho, & testibus contrahi, vel sufficiat novus consensus absque Parocho, & testibus?

1 Hujus quæsti refertur triplex sententia. Prima est eorum, qui dicunt semper renovandum esse coram Parocho. Secunda excipit calum, si scandalum, aut infamia oriretur. Tertia, satis esse consensus contrahentium inter ipsos solum.

2 Tenendum tamen est primò. Si matrimonium ejusmodi jam contractum fuit coram Parocho, & testibus cum impedimento occulto, habita dispensatione impedimenti, satis est renovari consensum inter ipsos tantum, idque ad evitanda scandala. Quia intentio Sacri Concilii Trident. sess. 24. de refor. matrim. cap. 1. requirentis præsentiam Parochi, & testium, fuit impedire peccata confurgentia ex clandestino. At id non militat in casu, in quo prius matrimonium, quamvis occultè invali-

lidum, tamen in foro Ecclesiæ validum fuit, & publicum; ideoque ratio legis non se extendit ad hunc casum, ut pluribus Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 37. Et ita declarasse Pium V. testatur Navar. in man. cap. 22. n. 70. Et disponitur per S. Pœnitentiarium, teste Leonio p. 2. de form. disp. matr. Videndusque idem Navar. lib. 4. tit. de eo, qui dux. in matr. conf. 3. n. 3. & conf. 4. n. 1.

Tenendum est secundo. Si Parochus, & testes non ignoraverant hujusmodi impedimenta, quando adstiterunt matrimonio, postea esset renovandus consensus etiam iis præsentibus. Item si esset periculum, ut detegatur impedimentum, & probetur in foro externo, tunc etiam celebrandum esset coram Parocho. Quia cum constet in foro Ecclesiæ esse nullum, non essent idonei testes valoris, sed nullitatis ejus. Idemque putat Sanchez, etiam si unus tantum ex duobus testibus, vel Parochus impedimentum nosset, eadem disp. 37. num. 10. Melius tamen tunc impetrari a S. Pœnitentia dispensationem, ut non obstante decreto Tridentini possint secretò inter ipsos renovare consensum.

Itaque si res est publica, debent rursus cum trina denunciatione, & omnibus aliis solemnitatibus contrahere, ut per Rot. in Hispalensi matrimonii 26. Februarii 1609. & rescriptis S. Congreg. Concil. Henrico Cardinali Legato Portugalliæ anno 1579.

Et ita quoque censuit S. Congreg. Conc. die 25. Maji 1657. nempe S. Congreg. Eminent. S. R. E. Card. Concilii Trident. Interpr. censuit, hujusmodi matrimonia esse nulla, sed prævia dispensatione Sedis Apostolicæ renovanda, servata forma Concilii Tridentini, dummodò impedimenta sint publica.

Verum cum aliàs sub die 28. Junii 1670. a Sac. Congregat. de Propaganda Fide occasione ejusdem dubii fuerint scriptæ literæ Internuncio Flandriæ, ut certiores faceret Ordinarios, & Missionarios illarum Regionum, qui sub prætextu facultatum dispensaverant in secundo, & tertio gradu, licet auctoritatem in dictis gradibus dispensare non haberent, matrimonia, ut supra, cum dispensatione bona fide contracta fuisse nulla, sed ex gratia a Sanctissimo convalidata. Verba prædictarum literarum sunt.

E' condiscesa benignamente la Santità Sua di convalidare con la pienezza dell' autorità sua li suddetti matrimoni con la dispensa di secondo, e terzo grado; ma vuole, che V. S. nel dar notizia di questa grazia alli suddetti Vescovi, e Missionarij, che hanno simile facoltà di dispensare in terzo, e quarto, semplice, e misto, avverta loro, che non occorre manifestarla a quelli, che non ne hanno scrupolo, e vivono in una invincibile ignoranza di esser stati dispensati da persone, che non avevano tal facoltà.

Sicque videntur inter se pugnare decretum S. Congregationis Concilii, dum in eo requiritur novus consensus utriusque conjugis, & literæ Sac. Congregationis de Propaganda Fide, in quibus, nedum non requiritur ullus consensus, sed etiam mandatur, ne conjugibus re-convalidatio matrimonii notificetur.

Ideo quæritur, an juridicè conciliari possint supradicta decreta? Et quatenus affirmativè sit respondendum, quodnam ex prædictis decretis magis consonet S. Canonibus, & expediat servari pro conscientiarum tranquillitate?

Ad 1. respondeo, posse facilè conciliari, itaut decretum Sac. Congreg. Concilii habeat locum, quando impedimenta sunt publica. Decretum verò Sac. Congreg. de Propaganda Fide locum habeat in casu, quo impedimenta sunt omninò occulta, & conjuges invincibiliter ignorent impedimentum de jure, vel de facto, & non sit spes, quod eis proderit significatio impedimenti, ut per Sanchez de matrim. lib. 2. cap. 28. num. 1. & 6.

Ad 2. utrumque est juridicum. Primum constat ex jam dictis, præsertim ex declaratione B. Pii V. ita declarante decretum Tridentini; quibus alia tradita per Pontium de matr. l. 5. c. 6. a n. 5. ubi refert declarationes S. Congreg. Conc. rescriptum Clem. VIII. ac S. Rotæ decisiones. Secundum probatur ex Innoc. III. in cap. Quia circa, de consangu. ubi consultus Pontifex de quibusdam, qui subreptitiâ dispensatione matrimonium contraxerunt, sic respondit: Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione grave videas scandalum imminere. Existimabant enim conjuges bona fide se legitime conjugatos esse, & ex veritatis detestatione timebatur grave scandalum. Quapropter Pontifex tacendum, & dissimulandum esse dicit, illosque in matrimonio illo putativo, & invincibili ignorantia excusato permittendos esse, ut per Navar. in can. Si quis autem, de pen. d. 7. a n. 67. & lib. 1. conf. in 1. edit. tit. de temp. ord. cum aliis, quos sequitur Sanch. loc. alleg. n. 12. in fin. Idem probatur & super eo, de cognat. spirit. in fin. ubi Doctores.

72 Pro conscientiarum verò tranquillitate magis expedit servari decretum Sacrae Congregationis Concilii. Tum quia est magis conforme ipsi Concilio Tridentino, quod exigit pro forma praesentiam Parochi, & testium, ac proinde ea requiritur, quando denuo celebratur matrimonium, cum tunc verè contrahatur. Siquidem, ut dictum fuit, si impedimentum, ratione cuius matrimonium invalidè fuit contractum, sit adeò notum, ut sufficienter quoad forum externum probari possit, debent contrahentes iterum coram Parocho, ac testibus consensus mutuos exprimere. Quia cum ex una parte prior contractus irritari possit propter probationes, quibus innititur, ex alia verò posterior, si sine Parocho, & testibus celebratur, in foro externo probari nequeat, possit ita contrahens, relicta uxore, cum qua secretò contraxit, alteri nubere, & ita sequerentur incommoda illa, quae Concilium summopere vitari intendit.

73 Contra verò si matrimonium invalidè coram Parocho, & testibus propter impedimentum aliquod occultum, celebratum fuit, non opus esse, ut contrahentes iterum coram illis consentiant, sed satis esse, ut privatim mutuos consensus edant, & exterius expriment. Quia finis legis latè a Tridentino de adhibendo Parocho, & testibus ad valorem matrimonii non se extendit ad casum, de quo agitur. Quia cum matrimonium coram Parocho, & testibus celebratum fuerit, si quis contrahentium resiliere vellet, ab Ecclesia impediretur, cum nullitas matrimonii sufficienter probari non possit, ut supponimus. Id, quod etiam est magis conforme aliis ejusdem Sac. Congregationis declarationibus S. Rotaë decisionibus, praxi S. Pœnitentiariae, & sententiæ gravissimorum Doctorum, quos sequutus est Pontius loco citato. Tum quia est magis iudicium. Quod constat ex ipsa declaratione Sacrae Congregationis de propaganda fide; in qua videtur Pontifex dispensare in manifestando conjugis impedimento, quemadmodum per dissimulationem illam Innocentius III. in cit. c. Quia circa, dispensationem inductam fuisse, ratione cuius illos rutos esse in priori matrimonio, quod invalidum erat, intelligunt ibi Glos. & Innoc. aliique Canonistæ. Ergo attento jure communi, id fieri non poterat; frustra enim esset dissimulatum, vel dispensatum. Sic quoque in Bulla Cruciatæ conceditur facultas dispensandi in matrimonio cum occulto impedimento, ut iterum occultè celebraretur, quod attento Tridentino id fieri nequit; inane enim esset privilegium, ut per Navarr. l. 4. cons. tit. 1. de spons. cons. 11. in 1. edit. & in 2. tit. de spons. impub. cons. 3. Tum denique quia cum agatur de animæ salute, in dubio tutior pars est tuenda, c. juvenis, de spons. sal. cap. ad audientiam 12. de homicid. d. cap. Si quis autem, de pœnit. d. 7. Glos. in c. un. de scrut. in ord. fac. & Doctores communiter.

74 Considerandæ itaque sunt rerum, ac casuum circumstantiæ, bona fides, & ignorantia invincibilis conjugum, pericula, scandala, quæ ex impedimenti notitia exoriri possint, & prout expedire animadvertetur juxta qualitatem personarum, ita dispensatio concedenda est, & exequuntor se gerere debet.

CONSULTATIO XXVIII.

An si vir fide dignus tradiderit alicui reliquias Sanctorum, possint exponi publicæ venerationi, approbante Episcopo?

1 **A** Sferunt Azorius instit. moral. lib. 9. cap. 8. quest. 7. & seqq. Fagundez de præcept. leg. lib. 1. præcept. 1. cap. 4. n. 4. Joannes Novarius Lucer. reg. in v. reliquie; fol. 226. ubi refert, ita fuisse declaratum a Sacra Congregatione in Viterbiensi 26. Junii 1627. Ratio autem est, quia attestatio viri prudentis, cum non sit in præjudicium alterius, facit plenam fidem, c. Parvulus, & c. Placuit dist. 4. de Consecratione, Bart. l. non Epistolis Cod. de probat. Cardinalis de Lugo de justit. disp. 39. sect. 2. num. 27. & Antoninus Morales Hist. Hisp. l. 17. c. 3. narrans inventionem quorundam Sanctorum Cordubæ, tradit in hac materia non posse haberi evidentiam, sed sufficere probabilitatem moralem, & ita in praxi fuit observatum.

2 Nam Innocentius VIII. Lanceam, quæ Christi latus aperuit, approbavit, nullo alio adhibito teste, nisi quia a Bajazete Turcarum Tyranno eam acceperat: & Venetiis in Ecclesia S. Francisci colitur Sanguis Christi Domini, nulla alia fide, nisi quia Trivitanus nobilis Venetus à Constantinopoli dixit se attulisse, & sic de singulis, Cordub. l. 1. qu. 17. ubi alterius arguit, tanquam suspectum de hæresi, qui non adoraret hostiam positam in Altari, etiam si ab uno Sacerdote sine alio teste sit

consecrata, cum non sit fundamentum dubitandi de viro probo, attestante hujusmodi reliquias esse extrahatas à Cœmeterio, in quo constat, fuisse conditas; injuriosum enim esset hujusmodi testimonium non approbare.

Aliam rationem addit Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. disp. 55. sect. 55. sect. 2. vers. Sed queret aliquis; reprobatis enim prius hæreticis, qui venerationem reliquiarum non prototypon referebant, ut facilius excitaret fideles ad earum cultum, respondet argumento super incertitudine concludens, in hac materia non esse majorem certitudinem requirendam, quia in ratione formali adorandi, nullus potest esse error, sed sufficere, si approbantur ab Episcopo, ut præcipit Sacrum Concilium Tridentin. sess. 25. de ref. in decr. de invoc. vener. & reliq. sanct. & censuit Sac. Congregat. in remissionibus ad dictum decretum. Quare censeo, posse Episcopum in sua Diœcesi exponere ad publicam venerationem hujusmodi Reliquias ex præscripto in prædicti decreti Tridentini.

CONSULTATIO XXIX.

An Religiosi Ordinum militarium, qui exercent curam animarum, iisdem Ordinibus annexam, apponi, ac removeri soliti ad nutum eorum Magni Magistri, faciant tuta conscientia fructus suos, inspecto Sacro Concilio Tridentino cap. 1. sess. 23. de reform. quando dimisso substituto pro servitio curæ Animarum, approbato ab eorum Magno Magistro, de ejus licentia, & mandato alibi inserviunt Ordini?

Censeo affirmative respondendum. Quamvis enim Sacrum Concilium loc. cit. injungat onus residendi habentibus curam animarum sub pœna etiam amissionis fructuum; hoc tamen non procedit, dum ipsi ex causa ab Ordinario cognita, & approbata absunt, dimisso Vicario, pariter per Ordinarium approbato, assignata competenti mercede, sicut patet ex illis verbis, ibi: Ita tamen, ut quandocumque eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, Vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant.

Igitur, si Rectores Parochialium, illas in titulum retinentes tempore absentiae de licentia Episcopi faciunt fructus suos, eo facilius hoc affirmandum est in istis Vicariis amovibilibus, habentibus exercitium curæ absque titulo, & institutione, servitoribus etiam nuncupari solitis, Seraph. dec. 923. in princip. & in Hispanen. Juris amovendi Curatos 21. Junii 1641. coram Peutingerio.

Non officit, quod Concilium loquatur de licentia concessa per Ordinarios, cum sub tali nomine, ad effectum, de quo agitur, veniant etiam Abbates, atque alii jurisdictionem habentes, Barboz. de offic. & potest. Episc. alleg. 53. num. 95. & 96. par. 3. & consequenter suffragatur etiam hujusmodi Magnis Magistris, omnimodam jurisdictionem habentibus, ut ex eorum privilegiis.

Minus refragatur, quod Concilium subdat hæc verba: discedendi autem licentiam in scriptis, gratisque concedendam ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa, non obtineant; sive quia non agimus de justa causa licentiae discedendi; sed supposita illius validitate, quaeritur, An dicti Religiosi faciant fructus suos, absentia durante, eo vel maxime, quia dum illorum servitium tendit ad utilitatem proprii Ordinis, a quo, tanquam magis apti ad id eliguntur, ex gravi causa dicuntur abesse, Abb. in c. ad audientiam num. 8. de Cler. non resid. Rot. decis. 222. num. 3. & 4. par. 2. divers.

Verum cum hi Magni Magistri, ut supra diximus, ad suum libitum ponant, & amoveant dictos Vicarios, inde assequimur, quod possint etiam permittere, quod Vicarius antea deputatus relinquat substitutum, ab ipsis approbandum cum debita mercede, retinens per se reliquos fructus, cum in substantia hæc sit tacita remotio, mediante subrogatione alterius ad tempus cum diminutione salarii; taciti autem, & expressi par est ratio; l. cum quid ff. si cert. petat. & l. triticum 93. ff. de verb. obligat.

Hinc sicuti dubitari non potest, stantibus dictis suppositis quin hi Magni Magistri possint remove Vicarium destinatum ad servitium alterius Conventus Ordinis, illi relicta portione fructuum Parochialis, & respectivè alium deputare cum limitato salario, ita etiam in casu præsentis affirmandum videtur, quod Vicarii, qui dimissis substitutis approbatis a Magno Magistro, cum certa mercede de licentia absunt in servitium Ordinis, faciant fructus suos.

CONSULTATIO XXX.

An liceat Episcopo suppressere beneficia, Canonicatus, & dignitates?

- R** Espondeo, licere de jure communi, ubi concurrunt iusta causa, & consensus Capituli, textus sunt in c. cum accessissent 8. de Constit. ubi Glossa Magna v. confirmatum, in cap. sicut unire 8. de excess. Prælat. & tradunt Innoc. in d. cap. cum accessissent numer. 1. & seqq. ubi & cæteri antiqui scribes, Azor. instit. moral. relatus a Barbof. de Canon. & dignit. cap. 3. numer. 18. & seqq. Idem de potest. Episc. alleg. 67. per tot. plenè Lotther. de re benef. lib. 1. quest. 28. num. 78. ac Rot. coram Mantie. decis. 114. num. 2. Quamvis suppressio fiat per modum dismembrationis, tollendo, & dismembrando ab uno, & dando, & concedendo alteri, ad latè tradita per Tambur. de Jur. Abb. tom. 3. disp. 15. qu. 6.
- 2** De Jure speciali Sacri Concilii Trid. id quoque Episcopis reperitur permissum sess. 24. de refor. cap. 15. ubi latè Barbofa, & in dicto tract. de Canon. & Dignit. cap. 3. num. 18. Bellarmin. ad d. text. Conc. per tot. & signatè in observ. in princ. & ibi S. Congregatio censuit, suppressionem factam ab Episcopo, & Capitulo Aretino de quatuor Canonicatibus fuisse legitimam.
- 3** Ad terminos Juris communis causa sufficiens est fructuum diminutio, cum quibus supportari nequeant omnia onera, quæ sunt beneficio annexa, ut docent ferè omnes supracitati, & ex capit. ult. de verb. signif. tradit Lotther. de re benef. lib. 1. qu. 28. n. 80. 83. & seqq.
- 4** Ad terminos S. Concilii sufficit, quod præbendæ sint frequentes, & tenues, sunt verba Concilii in d. c. 15. sess. 24. de reform. & sequuntur Barbof. in d. cap. & Bellarm. in observ. ad idem in princ.
- 5** Sunt demum, qui dicant, necessarium esse beneplacitum Papæ, & tutius rem geri, si illud impetretur, Gloss. in d. c. cum accessissent v. confirmatum, Butr. idem num. 15.
- 6** Quantum verò attinet ad solemnitates, Episcopus ad talem suppressionem devenire debet cum consensu totius Capituli.
- 7** Quantum verò ad causam, illa Juris communis probari debet, perpetua scilicet diminutio fructuum, & impossibilitas supportandi onera illis annexa, ac illa Sac. Conc. Trident. quod præbendæ sint frequentes. Quod facilius admittendum, si suppressio non est facta in favorem Capituli, sed in commodum Sacristiæ, & quod proinde nullum remanet dubium, quin Capitulum potuerit dictam suppressionem autorizare, ut dixit in hac specie Barbof. d. alleg. 67. num. 9.

CONSULTATIO XXXI.

An, & quatenus, præsupposita etiam legitima licentia, Confraternitates suas processiones facere possint? Ubi an, & quatenus in bonis alienandis Confraternitatum laicorum requiratur assensus Apostolicus? Ad rem adducuntur decreta Conciliorum, Patrum, & Imperatorum.

- R** Espondeo, hujusmodi processiones non possunt extendi ultra limites processionum, quæ ex devotione Confraternitatibus permittuntur, debentque contineri intra terminos habiles, & a jure permixtos absque alterius detrimento; quia in licentia Principis, etiam motu proprio, & simpliciter concessa, semper tacitè subintelligitur clausula, absque alterius detrimento, l. 2. §. Si quis a Principe ff. ne quid in loco public. Abb. in cap. 1. num. 20. de judic. ac etiam licentia censetur concessa, salvis terminis habilibus, & servatis a jure requisitis, Rota decis. 84. num. 4. part. 2. divers. & decis. 106. num. 10. post Mangil. de subbas.
- 2** Proindeque servanda est per Confratres forma a jure præscripta in processionibus Confraternitatum, ut nempe processio protendi non debeat ultra circuitum murorum Ecclesiæ, seu ad summum vici proximi Ecclesiæ, ubi sita est Confraternitas, sicut pluries declaravit Sac. Congregatio Rituum, & Sacra Congregatio Episcoporum, & Sacra Congregatio Concilii in casibus, plenè relatis ab utroque Novario, nempe in Lucern. Regularium verbo processiones in fin. & in Summa Bullar. tit. de process. Regular. a Lezana in Sum. quest. regul. part. 4. v. processio num. 8. & 9. Gavanto in manuali Episcoporum v. processio numer. 49. Barbofa in Sum. Apostol. in v. processio num. 26. & duob. seqq. quæ declarationes sunt hujusmodi. Sacra Rituum Congregatio inherendo decretis, alias in similibus factis, censuit, non licere Regularibus, neque Confraternitatibus laicorum facere processiones, nisi intra clau-

stra Monasterii, carentibus verò claustris, nonnisi intra ambitum, hoc est prope muros Ecclesiæ, extra verò ambitum, nonnisi de licentia, consensu, aut cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quæ in hoc habent speciale privilegium aliter faciendi, die 26. Februarii 1626. in una Hispanen. T. Tegrinus Secretarius.

Sacra Congregatio ad tollendas difficultates, quæ quoti-
die oriuntur circa processiones, quæ fiunt, tam per Regular-
res, quam per Confraternitates in Ecclesiis Regularium,
inherendo decretis alias in similibus factis, & signanter in
Cæsaraugustana 17. Martii 1627. censuit, in processionibus
fiendis, tam per Regulares, quam per Confraternitates lai-
corum ita imposterum servari debere, ut in Ecclesiis habentium
claustrum processiones fieri non possint, nisi intra clau-
stra, & non extra, in Ecclesiis verò carentibus claustris fieri
possint intra ambitum, hoc est, prope muros Ecclesiæ, si-
ve exiundo a janua Ecclesiæ, & per aliam intrando, si-
ve per eandem, & prope muros Ecclesiæ, extra verò ambi-
tum Ecclesiæ non licere, neque Regularibus, neque Confrater-
nitatibus facere processiones, nisi de licentia, consensu,
& cum Cruce Parochi, exceptis tamen illis Ecclesiis, quæ
habent in hoc speciale privilegium faciendi processiones per
alia loca, quibus per hoc decretum S. Congregatio non in-
tendit præjudicari, & de hac declaratione testatur Le-
zana in Summa v. processio Regularium num. 9.

Ex quibus, aliisque præallegatis etiam convincitur ex-
tra ambitum, seu vicum, proximiorum muris Ecclesiæ,
processionem protendi non posse absque Cruce, & in-
terventu Parochialis, & sic protendi non posse ulterius
absque interventu Crucis Cathedralis, si unica est. Qua-
re extensio per Civitatem in processionibus Confrater-
nitatum non permittatur absque interventu, & Cruce
Parochialis, Barbof. de offic. & potest. Paroch. cap. 12. n.
13. & in Sum. Apostol. decis. in v. processio num. 16. Leza-
na loco supra allegat. & in processionibus Confraternita-
tum non licet deferre Crucem, quæ per Clericos præ-
ferri solet, sed Imaginem Crucifixi, & Sanctorum ex
Concilio 7. Mediolanensi per Gavant. in suo manuali Episcoporum
v. Confraternitates n. 51. Vel saltem in omnem
casum spectat ad Episcopum cum consilio Capituli Ca-
thedralis statuere, quò dirigenda deducendaque sit pro-
cessio hujusmodi, quia indubitatum est, & sæpius Sac-
ræ Congregationes declararunt, processiones dirigendas
esse, quò voluerit Episcopus cum consilio Capituli, &
ad eundem cum eodem consilio spectare rationem pro-
cessionum præscribere, non obitante immemorabili con-
suetudine in contrarium, Campanil. in divers. jur. can.
rubr. 12. cap. 13. num. 18. Franciscus Leo in thesaur. fori
Ecclesiast. par. 4. cap. 2. num. 145. Barbof. alleg. 78. num.
4. & in collect. ad sess. 25. de regul. cap. 13. num. 43. 45.
& 46. & in Sum. Apostol. decis. in v. processio num. 1. &
seqq. Ricc. decis. 379. num. 4. Aldan. in compend. Canonic.
resol. lib. 2. tit. 8. num. 31. Rubeus in aphor. Episcopali-
bus v. processio num. 2. Ex quo abusus, si qui sunt, coer-
ceri possunt, remittendo id arbitrio Episcopi, quia pro-
cessiones ex devotione Populi, & Confratrum introdu-
ctæ possunt ex causa ab Episcopo prohiberi, sicut alias
declaravit Sacra Congregatio Rituum in Elborensi 14.
Januarii 1617. Barbol. in collect. Bullar. v. processio, &
Rubeus in suis aphorismis Episcopalibus eodem verbo pro-
cessio num. 6.

In casu verò, quo Cathedralis, & Collegiata Eccle-
sia vellet easdem processiones facere, cenfeo, celebra-
tionem festivitatis cum processione in utraque Ecclesia
fieri debere, diversis tamen diebus arbitrio Episcopi, in-
cipiendo pro prima vice a Cathedrali. Quod verò ad
alienationem bonorum hujusmodi Confraternitatum Do-
ctores aliquot, juris Civilis præsertim, suis ambagibus
rem hanc perplexam, & obscuram reddiderunt. At eo-
rum, qui accuratius illam disceptarunt perspicua, & di-
lucida expositio est hujusmodi.

Præ omnibus adnotanda sunt verba Pauli II. in Ex-
travaganti: Ambitiose de reb. Eccles. non alien. Ad unam-
quamque enim rem examinandam, momentoque suo
ponderandam inspiciendum est ejus principium. Ea sunt
hujusmodi: Ambitiose cupiditati, &c. immobilia, &c. Deo
dicata, ex quibus Ecclesiæ, Monasteria, & pia loca regun-
tur, &c. Eorumque ministri sibi alimoniam vindicant, &c.
occurrere cupientes, omnem alienationem, omneque pactum
per quod ipsorum dominium transfertur, &c. fieri prohibe-
mus. Et mox: Alienanti verò bona Ecclesiarum, Mona-
steriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Ro-
mano Pontifice, &c.

Videndum igitur est, an hujusmodi Confraternitates
dicantur loca pia, & quidem in hac specie quod sint,
ac dici possint loca pia volunt Speculator in praxi, ac
theoria magister in tit. de instrum. edit. §. nunquam n. 62.
Jo: Andr. in cap. Joannes vers. Unum est, quod refragatur

de testam. Abb. in cap. fin. not. 2. eod. tit. Caltr. conf. 167. num. 4. vol. 3. Alex. conf. 219. num. 2. vol. 1. Rebuff. in tr. de confratr. num. 2. Gabr. de pia caus. concl. 1. num. 5. & segg. Valasch. decis. 105. Tum quia de relictis Confraternitatibus, tanquam relictis piis locis, debetur quarta Episcopo, per Barbat. conf. 1. num. 4. col. 1. Alex. conf. 102. num. 5. vol. 7. Ubald. de Can. Episcop. cap. 15. num. 5. & segg. Tum quia Episcopus potest, ac debet eas, tanquam pia loca visitare, Feder. de Sen. conf. 111. S. Concil. Trident. sess. cap. 8. de reform. Et tum quia legatum piæ causæ factum eis concedi potest, Caltr. conf. 5. vol. 2. Alex. conf. 102. num. 3. Decius plures alios adducens conf. 72. col. 3. volum. 1. Paris. conf. 34. num. 5. volum. 3. Tum etiam quia in illis opera multa pietatis exercentur, Capra conf. 54. numer. 10. Dec. dist. conf. 72.

8 Hoc posito fundamento, pro hujus questionis facili resolutione tres juris certissimæ conclusiones constitui debent. Prima est, Extravagantem Ambitosæ procedere etiam in alienatione bonorum, non solum Ecclesiarum, & Monasteriorum, sed etiam omnium quorumlibet locorum piorum, ut per Abb. in cap. nulli in fin. eod. tit. Franch. in cap. 1. eod. pariter tit. in 6. Paris. d. conf. 34. Felin. conf. 12. & in cap. de quarta de præscript. Dec. d. conf. 72. & 158. Et habetur expressè in d. Extravaganti verbis superius relatis.

9 Secunda est declaratoria primæ, ut scilicet, tunc illa procedat, quoties dicta loca fuerint Episcopi autoritate fundata, sive erecta, Rebuff. in compend. alien. rer. Eccles. num. 56. & 57. Rodoan. quest. 28. num. 12. Afflict. de jur. probor. num. 12. Cæf. de Barz. decis. Rotæ Bonon. 124. Valasch. decis. 105. Sayr. decis. 3. de relig. dom. ac de Ponte conf. 18.

10 Tertia conclusio est, Quoties bona hisce Confraternitatibus eo animo sunt legata, donata, data, ut ad opera Ecclesiæ, sive Oratorii necessaria, & ad divinum cultum, necnon ad sacram suppellectilem, aliaque Ecclesiæ ornamenta, atque ad pauperes sublevandos, puellasque miserabiles nubendas, pro elemosyna eroganda Sacerdotibus ibi celebrantibus, ac pro sustentatione presbyteri Rectoris ordinarii, aliorumque ministrorum in earumdem Confraternitatum Ecclesiis existentibus, talia loca judicanda sunt, pia atque adeo eorum bona non possunt alienari sine solemnitatibus requisitis in alienandis bonis Ecclesiarum, ac piorum locorum. Ita præ cæteris tradunt Zabarel. conf. 11. col. 1. ac per tot. & conf. 13. in princ. Soccin. Sen. conf. 82. num. 34. vol. 4. Quam conclusionem procedere, etiam si in Confraternitatum erectione non intervenierit Episcopi autoritas, docent Rebuff. in d. compend. numer. 34. Guttier. lib. 1. can. quest. cap. 9. in fin. Cæf. de Barz. d. dec. 124. Joseph Ludovic. decis. Perus. 93. ac Rota Romana, in qua dictum fuit, quoad prohibitionem alienationis nullam esse differentiam inter bona Ecclesiastica, & Confraternitatum laicalium, ut refert Seraph. decis. 724. num. 7. & ita demum firmat Menoch. de remed. possess. remed. 15. numer. 16. & 34. qui sic intelligendos esset ait Doctores aliter sentientes, estque ad mentem d. Extravagantis.

11 Eoque magis id asserendum est, si accesserit saccus, quo induitur Confraternitas, quo signo distinguitur a laicali, ut per Rotam in una Beneficiatus S. Laurentii in Damaso 7. Februarii 1628. coram Durano par. 3. div. decis. 144. num. 1. Concurratque insuper Ecclesia, quæ sit ejusdem Confraternitatis, quæque absque autoritate ordinaria, vel Pontificia fundari, aut erigi non potuit, ut per Rotam coram Cerro in Cajetana bonorum 3. Decembris 1649. §. quod autem. Quando enim alicui Ecclesiæ unita est, atque aggregata aliqua Confraternitas, exigente præsertim ab ea Camera Apostolica solutionem decimarum, quæ solvi solent pro solis bonis Ecclesiarum, & locorum piorum, non solum resultant qualitates in d. Extravaganti expressæ, sed tollitur possibilitas, quod ejusmodi Confraternitas possit esse laica, dum ejus bona constata sunt ex bonis legatis ad divinum cultum, super quibus laici nullam possunt habere, neque exercere jurisdictionem.

12 Atque ex his conciliantur, quæ tradit D. Cardinalis de Luca in hac materia, alique præsertim juris Civilis periti, qui non considerant loca, sed personas. Cætera in hanc rem vide, quæ alibi dixi.

13 Fuit hic certè bonorum Ecclesiasticorum olim laudabilis, optimusque usus, & ne humana audacia iis, sive per venditionem, aut commutationem, aut legationem, aut quacumque alia ratione ab Ecclesiis abalienando, & in profanos usus convertendo abuteretur, multis Conciliorum decretis, sanctorumque Imperatorum, & Patrum statutis id inhibuit fuit. Nam in Ancyra Synodo circa annos Christi 308. statuitur, Presbyteros res Eccle-

sie non debere vendere cap. 15. & 12. qu. 2. can. Si quis. In Arelateni Synodo secunda anno 326. sancitur cap. 28. ut qui oblationem fidelium suppresserit, aut negaverit, ab Ecclesia, cui fraudem fecit, excludatur. Confirmatur in Vasensi Synodo. Et quia multis in locis, quæ Ecclesiis conferebantur, ab Episcopis nonnullis præripiebantur, perexiguo Ecclesiis relicto, idcirco in Antiochena Synodo decernitur anno 344. ut Episcopus, si convertat res Ecclesiæ in suos usus domesticos, ejusque commoda, vel agrorum fructus domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiiisve committat, penas persolvat cap. 25. Extat etiam Canon, in quo sancitur, ut irrita sit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque subscriptione, & collaudatione Sacerdotum, & vicissim Sacerdotum abalienatio sine approbatione Episcopi. Hoc decretum 12. quest. 2. sine exceptione dicitur esse ex Epistolis Leonis Papæ ad Episcopos Siciliæ. In decretis autem Iyoni lib. 2. legitur in impresso exemplari, esse ex Concilio apud Valentias, sed invenitur nec in Epistolis Leonis, neque in Valentino Concilio vel Gallix, vel Hispaniæ, verum extat in decretis Concilii Carthaginensis 4. cap. 32. tom. 1. Conc. Idem statuitur in Agathensi Synodo cap. 7. & 48. 49. & 51. & confirmatur a Symmacho I. Papa in decretali sua cap. 1. & in Synodo Romana ab eodem habita. Item in Turonensi c. 2. & Aurelianensi 5. cap. 13.

In eandem sententiam Justinianus Imperator l. 43. C. de Episcop. & Cler. Episcopis mandavit, ne ea, quæ Ecclesiis relicta sunt, sibi adscribant, sed in necessariis usus Ecclesiæ impendant. Idem sanxit, vasa sacra, & vestes non posse oppignorari, aut alienari, nisi ob captivorum redemptionem lib. 18. C. de sacros. Eccles. In Concilio Carthaginensi 4. anno 401. cap. 95. sancitur, qui oblationes Defunctorum aut negent Ecclesiis, aut cum difficultate reddant, tanquam egentium necatores excommunicandos 13. quest. 2. can. qui oblationes. Idem præcipitur c. 4. Agathensis Synodi 13. quest. 2. can. Clerici, vel seculares 13. & in Vasensi cap. 4. 13. quest. 2. can. qui oblationes, Aurelianensis 5. cap. 16. Matisconensis 1. cap. 4. ut licet videre apud Carranzam in epit. Concil. fol. 150. & 164. In Romana Synodi 6. a Symmacho celebrata sub anathematis pœna præcipitur, ne ullus bona Ecclesiæ a fidelibus oblata occupet, & quasi propria possideat. Idem sancitur in Concilio Parisiensi 1. cap. 1. Carranza fol. 229. 6. In Synodo Aurelianensi 4. cap. 19. constituitur, ut quod Ecclesiæ collatum sit, nec a collatore, neque ab illius heredibus repetendum, Carranza fol. 122. 6. Item, ut quæ Episcopus Ecclesiæ dederit, heredes sui non auferant cap. 14.

In Concilio Toletano 2. anno 529. habito c. 4. sancitur, ut Clericus Ecclesiæ, cui præest, agellos, vineas, & alia hujusmodi usque ad diem obitus sui possideat, nec suis propinquis ea testamento leget, sed Ecclesiæ relinquat. In Aurelianensi Synodo 4. anno 550. juxta Panvinum celebrata, decernitur, ut si quis Episcopus alterius Ecclesiæ Clerico de facultatibus suæ Ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donaverit, post ejus obitum, qui acceperit, ad Ecclesiæ jus, de cujus facultate discesserat, revertatur, Synodus Aurelianensis 5. cap. 14. sancivit, ut nullus Episcopus aut cujuslibet ordinis Clericus, vel alia quæcumque persona, alterius Ecclesiæ res aut petat, aut accipiat. In Synodo Hispanensi 1. cap. 1. statuitur, ut Episcopus, qui res proprias, exceptis filiis ac nepotibus, alteri, & non Ecclesiæ suæ dimiserit, quidquid de Ecclesiæ rebus, aut donaverit, aut vendiderit, aut quocumque ab Ecclesia transulerit, irritum habetatur. In Toletana Synodo 9. anno 658. juxta Panvinum, juxta alios autem anno 673. habita decernitur cap. 1. ut nullus Sacerdotum vel ministrorum ex rebus Ecclesiæ, quæ a fidelibus largiuntur, aliquid auferat, vel juri suo connectat. Ita etiam Eugenius I. Romanæ Ecclesiæ Episcopus Romæ in Conventu statuit, Episcopis non licere Ecclesiæ bona in proprios usus convertere. Et quò minùs hoc fieri possit, filiis ac nepotibus, & propinquis ejus, qui construxit, vel ditavit Ecclesiæ, licentia datur, ut si Sacerdotem, seu alium ex collatis rebus viderit surripere, ipsum aut compescant, aut Episcopo indicent. Quod si reus pergat, excommunicetur. In Toletana 9. Synodo cap. 6. sancitur, si Episcopus tertiam partem, quæ sibi de oblationibus debetur, aut ipsi Ecclesiæ, unde habet, aut alteri, quam elegerit, velit conferre, ratum ac firmum habeatur, Carranza in epit. Concil. hic ad marginem addit; Nota, inquit, quod hic nulla fit mentio consanguineorum, sed tantum Ecclesiarum ipsius. In Synodo Nicæna secunda, anno septingentesimo octogesimo octavo, celebrata statuitur c. 12. Si quis Episcopus, vel Monasterii Præfatus ex Episcopatus, vel Monasterii agris in Principis alicujus, aut Magistratus manus alienet aliquid, vel alteri persone

tradat, ut ea traditio sit nullius momenti. Item: Ne liceat ex huiusmodi bonis quicquam sibi vindicare, vel propriis cognatis largiri. Sed si sint pauperes, ut pauperibus suppeditet, non autem eorum pretextu res Ecclesie venundet. Sin autem detrimentum afferre causetur, nec quidquid ex agro emolumentum percipi, ne sic quidem Magistratibus, aut Principibus, qui sunt eo loco, venundet prædium, sed Clericis, vel agricolis. Si autem aliqua improba calliditate utentur, & ab agricola, vel Clerico agrum præses, vel Magistratus emerit, sic quoque nullius sit momenti venditio, & Episcopatus, vel Monasterio restituatur. Qui secus fecerit, si sit Episcopus, vel Monasterii Præfectus exturbetur ab officio. Aquilgrani Synodus habita fuit sub Pipino, Ludovici filio anno 829. in qua multa decernuntur contra eos, qui negabant peccatum esse res sacras Deo, & Ecclesie donatas ad alios usus conferre tom. 3. Concil. In Concilio Generali 8. Constantinopolitano anno 870. habito cap. 15. decernitur, ut Episcopo vendere, vel utrumque alienare vasa, aut vestes sacras, nec ullas rusticarum possessiones venundare liceat, ne propter hoc Ecclesiæ redditus laedantur. Eodem Concilio cap. 18. præcipitur, ut res, quas Ecclesie ex longa consuetudine habeant donatas, & ab eis 30. annos possessa sunt, nequaquam a seculari potestate eis subtrahantur. Qui contra fecerit sit sacrilegus. Et Carolus Calvus in Epist. ad Clerum Ravennatem scribit, Episcopos, & Rectores Monasteriorum, ac rerum, seu facultatum Ecclesiasticarum dispensatores, eas non ut propriis, sed ut vota fidelium, pretia peccatorum, stipendia servorum Dei, & pauperum debere fidei devotione tractare.

- 16 In Moguntina Synodo anno 888. habita cap. 11. in-vasores prædiorum Ecclesie infamia, anathemate, & exilio jubentur puniri. In Provinciali quadam Synodo Gallicæ a Caloro Simplicio habita, decernitur circa annum Domini 975. bona Ecclesiastica sancta esse debere, quæ nefas sit politicis viris abalienare, atque in profanum usum convertere. P. Æmilii in vita Caroli Simplicis. Urbanus II. in Synodo Claramontana anno 1095. statuit, ut laici nec decimas vendat, neque retineat. In Lateranensi Concilio sub Alexandro III. habito anno 1180. statuitur quoque ne laici decimas Ecclesiarum in alios laicos possint aliquo modo transferre. Si quis verò receperit, & Ecclesie non tradiderit, Christiana sepultura privetur cap. 24. & cap. 29. sancitur, ne rectores, & Consules Civitatum Ecclesiis onera imponant, & gravibus, crebrisque exactionibus eas premant, ita ut sive fossata, sive expeditione, sive qualibet alia sibi arbitrentur agenda, de bonis Ecclesiarum, Clericorum, & pauperum Christi usibus deputatis circa hæc Ecclesiis non sint oneri, & molesti. In Tironensi Synodo ann. 1163. ab Alexandro III. habita præcipitur, ut quisquis alicui laico Ecclesiam, decimamve concesserit, excommunicatur. Aventinus lib. 6. annalium in Synodo quadam Alemanniæ anno 1224. sancitur: si fundatores Ecclesiarum, vel heredes ipsorum partem decimarum, vel aliorum proventuum Ecclesiasticorum, in quibus jus habent patronatus, sibi retineant ex pacto; & nihilominus representent Clericos ad easdem, anathemate feriuntur; cum Clericis, qui ita Ecclesiis representantur, & terra ipsorum interdicto Ecclesiastico subiaceat tom. 3. Concil. Edita quoque sunt aliquot decreta hac de re in Colonienſi Synodo anno 1266. habita, & in Tridentina, de quibus alibi.

CONSULTATIO XXXII.

An consuetudo, ut primo loco nominatus a patronis ad Parochialem Ecclesiam de jurepatronatus, instituatur absolute sine concursu, & secundo loco nominatus intret solum in casu defectus primi, sit valida, & servanda?

- 1 Censeo respondendum, huiusmodi consuetudinem, quatenus etiam legitime probaretur, non esse habendam in consideratione, atque adeo instituendum esse concursum inter dictos duos præsentatos; quia si concursus requiritur, ut ex infra dicendis requiritur, non potest evitari respectu contrariæ consuetudinis juxta antiquam adnotationem Sacræ Congregationis ad Concil. cap. 18. sess. 24. de reform. in hæc verba: Omnis cura atque diligentia adhibenda est, ne prava consuetudine usus inducatur apud Episcopos Jurisdictionis Venetæ, ut in vacationibus Parochialium Ecclesiarum non adhibeatur examen, quod vocatur per concursum, sed curandum est, ut decretum Concilii Tridentini, & motus proprius Pii V. in huiusmodi concursu omnino servetur. Ponderato præsertim, quod talis consuetudo dicitur prava, & consequenter irrationabilis, & rejicienda, & ponderata dispositione tam Sacri Concilii, quam dictæ Constitutionis Beati Pii, ubi irritantur provisiones aliter factæ, ex qua irritatione so-

Tom. VIII.

nante in decretum irritans non potest induci consuetudo in contrarium, cap. si eo tempore de elect. in 6. Gonzal. gloss. 67. num. 12. & seq. Gratian. discept. forens. cap. 9. 44. num. 7. Rota decis. 149. num. 2. par. 2. div. & decis. 514. num. 26. & seq. tom. 3. 4. part. rec. & d. 302. num. 13. part. 5. rec.

Res ergo reducitur ad videndum, utrum in dicta 2 forma præsentationum intelligatur necessarius concursus, qui tantum requiritur, quando patroni laici præsentant, illique solum admittuntur ad concursum, & ex illis Episcopus eligit digniorem, ut ex declarationibus S. Congregationis firmat Gonzal. gloss. 6. num. 134. Garz. part. 9. cap. 2. num. 255. cum aliis per Vivian. de jurepatr. lib. 10. cap. 1. num. 59. & declarationes etiam habentur impressæ ad d. cap. 18. sess. 24.

Et necessarius omnino videtur, quia sunt in effectu 3 præsentati duo, licet prætendatur secundò loco præsentatus causativè in defectum primi, quia illa verba primo loco, & secundo loco sunt æquivoca, & æquè possunt intelligi cumulativè, ac subordinatè, ut cuilibet ratiocinanti patet. In hac specie autem, stante ambiguitate, sunt accipienda potius cumulativè, quia tali pacto provisio reducitur ad formam desideratam a Concilio, quod Sacræ Congregationi cordi esse solet, cum agatur de favore Parochialium, ut eis per viam concursus provideatur, ut proculdubio melius per concursum provideatur, prout firmant Addens ad Gregorium XV. decis. 494. num. 6. & Vivian. d. lib. 1. cap. 1. num. 35. Attento præsertim, quod ea interpretatio est accipienda, per quam dispositio redditur rationabilior, l. Salus Aristot. ff. de leg. præst. and. Rot. decis. 230. numer. 3. part. 4. recent.

Tum quia dicto modo præsentando primo, & secun- 4 do loco, non exprimendo unum in defectum alterius, est in fraudem dispositionis Concilii; præsentantur enim in effectu duo, & prætenditur evitari concursus, quod non est ferendum. Eadem enim facilitate, qua nominantur duo eodem tempore, possent nominari secundus post non effectuatam præsentationem primi intra quadrimestre, cum post primam præsentationem possit Patronus laicus facere secundam, tam variando, quam cumulando, ut per Garz. de benef. part. 8. cap. 9. num. 211. & seq. Vivian. d. lib. 10. cap. 1. num. 10. & 11. Barbof. de offic. Episc. alleg. 62. num. 151. & 158. vel saltem expresse declarare, quod secundus præsentabatur, quatenus præsentatio primi non habuisset effectum.

Tertiò, quia ubi Patronus præsentat aliquem secun- 5 do loco simpliciter, non facta mentione de primo, nec dixerit variando, nec cumulativè, nec a primo recedendo, tali casu valet talis secunda præsentatio, & datur optio Episcopo, qui iudicio suo potest, ac debet gratificare primum in paritate meritorum, cap. cum autem, ubi Doctores, & gloss. 2. de jurepatr. Rocch. de jurepatr. in v. honorificum quest. 13. num. 38. cum allegatis a Barbofa d. alleg. 22. num. 159. super huiusmodi autem paritate non potest Episcopus melius judicare, quam mediante concursu.

Quartò, quia illa verba, quæ sequuntur, petentes in- 6 stitui respectivè, repugnant dictæ præsentæ subordinationi, attento, quod illa dictio respectivè naturam habeat referendi singula singulis ex allegatis per Cavalier. dec. 581. num. 3. Rot. dec. 182. num. 2. par. 6. rec. & sic intelligitur pro utroque pari modo æquè principaliter petita Institutio, non pro secundo in defectum primi.

Quintò, quia si inter duos præsentatos illæ præferatur 7 in paritate votorum, qui est magis qualificatus, cap. 3. de jurepatr. Rocch. in d. v. honorificum quest. 15. num. 41. Lambertin. part. 3. lib. 2. quest. 5. princip. art. 24. num. 3. in fin. Roland. conf. 47. num. 71. & seqq. lib. 1. Azor. tom. 2. lib. 6. cap. 22. quest. 14. Lotther. de re benefic. lib. 2. quest. 31. num. 130. Vivian. de jurepatr. lib. 12. cap. 9. num. 3. & Barbof. in d. alleg. 72. numer. 200. Buratt. decis. 316. num. 13. multò magis id procedere debet in casu, quo unus præsentatus superat alium unico suffragio; & regula est, quod ille sit præferendus, qui majoribus juvatur meritis, & a pluribus præsentatur, dist. cap. 3. de jurepatr. ibique Abb. num. 1. & 3. & alii, & in specie doctior præferendus est minis docto, ut firmant Vivian. de jurepatr. lib. 12. cap. 9. num. 22. & seq. Massobr. in Prax. de Concur. requisit. 5. dub. 2. num. 2. major autem habilitas, & doctrina certè non potest dignosci, nisi per concursum.

Et quidem quatenus alter prævaleat votis, prævio 8 simplici examine est instituendus, si verò non excedat, sed æqualia habeat suffragia, est locus concursui juxta distinctionem constantissimè servatam ex cumulatis per Buratt. dec. 942. num. 1. tom. 3. Gregor. dec. 494. num. 2. & ibi Beltor. num. 4. Duran. dec. 94. num. 10. Lotter. de

re benef. lib. 2. quest. 11. num. 133. Massobr. de Concurf. Præl. 7. dub. 25. num. 6. & seqq.

- 9 Idque non obstante asserta consuetudine, cuius vigore prætenditur, quod circa concursum instituendus sit primo loco præsentatus, perinde, ac si secundus præsentatus conditionaliter veniret, instituendus casu quo, primus assequi non posset.
- 10 Quia verba præsentationum, ut certa omnia, non possunt accipi, nisi prout subiecta materia patitur, Mant. *de tacit. lib. 3. tit. 7. num. 1. cum seqq. Rot. in rec. decis. 415. par. 4. tom. 2. num. 22. & apud Cenc. de Cens. dec. 443. num. 13. & 102. num. 7.* subiecta autem materia non patitur, ut Patroni laici possent plures præsentare, nisi cumulativè ita, quod gratificatio sit Ordinarii, non præsentantis, *Clement. plures de Jurepatr. Cavalier. dec. 517. numer. 6. Lotter. de re benef. lib. 3. quest. 17. numer. 163.*
- 11 Nulla facta distinctione, quis primo, vel secundo loco fuerit præsentatus, ut videre est in *c. quod autem 5. de Jur. patr. ubi Glos. notabilis, quam satis explicat Jo: And. ibid. in summ. num. 1. ita scribens: Præsentatus secundo loco a Patronis successore post primum, si institutus sit, valet institutio, &c. & in cap. cum autem 24. eod. tit. de Jur. patr. ubi Anchar. num. 6. & seq. egregiè Burfatt. conf. 379. a numer. 10. & Sperell. decis. 180. a num. 29.*
- 12 Alioquin facilè esset Patronis laicis ita plures præsentando munus gratificationis sibi usurpare in fraudem Sacrorum Canonum, sicut enim expressè non licet, ita non decet indirectè, *l. non dubium C. de legibus, l. qui salvis, ff. eodem.*
- 13 In Parochialibus verò pluribus præsentatis per vota paria a patronis laicis, licet non sit locus simplici, & absolutæ gratificationi Ordinarii, sed ita demum quatenus Episcopus eligeret alterum ex approbatis in concursu juxta declarationem Sac. Congregat. de qua *Gonzal. ad reg. 8. glos. 6. num. 138. cum aliis supra allegatis*, idè non est aperienda via, ut laici plures possint ita præsentando subordinatè deludere edictum de consensu, & gratificationes sibi usurpare, & sic extendere, quod parè, & strictè accipiendum est, *Calder. conf. 16. de Jur. patr. Pacius Jordan. Elucubr. div. vol. 2. tit. de re benef. lib. 10. tit. 7. num. 241. Barbof. de offic. Episcop. alleg. 72. num. 161.* Ubi quod ista variatio concessa patronis laicis præsentandi plures, quamvis cumulativè, tanquam exorbitans, ita strictè interpretationem accipit, ut non excedat duos: ergo multò magis cavendum, ne pluribus præsentatis a pari numero patronorum possint laici etiam expressè ita concipere præsentationem, ut quem ipsi maluerint, cogatur Ordinarius instituere; nec verba primo loco, vel secundo loco, quæ sapiunt ordinationem compatibilem cum præsentatione cumulativa, possunt habere vim disjunctivæ præsentationis, inducendo conditionem subordinatam; quæ, si regulariter non præsumitur, *Gratian. discept. 636. num. 14. & disp. 518. numer. 13. & sequentibus*, multò minùs interpretationem accipit, ubi repugnat subiecta materia ex deductis.
- 14 Et animadvertendum, quod in casu, quo attendenda esset hæc consuetudo evitandi concursum, non tamen probatur, itaut concludat secundo loco præsentatum, prævalentem numero suffragiorum præsentantium, esse posthabendum in institutione; unde succedit conclusio, quod, non probata consuetudine in individuo, non sufficiat, quamvis genericè fuisset probata, nempe in casu paritatis suffragii, *Gratian. discept. 767. num. 9. & disp. 973. num. 40. Rot. in rec. part. 7. dec. 214. num. 20. & part. 4. rec. tom. 2. decis. 488. num. 9. & decis. 94. num. 5. & decis. 323. num. 4. & part. 6. decis. 185. num. 6. & coram Cardinale Corrado decis. 139. num. 25. apud Vivian. de Jurepatr.*
- 15 Ad istum enim effectum debent testes interrogari interrogatorio de hac re speciali. Quod si nihil congruè responderint, hoc solum sufficeret ad institutionem prævalentis majori numero suffragiorum, admissa etiam consuetudine generica, cum versemur in decisoriis, *Grat. dec. March. 237. num. 27. latè Ridolph. in prax. part. 1. cap. 2. a num. 91. Buratt. dec. 735. num. 7. & seqq. Gratian. discept. 486. a num. 29.*

CONSULTATIO XXXIII.

An Regulares habentes Conservatorem legitime electum, debeant coram eodem Conservatore convenire in causis civilibus, requirentibus discussionem, & judicalem indaginem, quando sunt Rei, An potius coram Ordinario? Die 24. Martii 1657. Sacra Congregatio Eminentiss. & Reverendiss. DD. Concilii Tridentini Interpretum, inhærendo declarationibus aliàs editis, censuit, Regulares etiam Reos debere in hujusmodi causis judicalem, discussionem, & indaginem requirentibus, coram Ordinario, & non coram Conservatoribus conveniri.

CUM autem aliqui Regulares asserant habere Privilegia expressa, & specifica, etiam circa hujusmodi cognitionem judicalem per suos Conservatores legitime electos faciendam, idè quæritur, *an eis obset supradicta declaratio?* Videtur non obstare, Primò, quia quid sit de declarationibus aliàs editis, id videtur exprimere literalis dispositio Constitut. Gregor. XV. in qua Conservatores, juxta illius præscriptum eligendi non deputantur, uti nudi, & simplices Conservatores pro conservandis, & defendendis Regularibus a manifestis injuriis, & violentiis, quales considerati fuerunt in *cap. 1. & 2. de offic. & potest. Jud. deleg. in 6.* sed considerantur, & nominantur etiam tanquam Judices, ut in *§. 1. 2. & 10. cum expressa, & speciali jurisdictione illis attributa in eis causis tantum, in quibus Regulares, tanquam Rei coram ipsis trahi, & conveniri contigisset.* Ex hujusmodi enim Judicum denominatione concessa censetur facultas procedendi in dictis causis, etiam si requirerent judicalem indaginem ex deductis in *dec. 616. num. 2. & 3. part. 2. rec.*

Deinde quia *§. 9. d. Constitutionis* concedens dictam jurisdictionem literaliter comprehendit actorem trahentem, & convenientem Reum tractum, & conventum, & Judicem, coram quo dicta activa, & passiva tractio, & conventio exerceri debet, proindeque dato concursu dicti Judicis, Actoris, & Rei, necessariò resultat processus formaliter judicialis, & cum tali indagine, & discussione judiciali juxta *c. forus de verb. signif. & dixit Rot. in Calaguritana beneficiorum de Morigo 11. Februar. 1611. coram Coccino.*

Præterea quia eadem Constitut. *§. 6. & 7. præfinivit* unicum calum duntaxat, in quo Regulares conveniri deberent coram Ordinario, nempe si electum, illi que electionis instrumentum cor. Ordinariis non exhibuerint; hæc specialis expressio continet tacitam ademptionem jurisdictionis in quolibet alio casu, etiam si Ordinarius generalem habeat jurisdictionem, *Angel. conf. 375. num. 1. & generaliter quælibet dispositio, includens certam rem, seu personam, excludit reliqua, Ruin. conf. 112. num. 3. lib. 5. & quod in Privilegio, seu facultate aliquid faciendi, inclusio unius importet exclusionem alterius, Castr. conf. 468. super hoc puncto lib. 2.*

Item quia hoc idem specialiter ordinaverat Gregor. XIII. qui, concessit Regularibus Conservatorii specialibus, postea omnes in hoc pariformiter tractando, generaliter concessit, quod ipsi Regulares in omnibus Italiae Civitatibus Conservatorem semel eligerent, & electionis instrumentum coram Ordinariis exhiberent, ad unum, eundemque specialiter expressum effectum, ut coram dicto Conservatore tantum conveniri debeant, alioquin coram locorum Ordinariis convenirentur, quæ concessio habetur impressa post declarationes Concilii Tridentini *sess. 7. cap. 5. num. 4.*

Huic concessioni in hoc specialiter, & expressè adhæsit dicta Constitutio Gregorii XV. *§. 6. & 7. quæ usa fuit formalibus, & præcis verbis, alioquin coram Ordinario conveniantur, expressis in dicta Concessione Gregor. XIII.*

Non obstat, quod neutra Constitutio loquatur de causis requirentibus judicalem indaginem. Primò, quia nec minùs restringuntur ad causas pro manifestis injuriis, sed generaliter, & indefinitè loquentes, indefinitè intelligi debent, & si aliter voluissent, expressissent, *Glos. in cap. fin. de potest. Judic. deleg. in 6. v. non præsumant, ibi: quia si hoc voluisset, hoc addidisset, sicut ibi fecit, l. si unum §. non dixit ff. de acquir. hered. & l. 2. §. 1. de judic. Immo cum abstulerit tantum jurisdictionem quoad causas, in quibus sunt actores, remanet con rmarata tota jurisdictio, quam antea habebant, quia constat de limitata voluntate Pontificis ad jurisdictionem quoad causas, in quibus sunt actores, & idè ultra terminos limitationis non est extendenda, *l. voluntate C. de excus. & l. fin. C. ne uxor. pro marit. & c. auditis, & cap. cum olim de præscript.**

7. Secundo, quia earum contextus, & verba ita necessario continent judicalem indaginem, & discussionem, ut superflua, & inanis reputata fuerit illarum expressio. Impossibile enim est, quod aliquis trahat, & conveniat aliquem coram Iudice, & quod materia, pro qua trahitur, & convenitur, non indagetur, & discutatur judicialiter.
8. Postremo, quia suffragantur privilegia specialia quibusdam Religionibus concessa a Summis Pontificibus, ut a Joanne XXII. Martino V. & Gregorio XIII. Continent enim dicta privilegia eadem fere verba, quæ continebantur in Conservatoria Eugenii IV. super qua emanavit dec. 616. p. 2. rec. firmans comprehensionem causarum requirentium indaginem judicalem inde resultantem.
9. Unde cum dicta privilegia non fuerint revocata, sed simpliciter redacta ad terminos Constitutionis Gregorii XV. ut in specie declaravit Sac. Congregat. Concilii in hoc decreto.
10. *Utrum Constitutio fel. rec. Gregorii XV. circa Conservatores Regularium, publicata anno 1621. cum declarationibus Eminentiss. S. Congreg. Concil. Trid. Interpretum de super editis, æquè afficiat, & comprehendat Religiosos Societatis Jesu, ac reliquos Regulares, itaut omnia alia prædictæ Societatis privilegia fuerint redacta ad terminos d. Constitutionis, & sic in posterum debeant ab eis eligi Conservatores juxta formam, & tenorem præfatæ Constitutionis, Responsum, hujusmodi Constitutionem cum declarationibus, ut præfertur editis, æquè afficere Religiosos Societatis Jesu, atque aliorum Ordinum, & Conservatores ad illius præscriptum esse eligendos, non obstantibus quibuscunque privilegiis, quippe quæ omnia sunt redacta ad terminos ipsius Constitutionis; & in eadem fuerit etiam declaratum Regulares, ære alieno gravatos, ad ratiocinia, & pro testamentorum executionibus obligatos coram Conservatoribus, quatenus illos habeant, conveniri debere, ut in subiecto decreto.*
11. *An Regulares gravati ære alieno, vel ad ratiocinia, vel testamentorum exequentes, possint conveniri coram Ordinario, si conservatores non nominaverint intra tempus habile ab Ordinario præscriptum; respondit, Regulares in causis prædictis coram Ordinario loci esse conveniendos, si ad præscriptum Constitutionis sac. mem. Gregorii XV. Conservatores non elegerint, ipsiusque electionis documentum intra præfinitum tempus in actis Curie ipsius Ordinarii non exhibuerint, ac dimiserint.*
12. Ita verò cum expediri non possint absque discussione, & indagine judiciali, utique dicendum videtur, supradictam S. Congregationis declarationem non obstare Regularium privilegiis.
13. Non esse insuper revocata per dictam Constitutionem Gregorii, sed adhuc subsistere resolvendum videtur; si quidem observantia subsequuta post Gregorianam declarationem, non fuisse revocata, cum per ipsam pluries Conservatores processerint in causis requirentibus judicalem indaginem. Observantia autem, etiam unius actus, deservit pro interpretatione, Rota coram Buratto dec. 679. num. 9. & in Florentina Jurispatr. de Ricafulis 11. Febr. 1604. §. non obstat, coram Lancellotto, & coram Eminentiss. Otthobono dec. 165. num. 19. & adeo deservit observantiæ interpretativæ, ut præferatur interpretationi magis veræ, & juri magis conformi, Hond. conf. 92. numer. 30. lib. 1. Rot. coram Buratto d. q. 44. num. 6. & coram Eminentiss. Otthobono dec. 1001. numer. 20. & in Barchinonen. Canonicatus 15. Decembris 1645. §. nec prædicta coram Royas.
14. Non obstat, quod in Constitutione Gregoriana innovetur Constitutio Bonifacii VIII. cap. fin. de Judic. deleg. in 6. quia hæc innovatio non plus operatur, quam si Constitutio conderetur de novo; condita autem de novo non derogaret juri particulari privilegiorum juxta cap. 1. de constit. in 6. & cum disponat de Conservatoribus, qui sunt tantum Conservatores puri, non se extendit ad Conservatores, qui simul etiam sunt Iudices, quales sunt electi a Regularibus vigore eorum privilegiorum, in quibus leguntur hæc verba: *In quibus deputati estis Conservatores, & Iudices*. Dictio enim copulativa, *Et*, attribuit Conservatoribus qualitatem etiam Iudicis, Menoch. conf. 497. numer. 17. Rot. dec. 165. num. 11. p. 5. rec.
15. Neque item obstat, quod in dicta Gregoriana derogetur omnibus privilegiis, & proinde etiam quatenus contraria Constitutioni Bonifacii innovata; quia derogantur cum clausula quoad ea, quæ præsentibus adversantur; quatenus autem concedunt privilegia Conservatoribus procedendi in causis requirentibus judicalem indaginem, non adversantur dispositis in Gregoriana, cum non disponat oppositum, nec dispositio Bonifacii VIII. id vetans, venit nomine præsentium, cum non sit inserta in Gregoriana, sed tantum sit innovata, nec dicta privilegia obstant innovationi, cum possit stare innovatio dictæ Constitutionis cum privilegiis, ex deductis. Cum ergo sit quid diversum derogari privilegiis, quatenus adversantur dispositis in Constitutione Bonifacii, derogatio quoad unam partem, non debet extendi ad aliam, cum materia derogationis sit strictè accipienda, *J. Sancimus C. de Testamen. Gemin. conf. 15. num. 2. Oldrad. conf. 190. n. 10. Cravett. conf. 26. num. 7. Rot. cor. Pegna dec. 1582. num. 10.*
- Nec denique obstat declaratio Sac. Congregationis, 16 de qua supra. Quia, cum sit generalis, recipit interpretationem, quod non comprehendat in specie privilegiatos, qualis interpretatio aliàs emanavit in simili declaratione generali, quod Abbates non possent benedicere ea, in quibus requiritur Sacra Unctio; siquidem postea declaravit, quod ea declaratio non comprehendebat privilegiatos in specie, ita sub die 10. Septembris 1614. *Constitut. 275. apud Bullar. Casinensium.*
- At nihilominus censeo, persistendum esse in superius adducta declaratione Sac. Congregationis Concilii pro jurisdictione Ordinariarum. Siquidem ita in tali casu ratiocinari necesse est post dictam Constitutionem Gregorii XV. de exemptorum privilegiis. Examen, & discussio quarundam causarum non potest fieri sine judiciali indagine, idest, sine processu, & litis institutione. De jure autem communi Conservatores tam Regularium, quam alii quicunque, potestatem, & jurisdictionem non habent, nisi in defendendo a manifestis injuriis, & violentiis, in iis tamen, in quibus non requiritur judicialis indago, juxta dict. cap. 1. & cap. final. de offic. Delegat. in 6. Gloss. in d. cap. 1. in verb. Conservatores, docentque Silvest. in summ. verb. Conservatores in princ. & quest. 3. Mirand. in Manual. prælat. p. 2. q. 47. art. 1. & 7. conclus. 1. Cocchier. de jurisdict. in exempt. p. 1. quest. 39. numer. 1. & 6. Azor. tom. 1. lib. 5. cap. 34. q. 1. 3. & 7. Barbof. de offic. Episc. alleg. 106. num. 1. 6. 30. 52. Lezan. regular. q. p. 2. cap. 10. num. 1. & admittit Rot. in d. dec. 616. num. 1. p. 2. rec.
- Et cum tali juris dispositione concordat Concilium 18 Tridentinum in c. 15. sess. 14. de refor. prohibens Conservatoribus ullum Tribunal habere erectum.
- Quod si dicti limites excedantur, apposita est pœna 19 suspensionis per annum ab officio contra Conservatores, & pœna excommunicationis latæ sententiæ contra procurantes talem excessum, a qua non absolvuntur, nisi postquam parti satisfecerint, d. c. fi. de offic. Deleg. in 6. si tamen sit pars litigans, quæ id procuret, ut ponderant Navar. in manual. cap. 27. num. 125. Roderic. q. regul. tom. 1. q. 65. artic. 20. Mirand. d. q. 47. art. 9. Barbof. d. alleg. 106. num. 49.
- Dictaque juris communis, & Concilii dispositio confirmata fuit per d. Constitutionem Gregorii XV. dum in ea Pontifex expressè innovat dict. capit. fin. de offic. deleg. in 6. in omnibus, quæ tali Constitutioni non adversantur, prout etiam innovat dictas pœnas.
- Et in terminis hujusmodi Constitutionis declaravit aliàs 21 sub anno 1624. Sac. Congregatio Concilii, attendendam esse dictam dispositionem juris per hæc verba: *Congregatio Concilii censuit, non esse sublatam facultatem per Constitutionem Gregorii XV. quam habent Conservatores defendendi Regulares a manifestis injuriis, & violentiis, dummodò observent formam præscriptam constitutionis Innocentii IV. & Bonifacii VIII. relatum in cap. 1. & cap. fin. de offic. deleg. in 6. quæ declaratio habetur in Bullario tom. 1. post 9. Bullam dicti Gregorii, & apud Barbof. d. alleg. 106. in fin. & Lezan. d. cap. 10. num. 47. & 62.*
- His verò stantibus, ex quibus constituta remanet ultima juris dispositio, nulla habenda est ratio privilegiorum quorumcumque Regularium, quomodolibet concedentium ampliorem jurisdictionem Conservatoribus, & decretorum emanatorum ante Gregorium XV. De illis enim non est opus disputare post dictam Constitutionem, quæ omnia latissimè revocat per verba generalissima. *Non obstantibus quibuscunque Constitutionibus ad favorem quorumcumque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium, Militiarum, Congregationum, Societatum, &c. consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis, etiam mari magno, & literis Apostolicis, &c. etiam competentibus per viam communicationis, &c.*
- Quæ derogatio contrariis consuetudinibus etiam immemorabilibus, tollit expressè etiam præscriptionem, ultra quadragenariam. 23

- 24 Idque præsertim si agatur de Conservatore deputato non ex vi antiquorum Privilegiorum, quia omnes deputaciones sunt annullatæ per dictam Constitutionem, sed de electo vigore ejusdem Constitutionis, & consequenter ad terminos illius.
- 25 Nec obstat, quod ipsa Constitutio Gregorii XV. præservet jurisdictionem hujusmodi Conservatoribus in causis tantum, in quibus Regulares sunt rei, quia sicut ex vi Constitutionis præfatæ, & dictæ declarationis anni 1624. fundatæ in d. cap. 5. sess. 14. Sacri Concilii, non possunt Conservatores procedere pro manifestis injuriis, nisi quando sine judiciali indagine procedendum est, ut per Barbos. d. alleg. 106. n. 40. & segg. & Lezan. quest. regul. tom. 2. d. cap. 10. num. 60. & 62. Pari modo non habent jurisdictionem, quando Regulares sunt rei, si causa verè requirat judicialem indaginem, stante quod dispositio juris communis sit generalis de omnibus causis, & illam ipsa Constitutio generaliter innovat, & servari mandat in omnibus, quæ dispositis in ipsa Constitutione non adversantur, & proinde talis innovatio referenda est ad omnia contenta in Constitutione, & consequenter etiam ad casum, quando Regulares rei sunt. Semper enim verum est, Conservatores non habere jurisdictionem, tam ex dicto jure communi, quàm ex Constitutione, ubicumque procedendum est, servata judiciali indagine. Quod si hoc procedit in casu magis favorabili ipsi Regularibus, quando scilicet ageretur de manifestis injuriis eisdem illatis, ut in supracitata declaratione anni 1624. quæ emanavit ad interpretationem dictæ Constitutionis, ut argumentatur Lezan. in d. cap. 10. num. 63. Idem quoque procedere debet, quando Regulares sunt rei in causis, in quibus judicialiter de pluribus juris, & facti articulis disputandum est.
- 26 Accedit Conservatoria concessa ab Innocentio X. Carthusiæ Papiensi cum expressa, & speciali facultate attributa Conservatoribus, in ea nominatis, procedendi in causis requirentibus judicialem indaginem, & cum amplissima derogatione omnibus Constitutionibus in contrarium, quomodolibet facientibus. Ergo, ut derogetur dictæ Constitutioni Gregorii Decimi quinti, necessariò requiritur Privilegium speciale, quod concessum servandum est.

CONSULTATIO XXXIV.

- 1 An liceat eligere in Vicarium Capitularem non Doctorem, sed aliàs idoneum reputatum, stante reprobatione Doctorum de Capitulo?
- 2 An facta electione intra octo dies de non Doctore, ea devolvatur ad Metropolitanum, vel potius facta per Metropolitanum, declaratione nullitatis, remittenda sit electio de novo ad idem Capitulum?

QUoad primum videtur respondendum, quod, licet Sacrum Concilium disponat, ut debeat deputari, qui saltem in jure Canonico sit Doctor, vel licentiatus, contentatur tamen, ut in defectum Doctorum deputari possit alius, quoad fieri possit idoneus. Non adesse autem Doctores, vel adesse minùs idoneos iudicio Capituli, idem est juxta notata in l. 1. §. fin. ff. quod cujusque univers. nom. stante præsertim, quod non est reperiri non Doctores, qui sunt plusquam Doctores, & è converso Doctores, qui nomine, & Privilegio tantum sunt Doctores, quo respectu Sacra Congregatio aliquando declaravit ad præsentem effectum non sufficere esse Doctorem, nisi qui sit Doctoratus in publica Universitate, ut in Cortonensi 9. Maji 1637. & in Materana 10. Decembris 1640. Doctos volo, non Doctores, ajebat Gregorius XIII.

- 2 Tenendum tamen est, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi in Vicarium Capitularem alium his qualitatibus carentem. Primò quidem, & si alternativa regulariter electionem tribuat, & alteram ejus partem adimplere sufficiat, ut in c. inter ceteras de rescript. & in cap. cum plures, ubi Glos. v. forma de offic. deleg. in 6. contentatur tamen de posita inter personas, habentes diversas qualitates, & in primo nominatis sub major ratio, quàm in posterioribus in secunda parte alternativè comprehensis, tunc alternativa ordinem inducit, non electionem, & ad secundam partem alternativè perveniri non debet, nisi in subsidium, & in defectum primæ. Ita probat textus in c. Metropolitanano, juncta Glos. ut ex presbyteris 63. d. ubi cum textus jubeat, ut Metropolitanus Defuncto, in ejus locum subrogetur alius ex presbyteris, vel Diaconis, Glos. notat, illis verbis esse designatum ordinem, ut ex Diaconis Metropolitanus non eligatur, nisi desint Presbyteri. Idem probat textus in l. heredes mei §. fin. ff. ad Trebel. ubi fidei-

commisum relictum alternativè nepotibus, vel cæteris cognatis non debetur cæteris cognatis, donec extent nepotes, qui prædicti præsumuntur, & in l. cum pater §. penult. ff. de leg. 2. ubi disjunctiva posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinaria, non resolvitur in conjunctivam, ut ibi per Bartolum. Unde si testator mandet, aliquid dari liberis, aut, iis deficientibus, consanguineis, aut affinis, sequimur ordinem, ut ait Glos. in cap. in alternativis de regul. jur. in 6. vers. sunt tamen quedam alternativæ, in quibus debet ordo servari. Id ipsum colligitur ex l. si fundum sub conditione, §. his verbis de leg. 1. & cap. mandato de præb. in 6. & notat Glos. in cap. licet v. vel in Parochiali de sepult. in 6. quam ibi Jo: de Lignano relatus a Franchio testatur, esse communiter approbatam, Felin. in c. cum dilectos num. 4. de rescript. At in hoc casu major ratio subest in Doctoribus pro illorum idoneitate, quàm in non Doctoribus. Ergo ordo scripturæ spectandus est, itaut hi elegeri non debeant, nisi ubi illi deficient.

Secundò, idem suadet, quia aliàs prima pars alternativæ esset otiosa, nisi designaret ordinem, & satis fuisset tribuere Capitulo facultatem eligendi idoneos. Ad quod absurdum vitandum fateri necesse est, secundam partem alternativæ esse subsidiariam.

Tertiò, quia aliàs Sacra Congregatio Concilii idem in hoc casu videtur sensisse circa intellectum textus cap. 16. sess. 24. ubi jubetur eligi Vicarius Capituli, Sede vacante, qui sit saltem in jure Canonico Doctor, vel licentiatus, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus. Declaravit enim, nisi desint Doctores, & licentiati, non posse eligi alium his qualitatibus carentem, sicque pluries declaratum ab eadem Sacra Congregatione testatur Garz. de benefic. part. 5. cap. 7. numer. 9. & sequentibus, & in addit. ad idem cap. 7. num. 2. sicque sæpius observari præcipitur a Sacra Congregatione super Episcopis.

Non obstat, quod illa verba posita in fine secundæ partis alternativæ videantur tribuere facultatem præferendi non Doctores, si sint magis idonei Doctoribus; quia respondetur, vel illa verba posita in fine ex regula vulgata referri ad totam clausulam, itaut eligi debeant magis idonei ex singulis gradibus, ibi expressis, vel si referenda sunt ad secundam partem alternativæ tantum, hoc importare, ut cum in defectum habentium qualitates expressas in prima parte alternativæ, perveniantur ad personas expressas in secunda, & ex iis eligatur, qui ad id magis idoneus videbitur. Et sic illa verba non adversantur nostræ sententiæ.

Deinde respondetur, Sacrum Concilium absolutè voluisse, ut primo loco deputentur Doctores; quia cum hi studiorum cursus peragere, & in publicis functionibus literaturæ periculum facere consueverint eos juris præsumptione sufficienter idoneos judicavit, a qua quidem juris præsumptione, quemadmodum noluit posse recedi ex eo, quod alii aptiores, & doctiores reperiantur, cum alternativa, ut dictum est, sit ordinis, non electionis, ita nec censendum est, voluisse, ut posset recedi ex eo, quod aptiores reperirentur ex non DD.

Cæterum illud omittendum non est. Si alicubi non reperiantur Doctores, nisi prorsus imperiti, eo casu licere Capitulo, prætermisiss Doctoribus, alium idoneum eligere, ut aliàs in hac specie electionis Vicarii Capitularis respondit Sacra Congregatio Concilii. Approbavit enim electionem factam de Vicario non Doctore, nec licentiato, aliàs idoneo, cum ibi non extaret, nisi unicus Doctor, isque omninò imperitus. Doctor enim ignarus perinde, ac nullus, Felinus post alios in cap. Clerici num. 1. de judic.

Ad secundum videtur repugnare non solum Concilio, sed etiam toti juri Canonico, ut superior, ad quem devolvitur electio, vel collatio ob negligentiam, vel malam electionem inferioris, non possit conferre, sed debeat eidem inferiori novam collationem, vel electionem demandare. Hic enim est effectus devolutionis, ut ea facultas, quæ inferiori competeat, transeat in superiorem, illaque pro ea vice destitutus remaneat inferior in pœnam suæ negligentiae, vel culpæ in non conferendo, vel malè, ad textum in c. cum in cunctis §. fin. de elect. & c. si compromissarius eodem tit. in 6. cap. 2. de concess. præbend. Cum aliis, & ita in his terminis docent praxis quotidiana, & resolutiones Sacrarum Congregationum; nam repugnat principiis juris in materia devolutionis, & Concilium ad literam disponit, ut ipsa deputatio devolvatur ad Metropolitanum, ibi: Si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur.

Eoque magis, si constet, Metropolitanum in optima fide versatum esse, deputando Doctorem in Vicarium, qui

qui poterat ex ratione iustitiæ prætere, se jam canonicè electum per Capitulum. Quia scilicet in primo actu Capitulari habuit maiorem partem votorum, pro qua constituenda sufficit excessus in uno voto supra medietatem, *cap. cum in iure*, & *cap. Cumana de elect. cap. cum omnes de Constit. Buratt. dec. 809. num. 1.* nihil obstante, quod inter hæc adesset illud ejusdem electi, si ad hujusmodi electionem processum esset non per secretum Scrutinium, sed per publica suffragia. In hoc enim casu potuit ipse adhærere concurrentibus cum se ad constituendam maiorem partem, ut probat textus in *cap. cum iure de elect.* ubi ex septem vocalibus electus a tribus cum accessu sui ipsius, dicitur electus a quatuor; & consequenter a majori parte; quem textum non esset correctum, sed etiam hodie attendendum, quoties non agitur de electione faciendâ juxta formam *cap. quia propter*, notant communiter scribentes, de quibus Vivianus, & Burattus supra.

10 Immo etiam si electio facta esset per Scrutinium secretum, quoties non versamur in casu, quo præcisè servanda sit forma præscripta in *d. cap. quia propter*, adhuc publicato Scrutinio potest electus a medietate sibi ipsi accedere, ad effectum augendi numerum, & perficiendi electionem alias imperfectam, ut bene Abb. in *d. cap. cum in iure num. 5.* cujus doctrinam communiter esse receptam, testantur Navar. *conf. 6. de elect. numer. 5. Rot. decif. 291. par. 4. rec. num. 2. Buratt. decif. 316. & 481. utrobique num. 4.* Rot. in Cæsaraugustana beneficii de Linares 26. Junii 1646. coram Bichio, Vivian. *de Jurepatr. decif. 135. num. 9. & 10.* Ubi enim cessat necessitas servandæ formæ rescriptæ, non est necessarium electionem perfici per solum Scrutinium, sed sufficit cæptam per Scrutinium perfici cum accessu.

11 Quod autem in electione Vicarii non sit necessaria forma *cap. quia propter*, inducta solum in electione Pastoris Ecclesiæ viduatæ, firmat in puncto Garz. *de benef. d. cap. 7. par. 5. num. 21. & 22.* ubi refert declarationem S. Congregationis. Verè enim non est electio, sed simplex deputatio, & generaliter in electione ad Dignitates, Canonicatus, vel Officia Capitularia, *Rot. decif. 289. num. 30. & 38. par. 6. rec. Adden. ad Buratt. dec. 809. num. 19.* in Toletana Canonicatus 16. Junii 1643. & 4. Maji 1644. coram Eminentiss. Cerro.

12 Vel quia perfecta fuit electio per Capitulum ab initio, si ex pluribus eligentibus aliqui elegerint dignum, alii verò scienter indignum, electio de digno dicitur perfecta, quamvis a pauciori numero. Ea ratione, quia eligentes scienter indignum pro ea vice privantur jure eligendi, quod tutum devolvitur ad eligentes dignum, in quibus, & si paucioribus, consolidatur totum jus Capituli ad textum expressum in *cap. dudum 1. & cap. cum Vintoniense de elect.* ubi communiter Doctores, traditque Rota in Leodiensi Abbatissatus 4. Julii 1642. & in Ragulina electionis 1. Julii 1643. coram Ghislerio, estque conclusio indubitata.

13 His tamen minimè obstantibus, quoad secundum censum respondendum, mentem Concilii fuisse inducere dictam devolutionem ad Metropolitanum in casu non factæ electionis intra terminum octo dierum, non tamen si in tempore facta fuerit, sed nulliter de non Doctore, existentibus Doctoribus. Devolutio enim hujusmodi est pœna, *Seraph. dec. 794. num. 23. Rot. dec. 356. num. 10. par. 1. recent.* imposita principaliter ob negligentiam in gerendo actu, quæ non debet extendi ad casum, quo actus quidem gestus fuit, sed nulliter, cum minùs sit peccare in qualitate, quàm in substantia, maximè quia erratum fuit in intelligentia Concilii, dum credebatur, ex verbis illius alternativis posse eligi, vel Doctores, vel alias idoneum, qui error excusat a pœna, ut excusat quælibet causa, etiam irrationabilis, & ad hoc sufficit probabilitas credulitatis, ut per Gratian. *discept. for. cap. 675. num. 33. Gregor. XV. dec. 388. num. 4. Seraph. dec. 738. num. 10. Rota dec. 232. num. 2. par. 2. recent.* Et quia regulariter conceditur aliquid fieri per secundum actum, quando per primum non valuit, nec fuit satisfactum menti disponentis ex allegatis per Gabr. *tit. de legib. concl. 2. num. 28. & 30. & Tiraquell. in l. boves §. hoc sermone, limit. 1. & 6. per totam.* Prout talis fuit antiquus sensus Sac. Congreg. quæ sub die 19. Decembris 1596. in Mazariensi declaravit, *Archiepiscopum debere Constituere Capitulo terminum octo dierum ad eligendum novum Vicarium Doctorem, casu quo elegisset non Doctorem, & eo non electo, omnem potestatem in Archiepiscopum transferri.* Idemque respondit in Trivisana 18. Maji 1570.

14 Eundemque sensum habere etiam recentius declaravit in Campaniensi 4. Aprilis 1637. Dum consulta in casu electionis factæ de non Doctore, existentibus Doctori-

bus, *An intraret devolutio ad Metropolitanum*, respondit dumtaxat, *illam esse nullam.*

Et in Ragulina 2. Aprilis 1650. stante invaliditate 15 duarum electionum factarum injunxit eidem Capitulo, ut de novo eligeret unum ex Doctoribus Capitularibus. Quæ declarationes sunt hujusmodi.

Mazariensi. *Archiepiscopum constituere debet Capitulo 16 octo dierum spatium ad eligendum Vicarium Doctorem, casu quo elegisset non Doctorem; & eo non electo omnis electionis potestas ad Archiepiscopum transfertur die 19. Decembris 1569.* Idem in Trivisana fuit responsum die 18. Maji 1570.

Et in Campaniensi. Quæritur, *An deputatio Vicarii 17 Episcopi prædefuncti non Doctoris in Vicarium Capitularem, non obstante, quod in Capitulo adsint Doctores, sustineatur, seu potius jus deputandi fuerit devolutum ad Metropolitanum, die 4. Aprilis 1637.* S. Congregatio censuit, *deputationem esse nullam.*

Ragulina. *Nel concorso dell' Arciprete Stefano Gradi, 18 e del Canonico Francesco Tudisi al Vicariato Capitolare di Ragusa, avendo avuto ciascun di loro voti pari, ed essendo proceduto dopo scorso il tempo delli 8. giorni all' elezione in persona del Vescovo di Mercana, residente in Ragusa, la cui elezione è notoriamente nulla, ed insufficiente la prima, però si supplica per provvisione, acciò quella Chiesa non si riempia di confusione, ec.*

Die 2. Aprilis 1650. S. Congreg. Concilii censuit, *primam, & secundam electionem fuisse invalidas; idèque injungendum Capitulo, prout tenore præsentium injunxit, ut autoritate ejusdem S. Congregationis eligant unum ex Doctoribus Capitularibus.*

Et quod pro dicta devolutione requiratur, omnino 19 peccatum fuisse in tempore, indicant verba ipsa Concilii, ibi: *Et si secus factum fuerit: nam positus duobus adimplendis, nempe, ut electio fiat intra octo dies, & ut eligatur Doctor, utrumque deficere debet, ut incurra- tur pœna apposta.*

Et ibi: *si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, vel exem- 20 pta, Capitulumque, ut præfertur, negligens fuerit, &c.* ergo devolutio est in pœnam negligentiam; negligentia autem cadit circa non factam electionem in tempore, sed non circa qualitatem Doctoratus, quæ potius est ignorantia.

Neque vim debent facere in contrarium declaratio 21 facta 24. Februarii 1594. & aliæ concordantes, quod, stantibus in Capitulo Doctoribus, necessario unus ex illis eligatur, alioquin deputatio ad Metropolitanum devolvatur; quia, ut declarationes contrariæ ad concordiam reducantur, devolutio prædicta intelligitur in casu electionis non Doctoris, quando post octo dies a remissione ad idem Capitulum, nova electio facta non esset, ut bene explicat dicta declaratio in Mazariensi Anni 1569. ibi: *& eo non electo in termino assignato ab Archiepiscopo.*

Nec subsistit, quod electus prætendat fuisse primo loco 22 electus, cum ipse, habens medietatem votorum, sibi ipsi accesserit suo voto. In nullo enim casu licitum est eligere se ipsum, *cap. fin. de instit. cap. Cumana*, ubi *Glos. in ver. ad maiorem partem, & Doctores de elect. Abbas in cap. cum post num. 2. de elect. Gonz. ad regul. Cancell. glos. 2. num. 57. Castellin. de elect. cap. 5. num. 45.* Non obstante, quod aliud dicatur in præsentatione ad beneficium jurispatronatus in gratiam patronorum; quia eo casu accedens sibi ipsi est ex patronis, & habet ali- quod jus super beneficio. Quod non est ita in electio- ne Vicarii Capitularis, in qua servanda est forma *dict. cap. Quia propter de elect.* Nec obstat textus in *cap. cum in iure de elect.* quia illud procedit ex forma compo- niti facti, alias requiritur major pars in ipso scrutinio, ut concordat glossa in *d. cap. Cumana v. ad maiorem par- tem in fine de elect.*

CONSULTATIO XXXV.

An Canonici possint cogi ab Episcopo ad ei assistendum uti Convisitatores in visitatione Diœcesis?

Negative. Primò, quia nec Sacri Canones, neque 1 Concilium Tridentinum ullibi de hoc habent præceptum; nam per Concilium in *cap. 3. sess. 24.* ubi præcipuè agitur de visitatione Diœcesis, solus Prælati, eo- que impedito, illius Vicarius deputatur visitator, qui, si auxilio indigeat, non est necesse, ut graventur Canonici, sed omnes Sacerdotes, & Doctores Civitatis, & Diœcesis sunt idonei, qui nunquam, aut rarò defi- ciunt. Ubi autem cessat obligatio debet cessare co- actio.

Secundò, quia verba *cap. 4. sess. 6. de reform. ut Epi- 2 scopus*

scopus possit sibi visitando adungere, quos voluerit, non intelliguntur, ut possit cogere pro suo libito quemcumque, etiam renitentem, sed quod non teneatur adhibere personas de Capitulo. Quare poterit sibi assumere, quas voluerit alias ad visitandum Capitulum Cathedralis exemptum, de quo in d. cap. 4. sess. 6. est sermo, repetitus deinde in cap. 6. sess. 25. de reform. & indicant verba sub principio dict. cap. 6. sess. 25. ubi datur facultas in utroque loco visitandi, etiam ex delegatione Apostolica, & prout ita declaravit S. Congregatio in impressis ad sess. 25. sub num. 2. & in illa adnotatione antiqua, quæ habet: prima difficultas excitata per Dominos fuit, an cap. 4. sess. 6. & cap. 6. sess. 25. procedat in Capitulis exemptis tantum, Congregatio censuit procedere tantum in Capitulis exemptis.

3 Tertiò, quia ex Concilio cap. 3. sess. 25. finis visitationis Diocesis esse debet sanam, orthodoxamque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus, & admonitionibus ad Religionem, & pacem accendere, &c. quæ omnia facile præstari possunt per quoscunque Sacerdotes, Religiosos, ac per Canonicos.

4 Quartò, quia si Concilium voluisset Canonicos, tanquam necessarios, posse ad id compelli, eis utique pro tempore absentiae gaudere concessisset distributionibus quotidianis, ut illis gaudent in aliis casibus necessariæ absentiae. Comitantes autem Episcopum in visitatione, illas amittunt ex declarationibus Sacræ Congregationis apud Garz. de benef. par. 3. cap. 2. num. 345. & seq. & in impres. ad cap. 12. sess. 24. de reform. num. 38. S. Congregatio censuit duos, & num. 43.

5 Quintò, quia extra Civitatem Canonici non tenentur præstare Episcopo assistentiam in functionibus, quas facere vellet, ut sunt declarationes ad dict. cap. 12. sess. 25. in impressis sub num. 43. S. In conferendo, & sub n. 44. & specialiter ad petitionem Archiepiscopi Ragusini, declaravit Sacra Congregatio Rituum die 13. Julii 1658. tenoris sequentis. *Proposita fuerunt in Sac. Rituum Congregatione tria dubia. Secundò, an Canonici Cathedralis teneantur assistentiam præstare Archiepiscopo, Pontificalia exercenti extra Cathedralis? Sac. Rituum Congregatio respondit ad secundum Canonicos Cathedralis in Civitate teneri assistere Archiepiscopo, Pontificalia exercenti, & extra Civitatem non esse cogendos die 13. Julii 1658.*

6 Sextò, quia cum Canonici Ragusini ægrè ferrent, Archiepiscopum velle eos in visitationi ipsi inservire in missis privatis, & præstare assistentiam in Ecclesia in functionibus sine habitu Canonicali, declarari obtinuerint a S. Rituum Congregatione 16. Martii 1658. non teneri, & sufficere illi dare titulum Illustrissimi in benedictionibus Ecclesiasticis ab eo petendis, ut patet ex sequenti decreto.

7 Capitulo, & Canonicis Ragusina Cathedralis instantibus ad infrascripta dubia Sacra Rituum Congregatio respondit.

8 Archiepiscopi titulum in petitionibus benedictionum, & instantiis admissionis ordinandorum, & publicatione indulgentiarum non debere extendi ultra expressum in Pontificali, & Cereemoniali.

9 Diaconus assistens non teneri immò non debere inservire Archiepiscopo de bugia, seu candela, sed eam esse administrandam per Capellanum; & non posse cogi Canonicos ad inserviendum Archiepiscopo in missis privatis præter consuetudinem.

10 Canonicos non indutos Canonicalibus indumentis non teneri ad præstandum assistentiam Archiepiscopo; immò contra ritum præstari die 16. Martii 1658.

CONSULTATIO XXXVI.

An exactio taxæ pro Seminario, nondum instituto cum seminaristis, restitui debeat?

1 E T quidem hujusmodi restitutio denegari non posse videtur, cum prænarrata exactio non fuerit legitima, neque ad mentem Sacri Concilii cap. 18. sess. 23. Quia ibi disponitur, quod, postquam Seminarium fuerit ædificatum, institutum, & erectum, fiat subsequenter pro subministrandis alimentis, & aliis necessariis contributio ex fructibus beneficiorum, & non aliàs, idèque injungitur, ut ex dictis fructibus prius domus ædificetur, & postea Seminarium instituitur, neve in longum hoc utilissimum opus protrahatur, ut accurate advertit Rota dec. 836. num. 4. vers. nec refragatur part. 4. divers.

2 Indebitè igitur facta fuit exactio, adhuc non instituto Seminario, cujus erectionis substantia non consistit in sola præparatione, seu constructione Domus, sed in

actuali introductione personarum, & alumnorum ibi viventium, & literas eissentium. Et jure quidem; nam non muri, sed personæ faciunt Seminarium, ut firmant Corradus in praxi benef. lib. 4. cap. 8. num. 34. & seq. & Rota decif. 835. num. 4. par. 4. divers. & in Neapoitana Seminarii 12. Maji 1656. v. non obstat coram Dunozetto cum aliis ibi citatis.

Deficiente igitur actuali existentia puerorum, cessare 3 dispositionem Concilii Trid. injungentis contributionem ex fructibus beneficiorum pro subministrandis alimentis, & aliis necessariis, comprobatur ex eo, quod si pensio esset reservata Seminario, illa non potest exigi pro annis, quibus absunt scholares, licet non expiret, nec extinguatur, ut firmant Garz. de benef. p. 12. cap. 2. v. roz. Ventringl. in prax. fori Eccles. ad text. in cap. 1. de Magistris adnotat. 29. §. 1. num. 46. in fine.

Idque suadet evidentiùs ex mente S. Congregatio- 4 nis Concilii, quæ pluries declaravit, & signatè sub anne 1588. in Gienensi per hæc verba; *Congregatio Concilii censuit, unionem nullam esse, & invalidam, cum Seminarium non fuerit erectum juxta formam Concilii, utpotè nec magistris, neque scholaribus verè, & actu in eo existentibus, quæ declaratio fuit comprobata per Breve Sixti V. ut refert Garz. de benef. par. 12. cap. 2. de unione num. 193. & idem firmant Barbof. de offic. & potest. Episcop. alleg. 77. num. 23. & in Apostolicis dec. collect. 62. num. 6. Corrad. in prax. benef. lib. 4. cap. 8. num. 34. & seq. & decidit Rota in Adjacen. beneficii 15. Aprilis 1622. coram Coccino impressa penes Barbof. d. alleg. 77. & in Verulana beneficii 19. Junii 1626. §. validitas auctem coram Pirovano, & optimè dec. 837. num. 2. cor. Merlino, qui cum aliis ibi allegatis reprobatur contrariam sententiam.*

Si itaque ex mente S. Congregationis invalida est unio 5 ante erectionem Seminarii, & adolescentum admissionem, utique cum nulla diversitatis ratio assignari possit, idem dicendum erit respectu contributionis, seu taxæ factæ ex beneficiis totius Diocesis, & hoc non obsecurè, sed apertè potius idem Concilium insinuat, ponderando illam dictionem *necon*, quæ resolvitur in copulativam, & unica videtur ratio, in qua tam beneficia unienda, quam contributio facienda ex fructibus beneficiorum ab eodem verbo videntur regi, ut in his præcis terminis est expressa decisio prima Cæsar. de Græf. num. 4. & 5. de rebus Eccles. non alienand.

Quinimò multò magis videtur dicendum respectu ta- 6 xæ assignatæ Seminario, quod quidem non potest intelligi, nisi de illo, quod actu existit, cum qualitas sine subiecto adesse non possit l. 2. ff. de usufruct. & lib. 10. ff. de verb. oblig. & sic indebitè quis gravaretur contribuere, antequam præcedat receptio puerorum, quibus deficientibus Seminarium non dicitur esse in rerum natura, ut ait Corrad. in prax. benef. lib. 4. cap. 8. num. 35.

Nec suffragatur, quod pecuniæ solutæ conversæ fue- 7 rint in fabricam ipsius Seminarii, temporis vetustate colabentis, & sic quasi in necessarium antecedens ipsius Seminarii. Quia nullo modo id videtur Episcopis permisum; nam Conc. Trid. d. §. & quia, disponit Seminarium erigi, & eo erecto tantum mandat ex fructibus beneficiorum, quæ sunt in Diocesi, subministrari alimenta, & alia necessaria, ut ad rem hanc decidit Rota d. dec. 835. num. 5. vers. nec verum est p. 4. divers.

Excessit itaque Episcopus terminos suæ jurisdictionis, 8 exigendo hujusmodi taxam prætextu fabricæ, maxime si per longum temporis spatium nihil actum fuerit circa introductionem puerorum, ac circa eorum gubernium, vel bonorum administrationem, prout facile id peragere potuisset, erigendo Seminarium in domo conductitia, sive alio meliori modo absque eo, quod tam ingenti stipendio tota summa exacta erogaretur in solam ædificationem Seminarii. Unde in tam diuturna contumacia, & negligentia non debet ei suffragari supradicta excusatio, ut ait Rota decif. 837. num. 4. coram Merlino.

Eoque minùs poterit se excusare, si id propria auctoritate peregerit, & non cum consilio duorum de Capitulo, & duorum de Clero juxta formam a Sac. Concilio Trid. d. cap. 18. præscriptam, cujus observationem esse necessariam, firmat Merlino. decif. 713. num. 11. & ulterius cum peritorum, vel S. Congregationis nunquam adhibuerit consilium, prout id agere debuisset, profectò juris ignorantia excusari non potest, ut decidit Rota dec. 836. n. 4. in fine par. 4. div. & è contra, cum taxa soluta fuerit bona fide cum credulitate, quod adessent pueri in Seminario, pro quibus alendis interviret taxa, locum esse videtur restitutioni, prout justissimam causam præbet dicta ignorantia facti maxime cum simus in facto alieno, prout advertit Ond. de restitut. in in- regr.

tegr. part. 8. num. 17. & seq. & n. 45. ubi plures alios consultat.

CONSULTATIO XXXVII.

An Constitutio Urbani VIII. quæ incipit: Secretis æternæ Providentiæ consiliis, edita sub die 11. Decembris 1624. quæ statuitur, Italos Clericali charactere insignitos cum falsis dimissoriis ab alieno Episcopo, fori privilegio minime gaudere, & seculari jurisdictioni plenè in omnibus subiacere, comprehendat etiam Meliteneses?

- 1 **P**RO hujus dubii resolutione adverte primò, Jacobum Bosium in Historia S. Religionis Hierosolymitanæ adherendo nonnullis gravissimis Historiographis, & Geographis, qui Europæ provincias, seu regiones describunt, numerare Insulam Melitæ inter alias Africæ subiectas, & si acriter impugnetur a Francisco Abela, qui amore patriæ ductus, vult esse partem Europæ, & inter Insulas Italiæ adjacentes locum habere, & pro sua sententia quamplures auctores adducit, qui apud ipsum in suo Tomo de Melita illustrata videri possunt. Certum tamen est adhuc sub Judice litem esse, cum utraque sententia plures habeat pro se auctores.
- 2 Adverte præterea, consuetum esse stylum Summorum Pontificum in suis Constitutionibus, & edictis, expressam, & claram mentionem facere Insularum Italiæ adjacentium, quoties illas unà cum Italia comprehendere volunt, & hoc passim observari videtur.
- 3 Adverte denique, multa comprehendere in favorabilibus; quæ tamen in odiosis excluduntur, nisi de illis fiat mentio expressa, cum privilegia sint amplianda, & odia restringenda, ut est regula juris, & patet exemplo. Nam licet nomine Clericorum in materia favorabili comprehendantur Episcopi, & Religiosi utriusque sexus, eorumque novitii, non tamen in materia odiosa, uti docent Sylvest. v. Clericus, Armilla, Sà ibidem, & Layman, lib. 1. tract. 5. part. 2. cap. 4. num. 3. His præsuppositis.
- 4 Dico, dictam Constitutionem non comprehendere Meliteneses. Moveor primò, quia Insula Melitæ est extra Italiam, ut ex Cosmographia apparet, & declaravit S. Rota p. 11. rec. dec. 327. per hæc verba: prout regulariter fieri solet ad favorem actoris ad probandum, quando præfigitur extra Italiam, ut est Insula Melitæ; loquendo de termino ad probandum, quando præfigitur actori extra Italiam. Si igitur extra Italiam est Melita, & Summus Pontifex solum Italos privare intendit privilegio fori, quando cum falsis dimissoriis ad statum Clericalem promoventur, certum est in præfata Constitutione Meliteneses minime comprehendere.
- 5 Moveor secundo, quia in præfata Constitutione Urbani nulla fit mentio de Insulis adjacentibus, inter quas dubium est Melitam comprehendere, nec habetur aliquod signum universale, ut omnes, seu universas, &c. adeoque cum dispositio limitata limitatum pariat effectum, ut leg. in Agris 6. de acquirend. rerum dominio, dicendum videtur, prædictam Constitutionem non comprehendere Meliteneses, de quorum comprehensione dubium etiam esset si de Insulis Italiæ adjacentibus mentio expressa fieret.
- 6 Moveor denique tertio, quia Constitutio illa est inflativa pœnæ, uti patet, ac proinde odiosa; pœnæ verò sunt restringendæ, & Melita in odiosis non venit sub nomine Italiæ, uti expressè docet Tambur. in suo methodo confessionis lib. 3. sess. 7. n. 16. per hæc verba: Saltem enim probabile est, totam Siciliam, Sardiniam, Corsicamque, multo magis Melitam non esse in odiosis censendas sub nomine Italiæ, sed Insularum Italiæ adjacentium in favorabilibus. Idem docet lib. 7. de ordinatione cap. 8. pro qua sententia quamplurimos non infimæ notæ auctores adducit, ideoque cum nulla expressa adsit declaratio Sac. Congregationis Concilii Tridentini, aut Immunitatis de Insula Melitæ speciatim loquens, de qua mihi non constat, dicendum existimo, in dicta Constitutione non comprehendere Meliteneses.
- 7 Neque obstat, quod in multis nomine Italiæ comprehendantur Insulæ adjacentes, quia ea vel sunt favorabilia, adeoque amplianda, vel consuetudo præscripsit. In hoc autem casu est materia odiosa, utpotè pœnalis, nec ulla in contrarium adduci potest consuetudo, aut præscriptio.
- 8 Dices: Meliteneses, si velint intra Italiam ad aliquem Ordinem promoveri, non tenentur ostendere dimissorias recognitas, probatas, & subscriptas a Nuntiis, uti tenentur Ultramontani. Ergo signum est, ipsos comprehendere intra Italiam.
- 9 Respondeo, totum esse verum: quia hæc est materia

favorabilis, & in favorabilibus probabile est, Melitam comprehendere, uti docent quamplures auctores, quos citat, & sequitur Tamb. loc. cit. t. 1. disp. 1. c. 2. dub. 1. c. 2. dub. 16. num. 543.

Dices rursus cum Merolla: Si Episcopus Siciliæ ordinaret Ultramontanum abique speciali licentia Summi Pontificis, vel sine patentibus literis Episcopi illius, continentibus justam causam, quare nolit, vel non possit illum ordinare, subiacebit pœnis, quas minatur Clemens IV. in cap. 1. de tempor. ordinat. in 6. contra Italiæ Episcopos. Ergo non solum in favorabilibus, sed etiam in odiosis nomine Italiæ veniunt Insulæ adjacentes.

Respondeo, hic nullam fieri mentionem de Insula Melitæ, deinde gratis asseritur a Merolla, comprehendere Siciliam, cum nullum decretum Summi Pontificis pro sua sententia adducat, sed solum innititur autoritatibus nonnullorum auctorum, qui tamen ab aliis non inferioris conditionis impugnantur.

Dices denique: Privilegio, quo gaudent Mendicantes scilicet absolventi a nonnullis casibus Summo Pontifici reservatis extra Italiam, non possunt eo uti in Insulis Italiæ adjacentibus. Ergo Insulæ Italiæ adjacentes comprehenduntur intra Italiam.

Respondeo negando antecedens, quia Tamburinus, & alii supradicti hoc negant. Deinde dato, & non concessio, eo non posse uti in Insulis adjacentibus, non sequitur, hoc esse indubitatum; quia privilegium illud respicit exercitium Sacramenti Pœnitentiæ. In administratione autem Sacramentorum sequenda est sententia magis tuta, etsi minus probabilis, uti docent communiter Theologi, cum agatur de maximo bono animæ. In casu verò nostro id non habetur, immò potius contrarium.

Ex his infero, quod si certum non erit, dictam Constitutionem non comprehendere Meliteneses, erit saltem probabile. In dubio autem standum est pro reo, & immunitate, & ad pietatem propentum judicium habere Judex debet, ut post Bald. conf. 26. in fin. lib. 1. docent Tuscus tom. 6. conclus. 337. anstarellus, & alii.

CONSULTATIO XXXVIII.

Fiscales Regii ab omnibus Ecclesiis, possidentibus loca jurisdictionalia intra fines Regni Neapolitani sub prætextu, quod ea sint feuda, petunt quindennium iustitium vice Revelii, quoties novus Prælati succedit in locum demortui. Ideoque tria discutienda sunt, ad ejusdem prætensionis veritatem indagandam.

Primum scilicet: *An verè subsistat, quod omnia loca jurisdictionalia, possessa ab Ecclesiis in Regno, præsumenda sint feuda?*

Alterum: *An posito, quod sunt feuda, de jure verum sit, quod in successione cujuscunque Prælati, debeat Regiæ Camere solvi Revelium, & consequenter ejus loco præstetur Quindennium?*

Tertium: *Coram quo, Ecclesiis dissentientibus, & negantibus, se tenere ad illius præstationem, hæc controversia cognoscenda sit? Num coram Judice Ecclesiastico, an potius coram Domino feudi, sique Curia summaria?*

DE hac re plura olim diximus in primo tomo, nunc propter nova causæ fundamenta iterum rem ipsam versabimur. Et tanè quoad primum negativè respondit Andreas HERNIA, omnium feudistarum Dux in Constit. Justitiarum nomen, & normam inter Constit. Regni lib. 1. tit. 44. De offic. Justitiarum, verbo de feudis ad medium pag. 68. distinguens, ut intra: Sed quid in Ecclesia, si habet Castrum? An dicatur feudum, & sic eo ipso feudum Regis? Cum omnia, que sunt in Regno, præsumantur Regis, sicut omnia, que sunt in Diocesi, præsumuntur esse de juri dictione Episcopi, &c. Potest acquiri feudum Ecclesiæ ex munificentia Principis, & tunc est planum, si dicat: donamus tale Castrum in feudum tali Ecclesiæ; potest enim feudum haberi in Ecclesia, & quolibet alio, &c. Item etiam si præstitisset servitium, sicut de feudo per tantum tempus, quo esset præscriptum per quadraginta annos, in laico per triginta, &c. His enim casibus esset feudum. Sed si Ecclesia tenuit Castrum libere, nihil inde redditus præstando, si non probaret Curia Regis, esse feudum, liberum censetur, sicut alie res Ecclesiæ, quæ non sunt de jurisdictione Regis eo ipso, quod sunt in Regno ipsius, &c. Hæc autem Constitutio si expresse diceret, quod omnia Castra sint feuda, non intelligeretur de Castris Ecclesiæ; quia non potest rebus Ecclesiæ temporalis Princeps leges imponere, &c.

Idemque scripsit Petrus de Manforte Consiliarius Caroli

foli In Adnotationibus ad Constitutionem post mortem Baronis lib. 3. tit. 25. de morte Baronis nuntianda Imperatori sub fine pag. 236. ibi : Omnia Castra sunt feuda , scilicet quæ sunt feuda , nam posse esse Castra , sed non feuda , sicut habet Ecclesia Salerni , Cassinensis , & Cavenfis , & alie Ecclesie in Regno . Quare Marinus Freccia de subfeudis lib. 2. Auctor. 29. num. 5. conclusionem ab eo relata sub præcedenti num. 3. quod omne Castrum in Regno censetur esse feudum quaternatum ex dictis ab Ilermia in Constit. si dubitatio lib. 3. tit. 8. quia eo ipso , quod est Castrum , Curia Regis dicitur in eo habere intentionem fundatam , ut sit feudum quaternatum ex lege Federici Secundi in Constit. Justitiarum nomen , & normam prope finem , intelligenda esse ait , quando Castrum possidetur a privato , secus ab Ecclesia , quæ illud possidet , &c. Ita Andreas ibi in dicta lege per rationem , quam ipse assignat ; quia ipse Rex non potest quicquam deignere super bonis , quæ ab Ecclesia possidentur libere , &c. subdens . Et hoc verum , quando Ecclesia possidet Castrum libere , & pro eo non præstat Curie Regi aliquem redditum ; secus si solveret Regi Curie redditum secundum Andream in dicta lege , quem omnes Regnicole sequuntur , sola freti auctoritate Andree ; posset super eo dubitari , de quo redditu ipse Andreas sentit , An de redditu feudali , quia solvit de feudo , vel in feudum concessio , vel quando simpliciter Ecclesia possidet ; quia si dedit simpliciter Ecclesie , & non expressit in feudum , adhuc videtur locum habere ratio per ipsum expressa , ut Rex non possit hanc legem condere , & Castrum sit feudum quaternatum , & libere Ecclesia teneat , & omne dominium sit translatum in Ecclesiam , redditu , seu Canone excepto , habeat jus redditus , seu Canonis super eo Castro sub illa natura , vel qualitate , quæ intelligitur de jure communi , & non de jure condito , & statuto per ipsum Regem , & lib. 3. tit. de differentiis feuda , quæ quaternata , plena , & de tabula dicuntur num. 34. post medium pag. 424.

Ubi quoque dictum axioma , quod Castrum est feudum quaternatum in Regno per supradictam legem Federici , & consequenter , quod etiam jurisdictio in dubio præsumitur in feudum , declarat , nisi forte teneat illam Ecclesia ex auctoritate Andree , & Peritorum Regni , quod pariter adnotarunt Jacobus de Ayello de Jure Adhort. num. 69. post medium vers. nisi in Ecclesia tract. tom. 12. & Genuensis Practicabil. Ecclesiast. Tricenario 1. quest. 1. vers. Idque in Ecclesia , & tenuit Balzaranus ad lib. 2. de feud. tit. 54. num. 6. dicens , quod res , quando devenit ad Ecclesiam , censetur libera , nisi de gratia detur feudum , Joan. Andr. in cap. 1. post num. 5. de Immunitat. Eccles. in 6. etiam quod sint Castra , capit. in verbo feudales appellationes circa fin. & in verb. feudorum clausule ibi : Castris circa fin. in verb. feudum dant , ibi : Imperator verb. Prima erit declaratio circa fin. Castra præsumuntur feuda quaternata , nisi sint Ecclesie , Loffred. in capit. 1. col. 8. in princip. de natur. success. feud.

Et dicuntur quaternata , quæ spectant ad collationem Regis , vel Principis , & sunt scripta in quaterno Cameræ , Jason. in repet. feud. in princip. num. 17. in fin. Unde in Regno valet consequentia : est Castrum , ergo feudum , nisi teneat Ecclesia ; nam tunc præsumitur allodialle cap. in ver. feuda allodialia circa fin. & in cap. Imperiale in gloss. fin. in 4. concl. 1. not. infra tit. seq. Quare , concessio Castro , non veniunt causæ appellationum , nisi esset donatum Ecclesie Romanæ . Idem cap. in ver. feudorum accessoria col. 5. circ. med.

In specie autem , quod Ecclesie Metropolitanæ Brundusina , & Tarentina in Provincia Hydruntina possideant loca jurisdictionalia in allodium , non in feudum , colligitur ex eo , quod Tassonus de Antepato scripsit pag. 158. Nam quoad Terras per Ecclesias in Bursaticum possessiones videbis infra hic cum Episcopis , dumque postea pag. 583. & 599. respectivè meminit de Archiepiscopatibus Brundusino , ac Tarentino , simpliciter dixit , Promissa litera F. significante Feudum , quam patet expressè in aliis Dominis utilibus .

Quod verò ad secundum . Regula negativa statuenda est , ut in Ecclesia possidente feuda novus Prælatus , qui succedit in locum Prædecessoris defuncti , non teneatur Relevium solvere ob ejus mortem , quam firmarunt in dicta Constitutione post mortem Baronis l. 3. tit. 25. pag. 235. col. 1. ad medium , ibi : item hoc relevium non solvitur ab Ecclesia , & latius in cap. 1. §. si mulier alias similiter in ostenditiis num. 15. de Capitulis Corradi , afflicti. in d. cap. 1. num. 17. cum seq. Marinus Freccia de subfeudis lib. 2. auctor. 3. num. 39. pag. 327. Jacobus de Ayello de Jure adhort. num. 75. tractatum tom. 12. Jacobin. de S. Giorgio in Invest. feud. verbo feudum numer. 33. Mart. de jurisdictione par. 4. cent. 1. cas. 17. in

primo articulo ex num. 8. sub fin. vers. Primus usque ad 23. Rovitus in Pragm. 1. §. Item volumus num. 16. de offic. Procuratoris Cesaris , Genuensis Practicab. Ecclesia Tricennario 1. quest. 21. num. 3. dicens esse communem & receptam conclusionem in Regno , Cesar Camillus Medices conf. 13. num. 20. Andreas Capanus de jure relevii par. 4. quest. 28. num. 1. & infra , mori præcipue , quia solutio Relevii esse inducta de consuetudine in hærede . Ecclesia autem possidens feuda non habet hæredes , sed possidet per Prælatos , procuratores , & Colonos . Item in dict. §. similiter in Ostenditiis num. 16. de cap. Corrad. & hic post num. 49. Balzaran. supra nu. 9. Adeo , quod donatio , si est facta alicui , & posse ejus mortem Ecclesie , si est acceptata a primo , non revocari respectu secundæ , Molina de Hispan. primog. lib. 4. cap. 2. numer. 74.

Nam Ecclesia , Imperio vacante , supplet vices illius , 7 not. in cap. licet de for. comp. & ejus bona sunt pauperum , not. in cap. 2. & ibi Glos. verb. de causis , de præscript. Ecclesia enim nunquam moritur , Can. liberti 12. qu. 2. nec possessio rerum illius unquam dicitur vacare , etiam mortuo Prælato ; quoniam ipsa possidet secundum Baldum , & alios in l. fin. C. de edict. D. Adrian. toll. & principio l. unica C. de caduc. tollend. Paris. conf. 24. nu. 7. vol. 1. Cumque utile dominium feudi semper maneat penes ipsam Ecclesiam , sequitur perneceffe , quod novus Prælatus suffectus in locum demortui non succedit in feudo , tanquam utilis Dominus , sed uti Procurator Ecclesie , cap. 2. de donat. Et idè , successione non immutata , quoad utile dominium , non tenetur ad solutionem dicti Relevii , cujus consuetudo induxit , ut solvatur ab hærede , Ifern. in cap. 1. circa princ. num. 7.

Et fundatur in facto Vassalli , vel in casu contingenti in ejus persona , ex quo sequitur mutatio feudi , Glos. Paris. tit. 1. §. 22. num. 145. Nam , quando accidit mutatio Vassallorum , feudo transeunte ad aliam personam , ultra recognitionem fidelitatis , quæ est inleparabilis a feudo , debentur patrono quedam jura , & commoda pecuniaria , quæ relevia , seu aptius relevamenta appellantur , eadem Glos. Parisien. in princ. tit. 1. §. 2. & non attenditur mutatio possessionis , sed totalis dominii feudi , d. gloss. §. 22. num. 135. in fin. Unde , quando mutatio accidit aliter , quam per successionem , non debetur relevium , atque adeo nec per successorem Prælati pro feudo Ecclesie , Loffred. conf. 15. num. 14. sic enim se habet consuetudo , mos , & forma Curie , Ifern. ibid. Balzaran. tit. 3. num. 17. & alii .

Hinc quia Ilermia d. §. num. 16. ante additionem dixit , Curie incumbere onus probandi Relevium ei deberi solutum ab Ecclesia , & solutum esse , cum pro Ecclesia contra eam vigeat præsumptio libertatis , l. Manifeste C. de servit. & regulariter onus probandi incumbit ei , qui dicit , l. 2. ff. de probat. & cum Ilermia transit Capan. d. qu. 28. num. 18.

Quæ regula limitatur primò , si ex pacto fuerit expressè conventum in Investitura , ut solvatur Relevium , quoties , Prælato moriente , alter sufficit , cum lex conventionis feudalis omnino servanda sit , etiam si dicatur esse contra naturam feudi ex notatis in capit. 1. §. Præterea quid sit Investitura & inquit Ifern. prope finem dicti num. 15. vers. Item si probaret Curia , ibique Afflicti. num. 24. vers. 2. fallit , Frec. d. lib. 2. Auth. 3. num. 39. vers. nisi aliud , Genuens. dict. quest. 21. num. 2. in fin. vers. secundò declaratur cum seq. Capanus dict. quest. 28. num. 6. vers. Declaranda tamen cum duobus sequentibus .

Secundò , si Fiscus probaret per Registra Regiæ Cameræ , ubi Releviorum solutiones describuntur , quod Prælatus talis Ecclesie solitus sit Relevium solvere ; quoniam ita contra eam urget hujusmodi probatio , ut ejus Prælati , dum succedunt omnino teneantur illud solvere , sicut in præcitato §. similiter adnotarunt Ilermia nu. 16. ante additionem , ibi , quod solverit Ecclesia probabitur per Registra , & Afflicti. num. 25. Genuens. d. quest. 21. num. 3. v. 3. fallit , & Capanus d. q. 28. n. 15. v. vel si fiscus Quod Ilermia d. num. 15. non solum ampliat , ut si , Curia , existente in quasi possessione exigendi Relevium , Prædecessor Prælati non solverit , quia indulgentia Officialis omisit , possit alius a dicto successore illud exigere , argumento l. locatio §. penul. ff. de public. & Vestigal. sed amplius inquit , quod licet Prædecessor immediatus non solverit , si tamen Curia probet alios successores solvisse , non tamen propter hoc perdidit suam quasi possessionem , quæ non amittitur sine animo . Immo si dictus Prædecessor immediatus denegasset solvere , & Curia ex hujusmodi negatione suam quasi possessionem perdidisset , ipsaque Ecclesia jam esset constituta in quasi possessione contrarii , scilicet non solvendi , adhuc

adhuc Curia posset agere utili Interdicto, Unde vi, per textum in dict. cap. querelam cum ibi notatis ab Innoc. quæ ibidem prosequitur, Afflict. num. 31. cum binis sequentibus, & repetunt Genuens. dict. quest. 21. numer. 4. vers. sed si ille Prædecessor cum seq. & Capan. dict. q. 28. numer. 16. & 17. qui num. 19. sub vers. quæ solutio Relevii facta per Prælatum, si ostendantur registra, in quibus appareat, Prælatum illud solvisse de tali feudo Ecclesiæ.

32 Tertiò, si Regia Camera præscripsisset hanc solutionem Relevii, illud exigendo per longi, aut longissimi temporis spatium, quia præscriptio facit de indebito, debitum, sicut in d. §. similiter tradunt Ilernia num. 15. ibi; secus si Ecclesia præstitisset longo tempore, tunc Curia Regis allegato titulo, vinceret, &c. Afflict. num. 22. vers. sed hæc conclusio fallit, nisi sit præscriptum cum seqq. atque ex utroque referunt Genuens. d. qu. 21. ante finem num. 1. vers. limitat Andreas, & Capanus d. qu. 28. numer. 9.

13 Quin etiam Afflictus in eodem §. num. 23. ait, sufficere, si semel novus Prælatum Regi solvisset Relevium, & postea vixisset annis quadraginta, iniquens eorum lapsu videri præscriptum contra Ecclesiam adeo novus Prælatum succedens, eis transactis teneatur Relevium solvere, quia talis præscriptio prodest Fisco tam in possessorio, quam in petitorio. Verum si non vixisset per annos quadraginta, tunc ex dicta solutione Fisco solum acquiri jus in possessorio, non autem in petitorio, & novus Prælatum successor valeat quidem in possessorio conveniri, & condemnari ad illius solutionem; quia in illis incorporalibus, quasi possessio acquiratur ex unica præstatione, Cap. Cum Ecclesia Sutrina de caus. possess. & propriet. sed ipse condemnatus debeat relevium solvere cum protestatione, quod scilicet non credit Fiscum fovere jus in causa proprietatis, sicque talis solutio relevii non præjudicabit Ecclesiæ, quoad proprietatem ex notatis in cap. Cumana de elect.

14 Idemque prius sensisse videtur Ilernia sub dict. num. 15. ibi, Item si semel Prælatum solvisset, & vixisset quadraginta annis, videtur præscriptum, &c. Juncto vers. quod si Curia esset in possessione, quod Prædecessor solvisset, cogeretur Ecclesia solvere, salva causa proprietatis, utrum debeat, extra de elect. cap. querelam in fin. quæ videtur exigere multas solutiones, quia dicit, quod multa tempora, sed idem si semel, ut notatur in Glof. & per Imol. in cap. cum Ecclesia de constit. Et hoc videtur verum, quando expressum esset, quod pro relevio solvit, & sic jure suo recipit, & uti credidit Ficus, ff. de Aqua quotid. lib. 1. §. Aristo, nisi solvisset cum protestatione, argumento de elect. cap. Cumana. Verum quia num. 16. ante additionem alternative inquit, Immo si semel solvisset quadraginta annis, vel non solvisset, præcedente denegatione, quando Curia erat in quasi possessione, & vixisset hic Prælatum 40. annis, esset præscriptum, quæ ex iisdem repetunt Genuens. dict. qu. 21. num. 4. vers. si tamen Prælatum, & Capanus dict. quest. 28. ex num. 9. in fin. vers. declaratur 3. cum pluribus seqq. recensuitque etiam Freccia dict. lib. 9. Author. 3. num. 39. propè finem, quod si Curia esset in quasi possessione exigendi relevium, tunc illud exiget, salvo jure proprietatis secundum Abb. conf. 23. par. 2. & Rom. conf. 32. in fine.

15 Cæterum Martha de jurisd. d. par. 4. Centur. 1. d. cap. 17. num. 20. vers. ex quo inferitur cum seq. negat, hanc limitationem veram esse, quod dictæ Regulæ locus non sit, quando esset præscriptum contra Ecclesiam, & si Prælatum prædecessor solverit relevium, & postea transacti sint anni 40. successor tunc ad illius solutionem teneatur tam in possessorio, quam in petitorio, si verò hoc tempus non sit decursum in possessorio tantum; non enim inquit, posset hæc admitti in præjudicium Ecclesiæ, cum Prælatum illi in feudalibus nequeat ullum præjudicium inferre ex sententia Ilernia d. cap. 1. §. & Iterum si Clericus de Capitul. Corrad. quem refert, ac sequitur Fabius de Anna singul. 398. Unde infert, quod, & si unus ex Prælatibus solverit relevium animo fortè gratificandi Regi, vel ejus Ministris, non poterit suæ Ecclesiæ, ac successoris præjudicium facere, quod generaliter affirmat Capanus dict. quest. 28. num. 19. ut scilicet factum Prælati in hoc casu non præjudicet Ecclesiæ, puta si Prælatum solvisset relevium Curia, id comprobans autoritate Ilernia d. num. 16. in additione, dicentis per Registrum Imperatoris Federici, quod est in archivio, probari, quod Prælatum Neocastrensis fecit fidelitatem D. Imperatori, & solvit relevium, sed non præjudicaverat Ecclesiæ factum Prælati.

16 E converso tamen subdit Capan. ibid. in vers. sicuti, quod si Prælatum successor, pro una vice non solvisset

relevium Ecclesiæ, & alii Prædecessores solvisset; non per hoc Curia amittit suam quasi possessionem exigendi relevium, nisi sequuta denegatione Prælati, illud solum non fuisset effluxis annis 40. ut supra ex notatis a Joanne Franc. de Ponte in lectura feudal. 5. num. 35. & 6. num. 6. & Genuens. d. qu. 5. sub num. 4.

Ampliatur verò, ut nihil pro Regia Curia valeat argumentum ductum ex eo, quod probet relevium solvi a novis Prælatibus, qui succedunt in aliis Ecclesiis vicinis; cum relevium debeat solvi, ubi consuetudo introduxit ejus solutionem. Unde liquet, non deberi, ubi non reperitur inductum. Quin etiam ejus solutio videtur onerosa, sicque strictè intelligenda est quoad illas Ecclesias tantum earumque Prælatos, de quarum legitima solutione constat, nec trahenda in exemplum, & consequentiam quoad alias, sicut hujusmodi articulo discusso, concludit Ilernia d. §. similiter num. 16. post additionem sub vers. quid si probet Curia, cum quo transit Afflict. num. 17. v. sed certe ista fallentia cum seq. ac pro veritate probarunt Genuens. d. qu. 21. num. 6. v. in contrarium est veritas, & Capan. d. qu. 28. num. 21.

Nec aliter intelligenda est alserta consuetudo solvendi quinquennium, loco relevii, pro quo exigendo Regia Camera solet expedire significatorias, teste Capano d. qu. 28. num. 26. ut scilicet in illis Ecclesiis procedat, contra quæ est concludenter probata limitatio dictæ Regulæ, quæ alias servari omnino debet.

Demum quoad tertium distinguendi sunt duo casus. 19 Primus, si Ecclesiæ negent, loca Jurisdictionalia, quæ possident, esse feudalia, asserentes ea possidere in allodium, ac uti Burgenfatica. Alter, si admittant, esse feuda. Siquidem primò casu erit agendum coram Judice Ordinario ipsius Ecclesiæ negantis, rem esse feudalem ex Innoc. in cap. Cæterum 5. de rescriptis, Bald. in cap. unico §. Preterea si contentio est inter Vassallos num. 4. de prohibit. feud. alienat. per Federic. Angel. in l. 1. num. 13. C. si a non compet. Judicat. sit, Felin. in cap. Cæterum 5. num. 21. vers. 12. fallit, de Judicis, Gemin. in cap. Romana §. debet num. 5. ibi; sed si Episcopus negaret rem feudalem, Rex, qui esset actor, deberet eum convenire coram Archiepiscopo de appellat. in 6. Franc. Marcus dec. 369. num. 1. par. 2. Bero. conf. 81. num. 1. & 2. vol. 1. Paris. de Puteo de redintegrat. feudi cap. 198. incip. Antiquitas super redintegratione feudi, Martha de Jurisd. par. 4. cent. 1. cas. 89. num. 26. & Centuria 2. cas. 183. num. 10. & 11. Ansaldo eod. tract. par. 3. tit. unic. cap. 2. num. 162. & 163. declarans num. 164. procedere solum, donec probatum sit per Dominum, rem esse feudalem, Ang. dict. lib. 1. num. 11. quod Host. in summa tit. de feudis §. final. n. 13. vers. quia tamen, ait mentem tenendum esse.

Secundò verò coram Domino feudi, sicque Regia Camera Summaria, tum inspecta generali dispositione juris communis per textus expressos in cap. novit 13. v. non enim intendimus judicare de feudis, cujus ad ipsum spectat judicium, de Judiciis cap. ex transmissa 5. ibi: per Dominum feudi causam jubeas terminari, & cap. Verum quoniam 7. cum utrobique notatis de for. compet. cum similibus plena manu congestis a Martha cas. 89. ex n. 4. vers. & quod hæc conclusio, & Ansaldo dict. cap. 8. ex num. 118. v. feud. aliisque quæstio usque ad 162.

Quod tamen limitatur, si ad feudi amissionem agatur; tunc enim quæstio movenda, ac terminanda est coram Judice Ecclesiastico, sicut docent Abb. in præcit. cap. Verum quoniam num. 17. v. sed si agitur contra Clericum Vassallum ad amissionem feudi, Marian. Soccin. d. cap. ex transmissa num. 23. vers. Hæc tamen conclusio procedit de for. comp. Stephan. Aufser. In repetitione Clem. ut Clericorum ordo 1. num. 80. vers. ex quibus omnibus de offic. Ordin. ac de potest. secular. super Ecclesiastic. personis regul. 2. num. 2. vers. secus si ageretur contra Clericum Vassallum tract. tom. 16. fol. 289. Foller. ad Marant. in specul. part. 4. dist. 11. num. 79. vers. Intelligitur sanè hæc conclusio, Bero. d. conf. 83. num. 51. vol. 1. Roland. conf. 4. num. 45. vol. 1. Soccin. sen. conf. 12. numer. 23. vers. Unde etiam si Clericus Vassallus vol. 1. Menoch. de retinend. possess. Remed. 3. num. 402. Martha d. conf. 89. in 3. art. ex num. 26. vers. Tertius usque ad 34. Ansaldo. d. cap. 8. num. 255. & 256.

Tum speciali exceptione ex lege Investituræ Regni Neapolitani, sicut legitur in Capitulis Caroli I. confirmatis ab Honorio IV. & insertis literis Regis Ferdinandi de Aragonia, relatis inter Pragmaticas Regni Constit. pag. 454. ibi: Item quod Clerici, nisi pro bonis feudalibus, prout continentur in conventionibus inter dictum Regem, & Romanam Ecclesiam habitis, ad judicia secularia non trahantur.

Ex quibus liquet, dum civiliter agitur citra amissionem feudi,

feudi, causam concernentem jus feudale, qualis esset, An relevium debeatur, vel ne, sicque An Ecclesia sit in terminis Regulæ, vel potius Regia Camera in terminis limitationum, cognoscendam esse coram dicta Regia Camera Summaria.

CONSULTATIO XXXIX.

An conventio Summorum Pontificum cum Proregibus Neapolitanis, ut ipsi exules, sive bannitos possint hinc inde prosequi intra fines suæ ditionis per decem millia passus adhuc perduret?

- R**espondeo negativè. Nam, licet Pius IV. id convenit cum Parafano Duce de Alcalà. Regni Neapolitani Prorege nomine Catholici Regis Philippi II. ut patet ex literis ejusdem Pontificis, datis Romæ 10. Novembris 1564. Pontificatus anno quinto, impressis Bullario veteri tom. 1. Constit. 3. meminitque idem Dux Alcalà in pragmat. 3. col. pen. de perseq. malefactor. & B. Pius V. cum eodem Parafano, sicut ex parte dicti Pontificis habetur in literis emissis die prima Februarii 1566. Pontificatus sui anno primo Bullarii veteris tom. 2. Constit. 2. ex parte verò dicti Proregis in præcitata pragmat. 3. Idque etiam in vita B. Pii V. referatur a Jo: Antonio Gambucio lib. 1. cap. 15. & Hieronymo Catena tit. riforme, Bolle, Decreti, ed altre proibizioni, deque ista conventionem loquutus sit, Bajard. ad Clar. §. final. quæst. 72. num. 18. ibi: Item quod banniti status Ecclesiastici in regno Neapolitano, & e converso banniti, & delinquentes illius Regni non possunt stare in statu Ecclesiastico, & Judices hinc inde eos capere tenentur, & sibi remittere per conventionem inter Sanctissimum Pontificem, & Serenissimum Regem Philippum initam de anno 1566. de qua in libro pragmat. sub tit. de malefactor. fol. 359. memineritque etiam Thor. in annotat. ad Joan. Grand. de bello exulum in predicam. Pati qu. 1. n. 6. prag. 35. col. 1.
- 2** Item Sixtus V. cum Petro Duce Ossunensi, dictique Regni Prorege nomine ejusdem Regis Catholici Philippi II. juxta literas ipsius Pontificis datas Romæ die 28. Julii 1585. Pontificatus sui anno primo, & pragmaticam septimam de exulibus desuper editam a dicto Prorege, de qua loquuntur Joannes Grande loc. cit. in predicamento quantitati qu. 3. num. 88. ibi: Secundò intellige, ut non procedat hodie vigore novæ Capitulationis factæ contra exules inter Sixtum V. Pontificem Maximum, & Proregem Ducem Ossunæ. Et predicamento ubi quæst. 2. numer. 4. his verbis: Quintum jus, & capitulatio ultimo loco facta inter Papam, & Proregem contra forositos, publicata 1. Augusti 1585. Thorus in annot. num. 4. pragmat. 22. col. 1. sic addit: Capitulatio Papæ, & Proregis circa capturam malefactorum extat pragmat. 7. de exulib. & in predicam. Pati qu. 1. num. 6. ait: vigore Capitulationis factæ inter eundem Papam, & Proregem 16. Augusti 1565. & in constit. 3. fol. 283. & ita servatur, &c. Angel. Scialoga in prax. forejudicat. cap. 19. num. 40. ibi: Sed hodie banniti, & forejudicati Romanæ Ecclesiæ possunt insequi per Officiales Papæ intra Regnum, & decem millaria, dummodò ipsi Officiales Summi Pontificis non intrent loca munita, & sic versa vice quando banniti, & forejudicati hujus Regni aufugiunt in statum Ecclesiasticum pragmat. 7. de exulib. & pragmat. 3. de perseq. malefactor. & cap. 26. num. 8.
- 3** Nulla tamen vis fieri potest super prædictis, cum rectè animadvertit Farinac. conf. 136. num. 14. vol. 2. omnes fuisse temporales, sicque expirasse morte dictorum Pontificum, sineque regiminis prædictorum Proregum.
- 4** Idemque patet primò, quia dicti Pontifices non processerunt per viam legis, cui si non positivè, scilicet verbis expressis, saltem negativè, hoc est donec non revocetur, sit annexa qualitas perpetuitatis, quam de ratione legis, statuti, vel Constitutionis esse, inquit Gloss. in c. A nobis 21. v. nonnisi, ibique Abb. num. 12. de sentent. excomm. & alii relati a Suarez de legib. lib. 1. c. 10. numer. 5. licet è contra id negent Gloss. 1. in c. 1. de Constit. dicens aliquos Canones esse temporales, Benin. conf. 98. num. 4. cum seqq. Gomez in proem. regul. q. 2. sed supponendo suum, ac certi Proregis consensum in idem placitum, cui passioni nomen dedit Ulpian. in l. 1. ff. de pact. processerunt per viam simplicis præcepti, & mandati, quod dederant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & aliis suis officialibus præcipue verò Gubernatori Civitatis Beneventanæ, ac decreti super inquisitione ac perquisitione bannitorum, & exulum Regni permissa ministris, & officialibus ejusdem Proregis per decem millaria intra fines ditionis Ecclesiasticæ, ea lege, ut idem decerneretur ex parte ipsius Proregis. Nam si-

cut mandatum expirat morte mandantis; ita quoque expirat simplex præceptum Superioris, etiam habentis potestatem legis ferendæ, quod in hoc æquiparant mandato Imol. in l. qui in aliena 6. §. Si is, qui putat numer. 5. ff. de acquir. hered. Dec. in rubr. C. de mand. Princip. n. 10. cum seqq. Menoch. de arb. lib. 1. q. 69. num. 4. Sylvest. in Summ. v. mandatum quæst. 3. Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 38. num. 47. Salas de legib. disp. 1. sect. 9. nu. 62. & Suarez d. cap. 10. num. 9. exemplificans num. 11. non solum in præcepto dato personæ singulari, sed etiam in præcepto facto in communi, & in generali, quia in utroque militat eadem ratio, declarando n. 12. ut quotiescumque Princeps tantum præcipit non statuendo, signum sit, eum non pro futuris temporibus, sed pro tempore suæ gubernationis tantum voluisse præcipere, neque usum esse propria potestate legislativa, sed præceptiva dumtaxat, atque idè quod tale præceptum morte percipientis expiret.

Secundò, uterque Pius usus fuit verbis indicantibus personam propriam, ibi: Volentesque propterea nos, & dilectus filius nobilis vir Parafanus Alcalà Dux, & Prorex, & Locumtenens generalis sue Catholice Majestatis in Regno Neapolitano opportune providere &c. Quare locus est dicto Gemin. in præcit. conf. 93. num. 13. quod exprimentes verba denotantia personas ipsorum censentur voluisse, quot disposita ab ipsis solum durent tempore suo.

Sixtus verò durationem temporalem nedum expressit in Piana, referendo: quod Pius V. exulibus, facinorosisque hominibus, tunc impiè, & crudeliter crassantibus, non solum in statu Ecclesiastico, sed fere ubique in Italia, ac populorum quietem, & pacem perturbantibus, nullum aptius remedium potuit reperire, quam si vicini principes in id concordi animo consentirent, ut pro sua quisque parte provideret, ne exules, & criminosi prædicti tutò alicubi consistere possent, neque ex una ditione ad alteram receptus ei daretur, atque idè communicata cum Prorege Neapolitano tunc existente, & facta ab eo promissione pacem se gratiam in eo relaturum inibuit omnibus Magistratibus, Officialibus, & subditis Ecclesiæ, ne bannitos, & criminosos homines prædictos, è Regno Neapolitano ejectos, vel fugientes receptarent, aut salvos facerent; quinimò caperent, & ipsi Proregi, vel edis Officialibus traderent, & consignarent. Sed ampliùs ponderato majori cura, & diligentia eo tempore, quàm antea opus fuisse in eodem morbo extinguendo, qui superiorum temporum licentia magis creverat, disposuit in hæc verba: Nos Pii prædecessores vestigiis, & consiliis inherentes, ac dilecti filii nobilis viri Petri Ducis Ossunæ Proregis &c. in dicto Regno supplicationibus inclinati, præsentium autoritate prohibemus omnibus, & singulis Legatis, Viceslegatis, aliisque Ministris, & Officialibus nostris, & præcipue Gubernatori Civitatis nostræ Beneventanæ &c. seu ejus Locumtenenti, nec ab eo, vel eorum aliquo in Civitatibus, Terris, & locis nostris &c. a Regno præfato exules aliquo modò recipiantur, aut securi, vel tuti fiant, quinimò copiantur, & carceribus mancipentur, ac ipsi Petro duci, & Proregi, vel Officialibus, & ministris suis ad omnem eorum requisitionem capti remittantur &c. ac etiam ut ministri, ac Officiales dicti Proregis delinquentes præfatos intra fines, & territorium status nostri Ecclesiastici per spatium decem milliarum &c. capere, & captos secum abducere libere, ac licitè valeant, permittimus &c. quæ quidem eo libentius fecimus, atque decrevimus, quia idem Prorex per suas litteras &c. significavit nobis, & pollicitus est, se cuncta superius expressa, ut in dicto Regno a suis Ministris, & Officialibus erga nos observentur, sedulo mandaturum, & curaturum.

Usus quippè Sixtus fuit solis verbis personalibus tam respectu sui ipsius, simpliciter dicendo: Nos, & erga Nos, quod referri ad solam personam proferentis, non autem ad ejus dignitatem, notat Gemin. dict. conf. 93. n. 3. per textum in c. Si gratiosè 5. juncta Gloss. de rescript. in 6.

Quàm respectu Proregis primo loco exprimendo proprium nomen, ibi: Petri Ducis, addendo etiam pronomen personalissimum ipsi Petro Duci. utendo relativis dicti Proregis, ac idem Prorex, restringendoque verba suæ dispositionis ad Ministros, & Officiales illius per dictiones, sui, ac dicti Proregis. Nam quando præponitur nomen proprium appellativo dignitatis, sicut ex ordine litterarum arguitur talem fuisse intentionem disponentis secundum Gloss. in l. cum ita 94. §. 1. ff. de condit. & demonstr. & theoricam Bartoli communiter receptam tum in l. more 5. n. 13. in fin. ff. de jurisdict. omn. Jud. ubi præ aliis eam probant Fulgos. n. 25. Jafon. n. 65. Dec. n. 55. dicens communem, & ab ea non esse recedendum, Jacob. de S. Geog. num. 33. Curt. Jun. num. 103. & Zaf. num. 47. in fine.

fine. Tum in *l. Si communis servus* 37. num. 2. ff. de *stipulat. serv.* ubi quoque idem adnotarunt Angel. num. 1. ac Imol. in *prin.* Abb. in *cap. Mandata* num. 1. de *præsumpt.* Anchar. d. *cap. Si gratiosè* num. 6. de *rescript.* in 6. Dec. in *cap. Quoniam abbas* num. 45. dicens communem de *offic. delegat.* tunc res non egreditur personas disponentium.

- 9 Quod tripliciter confirmatur. Primò quidem, ex ponderatis a Baldo in *l. 1.* num. 3. ff. de *Offic. Consul.* quod major ratio specialitatis inest personæ: Secundò, ex animadversis a Decio d. *cap. Quoniam Abbas* num. 39. & seq. quod cum dignitas considerabilis sit duplici modo, altero in abstracto, ac de per se, altero in concreto, prout inhæret tali personæ. Primo casu tantum videtur contemplata ipsa dignitas, quæ non mutatur, nec variatur mutatione personæ. Secundo verò consideratur solum quoad validitatem actus, qui geritur cum tali persona habente dignitatem, ut valeat, non autem quoad perpetuitatem, ut transeat in successorem ejusdem dignitatis. Tertio adjectione pronomini *ipsi Petro*, quod personalissimum esse, ac demonstrativum certæ personæ ad oculos, respondit Bald. *conf.* 304. num. 1. vol. 5. cum quo transeunt plena manu congesti a Barbof. de *usu freq.* 177. ex num. 4. atque adeò personalitatem ostendendo restringit actum ad personam, demonstratam, ut alios omnes prorsus excludat ex notatis per Rip. in *l. filiusfam.* §. *div.* num. 711. de *leg. 1.* Natt. *consil.* 163. num. 8. Surd. *conf.* 53. num. 7. vol. 1. Tiraquei. de *retract. conu.* §. 1. *glos.* 6. num. 25. Seraph. dec. 652. num. 1. & Rot. cor. Pamphilio dec. 619. num. 3. par. 1. rec.

- 10 Quibus accedunt in primis dictio idem repetitiva præcedentium ex congestis a Barbof. *dict.* 143. num. 2. Secundò, relativa dicti referenda solum ad personam superius expressam, quæ oculis corporeis legi possit ex Bartolo, & aliis adductis per Surd. *conf.* 123. num. 13. vol. 1. & de *alim. tit.* 8. *privil.* 31. num. 4. & Rot. dec. 19. n. 8. par. 7. recent. Tertio, possessorium suis, quod stat restrictivè, & personalitatem importat, Ayin. *conf.* 929. num. 11. Seraph. dec. 1337. num. 4. Rot. *decis.* 25. num. 5. par. 7. recent. quare Gemin. in sæpè cit. *conf.* 93. numer. 22. dixit nomen suum non concernere dignitatem, sed personam concedentis, ad rem nostram inferens n. 24. suum esse intelligendum de tempore suo, non de tempore successoris. Quartò, quod dictæ conventiones non fuerunt celebratæ inter Pontifices nomine Sedis Apostolicæ, ac Regem Catholicum nomine Regni Neapolitani a Pius, & Sixto, sed cum persona Patasani Ducis Alcalæ, & Petri Ducis Ossunæ tunc Proregum, atque idè sunt judicandæ personales; tum quia in omnibus causis id observatur, ut ubi personæ conditio locum facit beneficio, ibi, deficiente ea, beneficium quoque deficiat ex *l. cum patronus delegat.* 2. quoniam quod illius personæ præstatur, hoc nequaquam ad alium pertinere debet. Tum ex eo, quod non constat ex parte Proregum in eis intervenisse auctoritatem Superioris, nempe Regis Catholicæ, ejusque Concilii ad tradita in *cap. Veniens* 8. §. *mandamus de transact.* Glois. in *cap. Ex multiplici vers. eandem conventionem*, & in *cap. Nuper* 34. v. *componendum de decim.* Quæ fortius procedunt in concordia per se strictè intelligenda, Seraphin. *decis.* 1050.

Quintò, quia ita in terminis supposuerunt Doctores Neapolitani, referendo casum, quo Sacrum Concilium Neapolitanum animadvertit in eum, qui bannitum a Regno occiderat in Civitate Beneventana, quæ subest immediatè Sedi Apostolicæ, nempe Rovit. *Super pragmat. Regni tit. de exulib.* num. 7. ibi: Et eandem opinionem approbavit Sacrum Consilium Neapolitanum, dum referente Regio Consiliario Obbignano condemnavit Joannem Gambaram in Insulam per decennium, eo quod in Civitate Beneventana, quæ immediatè subest Sedi Apostolicæ interfecit Sigismundum quemdam bannitum ab hoc Regno. Quod ex eo reperunt Amindol. in *addit. ad Farinac. decis.* 276. num. 4. ibique etiam Viscont. num. 3. Thor. in *compend. dec. Neap. par. 1. vers. occidens bannitum extra territorium*, Danfa de *pugn. Doctor. tom. 1. tit. de forojud.* num. 21. & tom. 2. de *armat. per Campan. cap. 7. num. 25.*

- 11 Nimirum, cessante speciali conventionem, standum est conclusioni juris, quod bannitus Regni nec persequi, neque impunè occidi potest extra territorium bannientis, adeò occidens puniendus sit de homicidio a Juce loci, ubi illud commisit, quam tenent Bald. in *marg. vers. Excommunicatus repellitur col. 2. Jaf. in l. omnes populi* num. 49. ff. de *just. & jur.* & alii antiquiores, relati a Roman. *singul.* 27. num. 2. & Cæphal. *conf.* 35. num. 19. vol. 1. Nel. de *bannit.* 2. par. *secund. temp. fol.* 387. Carer. in *pract. crim. trad. homicid.* num. 38. Cott. *memor. vers. bannitus ad mortem*, Boss. *tit. de for. comp.*

num. 63. & tit. *banniti quid amittant* num. 5. Moron. de *fid. tregu.* & *pac. par. 2. quæst. 5. num. 3.* Hercul. de *caut. de non offend. cap. 23. num. 11.* Brunor. a Sol. *quæst. legal.* 26. num. 34. & *quæst. 27. num. 14. & seqq.* Peregr. de *jur. fisc. l. 3. tit. 7. de bannit.* num. 28. Anton. Gomez in *leg. thauri* 76. num. 17. Viv. *opinion.* 770. num. 21. cum *seqq.* Claud. Bertazol. in *addit. ad conf. crim. patris* 159. *lit. A. lib. 1. Farinac. quæst.* 103. num. 208. Tapp. *tom. 5. juris Regni Constitut. pœnam eorum* num. 26. Tasson. de *antefat. observ. 1. numer. 56.* Donat. Anton. de Marin. *resolut. quotid. lib. 1. cap. 116. num. 8.* Baldaf. de Angel. in *addit. ad Gizarel. decis.* 13. num. 11. Quod etiam in terminis banniti è Regno interfecti in Civitate Bonnoniensi a quibusdam Scholaribus Apuliæ respondit Bonfin. *conf.* 8. in 2. *difficult. ex num. 25. ad finem.*

Optimamque rationem reddit Bald. in *leg. 1. num. 33. C. de heredit. instit.* quia bannum non afficit personam, nisi in territorio, unde est bannitus, ex quo infert pœnam bannitæ personæ in loco bannientis, non autem personæ simpliciter. Nam jurisdictio coarctata quoad locum nequit extra ipsum locum se extendere; cohæret enim territorio habenti suos fines limitatos. Quare jurisditionem ibi obtinens redigitur extra suum territorium instar privati, concludendo ex hoc bannitos tales esse a certa parte scilicet a territorio bannientis, & pro alia parte non esse bannitos in aliis locis, in quibus liberas ædes habent; præsertim qualia hodie de consuetudine non fit remissio.

CONSULTATIO XL.

A quodam Senatu emissi sunt hujusmodi articuli de forma procedendi contra Ecclesiasticos in delictis atrocibus, quæ vocant privilegiata.

IN delictis atrocibus privilegiatis, quæ merentur pœnam inflicivam, & corporalem, Senatus, & Judices Ducales informabunt contra Ecclesiasticos privative ad omnes Judices inferiores, continuando usus antiquos.

Si Clericus præventus pro dictis delictis privilegiatis apud Judices laicos quærit remitti ad suum Judicem Ecclesiasticum, ejus remissio non debet admitti, nisi cum conditione, quod ejus processus fiat a Juce laico pro casu privilegiato una cum Juce Ecclesiastico, stante delicto communi, & quod actus processus remanebunt in suo statu, ut considerentur.

In delictis læsæ Majestatis Juxta laicus non tenebitur remittere Clericum accusatum apud suum Judicem Ecclesiasticum, ut una cum ipso procedatur, sed Juxta laicus poterit per se solum procedere ad instructionem, & ad judicium.

Ecclesiasticus, qui reperitur delinquens in habitu purè, ac mere seculari, potest capi, & puniri a Juce laico pariter in casu delicti communis, & non privilegiati.

Quando Juxta Ecclesiasticus, & Juxta laicus simul procedunt in delictis atrocibus privilegiatis contra Ecclesiasticum accusatum, postquam processus est plenè instructus, quisque ex dictis Judicibus suam profert sententiam, Ecclesiasticus quidem juxta pœnas Canonicas, secularis juxta pœnas præscriptas a rigore legis.

Antequam procedatur ad executionem arresti, sive sententiæ mortis contra Clericum, ejus Episcopus diocesanus requiratur cum hortatoria ad illum degradandum, nisi fuerit requisitus, cum reservatione delictorum læsæ Majestatis, & assassinii, in quibus Ecclesiastici poterint condemnari absque præcedenti degradatione.

Postquam Episcopus requisitus fuerit, si recusaverit degradare Clericum condemnatum a Juce seculari, ipse Clericus habebitur uti degradatus, & subiectus executioni judicii.

In casu absolutionis a Juce Ecclesiastico, Judices laici non omittent procedere in suis perquisitionibus, arrestis, & judiciis super casu privilegiato, ne a Juce Ecclesiastico compellantur.

Quando Juxta Ecclesiasticus, & Juxta laicus simul procedunt, si in continuatione processus casus delicti privilegiati non habetur pro stabilito, ac probato, Juxta laicus relinquet Judici Ecclesiastico judicium processus.

Quando personæ Ecclesiasticæ reperiuntur implicatæ, & complices ejusdem delicti cum personis laicis, si delictum cadit simpliciter in casu delicti communis, Ecclesiasticus judicabitur a suo Juce Ecclesiastico, laicus verò a Juce seculari, ad quem pertinebit cognitio.

In casu, quo Juce laico Senatus remittet processus complicum laicorum, poterit ipse exhortari Judicem Ecclesiasticum, ut consiciat processum contra Clericum delinquentem.

- 12 Princeps supremus duntaxat potest concedere literas gratie Ecclesiasticis, qui commiserunt casus, & delicta privilegiata.
- 13 In omnibus supradictis estimabuntur pro Clericis omnes illi, qui constituti fuerint in sacris ordinibus, saltem Subdiaconatus, & Clerici actu servientes officiis, beneficiis, ac ministeriis Ecclesiasticis, & deferentes assidue habitum clericalem.

Quæritur, an, & quatenus præfati articuli sint contra immunitatem, libertatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam?

- 1 Censeo ad primum. Hic articulus est contra can. 19. Bullæ Cœnæ Domini verbis illis: Item excommunicamus &c. omnes, & quoscunque Magistratus, & Judices, Notarios, scribas, exequutores, & subexequutores quomodolibet se interponentes, &c. processando, &c. quibus verbis absolute damnatur processum; processus autem est etiam informativus, & sine animo puniendi, & ex eo, quod non declinatur læsio Ecclesiasticæ exemptionis per hoc, quod interpositio fiat tantum ad cognoscendum de crimine; comprehendit enim processus omnem actum causæ, quæ in causa criminis a Judice fit, ut per Souf. in relect. Bullæ Cœnæ cap. 20. in not. circ. text. num. 3. & disp. 95. num. 2. Scott. in Bul. select. theor. 428. col. 2. Filliuc. tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 312. & alios.
- 2 Eoque magis, si id fiat juridicè, & autoritative eo modo, ac si ad laicos pertineret de Clericis cognoscere; quia tunc processio, & multò magis cæteræ actiones significant actum judicialem, ut per Sayr. de censur. lib. 3. cap. 23. num. 2. Immo alii, inter quos Filliuc. dict. num. 312. communius, & probabilius extrajudicialem etiam interpositionem opinantur damnatam ex particula quomodolibet, quæ omnes modos excogitabiles includit.
- 3 Solùmque aliqui negant induci censuram interpositione ad effectum recurrendi ad Judicem Ecclesiasticum facta, ut Duard. in d. cap. 19. Bullæ quæst. 5. num. 2. dummodò tamen talis interpositio fiat ex necessitate, ne delicta remaneant impunita, & modo minùs præjudiciali Ecclesiasticæ jurisdictioni, ac personæ ignominioso, aliàs secus, ut si nulla sit necessitas interpositionis laicæ, quia per Judicem Ecclesiasticum fieri potuisset, vel fiat judicialiter, & publicè, cum posset fieri extrajudicialiter, & occultè.
- 4 Item si criminis apparentis, aut putatis tantum ignoretur author, potest Judex laicus ad perquisitionem authoris procedere, modò desistat, postquam invenerit esse Ecclesiasticum. Siquidem non prohibentur Judices inquirere de delinquentibus, ut unusquisque puniat eos, qui sibi subditi sunt, Bon. de cens. in par. 1. qu. 20. punct. 1. num. 9. & Filliuc. d. num. 312. Immo, reperto culpabili Clerico, licitum erit inquisitionem prosequi, modò sit sine Clericatus dedecore, & sine tractione personæ Clerici ad tribunal laicum, vel ad effectum, ut veritas legitime innotescat, & probari possit, vel ne laici falsò criminati de eodem facinore puniantur, vel ut complices laici detegantur. Id enim omne muneris est laici Judicis; quod si de facto laicus simul, & Ecclesiasticus delicto cooperati fuerint, poterit idem Judex laicus, quatenus opus fuerit, ad formandum processum contra laicum, etiam dicta testium vel complicum recipere contra Ecclesiasticum, vel aliud quid simile peragere, ut notant Bonacin. & Filliuc. iisdem in locis, & Grassi. par. 1. dec. aur. lib. 4. cap. 18. num. 149.
- 5 Non suffragatur usus antiquus, sive antiqua consuetudo. Tum quia laici non possunt acquirere consuetudinem, neque præscriptionem contra jurisdictionem Ecclesiasticam, quia sunt incapaces. Et tum quia abrogatur quotannis in dicta Bulla Cœnæ solemniter publicata. Et tum ex aliis a nobis dictis.
- 6 Ad 2. Hic articulus, data etiam in laicis facultate cognoscendi, ac puniendi hujusmodi delicta, quæ vocant privilegiata, est in præjudicium jurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam cum possit etiam Ecclesiasticus cumulativè cognoscere, Carol. de Grassi. eff. Cler. 1. n. 1289. dum procedit absque præjudicio præventionis, injustè impeditur a laico præveniente, ac proinde inducitur censura c. 16. d. Bullæ Cœnæ contra impediētes Ecclesiasticos in usum jurisdictionis. Sicuti è converso Judex laicus præventionem facta per Ecclesiasticum non dicitur impedire, si sine præjudicio Judicis Ecclesiastici se ingerat tanquam præparatoriè ad judicium suum. Videndus Gram. conf. 2. post Bajard. Cler. §. fin. qu. 36. n. 37. Præterea esset in potestate laicorum inquirere in Clericos, illosque condemnare tanquam reos criminum privilegiorum, sicque penitus destrueretur jurisdictio Ecclesiastica.

Ad 3. Hic articulus est contra textum in cap. At si 7 Clerici de jud. ibique DD. ac fusè Clar. in pr. §. fin. qu. 36. per tot. & Gail. lib. 1. de pac. publ. cap. 11. num. 17. quia Princeps laicus ob delictum nullam habet jurisdictionem in personas Ecclesiasticas etiam ratione Regalium, feudorum, ac beneficiorum sæcularium juxta ea, quæ alibi diximus, licet eo casu considerentur ut Principes politici. Id ipsum & jure civili consentaneum est; quia omnes causæ Clericorum tam civiles, quam criminales ad Judicem Ecclesiasticum pertinent, adeòque huic privilegio ne tacite quidem renunciari possit per textum in cap. Si diligenti de for. compet. §. Si Clericus de pac. publ. & ejus viol. text. in §. Nos Fridericus v. Idem statumimus de stat. & conf. & usib. feud.

Deinde pugnat pro hac sententia textus in cap. Clericorum 11. quæst. 1. ubi habetur negotia Clericorum sive criminalia, sive civilia, nonnisi apud Judicem Ecclesiasticum ventilanda esse, ut latè probat Alex. conf. 8. vol. 1. quare Clericos in enormissimo crimine ante degradationem non esse puniendos per Judices laicos, etiam si esset læsa Majestas humana, dilertè tradit Gigas tr. de crim. læs. majest. in rub. quis de crim. læsæ majest. cogn. pos. num. 12. Roland. a Val. conf. 4. num. 6. vol. 1. & alii, exceptis tantum casibus, in quibus ex dispositione expressa Sacrorum Canonum sunt omnino privati privilegio Clericali absque alia degradatione, sive declaratione, ut puta ratione bigamiæ cap. un. de bigam. in 6. & assassinii cap. 1. de homic. item in 6.

Nam ad effectum quod Clerici amittant privilegium fori, requiritur præcedens sententia declaratoria Judicis Ecclesiastici secundum communem, ac veram sententiam, & censuit Sacr. Congreg. Concilii in sequenti declaratione.

Die 5. Martii 1616. in Lucana S. Congregatio censuit, hujusmodi Clericum ita demum fori privilegium amisisse, si prius fuerit a Judice Ecclesiastico declaratus incorrigibilis, observata forma præscripta in cap. Cum non ab homine de judic. De quo nos etiam aliàs.

Unde meritò, teste Rabardeo de cavendo schism. sect. 11. num. 2. & 3. apud Delben. de immunit. cap. 5. dub. 4. n. 19. Rex Christianissimus Galliarum Ludovicus XIII. ut quoad tale crimen læsæ Majestatis contra Clericos procederetur in facti contingentia recursum habuit ad Urbani VIII. ut constat ex ejus diplomate dato in Arce Gandulphi 8. Octobris 1632. Vide Consultationem nostram in 1. tom.

Ad 4. Hic articulus est pariter contra immunitatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam. Licet enim Clericus habitum clericalem, & tonsuram dimiserit, ac pro laico communiter habitus fuerit, in habituque laicali fuerit deprehensus, non tamen idcirco poterit Judex laicus post oppositionem, & notitiam Clericatus contra Clericum procedere absque incurso censurarum, antequam præcedat declaratio Judicis Ecclesiastici, quod reus non esset Clericus, vel quod amisisset privilegium fori, illoque gaudere non possit per textum in cap. Si Judex laicus v. non sic, ubi Glos. v. fecerit de sent. excom. in 6. & firmat Farinac. de inquis. num. qu. 8. 33. & 35. Dian. par. 1. tr. 2. ref. 27. ac Fagnan. in cap. Contingit 2. de sent. excom. a num. 14. & 21. ubi respondet objectionibus, & Mart. de jurisd. par. 2. cap. 31. num. 22.

Quare si Judex Ecclesiasticus pronunciaverit reum, de quo agitur, esse Clericum, tunc Judex laicus tenetur illum remittere unà cum processu contra eum condito ad Judicem Ecclesiasticum per d. cap. Si Judex laicus, ubi hoc notant Doctores. Idque sive Clericus sit captus in habitu laicali, sive clericali, Cæphal. conf. crimin. 11. num. 2. licet Covar. præct. qu. cap. 35. num. 1. dicat, quod apud Gallos non sit recepta Constitutio Bonifacii VIII. in d. cap. Si Judex laicus.

Nec refragatur Ant. Faber. defin. 14. de jurisd. omn. Jud. quia loquitur de Clerico, qui dimisso habitu, ac tonsura effectus est miles, facitque actum omnino contrarium ordini clericali, & per tacitam renunciationem assumendo statum incompatibilem amittit privilegium clericale, Episcopo eum non vendicante. In quo casu sine ulla monitione eo ipso amittit privilegium ut per can. quisquis 84. d. & DD. quos refert, ac sequitur Fagnan. in d. cap. Contingit 2. de sent. excom. num. 16. & de Grassi. d. eff. 1. num. 866.

Ad 5. Hic articulus est etiam contra exemptionem, & jurisdictionem Ecclesiasticam; nec potest habere locum, nisi in causis mistis in personas laicas; nam Clerici pro delicto semper ab Ecclesiastico coercentur. Et nihilominus in casu, quo Judex Ecclesiasticus processerit contra Clericum, & eum condemnaverit ad poenam non condignam delicto ex defectu potestatis, ut quia deberet pro delicto imponi poena mortis naturalis, quam impo-

imponere non potest, & imponit penam perpetui carceris, tunc posse Judicem laicum eundem punire pena a jure statuta, etiam mortis, docet Scacc. de jud. par. 1. cap. 11. num. 101. cum aliis ab eo allegatis, ac sequitur de Grass. dist. off. 1. n. 1289.

16 Ad 6. Hic articulus, quatenus non requirit sententiam degradationis in crimine læsæ majestatis est contra immunitatem, exemptionem, & jurisdictionem Ecclesiasticam ex superius dictis. In assassinio verò probabilius est, illam non requiri ex dist. cap. 1. de homic. n. 6.

17 Ad 7. Hic articulus destruit omnino exemptionem, & jurisdictionem Ecclesiasticam; quia poterit contingere, quod Episcopus fuerit requisitus ad degradandum Clericum, qui verè non commisit delicta, quæ illi imputantur, ac propterea non poterit Episcopus illud degradare, & nihilominus habebitur pro degradato. Remedium Canonicum est quod si Episcopus recusaverit degradare Clericum convictum de hujusmodi delictis, recurrendum est ad ejus Metropolitanum, quo etiam recusante, vel negligente, recurrendum est ad Summum Pontificem per textum in c. Qualiter in fin. de judic. & can. placuit 11. q. 1. quo tamen negligente ad Principem laicum recurri non potest, nisi de facto id necessarium sit in defensionem suorum subditorum; quia tunc locum habet jus naturæ ac fit per modum defensionis purè naturalis. Atque ita respondetur ad textum cap. filius 16. q. 7. ubi Prælati negligentibus imploratur auxilium Regis scilicet, ut protectoris, ac defensoris, non autem ut Judicis.

18 Ad 8. Hic articulus est præjudicialis jurisdictioni Ecclesiasticæ; quia non potest Judex laicus judicare Clericum delinquentem, si antequam Judex ille se ingerat, fuerit per Ecclesiasticum punitus, vel absolutus. Nam privatio privilegii, et si penalis sit delinquenti, non debet esse præjudicialis foro Ecclesiastico, quominus possit suum Clericum punire, vel absolvere, sed hunc tantum habet effectum, ut cum prius non posset per Judicem laicum judicari Clericus, non possit; quod adnotant Dec. in pr. crim. part. 1. lib. 4. c. 9. num. 86. & Ambros. de Immun. cap. 17. n. 27.

19 Ad 9. In hunc articulum nihil animadversione dignum occurrit.

20 Ad 10. Hunc articulum ex Doctoribus sunt, qui admittunt, sunt qui explodunt, ut videre est apud Dian. part. 3. tr. 1. res. 1. & par. 4. tract. 1. res. 7. Declarationes S. Congregationis Immunitatis hac de re plures adduxi, illas adi.

21 Ad 11. In hoc item articulo nihil est observatione dignum.

22 Ad 12. Sunt, qui defendunt hunc articulum per Gloss. in auth. Clericus, Cod. de Episcop. & Cleric. v. Et si reus, ubi Glossa tenet, quod Judex sæcularis possit absolvere Clericum a crimine, licet non possit eum condemnare, quam Glossam servat generalis Franciæ consuetudo apud Aufrer. in repet. Clement. 1. de Offic. Ordin. quest. 11.

23 Et pro affirmativa possunt adduci jura, quæ dicunt consuetudines observandas. Ea enim, quæ jure communi sunt prohibita diuturnitate temporis, cujus initii memoria non existit, licet obtineantur per textum in cap. Super quibusdam §. præterea de verb. signif. cap. Quid per novale, & cap. Veniens eod. tit. in 6. can. hæc quippe 3. q. 6. & can. mos antiquus 65. d. cum aliis; quod maxime procedit in Principe ex eo quia præsumitur, quod justè faciat, & semper in eo justa causa præsumitur per notata Butrii, & Panorm. in cap. Quæ in Ecclesiis de constit. Cyni, & Baldi in leg. resc. Cod. de præc. Imper. offer.

24 Cum igitur de consuetudine Supremus Princeps concedat hujusmodi gratias sine remissione, etiam Clericis, est observanda. Unde postquam talis gratia semel fuerit intimata juxta notata in l. 2. c. si contra jus, vel util. publ. Clericus ille non debet ulterius de eodem crimine inquietari, vel accusari. Ad quod facit textus, Gloss. Bart. & Angel. in leg. si cui §. 1. ff. de accus. Hoc enim videtur esse regulare, quod de crimine semel absolutus ulterius non debet accusari, maxime si talis absolutio facta non fuerit in foro penitentiali, ut tenet Jo: Fab. in l. Si quis homicidii c. qui accus. pos. ibique Salic. & tradunt Innoc. Off. Jo: Andr. Panor. & Aret. in cap. De his de accus. idemque Panor. in cap. 1. §. 2. de purg. canon.

25 Secundò, videtur, quod saltem dicta gratia, sive remissio ipsi Clerico prodesse debeat, ubi pro delicto pena confiscationis esset imponenda, ut scilicet quoad confiscationem bonorum immobilium possit Supremus Princeps Clerico delinquenti gratiam concedere, quod verò ad mobilia nihil prodesse videatur. Maxime quia juxta generalem Franciæ consuetudinem, quam sæpè servari

se vidisse testatur idem Aufrerus loco citato, licet bona mobilia Clericorum damnatorum Episcopis applicentur, & immobilia temporalibus Dominis, a quibus retinentur, ut tuetur Anchar. in c. Ea, quæ de regul. jur. in 6. q. 22. & Oldr. cons. 47. quam consuetudinem refert Jo: Andr. in addit. ad Spec. tit. de feud. §. pen. pro qua servanda inducitur l. minime ff. de sepul. viol. & lib. 1. c. de emancip. lib. & l. ult. Cod. de divers. off. Sic & lex Frederici distinguit inter res mobiles, & immobiles de pac. ten. §. si verò, & §. si Clericus eod. tit. & l. abditos c. de Episc. aud. & quod ibi notatur, nempe Clericum puniri in patrimonio per judicem sæcularem. Et ad hanc distinctionem bonorum mobilium, & immobilium suffragatur c. Ad hæc c. Relatum 2. §. ad hæc de test. l. si filius c. fam. herc. & l. 1. c. de impon. lucr. descript. & l. 3. ff. de sup. leg.

Quod autem processus agitatus super hujusmodi gratia, vel remissione coram Judice sæculari teneat, probari videtur. Primò, ex regula, quod sicut quando constat citationem arctare, citatus tenetur venire, ita & quando dubitatur, ut notant Gloss. & DD. in c. Veniens de accus. & can. Si Episcopus 3. q. 2. traditque Innoc. in cap. 2. de dilat. Panor. in c. Cum ordinem de rescript. ac ibi Gloss. & Bartol. in l. 2. ff. Si quis in jus voc. non ier. & in leg. Si quis ex aliena ff. de judic. quod nimirum si Judex laicus citat Clericum, tenetur is comparere, & suum privilegium allegare. Atque adeò videtur, quod processus super hujusmodi gratia valere debeat, ac ipsa gratia, cum nunquam impetrans se Clericum dixerit.

Secundò, si Judex probabiliter errat in facto, & credit se esse Judicem, cum verè non sit, proceditque, tenet processus c. Si duobus de appell. secus autem si erraret in jure, c. Cum super de off. deleg. cap. Ex parte de concess. præbend. Princeps autem hujusmodi gratiam concedens, vel Judex probabiliter errare possunt in facto, si impetrans non proponat, se esse Clericum; quia cum quilibet nascatur laicus, talis est præsumendus, nisi probetur Clericus can. legum 2. q. 1. Cum igitur talis Clericus impetrans sit de Regno, & se offert spontè judicio, potest a Summo Principe absolvi, vel eidem indulgentia concedi, itaut ab Ecclesiastico Judice de eodem crimine puniri non possit.

Tertiò, quia Princeps ex concessione talis gratiæ in Clericum jurisdictionem non exercet, cum iste Clericus impetrans sit actor, qui petit contra procuratorem Principis suæ gratiæ literas concedi. Actor autem sequitur forum rei, sive actor sit Clericus, sive laicus l. adire c. de ord. judic. can. experientia 11. q. 1. c. Si Clericus, & c. Cum sit de for. comp. l. juris ordine, & in l. criminali c. eod. Maxime cum talem gratiam concedere sit in libera voluntate Principis. Ex eo enim gratia dicitur, quia gratis accipitur, vel datur, alias non esset gratia can. quicumque 1. q. 1. judicium autem redditur in initium, l. inter stipulantem §. sicutum ff. de verb. oblig. & c. intelleximus de judic. quia Clericus tunc non trahitur. Tunc enim Canones locum habere possunt, qui hoc vitare videntur, non autem quando ultro se offert per notata Innoc. in c. Cum inter de except.

Sic quoque in emancipatione Judex competens est Judex patris, & non filii, ut notatur in l. fin. c. de emancipat. ac tenet Anchar. in c. Ea, quæ de regul. jur. in 6. q. 18. Ergo a simili in concessione hujus gratiæ Judex competens est Judex procuratoris Principis, qui videtur esse reus, & conventus, & non Judex impetrantis Clerici.

Sic etiam statutum generale laicorum, & favorabile includit Clericos. Unde si statutum dicat, quodstantibus masculis filia non succedat, in illo statuto includitur Clericus, & Monachus, cap. Diligenter de for. comp. can. Si in adjutorium d. 10. & Doctores in c. fin. de solut. facitque c. Cum venissent de eo, qui mit. in pos. & cap. Ecclesia ut lit. pend. & consuluit Jo: de Lignano, ut refert Lap. alleg. 117. ac tenet Bartol. in l. cunctos populos c. de summ. trinit. Butr. in c. Quod Clerici de for. comp. de quo per Bald. in l. Deo nobis c. de Episc. & Cler.

At nihilominus hisce minimè obstantibus tenendum est, talem gratiam non valere. Primò, quia est contra utilitatem publicam, cujus interest, ne crimina remaneant impunita, c. Ut fama de sent. excomm. l. ita vulneratus ff. ad leg. Aquil. l. licitatio §. quod illicite ff. de public. l. nec damno c. de prec. Imper. offer. Maxime quia per concessionem hujusmodi Clericis audacia tribuitur delinquendi contra Cle. 1. de offic. Ordin. & c. ut Clericum de vit. & honest. Cleric.

Secundò, quia Princeps in dubio non præsumitur vel le præjudicare juri tertii c. Super eo de offic. deleg. Quamvis de rescript. in 6. l. 2. §. Si quis a Principe ff. ne quid in loc. public. Et licet, quando solius fisci interest, Princeps

pœnam remittere possit, ut tenere videntur Cynus, Baldus, & Salicetus in *l. rescripta C. de prec. Imper. offer. Panor. in c. Quæ in Ecclesiis de Constit. in c. Nisi specialis de offic. leg. De pœnis tamen, & juribus singularium personarum non potest hoc licite fieri in præjudicium ejus, cui jus est quæsitum per textum, qui videtur esse notabilis, in *l. venia C. de in jus voc. cum Glossa secundum Baldum in l. fin. ff. de pac. l. si cum Hermes ff. de locat. cum aliis. Sic Princeps gratiam hujusmodi Clerico concedens pœnam delicti remittere non videtur, saltem quatenus Ecclesiæ præjudicium concernit.**

- 32 Tertio, quia certum omnino est, quod nec in foro contentioso, neque in foro pœnitentialem quis a non suo Judice condemnari potest, vel absolvi, *can. in primis 12. q. 1. c. Ad nostram de consuet. cap. Olim. de injur.* Non licet enim laico dare legem de Clerico *can. bene quidam 96. d. can. non placuit 16. q. 7.* Immo contra faciens tanquam sacrilegus est puniendus *can. Si quis Principum ead. caus. & q.* Et de universa Ecclesia malè judicat, qui quærit judicium laicorum *can. placuit 11. q. 1.* Sicut non tenet sententia a non suo Judice lata, *d. c. Ad nostram de consuet. & c. Et si Clerici de judic. tot. tit. C. si a non compet. Judic.* Ita nec confessio coram eo facta *d. c. Et si Clerici*, neque absolutio, *c. Venerabilibus de sent. excomm. §. ubi autem in 6.* nec purgatio ab eo indicta, *c. Cum delictis de purg. can. neque examinatio c. Licet de offic. legat. neque citatio arguendo de toto ad partem c. Pastoralis §. item de off. deleg. c. Romana de for. compet. in 6. & c. Contig. de arb. cum sua Glossa.*

- 33 Hinc statutum non ligat, nisi subditos statuentis, *c. A nobis de sentent. excomm. c. Novit. de off. leg. l. fin. de juris. omni. Jud. c. fin. de constit. in 6. & indulgentia in foro pœnitentialem, quæ conceditur a non suo Judice, non tenet, c. Quod autem de pœnit. & remiss. ubi ait Panor. quod in multis foris pœnitentialem regulatur ad limites fori contentiosi. Unde sicut in foro contentioso quis a non suo Judice ligari non potest, neque absolvi, ita nec in foro pœnitentialem, c. Omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss. can. placuit de pœnit. d. 6. quilibet enim tenetur confiteri coram suo Sacerdote, nam in foro pœnitentialem non sortimur forum ratione delicti, ut latè comprobatur ad singulare Romani 468. Gabriel Sar.*

- 34 Clarissimum autem est, quod Princeps sæcularis Clericos condemnare non potest de crimine, quia sunt exempti jure divino, ut alibi probavimus. Ergo neque etiam absolvere. Par enim est jus ligandi, & absolviendi *can. verbum de pœnit. d. 1. & cui denegatur cognitio, multo fortius denegatur dispensatio, l. 2. C. de his, qui ven. etat. impetr. can. quamvis, & can. Dudum 3. q. 6. & cap. Cum illorum de sentent. excomm.* Immo ad illum solum pertinere videtur restitutio, ad quem examinatio *can. Euphemium §. hinc colligitur 2. q. 3. & l. cum principale ff. de reg. jur.*

- 35 Talis igitur gratia, siue remissio, tanquam contra jus divinum concessa, est nulla, Gloss. Bart. Bald. & Jo. Fab. in *l. fin. ff. si contr. jus, vel util. public. Bald. in d. l. rescripta*, de qua plenè per Bart. in *const. ff. sub initio, c. Non minus de immunit. Eccles. c. Quamquam de censib. in 6.* ubi Archid. Genes. 47. Eisd. c. 8. Et Constantinus Augustus Clericorum accusationes recipere recusavit *can. Sacerdotibus 11. q. 1.*

- 36 Quarto, ex defectu jurisdictionis *c. Nullus 11. q. 1. c. Nullus de for. comp. l. generaliter C. de Episc. & Cler. qui planè defectus opponi potest adversus hujusmodi gratiam, siue processum, ac sententiam, etiam si Constitutio, vel statutum adesset, quod nulla exceptio admittatur, ut notatur in Clem. 1. de sequest. pos. & fruct. ac tenent Baldus post Cyn. in allegat. l. generaliter, Specul. tit. de cit. §. 1. & §. penult. & Archid. in c. placitam 15. q. 4.*

- 37 Quinto, quoties imminet factum, quod a jure reprobatur, taciturnitas ejus, qui non potest expressè actu consentire, nihil operatur, *c. Dilecto de præb. cum similibus, & notata in l. 1. C. ubi de crim. ag. oport. ubi Accurs. ait, quod quando Judex est talis, quod citatus sua voluntate non possit eum facere Judicem, non nocet taciturnitas, ex c. Dilecto de præb. ibique Innoc. & Joan. Andr. & Specul. loc. allegat. Immo Clericus expressè confitens coram sæculari Judice, se non esse Clericum, sibi non præjudicat, d. c. Et si Clerici, & Bald. in l. Si qua per calumniam C. de Episc. & Cler. Clericus enim non potest neque expressè, neque tacitè in laicum consentire; nam pacto privatorum juri publico præjudicari non potest, l. neque pignus ff. de reg. jur. c. Si diligenti de for. comp. Jus autem publicum constituit in sacris & Sacerdotibus *can. jus publicum d. 1.**

- 38 Maxime in hoc casu, in quo tale jus concessum in favorem non solum Clericorum, sed Cleri, *c. Contingit de sent. excomm. & d. c. Si diligenti.* Atque adeo Clerici

impetrantis hujusmodi gratiam, & tacentis se esse Clericum coram Judice non suo, jurisdictionem ei non tribuit, immò, si Clericus expressè se laicum fateretur coram Judice sæculari, qui scit, vel scire debet eum esse Clericum, non excusaret secundum Innocent. in *dist. c. fame de sentent. excomm. & Joan. Andr. in c. Si Judex eod. tit. in 6.* ac notata per Bald. in *dist. l. Si qua per calumniam*, ubi reddit rationem, quia ista confessio est facta coram judice non competenti, *allegat. c. Et si Clerici de judic.*

Nec relevat, quod gratiam obtinens communi forsitan opinione habeatur pro laico, quia, licet communis opinio operetur, quod ea durante servetur gratia, manifestata tamen veritate cedit opinio, *can. veritate d. 8.* & ita declarabitur nulla, & nullus quoque totus processus inde sequutus, ut notatur de sententia lata per falsos testes in *c. Cum venerabilis de except. & de sententia excommunicationis lata post appellationem legitimam non prosequutam in c. Licet eod. tit. in 6.*

Minusque videtur ob stare Gloss. in *præcit. auth. Clericus C. de Episc. & Cler.* ubi Glossa videtur tenere, Judicem sæcularem posse Clericum absolvere a crimine. Nam Baldus ibi tenet contrarium, ea quidem ratione, quia deficit jurisdictio. Unde cum judicium non possit fundari, non potest ferri sententia, *ut d. c. Et si Clerici, de judic.*

Neque videtur excusare contraria consuetudo, quia non valet; nam est contra statum ac libertatem Ecclesiasticam, onerosa, & gravis Ecclesiis, *c. 1. de consuet. c. Nostram, & c. Cum inter eod. tit. c. Decernimus, c. Quanto, cap. Clerici de judic. c. Quæ in Ecclesiis de Constit. & cap. Ecclesia S. Mariæ eodem tit. cap. fin. de reb. Eccl. non alien. can. bene quidem d. 96. auth. Cassa C. de sacros. Eccles. ibique Bart. Bald. & Salic. Innoc. & Panor. in c. Noverint, de sent. excomm. ac notat Jo. Fab. in *auth. statuimus C. de Episc. & Cler.* Præcipue cum dicta consuetudo sit contra jura habentia perpetuam causam prohibitionis, nedum canonica, & civilia, sed etiam divina, quare non valet, *can. vides d. 10. can. Imperiali d. 25. d. c. Si diligenti, ac l. non dubium C. de legib. estque dicenda corruptela, c. Cum venerabilis de consuet. cum temporis diuturnitas sine veritate sit erroris vetustas dist. can. veritate dist. 8. & quanto diuturniora sunt peccata, tanto graviora, can. flagitia 32. q. 7. & c. final. de consuetud.**

Nec tandem juvare videtur Episcoporum tolerantia, immò culpæ eorum est adscribendum ex *can. ad reatum d. 81. & ex tali facto jura præcipiunt Clericos puniendos, idcirco patientia non sufficit, & cum Clericus pœnam mereatur, inde præmium consequi non debet l. sine hereditaria ff. de neg. gest. ibique Doctores.*

Ad 13. Hic articulus quod attinet ad Clericos, qui continuo deferre debent habitum clericalem, & habere requisita juris communis, & Concilii Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* est contra decreta S. Congr. Concilii, quæ sæpè censuit, quod etsi Clericus privilegio fori non gaudeat, quia qualitates Concilii non habet, eum tamen non posse a Judice laico detineri, nisi prius super qualitatibus hujusmodi Judex Ecclesiasticus cognoverit, & pronunciarit. Ideoque Episcopos utique posse hoc casu contra laicos ad sententiam censurarum procedere, ut alibi docuimus.

Quod si aliter diceremus, funditus everteretur jurisdictio Ecclesiastica, cum esset in potestate laicorum aliquam probationem facere, ac declarare, quod Clerici non haberent hujusmodi qualitates. Præsertim Episcopos volentes vindicare Clericum, ut ex rationibus, & decretis ejusdem S. Congregationis Concilii, quæ adduxi tom. 1. consult. 46. ac alibi.

CONSULTATIO XLI.

An Regulari danda sit petitio copia actorum in causa criminali cum nominum testimonium expressione? Et quid in crimine hæresis?

Affirmo, quia id expressè disponitur in Concilio generali relato in *c. qualiter, & quando 24. de causat. his verbis: Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testimonium sunt ei, ut quid, & a quo sit dictum, appareat publicanda, nec non exceptiones, & replicationes legitime admittendæ: quod etiam clarè sancitum legitur in reformatione Tribunalium Pauli V. §. 10. tit. de Judic. crim. num. 26. & concinunt omnes Canonistæ in *d. c. qualiter, & quando, & Doctores communiter, excipientes solum crimen hæresis ob contrariam dispositionem Constitutionis 40. Pauli IV. quos referunt, ac sequuntur Farinac. de indic. & tortur. q. 39. n. 105. Clar. lib. 5. sent. §. fin.**

§. fin. q. 49. num. 2. Guazin. defens. 24. num. 8. traditque Paris. conf. 2. num. 154. ac seq. l. 4. ubi num. 158. ait, id locum habere etiam in causa, & inquisitione summaria, & num. 159. idem inquit, servandum esse etiam in crimine hæresis, sed de hoc alibi.

2 Ratio autem, ob quam publicanda sunt nomina testium, legitur in allegato c. qualiter, nimirum; ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum verò exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur. Cognitis namque nominibus possunt opponi exceptiones contra personas, & dicta, quæ depositionibus omnem tollerent fidem; aliàs si nomina, & cognomina celarentur, sequeretur absurdum, quod nempe quis ex dicto forsitan inhabilis plecti posset, ut præter adductos observat Ciaz. discep. crim. 22. num. 4. & seqq. qui loquitur etiam in crimine hæresis.

3 Non urget timor offensionis eorum, qui depoluisse dicuntur ad hoc, ut dicta nomina non pateant, vel saltem in confuso sint publicanda. Nam periculum, quod testibus evenire potest ab inquisitis, longè levius est audacia, quam ex subtingendis dictis, ac nominibus suis prædicti testes sumere solent ad falsè, confusè, temerèque deponendum, ut per Rodriguez tom. 2. q. regul. 26. ar. 1. ad fin. Nunquam enim defuere testes diabolares, egentes, sine censu, atque etiam sine sensu communi.

CONSULTATIO XLII.

An Edictum Episcopi, quo præcipitur sub pœna excommunicationis, aliisque arbitrariis, quod nemo admittat ad celebrationem Missarum presbyteros ceteros absque ejus licentia, comprehendant etiam Regulares? ubi summam explanatur decretum observandis, & evitandis in celebratione Missæ sess. 22. S. Concilii Tridentini?

1 Nonnulli Regulares, inter quos & Pasqualig. de sacris. Missæ q. 366. num. 7. negant; quia præceptum dirigi solum potest ad subditos, & pro locis subjectis, c. Ut animarum de constitut. in 6. Regulares autem exempti, & eorundem Ecclesiæ non subjiciuntur Episcopis.

2 Nec dici potest, quod hoc possint, ut delegati Sedis Apostolicæ per decretum de serv. & vit. in celebr. Missar. sess. 22. S. Concilii Trid. quia illa delegatio se extendit solum ad ea, quæ concernunt avaritiam, superstitionem, & irreverentiam in celebratione Missarum, atque adeo solum quoad eos, qui circa hæc peccant. Et ideo non se extendit ad prohibendum Regularibus, ne admittant ceteros ad celebrandum.

3 Accedit etiam, quod quando Concilium vult tribuere auctoritatem supra Regulares, eos nominat. Solum autem nominat, quando agit de celebratione extra Ecclesias, & oratoria tantum cultui divino deputata.

4 At hoc nec jure, neque moribus dictum est, neque ex usu Ecclesiæ, cui res perversè constitutas in ordinem, ac statum decorum restituere cordi semper fuit. Sacrum itaque Concilium Tridentinum adhibens omnem curam, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, decrevit, ut Ordinarii locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulo curent, ac teneantur, quæ vel avaritia, idolorum servitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix sejuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit: quæ tantum refert Pasqualigus. Sed deinde subdit S. Synodus, ut irreverentia vitetur, singuli in suis diocesisbus interdicat, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat, &c. Neve diceretur, quod Episcopi in dicto decreto constituantur delegati Sedi Apostolicæ etiam quoad Regulares quando agit de celebratione extra Ecclesias, & oratoria tantum cultui divino deputata, his verbis conceptis cautum, & sanctum est. Hæc igitur omnia, quæ summam enumerata sunt omnibus locorum Ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi a sacrosancta Synodo potestate, ac etiam ut delegati Sedi Apostolicæ prohibeant, mandent, corrigant, statuunt, atque adeo inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant, non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque. Huc usque Concilium; qui ad hæc? Utrum id negabitur? Qui potest? An ut tanta auctoritate convincantur?

5 Quæ causa non solum magna auctoritate Concilii, sed etiam ejusdem S. Congregationis, totque testium nititur, ipsiusque Cæpæ exemptionis Regularium assertoris, ac vindicis cap. 5. dub. 89. qui refert, quod cum

a fratribus Bononiensibus coram eadem Sac. Congregatione fuerint proposita aliqua dubia, inter alia sic fuit consultata. *Essendo pubblicato un'ordine generale da Monsignor Arcivescovo, che muno lasci celebrare Messa a Preti forastieri, senza prima vedere, che ne abbi avuta licentia da Sua Sig. Illustriss. o dal suo Vicario generale, si ricerca, se i Frati siano tenuti ad osservarlo. Fuit responsum die 2. Julii 1620. Ad 12. non licere Regularibus in suis Ecclesiis ad celebrandum admittere presbyteros seculares contra prohibitionem Illustr. Archiepiscopi.* Sic quoque declarasse Sac. Congregationem 2. Novembris 1594. ait Barbof. in declarat. ad c. 16. Concil. Trid. sess. 23. n. 5. & in Neapolitana 17. Augusti 1630. & alibi apud Gallet. in marg. cas. conscient. v. Missa, Ricc. in prax. for. Eccl. 748. in 1. edit. & resol. 635. in 2. edit. & dec. 294. p. 4. Barbof. de potest. Episc. alleg. 21. n. 8. & de jur. Eccles. lib. 1. cap. 11. n. 3. & Novar. in Lucern. Regul. v. Missa.

Atque ex decreto ipso S. Concilii respondetur rationibus supra deductis. Etenim Regulares non subjiciuntur Episcopis, tanquam Ordinariis, sed tanquam delegatis Sedi Apostolicæ. In decreto autem Tridentino Episcopi hac in re constituuntur delegati Sedi Apostolicæ, atque adeo iis subjiciuntur; quod autem generaliter hoc decretum comprehendat etiam Regulares quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & evitanda in Missarum celebratione statuta fuerint, omnino servare teneri, ad idque etiam pœnis, ac censuris Ecclesiasticis ob iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse, censuit S. Congregatio apud Fagnan. in c. Grave num. 46. de Offic. Ordin.

Quod verò ad decretum S. Concilii Tridentini. In eo proponuntur observanda in sacrosancto Missæ Sacrificio ad hoc, ut omni Religionis cultu, ac veneratione celebretur, can. nihil in Sacrificiis, ibique Glos. d. 2. & reprehenditur, qui facit opus Domini negligenter, Hierem. 48. secundum editionem septuaginta; nam secundum vulgatam habere: maledictus homo, qui facit opus Domini fraudulenter, & rectè, negligentia enim operis Domini quodammodo fraus, & dolus est.

Quæ autem in Missæ Sacrificio evitanda sunt in tria capita colliguntur, quæ sunt avaritia, irreverentia, & superstitio; quoad avaritiam pertinet, eleganter S. Ambrosius serm. 81. in Luc. relatus in can. Sicuti ii d. 47. cujus verba opportunè hic appendo, ut perpendantur; Sicut ii, qui per insaniam mente translati sunt, non jam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vident, ita etiam mens avari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper redditus computat, gratius aurum intuetur, quam solem, & ipsa ejus oratio, & supplicatio ad Dominum aurum querit. Interdum etiam usuræ arte nequissima ex ipso auro aurum nascitur. Sed quid agis? Nec satietas unquam, nec finis aderit cupiditati. Sed ais; quid injustum est, si cum aliena non invadam, propria diligentius servo? O impudens dictum! Propria dicis? Quæ? Ex quibus reconditis in hunc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucem, quando de ventre matris existi, quibus quæso facultatibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? Proprium nemo dicat, quod est commune, quod plus, quam sufficeret, sumptum etiam violenter obtentum est. Nunquid iniquus est Deus, ut nobis non equaliter distribuat vitæ subsidia? Ut tu quidem esses affluens, & abundans, aliis verò deesset, & egerent? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitati suæ experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu verò susceptis Dei muneribus, & si in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum, si tam multorum vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam injustus, tam avidus, tam avarus, quam qui multorum alimenta suum non usum, sed abundantiam, & delicias facit? Neque enim minus est criminis habenti tollere, quam cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines, nudorum indumentum est, quod tu recludis, & miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terram defodis. Tot te ergo scias invadere bona, quot possis præstare, quod velis. Lege etiam cap. Avaritiæ de elect. in 6.

Damnantur in decreto conditiones, & pacta. Censuit tamen Sac. Congreg. ratione obligationis posse recipi eleemosynam inter partes constitutam pro Missæ celebratione, & eum, qui promissit, posse conveniri, cum concurrant tot temporalia in hujusmodi obligationibus, ut intelligatur non spirituale, sed temporalem locari, & conduci. Illa enim obligatio ea ratione tali videtur onere gravata, quia quilibet in traditione rei suæ, onus, quod sibi placuerit, potest imponere, non autem oblatio deducta in pactum, quod hic expressè prohibetur, Doctores in c. Significatum de præb. Sic etiam in obligationibus manualibus, de quibus ibi Canonistæ,

non potest dari tanta pecunia, ut propterea dicatur una Missa, vel fiat unum anniversarium, quia elemosyna debet libenter offerri, & contra etiam offerri spirituale, ita ut cesset obligatio. Unde ajunt Doctores, quod licet Episcopus possit taxare stipendium, quod debetur Sacerdoti, qui obligat se ad sic, & pro certo tempore, vel in perpetuum celebrandum, non tamen potest taxare stipendium pro singulari Missa dicenda, quæ non est obligatio, sed simplex actio; attamen ex quo ita datur, scilicet ut in stipendium sustentationis cedat, & aliter celebret, seu saltem celebrare valeat accipienstacitè, ad id se obliget, non subest ratio, quare contra *l. 1. de pact.* non teneatur promissa servare.

- 9 Subdit textus, & quidquid pro Missis novis celebrandis datur. Non inde tamen prohibetur presbytero exsententia S. Congregat. quominus primam suam Missam decantet, & in illa post offertorium in medio altaris ad populum se convertat, accipiendo, ut solent Parochi diebus festis, a spontè offerentibus oblationes & elemosynas, Perambulationes verò per Ecclesiam similiter, & extorsiones prohibentur.

Sic quoque damnantur illiberales elemosynarum exactiones, quo nomine non venire consuetudinem, quæ inolevit, dixit Sac. Congregat. ut Parochus diebus festis solemnibus, vel non solemnibus post Offertorium in medio altaris vertat se ad populum, & incitando ad oblationes manipuli, vel aliud offerentibus præbeat osculum.

- 10 Deinde, ut irreverentia vitetur, mandat, quod singuli in suis diocesis interdican, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat, quæ prohibitio cum sit distincta, correctæ videtur dispositione juris veteris, qua Sacerdos ignotus secretò celebrare poterat. *c. Tuæ fraternitas de Cler. peregr.*

- 11 Necnon qui publicè, & notoriè criminofus sit, sicuti in crimine fornicationis, *can. Nullus, & can. præter. d. 32.* ibique Glossa, & Doctores in *cap. Vestra, & c. tua, & præteritum* quod sit notorium, *cap. ult. de cohab. Cler. & mul.* Criminosum autem hic non modò intelligi puto obnoxium crimine, quo ipso jure quis venit suspendendus, sicut notorius fornicator, sed eum etiam, qui quocumque peccato mortali sit obstrictus, ita tamen, ut sit publicus, & notorius, cum lex nullam admiserit exceptionem, sed indifferenter statuerit de publico, & notorio criminofus, *arg. can. 1. & 2. d. 49.* Et quia in primitivam Ecclesiam sacrosancta Synodus nos quoad fieri potest restituere intendit, hinc comprehendendi his verbis publicè, & notoriè lenones jure dixit S. Congregatio.

- 12 Neve patiantur in domibus privatis &c. Nunc agit de irreverentia ex parte loci, nam hoc Sacrificium in locis. Deo sacratis celebrari debet, ut habetur *can. Clericos, & can. Si quis de consecrat. d. 1.* Idem statuitur in jure civili *constit. ut nullus fabr. orat. dom. præter. vol. Episc. & ut deput. pr. & in auth. ut in privat. dom. sacr. minist. non fiant collat. 6.* Nontamen ex his verbis ex sententia Sac. Congreg. ipsis Episcopis prohibetur in propriis domibus oratorium habere, in quo tum ipsi, tum alii de eorum licentia celebrare possint, neque eorum privilegio, de quo in *cap. fin. de privil. in 6.* derogatur, & quin eo uti possunt extra calum absentia a suis Ecclesiis, & diocesis, veluti ex causa valetudinis, vel alterius magni incommodi, vel ingruentis periculi, cum de licentia Episcopi jus commune permittat in Oratoriis privatis celebrari, *d. can. Clericos, & can. Si quis de consecr. dist. 1. & Gloss. in can. Concedimus, & can. Missarum de consecr. ead. d.* hoc est iustis de causis, quidquid dicat ex una parte Turrecrem, in *dist. can. Missarum num. 6.* & Speculat. *intit. de dispensat. §. nunc de Episcoporum num. 121.* & ex altera Innoc. in *cap. 1. de consecr. Eccles.* hoc inquam, iustis de causis, nempe ex causa necessitatis, Gloss. in *can. 1. v. necessitas de consecr. d. 1. v. sub dio*, seu tentoriis, in itinere in exercitu cum tabulis sacratis, ubi frequentissimi sunt Sacerdotes. Item propter inimicitias, infirmitatem, vel decrepita ætatem, dummodò in iis omnibus celebretur cum petra sacrata, Glossa sæpius citata in *d. can. 1. dictæ dispositioni juris communis ex Sententia Sacre Congregationis per hæc verba Concilii: neve privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam non est derogatum.* Ista enim non videntur excludere dispensationem, & permissionem iusta de causa, cum lex dicens aliquid per Episcopum non posse fieri, non excludat dispensationem, Dec. in *cap. Et si Clerici §. numer. 9. aliàs 49. de judic.*

- 13 Debent tamen Episcopi ex eadem Sac. Congregatione talem licentiam concedere in casibus, a jure permisis, vel ex alia rationabili causa arbitrio suo in casibus, a jure non prohibitis, his concurrentibus conditionibus, ut Oratorium, in quo celebrandum est, Orato-

rii formam habeat, ab Ordinario visitandum, approbando omnia ad cultum necessaria, non enim satis est, ut locus destinatus sit, in quo adsit altare salvis semper juribus parochialibus, quæ requisita, & conditiones in hunc usque diem consueverunt apponi, etiam quando Sedes Apostolica hujusmodi licentia concedit. Consuevit enim & illa concedere, licet Episcopi concedere non sint prohibiti. Sed an hodiè has licentias possint Episcopi concedere, alibi tradidimus in Consult. de Oratoriis.

An autem dicta Oratoria sic debeant deputari, ut in alios usus convertit amplius non possint, ne quidem in cubacula, & habitationes Religiosorum in dicto decreto nullum verbum habetur. Et cum Procuratores claustralium, ut dixit Sac. Congregatio, non teneantur habere hujusmodi Oratoria ad divinum cultum tantum dicata, si pro negotiis Monasteriorum extra claustra degerit, voluerintque Oratoria habere, oportere item dixit Sac. Congregatio prius ab Ordinario, ut diximus, approbati. In ipsis verò præter Missas, etiam divina officia celebrare, verbum Dei prædicare, & confessiones audire absque Ordinarii licentia, cum præsertim in illorum Monasteriis observantia non vigeat, non posse. Monialibus verò in Oratorio in infirmaria constructo celebrandi licentiam omnino denegandam censuit Sac. Congregatio, cum talis casus omnino non comprehendatur in *cap. Periculoso de Stat. Regul. in 6.* nec in cæteris Constitutionibus Summorum Pontificum. Huc non abreerit adducere, quod Episcopo instantè petenti reconcillari Ecclesiam unà cum Cæmeterio in sua Parochus celebrans, cum posset a circumstantibus defendi, fuerat occisus, Sac. Congregatio consulto Gregorio XIII. dixerit reconciliandam, injuncta tamen poenitentia publica populo, qui potuit prohibere, & non prohibuit.

Neque omnino extra Ecclesiam. Notandum hic fuisse concessum cuidam triremium Duci, ut in littore maris, aliove loco honesto celebraretur cum altare portatili, quod ipse in navi liceret circumferre. Item aliis in Ecclesia nondum consecrata cum eodem altare.

Prosequitur decretum: *Ac nisi prius qui intersint, decenter composito corporis habitu declaraverint, se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse.* Nunc de irreverentia respectu eorum, qui interint, & in primis illorum, qui habitu corporis incomposito adfunt, & quasi pro functione electo in Oratorium, ut Missam audiant, accedunt. De hoc habitu incomposito Apostolus reprehendit Corinthios *cap. 1.* quod indecenti habitu ad Sacram mensam, & ad Ecclesiam accedebant, nempe viri cooperto capite, & mulieres non velato capite. Cumque præceptum Ecclesiæ sit, ut quilibet omni die festo Missam audiat, *can. Omnes fideles, can. Missas de consecr. d. 1.* faceret contra præceptum, cum intendat Ecclesia, ut iis, quæ dicuntur eo tempore, mente vacent, non modò præsentibus ibi sint. Debet autem audiri Missa a principio usque ad benedictionem, *ibid.* Et notandum, quod ante orationem inquit Ecclesiasticus *c. 15.* præpara animam tuam, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Tentat enim Deum, ut habetur in Romano Catechismo is, qui cum benè orat, malè agit, ut, cum loquatur cum Deo, a precibus animæ ejus abhorret. Contra mentis distractionem S. Basilius in *regul. brevior.* remedium adhibet, qua ratione aliquis assequi possit, ne mente unquam distrahatur.

Ab Ecclesiis verò muscas, &c. Idem prohibetur in *can. Cantantes d. 92.* delumptus a D. Hieronymo *l. 3. com. ad cap. 5. Epist. ad Ephes.* ibi: *Audiant hæc adolescentuli, audiant ii, quibus psallendi in Ecclesia officium est, Deo non voce, sed corde cantandum, nec intragædorum modum guttur, & fauces dulci medicamine leniendæ sunt, ut in Ecclesia theatrales moduli audiantur, & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum.* Prohibentur etiam in *6. Synodo cap. 15.* Cantores Ecclesiastici modulatione inordinata canere, item & in Cabilonensi Concilio *cap. 19.* turpia cantica in Ecclesia, sive in porticu capere, de quo nos etiam aliàs. Ex quibus tamen non videtur musica, & cantus honestus, ac devotus prohibitus, ut in *cap. 12. sess. 24. de reform. & can. non mediocriter de consecr. d. 5.*

Item seculares omnes actiones. Idem habetur *can. 76. sextæ Synodi*, qui intra Ecclesiarum ambitum mercimonia vendi vetat, & *c. Cum decorem de vit. & honest. Cler.* Iudi theatrales etiam prætextu consuetudinis in Ecclesiis vel per Clericos fieri non debent, & *cap. 1. eod. tit. & can. Sacerdotum de consecr. d. 2.* In hoc verò Concilii decreto omnes seculares actiones prohibentur.

Vana, atque adeo profana. Adde, quod B. Pius V. in principio sui Pontificatus edidit Constitutionem, *incip. Cum*

Cum primum Apostolatus officium, in qua sancivit universaliter contra hujusmodi irreverentiam, & alia, quæ in Ecclesia indecenter peragi solent.

- 22 *Strepitus, clamores.* Ex c. decet domum Domini de immum. Eccles. in 6. habetur, quod ingressus ad Ecclesiam debet esse humilis, & insistentum est orationi; humiliter enim ingredimur, & stamus coram Domino temporali. Item quod cessare debeant in Ecclesia clamores, seditiones, & Universitatum concilia, ac laicorum publica parlamenta; subnectens egregie, qualis esse debeat conversatio in Ecclesia. Item prohibetur in Ecclesia, aut cœmeterio negotiatio, aut Judicis secularis cognitio, & quod locorum Ordinarii debent ibi contenta exequi, nec contra illa dispensare possunt, cum sint deputati ad exequendum, quibus examinatis censuit Sacra Congregatio, Judices etiam Ecclesiasticos, qualis est Vicarius cum adjunctis, intra corpus Ecclesiæ non posse jurisdictionem exercere.

- 23 *Postremo ne superstitioni.* De his, quæ continet abusus ratione superstitionis, quæ importuna, & inepta dicitur religio, lege Tullium de natur. Deor. lib. 2.

- 24 *Quam debitis horis celebrent.* Quæ est hora tertia can. nocte Sancta de consecrat. d. 1. Et hoc servandum præcipue festis diebus ex Concilio Aurelianensi 3. c. 14. Nam aliis diebus potest celebrari in parte diei can. necesse ead. d. in festo verò Nativitatis Domini licet presbyteris Missam nocte celebrare. Quadragesimæ, quatuor temporum, & diebus jejuniis dicatis hora nona potest Missa celebrari, can. solent de consecr. d. 1. Sabbatho Sancto, & Sabbatho quatuor temporum circa vespertinas horas ab aliquibus Missa celebrari solet. Ex Sacra tamen Congregatione quibuscumque Regularium non obstantibus privilegiis nec ante clarum diem, nec post meridiem licet sacrum facere.

- 25 *Neve ritus alios.* Ritus mos est comprobatus in administrandis Sacrificiis. Hinc Rituales libri, in quibus describitur, quo ritu sacra peragi debeant. His verbis tamen ritus singulorum Regularium, ab Ecclesia approbatus minimè tolli, dixit S. Congregatio. Ideoque Regulares sua instituta possunt servare, & dummodò ex concessione Innocentii IV. sint; ii verò, qui lingua Sclavonica celebrari consueverunt, minùs consentanei Concilio Tridentino esse videntur; unde cum S. Congregatio dubitasset, an appellatione divinarum officiorum comprehenderetur Missa in concessione enim nihil de celebratione Missæ habetur; audita sententia Cardinalis Sirleti dicentis, Innocentium IV. attestari Missam in lingua Sclavonica a S. Hieronymo compositam, & ab Innocentio approbatam absque illa consuetudine, quod Evangelium in primis latinè recitetur, ut habetur in Epistola, quæ in Bibliotheca Vaticana asservatur, censuit concedendum. Non est autem prætermittendum, B. Pium V. statuisse, ne latini græco, & Græci, præsertim si uxorem habeant, Missam latino celebrent ritu, & facultates talia permittentes sustulisse.

- 26 *Aut alias ceremonias.* Cœremonia dicuntur, teste Valerio Maximo lib. 1. cap. 11. a Ceteribus Etruriæ populis, quasi res æternæ, quibus Religionem procuramus. Hebræi nullum videntur habere proprium vocabulum, & vox cœremonia decreta, vel Constitutiones significat. Ita S. Hieronymus vertit Genes. 26. Exod. 28. quasi dicas servitutem, & cultum Divinum, sicut etiam idem Hieronymus vertit Exod. 12. 27. & 28. Ex quibus colligitur cœremonias esse Regulas, quibus continetur cultus Religionis externus, & generaliter potest etiam Sacramentum appellari cœremonia, sed in duobus differt. Primò, quia Sacramentum non vocatur omnis cœremonia, sed ea solum, quæ ab ipso Deo instituta sit. Quandoquidem & cœremonia ab homine, & a natura ipsa aliquando instituta sunt. Secundò, quia Sacramentum est majus, & illustris cœremonia, unde baptismum, non cœremoniam vocamus, sed ea, quæ ad ipsum baptismi Sacramentum adhibentur, cœremonias vocamus, ut quod fronte signemur, quod ter interrogemur, &c. Cœremoniarum autem genera quinque sunt. Primum respicit eum, cui Religio adhibetur, veluti erat, cum soli Deo sacrificetur. Secundum pertinet ad eum, qui operatur, cujusmodi sunt omnes vestes Sacerdotes. Tertium intuens res, earumque naturam; hinc fit, ut Cereis, non sevo utamur, cum materia illa sit fabrefacta ab animali purissimo. Quartum considerans locum, sicut olim nonnisi ad Orientem conversi consueverunt orare. Quintum adnotans tempus, veluti cum quadragesimæ jejunium observamus.

- 27 Cœremoniarum porrò cum ipso homine fuit origo. Cum enim nulla fuerit gens adeò barbara, quin in animo Deum aliquem esse conciperet, factum est, ut hoc etiam signis quibusdam externis, scilicet cœremoniis ostenderetur,

Tertul. lib. de præscrip. S. August. lib. 19. contra Manich. cap. 21. Hæ quidem omnino institutæ sunt partim a Deo, partim ab hominibus, quas Christus traditiones hominum vocavit, partim ab ipsa natura, ut homo flexis genibus Deum oraret, dictavit, ac similia, adeoque verum est, ut nulla fuerit gens, quæ non haberet cœremonias cum Religione conjunctas. Nulla tamen privata persona, sed Ecclesia tantum eas potest introducere, ne oriantur schismata, dum non unus eademque ratione, qua alter cultum suum publicè explicat.

Earum multiplex est utilitas; quemadmodum enim primò orator sua ipsius actione, & pronuntiatione, ita & qui res sacras peragit cœremoniis excitatur. Multum enim refert, quo loco, qua hora ores. Unde Psalm. Media nocte surgebam. Adorabo ad templum sanctum tuum. Item an silentio, an voce. Et quomodo an expansis manibus. Secundò, sicut figuræ, & ornatus orationis excitant auditores, ita adstantes cœremonia, S. August. lib. 10. confess. cap. 33. Tertio, movent ad ipsum Deum, ut de Publicano habetur in Evangelio, qui percutiebat pectus suum. Dices, animi affectum Deum placasse. Sic equidem. Sed negari non potest, quin ista ex se bona sint, & bonum animi affectum indicent. Hinc S. Cyprianus in lib. de orat. Domin. docet, qua compositione corporis orare debeamus, suntque instar picturæ hominibus rudibus Exod. 12. Cum interrogaverint vos filii vestri, qua est ista Religio, dicite, transitus Domini est. Quarto, sunt veluti Characteres Christianorum. Hac ratione Machabæi mortem potius subierunt, quam carnibus suis velcerentur. Hincque Tertullianus integrum librum scripsit de corona militum, & propterea hæretici nostri temporis conantur cœremonias Ecclesiæ funditus evertere. Quintò, declarant sensum Ecclesiæ, alioquin non intelligeretur, veluti cum infantes exluflamus, dum eos baptizare volumus. Sextò, Religionem conservant, ut videre est apud Hebræos, & saltem propensiores ad bonum sunt semper.

Constituendæ igitur sunt ad Religionem conservandam, & illustrandam, & quæ id non habent, purgandæ sunt, ac refecandæ, ut plus habeant emolumenti, quam ponderis.

Et candelarum certum numerum. Sacra Congregatio Concilii censuit, comprehendere etiam missas ad devotionem aliorum, non ex superstitione, veluti tres de Trinitate, vel quinque de plagis Domini, & similibus cum totidem candelis.

Moneant eundem populum. Quia licet de jure unusquisque teneatur audire Missam in sua Parochia, ut satisfaciatur præcepto Ecclesiæ de audienda missa, generalis tamen consuetudo observavit contrarium. Et quod Episcopus non possit contrarium præcipere, docet communis sententia Doctorum in cap. 2. de Paroch. & in rubr. ejusdem tit. ac Summissæ v. missa, nisi ex contemptu hoc ferret, ut in d. c. 2. quia id faciens peccaret mortaliter. Quapropter decretum in quibusdam Conciliis provincialibus Galliæ editum, ut quisque audiret missam festis, & Dominicis diebus in sua Parochia sub pena excommunicationis obgeneralem consuetudinem Galliæ, ut missa talibus diebus in propria Parochia audiret, retinendum. Regulariter tamen neque pœnis, neque multis potest Episcopus populum alfringere, etiam in casu notabilis negligentia, aut contumacia, ut accedat ad audiendum missam, vel Sacram Concionem in Ecclesia Parochiali. Item nec prohibere Capellani Confraternitatum, ne in illarum Oratoriis festis diebus missam celebrent. Poterit tamen pro sua prudentia cum Capellani Confraternitatum agere, ne sint impedimento Parochis, quominus eorum munus peragant, & monere populum, ut frequenter ad suas Parochias Dominicis diebus saltem, & majoribus festis accedat; Quod etiam cum iis, qui privata habent Oratoria ex concessione servare poterit. Et hæc ex S. Congregatione, ex qua etiam festis diebus solemnibus, quominus missæ celebrentur in Ecclesiis Regularium ante missas solennes Ecclesiæ Cathedralis, vel Parochialis, Episcopus non potest prohibere, neque similiter ipsis Regularibus, si hujusmodi consuetudo extat in illis partibus, ne in eorum prædictis missis solemnibus faciant confessionem etiam vulgari lingua, & dent generalem absolutionem, & dies festos enuncient quemadmodum a Parochis servatur. Possunt tamen cogi Regularium laici famuli Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum die Paschatis percipere in propria Parochia.

Atque adeò inviolatè servanda. Hinc Regulares etiam, ut superius diximus, quantumvis exemptos comprehendit censuit S. Congregatio. Unde quæ ab Ordinariis locorum circa ea, de quibus in hoc decreto agitur, statuta

fuerint, omnino servare tenentur, ipsorumque verò Ordinariorum partes erunt, ut in Ecclesiis dictorum exemptorum ita servetur, censuris Ecclesiasticis, juris tamen ordine servato, ut censuit eadem Sac. Congregatio; quare non ex eo solum, quod Regulares non possunt admitti ad celebrandum in suis Ecclesiis, nisi qui facultatem habent celebrandi, ideoque possunt Episcopi prohibere, ne exteri Sacerdotes admittantur sine licentia, quia hæc prohibitio afficit ipsos Sacerdotes, ex quo resultat, quod Regulares nequeant eos admitti, tanquam non habilitatos, ut ita declarasse S. Episcoporum Congregationem 21. Octobris 1586. & in una Venetiarum 14. Januarii 1625. & Sancti Officii Congregatio 11. Augusti 1649. testatur Pasqualig. d. dec. 366. n. 7. sed afficit directè ipsos etiam Regulares vigore supradicti decreti Sac. Concilii Tridentini, tanquam prohibitio emanata ab Episcopo, uti Delegato Sedis Apostolicæ.

Et quoniam multa cum hac causa conjuncta sunt, ideoque non rejectanea, ut argumento litis affinia, puto ad me pertinere, & id disquirere.

CONSULTATIO XLIII.

An, & quibus in casibus Monachi, & Regulares subsint Episcopo? Ubi prius de eorum origine, successione, progressu, & aliis hujusmodi strictim.

1 **M**onachus Greca vox est, & significat hominem solitarium, qui solus vivit, & vitæ solitariæ genus elegit. Unde D. Hieronymus ad Paulinum, Monachum in Urbibus commorantem, & inter homines viventem, nequaquam suo nomini respondere scribit. Si cupis, inquit, esse quod diceris monachus, id est solus, quid facis in Urbibus, quæ utique non sunt solum habitacula, sed multorum? Ad Heliodorum verò; Interpretare, inquit, vocabulum monachi, id est tuum, quid facis in turba, qui solus es? Et ad Rusticum in eandem sententiam ait: Quid desideramus Urbium frequentiam, qui de singularitate censetur?

2 Nomen autem inde sumptum, quod olim pii quidam homines, partim non ferentes Gentilium in Christum blasphemias, partim afflicti ab inimicis Christianæ fidei profugerent aliquò in vastas solitudines, atque ibi viverent; alii gregatim, quod Cœnobitas vocant; alii semotim, quos appellant Anachoretas. Progressu verò temporis, remittente fervore pristino, in Urbes commigrarunt. Ac testatur sanè D. Ambrosius Epist. 82. ad Vercellensem Ecclesiam, Eusebium ejus loci Episcopum, qui circa annos Christi 360. floruit, primum in Occidentem Monasteria in Civitates introduxisse, ut S. Basilus circa annos Christi 370. in Oriente.

3 At Bellarminus ante cap. 1. de monachis hanc Etymologiam interpretatur, inquiens: Hieronymus videtur velle nomen monachi propriissime convenire Eremitis, qui soli habitabant. At non ita esse tum ex eo cognosci potest, quod Eremitæ caperent a Paulo primo Eremita, ipso Hieronymo auctore in ejus vita. Nomen autem monachi invenitur apud Dionysium Areopagitam, qui fere 300. annis Paulum primum Eremitam antecessit; tum ex eo, quod omnes veteres, & ipse etiam Hieronymus in Epistola ad Eustochium de servanda virginitate, nomen monachi tam Eremitis, quam Cœnobitis voluit esse commune. Et addit, Augustinum testari Canticum illud Psalmi 132. de secularibus monachos fecisse, nihilque aliud significare monachum, quam hominem in tali unitate, & communitate cum aliis ejusdem instituti viventem, ut cum illis omnibus unum cor habeat, & unum, ac solum hominem faciat.

4 Canonistæ ex can. placuit §. Agnoscat 16. quest. 6. monachon dictum putant a Monon, & Achon, quod non tristitiam hominem, ut dicto Canone explicatur, sed ipsam tristitiam, & dolorem ejusmodi significat. Auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ, quæ Dionysio Areopagitæ ascribitur, c. 6. dicit, monachos vocari, inde, quod rebus divigilibus relictis, monachi, hoc est Deitati soli placere studerent.

5 Sanctus verò Thomas, & S. Bonaventura eos Regulares, & Religiosos appellant, Regulares quidem, quod regulæ certæ vivendi addicti sint. Religiosos verò, quod se se totos servitio Dei mancipaverint.

6 Latini monachi nomen retinuerunt, non tamen id ante Ambrosium, & Hieronymum apud Latinum auctorem facile reperies, quod hoc vitæ genus Europæis ante horum tempora fere incognitum fuerit. Sozomenus certè lib. 3. cap. 14. disertè affirmat Thraces, Illyrios & quotquot Europam incolunt, ante Constantinum Magnum, & aliquandiu post, monasticorum contuberniorum expertes fuisse.

7 Est & Ascetæ nomen frequens apud Basilium, & alios,

quod significat exercitorem. Omnium autem Christianorum, non tantum monachorum est, se se in virtutum palæstra, ac officina exercere dies, ac noctes.

Clericorum quoque nomine appellantur monachi, ut patet ex Rubrica, seu titulo de vit. & honestat. Cleric. ubi in textu agitur de monachis. Volunt tamen in favorabilibus tantum monachos appellari Clericos, in odiosis non, item quod habeant aliam qualitatem a Clericis secularibus, ut refert Archid. in c. statutum de elect. in 6. Sic etiam in favorabilibus appellatione Ecclesiarum veniunt Monasteria, ut patet can. Abbati §. hac autem auctoritate d. 64. & notatur in c. 1. de suppl. negl. Prælat. in 6. Appellatione tamen monachorum nunquam veniunt Clerici seculares, quod non competit Etymologia vocabuli can. placuit 16. q. 1.

Philosophi denique a D. Chrysostomo, Sozomeno, aliisque Ecclesiasticis scriptoribus appellantur frequentissime monachi hanc ob causam, quod eum tenent monachis apud Christianos, quem Philosophi apud Ethnicos, ut Nylus testatur in libro, quem de philosophia Christiana inscripsit.

Monasterii verò, & Cœnobii nominibus habitationes monachorum, vel solitariorum apud veteres appellatæ sunt. Et Isidorus in libro de offic. hanc dicit esse inter illa differentiam, quod Monasterium possit etiam unius monachi habitatio nuncupari, Cœnobium autem non nisi plurimorum. Evagrius lib. 1. c. 21. vocat scholam, locum curarum, disciplinæ, & Conventus. Posterioribus sæculis, cum monachorum, & monialium pietas raris esset concludenda, domicilia, & habitationes eorum Classis, a claudendo appellari ceperunt.

Hæc verò consuetudo non primis Christianis adscribenda videtur. Cepit enim sub Dagoberto demum circa annos Christi 640. Rex enim ille Francorum primus legitur homines exiliis, seu pœnæ loco in Monasteria detrussisse, ut est videre in Sumptii Chronicis lib. 3. cap. 60. Deinde non solum scelerati, sed innocentes quoque utriusque sexus homines Religionis ergo in Monasteria, velut in perpetuos carceres detrusi leguntur. Atque hi elemosyna, quam pii largiebantur, visitabant, quemadmodum Cœnobitæ ex certis redditibus, ac annuis censibus victum sibi quærebant, ut liberè possent Deo, ac rebus Divinis vacare. Quod non est intelligendum de primis Cœnobitis; nam illi nullos omnino redditus, seu annuos census, ac proventus habuerunt, sed omnes labore manuum suarum sibi victum, aliaque necessaria compararunt. Primi omnium Benedictini monachi post annos Domini 530. villas agros, prædia, territoria quoque, census annuos, & redditus possidere ceperunt.

Monasterii etiam nomen progressu temporis impossibile fuit Ecclesiis, quæ Collegia, & Capitula habuerunt. Hoc inde originem sumpsit, quod veteres Episcopi, quales fuerunt Basilus, Augustinus, & alii prope suas Ecclesias, aut intra eas Monasteria, idest Collegia, seu Cetus studiosorum, & Doctorum virorum habuerunt, ex quibus plurimi ad Ecclesiarum gubernacula sunt promoti.

Origo Monachatus apud Judæos hæc fuit. Anno ante natum secundum carnem Filium Dei circiter centum, & triginta sub Joanne Hircano, Simonis filio tres sectæ emerlerunt, & confirmatæ sunt hac occasione, quod legis Doctores nimium sibi autoritatis usurparent, & singuli doctiores, sanctioresque reliquis & dici, & haberi velint, quæ diversam a Verbo Dei doctrinam tradebant, & sententiis, vestitu item, ac certis ritibus non solum a Sacerdotibus, & Levitis, qui a Deo instituti erant, sed inter se ipsos quoque discernebantur.

Inter hos primatum facile tenebant Pharisei, quos Alexandra, Hircani & Aristobuli mater in summam potentiam, ac dignitatem evexerat, eò quod præ aliis scripturarum Sacrarum cognitione, & morum integritate commendarentur. Nam sacras literas sedulo interpretabantur, unde & illos nomen accepisse plerique volunt. Idem enim Phariseus est, quod Latinis expositor, seu Doctor, licet sint, qui eos a Pharez, idest, a separatione dictos velint, quod ab aliis profanis hominibus, quorum victum, & amictum immundum, & vitam peccatis contaminatam haberi cupiebant, voluerunt esse distincti, ne ab illis ipsi quoque contaminarentur. Unde Hieronymus adversus Luciferianos, & in quæstionibus Hebraicis, eos a dissidio sic appellari dicit.

In genere quædam capita veræ doctrinæ retinuerunt, ex quorum numero hæc fuerunt. Esse Deum, & quidem unum. Venturum esse Messiam, ac multa beneficia in genus humanum collaturum. Legem, & Rempublicam Judaicam a Deo esse. Semen Abraham esse Ecclesiam Dei, animas cum corporibus non interire. Furam

turam esse resurrectionem, in qua retributio boni, & mali futura sit, & similia. Horribiliter vero errarunt in his præcipue capitibus. Unum tantum esse verum Deum, & quidem unicam personam crediderunt, *Joan. 8.* Messiam tantum humanam naturam habiturum putarunt; legis observationem ad externa tantum facta, non etiam ad interiorem, & quidem absolutissimam obedientiam referebant; quædam fæto Stoico tribuebant. Homines enim arbitrium simul asseriebant docentes agere, quæ iusta sunt, vel negligere majorem ex parte hominis esse potestatem, adjuvare tamen in singulis nonnihil Deum, & Fatum. Hinc præcipuus illorum error enatus est, quod docerent, legem divinam potestate liberi arbitrii, seu humanis viribus impleri posse; ideoque ipsi suorum operum meritis, & propriæ justitiæ fiducia elati, gratiam Dei aspernabantur, & Dei justitiam rejiciebant, dum suam stabilire contendebant. Sabbatho ita stricte ab omnibus operibus abstinuerunt ipsi, aliosque abstinere docuerunt, ut sanationem ægroti unico verbo factam, & vellicationes spicarum ob urgentem famem grande scelus esse dicerent. Cum publicanis, & peccatoribus non sumebant cibum; lotiones externas plurimas instituebant, quibus non modò corpora sua, verum etiam omnis generis vasa quotidie abluebant, quasi ipsorum etiam animæ istis purificari possint Orationes crebras, easque longas in plateis etiam instituebant. Peregrinationes terra, marique suscipiebant ad faciendum unum profelytum. Non jurabant, Decimabant mentam, & anethum, & tyminum, & rutam, & omne olus. Bis in sabbatho, & alias etiam frequenter jejunabant; Vestes longas gestabant, pitacia chartarum in fronte gerebant, & in sinistro brachio, quibus Decalogus inscriptus erat, & hæc phylacteria dicebantur, quæ dilatabant, ut magis essent conspicua; quæ purpurea dicit fuisse Epiphanius.

16 Phariseorum autem septem fuisse genera in Talmude Judæorum indicatur. Sichimite, Impingens, sanguinem fundens, Mortariarius, Phariseus, ex amore, ex timore. Omnes tamen erant accerrimi virorum Doctorum hostes, & persecutores, ut testatur historia *Matth. 15. Marc. 3. Joan. 11. & 18.* Erant quoque arrogantes, & ambitiosi, ut qui primos accubitus in cœnis, primas Cathedras in Synagogis, & salutationes in foro amarent, *Matth. 23.* Erant etiam potentes, ac formidabiles. Refert Josephus *Ant. qu. Judæ. lib. 13. c. 23.* Phariseos apud populum plurimum potuisse, sive exorsum aliquem concupiverint ledere, sive socium, & amicum juvare. Valde enim his fidem habuisse vulgus, etiam si per invidiam de aliquo male loquuti fuerint. Et *l. 17. cap. 3.* scribit, Phariseos esse genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoque insectum, ut eos aperte etiam impugnare non vereatur interdum. Nam cum universa Judæorum gens fidem suam jurejurando obstrinxisset Regi, & Cæsari, soli Pharisei sex millium numerum excedentes, non jurarunt.

17 Proximi a Phariseis Sadducæi fuerunt, qui magnificum sibi nomen a justitia imposuerunt. Zaddikim enim iusti dicuntur. Videtur autem inde hæc secta enata, quod Pharisei immodicis cæremoniis homines onerantes, ipsi hæc vincula nonnihil taxare volebant. Nam, & si a Religione minimè alieni esse vellent, & proinde libros Moysis reciperent, Prophetarum tantum repudiarent, & in plerisque falsis dogmatibus cum Phariseis consentirent, tamen homines nimium politici, fidei, ac Religionis præcipua fundamenta negabant, providentiam Dei, deinde animarum immortalitatem, & corporum retributionem. Ex quo absurdo, ut fieri solet, multa alia sequuntur, nempe corpora, & animas simul post mortem interire; pios bonorum operum nullam retributionem, malos, & scelestos contra nullas pœnas accipere, quàm in hac vita; nullum esse infernum, nullum Cœlum, in quo æterna futura sit vita. Attamen, ut Respublica, & pax inter homines consisteret, justitiæ studendum esse docebant, non aliqua futuri præmii spe, sed propter ipsam justitiam, asseverantes in nostra ipsorum esse potestatem, ut tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quàm infortunii, ut Josephus indicat *antiquit. Judaic. lib. 13. c. 9. & de bello Judaic. lib. 2. cap. 7.* item *Matth. cap. 12. Marc. cap. 12. Luc. cap. 20.* Hoc utcumque in Ethnicis ex Epicuri Philosophia ferri potuisset, illud verò mirandum quod a Sadducæorum partibus in populo Dei plurimi ditiores in primis steterunt, ut Josephus *lib. 13. cap. 18. antiquit. ostendit.*

18 Inter autem Phariseos, & Sadducæos magnæ contentiones fuerunt. Multas enim Constitutiones a majoribus per manus acceptas Pharisei tradiderunt populo, quæ non sunt scriptæ in lege Mosæica. Sadducæi autem his auctoritatem derogantes dicebant, oportere eas tantum servari, quæ scripto continentur. Et tamen simul

suas contra Christum aliquoties conjunxerunt operas, eaque exitium machinati sunt, ut est legere *Matth. c. 16. & 22. Luc. c. 20.*

His tertii accessere Essæi, seu, ut alias vocantur, Esseni, quos nonnulli interpretantur Sectatores, vel operarios ab Assah, quod salutem bonis hominum operibus acceptam ferant, non autem gratiæ Dei. Hi cum essetiam licentiam Sadducæorum, nec Phariseorum hypocritarum, & simulationem ferre possent, secesserunt in solitudinem quamdam Palæstinæ haud procul ab Jericho, ubi erant fragrantæ Balsami, colles, & horti ad lacum Marian, seu Asphaltiten sicut Plinius *lib. 5. c. 17.* de ipsis scripsit, ibique Monasticam plenè vitam agentes, peculiare scholas instituerunt, in quibus præter leges sacras, alias quoque liberales artes, præsertim autem eam philosophiæ partem, quæ est de moribus, diligenter tradiderunt, & exercuerunt. Sed, ut rectius hoc hominum genus cognoscatur, legenda est Josephi narratio de Essenis *lib. 2. cap. 7. de bello Judaico, & lib. 18. cap. 2. antiq. Judaic.* De iisdem ex libro Philonis, quem pro Judæis composuit, Eusebius *lib. 8. de præparat. Evangel. c. 4.* ac ipse Philo in libro, quem inscripsit, *Omnis studiosus liber*, multa narrant lectu dignissima.

Ex ea verò narratione Philonis de ritibus, institutis, moribus, & toto vitæ genere Essæorum, Eusebius *lib. 2. c. 16.* elicere conatur, fuisse ritus, instituta, & mores monachorum Christianorum temporibus Apostolorum. In quam opinionem eum adductum arbitror duabus ex causis. Primò, quod Eusebii tempore talis ferme fuit Monachorum vita, qualis Essæorum a Philone describitur. Philo autem nihil uspiam de Christianis scripsit, nec ullo verbo in tota illa narratione Christianorum mentionem facit. Tàm igitur abest, ut Christiani fuerint, illi, de quibus Philo scribit, ut pertinaciores hostes non habuerint Christiani, ut qui cæremoniis Judaicis pertinacissimè fuerint addicti, Sozomeno etiam teste *l. 1. c. 12.* ut non immeritò Scaliger *in l. de rat. tempor.* non tantum in hac re, sed etiam in tota Historia pertexenda, plus iudicii, quàm diligentiae, ac studii requirat in Eusebio.

Succedunt Nazaræi. Vox Nazir, vel Nazareus pri-
mum legitur *Gen. 49.* Ubi Jacob fausta imprecatus Josepho, *Benedictiones*, inquit, *erunt super caput Joseph, & super vertice Nazaræi Fratrum suorum.* Quod Moyles repetit *Deut. 33.* Ea significat: separavit se, consecravit se, alienavit se a profanis usibus, & sanctificavit se. Erant igitur Nazaræi, qui Vale dicentes mundanis rebus, ac profanis negotiis, & celebrem aliquam continentiam, & strictiorem vitam, disciplinamque instituere volentes, ad tempus aliquod se se totos Deo devovebant, & consecrabant.

De eorum institutis, moribus, & consuetudinibus Numer. 6. terè per totum caput agitur, ubi tria potissimum ipsis servanda præscribuntur. Primum est, ut quidquid inebriare, gulam irritare, procurare libidinem, & statum mentis enervare, vel evertere possit, ab eo universim abstineant. Alterum, ut nullus effæminatus corporis cultus Nazaræo permittatur, ne fomenta libidinis crescerent, & ad cuticulæ curam, ac sensuum lenocinia corpus aliqua sui parte pertraheretur; quia igitur molles, & delicati eo tempore caput radere solebant, idè ratio caputum prohibita, & ut promitterent capillos toto Nazareatus tempore mandatum eis fuerat eodem *cap. 6. Numer.* Tertium, ne exequiis, & funeribus mortuorum, parentum quoque, & fratrum intersint, quominus a studio pietatis, & legis divinæ meditandæ abstrahantur, qua nihil charius amplecti debent Domino consecrati, ut Dominus ibidem ait.

De Rechabitis autem D. Hieronymus in *Epist. ad Paulinum de institutione Monachi*, aliiq̃ue in locis dicit, ut etiam citatur a Bellarmino *cap. 5. Rechabitas fuisse Patres Monachorum.* Qui isti fuerint, cujusve generis, ac stirpis, cognosci potest ex libri primi *Paralip. cap. 2.* Ratio vivendi eis præscripta fuit a Jonadab filio Rechab, quæ talis fuit, sicut ex *c. 35. Jeremias* habetur.

Prophetarum filios veteris Testamenti D. Hieronymus Monachos facit in *Epistol. ad rusticum.* Sciendum est, Prophetas, uti Samuelem, Heliam, & Helisæum Collegia instituisse, in quibus simul vivebant plures discipuli. His præerant Prophetæ illi. Legitur enim in Historia Samuelis, ipsum Samuelem perfectum fuisse Naiot, hoc est Collegio, quod erat extractum in monte Sancto in ipsa Rama. Eiusdem gymnasii mentio etiam fit *1. Samuel 10. cap.* Collegio Hierechuntino, & Ramoth Galaad, aliiq̃ue Helias aliquandiu præfuit, deinde Helisæus, ut legitur *2. Reg. 4. & 6. cap.* Discipuli isti vocabantur *Filii Prophetarum*, quod a Prophetis in vero

Dei cultu pietate, literis, disciplinis, ac moribus denique erudirentur fidelissimè.

- 25 Ethnicismus olim innumeras habuit sacrorum formulas, quibus initiati Religionis certam quamdam sectam constituere videntur. Primò, occurrunt sectæ Deæ Syriæ Sacerdotes, qui maleficia Religionis specie provincias peragrandò, pecunias, & alias res corradabant. Hi simulacra Deorum circumferentes quibusdam fallaciis vaticinabantur, Deos suos propitios offerentibus futuros spondebant, multa malitia, multa menientes, de quibus Apulejus l. 8. meminit, ob sub persona Asini sui, oppidò quam scienter eorum technas, machinas, atque fraudes enarrat. De Dea autem Syria Lucianus libellum scripsit, ac de ejus Sacerdotibus lege, quæ habet Polydorus Virgilius l. 7. de invent. rer. Videbis, & ridebis.
- 26 Dryidæ, five Druidæ hic quoque referendi sunt. Fuerunt illi Gallorum magi, & quidem in sylvis, seu lacis maximè, unde & nomen habere creduntur, habitaverunt, ac sub quercubus philosophati sunt. De his scribit Cæsar lib. 6. comment. de bello Gallico. Hos Imperator Tiberius exegit omni Gallia succisa eorum sylva, ipsi verò trans Rhenum in Germaniam demigrarunt, Avertino teste lib. 2. Annal.
- 27 Magnæ Matris Deum Sacerdotes his etiam annuerandi videntur. Galli illi vocati fuerunt a flumine Phrygiæ, autore Festo, quod qui ex eo bibissent, ita fuere inciperent, ut se virilitatis parte privarent, unde & semiviri dicti sunt, quia castrati, & execti. Eorum magister Archigallus dicebatur, ut Giraldus indicat de Diis Gentium Syntagm. 4. Videndus Strabo lib. 10. ubi dicti Curetas, Coribantes, Dactyli Idæi.
- 28 Romulus cum legibus, armisque Urbem munivisset, ne Religio in benè instituta Civitate deesset, Collegium Fratrum Arvalium, & undecim in eo fratres constituit, Sacerdotes. De istis Alexander ab Alex. lib. 1. c. 26. Girald. Syntagm. 17. ex Fulgentio, Varrone, & Plinio. De Vestalibus agemus, cum de Monialibus.
- 29 Indorum Gymnosophistæ huc etiam referendi videntur quod nudi in sylvis vitam egerunt, voluptatum omnium expertes, quibus vita mortalium corrumpitur. De his D. Augustinus lib. 15. de Civit. sic scribit: Indorum Gymnosophistæ, qui nudi perhibentur philosophari in solitudinibus Indiæ, a generando se cohibent. Hi ab exortu ad Occasum perferre dicuntur, solem contuentes immobilibus oculis, ferventibus arenis toto die alternis pedibus insidentes. Hi frigora nimium, & æstus flammæ citra dolorem perfecerunt. Eadem de iis refert Plinius lib. 7. cap. 2.
- 30 Turcis etiam non desunt & sui Religiosi. Eorum magnam turbam habent habitu exteriori, moribus, institutis, ac consuetudinibus inter se differentes. Neque mirum hoc alicui videri debet. Sergius enim, cujus opera Mahomet in conscribendo suo Alcorano usus est, Monachus Nestorianus fuit, ac propterea suæ professionis homines in Turcica gente cum primis etiam plantare studuit. De hisce Turcarum sectis Joannes Cuspinianus paulò fufius ita scribit. Quidam, inquit, incedunt nudi, operientes verenda tantum, tantam præferentes patientiam, ut quasi impassibiles neque hyemis sævitiam frigore, neque æstatis ardorem calore sentiant. Stigmata, cicatrices, incisiones cuti, ulcerationes æquè ferentes, si quis faciat, insensibiles penè. Quidam eo deveniunt abstinentiæ, & tantam induunt perfectionem, ut rarissimè cibum, ac potum, nonnunquam penitus sine cibo, ac potu degant. Alii magnam paupertatem professi nil de terrenis rebus cogitant, nec in crastinum aliquid reservant. Alii rursus perpetuum silentium tenent, ut muti Czamutlar dicti, nullam cum hominibus conversationem habentes, ac ne provocati quidem summis injuriis, ac tormentis ad loquendum cogi possunt.
- 31 Dicunt alii, se visiones, ac revelationes, alii raptus, ac ecstases supernaturales habere; quicumque autem in hoc statu degunt *Dervischlar*, vel ut Georgieviz habet, *Dervischlar*, nominantur, signaque diversæ professionis gestant, quibus intellosci possint. Aliqui in capite pennas, quibus significant se meditationibus, ac revelationibus deditos. Aliqui in aures, quibus notant obedientiam in spiritu propter raptus frequentiam. Nonnulli catenas in collo, aut brachiis, quibus violentiam, quam in ecstasi patiuntur, notificant. Nonnulli centones variegatos, quibus paupertatem representant.
- 32 Varios quoque habent vivendi ritus. Aliqui inter homines convertantur, alii seorsum congregati in modum villæ, plerique in nemoribus, ac locis desertis. Quidam in Civitatibus aquam bajulant in utribus ad bibendum optimam, nihil inde mercedis exposcentes, sed hospita-

litatis officium exhibentes. Si quid tamen illis ultrò porrigitur, accipiunt. Habitant aliqui circa sepulchra mortuorum, & ex oblationibus populi vivunt. Mares non servant leges Mahometis particulares, quia uxores aliqui non habent, nec lotiones, nec orationes secundum ceremonias prædictas faciunt. Fœminæ autem quædam his se se Religiosis clam commiscentes, dicuntur, natos sine virili semine parere, qui Nefesogli vulgò vocantur, quam Diabolico id fieri suggestu feratur, quorum semper duo in magna illa civitate, & ante Constantinopolim captam Sede Regia, quæ Bursa corruptè, Prusi ab antiquis dicta, capillis, vel vestimentis suis omnes infirmitates dicuntur depellere, quia eorum & æstio, & vita mirabilis, & supernaturalis censetur. Ob id Christianis illudentes, minime mirum esse dicunt, si Jesus Christus ex Maria Virgine natus dicatur. Omnes verò Religiosi illi, qui *Dervischlar* vulgò nominantur in magna habent veneratione, quasi Sanctorum successores, Regni quoque totius conservatores, & amici Dei, ac Mahometi. Horum opinio est, legem prodesse, sed gratiam Dei, qua hominum salvari oportet, quæ sine merito, & lege sufficiens est ad assequendam salutem, quam ipsi *Rach Matallach* nominant. Sed nulla ratione, nulla autoritate opinionem suam prodigiis tantum, & signis afferunt, multos in sui favorem trahentes, potissimum, qui spirituales, & devoti sunt.

Sunt, qui *Czoflar* appellantur, quasi meditationi, vel spiritualibus exercitiis dediti. Hi quasi successores prophetarum, & patrum, qui hanc sectam fundarunt, magnæ autoritatis habentur, traditiones patrum allegantes, & per meritum homines salvari afferentes, si ve gratia, & lege, quod *Pereketallach* vocant, intenti orationibus particularibus, exercitiis spiritualibus, vigiliis, & meditationibus. Nunquam enim orationem intermittunt continuam, quam ipsi *Izillaraithmach* vocitant. Noctu convenientes in circulo confident, ac commotionem caput per aliquod tempus repetendo dicunt *Layllachillabach*. Subjungunt deinde crebro item repetendo *Lahu*. Tandem repetunt iterum *Huhu*, & quasi exanimis cadunt, & obdormiunt. Hos maximè illi venerantur, qui generis antiquitatem, & stemma nobilitatis referunt. *Efliler Embieler* dicti, quorum genus eorum alterius nationis commixtionem non accipit, nec a patrum sanctione hujus sectæ unquam recessit.

De Japoniorum verò Religiosis, seu monachis in Commentario Patrum Jesuitarum de rebus Indicis, & Japonicis anno 1574. Coloniz edito Japoniis in novo Orbe habetur narratio. Bentii ab ipsi appellati, qui amplissima incolere dicuntur Christianorum ritu monachorum Cœnobii, cœlibem vitam ducere, in phano medio aram excitare, in qua *Amidæ* signum lineum, in rosa item lignea confidet, præclara ad aspectum, ingentes habere bibliothecas, cœnationes ad cibum unà sumendum, æramenta, sed tintinnabula, quibus ad preces horarias excitentur, vespere præfectum certum unicuique argumentum ad meditandum proponere, a media nocte ante aram illam Templi alternantibus choris quasi matutinas recitare preces è *Xacæ* libro novissimo. Prima luce una horam singulos meditando consumere, per magna construere perystilia, & in iis Fotoquiorum, quo nomine Japonii quidam Sancti appellantur, facella, mento, capiteque raso, dies per annum festos celebrare multos. Ibidem refertur, eosdem Bontios vita, moribusque esse turpissimos, & omnium mortalium avarissimos, omnesque nosse conficiendæ pecuniæ vias, vendere populo multa chirographa, quorum præsidio se tutos fore a Dæmonibus vulgò existimat. Mutari etiam nummos, quos in altera vita duplicato reddant scœnore, dareque cautionis causa creditori syngraphas, quas secum è vita discedens deferat ad inferos. Claro eosdem esse ut plurimum genere, eo quod Japonii Proceres multiplices prole onerati, quibus filiis satis amplum patrimonium relinquere se posse diffident, hos ferè ad Bontiorum numerum aggregent. In expiandi denique suorum manibus Bontios primas tenere, neminemque esse quamvis pauperrimum, qui ob hanc causam munus aliquod non offerat bontiiis. Mitto aquam lustralem, vascula vaporaria suffimenti causa prunis imposita, multas, & magnas indulgentias, quas populo in concionibus perleverant, & Cœnobii ipsorum ditanti proponere dicuntur in eodem Commentario.

De iisdem S. Franciscus Xaverius Jesuita in Epistola anno 1549. ad suos socios scripta, ita scribit: Bontii cum reliquis flagitiis, tum præposteræ libidini turpiter adeò dediti sunt, non modò ut id non celent, sed etiam proficantur palam, & longo jam usu virorum æquè, ac mulierum aures callum ad tam nefarii sceleris nomen obduserint; quod

quod tamen vitium cum a Christianis in eis reprehenditur, tantum abest, ut erubescant, aut doleant, ut etiam aperte rideant eos, & illudant. Per multos habent in Cœnobiis filios Optimatum instituendos literis, horum ætatis florabuntur. De Bonziis quidam cinericii coloris, tertio, vel quarto quales. Vestibus utuntur cinericii coloris, tertio, vel quarto quales die capillos, ac barbam penitus videntur abradere. Horum laxior etiam est disciplina, muliebres, quibus cum vivunt, ejusdem Ordinis habent cœtus, quas fama consentiens est, prægnantes partum medicamentis abigere.

36 De his etiam Gotardus Atthus in *epit. histor. Indiæ Orientalis*. multa narrat. Vario autem dogmate, multisque mendaciis, in tollenda pariter Dei providentia, & animarum immortalitate defudant. De eorum impietate, Religionis vanitate, & ineptiis, de Talapoïs in Regno Pegnano superioris Indiæ, representantibus nostros Monachos, deque monachis, ac Monasteriis in Candefio Ceilanæ Insulæ Regno Indico, lege ipsum Gotardum in eadem epitome.

37 Nunc de variis generibus primorum monachorum apud Christianos. D. Hieronymus de *custod. Virginitat. ad Eustoch.* indicat tria potissimum genera monachorum hinc inde per Provincias, præsertim autem in Ægypto ab initio fuisse. Refert idem ex Hieronymo Vincentius *leg. 17. cap. 54. specul. histor. Cassianus l. 5. cap. 6. & 36. de spirit. Castrim. item collat. 18. cap. 4.* Durandus in *rational. divin. l. 2. c. 1.* D. Anton. *tit. 16. cap. 1. & 2.* Ottho Frisingensis *l. 7. cap. 35.* Nec multum etiam ab his dissentit Evagrius de *Palestinæ monachis* scribens *l. 1. c. 21.* & Isidorus in *leg. de offic.* ubi sex ordines monachorum facit, qui tamen sub tribus sequentibus facile comprehendendi possunt.

38 Primum genus est Anachoretarum, seu Eremitarum, qui soli per desertum habitant, & ab eo, quod procul ab hominum conversatione in Eremos recesserint nuncupantur, Anachoretæ enim secedere significat. Ita etiam Rabanus *lib. 4. c. 6.* de proprietate sermonis Anachoretas, & Eremitas pro iisdem ponit. Paymon Abbas apud Cassianum *collat. 18. c. 4.* eos Anachoretas, idest, secessores vocat, qui prius in Cœnobiis instituti, in secreta solitudinum loca demum secesserint; cuius professionis se quoque participem esse dicit.

39 Alterum genus est Cœnobitarum, quos Ægyptii Saucæ gentili vocant lingua, Latine in communi viventibus possunt appellari. Aul. Gell. *noct. Attic. lib. 1. c. 9.* Idem Durandus loco citato distinguit intra Anachoretas, & Eremitas; & inquit. Anachoretæ sunt, qui ædificant solitudines, & quamvis in communi vita positi, privatæ tamen contemplationi deserviunt. Eremitæ autem, qui solitariè in desertis degunt.

40 Tertium est, quod Remboth ipsi dicunt deterrimum atque neglectum, de quo egimus in *consult. de immunitate, & exemptione Eremitarum.* De his tribus generibus monachorum Evagrius *fusè l. 1. c. 21.* scribit. Ottho Frisingensis *l. 7. c. 35.* tria genera Eremitarum, quos etiam Anachoretas, & solitarios vocat, enumerat. Alii sub priore degentes. Alii vitæ sitæ solum Deum testem habere cupiunt. Et qui squalores solitudinum requirant, bestiale ferarum consortium non pertimescant, herba pascantur. Hos Nicephorus *lib. 14. cap. 50.* pabulatores appellat.

41 Sozomenus *lib. 1. cap. 12.* varias variorum opiniones de origine, & primis authoribus Eremiticæ vitæ enumerat. Quosdam enim Heliam, alios Joannem Baptistam huic instituto, ac Religioni initium dedisse affirmare dicit, sicut etiam refert Nicephorus *lib. 8. cap. 39.* Isidor. in *lib. de offic.* Antonin. *lib. 15. cap. 1. §. 1.* Opinor autem, Sozomenum, Patres veteris Ecclesiæ hoc loco innuere, qui suo tempore, & paulò ante vixerunt, quique Heliam, & Joannem Baptistam Eremitarum Principes fecerunt. Hieronymus enim ad Eustochium de *custod. virgin.* de Eremitis differens: *Hujus vitæ, inquit, author Paulus, illustrator Antonius, & ut ad superiores conscendam, Princeps Joannes Baptista.* Et in *Epist. ad Paulinum: noster, inquit, Princeps Helias, noster Heliseus.* Chrysostomus quoque *hom. 1. in Marcum, sicut, ait, Sacerdotum Principes sunt Apostoli, sic monachorum Princeps Joannes Baptista est.* Quod defendit Bellarm. de *monach. cap. 39.* Et alii Eremiticæ vitæ institutorem Paulum Thebæum velint anno Christi 260. ut Frisingensis *lib. 4. cap. 5.* Sozomenus *lib. 1. cap. 12.* Unde a Jacobo de Voragine, & a Petro de Natalibus Primus Eremita appellatur, & Hieronymus in vita ejus disertè attestatur.

42 Paulum deinceps alii sunt imitati quamplurimi, non solum persequutionum, & tyrannorum metu, sed bono zelo, ac pio animi proposito. Quibus haud immerito annumerari debent clarissima illa lumina Basilii, Nazianzenus, Augustinus, Hieronymus, aliisque Sanctis

simi viri. Primus autem, cujus quidem Historiam meminerunt, qui post Paulum illum Thebæum solitariam vitam egit, Antonius est, qui in Ægypto hoc vitæ genus instituit, unde in alias deinde Regiones propagatum fuit. Hunc Antonium sequuti sunt multalii, inter quos præcipui fuerunt Hilarion primus Eremita per Palestinam, & Syriam, Paulus item cognomento simplex, Amon & ipse Ægyptius, Eutychianus, Macarii duo, quorum unus Ægypti, alter Nitriæ deserta incoluit, Pambo, Paphnutius Appolonius, Anub, & alii; qui tamen omnes non tam Eremiticam, quam Cœnobiticam vitam egerunt, instituendo Monasteria, & communitates per Ægyptum, Palestinam, Libyam, Sayram, Arabiam aliasque Regiones.

De studiis, moribus, exercitiis, victu, & amictu primorum Eremitarum disserunt Div. Hieronymus in *vita Pauli, & Hilarionis*, Marcellas *lib. 1. cap. 9.* Sabellicus *lib. 2. cap. 2.* Alvarez Guarrero in *Thesaur. Christ. Relig. cap. 57.* Sozomenus *lib. 1. cap. 13. & lib. 5. cap. 10. & 15.* Theodoretus *lib. 8. cap. 5.* Athanasius in *vita Antonii.*

Utrum autem Eremitica, an Cœnobitica vita præstantior sit, ac melior, dissident sententiæ. D. Hieronymus in *Epist. ad Rusticum* pluribus rationibus præfert Eremiticæ vitæ Cœnobiticam. Idem scribit ad Demetriadem, Cutbertus etiam Lindisfarnensis in Anglia primo Anachoreta, Cœnobiticam vitam Eremiticæ prætulit. Eum refert Surius ex Beda *tom. 2. de vit. Sanctior.* & Carolus Magnus in suis Constitutionibus dicit, *Anachoretas monendos esse, quod melius ipsis sit, si in Congregatione permanent, quam ut in solitudine recedant.* Hinc etiam Ivo Carnotensis: *vita solitaria, inquit, communi inferior est, quia importunis cogitationibus plena.*

Cassianus autem *collation. 19.* Antoninus *tit. 15. cap. 18.* Ottho Frisingensis *lib. 7. cap. 35.* Laurentius Surius ex Metaphraste in *Vita Onuphrii* contrarium adstruunt. At Basilii, quem refert Antoninus *tit. 10. cap. 4. §. 3.* media incedit via. Idem tamen Basilii, Anachoreticam, seu Eremiticam vitam societati, & communi hominum vitæ, atque etiam eorum cœtibus, & Congregationibus, qui in Urbibus Ecclesiæ Dei servant, præfert *Epist. 181.* ad Chilonem Monachum. Id ipsum scribit Chrysostomus *Epist. 1.* Ego autem apud Deum utrumque Monasticæ vitæ genus ejusdem ponderis esse arbitror. Tum quia sequendum voluntatem Dei instituta atque suscepta sunt. Tum verò maximè, quod verbo ejus sunt consentanea, ut probat Bellarm. locis allegatis.

De prima origine Monasticæ, vel Cœnobiticæ vitæ variae sunt Authorum sententiæ. Adeò antiquam eam Bellarminus facit, ut dicat, quamdam ejus adumbrationem fuisse in lege naturæ ante diluvium. D. Hieronymus originem Cœnobitarum ad Rechabitas, & filios Prophetarum refert in *Epist. ad Rusticum, & Paulinum.* Idem verò Bellarminus ex Historia novi Testamenti probare conatur fuisse annis 300. ante natum Christum monachos in Ecclesia autoritate Athanasii, Damasi, & aliorum, ubi etiam probare conatur, Apostolos primos fuisse monachos, & Cœnobiticæ vitæ auctores, rerum omnium communionem instituendo *Act. 4.* profertque denique Patres, quorum plurimos asserere dicit, ab Apostolorum exemplo Religionem monasticam cepisse. At alii Eremitas, puta Paulum Thebæum, & Antonium Ægyptium Monasticæ vitæ auctores constituunt, in qua opinione sunt Hieronymus, Vincentius, Sabellicus, & plures alii. Quomodo autem, & quando in Urbem Romanam Monachatus immigravit, D. Hieronymus in epitaphio Marcellæ indicat, & in consolatione ad Pammachium super obitu Paulæ.

Inter classis hujus primæ monachos celeberrimi fuerunt Thabennensiotæ. Sic eos vocat Vincentius in *specul. hist. lib. 18. cap. 33.* Nicephorus eos Thabennenses nominat, Author eorum fuit Pachomius quidam Antonii discipulus, Amon verò illustrator, quippe qui 300. Ordinis hujus monachis præfuit. Nomen habent a loco, in quo habitaverunt. In Thebaida enim Provincia Thabenna, sive Thabennensis insula fuit, in qua primò quidem Eremiticam vitam exercuit Pachomius ille circa Constantini Constantini Magni filii tempora, postea verò Cœnobitarum contubernia ibidem instituit. Eorum regulam habes apud Sozomenum, *lib. 3. cap. 14.* Nicephorum *lib. 9. cap. 14.* & Vincentium in *specul. hist. lib. 18. cap. 82.*

Ex solitudinibus verò, ac cellulis Basilii Magnus Monachos in cœnobia congregavit, & disciplinam instituit, qua monachi non amplius vagarentur, atque fluctuarent, sed essent semper unica Religionis forma devincti. Quod in *Monodia* Nazianzenus indicat. Et confirmat in *Tapia in auth. ingressi de Sacros. Eccles.* & Hieronym.

ronym. Plat. lib. 1. cap. 22. de bon. stat. Relig. Valentinianus etiam, Theodosius, & Arcadius Imperatores. Legge, quæ in Theodosiano Codice extat lib. 1. tit. de monachis, liberos in oppida ingressus monachis concesserunt. Extat ejus Regula, quam suis monachis Basilii præscripsit cap. 95. comprehensa. Sunt tamen multi, qui non credunt hanc Regulam veri Basilii esse. Primo, quia stylus cum veris Basilii scriptis non convenit. Secundò, quia Nazianzenus qui orat. de vita, & obitu Basilii scripta, & monumenta ejus recensens, hujus Regulæ nec cum quidem verbo meminit. Tertiò, quia in multis exemplaribus non extat hæc Regula capitibus 95. comprehensa, sed quædam alia, quæ tantum capita 35. habet. Tandem insuat ei multa, quæ nec cum veri Basilii scriptis, nec cum temporum illorum ratione congruunt. Sed quod sit vera Basilii Regula convincitur ex eo solum, quod Rufinus, qui aliquot annis post Basilium vixit, eam in latinum sermonem transtulit.

49 Sub Regula sancti Basilii militasse dicuntur ferè omnes Orientales Monachi, & quidam Armenii nuncupati, quorum alii hodie sub Augustini Regula, alii sub aliis Constitutionibus degere affirmantur. Scripsit ad eosdem Monachos Basilii Asceticos sermones, in quibus etiam Monasticæ vitæ rationem, observationem, & cultum prolixè describit. Quid autem sint Asceteria vide, si vacat, Budæum in commentariis ad Pandectas, &c.

50 Quod ad Hieronymitas duæ sunt Hieronymianorum familiæ, quæ utraq; D. Hieronymum Basilii coetaneum suum Authorem prædicant. Quidam enim Hieronymiani, alii verò Hieronymitani Eremitani dici volunt. At Polydorus lib. 7. cap. 3. asserit, multas esse Congregationes, quæ Hieronymi, & aliorum Regulas ab ipsis editas profiteantur, quas tamen tantum absterit, ut ipsi instituerint, ut etiam de tale quid unquam cogitarint futurum.

51 Credibile igitur aliquot sæculis post Sanctissimi viri hujus obitum Christiana quadam pietate aliquos permotos, ut Hieronymi institutum imitarentur, ortamque inde novam quamdam familiam, quæ a Hieronymi nomine Hieronymiani sint appellati. Quo tempore autem, quoque authore hæc familia cœperit, adhuc ignoratur. Polydorus loco præcitato, ubi testatur horum institutum longè esse diversum ab eo, quo Hieronymus vixerat, quippè qui nativo amiciuntur colore, pallioque super tunicam rugato, atque superiore parte a summo ad imum scisso, iccorrea Zona tunicam funicam succingunt, & soleis ligneis pedes muniunt, Sabellic. Ennead. 7. lib. 7. Hoc verò de Hieronymo, ejusque discipulis nusquam legitur.

52 De Hieronymianis Eremitanis autem certum est, eos circa annum demum Domini 1365. cœpisse, authore quodam Petro Gambacita Pisano. Alii Authorem eorum constituunt Carolum cognomento Granellum Florentinum. Nonnulli etiam Rhedonem quemdam Montisgranelli Comitem, ut Sabellic. Ennead. 6. lib. 9. Polydor. d. cap. 3. Panvin. in chron.

53 De D. Augustini Monacatu ita testatur Possidonius in vita ejus: habitasse Augustinum in Monasterio a se intra Hipponensem Ecclesiam extructo, sed cum doctis, & Theologie studiosis, vixissetque secundum Regulam Apostolorum, & ex solo illo Collegio dedisse primò Hipponensi Ecclesiæ Clericos, deinde verò Ecclesiis quibusdam aliis rogantibus Episcopos, viros undequaque doctissimos, & piissimos. Legatur cap. 5. & 11. ejus historiæ. Hoc si adhuc hodie observaretur, & societates piorum haberi possent, & Collegia bene, recteque instituta, ubi homines, quandiu vellent, probè, ac sanctè erudirentur, & quoad sacras literas, & quoad mores. Fœlix revera fuit Ecclesia Christi, quandiu in hoc instituto permansit. Fœlices fuerunt & Civitates, Regionisque, quæ talia olim contubernia habuerunt; unde perpetuò valebant bene, sanctèque eruditus viris abundare, illosque pro necessitate vel ad Ecclesiam regendam, vel etiam interdum ad Rempublicam administrandam evocare.

54 Et si Augustinianensium Eremitarum, & Canonicorum origo, & initium in dubium vocetur, ut ipse quoque Polydorus testatur d. lib. 7. cap. 3. tamen quæ de Canonicis referuntur ab Authoribus aliqua commemoranda viderunt. Erant ab initio Ordines monachorum, & Clericorum prorsus distincti. A viris autem Religiosis, & piis ad Monasticæ vitæ imitationem, etiam Presbyterorum, & Canonicorum Collegia instituta sunt, ex quibus Clerici Monasteriis Ecclesiæ initiati, ac destinati, & presbyteri in Ecclesiæ ministerio jam constituti ad certam, & præscriptam regulam vitam agerent, quæquamvis Monastica illa paulò fuerit liberior, tamen etiam certis legibus, & canonibus adstringebatur, unde & vitæ illa Canonica, & qui eam profitebantur Canonici dicti

sunt, ipsorumque Collegia Monasteria quoque dicta fuerunt, ob eamque causam in antiquioribus Conciliis Monasteria monachorum, & Clericorum memorantur, atque his præerat Episcopus, ut illis Abbas.

De authore hujus instituti variæ proferuntur variorum sententiæ. D. Thomas 2. 2. q. 188. comprobare nititur Apostolorum esse institutum, sicut etiam refert Polydorus eo cap. 3. & Volateranus lib. 1. Antroph. Div. Thomam sequuti. Alii hujus Canonicæ vitæ initium ad Urbanum Primum Romanum Pontificem referunt, qui floruit circa annum Christi 230. Ideò, quod is constituisse legitur, ut ex prædiis, & bonis matricibus Ecclesiis collatis Episcopi omnes communem vitam degere volentibus cuncta necessaria subministrarent, sicut legitur in decretali I. Urbani.

Nonnulli D. Augustinum hujus instituti præcipuum authorem faciunt, qui cum cœtum quendam piorum virorum congregasset, qui extra Urbem, & turbas hominum pietatem exercerent, factus Episcopus intra Episcopium Monasterium quoque Clericorum, & presbyterorum, cum quibus communiter viveret, instituisse legitur.

Onuphrius Panvinus in suis ad Platinam adnotationibus indicat ex Archivis Ecclesiæ Lateranensis, Gelasium primum Papam circa annum 495. Canonicos Regulares Ordinis S. Augustini Laterani primum collocasse. De origine hujus Ordinis ita scribit Sabellicus Ennead. 9. lib. 9. in hæc, inquit, tempora, quibus nimirum Schisma ingens inter Benedictum XIII. Gregorium XII. & Alexandrum V. reponit Canonicorum regularium ortum Philippus Eremitarum apud Frisionariam Lucensis agri oppidum. Sed hujus fidem elevat inveterata contentio de Eremitanæ, & Canonicæ familiæ ortu, utraque suam ad Aurelium Augustinum referens originem. Potuit igitur instauratio esse vetior, quam origo. Vide Cranzium lib. 4. cap. 37. Metropolit. Vincentium in specul. hist. lib. 26. cap. 51. Antoninum tit. 15. cap. 17. Panvinum in Chron. Gilbert. Cognat. lib. 3. & alios. De ipsorum Canonicorum reformatione agitur in Concilio Moguntino anno 813. sub Carolo celebrato, & apud Trithemium in Chron. Hirsaugensi fol. 41. Synodum Educensem circa annos Domini 1083. relatum can. 19. q. 3. Synodum Coloniensem anno 1260. celebratam can. 7. Post annos Domini 1300. hic ordo instauratur, & in plures familias deducitur circa annos Christi 1380. ut refert Antoninus dicto tit. 15. cap. 17. eo enim tempore exorta est Congregatio Canonicorum Servatoris, quæ & Scopetina nuncupatur. Alia item Frisonaria, quam & Lateranensem appellant. Tertia D. Georgii in Alga Venetiis, ut Polydorus indicat dicto cap. 3. Eorum vestitus habetur apud Sabellicum Ennead. 7. l. 9. & Polydorum ibid. & Synodum Senonensem cap. 22. ac Volateranum l. 23. Antroph.

De Acæmetis autem, vel Studitis hæc extant. Aucta est Gennadii Episcopi tempore circa annos videlicet 459. Constantinopolitana Ecclesia nobilissimo Monachorum Cœnobio Acæmetarum, hoc est, Infomnium, in quo plurima multitudo habitans monachorum juges die, nocteque previgiles Deo laudes offerebat tripartito tempore, & monachis sibi invicem succedentibus. Vocati sunt iidem Studitæ a Studio viro clarissimo, qui ejusmodi Monasterium erexit, de quo Nicephorus l. 15. cap. 23. Ad eum extat luculenta S. Ambrosii Epistola 58. Gestit cum Aetio Consulatum, ut Fasti produnt Consulares. Eorum instituti non fuit author Marcellus, sed propagator. Verum Alexander Abbas, ejusdem Marcelli institutor religiosum illum cultum invenit, si vera sunt, quæ in actis Marcelli referuntur apud Surium die 29. Decembris. Circa annos verò Domini 540. in Nestorianis hæresim prolapsi sunt monachi Acæmitæ, & a Justiniano Imperatore propterea damnati, a Constantino verò Copronymo Monasterio suo ejecti.

De studiis autem, exercitiis, instituti, vestitus item, & vestitus ratione omnium monachorum legè Sozomenum lib. 6. cap. 38. Evagrium de Palestine monach. Ephrem lib. 2. de compunct. cord. cap. 3. Adbortat. ad monach. operibus Athanasii annexam, Ambrosium Epist. 82. leg. 10. Hieronymum Epist. ad Paulinum, Epist. ad Rusticum, & epist. ad Eustoch. Augustinum lib. 1. de morib. Eccles. Cathedral. cap. 31. de morib. & exercit. monach. utriusque sexus Romæ commorantium, Basilium serm. 2. exercitatorio de vita spirit. Epiphanius de disciplina, & vita Monach. Chrysostomum homil. 73. in cap. 32. Matth. & præ cæteris Cassianum, authorem Monasticæ vitæ in Gallia, qui ab ipsa propemodum infantia inter monachos adolevit, & in utroque genere tam Eremitarum, quam Cœnobarum ad extremam usque vitæ metam perduravit, ac studio Monasticæ suscepit varias, difficiles, & longinquas peregrinationes. Pereg-

gravit enim Palæstinam, Mesopotamiam, & Cappadociam. Invisit Ægyptum, ac Thebaidos deserta. Pervenit & ad Nili usque ostia. Scythiæ quoque desertaperlustravit studio cognoscendi vitam, mores, instituta, & exercitia monachorum hinc inde commorantium, cujus rei locupletissimi testes sunt ipsius libri his de rebus conscripti.

60 Annis post Antonium illum Thebæum circiter 166. claruit Benedictus. Is tumultuum, & bellorum, quæ Justiniani Imperatoris tempore exorta fuerant, pertæsus, in solitudinem abiit, in qua per diu versatus, sedemum Sublacum contulit. Hic cum a multitudine ob sanctitatis famam frequenter adiretur, & ei solitudine nihil gratius esset, postremo ejus celebritatis vitandæ causâ; Casinum, in quo castrum, & ara Apollinis habebantur antiquitus, venit, ubi & Monasterium, seu Cœnobium condidit, ibique sibi sedem posuit, sparsosque hinc inde per Italiam, & solivagos eo tempore monachos in id Cœnobium, quasi in unum contraxit, mores, & vitam, quam Basilus cum certa vivendi forma constituisset in Oriente, ipse in Occidente instituit anno Domini 530. Volater. l. 21. anthrop. Polydoro leg. 7. cap. 2. S. Gregor. dialogor. l. 2. c. 1. & 2.

61 Eusebius Vercellensis Episcopus Monasteria, & Monachos in Civitate introduxit in Occidente primus, ut Ambrosius testatur. Idem deinde ab aliis multis in locis factum est. Athanasius enim in Urbem Romam primus invexit monacharum institutionem, idque vitæ genus nobilissimæ Romanæ fœminæ consecrari cœperunt. De his enim Hieronymus Epist. 16. ad Principiam hæc scribit: Nulla eo tempore nobilium fœminarum noverat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter ejus novitatem ignominiosum, & vile in populis nomen assumere. Hæc, Marcella, sub Alexandrini prius Sacerdotibus, Papæque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Ariane hæresis declinantes, quasi ad tutissimum communionis sue portum, Romam confugerant, vitam B. Antonii adhuc tunc viventis, Monasteriorumque in Thebaide Pachomii, & Virginum & Viduarum didicit disciplinam, & Baronius tom. 3. Annal. Factum est, inquit, feliciter, ut Athanasio propalante, inferretur, ac pariter coleretur in Urbe sublime illud vivendi genus, cujus in montibus, ac desertis locis tantum cernebantur vestigia.

62 Sanctus Martinus monachos in Urbes Galliæ traduxit primus, ut Baronius testatur dicto tom. 3. Bonifacius Germanorum Apostolus in Urbes Germaniæ, atque Benedictus in Italiæ, aliarumque regionum oppida. Is natus fuit anno Domini 480. venit ad conversionem anno ætatis suæ 14. Moritur anno Dom. 542. ætatis suæ 62. Martii 21. die, ut Trithemius de vir. illustr. Ordinis Benedictini lib. 1. cap. 1. indicat. Duodecim Monasteria construxisse dicitur, quibus singulis unum ex duodecim suis Discipulis Abbatem dedit, Leo Ostiensis in chron. Casin. lib. 1. cap. 1. His multa alia progressu temporis accesserunt, adeo ut Ordo, quem instituit Benedictus mox a principio, & inde per annos sexcentos valde cœpit multiplicari, & usque in longissimas terrarum Provincias dilatari, atque extendi. Atque hic est ortus monasticæ vitæ, & præsertim Benedictinorum Ordinis, ejusque Monasteriorum in Europa conditorum, quibus ab hoc initio certatim omnia loca passim repleti cœperunt mira hominum cujuscumque status ad Sanctimoniam promptitudine, ac prodigiosa liberalitate.

63 Ex his apparet, Benedictum ferè omnium monachorum occidentalium patrem, fundatorem, institutorem, vel saltem restauratorem Trithemio, & aliis nominari usque ad tempora Ordinum Mendicantium, hoc est per annos fere 666. a quo tempore, ut Trithemius loquitur, non adeo frequenter Monasteria fundabantur Ordinis hujus, quemadmodum præteritis temporibus. Suo autem tempore, hoc est, circa annos 1580. Monasteria Ordinis Benedictini Abbates habentia, exceptis Præposituris, Prioratibus, & Cœnobiis Monialium, ultra quindecim millia fuisse idem author refert, & addit; si unusquisque sua possideret, tertiam partem Orbis Christiani Benedictum occupare videri potuisse. Prodierunt ex his ejus Cœnobiis multa agmina monachorum toto hoc tempore. Ex ejus saltem Discipulis Volaterani temporibus 24. extiterunt Romani Pontifices. Cardinales ejusdem Volaterani ætate ferè 200. Archiepiscopus in diversis Ecclesiis 1600. Episcopus 4000. Abbates eruditione, & scriptis celebres 15700. Canonizatos, & Sanctorum Cathalogo insertos, 15600. Volater. lib. 21. Trithem. lib. 1. cap. 4. de vir. illustr. Ordin. Sabel. Ennead. 8. lib. 2. Genebrard. in Chronograph. Sebast. Franck. in Chron. Ejus Regula est 73. Capitibus comprehensa. Sub ea militant Ordines circiter 23. & maxime nigri, qui vulgò dicuntur Benedictini, de quibus Joan. Andr. in

Clement. de stat. monachor. II sunt ordo Specuensis, Carthusiensis, Cisterciensis, S. Vuilhelmi, Scotorum, Montis Olivetensium, album portantium habitum, Cœlestinorum, Sclavorum, Vallis Umbrosæ, Fontis Ebrandi, Humiliatorum sub albo habitus Grandimotensis, Sancti Ambrosii, Camaldulensis, Vallis Scholarium, Sancti Pauli primi Eremitæ, quem alii ad Augustinianos referunt, Cluniacensis, Præmonstratensis Sanctæ Justinæ, Sylvestrinorum. Gilbertinorum, & Ordo de Sancta Burga vidua, ut Trithemius indicat lib. 3. cap. 3. de vir. illustr. Ordin. His Polydorus lib. 7. cap. 2. Eremitanos Divi Hieronymi annumerat, quos dicit postremo per Martinum Quintum in familiam Benedicti ascitos fuisse. Qui tamen omnes diverso amiciuntur vestitu, differuntque in traditionibus, & statutis, suntque omnes exempti præter Silvestrinos, ut Alphonsus Alvarez Guerrero indicat cap. 57.

Præscripserat quidem Benedictus monachis suis Regulam omnibus numeris, ut opinabatur, absolutam, quam etiam simpliciter ab iis custodiri, atque observari voluit. Sed quia tempora mutantur & nos mutamur, in illis, & hæc dies, hæcque ætas aliam vitam, aliosque mores, quam alia, sæpè postulet, factum est, ut a Synodis, vel necessitate cogente novæ leges sint conditæ, & monachis propositæ, Regula interim salva, & incolumi manente, vel vetus disciplina in usum revocata, cum ex negligentia collapsa esset, & prorsus inculta jaceret, vel denique multa prohibita, & abrogata, quæ a monachis fiebant.

Unde in Turonensi tertia Synodo hujusmodi Canon editus fuit. Monasteria Monachorum, in quibus Regula Beati Benedicti Patris conservabatur, sed nunc forte qualicumque negligentia subrepente missus, ac dissolutus custoditur, vel certâ penitus abolita negligitur, bonum videtur, ut ad pristinum revertantur statum, & Abbates eorumdem in eodem habitu, ac vita, qua ipsa Regula præcipit, eos incedere, vivere studeant; quoniam aliqua sunt monasteria, in quibus jam pauci sunt monachi, qui prædicti Patris Regulam suis Abbatibus promissam, habeant. Quippe cum ipsi Abbates magis canonicè, quam monasticè inter suos conversari videntur.

Hinc in Aurelianensi prima Synodo cap. 22. relata in can. nullus monachorum 18. quæst. 2. sancitur, ut nullus monachorum, Congregatione Monasterii derelicta, ambitionis, & vanitatis impulsu cellulam construere sine Episcopi permissione, vel Abbatis sui voluntate præsumat. Item, uti monachi, qui hinc inde vagentur, si inventi fuerint, cum auxilio Episcopi, tanquam fugitivi sub custodiam revocentur. Et ante hanc Synodum in Agathensi Concilio similiter decretum fuerat, ne Monachis ad solitarias cellulas liceat a Congregatione discedere, nisi forte probatis post emeritos labores, aut propter infirmitatis necessitatem, aspersior ab Abbatibus, regula permittatur. Extat etiam apud Gratianum caus. 20. quæst. 4. can. monachum, §. servandum, ubi simul Gratianus indicat, de quibus monachis hoc sit intelligendum, de religiose nimirum viventibus, quibus vota specialis abstinence, vel alicujus distinctionis, quæ generalem consuetudinem suorum fratrum excedat, sine Abbatis consensu vivere non licet, ne super eos fratres scandalizentur. Illorum etiam causa hoc statutum esse idem testatur eodem loco, qui regularem disciplinam subterfugientes, peregrinationis suæ voca sibi assumunt. Quod nec monacho, nec ulli Clerico licet, ne hac occasione ad sæcularem conversationem redeat. In Aurelianensi autem Synodo ambitionis, & vanitatis causa hoc monachis prohibetur, sicut extat in canon. nullus monachus 18. quæstion. 2.

In Synodo Turonensi secunda anno 570. juxta Panvinum celebrata, statuitur cap. 15. nullus monachorum assumere alium in lectum suum præsumat. Nec liceat monachis cellulas habere communes, ubi aut bini maneant, aut peculiares reponi possint; sed ut locus labore communi construatur, ubi omnes jacent, aut Abbate, aut Præposito gubernante.

Cumque negligentiores in observatione jejunorum essent, ita sancitum fuit in dicta Synodo Turonensi secunda cap. 18. De jejniis antiqua a monachis instituta servantur, ut de Pascha usque in Quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die Fratribus prandium præparetur. Post Quinquagesimam tota hebdomada exactè jejunent. Postea usque ad Kalendas Augusti ter in septimana jejunent, secunda, & quarta, & sexta die, exceptis his, qui aliqua infirmitate constricti sunt. In Augusto, quia quotidie Missæ Sanctorum sunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Novembri ter in septimana. De Decemb. usque ad Natale Domini omni die jejunent. Et quia inter Natalem Domini, & Epiphaniam omni die Festivitates sunt, item.

itemque prandebant, excipit triduum illud, quoad calcandam Gentilium consuetudinem Patres statuerunt, privatas in Calendis Januarii fieri litanias, ut in Ecclesia psallatur, & hora octava in ipsis Calendis Circumcisionis Missa celebretur. Post Epiphaniam verò usque ad Quadragesimam ter in septimana jejurent.

69 Divus Gregorius Magnus in Epistol. ad Valentinum quemdam Abbatem a Baptismo omnino removit monachos, nec idoneos censuit, qui pueros suscipere ex baptismo. Citatur etiam a Gratiano in *can. pervenit* 18. q. 2. itemque a Sabellico *Ennead.* 8. lib. 5. & Chronico Chro- nicorum. In Antisiodorensi Synodo quoque anno 614. celebrata cap. 25. sancitum fuit, ne Abbates filios de baptismo levent, nec monachi commatres habeant. Causa hujus decreti redditur in Glossa ad dictum locum Gratiani, ne scilicet nimia hac occasione a monachis contrabatur familiaritas cum laicis, & praesertim cum mulieribus, quas ibidem Gregorius monasteria ob eandem causam, ne accedere quidem vult.

70 In Antisiodorensi Concilio etiam Abbatibus, & monachis nuptiarum solemnitatibus interdicitur cap. 24.

71 Decrevit etiam Gregorius Magnus, ne liceat monacho sua bona monasterio collata, testamento abalienare. Sic enim inquit, *Inredientibus monasterium convertendi gratia, ulterius nulla sit testandi licentia, sed res eorum ejusmodi Monasterii juris fiant, lib. 7. Epist. 7.*

72 In Concilio universalis Constantinopolitano 6. anno 681. celebrato, decretum fuit, ne monachi intersint ludis theatricis. Quod jam antea quoque in Cartaginensi 3. Synodo sancitum fuerat.

73 In Moguntina Synodo, anno 813. habita decretum fuit c. 12. & 14. ne monachi iudicia secularia tractent, nec canes, vel accipitres ad venandum habeant. Reperitur, & confirmatur hoc in Rhemeni Synodo eodem anno celebrata c. 29. in qua simul praecipitur cap. 26. Ne monachi tabernas ad edendum, & bibendum ingrediantur.

74 Reprehendit monachos secularia tractantes Hugo lib. 2. de clauistro animae cap. 16. ubi agens de duodecim abusibus, ait: quod quintus abusus sit monachus Curialis. Qui enim secularium hominum consortium diligunt, qui se consilii Principum libenter ingerunt, qui secretorum confecti, & sunt internuntii, curiales possunt appellari. Ordo autem clauistri, & ordo Curiae adversus est valde. Ibi sedes in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficias innocentem; hic audis: non sedi cum Consilio vanitatis, & cum iniqua gentibus non introibo. Ibi insidiaris, ut rapias pauperem; hic dicis: Odio Ecclesiam malignantium; & cum impiis non sedeo. Ibi dextera tua repleta est muneribus; hic lavas inter Innocentes manus tuas. Ibi pauperum res violenter auferuntur; hic pauperibus sponte offeruntur. Ibi laudatur peccator in desideriis animae suae, & iniquus benedicitur, hic benedicitur iusto. Si vis monachus esse curialis, laudas, quod non debes. Quod non expedit, defendis. Quod non licet, operaris. Hæc ille.

75 Hoc vitium in monachis notavit etiam Bernardus, qui in homil. super missus est, ita dicit: Qui antea in suo Oppido, vel vico vix cogniti fuerant, modo circumeuntes provincias, Curias frequentantes, Regum notitias, & Principum familiaritates assequuti sunt. Excipit autem hic D. Thomas 2. 2. q. 187. art. 2. dilectionem proximi. Eandem charitatem Monachis impendere licet suis parentibus quoque, si ipsorum auxilio indigent. Debent tamen, quantum possit salva Ordinis sui obedientia, fatagere, ut per se, vel per alium suis parentibus subveniatur.

76 In Synodo Aquisgranensi anno Christi 816. celebrata de monachis multa sunt constituta, quæ ibi legi possunt.

77 Hinc pleraque Monasteria Episcopis erant subiecta cum Abbatibus, & monachis, a quibus etiam visitabantur, & corrigebantur, si quid minus pie, recteque ab ipsis ageretur. Nam in Aurelianensi prima Synodo cap. 21. ita sancitur. Abbates pro humilitate Religionis in Episcoporum potestate consistant. Et si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, *can. Abbates* 18. qu. 2. Citat etiam Gratianus eodem loco ex Aurelianensi quadam Synodo, sed in nulla reperitur: Canonem, qui praecipit, ut non semel, sed sæpius in anno Episcopi monasteria monachorum visitent, & si aliquid corrigendum fuerit, corrigant.

78 In Cabilonensi quoque Synodo anno 658. habita cap. 22. sancitum fuit, ut Episcopi monachos a Benedicti regula descendentes in ordinem redigant. Div. Gregorius Magnus etiam constituit, ut visitandi, exhortandi gratia ad Monasterium, quoties placuerit, Episcopus eat; sic tamen charitatis officium illic impleat, ut gravamen aliquod Monasterium non incurrat, *can. visitandi* 18. quæst. 2. Sancivitque Aurelianensis secunda Synodus tempore Virgiii Papæ celebrata, ut Abbates, qui Episcoporum præcepta

contemnant, ad Communionem penitus non admittantur, nisi contumaciam, humilitate suscepta, deponant. Et Moguntina Synodus sub Vuelfrido ejus loci Episcopo, tempore Pipini Francorum Regis habita, decrevit, ut monachi ubique Episcopis sint subiecti, eosque diligant, nec Ecclesiasticis, nec secularibus se se negotiis miscere audeant, nisi eos Episcopus ad necessarium aliquod opus evocavit.

Quidquid etiam sine licentia Episcopi ab Abbate de rebus Monasterii venderetur, ad potestatem Episcopi revocandum Agathensis Synodus statuit *cap. 56.* Extat quoque in *can. in venditionibus* 17. q. 4. Qua de re, & Aurelianensis 3. Synodus tale decretum edidit 23. Abbatibus, Presbyteris, cæterisque ministris, de rebus Ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permisso, & subscriptione Episcopi sui, nihil liceat. Quod qui praesumpserit, degradetur Communionem concessa. Et quod praesumptum, vel alienatum, vel temere ordinatum est, ordinatione Episcopi revocetur, *can. Abbatibus* 12. quæst. 2. In eandem ferè sententiam ita quoque præcipitur c. 11. Aurelianensis 4. Synodi. Nec licere cuiquam monachorum absque venia Episcopi Monasterium ædificare Concilium Chalcedonenle, & Agathense præceperunt *can. quidam monachorum, & de monachis* 18. quæst. 2. Immo ne peregrè quidem eis licebat ire sine Episcopi assensu. Nam in Cabilonensi Synodo cap. 15. statuitur, ne Abbates, vel Monachi ad Principem eant sine Episcopi sui concessione sub anathematis pœna. Ecclesias denique monachorum Episcopo subiectas esse debere in Concilio apud Faventiam celebrato definitum fuit *can. statuendum* 16. quæst. 4.

Quia verò Episcopi hac sua potestate sæpè sunt abusi, ipsorum audacia non rarò fuit repressa. Nam Sanctus Gregorius Magnus in Concilio quodam Lateranensi decrevit. Ut nullus Episcoporum ultra præsumat de redditibus, de rebus, vel curis Monasteriorum, vel de Cellis, & villis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, qualibet exquisitione minuire, vel dolos, vel immisiones, aut violentias aliquas facere; aut in describendis, pervidendisque rebus Monasterii acquisitis, vel datis, acquirendi sine ulla occasione se permiscere. Sed si qua causa fortè inter terrarum venientem suarum Ecclesiarum, & Monasteriorum evenierit, & pacifice non potuerit ordinari apud electos Abbates, & alios Patres, siue voluntaria dilatione, mediis Sacrosanctis Evangelii finiatur. Idem sancivit Herudfordiana Synodus Angliæ cap. 3. & in Toletana Synodo decretum fuit, ut Episcopi, si aliquid in monachos canonibus interdictum præsumpserint, aut usurpare quicquam de monasterii rebus tentaverint, excommunicentur, *canon. hoc tantum* 18. quæst. 2. In Toletana 7. Synodo cap. 7. cautum etiam fuit, ut, defuncto Abbate, nihil ab Episcopo auferatur, & aliquid de Monasterii rebus minuatur. Et Gratianus eodem loco *canon. non semel* §. pro talibus indicat; propter Episcopos tales, qui animarum curam non habentes, bona tantum Monasteriorum in suos usus convertere cupiant, statutum esse, ut Monasteria cum suis rebus penitus sint libera a potestate, & dominio Episcoporum.

Sæpè etiam Monasteria ab Episcopis, aliisque Clericis occupabantur, & tanquam Abbatibus regebantur. Hoc verò prorsus non vult fieri Gregorius Magnus. Sic enim hac de re scribit lib. 6. Ep. 40. Maximiano Ravennateni Episcopo. Dudum ad nos multorum relatione pervenerat, Monasteria in Ravennatibus partibus constituta, omnino Clericorum vestrorum dominio prægravari, itaut occasione quasi regiminis, ea velut in proprietate possideant; quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, ut hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vitæ est terminus citius præoccupatus, ne hoc onus Monasterio remaneret, fraternitati vestræ eadem non scripsisse recolimus. Et quia, ut comperimus in hujus rei hæcenus cessatum correctione est, hæc ad vos iterum prævidimus scripta dirigere. Hortamur ergo, ut omni mora, omnique excusatione submota, ita Monasteria ipsa ab hujusmodi studeatis gravamine relevare, quatenus nulla deinceps in eis Clerici, vel hi, qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodò causam, accedendi licentiam, aut si fortè ad peragenda Sancta Missarum fuerint invitati Mysteria. Sed ne vel pro cuiuslibet monachi, aut Abbatis promotione, onus aliquod fortasse sustineant, studendum vobis est, ut si quispiam Abbatum, aut monachorum ex quocumque Monasterio ad Clericatus Officium, vel ordinem sacrum acceperit, non illic aliquam habeat ulterius potestatem, ne Monasteria hujus occasionis velamine, ea, quæ prohibemus, suscinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilantia cura emendare jam secundo commonita Sanctitas vestra non diserat, ne si post hoc negligentes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter Monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum

notum vobis sit, quia tantæ necessitatis Servorum Dei Congregationem subiacere amplius non patimur. Idem Gregorius decrevit quoque, ne Episcopus in Monasteriis Cathedrali collocet, vel aliquam potestatem exerceat, seu ordinationem, quamvis levissimam faciat, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus.

82 Immo Politici quoque avaritiæ studio Monasteria, & Abbatis regendas post ea tempora non raro susceperunt, easque suo nomine gubernandas aliis commendarunt ipsis interim politico regimini vacantibus, ut est videre apud Anonim. lib. 5. cap. 41. de gest. Francor. & Jacob. Meyer. in Flandric. hist.

83 In Turonica secunda Synodo quoque cap. 6. sancitur, ne Episcopus Abbatem sine omnium suorum Abbatum consensu loco ejiciat, & alium per præmia ordinet. Et in Moguntina Synodo præcipitur, ne liceat Episcopo res Monasterii ob peccatum Abbatis tollere, can. Episcopo 16. q. 6.

84 Quidam etiam Abbates cum suis monachis, & Monasteriis omni obedientia Episcoporum erant penitus exempti. Nam Gregorius Magnus Monasterio in Suesfori Civitate privilegium dedit, ut tantum Pontifici Romano pareat, ut est videre in libro ejus 12. cap. 32. & Leo Ostiensis lib. 1. cap. 4. indicat, Casinense Monasterium tantum Romano Pontifici subiectum fuisse, & ab omnium Episcoporum jurisdictione liberatum. Sic etiam Monasterium S. Maximi prope Treverim, Ordinis primum, & Regulæ Orientalium Monachorum, nunc verò Benedictinæ professionis, quam suscepit circa annum Domini 764. ab Imperatore Constantino sub perpetuo duraturam tuitionem Imperatoriam susceptum est, & adhuc hodie ab omni Archiepiscopali, & Episcopali jugo exemptum in temporalibus soli Imperatori Romano, in spiritualibus soli Summo Pontifici subest Adrianus Pontifex Maximus hujus nominis primus. Andegario Campidonensi Abbati circa annos Christi 780. insigne privilegium dedit, in quo Pontifex Campidonense Monasterium ab omni Episcopali jugo exemptum, & perpetuo liberum esse statuerit. Zacharias etiam, & postea Benedictus Romani Pontifices, Fuldense Cœnobium sibi solis voluerunt esse subiectum, ut patet ex Epistola Theotonis ad Benedictum Papam, & Harton. ad Leonem.

85 Circa annos etiam Dom. 676. Monasterium S. Martini Turoni in Gallia a Theodato Romano Pontifice exemptum esse dicitur ab omni Episcopali subiectione, & gubernatione. Exemplum privilegii hujus profert Baronius tom. 8. Annal. Quod inter alia sic habet: *Mos, atque traditio Sanctæ Ecclesiæ nostræ plus non suppetat e regimine Episcopalis providentiæ Religiosa loca secernere*. Ex quibus verbis colligit Baronius, cessasse hoc tempore Romanos Pontifices ejusmodi exemptiones, & immunitates concedere Monasteriis. Ex iis verò exemplis Gregorii Magni, & Leonis Ostiensis, quorum paulò ante nuncio facta est, constat, non cessasse, sed subinde durasse hunc morem, & consuetudinem etiam in Romana Ecclesia. Atque hæc res valde suspectam facit hanc Epistolam, seu privilegium Adeodati Pontificis, præsertim cum Baronius ipse testatur, Pontificis hujus res gestas alto silentio sepultas esse, unicam hanc Epistolam per Papiam Massonum nuper in lucem vindicantem.

86 Experientia autem docuit, ejusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse monasticæ observantiæ. Nunquam certe placuit S. Bernardo, quod ex pluribus locis Epistolarum ejus apparet, ut monachi ab Episcopali obedientia hujusmodi privilegiis se subtraherent, ut nos etiam aliàs.

87 A Justiniani Imperio usque ad Conradi primi Imperatoris tempora per annos quadringentos S. Benedicti Ordo Monasticus sub una Regula, iidemque ferè legibus, moribus, & habitibus per omnes totius prope Occidentis Provincias solus viguit, & in pretio fuit. Ab illo verò tempore, hoc est, post annum a nato in carne Filio Dei noningentesimum hæc Benedictinorum familia, quæ hætenus unica fuit, & sub uno Patre militavit, in plures divisa est, quæ etiam cum suis institutis, legibus, habitibus usque adhuc vigent.

88 De hac secessione, seu divisione D. Bernardus ita inquit: *Quomodo arbor una est in radice, & truncus, multiplex autem in ramis, & fructibus, qui tamen humorem, & vigorem habent a radice & truncis; ita status monachalis in Occidente unus est ab uno Patre derivans, a radice Regulæ Benedicti habens vigorem, qui tamen processu temporis distinctus est in plures ramos diversarum Religionum monachalium, convenientium in Regula, sed differentium in Constitutionibus, additis ad Re-*

gulam variis & moribus, & habitibus, referente Antonino tit. 15. cap. 14. Ex Anselmi autem Hanelburgensis Episcopi, qui floruit circa annum 1150. quadam Epistola apparet, eo seculo non paucos fuisse, qui hanc veritatem, novitatem, & multitudinem Ordinum monasticorum subinde in Ecclesia exorientium, eamque in varias sectas discerpentium valde improbarint.

Causa verò hujus secessionis in Benedictina familia corruptus, ac deploratus inter monachos status ex Volater. lib. 21. anthrop. Quæ causa etiam fuit, ut Summi Pontifices quoque, & Concilia aliquot reformationes multas, ac varias in Ordine instituerint, quo ipsi etiam labefcenti Ordini aliqua saltem ratione succurrerent, opemque ferrent. De hac re diligenter scripsit Trithemius lib. 1. cap. 8. cum sequentibus de vir. illustr.

Quod verò ad Mendicantium Ordines, eorum initia valde exigua, & Ordines pauci numero fuere, sed progressu temporis ita creverunt, ut in infinitum pene procederent. Gregorius Decimus igitur Pontifex Summus anno 1273. vel secundum Flores temporum anno 1274. Concilium Maximum Lugdunum convocavit, cui interfuerunt, ut Martinus Capellanus, & Lucensis indicant, Episcopi 500. Abbates 60. & Prælati 1000. ex Germania, Gallia, Anglia, Hispania, Sicilia, Ungaria, Dacia, Bohemia, Polonia, &c. Nominatim autem evocaverat eò Pontifex omnium Mendicantium, quorum jam tum multa, & varia genera erant, primores ex omnibus nationibus, qui omnes tamen, viginti tribus eorum Ordinibus damnatis, ac abolitis, in quatuor dumtaxat eo in Concilio reddacti sunt.

Approbati autem hi Ordines mendicantium non similiter ab authoribus enumerantur. Volateranus lib. 25. Anthrop. & Alphonsus Alvarez in suo Thesaur. hoc ordine commemorant, ut primum locum dicant tenere Prædicatores, seu Dominicanos. Secundum Minoritas, seu Franciscanos. Tertium Augustinianos. Quartum Carmelitas. Adrianus Drama verò Gandavus primo loco ponit Augustinianos, secundo Prædicatores, tertio Carmelitas, quarto Franciscanos. Polydor. Verg. lib. 7. capit. 3. & 4. de rer. invent. dicit, Augustinianam familiam primam esse ex Mendicantibus, secundam Carmelitarum, tertiam Prædicatorum, & quartam Minorum.

Quæri autem posset, cur ab omnibus Dominicani præponantur Minoritis, cum Minoritæ ante Dominicanos sint confirmati a Pontifice Romano: Hoc enim certum est, Innocentium Tertium somnio admonitum Ordinem Prædicatorum confirmare voluisse, sed dum descriptioni Regulæ suæ Dominicus occuparetur, Pontifex rebus humanis excedit. Honorius igitur, qui ei in Cathedra successerat, eorum institutum demum comprobavit anno 1216. juxta Vincentium in specul. hist. lib. 30. cap. 67. Franciscus autem Romam profectus Innocentii Tertii se subiecit judicio. Pontifici non modo vitæ genus, & norma agendorum probatur, sed & facultatem ubivis locorum prædicandi concessit, Vincent. lib. 29. capit. 98. & 99. Respondet Antonius tit. 24. cap. 7. quantum ad quandam concessionem simplicem habitus, & modo illius vivendi, & quasi permissio-nem, fuisse prius institutum Ordinem Minorum per Innocentium Tertium. Quantum verò ad solemnem approbationem per Bullas Apostolicas authenticè fuisse prius Ordinem Prædicatorum confirmatum ab Honorio; hocque probare conatur ex literis Honorii Minoritis datis. Continent autem illæ non confirmationem, sed defensionem tantum contra hostes Ordinis Minoritarum.

Et quamvis olim, attento jure communi Regulares omnes pariter, ac Clerici sæculares Episcopis subdebantur prout ex sacris Canonibus, & Conciliis constat, modò tamen ab eorum jurisdictione sunt exempti ex multis privilegiis Apostolicis, quæ observari jubentur per capit. nimis iniqua, & capit. nimis prava de excess. Prælat. & Clem. 1. eod. tit. & Clem. 1. de Regul. ac demum per S. Concil. Trident. sess. 25. de regul. capit. 20. Et immediatè subsunt Romano Pontifici, de quibus privilegiis latè Rodriguez tom. 2. q. 63. art. 1. & 2. & 3. Henriquez de Indulg. capit. 24. Villalob. p. 2. sum. tr. 35. diff. 4. a numer. 1. Céspedes integro volumine de Exempt. Regul. Lezana tota ferè summa de Regul. Peyrinis in privil. Minim. Bordonus, Tamburinus, omnesque alii Regulares scriptores, qui pro suis pugnant.

Siquidem Sedes Apostolica quorumcunque Ordinum Religiosos totaliter exempti ab Ordinariis jurisdictione, etiam ratione delicti commissi, contractus ini-

ti, ac rei existentis extra locum exemptum. Et ex Ordinibus Mendicantium Fratres Prædicatores Ordinis Sancti Dominici habent super hoc amplissimum privilegium a Sixto IV. ut in Constitutione, Mare Magnum appellata, quæ incipit, *Regimini universalis Ecclesiæ edita anno 1474. cujus hæc sunt verba. Et ne prætextu Constitutionis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri, quæ incipit, Volentes, locorum diocesani, & alii Ordinarii, aut alii quicumque in personas, & loca fratrum prædictorum sibi jurisdictionem, & superioritatem vindicare præsumant, districtius inhibemus, ne quisquam absque dictæ Sedis speciali commissione, & autoritate in personas, domos, & loca dicti Ordinis fratrum Prædicatorum, utpote prorsus exempta, aliquam præminentiam, superioritatem, & jurisdictionem quomodolibet exercere præsumant etiam ratione contractus, vel delicti, seu rei, de qua ageretur, ubicumque iniatur contractus, committatur delictum, & res ipsas consistat, in Bullario tom. 1. Idem privilegium exemptionis cum superscripta clausula de verbo ad verbum habent Fratres Minores Ordinis Sancti Francisci ab eodem Sixto IV. qui antea fuerat ejusdem Ordinis Generalis minister, ut in Constitutione similiter Mare magnum nuncupata, quæ incipit, *Regimini*, edita eodem anno 1474. prid. Kalend. in Bullar. tom. 1. Eandem clausulam habent in eorum Mari Magno Fratres Eremitæ Ordinis Sancti Augustini, cujus fit mentio in Constitutione Julii Secundi. Et si ad benemendum 17. Junii 1508. in Bullario tom. 1. Fratres itidem Beatæ Mariæ de Monte Carmelo habent privilegium cum expressione dictorum trium casuum a Clemente VI. ut in literis directis ad Priorem Generalem, & Fratres dicti Ordinis datis Avenioni Pontificatus anno 6. 14. Kalend. Augusti incipientibus *Sacer Ordo vester*, & ab eodem Sixto IV. in Bulla confirmationis privilegiorum ejusdem Ordinis data Romæ anno Pontificatus quarto, quæ incipit, *Dum attenta*, in qua ad literam inserta est antedicta clausula, quæ legitur in literis Prædicatorum, & Minorum. Similiter fratres B. Mariæ Servorum ab Urbano VI. in Bulla edita 7. Idus April. Pontificatus anno secundo, a Martino V. & ab Innocentio VIII. in eorum Mari Magno confirmata eximuntur a quacumque Ordinariorum jurisdictione, itaut iidem Ordinarii non possint in ipsos ratione cujuslibet delicti, seu contractus, aut rei, ubicumque committatur delictum, iniatur contractus, aut res ipsa consistat, potestatem, aut dominium, aut jurisdictionem aliquam quomodolibet exercere.*

95 Et cum eadem clausula exempti sunt a Sixto IV. Fratres Minimi S. Francisci de Paula, ut in Bulla *Sedes Apostolica* 6. Kal. Junii 1474. in Bullario tom. 1. & eodem modo Clerici Regulares de Somascha eximuntur a Gregorio XIII. in Constitutione edita 3. Id. Martii Pontificatus anno 13. & confirmata cum insertione a Sixto V. in literis incipientibus *Æquum*, Kal. Maji 1585. in Bullar. tom. 2.

96 Ex Ordinibus verò non Mendicantium Monachi Casinenses similes habent privilegium exemptionis cum eadem expressione trium casuum delicti, contractus, ac rei ab Eugenio IV. in constitutione, quæ incipit, *Et si quolibet*, edita Bononiæ prid. Kalend. Julii 1436. pontificatus anno 6. Carthusiani a Bonifacio IX. ut in *Constit.* quæ incipit *Sacrosancta* 17. Kalend. Aprilis Pontificatus anno 2. in Bullar. tom. 1. Olivetani amplissimum habent exemptionis indultum cum prædicta casuum expressione a Julio Secundo, quod incipit: *Et si ad universos* prid. nonas Junii 1507. in Bullar. tom. 1. & indultum omnino simile habent Camaldulenses a Leone X. in Constitutione incipiente. *Et si a Summo*, edita 4. Nonas Julii 1513. in Bullar. tom. 1. Item Canonici Regulares Lateranenses a Sixto IV. in Constitutione: *Dum ad universos* 10. Kalend. Septembr. 1476. in Bullar. tom. 1. Milites S. Joannis Hierosolymitani ex Bulla Pii IV. *Circumspecta* prid. Non. Septembris 1560. in Bullar. tom. 2.

97 Et generatim tam Religiosi Ordinis Cisterciensis non solum ex cap. cum *Ordinem de rescript.* Societatis Jesu ex Constitutione Pauli III. incipiente *Licet debitum* edita 15. Kalend. Novembr. 1644. in Bullar. tom. 1. Pii V. 8. Kalend. Junii Pontificatus anno 3. ut in literis expeditis in forma: *Rationi congruit*, Gregorii XIII. in Constitutione, *Æquum reputantes* item 8. Kalend. Junii 1571. in Bullar. tom. 2. quam etiam cæteri Ordines Regulares Mendicantium, & non Mendicantium amplissimas habent privilegiorum communicationes.

98 Et nihilominus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, Regulares etiam intra claustra degentes sub sunt visitationi, aut jurisdictioni Episcoporum in casibus infra scriptis.

99 Primus est in Regularibus, qui, quamvis non exercent animarum curam personarum sæcularium, tamen administrant personis sæcularibus aliquod Sacramentum prævia Episcopi licentia, aut in alicujus Sacramenti administratione de facto absque ulla autoritate se ingerunt ex Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis, quæ Concilii Tridentini dispositionem in capit. 11. sess. 25. de Regular. ampliavit ad exemptos tam sæculares, quam regulares, etiam aliquod Sacramentum administrantes, ac subjecit illos in his, quæ eandem administrationem concernunt, plenè in omnibus jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, cum tamen ex dict. cap. 11. Episcopo habeat jurisdictionem ordinariam, non delegatam in Regulares curam animarum exercentes, ut indicant verba illa, *subint immediate*. Quod intelligendum est, si Regulares deliquerint in administratione alicujus Sacramenti, ut dictam Constitutionem Gregorii S. Congregatio Concilii est interpretata, approbante ipso Gregorio.

Secundus, tertius, & quartus est, cum Regulares delinquant circa personas degentes inter septa Monasteriorum Monialium, aut circa earundem Monialium clausuram, aut circa bonorum administrationem Monasteriorum Monialium. In his tribus casibus, etiam si Monasteria Monialium sint ipsis Regularibus subiecta, nullis tamen privilegiis, & exemptionibus Regulares tueri se possunt, quominus ab Episcopo loci, tanquam in hoc, a Sede Apostolica delegato, quoties, & quando opus fuerit, puniri, & corrigi valeant, ut statuitur in eadem Constitut. Gregor. XV. §. *Ad hæc*.

100 Quintus, sextus, ac septimus habentur in ipsa Constitutione §. *ac similiter*, ubi indulgetur Episcopis, ut possint unà cum Superioribus regularibus Abbatissarum electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere. Et in Regularibus, qui deputari non possunt ad audiendas confessiones Monialium, etiam Regularium subiectarum, sine Episcopi approbatione. Et in Regularibus administrantibus eorumdem Monasteriorum bona, qui adhibitis Superioribus, tenentur singulis annis reddere rationem administrationis Episcopo loci, licetque Episcopo de rationabili causa admonere Superiores regulares, ut eosdem Confessores, & administratores amoveant, iisque negligentibus, datur facultas Episcopo eos amovendi quoties, & quando opus esse judicaverit, ut similiter statuitur in eadem Constit. Gregorii §. *Confessores verò*.

101 Octavus casus est in Regularibus, qui libros de rebus sacris imprimunt, vel imprimi faciunt sine nomine Authoris, aut illos vendunt, vel etiam apud se retinent absque Episcopi, & suorum Superiorum examine, & approbatione. Subjiciuntur enim poenæ anathematis, & pecuniæ, in Canone Concilii ultimi Lateranensis appositæ, atque a Tridentina Synodo innovatæ sess. 4. de edition. & usu Sacror. lib. Eisdem poenis illic subjiciuntur qui scriptos communicant, vel evulgant, nisi antea, ut supra examinati, probatique fuerint, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint Authores, pro Authoribus habentur. Quæ omnia universaliter sunt intelligenda, itaut Sacra Congregatio censuit comprehendere etiam conciones, & omnia. Unde qui in ea committit, debet petere absolutionem.

102 Nonus est in cap. 1. §. *In Monasteriis* sess. 5. quo statuitur, ut in Monasteriis monachorum, ubi commodè fieri potest, lectio Sacræ Scripturæ habeatur. Quod si Abbates negligentes fuerint, Episcopi locorum in hoc, ut Sedis Apostolicæ delegati eos ad id opportunis remediis compellant. Et inferius in vers. *Et ne sub spe* ubi disponitur, neminem ad hujusmodi lectionis officium tam publicè, quam privatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit. Quo decreto etiam Monachi comprehenduntur, cum ab illo in vers. *Quod tamen* excipiantur tantum lectores in claustris Monachorum.

103 Decimus casus est in Regulari, qui in Ecclesia sui Ordinis sine benedictione, vel in Ecclesia alterius Ordinis sine licentia Episcopi, aut in alterutra contradicente Episcopo prædicare prohibetur in cap. 2. vers. *Regulares verò* sess. 5. & cap. 4. sess. 24. Verum regulares in hoc delinquentes Sacra Congregatio olim declaravit non ab Episcopo, sed a suis Superioribus regularibus esse puniendos. Postea tamen attributa fuit Episcopis facultas illos puniendi in hoc casu per Constitutionem prædictam Gregor. XV. §. *ac demum*. Et advertendum quod si Episcopus tantummodò non impertiatur benedictionem, sed ulterius non pro-

procedat, Regularis poterit nihilominus prædicare in Ecclesia sui Ordinis licentia petita, licet non obtenta juxta *dist. cap. 2. sess. 5.* Sed si non tantum benedictionem non concedat, sed ulterius etiam progrediatur contradicendo, seu expressè prohibendo Regularibus, ne audeat prædicare, tunc non licebit ei prædicare, etiam in Ecclesia sui Ordinis, prout loquitur *d. cap. 4. sess. 24.* ac si contra fecerit, puniri poterit ab Episcopo non in vim Concilii, sed Gregorianæ Constitutionis. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii a Cardinali Episcopo Giennensi consultâ, eamque declarationem approbavit Urbanus VIII. per literas in forma Brevis die 30. Januarii 1629. his verbis: *Ad hæc, quod in eisdem præinsertis literis dicitur (loquitur de prædicta Constitutione Gregorii XV.) Regulares non posse verbum Dei prædicare sine Episcopi licentia, id locum sibi vindicare in iis tantum Ecclesiis, quæ sui Ordinis non sunt, cum in aliis Ecclesiis sui Ordinis sufficiat Episcopi benedictio petita, licet non obtenta, ita tamen, ut si Episcopus non modo benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam Regularibus prohibuerit, quominus prædicent, tunc illo contradicente, ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum Sac. Concilii Tridentini decretis salubriter est cautum. Quo si Regulares sive in confessionibus audientibus, sive in prædicando adversus ea, quæ superius declaravimus, quomodo deliquerint, in vim earundem præinsertarum literarum ab Episcopo Giennensi coerceri, & puniri possint, etiam censuris Ecclesiasticis. Quæ literæ haud fideliter referuntur ab aliquibus recentioribus. Nam verba illa: Ne in sui quidem Ordinis Ecclesiis liceat illis prædicare, referuntur sine illa particula negativa ne, ut apud August. Barbof. in Collect. ad cap. 4. sess. 24. de reformat. num. 24. & apud omnes ferè scriptores Regulares. Quod multis occasionem præbuit decreta hæc detorquendi in sensus a mente Sacri Concilii prorsus alienos.*

104 Undecimus habetur in *cap. 2. vers. si vero quod absit sess.*
5. in Regulari, qui errores, & scandala disseminaverit
in populum etiam si in monasterio sui, vel alterius Or-
dinis prædicaverit, de quibus *Clem. 1. de privil. & excep.*
Prælat. & Clem. Cupientes de pæn. cap. ad abolendam &
Gloss. fin. de heret. Debet enim ei ab Episcopo munus
prædicationis interdici, ut ibi præcipitur. Et huic de-
creto non censetur revocatum per privilegia post Tri-
dentinum obtenta, nisi in ipsis privilegiis appareat ex-
pressa dispositio contraria. Censuitque Sacr. Congrega-
tio, Regulares conciones habere volentes non teneri
facere fidei professionem, antequam hoc munus assu-
mant, posse tamen Ordinarios, quo tempore concionan-
di licentiam ex decreto Concilii *cap. 4. sess. 24.* dabunt
Regularibus, exigere ab eis professionem fidei, si ita
ipsis expedire videbitur.

105 Duodecimus est circa Conservatores. Nam etsi decretum Concilii *cap. 5. in fin. sess. 14.* quoad hoc nominatim excipiat regularia loca; in Constitutione tamen Gregorii XV. de Conservatoribus inter cætera statuitur, ut Regulares, qui secus, quàm juxta formam ibi præscriptam Conservatores eligere, aut electis uti ausi fuerint, voce activa, & passiva sint ipso jure privati, & illorum Conventus, ac monasteria, eorumque personæ, ac bona careant Conservatore ad annum, itaut illorum causæ interea coram locorum Ordinariis cognosci, ac definiri debeant. Præterea in *§. insuper* decernitur, ut Regulares intra tempus ibi præscriptum Conservatores eligere, ejusque electionis documentum intra dictum tempus penes acta Curix Ordinariorum exhibere, ac dimittere teneantur, alioquin eo termino elapso, quamdiù Conservatores secundum formam ejusdem Constitutionis non elegerint, coram iisdem Ordinariis conveniantur. Et infra, ut Conservatores semel deputati durante quinquennio amoveri non possint, nisi ex legitima causa a Sede Apostolica, aut locorum Ordinariis, prout Regularibus libuerit, approbanda.

106 Decimus tertius quoad Indulgentiarum publicationem,
& eleemofynarum corrogationem, de quibus *in cap. 9.*
ff. de i. 21. & nos alibi.

107 Decimus quartus habetur in cap. un. sess. 22. de observ.
 & evit. in celebr. miss. ibi: Neve patiantur privati in do-
 mibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum tan-
 tum cultum dedicata oratoria ab eisdem Ordinariis designan-
 da, & visitanda, Sanctum hoc Sacrificium a secularibus,
 aut Regularibus quibuscumque peragi. Quibus verbis sub-
 latum est privilegium ab Honorio III. concessum fratri-
 bus Prædicatoribus, & Minoribus celebrandi in altari
 viatico, etiam Episcopo non permittente juxta textum
 in cap. in his de priviil. & diximus alio in loco.

108 Decimus quintus est in Regularibus, qui confraternitatum, vel Hospitalium administrationem suscipiunt.

Potest enim Episcopus eos cogere ad reddendas rationes administrationis, & in eos, quos culpabiles reperit, ad juris præscriptum animadvertere juxta *cap. 8. & 9. sess. 22.* ut S. Congregatio declaravit. Verùm consulta, an Abbates, Abbatissæ, & Præpositi Regulares, qui habent liberam administrationem suarum Ecclesiarum ex immemorabili consuetudine, teneantur reddere rationem fabricarum suarum Ecclesiarum Episcopo vigore decreti dicti *cap. 9.* respondit: *Non teneri.*

Decimus sextus est quoad Confraternitates laicorum 109
in Ecclesiis Regularium existentes, quas Episcopus po-
test visitare, atque ab illarum administratoribus rationes
administrationis exigere ad præscriptum dicti *cap. 8. §.*
9. fests. 22. non tamen potest earum Capellas inibi sitas,
aut altaria visitare, nisi quatenus Confratrum admini-
strationem concernunt, ut similiter Sac. Congregatio re-
solvit.

Decimus septimus est quoad interstitia, & examen 110
Ordinandorum in cap. 11. 12. 13. & 14. sess. 23. Nam cum
dubitatum fuerit, ut dictum *c. 11. 12. & 13.* quibus dis-
ponitur, ut promoti ad Ordines minimè possint ad al-
torem gradum ascendere, nisi in susceptis Ordinibus sint
versati, Regulares comprehendantur, præsertim eos, qui
vel suo instituto, vel alia ratione in sacris Ordinibus se
exercere non solent, S. Congregatio censuit, compre-
hendere; quia *c. 11.* generaliter loquitur, & eadem ratio
subest. Et mentiones de Regularibus *inc. 12. & 13.* sunt
ad tollendam dubitationem de privilegiis Regularium.
Et iterum disponente *cap. 11. & cap. 14. ejusdem sess.*
Ordinatos ad minores ordines nonnisi post annum a su-
ceptione postremi Ordinis ad sacros Ordinem promove-
ri debere, nec ad presbyteratus Ordinem assumendum,
qui in diaconatu integrum annum versatus non fuerit,
nisi utroque casu utilitas, vel necessitas Ecclesiæ aliud
suadeat, cum dubitassent Regulares, an hoc judicium
quoad Regulares esset Generalium, & Provincialium
Ordinum, adeò ut ipsi utilitate Provinciarum, vel Con-
ventuum inspecta, in hujusmodi casibus valerent dispen-
sare, S. Congregatio censuit, judicium hoc ad Episcopum
solum pertinere, non ad Generales, vel Provinciales Or-
dinum, posse tamen eos in suis literis dimissorialibus ad
Episcopum significare causas utilitatis, seu necessitatis
sue Religionis, ex quibus possit Episcopus judicium
suum formare.

Decimus octavus est quoad Confessiones Sacramen-
tales personarum sæcularium, etiam Sacerdotum, quas nec
Regulares audire possunt, nisi fuerint ab Episcopo ap-
probati, ut *in c. 15. sess. 23.* Si tamen eas de facto audie-
rint, non possunt puniri ab Episcopo in vim Concilii,
ut aliàs censuit S. Congregatio, sed in vim Constitutio-
nis Greg. XV. *de exempt. privil.* ut Sedis Apostolicæ dele-
gato, tamquam delinquentes in administratone Sacra-
menti pœnitentiæ, si confessiones audiverint, ut omnino
absque Episcopi licentia, aut illa expirata, vel revoca-
ta. De qua res nos alibi, & Constitutio Clementis X.

Decimus nonus habetur in *Cap. 2. vers. Synodi quoque* 112
sefs. 24. quoad accessum ad Synodum Diœcesanam .
Quibus autem casibus ex eo decreto Abbates, & Regu-
lares cogi possint ad illam accedere ex sententia S. Con-
gregationis Concilii, die, quod generaliter decusum est,
Regulares omnes, qui vel Capitulis generalibus non sub-
duntur, vel curam animarum exercent, teneri, & co-
gi posse accedere ad Synodum diœcesanam sub pœna
privationis vocis activæ, & passivæ ipso facto incurren-
da, aliisque pœnis arbitrio Episcoporum, etiam excom-
municationis, adeòut jus declarandi, & pœnas impo-
nendi ad Episcopos, exemptione non obstante, perti-
neat. Item jus esse Episcopis dictos Regulares, qui nul-
lis Capitulis subduntur, absolute cogere ad Synodi ob-
servationem. Alios verò curam animarum exercentes
ad servanda ea, quæ fuerint decreta circa ipsam curam,
& administrationem Sacramentorum.

Vigefimus eft quoad præfixionem numeri in Monasteriis monialium, de qua in *cap. 3. feff. 25. de Regul.* Verum Sac. Congregatio aliàs confulta, an taxatio numeri Monialium Regularibus fubjectarum, quæ faciendâ eft ex decreto Concilii in *d. cap. 3.* pertineat ad Epifcopum folùm, vel ad Superiorem Regularem, refpondit pertinere ad utrumque, & ad Ordinarium, & ad Superiorem. Poftèa edita fuit Conftitutio Gregorii XIII. quæ incipit, *Deo facris virginibus*, quæ obfervanda eft.

Vigésimus primus habetur in eodem c. 3. in fine *sess. 5.* 113
Ubi Monasteria tam virorum, quam mulierum de cætero
erigi prohibentur sine Episcopi, in cujus diœcesi erigenda
sunt, licentia prius obtenta. Quo decreto sublata est pro-
hibitio Bonifacii VIII. in cap. un. de exceſ. Præl. in 6. &
Clem. Cupientes de pæn. ut censuit S. Congregatio qua tam-
en de re extant decreta Apostolica, de quibus tom. 1.
Vige-

Vigésimus secundus habetur *cap. 4. sess. 25. de Regular.* in illis verbis: Nec licet Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint; Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tanquam delictor sui instituti puniatur.

115 Vigésimus tertius habetur in eodem *cap. 5. in fin.* ubi decernitur, ut Regulares, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantum habitent; alioquin ab Ordinariis puniantur.

116 Vigésimus quartus habetur in *cap. 5. in princip. sess. 25. de Regul.* quo innovatur Constitutio Bonifacii VIII. in *cap. Periculoso de Stat. Regul.* in 6. & tribuitur Episcopo, ut Sedis Apostolicæ delegato plenissima autoritas in his quæ pertinent ad clausuram conservandam, etiam in Monasteriis exemptis. Unde ex sententia S. Congregationis licet Episcopo Monasteria Monialium, etiam Regularibus subiectarum visitare, & singulas Moniales abique Regularium interventu alloqui in concernentibus clausuram, & examinare, & clausuram violentibus poenam imponere. Item censuit eadem S. Congregatio claves Monasteriorum Monialium, etiam Regularibus subiectarum auferendas æconomis sæcularibus, & tradendas Episcopo, tanquam Ordinario, cui Concilium custodiam clausuræ Monialium commisit; quod sæpius etiam ordinatum fuit a S. Congregatione super Episcopis, & Regularibus.

117 Vigésimus quintus ponitur in eodem *cap. 5. sess. 25. de Regular.* in illis verbis, Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire a Monasterio, etiam ad breve tempus quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbata. At hæc facultas postea in Constitutione B. Pii V. de clausura Monialium restricta fuit ad tres casus dumtaxat, videlicet epidemix, lepræ, & magni incendii, quod verò subnectitur in *d. cap. 5.* ut ingredi intra septa Monasterii nemini liceat sine Episcopi, vel Superioris licentia inscriptis obtenta, quomodo intelligendum sit, aliàs diximus. Illud verò, quod decernitur in *d. c. 5. sess. 25.* de translatione, & reductione Monasteriorum Sanctimonialium extra mœnia ad nova, vel antiqua Monasteria intra urbes, vel oppida frequentia, non pertinet ad Episcopum, si Monasteria sunt exempta, sed ad eorum Superiores, ut indicant verba illa, & alii Superiores, & S. Congregatio declaravit.

118 Vigésimus sextus in *cap. 7. sess. 25. de Regul.* in quo decernitur, ut si in Monasterio nulla Monialis reperitur qualitatibus requisitis ad hoc, ut possit eligi in Abbatissam, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Verum facultas Episcopo attributa educendi Monialem è monasterio ex causa superius proposita, sublata fuit per Bullam B. Pii V. super clausura Monialium; quod autem subijcitur in eodem *cap. 7. vers. Si hoc etiam incommodum*, ut Abbatissa eligi possit cum qualitatibus ibi præscriptis, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, hunc habet sensum, ut Episcopi quidem in Monasteriis sibi subiectis tantum, in aliis verò Superioris consensus exigatur.

119 Et eundem sensum habent verba, quæ ponuntur in fine *d. c. 7. v. Si verò*, nec non verba *c. 10. ejusdem sess. 25.* quibus jubetur, ut præter ordinarium Confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus bis, aut ter in anno offeratur. Hæc enim facultas in Monasteriis Monialium Regularibus subiectarum non pertinet ad Episcopum, sed ad Superiores regulares dumtaxat, ut Sacra Congregatio respondit ab Archiepiscopo Januensi consulta. Hodie tamen in hoc etiam servari debet, quæ præscribuntur in Constitutione Gregorii XV. de exemptorum privilegiis.

120 Vigésimus septimus est in Monasteriis, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopi non subsunt, nec suos habent Regulares ordinarios visitatores. Nam si intra annum in Congregationem se se redigere neglexerint, licet Metropolitanano, in cujus Provincia prædicta Monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato eos pro prædictis causis convocare; quod si Metropolitanus id exequi non curaverit, Monasteria, eorumque personæ subduntur Episcopo, in cujus diocesi sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, ut statuitur in *cap. 8. sess. 26. de Regular.*

121 Vigésimus octavus habetur in *cap. 9. ejusdem sess. 25. de Regul.* quod Monasteria Monialium, Sedi Apostolicæ immediatè subiecta, subijciuntur Episcopo, tanquam ejusdem Sedis delegato.

122 Vigésimus nonus habetur in *c. 11. sess. 25. de Regular.* in ea parte, in qua disponitur, ut in Monasteriis, quibus imminet cura animarum personarum sæcularium aliquid etiam ad nutum amovibiles non deputentur, nisi

de Episcopi consensu, & prævio examine per eum, vel ejus Vicarium faciendo. De quo nos aliàs largè.

Trigésimus est in *cap. 12. sess. 25. de Regular.* ubi statuitur, ut censuræ, & interdicta Ecclesiastica etiam ab Ordinariis emanata, mandante Episcopo a Regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque servantur.

Trigésimus primus est, ut dies etiam festi, quos in diocesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus etiam Regularibus servantur, eodem *cap. 12. sess. 25.*

Trigésimus secundus ponitur in *c. 13. ejusdem sess. 15. de Regul.* quo tribuitur Episcopis facultas componendi, appellatione remota, controversias omnes de præcedentia inter Ecclesiasticas personas tam sæculares, quam Regulares tum in processibus publicis, tum in iis, quæ sunt in tumultandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis similibus.

Trigésimus tertius ponitur in eodem *c. 13.* ubi statuitur, ut exempti omnes sive sæculares, sive regulares ab Episcopo ad publicas processiones vocati accedere compellantur; quod fieri posse censuit S. Congregatio etiam compellendo eos per poenas, & censuras Ecclesiasticas, ut alibi fusè probavimus. Non eo casu absolvi posse a suis Superioribus; quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est a Judicibus, quicquid tulerunt, vel a Sanctissimo. Excipiuntur in fine decreti, qui in strictiori clausura perpetuò vivunt. Item Gregorius XIII. excipit Regulares, quorum Monasteria distant a Civitate ultra medium milliare.

Trigésimus quartus est in Regularibus, qui etsi degant extra claustra, tamen extra ea notoriè cum scandalo delinquant. Hi enim puniri possunt ab Episcopo juxta terminos *c. 14. sess. 25. de Regul.* & Constitutionem Clementis VIII. edita 18. Martii 1569. idest cum Superior Regularis ab Episcopo admonitus delinquentem intra tempus ab Episcopo præscribendum non puniverit, ac de punitione Episcoporum certiore non fecerit. In quaquidem Constitutione illud etiam adjicitur, ut si Superior sic delinquentem ad aliam diocesim transmiserit, instante Episcopo, intra terminum ab Episcopo præscribendum ad locum, in quo deliquit, illum revocare teneatur; alioquin Ordinarius loci, ad quem transmissus fuit, ab Ordinario loci commissi delicti requisitus, vel aliàs de illius delicto informatus, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, decretum Concilii exequi, & eum punire possit, ac debeat. Extra claustra vero S. Congregatio intellexit Regularem delinquere etiam cum in Ecclesia Monasterii delinquit, nisi clausis portis, & solis Regularibus, in ea existentibus delictum sit commissum. Quare dicitur notoriè delinquere, ac extra claustra, si delinquit in Ecclesia, seu Monasterio sui Ordinis, in quo degit, itaut populo scandalo sit si pateant portæ Ecclesiæ, & aliis, quam Regularibus in ea existentibus, delictum committatur. Si verò intra claustra Monasterii, vel in Ecclesia interiori delictum committatur, ex verbis Concilii non videtur procedere hoc decretum, cum expresse dicat extra claustra; si scandalum tamen notorium dederit, ex identitate rationis videtur idem dicendum. Et advertendum, quod etiam superiore non instante delinquens erit remittendus, & potest Episcopus instare, ut intra terminum a se præfigendum severe puniatur, sicque ad Superiorem transmittat cum actis, quæ apud se repererit. An verò quando extra claustra Regularis delinquit, detinendus sit in carceribus Episcopi, donec processus in Curia Episcopali conficiatur, eoque compilato, instante Superiore, remittendus sit unà cum processu puniendus, vel potius non expectata compilatione processus, statim remittendus sit ad Superiorem unà cum eis probationibus, quæ habentur censo statim esse remittendum.

Trigésimus quintus est in *cap. 16. sess. 25. de Regul.* quo nullæ decernuntur renunciationes novitiorum, nisi fiant cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii intra duos menses ante professionem.

Trigésimus sextus habetur in eodem *c. 6. in fine*, ubi statuitur, ut novitiis a Monasterio ante professionem abbeuntibus omnia restituantur, quæ sua erant. Idque, ut rectè fiat, Episcopus etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Trigésimus septimus est quoad voluntatis puellarum Deo dicandarum explorationem ab Episcopo faciendam ex decreto 7. ejusdem sess. tam ante habitus susceptionem, quam ante professionem, si puella sit major duodecim annis, at si minor duodecim annis sit, ante professionem dumtaxat. Ita enim hunc textum S. Congregatio interpretata est, cujus professionis tempus, ne Episcopus ignoret, tenetur Præfecta Monasterii eum ante mensem certiore facere, alioquin suspensa est ab officio, quandiu Episcopo videbitur.

31 Trigesimus octavus est in *cap. 19. sess. 25. de Regul.* ubi statuitur, ut Ordinarius debeat adhiberi una cum Superiore Regulari in iudicio nullitatis professionis. Quem textum Sacra Congregatio declaravit, habere locum, siue professus nullitatem suae professionis alleget, siue Religio velit illum expellere tanquam nulliter professum.

132 Trigesimus nonus ponitur in *cap. ultim. sess. 25. de Regul. in fine*, ubi Capitulis generalibus deficientibus exequi decreta illius sessionis disponitur, ut Concilia provincialia per deputationem aliquorum ejusdem ordinis provideant.

133 Quadragesimus habetur in *cap. 13. sess. 25. de reform.* quo decernitur, ut quibuscumque in locis jam ante annos quadraginta quarta funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesiae solita esset persolveri, ac postea fuerit ex quocumque privilegio aliis Monasteriis, aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integrè Cathedrali, seu Parochiali Ecclesiae persolvatur, non obstantibus privilegiis, etiam Mari Magno nuncupatis. De qua re est sermo in *cap. ult. de test. & tradunt Doctores in tit. de sepult. in 6. & Clem. eod. tit. & in specie in Clem. quia contingit*. Dixitque S. Congregatio fratres habentes privilegium Julii Secundi non solvendi quartam funeralium, non comprehendendi hoc decreto Concilii, & ideo non teneri; quemadmodum etiam dixit manutenendos esse in possessione, qui ex immemorabili tempore exigebat dimidiam partem cerræ, quæ in funeralibus apponitur, dum cadavera tumulantur in Ecclesiis Regularium, & ad tollendum omnem controversiam censuit S. Congregatio hoc decreto non comprehendendi Monasteria ædificata a quadraginta annis citra, aut quæ in dies ædificantur, vel in futurum ædificabuntur; præsupposito quod hujusmodi Monasteria ejus sint Religionis, cui a Sede Apostolica indultum sit, ut quartam funeralium non teneantur solvere. Onus verò probandi consuetum solutionis quartæ funeralium ante quadraginta annos incumbit Ordinario, aut Parocho ex S. Congregatione, si dictam quartam ipse petat. Personæ autem, quæ Tertiariæ dicuntur, si habitum gestant, & professionem emittunt, & vivunt sub obedientia suorum Superiorum secundum Regulam approbatam a Sede Apostolica non tenentur solvere quartam funeralium; si vero ex voto, seu devotione, aut in fraudem dictum habitum gestant, tenentur. De relictis pro Missis defunctorum celebrandis in Ecclesiis Fratrum Observantiæ non licet Episcopo exigere quartam juxta *cap. fin. de testam.* Advertendum, quod in hoc decreto non agitur de legatis piis; de his autem habetur de jure communi regula, quod de relictis ad pias causas debeatur quarta Cathedrali, in *cap. Requisivisti*, & in *cap. Officiis de testam.* & in *cap. Conquerente de offic. ordin. Bald. in l. Si quis ad declinandum §. in omnibus num. 19. C. de Episc. & Cler.* nisi occurrat aliqua ex limitationibus *cap. fin. de test.* Nec prætextu cujuslibet consuetudinis poterit exigi certa pecunia taxata pro sepultura, sed gratis post illationem cadaveris id, quod laudabilis consuetudo introduxit peti poterit, & de hoc quoque nihil agitur in hoc decreto.

134 In privilegiis, quæ concessit B. Pius V. Mendicantibus, ea mens fuit, ut Parochi invitentur, ut quoties eorum parochiani in Ecclesiis Mendicantium sepelirentur, præsentem interfuerint, ac propterea tertiam partem rerum omnium consequantur, quæ ab hæredibus defunctorum dantur pro funeralibus, quemadmodum in *Clem. Dudum de sepult.* sancitum est. Et quoniam abusus irrepleverat, ut Parochi prohiberent, ne Regulares absque eorum præsentia mortuorum corpora ad Ecclesias proprias associarent, neque mortuorum hujusmodi officium peragerent, neque absque Rectorum præsentia infirmi condere testamenta, aut alias in Ecclesiis Regularium sepeliri poterant; quæ omnia per Bullam B. Pii V. in favorem Regularium editam fuerunt reformata. Sed Gregorius XIII. reduxit omnia ad terminos juris communis, & Concilii Tridentini, cujus Constitutionem posuit Navarrus in fine sui Manualis.

135 Quadragesimus primus est in Regularibus, qui ob notorium delictum in excommunicationem inciderunt, quos censuit Sacra Congregatio, posse ab Episcopo publicè denunciari excommunicatos, ut ab aliis evitentur.

136 Quadragesimus secundus est in Regularibus etiam S. Joannis Hierosolymitani, qui in personam Episcoporum delinquant, Prælatorum jurisdictionem turbant, aut illos impediunt, ne munus suum exequantur. Quibus casibus Sac. Congregatio censuit, eos citra ullam exceptionem per eosdem Ordinarios legitime coerceri, & puniri posse, necnon incidere in Bullam, quæ legi consuevit in die Cænæ Domini. Quam S. Congregationis sen-

Tom. VIII.

tentiam Gregorius XIII. ad se relatum approbavit; præterquam quoad illud verbum *turbant*, quo visum est nimis generale. Ideo dixit decretum concipiendum esse contra impediētes jurisdictionem Prælatorum. Eodem verbo utitur Alexander III. in *cap. 1. de offic. deleg. ibi: Si eos manifestè cognoveris justitiam impedire, & Innocentius IV. in cap. 1. de pæn. in 6. ibi: Si hac occasione sua impediatur jurisdictio.*

Quadragesimus tertius, est quoad expositionem Sanctissimæ Eucharistiæ. Decrevit enim S. Congregatio, ut non liceat Regularibus, etiam in propriis Ecclesiis Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum publicè adorandum exponere, nisi ex causa publica, quæ probata sit ab Ordinario. Ex causa autem privata possint, dummodo Sanctissimum Sacramentum è Tabernaculo non extrahatur, & velatum remaneat ita, ut ipsa Hostia videri non possit.

Quadragesimus quartus, habetur in decretis de celebratione Missarum a S. Congregatione Concilii editis autoritate Urbani VIII. in *§. Deinceps* verò in Bullario tom. 4. ubi statuitur, ut Monasteria, & loca regularia posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi sustentari, atque inhabitare non poterunt, & actu non inhabitaverint, ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni subiecta esse intelligantur. Decreta fuerunt edita anno 1625. die 21. Junii, & publicata die 22. Septembris.

Quadragesimus quintus, in alia ejusdem Urbani Constitutione, quæ incipit, *In suprema*, edita Idibus Novembris 1627. qua statutum est, ut cognitio causarum contra personas Ecclesiasticas tam sæculares, quàm regulares, quæ monetas aureas, vel argenteas tradunt, fabricant, colorant, vel alias adulterant, erogant, aut exponunt, in Italia spectet ad Ordinarios locorum privativè quoad omnes Superiores Religiosorum, ipsique Superioribus penitus exclusis, & quoad loca intra fines alicujus diocesis, non tamen de diocesi existentia, ad Ordinarios ipsarum diocesum, intra quarum fines eadem loca extiterint. Quo verò ad ea, quæ extra fines alicujus diocesis consistunt, ad viciniore eorundem locorum Ordinarios.

Quadragesimus sextus est in Conventibus Regularium, qui primùm fuerunt suppressi, & secularizati, ac deinde ex rationabilibus causis ad primævum statum regularem reducti, ac suis Religionibus restituti. Subsunt enim omnimodæ jurisdictioni Ordinarii loci, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, donec habuerit redditus sufficientes, quibus sustentari valeant, & cum effectu sustententur duodecim Religiosis, ut in decreto Innocentii X.

Quadragesimum septimum est in Conventibus Regularium nunquam suppressis, in quibus actu non aluntur saltem sex Religiosi, quorum ad minùs quatuor sint Sacerdotes, subjacent namque jurisdictioni Ordinarii similiter, tanquam delegati Apostolicæ Sedis, ut habetur in eodem decreto, cujus tenor refertur a Fagnano in *cap. Relatum numer. 71. ne Clerici, vel Monaci*. Et an jurisdictio in his ultimis duobus casibus censeatur attributa Ordinario privativè ad Superiores Regulares, an cumulativè plenè examinat idem Fagn. in *cap. Quarto de Offic. Ordin.*

CONSULTATIO XLIV.

De parochialibus etiam Monasterio Regularium unitis, & de cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbenti ad præscriptum Sac. Concilii Tridentini session. 7. capit. 7. de reform. & session. 25. cap. 11. de Regul. Ubi de hac materia subsecuta plures textus Canonici, Constitutiones Pontificiæ adducuntur, explicantur, concordanturque.

Sacrum Concilium Tridentinum in d. capit. 7. session. 7. de reform. ita decernit; Beneficia Ecclesiastica curata, quæ Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, beneficiis, seu Collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuò unita, & annexa reperiuntur, ab Ordinariis locorum annis singulis visitentur; qui sollicitè providere procurent, ut per idoneos Vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertie partis fructum aut majori, vel minori, arbitrio ipsorum Ordinariorum portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuscumque in præmissis minime suffragantibus.

F

Per

2 Per hoc decretum ampliatur, & suppletur *cap. de Monachis extr. de præb. & cap. 1. eod. tit. in 6.* & quod habetur in *Clem. 1. de jurep.* Nam aliquando Summus Pontifex, vel Episcopus propter inopiam Religiosorum concedit eis Ecclesiam quoad temporalia, ut possint percipere redditus, illosque convertere in propriam utilitatem, conservato tamen pristino Ecclesiæ statu, ibique habent præsentationem Rectoris. Sed ut consulari cultui divino, provisum fuit, ne qui præsentatus a Religiosis per diocesanum admittatur, nisi ei tantum de Ecclesiæ proventibus fuerit assignatum, ut tam seipsum, quam incumbantia opera valeat sustinere, *d. cap. De Monach. quod etiam in exemptos extensum fuit, d. cap. 1. de præb. in 6.* Immo nec ipsi diocesani debent præsentatum ad aliquam Ecclesiam admittere, nisi intra terminum ab eis statutum, provisum sit præsentato de idonea portione *d. Clem. 1.* quod etiam habet locum contra exemptos.

3 Quod si cura incumbat certæ personæ, tunc non per Vicarium, sed per ipsam personam cura administranda est. Si verò toto Capitulo imminet, itaut a singulis vicissim exerceatur, cogendi planè sunt singuli ad eam exercendam, ut notatur in *cap. Statutum lib. 6. de præb. quemadmodum censuit Sacra Congregatio*, apud quam quæsitum fuit, an Vicarii perpetui constituendi essent in Cathedralibus, Collegiatisque Ecclesiis, curam animarum habentibus, quam curam temporarii, mercenarii-que Capellani consueverunt administrare, respondit Sac. Congregatio, nihil generali lege faciendum esse, sed singulis quibuscumque casibus, ubi se offerunt, prout magis se expedire videbitur, prospiciendum.

4 In Monasteriorum verò Ecclesiis juxta moderationem Gregorii XIII. Episcopus ad denominationem Monachorum deputare debet unum ex Religiosis prævio examine approbatum, & ad nutum eorundem amovibilem, satisque erit, si cum tali Vicario unus Monachus habitet, ne plures extra clausuram manere cogantur. In reliquis Constitutio B. Pii V. edita ad favorem Regularium, quatenus disponit de Curatis eorum Monasteriis unitis, etiam illorum mensæ, minimè intelligatur revocata, si Monachi nominare vellent Capellanum sæcularem Episcopo, sed minimè ad ipsorum nutum amovibilem, quemadmodum Sacra Congregatio censuit.

5 Si verò hujusmodi beneficia curata sunt unita Archidiaconatui, vel aliis Dignitatibus, vel Canonicatibus, censuit eadem Sacra Congregatio, servandam esse dispositionem *cap. Extirpanda §. qui verò de præb.* Si fuerint unitæ Ecclesiæ curatæ, Hospitali, seu Commendis Sancti Joannis Hierosolymitani tam circa visitationem, quam deputationem Vicariorum servanda est Constitutio B. Pii V. edita 12. Septembris 1571. Pontificatus anno 6.

6 Deputationem autem Vicariorum perpetuorum non esse faciendam censuit eadem Sacra Congregatio in Parochialibus, quæ sunt membra Monasteriorum, ideoque providendum juxta instituta Religionis, nec pertinere hoc decretum ad Ecclesias ipsorum Monasteriorum, quibus imminet cura animarum, sed in iis servandum *caput 11. sess. 25. de Regul.* quod si parochialis unita sit perpetuò, & accessorie beneficio simplici, an sit locus deputationi Vicarii, respondit Sacra Congregatio, Parochialem ex hac unione assumere naturam simplicis beneficii, nisi cura in ea exerceatur per Vicarium temporalem. Hoc enim indicat, curam non esse suppressam.

7 Et quoad visitationem hoc decretum habere locum tantum in actu visitationis censuit Sacra Congregatio, atque Episcopus visitare posse Ecclesias curatas, & Monasteriis, quæ capita Ordinum sunt, unitas. Nec obstare dicto *cap. 11. sessione 25.* quia ibi excipiuntur Ecclesiæ Monasteriorum, in quibus Generales, aut Capita Ordinum habent Sedem ordinariam principalem.

8 Ac licet Concilium admittat etiam per Vicarios amovibiles curam animarum exerceri, Constitutio tamen B. Pii V. de Vicariis deputandis in parochialibus unitis sustulit hoc arbitrium Episcopis, & præscripsit formam deputandi Vicarios perpetuos cum taxatione congruæ portionis, sicut Sacra Congregatio censuit. Sed quæritur, quomodo constituantur Vicarii perpetui? Sacra Congregatio respondit, prævia erectione tituli, & præfixo decem dierum termino ab Ordinariis iis, ad quos nominatio Vicarii spectat ex Constitutione B. Pii V.

9 Portio verò juxta moderationem B. Pii V. assignanda est, in qua computantur etiam incerta, quæ oblationes dicuntur ex pedem altaris, cum comprehendantur illis verbis Constitutionis B. Pii V. videlicet, *computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & aliis obventionibus*, nisi fa-

cta esset institutio illius Vicarii. Sed assignatio hujus portionis fieri non debet, partibus non citatis, quando ad vitandam Vicariorum institutionem excipitur de fructuum tenuitate, adeò non conficiant portionem assignatam in d. Constitutione B. Pii V. Respondit Sacra Congregatio, ubi apparent certi fructus, Constitutionem providere, ut scilicet tot assignari sufficiat Vicariis. Ubi verò non apparent, dentur quinquaginta de suo, cum verisimile non sit, esse parochialem sine fructibus, atque adeò inutile fuisset illius onus subire; præterquam, si perspicuis probationibus planum facerent nullos omnino parochialis fructus extare.

Sed ponamus, quod cura unita Collegiatæ imminet Archipresbytero, & Capitulo, portio ex quibus bonis deducetur pro Vicario? Sacra Congregatio respondit communiter ex bonis Archipresbyteri, & Capituli portionem assignandam esse. Quæritur etiam, an Vicarius perpetuus constitutus vigore hujus decreti teneatur subire aliqua onera Ecclesiæ, saltem pro ratâ propter constitutionem B. Pii V. de Vicariis perpetuis? Gregorius XIII. ex relatione Sacrae Congregationis declaravit ex ipsa Constitutione B. Pii V. omnia onera incumbantia parochiali, in qua erecta sit Vicaria perpetua, pertinere ad ipsum Vicarium perpetuum solum, nulla autem ex parte ad Ecclesiam, aut Monasterium, aut locum pium, cui unita fuerit ipsa parochialis.

Advertendum, quod si fiat hæc provisio in visitatione, non est locus appellationi ad effectum suspensivum. Si fieret extra visitationem cum causæ cognitione, & processu ordinario, appellationem non solum devolvi, sed etiam suspendi dixit Sacra Congregatio, quæ etiam censuit tolli quoque privilegia in fundatione concessa, & in privilegio visitatio spectaret non ad Ordinarium, sed ad Metropolitanum, aut alium Prælatum, non tamen ex hoc decreto Concilii Ordinariis tribuitur potestas visitandi loca regularia, quin etiam sublata intelligatur immemorabilis consuetudo deserviendi per Capellanum amovibilem.

Quod verò ad *cap. 11. sess. 25. de Regular.* ita in eo statuitur: *In Monasteriis, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, præter eas, quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia, personæ tam regulares, quam sæculares hujusmodi curam exercentes subint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinet, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus diocesi sunt sita. Nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de ejusdem consensu, ac prævio examine per eum, aut ejus Vicarium faciendo, excepto Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam iis Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates generales, aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, atque aliis Monasteriis, seu domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & parochianos exercent, salvo tamen eorum Episcoporum jure, qui majorem in prædicta loca, vel personas jurisdictionem exercent.*

In quod decretum notandum est, quod si ex concordia, & sententia excludatur Episcopus a visitatione aliqujus Ecclesiæ, placuit Sacra Congregationi, esse servandum id, quod antea servabatur ex concordia, & sententia; quoniam Concilium per hoc decretum non derogat concordis, & sententiis.

Cum autem super parochiali erecta esset domus Monasterii Monialium, dubitatur, an possit Ordinarius prohibere, ne cura animarum per sæculares exerceatur? Sacra Congregatio censuit, si Monasterium Monialium erectum fuit legitime super corpus dictæ parochialis, servandum esse hoc decretum, & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen prævio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secus si parochialis esset unita, quia tunc servaretur *cap. 7. sess. 7.* Item cum Monaster. Monach. de Arrigo esset parochialis Ecclesia, & intra terminos suæ parochiæ haberet Eccl. de Aldea pendentem ab Ecclesia de Arrigo, Episcopo visitare volenti Ecclesiam de Aldea, Monachi se opposuerunt, Sacra Congregatio censuit Episcopum non posse visitare Ecclesiam de Aldea ex *cap. 7.* quia quando parochialis construit in proprio fundo aliam Ecclesiam vicinam, quasi in adjutorium sui, non autem ut sit beneficium per se stans, Rector majoris Ecclesiæ est Rector utriusque, & potest in Ecclesia ædificata constituere Vicarium, Abb. in *cap. Cum Ecclesia num. 9. de elect. Felin. in cap. Cum venerabilis num. 34. de rescript.* Poterit autem Episcopus visitare ex hoc decreto, nisi tamen Regulares probarent, se habere in ea spirituales, & temporales jurisdictionem juxta hoc decretum.

15 Cumque dubitaretur, an Abbati S. Benedicti liceret nonnullos sui Monasterii Religiosos ad exercendum curam parochialium Ecclesiarum pro Rectoribus præsentare substituit S. Congregatio, etsi id de jure veteri poterat *cap. Monachi*, ubi Abb. num. 2. de Stat. Monach. & *cap. Quod Dei timorem*, ubi Abb. numer. 7. 8. & 9. eod. tit. Quod Concilium in *cap. 1. sess. 14.* in fine videbitur prohibuisse, licet dici possit dictum *cap.* disponere tantum in translatis. Ergo in reliquis stabit jus vetus. B. tamen Pius V. in locis, quæ inopia presbyterorum sæcularium ad curam parochialem idoneorum laborant, concessit, ut Regularibus etiam mendicantibus committerentur parochiales ad tempus, & ideo licentia petenda erit a Papa.

16 Ad regulam in principio dicti *cap. 11.* positam adducuntur tres exceptiones. Prima est Sedes ordinaria Generalis. Itaque ex hoc decreto in loco, in quo habet suam ordinariam Sedem, poterit absque licentia, & appellatione Ordinarii deputare unum Confessarium, dummodò iste deputatus sit unus ex illis, qui alias approbati fuerunt ab Ordinario pro idoneo ad audiendas Confessiones ut *cap. 15. sess. 23.* Sicque conciliandum *d. cap. 15.* cum hoc decreto *11. sess. 25. de Regular.* Si tamen Sedes ordinaria Capituli Regularium non erit in loco, ubi est Ecclesia curata, sed in loco distante ab Ecclesia, quamvis per medium milliare, exceptio ex Congregatione non intrabit. Secunda est. Abbates generales, qui ex Congregatione sunt, hi, qui etiam sint generales; tum quia si Concilium de Abbatibus simplicibus intellexisset primùm Generales, deinde capita Ordinum, postremò Abbates; tum quia alias dispositio Concilii facile eluderetur, cum ferè omnia Monasteria suos habeant Abbates.

17 Tertia est Jurisdictio. Unde Episcopo Squillacensi quærenti, an saltem uti Sedis Apostolicæ delegatus visitare posset Ecclesias curatas, quæ existunt in Oppidis Monasterii Cartusie S. Stephani de Nemore tam quoad temporalia, quam quoad spiritualia subjectis, & per Clericos sæculares deserviantur, S. Congregatio respondit, Episcopum Squillacensem non posse; quia licet *cap. 8. sess. 7.* faciat pro Episcopo, quia illis curatis deservitur per sæcularem, in causa Lucana jam declaratum est, hoc decretum comprehendere curatas dependentes a Regularibus, licet eis deserviantur per sæculares. Declaratio S. Congregationis in Lucana est hujusmodi. Episcopus visitare potest omnes parochiales suæ diocesis, in quibus sunt Sacerdotes sæculares, licet Ecclesiæ sint Regularibus subjectæ.

18 Et advertendum, cum hoc decretum restringatur ad regulares tantum, & ad domos Religiosas, Oppidum, in quo Abbas sæcularis verè exercet spirituales, & temporalem jurisdictionem, posse ab Episcopo visitari. Et cum Abbas Monasterii Pompotiani habeat jurisdictionem spirituales, & temporalem in Parochos, & Parochianos Insulæ Pompotianæ, in qua tamen sunt aliqui parochiani, qui quoad temporalia non subsunt ipsi Abbati, sed Ducatui Ferrariæ, S. Congregatio ex facto olim consultata, respondit, quod in ea parte, in qua Abbas habet utramque jurisdictionem, Episcopus absteineat a visitatione. Postea dubitatum fuit, si Episcopus visitare voluerit parochianos existentes in ea parte, quæ subest in temporalibus dicto Ducatui, an id facere possit, etsi in spiritualibus Abbati subjecti sint? Secundò, An Parochus, qui in temporalibus, & spiritualibus subest Abbati, teneatur inquisitus reddere rationem Episcopo de iis, quæ in spiritualibus tantum Abbati subsunt? Ad primum S. Congregatio respondit, non posse; quia hoc decretum in his non disponit de parochianis, sed tantum de personis exercentibus curam animarum, & in his dumtaxat, quæ ad eam curam pertinent. Ad secundum respondit, teneri in iis dumtaxat, quæ ad curam animarum respiciunt. Item cum inter Archiepiscopum Mediolanensem, & Monachos S. Ambrosii orta esset controversia super jurisdictione, & visitatione trium locorum, quæ deducta ad Congregationem, & sumptis probationibus super exercitio jurisdictionis Monachorum S. Congregatio censuit, Monachos sinendos esse in eaque possessione, in qua reperiuntur, qua stante, Archiepiscopum illorum Ecclesias in dictis locis sitas, in quibus Monachi utramque jurisdictionem exercent, visitare non posse per hoc decretum, salvo tamen jure Archiepiscopi tam in possessorio, quam in petitorio, quibus via ordinaria poterit experiri.

19 Quo loco observanda est differentia inter dictum *cap. 7. sess. 7. de reform.* & *d. cap. 11. sess. 25. de Regul.* Illud enim loquitur cum parochiales sint Monasterio unitæ. Hoc verò cum cura animarum principaliter ipsi Monasterio incumbit. In casu *cap. 7.* potest Episcopus in pa-

rochialibus unitis erigere Vicarias perpetuas, si pro bono Ecclesiarum regimine ita expedire judicaverit, prævia tamen erectione tituli, ut dictum est. In terminis verò *d. c. 11.* Vicarias erigere non potest, sed Regulares pro tempore perficiendi ad curam animarum personarum sæcularium exercendam in Ecclesia Monasterii, seu etiam in membro Monasterii non unito ex sententia Sac. Congr. non aliter sunt deputandi, quam ad suorum Superiorum nutum amovibiles. Præterea Vicaria perpetua beneficium parochiale censetur, ubi abdicata est prorsus cura a Rectore, & in Vicarium translata, ut per Doctores in *d. c. Extirpanda* S. qui verò de præb. & in *Clem. unic. de offic. Vicar.* Ideoque eo casu conferri debet prævia forma examinis per concursum, a Concilio præscripta in *18. sess. 24.* ut S. Cong. censuit, licet regulariter in hujusmodi Vicariis concursus non requiratur; at in beneficiis regularibus curatis censuit, non requiri formam concursus, quia de eis extat specialis provisio Concilii in *d. c. 11. sess. 25. de Regular.* Rursus nominationem Vicariorum sæcularium amovibilium in beneficiis curatis, unitis, censuit spectare ad Episcopos; Vicariorum verò sæcularium perpetuorum, atque Regularium sive perpetuorum, sive amovibilium in vim certæ Constitutionis a B. Pio V. emanatæ spectare ad eos, in quorum Ecclesiis unitis ipsi Vicarii ponuntur, illosque non esse prævio concursu, sed tantum examine, & approbatione Episcoporum deputandos. Atqui in casu *cap. 11.* nominationem Capellani pro exercenda cura Monasterio incumbente indistinctè ad Superiores regulares pertinere.

Et generaliter eadem S. Congregatio dixit, si Monasterium erectum legitime fuerit super corpus parochialis, servandum esse *d. cap. 11. sess. 25. de Regul.* & sic posse curam animarum exerceri per Regularem, qui tamen prævio examine Episcopi fuerit idoneus approbatus, secus autem esset, si parochialis esset unita, quia tunc servaretur *cap. 7. sess. 7.*

Cæterum quid observandum, si parochiales nec sint 21 Monasterio unitæ, nec cura ipsi Monasterio incumbat, liquet ex infrascripta declaratione S. Congregationis, videlicet, utrum in collatione parochialium, quæ Regularibus conferri consueverunt, requiratur examen de literatura, vita & moribus, &c. ita, ut nullæ sint provisiones dicto examine non præcedente? Sacra Congregatio censuit, hanc rem non esse determinatam ullo textu Concilii; quia *cap. 11. sess. 25. de Regul.* loquitur de cura animarum incumbente Monasteriis Regularium, & *cap. 7. sess. 7.* loquitur de unitis. In dubio autem proposito agitur de parochiali, quæ nec Monasterium est, nec unita Monasterio, sed pertinet ad collationem Regularium, tamen ex identitate rationis Patres existimant, requiri examen, & approbationem Ordinarii ita tamen, ut nullæ non sint provisiones, sed Regularis possit amoveri, nisi ab Ordinario fuerit examinatus, & approbatus.

CONSULTATIO XLV.

De Regularibus, & Monialibus ad præscriptum Concilii Tridentini *cap. 1. & 2. sess. 25. de Regular.* ubi de vite institutione juxta Regulam, quam professi sunt, deque proprietate ipsis omnino prohibita.

Regularium triplex est differentia, ex triplici vitæ genere promanans. Contemplativum, activum, mixtum. Contemplativi cum assidua meditatione, & oratione Deo inhaerent, perfectioni proximi sunt, & qui hujusmodi vitæ genus profitentur, Monachi dicuntur, sortiunturque nomina diversa inter se, prout in varias dissident institutiones, v. g. Monachi S. Benedicti, S. Basilii &c. Activi actionibus circa proximum, tanquam Dei membra vacantes ipsi Deo inserviunt, & hi sunt, de quibus in Evangelio; *Sitivi, & dedisti mihi bibere*. Sub hoc genere veniunt, qui pro Christianæ Reipublicæ defensione contra infideles militant. Hujusmodi sunt Milites Hierosolymitani, veniuntque sub eodem genere & ii, quorum opera in Xenodochiis circa ægrotos versantur, & consimiles. Misti, qui ita meditationi, ac contemplationi intendunt, ut actiones quoque, & ministeria amplectantur; Deo maxime sunt accepti, ac Reipublicæ Christianæ maxime possunt. Ad hoc vitæ genus reducuntur, qui vulgò Mendicantes dicuntur.

De his omnibus, cum noster hic de Regularibus proponitur titulus, restringitur ad illos tantum, qui in Religione approbata tria vota substantialia emittunt juxta tradita per Doctores, in *tit. de Regul.* Et licet alius aliqua promittant, non dicuntur tamen habere Regulam, sed potius quemdam vivendi modum. Hinc fit, ut in dispositione odiosa erga Regulares non

veniant, qui dicta tria vota substantialia professi non sunt.

3 Advertendum tamen, quod nomen Regularium si strictè accipiatur, cum Religio strictè sumpta æquiparetur servituti, comprehendit tantum, qui dicta tria vota substantialia proficiunt, si largè etiam Hospitalarios S. Joannis. Cæteri verò milites, seu Hospitalarii, qui dictis tribus votis non ligantur, nomine personarum Ecclesiasticarum potius nominantur.

4 Nomen autem Monialium cum in mulieribus idem significet, quod nomen Regularium in viris, Moniales illæ, quæ Canonicæ vocantur, non comprehenduntur in decretis Tridentini. Immo cum tria vota non emittant, earumque regula approbata non sit, nec Religiosæ dicendæ sunt, sed facile dici poterit venire sub nomine personarum Ecclesiasticarum, ut per Doctores in *cap. Indemnitatibus de elect. in 6. & Clem. attendentes de Stat. Monachor.*

5 Jabetur autem in *d. cap. 1. sess. 25.* omnibus Regularibus tam viris, quam mulieribus ad præscriptum Regulæ, quam professi sunt, suam vitam componere. Hinc possunt Superiores Regularium inducere reformationem juxta ipsorum instituta, si eorum Monasteria sunt relaxata, & Regula collapsa, & ad illam omnes obligare, ut colligitur in fine ejusdem Capituli; quod tantò magis Summus Pontifex, qui strictiorem potest inducere vitam Religiosis, quam eorum Regula exigit, Doctores in *c. Super eo de Regul. & in cap. Ad nostram de Appell.* quia non possunt Religiosi resistere, quandoquidem suam voluntatem in suum Superiorem transtulerunt.

6 Atque in primis, quæ ad suæ professionis perfectionem, aut obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicujus Regulæ, & Ordinis peculiariora vota, & præcepta, ad eorum respectivè essentiam, nec non ad communem vitam, victum, & vestitum conservanda pertinentia, fideliter observent; quæ tamen si advertatur ad tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ rediguntur. Ideoque ista rectè a Doctoribus substantialia appellantur. Et ista tria traditur Christum indicare adolescenti Matth. 19. Vendere enim omnia paupertas est. Sequi Christum obedientia, & castitas est. Non enim sequitur, qui non obedit, sic non sequitur, qui non imitatur. Unde & castitatem servare oportet, sicut ille servavit. Et cum finis regularis vitæ sit contemplatio, quomodo fieri possit, ut possit quis contemplare, & Evangeliorum doctrinam amplecti sine castitate? Omne enim secundum Joan. 1. *cap. 2.* quod est in mundo, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ est.

7 Cum dicitur ad communem vitam, id ad mores, & vivendi rationem, seu institutum refertur. Et quoad victum, licet omnia ad vivendum necessaria hoc verbum complectatur, attamen Patres hoc verbo cibaria videntur velle significare. Sic quoque quoad vestitum, corporis cooperimentum, nempe vestes. Unde reliqua omnia his tribus verbis explicantur, quæ ad vitam pertinent regularem. Hinc præcipitur, Capitulum generale, seu Provinciali in visitatione fieri, nec prætermitti, ut moneant in vivendi observatione, quæ ad tria vota pertinent, tanquam bases, ac fundamentum totius ædificii regularis.

8 Et quoad Capitulum secundum *d. sess. 25.* prohibetur, Regulares posse quicquam proprii habere, tam bonorum mobilium, quam immobilium *can. Non dicati 12. quest. 1. can. Monacho 27. quest. 1. & cap. Monachi de Stat. Monach. & cap. Cum ad Monasterium eod.* Sed statim omnia Superiori tradantur, conventuique incorporentur, *d. cap. Cum ad Monasterium*, quod & interpretari videtur Concil. Later. *d. cap. Monachi*, ibi, *nec peculium permittant habere.* Hoc in loco clarissimum Concilium Tridentinum explicat, dum ait, *aut etiam nomine Conventus possidere, vel tenere.* Hinc S. Congr. responsum fuit, Monachos S. Benedicti in Hispania suis cellis viventes, quibus singulis annis victum, & vestitum, omniaque alia necessaria, pecunia dumtaxat excepta, Superiores subministrabant, & de illis omnibus inventarium, & clavium traditionem, Superioribus scientibus, & permittentibus semel in anno rationem redderant, non satisfacere huic decreto, non obstante immemorabili consuetudine; sed cogendos esse ad præcisam observationem hujus decreti. Similiter Moniales, quantumvis egentes tam parvum, quam consanguineorum subsidia omnia a se quovis titulo acquisita, ad Abbatissæ manus deferre oportere. Facultatem verò testandi, & dispensationes quascunque, ac alias facultates a Sede Apostolica, vel a S. Penitentiaria contra dispositionem hujus decreti emanatas, ex eadem Sacra Congregatione intelliguntur revocatas.

Et quoad bona stabilia, ista nec ad usumfructum, rerum administrationem, aut commoda Regulari ex licentia sui Superioris licet habere; quæ ideo dicta sunt, ut tollatur omnino falsa interpretatio Doctorum, qui proprietati favent, variasque rationes prætexunt ex declaratione *d. cap. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec existimet Abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare.* Præfiniturque modus, quod ipsi Regulares possint bonorum stabiliū administrationem habere. Et primò, notanda est adversativa autem posita in decreto Concilii, quæ præcedentium declarationem indicat. Deindè dum dicitur ad nutum eorundem Superiorum amovibiles, explicatur quod sancitur in *d. cap. Cum ad Monasterium*, ibi: *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri sine contradictione qualibet revocetur.* Declaratur etiam mens *d. cap. Monachi de Stat. Monach.* ibi: *Qui verò peculium habuerit, nisi Abbatii fuerit ei pro injuncta administratione permittum a communione removeatur altaris.* Quare bonorum stabiliū administrationem non possunt habere, nisi Officiales Monasterii ad nutum amovibiles. Atque ita explicantur multi Ecclesiastici Doctores verba *pro injuncta administratione*, ut Glossa quæ in propositione casus inquit: *nota, concedi peculium ex causa administrationis*; quæ verba Glossæ sic ponderanda videntur. Non enim dicit, concedi in administrationem, sed causa administrationis, nempe propter officium administrandum, quia officialis est Conventus, sive Monasterii, Innoc. in *d. cap. Monachi* explicavit in officialibus, dicens, puta vestuarii, vel elemosynarii. Fusiùs Ostiensis ibidem dum dixit, non comprehendit, nisi officiales pro administratione temporalium deputatos. Idipsum affirmavit Butrius, inquit non in utilitatem propriam habentes administrationem, sed Monasterii, idemque ait Joan. Andreas, quidquid dicant alii Doctores, & præsertim in *auth. ingressi, Cod. de Sacros. Eccles.* Neque obstat *canon. Viduis 27. quest. 1.* ut inquit Ostiensis, quia non habet locum in Regula approbata, & præsertim ex *dict. cap. 1. sess. 25.* in quo jubetur, communem vitam servari. Neque etiam refragatur quod in *dict. cap. 2. sess. 25.* de Regularibus dicitur, *administratio autem bonorum Monasteriorum*, ut hoc decretum loquatur de bonis tantum Monasterii; quia cum jam in principio decreti determinatum sit, ut omnia bona a Regularibus acquisita incorporata sint Conventui, sequitur, ut in eo comprehendantur etiam hujusmodi bona, de quibus in *dict. can. Viduis*.

Cum igitur antiqua jura non loquantur, nisi in officialibus, S. Concilium Tridentinum voluit auferre omnem dubitationem, quatenus dicta jura essent obscura, & quatenus loquerentur permissivè, ut nonnulli existimant, voluit ea revocare, nec opus fuisse judicandum esse aliqua derogatione. Siquidem lex universalis, ejusque novissimum correctorium eo ipso, quod disponit contra leges antiquas, illas censetur revocare. At dignitates, & officia, quæ dantur in titulum non comprehendit hoc decreto *cap. 2.* censuit S. Congregatio, sed etiam admittendas esse eorum resignationes etiam in favorem illorum tamen, qui expressè professi sunt in eodem Ordine. Præterea censuit, Moniales, quæ a suo Capitulo in officiales eligebantur, posse in eadem administratione perseverare quandiu Superiori ejusdem Monasterii visum fuerit.

Quod verò ad res mobiles duo attendenda videntur. 11 Alterum, ut eorum, quæ statui paupertatis convenient, ratio habeatur. Alterum quod necessarium fuerit, non denegetur. Ex quibus omnibus superfluitas, vel curiositas venit deneganda, & tollitur peculium ex mobilibus, nam immobilium per propria verba tolluntur. Fratres autem Minores S. Francisci de Observantia posse censuit S. Congregatio colligere quascunque elemosynas, pecuniis exceptis.

Nolana. Facultas testandi, concessa ab Officio Sacræ 12 Penitentiariæ alicui professæ de anno 1538. fuit sublata a Concilio.

Toletana. Moniales nec tanquam proprium possidere 13 possunt, quod suis manibus laborando acquirunt, vel eis a parentibus donatur, etiam quod Monasterium esset pauperrimum.

Messanenfi. In casu supradicto, quando donatur Monialibus, aut aliis ipsæ aliquid acquirunt, Superior Monasterii, si illud pauperrimum est, debet primum providere donataria, vel ei, quæ laborando acquisivit de necessariis; quod reliquum erit, in commune conferatur.

Vicensi. Moniales, & cæteri Regulares etiam res parvi 15 momenti sibi donatas, aut alias acquisitas, uti proprias retinere non possunt, sed Superiori resignandæ sunt.

Hispa-

- 16 Hispalensi. Nec etiam possunt Regulares sibi aliquod proprium retinere, si illud in ingressu Monasterii refer-
vassent.
- 17 Toletana. Licet administrantes bona temporalia Mo-
nasteriorum, & Officiales removeri possint ad nutum
Superiorum, ut in hoc decreto, in eo tamen non com-
prehenduntur Officiales, qui bona temporalia non ad-
ministrant, sed hoc relinquatur dispositioni juris commu-
nis, & Statutorum Religionis.
- 18 Mediolanensi. Moniales deputatæ in officiales reddi-
tuum Monasterii a suis Superioribus, illos administrare
possunt.
- 19 Eugubina. Ordinarius arbitrio suo potest deputare of-
ficiales, qui administrant bona Monialium sibi subjecta-
rum. Idem facere possunt Superiores regulares in suis
Monasteriis, qui officiales possunt suo arbitrio servare
redditus extra Monasteria, & ipsis Monialibus eos ero-
gare, prout opuserit. Observanda tamen est hodie Con-
stitutio Gregorii XV. de exempt. privil.
- 20 Ravennatensi. Civitatibus, quibus a Sede Apostolica
concessa fuit administratio bonorum temporalium, & cu-
stodia clausuræ, ea facultate uti debent hac adhibita mo-
deratione, videlicet, ut quoad temporalia, & clausuram
tantum illi electi a Civitate gubernarent Monasteria cum
interventu tamen, & consensu Superiorum dicti Mona-
sterii, itaut ipsi laici non possint statuere, aut exequi,
nisi de consensu Superiorum. Quod laici sint etatis sal-
tem annorum quadraginta. Quod prætextu talis guber-
nationis non possint loqui cum Monialibus. Quod eo-
rum Monasteria, nisi cum necessitas postulaverit officii,
ingredi nequeant, & tunc quoque in præsentia Superio-
rum ipsarum Monialium.
- 21 Palentina. Notandum est pro privilegiis Regularium,
quod nullo decreto Concilii prohibentur fratres, quin
possint in suis Ecclesiis celebrare, etiam antequam cele-
brentur Missæ in Parochialibus.
- 22 Eadem. Non prohibentur etiam, quin in eorum mis-
sis confessiones coram populo facere possint.
- 23 Eadem. Præterea nullo decreto Concilii possunt Epi-
scopi virorum Monasteria, nec etiam mulierum, exce-
pta clausura, visitare.
- 24 Pisarense. Cum Monialibus, quibus ex præscripto suæ
regulæ carnis veluti veritum erat, ob paupertatem il-
larum, & penuriam regionis, ac morbum simul junctum,
Sedes Apostolica dispensare consuevit.
- 25 Mediolanensi. Licet Regulares regulam, quam pro-
fessi sunt, observare teneantur, & cogendi sint, nihilo-
minus Moniales, quæ non ita exactè eam observant,
veluti in jejuniis, in comedendo carnes, gestando indu-
suum lineum, recitandis horis matutinis certa hora no-
ctis, sunt tolerandæ, ut in Monialibus S. Benedicti juxta
mentem Greg. XIII.

CONSULTATIO XLVI.

Quenam Monasteria Regularium possint bona immobilia pos-
sidere? Quam Numerus personarum in illis constituen-
dus? Quomodo erigenda? Quo pacto Regularis obsequio
alterius loci, aut persone subjici possit? Quomodo a Con-
ventu recedere, ac studiorum causa abesse?

- 1 **I**N cap. 3. sess. 25. de Regul. concedit S. Concilium
Tridentinum omnibus Monasteriis, & domibus tam
virorum, quam mulierum, & Mendicantium, exce-
ptis domibus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, & eo-
rum, qui Minores de Observantia vocantur, etiam qui-
bus aut ex Constitutionibus suis erat prohibitum, aut
ex privilegio Apostolico non erat concessum, ut dein-
ceps bona immobilia eis possidere liceat. Quod si ali-
qua loca ex prædictis, quibus autoritate Apostolica si-
milis bona possidere permissum erat, eis spoliata sint,
eadem omnia illis restituenda esse decernit. In prædi-
ctis autem Monasteriis, & domibus tam virorum, quam
mulierum bona immobilia possidentibus, vel non possi-
dentibus is tantum numerus constituatur, ac in poste-
rum conservetur, qui vel ex redditibus propriis Mona-
steriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè pos-
sit sustentari; nec de cætero similia loca erigantur sine
Episcopi, in cujus Diocesi erigenda sunt, licentia prius
obtentâ.

- 2 Permittitur itaque Mendicantibus bona immobilia pos-
sidere exceptis Capuccinis, & Minoribus de Observan-
tia, cap. exiit, §. porro de verb. signif. in 6. sed ita, ut
Regulares habeant possessiones communes non ut singu-
li, sed ut conjuncti, ex quibus singuli provideantur pro-
ut cuique opus fuerit, can. non dicatis 12. quest. 1. ubi
D. Augustinus, & alii Sancti Patres. Unde D. Thom.
contr. Gent. lib. 3. cap. 31. dixit, quod per hujusmodi vi-

Tom. VIII.

vendi modum nihil deperit perfectioni, ad quam tendit
paupertas voluntaria. Potest enim fieri per unius, vel
paucorum sollicitudinem, ut possessiones modo debito pro-
curentur, & sic alii absque temporalium sollicitudine re-
manentes, libere possunt spiritualibus vacare, quod est
fructus voluntariæ paupertatis. Nec etiam illis deperit
aliquid de perfectione vitæ, qui hanc sollicitudinem pro
aliis assument. Quod enim amittere videtur cum defe-
ctu quietis, recuperant in obsequio charitatis.

Bona igitur immobilia possidere eis licet, sed ut in-
quit D. Thom. 2. 2. quest. 178. art. 7. in modica quanti-
tate, quantum sufficiat ad simplicem victum. Talis enim
sollicitudo non multum impedit hominem, nec perfe-
ctioni repugnat Christianæ vitæ, quia non omnis soli-
citus a Domino interdicitur, sed superflua, & nociva,
juxta illud Matth. 6. ne solliciti sitis anime vestræ, de
quo D. August. de verb. Domin. in monte. Qui igitur ad
Contemplativam vitam ordinantur, tantò perfectiores
sunt, quantò eorum paupertas minorem eis sollicitudi-
nem temporalium affert. Et potissimum Religio, quæ
est instituta ad contemplandum, & contemplata aliis
tradendum per doctrinam, & prædicationem, cum o-
porteat hujusmodi Religiosos habere vitam maximè a
sollicitudinibus expeditam; nisi aliis Religiosis ad vitam
contemplativam ordinatis esset necesse per se, vel alios
hospitalitatem tenere, & pauperibus subvenire, ut sunt
Monachi.

Excipiuntur domus Fratrum S. Francisci Capuccinorum, 4
& eorum, qui Minores de observantia vocantur. Qua
exceptione Monasteria S. Claræ non comprehendi di-
ctum fuit a S. Congregatione, quia ante Concilium ca-
paces erant in communi, ut per Gloss. in Clem. fin. de
sent. excom. Bald. cons. 183. in princ. Card. in Clem. de Re-
gul. quest. 2. item ex privilegiis Sedis Apostolicæ, ac
præsertim Eugenii IV. ac Leonis X. de quibus testatur
Bald. de succ. Cler.

Et cum Fratres S. Francisci superius nominati institu-
ti essent hæredes cum clausula, quod si forsitan aliquo
modo, etiam in corpore juris clausæ, fuerint incapaces
dictæ hæreditatis, tunc cedat Monasterio pro augmen-
to fabricæ, & alimentis Fratrum. Ideoque orta contro-
versia inter consanguineos instituentis, & Monasterium
super validitate legati, S. Congregatio censuit simplici-
ter respondendum esse incapaces. De hæreditate autem
non esse Congregationis definire, & propterea adeundos
Judices Ordinarios.

Iis & cum relictis essent annui redditus, non quidem,
ut eo modo, prout relictis erant, singulis annis percipe-
rent, & pretium in necessitatem Monasterii converte-
rent, dictum fuit, illos incapaces esse annui redditus le-
gati, cum inter immobilia reputentur Clem. exiit, §.
cumque annui redditus de verb. sign. Cæterum valet im-
mobiliū legatum eis factum sub modo licito, nempe
ut vendatur, & pretium convertatur in Ecclesiæ neces-
sitatem. Et idem si modus non sit adjectus, nam sub
modo licito relictum intelligitur; Concilium autem cap.
2. sess. 25. de Regul. prohibet solum possessionem, & de-
tentionem, seu dominii acquisitionem.

An verò Fratres S. Dominici Conventuales, tanquam
singuli sint capaces hæreditatis paternæ ab intestato,
respondeo, quod tanquam singuli non sunt capaces, quia
essent proprietarii, ut in d. cap. 2. §. 3. sess. 25. de Re-
gul. in quibus generaliter singulis denegatum est pro-
prium habere, secus possidere in communi, ipsius nem-
pe Monasterii.

Ad hoc autem, ut ex Monasterii redditibus Regulares 7
commodè sustentari valeant, decernitur, ut in Mona-
steriis, & domibus tam virorum, quam mulierum nu-
merus constituatur juxta Conc. Magunt. c. 19. & c. non
amplius, & c. auctoritate de instit. & c. quoniam de vit.
& honest. Cler. & Conc. Roman. c. 27. Quod præcipue lo-
cum videtur habere in Mendicantium Monasteriis tam
virorum, quam mulierum, & in Monasteriis erigendis,
necum erectis. Sæpè fit enim, ut qui in Monasterio qui-
bus non est ea reddituum quantitas, ut ex ea numerus
Regularium ibi degens commodè sustentari possit, im-
portunis petitionibus ad victum necessaria extorqueant a
laicis, ac summopere solliciti sint, ex quo vehementer
laici offenduntur. Adde, quod dum, qui in Monasteriis
inopia laborantibus vixerunt, ad alia commodiora se con-
ferunt ex consuetudine vagandi, & petendi, cæterisque,
ut plurimum molestiam, & malum afferunt exemplum.
Unde Gregorius XIII. jussit, Monasterium non esse con-
stituendum, nisi illud, quod duodecim Regulares saltem
alere possit. De ejusdem numeri præfixione gravissimam
edidit Constitutionem, ac decreta de Regularium refor-
matione Clemens VIII. idemque mandavit Urbanus VIII.
in decretis de celebratione Missarum.

In Monasteriis verò Monialium quare debeat esse certus numerus, & præfixus habetur in *cap. periculofo de stat. Regul. in 6. §. sanè*. An autem professio receptarum ultra facultatem Monasteriorum præfixo, vel non præfixo numero sit nulla, stante *dist. capit. periculofo eodem §. sanè*, ubi si secus factum fuerit, irritum decernitur, & stante *cap. fin. ejusdem sess. 25. de Regul.* illis verbis; Hæc omnia, & singula in superioribus decretis contenta observari S. Synodus præcipit, S. Congregatio Concilii censuit, non esse nullum. Taxatio autem numeri Monialium, Regularibus subiectarum ex hoc decreto spectare dictum fuit a S. Congregatione ad Ordinarium, & ad Superiorem Regularem. Sed quia postea edita fuit Constitutio Gregorii XIII. quæ incipit, *De sacris Virginibus*, illa observanda est.

11 Cùmque Universitas Majoricensis conquereretur, quod Episcopus statuisset, ne Moniales in Monasteria reciperentur cum majori dote, quàm, 200. ducatorum, S. Congregatio rescriptit, ut nihil præcisè statueret, & quidquid statuerit, abroget, & pro qualitate personarum, ac temporum modò plus, modò minùs bonorum Monasterio tradi sinat, sed an in Monasteriis Monialium, in quibus juxta decretum *d. cap. 3. sess. 25. de Regul.* Episcopus certum numerum constituit, liceat Abbatissæ in locum Monialium deficientium alias recipere, pacta certa elemosyna pro dote, & quatenus non liceat, quæ provisio sit per Episcopum adhibenda? Sententia Sac. Congregationis fuit, quod si ex redditibus Monasterii, vel ex consuetis elemosynis tantùm suppetant Monialibus, ut ad ipsarum victum, & ad fabricam Ecclesiæ, aliasque necessitates commodè sufficiat, minime licere, secus si Monialium numerus augeatur. Quod probavit Gregorius XIII. confirmans augendum numerum, si dos recipienda sit, *canon. quoniam de simon. ibique Doctoribus post Glossam, & D. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 3. ad 4. & DD. in d. cap. periculofo de stat. Regul. in 6.*

12 Et cùm Placentinæ in Monasteriis omnibus taxatus esset numerus Monialium, quæ ex redditibus, & consuetis elemosynis commodè sustentari possint, cùmque multæ puellæ instarent, ut supra numerum reciperentur, dicentes, se non fore onerosas Monasterio, tum quia solvent dotem solitam, quæ poterit converti in emptionem alicujus annui redditus; tum quia parentes se obligabant dare cuilibet ipsarum, donec viveret, aliquid pro sustentatione vitæ illius, & cùm difficilè esset cohibere cives, ut expectarent mortem multarum, quæ nunc sunt, Monialium, Episcopus ancepsquid agendum esset, consuluit S. Congregationem, primò, an durante tempore probationis satis consultum sit, si puellis alimenta a parentibus ministrarentur, & S. Congregatio respondit, satis esse consultum. Secundò, an adveniente tempore emittendæ professionis satis sit solvere dotem ea pactione, ut inde emanent annui redditus, vel res stabiles, vel ut redimatur aliquis ager Monasterii, itaut augeatur redditus Monasterii, licet inspectis omnibus Monialibus in communi adhuc non possint, commodè sustentari. Responsum, satis esse, si pecunia, quæ pro dote dabitur, convertatur verè in emptionem annui redditus, vel in redemptionem tot bonorum Monasterii, & sic redditus Monasterii tantum augeatur, quantum sufficiat victui puellarum in Moniales recipiendarum. Quod tamen augmentum non privatim vertatur in utilitatem ipsarum puellarum, sed in totius Monasterii communem usum, ex quo & ipsæ puellæ unà cum aliis Monialibus uti potuerint. Tertiò, an satis consultum sit menti legislatoris, si ultra dotem in solutum dandam, certa promissio fiat a parentibus alicujus annuæ pensionis vita durante illius puellæ, quæ ad victum illius sufficiat? S. Congr. respondit, debere Episcopum id curare omninò, ut propinqui publico, validoque instrumento se obligent ad certam annuam præstationem, quæ major non sit duodecim aureis pro necessitatibus puellarum, dum vixerint. An promissio faciendâ sit monasterio, vel puellis S. Congr. respondit, promissionem hanc faciendam esse Monasterio, non autem puellis ipsis, minuscque permittendum, ut pecunia hæc detur eis, ne aliquin contra votum suum solemne fiant proprietariæ, sed deferatur ad manus Abbatissæ, quæ ex ea subveniat arbitrio suo necessitatibus earum Monialium, pro quibus perfoluta fuerit. Quod verò reliquum erit, convertet in communem usum Monasterii. Quæ omnia a Greg. XIII. fuerunt approbata.

De erectione Monasteriorum alibi largissimè a nobis dictum est.

13 Quod verò ad aliam partem Consultationis idem S. Concilium *d. sess. 25. c. 4. de Regul.* prohibet, ne quis Regularis sine sui Superioris licentia prædicationis, vellectio-

nis, aut cujusvis pii operis prætextu subiciat se obsequio alicujus Prælati, Principis, vel Universitatis, vel Communitatis, aut alterius cujuscumque personæ, seu loci, neque ei aliquod privilegium, aut facultas ab aliis super iis obtenta suffragetur. Quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus a suis Conventibus recedere etiam prætextu ad Superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiorum causa ad Universitates mittuntur, in Conventibus tantùm habitent, alioquin ab Ordinariis contra eos procedatur.

Quo decreto occurritur Regularibus extra sua clau- 14
stra vagantibus sine Superioris licentia, ampliaturque id, quod habetur in *cap. quanto de off. Ord. & in Clem. ne in agro de stat. Monach. & cap. Non magnopere ne Cler. vel Monach. can. placuit, & can. Monachi 2. 16. quest. 1.* tolliturque omnis prætextus vagandi. Cum licentia tamen possunt se subicere obsequio alicujus Principis, vel Episcopi, licet propter pericula, quæ inde sequi possunt, Superiores difficilè consentire debent, Doctores in *d. cap. Quanto, & cap. ex rescripto de jurejur.* Immo cubicularii Episcopi esse possunt, *can. cum Pastoralis 2. quest. 7.* Nec licet a suis Conventibus recedere, quia Regularis est ut servus, & in omnibus subditus Superiori suo; in Conventibus autem habitent. Congregatio dixit etiam alterius Religionis, si tamen Religio in loco illius Universitatis Cœnobium non haberet.

Mediolanensi. Moniales Ordinis S. Claræ Minorum 15
de Observantia possunt possidere bona stabilia in comuni.

Eadem. In Monasteriis Episcopus debet certum nu- 16
merum præscribere, etiam quod ea sint exempta.

Florentina. Ad Archiepiscopum spectat videre nume- 17
rum Monialium augendum, aut minuendum, & illarum dotes, etiamsi sint Religionis Hierosolymitanæ.

Eadem. In Monasteriis Monialium numerus præfigen- 18
dus est ab Episcopo visitante, videlicet sibi subiectis intra duos menses, non subiectis intra tres a die postquam eorum Superiores moniti fuerint, & præfigere neglexerint. Facta ista præfixione, nulla Monialis admittatur, donec numerus ad taxam fuerit reductus. Quod si secus Ordinarii fecerint, sciant se Sanctiss. D. N. de hac rationem reddituros, & damnum, quod propter hoc Monasteria passa fuerint, suis expensis resecturos.

Item suspenduntur Ordinarii regulares consensum suum 19
dantes contra hoc decretum. Item Abbatissæ privantur. Possunt tamen Episcopi super numerum aliquas admittere, si illæ dotem competentem secum attulerint, quæ inter bona stabilia expensa taxatos annuos redditus producere possint, ut commodè Moniales sustentari queat. Si verò aliquæ puellæ admittæ sunt, nisi suppleverint dotem competentem, domum remittantur.

Bracharensi Archiepiscopo. Ut quæ hæc S. Congreg. 20
circa plures, quàm duas sorores in unum Monasterium introducentes aliàs decrevit: Amplitudo tuæ exequi valeat, Illustr. Patres has literas ad eam dari voluerunt, per quas eadem decreta, quantum istius Ecclesiæ regimen exposcit, & sat innotescant. Aut igitur tertia soror intra præfinitum numerum Monialium in Monasterium introducenda est, aut supra illum. Si ut numeraria ingredi voluerit, elemosynam dotalem duplicatam Monasterio persolvat, suffragioque tam activo, quàm passivo carebit, quousque altera ex duabus ejus sororibus è vita decederit. Si verò ut supra definitum numerum admitti petierit, speciali sacræ hujus Congregationis licentia opus erit, quæ quidem concedi non solet, nisi ex conditione, ut ipsa tertia soror triplicatam elemosynam dotalem Monasterio exsolvat, nec reliquis ejus duabus sororibus simul superstitibus activo, vel passivo suffragio gaudeat. Die 26. Augusti 1616.

CONSULTATIO XLVII.

De clausura Monialium ad præscriptum cap. 5.
sess. 25. de Regul.

Bonifacii VIII. Constitutionem, quæ incipit, *Periculofo* renovans S. Synodus Tridentina, clausuram Monialium diligenter restitui, & conservari mandat, &c. Ubi inter alia duo Doctores disputant. Primum, clausuram Monialium non esse de jure divino, neque naturali, seu ut ait Jo: Monach. in *d. c. Periculofo de stat. Regul. in 6.* id fit secundum rei naturam, quia non decet mulieres vagari, nec virorum ædibus se immiscere. Alterum est, an possit imponi Regularibus præsentibus distri-

districtior vita. Sed per Papam imponi Gloſs. ibi *verbo presentes*, ac Doctores aſſerunt, inter quos idem Joan. Monachus dixit, quod nihil ad regulam adjicitur, ſed modus, & teſtantur Abbas, & alii Doctores in *cap. ad noſtram de appell.*

2 Et renovans dictam Conſtitutionem Bonifacii VIII. nonnulla reſtrinxit, nonnullaque ampliavit. Et primo, in dicto Tridentini decreto committitur Episcopis clauſura omnium Monasteriorum Sanctimonialium, ſive iſtis ſint ſubjecta, ſive aliis tanquam Sedi Apoſtolicæ delegatis, ut Sacra Congregatio declaravit, cum per *d. cap. periculoſo*, non poſſunt Episcopi dictæ clauſuræ munus exercere, niſi in Monasteria ſibi, vel Sanctæ Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjecta, in alia verò exempta nemo, niſi eorum Superiores, de quo nos etiam aliàs liberaliter.

3 Et cum dicitur clauſura Sanctimonialium, ea locum habet in omnibus Monialibus tacitè, vel expreſſe profeſſis quorumcumque Ordinum, etiam Militiarum, & in Converſis, ut B. Pius V. in ſua Conſtitutione *Decoris* intellexit, dummodò ſint profeſſæ, excepto eo, quod habetur in dicta Conſtitutione, nempe excluduntur eadem B. Pii V. declaratione illæ, in quarum Monasterio nunquam fuit ſervata clauſura, nec violata, quia nunquam fuit cœpta ſervari. Undè tenentur ad prædictam clauſuram etiam mulieres Tertiariæ cujuſcumque Ordinis in Congregatione viventes, ſi ſunt ſolemniter profeſſæ.

4 Sed dubitatur, an quædam mulieres, Deo ſervientes Papiæ, poſſint dici veræ Moniales ad effectum, ut teneantur ſervare clauſuram juxta decreta Concil. Trident. cum ægrotis deſerviant, tria vota non proſiteantur, profeſſionem non in manibus Prælati, vel Superioris regularis, ſed Vicecamerarii Hoſpitalis emittant? Sac. Congregat. cenſuit, has mulieres non comprehendere in decretis Concil. aut Bullæ Gregorii XIII. ea præcipue ratione, cum profeſſionem non faciant in aliqua Religione approbata, nec votum ſolemne emittant in manu alicujus Superioris regularis, ideò nec appellatione Monialium venire poſſunt, & quia finem, ad quem introductæ ſunt, ſi clauſuram ſervarent, conſequi non poſſent.

5 Moniales verò in Hiſpania, quæ in Hoſpitali S. Hieronymi recipiuntur, & vivunt, tria vota tamen ſubſtantialia non emittentes, ſed tantummodò receptionis tempore ex manibus Prioris Crucem aſſumentes offerunt Deo corpus, & animam, Gregorius XIII. reſpondit, quod licet expreſſe non proſiteantur tria vota ſolemnia, tamen ſub illa formula verborum, qua corpus, & animam Deo offerunt, ſubſtantialiter, ac virtualiter comprehendere ſolemne profeſſionem, ideòque teneri, & obligari ad clauſuram juxta Conſtitutionem, præſertim cum ſint etiam Ordinis S. Auguſtini. Sc Moniales Tertiariæ, quæ tria vota ſubſtantialia ſolemniter emiſerunt, cogendas eſſe omnino ad ſervandam clauſuram. In autem aliis Tertiariis, quæ dicta tria vota non emiſerunt, ſervandam præcipue Conſtitutionem B. Pii V. edita anno 1566. 3. Kal. Junii, ſicque declarantem Breve aliàs a dicto Pio V. ſcriptum pro Tertiariis Hiſpanis, quæ ea vota non emiſſerunt, quatenus conceſſit, ut permanerent, prout antea vixerant; intelligitur tamen hæc permiſſio juxta præſcriptum dictæ Conſtitutionis, quæ etiam generaliter in omnibus hujusmodi Tertiariis ubicumque degentibus deinceps obſervatur, nulla amplius habita ratione illius juſſionis factæ ab eodem Pio V. ut iſtis Tertiariis ſolemniter non profeſſis certum tempus præſigatur ad proſitendum, quo elapſo, ſi non fuiſſent profeſſæ, ad domos parentum, propinquorumque reverterentur.

6 Cum enim nulla ſuper hac juſſione fuerit promulgata Bulla, ſed aliquæ tantum literæ, partim a S. Congreg. partim a nonnullis Proteſtoribus Regularium pro quibuſdam particularibus Monasteriis harum Tertiariarum ſcriptæ fuerunt, ob id fatius erit ad generalem præſatæ Conſtitutionis editæ, & paſſim receptæ obſervationem recurrere. Non item mulieres, quæ in Congregatione vivunt pro cura mulierum, quæ fuerunt inhonellæ, vel a viris propriis dereliſtæ; quia nec ad profeſſionem, neque ad clauſuram cogi debent. Et cum in Civitate Toletana eſſet quædam domus mulierum de paupere vita nuncupatarum, quæ caſtitalis votum ſimplex emittunt, non autem votum clauſuræ, & Monachalis obedientiæ, & propter paupertatem per Civitatem eleemoſynas oſtialim quæritare coguntur, dubitatum fuit, an comprehendantur in Conſtitutione Pii V. de clauſura Monialium, itaut nolentibus emittere profeſſionem, & extra clauſuram vivere omnino interdictum ſit, & perpetuò prohibitum, ne in futurum ullam

aliam prorſus in ſuam Congregationem recipiant. Et comprehendere, & ad clauſuram teneri dixit S. Congreg. Sed an Episcopus Diœceſanus in Monasteriis alteri Episcopo ſubjectis, ex Concilio habeat jus viſitandi quoad clauſuram, & eandem poteſtatem quoad alia, quæ habet in Monasteriis ſubjectis Regularibus ratione clauſuræ, S. Congr. cenſuit, habere.

7 Quod ad exitum verò Monialium a Monasterio, idem habetur in Concilio Cabilonenſi 2. cap. 57. 62. & ſeq. ampliaturque diſpoſitio *d. cap. periculoſo*. Nam ibi non conceditur exitus, niſi ex una cauſa infirmitatis, videlicet periculoſæ, vel ſcandalosæ, at in *d. cap. 5. ſeſſ. 25.* committitur ex legitima cauſa judicio Episcopi. Sed Conſt. B. Pii V. declarat dictam cauſam exeundi poſitam in *d. cap. periculoſo* intelligi in magno incendio, vel infirmitate lepræ, aut epidemiæ. Unde S. Congreg. cenſuit, non extendi poſſe ad alias cauſas ſimiles, niſi tantum intelligi has in præſata Conſtitutione poſitas. Hinc cum ab Episcopo Monialis ab ejus Monasterio ad aliud translata eſſet, S. Congreg. cenſuit, ſcribendum Episcopo, non poſuiſſe eum abſque licentia Sedis Apoſtolicæ illam transferre ad aliud Monasterium ex Conſt. Pii V. Propterea jubeat, & curet eam reduci ſuum Monasterium, & cæteris Monialibus parere, adhibitis etiam vinculis, ſi opus fuerit.

8 At cum eſſet dubitatum, an Monasterium ſitum in loco paluſoſo, propter quem aer ſit inſalubris, & periculoſæ infirmitates Moniales invadunt, comprehendatur in Bulla Pii V. ultima prohibente, ne Moniales è Monasteriis exeant, adeò ut Moniales exire non poſſint ad curandas iſtas infirmitates? S. Congr. cenſuit, comprehendere hoc Monasterium in Conſtitutione Pii V. ultima de clauſura Monialium, tamen cauſam dignum eſſe proviſione ſpeciali, ut quibus infirmitatibus illæ propter aeris intemperiem præmuntur, poſſint de conſilio utriuſque medici, & de licentia Superiorum exire. Ita Gregorius XIII. annuit.

9 Sed cum Monialis obtinuifſet a Superiore Regulari licentiam ab Ordinario approbatam exeundi è Monasterio cauſa curandi morbum epidemiæ, & extra illud perſex meſes commorandi, eo elapſo, novo termino cum longiori tempore ad curandam indigeret, petiſſet a S. Congregatione, ut terminus ex diſpenſatione Apoſtolica ſibi prorogaretur, S. Congregatio cenſuit, non indigere diſpenſatione Apoſtolica, ſi verè laborabat morbo epidemico, quia talis caſus eſt exceptus in Conſtitutione Pii V. Quod ſi infirmitas tendit ad epidemiam, ut dicebatur in licentia per Superiorem Monialis conceſſa, cum non potuerit talis licentia concedi, eum, qui conceſſit, incidiffe in excommunicationem.

10 Et cum Generalis Congreg. Camaldulenſis a Summo Pontifice facultatem haberet velandi, & conſecrandi Moniales, petiit a S. Congregatione Concilii, ut ſibi liceret eas velare in Eccleſia ordinaria Monasterii Monialium, cum nulla ſit Eccleſia intra clauſuram, & S. Congreg. cenſuit, velationem faciendam eſſe in Eccleſia exteriori Monasterii, dummodò ſola velanda exeat è Monasterio, nullæque Moniales egrediantur. Poterunt tamen ſcæminæ ſæculares propinquæ aſſiſtere velandæ, ut eam conſolentur.

11 Sed dicamus, quid in Civitate Florentiæ actum fuit. In illa ob magnam Monialium paupertatem, aliasque cauſas difficile videbatur, ut clauſura ſervetur, ſaltem quoad omnes moniales. Sed Gregorius XIII. dicit, a Concilio Tridentino nuper celebrato veriſimiliter conſideratas fuiſſe omnes iſtas rationes, itemque alias, & nihilominus ſic ſtatutum de clauſura. Partes Papæ ſunt, ut omnino Concilium obſervetur, atque ita velle, quod ſi tanta egeſtate laborent Monasteria tam aperta, quam clauſa, dixit: Pientiffimus Dux Florentiæ, qui multum impendit in aliis operibus piis, impendat etiam in hoc, inducatque alios nobiles, ut idem faciant. Quod ſi in eis, quæ aperta ſunt ſcandala oriantur, in honorum, & ſalutem animarum, recipiant eas in domibus ſuis privatum, & earum curam, & cuſtodiam gerant. Id enim permiſit Sanctitas ſua ratione indigentia.

12 Supervenit poſtea Bulla ejusdem Gregorii XIII. obligans hoſpitalia ad dimidiam partem quarumcumque eleemoſynarum, & largitionum diſtribui ſolitarum, Monialibus pauperibus erogandam, in cujus executione cum eſſent orta multæ dubitationes, cenſuit S. Congregatio primo dictam Bullam comprehendere hoſpitale laicum, vel privatum. Secundo, in prima Bulla agi de ea ſumma pecuniarum, quæ in eleemoſynas erogabatur: non autem de illa, quæ ſupereſſet, ſervata debita hoſpitalitate. Tertiò, de illis tantum eleemoſynis intelligendam Bullam, quæ fierent tertiis perſonis. Quartò, illas eleemoſynas ad oſtium hoſpitalis abſque ullo dubio compre-

honas esse in dicta Bulla, cum administratores hospitalis fateantur eas ab immemorabili tempore præstitas fuisse.

- 13 De ingressu in Monasteria Monialium, deque licentia ingrediendi plura alibi diximus; quibus hæc addimus.
- 14 Castelli Maris. Prohibentur laici servare claves Monasteriorum Monialium.
- 15 Adriensi. Laudandus est Episcopus, qui confessarium Monasterii etiam sibi non subiecti, prohibet ab ingressu ipsius Monasterii, & obturare facit rotam, & fenestram, quæ sunt in cubiculo ipsius confessarii.
- 16 Zamorensi. Sanctimoniales omnes etiam Tertiariæ, servare debent hoc decretum clausuræ, si tria vota substantialia emiserunt. In reliquis verò, quæ tria vota non emiserunt, servanda est Bulla Pii V. 4. Kal. Junii anno primo.
- 17 Marsicana, & Florentina. Monasterium Monialium Sedi Apostolicæ immediate subiectum, potest ab Episcopo visitari in iis, quæ pertinent ad clausuram. Si autem Monasterio imminet cura animarum, locus est cap. 9. ejusdem sess. 25. de Regul. Et idem censendum est de his Monasteriis subiectis Religioni Hierosolimytanæ ex delegatione Apostolica; etiam non obstante consuetudine.
- 18 Florentina. Quoad accessum, & colloquium cum Monialibus ad crates servanda est consuetudo. Quoad licentias ingrediendi intra septa, servandum est Concilium, & quod alias dixi.
- 19 Mediolanensi. Episcopus in Monasteriis Monialium suæ Diocesis alteri Episcopo subiectis ex Concilio habet jus visitandi quoad clausuram, & eandem potestatem quoad alia, quam habet in Monasteriis subiectis regularibus.
- 20 Brixienfi. Ob causam conceditur, ut Monialis quandoque exire possit a Monasterio in Ecclesiam exteriori, ut exorcizari possit, ubi sunt Reliquiæ.
Eadem. Hac eadem de causa fuit a Sede Apostolica concessum, ut in domo parentum transferatur per mensam.
- 21 Gienensi, & Salernitana. Moniales non possunt transire de uno ad aliud Monasterium, etiam de consensu Episcopi sine licentia Sedis Apostolicæ. Si autem translatio fiat ad ejusdem Ordinis Monasterium facilius conceditur.
- 22 Civitate Castelli. Quando ex permissu Sedis Apostolicæ transferuntur Moniales de loco ad locum, translatio fieri debet in aurora, ut a paucis videri possint, atque a personis gravibus, honestis, & consanguineis deducantur, earumque dotes primo Monasterio remaneant.
- 23 Tranensi. Moniales non habent justam causam exeundi a Monasterio, ut curam nepotum suorum gerant, etiam si nullum propinquum haberent.
- 24 Ulyssipponensi. Curandæ tamen valetudinis causa ad Balnea Moniales ire posse Sedes Apostolica concessit, dummodò tamen eant cum honesto personarum comitatu, quem Ordinarius tantum censuerit, atque tam eundo, quam redeundo ad nullum locum devient, neque diutius apud dicta balnea maneant, quam ad curandam infirmitatem necesse fuerit.
Salernitana. Quando reſtaurantur Monasteria, si hoc expedire probatur, fuit permissum, ut novitiæ Moniales ad aliud Monasterium transferantur, donec opus perficiatur.
- 25 Mediolanensi. Mulieres Succursus Mediolani, quæ pro cura aliarum ibi vivunt, non sunt cogendæ ad clausuram, neque ad professionem.
- 26 Vicentina. Si causa sit legitima ex Monasterio exeundi, licentia datur ab Episcopo, & Superiore regulari.
- 27 Abulensi. Ex causa Sedes Apostolica concessit quibusdam Monialibus, ut transirent ad aliud Monasterium alterius obedientiæ, de consensu tamen Superiorum.
- 28 Mediolanensi. Licet Virgines in Monasterio educari possint, cum hoc nullo Canone prohibeatur, id tamen fieri debet de sola licentia Sedis Apostolicæ. Contrarium vide inferius in una Hieracensi.
- 29 Idem dicendum de illa, quæ velit ingredi Monasterium, in quo aliquando profiteri cupit, ut formæ vivendi, & regulæ prospiceret. Nam & hoc casu licentia Sedis Apostolicæ necessaria est.
- 30 Novariensi. Mulieres ingredientibus domicilia Fratrum S. Francisci, incidunt in Bullam Gregorii XIII. contra ingredientibus Monasteria, domus, & loca virorum, & mulierum.
- 31 Castelli Maris. Non tamen prohibentur Superiores Monasteriorum Monialium, quin ea ingredi possint visitationis causa.
- 32 Toletana. Ingressu septa Monasterii nec Religiosis ipsis licet, etiam ut satisfaciant piæ testantium voluntati, qui

in Monasteriis Monialium voluerunt quolibet anno anniversarium celebrari. Nam hoc casu satisfaciendum est celebrando in exteriori Ecclesia.

Lancianensi. Intra septa Monasterii nec Missas celebrandi causa ingredi licet.

Neapolitana. Favore, & gratia speciali nonnunquam concessum fuit, ut Guardianus, & Confessarius possent simul ingredi septa Monasterii in die Corporis Christi ut processionaliter cum Monialibus circa claustra incedere possint.

Lancianensi. Si Monasterium Monialium nullam Ecclesiam exteriori haberet, concessum fuit, ut Sacerdos in illud semel in mense ingrediatur ad celebrandum, & ut Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum Monialibus præberet, & sic solum per sex menses futuros, donec provideatur de Ecclesia exteriori.

Cordubensi. Nobili femina, cujus progenitores Monasterium Monialium fundarunt, concessum fuit ex magna causa, ut etiam cum duabus aliis matronis bis in anno illud ingredi possit, dummodò in eo non pernoctet.

Neapolitana. Viduis, & mulieribus, quæ nolunt ingredi Monasteria, ut in eis perpetuò vivant, retento sæculari habitu, a Sede Apostolica permittitur, dummodò ingrediantur de consensu Abbatissæ, & majoris partis Monialium, modestoque habitu incedant, legemque clausuræ observent. Quod si semel egrediantur, in illud ingredi iterum non permittitur.

Florentina. Permissum etiam quandoque fuit mulieribus habentibus virum absentem ad tempus in Monasteriis Monialium permanere.

Bononiensi. Mulieribus non solum prohibitum est ingredi septa Monasterii Monialium, sed etiam virorum per Bullam Pii V. quæ tamen declaratur, ut non procedat in ingressu primi claustrum, ubi sunt aliquæ indulgentiæ concessæ visitantibus. Nam hac de causa mulieribus in illa ingredi permittitur, vel in eis regionibus, in quibus mulieres operariorum more laborant juvando fabricatores.

Pisaurensi. Illa Bulla Pii V. fuit declarata habere locum solum in clauſtro Monasteriorum virorum, non autem in locis contiguis.

Januensi. Quandoque etiam fuit ex gratia Sedis Apostolicæ concessum, ut aliquæ mulieres semel ingrediantur Monasterii septa Carthusiensium cum licentia Superiorum causa visitandi quamdam Capellam.

Abulensi. Possunt Ordinarii jure proprio puellas, de quibus controversitur, in Monasteriis collocare ad tempus donec lites finiantur.

Neapolitana. Mulier sæcularis, quæ jam est intra septa Monasterii, est expellenda, si in illud sine licentia Sedis Apostolicæ ingressa est, & contra majoris Monialium partis intentionem.

Eadem. Causa infirmitatis Monialium aliquarum Sedes Apostolica concessit, ut secum retinere possent famulam sæcularem cum eisdem legibus clausuræ, & habitus, quibus supra. Ordinarius tamen hanc facultatem concedere non potest, & de facto concessa, statim revocatur.

Hieracensi. Decreta Concilii non obstant, quin virgines educandi causa intra Monasteria ingredi possint, & ibi educari usque ad vigesimum quintum annum cum habitu modesto, cum lege communi clausuræ, & de consensu Abbatissæ, & majoris partis Monialium, quæ puellas educare solent; quæ si semel egressæ fuerint, ad ea amplius reverti non permittatur sine nova dispensatione, nisi in eo profiteri voluerint.

Panormitana. Mulier, quæ a Monasterio, ubi educatur semel est egressa, non solum in illud, sed nec etiam in aliud sine Sedis Apostolicæ licentia ingredi permittitur.

Catalensi, & Marsicana. Quæ autem puella ex causa, puta valetudinis egreditur, & de licentia Ordinarii, de eadem licentia in illud iterum ingredi potest cum solitis circumstantiis, & conditionibus.

Cremonesi. Illustribus puellis, quæ in Monasteriis cum supradictis educari permittuntur, a Sede Apostolica etiam fuit quandoque concessum, ut famulam sæcularem secum habeant cum eisdem legibus.

Bergomensi, & Mediolanensi. Qui habent licentiam ingrediendi Monasteria a Superioribus, & illa utantur levibus de causis, incidunt in pœnas Bullæ Gregorii XIII. sub datam Idibus Junii 1576. in quibus etiam incidunt, qui sine licentia ingrediantur Monasteria.

Mediolanensi, & Fereſtrana. Ingressu septa Monasterii facultatem Episcopus concedere potest in Monasteriis etiam exemptis suæ diocesis, dummodò Regularibus subiecta non sint; nam & hoc casu Regulares ipsi Super-

- Superiores licentiam concedunt. Verum de hac re vide, quæ aliàs diximus.
- 51 Mediolanensi. Licentia verò in scriptis, non autem oretenus concedenda est, Cardinalis autem S. Præcedis, qui fuit S. Carolus, circa deleganda licentia potest facere, quod sibi placet de particulari rescripto Sedis Apostolicæ.
- 52 Eadem. Ingressantes cum Episcopo in Monasteria Monialium, non est necesse, ut habeant licentiam in scriptis.
- 53 Tarvisiensi. Volentes ingredi Monasteria ex aliqua causa, quantumlibet necessaria, debent licentiam ab Episcopo petere, qui illam in casibus necessariis concedere debet.
- 54 Mediolanensi. Non potest Episcopus causa correctionis, penitentiae, vel examinis, etiam in causis criminalibus, Moniales e Monasterio egredi facere, nec minus ipse egredi valeat. Vicarius generalis nec præsentem, neque absente Episcopo potest concedere licentiam ingrediendi Monasteria, nisi Episcopus specialiter hanc facultatem ei concesserit.
- 55 Papiensi. Monasteria Monialium extra Urbes, aut oppida, etiam quæ ea sint exempta, & immediatè Sedis Apostolicæ subiecta, possunt Ordinarii, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, & Monasteria intra Urbem transferre juxta hoc decretum.
- 56 Mediolanensi. Si consuetudo est, quod Episcopus solus det licentiam ingrediendi, & alloquendi Moniales, etiam in Monasteriis subiectis Regularibus, servanda est hujusmodi consuetudo, etiam in Monasteriis prædictis, privativè ad Superiorem regularem.
- 57 Eadem. Episcopus visitans clausuram Monialium Regularibus subiectarum, potest eas examinare in his, quæ pertinent ad clausuram, & potest etiam sermonem habere ad Moniales intra, & extra ad crates, & Sacramenta ministrare.

CONSULTATIO XLVIII.

De ratione eligendi Superiores Regulares ad decretum cap. 6. Concilii Tridentini. sess. 25. de Regul.

- 1 IN electione Superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum, ut omnia rectè, & sine ulla fraude fiant, in primis Sancta Synodus districtè præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta, itaut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat Provinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces, & suffragia absentium supplere. Si verò contra hujus decreti Constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit, & is, qui ad hunc effectum, se in Provinciale, Abbatem, aut Priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia in Religione obtinenda inhabilis existat, facultatesque super his concessæ eo ipso abrogatæ censeantur, & si in posterum aliæ concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur.
- 2 Ex hoc decreto restringitur dispositio Concilii Lateranensis in electione Superiorum Regularium cap. Quia propt. de elect. & præfigitur modus electionis. Ad electionem igitur Superiorum Regularium tam temporalium, quam perpetuorum, ut se habent verba Concilii, procedi debet per viam scrutinii, non autem per viam electionis, vel compromissi. Et scrutinium secretum ex mente Concilii non dicitur, si duo, vel tres constituentur, qui eligentium vota suscipiant, quæ omnia tunc servanda erunt, cum electio fiat ex votis plurium, quia cum Generali, vel Provinciali ex instituto alicujus Regulæ datur facultas constituendi Superiores, non est, quod hujusmodi forma servetur. Advertendum hic generaliter, non fuisse mentem Concilii, ut semper fiant hujusmodi electiones, seu tollere electiones, quæ ex instituto Regulæ sunt, v. gr. electiones Fratrum Eremitarum S. Augustini, quæ fiunt anno, quo celebratur Capitulum Generale, vel Provinciale in Capitulis a Prioribus, & Definitoribus. Item Fratrum Minorum quolibet triennio, qui electi Commissi Provinciarum nuncupantur, sed voluisse Concilium, ut in omnibus electionibus, quæ a pluribus fieri debent, præscripta forma servetur. Et dum quæritur, an professi, qui non sunt Subdiaconi, vocem in hujusmodi electione habere possint, non obstante cap. 4. sess. 22. Sac. Congregat. censuit, posse, & dictum cap. 4. non habere locum in Monasteriis. Item cæcitas non privat aliquem in hujusmodi electionibus eo voto, quod aliàs haberet, si cæcus non esset.

Neque ante, neque post scrutinium electoribus licebit, cui suum votum dederint, publicare. Hinc etiam electio scribæ communis, qui singulis electoribus tres schedas tribuat, in quarum singulis sit scriptum nomen alicujus eligendi ab eis, ab aliis diversum, & elector schedis de manu scribæ acceptis, quem ex eis elegerit, pro voto suo tradet aliis duabus laceratis, cum accideret in quadam electione dictum scribam unam tantum schedam aliquibus, vel duas in quibus idem nomen continebatur, tradidisse, nulla fuit judicata, eo quod scriba potuit revelare. Idem etiam dicendum de electione, in qua Abbas tradit omnibus habentibus vocem, schedam unam, in qua quilibet existens notat nomen personæ, quam elegit: quia, etsi primò intuitu hic modus satis bonus videatur, non tamen est adeò secretus, ut publicari non possit. Posset enim Abbas quibusdam punctis adoptare schedulas eligentibus tradendas, & cum Constitutionibus Ordinum cautum sit, quod pro electionibus Priorum duo confirmatores per existentem pro tempore Generalem missi, & duo, vel tres scrutatores per electores de eorum gremio assignati existant, & quod ipsi quatuor eligentium vota secreta recipiant, scribant, & assignent, ac demum canonicè electum pronuncient, dubitabatur, an hæc eligendi forma juxta mentem Concilii secreta, & canonica dicatur, & S. Congregatio respondit, hujusmodi electionem haberi pro secreta juxta cap. Quia propt. de elect. Cumque conluevisset Generalis eisdem confirmationem committere, quod si electores non concordant in eligendo aliquem de eorum gremio, nominent electoribus omnes fratres, qui officium Prioratus rexerint, & modò sine officio Prioratus existant, & impediti non sint, præsertim tres, vel quatuor, quos specialiter nominent, vel ex eis electores quem maluerint eligant, dubitabatur, an hæc forma sit contra hoc decretum, quo cavetur ne in posterum liceat Provinciales, Abbates, Priores, aut alios titulares quoscunque, &c. Sac. Congregatio censuit, non esse contra Concilium. Notandumque non posse effici titulares Priores, vel alii ad effectum electionis faciendæ. Unde omnes titulares, quamvis principaliter ad effectum electionis faciendæ constituti non sint prohibitos esse ferre suffragia in electione Superiorum, dixit Sac. Congregatio, non tamen hi, qui titulares perpetui sunt, habentes veros titulos suarum Ecclesiarum, quarum possessione vi excluduntur, ut sunt Priores Angliæ, Ungariæ, Hierosolymitani, alique.

Non tamen ex hoc decreto prohibitum est Superioribus Ordinum, quibus id ex regula conceditur, ne aliquem fratrem idoneum suo loco delegent, seu mittant ad Capituli generalis celebrationem, ut etiam electionem faciat, si ex institutis, & decretis Religionis suæ licet Superioribus absentibus, & legitime impeditis mittere alium ad Capitulum generale, qui suo loco, & nomine det vocem in electione. Institutio etiam vocum, quæ non sit per creationem novorum titulorum, neque per supplementum vocum absentium, sed per habilitatem eorum, qui non essent vocales, efficerentur vocales, non erit contra Concilium. Procuratores vero legitime constituti cum generali mandato ad eligendum non excluduntur, dummodò non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona, quia tunc votum non posset esse secretum. Absentes tamen scripto suum votum dare in electione sociorum Capitularium non poterunt, & moniales lecto propter morbum decumbentes votum suum ad electionem Superiorum mittere non poterunt, sed qui recipiendis, custodiendisque votis præfati erunt, debebunt accedere ad ægrotantes, & ab eis vota accipere. Superior verò, qui electioni Abbatissæ præest, unà cum Vicario suo, vel Secretario vel alio ab ipso assumpto vota singularum Monialium oretenus audire poterit, & cum dubitaretur, an ubi sunt tantum tres vocales, quorum unus non potest eligi in discretum, & per consequens necesse est, ut alter illorum duorum, qui remanent, det alteri vocem suam, possit fieri electio discreti, quæ non sit contra formam hujus decreti, Sac. Congregatio censuit, posse, si ita statutis Religionis sit permillum, quia si omnes Cardinales essent mortui præter duos, unus potest eligere alium in Papam, dummodò alius consentiat electioni suæ, Abb. in cap. 1. num. 6. de elect. & in cap. Cum ana eod. tit. cum Ostiense. Item cum Generalis Ordinis S. Augustini S. Congregationem consulisset primò, an ei liceret in electione Provincialium, & Priorum, aliorumque Officialium faciendæ aliquos nominatim proponere, S. Congr. censuit non licere. Secundò, an liceat in hujusmodi electionibus procedere nedum per schedas, sed etiam per globos, & ballotationes, S. Congregat. censuit.

dixit, nec etiam licere. Tertiò, an liceat eidem Generali ex Officii sui autoritate in aliqua domo sui Ordinis, vel in provincia Rectorem, Commissarium, vel Vicarium constituere in quibusdam casibus, nulla fratrum electione expectata, ubi ita expedire judicaverit, præsertim cum ante, & post Concilium consueverit; S. Congregatio respondit, non licere, nisi ex gravi causa, & ad modicum tempus. Quartò, an hujusmodi Rectorem, vel Vicarium propria autoritate Generalis titulo Prioris, vel Provincialis honestate possit? Sac. Congr. dixit, non posse. Quintò, an liceat Generali, ubi Constitutiones Ordinis id ei expressè committunt, in loco, & Conventu Romanæ Curiae, ubi Generalis resideret, debeat fratrem aliquem idoneum Priorem constituere, vel pro priore ponere? Sac. Congregat. respondit, licere.

3 Hieracensi. Electio Abbatissæ facta per vota non secreta per ignorantiam hujus decreti non valet, nec potest Episcopus dispensare, ut valeat; Sanctissimus tamen consideratis circumstantiis, dispensat.

Toletana. Vota secreta intelliguntur esse etiam quod aliqui Superiores, videlicet quatuor, aut quinque ea, sciunt, si hoc est juxta formam Statutorum Religionis, c. Quia prop. de elect.

Piacensi. Si in fundatione Monasterii fundator mandet, ut Abbatissa pro tempore eligatur de sua familia, talis ordinatio est servanda, si ex genere illius reperitur monialis idonea cum omnibus qualitatibus requisitis, ac necessariis ut in c. 7. ejusdem sess. 25.

6 Minimorum. Si numerus eligentium est adeò paucos, quod ex necessitate deteguntur eligentes, si hoc permittitur per Statuta Religionis, Concilium etiam tolerat.

7 Hieracensi. Occurrente obitu Abbatissæ Monasterii S. Mariæ Hieracensis, subjecti Provincialissæ Messanensis diocesis, non potest Episcopus pro electione Abbatissæ accipere vota, sed sunt accipienda ab eo, cui dicta Provincialissa hoc mandaverit.

8 Hispalensi, & Toletana. Per hoc decretum non prohibetur quin Generales, aut Superiores Ordinum, in discordia electionum Priorum, Aut Abbatum, & his similibus, possint aliquos fratres extra Monasterium, ubi electio celebranda est, detegentes nominare, ut ex illis aliquis eligatur.

CONSULTATIO XLIX.

Quæ, & quomodo in Abbatissas, & quocunque nomine Præfectas eligendæ? Et an duobus Monasteriis ulla præfici possit? Idque an præscriptum cap. 7. S. Conc. Trident. sess. 25. de Regular. in quo ita decernitur.

13 **A**bbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Præfecta, vel Præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit: quod si his qualitatibus non reperitur in eodem Monasterio, ex alio ejusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur ex eis, quæ in eodem Monasterio annum trigessimum exceperint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur. Duobus verò Monasteriis nulla præficiatur. Et si qua duo, vel plura quocunque modo obtinet, cogatur, uno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id verò tempus, nisi resignaverit, omnia, ipso jure vacant. Is verò, qui electioni præest, Episcopus, five alius Superior claustra Monasterii non ingrediatur, sed ante Cancellorum fenestellam vota singularum audiat vel accipiat. In reliquis servantur singularum Ordinum, vel Monasteriorum Constitutiones.

2 Ponitur in hoc decreto ætas præficienda Monasterio, juxta canon. Sanctimonialis 20. quæst. 1. Electionem tamen Abbatissæ, quæ præficiatur in Monasteriis, seu Collegio Canonicorum Regularium, de quibus in cap. Indemnitatibus, s. penult. de elect. in 6. eo excepto, quod de eligendis professis statuitur, quippe quia nullum emittunt votum præsupposito, quod ab immemorabili in ejus electione dispositioni dist. cap. Indemnitatibus nulla sit habita ratio, Sac. Congr. censuit non comprehendere hoc decreto, sed teneri observare ea, quæ decernuntur in d. cap. Indemnitatibus, & hujusmodi consuetudinem esse rejiciendam, tanquam corruptelam, quod si illæ Canonissæ professionem emitterent, comprehendere Concilii decreto: quæ decisio iterum fuit proposita, & discussa, & S. Congr. persistit in decisio.

Si nullum aliud in tota Provincia Monasterium ejus-

dem Ordinis reperitur, quia Monasterium recens, & reperiretur monialis, quæ prædita esset qualitatibus requisitis in hoc decreto, Sac. Congregatio respondit, ex Monialibus in dicto Monasterio existentibus eam esse eligendam, quæ melior sit, & magis idonea cæteris.

3 Sed an post Bullam B. Pii V. de egressu Monialium liceat Generali Superiori de Monasterio ad Monasterium Monialem transferre, ut in eo, ad quod transfertur Abbatissæ munere fungatur, facta relatione Gregor. XIII. Sanctitas sua dixit, Bullam corrigere decretum Concilii cap. 7. sess. 25. de Reg. Et ideò ex hoc decreto non licere amplius extrahere Moniales de Monasterio pro constituenda Abbatissa in alio, nisi obtenta speciali licentia a Sede Apostolica.

5 Ponitur etiam in dicto decreto Tridentino exceptio Regulæ circa ætatem; & dist. cap. indemnitatibus de elect. in 6. Unde si reperitur in Monasterio aliqua Monialis quadragenaria cum qualitatibus requisitis, non tenentur Moniales aliam ex alio ejusdem Ordinis Monasterio eligere, sed liberum erit illis aliquam de consensu tamen Episcopi, vel earum Superioris ex proprio Monasterio eligere habentem qualitates requisitas in hoc decreto. Quod si nec talis in proprio Monasterio, nec quadragenaria in alio ejusdem Ordinis reperitur, poterunt aliquam ex Monasterio eligere, quæ juxta cap. indemnitatibus de elect. in 6. trigessimum annum expleverit, & expressè professæ sit. Nulla tamen minoris ætatis eligi poterit, sed postulanda erit a Sede Apostolica.

6 Num verò Monialis possit dici ex aliquo facto incurrisse irregularitatem, itaut dispensatione indigeat, si forte in Abbatissam eligeretur, vel aliqua sacra attractaverat, cum multi de hoc consulti negativè respondissent, nihil a Sac. Congregatione responsum. Huc facit & illud, quod cum Episcopus quidam reculasset benedicere Abbatissam electam, eaque petiisset remedium a Sac. Congregatione, rescriptum Episcopo, quod si Abbatissa hæc intra annum electionis suæ petierit benedictionem, & Abbatissa dicti Monasterii antea solita fuerit benedici, cum in hoc Concilium nihil novi juris induxerit, benedicat, nisi aliquid habeat, quod contra eam urgeat, de quo Congregationem certiores reddat.

7 Duobus verò Monasteriis nulla præficiatur; quod prohibitum erat in Monasteriis fœminarum in Concilio Viennensi cap. 6. & in Monasteriis virorum canon. 4. 21. qu. 1. & circa eum, qui præest electioni, cum Imperatrix, quæ plurima privilegia quoad Moniales, Abbatissæ electionem, aliæque plura habeat, eorum confirmationem, & amplificationem a Gregorio XIII. petiisset, Sac. Congregatio respondit, Serenissimam Imperatricem, quando jam degit in Hispania, consultius facturam a gratiis jam concessis abstinere; quam cum novas in hujusmodi re sibi concedi postulet. Item an privilegia, quæ ante Concilium concessa fuerant Duci, & Dominio Januensium, ut eligere possent Prælatum, & alios quatuor quos vellent, qui omnia Reipublicæ Monasteria visitarent, corrigerent, & reformarent, sint sublata per Tridentinum Concilium, & Sac. Congregatio censuit, privilegia esse sublata, præsertim in ea parte, ut Dux, & Dominium possit eligere alterum Prælatum, ut Monasteria ipsa sint visitanda, & Moniales corrigendæ cum præsentia deputatorum, etsi referendum Sanctis. Gregorio XIII. quod si videbitur Sanctitati suæ in aliqua parte hanc revocationem moderari, hortando ipsos Dominos Januenses ad præstandum auxilium, consilium, & favorem ipsi Ordinario, & Superioribus, Sac. Congregatio moderationem laudat.

CONSULTATIO L.

Regimen Monasteriorum non habentium Ordinarios Regulares Visitatores, quomodo instituendum ex decreto Concilii Tridentini cap. 8. sess. 25. de Regul.

1 **I**n hoc decreto innovatur Constitutio Concilii Lateranensis cap. in singulis de stat. monach. ampliatur, ac restringitur, & ultimò committitur Metropolitanæ exequutio dicti decreti. Hinc cum dubitaretur, an Monasterium a jurisdictione Episcopi exemptum, & Sedi Apostolicæ immediatè subjectum, quod ante Concilii publicationem commendatum reperitur, comprehendatur sub dispositione d. cap. 8. sess. 25. de Regul. & relucante Commendatario, possit se in Congregationem redigere, præsupposito, quod Commendatario commissæ fuerit cura, regimen, jurisdictio, & omnimoda administratio.

ministratio dicti Monasterii personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria autoritate, stante etiam quod in eodem Monasterio non sit Prior Clausalis ejusdem Ordinis, expressè professus, qui gregi regulari præsit, S. Congregatio censuit, hos monachos non posse se aggregare huic, vel alteri Congregationi jam institutæ, & confirmatæ, licere tamen ei sese cum aliis Monasteriis juxta dictum decretum *cap. 8. ad formam dicti. canon. singulis de stat. monach.* in Congregationem redigere. Ita enim intellexit Sac. Congr. illa verba, & deinde quodlibet triennio sese in Congregationes redigere. Item quod debeant de triennio ad triennium ista Monasteria commune celebrare Capitulum juxta dispositionem dicti *cap. in singulis* & quod Monasteria commendata hoc decreto comprehendantur; quæ omnia Gregorius XIII. approbavit.

2 Congregare autem Monasteria ad Congregationem faciendam ad Prælatos eorum tantum, & illis renuentibus, ad ipsos Capitulares pertinet, & talibus renuentibus, vel negligentibus, ad Metropolitanum. Dicta autem convocatio per majorem partem Prælatorum Congregationis faciendæ erit.

3 Legitimè tamen convocati non quidem compellere poterunt quæcunque Monasteria Provinciæ, vel extra, si intra eam non sit sufficiens Monasteriorum numerus ad dictam Congregationem faciendam, atque in ea deliberare, ac definire quæcunque necessaria, & opportuna videbuntur. Poterunt tamen deliberare, ac definire ea, pro quibus Congregatio fuit convocata.

CONSULTATIO LI.

*De quibus Monasteriis agat S. Concilium Trid.
cap. 9. sess. 25. de Regul.*

1 **E**X sententia S. Congregationis dictum decretum agit de Monasteriis Monialium subjectis Sedi Apostolicæ, vel aliis, non de iis, quæ subduntur Generalibus, vel ab aliis Regularibus reguntur. Unde cum Hieracensis Episcopus vellet jure ordinario visitare Monasterium S. Mariæ de Valle viride Terræ Castri veteris Hieracensis Diocesis Ordinis Carmelitarum, quod prætendebatur subiectum a fundatione Monasterio S. Mariæ de Valle viride, & ejus Provincialis pro tempore existenti Messanenensis Civitatis, & ostendebatur susceptum sub D. Petri protectiones per Bullam Clementis, Sac. Congregatio primò censuit hoc decreto intelligi de Regularibus tæminis, prout & aliàs decretum fuit, nec obstat rationem clausuræ per *Glos. in Clem. attendentes de stat. monach.* Deinde dixit, quod cum Episcopus gubernare, & visitare velit ex hoc decreto, & Concilium requirat, quod Monasterium sit immediatè Sedi Apostolicæ subiectum, istud autem ex Bulla Clementis non probatur, quia verba illa sub protectione non id inferunt *cap. ex parte 2. de privil.* idè Episcopum ex hoc decreto non posse gubernare, aut visitare. Si autem Episcopus alio jure communi visitare posset, quia scilicet dictum Monasterium non appareat exemptum ab Ordinario, adeat Judicem competentem, quamquam difficile erit sustinere, quod dictum Monasterium non sit exemptum, sicut sunt omnia reliqua regularia.

CONSULTATIO LII.

De confessione, & communione semel singulis mensibus a Monialibus faciendæ, de confessario extraordinario eis ab Episcopo offerendo, & quo loco apud illas Eucharistia conservanda.

1 **S**acrum Concilium Tridentinum his de rebus ita decernit *cap. 10. sess. 25. de Regul.* Attendant diligenter Episcopi, ac cæteri Superiores Monasteriorum Sanctimonialis, ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, ut eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes Dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & aliis Superioribus, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat, quod verò Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel septa Monasterii, & non in publica Ecclesia conservetur, prohibet S. Synodus, non obstante quocumque indulto, aut privilegio.

2 Id, quod disponitur de confessione, & communione habetur in *Clem. no in agro, s. sanè de stat. Monach.* Et quoad confessorem extraordinarium, hoc verbo *extraordinarius* Gregorius XIII. dixit comprehendendum

Regularem alterius Ordinis, tum sæcularem Sacerdotem; ex quo superior poterit quidem, non tamen teneretur offerre extraordinarium confessorem sæcularem, vel alterius Ordinis Monialibus sibi subiectis. Hac tamen facultate non debet uti, nisi magna cum discretionem, & ubi ageretur de periculo animarum. Nihil tamen super hoc S. Congregatio statuendum existimavit, ut contuleretur existimationi Religionum & ne detur causa Monialibus licentiùs agendi contra Superiores: præterquamquod illi qui sunt alterius Religionis, non possunt benè cognoscere de transgressionibus illius Regularæ, cujus notitiam non habent. Non tamen dixit ex hoc S. Congregatio, Moniales omnes teneri confiteri extraordinario confessori oblato, sedesse in arbitrio Monialium, cui maluerint, confiteri, extraordinario scilicet, vel ordinario.

Et quoad asservendam Eucharistiam ex pluribus interpretationibus, quæ afferebantur ad hoc decretum, ubi cavetur, ne Sanctissimum Christi Corpus intra chorum, vel septa Monasterii conservetur, quæ aliqui duo etiam disjunctim præcepta ita intelligunt, ut tum in Ecclesia esse jubeant, tum servari omninò vetetur intra septa Monasterii, tametsi aliàs intra Ecclesiam suo loco sit repositum. Aliqui contra conjunctim ea verba interpretantur, ut eum tantum abusum prohibitum velint, quo Sacra Eucharistia ex Templis sublata introrsus in chorum transferebatur, nihil tamen obesse, quominus utrobique servetur. Tertiū inter utroque medii, ut Monialium devotioni indulgeant, præter Sacramentum in altari Ecclesiæ situm, ita alibi intra chorum locant, ut parieti, qui chorum ab Ecclesia disjungit, adhæreat, & a Sacerdote renovetur per fenestellam in ipsum Templum prospicientem, quæ ceteris temporibus obliterata in eum tantum usum brevi momento pateret. Sic enim Sacerdotis ingressum clausuræ violationem, & pericula vetari; quem modum, ut omnia Hispaniæ Monasteria hanc formam retineant, neque se Concilii verbis repugnare arbitrantur. Sacra tamen Congregatio censuit, primum relatum esse verum sensum, & proprium hujus decreti, & addidit, quod præcipitur in publica Ecclesia conservandum esse, intelligitur de ea Ecclesia, in qua id secundum Canones fieri debet decreto dicti Concilii obstat, quominus intra chorum, vel septa Monasterii locetur. Id autem, quod in Hispania ultimo loco referunt consuevisse ex decreto Concilii non licere, & formam ejusmodi non posse induci, nec retineri, & omninò prohibendam, & tollendam esse.

Super istos autem confessores Regulares, etiam extraordinarios datos Monialibus, ex hoc decreto Episcopi nullam jurisdictionem habent.

Regiensi. Ex facultate hujus decreti Episcopus potest dare confessorem Monialibus subiectis Regularibus, quæ nulla ratione induci possunt, ut peccata sua Regularibus confiteantur.

Toletana. Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum non in choro Monialium, sed in Ecclesia exteriori conservetur, non obstante quacumque consuetudine contraria, nec potest in fenestella illius parietis, quæ disjungit chorum Monasterii ab Ecclesia, retineri, & ubi consuetudo inolevit, est omninò tollenda.

CONSULTATIO LIII.

An, & quatenus Regulares secularibus in observatione censurarum Episcopaliū, & festorum Diocesis conformari teneantur?

Sacrum Concilium Tridentinum *cap. 12. sess. 25. de Regular.* ita decernit: *Censuræ, & interdicta nedum a Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinariis promulgata, mandante Episcopo, a Regularibus in eorum Ecclesiis, publicentur, atque servantur. Dies etiam festi, quos in Diocesi sua servandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, servantur.*

Præcipit igitur S. Synodus, ut publicentur etiam in Ecclesiis Regularium, & etiam Mendicantium per *c. fin. in fin. de Regular.* utque dies festi servantur. Quare cum Navarrus editurus suum Manuale confessoriorum consulisset Sac. Congregationem Concilii, an privilegia Regularium, quibus conceditur eis facultas celebrandi divina in diebus Sanctorum suorum Ordinum, & aliquot aliis tempore interdicti januis apertis, &c. sint sublata per hoc decretum, & *cap. 22. de Regul. in fin.* Dicebat Sac. Congregatio, posse responderi privilegia concessa Regularibus celebrandi tempore interdicti cum moderatione non cenferi sublata a Concilio, seu illa modera-

moderatio sit secundum terminos, *cap. fin. de sent. excom. in 6.* seu amplior, dum non eludant substantiam interdicti. Quia tamen unus Cardinalis dissensit propter auctoritatem D. Antonini, qui in 3. part. tit. 26. cap. 5. §. 1. tradit, sublatis privilegiis videri etiam sublata ea, quæ cernunt moderationem. Sac. Congregatio de novo considerato loco D. Antonini, & visa informatione Navarri, censuit privilegia Regularium eatenus esse in terminis hujus decreti sublata a Concilio *diel. cap. 22.* quatenus contineantur in jure communi, quod Concilium præcessit nempe *d. cap. fin. de sent. excom. & Clem. 1. eod. tit.*

Et cum Archiepiscopus Neapolitanus diem festum S. Josephi solemniter celebrandum decrevisset, illum curare debere, ut ab omnibus etiam exemptis observaretur, censuit Sac. Congregatio. Sed num Episcopus possit, in Diocesi sua novos dies festos instituere vigore hujus decreti, & ex hoc decreto, S. Congregatio censuit, non esse hanc facultatem datam Episcopo. Et cum quæreretur, an exempti teneantur accedere ad alienas Ecclesias quadraginta horarum oratione ex præscripto Episcopi celebranda, vel saltem teneantur orationem in propriis Ecclesiis recipere, Sac. Congregatio censuit ad primum non teneri, ad secundum teneri.

Hoc autem decretum Sac. Congregatio declaravit, ita esse intelligendum, ut Regularium ritus illis diebus festis semper permaneat quod Missas celebrandas, & cætera divina officia tam publice, quam privatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesiis perfolvenda. Nec circa hunc ritum ab Episcopis quoquoque quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse. Quod si de facto præceperint, Regulares nequitiam ipsis Episcopis obedire teneri. Verum quoad conciones, & lectiones, quas iidem Regulares ad populum habuerint, debere se conformare Evangelii, & Epistolis, quibus utitur Clerus secularis illis diebus festis.

Parerga, Melevitana, & Squillacensi. Etiam Equites Hierosolymitani censuras ab Episcopo publicatas in suis Ecclesiis publicare debent, ac etiam alii quomodolibet exempti, etiam Cartusienfes.

Eadem. Episcopus etiam censuras a Superioribus Hierosolymitanis rite latas publicare debet.

Mediolanensi. Interdicta non solum generalia, sed etiam particularia unius hominis Regulares servare, & publicare possunt, *Clem. 1. de sent. excom.*

Cæsaraugustana. Rector Parochialis Ecclesiæ Religionis Hierosolymitanæ, si nolit publicare edictum, seu censuras, aut alia mandata Episcopi, potest ab eo puniri.

Feretrana. Dies festi, quod Episcopus servandos præcepit, ab omnibus etiam exemptis servari debent, dummodo in Diocesi sint.

Rubensi. Non est data facultas Episcopo instituendi in sua Diocesi novas festivitates, contradicente populo, & super hoc servanda est Bulla B. Pii V.

CONSULTATIO LIV.

De controversiis præcedentiæ ab Episcopo componendis. Et de exemptis ad processiones publicas compellendis.

DE hac re ita statuit S. Synodus Tridentina *sess. 25. de Regul. cap. 13.* Controversias omnes de præcedentiæ, quæ persæpe maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas tam seculares, quam regulares tum in processibus publicis, tum in iis, quæ sunt in tumultu defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis similibus, Episcopus, amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque componat. Exempti autem omnes tam Clerici seculares, quam regulares quicumque, etiam monachi, ad publicas processiones, vocati accedere compellantur, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

In hoc itaque decreto agitur de componendis omnibus controversiis de præcedentiæ, sed inter Ecclesiasticas personas. Hinc orta controversia præcedentiæ inter Capitulum, Canonicos, Priores, & Magistratum Civitatis fuit dubitatum, an eam Episcopus, quacunque appellatione remota, compescere posset, vigore facultatis sibi a Concilio tributæ ex hoc decreto, dictum est, non posse, quia casum hunc non comprehendit Concilii decretum, cum Concilium dicat inter Ecclesiasticas personas, hic autem sunt seculares ex una parte, Episcopus tamen curare debet, ut observetur id, quoad hætenus ab annis vigintiquatuor circa fuit solitum observari.

Delata ad S. Congregationem controversia de præ-

cedentiæ inter Dominicanos, Franciscanos, Augustinianos & Carmelitanos, sumptæ fuerunt informationes, & repertum consuetudinem inolevisse, atque observatum fuisse semper, ut ea Religio, quæ prius in loco habuit Monasterium, illa præcedat, quam consuetudinem Gregorius XIII. iussit observari, & nihil innovari. Sic etiam cum Magistratus, & populus Firmi consuevisset comitari Episcopum ad Ecclesiam præcedendo, & postea vellet subsequi, non anteire, decusum est, Magistratum debere præcedere Episcopum, prout hætenus consuevit, quia Episcopum sequitur Clerus.

Et cum ab Episcopo lata esset sententia super præcedentiæ Ecclesiasticarum personarum, & dubitatum esset, an esset per appellationem suspendenda, Sac. Congregatio censuit, non esse suspendendam; immò posse Episcopum eam exequi, & contra inobedientes procedere juris remediis.

Sed num per Bullam Gregorii XIII. quæ privilegia Mendicantium, & aliorum Regularium reducit ad terminos juris communis, & Concilii Tridentini, revocata sit Constitutio B. Pii V. qua statuitur Fratres Ordinis Prædicatorum ubique debere præcedere cæteros Fratres, Sac. Congregatio censuit, non obstat illam generalem clausulam positam in Bulla Gregorii de præfatis, & aliis omnibus literis, & Constitutionibus quomodolibet emanatis, tamen Pius V. ex capite iustitiæ videtur declarasse hanc controversiam præcedentiæ, & jam Fratres Dominicani sunt positi in possessione. Verum de hac re vide *tom. 1. & 4.* Cumque Jesuitæ sint Clerici Regulares, & in hoc decreto comprehendendi videantur, concessum est illis Breve a Gregorio XIII. ne teneantur accedere ad processiones.

Sed dubitatur in quibus processibus intelligatur hoc decretum. Secundò, an Regulares recusantes accedere ad processiones possint compelli censuris. Tertiò, an a censuris in eos hac de causa latis possit Regulares a suis Superioribus absolvi. Et ad primum Sac. Congregatio respondit, Concilium intelligi absolute de omnibus, & quibuscunque processibus publicis, & consuetis, vel inductis pro bono publico, vel honore non tamen compellendo ipsos Regulares exemptos accedere ad Ecclesias extra propria Monasteria pro celebratione orationis quadraginta horarum. Congregationi tamen probatur, quando toti populo dicta oratio indicitur in propriis Ecclesiis hujusmodi orationi insilire. Ad secundum Regulares posse compelli ab Episcopo per censuram, & excommunicationem, de qua re nos etiam *tom. 3.* Ad tertium non posse absolvi a suis Superioribus, quia sunt excommunicationes ab homine, quarum absolutio petenda est a Judicibus, qui tulerunt, vel a Sanctissimo.

Hinc cum Monachi Sanctissimæ Trinitatis Cavenfis cogerentur ab Episcopo accedere ad processiones publicas, ipsi recusantes, quippe quia nullas Diocesis exhiberent, Sac. Congr. censuit dictos Monachos non posse cogi ex hoc decreto ad processiones. Tum quia nullius. Tum quia non possunt dici exempti, cum nunquam subiecti fuerint Episcopo. Item quia habent concordiam vallatam confirmatione Sedis Apostolicæ, quam Concilium *cap. 22. ejusdem sess. 25. de Regul.* non sustulit. Quod si Episcopus velit, eos cogere tanquam ex consuetudine inveterata obligatos ante Concilium, agat via ordinaria coram Judicibus competentibus. Regulares verò degentes in Monasteriis extra mœnia plusquam per medium militare distantibus, ad processiones accedere non posse cogi, dixit S. Congr. Item nec Confraternitates laicorum, cum hic agatur de personis Ecclesiasticis. Quomodo tamen cogi possint, alias diximus.

Placet huc adducere, obiter tamen, decretum generale Sac. Rituum Congregationis, quod est tenoris sequentis. Cum pluries S. Rituum Congregatio inherenda decretis aliis editis, & signanter in Lucerna die 22. Novembris 1664. 28. Septembris 1675. & 13. Martii 1688. declaraverit nullo modo dandum esse Evangelium ad osculandum secularibus, etiam Presidi in celebratione Missarum, nec non prohibuerit usum baldachini, & præsertim in Aternina die 26. Junii 1666. in Barenfi 5. Martii 1667. & 17. Junii 1684. in Marsicensi, Polignanensi, & Miletenfi 5. Martii 1667. in Hieracenfi die 2. Octobris 1683. & in Bituntensi 23. Septembris 1684. ac insuper denegaverit assensum in presbyterio, & specialiter in Materanensi 24. Januarii 1665. in Melpolitana 15. Junii 1667. & in Barenfi 20. Novembris 1677. & 22. Februarii 1687. Eminentiss. ac Reverendissimi DD. Cardinales eidem Sac. Congregationis præpositi mandarunt, ut prædicta decreta prohibentia personis secularibus osculum Evangelii, usum baldachini, & assensum in presbyterio renoventur, & copia

pie illorum transmittantur Archiepiscopis, & Episcopis Regni Neapolitani, eisdemque injungendo, ut illa intimari faciant Superioribus Ecclesiarum sue Diocesis, tam secularibus, quam Regularibus, & in casu transgressionis procedant etiam contra Regulares auctoritate ejusdem Sac. Congregationis ad penam interdicti. Et ita decreverunt, & in Ecclesiis Regni Neapolitani omnino servari jusserunt die 13. Martii 1688. Quæ omnia sunt consentanea iis, quæ scripsi de eisdem materiis tom. 1. 2. & 3.

CONSULTATIO LV.

Professio Religiosa qua ætate fieri debet? Ubi multa ex usu edocentur.

1 IN quacunq[ue] Religione tam virorum, quam mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus Regulæ, vel Religionis, vel Ordinis observationem, aut ad alios quoscunque effectus. Ita Sacrum Concilium Tridentinum capit. 15. sess. 25. de Regular.

2 In quo decreto primum decernitur circa ætatem, quæ de jure communi in mare est annorum quatuordecim, in muliere duodecim. Hi enim anni solvunt jus patriæ potestatis, ut possit quisque & votum Religionis emitte, vel matrimonium contrahere. Dicuntur enim discretionis capit. ad nostram, & capit. cum virum de Regul. & capit. 1. eod. tit. in 6. Quibus non obstantibus Sac. Concilium ad tollendam omnem dubitationem, quæ ex juris veteris dispositione oriebatur, atque adolescentium fragilitati succurratur, determinat ætatem, de qua in textu. Et advertendum ex hujusmodi Constitutione censuisse S. Congregationem corrigi d. capit. 1. de Regul. & induci tacitam professionem ea ætate, qua expressa potest emitte.

3 Idque in quacunq[ue] Religione, ex qua universali dictione omnes milites Regulares hoc decreto comprehenduntur. Contrarium tamen dixit Sac. Congregatio, cui conformatur S. Rota Romana. Professio, inquit, non fiat tam de tacita, quam de expressa intelligendo, cum tacita servatis iis, quæ a jure communi requiruntur, ac tempore ætatis in hoc decreto assignatæ, non excludatur, & talis professio tacita ex S. Congregatione per annum, & diem computandum a die post decimum sextum annum expletum ejus, qui monasterium ingressus est, inducitur.

4 Et dum quæreretur, an qui in Religione S. Basilii, in qua sui initio fiebat expressa professio trium votorum a tempore, cujus initii memoria non existit, regulari observatione in ea collabente, ejus Monasteria commendata fuerint, deseritque emitte consueta professio, quia nec erat caput aliquod Religionis, de manu Commendatarii, vel Prioris non expressè professi habitum suscepit, & per aliquot annos gestavit, tacitè professus intelligatur. Et Sac. Congregatio censuit, intelligi. De eo verò, qui cum minori ætate esset, & incumberet servitiis Abbatis, & perpetui Commendatarii S. Nicolai Ordinis S. Basilii Messanensis Diocesis, quæ Abbatia per annos sexaginta in Commendam secularibus concedi consuevit, & in qua regularis observatio non vigeat, nec Conventus erat, quatuor minores Ordines, & successivè alios etiam Presbyteratus ad titulum dictæ Abbatie de licentia Commendatarii suscepit, habitumque a Monachis S. Basilii gestari solitum ipse per se, non per aliquem facultatem habentem susceperat, & gestabat, in præsentia diu, multumque dubitatum, an tacitè professus dici posset. Negotium enim faciebat, quod qui extra Monasterium, & Monachorum Congregationem deferunt habitum regularem, non idè Religionis obligentur, Gloss. in Clem. eos, v. aliqua de Regul. Abb. in capit. ut Clerici eod. tit. sed possunt compelli habitum dimittere, vel intrare. Hic autem erat extra Monachorum Congregationem, cum in dicta Abbatia nullus existat monachus. Item non poterat videri professus, cum ipse per seipsum suscepisset. Oportet autem habitum recipere ab eo, qui potestatem habet recipiendi, capit. porrectum, ubi Abb. num. 5. qu. 11. de Regul. Nolit tamen Sac. Congregatio id decidere, sed rejecit ad Signaturam.

5 Et dum quæreretur, an rata confiteri debeat professio, & liberè ad matrimonium redire is, qui relicta propter adulterium uxore vitam Eremiticam aliquot annis duxit, in qua adulterium commisit, & postmodum ratus sibi licere ex multorum consilio Religionem

ingressus, & professus fuit ibique annos quinque perseveraverit, S. Congregatio censuit, omnia committenda Ordinario, qui iustitiam administraret. Tamen sic censuit ipsa, Sac. Congregatio. Si vera sunt, quæ pro certis exponuntur, professionem esse nullam, atque irritam, & licere mulieri virum suum repetere, vel certè vivere castitatem, ut ipse ratificare possit professionem.

Huc etiam spectare videtur, quod cum in Monasterio Monialium Tertiariarum Ordinis Observantiæ Minorum duæ Moniales existerent, quarum altera nec professæ erat, nec professionem emitte volebat, quæ cum esset Abbatissa, Prælatus ab officio eam removit, & declaravit, non fuisse legitimam Abbatissam. Altera verò annorum octoginta, quæ non erat professæ, sed parata profiteri, Sac. Congregatio petenti Prælato respondit, octogenariam illam ad professionem admittendam, alia verò, quæ profiteri volebat, habendam esse pro tacitè professæ, præsupposito, quod in illo Monasterio habitus non sit distinctus, prout Commissarius Curie affirmavit, & quod illa spontè acceptaverit Abbatissatum. Cum enim Abbatissatus sit actus, qui non potest fieri, nisi a professis ingerendo se cum debitis præsuppositis, dicitur tacitè possessa secundum capit. Vidua, ubi Abbas de Regular. Item cum negaverit profiteri, reddidit se Abbatissatu indignam, & idè privata ex ea, causa, non autem ex ea, quia non professæ, cum, ut diximus, pro tacitè professæ habenda sit. Quæ omnia procedunt, si quoad professionem, non possit se tueri ex defectu aliquorum requisitorum, ut per Abbatem in d. c. vidua de Regular.

Professio autem non fiat ante decimum sextum annum expletum. Ergo si ex institutis antiquis, & approbatis alicujus Regulæ adhuc maturior ætas ad professionem emitteendam requiritur, servari debent instituta. Concilium enim vult, ut non possit fieri antè. Et advertendum quod ex hac ætate sexdecim annorum, quæ professioni a Concilio assignatur, censuisse nonnullos, dum hic ageretur de temperanda Constitutione B. Pii Quinti de non admittendis pueris in Religionem, ut scilicet non reciperentur nisi ad minus octavum annum attingissent, cum tali ætati, si adjiciatur aliquis annus, habeamus ætatem a Concilio ad professionem destinatam.

Nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur, capit. Gonsalvus 17. quest. 2. capit. ad Apostolicam, capit. postulasti de Regul. & capit. non solum eod. tit. in 6. Cum tamen dubitaretur, an professio regularis emissæ anno 1564. die prima Aprilis ante annum probationis expletum ab eo, qui tunc ignorabat hoc decretum, & in Monasterio, quod habeat privilegium a Sede Apostolica admittendi ad professionem volentes ante annum profiteri, non obstante Constitutione Pii IV. super declaratione observationis decretorum Concilii, valida esset, S. Congregatio censuit, esse validam. Is verò qui tres menses in Monasterio commoratus inde exiit, & reverius elapsis aliis tribus mensibus superveniente infirmitate discessit, qua liberatus, iterum reversus, post novem menses in manibus Monasterii professionem emisit, habitum professorum suscepit, & decem ac octo mensibus gestavit, expressè professus dici non poterit, cum intra annum professio facta non fuerit, & tempora non possunt conjungi, cum requiratur annus continuus. Benè tamen ex lapsu anni in gestatione habitus professorum per dictum tempus tacitè professus præsumendus erit.

Sed num in Militibus Hierosolymitanis requiratur ex hoc decreto, ut post annum professio fiat, non obstantibus Constitutionibus ipsorum, ex quarum tenore in ipso ingressu, & habitus susceptione professionem emitunt: censuit Sac. Congregatio, hodie requiri, tamen si aliàs aliter censuerit. Animadvertendum enim Sac. Congregatio comprehensas esse in dispositione horum decretorum tantummodò Moniales hujus Ordinis, nominatim expressas in capit. ult. ejusdem sess. 25. de Regul. Indistinctè tamen esse locum tacitæ professioni inter eosdem Milites, etiam degentes extra Conventum Hospitalis Melitenis juxta dispositionem juris communis, c. 19. ejusdem sess.

Ritè tamen profiteri dicitur is, qui sex mensibus anni novitatus in Nonasterio tantum mansit, & residuo anni tempore de licentia, & mandato Prælati sub ejus obedientia stetit in Curia agendo gravia sui Monasterii negotia, & in fine per procuratorem professionem emisit. Et hoc præsertim ex capit. insinuante qui Cler. vel nov.

Nec professus in una Religione ad aliam auctoritate Sedis

Sedis Apostolicæ translatus, etiam laxiorem, poterit anno probationis renunciare, & a Superiore ad professionem admitti, sed debet iterum profiteri, prout in hoc decreto.

- 12 Professio autem antea facta est nulla. Et in hoc ponitur decretum irritans contra disposita in textu. Quod est de jure veteri *cap. ad Apostolicam de Regular.*
- 13 Sed num professio facta ante tempus præfinitum post Concilium saltem in foro conscientie erit nulla, non obstante, quod professus postea occasione quadam ignorans tunc ætatem a Concilio professioni statutam, habitum sponte dimisit, & hodie in sæculo versetur juxta *cap. 19. ejusdem sess. 23. de Regular.* Et absolute nullam dixit Sac. Congregatio, & sic in utroque foro hujusmodi professionem non teneri, prout absolute loquitur hoc decretum. Non defuerunt tamen, qui existimarent obligare quoad jussum legis dicti *cap. 19.* eo quod habitum sponte dimiserit, atque extra Monasterium maneat.
- 14 Si quæras, an professio intra annum probationis obliget ad Religionem aliquam in genere, vel in specie. Dico non obligare, & hoc jura antiqua *cap. non solum de Regular. in 6. correctæ.* Unde nec in foro conscientie inducta censetur aliqua obligatio. Advertendum hic aliquando iustis de causis fuisse dispensatum, ut antea quis profiteatur. Cum enim S. Penitentiaria respondisset mulieri, cujus vir ordines sacros susceperat, licere post consummatum matrimonium ingredi Religionem, & in ea profiteri, & ipsa annum trigessimum octavum agens, id quamprimum efficere cuperet, cum in Monasterio quindecim menses morata Regulæ asperitatem experta esset, ipsaque a Monialibus agnosceretur, cum illa fuit dispensatum. Hanc enim materiam meri juris positivi esse, dixit, S. Congregatio *d. cap. ad Apostolicam de Regul.* ubi intra annum probationis professionem fieri non debet, sed facta tenet.
- 15 Fuit & mulieri alteri ex dispensatione professioni prorogatum. Dubitabat enim illa, ne, emissâ professione, bona sua apud Mercatores existentia recuperare posset. Unde petebat, ut sibi liceret in Monasterio ultra tempus novitiatus manere, nec inde intelligi tacite profiteri. Quare cum dictum fuisset quoad tacitam professionem posse sibi cavere per protestationem, indultum fuit, ut per sex menses ultra annum novitiatus in Monasterio posset manere absque eo, quod expresse profiteatur. Hinc mulier duodecim annis major, si Monasterium ingrediatur, habitum suscipiat, expectare debet, donec annus probationis labatur, & professio ab ea emittatur.
- 16 Si quæras, an qui vovit ingredi Religionem, & in ea perseverare, si ingressus intra annum probationis recedat, & revertatur ad sæculum, ex mente hujus decreti a voto liber dicendus sit? Fuit responsum, hoc decretum nihil de voto disposuisse.
- 17 Item si quæras, an is, qui ex voto Religionem ingreditur, possit in ea valide, etiam ante tempus in hoc decreto præfinitum, & ante probationis annum, salvo hoc decreto, professionem emittere? Non posse Sac. Congregatio censuit. Et fuit dubitatum, an Monialis, quæ in Monasterio professionem emisit, & postea cum probabiliter dubitaretur, an esset baptizata, sub conditione, & ad cautelam baptizata fuit, valida professio censetur absque eo, quod rursus professionem emittat, an verò ad professionem iterum emittendam compelli possit, ac debeat non expectato post baptismum alio probationis anno; Sixtus V. ex sententia Sac. Congr. respondit, non esse necesse, ut de integro professio emittatur.

CONSULTATIO LVI.

Quando renunciatio, aut obligatio Regularium facienda sit? Quando etiam novitii profiteri, aut ejici debeant? Ubi alia juxta decretum S. Concilii Trid. *cap. 16. sess. 25. de Regular.*

- 1 IN prima parte hujus decreti ponitur, quid servandum sit in Novitiorum renunciationibus, & nota, quod disposita in hoc decreto locum habent in omnibus renunciationibus tam Monialium, quam virorum, & ea, quæ in eo disponuntur tam ad viros, quam ad Moniales, pertinere, cum in omnibus eadem sit ratio, & in donationibus, & renunciationibus etiam in favorem consanguineorum. Intelligitur etiam de renunciatione alicujus beneficii. Non autem locum habent in testamentis, & ultimis voluntatibus, quæ revocari possunt.

Debet autem renunciatio, aut obligatio fieri cum licentia Episcopi, sine qua renunciatio facta, etiam professione sequuta, nulla erit. Hæc tamen licentia minime sibi locum vindicabit, si probationis tempus post annum prorogatum fuerit. Item si renunciatus sit tacite professus, & renunciaverit intra duos menses ante professionem expressam, necessaria erit ad invaliditatem renunciationis hujusmodi licentia. Quærenti, an hujusmodi licentia possit concedi die festo, responsum fuit, posse, si eo die rogari possit instrumentum. An verò dicta licentia possit concedere Locumtenens Vicarii, dicendum, posse, si a Vicario in specie talem habeat facultatem.

Et intra duos menses proximos ante professionem. Sed cum renunciatio beneficii, de qua etiam diximus loqui hoc decretum, facta incepto undecimo probationis mense, si postea novitius fuerit in Monasterio decem continuis mensibus, valida intelligatur, etiam si professio differratur per aliquod tempus inter resignationem, & professionem plusquam duo menses intercedunt. Et dicendum intra duos menses proximiores ante professionem intelligi, si professio ultra plures menses anni probationis sit facta, & hujusmodi resignationem valuisse, cum Concilium non dicat ante annum, sed ante professionem.

Ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi sequuta professione. Unde cum contigisset, ut quidam novitii servata forma in hoc decreto præscripta bona sua Monasterio donassent, & uterque eorum non sequuta professione discessisset, alter horum revocata ante mortem donatione, alter verò non. Dixit Sac. Congregatio tam illius, quam istius bona non posse a Monasterio retineri, cum, non sequuta professione, nulla fuit donatio.

In secunda parte decreti agitur de emittenda professione finito tempore novitiatus. Sed quid si novitius agens decimum tertium annum, ac proinde elapso probationis anno, annum ætatis a Concilio ad professionem præfinitum non attigerit? Et posse superiorem illum permittere, ut amplius in novitiatu permaneat, dixit Sac. Congregatio. Quia Concilium loquitur de habilibus ad emittendam professionem. Talis autem non est habilis, cum ætatem non habeat. Tanto magis, quod in masculis non est præfinitum a Concilio tempus ad habitus susceptionem. Id ipsum superiores cum inhabilibus, veluti qui non adhuc sciunt legere, atque officium ordinare, prout Religionis instituta possunt, posse servare, dictum fuit, cum de jure communi tempus probationis ultra annum potest dari arbitrio Superioris. Indultum tamen fuit puellæ, quæ, cum intaret tempus professionis, & adversa valetudine uteretur, undè tanquam inutilis Monasterio eam ejicere volebant, ut adhuc per sex menses prorogaretur ejus professio, donec esset spes recuperandæ valetudinis.

In tertia parte excipiuntur Jesuitæ ab emittenda professione, elapso probationis anno. Quos Sac. Congregatio censuit aliquando in prima parte hujus decreti comprehendendi, & solum excipi in secunda, ubi agitur de novitiatu. Tum quia exceptio referenda videtur ad proxima. Tum quia ratio exceptionis non ita videbatur militare in prima parte. Postea tamen accuratius rem totam præponderando, dictum etiam in prima parte excipi.

In quarta præcipitur, ne quid Monasteriis ex ipsis bonis novitiorum ante professionem tribuatur. Ex qua constat, oblatos, qui se, & bona sua Monasterio dederunt, etiam si perpetuo, & plenè oblato fuerint, hoc decreto non comprehendendi, sicuti & hi, qui in ipso ingressu Religionis renunciaverint, non autem hi, qui ante habitus susceptionem donaverint.

Undè aperte colligitur Monialibus non licere a puellis ingredientibus accipere dotes ante earum professionem. Immo ex Sac. Congregatione aliquid accipere ex bonis parentum, & consanguineorum, atque etiam novitii ipse, vel notitia sit sui juris, & non habeat parentes, præter victum aliquid Religioni, seu Monasterio donare non poterit; quæ omnia procedunt, etiam si accipiantur sub nomine depositi, seu præstita cautione de illis restituendis, professione non sequuta. Non tamen prohibitum intelligitur, hujusmodi dotes realiter poni penes tertium, qui eas Monasterio debeat dare post professionem emissam. Item non videtur prohibitum, ne puella ingrediens Monasterium det aliquid in rationem census super Monasterii bonis, per Moniales postea convertendum in dotem illius, postquam emiserit professionem. Cautio verò adjuncta a quibusdam, ut puella ingrediente depositum dotis prius fiat,

fiat, & deinde omne id, quod in depositum recepit, totum depositarius ipsi Monasterio ante professionem consignet, damnata est. Quandoquidem decretum, etsi non prohibeat huiusmodi depositum, prohibet certe, ne pecuniæ sic depositæ dentur Monasterio directè, vel indirectè. Quod omnino servandum.

9 Notandum, quod occasione domus Piæ de Urbe dubitatum est, an limitatio *cap. 18. in fine ejusdem sess. 25.* extendatur ad hoc capitulum. Et cum dicta domus habeat in fundatione annum probationis, minimè comprehendit visum est. Indultum tamen ex benignitate Papæ, ut ante professionem, non obstante hoc decreto, dotem accipere possit. Item quod ob æs alienum, quo Monasterium quoddam Mediolanense premebatur, concessum, ut tres dotes ante puellarum illas solventiam professionem acciperentur, præstita idonea cautione de restituendo, si professio non sequeretur.

10 Advertendum tamen, quod de puellis, quæ educationis causa in Monasteriis degunt, dixit Sac. Congregatio, non teneri Monasteria eis præstare alimenta ante regularis habitus susceptionem, non tamen eam ob causam dotem conventam augeri oportere, non obstante quacumque consuetudine. Unde quoties S. Congregatio rescribit, ut puellæ sæculares permittantur remanere in Monasterio educationis gratia, non intelligit id oneris imponere Monasterio, ut suppeditet illis impensas ære suo. Ideoque quantumvis pauperes puellæ sint, si minùs licet pecuniam ad victum decreta pro tenuitate facultatum præstare, ad aliquam certam partem convenientem solvat, ut eorum mansio damnum non afferat Monasterio.

11 In ultima parte contrafacientibus excommunicationis pœna proponitur, & præcipitur dotem restituere, professione non sequeuta; in quam tamen non ipso jure incurritur. Quando enim a jure præcipitur aliquid sub pœna excommunicationis, contrafaciens non incidit ipso jure in excommunicationem, tamen potest excommunicari ab Ordinario, & ab eodem absolvi, si non reservatur Sedi Apostolicæ, & in hoc decreto non intelligitur reservata, cum non sit specificata reservatio.

12 Abeuntibus autem ante professionem omnia restituuntur; ex quo dubitatum est, an dos soluta ante Concilium, professione morte subsequente non sequeuta, post Concilium ex hoc decreto repeti possit. Et prima facie substituit S. Congregatio, quia Concilium in hoc decreto videtur loqui quoad futura tantum, nec de morientibus mentionem facit, sed simpliciter de abeuntibus. Quia tamen verbum illud *abeuntibus* indistinctè prolatum, videtur etiam ad præterita referri, dictum est, dotem restituere debere non solum ex hoc decreto, sed ex eo, quod nulla facta professione matrimonium spirituale sequutum non est, & ideo si jus vetus, aut Concilium spectetur, dos restituenda erit, restitutis tantum Monasterio impensis, quas in alimentis fecit. Quod si novitia intra tempus probationis discedat, dos soluta ejus hæredibus una cum fructibus, si quos Monasterium percepit, restitui debet, deducto tamen victu, & vestitu ipsius novitiæ. Dos verò Monasterio promissa pro Moniali defunctæ professæ, non obstantibus alimentis persolutis eidem, dum vivebat ob pactum juratum, quod ei essent persolvenda alimenta, donec dos solveretur, etiam, si pactum esset juratum, & consuetudo immemorabilis non recipiendi.

CONSULTATIO LVII.

De exploratione puellarum, habitum regularem suscipere, & professionem emittere volentium juxta c. 17. sess. 25. de Regul. & de earum libertate ad ingrediendum Monasterium juxta c. 18. ejusdem sess.

1 Cum circa professionem, duo in primis attendenda sint, ætas nimirum, & spontanea voluntas, dictumque sit supra de ætate, modò circa voluntatem Sanctimonialium Sac. Concilium remedium adhibere voluit, quæ opportuna visa sunt. Et primò, in hoc decreto 17. agitur de exploranda virginum voluntate, determinatur tempus suscipiendi habitum, & quomodo adhibendus sit Episcopus, vel ejus Vicarius ad explorandam voluntatem. De libertate autem professionis agitur in *cap. 1. de his, quæ vi, metusve caus. fiunt*, ibique Doctores in *cap. 1. de Regul. & in can. præsens 20. q. 3. ac per totam*.

2 Hoc autem decretum solummodò de virginibus disponit, non autem de viris & jure veteri nihil de hoc cau-

tum reperitur. In *cap. 1. de Regul. in 6.* solum dicitur sufficere, quod anno decimoquinto emittatur professio. Quæ exploratio fieri debet tam in habitus susceptione, quam antequam professio emittatur. Dixitque Sac. Congregatio huiusmodi explorationem voluntatis ad Episcopum, vel ejus Vicarium pertinere dictum fuit a Sac. Congregatione, etiam in Monasteriis, ipsis Regularibus subiectis, etiam si Monasteria sint in locis exemptorum inferiorum, dummodò tamen sint in Diœcesi ipsius Episcopi. Nec obstat, quod puella sit alterius Diœcesis, cum ab eo Episcopo, in cujus Diœcesi Monasterium est, talis exploratio sit faciendæ, ante crates tamen Monasterii. Quod si iusta aliqua causa subsit, tunc demum in exteriori Ecclesia ipsius Monasterii, vel alia commodiori, & non alibi.

Et dum quæreretur, ut virginis voluntas rursus exploraretur, & quidem extra Monasterium, cum vereretur, ne Moniales ipsæ, ut bona illius consequantur, eam blanditiis seducerent, Sac. Congregatio respondit, id ad petitionem illius, qui volebat illam in uxorem ducere, non esse faciendum, sed quando adveniret tempus professionis, si Episcopus id, quod proponitur, suspicabitur, educat eam è Monasterio, & perducatur in Ecclesiam Monasterii exteriorem, prout sibi magis videbitur commodum pro exploranda libera voluntate puellæ. Unde etiam posse Episcopum censuit Sac. Congregatio per editum prohibere propositis pœnis, quas ipse judicaverit tam contra Præfectam Monasterii, quam contra Superiores ipsarum Monialium, ne puellæ professionem emittant, nisi explorata prius illarum voluntate ab Ordinario.

Quod verò ad *cap. 18. ejusdem sess.* Ut Sanctimonialia spontanea voluntate professæ efficiantur in eo decreto tam contra cogentes, quam impediens, ac sinentes illas non spontè ingredi Monasterium, gravissima excommunicationis sententia fertur. Idem habetur *can. ult. 32. q. 2. ex Concilio Toletano 3. c. 10.* Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Convertitæ appellantur, in quibus Constitutiones earum servantur. Quæ Pœnitentes aut Convertitæ ex S. Congregatione possunt professionem emittere juxta dispositionem juris communis, earumve Constitutionum. Et advertendum, quod hodie tenentur ad clausuram formalem, & ad emissionem professionis trium votorum ex decreto B. Pii V. & Gregorii XIII. nec in earum Monasteriis possunt reponi amplius Moniales aliorum Monasteriorum; quæ sub clausura degunt correctionis causa, nec amplius egredi ipsæ Convertitæ.

CONSULTATIO LVIII.

Quid a Regularibus observandum sit, si velint habitum dimittere, aut a Religione discedere juxta cap. 19. sess. 25. de Regul.

1 Ex hoc capite præcluditur via, quod fieri potest, multitudini apostatarum, & in eo comprehenditur quicumque Regularis, etiam milites S. Joannis Hierosolymitani, ut dixit Sac. Congregatio etiam si sit ingressus, & professus ante confirmationem Concilii. Nec auditur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis, non autem a die, quo metus cessaverit, ex Sacre Congregationis sententia declaravit Gregorius XIII. Quod si intra quinquennium a die professionis non fuerit reclamatum, reclamans non erit audiendus, etsi alleget vim, & metum semper durasse. Poterit ergo, quinquennio elapso quis audiri, dummodo intra quinquennium reclamaverit, idque legitimè probaverit.

2 Et casus, quos prætendit, deducere debet coram Superiore suo, & Ordinario. Dictionem autem, & copulativè hic positam esse dixit Sac. Congregatio. Et Superiorem hic non Confessorem, seu Custodem Monasterii, sed eum, cujus imperium Regularis se subijciunt, *ca. si Religiosus de elect. in 6.* ibique Doctores, & *cap. licet de Regular. & ejusmodi causa ex Sac. Congregat. a Superiore poterit delegari eo modo, quo gravis causa, cap. 1. §. Cæstrum de consanguin. & affinit. & Sixtus V. ex sententia dictæ Sac. Congregationis censuit in secunda, & tertia instantia causam nullitatis professionis esse committendam conjunctim Ordinario, & Superiori ejusdem Religionis. Et advertendum, quod accipitur hic Superior, quando Monasterium habet, quia si Episcopus solus est Superior, causa non erit cognoscenda, nisi a solo Episcopo. Et ita censuit Sac. Congregatio in Barcinonensi.*

Quod si antea habitum spontè dimiserit, nullatenus ad allegandum quancumque causam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur. Si in proprio Monasterio

sterio tutè consistere, vel alia de causa non possunt, in alio Monasterio ejusdem tamen Religionis, & de licentia sui Superioris, reassumpto habitu, audiri posse contra validitatem professionis censuit Sac. Congregatio.

Nemo etiam Regularis cujuscumque facultatis vigore transferri potest ad laxiorem Religionem. Unde S. Congregatio censuit, comprehendendi Monialem professam, quæ ad arctiorem regulam transire vult, & debet se conformare regulæ, ac modo vivendi illius Monasterii, ad quod transfertur. Et sciendum, quod quando Moniales transeunt, non sunt sinendæ secus portare primas dotes, quæ primo Monasterio acquisitæ sunt, nec eo invito debent auferri.

4 Sed an liceat Regularibus transire ad arctiorem Religionem, petita tamen licentia a suis Superioribus, etsi non obtenta, ad parem verò, & æqualem petita, & obtenta absque speciali dispensatione Sedis Apostolicæ: S. Congregatio respondit, Concilium nihil novi juris induxisse, c. licet, c. super eo, & c. sanè de Regular. Arctius autem Monasterium non dicitur, nisi ratione observantiæ, non ratione regulæ. Unde dixit Innocentius in d. cap. sanè, licet Monasterium, ubi fecit professionem, institutum fuerit in strictiori regula, & Monasterium, ad quod transivit in laxiori, id tamen non est attendendum, sed quod Monasterium modò sit arctius. Et S. Thom. 2. 2. quæst. 188. alias 189. art. 8. Laudabiliter, inquit, transit aliquis ad Religionem etiam minorem, si melius observetur, & ponit in eis legitimas causas transferendi ab una Religione ad alteram declinationem Religionis a debita perfectione, quando scilicet in aliqua Religione arctiori incipiant Religiosi remissius vivere. Et ita testantur Doctores servatum fuisse in signatura gratiæ tempore Gregorii XIII. sicut etiam non conceditur dispensatio transeundi ab arctiori ad laxiorem, uti ob infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex observatione ipsius, cum non possit illius statuta observare.

CONSULTATIO LIX.

An Abbates, qui in Parochos, & Parochianos jurisdictionem habenti quasi Episcopalem privative ad Episcopum, possint suis subditis secularibus literas dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere, non obstante Concilii Tridentini decreto c. 10. sess. 23. de reform.

1 ET quidem ex juris communis dispositione Abbates, si Sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint tonsuram & minores Ordines conferre, atque adeo dimissorias concedere possunt, non modò suis subditis regularibus per textum in cap. Quoniam 69. d. cap. Cum contigat. de atat. & qualit. sed etiam secularibus, in quos habent Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem per textum in cap. Abbates de privil. in 6. Quem etiam de puris laicis nec conversis, nec convertendis intelligit Glossa ibi v. quasi Episcopalem, & post Hugonem, & Archidiaconum confirmat Turrecrem. in d. can. quoniam, & docuit Innocentius in rubr. de Cler. peregr. numer. 3. Angel. v. Ordo 2. post Jo: Andr. & Butr. in d. cap. cum contigat. Et hanc facultatem quoad subditos regulares expressè præservavit Concilium in d. cap. 10. sed illam sustulit quoad subditos seculares illis verbis: cuiquam, qui regularibus subditus sibi non sit. Et paulò infra ibi: aliquibus Clericis secularibus, atque ita sustulit dispositionem prædictæ decretalis Abbates de privil. ut sæpius declaravit Sac. Congregatio Concilii, & dixit etiam Rota coram Seraphino decis. 985. numer. 1.

2 At nihilominus quamvis dispositio Concilii sit satis clara, non desunt tamen qui illam in dubium revocent. Quidam enim existimant decretum d. cap. 10. sess. 23. non valere. Tum quia non derogat septimæ Synodo universali, de qua in d. can. quoniam 69. d. Tum quia non derogat privilegio in corpore juris inserto, de quo in d. c. Abbates, & utramque derogationem putant fuisse necessariam ad illius decreti validitatem. Cum enim sit privilegium in jure clausum, jam non dicitur privilegium, sed dispositio juris communis, ut est commune omni privilegio in jure inserto, Lotterius de re benef. lib. 2. q. 7. n. 26. Maxime cum Alexander IV. author illius decisionis ibi non concedat aliquid de novo, sed declarat dispositionem juris antiqui. Horum autem opinionem esse falsam alibi docuimus.

3 Alii modestiores non audent affirmare decretum Con-

cilii esse nullum, sed dicunt in eo non comprehendi Abbates, qui habent jurisdictionem ordinariam in Parochos, & parochianos privative ad Episcopum. Ac propterea hujusmodi Abbates eo decreto non obstante posse suis subditis secularibus dimissorias ad Ordines suscipiendos concedere præ cæteris opinatus est Gratian. tom. 2. disput. forens. cap. 212. aliique recentiores.

4 Rationes, quas adducunt, sunt hujusmodi. Primò, quia cum hujusmodi Abbates habeant jurisdictionem Episcopalem, vel quasi in locis pleno jure subjectis, censentur habere facultatem concedendi dimissorias jure proprio, cum sint Ordinarii, & vices Episcoporum gerant secundum Glossam in Clement. 1. v. propriis de reb. Eccles. non alien. & latè Mandos. reg. 24. quæst. 2. numer. 4.

5 Secundò, adducunt decisionem Rotæ in Salamantina jurisdictionis 9. Maji 1594. coram Seraphino, in qua deciditur, Abbatem exercentem jurisdictionem ordinariam in aliquo territorio ex consuetudine immemorabili confirmata a Sede Apostolica posse concedere literas dimissorias ad Ordines suis subditis secularibus, non obstante decreto cap. 10. sess. 23. per doctrinam Glossæ in cap. cum nullus §. inferiores v. indultum de tempor. ordin. in 6. quæ sentit prælatos inferiores ex consuetudine præscripta posse concedere literas dimissorias; & hujusmodi consuetudinem non censi sublatam per posteriorem Constitutionem juxta caput 1. de Constitution. in 6.

6 Tertiò, afferunt simile de decreto cap. 20. §. Ad hæc sess. 24. in quo tametsi cautum fuerit, ut causæ matrimoniales, & criminales non inferiorum Prælatorum judicio, sed Episcopi tantum examini, & jurisdictioni relinquuntur, tamen non comprehenduntur inferiores habentes jurisdictionem ordinariam, & quasi Episcopalem in loco, exclusis Episcopis, ut S. Congregatio declaravit. Et alia multa idem Gratianus congerit pro auctoritate eorundem Abbatum.

7 Addo, quia Concilium solum disponit, non licere Abbatibus, Capitulis, & aliis Prælatibus existentibus intra diocesim Episcopalem, qui propter exemptionem nullius diocesis dicuntur, de cætero conferre minores Ordines, aut pro his, & aliis majoribus suscipiendis dimissorias concedere. Sed Abbates, qui habent diocesim separatam cum territorio, non dicuntur esse intra diocesim Episcopalem, immò extra illam. Ac per consequens Concilium illos non comprehendit.

8 Denique quia ita, articulo ad partes examinato in favorem Abbatum exemptorum, habentium territorium separatam, & a territorio Episcopali omnino distinctum, decidit Rota in Caveni collationis Ordinum 26. Junii 1654. coram Verospio per hæc verba.

9 Fuerat olim ab Ordinario Caveni excitata quæstio contra Abbatem Sanctissimæ Trinitatis sub Congregatione Cassinensi, ac instituto D. Benedicti militanter, de minoribus Ordinibus, ac dimissorialibus literis concedendis, quæ idemmet Abbas personis secularibus, ac suæ temporali jurisdictioni suppositis conferre, ac respectivè pro iis expedire consueverat, ut alibi possent minoribus Ordinibus initiari, quorum quippè collatio duntaxat locorum Ordinariis reservatur ex dispositione Sac. Concilii Trident. sess. 23. de reformat. cap. 10. & Abbatibus, licet exemptis, ac nullius diocesis interdicatur.

10 Ad ejusdem proinde Abbatis instantiam super mentionis articulo per me proposito dubio, Domini demandarunt, ut super ipsius bono jure consulere etiam ad effectum manutentionis, quod eundem fovere, non autem Ordinarium Cavensem hodie Domini respondeat. Licet enim ea Conciliaris dispositio a collatione Ordinum excludat Abbates, ut comprobant modernus Romanus discept. for. cap. 791. numer. 2. cæterique relati per Barbof. de offic. & potest. Episcop. alleg. 3. numer. 7. & 11. & alleg. 7. numer. 7. eaque sub irritante decreto a S. M. Pio V. confirmata, actus quoscumque possessorios hæcenus exercitos irritet, atque annullat, ut dixit Rota in Leodiensi beneficii 22. Maji 1643. §. cum enim resignans, & in Gerundesi Capellanix 27. Januarii 1645. coram R. P. D. meo Bichio, & in Mediolanensi Cimiliarcatus 15. Maji ejusdem anni §. non igitur obstat coram R. P. D. meo Peutingerio, non tamen admittitur, quoties, ut in proposito casu, omnimoda diocesis exempto concurrat, ac jurisdictio quasi Episcopalis competat Abbati, qui territorium ab Episcopali penitus distinctum, ac separatam obtineat. Tunc enim inter hujus territorii fines diocesani nomen assumit juxta Glossam singularem in Clement. 1. §. volumus vers. a dioc-

diocesani de for. compet. ibique notata a Cardin. num. 2. *vers. quarto quæro*, Abb. num. 17. Felin. in cap. Cum olim 18. in princip. de præscript. cæterique relati per Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 24. num. 32. Rota decis. 207. num. 5. in fin. par. 1. & dec. 619. par. 4. div. & decis. 324. num. 1. in fin. par. 1. recentior. & coram Andrea dec. 64. num. 5. in Avellina jurisdictionis 4. Julii 1646. in §. quia in casu proposito coram Emm. D. Cardinali Otthobono. Et minores proinde ordines subditis suis, non obstante dispositione Concilii, poterit successivè conferre, ut tradit Campanil. in divers. jur. can. cap. 8. num. 4. Modern. Carpenl. contr. for. lib. 1. cap. 46. num. 19. & cap. 67. num. 28. modern. Roman. discept. for. cap. 212. num. 3. & alii plures, quos refert, & sequitur Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 7. num. 8. Rota in adducta Avellina jurisdictionis 4. Julii 1646. coram Em. D. Card. Otthobono. Et ita distinguendo declarasse Sac. Congregationem Em. Dom. Cardinalium ejusdem Sac. Concilii Tridentini Interpretum sub die 8. Aprilis 1621. firmat idem Barbof. ad sess. 23. cap. 10. num. 8. Prout etiam idem sanxisset dignoscitur Sac. Congregationem Episcoporum, ac Regularium in favorem Prioris Monasterii S. Stephani del Bosco sub Congregationis Carthusianorum vexillo militantis, dum sub die 18. Junii 1652. revocata primitus suspensione de antecedenti anno 1631. eidem facta, facultatem attribuit, ut literas dimissoriales subditis suis sæcularibus pro sacris Ordinibus subeundis posset expedire; quia ex decisionibus Rotalibus editis coram Andrea, comprobaverat monasterium ex donatione Apostolica separatim territorium obtinere, & jurisdictionem omnimodam consuevisse in suos subditos etiam sæculares exercere, ut refert Novarr. in lucern. Regul. in vers. ordines minores num. 7. & 8. Barbof. in summ. Apostol. decis. collect. 1. num. 21. Tambur. de jur. Abbat. tom. 3. disp. 2. quæst. 25. num. 3. quod sanè decretum revocatorium primi, Pontificio diplomate postmodum S. M. Urbanus VIII. approbavit, ac confirmavit, ut constat ex datis in sum. num. 5.

11 Territorium autem separatim Abbatem Sanctissimæ Trinitatis obtinere, necnon Ecclesiasticam jurisdictionem omnimodam a quacunque alterius Ordinarii immunem, ibidem exercere, comprobant quatuor testes per annos quadraginta de visu deponentes, sequæ a majoribus suis audivisse absque eo, quod unquam auditum fuerit in contrarium, & de publica voce, ac fama per verbum, fuit, & est, concursus ad parochiales eundem videlicet Abbatem indixisse, Synodos congregasse, consuevisse Clericos coercere, necnon Ordines conferre, ac dimissoriales literas expedire, cæteraque jus diocesanam præferentia peregrisse, ac consequenter attestantibus de præscriptione Abbatis immemorabili juxta requisita per Glof. in cap. 1. de præscript. lib. 6. ut advertit Alex. conf. 16. n. 16. lib. 5. Ruin. conf. 66. num. 22. lib. 3. Honded. conf. 79. num. 36. lib. 1. Rota dec. 445. num. 2. cum seq. par. 1. recent. & coram Gregorio dec. 196. num. 1. ibique Add. num. 3. & in Beneventana jurisdictionis 13. Maji 1652. in §. nec magis coram R. P. D. meo Zarate. Ex qua separatim potuit territorium acquirere secundum Abb. in cap. auditis num. 7. de præscript. ubi contrariam Ostiensis opinionem rejicit in cap. Cum contingat num. 1. de for. compet. Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 24. num. 206. Rota in Beneventana jurisdictionis 13. Maji 1652. dict. §. nec magis, & in Salisburgensi, seu nullius jurisdictionis 26. Junii ejusdem anni coram Reverendis. Tarraconensi. Hæc autem immemorabilis ex actibus ab eisdemmet testibus recensitis, ac legitimis documentis comprobatis præferentibus jurisdictionem ordinariam, ac legem diocesanam vires assumit, ac robur. Ad hanc enim spectare dignoscitur Congregationem Synodi, ut advertit Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. num. 8. Rota dec. 619. num. 2. par. 4. div. & dec. 203. num. 13. par. 7. rec. Necnon etiam indictiones concursuum ad parochiales, ut advertit Paris. de resignat. benef. lib. 8. par. 9. num. 98. Garz. de benef. par. 2. num. 136. cæterique relati per Barbof. de offic. & potest. Episc. alleg. 60. num. 42. Rota dec. 203. num. 13. par. 7. recent. Huc quoque debent referri deputatio Vicarii, visitatio, ac Clericorum successivè correctio, ut notat Barbof. de offic. & potest. Episc. in compend. part. 2. num. 55. & alleg. 74. num. 2. Tum denique administratio Sacramenti Chrismatis, ac minorum Ordinum collatio ad textum in can. presbyteri de consecrat. dict. 4. & in cap. quanto de consecrat. & notata Barbof. de potest. Episc. alleg. 3. & alleg. 31. numer. 1. & 4.

11 Ad eliciendam etiam hanc qualitatem territorii, omnino separati, atque distincti, nec non dissolutam le-

Tom. VIII.

gem jurisdictionis, ac diœcesis, & ab eodem Ordinario abdicatam, aliqui ex Dominis ponderabant Monasterium Cavense, ac ipsius Ecclesiam olim Bonifacium Nonum Pontificem erexisse in Cathedrali de anno videlicet 1394. attributis successivè Episcopo locis omnibus, ac oppidis ab eodem Monasterio tunc possessis, ut constat ex literis datis in sum. num. 15. quæ postmodum loca, ac oppida Alexandrum Sextum, ac Julium Secundum Pontifices unà cum jurisdictione Episcopali attribuisse eidem Monasterio, quod post suppressam cathedralitatem Congregationi Cassinensi annexerat, atque univerrat, ut probatur in literis datis in sum. num. 16. & 17. Hinc enim Monasterium præfatum esse nullius, licet ipsius territorium alicujus Episcopatus limitibus circumducatur, probat textus in Clem. 1. §. volumus v. diœcesanas de for. compet. & notant ibi communiter Doctores, quos sequuta fuit Rota in Calaguritana, seu nullius jurisdictionis 7. Februarii 1608. coram Ottembergo, relata per Tambur. de jur. Abbat. tom. 3. decis. 48. num. 7. Ad arguendam verò legem jurisdictionis, ac diœcesis ab eodem Monasterio dissolutam pendebant indultum Urbani Secundi ab anno 1092. attributum Abbati super jure exercendi spiritualia, ac pontificalia in locis omnibus, ac oppidis tunc in Monasterio posse constitutis, eidemque in posterum deferendis, excepta duntaxat collatione sacrorum Ordinum, chrismatis confessione, & consecratione Basilicarum, atque Altarium, pro quibus exercendis quemcumque posset Episcopum sibi benè visum convocare, & assumere, ut constat ex pontificio ipsius diplomate, dato in sum. num. 21. Ita, quod ab Ordinarii jurisdictione Monasterium arguatur exemptum, ut ponderavit Rota in una Rossanensi exemptionis 20. Aprilis 1640. in §. Præterea fuit consideratum coram Reverendissimo Salamantino, sequendo Glossam in cap. ultim. vers. permittimus de poenit. & remiss. ac doctrinam Innoc. in rubr. de Cler. peregr. Quinimodò abdicatam quamcumque legem tum diœcesis, tum jurisdictionis ab Ordinario, & Monasterium ab utraque exinde solutum, firmat Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 24. sub num. 135. Barbof. de potest. Episc. alleg. 105. num. 65. quos aliis præterea recensitis sequuta fuit Rota in una Montis Cassinensis jurisdictionis 27. Martii 1651. in §. secundo quod chrisma coram Rev. P. D. Bichio. Exinde verò nec dici posse censebant iidem Domini virtutem immemorabilis exclusam, dum præscriptio, ac privilegium non adveriantur ad invicem, sed famulantur, adeoque potest utrumque deduci, & allegari, ad textum in cap. auditis de præscript. cap. cum persone ibique Glof. in vers. monitos de privil. in 6. Lannar. conf. 94. num. 1. & 2. & aliis relatis iuribus respondet Rota in Toletana decimarum 16. Martii 1648. in §. exhibitio verò privilegiorum coram R. P. Dom. Celso, ubi quod ad majorem cautelam privilegia censentur expressa, & in Astoricensi decimarum 1. Julii 1612. in §. adverterunt coram Rev. P. Dom. Bichio. Et propterea jure merito Sacra quoque Congregatio Concilii ab antiquo declaravit, Abbatem hunc habere omnimodam jurisdictionem Episcopalem, & proprium territorium, juxta congregandi Synodum, indicendi concursum, & Sacramentum Chrismatis conferendi, quæ declaratio fuit confirmata a S. M. Sixto V. & desuper expeditæ fuerunt literæ confirmatorie sub fel. rec. Gregorii XIV. sum. num. 6.

Ex quibus bonum jus ipsius Abbatis desumi posse Domini censuerunt, nec non etiam ex pluribus collationibus minorum Ordinum ab ipso peractis, ac dimissorialibus literis ad favorem subditorum expeditis, exhibitis in sum. num. 1. & 2. de ejusdem possessione constare, in qua manutentionem pariter decreverunt ex dispositione textus in §. retinenda insit. de interd. leg. un. Cod. uti possid. leg. 1. §. hoc interdictum ff. eod. tit. Menoch. de retin. remed. ult. num. 16. Rota dec. 242. num. 1. par. 7. recent. Et ita altera tantum parte, &c. Hactenus Rota Romana.

Idipsum post Sac. Concilium adstruit Sanchez lib. 7. consil. moral. cap. 1. dub. 21. ubi post plura concludit, decretum Concilii Tridentini d. cap. 10. sess. 23. loqui solum de Abbatibus, & Prælatibus non habentibus plenam jurisdictionem Episcopalem, quibus competit ex jure communi dare dimissorias; sed de quibusdam, qui absque hac plena jurisdictione, non ex vi juris communis, sed ratione alicujus peculiaris privilegii, vel præscriptionis reverendas concedebant. Et ita hodie post Tridentinum ait, plures Abbates, & Abbas de Alcala la Real, & alii illas conferunt, non obstante dicto decreto, & multi Episcopi illas admittunt. Et sic quod post Tridentinum possint prædicti Abbates reverendas concedere, tenet Aragon. 2. 2. quæst. 88. art. 12. vers.

quarta conclusio, ubi id posse supponit, & Henriquez lib. 10. de Sacram. Ordin. cap. 23. num. 3. in com. lit. H. videtur censere esse probabile, dicit enim esse litem sub Iudice, an possint.

- 14 His tamen non obstantibus, tenendum est, Abbates hujusmodi nequaquam posse post S. Concilium Tridentinum suis subditis secularibus literas dimissorias concedere. Ut id clarissime constet, proferenda sunt verba dicti cap. 10. sess. 23. quæ sunt hujusmodi: *Abbatibus, ac aliis quibuscunque quantumvis exemptis, non liceat in posterum intra fines alicujus diocesis consistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec ipsi Abbates, & alii exempti, aut Collegia, vel Capitula quæcumque etiam Ecclesiarum Cathedralium literas dimissorias aliquibus Clericis secularibus, ut ab aliis ordinantur, concedant: sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus, quæ in hujus Sanctæ Synodus decreto continentur, ad Episcopos, intra quorum diocesis fines existant, pertineant, non obstantibus quibusvis privilegiis, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

- 15 Per hoc decretum confirmatur dispositio cap. Abbates §. nec eis de privil. lib. 6. & ampliatur, ut non modo procedat in Abbatibus, sed etiam in aliis quibuscunque exemptis, etiam nullius diocesis. Restrigitur verò, quatenus per illum textum, Abbates poterant conferre tonsuram iis, in quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, sed post Concilium requiritur, quod tonsurandi per Abbates sint illorum subditi, non solum ratione jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed etiam ut sint Regulares. In his autem casibus, in quibus Abbates possunt de jure communi, vel ex Concilio tonsuram, & minores Ordines conferre, intelligendum est, si modo fuerint benedicti, & Presbyteri, dict. cap. cum contingat de etat. & qual. Et cum hoc decretum ex S. Congregatione intelligatur tam de Prælati regularibus, quam secularibus exemptis, & ordinariam jurisdictionem habentibus respectu Clericorum secularium subditorum, Archimandritam Ordinis S. Basilii, habentem plenam jurisdictionem in suis subditos, & Præpositum Pisciensem, ordinariam jurisdictionem habentem, insuper & populum, & territorium sibi subditum, a quovis alio divisum, & Leonis privilegium de ordinandis subditis quoad majores, Clericos secularibus, sibi subditis nec ordines conferre, nec dimissorias concedere posse dictum fuit, cum hujusmodi Clerici quoad Ordines, & dimissorias Episcopi, intra cujus fines Prælatorum Ecclesiæ sunt, jurisdictioni subjiciantur, de quo si non constet, aut litigetur, & sic intra nullius fines existant, non excluso Episcopo litigante, ad viciniorum talis facultas devolvitur, & vicinitas ex Ecclesia, non territorio attendenda est.

- 16 Idem decisum de Archidiaconi ratione sui districtus, & de Capitulis, quæ in aliquo territorio jurisdictionem privative ad Episcopum habent, eidemque subiaci legi dictum fuit post longam discussionem Monasterium Cavenense, & Cavense, non obstantibus privilegiis, & quod habeant territorium distinctum a quacunque diocesi, quod fuerint dioceses, quod habeant immemorabilem usum mithræ, & baculi, & utramque jurisdictionem pleno jure, & quasi Episcopalem. Et Cardinali Urbinati, obtinentes Abbatis in Castro Durantis, nullius diocesis, nec intra fines alicujus existentes, exemptas, quarum Commendatarii subditis literas dimissorias concedere, ordines conferre, & Sacramentum Confirmationis administrare consueverant, si fuisset Episcopi, aut aliis Episcopis demandare id ipsum servandum necessarium fuit, nisi Regulares subditi sint. Abbati verò, & perpetuo Commendatario Monasterii S. Mariæ Ordinis S. Benedicti nullius diocesis, a jurisdictione Episcopi exempto, & Sedi Apostolicæ immediate subiecto, cui etiam ex privilegio Apostolicæ commissæ fuit cura, regimen, jurisdictio, & omnimoda administratio dicti Monasterii in spiritualibus, & temporalibus cum potestate ejusdem Monasterii personas corrigendi, castigandi, & visitandi propria auctoritate, cum jam sit decisum, Superiores Regulares dimissorias ad Ordines concedere posse Regularibus sibi subiectis, si constet Monasterio, & Monachis speciali privilegio a Sede Apostolica facultatem concedendi dimissorias personis regularibus dicti Monasterii pro omnibus Ordinibus nominatim esse tributam, licere dimissorias literas concedere, dictum fuit.

- 17 Occasione autem Gubernatorum Ecclesiæ Lauretanæ, qui ante Concilium concedere dimissorias ad Ordines beneficiatis illius Ecclesiæ consueverant, statutum est nec Gubernatoribus, nec Dignitatibus talem facultatem con-

cedendi habere. Constat ergo Abbates, & Prælati inferiores nullo modo posse dimissorias ad Ordines concedere, sed si hi sint intra fines alicujus diocesis, subditi eorum ab Episcopo, intra cujus fines sunt, dimissorias accipiant; si verò sint nullius, ab Episcopo viciniori. Advertendum tamen, fuisse decisum ex hoc decreto non tolli foundationem.

Pœna autem concedentium hujusmodi dimissorias est suspensio officii, & beneficii ratione jurisdictionis spiritualis, non autem temporalis, & hanc suspensionem solus Papa relaxare poterit, & cum talis suspensio non possit ex delicto occulto provenire, quando quidem actus dimissorialium per publicas literas, & Notarii subscriptionem fieri soleat, Episcopus vigore cap. 6. sess. 24. Concilii Trident. quoad eam nunquam dispensare poterit. Sed num Vicarius Capituli, qui sede vacante literas dimissorias ad Ordines concessit intra duos menses a die vacationis, & is, cui concessæ fuerunt, eis usus non fuit, inciderit in pœnam dicti decreti caput. 10. sess. 23. de reformat. & incidisse fuit dictum. Nam quoad concedentem, per quem non stetit, actus fuit perfectus.

Sed audiamus D. Fagnanum in cap. Significasti de offic. Archid. a num. 17. qui rem hanc fusè, & accuratè resolvit, & rationibus S. Rotæ Romanæ, ac aliorum solide respondet. Ille igitur sic ait. Decretum Concilii Tridentini in dict. cap. 10. sess. 23. cum statuatur, ut Abbatibus, & aliis quibuscunque intra fines alicujus diocesis consistentibus, etiam si nullius diocesis, vel exempti esse dicantur, non liceat cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores Ordines conferre, nec literas dimissorias concedere, aperte includit Abbates, & inferiores illos, qui jurisdictionem quasi Episcopalem, & ordinariam habent.

Nam si sequamur opinionem Archidiaconi, & Jo: Andreæ asserentium, inferiorem Prælaturam posse præscribere territorium separatum a diocesi Episcopi, si sequamur opinionem Ostiensis, & Antonii de Butrio existimantium, non esse possibile, ut inferior acquirat territorium ut separatum ab Episcopo, ita ut faciat caput in eadem Civitate, seu diocesi, sed ad hoc requiri privilegium Papæ, qui solus Potest hoc concedere, ut per Abb. in cap. Cum contingat num. 18. de for. compet. illud tamen certissimum est, ad constituendum Prælaturam in statu nullius diocesis, si ex immemorabili præscriptione, si ex privilegio, necessariò requiri, ut habeat jurisdictionem Episcopalem in Clerum, & populum, excluso Episcopo; per hoc enim interior efficitur Ordinarius cum territorio separato a quacunque diocesi, ut tenet Glof. in Clem. 1. §. Volumus in vers. diocesani de for. compet. Gemin. post Joan. de S. Georgio in cap. 2. col. 4. atque ibi etiam Anchar. sub num. 10. lib. 6. Glof. pragmaticæ sanctionis tit. de annuis vers. in diocesi. Tunc enim territorium separatur a diocesi Episcopi, & fit proprium Abbatis, quando privilegium nedum eximit, sed etiam tribuit jurisdictionem secundum Joan. Andr. in capit. nimis circa med. de jurejur. Anchar. in cap. postulasti sub num. 4. de for. comp. Abb. in cap. Si cut unire de excess. Præl. & in Clem. diocesani de vit. & honest. Cler. Rota decis. 207. in fin. par. 2. div. Quamobrem dum Concilium decernit, ut Abbatibus etiam nullius diocesis, non liceat tonsuram, & minores Ordines conferre, vel dimissorias concedere, nisi suis subditis regularibus, perinde est, ac si expressè id prohibuisset Abbatibus, jurisdictionem ordinariam, & Episcopalem habentibus privative ad Episcopos. Idem omnino important esse nullius diocesis, & habere proprium territorium separatum a diocesi Episcopi secundum Glof. sam præallegatam in dict. Clem. 1. de for. comp. & ibi Cardinalem in 1. quest. num. 2. Imol. num. 38. Vital. n. 4. & Abb. num. 15. territorium verò sine omnimoda jurisdictione privative ad Episcopum ab inferioribus Prælati acquiri non potest secundum Geminianum, & alios supra citatos.

Non obstat decisio Rotæ in causa Salamantina jurisdictionis. Nam præterquamquod loquitur in suo speciali casu consuetudinis a Sede Apostolica confirmatæ, ulterius cum de illa actum esset in Sacra Congregatione, & compertum esset, eam non esse conformem decretis Concilii Tridentini, & declarationibus hac de re editis, Sacra Congregatio, facta relatione Sanctissimo, iussit, eam non imprimi. Unde factum est, ut decisio illa non habeatur inter decisiones impressas Cardinalis Seraphini. Neque applicatur doctrina Glof. quod consuetudo Abbatum concedendi dimissorias non censetur sublata per posteriorem Constitutionem. Siquidem Concilium in fine dicti cap. 10. sess. 23. expressè derogavit non solum privilegiis, sed & consuetudinibus etiam

dis literas dimissorias concedere? S. Congregatio censuit quoad cap. 10. sess. 23. dimissorias dandas esse a solo Episcopo, sed quoad cap. 11. sess. 25. de Regular. cum Monachi in eo Oppido utramque jurisdictionem spirituales, & temporales exerceant, non posse Episcopus visitare.

34 Rursus Cardinalis Urbani, obtinens Abbatis S. Laurentii in Campo, & Castri Durantis nullius diocesis intra fines alicujus diocesis non consistentes, exemptas, quarum Commendatarii subditis literas dimissorias concedere, & ordines conferre consueverunt, dubitavit, an idem & ipse facere posset? Sacra Congregatio censuit, non posse, sed hoc jus spectare ad Episcopum, intra cujus diocesis fines Abbatis consistunt, etsi intra nullius fines existant, vel id non constet, ad vicinorem, nisi Regulares subditi sint.

35 Item censuit, Abbatem regularem nullius diocesis intra alicujus diocesis fines non consistentem, territorium separatum, & utramque jurisdictionem habentem in Parochos, & parochianos, habentem etiam spontaneam renunciationem Episcoporum a Sede Apostolica confirmatam, non posse minores ordines Clericis secularibus conferre, nec dimissorias concedere, sed harum concessionem spectare ad Episcopum vicinorem, non autem ad Episcopos, qui cessant.

36 Demum addam & ipse hoc decretum ejusdem S. Congregationis Concilii. Sacra Congregatio Cardinalium, Concilii Tridentini Interpretum censuit, Priorem, Abbatem, aliumque Episcopo inferiorem, etiam si jurisdictionem ordinariam, quasi Episcopalem habeat, non posse literas dimissorias suis subditis secularibus concedere, sed id pertinere ad Episcopum, intra cujus diocesis fines consistunt, vel si nullius diocesis fuerint, ad vicinorem Episcopum, ad eumque spectare eisdem personis ordines conferre, atque ad hanc Ordinum collationem, ubi promovendos qualitatibus requisitis idoneos esse compererit, devenire posse, etiam absque testimonio, & fide eorum Superioris. Quod si Episcopus maluerit ipsius Superioris testimonium, & fidem ante collationem ordinum requirere, debere utique eas dare Episcopo requirenti. Ad dignoscendum verò, quis sit vicinior Episcopus, attendendam esse vicinitatem Cathedralis Ecclesiae, atque Abbatis, Prioratusque, non autem territorii, Plane nulli Episcopo licere in locis Abbatis, Prioratus, alteriusque loci nullius, rite aliquos ordinare sibi subditos, vel alios literas dimissorias suorum Ordinariorum habentes, nisi de licentia Abbatis, vel Prioris, quasi Episcopalem jurisdictionem habentis.

37 Hoc ipsum etiam declaravit saepius S. Congregatio super Episcopis, ac Regularibus, quæ censuit subditis nullius diocesis non posse concedi dimissoria a Prælato loci, vel ejus Vicario, immò neque a Vicario Apostolico, sed ab Episcopo viciniori, ut in Putiniensi 16. Januarii 1596. in Nullius Carpeni 15. Decembris 1603. & 22. Novembris 1604. & 14. Junii 1606. & in Nullius Altamuræ 9. Augusti 1604.

38 Cui sententiæ adstipulantur præ cæteris Diaz. in prædic. crim. ibique Salzed. cap. 26. vers. sine licentia, Ledesma. in sum. Sacram. de Ordin. dub. 11. Navar. lib. 1. consil. tit. de tempor. ordinat. conf. 22. Vivald. in append. ad candelabr. cap. 8. num. 13. Henriquez lib. 14. de irregul. cap. 18. num. 2. in comment. lit. P. in fine, Rodriq. tom. 2. sum. cap. 10. num. 6. concl. 6. Et secundum ipsam intelligenda sunt, quæ tom. 2. conf. 26. atque alibi docui quoad concessionem dimissoriarum.

CONSULTATIO LX.

A quo, & quomodo succurri debeat Ecclesiæ, vel ædibus parochialibus, si refectione indigeant? Ubi quantum Parocho sit assignandum pro sua congrua sustentatione?

1 Sacrum Concilium Trid. sess. 21. cap. 7. de reformat. hac in re ita decernit: Parochiales Ecclesias, etiam si juris patronatus sint, ita collapsas refici, & inflaurari procurent ex fructibus, & proventus quibuscunque, ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus. Qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt, in illorum defectum, parochianos omnibus remediis oportunis ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur cum facultate tam dictas parochiales, quam alias Ecclesias dirutas in profanos usus, non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, convertendi.

2 Ex quibus verbis infert Zypæus lib. 3. consul. can. de paroch. consul. 4. §. quo itidem, quod congrua portio de decimis, reparatio autem Ecclesiarum de omnibus Ecclesiasticis proventus fiat. Super his Laymann. lib. 4.

tract. 2. cap. 13. num. 10. ita discurre: Ad patronum spectare, ut ædes sacræ, & parochiales reparentur. Quæ tamen non ipse suis sumptibus efficere debet, sed nisi proprii redditus pro Ecclesiæ fabrica deputati sint, vel loci consuetudo aliud obtineat, ipsimet beneficiati, seu ministri ex superfluis redditibus contribuere debent juxta cap. 1. de Eccles. ædif. canon. decernimus 10. quest. 1. Quod si ministris redditus superflui non suppetant, sed solum necessarii, tum ante omnia attendendum est, ad quem proventus parochiales, videlicet decimæ perveniant, atque is ipse, five patronus sit, seu qui jus præstandi habet, five alius quisquam ad ædium reparationem tenetur juxta cap. de his 4. extrav. de Eccles. ædif. Cum enim commoda & proventus ex parochia accipiat, æquum est, ut & onera necessaria sustineat. Si nec per hunc modum subveniri possit, in defectum Parochi, & Patroni ad Episcopum pertinebit curare, ut si fieri possit alio modo provideatur, verbi gratia, per unionem beneficiorum. Vel denique parochiani compelli possunt ad subveniendum, cum enim ibi divina percipiant, obligantur ad refectionem Ecclesiæ arg. cap. si Episcopus 6. de Offic. Ord. in 6.

Paulo aliter Andr. Vallenf. in paratit. jur. can. lib. 3. tit. 48. §. 2. de Eccles. ædif. vel repar. ad Ecclesiarum reparationem imprimis eos teneri tradit, ad quos consuetudo, statuta, & conventiones hoc onus transmittunt. Cessantibus autem his, reparationem Ecclesiæ fieri debere ex ea portione, quæ a jure, vel consuetudine ad fabricam deputata est; si nulla sit assignata, vel non sufficiat, interpellandum esse Prælatum, qui decimas percipit, eo quod non sit ferendus, qui lucrum amplectitur, & onus ei annexum contemnit; prædictis non sufficientibus, Episcopum, & beneficiatos in eadem Ecclesia pro rata suorum beneficiorum, & fructuum conferre debere, deducto eo, quod ad victum, & vestitum decentem est necessarium; si nec ista sufficient, recurrendum esse ad populum, qui ibi sacramenta percipit. Duo alia remedia præscribit idem ibi num. 6. ubi videri potest.

Maximil. Faust. in cons. pro ær. clas. 12. cons. 16. ord. 4. 898. aliquot conclusiones & declarationes super hac questione tradit. Et in primis ad reparationem vocandos eos dicit, ad quos consuetudo hoc onus transmittit, arg. cap. ad Apostolicam 42. extr. de Simon. Nicol. Everrad. jun. cons. 35. num. 6. lib. 2. Cessante consuetudine, statuto, seu dispositione speciali reparationem de portione ad fabricam Ecclesiæ deputata fieri debere per d. can. decernimus 10. quest. 1. item Faust. cons. 16. ord. 899. Card. Tulch. lit. F. concl. 3.

Ad ædificationem siquidem, vel reparationem Ecclesiarum parochialium extra voluntatem liberam, tenentur, quando necessitas id postulat, qui eas ex titulo possident ex bonis ipsarum, si superint, vel saltem eatenus conferent, si Ecclesiæ fabricæ portio assignata non sufficiat, ut eorum exemplo cæteri parochiani excitentur cap. 1. & cap. 4. de Eccles. ædif. Erat porro olim una pars reddituum ex quatuor reservata fabricæ canon. præf. can. unio 10. quest. 3. d. can. deservimus 10. quest. 1. can. de redditibus 12. quest. 2. cum similibus. Quod si nulla pars reddituum fuerit assignata, vel destinata fabricæ Ecclesiæ, neque Parochus habeat ex bonis ejusdem Ecclesiæ, quod deductis sumptibus in cultum Dei, & ejus victum, superint, si parochiani solent contribuere, servanda est consuetudo, ut per Ostiens. in sum. tit. de Eccles. ædif. si nulla sit, cogendi erunt contribuere quia eorum causa, & utilitas agitur, & satis contribuit inops eorum proprius presbyter, cum labore pro illorum subist salute. Sic iussit Deus, ut populus contribueret ad ædificationem, ornatum, & necessaria Sanctorum, Exod. cap. 25. 36. & 38.

Porro redditus, ac proventus Ecclesiæ, inter quos etiam decimæ numerantur, non tantum pro victu ministrorum, sed etiam pro reparatione Ecclesiarum sunt destinati, & hoc onus prædictis redditibus, proventus, ac decimis ita annexum est, ut eum sequatur, qui eorum ulum, fructum, perceptionem, & commoditatem habet, Faust. loc. cit. §. Ex jure. Si decimæ, & fructus Ecclesiæ, deductis necessariis alimentis Prælati, seu ejus, qui illos percipit, non sufficient, Ecclesiam parochialem Rector illius reparare tenetur, Concil. Trident. sess. 21. cap. 7. omnesque Clerici beneficiati pro rata fructuum, & beneficiorum conferre debent cap. de his ubi Abb. DD. de Eccles. ædif. cap. fin. extr. de his, quæ sunt a major. par. Faust. loc. cit. cons. 18. ord. 900. per rationem, quia Clericus habens beneficium æquiparatur usufructuario, Doctores in cap. præf. 9. de offic. Ord. in 6. capit. requisiti 15. extr. de testam. canon. duo sunt 11. quest. prim. Usufructuarius autem ex fructibus bona con-

conservare *lib. 7. §. hactenus 2. ff. de usufruct.* Et suis sumptibus sartatecta præstare tenetur *leg. cum 7. C. de usufr.* Quod est intelligendum quoad mediocres, non vero graves reparationes, *Fault. concl. 19. §. atque huic.* Hinc volunt, si Ecclesia ab hostibus sit destructa, Episcopum, Prælatum, & Rectorem ad reparationem non adstringi, idem *conf. 18. in fine.*

7 Quid si hæc omnia non sufficiant, vel Rector est pauper, nec habeat redditus sufficientes beneficii? In subsidium populus ad contributionem vocatur, *Concil. Trident. dist. cap. 7. sess. 21.* Zypæus loco mox citando *§. nam ad laicos*, cujus interest, ut Tempia divino cultui dicata reparentur, & ministris Ecclesiæ de honesta sustentatione provideatur, *Fault. conf. 19. ord. 991.* qui *conf. 10.* ad longum examinat, an tiores in parochia prædicta, & fundos possidentes, collectari possint.

8 Ex dictis infert Zypæus *lib. 3. conf. can. de paroch. conf. 4.* gradus ita observandos esse, ut ante omnia beneficia uniantur, cui si locus non sit, succedant alii modi a Concilio relati, & aliis locum non esse, quam si per beneficiorum unionem id fieri non possit, excipiendo Curata, & regularia, non tamen tot, & talium, quin Parochus oneribus pridem incumbendis satisfacere possit.

9 Itaque post remedium unionis primo loco primitiæ, secundo decimæ, tertio collectæ, denique alia quæcumque commodior ratio tentanda est. Ita enim Concilium conditionatam, non liberam facultatem præbet. Ex quo sequitur, quod ad decimas non sit perveniendum, si sufficienter primitiæ, & quod ad symbola, nisi excussis Ecclesiasticis proventibus perveniri non possit invitis parochianis, & laici conveniri non possit, quam si proventus definit Ecclesiastici; quia populo ob spiritualem curam onus decimarum est impositum. Unde quando illæ sufficiunt, rursus non potest gravari, Zypæus *ibid. §. nam cum*, qui ad marginem notat, quod decimæ penes laicos existentes aut immunes sunt, aut subsidiariæ tantum. Et in contextu tradit, plerisque Doctores adstruere, decimas a laicis possessas omnino esse liberas, cum tanquam bona patrimonialia eademque immunitate possideantur. Et hac ipsa de causa Concilium *Trid. dist. cap. 7.* proventus ab Ecclesia promanantes in onus vocare, ut feudales laicorum decimæ secernantur. Idem ibidem in fine tradit, Prælatos singulos ad ratam, quæ decimas colligunt æquali jure, alium autem in contributionem vocari non posse ob decimas, quas laico jure, & ut domini temporales partem possidet.

10 Idipsum tenet Vallenensis loco supra citato *num. 4.* ubi inter cætera ait, quod decimæ feudales in manu laica ante Concilium Lateranense existentes, sint immunes ab onere reparandarum Ecclesiarum, & alendorum Parochorum, non tamen illæ, quæ Dominum aliquem Ecclesiasticum agnoscunt nisi Ecclesiasticus eas teneat in consequentiam bonorum laicorum, quorum pars sunt, aut ab iis dependent. Idemque putat Zypæus loco citato *§. & quia* obtinere in decimis a laicis ad Ecclesiam reversis, & pro fundatione Monasteriorum sacrorum, anniversariorum ex deputatis. Nam quoad hæc onera censei adhuc penes laicos esse, & perinde a contributione eximi debere, ac si laici eas obtinerent. Confer eundem Zypæum *resp. 3. de congr. port. paroch. & Vicar. num. 6.* ubi prædictorum aliam rationem reddit.

11 Inter plures autem decimas idem Zypæus *§. qua ratione* existimat novales prius Parocho addicendas esse, & ad congruam portionem possessoribus excutiendas *arg. cap. 2. §. ubi autem, & §. fin. de decim. in 6.* quia propriæ parochorum sunt *cap. quoniam 13. extr. de decim.* & si diversis temporibus decimæ sint ab Ecclesia parochiali avulsæ, illas ante alias apprehendendas, quæ ultimò avulsæ fuerunt per rationes ibidem ex jure civili deductas. Idem ibidem *§. Quod si*, determinat quoque illam quæstionem, si ex decimis aliis, quæ jam olim laicis obvenerint, aliquæ Parochis specialiter quasi pro alimentis destinatæ sint, postea ad alias manus pervenisse reperiantur, quod hæc speciales adhuc præ aliis congruæ portioni Parochi attribuendæ sint.

12 Quantum autem Parocho sit assignandum, respondet Zypæus *lib. 3. conf. can. de paroch. conf. 3.* Concilium Tridentinum dedisse Ordinariis facultatem indeterminatam ad necessitates congruè tolendas, seu, ut in rectore loquitur *sess. 24. cap. 13.* quod pro illius, aut parochiæ necessitate decenter sufficiat, unde congruè sustentari, & commodè jure Episcopalia solvere *cap. 2. §. 2. de decim. in 6.* & hospitalitatem teneri possit *capit. de monachis 12. extrav. de præb. quo & ipse, & hic* sufficienter possint habere suæ sustentationis solatium, id, quod arbitrio Ordinarii committitur *sess. 7. cap. 5.* usque ad tertiam, majorem, vel minorem partem fru-

ctuum, computatis omnibus, etiam incertis emolumentis, & aliis obventionibus communiter percipi solitis, siue in pecunia, siue in fructibus, aut re stabili. Idem ibidem circa finem ait, hortum parochialem, anniversaria, & quælibet accidentia esse computanda. Idem *conf. 4.* ita taxandam putat congruam, ut nec Parochis necessaria defint, neque Monasteriis, & piæ causæ, quibus unio, & concessio facta est, nimium patiantur. Cum quo concordat *Fault. clas. 12. conf. 17. §. Et quamvis*, ubi ait, quod ratio habenda sit dignitatis, & conditionis Prælati, qui decimas percipit, ne uno, eodemque tempore, aut amplius, quam oportet, istiusmodi reparationibus prægravetur. Et adducit ibidem aliquos, volentes, quod tertia pars fructuum ad hæc deputanda sit *argum. leg. ne splendidissima 11. C. de operib. public. & l. fin. C. de vestigalib.*

Quantum autem beneficiatis relinquendum sit, quoniam tributum vocatur, tradit idem *Fault. conf. 18. §. quantum.* Plura de eo, quanta portio Parocho assignanda docet *Rebuff. in tract. de congr. port. quæst. 8. num. 9.* ubi refert, in Curia quartam partem fuisse adjudicatam. Ipse tamen putat aliquando plus, aliquando minus, prout judici videbitur, separandum, eo quod non possit certa dari doctrina, qui fructus requirantur ad sustentationem beneficiati. Concilium Tridentinum *sess. 7. cap. 7.* deputare jubet tertiam partem fructuum, aut majorem, vel minorem arbitrio ipsorum Ordinariorum. B. Pius V. reprehendit illos Ordinarios, qui modum ita excesserunt, ut parum, aut nihil ex fructibus, redditibus, & proventibus parochialium Ecclesiarum sic unitarum Monasteriis, collegiis, aliisve locis piis remanserit, & voluit, ut portio congrua non minor esset scutis quinquaginta, nec major centum, referente eodem Zypæo *lib. 3. resp. 3. de congr. Paroch. & Vicar. port. num. 10.* ut ne desit Parocho, vel Vicario, quod necessarium sit, nec id patronis auferatur, quominus oneribus sibi incumbendis possint satisfacere, quia propterea uniones factæ sunt. Adeoque respici debent redditus, & onera non tantum parochialis Ecclesiæ, sed ejus etiam loci, cui ipsa unita fuit. Idem ibidem *num. 11.* refert, quid in hanc portionem imputandum sit, & quid in ejus assignatione considerandum *Rebuff. a num. 62.* cum aliquot *seq. qui num. 81.* quærit, in quibus rebus hæc portio assignanda sit. Similiter & Zypæus *num. 13.* ubi ex mente B. Pii V. Pontificis assignationem fieri posse ait, in quota fructuum pecunia numerata, feudo, seu alia re stabili. Conferatur idem *lib. 5. de jurisdict. Eccles. c. 36. num. 6. & 7. & lib. 3. cap. 18.*

Qualiter autem arbitrium in hujusmodi taxatione sit moderandum, conjice ex infrascripta declaratione. An fructuum portio constituenda parochialium Ecclesiarum vacaturarum Vicario curam exercenti quovis ad novam institutionem deveniatur, referri debeat ad solam ipsius sustentationem, quotam, aut ipsorum vacantium annuum valorem, vel ad ipsius Vicarii qualitatem? S. Congregatio censuit, ad hæc omnia esse referendam. Rursus censuit a datione Coadjutoris Vicario insufficienti, & a congrua assignatione dari appellationem devolutivam tantum, & de gravaminibus videndum in secundo judicio.

Ex dicto autem decreto *cap. 7. sess. 21. Sac. Congregatio* censuit in Maricana. Episcopus parochiales Ecclesias dirutas restaurari, aut transferre curare debet, servata forma præcisa hujus decreti.

Tudertina. Quando Ecclesia diruitur, onus missarum in matricem Ecclesiam transferendum est, in eaque expensis Ecclesiam dirutam possidentis erigi debet altare sub nomine Ecclesiæ dirutæ. Cæmeterium autem ad locum vicinum, prout magis populo placuerit transferre debebit, in eoque ossa mortuorum transportari.

Ipporgensi. Sequestrum faciendum ab Episcopo super fructibus Ecclesiæ causa reparationis debet relaxari saltem pro ea parte, quæ ad necessarium victum ipsius Parochi requiritur.

Polensi. Ecclesiæ labentes, & propè cadentes, quæ nullius sunt redditus, Civitatum sumptibus Episcopi hortatu refici debent 22. Junii 1570.

Mediolanensi. Episcopus Ecclesias dirutas, siue parochiales, siue alias profanare valet. Item ruinas Ecclesiæ profanatæ in usus etiam profanos, non tamen sordidos, convertere poterit. Item pecunias ex dictis ruinis redigendas in utilitatem Ecclesiæ convertere curabit 24. Januarii 1573.

Circa profanationem quando, & quomodo sit facienda, vide Synodum Placentinam editam anno 1588. Acta S. Caroli, Gavantium in prax. visit. & alios.

CONSULTATIO LXI.

An, & quatenus a morum correctione detur appellatio etiam quoad Regulares? Quomodo Concilii Tridentini decreto super hac re derogetur? Et an, & quatenus causa Clerici committi possit iudici seculari?

Quoad morum correctionem ita decernit S. Concilium Trident. sess. 24. cap. 10. de ref. Episcopi, ut aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere in omnibus iis, quæ ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, jus, & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi juxta canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diocesis sue utilitate, necessaria videbuntur. Nec in his, ubi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibito, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut judicata fuerint, quoque modo impediatur, aut suspendatur.

In quo decreto fusè, ac specialiter declaratur, quod fuit sancitum sess. 13. cap. 1. §. in causis visitationum; & sess. 22. cap. 1. v. nec appellatio, nihil tamen derogando supradictis decretis. Regula autem est. In causis correctionis non datur appellatio, nisi corrigens excedat modum per textum in cap. ad nostram de appell. Quia remedium appellationis non ideo est inventum, ut alicui a Religionis, & Ordinis observantia exorbitanti, idest, quasi per cæcitatem mentis devianti, debeat in sua nequitia patrocinium exhibere, cui concinit cap. reprehensibilis, ibi: Ne Religiosi cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui, & Capituli disciplinam appellare præsumant. Et ob eandem rationem non admittitur recusatio, cap. cum speciali, ubi id notant Innoc. Offens. Joan. Andr. & alii de appell. Gloss. fin. in d. c. ad nostram, & Guidopap. n. 2.

Et si enim textus in d. c. ad nostram loquatur in Regularibus, inspecta tamen mente vindicat sibi locum etiam in aliis subditis, prout illum Doctores communiter intelligunt, ut Innoc. post princ. Off. nam. 3. Bald. num. 2. Abb. num. 7. & 8. Alex. de Nev. num. 13. & seqq. Præcipue tamen in Regularibus hoc est observandum, quia in eis viget peculiaris ratio propter obedientiam, & regularia instituta, in d. cap. reprehensibilis de appell. Concordat cap. licet, & cap. irrefragabili de offic. ord. & c. pervenit 1. de appell. Remedium namque appellationis non ad defensionem iniquitatis, sed ad præsidium innocentiae est institutum, ut legitur in c. cum specialis §. porro de appell. Unde hanc regulam, quod a correctione legitima non appellatur, generaliter ponunt Gloss. fin. & Off. ubi supra Cardinal. Bald. Abb. & alii omnes in principio.

Hæc autem regula declaratur, ut procedat quoad effectum suspensivum tantum, ut satis innuunt verba dicti c. irrefragabili de offic. ord. his verbis: Executionem ipsorum nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, & sancitur in Tridentino Concilio d. cap. sess. 22. & d. cap. 10. sess. 24. Quod verò ad effectum devolutivum admittitur appellatio etiam a correctione, ut patet ex alio ejusdem Concilii decreto, nempe ex cap. 1. sess. 13. ubi statuitur, ut in causis visitationis, & correctionis ab Episcopo, seu illius Vicario ante definitivam sententiam ab interlocutoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur. Nec Episcopus, seu Vicarius appellationi hujusmodi, tanquam frivola deferre teneatur, nisi gravamen hujusmodi per definitivam sententiam, reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit. Quibus verbis aperte admittitur in causis correctionis licere appellare post definitivam sententiam, vel antea, si gravamen sit irreparabile. Hoc autem intelligi debet quoad effectum devolutivum, non autem suspensivum. Et ita S. Congregatio Concilii hoc decretum intellexit, & conciliavit cum præallegatis decretis c. 1. sess. 22. c. 20. sess. 24. Nam consultata, an in causis visitationis, & correctionis appellari possit, post definitivam, respondit posse, ita tamen, ut appellatio non suspendat executionem, ut sancitum est c. 10. sess. 24. & c. 1. sess. 22. Item consultata, an decretum c. 10. sess. 24. sustulerit appellationem devolutivam, censuit non sustulisse devolutivam, sed suspensivam tantum. Et quamquam Episcopus id faciat, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, prout habetur in dict. c. 10. tamen cum jurisdictione jure suo ordinario ei etiam ante Concilium competere, non impedire appellationis devolutivam ad Metropolitanum. Et quoad

dandam copiam actorum attinet, servanda esse decreta c. 3. sess. 13. & c. 20. sess. 34. Secus verò quando Concilium, non utitur illa dictione. Et quia non potest Episcopus prætextu, quod sit Apostolicæ Sedis delegatus, declinare jurisdictionem Metropolitanam in casibus illis, in quibus ante Concilium tanquam Ordinarius poterat uti eodem jure, eademque potestate, ut S. Congregatio censuit. Quare licet Episcopi possint visitare tanquam Sedis Apostolicæ delegati, non impeditur tamen Archiepiscopus in casibus a jure, & a Concilio permisis, quin appellacionem recipiat ad effectum devolutivum, non tamen suspensivum. Et iterum suborta dubitatione, an in materia correctionis, ubi Episcopus etiam sine processu, & sine scriptis in carcerem conjicit suos subditos, & tenet diu carceratos, possit Metropolitanus cognoscere de excessu in corrigendo, si carcerati appellaverint ad eum, censuit posse, dummodò interim non impediatur, aut suspendatur executionem eorum, quæ ab ordinario decreta fuerint.

Distinguendum igitur est, quod ad effectum devolvendi appellatio permittitur a definitiva, vel interlocutoria, habente vim definitivæ dict. cap. 1. sess. 22. & cap. 1. sess. 13. Sed ad effectum impediendi executionem non permittitur, ut in dict. cap. 10. sess. 24. & cap. 1. sess. 22. de quibus in dict. cap. licet de offic. ord. & dict. cap. ad nostram de appell.

Cæterum si Prelatus regularis excederet modum in corrigendo, tunc liceret subdito appellare quod ad utrumque effectum. Et ita procedit textus in cap. de priore de appellat. & in cap. super questionem §. nos autem de offic. deleg. Sicut appellatur ab exequutore, cum modum excedit cap. quod consultationem in fin. de re judic. a quos alias appellari non potest c. novit. eod. can. Ei qui §. sunt quorum 2. quest. 6. & notat Gloss. fin. in dict. cap. ad nostram, Innoc. in princ. ubi ait, hodie non esse differentiam inter Regulares, & alios, inter correctionem, & alium processum, cum semper liceat appellare si excedat, seu gravet per textum in c. licet de offic. ord. & c. inquisitionis de accus. Unde inferitur, ut si Prælati in causa visitationis, seu correctionis procedat servata tela judiciaria, liceat appellare etiam ad effectum suspensivum, ut colligitur ex d. c. irrefragabili in princ. ibi: nisi formam in talibus excesserint observandam, de offic. ord. & tenent in dict. c. ad nostram, Tancredus, & Vincentius, & post eos Jo. Andr. n. 6. in gloss. ult. ubi ait, posse Monachum, sicut & Clericum appellare, si correctio fiat in forma judicii. Estque mens Gloss. ult. in dict. c. ad nostram & Off. num. 8. dum inquirunt idcirco a correctione non posse appellari, quia fit ad poenitentiam, & extra formam judicii, innuentes per hoc fecus dicendum esse, si procedatur servato ordine judiciario.

Et hanc sententiam probavit S. Congregatio Concilii, 7 Consulta enim, an cum Episcopus, servata tela judiciaria, fert sententiam definitivam contra delinquentes, habeant locum decreta Concilii de visitatione loquentia, & præcipue decretum cap. 10. sess. 24. adducit appellatio ad effectum suspensivum nullatenus debeat admitti, etiamsi sententia lata fuerit ad puniendum delictum blasphemiae, vel adulterii, Sac. Congregatio censuit, appellatione correctionis morum non comprehendere correctionem, seu poenitentiam, quando Episcopus judicialiter processit, cognovit, & pronuntiavit. Et ex ejusdem Sac. Congregationis sententia Gregorius XIII. hoc generale decretum edidit. In causis visitationis, & correctionis appellari potest post definitivam ita tamen, ut appellatio non succedat executionem, prout in d. c. 10. sess. 14. sancitum est, & dict. c. 1. sess. 22. Quod si Episcopus completo processu, formato judicio, servatis servandis, prout juri fuerit, procedat, veluti ex causa blasphemiae, & adulterii, aut restitutionis fructuum beneficiorum ob non recitatum Officium divinum, & similia, non habent locum hæc decreta.

Quia correctio, ultra quod videtur respicere tantum 8 ea, quæ concernunt regulam, & institutum Ordinis d. c. ad nostram de appellat. ubi Abbas, videtur etiam sentire Concilium c. 1. sess. 22. ubi exprimendo, quibuscumque criminibus Ecclesiasticis, tamen requirit etiam illud, ut fiat extra formam judicii, & ad poenitentiam, Gloss. in d. cap. ad nostram, ibique Ancharanus, Butrius, Imola, Geminianus, traditque Abb. in c. Si quis contra Clericum in repet. num. 50. & in c. Cum contingat num. 39. de for. comp. ubi constituit differentiam, an Episcopus processerit correctionaliter, vel judicialiter, Cardinal. in Clem. Si Romanus in princ. de prob. D. Anton. in sum. p. 2. de correct. Condemnare autem blasphemum, vel adulterum est punire delictum, non corrigere mores. Et quamvis dict. c. 10. sess. 24. utatur verbo puniendi, & sic extra poenitentiam, & utatur etiam

etiam verbo *judicata*, & sic etiam in forma iudicii; tamen quia loquitur de visitatione, & correctione, ad visitationem, & correctionem debent referri. Ideoque si Episcopus in criminibus judicialiter processit, admittendam esse appellationem etiam ad effectum suspensivum, censuit S. Congregatio.

9 Sed num poterit Episcopus visitans tanquam suspectus recusari? Sac. Congregatio censuit, non posse, nec cum generalem visitationem aggreditur, nec cum ad specialem descendit, si modò sine strepitu, & figura iudicii procedens penas imponat delictorum non ordinarias, sed eas tantum, quæ morum emendationem, & correctionem respiciunt, modumque corrigendi non excedat. Ita etiam censuit 6. Octobris 1588. his verbis. Congregatio Concilii censuit, decretum *cap. 10. sess. 24.* non habere locum quoad appellationem, quando Episcopus compilato processu ad poenam ordinariam procedit, & quod tunc suspectus allegari poterit, & dabitur appellatio.

10 Eadem S. Congregatio Concilii declaravit super *dist. cap. 1. sess. 13.* quod appellatio carcerati sine processu potest cognosci, dummodò non impediatur executionem correctionis.

11 In causis, in quibus prohibetur appellatio per hoc decretum, si de facto appelletur, Iudex appellationis non potest etiam sine præiudicio cursus causæ principalis cognoscere de gravamine, a quo appellatum fuit, nec mandare, ut ad effectum prædictum sibi transmittantur acta.

12 Ab indebita carceratione appellari potest, & appellationi deferendum est. Carceratus autem non debet per Iudicem appellationis, nisi causa cognita, relaxari.

13 Brundusina. Appellatio a correctione non est admittenda per Metropolitanum ante definitivam sententiam, etiam si Metropolitanus acta solummodò videre velit expensis appellantis.

14 Eadem. Appellatio a definitiva in causa correctionis rei, non suspendit executionem.

15 Nicoterensi. In causis, in quibus prohibetur appellatio a Concilio post definitivam, appellari potest, sed huiusmodi appellatio non impedit executionem.

16 Porro hisce Tridentini decretis non derogatur per commissionem, nisi de eis specialis mentio fiat, itaut oporteat de illis specialem mentionem facere, ut per Doctores communiter apud Sanchez *de matrim. lib. 3. cap. 27. num. 7.* Cum enim correctio morum inducta sit in favorem animæ, ac in honorem Dei, est privilegiata, ut notant Panvin. *quest. 1. num. 6.* & *quest. 10. num. 1.* Mar. Anton. *lib. 1. resol. 209. num. 5.* Et id eod non censetur illi derogatum per generalia verba, nisi de ipsa fiat expressa mentio. Quia in generali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset in specie concessurus, cum mens Principis nunquam præsumatur approbare factum, reprobatur a lege juxta regulas juris.

17 Posito tamen, quod Pontifex expressè in supradictis Concilii Tridentini decretis derogaret, & causam committeret Iudici merè sæculari, validè id fieri, asserunt communiter Doctores apud Delben. *de Immunit. Eccles. cap. 10. dub. 11.* Quod observari in praxi testatur, sed an licitè, dubitat, Suarez *lib. 4. de immunit. Eccles. cap. 29.* ait, manifestum esse, posse quemlibet Clericum de licentia Summi Pontificis huic privilegio renunciare, prout in *cap. 2. de for. compet.* tradit Panorm. Indeque argumentum sumit, quia Pontifex potest delegare laico causam spiritualem juxta *can. illud 10. quest. 3.* & de purgatione Episcopi in causa criminali idem desumitur ex *can. Mennam 2. quest. 5.*

18 Ratio autem est, quia Summus Pontifex habet potestatem dispensandi in toto jure canonico etiam præcipiente, ac determinare, vel ex parte mutare privilegium jure divino concessum, quod respectu Pontificis non includit præceptum, ut nunquam mutetur. Item quia Pontifex potest suam jurisdictionem communiter laico, præsertim in causis temporalibus, etiam si id ad personas Clericorum pertineat. Hoc tamen rarissimè facit Pontifex, quia per se non decet statum Clericalem. Unde etiam constat, necessariam esse causam, & satis gravem, ut Pontifex facultatem hanc rectè, ac legitime concedat, cum ad omnem dispensationem communis juris, ut licitè fiat, necessaria est causa. Ergo multò magis in hoc jure, quod gravissimum est, & statum ipsum clericalem generatim respicit, adque jus divinum pertinet, vel illi est conjunctissimum.

19 Id confirmat Delbene *cap. 4. dub. 13.* Quia cum immunitas Ecclesiastica sit in maximum bonum Ecclesiæ, & forsan etiam de jure divino, non potest Summus Pontifex sine iusta, & rationabili causa dictæ immuni-

tati aliquatenus renunciare, cum non sit ei data potestas in destructionem, sed solum in ædificationem, alioquin irrita erit renunciatio, & si facta fuerit, revocari debet.

20 Addi etiam potest ratio satis congrua. Quia si commissio causæ clericali Iudici laico admittenda esset, vel id fieret propter gravitatem criminis, vel propter levitatem. Hoc posterius nemo dixerit; quia leviora peccata facilius possunt per proprium Iudicem Ecclesiasticum cognosci, ac puniri. Crimina verò graviora Clericorum magis necessarium est non tractari a laicis, immodò neque cognosci, aut sciri, si fieri posset. Et præterea per Ecclesiasticum Iudicem possunt sufficienter vel curari, vel vindicari. Quod si ad hoc fuerit necessaria potestas sæcularis, non idcirco debet iudicium talium criminum sæcularibus committi. Multò enim convenientius est, ut ipsi se non intromittant, donec vocentur, & ut requisiti ab Ecclesiastico Iudice auxilium suum impendere teneantur juxta *cap. ut fama de sent. excomm. Fas enim non est*, exclamant Theodosius, & Valentinianus Augusti, *ut divini muneris Ministri temporalium potestatem subdantur arbitrio*, *leg. ultim. de Episcop. & Cleric.*

CONSULTATIO LXII.

An, & quatenus regulares abjurantes de levi in S. Officio Inquisitionis reddantur inhabiles ad gradus, & dignitates Religionis? Ubi non vulgò aliqua effata de abjuratone, de abjurante, deque Regularibus ad materiam S. Inquisitionis pertinentia.

Negant Freytas in *abbat. ad tract. de confess. sollicit. quest. 24. num. 70.* Roderic. a Cugna *eod. tract. quest. 23. num. 22.* Souf. *eod. argum. tract. 2. cap. 16.* Henriquez *lib. 13. cap. 56. §. 1. in Glos. lin. L. Rodriquez tom. 3. quest. reg. 24. num. 70.* Garzia *de benef. tom. 2. par. 11. cap. 10. num. 87.* alique apud ipsos, idque etiam si abjurassent de vehementi. Ratio autem est, quia irregularitas non est imponenda, nisi fuerit expressa in jure. In nullo autem jure exprimitur, abjurantes de levi esse irregulares.

21 At nihilominus hodie tenendum est, huiusmodi Regulares abjurantes etiam de levi reddi inhabiles ad omnes Religionis suæ gradus, & officia per decretum Urbani VIII. editum in Congregatione S. Officii Inquisitionis die prima Octobris 1626. his verbis: *Sanctissimus D. N. iussis de causis animum suum moventibus, decrevit, & statuit, ut in posterum Regulares omnes cujuscunque Ordinis, Religionis, Societatis, & Instituti, quibus pro delictis ad S. Inquisitionis Officium spectantibus, penitentiae genus aliquod impositum fuerit, salutaribus penitentis exceptis, eo ipso ad omnes Religionis suæ gradus, & officia inhabiles censeantur. Et deinceps, etiam si penitentiae tempus expleverint, vel gratiam receperint, ad illa tamen promoveri nullatenus possint, nisi prius obtenta a S. D. N. vel ab hac Sac. Congregatione coram Sanctitate sua habenda, speciali, & expressa rehabilitationis gratia. Alias promotio qualibet nulla sit, & promoventes ipsi privationem suorum officiorum, ac præterea vocis adive, & passivæ ipso facto incurrant, ad quæ restitui, nisi ab eodem S. D. N. vel ab eadem Sac. Congregatione coram Sanctitate sua habenda non possint. Præsens autem decretum omnibus Religionum superioribus intimare mandavit idem S. Dom. N.*

22 Et ita tenent post hoc decretum Peyrin. in *Constitut. 9. Pauli V. §. 2. num. 29.* Carena *part. 3. tit. 12. §. 4. num. 14.* Pistachius *de superstit. part. 2. cap. 25. numer. 78.* Alphons. de Leon. *de offic. & potest. Confes. tom. 2. resol. nam. 211.* Delbene *de offic. S. Inquis. part. 1. dub. 171. per. 2. num. 13.* Cum igitur id exprimitur in adducto decreto, non est amplius de hoc disputandum, sed parendum.

23 Effata de abjuratone. Abjuratio de violenti non datur, nisi in casu capitali cum contumacia, & reducitur ad abjuratorem de vehementi. Neque in S. Officio est amplius in usu.

24 Abjuratio de levi imponitur minori decem, & octo annorum, qui aliàs propter delictum abjurare debuerat de vehementi.

25 Abjuratio minuitur tortura.

26 Non imponitur iis, qui traduntur Curiae sæculari.

27 Abjuratio de vehementi non declarat quempiam hæreticum, neque impedit, quominus Dignitatem consequatur. Neque reddit abjurantem inhabilem ad beneficia, neque efficit illum irregularem. Si verò extet aliquod statutum particulare, ne quis de aliquo crimine suspectus admittatur ad Canonicatum, vel ad beneficia,

vel Dignitates, id quidem efficit ex vi Statuti, non abjuratōnis.

- 9 Abjuratōni publicæ interessentibus conceditur Indulgentia.
- 10 Super tabulato, vulgò palco abjuratōnis, Judex secularis non sedet cum Judicibus, & Officialibus S. Officii, sed separatim.
- 11 Publicè abjurans non producat alio habitu indutus, nisi suo solito, licet sit relapsus, aut tradatur Curia seculari.
- 12 Sive abjuret de formali, sive de vehementi teneat candelam accensam in manu.
- 13 Abjurans tanquam hæreticus formalis non admittitur ad officia publica, & honores, & admissus removeatur, nisi doceat de dispensatione.
- 14 Abjurans de formali debet gestare habitellum, nisi sit spontè comparens.
- 15 Abjurans de formali, & postea habilitatus ad beneficia, Canonicatus, & dignitates, potest obtinere Canonicatum in Cathedrali, non obstante statuto prohibente, ne quis de aliquo crimine suspectus, aut læsæ majestatis, vel alius levis opinionis eligatur in Canonicum.
- 16 Si de levi abjuraverit, potest ei permitti audire Confessiones, nisi aliud ei obstitit impedimentum, vel nisi in sententia fuerit suspensus, aut propter delictum in Confessione commissum fuerit pœnitentiatus.
- 17 Qui pluries abjuravit de formali sub ficto nomine ob lucrum, est fustigandus.
- 18 Qui abjuravit de vehementi, non est hæreticus formalis, cum iterum debeat abjurare de vehementi.
- 19 Regulares venientes ad Urbem sine obedientia suorum Superiorum pro denunciando in S. Officio, quamprimum examinantur, & si nihil pertipens ad S. Officium, aut minus deposuerint, detinentur in pœnam per sex menses in carceribus S. Officii. Illi verò, qui vagantur sub prætextu deponendi, in carceres conjiciuntur, & sic puniti remittuntur obedientia suorum Superiorum.
- 20 Regularium missiones in Regnum Japonicum sunt a Generalibus Ordinum, & qui mittuntur, præmonentur in Lusitania, deinde Goæ, ac inde proficiscuntur in Japonem, nec faciunt iter per Indias occidentales, nec ab aliquo accipiunt iter, quod facere debent.
- 21 Regulares accedentes ad Indias per Insulas Philippinas tenentur observare Breve Pontificium, hoc est, quod fiat iter per Lusitaniam. Contra verò hoc Breve conceditur licentia eundi per aliam viam, sed tamen tenentur servare iter ipsius præscribendum a Rege Hispaniarum.
- 22 Episcopus Japoni non potest assignare Provinciis sibi benè visis Regulares accedentes ad prædicandum Evangelium in illis partibus, ut occurratur discordiis, neque habere super eis jurisdictionem, sed illæ Religionis visitandæ sunt ab alio Episcopo vicino.
- 23 Superiores Regulares non possunt contra suos subditos inquisitos de causis ad S. Officium spectantibus procedere juxta Constitutionem Pauli V. quæ incipit *Romanus Pontifex*, alioquin incidunt in pœnas in illa contentas.
- 24 Regulares non possunt adire Monasteria Monialium ad illas alloquendum etiam si sint Vicarii Sac. Officii, dummodò non agatur de re ad Sac. Officium pertinente, sine licentia Episcopi, vel Sac. Congregationis Regularium.
- 25 Regulares non possunt accedere ad partes Vallis Tellinæ absque licentia Episcopi Commensis.
- 26 Quicumque Regulares quorumvis etiam Mendicantium Ordinum, qui pro tempore ad Officium S. Romanæ Inquisitionis pro quocumque fidei negotio recurrint, seu confugerint, vel in eo testimonium veritatis perhibuerint, aut alias quomodolibet denunciaverint, nequaquam a suis superioribus per quinquennium continuum a die recursus, seu denunciationis hujusmodi molestari, vel ex quacunque causa, vel quæsito colore pœnitentari possunt, nisi prius ab ipsis Superioribus de illorum causa, vel excessibus prætensis, ac de debitis propterea pœnis, seu pœnitentiis eisdem imponendis Eminentiissimi Cardinales Inquisitores certiores facti fuerint, & ab ipsis desuper responsum. Verum id non videtur esse amplius in usu.
- 27 In Regularium causis pertinentibus ad S. Officium, in quibus de validitate, seu invaliditate professionis agi contigerit, Episcopi, seu Inquisitores causam nullitatis, seu invaliditatis professionis absque interventu Superiorum eorundem Regularium, & alias non servatâ forma a S. Concilio Tridentino præscripta, cognoscere, & judicare possunt, ac valent.
- 28 Prælati regulares, alii quoque habentes quasi jurisdictio-

nem Episcopalem, possunt procedere in causis S. Officii contra suos subditos seculares, dummodò habeant territorium separatam, & exemptum a jurisdictione Episcoporum.

Regulares tenentur post receptas denunciations certiorum reddere Sac. Inquisitionem sub pœnis, ac censuris in dicta Constitutione *Romanus Pontifex* contentis.

Regulares superiores contra suos subditos morantes in locis, in quibus hæreses impunè grassantur, & in quibus non exercetur per Ordinarium, vel Inquisitorem S. Officium, procedere possunt.

Regulares publicantes Indulgentias sine licentia Ordinarii, vel excedentes modum in illis publicandis, puniuntur ab Ordinariis.

Regulares cujuscunque Religionis admitti possunt ad administrandam curam animarum, durante necessitate Sacerdotum secularium.

Regularium Superiores curent, ne Confessarii Monialium sibi subjectarum concionentur in loco, ubi audiunt earum confessiones.

Superiores regulares tenentur ex Conventibusolvere alimenta suis subditis carceratis. Quod si conventus sint ita pauperes, ut nequeant hujusmodi expensasolvere, illasolvere debent Provinciæ, sin minus Religio. Qui verò non habent proprios redditus, vivuntque ex elemosynis, easolvere non tenentur. Curent tamen Inquisitores in hujusmodi casibus, ut Conventus, vel Provinciæ subministrant carceratis dietim victum, vel expensas cibarias. Quod verò ad processus, & alia acta nihil exigendum, sed de suo Sac. Officiumolvere debet.

Superiores Ordinum tenentur quolibet anno publico documento docere S. Congregationem, se publicasse decretum Constitutionum spectantium ad Sac. Officium. Sufficit tamen, quod fides publicationis præsentent Inquisitori, cui subjacent. Illud verò tenentur publicare in Capitulis Generalibus, & Provincialibus, non autem particularibus. Fides publicationis hujusmodi ultra montes exhibere debent Nunciis Apostolicis, sufficitque subscriptio Superioris Conventus, & duorum testium.

Regulares retinentes scripta fortilega damnantur ad triremes per decennium, privantur voce activa, & passiva, & abjurant juxta facti qualitatem, itaut ad talem pœnam inclusivè damnari possint plus, minusve juxta delictorum, personarum, ac temporum, scandalique resultantis, & aliarum circumstantiarum qualitatem, dummodò talis pœna excedatur.

Regulares inservientes S. Officio, dum sunt in actuali servizio occupati, sunt exempti a choro.

Regularium Superiores tenentur restituere habitum suis subditis habilitatis ex gratia S. Congregationis a trimembris, non obstante decreto Capitulari prohibente, ne amplius recipiantur ad Religionem ii, qui ad triremes fuerunt damnati. Quod quidem non habet locum in hoc casu.

Jesuitæ possunt in Hispania, & Lusitania imprimere libros absque illorum missione ad Urbem, ut revideantur, dummodò non tractent de gratia efficaci, & de aliis controversiis hujus temporis in materia jurisdictionis Ecclesiasticæ, nec adversentur doctrinæ Div. Thomæ, vel etiam sit dubium, an sit secundum illius doctrinam.

Non habent amplius facultatem absolvendi ab hæresi in foro conscientia. Hujusmodi enim facultatem a Gregorio XIII. ipsis concessam, revocavit Sixtus Quintus.

Neque habent facultatem absolvendi eos, qui non satisfaciunt S. Officio.

Morantes in Regno Syonarum possunt uti alba in parte anteriori aperta, & planeta, etiam ab uno latere aperta.

CONSULTATIO LXIII.

Cajus procuratorem constituit ad contrahendum suum nomine matrimonium cum Seja. Interim Cajus cogitur a suis parentibus, qui volebant hoc matrimonium contrahi, ad suscipiendum Sacrum Subdiaconatus Ordinem. Unde mox, ut a molestiis paternis liberaretur, supponens matrimonium nondum fuisse contractum, deliberavit dictum Ordinem Subdiaconatus suscipere. Sciens postea matrimonium per procuratorem contractum fuisse tribus antea diebus ante susceptionem Subdiaconatus, pœnituit Ordinem suscepisse, & matrimonium consumavit.

2 *Queritur quas penas incurverit in Ecclesia latina? quid in Ecclesia græca? ubi stricte differentia inter dictas Ecclesias; an ipsi injungendum sit præceptum non petendi debitum, sed solum reddendi? Et quid de promotis ad minores ordines?*

3 Principio certum est, quod ligamen matrimoniale reddit irregularem hominem in Ecclesia latina, itaut durante eo vinculo non possit ad Ordines promoveri per textum in *cap. conjugatus, de convers. conjug.* utque nec primam tonsuram recipere debeat, alias peccat mortaliter *cap. nullus de temp. ordin. in 6. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 38. num. 6.* In Ecclesia Græca non est irregularis conjugatus, sed potest promoveri ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consenserunt, *can. alter 31. d. c. Syracusana 28. d. cap. Cum olim de Cler. conjug. Sanchez disp. 21. num. 4. & seqq. Laymann de Sacram. Ordin. cap. 11. num. 9. & nos alibi.*

4 Et quidem possunt Lectores, & Cantores in Ecclesia Catholica etiam impune uxores habere ex *can. Apostolorum 25.* & generaliter in minoribus Ordinibus constitutos infra Subdiaconatum ad matrimonium pervenire non est prohibitum. In Subdiaconatu, & aliis majoribus est prohibitum, & si de facto pervenerint, uxores dimittere, & poenitentiam agere per suspensionis, & excommunicationis sententiam compelluntur *cap. 1. de Cler. conjug. lib. 3. matrimonio nullo existente, & constituta poena privationis beneficiorum, cap. sane 4. cap. diversis 6. cod. tit. can. presbyterum 28. d. cap. 1. & 2. qui Clerici, vel vovent. matrim. lib. 4. tit. 6. can. placuit cum similibus ferè tota 32. dist.*

5 Apud Græcos Orientales variatum est. Neque enim illi, ut diximus, votum castitatis in sacris ordinibus admiserunt, & ideo uxoriati apud illos sunt Sacerdotes, ut habetur in historia Tripartita *lib. 2. cap. 14. & in can. Nicæna Synodus 11. dist. apud Sozomenum lib. 1. c. 22. Nicephor. Calixt. l. 8. cap. 19.* Statutum, & apud eosdem Græcos aliquando, ut Sacerdotes abstineant ab uxoribus tantum sacrificii causa ex forma legis antiquæ in Synodo quadam *6. cap. 13. can. quoniam Romana 13. sub 31. dist. licebat & retinere uxores ante promotionem acceptas. Aliter in Ecclesia Occidentali servatum juxta can. fin. 31. dist.*

6 Justinianus autem in *§. sed, & si quis de nupt. novel. 22. cap. 42.* lectori, & cantori nuptias permittit, alios autem Clericos contractis nuptiis cadere Sacerdotio statuit. Et in *§. unde sancimus cap. 44. ejusdem novel. 22.* tradit conditionem marito ab uxore impositam capiendi relictum, si uxorem duxisset, deficere adveniente Sacerdotio, nempe quod per illud omnis spes uxoris ducendæ evanescat.

7 Poterant tamen, & ex Imperatorum Grecorum legibus ordinari laici in Presbyteros, Episcopos, Diaconos, aut Clericos, qui uxorem legitimam duxissent virginem, eamque unicam, sed ordinati Subdiaconi, Diaconi, vel Presbyteri, cum non haberent uxores, nullam uxorem accipere post ordinationem poterant, & si de facto accepissent, deiciebantur a Clero, Episcopusque, qui id fieri permisisset, ab Episcopatu detrudebatur *§. Clericos cap. 12. & §. si autem 14. novel. 132. de Sanctis Episcop. d. §. sed & si quis cap. 42. de nupt. in novel.*

8 Et cum eadem distinctione idipsum statuit Leo Cæsar *novella 2. & 3.* in qua emendatur ejus temporis, quæ ibi refertur, consuetudo, siue corruptela, qua licebat post adeptum Sacerdotium intra biennium, non ultra, uxorem ducere, statutumque in perpetuo esse debere cœlibatu eum, qui non habuisset uxorem, cum ad Sacerdotium ordinatus fuisset. De qua re nos alibi uberius.

9 In Ecclesia Latina similiter Sacri Canones antiquorum Patrum prohibent in Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum ordinari quemquam, nisi prius emisisset votum perpetuæ castitatis, *can. 1. cum sex sequentibus sub 28. dist. D. Gregorius lib. 1. epist. 42. dum scribit Petro Subdiacono, & lib. 8. epist. 40. Neapolitanis nobilibus, & Clero, Innocentius Secundus in Concilio Romano cap. 5. in Concilio Toletano cap. 1. in Toletano 4. cap. 6. in Arelateni 2. & in Arelateni 3. cap. 2.*

10 Aliquando & Ecclesia Romana, antequam votum castitatis esset pro hujusmodi Ordinibus definitum, permisit ex laicis uxorem virginem accipientibus ordinari viros probos, vel in Diaconos, vel Subdiaconos, vel Presbyteros, vel Episcopos juxta dictum Apostoli requirentis in ordinato, ut esset uxoris unus vir, *1. ad Timoth. 3. v. 2. & 4. & c. 4. v. 1. 2. & 3. & ad Titum cap. 1. v. 6.* Attramen eisdem post ordinationem ob ministerium sacrum abstinere a concubitu illarum iussit, & separavit, non quidem vinculum conjugale, aut ef-

fectum, sed commixtionem, & thorum. Nec consequenter eos admisit, nisi & ipsi in proposito venissent servandi castitatem, *can. præterea placuit 7. & can. 5. de Syracus. 13. in princ. & in §. quia ergo 18. d. Ubi & explicat Gratianus, constitutum in laicali habitu, & in minoribus Ordinibus potuisse habere uxorem, & filios; & si postea ex consensu uxoris continentiam professus fuisset, potuisse, & Subdiaconatum, Diaconatum, & Presbyterigradum adipisci. Sicque consensus uxoris jam habitæ requisitus, & ut ipsa quoque voveat castitatem perpetuam, quamvis in sæculo relinquatur, *can. Episcopus 77. dist. Nisi uxoriatus ordinatus esset Episcopus, quo casu uxor ejus teneretur ingredi Religionem, cap. sane de convers. conjug. Vide cap. quod a te de Cler. conjug. quod laudare, & probare videtur Justinianus §. neque autem cap. 5. quomodo oporteat Episcop. novel. 5. Facitque can. Eos ad Sacrificia 32. dist. can. Quoniam in Romani ordinis 13. eadem 31. dist.**

Neque in his casibus relictae uxori licebat alteri se in matrimonio copulare ex Concilio Aurelianensi *1. cap. 15. can. Quia sunt 10. & seqq. si se cuiquam 28. dist.* Eodem separati ab uxoribus ob Sacerdotium non sunt contemnendi Sacerdotes uxoriati, neque prætextu Religionis uxorem abdicere licet, *can. 5. Apostol. & ex Concilio Gangrensi cap. 4. can. penult. 32. dist.*

Addit & Gratianus in *d. canon. Syracusana 13. §. 12. fin. 18. dist.* Neocæsariensem, & Ancyranam Synodos emendatas fuisse, quæ non rejiciebant in talibus ordinibus non voventes castitatem, *can. Presbyter, can. Diaconi ead. 28. d. Illud enim, inquit Gratianus, Neocæsariensis, vel Ancyranæ Synodi, vel ex tempore, vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco, quia utraque Synodus Orientalis est, & Orientalis Ecclesia non suscipit generale votum castitatis; hoc tamen diligenti observatione custoditur, ut post adeptum Sacerdotium, defuncta prima uxore, cum qua Sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.*

Potest tamen promoveri in Ecclesia Latina conjugatus cum consensu uxoris voventis continentiam, vel ad Religionem transeuntis, ut *d. cap. conjugatus de convers. conjug. Sanchez disp. 39.* Et in iis casibus, quibus marito licitum est divertere ab uxore per separationem quoad thorum, & habitationem, invita uxore, ob adulterium, vel sævitiam, vel hæresim uxoris, dummodo divortium sit factum absolute, perpetuo judicio Ecclesiæ, Sanchez *lib. 10. disp. 11. num. 16. & disp. 18. num. 48. & disp. 15. num. 22.*

Primò igitur, promotus ad Ordines etiam Sacros, invita uxore, in casibus non permixtis, potest ab uxore revocari, si illa non ratum habuit, nisi ipse matrimonio non consummato, velit Religionem approbatam ingredi, & in ea solemniter per tria vota essentialia profiteri. Et ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad Sacros, matrimonio nondum consummato, admonere. Quod si ingredi nolit, cogi potest ab uxore ad consummandum matrimonium, sed, ea uxore præmoriante, ipse in Sacris ordinatus non potest aliam ducere uxorem, ut per *Extravag. Antiquæ de vot. & Sanchez dict. disp. 38.*

Secundò, promotus ad Ordines Sacros, invita uxore, in casibus non permixtis, amittit jus petendi debitum, sed tenetur reddere. Certi namque juris est conjugatum non posse ad Ordines Sacros promoveri absque uxoris suæ licentia text. in *d. cap. Conjugatus de convers. conjug.* etiamsi matrimonium non fuisset consummatum, ut in *d. Extravag. antiquæ de vot.* Quod si ordinatus, uxore contradicente, vel nesciente, potest ab ea revocari, & ille tenetur ei reddere debitum, licet exigere non possit, ut per *d. Extravag. antiquæ, ibique Glos. ult. & Glos. in can. Agathosa v. debeas 27. quæst. 2. D. Thom. in 4. dist. 37. quæst. 1. art. 2. ad 1. Paludan. quæst. 1. art. 1. num. 9. D. Anton. 3. part. tit. 1. cap. 8. ad fin.* Et Doctores communiter. Ratio autem est, quia vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier juxta ea, quæ tradit *Glos. ult. in d. Extravag. antiquæ.* Et quia quod suum erat, scilicet debitum petere, maritus vovete potuit, sed non alienum, scilicet non reddere, *can. Una 33. qu. 5. quam rationem assignat Glos. in d. can. Agathosa v. debeas 27. quæst. 2.*

Non obstante, quod ad susceptionem Subdiaconatus fuerit adstrictus a parentibus, atque adeò videtur coactè illum suscepisse, ac proinde non teneri ad continentiam, ut per *cap. majores de baptis.*

Nam non solum videtur fuisse coactus conditionaliter, seu causativè, non autem absolute, seu præcisè, ut distinguitur in *d. cap. majores §. Item queritur, & in c. sanis de his, quæ vi met. caus. & per D. Thom. in 4. d. 29.*

d. 29. q. 1. art. 1. Atque adeo tenetur ad continentiam, & reddere tantum, non autem petere. Quia in actibus, in quibus requiritur plena libertas, ut in matrimonio, cap. Cum locum de spons. & in voto c. 1. de regul. coactio conditionaliter non attenditur, ut c. Cum dilectus de his, que vi met. caus.

18 Sed etiam, quia metus omnis videtur fuisse purgatus, cum postea accesserit ad ordinationem cum animo deliberato suscipiendi Subdiaconatum. Metus enim, & coactio purgantur per liberum consensum supervenientem, ut per Ostiens. in d. c. majores num. 38. ut 1. conditionaliter, Jo: Andr. in fin. Henrich. Boic. num. 7. in fin. Butr. num. 8. & DD. communiter. Atque adeo amittit jus petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanchez de matrim. disp. 38. num. 22. & lib. 9. disp. 35. num. 25. Guttier. de matrim. cap. 96. per text. in cap. quidam, & cap. placet de convers. conjug. ibique Canonistæ.

19 Quare poterit hujusmodi viro hoc præceptum, sive monitio fieri, quatenus ita decernatur in allegatis iuribus in poenam suæ temeritatis, in voti castitatis decem-tiam.

20 Tertiò, hic promotus extra casus a jure permisso est irregularis ex delicto, adeo quod neque soluto matrimonio possit in susceptis ministrare, nec ulterius promoveri, nec beneficia obtinere, d. Extrav. antiquæ de vot. Sanchez dist. disp. 49. num. 2. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 14. nam. 28. & alii. Verum ad has poenas incur-rendas requiritur dolus, seu scientia, vel ignorantia affectata, quia textus loquitur de præsumptibus. Neque procedit, si matrimonium fuit irritum, Sanchez ibidem num. 3. & 4. Super hac autem irregularitate, & inhabilitate dispensare potest Diocesanus Episcopus, si taliter promotus postea Canonicè Religionem ingrediatur, & in ea profiteatur, verbi gratia soluto matrimonio, aut cum consensu uxoris, seu aliis in casibus a jure per-missis supra relatis, ut patet ex eadem Extrav. antiquæ de vot. & ex Sanchez d. disp. 49. num. 8. cum ibi ad-ductis.

21 Promotus verò ad minores Ordines, constante matri-monio, extra casus a jure permisos, secundum aliquos est irregularis, si Episcopo infcio, seu impedimentum hujusmodi non advertente promotus fuerit, ut tenet Sayr. lib. 6. cap. 14. cum Majolo. Sed contraria senten-tia est verior, nullam poenam esse in jure latæ senten-tiæ contra taliter promotum, ut per Sanchez ibid. num. 9. Et quamvis Bulla Sixti V. 91. quæ incipit Sandum statuerit contra sic promotos poenam suspensionis latæ sententiæ, tamen illa Constitutio fuit abrogata a Cle-mente VIII. Const. sua 40. ut notat Sanc. eo loco n. 10.

22 Si autem conjugatus efficiatur Clericus, & actu fer-viat Ecclesiæ, & incedat in habitu, & tonsura, duo tantum habet privilegia, Canonis, & fori Ecclesiastici in causis criminum, non autem Privilegium exemptionis ab oneribus quoad bona, neque beneficia potest ob-tinere ex S. Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. de reform. Sanchez d. lib. 7. disp. 46. num. 1. & Garz. par. 2. de be-nef. cap. 2. num. 16. & nos alibi prolixè.

23 Ordinatus verò in Sacris, vel minoribus, constante matrimonio, vel ordinatus in minoribus ante contra-ctum matrimonium, potest cogi ab Episcopo instante adhuc uxore, ut habitum Clericalem dimittat, quia potest talis habitus uxori scandalum, seu aversionem generare, ut per c. Joannes de Cler. conjug. & Sanchez lib. 9. de matrim. disp. 3. num. 9. Et tunc omnino erit privatus Privilegiis Clericalibus, ut per Sanchez, & Garziam locis allegatis cum Tridentino d. cap. 6.

24 Episcopus autem, aliuvè Prælati confertens primam tonsuram viro conjugato, incurrit suspensionem a col-latione primæ tonsuræ per annum unum, ut in cap. fin. de temp. ordin. in 6. Non tamen procedit hæc poena con-tra promoventem conjugatum ad minores ordines secun-dum veriore sententiam per Glof. ibi v. dumtaxat, & Gemin. traditque Suarez de censur. disp. 31. sect. 5. num. 3. contra Sylvestrum, Sotum, S. Antoninum, & alios, quos sequitur Filliuc. tract. 9. num. 84. Et hæc suspensio est reservata Papæ intra annum. Poterit tamen, si ca-sus sit occultus, absolvi Episcopus a suo Confessario, si ei ipse det talem facultatem vigore Sacri Concilii Tri-dent. sess. 24. cap. 5. de ref.

25 An autem conjugatus Sacrum Subdiaconatus, vel Diaconatus, aut Presbyteratus Ordinem suscipiens sine uxoris suæ licentia, & in casibus non permissis, præter dictas poenas sit de hæresi suspectus, atque adeo punien-dus sit ab Inquisitoribus, negandum videtur; quia sic-uti quando recipit Ordines cum licentia uxoris, vel in casibus permissis, licitè agit. Transiit enim a statu con-jugali sine ejus destructione ad statum Clericalem me-liorem, ac perfectiorem, ac proinde nulla ex hoc pot-

est oriri suspicio hæresis, quæ tantum ex facto illicito deducitur. Hoc autem non est illicitum, nam jura, & Doctores id concedunt, ut d. cap. conjugatus de convers. conjug. & Sanch. d. lib. 7. disp. 38. alique; pariter quan-do recipit ordinem sacrum sine licentia uxoris. Nam licet prohibeatur id facere ex d. cap. Conjugatus, & ex cit. Extravag. antiquæ de vot. sitque reus peccati morta-lis ob injuriam uxori suæ irrogatam, cui de jure præ-judicium afferre non potest; neque debet quoad debi-tum conjugale, cum sine illius consensu nequeat vove-re continentiam, non ideo tamen infert injuriam Sa-cramento Matrimonii, aut Ordinis. Quia non est con-tra fidem quod sint hæc duo Sacramenta debito ordine in uno, eodemque subiecto, nimirum quod facer Ordo subsequatur matrimonium, non matrimonium Ordinem Sacrum ex definitione Sacri Concilii Trident. sess. 24. can. 9. prohibentis transitum ab Ordine Sacro ad ma-trimonium, non a matrimonio ad Ordinem Sacrum. Neque continentia Ordini sacro annexa repugnat ma-trimonio, ut constat in matrimonio tantum rato, & constante sine copula. Solùm igitur fit injuria uxori, cujus dumtaxat jus læditur per maritum suscipientem Ordinem Sacrum sine illius licentia; quod nullatenus arguit suspensionem hæresis.

Neque obstat, quod, si cogatur vir promotus in fa-26 cris, redire ad consortium conjugale, teneatur uxori pe-tenti reddere debitum. Ex quo videtur afferre injuriam Ordini Sacro habenti annexam continentiam; nam ex hoc nullam affert injuriam Ordini. Non enim petit, sed tantum reddit, quod alteri debet, inservitque uxo-ri ex debito, non autem ex incontinentia.

Nulla igitur alia poena hujusmodi promotus puniri 27 debet præter eam, quæ in d. Extravag. antiquæ contine-tur. Quæ ea est, ut ne matrimonio quidem soluto quo-ad thorum, & cohabitationem in suscepto Ordine mi-nistrare, neque ad superiores Ordines promoveri possit, nec aliquod beneficium, vel officium Ecclesiasticum eum obtinere valeat.

Verum his minimè attentis, hujusmodi conjugatum, 28 & promotum ad Sacrum Ordinem, sive absque consen-su, sive cum consensu uxoris suæ, nisi in casu, quod ip-sa Monasterium spontè ingrediatur, ibique professionem emittat, esse suspectum de hæresi, atque adeo punien-dum ab Inquisitoribus eisdem poenis, quibus puniuntur Clerici in sacris constituti, vel Regulares castitatem so-llemniter professi, qui post susceptos Ordines, matrimo-nium contrahunt, communis docet sententia. Illam præ-cæteris sequuntur Simanch. de Cathol. instit. tit. 40. rubr. de matrim. num. 14. Farinac. de heres. quest. 183. §. 6. n. 74. Soula in aphorif. lib. 1. cap. 8. num. 17. Diana tract. 7. part. 4. resol. 4. §. ult. Carena part. 2. tit. 17. num. 12. Pistach. de superstit. reor. judic. cap. 25. de abjur. num. 62. Lopez ad Diaz. in pr. crim. can. cap. 82. §. Sed qua poena, hac quidem ducti ratione, quia parum refert, an ma-trimonium Sacros Ordines subsequatur, vel illos præce-dat. In utroque enim casu Sacramento Matrimonii, & Sacrorum Ordinum par fit injuria, & ideo quemadmo-dum punitur, qui post susceptos Sacros Ordines uxore-m ducit, ita puniendus, qui post ductam uxorem Sa-cros Ordines suscipit. Hinc cum hic casus contigisset in Sac. Inquisitionis Hispanicæ Senatu, reus suspensus fuit ab officiis, & beneficiis Ecclesiasticis, & præter publi-cam poenitentiam, qualis blasphemis injungi solet, mul-ta pecuniaria imposita, in Monasterium ad certum tem-pus fuit detrusus, teste eodem Simanch. loc. cit.

Quod autem hic casus spectet ad S. Officiu, fuit 29 sæpius declaratum ab ejus S. Congregatione, nomina-tim sub die 9. Aprilis 1618. & 27. Septembris ejusdem anni, ubi is, qui post susceptos Ordines minores matri-monium contraxit, & deinde Subdiaconatus Ordinem suscepit, remissum fuit arbitrio Ordinarii, ut prævia ju-diciali abjuratone, & absolutione cum eo dispensaret, ut in matrimonio contracto manere posset; ideoque idem, & nos tenere debemus. In spectantibus enim ad fidem debemus sequi, quod servat Romana Ecclesia, ut notat Panorm. in Gloss. 1. cap. ad abolendam de heret.

Et quidem Joannes XXII. in illa sua Extravag. anti-30 que de vot. non tam de tanti criminis debita punitione, quam de effectu Sacrorum Ordinum agit, cumque in ea non prohibeat, quin hujusmodi conjugatus alia ma-jori poena puniri possit, ideo sicut punitur, qui post sus-ceptionem Ordinis Sacri Matrimonium contrahit, ita quoque iste puniendus est. Nam æqualis fiat injuria, & Sacramento Matrimonii, & Ordinis, atque adeo potest Inquisitor procedere contra hunc reum, & inquirere, an rectè sentiat de his Sacramentis juxta textum in cap. Accusatus §. cum verò de heret. in 6. Ubi hæreticus dicitur, qui committit in unum ex Sacramentis Eccl-e-siæ.

fiæ. Hic autem committit contra Sacramentum Ordinis, quod habet annexum votum castitatis ex Sac. Concilio Trident. *loc. alleg.* fitque suspectus de hæresi omnium penè dixerim hæreticorum, qui improbant votum castitatis, ac ordinis cœlibatû, asseruntque, posse simul esse ulum matrimonii cum Sacris Ordinibus. Item committit contra Sacramentum Matrimonii de cujus substantia est, ut vir retineat vitam individuum cum uxore. Non potest autem hanc vitam individuum retinere, quia, dum per Ordinem Deo consecratur, debet continentiam servare, quam si non servat, committit contra Ordinis Sacramentum. Quod est malum saltem, quia prohibitum ab Ecclesia, laudatum ab hæreticis; idcirco suspicionem hæresis inducit.

31 Neque obstat, quod ita promotus non petat debitum conjugale, sed reddat. Primò, quia si petat, si reddat, est contra cœlibatû Ordinis, solumque non petendo potest excusari a peccato, non autem a copula. Secundò, quia Officium S. Inquisitionis punire intendit factum ipsum, quod est suspectum de hæresi, non autem rei mentem, ac intentionem, an scilicet velit reddere tantum, an etiam petere debitum. Hoc enim conjuges ipsi viderint. Poterit sanè, ac debet moneri ab Inquisitoribus, ne petat, postquam luerit pœnas sibi inflictas, siue id præcipi ei etiam sub pœnis Ecclesiasticis. Quod si spontè compareat in S. Officio, suumque errorem fateatur, obtinere potest, tanquam spontè comparens, ut cum uxore cohabitaret, non obstante Ordinis Sacri susceptione, cum præcepto, siue monitione non petendi debitum.

32 Porro quibus pœnis puniantur Clerici in Sacris constituti, & Regulares castitatem solemniter professi, matrimonium contrahentes, habetur in Concilio Neocæsariense, quod ab Ordine deponi jubet *can. 1. & can. presbyter si uxorem 28. d.* quod Glossa explicat de depositione officii, quemadmodum & exuuntur Ecclesiasticis beneficiis, *can. decernimus can. de his 28. d.* Vide de hac privatione, & de pœnis *dec. 239. Capellæ Tolosanæ, Panorm. ad cap. at si Clerici de judic. Diaz. in pr. crim. can. cap. 64. & 82. ibique Lopez, Dianam d. par. 4. tr. 7. resol. 4. ubi fuisse pro Italia, & Hispana Inquisitione, Transmieram lib. 3. qu. 22. num. 8. & seq. ac alios.* Fuit tamen injecta minor pœna per Novellam Leonis 79. Verùm & illa fuit Sacris Canonibus sublata. Cum enim placuerit in antiqua lege, sacerdotes tempore ministerii abstinere debere ab uxoribus, cum per vices tantum fungerentur Sacerdotio: *Luc. cap. 1. can. 4. 31. dist. Vide cap. 8. Levitici*, nunc, cum quotidie quilibet Sacerdos possit offerre sacrificium præstantius antiquo, debet perpetuò se ab ea conjunctione abstinere, iemperque orandum ei, & sacrificandum, semperque a matrimonio abstinendum, *can. si laicus, can. Sacerdotibus 31. dist.*

33 Quinam verò ex hæreticis, & hæresiarchis negant, Clericos in majoribus Ordinibus constitutos, ac Regulares, votum castitatis solemniter professos, continenter debere vivere, sed posse uxores ducere, sunt Nicolaus Antiochenus, unus ex septem Diaconis apud Irenæum *lib. 1. cap. 27. Clementem Alexandrinum lib. 3. Strom. Epiphanius hæres. 25. & Augustinum hæres. 5. Vigilantiani Episcopi apud Hieronymum contra Vigilantium, Vitiza Rex apud Rodericum Toletanum rer. Hispanic. lib. 3. cap. 15. Quidam in Anglia apud Polidorum Virgil. lib. 6. hist. Angl. Henricus Imperator apud Lambertum Sebaſſunburgensem, Petrus Blufius apud Petrum Blesensem. Quidam alii in Dania apud Saxonem Grammaticum *lib. 15. Daniæ Joannes Vvicleſus in serm. vigil. Natalis S. Joannis Baptiste, & de offic. pastor. c. 29. Joannes Bedericus apud Aeneam Sylvium in hist. Boemic. & Cochlæum hist. Hussit. lib. 6. Martinus Lutherus tom. 2. Germanico fol. 214. & in lib. de abrog. Missa privata, Calvinus lib. 4. instit. cap. 12. §. 23. Magdeburgenses centur. 11. cap. 7. col. 389. Melancthon. in confess. Augustanæ ar. 23. Pomeranus in lib. de conjug. Episcoporum. Kemnitius in 3. par. exam. Concilii Trid. & Andreas Carolstadius, Archidiaconus Vvissemburgensis, qui primus Sacerdotum in Germania uxorem duxit, & publicas nuptias celebravit, in cujus laudem Vvissemburgenses propriam Missam finxerunt, cujus talis est introitus. Dixit Dominus Deus: Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Oratio, seu collecta talis erat: Deus, qui post tam longam, & impiam Sacerdotum cecitatem, Beatum Andream Carolstadium ea gratia donare dignatus es, ut primus, nulla habita papistici juris ratione, uxorem ducere ausus fuerit, da quæsumus, ut omnes Sacerdotes, recepta sana mente, ejus vestigia sequentes, ejectis concubinis, aut eisdem ductis, ad legitimum consortium thori convertantur. Per Dominum nostrum, &c. Secreta talis: Sa-**

cificium nostrum, quæsumus, Domine, benignus suscipias, ut qui tuæ Majestati in Andree Carolstadii connubiali celebritate letamur, ita fac quæsumus Sacerdotum conjugia toto Orbe feliciter auspiciuntur, facilius succedant, & quam felicissime finiantur. Per Dominum nostrum, &c. Unde Lutherus publicas nuptias celebravit cum Catharina Triggovia, Franciscus Lamberti, Joannes Oecolampadius, Petrus Martyr, Bernardinus Ochinus, Joannes Spamburgius, a Sacerdotibus, & Monachis apostatæ facti, sacrum cœlibatû, cui se perpetua religione obstrinxerant, cum sacrilegis nuptiis commutarunt.

Asserunt tamen contra hæreticos sacræ literæ 1. Reg. 34 21. Isaiæ 52. 11. & 1. Cor. 7. 5. Item Patres Græci juxta temporis ordinem, Clemens Romanus *can. Apostol. 25. Epist. 2. & Constit. Apostol. lib. 6. cap. 17. Origenes in Levit. homil. 4. in Numer. homil. 23. & lib. 8. contra Celsum, Concilium Ancyranum can. 10. Neocæsariense can. 1. Nicænum primum can. 3. ex Greco, & can. 78. ex Arabico, Eusebius Cæsariensis de demonstr. Evangel. lib. 1. cap. 9. Basilii Epist. 1. ad Amphilocho. cap. 3. & can. 6. & in cap. 3. Isaiæ, & Epist. 17. ad Paregorium presbyterum, Cyrillus Hierosolymitanus catech. 4. & 12. Epiphanius hæres. 59. & 79. & in compendiarie fidei doctrina, Joannes Chrysostomus hom. 33. in Genes. homil. 2. in Job, & Epist. 125. ad Cyriacum, Synesius Epist. 105. ad fratrem, qua causam reddit recusati Sacerdotii, Joannes Cyprius in vit. S. Epiphani cap. 38. Honorius, & Theodosius Augusti in l. Eum qui, C. de Episcop. & Cler. Socrates lib. 1. cap. 8. & lib. 5. cap. 21. Isidorus Pelusiotæ lib. 2. Epist. 284. Palladio Episcopo, Justinianus Imperator C. lib. 1. tit. 3. de Episcop. & Cler. num. 42. l. omnem, & num. 45. & in Nomocan. tit. 9. cap. 29. & in auth. col. 1. quomodo oporteat Episcopos tit. 6. cap. 1. & cap. 5. & Novel. 123. de Episcop. & Cleric. cap. 14. & c. 29. Maximus Monachus in quest. & respons. ad Thalastrium, Synodus Trullana can. 6. can. 12. & can. 48. Leo Philolophus Imper. const. 3. & 79. Theophylatus ad c. 3. prioris ad Timoth. Joannes Zonaras in can. Apostol. 26. Theodorus Ballamon in can. 5. Apostol. & in can. 10. Synodi Ancyranæ, Constantinus Harmenopolus in Justinianæis Constit. lib. 4. tit. de Cleric. Ilancius Angelus Imper. Const. 3. Nicephorus Gregoras Rom. hist. lib. 7. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus resp. 1. cap. 21. & alii.*

Ex patribus Latinis contra eosdem hæreticos per temporis seriem asserunt Calixtus apud Gratianum *dist. 27. Concilium Eliberitanum cap. 33. Romanum cap. 8. Arelatense secundum cap. 2. & 3. Ambrosii Epist. 82. ad Vercellensem Ecclesiam, ad cap. 3. prior. ad Timoth. orat. 2. admissam, & lib. 1. offic. cap. 50. Syricii Epist. ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 7. & Epist. 4. ad Episcopos Africae, cap. 9. Hieronymus adversus Vigilantium cap. 1. & lib. 1. contra Jovinianum cap. 14. & 19. & in Apologia ad Pammachium cap. 3. & cap. 8. & ad cap. 1. ad Titum, Concilium Carthagenense secundum cap. 2. Carthagenense tertium cap. 17. & 19. Carthagenense quintum cap. 3. Augustinus de adulterin. conjug. lib. 2. cap. 26. Concilium Toletanum primum c. 1. Innocentius I. Epist. 1. cap. 9. & Epist. 4. Sixtus III. de castitate, Concilium Arausicanum primum c. 22. & 23. Leo I. Epist. 84. ad Anastasium Episcopum Theſſalonicensem cap. 4. & Epist. 92. ad Rusticum Narbonensem Episcopum cap. 3. Concilium Andegavense apud Baronium anno 453. Concilium primum Turonense cap. 1. & 2. & 6. Agathense cap. 9. & 16. Gerundense cap. 6. Toletanum secundum cap. 3. Aurelianense secundum cap. 8. Arvernense cap. 12. Aurelianense tertium cap. 2. & 7. Primasius ad cap. 5. prioris ad Timoth. Arator lib. 2. Concilium Aurelianense quartum cap. 17. Aurelianense quintum cap. 4. Turonense secundum cap. 10. & 11. & 13. & 20. Matifconense cap. 11. Fortunatus lib. 1. in laudem Leontii, Concilium Lugdunense secundum cap. 1. Toletanum tertium cap. 5. Hispalense primum cap. 3. Gregorius Magnus lib. 1. Epist. 42. lib. 3. Epist. 34. lib. 8. Epist. 40. & ad Augustinum Anglorum Episcopum cap. 2. Isidorus Hispalensis de Eccles. offic. lib. 2. cap. 5. & cap. 10. Concilium Toletanum quartum cap. 20. & cap. 26. Toletanum octavum cap. 4. & 5. & 6. Toletanum nonum cap. 10. Cabilonense primum cap. 3. Beda lib. 1. de tabernac. & vasis ejus, & vestib. Sacerd. c. 9. & ad cap. 1. Luc. Zacharias Papa Epist. 1. ad Bonifacium Episcopum, Synodus Francica, Alcuinus de virt. & vit. cap. 18. de castit. Stephanus III. apud Ivonem lib. de contin. Ordinand. & apud Gratianum *dist. 31. Carolus Magnus lib. 1. cap. 98. Haymo ad cap. 3. prioris ad Timoth. & homil. de confessor. Concilium Moguntinum cap. 10. & cap. 49. Remense cap. 22. Aquilgranense cap. 6. & 9. Eugenius II. cap. 2. Halitgarius lib. 5. cap. 1. & 2.**

Hincma-

Hincmarus Rhemenfis in vita S. Remigii, Rabanus Maurus lib. 4. in Exod. cap. 8. Nicolaus I. Adoni Viennensi Episcopo dist. 32. & ad Consulta Bulgarorum cap. 70. Vormacienſe c. 9. & 11. Smaragdus in diademate Monachor. cap. 48. Petrus Damiani Epist. ad Petrum Lateranensem Archiepiscopum, Leo IX. contra Epistolam Nicetæ Abbatis apud Ivonem lib. 3. de contin. Cleric. & Gratianum dist. 31. & 32. Nicolaus II. ad omnes Episcopos Catholicos, Alexander II. dist. 81. Adamus Canonicus lib. 3. cap. 31. Gregorius VII. lib. 2. Epist. 25. ad Annonem Colonienſem Episcopum, & Ep. 67. & Ep. 62. ad Episcopum Aquilejenſem, & lib. 4. Ep. 10. Urbanus II. dist. 22. Anſelmus Cantuarienſis ad cap. 7. ad Hebræos, Ivo Carnotenſis Ep. 64. & Ep. 220. Bernardus ſer. 65. ſuper Cantica, & Ep. 223. Hugo Viſtorinus de Sacram. fidei lib. 2. part. 4. cap. 4. Petrus Lombardus lib. 4. dist. 37. Alexander III. Salernitano Episcopo part. 18. cap. 1. Arnoldus Bonævalenſis tr. ult. de verb. Domini, Hildegardis II. Scivius viſione 6. Stephanus Edvenſis de Sacramento altaris cap. 5. Innocentius III. ſer. 1. de consecrat. Pontif. & de Cleric. conjug. lib. 3. tit. 3. Rodericus Toletanus rerum Hiſpanic. lib. 4. cap. 6. Thomas Aquinas in 9. diſput. de peccat. ven. ar. 7. & part. 4. Summ. qu. 53. art. 3. Concilium Oxoniense c. Quod Clerici non teneant publicæ concubinas, & c. qualis pœna eſt inſtigenda concubinis Clericorum, Durandus a S. Portiano in lib. 4. ſent. dist. 37. qu. 1. Auguſtinus Triumphus de poteſt. Eccleſ. qu. 92. art. 3. Joannes Taulerus ſerm. ad popul. Catharina Senenſis p. 3. cap. 123. de defeſt. miniſtr. Thomas Vvaldenſis par. 2. cap. 129. Joannes Gerson. lib. de vit. ſpirit. animæ lect. 6. & in dial. de perfeſt. cord. & in dialog. de cœlib. Eccleſ. aſt. 4. Æneas Sylvius Epist. 130. contra Thaboritas, Dionyſius Carthuſianus de vit. Canonic. art. 13. Petrus Ravennas ſerm. quem habuit in Synodo Caminenſi, Concilium Lateranenſe ſeſſ. 9. Colonienſe c. 3. & Tridentinum ſeſſ. 34. can. 9. Joannes Eckius in Enchirid. c. 18. & 19. Alphoſus a Caſtro v. votum, & v. Monachatus, Lindanus in panoplia lib. 4. cap. 98. Martinus Perez in opere de tradit. part. 3. Gryſaldus in deciſion. v. Caſtitas, Thomas Illyricus in 2. par. clyp. Eccleſ. Cath. Thomas Elyſius in clyp. pior. Iodocus Coccus rom. 2. Theſaur. lib. 4. & lib. 8. art. 6. Caniſius in Catheciſm. cap. 4. & 5. Alphoſus Piſanus in opor. de continentia, & cœlib. Apoſt. Joannes Maldonatus ad Matth. 19. 12. Gregorius de Valentia de ſtatu, & votis Religioſ. & lib. de cœlib. Antonius Poſſevinus ſect. 5. refutat. Davidis Chytræi a cap. 5. ad 18. Petrus Tyrens in tr. de ſacror. homin. continentia, Bellarminus lib. de Cleric. & lib. de Monachis a cap. 22. Balthaſar Cavallius lib. 1. de not. veræ Religionis cap. 17. Petrus Cotonus lib. 3. inſtit. Cathol. a cap. 14. ad 21. Franciſcus Coſterus cap. 17. Enchiridii, & Gulielmus Baillius tr. 2. Catheciſm. pag. 97. aliique paſſim.

CONSULTATIO LXIV.

An externi pauperes, & mendici poſſint Urbibus excludi? Quid de indigenis pauperibus, an liceat eos mendicatione prohibere? Quidve de Cigariſ, vulgò Zingaris, & huiusmodi ſurfuris hominibus?

QUoad primum. Non conſentire Chriſtianorum miſericordiæ, quod externi pauperes, ac mendici Urbibus excludantur, docent Villavic. lib. 3. Oeconomice ſacræ, Sot. in opuſc. de cauſa pauper. part. 1. Lorca diſp. 37. de charit. num. 19. qui ſeverius de ea excluſione ſtatuunt, & favet S. Ambroſius 3. offic. cap. 3. qui etiam in ſumma annonæ caritate negat excludendos. Partem graviffimæ diſputationis adduco. Sed & illi, qui peregrinos Urbe prohibent nequaquam probandi. Expellere eo tempore, quo deberent juvare, ſeparare a commerciis, communis parentis ſuſos omnibus portus negare, initia iam ſonſortia vivendi advocare, cum quibus fuerint communia jura, cum his nolle in tempore neceſſitatis ſubſidia partiri. Feræ non expellunt feræ, & homo excludit hominem. Feræ, ac beſtiæ communem putant omnibus victum, quem terra miniſtrat. Ille etiam conformem ſui generis adjuvant, homo impugnât, qui nihil a ſe alienum debet credere quidquid humani eſt. Quanto ille rectius, qui cum jam proveſta præceſſiſſet ætate, & famem toleraret Civitas, atque ut in talibus ſolet, peterent vulgò, ut peregrini Urbe prohiberentur, præſecturæ urbani curæ ceteris majorem ſuſtinens, convocavit honoratos, & locupletiores viros popoſcit, ut in medium conſulerent, dicens: quàm immane eſſet peregrinos ejici, quàm hominem exueret, qui cibum morienti negaret? Canes ante menſam impaſſos eſſe non patimur, & homines extrudimus?

Favet etiam non obſcurè D. Chryſoſtom. tom. 5. ſer. 2. de collat. in Sanctos qui eſt 22. acriter carpens eos, qui pauperum externorum Antiochiam adventantium appulſum ægrè ferebant. Dicis fugitivi ſunt, & peregrini, & nebulones, reliſtaquo patria ſua in noſtram conſuunt. Et tu hac ne de cauſa ſtomacharis, Civitatique huius coronam præcipuam vellicas, quoniam communem patriam, & portum omnes eam putant, & alienam propriæ præferunt? Immo verò hac de cauſa letari oportuit, & exultare, quod ad manus veſtras, tanquam ad commune quodam emporium omnes accurrunt, & commune quandam matrem hanc Civitatem arbitrantur.

Verùm alii, ut in hac re ad veritatem pronuncient, rectè volunt, attendi circumſtantias, ac bonum publicum, & ſcandali remotionem. Unde docent, licere externos pauperes excludere, cum domeſticis ſimul, ac externis ſatiſfieri non poteſt. Si peregrini inferant morbos, corruptelas, hæreſes, contentiones, proditones. Si multi ex illis ſano, & integro ſunt corpore, qui ſi admittantur, computreſcant in otio, & aliis peccatis inde conſequentibus, ſi excludantur, cogitant de victu per labores acquirendo, quod honeſtius eſt. Ita Valentia 2. diſp. 3. qu. 9. punct. 7. in fine, & Becan. tract. de charit. cap. 21. num. 23.

Ratio autem petenda eſt ex ordine, quo facienda eſt eleemoſyna. Ex iis namque, qui verſantur in extrema neceſſitate, ſi non poteſt omnibus ſimul ſuccurri, præferendi ſunt illi, qui nobis conjunctiores ſunt. Homo enim tenetur unum proximum magis appetitive, ſeu efficaciter diligere, quàm alium, quia tenetur ſeipſum magis appetitive diligere, quàm proximos, atque ad eò inter proximos, cæteris paribus, tenetur etiam magis diligere, qui ipſi conjunctiores ſunt. Et hoc ſenſu dixit Auguſtinus lib. 1. de doct. Chriſt. cap. 28. Cum omnibus prodeſſe non poſſit, bis potiſſimum conſulendum eſt, qui pro locorum, & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus conſtrictius tibi quaſi quadam ſorte junguntur. Quod poteſt confirmari ex Apoſtolo 1. ad Timoth. 5. dicente: Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit.

Cumque inter homines triplex ſit conjunctio. Una ſanguinis, qualis eſt inter parentes, & filios, & generatim inter quoscumque conſanguineos. Altera politica, qualis eſt inter amicos, contubernales, cives ejuſdem loci, focios militiæ, mercaturæ, ſtudiorum &c. Tertia ſpiritualis, qualis eſt inter fideles ratione fidei, quos Apoſtolus domeſticos fidei vocat, inter Religioſos ejuſdem Ordinis, inter Confeſſarium, & Pœnitentem, inter Parochum, & Parochianos, dupliciaque ſint bona, temporalia, & ſpiritualia, & ex temporalibus quædam pertineant ad opes, & divitias, alia ad famam, & honorem, alia ad vitam corporalem. Ac denique cum ex his bonis quædam ſint debita conjunctiõni ſanguinis, quædam politiæ, quædam ſpirituali, quædam omnibus, & ſingulis; id quando ſunt duo in aliqua neceſſitate, ſive temporali, ſive ſpirituali, ſi non poſſumus utrique ſuccurrere, tenemur illum præferre, ac pluriſ æſtimare, qui nobis omnibus conſideratis conjunctior eſt, idque quoad ea bona, quæ tali conjunctiõni debita ſunt. Quare parentes præferendi ſunt filiis, conſanguinei extraneis, amici inimicis, cives externis, quoad ea bona temporalia, & ſpiritualia, quæ illis debentur in neceſſitate. Item parentes, & filii ſpirituales præferendi ſunt conſanguineis, quoad bona ſpiritualia, non tamen quoad temporalia. Quia quoad ſpiritualia magis conjuncti ſunt diligenti, ſeu amanti, non item quoad temporalia. Vide plura apud D. Thom. 2. 2. qu. 26. art. 8. ibique Valent. qu. 4. punct. 5. ac alii.

Et ita nonnulla priſca jura leguntur apud Petrum Gregorium lib. 15. ſyntagm. c. 28. & lib. 39. c. 6. In Conſtitutionibus enim Comitiorum habitiorum Auguſtæ Vindelicorum anno 1548. quæ extant in politica Caroli V. c. 25. ſtatutum ab Imperatore, ut Magiſtratus proſpicerent quilibet in ſua juriſdictione, ne liceret cuiquam mendicare, neve ſummitteretur ei, cui nulla deformitas, vel defeſtus corporis adſuerit, quive non indiguerit, utque mendicorum liberi ad laborem apti parentibus adimantur, & opificiis addicantur; aut miniſteriis, aut ſervitiis aliis, ut quælibet Civitas, oppidumque ſuos ægros, egenos, & mendicos, nutriat, & foveat, nec cæteris allophyliſ, ſeu alienigenis paſſim permittatur mendicare.

Item, ut mendicantes validi ſeverè, & in exemplum, & ad timorem aliorum puniantur. Quod ſi mendici proprio non poſſint nutriri oppido, ita eiſdem alibi liceat mendicare, ſi a ſuo Magiſtrato ejus penuriæ teſtimonium referant.

Subinde, ut Magiſtratus hospitalium ſuorum locorum curam gerant, inſpiciant, viſitent ſemel ſaltem ea in anno,

- anno, & provideant, ne fructus, & redditus eorum in alia, quam ad quæ destinantur negotia, dispensentur, & conserventur.
- 9 Meminit legis Francorum Rhenanus *lib. 2. rer. Germ. Mendici per regiones vagari ne permittantur. Suos pauperes, quælibet Civitas alio. Illis, nisi manibus operentur, nullus quicquam dato.*
Concilii Turonici II. canon. 5. statuit, ut quælibet Civitas pauperes suos incolas pascat, ne aliis locis divagantur.
- 10 Eandem præcinit & legem Plato *lib. 12. de legib. Nullus in Civitate nostra, inquit, sit mendicus. Quicumque id tentaverit, victumque inexplēbilibus querens præcibus explere cæperit, a rerum venalium curatoribus a foro expellatur ab ædili magistratu ab Urbe ejiciatur, deinde ex tota regione ab ægri magistratu exterminetur, ut ab hujusmodi animali omnino universa regio munda sit.*
- 11 Aliam propè similem comperi Caroli Magni titulo de mendicis, qui per patrias discurrent in *Constit. Capit. c. 9. comment. per Amerbachium. Volumus, inquit, ut unusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de beneficio, aut de propria familia nutriet; & non permittat alicubi ire mendicando, & ubi tales inventi fuerint, nisi manibus laborent nullus eis quicquam tribuere præsumat.*
- 12 Illi itaque cibos pauperibus destinatos capere debent, qui amplius operari nequeunt manibus, *can. quomodo 31. dist. can. 1. 82. dist. non qui possunt, & nolunt, ut qui non vult operari, non manducet, 2. ad Thessalon. cap. 3.*
- 13 Apud Athenienses invalidi corpore, & mutilati, si a denato quingentorum tales approbati essent, quotidie, ut quidam ajunt, binos, & alii, singulos obolos ex ærario capiebant, & Philocoro authore novenas dragmas in mensem, ut legitur apud Suidam in verbo *Adinatos.*
- 14 Extant leges præscriptæ in Gallia circa alendos pauperes, & peregrinos, tum generales in Constitutionibus regiis, & placitis Curiarum supremarum, quas supra indicavi, tum speciales, quales in politia Lugdunensi apud Paradin. *lib. 3. hist. Lugdunensis c. 18.* Singulares, & alibi ex fundatione locorum piorum erui possunt. Fecit & pius de his leges Senatus Hyprensis in Flandria. Jus Pontificium opus hoc alendi, & vestiendi pauperes, qui sibi sua industria, suoque labore subvenire nequeunt, Episcopis demandavit, ut illis subveniant, non autem mendicantibus validis, *can. non omnis 5. qu. 5. Gloss. in can. 1. v. non possunt, juncto textu, 82. dist.*
- 15 Quoniam autem Lerna malorum est otium, ac scelus viperina origo, ii, quibus demandata est Reipublicæ cura, & politia, summopere otiosos castigare, & emendare conari debent, ut intercipient eo remedio ad scelera proximum gradum. Atque idè inquirere debent sedulo, quomodo, ac unde quis vivat, quam artem exerceat, & erroneos, quos vocamus vagabundos, eo quod vacent, & otiosi sint, vel limitibus suis exilio propellere, vel ad operandum cogere, & recusantes punire; ut legitur sæpè condemnari in Gallia ad remos tractandos regiarum navium. Sunt mendicantes validi, refugientes laborem, adversus quos Judicibus quibuscumque, quorum appellatio nullo alio Judice intermedio ad Senatum devolvitur jus notionis concessum est singulari Privilegio usque ad sententiam definitivam, ut Constitutionibus regiis Caroli VII. *ar. 37. Ludovici 12. in publ. ann. 1499. art. 91.* statuit Curia suprema Senatus Parisiensis anno 1532. *in tom. 3. Constit. reg. ex Rebuffi rapsodia.* Hæcque omnia decreta in *5. si verò vitæ occasionem cum seq. de questor. in auth. collat. 6.* ut mendicantes omnes validi, qui artem non noscent, a magistratibus politicis Civitatum caperentur, & operibus publicis addicerentur, puta ad fossas purgandas, viarum quicquidias egerendas, & similia opera. Prohibetque, ne quis homines erroneos hos, otiosos, & mendicantes validos celet domi, neve hi turmatim extra Urbem incedant, neque ultra duos associari, alioquin licere eosprehendere, & proximo tribunali Judici sistere puniendos.
- 16 Aliisve placitis cautum in *dist. 3. tomo*, ut si quando mendicantes validi deprehensi sint, in eleemosynis publicis eo prætextu eleemosynam verè indigenum fraudare, si moniti non abstineant, fastigentur. Securitati igitur Reipublicæ consulat Magistratus, pulsus è Republica otiosis, & Cygaris, vulgò Zingaris, mendicorumque cohibita importunitate. Otiosos enim è Republica pellendos esse, suadet rationibus, & exemplis. Rationes sunt; quia cives nihil agendo malè agere discunt. Unde Salustius ait, necesse esse omnes in Republica habere negotia sua, quibus a malo publico detineantur. Et quia per otium, & ignaviam homines enervantur, & effeminantur, ut nulli esse Reipublicæ præsidio pos-
- sint. Et quia confusio per otiosos in Civitatem inducitur. Iniquum enim est paribus frui Privilegiis in Civitate otiosos cum iis, qui probè suo funguntur officio. Otiosi veluti fuci in alveariis depredandis occupantur, idèque publico digni odio. Et demum quia ex otio oriri solent seditiones. Unde fortissimus ille Corbulo apud Tacitum prohibuit, ne otio desides militum animi luxuriarent.
- Exempla verò sunt memorabilia. Apud Spartanos 17 summum erat dedecus ignarum ad consortium admittere, vel in lucta cum eo se exercere.
- Romanis nihil fuit antiquius, quam ut caverent, ne 18 adolescentes, & senes viverent otiosi. Et tandiù duravit in Civitate gloria, quandiù adolescentibus Romæ vagari otiosis non licuit.
- Marci Aurelii Imperatoris tempore ad publicum opus 19 damnabatur, qui in foro ambulabat sine professionis suæ tessera.
- Apud Athenienses Draco otiosos voluit interfici. 20
- Salon inertes in forum trahi voluit, tanquam facinorosos. 21
- Apud Indos Gymnosophistas imprans ad opus foras 22 trudebantur, qui ante prandium otiosi essent.
- Erronem porro Labeo definivit, pusillum fugitivum 23 esse, & ex diverso fugitivum magnum erroneum esse. Quod explicans Ulpianus ait, in *l. quis sit fugitivus 17. §. erroneum de edil. edict.* erroneum propriè esse, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa vagatur, & temporibus in res nugatorias consumptis seriùs domum reddit. Proinde & erroneum esse animi vitium dicitur, Ulpian. *l. ob quæ 4. §. Idem Pomponius eod.* Imperatorque Valens in *l. 1. de mendic. valid. lib. 11. C. tit. 25.* jubet mendicantium robur, & integritatem corporum explorari, & inertibus validis jubet poenam imponi, ut si servi sint, Dominis reddantur; si autem liberi sint, addantur servitio ejus, qui imposturam, & inertiam illorum prodiderit. Et ex novella Constitutione ad Rectores Civitatum hoc munus rejectum inquirendi de personarum mendicantium qualitate, & quos invenerunt segnes, agriculturæ, vel aliis operibus aptos, ad ea remittendi, & in meliorem vitam mutandi, *id. §. Si verò vitæ occasionem cum seq. de questor. collat. 6. in auth.* Utiliùs iis esurientibus panis tollitur, si de cibo securi justitiam negligant, quam esurientibus frangitur, *d. can. non omnis 5. quest. 5.* Et potius expediret, negatis alimentis hos delinquentes inertia, fame perire, quam in delicto fovere, *l. bona fides, ff. de pos. Sic in Israelitico populo nullus esse mendicus debuit; Deut. 14. num. 4.*
- Pauperes igitur, ac mendici, qui necessitate ipsa, aut corporis infirmitate tales, ut omnium misericordiam mereantur, tolerandi, ac juvandi sunt. At qui suo vitio prodegerunt omnia, & validi, ac robusti laborem fugiunt, ferendi non sunt, quod & cives exhauriunt, & Reipublicæ sint dedecori. Unde inspectores esse debent, qui in iis corporum integritatem, & annorum explorent.
- Ut autem juvari priores illi egeni possint, danda opera est, ut de publico, si fieri potest, juventur. Juva- 25 bunt Sacri Templorum redditus, & piæ illæ in pauperum usum fundationes. Justior certè sacrorum reddituum usus esse non potest, quam si in pauperes erogentur, quantum quidem Templorum ministeria patiuntur. Præterea colligantur publicæ eleemosynæ, & per certos ministros, cum occasio est, distribuuntur. Instituantur publica hospitia pro peregrinis excipiendis, pauperibus alendis, ægrotis curandis, pupillis instituendis, senibus sustentandis, ac pro infantibus etiam expositis. Et hæc redditus suos habeant annuos, quos paulatim civium opulentiorum charitas augeat.
- Id verò curandum, ut unaquæque Civitas inopes suos 26 alat, ne tanta erroneum turba sine fructu tota Provincia vegetetur. Nisi fortè patriæ sterilitas, aut devastatio errare cogat; quo casu juvandi sunt, non ultra tamen triduum in oppido uno ferendi, nisi opificio alicui addicere sese velint.
- His itaque pensatis statuendum erit, quid externo- 27 rum egestas, & civium necessitas ferat; civium jure tanquam potiore semper Prælato, quantum per leges charitatis omnes plenè homines completentis licet. Hoc est non negato aliquo externis quoque benignitatis stillicidio pro facultate, eorumque necessitate.
- Quoad secundum, an scilicet fas sit indigenas, sive 28 urbanos pauperes mendicatione prohibere?
- Usus quidem antiquus, Conciliorum etiam decretis 29 firmatus, pauperibus mendicatione intra sacras ædes interdicit, ne orantibus obstrepant, ut videre est apud Baron. *anno Christi 57.* cum de partium Templi antiqua forma

forma differit. Sicut enim olim in Templo pauperes stipem mendicantes pro foribus stabant; ut ex his, quæ scribit Lucas *Ab. 3.* de claudo, qui exponebatur a suis ad Templi portam ad stipem captandam nefas illis ingredi, sed in exteriori porticu, quæ post atrium januis inhæret Ecclesiæ, eos solitos commorari certum est. Unde Chrysostomus *homil. 28. ad popul. Antiochen.* Propter ea, inquit, & ante Ecclesias, & martyrum monumenta pro foribus pauperes sedent, ut nos ex huiusmodi spectaculo multum capiamus utilitatis. Considera namque, quod nobis terrenas ingredientibus Regias, nihil huiusmodi cerne licet, sed viri honesti, & splendidi, & divites, & prudentes passim discurrunt. Ad veras autem Regias, ad Ecclesiam dico, & Oratorias aedes, & martyrum templa, demonibus pressi, truncati, pauperes, senes, cæci, membra ferentes obtorta. Quid hoc tandem? Ut tu docearis, ut discerent Christiani ex ejusmodi spectaculo, tumore depositi, & contrito corde ad orandum ingredi. Additque, hos esse Canes admirabiles Regiarum cælestium, ac proinde esse pascendos.

30 Ad hæc respiciunt, quæ Gregorius Nazianzenus in ea celebri oratione, quam habuit de amore pauperum, ait: Ita petitionum clamor internis Templi cantibus ex adverso respondet, atque e regione mysticarum vocum miserabilis luctus excitatur.

31 Sed non eò quidem is locus pauperibus mendicantibus attributus erat, quod haberentur contemptui, sed ne oblitrepentes sacra agentibus in Ecclesia, ac ibi orantibus essent molesti. Verùm eis æquè, ac cæteris patebat Ecclesia precum causa, simulque cum Principibus, nullo habito delectu, & personarum acceptione, ad sacram mensam admittebantur. Hinc Chrysostomus eadem *homilia* hæc habet: Ad suam spiritualem mensam eos vocare, & illud communicare convivium non dedignatur; sed claudus, & mutilus, senex & pannosus; sordidus & mucosus cum juvene pariter specioso, & ipso purpuram induto, & in capite diadema gestante futurus mensæ participes venit, & spirituale petit convivium, & iisdem ambo fruuntur, nec ulla est differentia, & Christus quidem eos ad mensam cum Rege simul vocare non dedignatur, pariter enim ambo vocantur.

32 Extra tamen sacras aedes mendicationem veris pauperibus uspiam interdictam sine humanitatis nota non reperimus. Nam, ut hi excludantur, durissimum videtur, & damnatur a S. Ambrosio *lib. 3. offic. cap. 7.* Et idcirco aliqui levere pronunciarunt de ea conclusione urbanorum mendicorum in unum locum, eis utcumque suppeditato necessario victu, quam a paucis annis multo magis, quam antea increbuisse videmus.

33 Sed rectè Sotus *opuscul. cit.* & Vasquez de *elemosyn. cap. 3. dub. 4.* admittunt, nihil esse, quod vetet pauperes ita concludere, & mendicatione prohibere, dummodò illis provideantur necessaria, quod ea ratione charitatis, & misericordiæ legibus satisfiat, & tamen publicæ securitati, & a multis malis indemnitati non incommodè prospiciatur, salvis semper prudentiæ regulis, & extraordinariæ charitatis juribus, aliud interdum ferentibus. Quod Romæ sæpè cogitatum, nunquam actum est, actum tamen Neapolis, Januæ, ac alibi, ac demum Romæ ab Innocentio XII. ut ex ejus hac de re diplomate,

84 Summa huc reddit, danda est opera Magistratui, ut malis hominibus purgetur Respublica. Quod fit, si emendabiles castigantur, desperati, & quasi putrida membra rescentur, vitia radicitus extirpentur, & occasiones eorum præcidantur, cui rei in rebus publicis, & Civitatibus serviunt aedes disciplinares, quales habent Amsterodamum, Brema, & aliæ Civitates. Serviant quoque huic rei publicæ opificum officinæ, cæque eximæ, quales apud Antuerpianos, Brabantinos, & Delpenses Hollandos, in quibus pauperculus cives eorum filii publicis aluntur, & erudiuntur sumptibus. Quæ omnia nobis pudori sunt; unde omnis generis egregii prodeunt artifices. Apud Gallos, Helvetios, & alios Germanos, apudque nostrates, quia minor, aut nulla opificiorum cura, major est mendicantium copia.

35 Quod verò ad Cygaros, vulgò Zingaros, vel testes Goropio Cigalos, quia vagabundi, sunt mendici, impostores, & latrones. Gallis appellantur Ægyptii, quia se Ægyptios mentiuntur. Sunt hi ex variis nationibus collectorum hominum sentina, sine certis sedibus regiones pererrant, & ex furtis, latrociniiis, rapinis, mendicatione, divinationibus, & magicis artibus vivunt, multarum periti linguarum, Corpora de industria nigra, & deformia faciunt, & pinguedine, ut ferunt, anserina infantes recens natos ungunt, ut lutulentum colorem statim ab infantia trahant, quo nationem planè singula-

rem, & peregrinam mentiuntur. Hoc hominum genus publico natum exitio, publicè Magistratus lege removendum, & tanquam proditores, & exploratores in pace, & fide publica non continendum, etiam Imperii lege apud Limn. *lib. 9. cap. 11. num. 161.*

38 Porro de Zingaris, eorumque originis mira varietate legendus Polydorus, Volateranus, Crespetus *lib. de odio Sathanæ discurs. 12.* & Hortelius in *descript. Prov. Zeugitanæ.* De horum autem hominum improbo genere Crantius *Sasson. lib. 11. cap. 2.* sic inquit: Cum ageretur annus post Christum natum 1417. per Germaniam apparere cœperunt homines nigredine deformes, excocti sole, immundi veste, & usu rerum omnium fædi, furtis in primis intenti, præsertim fœmina, nam viris ex furto fœminarum victus est, Tartaros, aut Gentiles vulgus vocat. Ducem, Comites, milites inter se honorant veste præstantes, canes venaticos pro more nobilitatis alunt, sed ubi veniunt, nisi furtim non habent. Equos sæpè mutant, major tamen pars pedibus graditur. Fœminæ cum strato, & parvulus jumento vehuntur, literas circumferunt Sigismundi Regis, & aliquorum Principum, ut transitus illis per Urbes, & Provincias incolumis permittatur, & innoxius. Ferunt ipsi ex injuncta sibi pœnitentia mundum peregrinantes circuire, atque ex minore Ægypto primum emigrasse, sed fabellæ sunt. Hominum genus in peregrinatione natum, otio deditum, nullam agnoscens patriam, ita circuit Provincias, furto, ut diximus, fœminarum victitans. Canino ritu degit, nulla Religionis cura, etiam si inter Christianos parvulos suos baptizari curet. In diem vivit, ex Provincia demigrat in Provinciam, per aliquot annorum intervalla redit, sed multas in partes scinditur, ut non iidem in eundem facile redeant, nisi per longa intervalla, locum. Recipiunt passim, & viros, & fœminas, volentes in cunctis Provinciis, qui se illorum miscere contubernio. Colluvies hominum omnium perita linguarum, rusticæ plebi gravis imminens. Ubi fors illa laborat, in agris hi spoliis invigilant castellarum. Anus eorum chiromantiæ, & divinationi intendunt, atque interim quot quærentibus dant responsa, quot pueros, maritos, aut uxores sint habituri, miro assu, & agilitate crumenas quærentium rimantur, & evacuant.

Eandem iisdem ferè verbis scribit Munster. *lib. 3. Cosmograph. quibus accedit Aventinus in Annal. Bojorum lib. 7.* in hæc verba: Eadem tempestate furacissimum illud genus hominum, colluvies, atque sentina variarum gentium, quæ in confinio Imperii Turcarum, atque Ungariæ habitant, Zigenas appellant, Rege Zinkelone, nostras peragrarè cœpere regiones. Furto, rapina, divinationibus impune prorsus victum quæritant. Ex Ægypto sese mentiuntur, extorresque domo a superis cogi se, majorum delicta, qui Deiparam Virginem cum puero Jesu hospitio excipere recusarunt, septem annorum exilio expiare impudentissime confingunt. Experientia cognovi eos ut venefica lingua, & proditores, atque exploratores esse.

39 Scribit Romulus *tom. 1. navigat. p. 7.* in qua de Africa agit, Mercatores Civitatis Agadez magna armatorum mancipiorum quantitate, uti pro tuendis mercibus inter Canun, & Bornum adversus Zingaros, deserta illa habitantes, & mercatorum expectantes transitum, ut rapinis suæ subveniant egestati.

Delrius etiam *lib. 4. disquis. magic. cap. 3. q. 5. sect. 4.* 39 de Chiromantia, hæc scripta de Zingaris reliquit: Cum adhuc in Hispania anno 1584. versarer. Legione, magna tum multitudo istorum per pagos illos inundarat. Festum Corporis Domini tum celebrabatur, petierunt aditum in Civitatem, ut honoris gratia præfuerant, quod illic consuetum fecere, sed a meridie propter furacitatem fœminarum ortus tumultus fugere in suburbia, & ad S. Marci, ubi Equitum D. Jacobi magnifica est habitatio, & hospitale, se conglorant, & justitiæ administratos militari vi repulerunt, mox nescio quo pacto dissimulata omnia. Huic horde Comes erat; sic appellant hominum multitudinem utriusque sexus in turba multi recepti Hispani, etiam ex Grajales Villabrizima, & pagis nonnullis Castellæ. Comes tamen peritè Castellanus idioma loquebatur, quam si Toletanus. Sciebat omnes Hispaniæ aditus terrestres, omnes regionum anfractus, & difficultates, quid roboris esset cuique Civitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil ferè ad Rempublicam pertinens tam arcanum, quod eum latere, nec clam, sed gloriabatur.

40 Quærent hic opportunè Doctores, an emens rem furtivam a Zingaro teneatur eam Domino conducenti abique pretio restituere?

Et affirmative respondet Bertazol. *conf. crim. 43.* quia emptio vel est facta scienter, & est nulla, *l. si in emptione, §. Item si emptor, ff. de contr. empt. vel ignoranter, & non transfertur rei emptæ dominium in emptorem, l. rem alienam, ubi Gloss. & Doctores, ff. eod. tit.* Quinimò ex tali emptione nec oritur usucapiendi conditio,

zio, §. *furtiva infit. de rer. divis. l. sequitur, §. quod autem ff. de usucap.* Quod si emens vult evitare suspitionem furti, tenetur nominare personam, a qua emit, *l. Civile C. eod. tit.* Eo autem ipso, quod quis laudat authorem Zingarum, videtur particeps furti, cum sit improbum hominum genus, ut dictum est. Atque ex his constitui potest regula contra ementem a Zingaro, teneri scilicet rem emptam Domino conducenti absque pretio restituere.

42 Quæ limitatur primò, ut non procedat, si res emeretur a Zingaris, qui irrupissent ex aliena Provincia, tanquam latrunculi violenti, & ex partibus nostris recessuri, *l. mulier. ff. de capt. & postlimin. revers.* Secundò, ut neque procedat in rebus fieri solitis a Zingaris inter nos, cuiusmodi sunt claves, vestes, seræque ferreæ, veruncula, tripodes, aliaque huiusmodi. In his enim, quamvis res sit verè furtiva, nihilominus non viget contra eos furti suspicio, quia vendunt rem suæ artis, *arg. l. quod si, §. quia assidua, ff. de edilit. edict. l. certi conditio, §. si nummos, ff. si certi. petat.*

43 An igitur sint à Civitate pellendi, rem hisce conclusionibus absolvo. Primò, Zingari regulariter non sunt recipiendi. Primò, quod peregrinos mores inducant, Secundò, propter eorum quædam peculiari delicta, nimirum furta, proditioes, divinationem per chiromantiam. Ab hac conclusione excipio primò, si ad Civitatem accedant expulsi ab infidelibus religionis causa. Secundò, si versemur in prima erectione Civitatis, vel ita magna sit civium penuria, ut necessè sit externa præsidia quærere.

44 Secunda conclusio. Postquam sunt recepti, expelli non possunt absque iusta causa. Ut si proditores, aut delatores contra fidem, aut Principem detegantur. Si excreverint, adeo inde malum aliquod timeri debeat. His enim de causis legimus iustos esse Teutonica terra excedere provido edicto Caroli V. Imperatoris anno 1549. veluti exploratores, & proditores Christianorum regnorum, missos a Turcis, ut refert Petr. Greg. *syn. tagm. jur. l. 34. cap. 16. in fin.* A Regno quoque Neapolitano, ubi sine licentia morabantur, ac furtis, & latrociniiis cuncta impleverant, pragmaticis sanctionibus iusti sunt discedere 16. Octobris 1568. & 14. Septembris 1569. & tertiò 12. Aprilis 1585.

45 Cæterum in Civitatibus, in quas appellant, curari primò oportet, ut ad divinationibus abstineant. Quod eis vetitum esse scribunt Delr. *magic. lib. 4. tit. de chirom. qu. 5. Dian. par. 4. tract. 8. resol. 128. Villadieg. in polit. cap. 5. §. 20. num. 30.* ubi quod contra eos in hoc casu procedunt Inquisitores hæreticæ pravitatis. Ex physiognomia enim capitis, vel ex manuum lineis prosperos, vel adversos hominis eventus conjecturare, vanum, & superstitiosum est. Nam illa signa non possunt esse causa illorum effectuum, neque in illis signis tales effectus prædici possunt, nisi ex doctrina Demonis, includente pactum implicitum. Idè chiromantiam damnat Sixtus V. in Bulla contra Astrologos, & in Indice librorum interdicuntur omnes libri illam docentes. Quare non licet serìo de bona, vel mala fortuna Ægyptiam mulierem, sive Zingaram interrogare, nisi joci causa, & ob curiositatem absque periculo fidem adhibendi, addas & sine scandalo. Vide hac de re Navarrum, Delrium, Azorium, Cirvelum, Simancham, Alcozerium, Navarrum, Lopez, Sanchez, Trullench, Roccaful, Palaum, Fagundez, Torreblancam, qui ait oppositum esse erroneum, Villalobum, Lupum, Lessium apud Leandrum *part. 1. in decalog. tract. 9. qu. 102. & seqq.*

CONSULTATIO LXV.

An Regulares Romam adeuntes prætextu, quod electio Provincialis, aliorumve Officialium, vel ob huiusmodi aliud, fuerit invalida, sint puniendi, tanquam Apostatæ?

1 **R**espondeo. Ad præcludendam viam vagandi, huiusmodi Regulares declarandi sunt apostatæ, cum debuerint petere, & expectare licentiam, nec sufficit, fuisse petitam, & non obtentam, neque fuisse protestationem publicè factam recurrendi ad Romanam Curiam, quæ habet vim appellationis.

2 Desumitur ex decreto Sac. Congregationis super Episcop. & Regul. edito anno 1587. in hæc verba: *Si quis Regularium in posterum temere, & ex levi causa banc aliam Urbem absque sui Superioris licentia adire præsumpserit, ad suos Superiores sæviori pœna plectendus remittatur.* Item ex Bulla 60. Clementis VIII. emanata anno 1599. die 15. Junii, quæ incipit: *Nullus omnino §. 23. ubi Regulares non possunt Romam petere sine*

Protektoris, vel Generalis, vel Provincialis licentia. Sed Provincialis non potest talem licentiam dare, nisi ob bonum totius Provinciæ, ut in Bulla alia ejusdem Clementis, edita anno 1601. die 20. Martii, aliàs Romam accedens, scilicet intrando sine licentia, ut supra, incurrit pœnam privationis vocis activæ, & passivæ ad biennium, Papæ reservatam privativè ad ipsum Generalem, & Protectorem. Igitur hæc pœna biennio tantum durat, & postea per se cessat, ut in dicta Bulla anni 1599. eodem §. 23.

Perspicuè id habetur ex Sacro Concilio Tridentino *sess. 25. de Regul. cap. 4.* his verbis: *Non liceat Regularibus a suis Conventibus recedere, etiam prætextu ad Superiores accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato in scriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam desertor sui instituti puniantur.*

Non obstant Doctores, qui asserunt, posse Regulares 4 sine licentia ad Superiores recurrere, ut Navar. *l. 2. conf. 3.* ubi citat Abbatem, & Baldum, quibus adhæret Rodriquez *tom. 1. qu. regul. 30. art. 3. Sayr. lib. 12. cap. 27. num. 38.* & alii; quia loquuntur in casu, quo Abbas nimis sævit in Monachos, illos odio persequitur, ac supra modum in correctione gravat, periculum est in mora, & gravamen per appellationem, vel subsequenter sententiam tolli non potest, ac tandem quando recurrerent causa gravaminis, manifestè injusti, & non possent alia via sibi consulere, tunc enim non incurrunt pœnas prædictas. Quare possunt etiam fugere, ut mortis pœnam evadant, vel mutilationis ex Sanch. *in decal. lib. 6. cap. 8. num. 12. & 15.* cum multis Doctoribus, ut evadant carcerem injustum, vel supra humanum modum rigidum ex Salzedo ad Diaz. *in pr. c. 137. vel 140. §. est tamen, Sanchez loc. cit. n. 14. & in opuscul. lib. 6. cap. 4. dub. 11.* Quando injustè vexantur a Superiore locali, si non animo evagandi fugiant, sed recurrendi ad Prælatum, seu Superiorem mediatum, ut sibi provideant, dummodò vexationis injustitia sit liquida, & non possint prius licentiam petere a Prælato suo mediato ad eum accedendi *ex l. quis sit fugitivus ff. de edil. edict. Sanchez in decal. loc. cit. num. 17.* cum communi. Et ita intelligunt Tridentinum *d. sess. 25. cap. 4.* multi, quos allegat, & sequitur Diana *resol. 56. tract. 2. part. 2. Sanctarell. tract. de apost. cap. 3. dub. 1. num. 11.* Additque Diana *resol. 125. ejusdem tract. 2. & Portel. v. Habitus num. 3.* posse etiam tunc habitum in via dimittere, si aliter non possint sibi consulere. In quibus casibus Regularis si recurrat ad Prælatum Superiorem, non est Apostata, quia verè Apostata est ille, qui deserit Religionem, non autem qui jure naturæ se defendit recurrendo ad suum Superiorem, cujus licentia præsumitur intervenire, ut per Suarez *de relig. tom. 4. tr. 5. lib. 3. cap. 1. num. 6.*

Secus autem in hoc casu, in quo nulla est persecutio corporalis, nulla sententia, nullum gravamen inemendabile, sed sola quæstio de validitate electionis, in qua nullum potest esse periculum in mora. Quia sicuti de facto regitur Provincia cum Provinciali, de cujus electione dubitatur, & nullum adest periculum, ita poterunt huiusmodi Regulares petere licentiam a P. Generali, & appellare per Epistolam de gravamine prætenso. Præcipuè verò si Romam aderint sine mandato Capituli, vel si se ipsos tumultuariè incitarint ad Romam adeundum, sitque satis essent duo, vel unus, adjuverintque plures absque necessitate, sed solo animo contentioso, & vagandi.

Ad præcludendum igitur hunc aditum apostatandi 6 Regulares nequeunt Urbem adire sine obedientia obtenta, saltem ob illas causas, quæ periculum in mora non faciunt, alioquin corrueret disciplina regularis, & quod salubriter ordinatum est, nisi observetur, in Religionum detrimentum cederet. Quod si secus fecerint, puniendi sunt non tanquam verè, sed tanquam presumptivè apostatæ, saltem quoad forum externum, sive quoad pœnas; quidquid dicat Fagundez in 2. *Eccles. præcept. lib. 2. cap. 5. num. 13.*

Et quamvis ob decretum Urbani VIII. *de apostat. & 7 sess. anni 1624. die 21. Septembris* editum, in quo decernitur, quod Apostatæ, vel fugitivi, sive habitum regularem deferant, sive non, possint, ac debeant ab Episcopo loci, ubi moram trahunt, in carceres conjici, ac Superioribus Regularibus consignari secundum regularia instituta puniendi, videatur dicendum, quod huiusmodi Regulares possint ab Ordinario solum capi, qui postea debeat eorum Superioribus modo supradicto puniendos consignare, itaut per hoc decretum Urbani derogatum sit citato decreto Concilii Trident. *sess. 25. cap. 4. de Regular. quoad facultatem puniendi Episcopis concessam,*
ut

ut firmant Mirand. tom. 1. man. qu. 51. art. 3. Lezan. 10. 11. qu. regul. c. 16. n. 17. Cesp. de exempt. Regul. c. 16. n. 2. ac Delbene de offic. S. Inquisit. p. 2. dub. 236. petit. 13. n. 2. Nihilominus, quod Episcopus possit Apostatam punire secundum suam regulam ex Sac. Congregatione Concilii in dicto decreto de Apost. & eject. asserit P. Thesaur. in prax. Eccles. p. 2. v. Apostata cap. 2. §. 9. In quo etiam decreto præcipitur, ut Episcopi in carceres Apostatas conjiciant, & reducant ad claustra. Et hic est verus sensus supradicti decreti, & verus modus coercendi hujusmodi Regulares.

CONSULTATIO LXVI.

An Monialis possit in sua cella construere fenestram, per quam prospiciatur in cellam alterius Monialis? Ubi, & quid si esset constructa? Et aliqua de interdicto novi operis nuntiatione.

Affirmativè respondendum cenfeo. Nam unicuique licet in infinitum, & quod dici solet, ad Cælum usque supra solum suum imponere, ædes etiam vicini obfcurando, l. cum eo, l. cuius de ser. urb. dummodò id faciat ad sui utilitatem, non autem ad æmulationem, l. alius, & in l. seqq. ubi Baldus, & alii C. de servit. & aqu. traditque Berous conf. 135. n. 15. vol. 3. Thesaur. dec. 41. n. 15. ac latè Cyriac. contr. 28. n. 3. & seqq. Ant. Possent. cent. 2. sing. 125. n. 1. Sperell. dec. 55. n. 18. & alii plenè relati a Rota in Romana altiùs tollendi, & in Romana Tramontanæ, coram Pirovano, ac Buratto post Fenzon. ad stat. Urb. c. 104. n. 46. cum seqq. In suo enim liberum est hætenus unicuique facere, quatenus nihil in alienum immitat, l. sicuti §. Aristo. ff. si ser. vend. Quare ne libera in suo ædificandi facultate, quam civilis, naturalitque ratio nobis magna cum libertate concessit, l. fin. ff. de servit. l. fin. §. pen. Quod vi, aut clam d. l. alius C. de serv. & aqu. homines ad propriam libidinem, & alterius jacturam insolenter abuterentur, l. in fundo, ff. de re vend. l. pen. §. si quis novum, ff. de revif. ac plerumque evenit, ut hac libertate elatus ædificans, vel veteris ædificii formam excederet l. qui luminibus, ff. de ser. urb. l. 1. Cod. de ædific. priv. Vel legitimum ab agro vicino non immitteret spatium, l. si cui, l. Maxiana, Cod. de oper. publ. l. Imper. de ser. urb. Vel non modò vicini ædes obscuraret, sed earum etiam penitus lumen recluderet, l. binas in fin. ff. de ser. urb. præd. Aut alia ratione minueret sine causa jus vicini, l. 1. §. sed, & fossa §. denique ff. de aqu. plu. Nec interim posset ulla via processu operis prohiberi, l. si prius de nov. oper. nunc. §. pen. & d. l. cum eo de ser. urb. nuntiationem novi operis Prætor induxit, qua vetatur is, cui nuntiatum est, nisi de opere destruendo priùs satisfecit, vel remittatur prohibitio, ædificare, donec appareat nuntiatorem inhibendi jus non habuisse; alioqui suæ pervicaciæ pœnas luens opus licet jure factum proprio sumptu demoliri cogitur, l. 1. in princ. & §. nuntiatio, l. Prætor §. 1. ff. de nov. oper. nunt. l. un. C. eod. Unde constat, remedium istud non utile modò, sed etiam, ut Ulpianus ait, necessarium fuisse, l. de pupillo §. meminisse eod. tit. cum non aliud proditum esset, quo celeriter, & ut Jurisconsulti loquuntur, in continenti posset operis continuatio impediri, & interim nuntiatoris conditio durior effici, l. 3. §. item si locum ff. de al. judic. l. fin. C. in quib. can. in integr. rest.

Tum quod ne publicis ædificiorum aspectus ruinis deformetur, l. 2. §. Si quis nemine, l. si ff. ne quid in loc. publ. l. 2. C. de ædific. priv. factis operibus jura valde favent, d. l. Prætor §. pen. d. §. Item si locum. Tum etiam quod, ædificante ad inopiam traducto, necessum haberemus, alioqui nostro sumptu demoliri, quod alter temerè fecisset, l. 3. §. hoc autem ff. de iuner. Huic autem periculo non satis prospectum erat per actionem de servitute, quæ statim non arceat ædificantem processu operis, sed de jure suo primum plenè docere debet actor, l. is, qui destinavit, ff. de re vend. l. incerti C. de interd. deinde sequi sententia, ut in cæteris petitoriis judiciis. Quod verò pertinet ad interdictum quod vi, aut clam, cum illud ad opera præterita dumtaxat referatur, l. 1. ff. quod vi, aut clam, & nuntiationis edictum futura respiciat, patet non ad rem pertinere, l. 1. §. 1. de nov. oper. nunc. Interdictum equidem de novi operis nuntiatione fateor adversus opera præterita inductum ad demolitionem nimirum ejus, quod sprete nuntiatione exædificatum est, l. Prætor §. 1. eod. tit. eoque nomine concurrere cum interdicto, quod vi, aut clam l. si alius §. ait Julianus ff. eod. At aliud est ex ædicto nuntiare novum opus, & aliud interdicto de novi operis uti d. l. 1. in princ. & §. 1. d. l. Prætor §. 1. Fit enim nuntiatio, ut futurum opus impediat d. l. 1. in princ. & §. 1. l. un. C. eod. tit. Inter-

dictum verò ex hac causa sicuti quod vi, aut clam ad operis jam facti destructionem, d. l. Prætor §. 1. d. l. 1. §. 1.

Porro tunc dicitur intercedere æmulation, quando possit ex fenestra æquè facillè haberi lumen ex alia parte. Quod si secus fiat, fenestræ aperitio dicitur facta in damnum, ac præjudicium vicini, atque adeò ad æmulationem, Cæphal. conf. 130. n. 11. cum seqq. Berous d. conf. 135. n. 7. Sperel. d. dec. 55. n. 32. Rot. dec. 29. n. 10. p. 15. dec. 348. n. 18. p. 17. & dec. 69. n. 22. p. 18. rec. & in Lauretana fenestrarum 28. Junii 1669. §. quod eo magis cum seqq. Coram Calatajù. Tuncque dicitur probata, quando quis absque ulla sua utilitate tertio præjudicare intendit. Quod est omni jure prohibitum, Henric. de molend. qn. 15. n. 33. & 34. ac Rot. dec. 61. n. 9. d. p. 17. rec. Quo in casu non habet locum conclusio, quod liceat cuilibet usque ad Cælum ædificare, & in proprio pariete fenestras aperire, l. opus novum ff. de oper. publ. Bero. d. conf. 135. n. 3. in fin. Sperel. d. dec. 55. n. 22. & Rot. dec. 29. n. 2. p. 15. rec. Præsertim si ex nova fenestra prospiciatur in domum, vel cubiculum, aut viridarium, vel hortum alicujus nobilis fæminæ, ut per Cæphal. d. conf. 130. n. 11. Quia tunc dicitur aperta ad æmulationem, & inhonestatem. Id tamen remittendum judico arbitrio Judicis, qui considerata qualitate ædificii, ædificantis, ac vicini, pensatisque circumstantiis, arbitretur, an aperitio fuerit ad æmulationem, ut etiam tradit Sperell. d. dec. 55. n. 36. Poteritque in omnem eventum aperiri fenestra ad lumen tantum, non autem ad prospectum. Et ita, ubi non potest haberi lumen aliunde, solet hæc temperatio per Judices adhiberi, & observavit Rota dec. 69. ad fin. d. p. 18. rec.

Neque obstat, quod non liceat vicinis tollere parietem, & aperire fenestras, per quas prospiciatur in domos Monialium ad tradita per Bero. d. conf. 135. n. 9. 10. & seqq. Padil. in d. l. altius n. 9. Marc. Mura dec. ficul. 8. n. 6. & ad Consuet. Panorm. cap. 29. n. 3. & seqq. Anton. de Possent. d. singul. 145. n. 2. Sperel. dec. 58. per tot. & alios relatos a Fenzonio d. cap. 104. num. 44. & seqq. & num. 57. & 51. ac declaravit sæpiùs Sac. Congregatio super Episcop. & Regul. præsertim in Liciensi 1605. 28. Februarii, in qua dixit, quod nullo modo debet esse prospectus in Monasteria Monialium, & è contra, nequidem a fenestris Turris Campanariæ alicujus Ecclesiæ vicinæ, ut in Portugalensi 16. Aprilis ejusdem anni, sed pleno muro fenestræ debent obstrui, ut in Aquilana 31. Julii 1612. etiam illæ, quæ sunt in Monasterio Monialium, per quas videre possent, ac videri, ut in Parmensi 28. Novembris 1636. Nec alicui permitti debet ædificium tollere, si per illud haberetur prospectus in Monasterium, ut in Interamneni 15. Maji 1612. & in Barenfi 18. Februarii 1617. Suntque demolendæ mansiones constructæ in viculo intermedio, & claudendum est ambulacrum, quod a recto Monasterio imminet, eique prædominat, ut in Assisensi 11. Junii 1653. Non obstante qualibet appellatione, vel recurso, & in Conversanensi 8. Augusti ejusdem anni 1653. Quinimodò prohibetur Monialibus sub gravibus pœnis usus telescopii, sive conspicii tubulati longioris, ut in Anconitana 1. Octobris 1627.

Nam, etsi prospectus in cellas Monialium non impedit elevationem ædificii, & aperitionem fenestrarum, quia prospicere in Monasteria Monialium non est per se prohibitum, atque adeò ex eo non inferitur limitatio regulæ textus in d. l. altius, ut post Cynum, & Baldum in d. l. altius, firmat Cæpol. de servit. urb. præd. c. 62. num. 2. Sperel. dec. 55. num. 40. & Rota post Fenzon. d. cap. 104. num. 48. & seqq. nihilominus hoc Privilegium militat dumtaxat favore Monialium, ne prospiciantur a vicinis laicis, quia decet Moniales ab aspectibus sæcularium esse omninò separatas, & penitus remotas, ut sublata opportunitate inhonestæ considerationis, & commoditate lasciviendi, liberiùs valeant servire Deo, & eidem corda sua, & corpora in omni Santimonia custodire, ut ait textus in cap. 1. de stat. regul. in 6. quem in hac specie ponderat Bero. d. conf. 135. n. 10. vol. 3. ubi reprehendit Cæpollam, contrarium sentientem, ac sequitur Padil. in d. l. altius n. 9. Covarr. lib. 3. var. resol. cap. 14. sub num. 8. Mar. Mut. d. dec. 8. num. 6. & d. cap. 29. num. 3. & seqq. Sperel. d. dec. 58. num. 6. & 7. & Anton. de Possent. d. sing. 145. num. 2. cum aliis congestis a Rota in d. Romana Tramontanæ post Fenzon. c. 104. n. 44. & seqq. & n. 50. ac 67.

Secus autem quoad ipsas Moniales inter se, ne una prospiciatur ab alia, quia inter ipsas cessat ratio textus in d. cap. 1. de stat. Regul. scilicet commoditas lasciviæ, ac timor inhonestæ considerationis; ideoque inter eas observanda est regula dicti textus in d. l. altius, cum non sit prohibitum unam Monialem alteram prospicere, sicuti

uti non est prohibitum laicos habere prospectum in domos laicorum & quod minus est, neque in Monasterium Regularium, vel in seminarium puerorum, ut in terminis post Cynum, & Baldum in d. l. alius, tradit Cæpol. d. cap. 62. n. 2. Alex. conf. 174. n. 4. lib. 2. Jaf. in l. Et hoc jure n. 8. ff. de just. & jur. Sperel. d. dec. 35. n. 40. & scitè distinguit Rota in d. Romana Tramontanæ 7. Junii 1623. coram Pirovano.

7 Cum igitur liceat uni Moniali hujusmodi fenestram de novo aperire, quamvis per eam habeatur prospectus ad cellam alterius Monialis, erit per consequens magis licitum eam retinere, postquam a multo tempore fuerit aperta. Quia illæ, quæ de novo construi permittuntur, ubi factæ sunt, facilius sustinentur ex vulgari l. in ambiguis, §. non est novum, ubi Doctores, ff. de reg. jur. maxime, quia Judices in dubio pronunciare debent pro ædificiis, ne destruantur, l. Senatus, ff. de contrah. empt. Vivius dec. 306. n. 6. lib. 2. & Sperel. d. dec. 55. num. 29. Quare attenda præscriptione, quæ in materia servitutum, habentium causam continuam, vel quasi continuam, prout est servitus prospectus, spatio decem annorum inter præsentis, & viginti inter absentes completur, ac possessione hujusmodi fenestræ prospicientis in cellam alterius monialis, talis prospectus est legitime præscriptus juxta ea, quæ tradit Gloss. in l. 1. v. & secundum hunc casum, ibique Bartolus, Salicetus, Fulgosius, & Castrensis, C. de serv. & acqu. Gaill. lib. 2. obs. 69. num. 14. Cæpol. de serv. urb. præd. cap. 19. num. 2. & 4. cum aliis cumulatis a Cyriac. d. contr. 28. n. 9. & seq.

8 Quod præcipuè locum habet, si fenestræ monialis ad versariæ potuerint aptari in alio loco, & per eas commodè recipi lumen absque eo, quod subicerentur prospectui alterius monialis, quod patere debet ex inspectione loci, in quo extant; tunc enim censentur constructæ non ad ejus commoditatem, & utilitatem, sed ad æmulationem, ut scilicet fenestra alterius monialis claudatur, & ejus cella penitus obliuretur, arg. text. in l. opus novum cum ibi notatis a Bartol. ff. de oper. publ. Bero. d. conf. 135. num. 7. Sperel. d. decif. 55. nu. 32. & seq. Ideoque ex earum constructione perperam facta, nullum damnum, aut incommodum altera monialis pati debet in suo veteri, & antiquiori ædificio, sed potius cogenda est monialis adversaria ad illas alibi aptandum: hujusmodi enim malitiis non est indulgendum, sed obviandum ad text. in l. 1. §. denique, ibi: Si non animo nocendi, ff. de aqu. plu. arc. d. l. opus novum, ff. de oper. publ. Gaill. loco cit. num. 28. Cæpol. d. cap. 62. n. 2. Bero. d. conf. 135. num. 7. & alii, quos sequitur Sperel. d. dec. 55. num. 31. ac seq.

9 Minus obstat, quod aliquando contrarium fuerit observatum. Nam in hujusmodi causis non est judicandum exemptis, sed juribus, & autoritatibus, l. nemo, C. de sent. Rot. dec. 484. num. 21. p. 4. rec. tom. 2. Et fortasse in illis aderat diversa ratio, ideoque non licet ex diversis argumentum sumere, ut in specie ponderat Rota in d. Romana Tramontanæ coram Pirovano apud Fenzon. d. cap. 104. num. 51.

10 Cæterum de cellis monialium hæc accipe ex Sac. Congregat. Episcop. & Reg. Cellarum vacatio quotiescumque occurrerit per monialium obitum, aut per quemcumque alium casum, fieri debet illarum distributio aliis monialibus, professione anterioribus, ut in Mutinensi 10. Aprilis 1615. Vacantes assignari debent secundum antianitatem, nec Superior Regularis potest aliter ordinare, in Ferrariensi 3. Junii 1597. Et antianitas incipit a die professionis emissæ, non autem habitus suscepti 5. Julii 1645. Idque non obstantibus Superiorum mandatis, in Mediolanensi 5. Februarii 1601. in Faventina 11. Aprilis 1603. in Averfana 26. Januarii 1604. & 26. Junii 1648. ac alibi sæpius. Nisi tamen in aliquo Monasterio adesset consuetudo immemorabilis, quod cellæ vacantes distribuantur, & assignentur ad arbitrium Abbatissæ, & Discretarum, in Mutinensi 24. Januarii 1653. Habitatio verò in cellis separatis prohibetur ab Urbano IV. Monialibus S. Claræ, in Faventina 30. Augusti 1619. Vel saltem ne seras habeant in cellarum januis, sed solum in porta communi dormitorii, cujus clavis sit apud Abbatissam, in Senogallien. 11. Januarii 1622. & in Assisienti 16. Julii 1624. Concedi tamen potest Moniali, cellam ædificare, eaque uti, sua vita durante, vel alia a suis consanguineis ædificata, in Cæsenatensi 2. Januarii 1601. in Bituntina 5. Junii 1607. & in aliis. Nec debet ab ea removeri pro faciendo valetudinario, in Assisienti, 9. Februarii 1624. & in CæsarAugustana 11. Maji 1635. Non tamen illam vendere in Mediolanen. 8. Novembr. 1625. licet vellet erogare pretium in utilitatem Monasterii, nisi de licentia Sac. Congregat. & consensu Monialium, in Veneta 3. Maji 1647. Neque decernere, quod

Monialis antiana, quæ cellam optare vult, teneatur aliquid solvere, in Januensi 22. Decembr. 1620. quod servari debet etiam in casu permutationis, ne via fraudibus aperiatur, in Neapolitana 17. Novembr. 1628. Datur nihilominus aliquando facultas Abbatissæ, & Monialibus, ut ob aliquam legitimam causam capitulariter, & per vota secreta dare possint cellas vacantes, professione posterioribus, ne moniales contra votum paupertatis arrogant sibi cellas, tanquam proprias 19. Martii 1619. Nulla verò monialis cogi debet ad optandas cellas, in Nolana 10. Junii 1616. Cella autem amplior, colloquatorio vicina, aufertur moniali particulari, & ad communem usum destinatur. 6. Octobris 1645. Pluralitas verò cellarum prohiberi potest, præcipuè cum exinde sequuntur inconvenientia, in Mediolanensi 14. Januarii 1647. Et ex rationabili causa potest concedi, in Januensi 15. Julii 1650. Episcopus autem præcipere potest Monialibus etiam exemptis, etiam Regularibus subjectis, ut habeant locum separatum, & commodum pro Novitiis, & puellis educandis, & prohibere, ut illas extra dictum locum teneant ex quovis prætextu, etiam licentiæ Superiorum. Insuper decernere, ac declarare, quod Abbatissæ, & Priorissæ, quæ tempore sui officii noluerunt recipere novitiatum, locorumque distinctorum erectionem, ad illud officium in futurum amplius eligi non possint. Et etiam Moniales particulares cujuscumque Monasterii, quæ recipiunt novitias, vel puellas educandas in suis cellis, sint ipso jure voce activa, & passiva privatæ, in Patavina 21. Junii 1605.

CONSULTATIO LXVI.

Quomodo prospiciendum sit conscientis aliquorum, qui usi fuerant facultatibus Bullæ Cruciatæ, vel alterius Indulgentiæ nullæ ex defectu voluntatis Summi Pontificis illam concedentis, ob non adimpletas aliquas conditiones?

Respondeo. Quoad Indulgentias, & gratias concessas certum est, illos non potuisse eas consequi defectu voluntatis; quod respicit tantum pœnas temporales, quæ in Jubilæo condonari potuerant. Solum igitur est difficultas, quoad absolutionem a peccatis & a censuris Ordinario, & Sedi Apostolicæ reservatis, etiam in Bulla Cœnæ Domini. Nam ex defectu potestatis jurisdictionis fuerant nulliter absoluti.

At nihilominus dico primò, cum quilibet Sacerdos ritè, ac rectè ordinatus, habeat potestatem Ordinis, quam in sua Ordinatione virtute Spiritus Sancti in impositione manuum suscipit, ideoque possit absolvere a quocumque peccato ac vinculo. Cumque reservatio casuum, & absolutio a censuris, ac potestas ipsa jurisdictionis, quæ requiritur in Sacerdote, ut validè absolvat vigore Concilii Tridentini, sit de jure positivo, & Summus Pontifex sit supra jus positivum, nulla videtur esse difficultas, quin possit ipse tollere censuras, & reservationes, atque absolvere, etiam invitos, ac per consequens cum postea remaneant solum peccata sine reservatione, ac censuris, & cum pœnitentes sint in bona fide, remanent in sequentibus confessionibus indirectè absoluti ab eisdem peccatis absque nova ipsorum confessione, tanquam a peccatis oblitis.

Secundò. Potest Ecclesia, sive Summus Pontifex supplere, & de facto supplet regulariter jurisdictionem in ministracione Sacramentorum, quando adest error communis, & titulus coloratus, ut ex Card. de Lugo de justit. tom. 2. disp. 37. sect. 3. numer. 27. & ex communi Doctorum sententia. In hoc autem casu adest error communis, & titulus coloratus ex Bulla Apostolica, atque adeò sine alia gratia Summi Pontificis isti sunt validè absoluti. Eoque magis si Pontifex vellet habere rata omnia gesta per Commissarium, & Confessarios, cum sit certissimum, quod quilibet defectus juris humani suppleri possit in hoc casu a Superiore, scilicet a Summo Pontifice habente potestatem humanam, secus autem si esset defectus juris naturalis, vel divini, ut si confessarius esset mulier, vel non esset Sacerdos, quem defectum nec tollere, neque supplere potest potestas humana, neque in eo dispensare, ut ex Diana tract. 1. de potest. Pontif. resol. 49. in fine, ubi etiam si non adsit titulus coloratus.

CONSULTATIO LXVIII.

Bona hæreticorum quando, & quomodo fisco addicantur?

R Espondent communiter Doctores, quod pœna Confiscationis hujusmodi bonorum incurritur a die commissæ hæresis. Et quamvis Panormitanus in c. *Vergentis de hæret. not. 2.* affirmet, bona hæreticorum non esse ipso facto confiscata, sed confiscanda, ejus tamen doctrina intelligitur de tempore, antequam fuisset id decretum in c. *Cum secundum leges de hæret. in 6.* Nam in hoc cap. expressè decretum fuit a Summo Pontifice, ut ipso jure, sive ipso facto bona hæreticorum sint confiscata. Et ita docet Pegna p. 2. *direct. com. 158. v. His ita positis, & Farinac. d. delict. & pœn. q. 25. n. 13.* ubi ait, in hæresis crimine bona confiscantur ipso jure, & statim a die commissi delicti dominium transit in Fiscum, & reus administrationem suorum bonorum amittit ex d. c. *Cum secundum leges*, ibique Glossa, & communiter Doctores. Qui etiam docent, quod licet in Fiscum ipso jure transeat dominium bonorum hæretici, non tamen transit eorum possessio per regulam, quod in illis casibus, in quibus transit dominium sine traditione, non transit possessio, nisi expressè dicatur, ut in l. *cum her. ff. de acquir. possess.*

2 Ego autem ita hanc rem expedio. Bona hæreticorum cum effectu non publicantur, neque actu apprehendi possunt, nisi sequuta sententia Judicis Ecclesiastici, uti fit in crimine læsæ Majestatis, l. *quisquis, & l. fin. in princip. C. ad leg. Jul. majest. & in auth. ut nulli Judices §. si facit l. 1. & 2. & l. fin. C. de sent. pass. & resit. l. Ariannus, Cod. de hæret. & d. c. *Cum secundum leges in fine eod. tit. in 6.**

3 Ex quo sequitur, quod dominium bonorum hæreticorum non pertinet ad Fiscum, neque ad Ecclesiam, nisi sequuta damnatione super crimine, quam fert Judex Ecclesiasticus, cujus condemnationis effectus retrahitur a die commissi delicti. Unde confiscatio bonorum, quæ fit ipso jure contra hæreticum, nihil aliud operatur, quam prohibitionem alienandi, cum nullum dominium transferat, nisi sequuta sententia, per textum in l. *fin. C. ad l. Jul. majest.*

4 Quare a die commissi delicti interdicitur hæreticis administrationem suorum bonorum, ut in d. cap. *Vergentis de hæret. & in d. cap. Cum secundum leges eod. tit. in 6.* Quin etiam accusatione pendente interdicitur hæreticis eadem administratio, ut per Repert. Inquis. v. *administratio*, Salel. vol. 3. fol. 291. n. 144. & seqq. & Sanctarel. *de hæres. cap. 16. dub. 2.*

CONSULTATIO LXIX.

An possint baptizari a parrocho Catholico hæreticorum filii etiam domi, & sine cœremoniis Ecclesiæ ad effugiendum periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant usum rationis juxta mores ad hæreticorum?

R Espondeo affirmativè. Nam quoad baptismum peragit rem licitam, & quoad omissionem cœremoniarum non sunt de necessitate Sacramenti. Unde D. Clemens lib. 7. *const. Apost. cap. 23.* loquens de baptismo, inquit: *Si non fuerit oleum, neque unguentum chrisimatis, satis est aqua*, sed solum sunt de necessitate præcepti, idè urgente necessitate possunt omitti, ut communiter docent Doctores, & praxis confirmat, ut sit in baptismo privato, & ita loquentes de tempore pestis notant specialiter. Quare licet prohibeatur baptismus extra Ecclesiam, ut in *Clem. un. de baptism. excipitur tamen casus necessitatis, ibi: Aut talis necessitas emerferit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo propter hoc accessus haberi.* Quotiescumque igitur periculosum est deferre baptizandum ad Ecclesiam, cessat præceptum baptizandi in Ecclesia, & proinde potest in privata domo baptizari sine cœremoniis Ecclesiæ. In hoc autem casu adest periculum mortis, si differatur baptismus, donec pueri habeant usum rationis.

2 Tenetur tamen Parochus catholicus monere parentes puerorum, ne illos iterum ad baptizandum ministro hæretico offerant, & ut suppleant postea tempore congruo cœremonias prætermittas; quia in baptismo suscipitur fides Christi, & baptizatus sit membrum vivum Christi, & incorporatur Ecclesiæ. Et licet hæc quoad substantiam habeantur per ipsum Sacramentum baptismi, quatenus validum est, non tamen habetur publica incorporatio in Ecclesiam, atque adeò nec acceptatio in corpus mysticum Christi, nec publica professio fidei facta coram Ecclesia, qualis debet in baptismo intervenire, ut desumitur ex D. Dionysio cap. 2. *de Eccles. Hier. lib. 7. c. 41. Cypr. lib. 1. Ep. 6. Ambros. lib. 1. de Sacr. cap. ult.*

CONSULTATIO LXX.

Quoniam inter plures, æquales in officio Magistratu, Senatu, ceteris paribus, prior consensus sit, illene, qui prius titulum officii, magistratus, dignitatisque obtinuit, an qui possessionem?

Censeo prioritatem hujusmodi attendendum esse a die adeptæ possessionis officii, dignitatis, &c. In materia enim præeminentia non attenditur prioritas tituli, sed adeptæ possessionis ad textum in l. 1. ubi Bartol. Jo. de Plat. in princip. C. de *Consult. lib. 12.* aliique communiter. Ideòque Canonicus, Judex, aut officialis, qui prevenit in adipiscenda possessione, præcedere debet alios in stallo, voce, optione, ac aliis actibus per textum in c. 1. ibique Canonistæ de *major. & obed. Bartol. in l. 1. n. 4. de alb. scrib. & Bald. in c. Cum olim n. 1. not. 2. de consuet. Roman. in l. Cum mulier §. de viro ff. solut. matr. ac latè Ruin. conf. 19. n. 9. vol. 1. Rebus in tract. de nomin. q. 21. n. 4. Boer. de auth. magn. Confil. n. 80. Caputaq. dec. 357. n. 2. p. 2. Rot. dec. 2. n. 1. ibique Papaz. de consuet. in nov. quod etiam tenet Garz. de *Benef. p. 4. c. 5. n. 77.* quos retert, ac sequitur Rot. in *rec. p. 2. dec. 410. n. 4.* quæ distinguendo inter præcedentiam, quæ coheret rei, & quæ coheret personæ, firmavit in Vicer. præcedentia 17. Apr. 1594. cor. Gypsiò id procedere de omnium Ecclesiarum observatione, quod confirmavit, dec. 372. n. 3. p. 1. *rec. ac alibi.**

Primò, quia prioritas, ejusque prærogativæ dantur antiquiori Officiali propter ejus majora onera, & servitia, quæ in officio subit, l. 2. in fin. ibi: *Is gradu ceteris antecedit, quem stipendia meliora, vel labor prolixior fecit antecire, C. de offic. magistr. can. mirantur in fin. d. 65.* his verbis: *Nec potest de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis &c. celsioris loci præmium debetur.* Mohon. doc. 11. de *renunc.* ubi ait, quod locus competit Canonico ratione possessionis. Ac proinde, qui officium non fuerit adeptus, neque officii munia subjerit, licet sit prior in provisione, præferri non debet priori in possessione officii, cum ex adeptæ possessione acquiratur prioritas, atque adeò præcedentia.

Deinde quia hujusmodi præeminentia sunt fructus possessionis, Gloss. in c. *Cum olim de major. & obed. Calad. dec. 3. de pension. num. 6.* Fructus autem semper spectant ad possessionem, c. *Quærelam 24. de elect. c. Consultationibus de jurepatr. c. Cum olim de caus. poss. l. bonæ fidei 48. ff. de acquir. rer. dom. cum similibus.* Igitur debentur prius adipiscenti possessionem.

Tertiò, quia, licet sola collatio, sive concessio officii concedat plenum jus in re, c. *fin. de concess. præb. ante tamen adeptam possessionem non perficitur assequutio officii, vel dignitatis, Achil. dec. 9. n. 6. de priv. Neque dicitur actualiter, ac proinde obtinere beneficium, qui habet solum titulum beneficii sine possessione juxta Gloss. v. *obtinere §. item insuper titul. de collat. in pragmat. sanction.**

Postremò, quia, cum concessio privilegii sit facta in ordine ad officium, non potest dici perfecta, neque sortitam esse suum effectum ante officii ademptionem; quia, licet facta sit concessio, ejusque literæ sint forsitan expeditæ, concessio tamen est facta pro tempore, quo officialis in officio extiterit, in quo solum potest habere effectus ipsius. Ac proinde prioritas, quæ est effectus concessionis, non potest habere locum, nisi in tempore adepti officii, Siquidem, ut constare solet ex verbis concessionis, non conceditur absolute privilegium, sed in ordine ad officium, atque adeò non est habitura suum effectum, nisi tempore adepti officii.

Atque ita judicatum fuisse in Lusitania, testatur Cabed. dec. 3. p. 1. n. 11. & asserit Surgens de Neap. *illustr. c. 29. n. 59. in fin. Gratian. dec. March. 16. in addit. n. 6. & 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proem. n. 13. cum seqq. Valenz. conf. 34. n. 36. tom. 1. Videndusque Barbof. de Canon. & dignit. cap. 18. per totum.*

CONSULTATIO LXXI.

An pueri minoris ætatis, nati ex patre Turca, & matre Christiana ritus græci, ducti in captivitatem a Christianis, sequi debeant religionem Christianam matris, & gaudere libertate?

Et quid in casu, quo iidem pueri sint nati ex patre Turca, & matre Christiana, sed apostata?

AD primum respondeo affirmativè; quia partus sequitur matrem. Sicut enim filius ex ancilla susceptus patre libero est servus, ita è contra natus ex matre libera, & servo patre, liber est; quod secundum leges civiles, & jura

jura locum habet in iis, quæ ad libertatem, & servitutum hominum pertinent, multo magis id locum habere debet ob commune fidei bonum. Et propterea ubi de communi fidei dono agitur, nulla habetur ratio patriæ potestatis, quam leges & jura Romanorum sanxerunt, cum mater fidelis, quamvis ei jus civile patriam potestatem non tribuat jus habeat offerendi filium ad baptismum.

2 Quinimodò, etiam si uterque parentum fidelis, tum infidelis, filium prohibeant baptizari potest, ac debet baptizari, ut constet aperte ex c. *Ex literis de convers. infid.* & ex Concilio Toletano 4. c. 62. & hic casus deciditur in can. *Judei* 28. q. 1. Ubi decernitur, filios natos ex patre infideli, & matre fidei sequi debere fidem, atque conditionem matris. Et licet Glossa hunc locum intelligat de conditione Religionis, tamen can. *liberi* 34. q. 4. loquitur de conditione servitutis, ibi: *Hi verò, qui non sunt de legitimo conjugio matrem potius, quam patrem sequuntur*, ubi Glossa ait quantum ad conditionem, & quantum ad originem, leg. 1. ff. *ad munic.* Itaque & quoad Religionem, & quoad servitutem hujusmodi pueri sequi debent conditionem matris. Unde hoc ipso, quod filius ex matre Christiana concipitur, acquirit jus Ecclesiæ ad illum baptizandum, quia ex vi originis nascitur subditus Ecclesiæ, atque adeo gaudere debet libertate.

3 Non obstat, quod baptismus collatus captivis non eximat illos a servitute, ut declaravit sæpius S. Congregatio S. Officii, præcipue 21. Novembris 1618. Nam id intelligitur de captivis Turcis infidelibus adultis, non autem de pueris minoris ætatis natis ex matre Christiana.

4 Ad secundum etiam affirmative. Apostasia enim matris Christianæ non potest nocere ejus filio puero, ac minoris ætatis, qui libertate donandus est, non propter matrem, quia apostata est, sed quia Christiana est, ob favorem fidei Christianæ ex d. c. *Ex parte in fine*; quare quemadmodum poterit mater, quæ in minori ætate apostatavit a fide Christiana, prævia abjuratone in S. Officio; prout de jure libertate donari, quia Christiana, ita etiam eadem libertate donandi sunt ejus filii minores, tum maxime si baptizentur.

CONSULTATIO LXXII.

Judex sæcularis postquam deputavit per modum provisionis in suum Cancellarium in Cancellaria laicali Cancellarium foraneum Episcopi, præsentare fecit a suo balivo eidem Cancellario intimationem, in qua illum adstringebat ad declarandum intra terminum duorum dierum a die præsentationis, utrum velit retinere, renunciando in scriptis illi, quam in posterum nolle exercere. Quæro, *an hoc sit contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam? Et quid in aliis casibus?*

1 Censeo, quod ultra grave præjudicium, quod ex hoc infertur tribunali Ecclesiastico, remaneat etiam ex hujusmodi actu violata immunitas, & libertas Ecclesiastica, cum certum sit, Episcopum jus habere utendi officio notarii, qui actualiter intersit Judici laico, ut de notario criminali Communiter tradit Barbof. in collect. *Concil. sess. 22. de reformat. c. 10. n. 3.* ex declaratione S. Congreg. super Episcop. & de Notario, sive Cancellario civili declaravit S. Congr. Immunitatis in Firmana 11. Januarii 1631. & de quocumque alio ministro laico in Sutrina 11. Augusti 1636. & in Ostunensi 3. Maji 1629.

2 Neque Judex sæcularis hac in re ullatenus prohibere potest suis ministris absque incurfu in excommunicationem per textum in c. *Eos qui de immunit. Eccl. in 6.* ibi: *aut alia obsequia*, ut sæpius declaratum est ab eadem S. Congregatione Immunitatis, nominatim in Balneoregensi 10. Junii 1657. & in Avelina 6. Maji 1636.

3 Unde cum ex hac intimatione reddatur incompatibilis una Cancellaria cum alia, atque adeo Cancellarius reddatur inhabilis Cancellariæ Ecclesiasticæ, si vellet persistere in Cancellaria laicali, videtur ex hoc necessario violari immunitas, & libertas Ecclesiastica, dum auferatur Episcopo jus, quod habet utendi Cancellario sæculari.

4 Eoque magis si pro tribunali Ecclesiastico concurrat consuetudo immemorabilis utendi indifferenter similibus ministris, quæ sine violatione immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ nequit impediri, ut decernitur in c. *Quoniam de immunit. Eccl. in 6.* ubi Doctores communiter.

5 Non obstat, quod id non contineatur directe in dicta intimatione; quia sufficit ad effectum, de quo agitur, quod laicus promulget ordinationes, decreta, sive sint generalia, sive specialia, quibus indirecte, & sub quovis prætextu, vel quæsito colore tollatur, vel restringatur

jus, sive potestas Ecclesiastica juxta can. 15. *Bulle in Cæne Domini*, & per ea, quæ diffuse tradit Cartar. de *immun. Eccl. n. 410.* & Sperell. *dec. 12. num. 44.* & seqq. & dec. 100. num. 28. & seqq. lib. 1.

Neque ex eo, quod hic Cancellarius dum intersit laico, & Ecclesiastico simul, Judex laicus privetur facultate illum puniendi, satis est ad evitandum in hoc casu violationem immunitatis. Nam Sac. Congregatio Immunitatis jam declaravit, quod ratione delicti commissi in officio, debeat officialis puniri ab eo superiore, quem in dicto officio recognoscit, cum non repugnet, quod quis variis de causis, vel ministeriis subiciatur diversis Judicibus, ut clare disponitur in c. *Cum Capella* 16. de *privil.* Præcipue verò si Episcopus declaraverit suæ intentionis non esse, quod Cancellarius gaudeat fori privilegio pro delictis, quæ in notariatu laicali forte commiserit.

Et ita etiam dicendum est in aliis casibus, in quibus violatur immunitas, & libertas Ecclesiastica per dictum cap. *Eos, qui temporale dominum obrinentes suis subditis, nec Prælati, aut Clerici, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab iisdem, neque ipsis blandum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdunt, cum talia in derogationem libertatis Ecclesiasticæ præsumantur, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subjacere*: quod etiam docent in hoc textu Archid. Geminianus, Jo: Andreas, Monachus, Franchus, & alii, Suarez *disp. 21. de cens. sect. 2. n. 93.* Reginald. *lib. 9. prax. cap. 24. num. 358.* Coriolan. in *Bullam Cæne can. 15.* & Vivian. *lib. 3. ration. jur. tit. 49. cap. 5.* licet enim, ut alibi dixi, prohibitio fiat laico, redundat tamen in præjudicium Ecclesiasticæ personæ, quia ipsi indirecte prohibetur, ne possit uti jure suo, quoad ea, quibus indiget. Unde fit fraus legi, quæ prohibet personas Ecclesiasticas subijci Judici laico. Is enim committit in legem, qui verba legis complectens, nititur contra legis voluntatem, cap. *fin. de reg. jur.* & facit ad rem c. *Noverit de sent. excomm.* Unde non est dubium, quin habeant locum poenæ impositæ violentibus libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam.

Quin & habere locum excommunicatio Canonis 15. *Bulle Cæne*, affirmant Ugolin. de *conf. in explic. d. Can. Filluc. tract. 16. cap. 20. q. 7. num. 267.* Alter. de *cens. in d. can. disp. 16. cap. 3.* Duard. in *cod. can. quest. 20. & 22. in fine*, ubi alii, Bonac. *tom. 3. disp. 1. de censur. q. 16. punct. 1. n. 2.* ubi licet velit, quod per d. canonem non prohibeatur simplex mandatum, asserit tamen prohiberi etiam mandatum, autoritative impositum ad modum decretorum. Ratio autem est, quia in hoc canone prohibentur etiam decreta, quæ sunt contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam. Hujusmodi autem intimationes, sive inhibitiones fiunt autoritative, & per decretum Judicis. Unde cum tendant contra immunitatem Ecclesiasticam, est illud ipsum, quod in hoc canone prohibetur.

Ex quo sequitur, quod ille quoque, ad cujus instantias fiunt inhibitiones, incidat in prædictas censuras. Nam in d. canone habetur: *vel factis, vel ordinatis uti fuerint*. Ille autem, ad cujus instantiam fit inhibitio, utitur decreto Judicis inhibitorio, quia inhibitio intimatur subditis laicis. Et ita docet Sayr. *lib. 3. cap. 19. num. 10. de censur.* & Duard. in *d. can. 15. q. 24. n. 1.*

Nec obstat, quod hujusmodi inhibitiones fiant contra particulares personas, non autem contra communem libertatem Ecclesiasticam, & proinde non pertinere ad hunc Canonem. Nam ut sint inhibitiones contra Ecclesiasticam libertatem, sufficit, quod sint contra exemptionem, quæ convenit ex vi status Ecclesiastici, qualis est exemptio a jurisdictione laica. Immo adhuc esset contra libertatem Ecclesiasticam, si essent contra specialia jura, vel privilegia alicujus Monasterii, vel Ecclesiæ, ut docent Ugolinus, Sayrus, Reginaldus, Coriolanus, Duardus locis allegatis, & Carol. de Grassi. *effect. Cler. 2. n. 71.* quod satis colligitur ex verbis ipsius Canonis, ibi: *ac quarumcumque Ecclesiarum jurebus*. Et probatur, quia jura particularia Ecclesiæ sunt jura propria totius Ecclesiæ, & ipsius Summi Pontificis, cui talis Ecclesiæ subiecta est. Atque adeo, qui facit injuriam unitantem Ecclesiæ, totam Ecclesiam Dei offendit l. 1. c. de *Summ. Trinit. & fid. Cath.* ubi Baldus, & tradit Alban. in *lucubr. ad Bartol. in d. l. 1. n. 10.* Ac proinde non minus jura particularia pertinent ad immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam, quam communia. Vide etiam quæ super hac re diximus *tom. 1. conf. 171.*

CONSULTATIO LXXIII.

AD evitandum rixas, quæ occasione funerum sæpius a Confraternitatibus laicorum excitantur, humiliter Urbis Parochi supplicarunt S. Rituum Congregationis, ut infra scripta dubia declararet.

1. *An Confraternitas Mortis, atque adeo quæcumque alie Confraternitates seculares Urbis, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti a propriis illorum Parochis tumulandi effertur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant?*
2. *An eadem Confraternitates possint suam Crucem erigere tam per viam, quam in Ecclesia Parochiali, quando cadaver non offertur a proprio illius Parocho ad ipsarum Ecclesias sepeliendum, sed ad ipsam Ecclesiam Parochialem?*
3. *An Rectores, sive Sacristæ, aliive Capellani earumdem Confraternitatum, quando non incedunt cum suis Confraternitatibus, sed seorsim ab illis, possint in funeribus ducendis stolum deferre?*
4. *An iidem Rectores, sive Sacristæ, qui cum suis Confraternitatibus ad funus evocatis incedunt, post absolutum a Parocho officium funeris in sua Ecclesia parochiali, in qua cadaver delatum sepeliendum est, possint super dicto cadavere iterum funebre officium peragere? Et,*
5. *An Parochi possint super cadavere præsertim sui Parochiani, qui in Ecclesia, sive Oratorio Confraternitatum intra fines sue Parochiæ positis, sepulturam elegit, officium funeris peragere?*

ET quidem ad primum, quod attinet, negativè respondendum est. Primum, quia deferre ante se Crucem est signum dignitatis, ac jurisdictionis, per text. in c. 1. ut lit. pend. in c. Antiqua de priv. & in Clem. Archiepiscopo eod. tit. Confraternitates autem sæculares nullam habent dignitatem, aut jurisdictionem in alienis Parochiis, ut proinde non potuisse Regulares saltem absque privilegio speciali ingredi alienas Parochias cum Cruce, verissime consuluit Oldrad. toto conf. 82.

Deinde quia id Confraternitatibus expressè prohibetur non solum decreto hujus Sac. Congregationis in Andriænsi 22. Novembris 2631. his verbis: *Confraternitates laicæ in actu associationis cadaveris nullo modo Crucem erigere possunt, sed etiam & speciatim a Statuto Cleri Romani c. 7. §. 4. ibi: Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare presumant.* Cumque tam in supradicto decreto, quam in ipso Statuto dicatur nullo modo, nulla ratione Confraternitates in funeribus Crucem erigere posse, certum est, quod, ne tunc quidem illam erigere possunt, quando defunctus effertur ad ipsarum Ecclesias; quia, si tunc illam possent erigere, aliqua profecto ratione, & aliquo modo illam erigere possent contra mentem hujus Sac. Congregationis, & Statuti Cleri Romani.

Non obstat pro Confraternitate Mortis Bulla Pii IV. in qua illi conceditur privilegium deferendi Crucem in ejus Oratorio, ac in processionibus per Urbem, quia intelligi debet de processionibus, quæ fieri solent a Confraternitatibus sine præjudicio Parochorum, non autem de processionibus funerum in illorum præjudicium, cum in illis derogetur eorum dignitati, ac jurisdictioni, atque adeo de illis fieri debuerat expressa mentio; nam privilegium Principis non intelligitur cum præjudicio tertii, l. 2. §. Si quis a Principe ff. ne quid in loco publico, & leg. id. quod nostrum, ff. de regul. jur. Præcipue quia in omnibus privilegiis contineantur tacite, vel expressè clausula illa, *Sine tamen quorumcumque jurium Parochialium præjudicio*, quæ non solum intelligitur de administratione Sacramentorum, sed etiam de iis, quæ de jure debentur Parochiæ, & stante dictione quorumcumque, certum est præservari omnia jura parochialia, quia est universalissima, & omnia complectitur, itaut prætextu privilegii nullum præjudicium afferri possit Parochis quoad ea, quæ ipsis de jure debentur, atque adeo etiam quoad eas functiones, quæ sunt de jure proprio Parochorum, quia non minus læditur alienum jus non reddendo debitum, quam usurpando alienum, ut per Molfes. p. 1. sum. tract. 4. c. 17. n. 73.

Et sanè, si accipiendum esset hujusmodi privilegium absque ulla limitatione, sequeretur, quod in omnibus funerum processionibus, etiam quando defunctus ad Ecclesiam Confraternitatis Mortis non effertur tumulandus, posset illa erigere suam Crucem, atque adeo in eodem funere plures erigerentur Cruces, quod tanquam corruptela est reprobatur a S. Congr. & ab ipso Clero Romani Statuto cap. 5. §. 7. cum sub una tantum Cruce funus ducendum sit.

Eoque magis, quia erectio Crucis in funere est Confraternitatibus, ac aliis prohibita, & solis Parochis, ut ex textu in c. is qui de sepult. in 6. quia ut diximus supra, est jus parochiale ex Abb. in c. Abolenda n. 6. de sepult. ideoque, ut privilegium deroget huic juri, debet in specie concedere illius delationem. Privilegium autem Confraternitatis Mortis in specie id non conceditur, atque adeo illud interpretari debemus, ut maxime possumus, ne deroget huic per leg. fin. quando, c. de inoff. test. cum neque in verbis, neque in sensu sit ipsi contrarium, juxta c. 1. de const. in 6. & observat Bartol. in l. nam & posteriores, ff. de leg. Præcipue quia sortiri potest summi effectum extra processiones funerum, ac proinde absque derogatione juris parochialis, & absque præjudicio Parochorum.

Præterea quod sensus ejusmodi privilegii non sit de processionibus funerum ex eo quidem evincitur, quod nulla Ecclesia jus funerandi habere potest, nisi id ei concedatur ab Episcopo, ut per Abb. in d. c. Abolenda de sepult. & Cavaler. dec. 15. n. 2. Hinc concessa Ecclesia, non intelligitur concessum jus funerandi, nisi expressè fuerit concessum, ut per Archid. in c. 1. de pact. in 6. & Vitalin. in d. Clem. Dudum, eo §. hujusmodi n. 11. de sepult. Nonnulli autem constat Confraternitatem Mortis habuisse hoc jus tempore privilegii a Pio IV. concessi, cum in illo de hac re nullum verbum legatur, atque adeo non potest intelligi de processionibus funerum, quando funus ad illius Ecclesiam ducitur, cum in illis nullum habeat privilegium, & ideo solum intelligitur de delatione Crucis in illis processionibus, quæ tempore confessionis privilegii deferrebat, ut ex claris verbis ipsius Bullæ, nimirum. *Nec non tam in eorum Oratorio, quam in Processionibus per Urbem faciendis Crucem ligneam, & habitum consuetum de tela nigra cum capucis deferre, prout etiam de præfenti deferuntur.* Quibus etiam ex verbis nullo modo verisimile videtur, voluisse Summum Pontificem Pium IV. ut Clerus Romanus procedat in funeribus sub Cruce ligneâ Confraternitatis laicorum, nam politica Ecclesiastica per hujusmodi processiones ferè destrueretur, cum in eis laici Clericis præcederent, ac proinde Pontifex in hoc magis usus fuisset sua potestate in destructionem Ordinis Ecclesiastici, quam in ædificationem. Quare quod hic sit legitimus sensus supradicti privilegii, ex eo luculenter colligitur, quod ex c. ut privilegia de priv. reijcienda est illa interpretatio privilegii, tanquam deducens ad abusum, ex qua sequitur absurdum, & relaxatur disciplina Ecclesiastica. Quia hujusmodi interpretatio est contra mentem concedentis privilegium, qui neque abusus intendit, neque relaxare disciplinam. Si autem interpretaretur hoc privilegium de processionibus funerum, frequenter absurdum, quia, est contra præminentiam, dignitatem, jurisdictionem, ac reverentiam debitam Ecclesiis parochialibus, illarumque Pastoribus, & relaxat disciplinam circa Hierarchiam Ecclesiasticam, & ideo reijcienda est, cum non sit verisimilis, sed fumenda est illa interpretatio, quæ verisimilis est, ut notat Cravet. conf. 33. n. 32. Menoch. de arbitr. cas. 199. n. 10. lib. 2. & Bald. conf. 343. lib. 1. Quia præsumitur temper, quod Pontifex in sua dispositione rationabiliter processerit, atque adeo pro ejus mente indaganda debet attendi verisimilitudo rationis. Quis enim scandalo non afficeretur, si videret sub Cruce Ecclesiæ carbonariorum, vel cerdonum procedere in ducendo funere Parochos Urbis, Clerum regularem, Clerum sæcularem, etiam Collegiatum insignium, quæ Eminentiss. Cardinalium Titulares sunt, & Clerum aliquando Patriarchalium: Ex iisdem etiam verbis Bullæ deprehenditur præfens abusus ejusdem Confraternitatis erigendi Crucem argenteam cum velo, quod est signum prærogativæ, nam ex decoro majori, atque ornatu majoritas apparere dignitatem per text. in c. ut Apostolica de priv. in 6. l. sed & si quid, §. sufficienter, ff. de usufruct. Boer. de auth. magn. conf. n. 150. ac proinde coercendus ad formam Bullæ.

Quinimmo etiam si expressè concessum fuisset per dictam Bullam Confraternitati Mortis jus funerandi, ac faciendi funeris processiones, non propterea concessum esse censetur jus erigendi Crucem in funeribus, ut disertè statuit Oldrad. eo conf. 82. ubi egregie probat, quod licet Regulares habeant privilegium per allegatam Clem. dudum de sepult. recipiendi cadavera defunctorum, qui in eorum Ecclesia sepulturam elegerant, non ideo possunt ingredi cum Cruce in alienas Parochias ad levanda cadavera. Quod etiam docet Cardinalis, & Imola in d. Clem. dudum d. §. hujusmodi, & §. libere. Multo ergo minus cum Cruce in illas ingredi possunt Confraternitates, quæ jus funerandi non habent, quemadmodum illud non habebat Confraternitas Mortis tempore confessionis privilegii erigendi Crucem in funeribus, cum

non potuerit illam deferre, neque funus ad suam Ecclesiam ducere absque jure sepulture, atque adeo non de processionibus funerum, sed de aliis Bulla Pii IV. intelligenda est.

8 Nihil refragante, quod Confraternitates hoc tempore habeant liberam sepulturam, si non ex privilegio expresso, saltem tacito, sive ex consuetudine. Quoniam hæc facultas consistit, ut possint recipere omnes, qui elegerint in earum Ecclesiis sepulturam, non autem tollitur per eam jus Parochis debitum ex jure communi, Gloss. in cit. Clem. Dudum, §. Verum, v. integrum, cum valde sint ex consuetudine privilegiatæ, habendo jus funerandi, quo antea carebant, ut optimè Host. in cap. 1. de sepult.

9 Ratio autem præcipua, cur Confraternitas Mortis, aliæque possint erigere Crucem in aliis processionibus, non autem in funeribus, illa est, quia in aliis processionibus nulla Ecclesia, sive Corpus Ecclesiasticum incedit sub Cruce Confraternitatis, cum omnes incedant seorsim sub propria Cruce, & ideo non potest habere præminentiam, dignitatem, ac jurisdictionem in alios, sed solum in seipsa. Secus autem est in funeribus, in quibus omnes incedere debent sub una tantum Cruce ex decretis Sac. Congreg. super Episcopis nominatim in Barensi 2. Augusti 1631. & in Messanensi 14. Februarii 1635. ac sæpe alibi, & ex ipso Statuto Cleri Romani c. 5. cit. §. 7. Quare, si Confraternitas laicorum deferret in funeribus suam Crucem, sub qua Clerus sæcularis, ac regularis incederet, utique haberet supra illum præminentiam, dignitatem, ac jurisdictionem. Quod est monstrum in Hierarchia Ecclesiastica. Major enim subiceretur minori, & ut Nazianz. ait orat. 17. Spiritus carnis fascibus submitteretur, reclamante Clemente III. in c. omnes Principes, Innocentio item III. in c. solite de major. & obed. & Bonifacii VIII. in Extrav. nam Sanctam, eod. tit.

10 Neque urget, quod consuetudo, quæ per fidem subscriptam, & a Confraternitate Mortis exhibitam probata prætenditur, interpretata sit hoc privilegium de deatione Crucis, etiam in funerum processionibus. Privilegium enim recipit interpretationem a consuetudine per textum in c. quod dilecta, de consanguin. & affin. & notat Rota decis. 29. n. 2. p. 3. rec. Præsertim, quia magis attenditur interpretatio ex subsequuta observantia, quam quælibet alia, licet magis vera, & magis juri consona, ut tradit eadem Rota dec. 574. n. 3. p. 1. div. & dec. 165. n. 20. coram Eminentissimo Ottobono, ac aliàs sæpe.

11 Quoniam, ut hæc observantia vim habeat ita interpretandi hoc privilegium, oportet primò, quod legitime probetur. Deinde quod sit uniformis. Quia licet ad interpretationem sufficiat, quod ita pluries fuerit observatum, ut tradunt Doctores ac Rot. dec. 80. n. 5. cor. Caval. attamen si ex Parochis aliqui ita observaverunt, aliqui verò observaverunt oppositum, ut probatur per fidem plurium Parochorum, observantia non juvat, quia tanquam difformis non est attendenda, ut bene explicat præ cæteris Dec. conf. 225. n. 2. Cravet. conf. 313. n. 4. Roland. conf. 12. n. 2. lib. 4. Bartol. in l. 2. n. 22. ff. solut. matr. alique, & confirmat Rot. dec. 19. p. 2. div. & dec. 366. n. 3. p. 4. & dec. 365. n. 2. p. 2. recent. & dec. 455. n. 9. in fin. p. 4. & dec. 99. n. 6. cor. Merlini, atque adeo standum est dispositioni communi, ac solitæ formæ concessionis hujusmodi privilegii juxta ea, quæ docent Bartol. in d. l. 2. n. 2. ff. sol. matr. Alex. conf. 5. n. 7. lib. 3. Cravet. conf. 861. n. 5. & Rot. dec. 438. n. 2. p. 1. div. Unde quamvis in hac concessione non ponatur expressè supradicta limitatio, illa tamen inest ex natura rei per superius deducta.

12 Iis etiam accedit, quod cum plerique testes indicta fide subscripti non testentur, nisi de observantia in genere, & observantia erigendi Crucem in funeribus provenire potuerit ex funere occisorum, vel submersorum, vel cadaverum in agris repertorum, quorum funeribus Parochi cum suis Crucibus non interfuerunt, cum non invitentur a Confraternitate Mortis, atque adeo cum sit ex actibus æquivocis, qui possunt habere pro causa, vel privilegium Confraternitati in hujusmodi funeribus concessum, vel licentiam Parochorum, non relevat, ut advertunt Aretin. conf. 115. num. 3. cor. Durand dec. 285. num. 21. & dec. 120. num. 2. part. 2. rec. passimque alibi.

13 Denique id præcipue fallit, quando consuetudo est contra jus naturale, & publicum, qualis esset in hoc casu, si Clerici incederent sub Cruce laicorum, ut latè Decian. conf. 21. num. 4. 64. & 70. per textum in cap. est ordo quæst. 5. Præposit. in cap. consuetudo dist. 12. & Abb. conf. 21. num. 4. & seq. par. 1. Immo sufficit, quod sit contraria juri canonico, Cravet. conf. 96. num. 3. Tunc enim corruptela vocanda est, Abb. eod. conf. dist. num. 5. & licet esset immemorabilis, tamen uti irritatio.

Tom. VIII.

nabilis, ac proinde impræscriptibilis, non esset attendenda, Gregor. XV. dec. 310. n. 5. & 6. & dec. 124. n. 4. Rota in Aëna bonorum 27. Maji 1637. coram Boccabella affirmans, hujusmodi consuetudinem non vacare vehementi suspitione calumniæ, ideoque denegandam esse remissoriam, ad ipsam probandam, Mantica. decis. 81. n. 5. & decis. 343. n. 2. part. 1. div. & decis. 220. num. 3. Quia probata non relevat, ut in hac specie dixit Rota decis. 142. num. 6. par. 4. rec.

Atque ita, ut, secluso etiam jure, observantia deberet præscribi spatio quadraginta annorum, ut requirit Grat. dist. 298. n. 8. Agitur enim de jure alterius tollendo, Felin. in cap. statutum, de major. & obed. num. 2. & Rota in nov. dec. 6. de consuet. Immo cum agatur de actibus facultativis, quales sunt, quod aliquot Parochi permiserint Confraternitatem Mortis Crucem in funeribus deferre, non incipit præscriptio, nisi a tempore prohibitionis ita, quod saltem semel in contradictorio judicio fuerit obtentum, Gratian. loco cit. n. 9. Surd. conf. 127. num. 23. lib. 1. Decian. ubi supra num. 67. & Greg. XV. decis. 126. num. 5. Simplex enim tolerantia, & obsequiosa quædam modestia, qualis potuit esse in aliquibus Parochis, non sufficit ad inducendam consuetudinem contrariam, Cravet. dist. conf. 96. num. 6. in fin. Decian. eod. conf. 21. num. 78. Et ex actu unius Parochi non inferitur, Dec. conf. 215. num. 2. Gregor. decis. 162. num. 12. Eò vel maxime, quia id jus parochiali datum est a jure communi omnibus Parochis Urbis, & ideo esset necessarium probare, quod omnes passi sint, Confraternitates deferre hujusmodi Crucem spatio tanti temporis ad præscribendum necessario. Quod tradunt Doctores, & Gloss. in l. de quibus ff. de leg. & in leg. 1. v. Prælati, & in leg. 2. C. quæ sit longa consuet. ac Rota cor. Merlini decis. 353. n. 54. Probanda itaque foret coactio, quæ durasse debuit per tempus saltem annorum quadraginta, ut supra diximus, cuique restitutum non sit. At restituerunt olim, ac pridem Urbis Parochi, ut ex fide, quæ datur. Immo neque sufficeret aliquot esse coactos, sed ut omnes coacti sint, requiritur, cum per annum non coactum servetur in causa communi libertatis possessio. Præsertim cum habeantur actus contrarii, quamvis unicuique actus, non obstantibus mille in contrarium plenè probet, dictam consuetudinem non extare, Surd. conf. 393. num. 23. & seqq. Gregor. decis. 162. num. 9. & seq. Nec potuerint Parochi antecessores præjudicare suis successoribus, nec præsentibus etiam volentes renunciare, ut prolixè firmat Gratian. d. discept. 298. num. 99. & 84. & seq. quod arguit intolerabilem indecentiam, Rota coram Eminentissimo Ottobono decis. 149. num. 18. Gregor. decis. 441. num. 8. & decis. 44. n. 1. p. 7. rec. Cum igitur hæc consuetudo, quæ obtenditur, quæ irritabilis ex c. 1. de consuet. in 6. ibi: de ambitionis radice processit, est omnino extirpanda ex cap. fin. eod. tit. ubi Canonistæ communiter.

Minus etiam adversatur Bulla Urbani VIII. pro eadem Confraternitate Mortis, neque illius statutum 44. Nam solum loquuntur de sepeliendis in Ecclesia tamen Parochiali, cadaveribus occisorum, ac pauperum, quæ a Parochis requisitis post viginti horarum spatium non sepeliuntur. Quod ultro concedimus; quia cum in his casibus non deferatur Crux Parochialis, æquum est, ut deferatur Crux Confraternitatis.

Non obstant denique decreta S. Congr. super Episcopis, & aliarum, neque Statutum Cleri Romani d. c. 5. §. 7. scilicet quod una tantum Crux illius Ecclesiæ, ad quam cadaver tumulandum deferretur, erigi debeat. Nam quoad decreta nullum, quod viderim, loquitur de Ecclesiis Confraternitatum, sed de Ecclesiis cathedralibus, collegiatis, regularibus, parochialibus. Alioquin esset S. Congr. sibi ipsi contraria, cum in dicta Andriensi decreverit, nullo modo Confraternitates in actu associationis cadaveris Crucem erigere posse. Et ad Statutum quod attinet, illud loquitur de Ecclesiis, quæ jus habent, sive privilegium erigendi Crucem in funeribus. Confraternitas autem Mortis, ac quæcumque aliæ nullum jus, aut privilegium habent erigendi hujusmodi Crucem, ut hætenus probatum est, & elicitur ex ipso Statuto, ubi sic disponitur: Demum incedant omnes sub una tantum Cruce illius Ecclesiæ, ad quam cadaver tumulandum deferretur. Nec alia Crux, sive Crucifixus sub quoque prætextu, vel consuetudine erigatur, sive sit Ecclesiæ Parochialis, sive Regularium, sive laicorum Confraternitatum, sive etiam Collegiarum insignium, sive Patriarchalium. In quo cum æquiparentur Ecclesiæ Confraternitatum Ecclesiis Patriarchalibus, regularibus, collegiatis, & Parochialibus, quæ omnes habent jus, aut privilegium erigendi Crucem in funeribus, ideo sicut habent hoc jus ejusmodi Ecclesiæ, ita illud habere debent Confraterni-

ternitates laicorum. Aliàs derogarentur nedum juribus Parochialibus sed etiam ipsis Ecclesiis collegiatis, ac patriarchalibus, si in concursu erectionis Crucis in funere essent pares Ecclesiis Confraternitatum laicorum, nullum essent pares habentium Crucem in funeribus erigendi, atque adeò, ut evitentur tot absurda, intelligendum est præsens Statutum de Ecclesiis habentibus tale jus, vel privilegium.

17 Deinde non potest hoc Statutum intelligi, nisi Confraternitates fuerint ad funus invitatae, cum non possint ad funus accedere, nisi speciatim, & expressè invitentur, ut ex declaratione Sacrae Congregationis super Episcopis in Bononiensi 9 Decembris 1617. & ex Statuto Cleri Romani d. cap. 7. §. 1. Quando autem invitantur, nullo modo possunt in actu associationis cadaveris Crucem erigere, ut ex eadem S. Congregatione decretum est in d. Andriensi, & ideò licet funus ad ipsarum Ecclesiarum ducatur, nequeunt tamen Crucem erigere, quia etiam in hoc casu non possunt ad funus accedere, nisi speciatim, & expressè invitentur, ac proinde statutum habet locum dumtaxat in Ecclesiis, quibus id ex jure, vel ex privilegio fuerit concessum.

18 Et quamvis in dicto Statuto fiat mentio Confraternitatum, id tamen est per modum negationis, quod scilicet non erigant Crucem, item per modum auxesis, hoc est per amplificationem, redundantiam, exaggerationem, & congeriem, & quatenus aliquo jure poterint in funeribus Crucem erigere, non autem quod de facto erigant. Quod ita ejus mens redditur explicatio. Etenim duas partes hoc Statutum complectitur. Prima decernit, quod omnes incedant sub una tantum Cruce illius Ecclesiae, ad quam cadaver tumulandum deferretur. Secunda verò pars statuit, quod nec Confraternitates, nec alii quicumque Crucem in funere erigant. Ex his autem perspicuum est, quod Statutum facit tantum mentionem Confraternitatum in hac secunda parte, quod scilicet illae non erigant Crucem, non autem in prima. Fecisset autem in prima, si illas in ea voluisset comprehendere, ac dixisset: Incedant omnes sub una tantum Cruce illius Ecclesiae, ad quam cadaver tumulandum deferretur, five sit parochialis, five Confraternitatum, five Collegiarum, five Patriarchalium. Cum igitur id omiserit, noluit illas in ea prima parte comprehendere, atque adeò reliquit Crucem in funeribus deferendam in Ecclesia, cui ex jure, vel ex privilegio competit eam deferre, ac prohibuit in secunda parte Confraternitatibus, ne in funere illam erigant. Ideoque idem Cleri Romani Statutum in posteriori cap. 7. §. 4. ubi in specie de Confraternitatibus laicorum loquitur, aperte disponit, quod nulla ratione Crucem erectam in ipso funere deferre praesumant. Quod Statutum inane quidem redderetur, si illae Crucem erigere possent. Ne igitur reddatur inane, dicendum omnino est Confraternitatem Mortis, atque adeò quascunque alias Confraternitates saeculares Urbis ex vi etiam Statuti Cleri Romani nullo modo, nullaque ratione in funeribus Crucem erigere posse etiam quando cadaver ad earum Ecclesias tumulandum deferretur, sed erigendum esse Crucem Parochialem, quae deferri tantum debet in funeribus ex S. Congregatione super Episcop. & Regul. apud Gavant. in manual. Episcop. v. Exequiae n. 14. nisi tamen cadaver efferatur tumulandum ad Ecclesias, quae jus, aut privilegium habent erigendi Crucem in funeribus.

19 Ad secundum etiam negativè. Ita saepius declaravit S. Congregatio Rituum, speciatim in Barenfi 2. Augusti 1631. & in Messanenfi 12. Februarii 1635. superius allegatis, & S. Congreg. super Episc. & Regular. in Castellanenfi 1593. & in Barenfi 29. Julii 1616. & in Pientina 14. Junii 1647. in quibus declarationibus habetur, quod unica tantum Crux in funeribus deferatur, quod etiam elicitur ex libro Rituali Romano in rubr. de Exeq. ac disponitur in Statuto Cleri cit. cap. 5. §. 7.

20 Et quoniam delatio Crucis est signum praeminentiae, ac jurisdictionis, & Confraternitates nullam habent praeminentiam, ac jurisdictionem, nullumque jus Parochiale in alienis Parochiis, ut supra probatum est, atque adeò multò minùs in Ecclesiis ipsis Parochialibus, idcirco illam deferre debent Parochi, ad quorum Ecclesias funus perducitur, & ad quos de jure spectat mortuos sepelire. Quibus accedit inconcussa consuetudo deferendi in hac specie Crucem Parochialem tantum, quae sufficienter probatur ex fide subscripta a viris gravibus, formiter recognita, & S. Congregationi exhibita, ut per Add. ad Gregor. dec. 214. lit. B. & per Rot. decif. 525. p. 2. rec. ac dec. 248. num. 8. part. 6. recent.

21 Ad tertium pariter negativè, solumque illis stola conceditur a Statuto Cleri Romani d. cap. 7. §. 7. quando intersunt una cum suis Confraternitatibus. Quia usus sto-

lae praesertim in funeribus est signum jurisdictionis Parochialis, ejusdem delatio est de juribus Parochialibus, ac proinde spectat privative ad Parochos, ut in specie resolvit Rot. in Romana Jurium funeralium 14. Junii 1659. §. quibus consequens, & §. seq. coram Vallisoletano, traditque Lezana in summ. quest. regul. cap. 12. nu. 41. ubi n. 3. subdit, fuisse declaratum a Sacra Congregatione Concilii sub die 2. Julii 1620. non posse Regulares deferre pluviale, aut stolam extra Ecclesiam, aut claustrum per alienas Parochias, ea quidem ratione, quia stola est signum propriè denotans jurisdictionem, & officium Sacerdotale, per Glos. in l. unic. v. fibulis, C. nullis licere. Ut proinde si Episcopus inter sit funeri, non liceat Parocho eam deferre, quia Episcopo praesente cessat ejus jurisdictio, & non fungitur officio sacerdotali, ut per Gratian. d. discept. 298. num. 74. Atque ita semel, ac iterum censuit haec Sacra Congregatio in Nucerrina sub die 24. Octobris 1609. & in Praenestina sub die 13. Julii 1619. ubi declaravit, Parochum tantummodò stolam deferre debere, ac omnes alios praecedere. Et habetur ex dicto libro Rituali Rom. loco alleg. Cum enim solus Parochus in associandis funeribus fungatur munere proprio, debet etiam ipse solus stolam deferre, quatenus illa est proprius habitus sacerdotalis, can. cum Ecclesiastica dist. 23.

Ad quartum posse, absque tamen stola, & aspersorio. 22 Porro officium funeris non est velut baptismatis Sacramentum, quod nequeat reiterari, sed cum stola dicimus, non posse, quia cum stola est manus Parochiale, Gloss. in cap. Quia ex eo, v. parochialibus, de pact. ac ita declaravit haec Sacra Congregatio tum aliàs, tum in una Caavarum sub anno 1665. nimirum, posse Capellanos sodalitatum reiterare officium defunctorum super cadavere parochiani absque tamen stola, & aspersorio.

Neque obstat, quod non repugnet, quin Capellani, vel 23 Sacristae Confraternitatum stolam deferant ex deductis a Gratian. ea discept. 298. n. 55. ac signatè n. 66. Primò, quia id illis concessum est ad formam Statuti Cleri Romani d. c. 7. §. 7. scilicet: Capellanus cujuslibet Confraternitatis constitutus, ac stola indutus post eandem Confraternitatem tanquam illius moderator, & rector immediate subsequatur, atque adeò per viam tantum unde non potest extendi ad alios actus. Secundò, quia Parochi non denegant illis reiterationem officii, neque delationem stolae in casu statuti Romani, sed tantum illius usum cum superiori, qui usus regulariter spectat ad Parochos per saepius cit. Clem. Dudum §. hujusmodi de sepult. Stola enim, ut diximus, est signum spiritualis jurisdictionis, qua intra fines Parochiarum non possunt alii, nisi Parochi uti, praesertim in munere parochiali.

Ad quintum, seclusa legitima consuetudine, vel privilegio Apostolico, de quibus haecenus non constat, affirmativè respondendum est. Nam Ecclesia parochialis habet intensionem fundatam ex jure communi super omnibus Ecclesiis, ac Oratoriis sitis intra fines Parochiae, ut colligitur ex Concilio Cabilonensi relato in Can. Ecclesiae 16. q. 1. & ex Concilio Vormacensi in can. Quicumque eod. c. & q. atque ex cap. ad audientiam 3. de Ecclesi. adif. traduntque Canonistae ad hos locos, & in cap. pastoralis, de iis, quae sunt, & in rubr. de Paroch. estque constans hujus S. Congregationis sententia, ut in Neapolitana 18. Maji 1602. & in Casaraugustana 14. Jan. 1612. & in Mediolanensi 29. Novembr. 1632. Idiplum etiam declaravit Sacra Congregatio super Episcop. in Senogallienfi 5. Julii 1583. & in Ferrariensi 12. Septembr. 1598. scilicet, Parochus si velit, potest persolvere officium funeris in Ecclesia Confraternitatis, & Laudensi 20. Augusti. 1601. & 2. ejusdem 1647. ubi declaravit, posse Parochum intervenire in funeribus, quae sunt in Ecclesiis Confraternitatum, licet defuncti non sint de sua Parochia; ac debere hujusmodi functiones Capellanis Confraternitatum permittere, si vocatus nolit accedere, ac alibi saepius praecipue in Bergomenfi sub ann. 1587. in qua proposito dubio: Se avendo privilegio le Compagnie di seppellire i loro fratelli, il Rettor solo della Parochiale, e non altri dee recitare l'Officio sopra i Cadaveri, come si usa nelle Chiese parochiali. Sacra Congregatio respondit: observetur de sepeliendis Sodalibus in Societatis Oratorio privilegium illi super sepultura concessum. Et quamvis in hujusmodi sepultura officio Rector parochialis solus stola indutus debeat peragere officium juxta ritum Ecclesiae, & sepelire mortuos quoscunque intra limites suae Parochiae, non arceatur Societatis Capellanus, si is quoque velit Rectori assistere, & simul cum eo officium sepulturae pro defuncto sodali suae sodalitatatis in illo tamen Oratorio recitare, firmatque Barbosa de offic. Paroch. part. 3. cap. 26. num. 80. & Lavor. var. tit. 2. cap. 11. num. 106.

Unde Confratres, aliive, qui praetento jure, quasi hoc 25 officium peragere ad se pertineat, nolunt Parochum fungi officio suo, juraque sua Parochialia in ejusmodi Ecclesiis, vel

vel Oratoriis exercere incurrunt excommunicationem 17. in Bulla Cœne Domini inflictam contra usurpantes jurisdictiones, seu fructus, redditus, ac proventus, spectantes ad Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum, ut docent Navarr. in man. cap. 26. num. 21. Cajetan. in summ. v. Excommunicatione 5. cap. 27. Bonac. de censur. disp. 1. quæst. 18. punct. 2. & Bordon. decis. miscel. 42.

26 Neque refragatur, quod aliquando Capellani Sodalitatum hoc defunctorum officium peregerint. Quoniam vel illud peregerunt ex negligentia quorundam Parochorum, vel cum id sit facultativum, ac dependeat ab eorum voluntate, non potuerunt Confratres acquirere quasi possessionem negativam, nisi præcesserit ipsorum negatio, & Parochorum acquiescentia, ut per Caputaq. decis. 415. par. 2. Rot. decis. 565. num. 1. par. 1. recent. & apud Polth. decis. 154. num. 3. Atque adeo Confraternitates, quæ id Parochis contra juris dispositionem denegare contendunt, vel debent exhibere privilegium clarum, ac indubitatum, vel probare immemorabilem, aut saltem præscriptionem quadragenariam cum titulo, ut requiritur ad præscribendum contra juris dispositionem ad tradita per Gloss. in cap. pervenit v. census de censib. ibique Abb. num. 3. Rota decis. 79. num. 3. part. 1. recent. & apud Merlin. decis. 8. num. 7. Immo hæc S. Congregatio in Pientina 8. Augusti 1637. requisivit probationem immemorabilis temporis ad firmandum contrariam consuetudinem.

27 Minusque refragatur Statutum Cleri Romani cit. c. 5. §. 10. nempe: *Sacerdos ejusdem Ecclesie, ad quam cadaver delatum est, indutus superpelliceo, & stola atque pluviali nigri coloris prosequatur officium a Rituali Romano præscriptum.* Nam huic Statuto jam pridem respondit Sacra Congregatio super Episcopis, scilicet habere locum in Ecclesiis Confraternitatum, quando Parochus nolit officium peragere, secus autem si velit, ut ex ejus declaratione sub die 11. Decembris 1578. superius relata apud Nicol. v. Confraternitas n. 20. & 1658. ibi: *Parochus, si velit, officium funeris persolvat in Ecclesia Confraternitatis.* Præterea Statutum accipiendum est de Ecclesiis Parochialibus, & exemptis, seu sunt Ecclesie Regularium, pro quibus extant plures declarationes tum hujus Sac. Congregationis, tum aliarum, quod scilicet officium super cadavere in suis Ecclesiis spectat ad Regulares, & non ad Parochos, nisi contra probetur consuetudo immemorabilis. Et, ut ita accipiat, fiduciam tribuit Lavor. loco cit. ex dicta declaratione in Ladensi 20. Augusti 1601. videlicet, *Officium super defunctis in Ecclesia, vel Oratorio Confraternitatis non exemptæ sit a Parocho, non a Capellano Confraternitatis.* Quod etiam perspicue comprobatur ex adducta declaratione in Bergomensi, in qua iustum, ut observetur de sepeliendis cadaveribus in Societatum Oratoriis privilegium illis super sepultura concessum. Et quidem aliter Statutum haud est intelligendum, nisi dicatur, voluisse decernere, quod est contra jus commune, tot decreta Sacrarum Congregationum, ac disciplinam Ecclesiasticam, id, quod de viris religione, ac doctrina eximiiis, qui illud iussu Eminentissimi D. Cardinalis Millini ediderunt, nefas est suspicari. Eoque præcipue, quia Statutum non tollit Parochis potestatem hujusmodi officium peragendi, sed solum decernit, quod Parochus non teneatur ingredi Ecclesias, ad quas funus deferretur, non verò quod nequeat ingredi, si velit cum stola, Cruce, & superpelliceo, ibique officium peragat. Et tandem, quia Parochi sunt in possessione peragendi hujusmodi officium in Ecclesiis, & Oratoriis Confraternitatum, ut ex fide, quæ exhibetur, cum qua possessione, etiam si concurreret possessio Confraternitatum, præferenda est illa Parochorum, quia habet assistentiam juris communis, declarationes hujus Sacre Congregationis, ac Episcop. & Regular. & Statuti Cleri Romani, ut per Rot. decis. 81. n. 1. p. 1. divers. Seraph. dec. 1437. in fin. & Polth. de manut. ob. serv. 71. num. 74.

28 Atque ita respondi his dubiis pro Parochis tum ex munere Camerarii Cleri Romani, quo tunc temporisungebar, tum ex propria, & communi obligatione tuendi jura Parochialia. Et prima quatuor dubia eadem S. Congregatio ad favorem Parochorum resolvit sub die 27. Januarii anno 1679. Verum, non acquiescentibus Confraternitatibus, fuerunt secundò propofita in eadem Sac. Congregatione, quibus iterum in hunc modum respondi.

29 Eminentiss. Domini. Iterum in hac S. Congregatione proponuntur quinque dubia in Romana funerum, quorum quatuor ad favorem Parochorum fuerunt resoluta, & quintum dilatum idcirco iidem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus, ut quoad quatuor priora persi-

stant in decretis ex iis, quæ in hac S. Congregatione sub die 27. Januarii præteriti deducti sunt ex summa benignitate ab EE. VV. resumenda, & quoad primum, & quintum resolvendum pro Parochis etiam exsequentibus.

Et quoad primum scilicet: *An Confraternitas Mortuis, atque adeo quæcumque aliæ Confraternitates seculares Urbis, possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti a propriis illorum Parochis tumulandi efferuntur ad ipsarum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerant:* persistendum est in decretis, hoc est negativè respondendum ex jure quidem communi.

Primò. Si enim antiqua spectemus jura, jam olim florante Ecclesiastica politia per decreta Summorum Pontificum invasiones jurium alienæ Parochiæ severè sub animadversione inhibitas fuisse reperiemus. Cum enim Populus Christianus augetetur, Dionysius Papa singulas Ecclesias singulis Sacerdotibus assignavit, ne quis alterius fines ingrederetur, id quod clarè patet ex ejus epist. 2. ad Severum Episcopum relata in cap. Ecclesias 33. quæst. 1. ubi ita sancivit: *Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus, parochias, & cœmeteria eis divisimus, & unicuique jus proprium habere statuimus ita videlicet, ut nullus alterius Parochiæ terminos, aut jus invadat, sed sit unusquisque suis terminis contentus, licet Baronius tom. 3. ad ann. 325. existimet divisionem hanc ab ipsis Apostolis factam fuisse.*

Hoc modo, & D. Paulus, & Barnabas Act. 14. constituebant per civitates presbyteros, ut quisque suæ civitatis, non alterius curam gereret. Unde Patres, nominatim Ignatius epist. ad Antiochenos, & Concilia nil magis inculcant, quàm presbyteros sua Parochia contentos esse debere, neque illis quidquam in aliena Parochia, & alienos Parochianos agere licere. Ita Concilium Ancyranum can. 13. Nicenum 1. can. 60. & Nannatenle can. 8. Quomodo igitur Confraternitates laicæ potestatem habent invadendi cum sua Cruce alias Parochias ad levanda cadavera, invitatis Parochis, quando Regulares ipsi eam non habent, nisi ex privilegio Summorum Pontificum, de quibus infra, & nisi ex licentia proprii Parochi?

Hinc Lavorius var. lucubrat. tit. 2. cap. 11. nu. 72. ait clarissimi juris esse, neminem debere in aliquam Parochiam ingredi ad divina celebranda, vel ad officium aliquod exercendum contra voluntatem Episcopi, seu Rectoris ex can. Episcopus 27. quæst. 1. can. 1. §. q. 3. can. nullus 9. q. 2. & per totam q. 3. præcipue ex can. nullus, & can. conquestus. Additque, quod licet Regulares habeant jus sepeliendi, & defunctus elegerit sepulturam in eorum Ecclesiis, nihilominus non possunt, irrequisito Parocho, ingredi cum Cruce in alienam Parochiam processionaliter, & cadaver efferre, sicque hoc præsumant, licitum esse Parochis auferre Cruces, ut probat Oldrad. conf. 82. de sepult. Fusch. de visit. lib. 1. cap. 25. num. 8. Ugolin. de offic. Episc. cap. 17. num. 3. & auferendo Cruces non dicuntur inferre injuriam per text. in cap. cum ad sedem de rest. spol.

Secundò, idem probatur ex Bonifacio VIII. Extravag. Super Cathedram §. hujusmodi de sepultur. & ex Concilio Viennensi in Clem. dudum eod. §. ac tit. ubi asseritur jus sepeliendi, ac funerandi, atque adeo erigendi Crucem pertinere ad Parochos, non autem ad Confraternitates laicas, a quibus hucusque nullum jus, neque privilegium ostensum est nedum funerandi, hoc est, duendi funus cum Cruce ex alienis Parochiis ad suas Ecclesias, sed ne recipiendi quidem defunctorum cadavera.

Tertiò, quod ex jure communi solis Parochis Crucem deferre in funeribus duendis permiffum sit, clarissimè constat ex subjectis privilegiis hac in re concessis Regularibus a Summis Pontificibus. Primum est Benedicti XI. in Extravag. Inter cunctas §. porro de sepult. ibi: *Jubemus ut corpora defunctorum, qui apud eos, scilicet Patres Prædicatores, elegerunt, dum viverent, sepulturam processionaliter cum Cruce cantando, seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alias ingrediendo Parochias, possint assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda.*

Secundum, est Xisti IV. in Constitutione sua quæ incipit: *Regimini universalis Ecclesie* inter privilegia Ordinis Franciscani sub fol. 148.

Tertium, est Leonis X. in Concilio 5. Lateranensi Constit. quæ incipit: *Sacro approbante Concilio*, his verbis, *Parochias autem cum Cruce ad levanda corpora, seu funera (en jus funerandi distinctum a jure sepeliendi) eorum, qui apud Ecclesias domorum, & locorum eorundem suam elegerint sepulturam intrare, &c.* & huic Constitutioni innixa S. Congregatio super Episcopis, & Regularibus super eadem re suum edidit decretum apud Quarantam in summ. Bullarum v. Privilegia Regularium.

38. Quartum est B. Pii V. in Constitutione, quæ incipit, *Ad hoc nos Deus*, relata a Confessio in collect. Bullar. de priv. Mendic. sub fol. 168. ibi: *Nec non fratres ipsi quæcumque corpora defunctorum, qui se in eorum Ecclesiis sepeliri ordinaverint, &c. si vocati fuerint, ipsorum fratrum Cruce elevata, &c. ex ipsorum defunctorum domibus levare.*
39. Quintum est Gregorii XIII. in Constitutione incipiente: *Et si Mendicantes* apud eundem Confessum sub fol. 209. totidem penè verbis, quibus B. Pii V. Constitutio, scilicet: *& quorumcumque Christianorum pro tempore defunctorum cadavera; qui se in Ecclesiis dictorum Ordinum sepeliri ordinaverint; &c. si ad id vocati fuerint, Cruce sui Ordinis elevata ad domum dictorum defunctorum accedere, & illa exinde auferre, ac ad ipsorum Ecclesias, &c. ex ipsorum defunctorum domibus levare.*
40. Elucescit ergo ad solos Parochos ex jure communi delationem Crucis in funeribus spectare privativè quoad alios nisi ex privilegio id eis fuerit concessum, sicut concessum est Regularibus. Certum est, privilegium ex sua natura derogare juri communi. Si autem delatio Crucis in funeribus non esset jus parochiale, non tot Summorum Pontificum, & Conciliorum Constitutiones, ac decreta pro Regularibus super eadem sancita, & publicata fuissent. Privilegium enim semper ita accipi debet, ut non sit otiosum, sed aliquid operetur in favorem privilegiati *cap. in vis de privil. & cap. si Papa eod. tit. in 6.* Quod adeò verum est, ut pro aliquo effectu cauendo censetur derogare juri communi, etiamsi expressè non deroget per citatos textus, & observant Bart. in *leg. si finita §. ex hoc edicto ff. de damnis dat. Abb. in cap. quod dilecto de consang. & Menoch. lib. 6. præsumpt. 40. num. 11.* Sic quoque decimæ debentur Parochis ex jure communi, ut ex *cap. Parochianos de decim. cum aliis, & tamen Regulares illas Parochis non solvunt, quia ex privilegio exempti cap. ex parte cap. penult. de decim. cum similibus.*
41. Quapropter Zechius de *Republ. Ecclesiast. cap. 28. n. 18.* rectè infert, quod ubi aliquis non est sepeliendus in Ecclesiis Regularium, non debent ipsi ingredi alienam Parochiam ex *Oldrado d. conf. 82.* quia privilegia sunt intelligenda, ut minus lædant jus commune, quam fieri possit, & jure communi nemo possit imittere manum in alienam Parochiam *cap. scriptum est 6. quest. 3. Clem. dudum §. hujusmodi de sepult. & sic tenet Federic. conf. 154. Rebuff. lib. 1. conf. Franc. de sent. excomm. art. 3. gloss. 1. num. 3.* Hæc Zecchius.
42. Id ipsum constat quartò, ex declarationibus S. Congregationis Concilii, ac S. Rituum, præcipuè in *Andriensi* sub die 22. Novembris 1631. quæ datur authenticè in *summ. num. 1.* per hæc verba. *Confraternitates laicorum in actu associationis cadaveris nullo modo Crucem erigere possunt.* Cujus declarationis meminerunt Barbof. de *offic. Paroch. cap. 36. num. 61. Samuel. de sepult. tract. 1. disp. 3. contrav. 3. num. 8.* & alii benè multi, relati in præterita informatione juris §. 1. & declaravit in hac causa sub die 27. Januarii anni præsentis. Declarationes autem Sacrarum Congregationum faciunt jus ex communi Doctorum sententiâ, quos sequitur Fagnan. in *cap. quoniam de constit. num. 9.* quia æditè auctoritate Apostolica.
43. Quintò, idemetiam constat ex Statuto Cleri Romani *cap. 7. §. 4.* in quo ita legitur; *Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere portare præsumant.* Quod statutum in Urbe tanquam jus servari debet ex *cap. 2. de constitut. in 6.* & Rota coram Mantica *decis. 229.*
44. Sextò, hoc ipsum constat ex Rituali Romano jussu Pauli V. edito pro Parochis, ut habetur in ejus Bulla dicto Rituali præmissa in rubr. *de exeq. de ordin. proced.* ubi ita disponitur: *Parochus indutus, &c. Clerico deferente Crucem, &c. mox ordinatur processio; præcedentibus laicorum Confraternitatibus, si adsint, tum sequitur clerus regularis, & secularis per Ordinem.* Quam dispositionem luculentè declarat Eminentissimus Cardinalis S. Severinæ, cui ab ipso Paulo V. demandatum fuit, ut ipsum Rituale conficeret, vir, ut in citata Bulla dicitur, singulari pietatis zelo, & doctrina, qui in opere, quod inscripsit *Rituale sive Sacerdotale* longo studio, multaque industria, & labore plenissimum, ut illud laudat idem Paulus in ea Bulla, testatur hunc ritum, atque ordinem ex usu, ac praxi antiquissima præscripta, & immemorabili in *cap. de delat. corpor. ad Eccles. qui ritus, ac ordo, quia cognitu dignus est, eum ad verbum ex responso Theodosii de Rubéis, de præcedentiis in funeral. part. 5. suorum singul. num. 87. & ex Gratiano tom. 2. discept. 298.* hæc traducam: *Parochus indutus, &c. cum suo Clero, præcedente Cruce illius Ecclesiæ, ad quam corpus portandum est, quæ Crux sola deferitur, ordinatur processio. Præcedant Confraternitates laicales, tum deferens Crucem, & sequitur clerus regularis, & secularis per ordinem, & ultimo loco Parochus.* Ex his enim apertè constat nedum Confraternitates non posse in funeribus suam deferre Crucem, sed incedere debere absque Cruce, quæ non ante, sed post illas deferri debet à Clero Ecclesiæ Parochialis, vel illius Ecclesiæ, ad quam funus effertur, si ex jure, vel ex privilegio illi competit eam erigere, ut confirmatum fuit in dicta prima dissertatione §. non obstant denique cum binis seqq. ea quidem ratione, quia Confraternitates laicæ non constituunt Clerum, neque sunt de Clero, quia non sunt Deo consecratæ, neque in partem Domini assumptæ in aliquo ordinis ministerio juxta *text. in can. Cleros 21. dist. can. duo sunt genera 12. quest. 1.* Crux autem deferri debeat a Clero, cujus illa est caput. Undè si Crucem Confraternitates deferrent, caput divideretur a suo corpore, quod constituitur a Clero, atque adeò Clerus incederet sine Cruce, ac funus esset monstruosum, quia in ipso incederet corpus Cleri sine suo capite. Quod concinit declarationi S. Congregationis in citata *Andriensi*, & prædicto Cleri Romani statuto.
- Certum etiam est, Rituale Romanum constituere jus, 45 quia editum a Summo Pontifice, qui mandat omnibus observari. Et licet Pontifex in sua Bulla utatur verbo *Hortamur*, hoc tamen verbum æquipollet verbo *mandamus*, sicut æquipollet verbum *Rogo*, quod aliquid minus videtur importare, ut *leg. si servi mei ff. de neg. gest. & in eo Rogo 11. quest. 3.* ubi id notat Gloss. v. *Rogo*. Quod magis locum habet in præsentī, quia Pontifex dicit: *Hortamur in Domino*, per quod interponitur auctoritas Dei, & exprimitur enixa voluntas, ut fiat, quod ipse hortatur. Eoque præcipuè, quia præmisit Pontifex suam dispositionem directivam sacrorum rituum, tanquam de materia omninò necessaria, ut constat ex procemio, & ad manutenendam hanc suam dispositionem inducit dictam exhortationem, ac proinde oportet, quod eodem modo servari velit, quod ponit sub exhortatione, ac servari vult, quod disponit. Certum autem est, quod obligat ad servandum quod disponit, atque adeò id etiam, quod hortatur, cum hoc sit necessarium ad manutenendam ejus dispositionem.
- Denique delatio Crucis in funeribus, vel est signum 46 præminentiae, vel jurisdictionis, neutrum autem competit Confraternitatibus laicis, ut satis abundè probatum fuit in dicta prima dissertatione, in qua respondetur objectionibus ex Bulla Pii IV. & Urbani VIII. pro Confraternitate Mortis, ex illius Statuto 44. ex Statuto Cleri Romani, & ex hujus Sacre Congregationis aliquot declarationibus, atque ex præsentia consuetudine petitis, iterum ex eadem summa benignitate legenda.
- Neque obstat illa ratio, quæ adducitur pro Confraternitatibus, quod scilicet earum Ecclesiæ habent ex consuetudine jus sepeliendi, atque adeò jus erigendi Crucem. Nam concessio liberè jure sepeliendi, conceditur etiam jus erigendi Crucem, & levandi cadavera ex alienis Parochiis, ut in Ecclesiis Confraternitatum, in quibus defuncti sepulturam elegerant, tumul- 47 lentur.
- Quoniam hæc ratio laborat æquivocatione. Confun- 48 dit enim jus sepeliendi cum jure funerandi, & in diversis infert ab uno ad aliud. Porro & Regulares quoque non solum habebant jus sepeliendi, sive recipiendi cadavera defunctorum in suis Ecclesiis, ut ex *cap. in nostra de sepult. ex cap. fraternitatem, & ex dicta Extravag. super cathedram, & ex dict. Clement. eod. tit.* sed etiam erigendi Crucem in processionibus, præcipuè ex Leonis X. *Constit. 27.* & tamen non erat illis permissum, neque licebat erigere suam Crucem in funeribus, & ingredi alias parochias ad levanda cadavera, quia non habebant jus funerandi, ut proinde ad illud acquirendum indiguerint speciali privilegio a tot Summis Pontificibus concessio, id quod disertè docet *Oldrad. dist. conf. 82. Cardinal. & Imol. in Clem. dudum dist. §. hujusmodi, & §. liberè, quos sequitur Francisc. Mar. dec. delph. 1050. part. 1.* & fuit dictum in allegata dissertatione §. quoniam. Multoque magis hujusmodi privilegio indigent Confraternitates laicæ, quia nullum jus habent sepeliendi, cum non habeant populum, neque cæmeterium ex privilegio aliquo, cum adhuc nullum ostenderint, ut propterea iidem Parochi supplicant Eminentissimis Patribus, etiam declarare, nullum jus sepeliendi earum Ecclesiis competere, atque adeò neque recipiendi portionem aliquam canonicam, quæ funeralium dicitur, nisi prius ostenderint authenticè super hoc sua privilegia, cum illa sola, Ec-

Ecclesia præter parochialem, habeat jus sepeliendi, cui sit concessum cimiterium expressè, ita quod, licet fuerit Ecclesia ædificata auctoritate Episcopi, non tamen habeat jus sepeliendi, eoque minùs funerandi, nisi fuerit ei cimiterium concessum ex communi doctrina Canonistarum, ut per Hostiens. in *summ. tit. de sepult. §. 2. & seq. & Archid. in cap. 1. de past. in 6. & in can. nemo 1. de consec. dist. 1. & in dist. cap. fraternitatem*, traditque Innoc. in *cap. 1. de sepult.*

49 Ex quibus omnibus satis perspicuum videtur, delationem Crucis in funeribus esse jus parochiale solis Parochis permissam, ac iis, qui ex privilegio, vel ex jure licet eam deferre, ac ingredi in alias parochias, ac proinde supplicamus Eminentiss. Patribus, ut persistant decretis.

50 Quod verò ad quintum, an scilicet quando quis elegit sepulturam in aliquo Oratorio, sive Ecclesia Confraternitatum, debeat Parochus, intra cujus Parochia fines situm est dictum Oratorium, sive Ecclesia, super illius cadavere officium funeris peragere; seclusa legitima consuetudine, vel privilegio Apostolico, de quibus hætenus non constat, iterum affirmativè respondendum est: quia est jus parochiale, quod deducitur nedum ex jure canonico, sed etiam ex jure divino saltem in genere.

51 Etenim Parochi jure divino ad hujusmodi munia obsequenda constituti sunt. Undè D. Paulus, ubi Titum Crementem Episcopum creavit, mox illi præcepit, ut presbyteros per singulas Urbes Parochos institueret *epist. 1. ad Tit. ut nimirum potestatem exercent. Et ad Thimotheum 1. §. Qui bene præsunt Præbyteri, duplici honore digni habentur*. Ac de divina Parochorum institutione mentionem fecit Apostolus sub nomine Pastorum ad *Ephes. 4. cum Ecclesiastica munia a Deo instituta distinguens, inter ea munus Pastorum annumeravit. Idem prorsus habetur Act. 14. & 1. Petr. 1. Sicut enim Summus Pontifex jure divino totum Orbem, Episcopus totam suam diocesim, ita presbyteri Parochi jure similiter divino totam presbyteralem accipiunt potestatem pro tota sua parochia, in qua sunt presbyteri canonicè ordinati. Si igitur presbyteri Parochi ex præcepto Apostolico per singulas parochias, sive civitates, & oppida constituuntur, quomodo Confraternitates laicæ nulla adhuc potestate, nec divino, nec humano jure præditæ illos ab eorum jure exercendo in tota ipsorum parochia exturbant.*

52 Secundò, deducitur ex jure canonico, a quo in specie jurisdictio Parochorum pendet, ex Concilio scilicet Ancyranò *eo can. 13. Chorepiscopis, inquit, non licet presbyteros vel diaconos ordinare, sed nec presbyteris Civitatis, nisi cum literis ab Episcopo permissum fuerit in aliena parochia aliquid agere*. Qui ergo permissum erit Confraternitatibus laicis non solum in alienis Parochiis, verum etiam in alienis Parochianis officium funeris peragere? Apertè etiam, ad jus elicitor ex ipsa Parochiarum institutione *cit. can. Ecclesias 13. 1. qui est Dionysii Papæ, ubi Pontifex ita illas instituit, ut nullus alterius Parochiæ jus invadat. Hinc Parochi propriam, ac ordinariam in tota sua parochia potestatem habent, quæ scilicet ex officio ordinario illis competit, ac proinde habent potestatem ministerialem suo muneri competentem in totam suam parochiam ex Laver. var. tit. 2. cap. 11. numer. 82. atque adeò in Ecclesias non exemptas.*

53 Tertiò, id deducitur ex hujus Sac. Congregationis declarationibus, quæ etiam dantur authenticè *sum. num. 2. in quibus declaratur, officium funeris in Ecclesiis Confraternitatum sæcularium spectare ad Parochos, intra quorum Parochias illæ positæ sunt, præcipuè in Aversa funeralium, in qua declaratur, Parochos fovere bonum jus, etiam in petitorio, & in Mediolan. 29. Novembris 1632. ac in aliis apud Laver. loc. cit. dist. tit. 2. cap. 3. num. 119. & 120. & cap. 11. num. 117. & apud Samuel. de sepult. contrav. §. concl. 8. num. 16. & ex S. Congregatione super Episcop. apud Nicolium v. Confraternitas num. 20. & apud Gavant. in Manual. Episcop. cod. verb. num. 41. ac decernitur in Concilio Provinciali Mediolanensi 7. tit. de Sodalit. ibi: Anniversaria, & quæ septimo, vel trigesimo die sunt officia, in parochialibus fiant, nisi habeant jus sepulture, & tum Parochi præsentè, qui officium peragat, & quando scilicet ibi cadaver sit sepultum. Quod Concilium, licet sit provinciale, ob confirmationem tamen Summorum Pontificum, & ob sanctitatem Authoris, qui sacrorum rituum, ac juris Ecclesiastici religiosissimus custos fuit, ac vindex; magnæ est auctoritatis in Ecclesia. Illud certò verum est nedum Sacras Congregationes jus constituere, sed etiam declarare, quid in ipso jure inest, adeòut essentialiter earum declarationes non differant a jure declarato, ut docent Doctores, quos refert, ac sequitur idem*

D. Fagnan. in *cit. cap. Quoniam de constit. num. 14. ac seqq.* ac proinde declarationes istæ circa officium funeris a Parochis peragendum ostendunt, quid in jure communi sancitum sit, & ideò si jus commune obligat, obligant etiam istæ declarationes, siquidem ostendunt ad quid jus commune obligat, obligat enim ex vi sua prima, secundum quod autoritativè declaratur. Unde observandæ sunt tanquam declarationes authenticæ, ut per Suarez de legib. lib. 6. cap. 1. num. 2. & juxta illas, tanquam Apostolicas, judicandum *cap. in causis de re jud.* Sunt enim veræ literæ Apostolicæ saltem mediata declarationes hujus Sac. Congregationis, ut in specie resolvit Rota *decis. 558. n. 8. part. 2. recent.*

Deducitur quintò idem jus ex ipso jure funerandi, quod supra probatum est, esse jus Parochiale. Eo enim ipso, quod quis sit constitutus Parochus, debet non solum suo populo administrare Sacramenta, sed ea etiam, quæ ex suo munere ipsis Sacramentis sunt annexa ratione exercitii curæ animarum. Officium autem funeris, & administratio Sacramentorum sunt invicem annexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur morituro, ac defuncto ex officio pastoralis. Constat autem quod jus ministrandi Sacramenta in articulo mortis pertinet ad Parochum quoad omnes, qui sunt in ipsius parochia, itaut nequeant ministrari a ministris Ecclesiæ Confraternitatum, aut alterius Ecclesiæ, unde etiam ad ipsum spectat jus peragendi officium; in annexis enim est idem iudicium, *cap. translatò de constit.*

Præcipuè quia officium funeris largo modo est Sacramentum, ut ex *c. Cum in Ecclesiæ de simon. notat Vitalin. in Clem. eos, qui de sepult. num. 41. vel saltem Sacramentale, ut clarè colligitur ex can. dictum est 1. quest. 1. ubi verbum Sepultura pro ipso officio funeris accipiunt Doctores, ut per Hostiens. in summ. lib. 3. tit. de sepult. num. 1. in fine. Atqui nemo potest intra fines parochiæ Sacramentalia ministrare absque privilegio, nisi solus Parochus, nam ad eum pertinet Sacramentalia ministrare, ad quem & Sacramenta, Suarez in 3. p. D. Thom. disp. 15. sect. 3. in fine. Sunt enim veluti pars Sacramentorum. Sacramenta autem ministrare ad solos Parochos spectat ex Sac. Conc. Trident. sess. 24. cap. 13. de refor. & ex d. Clem. Dudum, §. Verum de sepult. Quia sicut hujusmodi officia per Ecclesiam sunt instituta, ita ministri eorum illi sunt, qui juxta eandem Ecclesiæ institutionem sunt ad hoc ministerium designati. Non potest autem dici, quod ad hoc ministerium sint designatæ Confraternitates laicæ, quia incapaces, neque earum Capellani, ut mox probabitur, sed soli Parochi, præcipuè quia solemniter, ac publicè peraguntur cum superpelliceo, stola, & aspersorio, quæ sunt jurisdictionis, atque adeò non sunt peragenda intra limites parochiæ, nisi a Parochis. Nam licet quilibet Sacerdos habeat ad id potestatem ordinis, non tamen habet potestatem jurisdictionis, nisi eam accipiat ab Episcopo, vel a Parocho. Rectus enim ordo requirit, ut omnia regulentur ab uno capite ex D. Hieronymo in *can. In apibus 7. qu. 1. Neque immeritò Fusch. li. 2. de visit. c. 2. num. 8. docet hujusmodi functiones præcipuè pertinere ad jus parochiale. Quod etiam idem Concilium Provinciale Mediolanense, tanquam certum supponit in d. tit. de Sodalit. licet Gavantus in rubr. Missal. p. 4. tit. 19. num. 1. & 20. ea, quæ habentur in Missali, a quocumque Sacerdote absque præjudicio jurium parochialium fieri posse autemet; quæ verò in Rituali, ut est officium funeris, ad Parochos tantum propriè pertinere, non absque ratione, cum Rituale editum sit pro Parochis, ejusque observatio illis commissæ a Paulo V. in suo Diplomate, in quo illud confirmat.**

Atque hinc Parochis prohibitum est pro officio funeris stipendium petere, non autem aliis Clericis, quia illi ex officio, non autem isti sunt ad hoc munus ab Ecclesia designati, ut per Suarez tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. cap. 15. §. prioribus. Unde non potest hoc jus in alia persona fundari. Cum enim ille, ad quem spectat aliquid facere, possit etiam invitatus cogi ad id faciendum, nemo nisi Parochus potest cogi ad hoc officium peragendum, utpotè qui tenetur adimplere munus suum, non autem presbyteri manuales Confraternitatum, qui nullo jure ad curam animarum, ac funus, funerisque officium sunt adstricti.

Quidquid igitur sit, an Ecclesia Parochialis habeat intentionem fundatam super plenaria subjectione Ecclesiæ minoris, sitæ intra suos fines ad tradita per Abb. in *c. dilectus num. 11. de capel. monach. illud verò certum est, quoad hujusmodi jus fuerint, Parochum habere super illo assistentiam, quemadmodum habet Episcopus super juribus Episcopalibus, ut ait Calder. conf. 5. ante fin. de relig. domib. ac Sebast. Medic. in tr. de sepult. q. 6. pec*

per tot. Et in his terminis quando Ecclesia non est unita Monasterio Regularium, & agitur de exercendis his functionibus præsupposita Rota ex mente hujus S. Congr. in Veronensi jurium parochialium 23. Martii 1629. cor. Cardinali Virili apud Postium de manu, dec. 260. ex benignitate legenda.

58 Quinto, id deducitur ex privilegiis, quibus gaudent Ecclesiæ Regularium, ne in illis hujusmodi officia peragantur a Parochis, ut ex privilegio Sixti IV. concessio Religioni Prædicatorum in Bulla, quæ dicitur *Mare magnum*, quæ est prima ejusdem Pontificis apud Confec. in collect. privil. ibi: *Volentes, &c. ne quispiam domos, &c. loca hujusmodi aliquam præminentiam, superioritatem, &c. jurisdictionem quomodolibet exercere præsumat*. Magis autem dilucidè ex privilegio Casinatibus concessio ab Eugenio IV. Const. ejus 9. ibi: *Ut autem hujusmodi Congregationis Monachi, &c. omnes, & singulos Episcopos, vel locorum quorumlibet Ordinarios, aut alias quasvis personas ad monasteria, sive loca dictæ Congregationis causa ordines celebrandi, &c. & processiones convocandi, Missas, & alia officia celebrandi, &c. sub excommunicationis pœna, &c. accedere, vel immorari, ipsis invititis, tenore præsentium prohibemus*. Item ex aliis, quæ adducuntur Calarub. in comp. privil. Mendic. verb. sepelitus, & sepultura numer. 1. 3. 4. & 8. Rodriq. tom. 3. qu. regul. 85. num. 10. Peyrin. in addit. tom. 3. de privil. Minim. in fin. decr. 6. Lezan. tom. 4. v. sepultura num. 12.

59 Quæ privilegia, & ii etiam habent, qui habent communicationem privilegiorum, hoc est Regulares propè omnes. Pro quibus extant, præter alias sparsim hinc inde in libros plurium Authorum conjecturas, varæ de hac re declarationes Sacrarum Congregationum, inter quas primò occurrunt, quæ ab hac S. Congregatione emanatæ sunt, scilicet sub die 1. Octobris 1591. Cardinali Morosino, & in Liciensi apud Peregrin. in comp. priv. Reg. p. 106. confirmata in Bitutina 26. Junii 1602. & apud Pasqualig. in observ. ad Laurent. de Franch. num. 1591. & Lezan. in sum. v. defunctus num. 4. & Barbof. de off. Paroch. c. 26. num. 24. & de jur. Eccles. lib. 2. c. 10. num. 82. ac seqq. & in comp. Bull. v. officium, ac relat. plurium Summorum Pontificum Constitutionibus aliisque decretis Aldan. in comp. resol. li. 4. tit. 17. num. 4. & supponit S. Rota Romana in dicta decisione coram Cardinali Virili. Quæ omnes declarationes fundantur in exemptione Ecclesiarum Regularium, ac proinde cum Ecclesiæ Confraternitatum nullam habeant exemptionem, debent in eis officium funeris Parochi peragere, quorum juri per privilegia tantum derogari supra non obicure probatum est. Ideò namque non possunt Parochi hoc officium perolvere in Ecclesiis Regularium, quia exemptæ, Ecclesiæ autem Confraternitatum non sunt exemptæ, atque adeò possunt parochi in illis officium funeris peragere.

60 Sexto, idipsum deducitur ex eo, quod Capellani Ecclesiarum Confraternitatum sunt manuales, & ad nutum amovibiles, ac proinde non potest in eis radicari aliquod jus considerabile, cum non jure proprio, sed alieno deserviant, Lap. alleg. 5. num. 8. Ægyd. cons. 38. num. 1. & Mantica. decis. 294. in fin. Confraternitatibus verò laicis easdem Ecclesias administrantibus non potest hoc jus competere, quia officium funeris est quid spirituale, ac spiritualitati annexum, ut per Suarez loc. cit. de Relig. ideòque illius incapaces, can. si quis deinceps 16. q. 7. c. causam, quæ de præscript. c. quamvis de decim. ubi Doctores communiter. Atque ita reconciliari debent Doctores, qui videntur in hac re contrarii. Nam quando Capella, sive Ecclesia sita intra fines Parochiæ non habet Rectorem, tunc Ecclesia parochialis in illas jus habet, & in hoc casu non procedunt tradita per Abb. in d. c. dilectus de Capel. Monach. sed potius doctrina Archidiaconi in can. pluries num. 3. 16. quæst. 1. & Hostiensis in d. c. dilectus num. 4.

61 Denique Parochis, præter assistentiam juris, suffragatur quoque observatio, de qua datur in summ. num. 3. fides a viris probis, & gravibus subscripta, atque recognita, quæ sufficienter probat ex iis, quæ in dicta prima dissertatione §. quoniam adducta sunt.

62 Ac primum opponunt Adversarii huic resolutioni decisionem Coccini 2089. in Aversana funeralium 23. Junii 1634. Et quidem hic murus ahenus ille, sed qui iacta spicula retorquet. Principio autem sciendum est, causam illam Aversanam quintò in hac Sacr. Congregatione fuisse propositam. Semel ac iterum non citatis, neque auditis Parochis, sed solum Oeconomis laicis, qui duo decreta obtinuerunt, nec ex jure sibi debito, sed ex consuetudine, qua se tuebantur. Auditis deinde Parochis, ac proposita causa diù multumque, tertio, & quarto discussa, eadem Sacra Congregatio declaravit,

Parochos fovere bonum jus, cui declaratione Oeconomi non acquiescentes instituerunt quintò proponi. Et quia pro se allegabant consuetudinem immemorabilem, Sacr. Congregatio rem ad Rotam remisit, ut scilicet solum discerneret, an costet de immemorabili, quam allegabant, non autem, an id jus Parochis competere, quod jam ipsis Sacr. Congregatio assiliter declaraverat. Et ideò tam decisio, quam decreta, quæ in ea allegantur pro Confraternitatibus, non merentur allegari, cum censentur, tanquam si non emanassent.

Hoc præmonito, id quod primo loco dicta decisio asserit de juribus Parochialibus §. & pro resolutione, minus æquo illa restringit ad quinque ibi enarrata. Multò enim plura recentet Hostiens. in sum. tit. de Paroch. & Azor. p. 2. lib. 3. cap. 12. qu. 4. Sed hoc leve. Illud autem, quod subdit in casu, quo Parochianus elegerit sibi sepulturam extra Ecclesiam Parochialem, Parochum habere fundatam intentionem in quarta funeralium tantum, verum est, si accipiat de Ecclesia exempta, secus autem de non exempta. Hoc enim casu non solum Parochus habet fundatam intentionem in sola quarta funeralium, sed etiam in officio funeris, quæ duo jura non sunt confundenda, ut est superius probatum.

Quod deinde secundo loco dicit in §. Secundo est præmittendum, non officit; quia tam textus in cap. fin. de offic. Archid. quam ea, quæ adducit pro Ecclesia Cathedrali, loquuntur de subjectione quoad jura Archidiaconalia, & Cathedralia, nimirum in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem, ut expressè habetur in dict. cap. fin. ubi etiam sermo est de Monasteriis Regularium; quæ sanè Parochi non contendunt habere ab Ecclesiis Confraternitatum, neque a Monasteriis Regularium, sed solum jus ministeriale quoad munia, quæ officio ipsi obiter tenentur, sicut est officium funeris intra limites suarum Parochiarum.

Nihil insuper deferendum est allegatis in dict. §. auctoritatibus illorum, qui hoc jus negare visi sunt. Nam Abbas, & alii, qui referuntur, ad rem nostram non faciunt. Tum quia loquitur Abbas de presbyteris existentibus in capellis Monachorum juxta textum; quem ipse adducit in dict. cap. dilectus de capell. Monach. & quem ipse interpretatur, atque adeò Regularium exemptorum juxta decis. Rotæ in Piscen. sive nullius jurisdictionis 7. Maji 1582. coram Gypio, & coram Puteo decis. 115. lib. 3. Tum etiam quia loquitur de juribus subjectionis, & de institutione, ac detestatione, in quibus perspicuum est tam hujusmodi presbyteros, quam hujusmodi Ecclesias existentes intra fines Parochiæ non subjicere Parochi. At quoad ea, quæ non concernunt subjectionem, sed Ecclesiæ Parochialis honorem juxta cap. ad audientiam 1. de Eccles. edific. ubi Glos. verb. honor, & quæ concernunt jus Parochiale, ceterum sunt jus funerandi, illique annexa, non negavit Abbas, quin pertineant ad Parochos. Neque alii Doctores in dict. §. citati negant, sed præservant Parochis ipsorum jura, inter quæ connumerari officium funeris est comprobatum. Neque D. Fagnanus dicit aliud, sed aliter in dict. cap. ad audientiam 1. num. 10. Atque ita intellexit eadem S. Rota doctrinam Abbatis, & Calderini in allegata Veronensi Jurium Parochialium coram Virili, adeoque, ut mirum nunc videatur, eosdem textus, ac eosdem Doctores, quos adducit Coccinus pro derogatione hujusmodi juris, adduxisse antea pro illo adstruendo Cardinalem Virilem.

Hæc autem in præmissis, neque meliora sunt, quæ in consequentiis afferuntur. In §. enim his tribus totus est in probando, quod peragere officium funeris in hujusmodi Ecclesiis non sit jus Parochiale. Quod probat non quidem ex auctoritate Canonum, aut Doctorum, sed quia non numeratur inter illa quinque jura, quæ sub initio recensuerat. Sed quam sit infirma probatio ab argumento negativo, nemo est, qui ignorat ex topicis. At verò spectare hoc jus ad Parochos, illudque esse annexum eorum officio tum ex jure, tum ex declarationibus hujus S. Congregationis, tum ex privilegiis Regularium ostensum est supra. Textus verò in can. placuit 7. qu. 1. non autem qu. 2. can. Episcopus in diecesi ead. caus. & qu. cap. nullus de Paroch. quos refert, loquuntur de Episcopo, ne usurpet alienas plebes, neve alienos Clericos ordinet juxta Concil. Carthag. 3. cap. 21. & Triden. sess. 14. cap. 2. & sess. 23. cap. 8. de reform. Quæ nihil ad Parochos, cum non usurpent aliena, sed sua vindicent in suis parochiis.

Præterea nihil etiam ad amoliendum hoc jus Parochiale conferunt declarationes in §. Hinc meritis adductæ. Quia ut dictum est, fuerunt Parochis non auditis extortæ vigore consuetudinis, quam allegabant, & postea

postea revocata, ut ostenditur in *dist. summ. num. 2.* Quod verò addit in comprobationem, eundem modum servandum esse in Ecclesiis Confraternitatum, ac in Ecclesiis Regularium destruit omnino Regularium privilegia, & hujus Sacre Congregationis declarationes, quæ ex solis privilegiis exemptionis id Parochis in Ecclesiis Regularium non competere, sæpissime declaravit, ac firmavit Rota in dicta Veronen. coram Virili. Unde oportet amplius investigare sensum, sed sententiam tum hujus Sacre Congregationis, tum aliarum, quam in suis declarationibus, ac decretis planè ostendunt.

68 Tandem in §. ultimo agnoscens idem Coccinus tam mentem hujus Sacre Congregationis, quam ejus declarationes stare pro jure Parochorum, ut hoc evaderet, confinxit distinctionem illam inter Ecclesias Confraternitatum, & Oratoria. In istis jus hoc Parochis concedit, in illis negat. Sed hæc evasio facile præcluditur. Tum quia *dist. cap. dilectus de capel. monach.* loquitur de Ecclesia, non de Oratorio, & tamen non ex eo quod non erat Ecclesia, sed quod erat regularis non subijciebatur Ecclesiæ S. Cecilie. Tum quia abusive Oratoria Confraternitatum appellantur Ecclesiæ *cap. ad hæc de relig. domib.* Tum quia quando Oratorium est publicum, & saltem ex consuetudine acquisivit jus sepeliendi, non differt quoad hunc effectum peragendi officium funeris ab Ecclesia, quia in illo ex Tridentino in decret. de serv. & vir. in celebrat. missar. sess. 22. permittitur publicè celebrari missæ sacrificium, est Ecclesiasticum, est omnium usui destinatum, habetque cultum publicum, ac usum sepulturæ, & gaudet immunitate, quæ omnia habent Ecclesiæ confraternitatum, ut proinde idem fuerit apud antiquos Oratorium publicum, ac ædes sacra, sive Ecclesia, quæ non differt ab Oratorio publico, nisi magnitudine, ac dote, ut per Stephan. Durant. de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 1. num. 13. & D. Fagnan. in cap. autoritate de censib. numer. 27. Tum etiam quia major videtur ratio, ut Parochus hoc officium in Ecclesia magis, quam in Oratorio peragere debeat. Quia in Ecclesia est magis publicum, atque adeo magis spectat ad ejus munus, qui tanquam minister publicus ab Ecclesia designatus est ad illud obeundum. Et tum denique quia privilegia Regularium, & declarationes tam hujus Sacre Congregationis relatæ a Lavorio superius citato, & in *dist. Aversana*, ac pluries alibi, quam Sacre Congregationis super Episcop. & Regul. apud Gavantum ubi supra, & decisio Rotæ coram Virili speciatim, ac expressè loquuntur etiam de Ecclesiis, ut in illis videre est *Summario dist. numer. 2.* Quare si ex Coccino id licet Parochis in Oratorio, licebit etiam eis & in Ecclesia. Itaque decisioni Coccini opponimus declarationes, & Sacrosancta decreta hujus S. Congregationis, quæ solum in hisce rebus attendi debent, ut testatur idem Coccinus in dicta decisione propè finem, sed ne videamur operam ludere, supplicamus Eminentissimis Patribus, ut legant integram *responsionem 21. part. 4.* Caroli Marantæ, omnino videndam, in qua omnes rationes, & argumenta Coccini excutuntur, illisque doctè, ac solidè responderetur itaut sive illius rationum pondus æstimeretur, sive autoritas, propè dixerim, omnium Doctorum, quos magno studio parique fide collegit, sufficiat ad causæ victoriam hunc locum ostendisse, quem quidem ægrè repellunt, qui pro Confraternitatibus scribunt, ac qui opinionem præjudicatam Coccini mordicus tenent.

69 Secundò, opponunt Statutum Cleri Romani *cap. 5. §. 10.* & aliquot fortasse declarationes hujus S. Congregationis, in quibus videtur declaratum hujusmodi officium peragi debere a Sacerdote illius Ecclesiæ, in qua cadaver tumulari debet. Sed quoad statutum jam illi fuit responsum in d. prima dissertatione *ad 5. dubium §. minusque*. Et quoad declarationes hujus Sacre Congregationis, ne inter se pugnent, accipi debent de Ecclesiis vel exemptionis, vel habentibus jus funerandi, vel consuetudinem immemorabilem peragendi hujusmodi officium, ut in dicta prima dissertatione probatum. Præcipue quia in nulla declaratione expressè habetur, hoc officium spectare ex jure ad Capellanos Confraternitatum.

70 Ad alia, quæ forsitan obstat videntur, responsum est in prima dissertatione *ad 5. dubium ex benignitate Eminentissimorum Patrum etiam videnda.*

71 Atque hæc ad officium funeris peragendum in Ecclesiis Confraternitatum Parochis satis superque esse speramus, seclusa tamen, ut diximus, legitima consuetudine discutienda, vel privilegio Apostolico exhibendo.

72 Eadem S. Congregatio utraque parte informante dubia præfata pro Parochis declaravit. Sed habita a Con-

fraternitatibus nova audientia, fuerunt tertio in eadem S. Congregatione proposita, & ego tertio ita italicè respondi.

Eminentissimo Signore. Certa cosa è, che prima, che 73
fussero instituiti gli Ordini regolari, niun' altro poteva seppellire nella sua Chiesa i fedeli defonti, se non il Parocho; perchè egli solo ha popolo, e territorio a se soggetto, *Clem. Dudum de sepult.* e per conseguenza egli solo portava la Croce ne' funerali.

Furono poi instituiti gli Ordini regolari, i quali non 74
poteron ricevere alla sepoltura delle lor Chiese i defonti infino al tempo del Concilio Viennense, nel quale si concesse loro privilegio nella detta *Clem. Dudum, recipiendi libere* alla sepoltura i cadaveri di que' fedeli, che nelle Chiese di essi la eleggessero, con dare però essi Regolari alle Chiese Parochiali la porzion canonica de' legati, e de' funerali.

Col pretesto di tal privilegio pretendevano i Regola- 75
ri di prendere i cadaveri dalle Parochie altrui, di entrarvi processionalmente con la lor Croce, e di non chiamarvi nè anche il Parocho del defonto; alle quali cose resistendo i Parochi, si pose inquisizione, se ciò era lecito di fare a' Regolari.

Scrissero a favore de' Parochi molti uomini dotti, 76
fra quali fu l' Oldrado nel *conf. 82.* con le ragioni ivi da esso apportate, seguito dal Cardinale nella detta *Clem. §. hujusmodi qu. 2.* e da molti altri, anche da medesimi Regolari, come dal Samuelio, dal Donati, dal Passarini, addotti nell'altre nostre scritture. E a favore de' Regolari fra gli altri Bonifacio Vitalini, come si può vedere da quel, che *obiter* ne lasciò scritto nella *Clem. Archiepiscopo num. 5. de priv.* la di cui opinione, e le di cui parole han voluto seguire, e trasferire ne' loro libri il Peirini, e l' Pax Jordano. Ma ciò, che si sia dell'opinione del Vitalini, della quale più innanzi, certo è, ch' egli parla con molta bile contro alla Chiesa Cateдрale, a favore della quale ha sempre dichiarato questa Sacra Congregazione, oltrechè egli proferisce molte altre sue opinioni, non solo temerarie, ma anche sospette di eresia, come quella nella *Clem. inter sollicitudines num. 30. de magistr.* ove dice, che *Ecclesia Latina fuit causa subtractionis Græcorum, que judicavit eos schismaticos, ne amplius eligantur in Papam.*

I Sommi Pontefici per togliere affatto ogni occasione 77
di risse, vedendosi essi quanto sopra di ciò era ben fondato il jus Parochiale, concessero a' Regolari privilegio di poter essi inalzar la lor Croce ne' funerali, entrar processionalmente con essa nell'altrui Parochie, e levare i cadaveri suddetti, siccome si legge nell' *Eltravagante Inter cunctas de priv.* di Benedetto XI. e nelle Costituzione di Sisto IV. di Pio V. e di Gregorio XIII. altrove distelsamente apportate, *vocato etiam Parocho*, si come ordinò il Concilio Lateranense sotto a Leone X. e la Sacra Congregazione sopra a' Vescovi, e Regolari appresso il Quaranta in *sum. Bullar. v. privilegia Regularium*. E benchè in quanto alla porzion canonica alcuni di essi ottenessero poscia privilegio di esenzione, egli poi fu rievocato dal Concilio Tridentino nella *sess. 25. c. 13. de ref.* e da Gregorio XIII. nella *Const. 9. §. 6.* rimanendo illeso il privilegio di poter portar la Croce ne' funerali, e di entrare nelle Parochie altrui processionalmente a levare i cadaveri. E con questa Religiosa osservanza han proceduto fra se infino al presente i Parochi, e i Regolari.

Ultimamente si sono erette molte Compagnie secola- 78
ri, le quali pretendono anch' esse di erigere la lor Croce nelle dette processioni, e con esse entrar processionalmente nelle Parochie altrui a levare i cadaveri de' fedeli, e seppellirgli nelle lor Chiese, ove si eleffero la sepoltura. Il che da Parochi si nega loro oltre alle ragioni altrove da essi arrecate, anche per le seguenti.

E primo perchè non hanno privilegio alcuno *recipiendi 79
libere*, alla sepoltura delle lor Chiese i suddetti cadaveri, siccome l'hanno i Regolari.

E secondo, perchè non hanno territorio, nè popolo a 80
se soggetti, secondo il *cap. 1. ut lite pendente*, e quivi i Canonisti, e perciò non ponno inalzar la Croce, ma si richiede in esse privilegio espresso, siccome l'hanno essi Regolari.

E terzo, perchè è ciò loro espressamente proibito da 81
questa S. Congregazione nell' Andrienfe a' 22. di Novembre del 1631. altrove allegata, nello statuto del Clero Romano nel §. 5. del *cap. 7.* che è particolare delle Compagnie, ne quali luoghi si ha, che esse *nullo modo, & nulla ratione in funeribus Crucem erigere possint.*

Non osta la Bolla di Pio IV. per la Compagnia della 82
Morte di poter portare la Croce nelle processioni per Roma. Sì perchè tal Compagnia nel tempo, nel quale
Pio

Pio IV. le concesse tal privilegio, non aveva ancora Chiesa, ma se ne stava precario nomine ora nella Cappella della Concezione di S. Lorenzo in Damaso, e ora nella Chiesa Parochiale di S. Giovanni in Aino, come si legge nel libro degli statuti di essa Compagnia nel c. 1. e nell'istessa Bolla di Pio in sul principio. E perciò non si può intendere delle processioni de' morti alla sua Chiesa, la quale non vi era. Si perchè non si concede nella detta Bolla privilegio alcuno di ricevere alla sepoltura della Chiesa di essa Compagnia quelli, che ivi si eleggono la sepoltura, ma solo i cadaveri di quei poveri, che a lei da' Parochi si vorranno concedere, si come anche si legge nel libro de' medesimi statuti nel c. 44. il che si dee avvertire per non equivocare con gli Avversarij e per conseguente non si può intendere la Bolla di Pio di altre processioni, perchè non poteva la Compagnia seppellire altri morti per suo istituto. E si perchè Pio parla di quelle processioni, che la Compagnia era solita di fare in quel tempo per suo istituto medesimo, le quali sono del Venerdì Santo, dentro all'Ottava del Corpo di Cristo, quelle delle Quarantore, ed altre straordinarie da ordinarsi dal Pontefice, come similmente si legge nel suddetto libro degli statuti nel c. 32. laonde confermando esso Pio i suddetti statuti, solo concede, che si porti la Croce in quelle processioni, che in essi sono espresse, e non essendovi espresse le processioni funebri, non si può la Bolla intendere della Croce da portarsi in esse. E si ancora perchè se Pio IV. avesse voluto comprendere, non dico la Croce, ma le semplici processioni funebri, lo avrebbe specialmente espresso, sì come l'espresse il Beato Pio V. nella sua Bolla 86. che comincia *Inter desiderabilia* per la Compagnia del Rosario nel §. 4. ivi: *Ac singuli confratres ad quascunque processiones accedere*, nè bastava questo, ma soggiunse il Pontefice, *Et in quibus corpora defunctorum ad sepeliendum deferuntur*, nè disse *cum Cruce*, ma *cum eorum insigniis*, cioè col sacco, col cappuccio, e col vessillo, o col segno dell'immagine del Rosario. E finalmente perchè ancora essi Regolari portavan la Croce nelle processioni comuni, ma non quelle funebri, e perciò fu loro necessario il privilegio.

83 Ne osta la pretesa osservanza interpretativa; imperciocchè ancora l'altre Compagnie allegano la medesima osservanza, e pur nondimeno esse non hanno Bolla alcuna di poter portare nè anche nelle processioni comuni la Croce, e per conseguente l'osservanza, che essa Compagnia della Morte allega, non è interpretativa della Bolla di Pio IV. ma indipendente da quella, e commune con la pretesa osservanza dell'altre. E perchè essa osservanza è difforme. E perchè ancora quando essa vi fusse, è stato atto facoltativo de' Parochi. E perchè essi han sempre resistito. E perchè non costa, che non l'abbiano mai portato i Parochi. E perchè più tosto ella è prescrizione, e perciò si richiede la pazienza, e l'acquiescenza di essi Parochi. E perchè un Paroco non può pregiudicare all'altro, e l'altro al suo successore. E perchè è necessario, che tutti i Parochi di Roma abbiano a ciò consentito per tanto tempo, che basti alla prescrizione, imperciocchè un solo, che non abbia ciò conceduto, riserba a nome di tutti la ragione di tutti. E alla fine perchè è irragionevole, imperciocchè le Compagnie secolari avrebbono la preminenza sopra il Clero. Laonde il Cardinal di S. Severina che visse infino al tempo di Paolo V. nel suo Rituale attesta, che le Compagnie per consuetudine immemorabile non hanno mai portato avanti di se ne' funerali la Croce, ma solamente dopo di esse il Chierico della Parochiale; e perciò non innanzi, ma dopo il feretro è solito altrove di portarsi da alcune di esse non la Croce, ma un semplice loro vessillo, come in una Hispalense dichiarò questa Sacra Congregazione a' 16. di Dicembre del 1613.

84 Nè meno osta lo statuto del Clero Romano nel c. 5. §. 7. nè alcuni decreti di questa S. Congregazione. Imperciocchè non parlano espressamente delle Chiese delle Compagnie e perciò si debbono intendere di quelle Chiese, che o per ragion comune, o per privilegio ponno innalzarla Croce ne' funerali, ed entrar processionalmente nelle Parocchie altrui, e non delle Chiese delle Compagnie, alle quali espressamente è proibito d'innalzar la Croce del medesimo statuto nel §. 5. del c. 7. e da questa S. Congregazione nell'Andriense citata. Nè si ritrova decreto, o risoluzione alcuna di questa S. Congregazione, nè di altra, che parli specialmente delle Chiese delle Compagnie secolari.

85 Nè giova il dire, che tanto esso statuto nel cap. 7. quanto l'Andriense si debbono intendere quando le Compagnie sono invitate ad accompagnare i cadaveri alle Chiese altrui, e non alle loro. Imperciocchè o esse

accompagnano alle lor' Chiese, o alle altrui, sempre debbono esser specialmente invitate, come ordina esso statuto nel §. 1. del detto cap. 7. e questa S. Congregazione nella Bononien. a' 9. di Dicembre del 1617. e quando sono invitate *nulla ratione*, e *nullo modo* ponno innalzar la Croce, proibendosi ciò loro dallo statuto, e da questa S. Congregazione. E imperciocchè l'una, e l'altro il proibiscono loro generalmente, e perciò anche quando accompagnano alle loro Chiese. Si veggano oltre a ciò, l'altre risposte, date al medesimo statuto nella prima scrittura, dove appieno si spiega.

Nè perchè non si annovera ciò dall' Abbate *jura Parochialia*, egli non è *jus Parochiale*. Imperciocchè, che egli sia *jus Parochiale*, si è provato con sette dimostrazioni nella seconda dissertazione, e con l'autorità dell'Odrado, del Cardinale, del Lavorio, e degli altri. Fin quanto all' Abbate, nè anche esso vi si annovera la benedizione delle case nel Sabato Santo, nè quella dell'uova nella Pasqua, le quali la Rota *coram Coccino* in *Romana funeralium* a' 14. di Dicembre del 1620. decide, che sono *jura Parochialia*. Laonde non si dee ciò dagli Avversarij allegare come fondamento della lor causa.

Ancora non osta, che l' portar la Croce ne' funerali 87 non è atto di preminenza, nè di giurisdizione, ma solo segno, che l' defonto sia morto cristianamente, come visse. Imperciocchè, che egli sia atto di preminenza, e di giurisdizione si è provato altrove, e si convince da' suddetti privilegj de' Regolari, ed a molti decreti di questa Sacra Congregazione, la quale ha più volte dichiarato, particolarmente nell' allegata Andriense, che intervenendo ne' funerali la Croce della Chiesa Cattedrale, o quella della Collegiata, come fu risoluto a' 14. di Maggio del 1644. benchè il cadavere si portasse a seppellire alle Chiese de' Regolari, o altrove, si debba portar la Croce di essa Cattedrale, o della Collegiata, non per altro, se non per segno di preminenza, e di dignità. Laonde se la Croce ne' funerali fusse solo segno di divozione, e non ancora di preminenza, e di dignità, questa Sacra Congregazione non avrebbe dichiarato, come sopra.

E quando, senza però pregiudizio della verità, fusse 88 solo segno, che l' cadavere sia di huom cristiano, a chi più si conviene, e chi più di ragione la dee portare, che l' Paroco, al quale è commessa la cura dell'anime, e l' quale sa chi si vive, e chi si muore nella comunione della Chiesa, e chi degno della sepoltura Ecclesiastica, e chi no? Laonde per la medesima ragione non altri, che l' proprio Paroco del defonto dee portar la Croce nel di lui funerale per attestare a' fedeli, ch'egli è morto nella fede Cattolica, e perciò degno di sepoltura Ecclesiastica. E così se i Parochi con ugual carità di quella, che si esercita tallora dalla Compagnia della Morte intervenissero con la propria Croce alla sepoltura de' morti, non si seppellirebbono nella Chiesa, come si dice di essersi tallora sepoliti per ignoranza, o per inavvertenza da detta Compagnia, peccatori pubblici, scomunicati, eretici, e pagani.

Laonde il Vitalini medesimo, il Peirini, e gli altri, 89 confessano, che la Croce si debba portare da' Sacerdoti, e non dalle Compagnie secolari, le quali, o si consideri il portar della Croce ne' funerali, come segno di preminenza, e di giurisdizione, o come di divozione, e di Cristianità, perchè non si porta, se non da' Cristiani, e non da' Giudei, a' quali è scandalo, nè da' Gentili, a' quali è stoltezza, come dice l'Apostolo nel cap. 1. a' Corintj num. 23. o per altre pie meditazioni fatte dagli Avversarij, non debbono perciò esser preferite a' Parochi, nè al Clero, perchè *nullo modo*, e *nulla ratione* la ponno innalzare ne' funerali, e perciò nè anche per cagion di divozione, nè per qualsivoglia altro immaginabile fine, e pretesto.

E oltre ciò esso Vitalini dice, che si portava attualmente in segno di preminenza, sì come si porta ora, e si è sempre portata, ma che *non debeat deferri causa preminentie, sed in signum devotionis per Sacerdotes*. Il che era quello, che allora si questionava fra Parochi, e Regolari, ora in ciò privilegiati.

E notifi, che gli Avversarij han tralasciato a bello studio la parola *per Sacerdotes*, che l' Vitalini, il Peirini, e l' Pax Jordano adducono, con la quale si dimostra, che la Croce per qualunque cagion, che si porti, anche di divozione, si dee portare dal Clero secolare, o regolare. Laonde non segue, la Croce è segno ne' funerali di divozione, adunque si può, e si dee portare dalle Compagnie secolari, perchè niuno Autore dice questo, *ma per Sacerdotes*, perchè le Compagnie secolari *non sunt de Clero*, e quest' azione si dee al Clero, come dicono i medesimi Autori allegati, ma con poca integrità da gli Avversarij.

verfarij. Nè si proibisce folamente alle Compagnie di portar la Croce nelle Parochie altrui, ma anche di entrarvi proceffionalmente fenza Croce, e di farvi funzione, e ufficio alcuno, chiamandoli ciò invafione da Dionifio Papa nel *can. Ecclefias* 15. q. 1. Nè fi ritruova Autore, che dica efpreffamente, che fi debba portare dalle Compagnie.

92 E in vero avendo i Parochi a lor favore il *cap. 1. ut lite pendente*, il *cap. Antiqua de privil.* e la *Clem. Archiepifcopo cod. tit.* dove generalmente fi ha, che *deferre ante fe Crucem* nel tenitorio, e nel popolo a fe foggetto, è feño di preeminenza, di dignità, e di giurisdizione, non fi dee ftare alla diftinzione defiderata dal Vitalini, che ne funerali non debba effer feño di preeminenza, tanto più che la ragione, ch'egli apporta non fuflifte, perchè, dice egli, nella via pubblica, e nelle cafe della fua Parochia il Parochio non vi ha poteftà alcuna.

93 Imperciocchè è vero, che non vi ha poteftà alcuna contenziofa, ma in quanto *ad jura Parochialia* conflitenti nell'efercizio della cura dell'anime, e negli atti a quella pertinenti, egli vi ha poteftà, e giurisdizione di foro penitenziale, che è il primo requifito costitutivo della Parochia, cioè, come conchiufe la Ruota in *Ravennatenfis Parochialis coram Cantuccio* 20. Maji 1577. *Poteftas ligandi, & folvendi, qua non cadit, nifi in Sacerdotem can. In novo* 71. d. *cap. Omnis de penit. & remis. Non tamen omnis Sacerdos hanc curam habere dicitur, fed is tantum, qui neceffitate adstringitur Ecclefiaftica miniftrare Sacramenta, & fideles, quibus adminiftrat, ad eum accedere coguntur*, ut per *Glof. in Clem. Dudum v. Impendunt de feput.* E il fecondo requifito fi è certa Parochia, cioè, come fegue la medefima Ruota: *locus certis finibus conftitutus, in quo populus alicui Ecclefia deputatus degit, dicitur ejus Parochia, quafi partitio cura, can. Ecclefias* 13. qu. 1. Laonde i Parochi nelle cafe delle loro Parochie amminiftrano i Sagramenti della penitenza, del Sacro Viatico, e dell'Eftrima unzione, e le benedicono, le quali funzioni *jura Parochialia*, e atti di giurisdizione in guifa, che in effe cafe ne anche i Regolari con tutti i loro privilegj gli ponno efercitare, ma folamente i Parochi, e per confequenza effi folamente nelle loro Parochie, e nelle vie, e nelle cafe hanno giurisdizione, e poteftà Parochiale.

94 E perciò effo Dionifio Papa chiama le Parochie *jus proprium parochorum, ita videlicet*, fono parole fue, *ut nullus alterius Parochia terminos, aut jus invadat*, confermato dal Tridentino nel *cap. 5. de ref. della feff. 14.* E conciofiacchè il luogo, dal quale fi debbano prendere i cadaveri, è tenitorio Parochiale, foggetto a' Parochi rifpetto al loro ufficio, non alle Compagnie, non vi fi può da effe entrare, nè portar la Croce, ma da' Parochi per ragion del popolo ad effi foggetto, e per confequente per cagione di preeminenza per lo citato *cap. 1. ut lite pendente*.

95 E l'aver tenitorio non importa dominio di terreno, ò di vie, ò di cafe, come dice il Vitalini, perchè quefto è altresì appreffode' fudditi, ma importa giurisdizione, e fuperiorità in quanto agli atti del fuo ufficio fecondo la Ruota in *Burgiensi jurisdictionis* a' 4. di Dicembre 1595. coram Merlino *dec. 665. numer. 14.* la qual giurisdizione è la forma, che costituifce il tenitorio, la quale è folamente de' Parochi nelle loro Parochie per lo fuddetto *can. Ecclefias* 13. q. 1. Laonde concorrendo ne' Parochi il tenitorio circofcritto da' certi confini, e la giurisdizione fopra di effo, vi dee concorrere la difpofizione del fuddetto *c. 1. ut lite pendente*, cioè, che'l portare in effo tenitorio la Croce non folo è feño di divozione, e di Criftianità, ma anche di preeminenza, e dignità.

96 E quindi è, che non la ponno effi Parochi inalzare dentro alle Chiefe de' Regolari, perchè non è luogo ad effi foggetto, ma efente, *arg. leg. in agris, de acquir. rer. dom.* E quindi ancora fi è, che i medefimi Regolari fuori del loro Chioftro, e della loro giurisdizione, e dell'altrui Parochie non ponno far proceffione alcuna, sì come ha più volte decretato la Sacra Congregazione de' Riti, particolarmente nell' Aretina Montis S. Savinia a' 19. di Maggio del 1614. e in un'altra Aretina del 1613. e in *Gaballicenfi Infulta* a' 28. di Agofto del 1615. e a' 18. di Febrajo del 1617. nè meno funebre, fe non in virtù de' loro privilegj in materia, che il far le proceffioni per la Parochia partiene folamente a' Parochi, e niun'altro, eziandio Regulari, ò Compagnia fecolare può farle, fe non con la licenza, col confenfo, e con la Croce del Parochio, come in una Ispalenfi a' 28. di Febrajo 1628. e in Limana a' 16. di Dicembre del 1623. appreffo il Barbofa in *colleff. Bullar. v. proceffio*, e facendo effi

altrimente, fi può loro toglier la Croce, come pruova l'Odrado nel fuddetto fuo confeglio, il Lavorio, e gli altri. Nè i preti fteffi di Chiefa alcuna ponno inalzare in qualunque proceffione la Croce dentro a' limiti dell'altrui Parochie per decreto dell'ifteffa Sacra Congregazione in Romana a' 12. di Marzo del 1616. appreffo il detto Barbofa nel luogo citato *v. Crux* con altri fomiglianti.

E l'ha dichiarato ancora la Sacra Congregazione del Sacro Concilio a' 27. di Luglio, e a' 27. di Agofto, e a' 19. di Settembre del 1628. con le fequenti parole: *S. Congregatio censuit, Regularibus, & Confraternitatibus permiffum effer proceffiones facere intra eorum Ecclefias, & elauftra tantum, & non extra, nifi de licentia, & confenfu, aut cum Cruce Parochi, non obftantibus quibuscumque confuetudinibus, vel praefcriptionibus immemorabilibus; Privilegiis Apoftolicis, Sacro Concilio Tridentino pofterioribus in fuo robore permanentibus, quibus per hoc decretum minime cenfetur derogatum*, il qual decreto fu confermato dalla S. M. di Urbano VIII. come fi pruova nel 1. tom. delle mie *conf. nella conf. 221. numer. 1. e 2.* Per lo che fu conceduto il privilegio di far proceffione con la Croce ne' funerali dopo il Tridentino dal B. Pio V. e da Gregorio XIII. e veggafi il medefimo Peirini tom. 2. *privil. conf. 7. Pii V. §. 10. num. 1. in Novar. in Lucern. v. proceffiones num. 25.* e dopo il Diana, il Lezana, e gli altri il Donati in *prax. rer. regul. tom. 1. part. 2. traft. 13. queft. 81. n. 1. & feqq.* Laonde dato, ma non conceduto mai, che la Compagnia della Morte aveffe tal privilegio da Pio IV. egli non gioverebbe, perchè non è pofteriore al Concilio Tridentino.

E quindi ancora non oftà la pretefa confuetudine, eziandio immemorabile. Imperciocchè, ò le Compagnie per provarla intendon di fervirfi degli atti fequiti dopo il decreto della Sacra Congregazione del Concilio, e a quella intenzione refifte l'ifteffo decreto, il quale fpezialmente deroga alla confuetudine, eziandio immemorabile e perciò impediſce anche l'introduzione di nuova confuetudine, come parlando generalmente di detti decreti, fcrive il Donati nella citata *qu. 71. num. 9.* O intendon provarla dagli atti prima del 1628. nel qual tempo ufcì il decreto fuddetto, e bafia dire, che quefta prova fi rende impoffibile per ragion dell'età de' testimoni; imperciocchè fi debbon ritrovar testimoni, che in quel tempo aveffer 54. anni, e di prefente 106. come appunto per efcluder l'immemorabile fu detto dalla Ruota *part. 6. recent. decif. 142. num. 5. & decif. 266. n. 16.* e l'approvò nella Calaguritana *decimarum* a' 26. di Giugno del 1654. coram Zarata *§. Præterea*.

E perciò il *cap. fin. de confuet.* che ammette fomiglianti confuetudini, richiede due qualità, cioè, che fia ragionevole, e legitimamente prefcritta. L'uno, e l'altro fi defidera nel calo noftro. Imperciocchè non fi può dir ragionevole, mentre fi fa la proceffione fra' confini delle Parochie altrui, perchè fi perturba la giurisdizione di effe, e fi proibisce dalle leggi, come afferma il Ricci nella *par. 1. decif. 9. num. 2.* e conchiude il Donati nella detta *queft. 81. n. 1. feq. e'l Tamburino de jur. Abb. di/p. 15. n. 49. tom. 2.* Nè legitimamente prefcritta, perchè non fi moſtra, che tali proceffioni fino ftate fatte fenza licenza de' Parochi; anzi, benchè ciò fi provaffe, non gioverebbe, perchè avendo i Parochi *juris affentiam*, contro di effi non giova l'immemorabile, fe non è approvata per tre ſentenze conformi, come vuol la Ruota nella Beneventana *jurisdictionis* a' 27. di Luglio 1659. *§. Præterea* coram Zarate.

E tanto più perchè i testimoni, che fi adducono a provarla, fono tutti i fratelli delle Compagnie, e perciò per ragion d'affetto non meritano fede bafte, ò piena per la *decif. 631. della Ruota num. 2. part. 4. tom. 1. e dec. 220. num. 14. par. 17. rec.* Nè conchiudono la proibizione, e l'acquiefcenza de' Parochi, la quale fopra del tutto in queſte materie facoltative fi dee provare, come affermò la Ruota nella detta Calaguritana a' 17. di Aprile dell'anno medefimo, e fu detto da noi di fopra, e altrove ſovente.

Dalle quali coſe fi rende manifefto, che non fi può trattare di manutenzione, sì perchè il petitorio chiaro afforbiſce la manutenzione, come per Poſtio *de manut. obſervat. 42. a num. 146.* e sì perchè la poſſeſſione avanti i fuddetti decreti non fi prova, e quella, che fi pretende provata dopo i decreti non giova, perchè ha contro di ſe gl'ifteffi decreti, che derogano alla confuetudine, eziandio immemorabile.

Nè giova l'aſillo dell'equità. Imperciocchè la caufa de' Parochi non folo ha l'equità, ma anche la ragione, la giuſtizia, e la certezza. E a quello, che fi oppone, che i Parochi accompagnando il cadavere per l'altrui Parochie non efercitano atto di preeminenza nel paſſarvi, e che

che le meretrici si seppelliscano senza Croce, e perciò è segno di religione, e non di preeminenza, si risponde, che fra' Parochi vi è uno scambievol consenso di passar per l'altrui Parochie con la Croce, sì come vi è nell'udir le confessioni, quantunque in Milano vi sia necessario il consenso espresso di ciascun Paroco per passarvi ogni volta con la Croce. E alle meretrici, perchè da' Parochi non si esercita atto alcuno di potestà Parochiale con amministrar loro in su la Morte i Sacramenti, perchè muojon nel peccato pubblico, perciò non si porta da' Parochi ne' funerali di esse la Croce, dipendendo questa dalla potestà penitenziale, che ha il Paroco, il quale concede i Sacramenti a chi n'è capace, e per conseguente anche la sepoltura Ecclesiastica, e perciò anche la Croce in segno della sua potestà, o sia della Religione, o della vita, e della morte Cristiana del defonto.

103 Il dire, che i privilegi de' Regolari non furon necessari per portar la Croce, ma solo per entrar processionalmente nelle Parochie, e prendere i cadaveri, è contro alla letteral disposizione di essi privilegi, ne quali letteralmente si concede d'inalzar la Croce, d'entrar processionalmente nell'altrui Parochie, e di prendere i cadaveri. E quando fossero solo conceduti per entrar processionalmente nelle Parochie altrui; e per levare i cadaveri, non avendo le Compagnie questo privilegio, non vi ponno entrare processionalmente, nè levargli secondo la sentenza degli Avversari medesimi. Ma che veramente la contesa, principale si fusse d'inalzar la Croce, si dimostra dall'Oldrado, e perciò i privilegi furon principalmente conceduti per essa, e conseguentemente per entrar processionalmente nelle Parochie, e levare i cadaveri, i quali senza Croce levar non si ponno. E certo è, che tali privilegi debbono operar qualche cosa, o sia il poter portar la Croce, o entrar processionalmente nelle Parochie per levare i cadaveri. Nell'uno, nè l'altro ponno far le Compagnie senza privilegio, il quale, se si debba, e se si possa loro concedere senza turbare la Gerarchia Ecclesiastica, si lascia all'avvissimo giudizio dell'Eminenze vostre.

104 E ciò in quanto al primo dubbio, nel quale a favore delle Compagnie non si apporta alcun idoneo fondamento, decreto alcuno specifico, nè autorità specifica d'alcun Autore, che dica espressamente, che la Croce, la quale ne' funerali dee esser una, si debba portare dalle Compagnie, mabensi all'incontro vi è decreto espresso nell'Andrieo, e nello statuto del Clero Romano, che *nullo modo, & nulla ratione* la inalzino, ciò che si fa nell'altre processioni comuni, nelle quali ogni Compagnia, e ogni Chiesa porta la sua Croce, e in questi termini parla, e s'intende la decision del Coccino nella Cesaragustana, altrimenti ella farebbe contraria a' decreti di questa S. Congregazione, la quale ha dichiarato, che ne' funerali si dee portare una sola Croce, e quella dee essere della Cattedrale, o della Collegiata intervenendovi. E dal non osservarsi questa distinzione di processioni comuni, e funebri è nato l'equivoco degli Avversari, e dall'equivoco l'errore.

105 In quanto poi al quinto dubbio oltre similmente all'altre risposte altrove apportate, non osta quell'unico fondamento tante volte decantato dagli Avversari, cioè a dire, che l'Abbate non annovera *intra jura Parochialia* il far l'ufficio sopra il defonto. Imperciocchè altrove esso Abbate nel cap. 1. n. 4. de sepult. nel fine lo annovera fra essi, e lo chiama *jus Parochiale*, come anche si può leggere appresso a Carlo Maranta nella risposta 22. del suo 4. tomo. E l'istesso Coccino *inter ipsa jura Parochialia* annovera le suddette benedizioni non annoverate dall'Abbate. Laonde *jure Parochialia* non sono cinque solamente, come vuole il Coccino nell'Aversana a se stesso contrario, ma sei con l'Abbate medesimo, e otto con esso Coccino nella Romana suddetta, e con più altri Dottori.

106 E doveriano almeno gli Avversari dar qualche risposta alle ragioni apportate contro alla decision del Coccino nella detta Aversana. Imperciocchè quantunque l'autorità della Ruota sia grande, non è però maggiore in questa materia dell'autorità di questa S. Congregazione, e di quella sopra a' Vescovi, e a' Regolari, le quali han più volte decretato a favore de' Parochi, e che solamente nelle Chiese de' Regolari per la loro esenzione non ponno far essi quell'ufficio, come si è provato nella seconda dissertazione, massimamente quando ancora vi è l'autorità di un'altra decisione di Ruota a quella del Coccino contraria, cioè del Signor Cardinal Virile parimente ivi allegata, e quando le ragioni, e i fondamenti dal Coccino apportati sono poco applicabili alla materia, della quale si tratta, e quando

ancora vi è l'opinion commune a favore de' Parochi, come si può vedere appresso il suddetto Maranta. Laonde non è opinion moderna, ma antichissima da che furono instituiti i Parochi, cioè infino dal tempo degli Apostoli, seguita dall'Abbate stesso, da' Sagri Concilj, da questa S. Congregazione, e dall'altre, dal Lavorio, e da quasi tutti i Dottori, e particolarmente da S. Carlo, la di cui testimonianza, e autorità dee esser gravissima, sì per la sua Santità, come anche per l'osservanza de' Sacri Canoni, non istatuendo egli ne' suoi Concilj, approvando i Sommi Pontefici, cosa alcuna, che non si presca da' Sacri Concilj generali, e conforme da quelli, o alla dottrina de' Padri, o al commun senso della Chiesa.

Nè meno si è data risposta veruna, che le Compagnie non ponno acquistar ragione alcuna nelle funzioni spirituali, perchè sono secolari, nè i loro Cappellani, perchè sono amovibili. Nè vale l'esempio de' Parochi regolari col dire, che anch'essi sono amovibili *ad nutum* de' loro Superiori, e pur tuttavia nelle loro Chiese non fanno l'ufficio i Parochi. Imperciocchè questo avvien loro non per cagione de' Parochi regolari, perchè sono amovibili, ma per cagion delle Chiese, perchè sono esenti.

Nè osta il dire, che le Chiese delle Compagnie di Roma sono esenti dalla giurisdizione dell'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario, come ardisce di dire la Compagnia del Confalone, e l'adduce per suo unico fondamento, e che perciò anche dalla giurisdizione de' Parochi. Imperciocchè è necessario di provarlo con la esibizione de' privilegi di tali esenzioni concesse dopo il Sacro Concilio Tridentino, in quanto all'Eminentissimo Signor Cardinal Vicario nel cap. 8. e 9. di riforma della sess. 22. E in quanto a' Parochi nel cap. 10. in fine di riforma della sess. 24. ne' quali luoghi si toglie qualunque consuetudine, e privilegio in contrario. E se esse sono esenti, perchè adunque i Parochi vi amministrano a' loro Cappellani il Sacro Viatico, l'estrema Unzione, gli sforzano al precetto Pasquale della comunione, e quando vi si seppelliscono ne hanno la quarta funerale?

A gli altri dubbj non fa mestiere di altra risposta di quella, che si è data nell'altre scritture, le quali supplicano i Parochi, che dall'Eminenze Vostre si rileggano, e si persista ne' decreti, che in questa causa furono fatti a' 27. di Gennajo del presente anno, e di risolvere l'ultimo dubbio a favore di essi per le ragioni ivi anche apportate, acciocchè le Compagnie con l'autorità de' Sacrosanti decreti di cotesta S. Congregazione rendano a' loro Pastori la dovuta riverenza, e con pace esercitino insieme gli ultimi uffici di pietà, dovuti a' fedeli defonti secondo che si prescrive dalla Chiesa.

Auditis partibus S. Rituum Congregatio tertio prefata dubia, excepto dubio quinto, ejus resolutionem distulit, pro Parochis resolvit. Sed quia Confraternitates recursum habuerunt ad Sanctissimum D. N. qui causam remisit ad S. Congregationem Concilii, ego quarto ejusdem dubiis respondi per hæc verba.

Eminentissime Domine. Quinque dubia, de quibus agitur, fuerunt remissa per Sac. Congregationem Rituum ad hanc Sac. Congregationem examinanda, & decidenda, quorum quatuor, excepto ultimo, fuerunt disputata, & resoluta in eadem Sac. Congregatione Rituum sub die 27. Januarii 1679. favore Parochorum, qui humillimè supplicant pro eorumdem confirmatione.

Primum ergo dubium, An Confraternitas Mortis, atque adeò quæcumque alie Confraternitates seculares possint in funeribus erigere suam Crucem, quando defuncti a propriis Parochis tumulandi deferuntur ad ipsarum Confraternitatum Ecclesias, in quibus sepulturam elegerint.

Negative resolvendum, quemadmodum resolvit S. Congregatio Rituum sub dicto die 27. Januarii 1679. Etenim ad Parochum spectat funus, illudque dirigere, & determinare, cum Jus habeat in qualibet parte suæ Parochiæ, & super cadaver inque ad Ecclesiam, in qua sepeliendum sit, Oldrad. conf. 82. sub num. 2. Barbof. de Jur. Ecclesiastico univers. lib. 2. cap. 10. num. 74. cum seq. Novar. in Lucerna Regul. verb. Defunctus num. 4. Zacch. de Republ. Ecclesiast. cap. 28. num. 18. Celsed. de exempl. Regular. dub. 219. num. 29. Bordon. oper. mor. tom. 3. resol. 51. de sepolt. num. 60. Lavor. var. Elucubr. tit. 2. cap. 9. num. 119. Lezana in summa verbo Defunctus num. 4. Passarin. de stat. hominum tom. 2. qu. 187. art. 4. sub num. 191.

Ac proinde in funeribus, dum cadaver ad tumulandum deferretur, sola Crux Parochi erigitur, S. Congregatio apud Gavantum in manual. verb. exequiæ num. 14. & nemo alius præter Parochum, & illo invito potest deferre

- deferre Crucem, etiam si sint Regulares mendicantes, non habentes privilegium Apostolicum, Oldrad. *dict. conf.* 82. sub num. 2. LAVOR. *dict. tit.* 2. cap. 3. num. 206. & cap. 11. num. 73. & seq. Fusc. *de visit. lib.* 1. cap. 25. sub num. 8. Ugol. *de Episcop. cap.* 18. sub num. 3. ubi idem servari, quando Parochianus Clerici secularis elegit sepulturam in Ecclesia alterius Clerici secularis, Bonacin. *de contract. disp.* 3. quest. 21. punct. 5. vers. dixi dum Parochus, Molphes. *in sum. par.* 2. tract. 13. cap. 8. num. 54. Barbof. *de Jur. Ecclesiast. univers. lib.* 2. cap. 10. sub num. 78. Lauren. *de Franch. de contron. int. Episc. & Regular. quest.* 67. Sess. *dec.* 143. num. 18. & seq.
- 115 Et in specie Confraternitates, quando accedunt ad funera, ad quæ non possunt accedere, nisi vocatæ ab hæredibus defuncti, non possunt erigere propriam Crucem, Ricciol. *elucubr. Ecclesiast. lib.* 4. cap. 14. num. 3. Barbof. *de Paroch. cap.* 26. num. 61. in fine, & in summ. *decis. Apost. collectas.* 207. n. 2. Lezan. *quest. Regul. tom.* 1. part. 2. cap. 15. n. 27. Samuel. *de sepult. tract.* 1. disp. 2. contr. 10. concl. 5. Murgas *eodem tract. tom.* 1. tract. 8. disp. 3. sect. 2. dub. 27. num. 7. Passarin. *dict. tom.* 2. disp. 187. art. 4. sub num. 184. in fine, Donat. *in prax. regul. tom.* 3. tract. 8. de Confraternit. quest. 30. Franc. *de Eccles. Cathedr. cap.* 25. num. 357. qui omnes referunt, ita pluries declarasse Sac. Congregationem.
- 116 Ratio autem est, quia delatio Crucis est signum Jurisdictionis, seu autoritativæ potestatis, quam nullus potest in alieno Territorio exercere, invito illius Domino, ut inquit Bonac. *de contract. disp.* 3. d. qu. 21. punct. 5. sub nu. 2. propè finem, & quod delatio Crucis est signum Jurisdictionis, majoritatis, præminentie, & superioritatis, tradit Abb. *in cap.* 1. sub num. 7. ibique Butr. num. 6. ut *lite pendente*, Card. *in Clem. Archiepiscopo sub num.* 5. Decian. *conf.* 67. num. 7. lib. 2. Passarin. *tom.* 2. quest. 187. d. art. 4. sub num. 186. in fin. Ventrigl. *de Archiepisc. cap.* 17. num. 8. & cap. 18. nu. 6. Donat. *in prax. Reg. tom.* 1. tract. 13. qu. 81. n. 3. Et in hac specie funerum declaravit S. Rituum Congregatio in Andrianensi ad 4. sub die 22. Novembris 1631. ubi quod interveniendo in funeribus Crux Ecclesiæ Cathedralis, quamvis cadaver deferatur sepeliendum ad Ecclesias Regularium, deferre debeat sola Crux Cathedralis, ut apud Barb. *de Paroch. c.* 26. n. 78. vel Collegiatæ, ut Bononienfi 14. Maji 1644. in signum quidem præminentie, ac dignitatis.
- 117 Et propterea ex hac ratione, quia erigere, & deferre Crucem est actus jurisdictionis, prohibitum est Regularibus, & Confraternitatibus facere processiones cum elevatione, seu delatione Crucis extra proprias Ecclesias, & claustra Monasteriorum, nisi de licentia, & consensu, aut cum Cruce Parochi, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, vel præscriptionibus immemorabilibus ex declaratione, & decreto hujus Sac. Congregationis confirmato ab Urbano VIII. in quo decreto præservantur tantum Privilegia Apostolica concessa post dict. Concil. Trident. ut refero *tom.* 1. *conf.* 221. n. 1. & seq. ac tradit Donat. *d. tom.* 1. part. 2. tract. 13. quest. 81. n. 1. & seq. per tot. Novar. *in Lucerna Regul. v. Processiones n.* 25. Et in specie funerum extant privilegia Regularibus concessa erigendi suam Crucem, ut *in extrav. inter cunctas S. porrò de priv. & plurimum Pontificum in 2. dissertatione adducta.*
- 118 Unde etiam prædicta comprobantur, quia in funeribus unica tantum Crux est deferenda, ut disponitur in ipso statuto Cleri Rom. cap. 7. §. 4. vel illa Capituli Cathedralis, sive Parochi, ut tradit Jo: Baptista Paroletus *in Palestra Clericali par.* 3. cap. 5. litt. D. quem refert, & sequitur Dian. *oper. moral. tom.* 7. tract. 1. resol. 239. juxta ultimam impressionem coordinatam, Moron. *respons.* 51. num. 1. Passarin. *de stat. hom. dict. quest.* 187. art. 4. sub num. 186. ubi recenset plures declarationes Sac. Congregationis vel illius Ecclesiæ, ad quam corpus defuncti deferretur, Barbof. *de Jur. Ecclesiast. univers. dict. lib.* 2. dict. cap. 10. num. 78. & *de Paroch. dict. cap.* 26. num. 7. Moron. *d. respons.* 51. num. 21. & Lezan. *in sum. v. Crux.*
- 119 Et consequenter non potest deferri Crux Confraternitatis, quia Confratres sunt laici, & per delationem Crucis deputarentur majores, & superiores ipso Parocho, incedente cum pluviali, & stola, & sub vexillo Crucis ipsius Confraternitatis, Decian. *dict. conf.* 67. sub num. 6. cum seq. l. 2. Emin. *de Luca disc.* 19. num. 23. *de Regular. Rot. decis.* 320. num. 27. part. 11. quod est absurdum, ut major procedat sub vexillo minoris, ut per Decianum ubi proxime.
- 120 Et hinc Card. S. Severinæ nuncupatus scriptum reliquit quod in processionibus pro associandis cadaveribus ad sepulturam præcedunt Confraternitates laicales, & post ipsas deferens Crucem, & deinde sequitur Clerus Regularis & Secularis, & ultimo loco Parochus indutus superpelliceo, & stola, prout refert Theodos. Rub apud Gratian. *discept.* 298. num. 77. & ex eodem Rubeo Barbof. *de Jur. Eccl. univers. lib.* 2. c. 10. sub num. 56. & *de Paroch. d. c.* 26. sub num. 56. Et ita etiam disponitur, & ordinatur in Rituali Romano in rubr. *de exeq.* quod facit Jus, & est pro lege tenendum, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, ut plenè firmavit Rota *decis.* 647. per tot. part. 4. to. 3. rec. & coram Dunoz. Sen. *decis.* 198. per tot. Et istud Rituale fuit ordinatum, & confectum longo studio per dictum Card. S. Severinæ, ut dicitur in Bulla S. M. Pauli V. confirmatoria Ritualis in principio illius impressa.
- Non obstat, quod Confratres habent Ecclesiam, quod 121 in funeribus deferri debeat una Crux, & illius Ecclesiæ, ad quam cadaver deferretur tumulandum ex ipso statuto Cleri Romani in c. 5. §. 7. & ex pluribus declarationibus S. Congregationis Rituum, & S. Concilii Tridentini. Quia habent Ecclesiam quoad gubernium temporale, & æconomicum tantum, non autem in titulum, & quoad exercitium spiritualium, quorum sunt incapaces, quia laici, & ideo quoad spiritualia est subdita Ecclesia Parochiali, nec statutum, nec declarationes loquuntur de Ecclesiis Confraternitatum, immò illas excludunt, & signanter in illa Andrianensi 22. Novemb. 1631. quæ datur authentica in Summ. num. 2. nam in illa postquam S. Congregatio ad primum dixerat, quod Crux deferri debeat illius Ecclesiæ, ad quam funus deferretur, respondens ad secundum limitando declaravit, quod Confraternitates nullo modo in actu associationis cadaveris Crucem erigere possunt, & hoc idem habetur ex statuto Cleri Romani, d. c. 7. §. 4. ubi licet in d. antecedenti c. 5. §. 7. decernat, quod una tantum Crux deferatur, in d. tamen c. 7. d. §. 4. statuit, quod nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in funere portare possint. Et clariùs in dict. Rituali Romano, quod in omnem casum semper esset præferendum cuicumque statuto, cum sit confirmatum a Papa cum clausula sublata, & Decreto irritante, ut in d. *decis.* 647. par. 4. to. 3. rec. & coram Dunoz. Sen. *d. decis.* 198. num. 1. cum seq.
- Minus obstat Bulla fel. record. Pii IV. pro Confraternitate Mortis. Illa enim, præterquamquod non est edita post Concil. Trident. est tantum confirmatio statutorum ejusdem Confraternitatis, in quibus nulla fit mentio de erigenda Cruce in funeribus a Parocho præsentente ductis. Solum enim in c. 32. statuitur de Processionibus a Confraternitate fieri solitis, inter quas non est, nec ibi recensetur Processio funeralis, & in c. 44. solum datur facultas deferendi Crucem, quando Parochus non comitatur funus cum Cruce sua, ut in ipso legitur, ac proinde non potest dici Bulla prædicta hunc casum comprehendere, nec ad illum dd. Statuta extendere. Confirmatio enim non ampliat confirmatum, sed tantummodò illi majoris roboris firmitatem adjicit, Rota coram S. M. Innocen. X. *decis.* 680. num. 17. & in rec. *decis.* 85. n. 2. & *decis.* 377. n. 18. & 25. part. 17.
- Et quæcumque privilegia concessa Confraternitati 123 Mortis, aut aliis intelligi debent in aliis processionibus, in quibus, vel solæ Confraternitates interveniunt, vel possunt deferri plures Cruces, non autem in Processionibus funerum, in quibus una Crux tantum elevari, & deferri potest & est prohibitum Confraternitatibus illam deferre, ne sequatur supradictum absurdum, ut Parochus major, & superior incederet sub Cruce Confraternitatis inferioris, & regulariter omnia Privilegia, semper intelliguntur sine præjudicio Parochi, Medic. *de sepult. part.* 1. qu. 7. num. 41. Sess. *d. decis.* 413. sub num. 2. cum seq.
- Et hoc ipsum manifestè supponunt omnes declaratio- 124 nes Congregationum, & Doctores, dum dicunt, Confraternitates invitatas ad funera non posse erigere Crucem; supponunt enim habere jus deferendi Crucem, illam prohibent deferri, & erigi in funeribus, quia talis prohibitio non fuisset necessaria in Confraternitatibus non habentibus facultatem, seu privilegium deferendi Crucem, Lotter. *de re benefec. lib.* 2. q. 32. numer. 86.
- Neque subsistit prætenso observantia, consuetudo, & 125 quasi possessio Confraternitatis erigendi, & deferendi Crucem in funeribus, præsentem Parocho; quia non probatur pacifica, & est difformis ex actibus contrariis gestis per eodem Parochos, ut ex pluribus attestationibus juratis, & depositionibus ad perpetuam rei memoriam, quæ dantur in hoc Summario num. 3. Idèdque nullius momenti, Caren. *resolut.* 102. n. 13. Rot. coram Burrat. *decis.* 464. num. 6. & observantia interrumpitur per unicum actum contrarium, Rot. *decis.* 319. n. 37. ubi etiam si darentur mille actus pro observantia par. 11. recent. Edque

- 126 Eoque magis, quia non solum agitur de præjudicio unius, vel alterius Parochi, sed totius Universitatis, & Collegii Parochorum, ac proinde probari debet scientia omnium Parochorum, de quorum præjudicio agebatur, Rota coram Coccino. *decis. 436. num. 6.* & coram Burat. *decis. 129. num. 7.* & in recent. *decis. 697. num. 16.* & seq. *part. 4. to. 3.*
- 127 Maxime, quia materia est facultativa, *Summ. d. n. 3.* nam Parochi possunt permittere, quemadmodum permiserunt, elevationem Crucis Confraternitatibus, *d. summ. num. 3.* vel non accedere ad Processiones; In facultativis autem non acquiritur quasi possessio manutenibilis, *Rip. in cap. cum Ecclesia Sutrina num. 42.* & seqq. de *caus. possession. & propriet.* cum aliis per *Posth. de manut. observat. 53. num. 2.* & seqq. Idque procedit non obstante quocumque lapsu temporis etiam immemorabilis, *Adden. ad Gregor. decis. 162. sub num. 15.* Et tollitur omnis difficultas ex d. Rituali Romano, nam in Bulla confirmatoria derogatur quibuscumque consuetudinibus contrariis, & decernitur, neminem posse aliter cæremoniis satisfacere, nisi forma in d. Rituali præscripta servata, & solum præservatur immemorabilis, & propterea cum immemorabilis non probetur, nec probari possit, nulla alia consuetudo, quamvis longissima, potest suffragari, *Rot. d. decis. 647. num. 9.* & seq. *par. 4. to. 3. rec.* & coram Duno. *sen. d. decis. 198. n. 2.* & seq.
- 128 Et proinde neque etiam agi potest de manutentione, præsertim in hac Sacra Congregatione, ubi discutuntur causæ in Petitorio, & quia jus confraternitatis resistit, ut patet ex d. Rituali Romano, confirmato cum decreto irritanti, & ex tot declarationibus S. Congregationis supra recensitis, & signanter ex illis factis ab hac Sacra Congregatione, & confirmatis ab Urbano, *relatis d. summ. num. 1.* in quibus prohibetur Confraternitatibus facere Processiones cum Cruce extra propriam Ecclesiam sine licentia, & Cruce Parochi, non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & solum præservatur privilegium Apostolicum concessum post Concil. Tridentinum, quale non habet Confraternitas Mortis, aut quæcumque alia. In his enim, quibus jus resistit, non conceditur manutentio, non obstante possessione, vel quasi, quæ tunc potius dicitur occupatio, & usurpatio, & abusus, *Tamburin. de jur. Abbat. to. 1. disp. 15. q. 8. num. 10.* & seq. *Posth. de manutent. observat. 44. num. 12.* & seq. Rota post eundem *decis. 115. n. 2. decis. 422. num. 6. cum seq.*
- 129 Secundum dubium, *An Confraternitas possit Crucem erigere tam in via, quam in Ecclesia Parochiali, quando in ea cadaver est tumulandum:* negativè pariter est resolvendum, ut etiam videtur admittere Pars adversa & adsunt tot declarationes S. Congregationis, prohibentes in hoc casu Crucem elevari, & deferri per Confraternitates & disponit etiam statutum Cleri Romani, ut supra dictum fuit.
- 130 Ad tertium dubium respondendum, posse Capellanum post absolutum a Parocho officium funeris, iterum facere officium, sine tamen Cruce, stola, & aspersorio, ut resolvit S. Congregatio Rituum in hac causa 27. Januarii 1679. & prius in una Causarum 1665. Stola enim, Crux, & aspersorium conceduntur Parocho in signum Parochialis officii, & jurisdictionis, ut tradit Passarin. *d. qu. 187. art. 4. num. 190.* Ideoque dum sepeliendus est defunctus in Ecclesia exempta Regularium, non potest Parochus in ea recitare orationes cum Stola, & Cruce, sed ista deponere debet, idem Passarin. *d. art. 4. n. 192. cum seq.* Barbo. *de jur. Eccles. univers. l. 2. d. c. 10. n. 80. cum seq.* Lauren. de Franc. *de controvers. inter. Episcop. & Regular. q. 68.* Et hoc etiam probatur ex Rituali Romano in rubrica de Exequiis ubi statuitur stolam deferri per Parochum; unde cum Capellanus Confraternitatis nullam habeat jurisdictionem, non potest officium cum Cruce, stola, & aspersorio celebrare in Ecclesia Parochiali. Et ita etiam fuit observatum, ut ex attestationibus juratis, quæ dantur *Summ. n. 3.*
- 131 Ad quartum dubium, *An possit Parochus super cadavere, præsertim sui Parochiani, qui in Ecclesia, seu Oratorio Confraternitatum intra fines sue Parochiæ positus, sepulturam elegit, officium funeris peragere,* affirmative est respondendum ex multis S. Congregationis Rituum declarationibus authenticis, datis in *dict. Summ. num. 4.* & refert etiam Nicol. in *floscul. v. Confraternitas sub num. 20.* Labor. *var. Elucubrat. tit. 2. c. 3. num. 119.* & seq. *c. 11. num. 207.* Samuel. *de sepult. contr. 5. concl. 8. n. 16.* Bonacin. *de contract. d. disp. 3. q. 21. n. 2.* Passarin. *dict. q. 187. art. 4. n. 194. in fine.* Et statuitur etiam in Concilio Mediolanensi 7. tit. de *Sodalit.* Item ex privilegiis exemptionis, quibus gaudent Regulares apud Peyrinum, & alios. Pro quibus extant varix declaraciones apud Pasqualigum, & supponit Rota in Veronen. si jurium Parochialium coram Virili apud *Posth. dec. 260. videnda.*
- Neque obstat decisio in Aversana funeralium coram Coccino inter ejus impressas *decis. 2089.* in qua firmatur, quod jus faciendi officium super cadaveribus non sit jus Parochiale, & Ecclesiam Parochialem non fundare intentionem suam super subjectione alterius Ecclesiæ, vel alicujus Confraternitatis, quamvis intra fines suæ Parochiæ sitæ; quia, quidquid sit quoad omnimodam jurisdictionem, quoad jura tamen Parochialia, & in specie super jus faciendi officium super cadaveribus, habet Parochus intentionem fundatam, & ad ipsum spectat, etiam in alia Ecclesia intra limites suæ Parochiæ, non autem ad Sacerdotes, seu Capellanos illius Ecclesiæ hoc officium peragere, *Barbo. de Paroch. d. cap. 26. sub n. 8.* ubi refert, ita fuisse resolutum per Sacram Congregationem in Mediolanensi, & idem tradit de *Canonic. & Dignitatib. c. 18. num. 62.* & in Summa decisionum Apostolicarum *verb. Officium Defunctorum n. 1.* & seq. Passarin. *de stat. homin. d. q. 157. art. 4. sub n. 194.* & in terminis quando defunctus sepelitur in Ecclesia alicujus Confraternitatis, quod officium facere pertineat ad Parochum, non autem ad Capellanum, seu Sacristam illius Confraternitatis, tradunt Labor. *Lucubrat. Ecclesiasticar. tit. 2. d. c. 9. num. 120.* & c. 11. n. 107. Samuel. *de sepult. tract. 1. disp. 5. contrav. 10. in 4. Conclus. ubi refert, & declarasse S. Congregationem in Lauden. referente Cardinale Taberna, & resolutionem extare in illius Synodo, Gavant. in Manual. verb. Confraternitates n. 41.* Bonacin. *de contract. d. disp. 3. d. q. 21. punct. 5. sub n. 1. in fine,* ubi refert tres resolutiones Sacrae Congregationis, Passarin. *dict. artic. 4. sub n. 194. in fine,* Lezan. *oper. moral. to. 1. part. 2. c. 15. sub n. 22.* ubi dicit, ita fuisse resolutum S. Congregationem Episcoporum & Regularium, Donat. in *prax. Regular. to. 3. tract. 8. q. 38.* Murg. *de Sepult. to. 1. tract. 8. disquisit. 2. dub. 25. n. 5.* & seq. Nicol. in *floscul. v. Confraternitas num. 20.*
- Et dicta decisio Rotæ coram Coccino potest ad summum procedere in illis Ecclesiis, in quibus adest perpetuus Rector ad tradita per Archid. in *c. pluries num. 3. 16. quest. 1.* & Host. in *c. dilectus n. 4. de Capell. Monach.* & quoties Ecclesiæ Confraternitatum ex privilegio Apostolico sunt exemptæ a Parochia, ut advertit Nicol. in *floscul. v. Confraternitas n. 19.* & d. decisioni Rotali præferendæ sunt resolutiones Congregationum, quibus ipsa Rota solet, & tenetur deferre, ut coram Cell. *decis. 5. n. 12.* & Coram Bich. *decis. 459. n. 1.* & si quæ dantur declarationes Sacrae Congregationis in contrarium, procedunt in casu, quo Parochus nolit ipse officium celebrare, ut per Nicol. *dict. v. Confraternitas sub n. 19.* & 20. Et in his terminis quando Ecclesia non est exempta, dixit Rota ex mente S. Congregationis, id licere Parochis, ut in *cit. Veronen. coram Virili.* Ac demum quia Abbas in *c. 1. n. 4. de sepult. in fine,* hoc officium recenset inter officia Parochialia, illudque appellat jus Parochiale. Qua de re videndus omnino Carol. Maranta *resp. 22. num. 4.* Etsi vacat secunda dissertatio tradita in ultima Congregatione.
- Et ita se habet consuetudo, & observantia, ut ex dictis attestationibus, *Summar. num. 3.* & *decr. Sacrae Congregationis summ. num. 4.*
- Deinde his addi aliam responsionem in compendium redactam.
- Ad dubia proposita in præterita Congregatione, & non resoluta, ad 1. scilicet, & ad 2. negativè respondendum est ad 3. posse sine stola, aspersorio, & Cruce, ut ad illa respondit S. Rituum Congregatio 27. Januarii 1679. Quartum verò affirmative resolvendum.
- Etenim una tantum Crux erigenda est in funeribus, quod non controvertitur, & in concursu Ecclesiæ superioris cum inferiori, non hujus, sed illius erigenda est Crux, licet funus ad inferiorem ducatur, ut notat Passarin. *de stat. homin. to. 2. num. 187. art. 4. num. 186. cum seq.* Etsi ratio naturalis, canonica, & civilis, ne caput ponatur sub pedibus, quod indecorum, & inhonestum advertitur a Rota *decis. 4. num. ult.* coram Eminentissimo Otthobono.
- Cum igitur Confraternitates laicales sint inferiores, quia non sunt de Clero, immò subiectæ Clero, quia puri laici, cumque ipsæ non possint de jure in funeribus elevare Crucem, neque incedere sub Cruce, sed ante illam, ut refert Barbo. *de jur. Eccles. lib. 2. c. 10. num. 56.* & de *Paroch. c. 26. n. 56.* urget quidem regula, quod in concursu simultaneo Clericum laicis, incedant isti sub illo, non autem contra.
- Non obstat, quod elevatio Crucis non sit actus jurisdictionis, quia saltem est signum præminentiae, præcedentiæ,

dentiae, ac directionis, non concedendae laicis supra Clerum, neque inferioribus supra Superiorem, praesertim in functionibus Ecclesiasticis, & pertinentibus ad curam animarum.

140 Minus obstat, quod Ecclesia Confraternitatis sit publica, ipsaque Confraternitas habeat privilegium elevandi Crucem, ac sepeliendi, sitque a jurisdictione Parochi exempta, id quod gratis concedimus. Nam cum laici non sint, neque possint esse Rectores Ecclesiae, quia incapaces conjugii spiritualis, & Parochus intra limites suae Parochiae sit verus Rector omnium Ecclesiarum particularium, non erectarum in titulum Collegii, vel Rectoriae clericalis, ne alias Ecclesiae remaneant viduae, vel acephalae, utique Confraternitates laicales non habent, nisi solum usum Ecclesiae cum rerum temporalium oeconomia, quam possunt absque ulla resignatione ad suum libitum dimittere, atque adeo etiam in sua Ecclesia de jure sunt subjectae Parocho quoad functiones Parochiales, ut optime firmavit Rota dec. 124. §. Etenim part. 12. & dec. 231. num. 2. cum seq. p. 17. rec. & declaravit Sacra Congregatio super Episcopis in Forolivienfi 21. Septembris 1679. & haec S. Congregatio respondendo ad quaesita hujuscausae Romanae jurium Parochialium 16. Martii 1689.

141 Idque praecipue de jure Parochorum quoad funera in Ecclesiis Confraternitatum, & missam in eis solemniter celebrandam juxta S. Congregationis decreta, quae referunt Bonacin. tom. 2. disp. 3. de contract. quest. 21. punct. 5. ad §. observa secundò, Samuel de sepult. tract. 1. disp. 5. contr. 10. conclus. 4. Lezan. tom. 1. qu. reg. part. 2. cap. 15. num. 5. Murgas de sepult. tom. 1. tr. 8. disp. 1. dub. 25. num. 5. & seq. Donat. rer. regul. tom. 3. tr. 8. q. 38. & Passarin. de stat. homin. q. 187. art. 4. n. 194. ad finem.

142 Porro elevatio Crucis, & jus sepeliendi sine Parocho subsidiarie tantum conceditur Archiconfraternitati Mortis, Parocho scilicet absente, vel negligente, non autem illo praesente. Neque praetensa exemptio extendi debet ad functiones Ecclesiasticas, literaliter non expressas in ipsa exemptione, quando nimirum Parochus adest, & vult eas peragere, quia quodcumque privilegium intelligendum est praecise in suis terminis, non contra Parochum praesentem, ac volentem fungi officio suo, praesertim in concursu cum laicis, ut est regula relata in decis. 165. §. quoniam visum part. 16. recent.

143 Hinc patet, non adaptari statutum Cleri Romani, quia loquitur de Ecclesiis in peculiarem titulum erectis cum Collegio, vel Rectore Ordinis Clericalis ad terminos juris naturalis, Canonici, & civilis.

144 Et decisio 2089. Coccini pariter loquitur de saeculari Ecclesia in particularem titulum erecta, & quatenus aliter loqueretur, esset sane juri contraria. Decisio autem 36. num. 7. coram Rojas, & 45. coram Zarate num. 10. cum seqq. loquuntur de hospitalibus erectis collegialiter cum juribus Parochi per privilegia expressa.

145 Quod verò ad praetensam consuetudinem, vel illi obstat varietas probata per Parochos, vel abusus impraescriptibilis ponendo caput sub pedibus, ut plenissime apud Eminentissimum Otthobonum dist. decis. 4. numer. 37. cum tribus seqq. ac decis. 212. numer. 11. & seqq. part. 15. recent.

146 Quatenus verò Ecclesia Confraternitatis habeat privilegium territorii separati a Parochia, quod nondum ostensum est, ac etiam habeat Clerum mercenarium pro functionibus Ecclesiasticis, Rectoria esset reservata Summo Pontifici, & Clerusungeretur officio Vicarii, aut Vicereactoris, atque ita posset Ecclesia erigere Crucem in forma Cleri, Parocho etiam praesente, quando funus ad illam duceretur, praecedentibus tamen Confraternitatibus laicis ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce ad formam Ritualis Romani sub tit. Exequiarum ordo, versicul. mox ordinatur processio, & Ritualis majoris Eminentissimi viri Domini Cardinalis Sanctae Severinae in rubr. de exeq. & ordin. proced. quorum verba in secunda dissertatione hac de re integre protulimus.

147 Et haec quidem summam nobis suggestit D. Vincentius Rusophylus, Patritius Altamurae, Vir generis nobilitate, doctrina, prudentia numeris omnibus integer, utque, ut omnia uno verbo complectar, Eminentissimi Cardinalis Hieronymi Casanatae, hoc est, oraculi Themiadis consularis Auditor. Quae sane sufficere possent ad haec dubia in favorem Parochorum decidenda. Poterunt tamen Eminentissimi Patres, si lubet, pro majori causae instructione resumere scripturas omnes in duabus praeteritis Congregationibus datas, &

Tom. VIII.

insistere decretis in hac causa emanatis a Sacra Rituum Congregatione, prout iidem Parochi humillime petunt, ac supplicant.

Sacra Congregatio Concilii distulit resolutionem, & 148 Cardinalis de Luca edidit super primo dubio sequentem discursum.

Erecta in Urbe saecularium Confraternitate ad pleraque pietatis opera exercenda, & praesertim pro oratione quadraginta horarum, & pro charitativa, & gratuita sepultura pauperum, & miserabilium defunctorum, ideoque Mortis, & quadraginta horarum nuncupata, San. Mem. Pius Quartus de anno 1560. dictam erectionem approbavit, eidemque Confraternitati quamplura concessit privilegia, & praesertim ut in processionibus per Urbem Crucem deferre posset, atque ad aliam Ecclesiam se transferre, vel novam erigere, in qua Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum retineri posset, quodque ejus Officiales, Confratres, & Capellani quorumcumque pauperum decedentium corpora in forma Ecclesiae consueta, & solemniter sepelire, vel sepeliri facere liberè, & licite valeant.

Cum autem eadem Confraternitas, quae circa illa initia in variis Ecclesiis evagata fuit eo modo, quo de recenti experti sumus in Confraternitate Agonizantium, tractu temporis propriam contraxerit Ecclesiam Mortis nuncupatam, habentem sine dubio omnia verè, & publicae Ecclesiae requisita, adeo ab anno 1606. citra usque ad praesens per Summos Pontifices tanquam talis nuncupata, & tractata fuerit, pluraque defunctorum cadavera ad illam pro sepultura deferri soleant. Hinc oritur primum dubium, a quo alia pendere in magna parte videntur, quanam Crux in hujusmodi sepeliendorum funere debeat erigi, an scilicet illa Confraternitatis, vel illa Parochiae defunctis?

Quamvis autem cum magno quidem studio, & labore multa hinc inde in jure deducta fuerunt, praesertim ex parte Parochorum, multaque etiam hinc inde deducta sint in facto super inclusione, & respectivè exclusione consuetudinis, in qua ex parte Confraternitatis magnum constitui videtur fundamentum; nihilominus mihi videtur, quod adeo magnus labor in notabili parte fuerit superfluous, assumendo in abstracto quaestiones cessantes ex solo facto, quodque distinguendo facilius esse possit resolutio.

Tres itaque ad rem distinguendo, videntur casus. 154 Unus nempe, in quo Parocho nolente, vel negligente intra tempus a San. Mem. Urbano VIII. statutum, facere funus quia nempe defunctus pauper, & miserabilis esset, quod praesertim in defunctis ex morte violenta sequi frequenter solet, adeo sola Confraternitas cum propriis Confratribus, Capellanis, & Clericis funus peragat, atque defunctum ad propriam Ecclesiam pro sepultura traducat sine Parocho, aliisque Clericis saecularibus, vel regularibus. Alter est casus, in quo Confraternitas interveniat cum Parocho, forteque cum aliis Clericis saecularibus, vel Regularibus in funere defuncti sepeliendi in alia Ecclesia. Et tertius est casus praecisus quaestionis, quod scilicet eadem Confraternitas cum Parocho, aliisque Clericis saecularibus, vel Regularibus interveniat in funere defuncti sepeliendi in propria ipsius Confraternitatis Ecclesia.

In primo, & secundo casu planè videntur resolutiones. In primo scilicet affirmative tum ex clara, & literali dispositione praedicti Indulti Apostolici Pii IV. quod propriè, & principaliter istum casum percutere videtur. Tum etiam quia nulla alia interveniente Cruce per necesse ista venit adhibenda, ne alias contra ritum universalem Ecclesiae fiat funus, & sepeliatur Christianus absque Cruce. Et è converso in secunda plana sit negativa, ut Confraternitas propriam Crucem erigere non valeat ob expressam, & literalem dispositionem statuti Cleri Romani, adeo isti duo casus videantur disputationis incapaces. Non tamen inutile censendum est eos distinxisse, & praenotasse ad effectum regulandi observantiam hinc inde induci solitam, & conciliandi, vel interpretandi testes hinc inde deductos, qui alias nimirum varii, vel contrarii videntur, quoniam plerique actus, de quibus ipsi pro una, vel respectivè altera parte loquuntur, in istis casibus verificabiles esse possunt.

Quatenus itaque pertinet ad tertium casum, qui est proprius, & praecisus quaestionis, pernotandum, vel praesupponendum venit certum, receptum, & irrefragabile principium, vel axioma, quod nunquam evagandum est in generalibus, vel similibus, quando habentur specialia & individualia. Ideoque inanis videtur

magnus labor hinc inde adhibitus in perquirendo auctoritates antiquorum, & modernorum Canonistarum, & Moraliū citra, & ultramontanorum, sive in perquirendo multas Sacrarum Congregationum declarationes, quæ pro regionum, & Calium diversis moribus, & respectivè circumstantiis prodierunt, dum in Urbe habemus specialem, & individualement determinationem statuti Cleri Romani, quod prudenter, & studiosè ordinatum fuit ad dirimendas quæstiones, quas involutas reddidit varietas tot auctoritatum, & decisionum, ac declarationum, quæ hinc inde habentur, & cum magno labore, & diligentia collectæ sunt per utramque partem, ut ita scilicet per statutum illæ controversiæ, quæ frequentes, & scandalosæ esse solebant, dirimantur, istudque statutum est illa irrefragabilis lex, in qua situm est Cleri, & Parochorum fundamentum, ideòque ab eis nullo pacto impugnabilis.

155 Statutum itaque in verbis disponit, quod in funere una tantum Crux adhiberi debeat illius Ecclesiæ, ad quam cadaver tumulandum deferretur, nec alia Crux, sive Crucifixus erigatur, sive sit propriæ Parochiæ, sive Regularium, sive laicorum Confraternitatum, & per consequens, cum ista sit vera Ecclesia, atque ad illam funus ducatur, hinc de plano exclusa remanet prætentio Parochorum, dum in verbis superius registratis expressè dicitur, quod erigatur Crux Ecclesiæ, ad quam cadaver deferretur, non autem illa Parochiæ, adeòque intret vulgaris regula textus in *l. ille, aut ille ff. de leg. 3.* quod in clavis, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta.

156 Neque his adversari videtur altera statuti pars, quæ prohibet erigi Cruces Confraternitatum, quoniam quando Confraternitas considerata de per se absque propria Ecclesia haberet hanc prætentioem, tunc utique rejicienda esset, dum regulariter, & pro frequentiori contingentia hujusmodi Confraternitates soleant habere solum privata Oratoria, vel Capellas in alienis Ecclesiis, ut praxis docet in Ecclesiis Minervæ, Sancti Laurentii in Damaso, S. Augustini, SS. Apostolorum, & similibus, atque antiquiori tempore verificabatur etiam in istamet Confraternitate, antequam ista Ecclesia erigeretur; quoniam in aliena Ecclesia sedem habeat cum privato Oratorio, illoque statu, vel tempore attento, non poterat erigere propriam Crucem, nisi in primo casu, de quo supra: de quo intelligendum est Indultum Pii Quarti atque ad hanc distinctionem inter Ecclesiam, & Confraternitatem omninò reflectendum venit, quoniam ea mediante, omnia contraria conciliantur, atque tolluntur æquivoca.

157 Alia siquidem est Crux Ecclesiæ consideratæ de per se independentem a Confraternitate, & alia est Crux Confraternitatis consideratæ de per se independentem ab Ecclesia. Existentia verò Confraternitatis in Ecclesia non tollit substantiam Ecclesiæ, neque illi admittit illas præminentias, quas Ecclesia suo jure haberet, quamvis Confraternitas ibi non adest, dum ita esset dare calum, quod accidens prævaleret substantiæ, illamque destrueret, atque in hac distinctione totus est præsentis controversiæ punctus.

158 Et quamvis ex parte Parochorum replicari soleat, quod statutum intelligendum est de illis tantum Ecclesiis, quæ habent jus erigendi Crucem; nihilominus ista est responsio divinatoria, & de proprio capite, nullum habens fundamentum, atque contraria literæ statuti, quod loquitur generaliter de omni Ecclesia, quæ sit capax recipiendi cadavera pro illis sepeliendis differretur ad Parochiam, & ad Ecclesias Regularium, dum statutum in verbis præsupponit, quod illa Ecclesia non sit Parochialis neque sit Ecclesia Regularium, ideòque non videtur in quibusnam Ecclesiis illud verificetur, & quibus non, ac propterea dicendum venit, quod pro verificatione statuti sufficit, quod sit Ecclesia, quæ habeat sepulturam, & facultatem recipiendi illos defunctos, qui in ea velint sepeliri, quamvis nullum adesset Indultum, velut magis & clarius dum Indultum Pianum expressè considerat casum erectionis Ecclesiæ pro tumulandis cadaveribus, & tamen concedit erectionem Crucis, quæ ad istum finem principaliter concessa videtur, dum istud est principale institutum.

159 Considerando potissimè rationem, cui dicta statutaria dispositio innixa est. Ratio siquidem erigendi unicam Crucem, quæ esse debeat Ecclesiæ funeris, vel sepulture privativè ad Parochiam, & ad omnes alias Ecclesias, quantumvis majores, & privilegiatas, non est illa, quæ consideratur per aliquos Doctores, ut scilicet ita dignoscatur, quod defunctus esset Christianus, ista namque ratio inepta videtur, & contemptibilis, tum

quia in Orbe Catholico, & præsertim in Urbe non sunt funera publica, & solemnia Judæorum, & Maomettanorum, aliorumque infidelium, adeòque ad contradistinguendum istos a Christianis oporteat dare istud signum. Tum etiam quia attenda ista ratione oportet potius, quod Crux esset Parochiæ, quoniam Parochus magis informatus est, an ille esset Christianus nec ne, sed unica, & vera ratio, ob quam Crux debet esse Ecclesiæ sepulture est illa, ut ita populus de illa certificetur, atque ad ibi orandum pro defuncto invitetur.

Prout insubstans, nullique fundamento innixa est altera ratio, quod sit signum jurisdictionis, & potestatis, dum id expressè excluditur per ipsum statutum, atque ad evidentiam, cum multis argumentis, immò clavis demonstrationibus de facili probari posset, nisi cohiberet motivum abstinendi a superfluis in re clara.

Unica itaque non improbabilis dubitandi ratio contra Confraternitatem videtur illa, quæ in Congregatione per Eminentissimum D. meum Vicarium judiciosè fuit excitata, quod scilicet ubi etiam erigenda esset Crux istius Ecclesiæ, adhuc tamen ipsa Confraternitas non deberet sub illa incedere, sed deberet sine Cruce præcedere, deindeque Crux per Ecclesiæ Clericum deferri, post eam subsequi ejusdem Ecclesiæ Capellani, alique de Clero sæculari, vel Regulari cum Parocho ultimum, & digniorem locum occupare. Verum ista difficultas non videtur obesse dupliciter. Primò, nempe quoniam illa districta juris censura percutit illas Confraternitates, quæ non habent propriam Ecclesiam, sed solum privatum Oratorium in aliena Ecclesia. Unde propterea sint Confraternitates invitatae ad funus in diversa Ecclesia peragendum, atque de istis Confraternitatibus verè, & propriè statutum loqui videtur, secus autem in Confraternitate ejusdem Ecclesiæ; quoniam ista consideratur tanquam ejus pars, & membrum, atque Confratres considerantur tanquam ejus servientes, ita efformando unum, & idem Corpus Ecclesiæ repræsentativum, ideòque non scindendum. Et secundò, quoniam ista esset species æmulationis Parochorum, dum quoties erigenda non est eorum Crux, sed illa Ecclesiæ funeris, vel sepulture nil eorum interest, an dicta Crux in uno, vel in altero loco asportetur, & è converso ista novitas magno pareret in populo scandalum, & aversionem tot operatorum ab isto tam pio, charitativo, & exemplari instituto, & opere. Atque ad hunc effectum nimium attendenda est retroacta observantia talis, qualis illa sit, neglectis subtilibus, & rigorosis citationibus contra illam deductis, quæ considerabiles quidem essent, quando talis observantia deberet attendi tanquam præscriptiva novi juris aliis non competentis, & cum clara residentia juris, secus autem ubi consideratur tanquam interpretativa distinctionis superius traditæ inter Confraternitatem ejusdem Ecclesiæ, & alias aliarum Ecclesiarum, ut supra, sive tanquam observantia de facto, cujus innovatio posset in populo producere scandalum, & in Confratribus aversionem, sive refrigerationem solitæ charitatis. Ideòque concludendo punctus consistere videtur in eo, quod in casu, de quo agitur Crux non est consideranda tanquam Crux Confraternitatis, sed tanquam Crux Ecclesiæ, de qua statutum disponit.

Huic discursui hanc brevem dedi responsionem.

Eminentissime Domine: Placeat Eminentiæ Vestre referre scripturas saltem in ultima Congregatione datas, & insistere decretis in hac causa emanatis a Sacra Rituum Congregatione sub die 27. Januarii 1679. prout Parochi humillimè petunt, ac supplicant.

Quoniam verò editus est pro Confraternitatibus discursus ab uno ex Eminentissimis Cardinalibus, acerrimi viro ingenii, in quo probationum claritate, definiendo, dividendo, ordinando, earum adversarios convincere videtur, ideò ne videamur causa cadere, non abs re esse censuimus, quanta potuimus perspicuitate breviter ei respondere.

Totum controversiæ cardinem, & rectè quidem in eo constituit, quod statutum Cleri Romani capit. 5. §. 7. decernit in funeribus unam deferendam esse Crucem illius Ecclesiæ, ad quam cadaver deferretur. Atque adeò cum Ecclesiæ Confraternitatum sint veræ Ecclesiæ, illarum Crux in funeribus deferri debet.

At huic §. opponimus idem statutum cap. 7. §. 4. ubi in specie de Confraternitatibus laicorum ita disponit. Nulla ratione Confraternitates Crucem erectam in ipso funere

neve portare presumant: hoc est in nullo casu, ac proinde etiam quando funus deferretur ad ipsam Ecclesiam, & cum loquatur indistincte, comprehendit etiam Confraternitates, quæ habent Ecclesias, prout illas habebant tempore conditi statuti.

167 Oportet igitur statutum Cleri idoneè conciliare. Concedamus itaque, quod sint veræ Ecclesiæ, & quod statutum etiam illas comprehendat; nihilominus quia statutum emanavit post Rituale Romanum, fuitque antea recognitum a Cardinali S. Severinæ, qui ipsum Rituale confecit, idè intelligendum est juxta Ritualis dispositionem a Paulo V. Bulla sua illi præfixa confirmati, in qua jubet ab omnibus observari. In illo autem tit. *exequiarum Ordo vers. Mox ordinatur Processio*, ita decernitur: *Parochus indutus superpelliceo, &c. Clerico præferente Crucem ad domum defuncti una cum aliis, &c.* Id quod clarius expressit D. Cardinalis S. Severinæ in suo Rituali majori, in rubr. de *exeq. & ordin. proced.* his verbis: *Parochus indutus, &c. ut supra relatis.*

168 Ex collatione igitur statuti, & Ritualis debet deferri Crux Ecclesiæ, ad quam funus deferretur, quatenus sit Confraternitatum, non quidem a Confratribus, sed a Clerico ipsius Ecclesiæ, præcedentibus tamen Confraternitatibus si adsint, ante Crucem, & incedente Clero sub Cruce dictæ Ecclesiæ, ad quam ducitur funus.

169 Et hoc modo facillimè statutum conciliatur, quatenus decernit, quod una Crux deferatur illius Ecclesiæ, ad quam funus deferretur, & quatenus præcipit Confraternitatibus, ne ulla unquam ratione Crucem erectam in ipso funere portare præsumant. Idque si Crux sit signum jurisdictionis, si præminentie, si directionis, nullo pacto concedendæ laicis supra Clerum.

170 Ratio autem est, quia Confraternitates laicorum quocumque modo considerentur, non possunt elevari in ordinem Clericalem, neque repræsentare Ecclesiam, quia sunt laici, sed solum illam repræsentat Clerici, cujus sunt ministri, & delatio Crucis in funeribus ex statuto Cleri est tantum permessa Ecclesiæ, atque adeo illam repræsentantibus, non autem Confraternitatibus, quæ ut laicæ non possunt sub Cruce Cleri incedere, quia non sunt de Clero, sed debent distingui, ac fecerunt a Clero, ut proinde habeant separatam ab Ecclesiis Oratoria, quorum tantum illæ sunt servientes.

171 Deinde quia licet habeant Ecclesiam, non tamen illam habent in titulum, neque quoad exercitium spirituum, quorum sunt incapaces, quia laici, sed solum quoad gubernium temporale, & æconomicum. Et postremo, quia Confraternitates incederent cum Cruce, & Clerus sine Cruce, si illam deferrent Confratres, qui non constituunt Clerum. Quod non decet, quia inferior præferretur superiori, contra jus naturale, Canonicum, & civile, ut per Eminentissimum Orthobonum dec. 4. fore per totam. At verò nullam oportet reddere rationem ubi legem præscriptam a Rituali Romano, hoc est ab Ecclesia, habemus.

172 Atque hinc est, quod electa sepultura in Ecclesia Confraternitatis, si ad funus non invitetur ipsa Confraternitas; cum non possit ad funus accedere, nisi speciatim, & expressè invitetur, ut declaravit S. Rituum Congregatio 9. Decembris 1617. apud Barboisam de *Parochi cap. 26. n. 61.* Crux aliquando delata fuit a Clericis Ecclesiæ Confraternitatis in forma Cleri, ac ferè semper a Clericis Ecclesiæ Parochialis, unum Clerum constituentibus, nunquam vero a Confratribus. Unde si Confraternitas repræsentaret Ecclesiam, deferret Crucem in funeribus, in quibus non invitaretur, & aliqua profectò ratione illam posset deferre, obstante statuto Cleri loco allegato.

173 Non obstat, quod ex observatione hujusmodi Ritualium sequeretur, scandalum, & Confraternitates retraherentur ab operibus piis, idèque observanda sit consuetudo hucusque servata. Nam ex observatione legis Ecclesiasticæ nemini sanè inobstantis scandalum oriri potest, sed potius ex illius inobservantia, habetque hic locum illud D. Gregorii in Ezechiam. *Si de veritate sumitur scandalum, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquitur.*

174 Quare Confraternitates nullam habere possunt causam justam conquerendi, dum ita legibus sancitum est, illique est obtemperandum, nullaque rationabili, ac firma consuetudine, sed tantum varia tueri se possunt contra honestatem Cleri, ac Rituale Romanum, quod obligat sub peccato, ut aliàs probatum, præsertim cum malo magis exemplo, quam concessio jure id aliquando factum sit, ex tolerantia scilicet, permissione, ac negligentia

Tom. VIII.

Parochorum, quæ nullo unquam modo præjudicare debent observationi Ritualis, accedente potissimum observatione deferendi Crucem Parochialem, etiam in hoc casu, pro qua sanè, vel pro observatione ritus Ecclesiastici, & decore utriusque Cleri, non autem pro æmulatione aliqua instant Parochi apud Eminentissimos Patres, ut insistant decretis in hac causa editis a Sac. Rituum Congregatione, utque tandem Cleri, atque Ecclesiæ honestas, & decus conservetur, quod magni interest ad dignitatem Ecclesiasticorum. Nec mirum, si Cardinalis de Luca aliter dixerit. Nam non est scriptor Ecclesiasticus, sed profanus, in causis nempe ac foro profano apprimè versatus immò & versatus, non autem in sacris Conciliis, sacris Canonibus, sanctis Patribus, ac ritibus Ecclesiasticis.

Die 10. Januarii 1682. Sac. Congregatio Concilii declaravit Crucem deferendam in funeribus esse debere illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, illamque deferendam esse a Clerico ejusdem Ecclesiæ post Confratres ante Clerum, & ita servari mandavit, &c. Unica igitur Crux in funeribus deferenda, ac etiam in translationibus cadaverum, ut observatum religiosissimè fuit in translatione corporis Pii V. quinto Idus Januarii 1588. in qua puerorum Orphanorum familia, Confratrum pia Collegia, & quatuor Mendicantium, ac Servitarum item, & Minimorum præterea, aliorumque Ordinum Regulares frequentissimi, suo quique loco, atque ordine procedere inciperunt perlata una Cruce Basilicæ S. Mariæ Majoris, ad quam corpus è Basilica Vaticana efferebatur, ut constat ex ordine translationis autoritate, ac jussu Sixti V. factæ apud Bzovium in Pio V. propè finem. Idem observatum in funere Cardinalis Farnesii ad Ecclesiam, Jesu dictam, & ab ipso constructam, elato.

Afferamus integram restitutionem dubiorum verbis ipsius S. Congregationis, quæ sunt hujusmodi.

Romana funerum. Præter multiplices controversias jam pridem pendentes inter Parochias, & Archiconfraternitatem Mortis de Urbe, recens questio suborta fuit inter istam & Parochiam Ecclesiæ S. Joannis Nationis Florentine, præcedentem exhumari cadaver Joannis Francisci Petrochii in Urbe occisi, & inter limites dictæ Parochiæ, dum viveret habitantis, quod ab Archiconfraternitate præfata in propria Ecclesia, ipso Parocho irrequisito, sepulture traditum fuit.

Sed proposita in S. Congregatione Rituum hujusmodi causa sub die 20. Septembris proxime præteriti decretum fuit: Uniantur causæ Confraternitatum contra Parochos, tam præterite exhumationis cadaveris, quam funerum, & remittantur ad S. Congr. Concilii pro decisione.

Unde delato ad aliam Congregationem dubio exhumationis dicti cadaveris, super qua Parochus S. Joannis Florentinorum protestatus est se informando paratum non esse, Confraternitas citato Collegii Parochorum Camerario, & exaratis hinc inde informationibus per manus Eminentissimorum Patrum circumferendis, supplicavit declarari.

Primo. An Archiconfraternitas Mortis, aliæque confraternitates Urbis possint in funerum processionibus, erigere suam Crucem, quando defuncti tumulandi deferuntur ad ipsam Ecclesiam, in qua sepulturam elegerunt?

Secundo. An eadem Confraternitates possint suam Crucem erigere, tam per viam, quam in Ecclesiis parochialibus, quando sunt invitata ad associandum cadaver sepeliendum in ipsa Ecclesia parochiali.

Tertio. An Capellanus ejusdem Archiconfraternitatis, aliarumque Confraternitatum indutus cotta, & stola possint post absolutum a Parocho officium funeris in Ecclesia parochiali, in qua cadaver delatum sepeliendum est, super eodem cadavere una cum confratribus canere psalmos Misere-re, ac Deprofundis cum aspersorio aquæ benedictæ?

Quarto. An Parochus officium funeris possit peragere in Ecclesia Archiconfraternitatis super cadavere defuncti in eadem Ecclesia tumulandi etiam si sit Parochus intra limites cujus parochiæ Ecclesia Archiconfraternitatis sita est?

Die 10. Januarii 1682. Sacra &c. ita declaravit. *Præcedat Confraternitas; deinde Crux ejusdem Ecclesiæ, deferenda per Clericum ipsum; postea sequatur Clerus regularis, & tandem secularis.*

Ad secundum, negativè, tam in Ecclesiis parochialibus, quam in processionibus funebribus, præsentè Parocho.

Ad tertium, & quartum, negativè.

CONSULTATIO LXXIV.

An inquisitores Apostolici possint absolvere suos familiares, seu Officiales ab excommunicatione incursum vigore Canon. Si quis suadente, vel potius huiusmodi facultas spectet privative ad Episcopum? Quando nimirum percussio est levis, vel mediocris? Et quid si enormis?
An absolutio data ab Inquisitionibus Apostolicis, ut supra, sit valida?

AD primum respondeo, secluso privilegio, vel consuetudine, non posse, atque adeo spectare privative ad Episcopos. Ratio autem est, quia huiusmodi manus injectio secundum se nec continet hæresim, neque suspensionem hæresis, quia est solum circa præceptum, quod non concernit fidem. Facultas autem Inquisitorum de jure est tantum ad inquirendum contra hæresim, cap. *Accusatus*, §. *Sanè de heret. in 6.* Unde neque possunt de jure communi procedere contra sacrilegos, nisi sacrilegia sapiant hæresim manifestam, ut statuitur in d. §. *Sanè*. Et quamvis postea injunctum sit Inquisitoribus, ut procedant contra alia delicta, id tamen esse de jure speciali, quod jus speciale non est conditum pro delicto injectionis manus in Clericum. Et ideo cum ex natura sua neque contineat hæresim, neque inducat suspensionem hæresis, non pertinet ad Inquisitores.

2 Confirmatur. Nam S. M. Urbanus VIII. ex voto Eminentiſſimorum, &c. sub anno 1631. mandavit scribi omnibus Inquisitoribus, ut in causis familiarium, & officialium S. Officio, ad illud tamen non spectantibus, tam civilibus, quam criminalibus activè, & passivè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Judicibus competentibus, & ordinariis relinquunt, solumque incumbant causis spectantibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus juxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquant in officio sibi commisso. Et casu quo habeant aliquid relevans in contrarium, reddant certiores S. Sedem unà cum rationibus, ut considerari possint.

3 Ad secundum consentaneè ad primum respondeo negativè, idque ex defectu jurisdictionis, quæ solum de jure communi, quando percussio est levis, competit Episcopo, c. *pervenit 17. de sent. excomm.* Ubi Gloſ. & Abb. traditque Sayr. l. 3. c. 28. num. 35. sicut etiam, quando est mediocris, & enormis, in quibusdam tamen casibus, ut de mediocri, c. *quoniam 9. de vit. & honest. Cler. &c. Monachi 2. &c. Si vero de sent. excomm. &c. de enormi c. de cetero*, c. *Quamvis*, & c. *Mulieris*, eod. tit. De quo nos alibi prolixè in peculiari consultatione.

CONSULTATIO LXXV.

Constitutio Alexandri VII. favorabilis Immaculatæ Conceptioni Beatæ Mariæ Virginis, incipiens, *Solicitude*, data 8. Decembris 1661. habet præcæteris hæc verba: *Omnes, & singulos, qui præfatas Constitutiones, seu decreta ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ infuso, seu cultui secundum illam exhibito frustrentur, vel qui hanc eandem sententiam, festum, seu cultum, in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo directè, vel indirectè, aut sub quovis prætextu etiam definibilitatis ejus examinandæ, sive Sacram Scripturam, aut Sanctos Patres, sive Doctores glossandi, vel interpretandi, denique alio quovis prætextu, seu occasione, scripto, vel voce loqui, concionari, tractare, disputare contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea asserendo, & insoluta relinquendo, aut alias quovis excogitabili modo differendo ausi fuerint, præter pœnas, & censuras in Constitutione Sixti IV. contentas, quibus illos subiacere volumus, & per præsentem subijcimus, etiam concionandi, & interpretandi facultate, ac voce activa, & passiva in quibuscunque electionibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus, necnon ad concionandum, publicè legendum, docendum, & interpretandum perpetuè inhabilitatis pœnas ipso facto incurrere absque alia declaratione.*

His positis quaeritur, an Doctor, qui assignans regulam eorum, quæ sunt de fide dicit: ad demonstrandum aliquid esse, vel non esse de fide, requiritur, & suff-

ficat probare, quod contineatur, vel non contineatur in scriptura, vel traditione; & per modum Corollarii, dicit hoc modo demonstratur non esse de fide, aut fide divina credendas revelationes Brigittæ, Hildegardis, &c. Item ea, quæ permittuntur per Ecclesiam a fidelibus piè credi, probari tamen non possunt contineri in scriptura, vel traditione, v. gr. mysterium Immaculatæ Conceptionis B. V. quod quidem per multas rationes sustinetur, ut verum, sed defectu scripturæ, & traditionis de fide esse non potest, an inquam Doctor, qui hoc docuit, & impressit, incurrerit pœnas a præfata Constitutione taxatas?

Item, an Episcopus Ordinarius illius Doctoris potuit sine citatione ipsius declarare eum incurrere, & pro tali habendum?

Et, an hoc appellante posuerit idem Episcopus decretum facere, quod non obstante appellatione sustinenda est sententiam, & tanquam privatum facultatibus esse habendum.

Ad 1. puto affirmativè respondendum esse, idque ex enixa voluntate Summi Pontificis coercendi effrenatam libidinem eludentium Constitutiones Pontificias hæc in re editas, clausulis illis amplissimis expressas, quoquo modo, directè, vel indirectè, aut sub quovis prætextu, etiam definibilitatis ejus examinandæ, sive Sacram Scripturam, &c. glossandi, vel interpretandi, &c. aut alio quovis excogitabili modo, differendo, &c. Quæ clausulæ ita sunt generales, ut complectantur, quæ alias in concessione non venirent per l. 1. vers. *quoquomodo*, ff. *de testam. milit. l. 1. §. quidam*, juncta Gloſ. v. *Quoquomodo*, ff. *de fideicom. libert. ac denotent universaliter omnem modum, qui excogitari potest, etiam improprium, Mandos. de privil. ad instar, gloss. 14. num. 1. comprehendantque omnes alios casus requirentes specialem expressionem, cap. qui ad agendum, de procur. in 6. Clem. non potest, ubi Vitali & alii eod. tit. ac Rot. in novis. dec. 106. num. 1. part. 1. Ac proinde possint intelligi de similibus, aut majoribus expressis, cum plurimum augeant, Alex. cons. 30. col. 2. num. 16. & sint aptæ non solum comprehendere ea, quæ alias ex natura sermonis non comprehenderetur, Roland. cons. 5. numer. 48. Gabr. cons. 20. num. 18. l. 3. Rot. Avenion. decis. 110. num. 1. sed etiam quod dispositio non restringatur ad habilitatem, & eo maxime quando fuerunt pluries repetitæ, ut in hoc casu, per ea, quæ tradit Cravet. cons. 294. num. 3. Id quod adeo verum est, ut non possit fieri restrictio ex defectu rationis, Bartol. in leg. *prospexit*, in princ. ff. *qui, & a quibus*.*

Ad 2. Etiam affirmativè. Quia hæc Constitutio afficit ex ipso jure, seu ipsa disponente, idest ex sola ipsius præcepti potestate, seu ipso facto absque ministerio Judicis, ibi: *eo ipso absque alia declaratione*, & iterum; *ipso facto absque alia declaratione*. Ita Abb. in cap. 1. de re judic. Bartol. in l. 1. in fin. ff. *de compens. Felin. in cap. Rodolphus num. 24. de rescript. Tiraquel. in l. si unquam, v. Revertamur num. 5. C. de revoc. donat. Sayr. in clar. reg. lib. 3. cap. 8. num. 24. & de censur. lib. 1. cap. 11. num. 4. Salas de legib. disp. 25. sect. 3. num. 41. Suar. lib. 5. cap. 7. num. 2. de legib. Unde non requiritur citatio per text. in c. *pervenit*, & in cap. *pastoralis*, §. *Verum*, in fin. de appel. cum aliis, ac tenet Felin. in cap. 3. num. 3. de re judic. & latè cum rationibus firmat Roman. cons. 482. num. 5. Quod absque ulla difficultate videtur procedere in re notoria, Genuen. in prax. c. 23. num. 16.*

Ad 3. Itidem affirmativè. Nam a pœna latæ sententiæ ex ipso jure, in quam dicitur quis incurrere, non datur appellatio, leg. *Si qua pena*, ff. *de verb. signific. c. Quia nos de appel. Gloſ. in cap. Cupientes*, §. *quod si*, v. *privatos*, de elect. in 6. Felin. in cap. Rodolphus num. 43. de rescript. & Canonistæ communiter ad d. cap. quia nos, & alii, quos ibi allegat Barbos. Tamerſi a declaratione censuræ, & alterius pœnæ latæ sententiæ ex ipso jure commissæ admittitur appellatio, dummodo verè non sit notorium pœnam commissam. Ita Gloſ. in d. cap. Cupientes, Felin. loc. cit. cum aliis per eum allegatis, & de communi testatur Genuen. cap. 22. num. 2. Et per talem appellationem suspenditur non ipsa pœna, sed declaratoria, ut interim habeatur pro non declarato, ut Genuen. ibid. & Sanchez opusc. lib. 3. cap. un. dub. 32. num. 243. aliique apud ipsum, ac P. Delben. in tract. moral. tract. 23. dub. 12. num. 22. & seqq.

CONSULTATIO LXXVI.

Tertius spontè comparens in S. Officio Inquisitionis confitetur, se in carceribus per vim, & metum duxisse in matrimonium Bertam coram Parocho, & testibus, facta prius secretò coram alio Notario protestatione de huiusmodi violentia, eaque stante, non intendere matrimonium verè contrahere. Deinde relicta Berta, & contra eandem introducto iudicio, sed non terminato per sententiam super nullitate primi matrimonii contraxisse aliud matrimonium coram Parocho, & testibus cum Fausta. Postmodum redeundo ad Bertam, illam proditoriè occidisse, ut libentiùs frueretur secundo matrimonio cum Fausta contracto.

1. Queritur, an absolvendus sit a sola polygamia, tanquam a delicto spectante ad S. Officium, vel etiam ab homicidio occasione dictæ polygamie commissio? Et

2. An denuò contrahere debeat validè matrimonium cum Fausta, & interim debeant dicti conjuges separari?

AD primum respondeo, absolvendum esse etiam ab homicidio. Nam S. Officium cognoscere potest non solum de causa hæresis, sed etiam de omnibus connexis dependentibus, & incidentibus illius, ut per Eymez. part. 3. direct. num. 37. ibique Pegn. com. 10. vers. in prædictis omnibus, Decian. tr. crim. lib. 5. cap. 22. num. 12. & alii passim, quos sequitur Farinac. de hæres. qu. 186. numer. 26. Quia concessa iurisdictione, & cognitione causæ principalis, conceduntur emergentia, seu incidentia, connexa, accessoria, & dependentia ab illa per text. in l. Nulli & l. quoties C. de iudic. l. 1. C. de ordin. cognit. & in Clem. dispendiosam eod. tit. & docent communiter Doctores, præsertim Aretin. conf. 83. Dec. in cap. Pastoralis, de appellat. numer. 4. Menoch. arbitr. lib. 1. quest. 45. num. 9. Grass. de effect. Cler. eff. 1. num. 400. Tusch. litt. C. concl. 625. num. 10. & Decian. ubi supra, & cap. 23. num. 13. Ubi sequens Decium conf. 165. num. 5. 6. & 15. advertit, quod, cum Inquisitor habeat iurisdictionem limitatam, non possit cognoscere de emergentibus, dependentibus, &c. si non attingant hæresim immediatè. Concesso enim uno intelligunt concessa ea omnia, sine quibus illud commodè expleri non potest, cap. præterea, cap. prudentiam, de offic. deleg. Atqui connexorum idem est iudicium, Gloss. in cit. cap. præterea, v. ex eo. Igitur ab eodem Iudice tractandum, c. 3. de iudic. ubi Gloss. v. Connexa, quod etiam docent Dian. p. 4. tr. 8. resol. 70. & Caren. p. 2. tit. 5. Ubi a num. 83. probat Inquisitores esse Iudices competentes in causa legitimitatis prolis, loquendo de polygamis. Hinc cum N. carceratus expeditus in S. Officio Anconæ, sub bona fide vocatus accessisset ad Governatorem, qui illum carcerari mandavit, Sanctissimus dixit, quod si ejus causa habet aliquam etiam levem, & minimam dependentiam a S. Officio, liberè dimittatur a Governatore, ut sub die 22. Februarii 1618. & fuit excarceratus die 1. Martii ejusdem anni.

2. Ad secundum solet in huiusmodi casibus dispensari, ut denuò, servata forma Concilii Tridentini matrimonium contrahere valeant, & interim separentur, cum clausura dummodò neuter defunctæ necem machinatus fuerit, ut dispensatum fuit a Sanctissimo sub die 25. Julii 1624. & sub 9. Martii 1623. ac alibi sæpiùs. In hoc autem casu Bertæ necem vir machinatus est. Et ideo non est ita facile cum ipso dispensandum.

CONSULTATIO LXXVII.

Quidam Judæus conjugatus annorum 58. ante annos 40. fuit captivus Tartarorum, & Turcis venditus, & ab his transfuga, In Insula Corcyræ a Deo illuminatus, ad baptismum, & ad fidem Christianam accessit, & græco ritu baptismum accepit in Cathedrali Civitatis Corcyræ, ubi graviter ægrotans votum fecit de proficendo in Religione S. N. quod exequutus est, & nomen Marci Matthæi assumpsit, & professionem emisit, inscia uxore Judæa, & per sex annos in ea Religione, & Civitate permansit. Transfuentibus autem Polonis, ac Ruthenis, eis se conjunxit, ipsosque, ut interpret associavit usque in Poloniam, & Chioviam appulit, ubi ab Archiepiscopo Panganei pro interprete assumptus, ipsumque sequutus, Tom. VIII.

ab hoc ordinatus est Subdiaconus, & Diaconus, & pluribus vicibus eidem Archiepiscopo in his Ordinibus solemniter interservivit semper ritu græco.

Post sex annos se contulit in Civitatem suam Coloniæ, repertaque sua uxore vidua, cum illa cohabitavit, & hæbraicè vixit per quinque menses in suo prioris officio Rabini prædicante. At conscientie stimulo agitur ad Sacerdotem Græcum se præsentavit, & ab hoc iterum ritu græco baptizatus est. Quod factum resciente uxore ad eum cum suis quatuor filiis accessit, & paucis interpositis ipsa quoque cum filiis baptismum accepit, & post aliquot dies coram eodem presbytero qui eos baptizaverat, iterum cum eadem uxore jam conversa matrimonium contraxit.

Horum ergo delictorum synderesi maximè agitatus statuit peregrinationem facere ad D. Jacobum Gallicie, sed in via per vim captus, & militiæ adscriptus, reperitur nuncio Neapolitano Navali.

Ex hoc facto oriri videntur hæc dubia.

Primum, an ex conversione istius Judæi, inscia uxore, matrimonium intelligatur solum quoad vinculum?

Secundum, An professio emissa sit valida, & saltem ad quid obliget, si matrimonium subsistat?

Tertium, An possit deinceps cohabitare cum uxore, si matrimonium subsistat?

Quartum, quas censuras incurrerit, præter irregularitatis ex multiplici capite?

AD 1. Negativè. Certissimum namque est, non eo ipso quod alter ex conjugibus infidelibus ad fidem convertitur, altero manente in fidelitate, dissolvi conjugium. Ita constat ex illis verbis D. Pauli 1. Cor. 7. numer. 12. Ego dico, non Dominus, si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam; & si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Per Sacramentum enim baptismatis, non solvuntur conjugia, sed crimina dimittuntur, ut ait Innocentius III. in cap. gaudemus, de divort. Ratio autem est, quia matrimonium jure naturæ consistit inter fideles, & ipsa fidei professio nec naturam, nec ejus jura è medio tollit. Habeturque ex Concilio Maldensi cap. 1. relato in cap. si quis 28. quest. 2. ex Innocentio Primo epist. 23. relata in c. Nunquid Synodo Romana, & ex eodem Innocentio III. in c. Quarto de divort. & tradunt Basil. Poncius de matr. l. 7. c. 48. n. 4. Perez eodem tract. disp. 36. sect. 3. n. 3. & alii.

Ad 2. Prima sententia tenet, professionem huiusmodi esse validam. Quia sicut matrimonium ratum fidelium dissolvitur per professionem alterius conjugis, ita etiam dissolvitur matrimonium consummatum tempore infidelitatis, quod est minus insolubile, cum non sit Sacramentum. Dissoluto enim matrimonio validè quis proficitur. Ita Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 76. numer. 9. Henriquez l. 11. cap. 8. num. 4. Ledesm. disp. 59. art. 5. alique.

At tenendum est, matrimonium conversi cum infideli contractum, & consummatum ante baptismum non dissolvi per solemnem, ad Religiosam professionem. Quia professione status Religiosi tantum dirimitur matrimonium ratum fidelium, vel Christi privilegio, probat Pontius loc. citat. lib. 9. vel ex jure Ecclesiastico juxta aliorum sententiam. Hic autem nihil eorum ostendi potest. Non ergo est fundamentum, quod dicatur Religionis professione dissolvi matrimonium ratum, & consummatum infidelium etiam si contumelia adsit Creatoris. Ita docent Abulensis 1. Reg. cap. 8. quest. 68. & 78. Coninch. disp. 26. dub. 5. numer. 65. Hurtad. disp. 8. diff. 14. n. 51. Perez loc. alleg. sect. 8. num. 3. & Poncius d. l. 7. c. 48. num. 19.

Non dissoluto igitur huiusmodi matrimonio certum est, illi, qui jam matrimonium consummavit, non licere ad Religionem transire invita conjuge, dum non adest causa perpetui divortii, can. sunt qui dicant. c. Agathosa cum seq. 27. q. 2. Habet enim conjux potestatem in corpus alterius. Quare sine ejus consensu alterius juris fieri non potest, c. si dicat, c. notificasti, c. mulier 33. q. 5. & constat ex D. Hieronymo ep. 14. ad Cleantiam, & ex D. Augustino ep. 49. ad Armentanum, & ep. 199. ad Editiam, can. quod Deo, can. secundum 33. q. 3. Undè peccat profitendo, neque valida professio est d. c. notificasti 33. qu. 5. cap. veniens, de convers. conjug. & c. quidam eod. redire cogitur ad uxorem nec petat, licet reddat debitum. c. placet, & d. c. quidam de convers. conjug.

Ex qua communi, receptaque doctrina colligitur pri-

mo, votum illud castitatis, quod hic conjux, qui sua uxore in scia, siue invita, ad Religionem transit, emittit in professione, esse omnino nullum, nullamque obligationem parere, si ille intendebat tantum ea vota emittere in illa professione, & ea observatione, & statu regulari. Quia cum in Religionis professione fiat Deo promissio, cujus fundamentum, & traditio, qua seipsum Religioni tradidit, si traditio illa nulla est, nulla etiam sunt vota Deo facta, quæ illam supponunt. Vel ad summum cum tutiori sententia dicendum est ex *dist. cap. quidam, & dist. cap. placet de convers. conjug.* hunc conjugem teneri ad id, quod potuit promittere, scilicet ad non petendum debitum.

6 Secundò, colligitur, ejusmodi professum invita conjuge, si revocatus vel spontè exivit, non teneri defuncta sua conjuge ad Religionem redire, *dist. cap. quidam, & dist. cap. placet de convers. conjug.* In quorum primo dicitur, non teneri, in secundo verò dicitur tantum adhortationibus cum illo agendum, ut redeat, non ramen cogendum, quia cum hujusmodi votum fuerit omnino irritum, & nulla ex ea professione orta fuerit obligatio, non est, cur obligetur ad Religionem mortua sua uxore redire.

7 Et in casu planè simili Sacr. Congregatio Concilii apud Farinac. *ad sess. 25. de Regul. cap. 16.* inclinabat, quod mulier cogeretur repetere virum, aut præstare ei consensum, ut in Religione maneret, aut ipsa quoque Religionem ingrederetur juxta notata in *d. cap. Agathosa 27. qu. 2.*

8 Ad 3. posse. Constat ex dictis, dummodò reddat, non autem petat debitum. Sed quoniam ultra professionem Religiosam hic Conjux promotus etiam fuit ad Ordines Sacros, invita, vel in scia sua uxore in casibus non permittis. Ideò potest ex hoc etiam capite ab uxore revocari, si illa non ratum habuit, ut per *extrav. un. de vot. nisi ipse matrimonio non consumato, velit Religionem approbatam ingredi, & in ea solemniter per tria vota essentialia profiteri, & ad talem ingressum debet Episcopus promotum ad Sacros, matrimonio nondum consumato, admonere, quod si ingredi nolit, cogi potest ab uxore ad consumandum matrimonium, sed ea uxore præmoriens ipse in Sacris ordinatus non potest aliam ducere uxorem. Hæc omnia in *dist. Extrav. habentur, & tradit Sanch. lib. 7. de matr. disp. 83. per tot.* Quod etiam procedit in hoc conjuge ordinato ritu græco. Quia licet in Ecclesia græca ligamen matrimoniale non reddat irregularem hominem, ut durante eo vinculo promoveri ad ordines non possit, idque ex consuetudine, in quam Romani Pontifices consenserunt canon. *Alter. 31. d. cap. Syracusana 28. d. cap. Cum olim de Cler. conjug. Sanch. d. lib. 7. cap. 28. num. 4. & seqq. Laym. de Sacr. Ordin. cap. 11. num. 9.* post susceptos tamen Ordines Sacros licitum Græcis non est contrahere matrimonium, neque permittum esse, ut ostendit præ aliis Bellarm. *l. 1. de Cler. cap. 19.* ex Concilio Romano c. 8. & ex aliis. Quare si Græcus aliquis Sacerdos contraheret matrimonium, invalidè contraheret, non quidem ratione voti solemnisi, quod est annexum Sacris Ordinibus ex decreto Ecclesiæ, quod decretum a Græcis non est acceptum, ut inquit Innocentius III. in *cap. Cum olim de Cler. conjug.* sed ratione ipsorum Ordinum, ut per Bonac. *de matrim. qu. 3. punct. 9. num. 13.* & alios. Cohabitans verò sic promotus cum uxore amittit jus petendi debitum, sed tenetur reddere, Sanchez *dist. cap. 28. & lib. 9. disp. 35. numer. 2.* Guttier. *de matr. cap. 96. per d. cap. Quidam, & cap. placet, de convers. conjug.* ubi Canonistæ. Verum id aliqui putant non procedere in ordinato ritu græco, ut supra dictum est, quare ex hoc solum capite poterit petere, ac reddere debitum.*

9 Ad 4. Primò, certum est incurrisse in censuras, & pœnas contra Apostata a fide latas, nempe excommunicationem, infamiam, irregularitatem, privationem omnium bonorum, & alias pœnas contra hæreticos statutas, ut de communi testatur Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 7. num. 18.* & tradunt Canonistæ in *cap. 1. de Apost.*

10 Secundò, certum est, incurrisse in pœnas contra baptismum reiterantes, nempe irregularitatis *cap. Confirmandum 20. dist. cap. Quibus, de cons. d. cap. in qualibet 1. p. 7. cap. Afros 98. dist. cap. 2. de Apost.* Ubi deponendi sunt Clerici rebaptizantes, & rebaptizati, & laici sunt excommunicandi, Cardin. *num. 3.* Anchar. *num. 2.* Anan. *num. 2.* & Glof. in *d. cap. qui in qualibet 1. qu. 7.* Quare damnati de hoc crimine sunt infames, & iterum irregulares. Item sunt suspecti vehementer de hæresi Anabaptistarum, & Novationorum, de qua Baron. anno Christi 218. damnata in Concilio Arelatensi sub Syl-

vestro Papa anno Christi 314. & ita tenent Anan. in *dist. cap. 2. de Apost. num. 2.* & Glof. in rubr. Cod. ne sanct. baptism. reit.

Tertiò, videtur incurrisse in censuras ob Ordines Sacros susceptos post contractum, & consummatum matrimonium, Sed videndum, an id procedat in hoc casu, in quo promotus fuit ritu græco, ut antea diximus.

Quartò, videtur etiam incurrisse censuras ex eo, quod invalidè professus non poterat ad Ordines absque titulo promoveri per Constitut. 75. Pii V. incip. *Romanus Pontifex.* Sed videndum quoque est, an dicta Constitutio locum habeat inter Græcos extra Italiam commorantes.

Cæterum Ecclesia græca vigore unionis obligatur recipere leges Apostolicas, etiam in his, quæ spectant ad jus humanum. Immo in professione fidei Græcorum jussu Gregorii XIII. edita juramento, & subscriptione firmarunt recipere Concilii Tridentini decreta, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes, & Constitutiones.

Atque ex his omnibus censeo, hujusmodi spontè comparentem, prævia abjuracione de formalis, posse absolvi a censuris, & cum eo ab irregularitatibus dispensari, ac suæ uxori restitui, cum qua cohabitare poterit reddendo, non autem petendo debitum, post mortem verò suæ uxoris posse ad ingressum dictæ Religionis moneri, non cogi, nullo autem modo aliam ducere propter Sacrorum Ordinum suspensionem.

CONSULTATIO LXXVIII.

Solent Orientales cum ipso Sacramento baptismatis conferre simul Sacramentum Confirmationis per hæc vel similia verba. *Post orationes Sacerdos ungit baptizatum cum chrismate in forma crucis super membra dicens; Signum domini Spiritus Sancti primo super frontem, deinde super oculos, ad nares, ad os, ad aures, ad pectus, ad manus, & ad pedes.* Quæritur,

1 An hujusmodi formula in Orientalibus Ecclesiis consue-
ta suppleat Sacramentum Confirmationis, & toleranda sit ab Ecclesia latina? Et,

2 An a quolibet Sacerdote baptizante possit conferri hujusmodi Sacramentum, cujus in Ecclesia latina solus Episcopus est minister?

Quoad primum dubium tria sunt discutienda. Alterum circa formam. Alterum circa tempus. Tertium circa partes subiecti, quod ungitur. Et ad formam quod attinet, difficultas est, quia nihil omnino de illa legitur in Scriptura Sacra. Si autem ad traditionem confugimus, magnam in antiquis Patribus reperimus varietatem.

Primò enim, in Edicto Constantini legimus Sylvestrum hac forma confirmasse Constantinum; *Signet te Deus sigillo fidei suæ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti in consignatione fidei.* Secundò, Div. Ambrosius *lib. 2. de Sacrament. cap. ultim.* hanc ponit formam; *Deus, qui te regeneravit Omnipotens, remisitque tibi peccata tua, ipse te ungit in vitam æternam.* Tertiò, Alcuinus *lib. de divin. offic. cap. de Sabat. Sancti.* dicit, Romanum Pontificem confirmaturum baptizatos solitum esse orationem præmittere, per quam eis invocatur septiformem Spiritus Sancti gratiam, eaque finita, facere Crucem de chrismate cum pollice in singulorum frontibus: ita dicendo; *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti pax tibi:* Eodem modo refert hujus Sacramenti administrationem Durandus in *ration. divin. offic. lib. 6. c. 84.* Quartò, alii Patres scribentes de hoc Sacramento, vel nullam faciunt mentionem formæ, vel solius unionis, ut Cyrillus Hierosolymitanus *Cathec. 4. Mystag. & Dionys. c. 2. de Eccles. Hierarch.* vel ad summum adjungunt Pontificis, vel Episcopi orationem, ut videtur etiam facere Dionys. *cap. 4. de Eccles. Hierarch.* & clariùs Augustinus *15. de Trinit. c. 27.* qui id colligit ex verbis *Act. 8. Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum, quem morem,* inquit, in suis Præpositis etiam nunc servat Ecclesia. Unde Amalarius *lib. de Eccles. offic. cap. 27.* sentit formam hujus Sacramenti esse deprecativam, neque aliam ponit præter orationem, per quam Episcopus Spiritum Sanctum postulat infantibus, cum eos signat, quia illi non dant Spiritum Sanctum, sed dari petunt. Quintò tandem, legitur in Concilio Florentino sub Eugenio IV. forma hujus Sacramenti, qua utitur Ecclesia Catholica Romana, nimirum: *signo te Crucis, & confirmo te* &c.

chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

3 Ex quibus constare videtur ejusmodi formam tolerari posse, si absque scandalo forma in dicto Concilio Florentino præscripta observari non poterit, cum illi æquivalere videatur, saltem in sensu, & significatione substantiali, tametsi formam istam Græcorum non videri sufficientem observarunt aliqui, eo quod multa non exprimit, quæ continentur in forma latinorum, quæque necessario, ut valeat Sacramentum, exprimenda esse dicunt. Verum, quia Arcudius latè oppositum defendit: vide illius argumenta, eorumque solutionem in tractat. de Sacram. p. 2. disp. 3. sect. 6. Quibus addo, quod inter ea, quæ apud Græcos non tolerantur, nusquam reperitur hæc forma, undè evidens signum, quod Ecclesia latina illam toleravit.

4 Quo autem attinet ad tempus, licet Concilium Aurelianense relatum de consecr. dist. 5. can. Ut jejuni, sancire videatur, ne ante usum rationis pueri chrismen- tur. Sic enim ait: ut jejuni ad Confirmationem veniant, perfectæ ætatis, ut moneantur confessionem facere prius.

5 Nec immerito, hac enim de causa, dum quis confirmatur, alapa cæditur, ut admoneatur quemadmodum juxta verbum Evangelicum ante Reges, & Præfides flagella pro fide æquanimitè ferre debeat, & mortem, pueri autem ante usum rationis tam ad pugnam, quam ad hujusmodi cæremonias inepti sunt, quoniam tamen id solo Ecclesiæ usu tenetur, non malè sentit Dominicus Sotus in 4. d. 7. q. un. art. 8. si aliquibus nationibus usus esset confirmare infantes, retineri posse, cum id etiam facit Ecclesia primitiva, quæ solita fuit infantibus statim post baptismum ministrare Sacramentum Confirmationis, ut ex Dionys. cap. 2. Eccles. Hierarch. colligitur, atque ex Tertulliano de baptis. cap. 7. & 9. Rabano lib. 1. instit. Cler. cap. 30. Alcuino de Eccles. offic. cap. de Sabat. Sanct. D. Augustino lib. de Eccles. dogmat. cap. 52. & ex libro, cui titulus: Ordo Romanus tit. de Sabat. Sanct. tradit Vicecomes de antiq. baptis. ritib. lib. 5. cap. 30. & desumitur ex can. 1. & ex can. de his verò de consecr. ead. d. 5. Undè constat non esse contra naturam hujus Sacramenti, quod ministraretur infantibus, neque adesse aliquod præceptum divinum, sive Ecclesiasticum de non ministrando. Quod autem modò non soleat apud plures Ecclesias ministrari, non provenit, quia de hoc sit aliquod præceptum, sed quia magis censetur expedire, ne ministraretur ante usum rationis, ut habetur ex Catechismo Romano sub Pio Quinto part. 2. cap. 3. numer. 14. Undè posse pueris constitutis in periculo mortis hoc Sacramentum ministrari, etiam si non habeant usum rationis, docent D. Thom. 3. part. quest. 72. num. 8. ad 4. ibique Nugnus, Alensis part. 4. quest. 28. membr. 2. art. 1. D. Bonavent. in 4. d. 7. art. 3. quest. 1. Granad. 3. part. contr. 5. tract. 2. disp. 2. numer. 10. Mærat. tom. 3. sum. disp. 7. Tannet. tom. 4. disput. 4. quest. 4. dub. 2. num. 37. alique. Quia hoc Sacramentum est ordinatum ad perficiendam animam speciali modo; nam ut ait D. Thomas loc. cit. sicut baptismus tribuit animæ vitam spiritualem, ita confirmatio tribuit incrementum in hac vita spirituali, & speciale robur, ex quo fortis fiat contra hostes fidei. Et ideo est Sacramentum necessarium pro acquirenda hujusmodi perfectione vitæ spiritualis, ac proinde non est conveniens, si fieri possit, quod morituri careant hujusmodi spirituali perfectione, cum sit complementum vitæ spiritualis, ut anima, quæ immortalis est, obtineat suam completam perfectionem. Non obstante Valentia tom. 4. disp. 5. quest. 2. punct. 2. & Pontificale Romano tit. de Confirmatione. Quia quoad Valentiam non est consuetudo obligans, sed consuetudo conventientia, ut Ex Catechismo citato. Et quoad Pontificale, illud loquitur de adultis confirmandis, quos vult non esse confirmandos, nisi sint instructi in fide.

6 Et quoad tertium. Licet etiam de necessitate hujus Sacramenti, vel saltem præcepti sit, ut hæc unctio fiat in fronte ejus, qui confirmatur, ut docet D. Thom. in 3. part. quest. 72. art. 9. & cum pluribus Suar. ad dictum locum D. Thomæ disput. 33. sect. 4. nihilominus si aliæ quoque partes ungantur, id non tollit substantiam Sacramenti; nam Cyrillus Hierosolymitan. cath. 3. Mystagogica æquè dicit frontem, & alios sensus corporis chrismate injungi. Et primum quidem, inquit, fronte illinitur, ut cum absterget a vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuè circumferebat, simulque efficiat, ut possitis vultu non velato gloriam Domini intueri. Et addit: deinde verò aures unguntur, postea naves, &c. Quam cæremoniam observari olim in illa Ecclesia ex iis non obscurè colligitur, quæ tamen neque in aliis, præ-

sertim in Romana fuisse legitur, neque nunc servatur, patetque illas alias unctiones non esse, nec fuisse unquam de essentia; sed accidentarias, neque ipse Cyrillus eas ponit, ut omnino æquales, sed unctionem in fronte ponit ut primariam, & substantialem, alias ut accessorias: eodem modò intelligenda est Synodus Trullensis can. 96. ibi: Arianos, & Macedonianos, & Novatianos recipimus, dantes libellos, & omnem heresim anathematizantes, quæ non sentit, ut Sancta Dei universalis, & Apostolica Ecclesia Sancto primum chrismate, & frontem, & oculos, & naves, & os, & aures imprimentes dicimus; Signaculum doni Spiritus Sancti. Quare Severum Alexandrinus in ordine baptismi non fecit mentionem, nisi de unctione solius frontis.

Quod verò ad secundum dubium de ministro Confirmationis apud Orientales majus difficultas est. Petrus Arcudius de concord. Eccles. Orient. & Occident. lib. 2. eundem sequutus Lucas Olstenius in dissert. 1. de Ministro confirmationis, paucique alii, qui volunt esse simplicem sacerdotem, his rationibus utuntur. Primò, usus, & perpetua consuetudo, quæ aliquando in occidentalibus etiam vixit. Secundò, autoritas Sacræ Scripturæ, ac Petrum. Nam 1. ad Thimot. 4. sic habetur: Noli contemnere gratiam, quæ est in te per impositionem manus presbyteri, & Act. 9. Ananias imposuit manus Paulo, ut impleteretur Spiritu Sancto, cum tamen non esset Episcopus. Clarius ex Concilio Toletano primo canon. 20. ubi dicitur. Statutum est, Diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente Episcopo præfente verò non, nisi ab ipso fuerit præceptum. Undè in Concilio Arausico. 1. can. 2. dicitur, hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, a presbyteris cum chrismate, & benedictione consignati placet. Et Innoc. I. epist. 1. c. 6. idem planè docet de energumenis, scilicet si non possint ad Episcopum referri, posse Episcopum auctoritatem dare presbytero ad consignandos illos, seu ad imponendas eis manus. Idem habetur in can. Omnis tempore de consecr. d. 4. & in c. presbyter 95. dist. quæ jura supponunt presbyterum habere potestatem Ordinis, aliàs neque absente Episcopo, neque eo præfente ex præcepto ejus quidquam posset efficere. Hoc ipsum habet Ambrosius lib. 3. de Sacram. c. 2. dicens, spirituale signaculum, & septiformem Spiritum Sanctum dari ad invocationem Sacerdotis. Undè Ignatius epist. 13. in munera Sacerdotis ponit manus impositionem.

Nihilominus tenendum omnino est de fide Ministrum Ordinarium Confirmationis etiam apud Græcos esse solum Episcopum. Probatur primò, ex decreto Innocentii primi epistol. 1. ad Episcopum Eugubinum c. 3. tom. 1. Concil. his verbis, De consignandis verò infantibus, manifestum est non ab alio, quam ab Episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificalibus solis deberi, ut vel consignent, vel Paracletum Spiritum tradant non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum, quæ asserit Petrum, & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam presbyteris, qui extra Episcopum, seu præfente Episcopo baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum. Quod decretum refertur a S. Isidoro de Ecclesiast. offic. c. 27. & ult. Albino Alcuino lib. de div. offic. c. de Sabb. Sanct. Beda in act. Apostol. c. 7. tom. 5. & ab aliis, cujus etiam pars habetur apud Gratian. de consecr. dist. 4. can. presbyteri. Idem decernit Eusebius Papa epist. 3. dicens: manus impositionis Sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi a Summis Sacerdotibus. Et infra: Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum, nec inter Ecclesiasticos unquam reputabitur Sacramentum. Idem etiam habet Melchisedes Papa, eodemque ferè modò scribunt Clemens Papa, Damasus, & Leo, ac Innocentius III. in cap. Quanto de consuetud. scribens ad Vicarium suum apud Constantinopolim, & habetur lib. 2. tom. 1. ejus regesti.

Et licet hæc decreta nominatim de Græcis non loquantur, de ipsis tamen expressè traditur in literis Innocentii IV. §. 1. datis ad Episcopum Tusculanum, Apostolicæ Sedis Legatum in Regno Cypri, quæ extant in ejus regesto Pontificatus sui anno 11. apud Bibliothecam Vaticanam sub ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari possunt his verbis: Soli autem Episcopi confirmant Chrismate in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet, nisi per Episcopos adhiberi.

quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi per manus impositionem, quam confirmatio, vel frontis chrismatio representat, Spiritum Sanctum tribuisse leguntur.

10 Probatur secundo, autoritate, & definitione Ecclesiae. Nam in Concilio Florentino habetur decretum Eugenii Papae IV. in Bulla instructionis Armenorum §. secundum Sacramentum est, in quo sic traditur: Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma, confectum ex oleo, &c. forma autem est signo te signo Crucis, &c. Ordinarius Minister est Episcopus, & cum ceteris unctiones simplex Sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi Episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenent Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Apostolorum lectio manifestat. Cum enim audissent, inquit, Apostoli, qui erant Hierosolymis quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem, qui cum venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spiritum Sanctum, &c. legitur tamen aliquando per Apostolicam Sedis dispensationem ex rationabili, & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum, &c. Pariter in Concilio Tridentino sess. 7. de Sacram. canon. 3. ita definitur. Siquis dixerit Sanctae Confirmationis Ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit. Unde cum haec Concilia doceant solum Episcopum esse Ordinarium ministrum Confirmationis, sanè loquuntur de ministro simpliciter necessario ad substantiam Sacramenti.

11 Denique hoc sentiunt omnes antiqui Patres tum Graeci, ut colligitur ex Clemente Primo lib. 3. constitut. c. 16. & epist. 4. Dionysio patr. 2. cap. 2. de Eccles. hierarch. Clemente Alexandrino apud Eusebium lib. 3. cap. 37. Eusebio Caesariense lib. 6. de Eccles. hist. capit. 35. Synodo Nicæna prima, Amphiloquio in vita S. Basilii, Epiphano her. 21. Chrysostomo ad cap. 8. Act. Apostol. ubi luculenter id probat, Isidoro Pelusiota lib. 1. epist. 450. eadem habetur ex Chrysostomo, & ex Oecumenio ad d. cap. 8. Act. Eadem quoque ex Simone Thessalicensi lib. 2. de Sacram. ex Niceta lib. 4. orthod. fid. in refut. Messalianorum. Tum Latini, ut desumitur ex Urbano I. epist. ad Universos, Cornelio Papa ep. ad Fabium Antiochenum, Cypriano ep. 73. ad Jubajanum, clarè ex Eusebio Papa epist. 3. & ex Melchiade ad Episcopos Hispaniae, Concilio Elbernitano canon. 38. ex Paciano serm. de baptis. & epist. 1. ad Sypronianum, ex Damaso epist. 4. de Chorepiscopis, Hieronymo dial. adv. lucifer. cap. 4. Innocentio Primo epist. ad Devotium Eugubinum cap. 3. Leone Primo ep. 88. Synodo Aurelianiensi apud Gratianum de consecr. d. 5. Primaio in cap. 13. ad Hebr. Joanne Tertio ad Episcop. Germaniae, & Galliae, Fortunato vitae S. Mauriti cap. 15. Gregorio lib. 3. ep. 9. & ad cap. 1. Cantic. & lib. Sacram. de baptis. infant. Isidoro Hispalensi de offic. Eccles. lib. 2. cap. 26. & lib. 6. ezym. cap. de offic. & l. 7. cap. 12. Beda in psal. 26. & in cap. 8. Act. Ordine Romano fol. 76. Oratio post confirmationem, Gregorio Tertio ep. 4. ad Bonifacium, Synodo Francica, Vuilbaldo Eistrensi in vit. S. Bonifacii, cap. 20. Alcuino de div. offic. c. 19. de Sab. S. Pasch. Carolo Magno lib. 6. legum cap. 83. & cap. 174. Concilio Cabilonensi secundo cap. 27. Haymone homil. in ser. 2. Pasch. & ad c. 6. ad Hebr. & ad 13. Concilio Parisiense lib. 1. cap. 33. Vualfrido de reb. Eccles. Concilio Meldense cap. 6. Rabano Mauro de instit. Cler. l. 1. cap. 30. Nicolao Primo ad Ridulphum Bituricensem Episcopum, Smaragdo de diadem. monach. cap. 63. Abbone Floracensi Vitae S. Edmundi cap. 8. Bernone Augiensis ser. 1. de Pentecoste, Petro Damiano ser. 1. in dedic. Eccles. Edinero in vit. S. Anselmi lib. 2. Ruperto Tuitensi l. 5. de div. offic. cap. 16. Hugone Victorino de Sacram. fidei l. 2. p. 7. c. 2. Petro Lambardo l. 4. d. 7. Innocentio Tertio ad Vicarium apud Constantinopolim, & Patriarcham Constantinopolitanum, Edmundo Cantuariensi in specul. Eccles. c. 14. de septem Sacram. Thoma Aquinate in tom. de artic. fid. c. 14. & contra Gentil. l. 4. c. 60. Guilielmo Durando in rational. div. offic. l. 1. c. 9. Durando a S. Portiano lib. 14. sent. d. 7. q. 3. Nicolao Lyran in c. 8. Act. Ludolpho Cartusiano vitae Christip. 2. c. 10. Th. Vvaldensi tom. 2. de Sacram. Confirm. cap. 111. Concilio Ferrariensi in doctrina de Sacram. Concilio Senonense de Sacram. Confirm. Concilio Tridentino sess. 7. de confirmat. canon. 3. Augustino 15. de Trinit. cap. 26. & lib. 9. nov. testam. qu. 42. Beda in cap. 8. Act. & inter Theologos D. Thoma 3. p. q. 72. art. 11. ubi ejus expositores, praesertim Suarez dis. 36. sect. 1. Et oppositum fuit error Vuiclephi, damnatus in Concilio Constantiensi sess.

8. Item error Armachani lib. 11. de questionibus Armenorum cap. 4.

Ex quibus apertum fit, Sacramentum Confirmationis a presbytero collatum irritum esse. Quare, ut aliàs dixi, Gregorius XIII. Pontifex Maximus quadam Synodo suo tempore anno 1578. apud Maronitas celebrata, ei, qui Synodo praesidebat, injunxit, ut qui in illis Regionibus a simplici Sacerdote erant confirmati, si vellet, possent iterum ab Episcopo chrismari, si tamen scandalum timeretur non oportere confirmationem reiterari, & si nullum esset Sacramentum, tamen cum non sit de necessitate salutis ob scandalum securè praetermittendum, Eamque hujus rei Summus Pontifex reddidit rationem, quia Etsi Florentinum Concilium in unione Armenorum doceat, posse presbyterum ex Papae dispensatione confirmare, quod Ecclesiae Calaritanæ concessit D. Gregorius l. 3. regessi ep. 26. hanc tamen Apostolicam dispensationem non legimus Ecclesiae Hierosolymitanæ, cui Maronitae substant, collatam esse, idcirco a presbytero chrisma collatum irritum est.

Neque difficile est rationibus contrariae opinionis respondere. Quod enim spectat consuetudinem, dicendum est, illam vel fuisse ex dispensatione Apostolica, vel si secus dammandum esse, quemadmodum in specie eam damnat Augustinus l. 99. qq. nov. & vet. testam. q. 42. ubi graviter queritur de corrupta Aegyptiorum, & Alexandrinorum consuetudine, quorum Sacerdotes audebant confirmationis Sacramentum administrare, ac idem Innocentius III. in d. c. quanto, de consuetud. ubi addit, tutius esse hoc Sacramentum sine periculo ex necessitate, quæ legem non habet, omittere, quam ab his, quibus illud conferre non licet ex temeritate, quæ lege damnatum, non sine gravi periculo inaniter conferratur, cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subest in effectu.

Ad testimonia Scripturae quod attinet. In priori non est legendum presbyteri, sed presbyterii, unde illa particula non designat ministrum, sed modum, seu speciem illius manus impositionis, quæ non fuit Sacramentum Confirmationis, sed Ordinis. In posteriori non est etiam sermo de Confirmatione, sed de manus impositione curativa, ut patet ex contextu juxta illud, super egros manus imponent, & bene habebunt. Ad Concilium Toletanum dicendum est, ibi non esse sermone de unctione chrismatis in frontibus, sed de caeremoniali unctione, quæ in vertice fit in baptismo toletani, nam ut ibi dicitur, & confirmant optimè Leo Papa ep. 86. & Damasus Papa ep. 1. olim nihil presbytero agere licebat absque licentia Episcopi, atque eam tuisse unctionem caeremonialem, tradit etiam Damasus in vit. Sylvestri, Hugo Victorinus lib. 2. de Sacram. p. 7. c. 2. & Innocentius I. ep. 1. c. 3. Unde ad decretum Concilii Arausiaci dicendum est, non posse intelligi de hoc Sacramento, sed de reconciliatione solemni, qua olim ad Ecclesiae gremium recipiebantur haeretici. Ad eundem modum intelligi potest decretum Innocentii I. quoniam in eo nulla fit mentio chrismatis, neque unctionis, sed tantum consignationis, & manus impositionis, quæ sine dubio non erat Sacramentum confirmationis, hoc enim nunquam applicatum fuit energumenis in remedium, sed caeremonia aliqua, qua soli Episcopi utebantur ad expellendos demones, presbyteri autem solum ex licentia Episcopi. Denique ad cap. omni tempore, & c. Presbyter, non quidem ex Martino I. desumptos, sed a Martino Bracharensi Episcopo, rectè idem Sotus respondet, illos non esse intelligendos de Sacramento Confirmationis, sed de caeremoniali unctione in vertice, quæ olim etiam erat prohibita presbyteris, praesente Antistite, ut ostensum, praesertim ex Leone Papa ep. 86. ad Ambrosium, & Ignatium respondetur. Nihil sine Episcopis facito, Sacerdotes enim sunt. Ille quasi per Antonomasiam Episcopum Sacerdotem vocat, est enim revera Sacerdos, & Sacerdotum Princeps, nec ait Spiritum Sanctum dari ad invocationem cujuslibet Sacerdotis, sed simpliciter, ac indefinitè ad invocationem Sacerdotis, scilicet principalis, ac praecipui, qualis est Episcopus, &c. Itaque observandum in hoc Concilio Tridentinum loco citato, quod Graeci suscipere tenentur, ut alibi dictum a nobis est. Undè satis esse censeo respondere huic dubio simpliciter, obflare S. Concilium Tridentinum.

CONSULTATIO LXXIX.

An expediat ad declarationem Instructionis super celebratione matrimonium decernere, quod Episcopi, qui habent amplas diœceses, teneantur deputare Parochum, seu Vicarium foraneum pro diœcesanis habitantibus ultra duas dietas a Curia Episcopali, & matrimonium contrahere volentibus ad hoc, ut ii coram suo Parocho, aut Vicario foraneo suum statum liberum probare valeant absque majori dispendio accedendi ad Curiam Episcopalem pro eodem effectu?

Affirmandum videtur. Sic enim prospiceretur nedum incommoditatibus matrimonium contrahere volentium, cum hoc modo providebitur, ne per longum iter testes ad probandum eorum statum liberum evocentur prohibente *l. 3. §. testes, ff. de testibus*, sed etiam sumptibus, cum eorum productio sumptibus producentis fieri debeat per *text. in l. Quoniam liberi, C. de testib. & in l. eos 1. §. Si quid autem, in fin. C. de appel. & in c. Statutum, §. proferendo, & §. Insuper, de rescript. in 6. utrobique Glossa. Est enim regula, eum sumptus præstare teneri, cujus gratia actus celebratur, *l. sed etsi §. 1. ff. ad exhib. Præsertim quod extra locum habitationis peregrinè evocantur*, unde viaticum necessarium, nulla habita ratione, vel deductione sumptuum, quos aliàs domi fecissent, producentes suppeditare tenetur per *text. in d. §. proferendo, & §. Insuper, & alios ibidem*. Quod nisi fecerit, testes etiam citati comparere non tenentur, *d. §. proferendo*, ubi Glossa notabilis, dicens producentem sumptus, & expensas abitionis, moræ, stationis, & redditus apud Judicem deponere debere. Id quod Anchar. *ibid. num. 3. & in d. §. Insuper num. 5.* quoque annotavit. Ac præsertim, quia non solum contrahentes, sed etiam ipsi testes sæpius mercenarii sunt, qui ex operis diurnis se, uxorem, & liberos alentes peregrinè evocantur, quo in casu præter expensas etiam harum operarum, & diurnæ mercedis ratio haberi debet. Nam etsi testimonium testi non debeat esse lucro, & emolumento, attamen operarum intermissio ob utilitatem alterius, non debet etiam ei esse fraudi, & nocumendo per *text. in l. Julianus, §. Idem Julianus, & in l. præterea, ff. de rei vend. ne ex officio suo damnum iniquè patiat, quod fieri non debet, l. si servus communis, §. quod verò, ff. de fur. cum vulgò aliis*. Habetque summam rationem, quia hujusmodi operæ diurnæ, quasi in fructu sunt, ergo merito considerari debent per *l. venationem, ff. de usur. in hominis, ff. de oper. servor. ubi dicitur, in hominis usufructu operæ sunt, & ob operas mercedes, l. fructus, ff. eodem tit.**

2 Quare Concilium Trid. *sess. 24. cap. 7. de refor. matr.* Id integrum Parochis reliquit, solumque præcipit, ne vagorum matrimonii interfuit, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Cumque Vicarius Hydruntinus mandaverit per totam diœcesim Parochis, ne solemnizarent matrimonia sine ejus licentia, S. Congregatio Concilii rescriptit sub die 26. Junii 1590. revocandum esse tale præceptum & restringendum ad casum, quando contrahentes sunt exteri, vel detegitur impedimentum. Id, quod etiam sæpius declaravit Sac. Congregatio super Episcopis, & Regularibus, nuncupatim in Telefina 7. Augusti 1606. & 20. Decembris 1629. Ut proinde sæpius ex iusta causa Sedes Apostolica committit causas ipsas matrimoniales inferioribus Episcopis, ut habetur *ex cap. proposuisti de prob. & cap. ex literis de integr. rescript. & cap. 1. ut lit. non contest. & advertunt Covar. de spons. part. 2. cap. 2. §. 11. num. 1.* ac intra quidem eandem diœcesim, nisi Pontifici aliter visum fuerit.

3 Quibus ex causis distinctis locis olim factum est, ut singuli ferè cujunque loci incolæ, suos habuerint pacis conservatores, & Judices, & non opus fuerit aliò ad justitiæ remedium recurrere, quod maximo est in Republica beneficio tribuendum, dandaque est opera his, qui gubernacula tenent, ne leges bonæ tantum constituantur, sed & ut secundum leges vivatur, quod facile consequentur, constitutis per singulas Civitates, & Oppida domesticis Judicibus. Sicut Josaphat Rex Juda laudatur ex bonis operibus 2. Paralip. cap. 19. & quod constituit Judices Terræ in cunctis Civitatibus Juda munitis, per singula loca, & in Hierusalem constituit Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, ut judicium, & causam Domini judicarent habitatoribus ejus. Et ne confusio esset in concursu jurisdictionum, distinguit singulis Judicibus causas proprias, de quibus cognoscerent. Sic & Jurisperiti per Regum, Impe-

ratorumque Constitutiones responderunt, territoria singulis Judicibus commissa, nec extra jus dicere possint, *l. fin. ff. de jurisd. omni. Jud. l. pupillus, §. territorium, ff. de verb. signif. & Dionysius Papa singulis presbyteris certos fines parochiarum, & terminos præscripsit in canon. Ecclesiæ 13. quæst. 1.* Effecerunt autem Principes, & Legislatores, ne alicubi esset penuria lites discutiendi, & pluribus ideò modis quemlibet aliquod forum, seu iudicium sortiri voluerunt, vel ratione domicilii, vel ratione contractus, vel delicti, vel rei controversæ, ne iniustitia, aut calumniæ, aut impunitatis daretur occasio, & omnibus paratissimis, & oblatiis remediis quies societatis humanæ, & Reipublicæ retineretur, præsertim pauperum hominum, qui minutis etiam expensis exhauriuntur superbia, & avaritia eorum, qui Curias Episcopales præiungunt. Unde cum Episcopus de jure habeat pro loco procedendi, & tribunali totam diœcesim *cap. cum Episcopus, de offic. Ordin. in 6.* debet pro commoditate sui populi deputare Parochos, vel Vicarios foraneos quoad statum liberum probandum eorum, qui matrimonia contrahere voluerint, per *textum in l. Si locus, ff. de judic. & in l. cum post sententiam, C. de appel. cum ibi & contrahentes ipsi, ac testes sint magis cogniti, quam in Curia Episcopali ultra duas dietas distante*. Quo casu Episcopus non potest trahere, ne suos quidem Capitulares ad Curiam suam, sed debere illis deputare Judicem ex tutiori tenet Abb. *in cap. Sanè in fin. de for. comp.* Anchar. Felin. & alii, quos adduxit Rota in Calciateni jurisdictionis coram Remboldo.

At verò contrariam partem de jure videbitur amplectendam. Nam Episcopus potest exercere jurisdictionem suam in quacumque parte suæ diœcesis per *text. in cap. Cum Episcopus, de offic. Ord. in 6. Gloss. in cap. fin. v. diœcesim, de cons. eod. l. cum aliis per Gonzat. ad Reg. 8. §. 2. proœm. num. 35.* Ac proinde non tenetur deputare in diversis locis suos Officiales; præsertim quando agitur de causa gravi, & ardua, in quo casu etiam de stylo Rotæ non datur remissoria, sed testes debent accedere ad Curiam, ut testatur eadem Rot. in Tullensi nullitatis matrimonii 8. Martii 1647. coram Ghislerio. Hic autem agitur de re gravi, quoniam agitur de evitandis polygamiis, ac impedimentis matrimoniorum, ex quibus fidei Catholicæ, & Reipublicæ christianæ gravissima damna inferuntur. Et hanc partem absolute sequuta est S. Congregatio S. Officii, quæ semper denegavit facultatem committendi examen testium examinandum in causis matrimonialibus Vicariis foraneis, & injunxit, quod observetur ab Ordinariis instructio pro iisdem testibus examinandis, ut videre est in decretis ejusdem S. Congregationis. Cum enim experientia demonstraverit difficultatem, quæ reperitur in inveniendis peritis Parochis, vel Vicariis foraneis, præsertim Villarum, & Castellorum, ac detexerit tot polygamas, atque impedimenta, tutius judicavit ejusmodi examen non nisi ab ipsis locorum Ordinariis, vel eorum Vicariis generalibus, vel alio idoneo Deputato faciendum esse.

Non obstat, quod testes evocandi non sunt per longum iter per *d. l. 3. ff. de testib. nam id intelligitur, si temerè, & absque necessitate evocarentur, ut in d. l. §. testes in fine habetur*.

Minus obstat, quod Episcopus debet jus dicere sine incommodo partium more majorum per *text. in l. pen. ff. de iust. & jur. & in l. si locus, ff. de judic.* Quia id quoque intelligi debet, ut non judicet extra territorium suum, ut per Butrig. Bald. & alios *in d. l. si locus, & melius Host. in sum. tit. de feud. §. apud quem num. 13.*

Neque obstat amplitudo diœcesis, ut idcirco non possit Episcopus cogere suos subditos ad suam Curiam accedendum è loco longinquo, sed debet vel ipse accedere, vel alium delegare per Anchar. *in cap. Nonnulli n. 5. de rescript. & in cap. Cum te in princ. de offic. deleg. Butr. in cap. Sanè in fin. de foro comp. & ibi Joan. Andr. num. 5. & alios*. Quia dicta conclusio communiter reprobat a Doctoribus, ut per Abb. *in d. cap. Sanè numer. 3. Rot. decis. 297. num. 8. part. 2. div.* Et restringitur, ut procedat tantummodò, quando locus valde distat, & causa est modica, Barbat. *in d. cap. Nonnulli num. 6. & Felin. de rescript. Rot. d. decis. num. 8.* Atque etiam de æquitate tantum, ut per Imol. *in d. cap. Sanè, & Additionator ad Abb. in cap. dilectus 2. lit. ff. de rescript.*

Denique non obstat incommoditas, & sumptus contrahentium. Quia cum dicta instructio provideat communi bono Reipublicæ, & remedium adhibeat incommodis Religionis Catholicæ, non est censenda præjudicialis tertio. Quia quod dirigitur in bonum commune, non censetur alicui præjudicare, etiamsi aliquid juris ipsi detrahatur, quia communis utilitas privatæ utilitati præ-

ferenda est, 1. *fin. g. communia, de legat. & l. utilitas C. de privil. l. 12. & l. agitione, g. labeo ff. pro socio, & can. Scias 17. quest. 2. ibi: Plurimorum utilitas unius utilitati, vel voluntati preferenda est.* De quo Doctores communiter. Quod adeo verum est, ut publica utilitas sit ratio sufficiens auferendi jus suum privatis hominibus, ut notant Doctores in *cap. Quæ Ecclesiarum, de const. ubi Felin. num. 27. & Dec. num. 20.* Cujus rei ea ratio est, quod in publica utilitate omnes communicant, & ideo continet majus bonum, cum contineat illud bonum, quod omnes tangit.

Et hæc quidem de jure, & juxta mentem S. Congregationis S. Officii. Sed quid de æquitate? Et expedire æquissimum puto, cum his tamen limitationibus. Primo, quod non deputentur, nisi Vicarii Foranei, dummodò sint idonei, alioquin alii Officiales, nec nisi in Oppidis, sive Terris numerosis commodioribus, non autem Curati Villarum, qui, ut plurimum, sunt imperitissimi. Secundo, quod non recipiant examen, nisi pro matrimoniis diocesano- rum, non autem vagorum, neque exterorum. Tertiò, quod examen hujusmodi pro iis, qui vel Romæ, vel alibi commorantur, transmittant ad Curiam Episcopalem, ut fiat attestatio sigillo, & subscriptione Episcopali munita, pro faciliiori postea recognitione ejusdem sigilli, & subscriptionis in casu, quo extrà diocesim producat.

CONSULTATIO LXXX.

1. *Armenis, quibus est Indultum celebrare Officia divina ritu Armeno, licet commorentur in Oppido latino, an sit permittendum, ut etiam celebrent Pascha, & alia festa mobilia juxta ritum Armenum, hoc est secundum antiquam calculationem servari solitam ante correctionem Calendarii?*

Episcopus ad sedandum tumultum permittit Armenis, ut Dominica in Albis, in qua cadebat Pascha juxta ritum antiquum celebrarent Missam solemnem de Resurrectione publicè, reliqua verò signa lætitiæ privatim.

2. *An Sacerdos Armenus in Diocesi latina possit in Missa dicere orationem pro Patriarcha Armeno, licet dictus Patriarcha sit Schismaticus?*

3. *An Armeni degentes in Diocesi latina possint jejunare juxta ritum Armenum.*

4. *An Armeni Catholici, reversi in patriam, non valentes habere Sacerdotes Catholicos, & abstinere a communione absque scandalo, possint confiteri Sacerdotibus Armenis Schismaticis, qui non sint nominatim excommunicati?*

AD 1. Licet aliquando tolerandi sint ritus aliquarum nationum, etiam si ab Ecclesia Romana dissentiant, dummodò in aliis catholicè sapiant, ut docent Patres, quos alibi adduximus, ut proinde S. Congregatio Inquisitionis 23. Septembris 1595. censuerit, Kalendarium Gregorianum, ubi non est usu receptum, possunt Religiosi Ordinis Minorum observantiæ recitare officium juxta formam Calendarii antiqui, & 24. Januarii 1602. ac 26. Septembris 1619. censuit, quod Kalendarium veteri utantur de licentia Sanctissimi latini diocesis Tini, & Miconis ad evitandam confusionem cum iis, qui sunt ritus græci. Item cum Christianis partium Hungariæ in Episcopatu Quinque Ecclesiarum, subditis Turcæ conivetur, ut veteri Kalendario utantur, ut sub 18. Julii 1613. & 14. Decembris 1616. ac dictum, quod Kalendarium Gregorianum debeat etiam servari Constantinopoli, si potest, si minus utantur antiquo, ut 27. Septembris 1607. & 14. Januarii 1610. & alibi Kalendarium vetus fuerit permittum per modum conniventiae mulieribus latinis degentibus Constantinopoli, & nuptis Græcis, sicut etiam paucis aliis degentibus in quadam Civitate, ubi reliqui Christiani sunt Græci, ut se conforment cum aliis in celebratione festorum, ut 20. Julii 1616.

2. Nihilominus in hoc casu permitti non potest, neque sine scandalo dissimulari, quod Armeni, sive alii Orientales in locis latinis utantur Kalendario veteri, quia necesse est eos in celebratione Paschatis plurimum a Catholica Ecclesia discrepare, nisi novi Calendarii ratio suscipiatur. Quam ob causam Græci insulæ Melitæ coacti fuerunt ad observantiam Calendarii Gregoriani, ac scriptum Inquisitioni, ut quoad abusus Græcorum prædictorum relinquat cognitionem Ordinario, nec contra ipsos pro iis procedat, sed tantum si aliquid contra fidem faciant, ut 25. Augusti 1595.

Ad 2. Negative. Quia Schismatici sunt excommunicati excommunicatione majori *cap. 1. & 2. de hæret. &*

ipforum excommunicatio quotannis innovatur in Bulla Cœnæ can. 1. & 2. & proinde urget prohibitio de non orando publicè pro Schismaticis, cum neque per charitatem, neque per fidem, quæ est radicale vinculum, conjunguntur in corpore mystico Ecclesiæ, sed sunt membra omnino separata, & ideo non possunt cum cæteris communicare in influxibus capitis, nec participare in thesauro Ecclesiæ, ac ejus sacrificiis, cum non pertineant ad communionem Sanctorum. Et ideo S. Congregatio Inquisitionis sub 19. Decembris 1613. censuit, Græcos non esse permittendos orare pro Archiepiscopo schismatico eorundem ordinatore, sed debent orare pro Summo Pontifice, & eorum legitimo Episcopo. Pro schismaticis autem tantum est orandum, ut convertantur.

Ad 3. Posse, dummodò etiam observent jejunia Latinorum. Non enim illis inter Latinos habitantibus permitti debet usus carniū diebus, quibus Latinis vetatur, & ita pro Græcis degentibus inter Latinos scriptum fuit Inquisitioni Melitæ 25. Augusti 1595. Tenetur quippe unusquisque se conformare consuetudini Ecclesiæ, in qua actu exilit, *cap. illa, d. 12. ubi in specie de jejunii, estque D. Augustini ex consultatione D. Ambrosii dicentis: cum Romam venio, jejunio Sabbato, cum Mediolani sum, non jejunio. Sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.*

Ad 4. Affirmativè videtur respondendum ex Constitutione edita a Martino V. in Concilio Constantiensi, & in Lateranensi recepta, ut fatentur Authores mox citandi, & quos alibi adduxi. Ex qua colligitur apertè, non esse vitandos omnes excommunicatos, sed tantum illos, qui sunt nominatim excommunicati, vel manifesti Clerici percussores. Ita tenent doctissimi viri, Navar. variis in locis, signatè *conf. 15. de hæret.* ubi affirmat per dictam Constitutionem limitari omnia jura antiqua tam decreti, quam decretalium texti, & Clementinarum, & omnium Extravagantium, & ita observari in praxi in Curia Romana apud Prætorium Rotæ, ubi etiam retractavit sententiam, quam prius in *Manual. cap. 27. num. 34. & 35. tenuit.* Idemque tradit Sot. in 4. d. 22. quest. 1. art. 1. Cajet. in sum. v. *Absolutionis impedimenta, & v. Excommunicatio major.* Victor. in sum. de Sacram. tr. de excommunic. Tolet. pariter in sum. l. 1. cap. 65. Suar. in 3. part. quest. 104. disp. 44. sect. 3. Valent. ad eundem locum, D. Thom. disp. 3. quest. 5. punct. 3. Azor. tom. 1. instit. mor. l. 8. cap. 11. qui pro hac sententia quamplurimos adducit Authores alios, & dicunt in usu, & praxi esse receptam.

Ac proinde licet ab iis Sacramenta recipere, Angel. 6. v. *Irregularitas num. 30. Sylv. cod. v. quest. 7. Sot. etiam in 4. d. 25. quest. 1. art. 1. concl. 3. Valent. loc. allegat. Suar. ubi supra, & de censur. disp. 31. num. 64. & disp. 9. sect. 4. numer. 9. & seq. Majol. l. 4. cap. 22. Navar. d. conf. 15. de hæret. Tolet. in summ. cap. 13. ac alii, qui omnes unum judicium ferunt de Sacerdote hæretico, si- ve schismatico nominatim non excommunicato, ac de aliis iniquis ministris Catholicis; in casibus inquam illis, in quibus licet sine peccato mortali Sacramentum ab hujusmodi improbis ministris accipere. Hi autem casus sunt, quos ex doctrina magis recepta recenset Cajetan. in 3. part. quest. 104. art. 6. nempe, si minister sit per se paratus, & habeat aliqui potestatem, Secundus, si est proprius Pastor, Tertius, si accipiens Sacramentum sit constitutus in necessitate. Hanc autem necessitatem Sotus disp. 1. quest. 5. art. 6. non existimat sufficientem ad adimplendum præceptum Ecclesiæ, sed requirit extremam, scilicet, ut sit qui in periculo mortis, licet Suarez existimet sufficere necessitatem adimplendi præceptum audiendi Missam, aut communicandi, aut utilitatem non differendi usum Sacramenti confessionis, vel communionis. Immo etiam affirmat in his casibus licere accipere Sacramenta a quolibet Sacerdote, etiam non parato. Omnes tamen fatentur, requiri sequentes conditiones. Prima, ne ulla indè oriatur Catholicorum offensio. Secunda, ut in Sacramentis ministrandis, & recipiendis legitima Ecclesiæ forma servetur, ut ministri verè sint Sacerdotes, verè Episcopi. Tertia, ne ulla sit communicatio ritus, cœremoniæ schismaticæ, vel hæreticæ pravitatis. Quarta, ne ullum immineat Sacramenta percipienti periculum erroris in fide.*

At verò negativè resolvendum est. Et contraria sententia aliquibus dubia, aliquibus verò minùs probabilis videtur, ex quorum numero est Cardinalis Bellarm. lib. 2. de Rom. Pontif. cap. 30. Azor. & alii. Quia, ut ipsi affirmant, schisma, & hæresis ex natura sua ante ullam excommunicationem præscindit, ac dividit schismaticos, & hæreticos ab Ecclesia, privans eos omni jurisdic-
tione.

ne. Unde non tam quia excommunicati, quam quod schismatici, & hæretici omni jurisdictione carent, ut optimè docuit D. Thom. 3. part. quest. 82. art. 7. ad 2. & ita conferre nequeant Sacramenta. Unde, tametsi schismatici in quantum excommunicati non nominatim, non sint vitandi, in quantum tamen schismatici sunt separati a communicatione per jus canonicum, & privati jurisdictione, ut constat ex cap. 1. & 2. de schism. & cap. ordinati nationes 9. quest. 1. can. audivimus 24. eod. & can. ord. didicimus ibid. his verbis: didicimus omnes omnino hæreticos, & schismaticos nihil habere potestatis, & juris.

- 3 Et confirmatur, quia apertè Clemens Papa VIII. in Bulla de communicatione Latinorum cum Græcis 31. Augusti 1593. hanc docet sententiam. *Ordinati, inquit, ab Episcopis schismaticis, alias ritè ordinatis, servata debita forma, recipiunt quidem ordinem, sed non executionem, & insuper prohibentur in prædictis Ordinibus ministrare sine dispensatione Sedis Apostolicæ.* Nec erit sufficiens solutio si quis dicat, loqui hic de ordinato, qui non sit subditus Episcopo. Nam illa verba, *alias ritè ordinatis*, hoc etiam includunt. Quod comprobatur, quia in eadem Bulla de Sacramento Pœnitentiæ dicitur, in casu necessitatis presbyteros græcos catholicos posse Latinos absolvere. Ubi per particulam illam *Catholicos* videntur schismatici excludi etiam in casu necessitatis, quia eo ipso, quod schismatici sunt carent jurisdictione.

CONSULTATIO LXXXI.

An Matrimonia Græcorum, si contrahantur post susceptos Sacros Ordines, siue prima sint, siue secunda, sint valida?

- 1 **P**ersistendum puto in sententia illa, quæ vult, ejusmodi matrimonia esse irrita. Ratio hujus rei pendet ex juris dispositione. Nunquam enim fuit permisum in Ecclesia, ordinatos in Sacris transire ad matrimonium, ne græca quidem in Ecclesia, ut proinde apud Græcos conjugium contractum post receptum aliquem Ordinem Sacrum sit irritum, & inane jure Ecclesiastico, sicut est apud Latinos. Ita docent Palud. in 4. dist. 3. quest. 1. art. 1. concl. 4. Sylvest. olim S. Palatii Apostolici Magister, & in practiciis questionibus vir sanè peritissimus, v. Matrimonium 8. quest. 12. vers. sexto esse irritum, Azor. instit. moral. tom. 1. cap. 12. quest. 5. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 28. numer. 4. Filiuc. part. 2. tr. 10. cap. 4. num. 121. Archid. Gemin. & Turrecrem. in cap. Diaconi, d. 28. & inter Græcos Caryophilus apud Arcud. de concord. l. 7. cap. 40. Itaut cum Erasmus scripsisset, hodiernis temporibus Sacerdotes, & Episcopos post susceptos Ordines uxores ducere posse, sicuti cum Venetiis commoraretur id a Græcis accepisse, qui ibi degebant, fassus fuit, eam sententiam uti temerariam, censuit Parisiensis Academia, ut legitur apud Azor. loc. citat. quest. 3. Et inter errores Nestorianorum nationis apud Thomam a Jesu de procur. salut. omn. gent. lib. 2. cap. 2. fol. mihi 354. hic quoque recensetur, nimirum, quod Sacerdotes mortua prima uxore secundas, & ultiores faciunt nuptias.

- 2 Id probant ex cap. Si quis eorum d. 32. cap. Nicena d. 31. ex cap. Cum in præterito d. 84. & ex cap. 17. Apostolorum. Sed certè hi Canones solum prohibent, ne Clerici post Sacros Ordines nuptias contrahant: expresse autem non statuunt matrimonium contractum a Clerico post Sacrum Ordinem irritum esse. Quidquid sit, prædictos Canones usus, & consuetudo, etiam apud Græcos servata, sic interpretatur, nempe Clericos post Sacros Ordines a contrahendis nuptiis prohiberi, quod si contraxerint, esse eos ab uxoribus, quas duxerint, penitus separandos. Matrimonium igitur post Sacros Ordines initum etiam apud Græcos non valet Ecclesiastica Constitutione, ut ait Gloss. in cap. Si cuiquam ad fin. d. 28. & Rosel. v. impedimentum 11. ubi citat Director. & Gloss. in d. Can. Diaconi d. 28. cujus hæc sunt verba: *Ad intelligentiam horum capitulorum notabis, quod in Orientali Ecclesia, & Occidentali licet contrahatur in minoribus Ordinibus, ut 23. dist. cap. Si quis eorum, & cap. leflores, & cap. placuit: sed constituti in superiori ordine, nec apud nos, nec apud Græcos possunt contrahere, nec poterant tempore Apostolorum, & si contrahant non est matrimonium, & hoc patet ex sexta Synodo, quæ in Oriente fuit celebrata, & regulam statuit, ut 32. d. c. Si quis eorum, 31. d. c. Nicena, & 84. d. c. cum in præterito. In hoc autem est differentia inter eos, & nos; Ipsi enim siue conjugati, siue non, promoventur ad Sacros Ordines, non promissa continentia, ut 31. d. c. quoniam; sed occidentales*

nunquam promoventur, nisi continentia promissa, ut supra eod. c. nullum, & c. assumi d. 28. A tempore autem Syriacii, & Innocentii non licuit Occidentilibus ad Diaconatum, vel supra promoveri, nisi promissa continentia, ut 82. d. c. proposuisti, & c. plurimos, sed Subdiaconis usque ad tempus Gregorii licuit, ut 31. d. c. ante triennium. Orientales ergo licite utuntur matrimonio contracto ante Sacros Ordines, postea in Sacris Ordinibus contrahere non licet, ut 31. d. c. quoniam, & c. aliter & extr. de Cler. conjug. c. cum olim: sed post receptum Sacrum Ordinem non possunt contrahere, ut ibi dicitur. Hactenus Glossa. Unde, licet in his canonibus id non exprimitur, tamen videtur servatum a tempore Apostolorum, quod indicat Christi ordinationem ex regula D. Augustini lib. 4. de baptis. c. 24. Siquidem ea solum est differentia inter Græcos, & Latinos in Sacris Ordinibus constitutos, quod illi possint post conjugium ad Sacros Ordines ascendere, & uti matrimonio antea contracto, quod Latinis est interdictum, ut constat ex c. olim de, Cler. conjug. & c. De Syracusanæ 28. d. Ergo non possunt post Ordines Sacros matrimonium inire.

Neque refragatur Arcudius, & ex eo Pontius de matrim. lib. 7. cap. 27. numer. 2. dicens in nullo canone expressum esse, quod ejusmodi conjugia sint irrita. Tum quia scopus, quem habuit Arcudius scribendi librum de concordia Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ in septem Sacramentorum administratione, declaratur in præmio totius operis, qui est adremovendas, quantum fieri possit, novas occasiones schismaticis; proinde non est restringendus ad hoc tantum, ut instruantur Græci, quos certè si solos instruere voluisset, non latine, sed græcè scripsisset. Tum quia id pugnat cum antiquissima Ecclesiæ Orientalis consuetudine, atque usu. Tum etiam quia licet per verba legis simpliciter prohibentis non irritetur contractus, quamvis sit absoluta, & ex causa perpetua, & directè feratur in personam; attamen secus est, quando ex effectibus, vel ex usu, & traditione sic interpretante legem, ut in hoc casu irritatio colligatur. Quod constat exemplo de impedimento consanguinitatis. Nam in c. Tua nos, de consang. & affin. apertè supponitur, matrimonium habens tale impedimentum esse dirimendum, & in c. Contradicimus 35. quest. 3. cum similibus dicitur, sic contrahentes esse separandos; quod est signum nullitatis. At nihilominus reperiri canones, qui id exprimunt, inferius ostenditur.

Minus refragantur, quæ tradit Verricel. de Apost. miss. 4. titulo quarto question. 98. dubio decimo tertio §. 29. numer. 166. cum binis sequ. Non primum de privilegio dispensationis. Tum quia id non constat. Tum quia id arguit nullitatem matrimoniorum. Ad quidem dispensatio, nisi matrimonium esset irritum? Unde non mirum, si idem Author tit. 17. quest. 300. id revocatum esse tandem fassus sit. Neque in Constit. Innocentii IV. §. 7. id concessum legitur. Porro in illo opere multa coacervata esse, quæ minimè sunt authentica, viri docti adnotarunt. Neque secundum ex Pontio loc. citat. Nam fuisse quoque irrita hæc matrimonia ante Innocentium Secundum constat ex c. Ut lex 27. quest. 1. ubi sic statuitur; *Ut lex continentie, & Deo placens munditia in Ecclesiasticis personis, & sacris ordinibus dilatetur, statuimus quatenus Episcopi, & presbyteri, diaconi, subdiaconi, &c. qui sanctum transgredientes propositum uxores sibi copulare præsumpserint, separentur.* Hujusmodi namque copulationem, quam contra Ecclesiasticam regulam constat esse contractum, matrimonium non esse censemus. Duas enim hic Canon habet partes. In prima præcipit, ut tales uxores sibi copulantes omnino separentur. Quod sanè fuisset nimis grave, & improporionatum, si talia matrimonia valida essent. Deinde in alia parte jam expresse declarat, matrimonia illa fuisse irrita. Ubi observandum est, hoc secundum non statuere, nec decernere, nec definire, sicut dixerat in prima parte canonis, sed censemus, quasi declarando talem esse regulam Ecclesiasticam, jam ante ipsum Innocentium, circa hoc statutam ut matrimonium contra illam nullum censendum fuerit. Igitur constare videtur, hoc jus fuisse antiquius Innocentio, cui juri conforme est aliud Callisti Secundi in c. presbyteris d. 27. ubi simili modo loquens, profert hæc verba: *matrimonia a presbyteris, diaconis, subdiaconis, & monachis disjungi, & ejusmodi personas ad pœnitentiam redigi debere juxta Sacrorum Canonum definitiones judicamus.* Præcipit itaque ejusmodi matrimonia disjungi, ubi etiam Glossa notat, disjungi quoad carnis copulam; quia quod non est, non potest dissolvi, patetque id amplius ex Urbano pariter Secundo, qui vivebat longè ante Innocentium. Nam dictus canon presbyteris inventus est in Codice Bibliothecæ Vaticanæ in fragmento cujusdam Concilii ab Urbano habiti c. 2. in quo

quo Urbanus declarat, non se hoc primum constituisse, sed juxta antiquos Canones id judicare. Erat ergo hæc antiquior institutio, ac jus antiquius Innocentio.

5 Pariter non obstat, quod adjicit Verricellus, scilicet Ecclesiam Orientalem non accepisse post suum schisma leges Ecclesiæ Occidentalis. Primo, quia probatum est hanc legem irritantem ejusmodi conjugia esse antiquiorem Innocentio, & schismate; ac penè dixerim Apostolicam. Secundo, quia, ut alibi dixi, Ecclesia græca vigore unionis obligatur recipere leges Apostolicas etiam in his, quæ spectant ad jus humanum, ut constat ex professione fidei Græcorum jussu Gregorii XIII. edita apud eundem Thomam a Jesu lib. 6. pag. 319. ubi inter cætera & hoc habetur: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sanctæ cæremonie generalis Synodi Tridentinæ Sacrosanctæ Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, etiam ultra contenta in supradicto fidei symbolo profitenda, ac recipienda proposuit, atque præscripsit, ac sequitur, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes, & Constitutiones firmissimè admitto, & amplector.* Ex Concilio autem Tridentino sess. 24. canon. 9. ejusmodi matrimonia esse irrita definitur. Quare satis esset respondere, quod obstat S. Concilium Tridentinum, quod Græci recipere tenentur.

6 Denique non refragatur cap. aliter, d. 31. ubi habetur, in Orientali Ecclesia Clericos solere matrimonio copulari; quem canonem sequuntur Cajetanus, Sotus, & quidam alii. Nam per matrimonium copulari intelligitur, uti jam matrimonio contracto, ut notant Covar. 4. decret. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1. Azor. loc. cit. quest. 3. Bellarm. de Cler. cap. 21. ac prosequitur Sanch. ubi supra num. 7. per Glossam communiter ibi receptam. Ea enim carnis copula appellatur matrimonii conjunctio in cap. quoniam, & in cap. nosse, ead. d. & in cap. Agathosa, & in cap. priusquam 27. quest. 2.

7 Quod autem ex canonibus sextæ Synodi, quam Trullanam appellant, pro opposita sententia stabilienda fortè adducitur, nullius est ponderis. Quia non sunt authentici, neque Ecclesiasticam habent auctoritatem, neque editi sunt a Concilio, sed post illud dissolutum a quibusdam Episcopis, nullusque Romanus Pontifex eos approbavit, immò apertè improbavit Sergius illius temporis Pontifex summus, ut scribunt Beda, Paulus Diaconus, Anastasius, Theophanes, & Umberto apud Simanch. de Cathol. instit. tit. 40. num. 38. Canus, Sotus, Torrens, Bagnes, Valentia, Surius tom. 3. Concil. in 6. Synodo, admonens quosdam ex his Canonibus esse ab hæreticis corruptos, & falsò tribui sextæ Synodo, & omnium instar Bellarm. l. 1. de Concil. cap. 7. & de Pontif. cap. 18. ac de Cler. d. cap. 21. col. 3. vers. ad 3.

8 Ex iis igitur, quæ recitavimus, in omni ferè Oriente id factitatum esse constat. Ubi, quod continentia ista non sit tam accuratè servata, contra primæ Ecclesiæ consuetudinem, & contra Canones id factum, Epiphanius unus ex illustribus Græcorum Patribus in hunc modum ostendit lib. 2. tom. 1. hæres. 59. *Revera, inquit, non suscipit Sancta Dei prædicatio post Christi adventum eos, qui a nuptiis, mortua ipsorum uxore, secundis nuptiis conjuncti sunt propter excellentem Sacerdotii honorem, ac dignitatem; hæc certò Sancta Dei Ecclesia cum sinceritate observat. Sed & adhuc viventem, & liberos gignentem, unius uxoris virum non suscipit; sed eum, qui se ab una continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiamonem, maxime ubi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere, & Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiamonos. At hoc non est juxta canonem, sed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit, & propter multitudinem, cum non inveniretur ministerium. Nam quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene disposita videns, statuit apparere, ut cultus divini indistracti perscrerentur, & spirituales necessitates cum omni benevola conscientia peragerentur. Hæc, & alia in hunc sensum Epiphanius, qui & videretur l. 3. in compend. doct. fid. Gath. Jano Cornaro interprete. A quo non dissentiant Africani Patres, qui tradunt & Apostolos docuisse, & antiquitatem id servasse.*

9 Quod igitur ad Subdiaconos attinet ex D. Gregorii epistolis non patet, quod præter Romanam Ecclesiam, & alias quasdam reliquæ Ecclesiæ etiam occidentales usum uxorum Subdiaconis permitterent. D. Gregorius enim lib. 3. epist. 34. testatur distaxat in Sicilia hanc consuetudinem viguisse. Cum verò eam consuetudinem in aliis Ecclesiis fuisse non meminerit, potius ex Gregorio constat, omnes alias Ecclesias cum Romana uxorum usum Subdiaconis interdixisse. Eam verò consuetudinem Pelagius Gregorii Decessor decreto in Siciliam

missio abstulerat, quo Subdiaconis uxoris indicebatur, ut unam ex duobus eligerent, videlicet aut a suis uxoribus abstinerent, aut certè nulla ratione ministrare præfumerent.

Cur autem Gregorius post triennium Pelagii decretum renovaverit, ea causa fuit, quod æquum minimè videretur, ut qui legitimas conjuges adepti fuerant, antequam ad Subdiaconatum accederent, nec in Ordinis susceptione continentiam ab uxore promiserant, ad eam ullo jure compellerentur, quam Gregorius ipse his verbis explicat, quæ habentur in dist. cap. Ante triennium d. 31. *Ante triennium Subdiaconi omnium Ecclesiarum Siciliae prohibiti fuerant, ut more Romanæ Ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur, quod mihi durum, atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentie non invenit, neque castitatem ante promisit compellatur a sua uxore separari, atque per hoc, quod absit deterius cadat.* Sed quamvis Gregorius hoc Pelagii decretum sustulerit, non tamen Subdiaconis usum conjugum permisit: sed quid in futurum observandum esset, posterioribus verbis lancivit ita subdens: *Unde videtur mihi, ut a præsentie die Episcopis omnibus dicatur, ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se viduum castè promiserit.* Cujus rei rationem reddit in fine ejusdem canonis his verbis: *quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas susceptus ministerium fuerit approbata.*

Ex his planè constat, in sola Sicilia ante hæc Gregorii, & Pelagii decreta Subdiaconos conjugatos suis uxoribus licitè frui potuisse.

Neque obstat testimonium Gratiani d. 31. ita asserentis. *Nondum erat institutum, ut Sacerdotes (in Subdiaconis, ut interpretatur Gregoriana annotatio) continentiam servarent.* Id enim, ut ibidem eadem Glossa Gregoriana explicat, de Subdiaconis Siciliae loquitur, de quibus statim Gregorianum decretum profert. Minus obstat Concilium Carthag. 2. cum cap. 2. ita statuit, ut habetur cap. Episcopus dist. 31. *Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos ita placuit, ut decet Sacros Antistites, ac Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentem esse in omnibus.* Nam, ut notat Glossa, per illa verba, *vel qui Sacramentis divinis inserviunt*, Subdiaconi indicantur, qui divinis Sacramentis ministrant, can. cum in præterito d. 84. ubi clarius idem Concilium non modò Episcopos, Presbyteros, ac Diaconos ad castitatem colendam præcepto compellit, sed etiam Subdiaconos his verbis: *Ab omnibus Episcopis dictum est, omnibus placet, ut Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel qui Sacramenta contrahant, pudicitia custodes etiam ab uxoribus abstineant.* Quapropter minimè credendum est Concilium Carthag. 5. relatum d. 32. in cap. placuit, & d. 84. in cap. Cum de quorundam, a priori dilerepare, quamvis de Subdiaconis nullam mentionem faciat. Atque inde cum Zacharias Papa in cap. 11. responsionum ad Pipinum, quod ad Clericorum continentiam spectat, Carthaginensis Concilii decreta servanda statuit, Subdiaconorum continentiam, quæ ex Concilio Carthag. ipsis indicta est, procul dubio approbat. Idem sentit & Siricius epist. 1. cap. 7. & præclarissimè ante Gregorium duobus integris sæculis Concilium Eliberitanum cap. 32. statutumque habemus a Leone I. epist. 82. ad Anastasium cap. 3. & 4. & habetur d. 32. can. omnium, ibi; *Ad exhibendam perfectè continentie puritatem, ne Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, ut & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares.* Idem confirmatur ex Concilio Toletano 3. cap. 1. & 3. dist. 28. can. de iis d. 31. cap. lex continentie d. 32. can. Eos, qui ex Urbano II. & d. 27. can. presbyteris, ex Calisto II. ex Concilio Aurelianensi 3. c. 2. Gerundensi c. 6. Hæc autem omnia Concilia, & Patres Gregorium præcesserant, qui vivebat anno 6. atque adeò ante schisma Græcorum, quod contigit anno salutis 858. Quibus addere lubet Justinianum, qui juxta Sacrorum Conciliorum decreta idem quoque, Subdiaconis observandum præcipit lib. 1. c. tit. 3. de Episcop. & Cler. num. 45. in Nomocan. tit. 9. cap. 29. Authent. col. 1. Quom. oport. Episcop. tit. 6. c. 1. novel. 120. de Episc. & Cler. c. 14. cujus inferius dabo.

Quamobrem nihil aut prioribus Pontificum, & Conciliorum decretis, aut antiquissimo usui in tota Ecclesia recepto officere potuit, quod Alexander III. in Concilio Later. part. 18. c. 4. 12. & 14. tolerandum censuit, quosdam Subdiaconos matrimonium contraxisse. Id enim tunc ad majora scandala evitanda exgras quosdam tantummodò tolerari jussit, quorum incontinentia ex continentie lege potius in pejora ruere, quam a malis refranari potuisset. Non tamen Scriptori Adversario ita colligendum fuit, tollerasse in Ecclesiam nova lege non solum apud Græcos, sed etiam apud Latinos ulque

ad tempora Alexandri III. quod Sacerdotes matrimonium contrahant. Quod aperte cum antiquissimis canonibus pugnat, ut prospectum ex Concilio Carthag. ex Concilio Tolet. 2. ex Leonis epistola, & ex Gregorii decreto, quod non soli Romanæ Ecclesiæ, aut Provinciæ, sed etiam Siciliæ, ac vicinarum Provinciarum, in quibus ritu græco antiquitus vivebatur, ut idem Scriptor asserit ex laudatis a se Authoribus, necnon universali Ecclesiæ præscriptum fuit. Neque Alexander de Sacerdotibus ibi loquitur, ut perperam idem Scriptor ait, sed de Subdiaconis tantum. Præterea quæ hæc consequentia est? Toleratum est, non permissum quibusdam subdiaconis nuptias contrahere. Ergo Subdiaconi omnes, vel Sacerdotes post susceptum Subdiaconatum, vel Sacerdotium matrimonia jungere consueverunt. Illud enim perinde est ac si diceret, quidam Episcopi schismatici, ac hæretici fuere. Igitur omnes Episcopi schismatici, ac hæretici esse soliti fuerunt.

14 Ex quo id quoque falsum evincimus, quod idem asserit cœlibatum Subdiaconis nulla esse lege Ecclesiastica præceptum extra Romanam Ecclesiam, aut Provinciam, cum oppositum omnino probatum fuit. Pontificum enim decreta, nisi aliter in eis significetur, universalem Ecclesiam alligant.

15 Veniamus ad Diaconatum. Diaconus ex Ancyranæ Synodo, quæ fuit Orientalis, c. 10. alias 9. olim uxoratos fuisse, & suis uxoribus uti potuisse, aliqui dicunt, dummodò in sua ipsorum ordinatione se continere nolle protestati fuissent. Canon hic ita legitur d. 28. c. Diaconi: Diaconi quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere, hi si postea ad nuptias venerint, maneat in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dederit. Quicumque sancti tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debebunt. At hi magnopere ab hujus Concilii sensu aberrant. Nam in primis Martinus Bracarensis in sua collect. c. 39. alio modo canonem hunc legit, nimirum ut habetur d. 27. canon. Diaconus: Diaconus qui eligitur si contestatus fuerit pro accipiendi matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desideraverit, alienus sit a ministerio, & vacet a Clero.

16 Quo fit, ut diversa illius Canonis lectio diversum quoque sensum ferat. Quod si priorem lectionem vel legitimum accipiamus, quo tamen sensu canon ille intelligendus sit, explicat Glossa ibidem, nimirum si aliqui in Diaconos ordinantur, & dicant se nolle, vel non posse continere, Episcopus nihilominus tales ordinat, si postea contraxerint, ab uxore separantur, sed in ministerio remaneant, quia videtur, quod Episcopus eis licentiam dederit. Si vero in ordinatione sua tacuerunt, quoniam videntur continentiam professi, si postea contraxerint, officio, & beneficio, privantur. Quæ explicatio quandoquidem cum reliquis Canonibus, ac præsertim cum Gregoriana Constitutione conspirat, idcirco universa, quæ pro Diaconorum conjugis ex hoc Canone Scriptor adversarius, atque alii deducunt, facile prosternit. Neque enim Canon hic Diaconis aut uxores ducere, aut ductis uxoribus uti permittit, ut ex ipsius verbis perspicuum est, sed potius illos ab uxoribus separat, ac separatim ministerium, ac officium relinquit, ex quo Eliberitanum Concilium, quod ipsum proxime sequutum est, decretum illud delumpsisse creditur, quo cunctos Sacros ordines ab uxorum contubernio expellit.

17 Neque placet, quod dicitur, Concilium Ancyranum Orientali Græcorum præsertim Ecclesiæ fuisse, quam postea Græcana Ecclesia a Latina in eo dissenferit; ut testatur Stephanus Papa in cap. fin. d. 31. quod in Orientali Ecclesia Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur. Id enim ipsis antiquissimis Ecclesiæ temporibus neque inter Græcos usitatum legitur, ut ex plerisque Conciliis apud Orientales celebratis, ac græcis Patribus non obscure constat, ac præsertim ex Concilio Neocæsariensi cap. 1. qui de non ducenda uxore post Sacros Ordines loquitur. Nicæno I. c. 3. Sexta Synodo c. 5. Epiphanius hæres. 59. Chrysostomo hom. 2. in Job. Joanne Cyprio vit. S. Epiph. c. 38. & aliis.

18 Tandem ad Presbyteros convolemus. Et hos quidem antiquis Ecclesiæ statutis ad continentiam in primis adigi invenitur, sublata ei facultate, ne possint in presbyteratu jam constituti uxores ducere. Ac presbyteri uxorem duxerint ex Concilio Neocæsariensi decreto c. 1. a presbyteratu deponendi sunt. Et quod præter Lucium Papam apud Gratianum d. 81. c. ministri, sive Clemen-

tem epist. 2. ut & apud Ivonem, alii quoque Pontifices, ac Concilia ante Syricium continentiam presbyteris indixerint, facile ostenditur. Nam in Concilio Nicæno I. quod Syricium præcessit, c. 3. ita decernitur: Omnibus modis interdixit S. Synodus neque Episcopo, neque presbytero, neque diacono neque ulli Clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater, aut soror, aut avia, aut amita, vel matertera sit, an non clarissime presbyteris uxoris contubernium prohibetur, cum præterquam matris, sororis, aviæ, amitæ, materteræ, omnis illis mulierum conversatio interdicitur? Concilium quoque Eliberitanum Syricium antecessit, quod tamen can. 33. ita statuit: Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis, postis in ministerio abstinere se a conjugibus suis, & non generare filios, quod quicumque fecerit ab honore Clericatus exterminetur. Ante Syricium Concilium Arelatense 2. ita caver: Assumi ad Sacerdotium aliquis non potest in vinculo conjugii constitutus, nisi fuerit permessa conversio. Conversionem autem appellat ipsum continentiam votum.

Idem habet can. 3. Quod Ambrosius quoque Syricio prior lib. 1. offic. c. 50. velut communi lege in Ecclesia statutum, ac observatum confirmatum confirmat. Id ipsum & Epiphanius velut inviolabile prædicat ante Syricium hæres. 59. his verbis: Hæc certe S. Dei Ecclesia cum sinceritate observat; sed & adhuc viventes, & liberos gignentem unius uxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab una continuit, aut in viduitate vixit Diaconum, & presbyterum, & Hypodiaconum, maxime ubi sancti Canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis adhuc liberos gignere, presbyteros, & diaconos, & Hypodiaconos. At hoc non est juxta Canonem, sed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit. Vides, quam luculenter Epiphanius inter Patres Græcos Sanctitatem, & doctrinam præcipuus, perpetuo Ecclesiæ Canone sanctum fuisse testatur, ut Presbyteri, ac alii Sacris Ordinibus initiati, non solum a novis nuptiis, verum & ab uxoribus, quas ante ordinationem duxerant, sese abstineant. Post Syricium Concilium Carthag. II. c. 2. & habetur d. 84. cum in præterito, ita decrevit: Cum in præterito Concilio de continentia, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres constrictione quadam castitatis per consecrationes annexi sunt, Episcopos, inquam, Presbyteros, Diaconos, ita placuit, ut conceder sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt continentes esse in omnibus. Unde nunquam ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia visum fuit, ut qui majoribus Ordinibus initiati essent, uxores post susceptum ordinem ducerent. Placuit, inquit, continentes esse in omnibus, non ut uxores tantummodò post Sacrum Ordinem non ducant, neque ut continentiam conjugalem servant, neque tandem, ut continentiam tunc solummodò servant, dum in ministerio versantur, sed in omnibus temporibus, ac vitæ curiculis, & omnibus modis continentes sint. Quod aperte colligitur ex Agathensi Concilio c. 9. ubi abolita, & perpetua continentia Presbyteris, & Diaconis conjugatis iudicata fuit, quæ deinde a Concilio Turonensi I. c. 1. & 2. & Turonensi II. c. 20. a Toletano II. c. 1. Aurelianensi III. c. 7. Toletano IV. c. 5. Antiodorensi c. 21. Aquisgranensi c. 6. Vuormatiensi c. 9. Melitano c. 3. necnon a Hieronymo adversus Jovin. lib. 1. & adversus Vigilantium sub init. his verbis: Quid facient Orientis Ecclesiæ? Quid Egypti, & Sedis Apostolicæ? Quæ aut Virgines, Clericos, aut continentes, aut si uxores habuerint, mariti esse desistant. A Leone Epist. 8. ad Anastasium, & ad Rusticum Narbon. Epist. 95. Ab Ambrosio offic. I. 1. c. ult. & Epist. 82. & in I. Timoth. 3. ab Augustino de adult. conjug. c. 20. confirmata est.

Hinc citra controversiam esse, nemini in Sacris Ordinibus jam constituto, licere uxorem ducere; si quis cœlebs tales susceperit Ordines, etiam inclusio Subdiaconatu, neque in hoc dogmate Græcam Ecclesiam a Latina discrepare hæretici ipsi fatentur, præ cæteris verò M. Anton. de Dominicis, cœlibatus alioquin insequuntur I. 2. de republ. c. 10. n. 29. quod nonnullis Synodorum, & Patrum testimoniis ostendit.

Quare non obstat, quod in Ecclesia nostra occidentali expressæ leges, & sanè toties multiplicatæ habentur continentiam hanc plenam, & absolutam, ut necessarium jam præcepto factam asserentes. In orientali verò Ecclesia nullum prorsus in genere, quod quærimus decretum, habetur, nulla lex, nullum edictum, nulla Constitutio Ecclesiastica; sive universalis, sive provincialis, sive particularis, sed potius contraria, & penè universalis. Quod falsum ostenditur ex Ancyranæ, Neocæsariensis, ac Nicæni Concilii canonibus; & ex Patrum testimoniis paulò ante allatis, quamvis post Trullanum.

linum Canonem continentie usus illibatus paulatim defluerit.

22 Nec alicujus momenti sunt, quæ obijciuntur ex Synodo Trullana. Nam Synodus illa non fuit legitima. Primò, quod nec tempus Concilii, nec Episcoporum nomina, qui hanc Synodum celebrarunt, in ea Synodo notantur, cum tamen id in omnibus legitimis Conciliis fieri soleat. Secundò, quod ea Synodus a nullo Romano Pontifice hæcenus confirmata, neque ab ullo generali Concilio approbata fuit. Nam Innocentius III. in c. a multis de æt. & qual. & ord. præf. & Adrianus d. 16. c. Sextam non hanc, sed sextam Synodum generalem commendant, ut ibi perspicuum est, hæc verò post sextam Synodum annis plusquam 24. celebrata fuit, ut scribunt Theophanus, Cedrenus, & Anastasius, quo fit, ut hi Canones sextæ Synodi esse non potuerint; quare Turrianus l. de 6. 7. & 8. Synodo. Tertiò, quod Sergius Papa, ut testes sunt Beda in lib. de sex ætat. in Justiniano, hanc Synodum erraticam appellat, & Paulus Diaconus lib. 8. c. 9. de reb. Roman. eandem apertè improbat, cum id certum sit ex Concilio Nicæno, nullam Synodum legitimam esse, nisi quæ a Romani Pontificis autoritate collecta, ac confirmata fuerit. Quartò, quia Humbertus Leonis IX. Legatus apertè testatur, Canones hujus Synodi, quam vocant Quinisextæ, falsam omnes a Romana Ecclesia receptos non fuisse, cujus verba sunt hæc, quæ habentur in annot. Gregoriana d. 16. cap. Habet; Non autem miror, inquit Humbertus, si Agathonis Papæ, & Sanctis Patribus Sextæ Synodi vestra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupistis, aut finxistis capitula ipsi Domino Jesu, & Apostolis ejus imputatis figmenta. Id propterea dicit, quod in eo 4. can. Synodus conjugium Clericorum ex Evangelica, & Apostolica perfectione proficisci autumat. Tum pergit: Unde nos scientes sextam Synodum ad destruendam hæresim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis novas Constitutiones congregatam, capitula, quæ nobis sub ejus autoritate apponitis, omnino refutamus, quia prima, & Apostolica Sedes nec aliquando ea accepit, nec observat hæcenus. Idem confirmat etiam Anastas. Bibliothecarius in præfat. in 7. Synod. ad Joan. 8. Denique quicquid de aliis hujus Synodi canonibus sentiendum sit, id certum est, Canonem illum ab Adversario citatum a tota Ecclesia reprobatum esse.

23 Id quidem non negamus, tunc primò orientis Ecclesias quamplurimas Romanis legibus refractarias Clericorum conjugia colere cœpisse, & paulatim schismate in aliis quoque fidei dogmatibus ingravescente. Græcos a Romana Ecclesia recessisse. Id tamen quàm prosperè illis cesserit, jampridem agnoscunt, cum totius ferme orientis Ecclesias, vel extinctas, vel misera servitute depressas nobiscum gemant. At neque illud inficior, Græcos Sacerdotes nunc quoque licitè suis uxoribus antea ordines susceptos posse frui, quandoquidem paterna Romanorum Pontificum pietas, ac benignitas id illis propter suam ipsorum duritiam privilegii contulit, quod prioribus omnibus Conciliis, ac perpetuo Ecclesiæ usu illis interdictum fuerat. Et hoc tantum convincunt ea, quæ ab Adversario adducuntur. Quare nec legitimum, neque tolerandum ibi in sacris viris matrimonium ullo modo censendum est, ubi Romanus Pontifex reclamatur, & Ecclesiastica cœlibatus rex nulla temporis, aut consuetudinis præscriptione collapsa imperium obtinet. Quod fanè a Græcis Ecclesiæ Romanæ unitis omnino observari debet; quia cum sint Romano Pontifici subiecti, legem cœlibatus absque illius consensu abrogare nequeunt.

24 Haud majorem fidem in eo Canone Trullano, exponendo meretur Balsamon, qui licet vir certe doctus, eum tamen non moro, vel quia odio magis, quàm veritate contra Romanam Ecclesiam pugnat, vel quia pro augenda sua dignitate Canones figere, at refigere solitus sit; qua tamen in re Ilaurius Angelus, Græcus Imperator egregiè corvum delusit, hiantem apud Nicetam in Isaacio pag. 201. Socrates verò, & Sozomenus suspectæ admodum fidei authores habentur a Baronio tom. 4. an. 391. num. 19. Unde tota hæc res ab iis pendere non debet; quandoquidem Socrates Novatianus videtur ex Nicephoro l. 6. c. 37. & l. 9. c. 13. Sozomenus Theodorum Monothelitem, a quinta Synodo damnatum magnis laudibus extulit, in multis verum non scripsisse arguitur ex Gregorio l. 1. l. 6. epist. 31. Unde Patres tum Græcos, tum Latinos a nobis adductos potius audire debemus, quàm commentitium istum Græcorum Canonem, ejusque interpretes, qui non est editus, quo tempore reliqui, quos diximus sextæ in Trullo Synodi Canones, sed ab impuris hominibus longè post adjectus, & interpretatione donatus. Constantissimum itaque cun-

ctis est, ait Sotus de just. & jur. l. 7. quest. 6. art. 2. statim ab Ecclesiæ incunabilis conjugatos quidem ad Sacerdotium admitti, Sacerdotes verò a ducendis uxoribus fuisse cohibitos.

Pariter neque verum est, quod dicitur votum non esse ordinibus Sacris annexum, & fanè votum irritans matrimonium; quia pœnæ, quas Ecclesia iis statuit, qui in Clero cœlibatum non tenuerint, sed post Ordines uxores duxerint, sunt pœnæ duntaxat aut depositionis a ministerio, aut ad summum excommunicationis, neque in tota antiquitate est reperire ullum ante Conciliorum, aut Patrum dictum, quo matrimonia hæc irrita, & nulla declarentur. Peccatum quidem agnoscunt, sed matrimonium relinquunt. Quod est fundamentum totius machinæ Adversariorum.

Quoniam etsi vel solum œcumenicum Trid. Concilium, quod recipere Græci uniti tenentur, ut aliàs diximus, ad amplissimam hujus rei confirmationem sufficere deberet, quod ita statuit sess. 24. can. 9. Si quis dixerit, Clericos in Sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto, &c. anathema sit; attamen ut nos Conciliorum, & Canonum antiquorum penuria minimè laborare dignoscatur, audiamus quid de Clericorum conjugiiis decernat Concilium Toletanum 8. c. 5. Pervenit, inquit, ad totius Concilii Sacrum auditum, quosdam Sacerdotes, ac ministros obliuiscences majorum, ac veterum constitutorum, aut uxorum, aut quarumcumque fœminarum immunda societate, & execrabili cognatione turpari. Et cum hoc verissimè reperire potuerint, omnes placita cautione taliter distringunt, ut nunquam ulterius tam abominanda immittant. Mulieres verò, seu liberae sint, seu ancillæ hac illis turpitudine sociatæ, ita omnimodè separantur, aut vendantur, ut ulterius ad consocios sui criminis revertendi omnem habeant aditum denegatum. Quis Clericorum matrimonia valida, ac sancta pronunciare audeat, quæ hujus Concilii autoritas immundam societatem, & execrabilem contagionem appellat? Num quis ullas Patrum regulas, aut Canones hujusmodi conjugia irritantes minimè reperiri effutiat, cum ea a Patrum regulis damnari, ac irritari audiat? Denique cum hujus Concilii Patres uxores hujusmodi, velut turpi societate Sacerdotibus conjunctas, ab ipsis separari jubent, apertè declarant ea matrimonia, velut fornicaria, nulla, ac invalida esse.

Eodem planè modo & Concilium Toletanum 9. cap. 10. de his Clericorum conjugiiis loquitur, quæ detestanda connubia appellat, ac filios ex eo concubitu natos, velut spurios ab omni parentum hæreditate exclusos declarat. Prætereo recentiores Callistum 2. d. 27. can. Presbyteris, qui non modò Clericis in Sacro Ordine constitutis matrimonia interdicunt, sed etiam contracta dirimit, Clemen. V. in Clem. un. de consang. & affin. & Alex. III. cap. 1. 2. & 3. qui Cler. vel uxores, matr. contr. pos. & cap. 1. de Cler. & conjug. alios, qui post schisma Græcorum sua ediderunt decreta.

At neque Ivo Carnotensis, neque Romani Pontifices unquam Clericorum conjugia, tanquam valida approbarunt. Ivo enim epist. 220. idcirco Canonici illius matrimonium integrum manere sensit, quia Canonicus ille sacris nondum initiatus fuerat. Universos verò Romanos Pontifices hujusmodi conjugia, velut turpia damnasse ex his, quæ diximus, perspicuum est. Separatio enim, quam sacris hominibus ab uxoribus indicabant, non eò tantum spectabat, ut illi ad proprium ministerium redire possent, aut ea ipsis loco pœnitentiæ cederet, cum prius separatio, deinde pœnitentia illis injungeretur ac plurimi etiam post separationem nunquam ad ministerium reverterentur, ut constat ex Concilio Aurel. II. cap. 8. & Aurel. V. cap. 4. ubi Clericis post Sacrum ordinem conjugatis usque in diem mortis ministerium interdicunt, sed potius, ut hujusmodi conjugia vana prorsus, ac turpia ostenderent. Notanda etiam est decisio ejusdem Callisti II. in can. 8. can. Presbyteris 27. dist. ubi distinctio; an matrimonia talia de facto contracta nulla sint. In quo articulo licet variare videantur leges Græcorum Imperatorum, siquidem Justinianus aliquando sancivit in §. neque autem cap. 5. novel. 6. quomodo oporteat. Episcopus ducentes uxores in hujusmodi Ordinibus majoribus constitutos ordine quidem privari, & idiotas, seu laicos effici, attamen non videtur ibi matrimonium irritum facere, ut quidam arbitrantur, sed falsò. Non enim ratum ait §. ille, neque etiam §. sed & si quia cap. 42. de nupt. novel. 22. cum privat Sacerdotem sacerdotio ob dictam uxorem juxta Sacros Canones. Quin contra in §. Sancimus ejus cap. 42. novel. 23. omnem spem matrimonii adimi Sacerdoti, vel in

majoribus ordinibus constituto, idem videtur statuere in §. si autem cap. 14. de Sanctis Episcop. novel. 123. Extat & nuper inventa ejus græca Constitutio, in qua matrimonium in his gradibus ordinatis prohibuit expressè, declaratque filios ex tali concubitu genitos peiores nefariiis, ac incestuosos, inhabileque ad quidpiam accipiendum. Extat nunc illa Constitutio inter leges Codicis Justiniani tit. de Episc. & Cler. quam integram mox dabimus, auth. multo magis eod. tit. Videndulque Ballamon ad cap. 9. sextæ Synodi in Trullo.

29 Ut igitur omnis hujus rei dubitatio tollatur, & contet præclarissimè universa Pontificum, & Conciliorum decreta simul cum Imperatorum edictis in hanc catholicam sententiam conspirare, ut quæcumque Sacrorum hominum conjugia ipso jure nulla, ac meretricia censenda sint, lubet Justinianum proferre de his conjugis, ita ex Ecclesiastica, & civili lege statuentem lib. 1. C. tit. 3. de Episc. & Cler. num. 45. Sacris Canonibus, neque Deo amantissimis presbyteris neque reverendissimis diaconis, aut subdiaconis nuptias contrahere post hujusmodi ordinationes permittentibus, sed solis reverendissimis Psaltis, & leioribus id concedentibus, animadvertimus, quosdam despicientes quidem Sacros Canones, pueros autem generantes ex quibusdam mulieribus, quibus conjungi secundum Sacerdotalem censuram non possunt, &c. Sancimus obtinere in illis, quæ & sacris visa sunt Canonibus, perinde ac si civilibus inscriptum esset legibus, & omnes istiusmodi homines tam Sacerdotio, quam divino ministerio, atque etiam dignitate ipsa, quam habent, nundari. Quemadmodum enim Sacris Canonibus prohibita sunt talia, sic & secundum nostras leges rem ipsam prohibere. Et præter supradictam exigendi a ministerio poenam, ne legitimos quidem, & proprios eos esse, qui hujusmodi inordinata conspuratione nascuntur, aut nati sunt, sed eam, quæ ex talibus seminibus oritur, participare turpitudinem. Tales enim eos esse disponimus, quales, quos leges ex incestis, aut nefariis nuptiis definiunt, itaut neque naturales, aut nothi, seu spurii intelligantur, sed prorsus, & undique prohibiti, & successionis genitorum indigni, ac ne donationem ab illis capere possint. Idem edictum refricat in Nomocan. tit. 9. cap. 29. Ex quibus palam fit ex Ecclesiasticis, ac imperialibus legibus pendere, ut conjugia a Clericis inita nullum veri conjugii nomen, ac rationem habeant, sed potius conspurationes, incestus, nefarii concubitus, ac turpes copulæ centeri debeant. Quod si illi contrahendo tantum peccarent, matrimonium tamen integrum maneret, cum filii ita illegitimi esse decernerentur, ut nedum inter naturales, neque inter nothos, aut spurios, quibus aliqua bonorum successio Principem interdum benignitate indulgetur, sed inter eos, qui ex incestibus, aut alio turpissimo coitu natos, quibus non modo successionis, verum & donationis spes omnis sublata sit, tantum deputentur.

30 Et quamvis, quæ pro irritatione hujusmodi matrimoniorum hic afferuntur ex Imperialibus Constitutionibus, optimè sciam in rebus Ecclesiasticis nullum pondus habere, ad usum tamen Ecclesiæ græcæ probandum maxime conducunt, eoque præcipue, quod apud Græcos legibus Imperialibus ea auctoritas tributa sit, ut ubi deficient Canones, ipsæ Canonum locum habeant. Quod etiam idem Ballamon affirmat in Nomocan. Photii tit. 1. cap. 28. his verbis: Ubi nihil definitur a Canonibus, debemus sequi leges, & ex similibus similia decidere.

31 Votum itaque, & Ecclesiasticam legem in Sacro ordine contineri, quibus Sacri Ecclesiæ ministri ab incunctis nuptiis absteineantur ex his, quæ hætenus dicta sunt perspicuum est, & probat Sanchez lib. 7. de matr. disp. 27. num. 3. ex his Canonibus. Ex cap. 1. dist. 28. Nisi qui se castum videtur promiserit, &c. Diaconi ead. dist. ibi: professi continentiam & cap. 1. dist. 31. ibi: Nisi qui se videtur caste promiserit, & c. placuit ead. d. ibi: continent esse in omnibus ex c. de iis dist. 28. quod est ex Concilio Tol. 2. ubi de promotis ad Ordines Sacros dicitur: Cavendum tamen est iis, ne quando sue sponsionis immemores, aut ad terrenas nuptias, aut ad furtivos concubitus ultro concurrant, &c. & cap. 1. d. 27. Si dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur, & ex Concilio Carthag. 2. 12. quod refertur c. cum in præterito dist. 84. Gradus isti tres conscriptione quodam castitati per consecrationes annexi sunt. Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos, &c. Unde falsissimum est, quod asserit Scriptior Adversarius antiquis temporibus Orientales non contineisse emittere votum continentiae, quod proinde non fuit ab Ecclesia solemniter acceptum, suæque lege firmatum, neque postremis temporibus emitti, vel pro implicitate in ordinatione emissæ reputari, ut per Sanchez loc. alleg. & disp. seq. Ex quibus concidit ejus fundamentum, quo firmabat, quod secluso voto continentiae so-

lemniter ab Ecclesia accepto, sacer ordo per se non dirimit matrimonium subsequutum, cum certum sit, votum hujusmodi continentiae secludi non posse ex lege Ecclesiastica, ut decernit Trid. dist. can. 9.

Ex quibus notandum, quod ex votentibus alii sunt simpliciter votentes, de quibus Augustinus relatus, in cap. quidam d. 27. & Theodorus in cap. Si vir. ead. d. loquuti sunt; alii sunt quibus post votum benedictio accedit consecrationis, vel propositum religionis, de quibus Hieronymus relatus in cap. Virgines eod. d. Nicol. Papa relatus in cap. quod interrogasti ead. & Calistus II. in cap. Presbyteris pariter ead. Et de hoc voto cum benedictione consecrationis scilicet de solemnibus, ut explicavit Bonifac. VIII. in cap. un. de vot. in 6. intelliguntur Canones superius relati. Unde Doctores, qui referunt ab Adversario, præsertim D. Basilii illis verbis: Virorum professionem non novimus, intelliguntur de voto ante susceptos ordines. Quo etiam modo intelligitur Innoc. III. in cap. cum olim de Cler. conjug. Ab Adversario inutile adductus, ibi: Nos igitur attendentes, quod Orientalis Ecclesia votum continentiae non admittit, quoniam Orientales in minoribus ordinibus contrahunt, & in superioribus utuntur matrimonio jam contracto. Unde patet, quod inter Sacerdotes Latinos, & Græcos illa tantum intercedit differentia, quod in nullo tempore possunt accipere, & habere uxores, isti vero ante susceptos Sacros Ordines duntaxat.

Incluso igitur in ordinatione ministrorum voto solemnibus continentiae ex lege Ecclesiastica, matrimonium subsequens est irritum ex Concilio Tolet. I. cap. 16. Triburient. cap. 23. Tolet. VIII. cap. 6. Tolet. IV. cap. 11. Turonic. II. cap. 16. Tibur. capit. 23. ex Syrici Pap. in epist. 1. cap. 6. Innoc. I. epist. 2. cap. 12. & 13. Gelasio I. epist. 1. cap. 22. & 23. Gregorio I. lib. 1. epist. 40. ex recentioribus Alex. III. Cælest. III. & Innoc. III. in tit. qui Clerici, vel votentes, ex Patribus Cyprian. lib. 1. epist. 11. Basil. in lib. de Virginit. ad med. Ambros. in lib. ad Virg. laps. cap. 5. Joan. Chrysost. epist. 6. ad Theodor. Hieronym. lib. 1. in Jovin. Idque sive jure divino, ac naturali, ut ex D. Thom. D. Bonav. Alberto, Richardo, Durand. & Sot. apud Bellarm. de Sacrament. matr. lib. 1. cap. 21. v. Sive ex Ecclesiæ decreto, ut idem Bellarm. loc. alleg. & Sanchez locis supra deductis. Atque ita censuit etiam S. Congregatio S. Officii, nimirum hujusmodi matrimonia esse irrita, & nulla sub anno 1631. & 1637. & 1673. & 1677. ac ita, ut poenas contra Latinos, qui ordinati in sacris Ordinibus matrimonium contrahunt, locum etiam habere contra Græcos in sacris Ordinibus constitutos, si uxorem ducant post susceptos sacros Ordines, vel tenent ducere, nempe puniendos esse ab officio S. Inquisitionis, tradit Trasmiera lib. 3. quest. 12. numer. 14. sicque servatum fuisse in S. Officio Melitensi, testatur Sabelles lib. 6. de mater. Tribunal. fid. cap. 8. num. 223. Cumque Metropolitæ Chioviæ prætenderet matrimonia contracta a Græcis post susceptos ordines Sacros non esse invalida, attenta consuetudine, quæ viget in illis partibus, Sanctissimus die 27. Junii 1619. mandavit, scribi Nuncio Apostolico, ut dictum Metropolitam moneat, doceatque hujusmodi matrimonia esse irrita.

Cæterum posse Summum Pontificem in hac re dispensare ex causa, certum est, cum id sit ex jure Ecclesiastico. An autem unquam dispensaverit, & quæ causa sufficiat ad dispensandum, diligenter inquirendum est, atque examinandum.

CONSULTATIO LXXXII.

An Constitutio B. Pii V. de non audiendis condemnatis in contumaciam, elapso anno a die condemnationis, locum habeat etiam in Tribunali S. Officii? Maxime vero in iis causis, quæ ad fidem non pertinent?

Non puto. Nam Pius V. in ea Constitutione, quæ incipit, Dudum, data Idibus Septem. Pontificatus sui anno 6. solum declarans literas Pii IV. eadem super re datas, ait in iis comprehendi contumaces, tam sponte comparentes, quam etiam intratempus sex mensium definitum a Pio IV. & a se prorogatum ad annum. Pius autem IV. in suis literis incip. hec Dudum 12. Kal. Junii anno sui Pontificatus etiam 6. ut patet ex earum proemio, ex quo habetur causa finalis, & mens disponentis leg. 1. ff. ad Macedon. cum vulgo aliis per Rot. coram Ludovii. dec. 531. num. 5. declarat, se ea, quæ ad salubrem temporalis ditionis Apostolicæ Sedis directionem, & pro Cameræ Apostolicæ indemnitate prudentem ordinatam competit, ut illibata, firmaque perpetuo subsistant, &c. roborare. Et in aliis etiam de eadem re, quæ

quæ incipiunt; Et si cuncta 10. Aprilis 1562. etiam in proemio dictus Pius IV. narrat, se providere velle causis criminalibus, seu mixtis, Filicum, & Cameram Apostolicam quomodolibet concernentibus, in quibus rei condemnari contigerit, &c. & deinde sub §. 9. Contumaces, ut infra sex menses se constituent, disponit. Unde cum constet, Pium IV. fuisse contemplatum regimen duntaxat temporale Sedis Apostolicæ, illiusque Cameræ indennitatem, non autem S. Inquisitionis, præfatæ Constitutiones non se extendunt ad Officium S. Inquisitionis.

2 Confirmatur ex §. 3. d. Constitutionis Pii V. in quo mandatur Almæ Urbis Gubernatori, cæterisque Judicibus, in temporalibus tamen, eandem Constitutionem servare in causis criminalibus, seu mixtis, ac aliis Filicum, & Cameram Apostolicam, illiusque interesse quomodolibet concernentes, Solum itaque Pontifex considerat commodum temporale, quod in iis causis ad Cameram Apostolicam spectat, non autem in causis fidei, vel ex illis aliquo modo provenientibus, quæ ad S. Inquisitionis officium pertinere possunt.

3 Et cum Constitutio Pii V. sit declaratoria literarum Pii IV. qui duntaxat respicit gubernium temporale, non se extendit ad S. Officium. Quia declaratio non facit aliquid de novo, sed quod est a lege statutum ostendit. Et proinde declarationem non alterare subiectum, sed addere solum qualitatem demonstrativam, dixerunt Bald. in leg. heredes palam §. sed & si notam ff. qui testam. fac. pos. Imol. ibid. §. si quis, & Aretin. not. 4. & ideo non potest alterare substantiam Constitutionis Pii IV. aliquid addendo, aut detrahendo, aut quovis alio modo immutando, sed debet ipsam relinquere in sua natura, & in propriis terminis leg. esse toto, ff. de hered. instit. & leg. vanum ex familia §. si falcidia ff. de leg. 2. & notant Bartol. in leg. 1. vers. quero quot testes, C. de codicil. Rot. dec. 454. num. 2. part. 1. recent. apud Farinacium.

4 Hinc juxta veriorē sententiam explicantem c. Cum contumacia de heret. in 6. reus in S. Officio non auditur expleto anno quoad hoc, ut bona recuperet, nisi vel de ejus innocentia, vel de iusto impedimento constiterit. Auditur verò quoad excusandum crimen, & probandam innocentiam quocumque tempore, etiam si terminus illi assignatus fuerit elapsus, ut verè docet Glossa communiter recepta in cap. Excommunicamus §. qui autem v. condemnentur, de heret. per textum in l. annus ff. de requir. reis, ibi: In summa sciendum est, nullam temporis prescriptionem a causæ defensione summoventi eum, qui requirendus adnotatus est, eamque tradunt Simanch. de Cathol. instit. tit. 2. num. 20 & tit. 14. num. 10. Sanchez in decal. lib. 2. cap. 20. num. 28. Flamin. Carthar. de exequut. sent. contumac. cap. 1. num. 278. Farinac. de heres. quest. 185. §. 7. num. 103, 106. & seq. Eymer. part. 3. direct. rubr. de 23. modo term. process. num. 215. ubi Pegna qui vivebat tempore Pii V. conf. 49. num. 214. subdens, iniqua esse, & valde injusta earum civitatum statuta, quibus cavetur, ut certo tempore expleto post latam sententiam in absentia contumaciam reus nullatenus audiatur, etiam quoad crimen. Hæc enim omnia statuta velut contra naturalem rationem condita, quæ defensionem cuique permittit, delenda penitus essent.

5 Quare ne id de d. Constitutione B. Pii V. asseratur, dicendum, eam stricte esse accipiendam, & ita, ut vel non procedat in Tribunali S. Officii, quod videtur sentire Scaccia de judic. lib. 1. cap. 98. num. 34. vel ad summum, quod tantum procedat quoad bona, non autem quoad poenam corporalem, idque non in poenam hæresis, vel alterius delicti, sed in poenam contumaciæ; Nihil tamen minus si causæ hujusmodi fidem non respiciunt, remittendæ sunt ad suos Judices.

CONSULTATIO LXXXIII.

An ministri Camere Apostolicæ exequi possint manu regia contra debitores Camere conductores bonorum Cameralium, si dicti debitores sint Officiales S. Officii ex illis, qui gaudent privilegio fori absque exequatur Inquisitionis?

1 Negativè videtur respondendum. Nam hujusmodi conductio non ponit subjectionem in exempto, atque adeo non dat alteri jurisdictionem. Quia qui accipit talem conductionem, censetur illam accipere citra præjudicium exemptionis. Hinc Ecclesiastici non possunt trahi ad forum sæculare, neque a laico Judice puniri, si exerceant officium sæculare, etiam quoad ea, quæ concernunt officium, ut docent Doctores communiter, Carol. de Grafs. de effect. Cleric. effect. 1. num. 82. Zanard. part. 3. direct. cap. 50. Cochier. de jurisd. Ordin. in exempt. tom. 2. part. 3. quest. ult. numer. 1. & 2. Alexand.

conf. 98. vol. 2. & facit. leg. si quis ad declinandum, Cod. de Episcop. & Cler.

2 Non obstat, quod conductor censetur consentire in jurisdictionem Ministrorum Cameralium. Quia exemptus non potest in aliquo exemptionis privilegio renunciare, cum hoc sit præjudicium Superioris, cujus involvit, ut notant Abb. in cap. Cum tempore de arbitr. in fin. Archidiacon. in cap. Conquestus num. 49. quest. 2. de for. comp. Bald. in leg. si quis ex consensu num. 8. Cod. de Episcop. aud. Sord. conf. 47. numer. 24. Rot. in Gandavensi Monasterii 19. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Hinc quando jus proprium ita est implicatum cum alieno, ut renunciatio ipsius cedat in præjudicium tertii, non tenet, ut tradunt Felin. in cap. Cum dilecta de rescript. Rot. decis. 32. num. 8. part. 2. divers. ac alibi, & ideo deficit in renunciante potestas, quæ requiritur, ut teneat renunciatio privilegii, juxta cap. cum super de offic. deleg. ac proinde requiritur superioris consensus, sive Exequatur.

3 Hanc sententiam videtur approbasse S. Congregatio S. Officii. Nam sub anno 1630. fol. 3. fuit dictum, quod contra Notarium S. Officii R. P. D. Assessor ponat Exequatur, non obstante inhibitione S. Officii. Idem contra alium sub eodem anno fol. 3.

4 At nihilominus censeo respondendum affirmativè. Ita declaratum invenio in simili ferè casu ab eadem Sacra Congregatione sub eodem anno 1630. fol. 70. quæ scripsit inquisitori Perusæ, quod in exequendis mandatis Auditoris Cameræ contra familiares S. Officii non impediat justitiam. Quod confirmatur ex decreto Urbani VIII. qui de voto Eminentissimorum mandavit, scribi omnibus Inquisitoribus, ut in causis familiarium, & Officialium S. Officii ad illud tamen non spectantibus, tam civilibus, quàm criminalibus activè, & passivè non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Judicibus competentibus, & Ordinariis relinquunt, sed solum incumbant causis competentibus ad Sanctam fidem, aut ab ea dependentibus juxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquomodo delinquant in Officio sibi commissio. Et casu, quo habeant aliquid relevans in contrarium, certiorant unà cum rationibus ut considerari possint. Ita sub anno 1631. folio 40. sed hoc non fuit observatum, neque tunc observatur; quare tenendum est cum prima sententia superius adducta, cum agatur de officialibus, qui gaudent privilegio fori.

CONSULTATIO LXXXIV.

1 Sciendum est, Maronitas esse optimos Catholicos, & Calendarium reformatum sequi, itaut festa immobilia nostra decem dies præcedant festa Græcorum, & aliarum Sectarum Christianorum, qui in his regionibus simul commixti sunt. Idem de festo Paschali, & aliis festis mobilibus dicendum est. Accidit aut sæpius, ut aliqui Maronitæ iter agent cum aliis Christianis sive vetera, sive mari, & aliquando erit unus tantum Maronita inter decem, aut viginti alios. Quæritur, utrum Missionarii permittere possint prædictis Maronitis, ut jejulent, & abstineant, & dies festos agant cum Græcis? Ratio autem difficultatis est quia plerique hi Christiani fidem suam in hac differentia festorum, & jejuniorum collocant.

2 Sæpè sæpius accidit, ut Sacerdos Maronita, qui celebrat diebus festis, & dominicis, illis diebus absit, aut æger fiat, aut absconditus sit propter aliquarum pecuniarum petitionem, & etiam contingat, ut Ecclesia Maronitarum clausa sit, & sigillo Turcæ obsignata. In prædictis autem casibus nonnulli Maronitæ devoti, & conditioni Missæ assuefacti, ad Ecclesiam Græcorum advolant, ut Sacro interfint. Quæritur, utrum eis liceat illis consilare, ut sine Missa potius permaneant, quàm Ecclesiam Schismaticorum adeant? Græci porro nunquam Missæ, aut precibus Maronitarum interesse volunt, & propriam Ecclesiam habent, quia Maronitas pro hæreticis, & excommunicatis habent.

3 Sciendum etiam est, omnes Nationes Christianorum Orientis in tota Quadragesima, quæ Pascha præcedit, Missam tribus horis post meridiem celebrare, & statim post Missam comedere, ita ut si Missam circa meridiem audiant, circa meridiem comesturi sint. Contingit, ut Missionarii Capucini tempore Quadragesimæ per villas inter Maronitas discurrant, & etiam contingit in aliquibus Civitatibus, ut Sacerdotes Maronitæ aliquibus diebus in Quadragesima non adsint, quibus nihilominus Missam omnes, ut moris est, audire peroptant, & ad Capucinos confugiunt, summopere exorantes, ut Missam illis statuta illorum hora, scilicet tertia post meridiem cele-

celebrent. Quidam autem ex illis Missam ægrè prædicta hora tertia celebrant, quia privilegia ad unam dumtaxat horam post meridiem se extendunt. Quæritur, utrum propter animarum salutem, & devotionem populi Missam tertia hora post meridiem celebrare possint? Ubi de consuetudine Ecclesiarum, ac de forma Sacramenti unclionis inter Græcos.

4 Ad 1. Possunt permittere per modum conniventiae, modò instruant præfatos Maronitas, Catholicam fidem non esse collocatam in his ritibus: Ita quoque S. Congregatio S. Officii censuit 20. Julii 1626. permittendum esse per modum, conniventiae Kalendarium vetus mulieribus Latinis, degentibus Constantinopoli, ac nuptiis Græcis; sicut etiam paucis aliis famulis degentibus in quadam Civitate, ubi reliqui Christiani sunt Græci, ut se conformarent cum aliis in celebratione festorum.

5 Ad 2. Affirmativè. Quia cum Sacerdotes Schismatici de facto sint privati legitimo usu potestatis Ordinis, non licet ipsis eam exercere, dum manent in Schismate, ut docet D. Thom. 2. 2. quæst. 29. art. 3. Turrecr. lib. 4. sum. part. 1. cap. 7. & Farinac. de hæres. qu. 184. num. 43. Probaturque ex cap. 1. de Schismat. c. Novatianus c. audivimus, & c. didicimus eod. & diximus alibi. Item cum sint excommunicati ex can. 1. Bullæ Cœnæ, non solum licet, sed debent consulere, id quod sine peccato præstari non potest. Non potest autem præstari sine peccato mortali communicatio in divinis cum excommunicatis, Tolet. lib. 1. cap. 11. §. tertius effectus, Suarez disp. 15. de censur. sect. 2. num. 8. Sayr. lib. 2. cap. 11. num. 4. Immo sine excommunicatione minori c. placuit cum pluribus seqq. 11. qu. 3. c. nuper de sent. excom. c. statuimus, eod. tit. in 6. Hinc præceptum audiendi Missam non obligat. Quia est causa gravis, & necessaria pro custodienda disciplina Ecclesiastica vitatio excommunicati Schismatici, cum sit in medicinam ad salutem animæ ordinatam, & idè facit cessare obligationem præcepti, ut ex pluribus probat Gesuald. de Sac. tr. 17. c. 2. n. 8. & Leander. in præc. Eccles. tr. 2. disp. 2. n. 9.

6 Neque obstat, quod inter alias causas, ex quibus communicare possumus cum excommunicato etiam denunciato, reperiatur non solum necessitas, sed etiam utilitas. Hic autem occurrit non solum utilitas, sed etiam necessitas. Nam id verum est, quando utilitas, & necessitas sunt tales, quæ præponderare possint præcepto vitandi excommunicatum Schismaticum, qualis non est necessitas audiendi Missam; quia est tantum necessitas, proveniens ex præcepto Ecclesiæ, quod facile relaxari potest. Immo neque adest talis necessitas, quia cum Schismaticus excommunicatus non possit celebrare, se habet, ac si non adest, & consequenter præceptum non obligat, nec aliquam injicit necessitatem. Unde inter Constitutiones datas in Synodo Provinciali Patriarchæ Maronitarum apud Thomam a Jesu c. 7. §. 9. fol. mibi 496. hoc recensetur: *efficit insuper quam possint maxime subditi vestri Schismaticorum, hereticorum, excommunicatorum, & infidelium conversationem execrentur, &c.*

7 Minus obstat, quod Sacerdotes ejusmodi non sint excommunicati, nominatim denunciati juxta Constitutionem Martini V. in Concilio Constantiensi edita, & in Lateranensi approbata; quia non versamur in simplici excommunicatione, sed etiam in Schismate, quod natura sua sine aliqua alia excommunicatione id operatur.

8 Ad 3. Etiam affirmativè, nempe in diebus jejunii Missarum celebratio protrahi potest usque ad horam nonam. Hora autem nona est tertia post meridiem. Ita in hac specie D. Thom. 3. par. quæst. 83. art. 2. ad 3. Alenf. 3. part. qu. 10. memor. 5. art. 2. Durand. in 4. d. 13. qu. 7. Richard. art. 2. qu. 13. Palud. qu. 2. art. 2. conclus. 2. D. Antonin. 3. par. tit. 13. cap. 6. §. 4. Sylvest. v. Missa 1. qu. 6. dicto 2. & ex Scriptoribus rerum Ecclesiasticarum Ammalar. Fortunat. l. 4. de Eccles. offic. cap. 40. Durand. lib. 4. Ration. divin. offic. cap. 1. num. 20. Valfrid. Strabo de reb. Eccles. cap. 23. fundaturque in Concilio Carbilonenfi relato in can. Solent de consecr. d. 1. ubi non censentur legitime jejunare, qui statim audita hora nona comedebant, eo quod prius absolvenda erat Missa, & cantandum vespertinum officium. Ex quo constat, quod usque ad horam nonam protraheretur celebratio Missæ ex illa congruentia, quod scilicet Christus hora diei nona in Cruce expiraverit. Ex quibus sequitur, quod si quis celebraret Missam longè post meridiem, dummodò non excederet horam nonam, præsertim si ex rationabili aliqua causa tantum differret, prout in præfenti non esset damnandus peccati mortalis. Nam hæc sententia habet pro se plures, & graves Doctores, ac proinde saltem ex hoc capite est probabilis, nec contra ipsam affertur aliquid, quod convincat, immò quod facile dissolvi non possit.

Tom. VIII.

Unde non obstant primò Rubricæ Missalis, quæ assignant Auroram, & Meridiem pro terminis, in quos Missa celebrari potest. Rubricæ autem habent approbationem a Summo Pontifice. Secundò, neque consuetudo, quod non differatur Missa ultra meridiem, quæ consuetudo est universalis. Tertiò, nec privilegia, quæ conceduntur pro celebratione Missæ ultra meridiem, quæ superflua essent, si possent absque ipsis celebrari. Quartò, neque communis sensus; nam omnes putant terminum meridei esse ita præfixum, ut non liceat ultra ipsum celebrare. Denique nec Constitutio 4. Pii V. in qua prohibentur Missæ vespertinæ.

Nam ad primum responderetur, Rubricas assignare Auroram, & Meridiem tanquam terminos; intra quos Missæ celebrari possint, procedendo directivo modo, & respiciendo ad id quod frequentius observatur, non autem tanquam terminos inducentes præcisam obligationem, præsertim in diebus jejunii, & in Regionibus, in quibus id, non observatur. Ad 2. Consuetudo non celebrandi ultra meridiem non est inducta, ut obligativa, sed ob commoditatem tam Sacerdotum, qui nolunt remanere impransii usque ad horam nonam, quam etiam fidelium, qui non solent audire Missam, nisi ante prandium, & volunt prandere circa meridiem. In locis autem, ubi Sacerdotes non prandunt in diebus jejunii, nisi post horam nonam, & fideles solent audire Missam eadem hora nona, & post eandem etiam prandere, non habet locum hæc consuetudo. Ac proinde cum diversimodè observetur, non est obligatio saltem in diebus jejunii. Ad 3. Privilegia concedi juxta petitionem instantium, & proinde fuerunt petita, supposita opinione, quod non posset differri celebratio ultra meridiem in diebus saltem non jejunii. Et ita non habent vim inferendi obligationem juxta doctrinam Cassadorii decis. 8. & Rotæ dec. 280. n. 4. p. 4. rec. Ad 4. Non adest communem sensum, cum plures Doctores tam ex antiquis, quam ex recentioribus sentiant, quod Missa celebrari possit hora diei nona, etiam absolute singulis diebus, etiam non jejunii, inter quos Scotus, Rolella, Navarrus, Sà, Vivaldus, Pitigianus, Lamas, Salzedo, Rodriguez apud Dicastillum de Sacram. tr. 5. disp. 4. dub. 5. num. 18. Ad 5. Illam Constitutionem Pii V. non habere locum in hoc casu, ut etiam advertunt Villalob. p. 1. sum. tr. 8. diff. 22. n. 7. Pax Jord. tom. 1. lucubr. lib. 4. tit. 1. n. 93. in fin. Nam ibi Pontifex prohibet tantum Missas vespertinas, seu quæ celebrabantur tempore vespertino. Tempus autem vespertinum, non incipit, nisi post vespæras. Undè antiquitus manè durabat celebratio Missarum saltem in diebus jejunii usque ad horam nonam, & totum hoc tempus habebatur pro matutino. Secundò, quia intentio Pontificis est tollere Missas, quæ celebrabantur post vespæras, atque adeò per tempus vespertinum intelligit tempus post vespæras.

Et nihilominus ad majorem cautelam potest concedi facultas protrahendi celebrationem Missarum in illis Regionibus, diebus tantum jejuniorum quadragesimæ usque ad horam diei nonam, hoc est, tertiam post meridiem. Quæ facultas fundatur in ritu antiquo, in autoritate Doctorum, in congruentia Christi, qui hora nona in Cruce expiravit, & in devota observatione quarundam Nationum Orientalium.

Et sanè non solum Canonum, ac decretorum perpetuam executionem polliceri sunt Summi Pontifices, sed etiam benigno in subjectas Ecclesias animo usi, consuetudines antiquas in Provinciis inviolatas servari voluerunt. Jus enim Canonicum perinde, ac civile scripto, & non scripto constat. Undè Judices Cognitores in Concilio Chalcedonensi art. 13. rectè petunt ab Anastasio Episcopo Nicæno, qua ratione probare vellent Ecclesiam Basilinopoleos subjectam esse Nicænæ, an secundum Canones, an ex consuetudine aliqua. Et annis aliquot superioribus Faustinus Legatus Romanæ Ecclesiæ dixerat in Concilio Africano aliqua teneri Canone, aliqua verò consuetudine. Quare Photius in Nomocan. tit. 1. cap. 3. rectè adnotavit, Ecclesiasticam consuetudinem non scripi perinde, ac legem servari, quod probat è Synodo sexta, & è Basilii locis aliquot. Eandem consuetudinis antiquæ auctoritatem probant Ivo 4. par. decr. & Gratianus in collectionibus suis ex Augustino, & Isidoro, aliisque testimoniis relatis dist. 1. 8. 11. 12. & alibi. Planè dubitari non potest, quin magna debeat esse vis consuetudinis in disciplinæ Ecclesiasticæ administratione, cum ex ea Provinciarum privilegia metienda esse Synodus Nicæna velut edicto perpetuo definiverit c. 6. *Antiqui mores obtineant*, inquit, idemque postea Synodus Ephesina generalibus verbis cap. 7. constituerit, ut omnibus Provinciis jura intemerata serventur, quæ illis ex antiqua consuetudine competant.

K

Cum

13 Cum autem disciplina Ecclesiastica duo summa capita complectatur, ritus scilicet, & jurisdictionem consuetudinis in utramque partem, par omnino est auctoritas, etsi religiosus tractanda sunt, quæ ritus sacros respiciunt, cum pietatem, atque externum divini Numinis cultum contingant. Sed, ut eleganter monuit D. Augustinus ep. 117. de consuetudine dupliciter disputare possumus, vel ut est universalis Ecclesiæ traditio, vel ut est propria, & particularis quarundam Ecclesiarum institutio Universalis illa traditio, quæ per universam servabatur Ecclesiam, nec a Conciliis decreta erat, quin ab Apostolis profecta esset, non dubitabat Augustinus. Sed traditionem illam missam facimus, quæ ad propositum nostrum non pertinet.

14 De particularibus Provinciarum moribus est agendum, in quibus hæc regula tenenda est, ut si fidei non officiant, usurpari possint, prout a majoribus sunt traditi, nec aliorum consuetudo aliorum contrarium more subverti debeat, ut docet Gratianus ex Augustino, Hieronymo, & aliis dist. 11. & 12. Augustini autem verba, ep. ad Casulanum, hæc sunt: *In his rebus, in quibus nihil certi statuitur Scriptura Divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt, de quibus si disputare voluerimus, & ex aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio.* Quare Gregorius Magnus divini, & humani juris consulentissimus Pontifex inveteratas consuetudines, quas in administranda Ecclesia sequebantur, Africanis integras reliquit. Concilium Numidiæ a Gregorio, Pelagii Decessores, petierat, ut vetusti mores, qui per Numidiam ab ipsius B. Petri temporibus invaluerant, inviolatissime servarentur. Gregorius post obitum Pelagii rescripsit lib. 2. epist. 75. se omnia antiqua Capitula illis permittere, quæ fidei contraria non essent. Prudens sanè responsum, quo pax Ecclesiarum continetur, & contentiones, quæ de disciplina sæpissime emergunt, via penitus occluditur. Petiitis, inquit, per Hilarium Chartularium nostrum a beatæ memoriæ predecessore nostro, ut omnes vobis retro temporum consuetudines servarentur, quas a B. Petri Principis ordinationum initiis hæcenus vetustas longa servavit. Et nos quidem juxta seriem relationis vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil usurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, si de Primatibus constituendis, si de cæteris Capitulis. Eodem sensu rescripsit ad Dominicum Carthaginensem Episcopum lib. 2. epist. 39. apud Gratian. 25. qu. 2. canon. de Ecclesiasticis. De Ecclesiasticis privilegiis, quod vestra Fratertitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat; quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque Ecclesiis sua jura servamus.

15 Quidquid ab Africanis usurpabatur, dummodò fidei regulam non violarent, Gregorius disertè confirmat. Eadem regula usus est Theophylactus, Bulgariæ Archiepiscopus in Epistola ad Nicolaum Diaconum, & Castrinsum, relatus a Demetrio Chomateno lib. 5. juris Græco Rom. qui ab eo petierant, an Græcis liberum esset Ecclesiæ Occidentalis communionem amplecti ob discrimen, quod in jejuniis, in Sacerdotum celibatu, in Azymis, & plerisque aliis mysticæ disciplinæ articulis intercedebat. Respondet graviter his verbis inter cætera: *Non omnis consuetudo ad dissociandas Ecclesias valet, sed quæ dogmatis differentiam inducit, ubi alludit ad contentionem de Processione S. Spiritus.* Eadem fuit sententia Leonis Papæ IX. qui circa annum 1050. Epist. ad Michael. c. 5. Michaeli Constantinopolitano Episcopum, & Leonem Acridanum acriter objurgat, quod Romanam Ecclesiam ob ritus suos, & azymum panem in sacrificiis adhibitum dampnarent, & unumquemque cogerent ad Græcæ instituta amplectenda, quamvis alio jure uterentur Romani, qui liberam in Urbe, Græcorum rituum observationem relinquebant, neque dissidii occasio inter Ecclesias oriretur. Hæc sunt verba Leonis: *Ut enim fertur omnes Latinorum Basilicas penè clausis, Monachis Monasteria, & Abbatibus titulatis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte Romana Ecclesia quantum discretior, moderatior, & clementior vobis est. Siquidem cum intra, & extra Romam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, siue Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur a paterna traditione, siue sua consuetudine, quin potius suadet, & admonetur eam observare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper divisione gaudet, dicens per paricidiam meretricem: Nec mihi, nec tibi sit, sed incidatur; sed pietate verè matris sic Salomonem deprecatur: Obsecro Domine, data huic infanti virum, & nolite interficere eum. Scit namque quia nihil absunt saluti credentium diverse pro loco, & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operatur bona, quæ potest, uni Deo commen-*

dans omnes. Aliquot annis ante Leonem Fulbertum Carnotensis de variis observationibus Ecclesiarum Orientis, & Occidentis eadem regula usus judicium tulit Epist. 2. ad Finardum: *Sed nec parva, nec rara sunt, quæ ab aliis necessariò servanda, ab aliis non adeò curanda affirmantur. Nec tamen nos ostendit observantia diversitas, ubi fidei non scinditur unitas. Porro in multis Græcia ab Hispania, ab illis Romana, & Gallicana discrepat Ecclesia. Sed neque in hoc scandalizamus, si audimus diversam observationem, sed non diversam fidem in Christi semper Ecclesiis extitisse. Stet enim Regina Ecclesia a dextris Regis sui vestitu deaurato circumdata varietate.*

Adde Petrum Abbatem Cluniacensem lib. 1. Epist. 2. 16 *Sunt, ait, innumerabiles, & diversissimæ diversarum Ecclesiarum ad unam Catholicam pertinentium consuetudines, ut pene tanta sit varietas usuum, quanta multiplicitas Ecclesiarum; sed non damnat aliquem diversa institutio, quæ & veræ fidei inservit, & charitatis compaginem non dissolvit. Ubi verò aut fides leditur, aut charitatis unitas periclitatur, si occultè sit, damnable est, si publicè, dampnabile simul, & hæreticum.*

Sanè varias jam olim invaluisse consuetudines in quadragesimæ, cæterisque statutorum dierum jejniis adnotavit Irenæus apud Euseb. lib. 5. cap. 16. Græcæ editionis, eamque observationum discrepantiam, nullum in Ecclesiam dissidium intulisse, sed æquo animo pacem inter Sacerdotes retentam. Quo argumento, & aliquot Pontificum Romanorum exemplis adductis persuasit Victori Papæ anno 198. ut pacem Polycrati, cæterisque Asiaticis Episcopis restitueret, quos Ecclesiæ communionem privarat, quod a reliquis Orbis Christiani Episcopi dissentientes decimaquarta Luna, non autem die Dominica Pascha celebrarent. Censuit enim Irenæus, æquum non esse, ut Victor tot Ecclesias a communi unitate recideret ob morem antiquum, cujus se retinentes præstabant. Exoratus Victor, ut præcipuè auctoritatis, quæ in Romana Sede viget, specimen edidit, excommunicatione in Asianos lata universalis Ecclesiæ traditionem comprobata a quamplurimis Synodis nutus ejus indictis, constantissimè vindicando, ita quoque humanitatis, remissionisque in toleranda consuetudine particulari singulare exemplum præbuit. In gratiam enim statim rediisse Polycratem, & Asiaticos cum Victore, retento Ecclesiarum suarum usu, testatur Sozomenus lib. 7. cap. 19. *Decreto communi singuli, ut consueverant festum agentes, a mutua communione non recesserunt. Frivolum enim, & meritiò judicant consuetudinis gratia, a se mutuo separari eos, qui in præcipuis religionis capitibus consentirent.* Dissimulandum tamen non est, errorem irreplisse in textum Sozomeni in Polycratis nomine, cum lectio integra remanserit in nomine Victoris. *Sapientissimè autem arbitror, inquit, solvisse subhortam olim de eo controversiam Victorem tunc temporis Romæ Episcopum, & Polycarpum Smirensem.* Legendum est Polycratem, qui error proclivis est.

18 Ex sola rei gestæ narratione non solum probatur assertio nostra de retinenda communione cum diversis ritibus, sed etiam Novatorum calumniæ refelluntur, qui Victoris excommunicationem a cæteris Ecclesiis spretram, & Ecclesiarum Asiaticarum consortium ab omnibus retentum prædicant, adeunt, quæ adversus illos directæ erant machinæ, in nostros contorqueant, nec vano quidem ictu, nisi exceptione a nobis proposita repellantur. Proben enim, quod facillimum est, non rejectos Asiaticos a communione Orientalium post Victoris censuram, hoc de dignitate Sedis Apostolicæ nihil demit, cum ad Irenæi suggestionem pacem redditam a Victore docuerimus. Ex Eusebio enim, & Socrate constat de excommunicatione a Victore inflicta, & de Irenæi Epistola. Ex Sozomeno autem de communione Victoris, & Polycratis non interrupta. Quod aliter contingere non potuit, nisi suspensio a Victore excommunicationis effectu post monita Irenæi. Cæterum Sozomenus, & Socrates lib. 5. c. 22. Græcæ editionis varios Ecclesiarum ritus observant, qui eorum concordia non officiebant. *Qui in eadem fide consentiunt, inquit Socrates, iidem in ritibus, & cæremoniis inter ipsos discrepant.* Alia vide alibi.

19 Ex his colligitur non esse redarguendam formam Græcorum ex eo, quod in ipsa non explicent actionem unctionis, nec proximam materiam. Siquidem hoc non est de necessitate Sacramenti, ut tradunt Arcud. lib. 5. de Sacrament. capit. 5. Jacob. Goth. ad Eucholog. Græcorum in not. in offic. Sancti Olei numer. 29. defendentes formam, quam adhibent Græci, in qua non exprimitur unctionem, atque adeò neque actionem ministrum.

Neque

20 Neque dici potest, Græcos non habere veram formam hujus Sacramenti, ut tenent Suar. 3. part. tom. 4. disp. 40. sect. 3. n. 12. Palau part. 4. oper. moral. tract. 26. disp. unic. punct. 4. nu. 4. Ilambert. 3. part. disp. 3. de extrem. unct. qu. un. art. 2. prop. 1. Sylvius qu. 29. suppl. art. 9. Mærat. tom. 3. sum. disp. 4. de extr. unct. sect. 2. & alii, qui id potius videntur supponere, quam disputare. Quia, inquit, in sacramentis, quæ consistunt in actione, debet exprimi ipsa actio ministri, aliàs non esset Sacramentum. Sacramentum autem Extremæ Unctionis consistit in actione transeunte. Nam facta unctione, & prolatis verbis, nihil remanet de Sacramento, sed solum relinquitur effectus.

21 At contra Clemens quippè VIII. in instr. pro ritib. Græcor. edita die 31. Augusti 1595. ac Romæ excussa anno 1597. corrigit ritus Græcorum circa Sacramenta præcipuè, & non corrigit formam hujus Sacramenti. Innocentius IV. in Bulla ad Episcopum Tusculanum Legatum Sedis Apostolicæ in Regno Cypri nonis Martii anno II. sui Pontificatus super ritibus Græcorum, qui tolerari, vel non tolerari possunt, non corrigit formam hujus Sacramenti. Hoc autem signum est, quod hi Pontifices illam habuerunt pro legitima, & sufficienti: alioquin illam correxissent, sicut correxerunt cætera. Neophitus quoque Rhodinus in sua synopsi Romæ edita, & approbata ex mandato Sacræ Congregationis de propaganda fide, tradens materiam, & formam hujus Sacramenti, refert illam orationem, qua Græci utuntur, & in qua non exprimitur unctio, seu actio ministri.

22 Idque confirmatur. Nam antiquitus in Ecclesia Romana in forma Confirmationis non applicabatur unctio, seu actio ministri, neque materia proxima, sicuti modo explicatur, sed solum Episcopus dicebat: *Confirmo te in nomine Patris, &c.* ut habet Ordo Romanus in officio Sabbati Sancti post benedictionem fontis, & Orationem Omnipotentis, ubi his verbis traditur modus confirmandi: *Pon- rixen incho pollice in chrismate faciat Crucem in frontibus singulorum ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Resp. Amen.* Ex quo patet, eos, qui ajunt non poni integram formam, non vidisse textum; siquidem tanquam rituale ponit omnia, quæ dicenda sunt in ministrando tali Sacramento, ac etiam quod respondendum est, completa forma. Quod servat etiam in omnibus aliis Sacramentis, ac ritibus, quorum modum tradit. Non est igitur de necessitate Sacramenti consistentis in actione transeunte, quod in forma explicetur actio, seu materia proxima.

23 Etenim determinatio, quam forma debet tribuere materię, debet esse in ordine ad effectum Sacramenti, nam tanquam indeterminata ad ipsum significandum debet a forma determinari. Expressio autem actionis ministri, seu materię proximæ non tribuit hanc determinationem. Quia talis expressio solum significat, Oleum Sacrum applicari ad ungendum tanquam signum sensibile significativum gratiæ. Hoc autem totum habet unctio ex se, ut proinde Sac. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 1. de Sacram. Unct. dicat: *Quod unctio significat Spiritus Sancti gratiam, qua invisibiliter anima egrotantis inungitur.* Ergo neque talis significatio, quæ habetur ex hac expressione, erit significatio propria, & substantialis formæ.

24 Tunc autem in forma Sacramenti, quæ consistit in actione transeunte exprimenda est actio ministri, seu materia proxima, quando de se est indifferens ad significandum effectum Sacramenti, vel aliquid aliud, ut contigit in Baptismo, in quo ablutio, ut ait D. Thomas 3. part. quest. 60. art. 6. in corp. est indifferens ad effectum mundandi, & refrigerandi. Et ideo quia significat ablu- tionem internam, quæ est effectus Sacramenti, ut ablu- tiva, debet a forma determinari, ut applicetur tanquam ablutiva. Quod fit dum explicando actionem mini- stri dicitur: *Ego te baptizo*, hoc est abluo. In Sacramen- to autem Extremæ Unctionis materia non indiget hac determinatione; nam unctio, ut unctio est, significat interio- rem unctionem, ut dictum est. Atque ideo Græci habent sufficientem formam pro Sacramento Extremæ Unctionis, dum in ipsa precantur Deum, ut tanquam medicus animarum sanet a morbo corporis, & animæ. Nam sanare animam est indulgere peccata, ideoque eo- rum forma æquivalet Latinæ quoad essentialem significatio- nem.

25 Hinc quoque ritus Græcorum adhibentium septem Sa- cerdotes ministros pro Extrema Unctione damnandus non videtur, cum non contineat errorem, sed omnes illi septem Sacerdotes conficiunt unicum Sacramentum. Probatur eadem ratione, quia plures Summi Pontifi- ces, nominatim Innocentius, & Clemens VIII. locis su- Tom. VIII.

perius allegatis correxerunt errores Græcorum, præci- puè circa administrationem Sacramentorum, & tamen non correxerunt hujusmodi ritum circa Extremam Un- ctionem. Unde videntur approbasse: cum enim fuerint examinati, habentur pro concessis juxta regulam leg. cum Prætor ff. de jud. & leg. nec non §. quid eis ff. ex quibus caus. major. & leg. 1. §. adhiberi ff. de testib. Atque ex eo, quod Sacramentum Extremæ Unctionis hoc habet p- culiare præ cæteris Sacramentis, quod sit applicandum deprecativo modo, & ideo forma ipsius debet continere deprecationem juxta verba D. Jacobi Apostoli: *Orent su- per eum, ungentes eum Oleo, & oratio fidei salvabit infir- mum.*

Et quidem potest Ecclesia instituere plures materias per 26 se singulas sufficientes pro Sacramento, & inter se distin- ctas, & applicatas eidem parti, quod se habeant per modum unius. Id constat in Sacramento Baptismi. Nam sufficit unica immersio, & tamen Ecclesia instituit, quod adhiberetur trina in eadem parte corporis. Poterit ergo id etiam instituere in Sacramento Unctionis nedum quoad materiam, sed etiam quoad formam. Quia etiam unctio est materia Extremæ Unctionis, & ideo ex Ecclesiæ insti- tutione adhiberi poterit multiplex unctio per modum unius. Nec refert quod diversa unctio fit a diverso Sacerdote; quia hoc est quid extrinsecum materię, & ideo non variat ipsam in substantia. Et in tantum trina immersio debet esse ab eodem, quia materia debeat applicari ab eodem, a quo profertur forma, non autem quia requiratur uni- tas ministri, ut plures immersiones se habent per modum unius.

Et quod pertinet ad formam probatur. Forma Extre- 27 mæ Unctionis est per modum deprecationis, ac proinde sequitur naturam orationis. Natura autem orationis est talis, ut eadem preces effusæ a pluribus non solum si- mul, sed etiam successivè jungantur in unam oratio- nem, & habeantur pro una, & eadem deprecatione, ut constat, quando in Sabbato Sancto cantantur Litanie. Nam totum, quod cantant Cantores, repetit postea cho- rus. In Missa quando recitatur Kyrie eleison, quod pluries successivè repetunt Sacerdotes, & Minister. In Missa solemni, in qua plura cantantur a choro, quæ Sa- cerdos recitat. Ratio autem est, quia societas orantium dat unitatem orationi. Cum enim conveniant veluti col- legialiter ad orandum, seu tanquam confocii, preces, quas funduntur, sive eodem modo se habeant, sive diverso, habentur pro una, & eadem oratione. Cum ergo forma Extremæ Unctionis sit per modum orationis, potuit Ec- clesia instituere, quod repetita a pluribus confocis, & collegialiter convenientibus, se habeat per modum unius orationis, atque adeo unius formæ. Septem autem Sa- cerdotes, qui ministrant Extremam Unctionem apud Græcos, conveniunt collegialiter, & tanquam confocii repræsentantes Ecclesiam. Ex eoque etiam constat quod Ecclesia habet a Christo potestatem variandi ministratio- nem Sacramentorum, prout ipsorum dignitati, vel utilita- ti fidelium expedierit, salva tamen eorum substantia, ut statuit Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2. Ergo potuit etiam instituere, quod Extrema Unctio ministraretur eo modo, quo Græci ministrant. Quia in hoc non variatur substantia, cum remaneat Unctio, quæ significat interio- rem Unctionem, & eadem forma. Nec repetitio Un- ctionis, & formæ variat substantiam, quia tantum addit, non autem detrahit, & facit, quod partes substantiales sint magis extensæ, & consent pluribus partibus inte- gralibus coeuntibus moraliter in unum modo explicato. Et ideo tota variatio est solum materialis, non autem forma- lis, atque essentialis.

Id autem certum est, quod cum singulis ministris Ex- 28 tremæ Unctionis apud Græcos sit concessum benedicere Oleum pro Sacramento ministrando, tenentur tamen sub mortali uti consueta benedictione præscripta in ipsorum Euchologiis. Nam ipsi quoque tenentur sub eadem obliga- tione servare ritum propriæ Ecclesiæ. Non potest tamen Ecclesiam ita certam formam, seu ritum pro Olei infirmo- rum benedictione præscribere, ut ea non servata Sacra- mentum non teneat. Quia cum non sit de necessitate Sa- cramenti hæc, vel illa forma benedicendi, ut dictum est, non poterit unquam ipsius emissio, dummodò alia adhi- beat, reddere irritum Sacramentum. Neque Ecclesia potest facere, quod Sacramenta irrita sint, si adhibeantur pro ipsis conficiendis ea, quæ sunt de ipsorum substantia juxta intentionem Christi, cum validitas Sacramenti non dependeat ex voluntate Ecclesiæ, sed institutione Chri- sti. Ita Mærat. tom. 3. sum. disp. 2. de Extrem. Unct. sect. 2. Secundo quia.

Hinc etiam ritus Græcorum conferendi sanis Sacra- 29 mentum Extremæ Unctionis tolerandus est, idque faciunt præsertim post susceptum Sacramentum Pœnitent- tiæ,

tiæ, ut desumitur ex Simeone Thessalonicensi lib. de sept. Sacram. ubi habetur: *Sanctum Oleum traditum est, veluti Sacrum mysterium, divinæque misericordiæ typus, quod in redemptionem, & sanctificationem prebetur his, qui se a peccatis convertunt.* Hoc idem habet Job Monachus apud Arcud. lib. 5, de Sacram. cap. 4. cujus verba refert, quæ sunt: *Tempus autem, quo oporteat suscipere Euchaleon, tota est mortalium vita post peccatum ad extremum usque spiritum. Cumque opus sit statim post errata illud sumere, plerumque tamen ob humanam oblivionem, & ignorantiam, verecundiam item, & negligentiam, atque omnino propter quasunque alias humanas passiones, etiam post ultimas horas exhibetur.* Hieremias item Patriarcha Constantinopolitanus cap. 7. *sue censuræ*, hæc habet: *Illis verò, qui post baptismum peccaverunt, penitentia, consecratique oleo unctio conducunt, quæ Sacramenta, aut remissionem præteritorum peccatorum largiuntur, aut sordes animæ inherentes expurgant.*

30 Hic autem Ritus fundatur in autoritate Innocentii I. ep. 1. ad Decent. cap. 8. ubi sic ait: *Oleo Sancto, ab Episcopo benedicto, posse uti non solum Sacerdotes, sed etiam omnes Christianos in suis, ac suorum necessitatibus.* Nec valet expositio Jansenii in cap. 6. Marci, quod Pontifex intelligat de usu passivo. Quia constat, quod oleum benedictum soleret distribui etiam medicinam corporalem, quod cum in abusum tenderet, fuit prohibitum in Concilio Moguntino sub Carolo Magno can. 24. his verbis: *Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ, vel maleficii donare inde præsumant. Quod si fecerint, honore priventur.* Immo plures Sancti ipsum adhibuerunt ad sanandos infirmos, quorum plura exempla recenset Arcudius d. lib. 5. de Sacram. eod. cap. 4. vers. In Vita S. Genovesæ. Et celebre est illud S. Gothardi Episcopi apud Surium tom. 7. die 4. Maji, ibi: *Sufficit etiam Presbytero, ut sacro oleo, quod infirmorum dicitur, ejus ungerent oculos, quæ quidem unctio, & Sancti viri preces ab illo dolore usque ad vitæ finem eam immunem conservarunt.*

31 Atque hic mos ungendi sanos oleo infirmorum etiam hodie Venetiis apud Græcos ibi commorantes fervatur. Nam in ipsorum Ecclesia S. Georgii in Majori Hebdomada, quando consecratur oleum, Episcopus consecrans ungitur septies a Sacerdotibus adstantibus, & Sacerdotes ab Episcopo, & etiam totus populus assistens, nempe septies in fronte, & quinquies in sensibus. Et quod magis urget Innocentius IV. in citata Bulla circa ritus Græcorum tacite approbat ritum ungendi pœnitentes post susceptum Sacramentum Pœnitentiæ. Nam num. 6. sic inquit: *Nullis autem per Sacerdotes, vel Confessores pro satisfactione pœnitentiæ unctio aliqua solummodo injungatur, ubi notanda est dictio solummodo.* Nam operatur, quod Pontifex non prohibeat injunctionem unctionis, sed solum quod prohibeat, ne sola injungatur, ac proinde injungi poterit simul cum aliis operibus satisfactoriis.

32 Pro defensione autem hujus ritus advertendum est, quod eadem materia inservire potest, & pro materia alicujus Sacramenti, & etiam pro Sacramentali, Constat hoc in chrismate etiam apud Latinos, nam inservit pro materia confirmationis Sacramentalis, ac etiam pro diversis Sacramentalibus, ad ungendum scilicet verticem baptizati, pro consecratione Altaris, Ecclesiæ, calicis, & hujusmodi aliis. Antiquitus etiam inserviebat pro reconciliandis hæreticis, ut desumitur ex Concilio Arausicano 1. can. 2. & ex secunda Synodo œcumenica can. 7. Eodem modo poterit oleum infirmorum inservire pro materia in Extrema Unctione, & pro Sacramentali in aliis occasionibus.

33 Quare dicendum videtur, Græcos non conferre sanis Sacramentum Extremæ Unctionis, sed tunc adhibere oleum infirmorum tanquam Sacramentale in ordine ad diversos fines juxta subjectam materiam. Ita Arcud. ea leg. 5. & cap. 4. Colligiturque ex eo, quod imponunt Sacerdotes unctionem pro satisfactione Sacramentali, ut constat ex dicta Bulla Innocentii VIII. Dum autem imponitur in ordine ad satisfactionem, oportet, ut habeat rationem Sacramentalis quia Sacramenta non ordinantur ad satisfaciendum Deo pro peccatis, sed ad sanctificandum homines. Et quia Innoc. VIII. non tolerasset talem unctionem, nisi cognovisset adhiberi tanquam Sacramentale. Nam apud Ecclesiam Latinam certum est, quod non potest Sacramentum Extremæ Unctionis ministrari sano. Oratio verò, quæ adhibetur in Extrema unctione, adhibetur in his Unctionibus non tanquam Sacramentum, sed tanquam Sacramentale. Quia cum forma Sacramenti Extremæ Unctionis deprecativo modo proferatur, ac proinde, quantum est de se, possit esse nuda deprecatio ordinata ad orandum Deum,

& possit etiam esse deprecativo modo significativa effectus Sacramenti ex institutione Christi, utroque etiam modo adhiberi potest, & ideo dependet ab intentione, ac institutione Ecclesiæ, ut hoc, vel illo modo se habeat, atque adeò, ut sit pars Sacramenti, vel pars Sacramentalis. Unde cum Sacerdotes Græci conforment suam intentionem intentioni Ecclesiæ Græcæ, poterunt utroque modo illam adhibere, & modò conficere Sacramentum, & modò aliquod Sacramentale. Ut autem hoc, vel illo modo adhibeant, non est necesse, quod explicitè determinent suam intentionem ad Sacramentum, vel ad Sacramentale, sed sufficit, quod operentur juxta institutionem Ecclesiæ, & juxta capacitatem subjecti. Nam tunc determinatur operatio, ut sit vel Sacramentum, vel Sacramentale, & consequenter intentio quoque ministri est virtualiter determinata.

CONSULTATIO LXXXV.

- 1 An Regulari Ministro S. Officii, decedenti extra claustra, dum iter agebat ex uno ad alium Conventum obedientia sui Superioris, faciendum sit spoliū, & quatenus?
- 2 Et an a Superiore sue Religionis, vel ab Inquisitore, cujus erat Minister?

R Espondeo ad utrumque. Certum est, quod si Regularis degeret extra Monasterium cum licentia sui Superioris, vel sine ea, sive ut Apostata, sive ut fugitivus, sive ut ejectus, & extra illud moraretur, & in ejus bonis ab ipso undecumque, & quomodocumque acquisitis hodie succederet per spoliū Camera Apostolica ex Constitutione 43. Gregorii XIII. quæ incipit *Officii nostri*, in quam a die mortis non solum dominium, sed & possessio transfertur: quidquid dicendum sit de jure communi, de quo alii nominatim Campan. in divers. jur. rubr. 11. cap. 15. num. 9. Rodriq. tom. 1. qu. reg. 30. art. 29. Nald. in sum. v. Religiosus num. 35. Sanchez lib. 7. moral. cap. 33. num. 22. Ricc. decis. 245. par. 4. Bonac. de claus. quæst. 2. punct. 12. §. 7. num. 14. Alphons. de Leon. de censur. recollect. 6. num. 332. Novar. in prax. de bon. Regul. concl. 1. & in Lucern. Relig. v. ejecti num. 11. Donat. in prax. rer. regul. par. 2. tract. 8. de eject. quæst. 46. num. 5. Navar. lib. 3. conf. tit. de Regul. conf. 80. edit. 1. & tit. de stat. Monach. conf. 17. edit. 2. ac Suarez tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 30. sed hic non est casus noster.

Ideo tenendum est non esse faciendum spoliū. Unde Regulari decedenti intra Monasterium, vel extra, sed casu fortuito, ut in presenti, nemo propriè loquendo succedit: quia nihil habenti non succeditur. Regularis autem nihil habet; quia quod habet, est Monasterii, ac proinde non potest Monasterium id de novo acquirere per successionem, quia res semel mea, amplius mea fieri non potest. Et ita censuit Sacra Congregatio super Episcopis, ac Regularibus in Vercellenfi 11. Aprilis 1600. & 30. Junii 1604.

Non obstat, quod erat Minister S. Officii. Quia cum non fuerit omnino exemptus a Religione, erat ei subditus non secus, ac cæteri. Hinc resolvit Sac. Congregatio S. Officii 30. Novembris 1596. quod Inquisitores, eorumque Vicarii sunt subiecti Custodibus Conventuum in iis, quæ spectant ad disciplinam regularem, eosque venerari tenentur, ideo bona, quæ ad ipsum pertinent, debent pertinere ad Monasterium; quia in tantum pertinent, in quantum pertinet jus Regularis, & efficitur jus ipsius Monasterii. In tantum autem efficitur jus Monasterii, in quantum Regularis subijcitur Monasterio, & est membrum illius. Unde cum per officium ejusmodi non fuerit absolutus a jugo regularis observantiæ, sed communicabat cum Religione, erat adhuc membrum illius, & ideo ad illud pertinebat ejus bona. Atque ita declaravit Sacra Congregatio S. Officii sub die 6. Februarii, ac 29. Martii 1608. his verbis: *Inquisitorum bona non spectant ad S. Officium post eorum obitum dividuntur juxta Constitutiones Religionis.* Et clariùs sub die 18. Januarii 1616. pro Inquisitore Ariminensi, qui extra Monasterium decessit, hunc in modum: *Inquisitores, licet decedant extra claustra non subjacent spolio, quod fit a Camera Apostolica, ideoque ordinatur Thesaurario, ne fratres molestet.* Et meritò quidem esset enim hoc ministerium odiosum Religionibus.

CONSULTATIO LXXXVI.

An Inquisitores S. Officii procedere possint, ac debeant ad censuras contra Judices, ac ministros laicos, qui furantem pyxidem cum particulis consecratis non confessum, neque convictum in termino octo horarum suspendere fecerant altis furcis in platea ejusdem Ecclesie, in qua sacrilegium commissum fuit, turbantes jurisdictionem S. Tribunalis, pretendentes hujusmodi causas ad se spectare privative quoad omnes alios?

- ¹ ET quamvis videatur nimis durum procedere ad censuras, quid aliud expediat S. Tribunali pro repellenda hujusmodi injuria jam cognita, & ne transeat in exemplum, tantò magis quod propè dictam Ecclesiam appendere fecerunt caput, & manum dicti Sacrilegi, & in loco, ubi ceciderunt pyxis, & particulæ, contruxerunt memoriam lapideam præfati Sacrilegi sceleris, in qua sculperunt pyxidem, conopæo coopertam cum expressione particularum Sacramentalium in ea existentium.
- ² *An hoc crimen spectet ad S. Officium, cum Sacra Congregatio modò negavit, modò affirmavit?* Negavit in eo, qui particulas fumendo consumpsit, & pyxidem furatus fuit, illumque remisit Ordinario, ut severè puniat, & mittat ad trirèmes per decennium 1. Julii 1604. Alium pariter remisit Ordinario, ut si quid spectans ad S. Officium repererit, certior reddat 5. Augusti ejusdem anni. Affirmavit verò, reumque damnavit ad carceres, & ad reficiendum ornatum Tabernaculi, ac pyxidem Sanctissimi Sacramenti 29. Decembris 1605. In alium, qui pyxidem pariter cum particulis furatus fuit, scripsit Archiepiscopo Consentino, ut faciat sibi consignari carceratum a Curia sæculari, illumque examinet pro spectantibus ad S. Officium, ac faciat abjurare 29. Septembris ejusdem anni 1605. Aliàs ordinavit Inquisitori Florentiæ, ut in carceres quemdam conjiciat, qui Tabernaculum furatus fuit, ubi asservabatur Eucharistia 8. Aprilis 1588. Aliàs dixit, quod ejusmodi furtum puniatur in S. Officio, & rei abjurent juxta qualitatem responsionum, ut in literis 17. Maji 1607. & 31. Julii ejusdem anni. Unde qui furatus fuit pyxidem cum particulis, abjuravit de vehementi, & punitus fuit a S. Officio 4. Augusti 1611. Alius interrogatus, quid fecerit de particulis, super intentione damnatus est ad trirèmes per septennium 20. Februarii 1620. iterumque dixit 20. Martii 1618. furtum pyxididis spectare ad S. Officium. Quidam Parmensis ob furtum pyxididis unà cum particulis consecratis, quas in puteum projecit, ductus fuit ad S. Officium Urbis. Tandem Inquisitor Mutinæ consultit, an causa furti pyxididis Sanctissimi Sacramenti cum ostensorio, & hostia Sacra spectet ad S. Officium, fuit responsum spectare. Verùm si Curia Episcopalis, prævenit illius cognitionem, ei relinquat, cum Ordinarius sua autoritate ordinaria potest procedere in hujusmodi causis, ut 1640. fol. 132.
- ³ Ex quibus clarè colligitur furtum pyxididis cum particulis Eucharisticis spectare privativè ad Judicem Ecclesiasticum, sive ad S. Officium, non quidem privativè quoad Ordinarium, sed cumulativè, vel præventivè, nullo autem modo ad Judices sæculares. Ratio autem est, quia ex ejusmodi furto, sive ex facto ipso oritur suspicio, quod fur malè sentiat de Sacramento Eucharistiæ. Sive enim dicatur cum Martino Delrio *disquisit. magic. lib. 5. sect. 15. §. Axioma primum*, factum hæreticale esse illud, quod quamvis non sit hæresis, quia pertinet ad enunciationem intellectus, attamen quasi materialiter enunciat hæresim, seu est materia, circa quam intellectus errat. Sive dicatur cum Soto in *tract. de hæres. factum hæreticale esse illud*, quod aliqui hæretici laudarunt, vel non esse peccatum affirmarunt, semper quidem hoc factum furandi pyxidem cum Sacratissimis particulis erit factum hæreticale. In utroque enim casu certum est de fide non licere Christianis furari pyxidem, & Sacras hostias projicere, & qui contrarium assereret, esset hæreticus reputandus. Hinc licet a sacrilegio, & a blasphemia hæreticali possit abesse prava intentio, attenditur nihilominus illud factum, vel dictum, quod sapit hæresim. Nec Judices sæculares in hisce criminibus difficultatem faciunt, quia pertinent ad Inquisitores privativè, ut per Sanfelice. *decis. 233. per tot. & Prorex ipse Neapolis sub die 6. Julii 1606. institit apud Sanctissimum*, ut declararet hujusmodi crimen spectare ad S. Officium.
- ⁴ Non obstat, quod ejusmodi furtum sit sacrilegium, atque adeò mixti fori *can. Sacrilegium 17. qu. 4. c. quod proposuisti cap. cum sit generale*, & ibi *Glos. Abb. & alii*

de for. comp. leg. si quis in hoc genus C. de Episcop. & Cler. leg. Divus ff. ad leg. Jul. pecul. & leg. aut facta, §. locus ff. de pœnit. Nam id concedimus, nisi illi esset annexa illa qualitas, quæ sapit hæresim, vel nisi concurreret suspicio, quod malè fur ille sentiret de Sacramento Eucharistiæ. Undè licet esse mixti fori, laicus tamen non potest in eo procedere ob dictam suspensionem hæresis, donec non fuerit declaratum, id quod ad finem pertinet, ideòque Judex competens est Ecclesiasticus. Minus obstat, quod in hoc crimine procedit, possit ex abrupto. Nam affirmo, de jure procedi posse ex abrupto, denegatis defensionibus in causis hæresis, & contra insignes latrones, grassatores, incendiarios, violentos raptos, & alios committentes gravia, & atrocia delicta ex textu in *leg. per omnes, C. de defens. Civit. l. fin. C. de sic. l. in adulteriis C. de adult. ibi: Querendum est si ne cujusdam defensione, & in regula universali, quod ex causa licitum est leges transgredi, estque doctrina Innocentii cap. 1. de cons. illamque firmarunt Farinac. conf. 103. num. 5. Guazzin. defens. 21. num. 6. Hucque tendit dispositio Constit. Pauli III. Constit. 44. §. caput, ubi statuit dandam esse copiam judiciorum reo, ut se possit defendere ante torturam, præterquam in crimine hæresis, & aliis criminibus a jure exceptis, juxta tamen juris dispositionem. Quam Constitutionem confirmavit B. Pius V. Constit. 85. §. & quod expeditiones; sed a Judice in sua causa, & foro competenti, ne confundantur jurisdictiones, præcipuè in causa hæresis, cujus Judex sæcularis est omnino incompetens per ea, quæ alibi adduxi.*

Atque hinc ejusmodi Judices sæculares, eorumque Ministri, qui Episcopi, vel Inquisitoris Judicis sententiam, seu processum super intentione hujusmodi rei directè, vel indirectè impedire præsumperunt, vel se eis opposuerunt, excommunicationis mucrone sunt percussi in *cap. ut inquisitionis 18. de hæretic. in 6. quæ est latæ sententiæ*, ut notant ibi Barbosa, & Tiraquel. in *leg. si unquam numer. 72. v. revertatur, C. de revoc. donat.* Et si per annum eam excommunicationem animo sustinuerint indurato ex tunc velut hæretici condemnantur. Et *cap. 14. Bullæ Cane* excommunicantur Judices laici se interponentes in causarum spiritualium, aut illis annexarum cognitione. Quodque ex eo vel manifestè patet, quia reo, ne Inquisitori, vel Ordinario tradatur, defensiones, exceptiones legitimas, ac tempus ad illas probandas aptum, & sufficiens, omnino denegarunt contra jus naturæ, ut colligitur ex *Clem. Pastoralis §. ceterum de sent. & re jud. ex Clem. sæpè de verb. signif. & ex leg. ut vim, ff. de justit. & jur. & tradunt Doctores communiter apud Calder. in tract. de hæret. rubr. de mater. process. num. 3. Simanch. de Cathol. instit. tit. 17. num. 50. Pegn. in direct. com. 28. vers. ac defensione juris, & Farinac. quest. 185. num. 210. Idque, etiamsi reus defensiones non peteret, ex officio tamen Judicis dari debent ad textum in *l. etsi non defendantur ff. de pœn. & in auth. qui semel, C. quomodo, & quando Judex.* Ex quo videtur indirectè impedivisse processum Inquisitoris, ac proinde incidisse in censuras allegatas.*

Ad repellendum igitur, quoad fieri potest, a S. Tribunali hanc injuriam, licet opus esset gravissimis remediis, satis tamen hisce difficillimis temporibus esse puto, ut deleto monumento illo marmoreo, unà cum actis Causæ, vel saltem facta declaratione hæc omnia nomine, ac jussu S. Officii facta fuisse, ac prævia absolutione, saltem ad cautelam, item & monitione expediantur. Siquidem impediennes Inquisitores, vel Episcopos in negotio S. Inquisitionis per censuras monendi sunt, ut desistant, invocato etiam brachio sæculari, *cap. Ut officium §. compescendi de hæret. in 6. & notant ibi Glossa*, quam sequuntur Canonistæ communiter.

Extat tandem Constitutio Innocentii XI. *Ad nostri Apostolatus auditum 4. Idus Martii 1676.* in qua sub motu proprio decernit, ut deinceps omnes, & singuli utriusque sexus, qui de furto hostiæ consecratæ, sive unius, vel plurium particularum consecratarum cum sacra pyxide, vel sine illa per legitima indicia judicialiter juxta S. Officii Inquisitoris contra hæreticam pravitatem autoritate Apostolica instituti regulas, & praxim confessi, aut convicti fuerint, quive propria malitia, vel de alterius ordine, seu mandato hostiam sive unam, vel plures particulas consecratas prædictas apud se retinuerint, vel alio transferre, seu asportare præsumperint, condignis pœnis, & animadversionibus pro facinoris atrocitate puniantur, & nisi constiterit non fuisse ad malum finem, etiam pro prima vice Curia sæculari tradantur, non obstante minori ætate, dummodò vigesimum attingant annum, quibus pœnis, etiam mandantes subaceant; porro omnimodam cognitionem causarum furii hostiæ consecratæ, sive unius, vel plurium particularum consecratarum hujus-

modi cum pyxide, vel sine illa, tanquam delicti hæresim, vel vehementem hæresis suspicionem continentis ad Judices Ecclesiasticos, & ad S. Inquisitionis Officium prædictum privative spectare eadem auctoritate harum serie, ac motu simili declaramus, decernentes presentes nostras literas, &c.

CONSULTATIO LXXXVII.

- 1 An Princeps secularis possit edicto suo prohibere, ne quis faciat incantationes superstitiosas cum invocatione demonum tacita, vel expressa, vulgò Inciarmaturas, ad hoc, ut arma inimicorum non noceat, sub pena mortis ultra pœnas Ecclesiasticorum iis, quæ ad ipsos Judices Ecclesiasticos pertinent?
- 2 Quid faciendum de hujusmodi edicto jam publicato?
- 3 Et an Episcopus potuerit publicare simile edictum sub pœnis arbitrariis tam contra delinquentes, quam non revelantes, vel ipsi Episcopo, vel S. Inquisitionis, & ulterius concedere Indulgentias quadraginta dierum tam denunciatis, quam cooperantibus ad extirpationem hujusmodi delinquentium?

AD 1. Negativè videtur respondendum. Quia licet olim Index secularis causam hæresis cognoscere poterat de jure civili, sicuti patet ex §. si verò crimen aurb. de Sanctiss. Episcop. ex leg. 1. §. fin. C. de Summ. Trin. & ex leg. Quicumque §. ult. C. de hæretic. hodie tamen prohibetur de jure Canonico sub pœna excommunicationis ipso jure incurrenda, ut patet ex cap. Ut Inquisitionis officium §. Prohibemus de hæret. in 6. ibi: Prohibemus quoque districtius potestatibus, Dominis temporalibus, & Doctoribus, eorumque Officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine, cum verè sit Ecclesiasticum, quoquomodo cognoscant, vel judicent. Et ex Constitut. Julii III. quæ incipit licet a diversis apud Pagnam, ubi excommunicatio reservatur Summo Pontifici. Et notat Clar. in prax. crim. §. hæresis num. 4. Caltr. lib. 1. de just. hæret. punct. c. 23. Simanch. de Cathol. Instit. 36. num. 1. Scacc. de Judic. cap. 15. num. 2. Paris. lib. 4. conf. 3. num. 107. & Farin. quest. 186. num. 154. Atqui incantationes superstitiosæ cum invocatione Dæmonum sapiunt hæresim manifestè. Immo etiam si non saperent hæresim manifestè, earum cognitio spectat ad solos Inquisitores, & Episcopos, privativè quoad Judices sæculares ex Constitut. Sixti V. contra Sortilegos, & ex textu in cap. Accusatus de hæret. in 6. qui non intelligitur de solis hæreticis formaliter, sed etiam de quibuscumque dictis, vel factis de hæresi suspectis, ut per Mouram opusc. de incant. & ensalm. sect. 3. cap. 1. ubi etiam testatur de praxi.

2 Quare non possunt Principes condere statuta, vel decreta, quibus præscribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæresis, si diversus sit ab illo, quem Ecclesia tradit, & observat. Quia id esset de crimine hæresis cognoscere contra textum in cap. Statutum Civitatis, & in d. cap. accusatus §. Sacerdotes, & in d. cap. ut Inquisitionis officium de hæret. in 6. & tradit Paris. ubi supra num. 104. ac Boss. tit. de hæretic. num. 13. & 14. Quia præscribere modum procedendi in crimine hæresis, cum sit crimen merè Ecclesiasticum, spectat ad jurisdictionem Ecclesiasticam. Ideoque subditi non debent obedire hujusmodi statutis, atque edictis, utpotè contra Ecclesiæ leges promulgatis, & Inquisitores possunt contra sic statuentes, ac edicentes procedere pœna excommunicationis, & aliis pœnis contra fautores hæreticorum impositis, ut per Eymer. in direct. part. 3. quest. 34. & Pagnam ibi com. 83. Zanchin. de hæret. cap. 31. num. 6. Locat. in prax. Inquis. v. Domini temporales num. 5. & v. Ordinati num. 1. Zanard. in direct. Theolog. part. 1. præcept. 2. cap. 6. quest. 28. atque alios.

3 Ac proinde hujusmodi edictum est nullum defectu potestatis cap. Ecclesia S. Mariæ, & c. Quæ in Ecclesiis, ubi Doctores communiter, de constit. & ideo poterunt Inquisitores sic edicentem cogere, ut hoc edictum abroget ex Bullis Alexandri IV. Innocentii IV. & Urbani IV. apud Pagnam, Locatum, & alios, quod si ille facere retinuerit, debent ipsi propria auctoritate illud tollere, ac declarare irritum, atque nullum, Felin. in dist. capit. Ecclesia S. Mariæ numer. 145. Sayr. de censur. lib. 3. capit. 34. numer. 17. Ex quo responsum est ad secundum.

4 Ad nihilominus censeo, posse Principem hujusmodi edictum condere. Quia solum augeat, ac promovet procedendi, ac puniendi modum, quem observat Ecclesia, & non cedit in Ecclesiasticæ jurisdictionis diminutionem, sed potius in illius augmentum. Quapropter laicorum statuta, vel decreta pœnas per jus Canonicum, & hæ-

reticis impositas augmenta, vel ab Ecclesiasticis iudicibus impositas observari mandantia, firma, & valida esse dissentit, probat Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 25. num. 2. & alii communiter, quos sequitur Farinac. de hæres. qu. 186. num. 157. nuncupatim Pegna part. 3. direct. qu. 86. com. 135. vers. de Principibus sæcularibus ac vers. seq. docens, id non esse intromittere se de crimine, sed favere potius Ecclesiæ, & incrementum fidei procurare. Nam per hujusmodi statuta, & edicta non auferunt propriis iudicibus, videlicet Episcopis, & Inquisitoribus jurisdictionem, sed eam potius amplificat, juvant, & amplius promoveant; id quod esse debet Principum sæcularium proprium, & peculiare munus, ut graviter docuit Conrad. Brun. lib. 3. de hæret. cap. 9. & 10. Et vers. Postremo subdit, quod Romani Pontifices Principum sæcularium leges, & decreta adversus hæreticos, & suspectos variis temporibus edita, non modò non sustulerunt, aut abrogarunt, immò confirmarunt, & inviolabiliter custodiri jusserunt, ut constat ex multis Pontificum rescriptis apud ipsum, omnino videndum.

Duo tamen animadvertenda sunt. Primum est gravitas pœnæ, nimirum pœna capitalis, quæ in edicto pro hoc crimine est imposita. Quod etiam observavit Pegna loc. cit. §. Illud tamen, monens, ne, dum hujusmodi pœnæ augmentur contra hæreticos, aliquid committatur injustum, incautum, aut contra jus, & rationem. Nam favor fidei non tribuit hanc facultatem, statimque subdit: itaque cavendum est, ne, dum ex una parte fidei propagationem nituntur asserere, ex alia ejus detrimentum inducant. Hinc cum Senatus Mediolanensis publicasset edictum contra exercentes, vel exerceri curantes maleficia, scriptum fuit Inquisitori, ut videat unà cum Archiepiscopo, ne aliquid ponatur in edicto præjudiciale Sancto Officio, & curet reddere capacem Senatui, non esse locum pœnæ ultimi supplicii, ac providere, ne sequatur effectus, ut ex Epistola data sub 14. Maji 1620.

Alterum, quod fortè in hoc edicto desideratur, est declaratio per quam necessaria, nempe quod Princeps tunc demum ad pœnam comminatum adversus hujusmodi superstitiosos Incantatores devenire possit, postquam uti tales ab Episcopis, vel Inquisitoribus fuerint declarati, alioquin enim cognosceret, ac judicaret de crimine hæresis contra textum d. c. Ut Inquisitionis officium superius deductum; ideoque poterit Princeps cogi ad id declarandum.

Ad 3. Affirmativè censeo respondendum. Etenim Episcopus potest procedere in crimine superstitutionum, ut ex citata Bulla Sixti V. potuit, ac debuit uti alternativa illa de revelandis reis sibi, vel Inquisitori, ut ex pluribus declarationibus Sacræ Congregationis Sancti Officii præsertim quia hujus criminis cognitio spectat ad Episcopum, cumlativè ad Inquisitores, ut ex dicta Bulla Sixti. Ac tandem quoad Indulgentiam non deesset Episcopo potestas ordinaria, ut ex c. Quod autem, cap. Cum ex eo, & cap. nostro de pœnit. & remiss. Neque causa, quæ est gravis, publica, & Ecclesiæ Catholicæ utilis, atque adeo sufficiens per dictum cap. Cum ex eo in fin. Ubi permittitur Episcopis concessio Indulgentiæ quadraginta dierum in quocumque casu, in quo eis causa sufficiens occurrit.

CONSULTATIO LXXXVIII.

- 1 An assertiones istæ possint licitè suscipi, nimirum, quod liceat mutuantibus etiam pignoris securato de credito, aliquid ultra sortem exigere, dummodò non repeteret sortem usque ad certum tempus?
- 2 Item quod possit vendi res carius, quam valet ob dilationem temporis datam ad solvendum pretium credito, sive ut dicitur a credenza, & in exorbitanti summa, nempe ultra dimidium justii pretii, & cum speciali obligatione rei venditæ, sive translatione domini usque ad integram satisfactionem?
- 3 Et quod possit fundari census annuus super bonis stabilibus, & fructiferis ad rationem decem pro centenario, & haberi ultra hanc asservationem pignus rerum mobilium ejusdem valoris Capitalis?

Quod attinet ad primam assertionem, licet quidam, ut refert Molina de justit. & jur. disputat. 308. putaverint ratione carentiæ pecuniæ, seu obligationis non repetendi ante certum tempus, posse aliquid exigi, in qua sententia videtur esse Joannes Medina, Cod. de resitut. quest. 32. §. Inde inferitur. Quæ sententia pluribus argumentis probatur apud Lessium de justit. & jur. lib. 2. cap. 20. dub. 4. a num. 119.

Nihil-

- 2 Nihilominus sentit idem Lessius num. 127. non esse concedendum, ut quidquam supra sortem exigatur, si ex carentia pecuniæ nullum lucrum cessat, nullum periculum impendit, nullum incommodum timetur. Primum, quia sententia hæc videtur nova, nec apud auctores reperitur, ac proinde in re morali tanti momenti non facile admittenda. Deinde, quia carentia pecuniæ, & obligatio non repetendi ante aliquod tempus est quid intrinsecum rationi mutui, alioquin mutuum non differret a precario. Unde si mutuum debet gratis fieri, nihil pro hac carentia, vel obligatione petendum est.
- 3 Quinimodò idem Molina citatus *quest.* 308. ait, opinionem hanc non solum esse novam, & inauditam, sed etiam periculosam satis, & quæ viam aperit usuris. Quid enim, inquit, id aliud est, quam pro omni mutuo, quod precario non conceditur, ut scilicet ad concedentis libitum, possit quocumque tempore revocari, docere posse licite aliquid accipi ultra sortem, atque adeo posse licite accipi usuram, si tale mutuum formale sit, siue virtuale? Quid item id aliud est, quam pro extensione majori, vel minori temporis, quo ejusmodi mutuum conceditur, etiam si inde nullum lucrum mutuantem cesset, nullumque damnum emergat, docere posse licite accipi plus, vel minus ultra sortem, pro ut fuerit majus, vel minus tempus, ad quod conceditur? Id verò quid aliud est, quam docere, licitam esse usuram pro quocumque mutuo, quod non conceditur precario? Quod tamen Scripturæ, Concilia, definitiones Pontificum, & communis Doctorum sententia damnant. Est igitur ejusmodi assertio periculosa valde in fide, ut proinde relata fuerit inter damnatas a Sancto Officio Inquisitionis sub Alexandro Septimo, atque adeo cogendus est, qui illam asserit ad se retractandum, & quoad restitutionem ad consulendum suæ conscientię.
- 4 Secunda assertio est decisa ab Urbano III. in c. *Consultat.* de *usur.* ubi cum Consultationi Pontificis proponeretur, an negotiator quasi usurarius debeat condemnari, qui merces suas longe majori pretio distrahit, si ad solutionem faciendam prolixioris temporis delatio prorogetur, quam si ei incontinenti pretium persolvatur, respondit Pontifex quod hujusmodi homines pro intentione lucri, quam habent, cum omnis usura, & superabundantia prohibeatur in lege, judicandi sunt male agere, & ad ea, quæ taliter sunt accepta restituenda in animarum judicio efficaciter inducendi. Quare Doctores communiter apud Lessium d. lib. 2. cap. 21. dub. 6. docent, quod supra pretium rigorosum, quo res poterat vendi pecunia numerata, non licet eam vendere ob solam dilationem solutionis. Quia dilatio solutionis est implicitum quoddam mutuum. Dum enim creditor differt solutionem, proinde facit, ac si acceptam a debitore pecuniam eidem muret. Atqui pro mutuo nihil licet accipere supra sortem, ergo nec pro dilacione solutionis ultra justum pretium.
- 5 Tertia. Quod ad justum pretium censuum spectanda est consuetudo locorum. Unde in Regno utriusque Sicilia concessum est primum a Nicolao V. deinde a Gregorio XIII. ut census non excedat decimam partem sortis, seu pretii. Calixtus quoque III. & Martinus V. idem approbarunt in censibus realibus pro Polonia, & Germania, quando pro varia temporum conditione talis est consuetudo, vel æstimatio, ut patet ex illorum Extravagante. Et quoad pignus licet idem Calixtus, & Martinus inter alias conditiones census posuerint, ut certa res immobilis, & fructifera solum maneat obligata solutioni census, non autem persona venditoris, aut alia ejus bona, quia tamen Pontifices non dicunt, has esse necessarias, ideo non potest hinc ad propositam dubitationem responderi, ac proinde observat Molina *disp.* 387. n. 8. etiam hodie in locis, in quibus Bulla Pii V. est recepta, constituto censu reali in aliquo prædio, aut prædiis determinatis, posse adhiberi hypothecam aliorum bonorum ad hunc saltem effectum, quod scilicet si prædium in quo census est collocatus, evincatur, vel dum est in potestate venditoris census, vel postquam transierit ad alium possessorem, venditor solvat interesse, hoc est, valorem census, & interesse lucri cessantis, ac damna sequuta, ut per Navar. in *com. c.* 14. q. 3. n. 77. Quo stante resolvendum cenfeo, quod loco talis hypothecæ accipi potest fidejussio, atque adeo pignus. Si quidem fidejussores, & pignora æquiparantur, l. 4. §. *quid est idoneus ff. de fidejuss. lib. 2. l. Promissor ff. de const. pec. l. §. venditor instit. de rer. div.* & observat Jo: Andr. in *addit. ad Specul. tit. de dot. post divort. restit. §. 1. n. 8.* Tam enim fidejussio quam pignus ordinantur ad sustinendam principalem obligationem, & ideo si licite acceptatur fidejussio, licite etiam acceptatur pignus.

Tom. VIII.

Accedit etiam, quod obligatus ad dandum fidejussorem, potest dare pignora, etiam invito creditore, & tunc creditor tenetur ea acceptare, si sibi de cautione proficere vult, quemadmodum tradunt *Glos. in l. 1. ff. qui satisd. cog. ibique Bartol. ac ceteri Doctores, idem Bartol. in l. Prætoria 3. ff. de Prætor. stipul. Bald. in l. 1. C. de Procur. Cyn. & alii ibi, Jo: Andr. in addit. ad Specul. tit. de pignor. in rubr. Alex. in d. l. 1. n. 6. ff. qui satisd. cog. Jas. num. 17. Negufant. de pign. par. 5. princ. num. 4.* Unde, cum pignus subrogetur fidejussioni, licebit accipere pignus, sicut licet accipere fidejussionem.

CONSULTATIO LXXXIX.

An deturpantes, violantes, vel percutientes sacras Imagines puniri debeant privative quoad Judices laicos in S. Officio Inquisitionis? Ubi quid de Judæis hoc ipsum committentibus?

Negative respondendum videtur. Nam facta contra meliorem erga Deum, vel Sacras Imagines sunt re ipsa blasphemie, ita ut illa faciens dicatur verè blasphemus, licet gravius delinquens, quam blasphemans ore nomen Christi, vel illius Sancti, cujus Imaginem deturpat. Ita Tigrin. in l. non contrahit, ff. ad leg. Jul. Majest. Angel. in leg. ex Senatusconsult. ff. ad l. Cornel. de sic. & in disp. quæ incipit in resurgenti, Marfil. in prax. crim. §. & quia, n. 25. Jo: de Anan. in cap. 2. num. 14. de maled. Afflict. in Constit. Regn. tit. de blasphem. v. Octava, Jodoch. in pr. 61. n. 25. Chassan. in consuet. Burgund. rubr. 1. num. 59. Lancellot. Conrad. tit. de offic. Præst. in caus. crim. Plot. de blasphem. num. 16. 28. & 30. Graff. de casib. refer. lib. 1. cap. 10. num. 19. & 42. Alph. de Castro de just. heret. punit. cap. 12. Montal. de sententia Pilati num. 6. Decian. tr. crim. lib. 6. cap. 2. n. 16. Alex. cons. 233. num. 6. lib. 6. Soccin. cons. 102. num. 5. lib. 1. Ghirlandus de sortileg. qu. 10. num. 12. Cordub. in quest. lib. 1. quest. 17. §. 15. not. 3. Menoch. de arb. cas. 376. in princ. & Jul. Chartar. dec. 2. num. 23. ac Torreblanca in epit. de lib. lib. 3. cap. 8. n. 17. Probaturque ex Esdr. cap. 9. ubi factum ignominiosum erga Deum vocatur blasphemia magna, ibi: Cum fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent, isti sunt Dii tui, feceruntque blasphemias magnas.

Blasphemia autem, quæ profertur a laico, est mixti 2 fori cap. 2. de maled. Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. §. ad abolendam. Atque adeo est locus præventioni inter Judicem Ecclesiasticum, & Laicum, d. cap. 2. ubi Abb. num. 4. & 9. & Anan. col. 3. ac tradunt Calder. cons. 2. de Judæis & cons. 11. de for. comp. Anchar. cons. 196. num. 6. Alex. cons. 72. lib. 1. Boer. dec. 301. num. 9. & seq. Boss. tit. de Inquis. num. 133. Afflict. loc. cit. num. 14. Alex. Roman. in pragm. Regni de blasphem. num. 66. Covar. præd. quest. cap. 10. num. 2. Decian. tr. crim. tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 1. Clar. in §. blasphem. ibique Bajard. num. 49. & seq. Mar. Anton. var. resol. lib. 3. cap. 12. n. 1. Azor. instit. moral. lib. 9. cap. 28. quest. 4. Sot. de just. & jur. lib. 2. quest. 2. art. 3. Albertin. de agnosc. cath. assert. quest. 6. num. 24. & quest. 27. per tot. Franch. dec. 504. Farinac. de delict. & pœn. quest. 20. numer. 39. Symanch. de cath. instit. tit. 23. num. 17. Menoch. de arbitr. cas. 376. Cabal. resol. crimin. centur. 1. cas. 919. & Marth. de jurisdict. part. 2. cap. 13. num. 13. ac declaravit Sacra Congregatio S. Officii, dicens hujusmodi violentes, vel deturpantes posse etiam puniri in foro sæculari, cum hæc causæ sint mixti fori, & quando erunt examinandi Ecclesiastici, Episcopus illos examinet, & det copiam laicis, ut sub die 9. Novembris 1617. & alibi dixit, quod in hac materia habet locum præventio, ut sub die 18. Octobris ejusdem anni, ac 22. Novembris ejusdem etiam anni, in quo actum de casu, qui evenit Mutinæ, & 26. Januarii 1611. ac 9. Februarii ejusdem anni.

At nihilominus tenendum est, ejusmodi reos puniendos esse in S. Officio privative quoad Judices sæculares. Ita decrevit Sanctissimus Urbanus VIII. sub die 12. Novembris 1625. Ratio autem est, quia sunt vehementer suspecti de hæresi. Præsumunt enim male sentire de cultu sacrarum Imaginum, & de Canonizatione Sanctorum cum Calvinistis, ac Lutheranis damnatis a Sacro Concilio Trident. sess. 25. ac censentur agere contra definitionem Concilii Nicæni ad. 7. quod definit Imagines colendas esse. Et contrarium asserere, aut sentire, hæreticum est, ut probant Repert. Inquisit. v. Hæreticus, Symanch. de cath. instit. tit. 33. rubr. de Imag. n. 1. & seq. Pesant. in 3. p. D. Thom. q. 25. n. 3. disp. 1. & 2. Suar. in Reg. Angl. l. 2. c. 11. Valent. 2. 2. q. 94. pun. 6. disp. 6. Farin. de heret. q. 178. n. 53. dicunturque hæretici præsumpti. Hæresis autem crimen est merè Ecclesiasticum

per textum in cap. ut Inquisitionis, §. Prohibemus, de hæret. in 6. & post alios scribit Farinac. *quest.* 181. n. 43. & seq. atque idem iudicium spectat ad Inquisitores, Farinac. *loc. cit.* Regens Tapia in *Constit. de blasphem.* sub num. 20. Et ita observari in Supremo Hispaniarum Consilio testatur Azeved. *lib.* 10. *Regiar. Constit. tit.* 1. *lib.* 3. & comprobatur Genuen. in *prax. cap.* 18. *numer.* 17. Bordon. de *Sacr. Tribun. cap.* 26. *num.* 22. Caren. de *offic. S. Inquisit. part.* 2. *tit.* 7. *num.* 41. Ricciul. de *person. que in stat. reprob. vers. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 3. Lezan. *consul.* 38. *num.* 36. & seqq. ac Soult. in *aphor. lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 14. & seqq. ac Raphael della Torre in 2. 2. D. Thom. *quest.* 96. *art.* 4. *disp.* 2. Belloch. in *pr. Theol. moral. par.* 2. *quest.* 1. *num.* 7. Ricc. in *pr. tom.* 1. *resol.* 423. Joseph Sesse *tom.* 4. *dec.* 448. *num.* 19. Zecch. in *sum. tom.* 1. c. 11. *num.* 5. Carer. *tract. de hæret.* n. 49. Delrius in *disq. magic. lib.* 5. *sect.* 16. §. *Sacerdotes*, alique.

4 Confirmatur. Si quis enim verbo diceret, Imagines Sanctorum non esse venerandas, certè quod proferret blasphemiam hæreticalem, atque adeò puniendam in S. Officio privativè quoad Judices laicos. Atqui actus contumeliosus in Sacras Imagines est gravius delictum, quàm blasphemia ore prolata. Nam contemnens statuam Principis puniuntur tanquam reus læsæ Majestatis, l. qui statuas, & l. famosi, ff. ad leg. Majest. At illum contemnens verbis, vel non punitur, vel arbitrio iudicis punitur, l. 1. c. Si quis Imperatori maledix. quandoquidem facta maiorem vim habent, quàm verba, l. Paulus, ff. rem ratam haberi. Et facere factum plus est, quàm verbo, cap. dilecti 52. de appell. ubi Glossa, & alii.

5 Comprobatur ex rebus iudicatis. Cùm enim quidam noviter conversus Imaginem B. Mariæ Virginis fregisset, is prima sententia condemnatus fuit ad amputationem manus, & ad suspensionem in furca, cùmque ab illa appellasset ad Regiam Piacianam Cancellariam, iussu Dominorum causa hæc fuit remissa ad Inquisitores, testibus Carena *loc. alleg. num.* 42. Azeved. d. l. 1. *tit.* 1. l. 3. *num.* 7. & seq. addente, hanc remissionem iustissimè fuisse factam, cùm de hoc crimine soli Inquisitores possint cognoscere, ac Lezan. ubi supra *num.* 39. Bononiæ tres rei, qui plures sacras Imagines conspurcarunt, fuerunt brachio sæculari traditi sub anno 1623. Lezan. *num.* 41. apud quem alii, ac Romæ 14. Januarii 1557. blasphemus, qui imaginem evaginato gladio, Crucifixi, & B. Virginis percussit, mansit quinque diebus festis, lingua prius præforata, præ foribus Ecclesiarum S. Mariæ super Minervam, S. Laurentii in Damasco, S. Mariæ de Pace, Sanctorum Apostolorum, & S. Augustini, & postea fuit missus ad trirèmes perpetuas, ac N. N. carcerati Curia sæculari Neapolitana ob prætentam deturpationem Imaginum, fuerunt consignati S. Officio 1635.

6 Non obstant, quæ in contrarium adduximus. Nam facta contumeliosa in Deum, ac in Sanctos non possunt dici vera blasphemia, sed vel pertinent ad infidelitatem, vel remanent sub generico nomine contumeliæ, ut aperte docet D. Thom. 2. 2. *qu.* 1. *art.* 1. dum blasphemiam ponit inter peccata oris, & loquutionis, probatque clarius Alex. de Alef. *part.* 4. *quest.* 23. *membr.* 3. Navar. in *man. cap.* 12. *num.* 81. Suarez *tom.* 1. de *Relig. lib.* 1. c. 4. *num.* 4. Comitol. *resp. moral. lib.* 4. *quest.* 9. *cap.* 1. in *fin.* Lazar. de *blasphem. q.* 3. n. 39. Ex recepto enim usu loquendi blasphemia propriè in linguæ vitio consistit ex D. August. *lib.* 2. de *morib. Manich. cap.* 11. Et sicuti laus consistit in solis verbis *Psal.* 33. ac honor in signis, & factis, D. Thom. 2. 2. *qu.* 155. *art.* 1. ad 3. ita blasphemia consistit in solis verbis, in factis verò idololatria, & contumelia. Hinc in c. 2. §. ceterum, de *offic. Ordin.* in 6. projectio Sacrarum Imaginum, ac Crucis non dicitur blasphemia, sed actus horrendæ, ac detestabilis indevotionis. Hincque pœna imposita contra blasphemos, licet non habeat locum contra deturpantes Sacras Imagines, aut facientes alios actus infidelitatis, contra ipsos tamen est gravior pœna instituta, nempe mortis naturalis, nisi alia concurrant, ex quibus Iudex moveri possit ad pœnam minuendam, Menoch. de *arbitr. cap.* 396. Cabal. *resol. crim.* 91. ac fusè Chartar. *dec.* 102. n. 18. cum seq.

7 Minus obstat, quod blasphemia sit crimen mixti fori. Nam id verum est de blasphemia simplici, de qua loquantur Doctores ibi relati. Et hoc casu edicta Magistratum, sive Ecclesiasticorum, sive sæcularium præcipientia, blasphemos simplices sibi denunciari non prohibent, quin possint denunciari alteri Iudici habenti potestatem procedendi contra blasphemias; quia non intendunt minuire alterius jurisdictionem, sed providere ne blasphemix remaneant impunitæ, ut rectè censuit Sanchez in *decal. lib.* 2. c. 3. n. 47. Non autem de blasphemia hæreticali, cujus iudicium est Iudicis Ecclesiastici privativè quoad Iudicem sæcularem propter præsum-

ptam hæresis suspicionem, sive blasphemus sit Clericus, sive laicus per textum in d. c. Ut Inquisitionis §. Prohibemus, de hæret. in 6. & tradunt Afflict. in d. *Constit. Regni* n. 48. Albert. de *agnosc. cath. assert. qu.* 6. n. 24. & q. 22. n. 63. Simanch. de *cath. instit. c.* 8. n. 8. & in *Enchir. c.* 9. Brun. de *hæret. lib.* 5. c. 20. Covar. in c. Quamvis, de *pañ. p.* 1. §. 7. n. 8. & seq. Royas de *hæret. p.* 2. n. 168. Decian. in *tr. crim. p.* 2. *lib.* 6. c. 4. n. 4. & c. 6. n. 22.

Denique non obstat, quod aliquando in hoc crimine processerit Iudex sæcularis. Quia tale iudicium fuit de facto, non de jure, ut per Bordon. de *Sacram. Tribun. cap.* 26. n. 23. & Lezan. *eo consul.* 38. n. 40. atque ante decretum Urbani VIII. superius relatum, quod hodie religiosè observatur. Quomodo autem hujusmodi delinquentes tractandi sint quoad abjuratorem, & quoad pœnas vide Dianam p. 6. *tract.* 7. *resol.* 9. & Pestachium de *superfl. cap.* 25. *num.* 55. *part.* 2.

Quod autem spectat ad Judæos deturpantes, vel percutientes, vel corruptentes Sacras Imagines, puniendos esse a Iudice sæculari deducitur ex l. Judæos, C. de Jud. ex cap. postulasti, eod. *tit.* & ex cap. post miserabilem, de *usur.* & firmant Gloss. in *Clemen. 1. v. Principis*, ibique Cardinal. *num.* 3. de *Judæis* Anchar. *conf.* 15. Alex. *conf.* 7. *num.* 5. & *conf.* 99. *num.* 12. *lib.* 6. Abb. in *cap. Gaudemus*, *num.* 12. de *div.* Soccin. *conf.* 119. *num.* 26. & seq. *lib.* 4. ubi testatur de communi, de qua etiam Clar. in §. blasphemiam *num.* 5. Martha de *jurisd. part.* 2. *cap.* 13. *num.* 14. & seq. Et hanc eandem opinionem communiter a Theologis recipi testantur Almain. in 4. *dist.* 18. *qu.* 1. & Tostat. 1. *Reg. cap.* 8. *quest.* 37. ex duplici quidem ratione. Primum, quia infideles non sunt de corpore Ecclesiæ, sed Civitatis, l. Christian. C. de *pagan. auth. de quest. in princ.* Gloss. in d. c. post miserabilem, de *usur.* cum aliis per Becc. *conf.* 84. *num.* 6. ac proinde uti merè laici sunt de jurisdictione Iudici, sæcularis, l. Judæi, C. de *Judæis* & c. Si Clericus, de *for. comp.* Deinde quia Ecclesia in legibus, quas fert, uti Ecclesia, non intelligit comprehendere personas extra suum gremium existentes, d. c. Gaudemus, de *divort.* ibique Abbas, & cæteri, atque adeò sive pœnam irroget, sive aliud præcipiat, non afficit infideles ex præsumpta ejus voluntate.

Verum, hæcè minimè obstantibus, tenendum est, ubi crimen est merè Ecclesiasticum, ejus cognitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum. Ubi est mixtum, est locus præventioni. Ita censuerunt Calder. *conf.* 2. de *Judæis*, Bald. *conf.* 315. *lib.* 1. Jo: de Lign. Laur. de *Presbyt.* & Jo: de Fantut. apud eundem Bald. *conf.* 316. *eiusdem lib.* 1. Alex. de *Næv. conf.* 100. *num.* 7. & *conf.* 101. *num.* 4. Felin. in d. *cap. postulasti* sub *num.* 5. Zanchin. de *hæret. cap.* 36. ibique Campeg. *Parif. conf.* 79. *num.* 24. *lib.* 2. Otthob. Nicol. inter *conf. crim.* 79. *num.* 24. & per tot. & *conf.* 81. *lib.* 2. Burlatt. *conf.* 90. *num.* 1. Estque sententia communis, testante Pegna in *direct. Inquisition. com.* 71. Ubi verò crimen est de comprehensio in Constitutione 70. Gregorii XIII. quæ incipit, *Antiqua Judæorum*, in qua includuntur casus, qui sunt contra fidem, vel possunt in ejus contemptum committi, illius cognitio spectat ad Inquisitores hæreticæ pravitatis. Judæi autem deturpantes, vel percutientes, aut corruptentes sacras Imagines delinquant contra fidem Catholicam, & in ejus contemptum committunt, atque adeò puniendi sunt in S. Officio.

Et licet videatur dicendum, quod ejusmodi crimen spectet ad Inquisitores cumulativè, atque adeò quod sit locus præventioni. Quia cùm non sit casus comprehensus in dicta Constitutione Gregoriana, cognitio causæ relinquatur Curix sæculari, quæ prævenit. Nihilominus spectare privativè ad Inquisitores tenendum omninò est, tum ex citata Constitutione §. 5. ibi: Si Salvatorem, &c. & alias hujusmodi blasphemias, quæ per se hæretici dici solent, in Christianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerint. Percussio autem, laceratio, deturpatio, vel contemptus Sacrarum Imaginum, est pejor blasphemia ore prolata, ut supra diximus, quia committitur facto ipso, quod verbis prævalet, l. de *pupillo*, §. meminisse, ff. de *nov. oper. nunc.* Idem ex casu 9. dictæ Constitutionis deducit Bordon. de *Sacr. Tribun. cap.* 25. Tum etiam quia ita decrevit Sac. Congregatio Inquisitionis 7. Septembris 1610. & 30. Junii 1611. & 14. Julii 1615. quibus in casibus Judæi ob id facinus fuerunt severe in S. Officio puniti, licet Gubernator Urbis prævenisset in captura. Idem observatum Mutinæ. Cùm enim Dux contra Judæos, qui sacras Imagines deturparunt, vellet procedere, fuit post discussum, & agitatum dubium, resolutum, ac scriptum Inquisitori sub dicta die 18. Octobris 1617. & 22. Novembris ejusdem anni, ut ipse causam cognoscat. Decrevitque demum Urbanus VIII. sub die 12. Novembris 1625. decreto suo

suo generali, decernens causas quorumvis percutientium, deturpantium, corrumperantium, lacerantium, &c. Sacras Imagines, spectare ad S. Officium. Et hanc sententiam tuentur multi, quos sequitur Caren. *loc. cit. p. 2. tit. 14. n. 35.* Bordon. *de Sac. Trib. c. 25. n. 25.*

12 Non obstant superius objecta. Nam procedunt in re merè seculari, nempe in furto, homicidio, & aliis hujusmodi, non autem in re merè Ecclesiastica, & ad fidem spectante, ut per Felin. *in d. cap. Postulasti sub numer. 5. de Judæis* & Add. ad Guidum Papæum *dec. 63.*

13 Quomodo autem Ecclesia in criminibus merè Ecclesiasticis habeat potestatem procedendi contra infideles, ac quomodo Principes procedant in crimine respiciente fidei contemptum per *d. l. Judæos, C. de Judæis*, alibi fusè docuimus.

CONSULTATIO XC.

1 An Notarius, vel alius, Minister S. Officii ex iis, qui gaudent privilegio fori, ex dicto privilegio superveniente possit declinare jurisdictionem Episcopi, coram quo introductum erat judicium Civile, & per multos annos discussum ante privilegium S. Officii?

2 Et an mandatum Episcopi exequutum contra dictum Notarium realiter, vel etiam personaliter post susceptum officium, nulla facta protestatione in actis superveniente exemptionis, sit nullum, & revocandum a S. Tribunali?

1 **A**D primum affirmativè. Quia cum fiat mutatio status, fit etiam mutatio Tribunalis, ad quod pertinent causæ omnes emergentes post mutationem status per ea, quæ tradunt Doctores *in c. 1. de oblig. ad ratio. Jo. Andr. Butr. & alii, Bartol. in l. 1. in fin. ff. de pæn. Bald. in l. 1. n. 4. C. an ser. ex suo fact. A Ponte de potest. Proreg. tit. 7. §. 7. n. 14. & seq.* Quia per mutationem status ponitur obstaculum, ne Episcopus, aliutve Judex tueri possit suam sententiam.

2 Ad secundum etiam affirmativè. Quia est implicatum jus S. Officii; unde licet quisque possit renunciare proprio juri, & privilegio juxta *c. de terra de privil.* Quando tamen implicat jus Ecclesiæ, aut Superioris, non potest ipsi renunciari juxta *c. Cum tempore, de arbitr. & docent communiter Innoc. in c. accedentibus de privil. Felin. in c. Cum dilecta de rescript. Abb. in c. significasti n. 11. de for. comp. ac Rot. dec. 273. num. 3. part. 4. rec.* Et proinde non valent ea, quæ facta sunt contra privilegium, quod concernit utilitatem publicam. Quia ea, quæ constituta sunt in favorem Ecclesiæ, Communitatis, & publicæ utilitatis, non sunt sub dispositione privatorum. Et ideo deficit in ipsis potestas, quæ requiritur, ut teneat renunciatio privilegii juxta *c. Cum super, de offic. deleg.* Privilegium autem fori concessum Ministris S. Officii est ob publicam utilitatem, & in favorem Ecclesiæ. Hinc quidam Eugubinus, qui exequutus fuit mandatum civile contra familiarem S. Officii absque licentia Inquisitoris fuit monitus, ut in posterum abstinere, 1641. licet hujusmodi Notarius nullam fecerit protestationem in actis suæ supervenientis exemptionis, sicque videatur renunciassè suo privilegio, cum tamen non poterit renunciare, tanquam habens implicatum jus S. Officii, feceritque contra prohibitionem; ideo non solum mandatum contra ipsum exequutum, est nullum, sed etiam ipse Notarius meretur puniri, vel privatione privilegii, vel aliis pænis arbitrariis.

CONSULTATIO XCI.

1 An damnati ad triremes in Tribunali S. Officii si ve in perpetuum, si ve ad tempus, sint degradandi?

2 Et an degradatio debeat esse actualis, si ve verbalis, si ve nullo modo facienda sit? Ubi cursum recensentur casus, in quibus infertur pœna degradationis, & alia scitu minime indigna?

1 **A**D primum affirmativè, si condemnantur propter crimen hæresis. Sic Doctores loquentes de damnatis ad perpetuos carceres, præsertim Pegna *in direct. p. 3. com. 46. n. 202. lit. F. §. & consequenter*, ubi subdit, sic decisum fuisse ab Urbano IV. in quodam rescripto, quod ibi refert. Probatur ex *c. 1. de heret. in 6. & docent ibi Gloss. sub init. Archid. n. 2. Gemin. n. 3. & Franc. n. item 2. ac etiam ex Constitutione Alexandri IV. apud Pegnam *loc. alleg. & in specie de damnatis ad perpetuos triremes affirmant Pegna d. n. 202. Campeg. ad Zanchin. de heret. c. 20. lit. G. verbo Pœnas, & alii.**

Si verò damnantur ob aliud crimen, quàm ob crimen hæresis, licet nonnulli cum Albertino *in d. c. 1. de heret. in 6. n. 27. & 28. affirmant*, probabilius tamen alii cum Franchio *in eo c. n. 2. negant*, itaut Clericus debeat tantum degradari, quando condemnatur ad perpetuos carceres, vel ad perpetuas triremes ob crimen hæresis, non autem ob alia crimina.

Ad secundum quoad damnatos in perpetuum ad triremes esse de jure actualiter degradandos, respondendum videtur. Quoniam talis pœna morti æquiparatur per ea, quæ habet Innocentius *in cap. Qualiter, & quando 2 de accus.* quem sequitur Auditor Repertorii Inquisitorum, v. Carcer, §. *quotuplex sit carcer.* Franch. *in rubr. de testam. lib. 6. n. 27.* citans Bartolum *in l. 2. ff. de publ. judic. & in hac specie tradit Pegna in 3. p. Directior. Comm. 46. lit. B. §. de eo*, quam sententiam sequutus antea est Campegius apud Zanchin. *c. 20. circ. fin. vers. Observa denique*, eamque verissimam appellat Pegna *loc. cit.*

At nihilominus tenendum est, eos, qui ad perpetuum carcerem, vel in perpetuum ad triremes condemnantur, non esse solum actualiter degradari, sed regulariter cum illis dispensari solet, ut verbaliter tantum degradentur. Ita testatur idem Pegna non solum de praxi, sed etiam de benignitate Sanctissimi Tribunalis laudabiliter introducta. Quod multò magis asserendum est in damnatis ad tempus.

Favet huic sententiæ declarationes S. Congregationis ejusdem S. Officii, quæ sic se habent. Degradatio actualis aliquando imponitur iis, qui ad triremes perpetuas damnantur 25. Maji 1552. & 13. Apr. 1595. Interdum tamen damnati ad tempus fuerunt etiam actualiter degradati, 20. Novembris 1553. & 31. Augusti 1600. & 15. April. 1595. De stylo tamen solent magis verbaliter, quàm actualiter degradari, etiam qui damnantur in perpetuum, ut 14. Februar. 1613. Undè Sanctissimus dixit, non esse in usu, quod rei actualiter degradentur, etiam si ageretur de damnato ad triremes in perpetuum, nisi puniantur ultimo supplicio ut 25. Junii 1613. Quandoque verò tales fuerunt condemnati simpliciter absque alia degradatione, ut patet luculenter pluribus exemplis sub 5. Junii 1625. Hinc ad exequendam pœnam triremium ad tempus non esse necessariam degradationem ne verbalem quidem, & si non in materiis S. Tribunalis, censuit S. Congreg. Episcoporum in Argentina 12. Januar. 1604. Ad perpetuam verò requiritur degradatio solum verbalis a Pio V. *Constit. 5. Cum primum Apostolatus §. 10.* quæ est contra blasphemos tam simplices, quàm hæreticos, quia generaliter loquitur. Ratio autem illa esse videtur, quia dum in jure imponitur pœna depositionis, si ve degradationis, & nil aliud exprimitur, intelligi debet de verbali, Henric. *lib. 3. de excomm. c. 55. num. 5. Diaz in pr. c. 143. n. 4. passimque alii.* In pœnalibus namque, & odiosis mitiorem, & benigniorem partem amplecti debemus in hoc autem casu non exprimitur: atque adeò intelligendum est de verbali.

Clericum autem hæreticum esse degradandum, quando traditur Curiae seculari, firmant Clar. *in §. fin. qu. 36. num. 35. Covar. in pr. quest. 32. n. 2. Scac. de judic. lib. 1. cap. 11. num. 76. & cap. 98. num. 4. Scapp. de jur. non script. lib. 5. cap. 140. num. 10. Diaz. cap. 97. num. 4. & ibi Salzed. Bobadil. lib. 2. c. 18. num. 52. & 76. Farinac. lib. 1. qu. 8. num. 78. & alii communiter.* Probatur ex *c. Ad abolendam, §. Præterea de heret. ibi: Totius Ecclesiastici ordinis prærogativa nuderet*, docentque ibi Host. *n. 6. Zabarel. in princ. Abb. n. 1. & 5. Anchar. n. 4. Anan. n. 6. Joan. Andr. sub init. Et Butr. n. 1. item ex cap. Excommunicamus 1. §. damnati de heret. ibi: Clericis prius a suis Ordinibus degradatis*, ac tandem ex *Constit. Innocentii IV. & Nicolai III. incip. Noverit Universitas §. damnati, & ex Constit. Martini V. Inter cunctas §. similiter Clerici.*

Porro degradationem realem meretur crimen hæresis, læsæ Majestatis, vexationis in S. Officium latæ per modos expressos a Pio V. *Constit. 83. Si de protegendis*, falsificationis litterarum Apostolicarum ac sigilli Regii, conspirationis in proprium Episcopum, homicidii, præsertim qualificati per insidias, industriam, seu prodicionem, paricidium, fratricidium, combustionis Ecclesiarum, assassini, sodomix sæpius exercitæ, præcipuè quando quis est incorrigibilis. Verùm Clericus, qui falsificavit sigillum Regium, licet degradetur, non tamen traditur Curiae seculari, sed ei character imprimitur, quo inter alios cognoscatur, ac mittitur in exilium extra provinciam *c. Ad audientiam 3. de crim. falsi.* Item Monetarii, qui aureas, vel argenteas monetas tondere, vel fabricare, colorare, vel alias adulterare, seu etiam quomodolibet adulteratas scienter

ter erogare, aut exponere præsumunt, Urbanus VIII. *constit.* 75. in *suprema*, §. 3. Sacerdos sive secularis, sive regularis propter carnale sacrilegium cum Moniali perpetratum, maxime frequentatum actualiter degradandus est, & ad perpetuas triremes transmitti, ita mandante Gregorio XIII. ex declaratione S. Congregationis Episcoporum in Salernitana 12. Decembris 1583. & in una Aquilejæ 31. Martii 1618. Sic quoque non ordinatus celebrans, vel sacram Confessionem audiens, realiter ab Ordinibus, si quos habet, est degradandus, dummodò sit major viginti annis, Urbanus VIII. *constit.* 79. *Apostolatus officium*. Si tamen absolutionem non est impetratus, quidam arbitrantur mitius puniendum, ut per Dian. *part.* 4. *tract.* 7. *resolut.* 11. & 12. Idem dicendum de abortu foetus animati, & sollicitantium in confessione, si delicti qualitas id exigerit. Astrologi etiam Judicarii, qui de statu Reipublicæ christianæ, vel super vita, aut morte Romani Pontificis, aut consanguineorum ejus usque ad tertium gradum judicia facere audent, & eos de hujusmodi rebus consulentes actualiter degradandi Urbanus VIII. *constit.* 112. *Inferutabilis*.

8 Verbaletem verò degradationem meretur adulterium, concubinitas post monitionem perseverans, stuprum, incestum, furtum, perjurium, homicidium dolose perpetratum sive mediatè, sive immediatè, revelatio confessionis, delictum, quo Parochus permittit proprium parochianum decedere sine baptismo, aliaque maxima, & atrocia, quæ inferunt irregularitatem. Qui celebrat, aut celebrari mandat, aut consulit Missas Defunctorum pro viventibus, ut moriantur. Videndi Covar. *pract.* q. 32. Farinac. *lib.* 1. *quest.* 8. num. 47. & 58. Diaz. in *pract. crim. can. cap.* 97. num. 4. & ibi Salzed. & in *addit. cap.* 139. Garz. *de nobilit. gloss.* 9. num. 29.

9 Depositio autem, seu degradatio verbalis triplex est. Prima, qua quis privatur in perpetuum officio, & beneficio Ecclesiastico, non tamen privilegio clericali scilicet fori, canonis, & bonorum. Hujus forma habetur in *cap. veritatis in fin. de dol. & contum.* & docent communiter Canonistæ in *cap. At si Clerici, de judic.* Diaz. in *pract. cap.* 138. num. 1. Menoch. *de arbitr. cas.* 415. a num. 6. Sayr. *lib.* 5. *de censur. cap.* 20. num. 10. Layman. *lib.* 1. *tract.* 5. *par.* 3. *tit. de suspens. cap.* 6. num. 3. Quæ poena aliquando in jure canonico est latæ sententiæ, ut de Clerico celebrante in censura est textus in *cap. Clerici, de Cler. excom. ministr.* Sed in hoc casu ex æquitate hæc poena non est executioni demandanda, nisi prævia monitione canonica, ut per Sayr. *lib.* 2. *cap.* 5. num. 7. & Diaz. *cap.* 33. Etenim olim hæc poena depositionis Clerici sic celebrantis erat quidem latæ sententiæ, nunc verò id jus est moderatum, ut per Sayr. *ibid.* Hinc sequitur, quod celebrans in excommunicatione publicè in contemptum clavium, seu malitiosè, sit infamis infamia juris, & consequenter ex alio capite est irregularis; quia omnes crimen depositione dignum, si fuerit notorium, reddit infamem infamia juris, & irregularem, Sayr. *lib.* 7. *cap.* 12. num. 12. Majol. *lib.* 5. *cap.* 12. num. 2. ubi de celebrante in contemptu clavium. Qua in re advertendum, aliquem celebrasse in contemptu clavium, aliter accipi in formula dispensationis S. Pœnitentiariæ. Ibi enim intelligitur de contemptu formali potestatis Ecclesiæ. Undè quando conceditur dispensatio ei, qui celebravit in censura, semper excipitur, non tamen in contemptu clavium. De jure autem communi intelligitur etiam de contemptu materiali, & interpretativo. Vide Rotam *dec.* 438. *num.* 170. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloss.* 15. num. 73. & sic sunt ipso jure depositi.

10 Sic quoque Clerici, qui fuerint deprehensi falsarii, omnibus officiis, & beneficiis Ecclesiasticis perpetuò sunt privati ipso jure, ut in *cap. Ad falsarium de crim. fals.* & de communi testatur Azor. *par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 17. §. *Quintum crimen*, & docet Garz. *de benef. par.* 1. *cap.* 10. num. 170. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloss.* 15. num. 73. & sic sunt ipso jure depositi.

11 Item Clerici scienter præsumentes receptare, vel defendere, vel favere personæ, vel credere, vel dogmatizare dogmata alicujus hæretici deprehensi, vel confessi, vel convicti, si hæreticus iste sit Episcopus, vel Cardinalis, vel Legatus, ut Comes, vel Baro, vel Dux, vel Imperator, incurrunt eo ipso privationem Ecclesiarum, beneficiorum, dignitatum, & officiorum, & si sint laici, incurrunt excommunicationem latæ sententiæ, & juris infamiam, ac fiunt intestabiles, & tam ipsi, quam Clerici incurrunt privationem dominiorum suorum, & bonorum omnium, & bona ista primo occupanti Catholico conceduntur ex Constitutione 19. Pauli IV. §. 5. quæ licet non reperiatur publicata, ta-

men fuit publicata ex Bulla Pii V. 22. §. 3. in qua fuit confirmata, ut notat Cherubin. in *apostil. ad d. Constit. Pauli IV.*

Ad hanc depositionem infligendam non requiritur illa solemnitas, seu numerus, & consensus Prælatorum, prout requiritur ad degradationem verbalem, sed sufficit ipsa lex, vel sententia Episcopi, etiam sine consensu Capituli, ut colligitur ex *d. cap. Veritatis*, & expressè habet Pontificale Romanum *tit. ordo suspensionis, §. circa depositionem*, ubi sic ait esse consuetum. Idemque testatur Clar. §. *fin. quest.* 64. v. *sed quæro*, & docent Joan. Andr. Gemin. Franch. & Anchar. in *cap. 2. de poen. in 6. Sayr. lib.* 5. *de censur. cap.* 22. num. 7. Menoch. ubi supra num. 13. ac Suar. *de cens. disp.* 30. *sect.* 1. num. 18. Et potest ferri hæc sententia etiam a Vicario generali ex commissione Episcopi, broz. *de offic. Vicar. lib.* 2. *qu.* 157. num. 8. Layman. *lib.* 1. *tr.* 5. *par.* 3. *tit. de suspens. cap.* 6. num. 5. Sed nullus Ordinarius potest infligere poenam depositionis, nisi in casibus a jure expressis, Sayr. *loc. cit. cap.* 21. num. 5. qui recenset casus istos, & advertit num. 1. neque in omnibus casibus per antiquos Canones expressis hodie hanc sententiam posse proferri, cum ob humanam fragilitatem multum sit de antiquo rigore laxatum, *can. fraternitatis tue* 34. d. Regulariter autem loquendo degradationis nomen in jure prolatum intelligendum est de hac poena depositionis simplicis, nisi aliud appareat, ut per Abb. in *cap. Tue, de poen. ac Menoch. loc. cit. num.* 5. & 18.

Secunda species depositionis verbalis est illa, quæ proprie dicitur degradatio verbalis præparatoria ad degradationem actualem, & deponit Clericum ab omni ordine, & beneficio, & ab omni privilegio Clericali, & requirit certum consensum Prælatorum, seu Ecclesiasticarum personarum, de qua in *cap. Novissimus, de verb. signif. d. cap.* 22. *de poen. in 6.* & Trident. *sessio.* 13. *cap.* 4. *de reform.* Et hæc poena semper requirit sententiam specialem ferendam.

Tertia species depositionis verbalis est absoluta, & totalis. Participat enim de utraque supradicta: siquidem privat omni quocumque privilegio Clericali, & non exigit ulterius depositionem actualem, sed ipsa est actualis depositio, seu declaratio virtualiter, & æquivalenter, seu fictione juris, ut ait Menoch. *d. cas. num.* 415. num. 27. Carter in *prax. tit. de degrad. num.* 13. Et hæc poena frequenter in jure etiam reperitur latæ sententiæ, ut de Clerico procurante abortum foetus animati, effectus sublequuto, est *Constitutio Sixti V. & Gregorii XIII.* & tradit Farinac. *quest. crim.* 122. & 151. De Clerico assassino est *cap. 1. de homic. in 6.* ac de communi testatur Farinac. *qu.* 123. num. 13. De Clerico spoliante eligendum in Papam est Decretum Concilii Constantiensis celebrati anno 1415. *sess.* 41. De Clerico, qui Adversarium suum in causa sive Ecclesiastica, sive laicali, sive mixta vertente in Romana Curia, vel Adversarii Procuratorem, Advocatum, vel causæ Auditorem, Judicem, testem, Notarium præsumplerit minis afficere, invadere, verberare, mutilare, vel occidere per se, vel per alium quomodolibet ejusdem causæ occasione, aut si quis taliter delinquentem receptaverit, defenderit, occultaverit, eique consilium, auxilium, vel favorem dederit per se, vel per alium incurrit eo ipso primò excommunicationem latam in Bulla Cœnæ Domini, reservatam Papæ, & in poenam amissionis omnis juris, & actionis in ea causa. Quod si mors, aut membri mutilatio a prædictis causata fuerit, incurrit tam principalis, quam cooperans, ut supra, eo ipso poenam depositionis ab omni dignitate, officio, ordine, & beneficio, ac læsæ Majestatis poenas, eorumque officiorum, & beneficiorum dispositio Sedi Apostolicæ reservatur, & sunt eo ipso in suis bonis omnibus a cunctis perpetuò diffidati, banniti, & infames, atque inhabiles ex Bulla Alexandri VI. quæ incipit *In eminenti* in Bullario Cherubini. De Clerico ordinato falsis dimissoriis est Bulla 33. Urbani VIII. incipiens, *Secretis* §. 4. Ac denique ex Bulla 72. Pii V. *Horrendum*, omnes Sacerdotes, & alii Clerici sæculares, vel Regulares cujuscunque gradus, & dignitatis sodo-miam, hoc est, dirum nefas exercentes ipso facto sunt privati omni privilegio clericali, omni que officio, & dignitate, ac beneficio Ecclesiastico, & per Judicem Ecclesiasticum degradati tradendi sunt Curie sæculari puniendi.

Prædictas autem poenas depositionis verbalis latæ sententiæ ex ipso jure incurfas non ligare in foro conscientie ante declaratoriam cum communi, ac probabiliori sententia docent Henric. *lib.* 14. *cap.* 5. num. 1. in *comm. lit. F. & lib.* 13. *cap.* 56. num. 2. Avil. *par.* 7. *disp.* 4. *dub.* 7. §. *Circa quam*, Suar. *de censur. disp.* 31. *sect.* 4. n. 22. Graffius, Rodericus, Ugolinus, Tolerus, & Ledesma apud

apud Garz. de benef. par. 11. cap. 10. num. 197. quamvis idem Garzias ibi contrarium teneat cum Navarro. Adde, quod neque pro foro externo degradatio illa ipso jure lata, & inculsa vim habet ante declaratoriam Judicis Ecclesiastici. Unde non poterit Judex secularis interrim procedere contra Clericum ipso jure degradatum, seu privatum omni privilegio Clericali secundum veriorum sententiam, & in praxi receptam, quam tradit etiam Sayr. de censur. lib. 5. cap. 20. num. 16. in fin. Neque hujusmodi degradatio incurta in casu occulto per se reddit degradatum irregularem, nisi ulterius a jure illi sit imposita talis poena, Henriq. lib. 13. cap. 36. lit. M. Navar. cap. 27. num. 248. Avil. de censur. loc. cit. & alii apud Garz. ubi supra; quamvis contra, quod reus in tali casu fiat irregularis in foro conscientiae, teneant Garz. ibid. & Sanchez in decalog. lib. 2. cap. 28. n. 7.

16 Notandumque, quod Episcopus super poena depositionis, & degradationis latae sententiae a solo officio, & beneficio ex ipso jure canonico incurta, quando scilicet non est perventum ad actualem degradationem, si hæc poena sit lata ob delictum gravius adulterio, non potest dispensare, si autem sit lata ob delictum non gravius adulterio, poterit ex causa rationabili dispensare per textum in cap. At si Clerici, §. de adulteriis, ibique Canonistae communiter de judic. Alter. tract. 2. de suspens. disp. 2. cap. 9. col. 7. Bellet. tit. de favor. cler. person. §. 10. num. 9. Ric. resol. 221. Super poena verò degradationis, scilicet privationis omnis privilegii clericalis, non potest dispensare, quia æquivalet degradationi actuali, super qua Episcopus non potest dispensare, seu restituere degradatum, cap. si lapsus, cap. si semel 50. d. Sylvest. v. degradatio num. 10. ac Barbof. alleg. 110. in fine cum ibi allegatis. Et quia ex ipsa poenæ hujus gravitate illud delictum gravius adulterio a jure æstimatur. Unde poterit dispensare in iis casibus super poena infamiae, vel irregularitatis, vel inhabilitatis, vel depositionis verbalis, non autem super privatione beneficii, vel officii, vel bonorum privatione post executionem factam Judicis ministerio ex d. §. de adulteriis, & ita tenent Abb. ibi num. 6. Dec. num. 48. Anchar. num. 11. Hyppol. num. 65. 68. Rodriq. quest. reg. 24. art. 17. tom. 1. qui plures alios adducit, & sequitur Suar. de censur. disp. 29. sect. 1. num. 21. ubi ait communem, Bonac. de censur. qu. 1. punct. 5. num. 5. Henriq. lib. 14. cap. 19. num. 2. Sanch. in decal. lib. 6. cap. 15. num. 77. ubi appellat communem, & rationem assignat Rodriguez eo loco, quia cum sint ea minora crimina frequentiora, consulendum fuit, ne tam frequenter necessarius esset recursus ad Sedem Apostolicam. Quam sententiam veriorum puto, quamvis Archid. in cap. licet Canon. de elect. in 6. & Felin. in d. §. de adulteriis, num. 4. contrarium teneant, nempe facultatem concessam Prælati dispensandi super minoribus criminibus, non intelligitur quoad poenas latae sententiae, seu ipso jure incurtas. Hinc sequitur, quod Episcopus potest dispensare super adulterio, furto, sacrilegio, perjurio, falso testimonio, non autem super hæresi, simonia, homicidio, & similibus. Quia illa sunt minora crimina, hæc autem majora, Abb. in cap. Cum te, de sent. & re judic. Gemin. & Præpos. in cap. Euphemium 2. qu. 3. Tolet. lib. 1. cap. 62. §. ult. Sayr. lib. 7. de censur. cap. 11. num. 15. & cap. 12. num. 3. in fin. Judicantur autem hic crimina gravia, non levia, non theologice, id est a virtute, cui opponuntur, sed a poenæ gravitate, qua puniuntur, Butr. in d. §. de adulteriis, ibique Abb. num. 7. Anan. num. 13. alique Doctores communiter. Aliàs enim sacrilegium est gravius adulterio secundum speciem, non tamen secundum poenam, ideò Episcopus in illo dispensat, cap. fin. de furt.

17 Dignumque observatione est, quod poena depositionis a beneficio est fortior, quam simplex privatio. Quia depositio involvit perpetuam incapacitatem, seu inhabilitatem ad illud per novam provisionem obtinendum, nisi super ea dispensetur. Simplex autem privatio etiam poenalis non facit inhabilem ad recuperandum per novam collationem, Suar. de cens. disp. 30. sect. 1. n. 6. Item quod depositus ab officio, si celebret, non fit ex hoc irregularis. Unde apparet, depositionem differre a perpetua suspensione, Sayr. lib. 4. c. 1. n. 26. & lib. 7. c. 9. num. 20.

CONSULTATIO XCII.

Quot, quasve poenas incurrat Religiosus laicus professus Latinus, qui dimittens habitum regularem ab Episcopo græco schismatico se facit græco ritu ordinari? Et reversus ad Religionem, quomodo sit tractandus?

1 Principio tenendum est tanquam certum, schismaticum Sacramenta Ecclesiae verè, atque integrè con-

ferre, dummodò ea conferat in forma Ecclesiae. Ita ex cap. ostenditur, de consecr. d. 4. cap. præter, §. verum, & §. ad hoc 22. d. ibique Glos. in vers. formam, cap. 1. de schismat. in quo licet dicatur ordinationes factas ab Episcopo schismatico esse irritas, id tamen intelligendum est, non quoad substantiam, sed quoad usum ordinum, ut notant ibi Doctores communiter cum Glossa, præsertim Innoc. Host. Butr. Abb. & Boich. traditque Suarez de censur. disp. 31. sect. 1. num. 61. clarissimè ex cap. 2. eodem tit. ac docet D. Th. 2. 2. quest. 39. artic. 3. August. Triumph. de potest. Pap. quest. 25. art. 3. Turrecrem. de Eccles. lib. 4. par. 1. cap. 7. Sot. lib. 4. sent. dist. 13. art. 7. Theologi omnes.

Et quidem duplex est potestas. Altera sacramentalis, 2 Altera jurisdictionalis. Sacramentalis est, quæ per aliquam consecrationem acquiritur, ut puta potestas characteris, quæ consistit in conficiendo corpore Christi, in Sacros Ordines, accetera Sacramenta conferendo, Glossa, Abbas, & alii in d. cap. 1. de schismat. Jurisdictionalis est, quæ confertur per simplicem hominis injunctionem, ut puta potestas excommunicandi, absolvendi, & indulgentias concedendi. Inter has duas potestates illa est differentia, quod potestas Sacramentalis confertur per characterem indelebiter a Deo, cap. 1. qui Cler. vel nov. Host. Butr. Abb. Anan. & reliqui in dist. cap. 1. de schism. ille coheret, velut nota quædam, & signum corporale, cap. quod quidem 1. quest. 1. ideòque remanet semper immobilis sive homo labatur in schisma, sive in hæresim, D. Th. loc. cit. & Triumph. dist. qu. 25. art. 3. subdens, quod Ecclesia non potest hanc potestatem ab homine auferre; id quod etiam affirmant Archid. in cap. 2. num. 3. de pen. in 6. Franch. ibidem num. 4. & DD. in cap. 2. præcipue Anchar. num. 4. de Cler. excom. Potestas verò jurisdictionis potest aliquando revocari.

Hinc schismaticus in Sacramentis ministrandis non 3 consideratur, ut instrumentum Ecclesiae, sed tanquam instrumentum Dei, ut inquit D. Thomas loco allegato, nec potest ab Ecclesia impediri. Tum quia hic est effectus characteris impressi per ipsum Deum. Tum etiam quia talis effectus non potest impediri per quamcumque culpam conferentis, cap. vestra de cobab. Cler. & mul. D. Thom. ibid. Butr. in d. cap. 1. sub num. 8. de schism. & Abb. etiam ibi col. 2. circa fin. Unde quando Sacramenta administrantur a schismatico secundum formam Ecclesiae, eo quia intendit facere, quod facit Ecclesia, tunc Sacramenta, quæ ultra gratiam non expectant aliam executionem, cujusmodi sunt confectio corporis Christi, Baptismus, & Unctio Sacra, valida sunt, quamvis recipientes ab eis peccent mortaliter, nisi in casibus a jure permissis, de quibus 34. d. §. Verum, Abb. in d. cap. 1. col. fin. vers. secundo casu, Soccin. nu. 6. de schism. Sacramenta verò, quæ ultra gratiam desiderant executionem, prout est Sacramentum Ordinis, licet respectu characteris valeat, quia cum ille sit impressus in animam, etiam a Schismaticis confertur, Glos. in dist. cap. 1. vers. irritas, ibique Abb. col. fin. in princ. respectu tamen executionis non confertur, nisi Sacramentum fuerit receptum ex ignorantia probabili, Innoc. Butr. Anan. & Abb. in sæpe alleg. cap. 1. de schism. Hæc tamen ignorantia tandiù suffragatur, tandiù durat probabilitas, postquam autem res patefiet, requiritur dispensatio, Host. Butr. Abb. & Socc. in d. cap. 1.

Non obstat, quod verè Sacramenta nonnisi in Ec- 4 clesia reperiuntur. Schismatici autem omninò extra Ecclesiam sunt, ut probant unanimiter Patres relati a Bellarmino lib. 3. de Eccles. cap. 5. quibus adde Jacobac. de Concil. lib. 7. artic. 1. ad 3. dub. Port. Imol. cons. 164. num. 17. Dec. tract. crim. lib. 5. cap. 67. num. 20. & Farinac. de hæres. qu. 174. §. 2. num. 45. Nam id multipliciter potest intelligi. Primò, ut extra Ecclesiam non sint Sacramenta, nempe extra formam Ecclesiae, sicuti interpretatur Glossa in cap. Extra Ecclesiam 1. qu. 1. Quæ enim extra formam Ecclesiae conficiuntur, nullatenus sunt Sacramenta, adeòut per ea ne character quidem imprimatur, cap. 1. cum ibi notatis, de baptis. cap. detrahi 1. qu. 1. Glos. in d. cap. 1. v. irritas de schism. passimque omnes supracitati. Secundò, extra Ecclesiam non dantur Sacramenta quoad hoc, ut propitia sint Deo, quia Schismatici, & cæteri similes quanquam verè conficiant Sacramenta, illa tamen & Deo displicent, & non afferunt propitiationem, & sic non sunt Sacramenta quoad virtutis effectum dist. cap. præter, §. ceterum 32. d. cap. quod quidam §. quamvis possit, & §. Sciendum 1. qu. 1. Triumphus loc. cit. & Sot. in 4. dist. 13. art. 8. Tertiò, extra Ecclesiam non dantur Sacramenta vera, intellige de veracitate respectu usus legitimi, quem neque hæretici, neque Schismatici habent, non autem respectu ipsorum Sacramentorum, D. Th. 2. 2. quest. 39.

art. 3. in fin. Sicque intelligenda sunt jura, quæ dicunt extra unitatem Ecclesiæ non accipi Spiritum Sanctum, ut c. loquitur 18. 24. q. 1. Illos carere potestate ligandi, atque solvendi, qui unitatem Ecclesiæ catholicæ non tenent c. omnibus 20. 24. qu. 1. Non consecrare, nec consecrari in schismate constitutum, cap. puniunda 33. q. 1.

5 Episcopus igitur Schismaticus etiam denunciatus, licet valide non absolvat, neque alia præstet, quæ a potestate jurisdictionis pendent; nihilominus valide agit ea, quæ pendent tantum a potestate Ordinis, unde valide conficit Sacramentum Eucharistiæ, & Ordinis Sacramentum confert. Quia hæc duo requirunt tantum potestatem Ordinis, quæ inamissibilis est fundata in characterem impresso indelebiter in anima.

6 His prænotatis, suspensionem primò incurrit a divinis Religiosus, qui in statu Apostasiæ a Religione ordines suscipit Sacros. Nam ex cap. fin. de apost. est perpetuò suspensus, etiam reversus ab exercitio Ordinum taliter susceptorum, nisi a Papa dispensetur, ibi Glossa notat v. dispensatione, Sanchez lib. 6. in Decal. cap. 8. n. 24. & Suar. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 29. Quia in re notandum, quod ista non est propriè suspensio, sed quoddam Canonicum impedimentum, & species irregularitatis; unde in ea celebrans, habitu retento, non fiet irregularis, Bonac. de clausur. quest. 2. punct. 11. §. 4. num. 10. & seq. & est irregularitas partialis, idest quoad ordines sic male susceptorum exercitium, non autem quoad alios bene susceptos, Sanchez n. 24.

7 Secundò, suspensionem aliam incurrit, etiam hodie Apostata, si ordines recipiat in Apostasia, quatenus ordinatur sine commendatitiis sui Prælati, & absolutio reservatur arbitrio Ordinarii ipsius ex Trid. sess. 23. c. 8.

8 Tertiò, irregularis efficitur Apostata, si celebret in Ordinibus Sacris, habitu dimisso, scilicet in excommunicatione, vel in suspensione incurta ob ordines susceptos sine commendatitiis sui Prælati, alias non erit irregularis, ut per Suar. d. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 28. & de censur. disp. 31. sect. 5. num. 5. Filiucius autem tract. 20. num. 250. & Majol. lib. 2. cap. 1. n. 15. §. Apostasia, inquit esse irregularem, quandiu manet in eo statu, & probatur cap. fin. 50. d. & cap. Cum illorum, de sent. excomm. Sed non est propriè irregularitas, cum tollatur sine dispensatione, ut per Garz. de benef. part. 7. cap. 8. num. 65. Est tamen Canonicum impedimentum inhabilitans, sicut irregularitas, quandiu durat, & impediens ordinum omnium exercitium, ut per Majol. & Filiuc. locis citatis.

9 Quartò, cum sit ordinatus ab Episcopo græco ritu græco non recipit Ordinis executionem, ut colligitur ex cap. Quod translationem de temp. ordinat. videlicet est ipso facto suspensus, ut alibi dixi.

10 Quintò, cum recipiat Ordines ab Episcopo schismatico vitando, seu non tolerato ab Ecclesia, est eo ipso suspensus ab executione Ordinis sic suscepti per cap. Dalbertum 1. qu. 6. cap. 2. de ordinat. ab Episc. qui renunc. d. cap. 1. & 2. de schism. Suar. d. disp. 31. sect. 1. num. 61. & 64. cum seq. Coninch. disput. 35. dub. 6. Filiuc. tr. 17. num. 80. Sayr. lib. 4. de censur. cap. 14. num. 1. qui plurimos allegat. Quod si promotus ignoraverit totaliter vitium ordinantis, tunc non est propriè suspensus, neque irregularis, sed impropriè, quatenus ante dispensationem peccat ministrando in susceptis Suar. num. 62. Coninch. num. 34. Si autem mala fide scienter, potest cum eo dispensare Prælati regularis. Si non sit Religiosus professus, solus Papa cum eo dispensare potest. Si verò ex ignorantia crassa, vel supina, poterit ejus Episcopus dispensare ex dict. cap. 2. de ordin. ab Episc. & cap. 2. de schism. Tolet. lib. 1. cap. 68. num. 5. Sayr. num. 2. Diaz. in pr. cap. 28. in fin. Sanch. opusc. l. 2. cap. 3. dub. 104. n. 44. & 45. & declaravit S. Congr. Inquisitionis 16. Nov. 1607. inquit ordinatos ab Episcopo schismatico non posse in ordinibus susceptis ministrare, nisi obtenta dispensatione Apostolica, & 3. Aprilis 1614. declaravit cum Græcis ordinatis ad Ordines Sacros ab Episcopo Schismatico posse dispensari super irregularitate, prævia fidei professione. Et 29. Aug. 1624. declaravit, Græcos ordinatos ab Episcopo schismatico celebrantes esse suspensos, & irregulares, & dispensationem esse Sedi Apostolicæ reservatam. Et 7. Febr. 1613. Græcus ordinatus ab Episcopo schismatico fuit habilitatus ad executionem suorum ordinum in ritu græco tantum. Et 7. Decemb. 1622. Græci Catholici, qui susceperunt Ordines ab Episcopis Schismaticis, ignorantes esse schismaticos, fuerunt expediti cum professione fidei.

11 Sextò, ex Bulla Clementis VIII. 63. Cum ad regularem §. 34. confirmata decreto Urbani VIII. de quo in Bullario Constit. 26. ejusdem, qui ab initio admittuntur ad habitum, & Novitiatum pro laicis, non possunt

postea, etiam durante Novitiatu, ad statum Clericorum transferri, sed solum ad laicorum professionem admitti possunt. Unde apparet, eos esse irregulares ratione obligationis ad statum laicorum, seu ratione assumptionis status impossibilis cum statu, & ordine clericali, & facit c. infames 6. qu. 1. ubi qui Curie serviunt, tali scilicet servituti addicti non possunt promoveri, c. 1. & 2. d. 54. & sicut miles ratione juramenti præstiti, & assumpti muneris non potest promoveri, ita neque laicus Religiosus ratione status illius assumpti. Neque potest Superior, seu Prælati dispensare, sed solus Summus Pontifex. Unde laici sine licentia Papæ promoti, sunt deiciendi a statu clericali, & in ordinem laicorum redigendi, ut patet ex Bulla Leonis X. de qua Sorbus in comp. v. laici fratres §. 4. Roder. qu. regul. 42. art. 19. tom. 1. Promoti autem, etiam usque ad Sacerdotium absque tali licentia, omni honore clericali privandi sunt, nec permittendi Canonicum officium Clericorum persolvere, sed ad merum statum laicalem omnino reducendi sunt, preces laicorum religiosorum ex eorum Regula recitantes, Roderic. d. art. 19. & in addit. sum. cap. 194. v. 13. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 17. n. 7. Villalob. tr. 24. diff. 9. n. 11. alter Roder. in comp. resol. 24. n. 21. ac Portel. in dubio Regular. v. Hæc Canonica n. 4.

CONSULTATIO XCIII.

Judæus supponens dedisse libellum repudii in Judaismo uxori hebrææ, cum qua matrimonium non consummaverat, Christianus factus, & continere non valens vult contrahere matrimonium cum Christiana, vivente adhuc uxore hebræa. Queritur,

Primò. An ex dicto libello repudii fuerit dissolutum dictum matrimonium non consummatum?

Secundò. Quid requiratur ad effectum dissolvendi dictum matrimonium, ex quo dictus hebræus christianam fidem amplexus est, & transire cupit ad secunda vota cum muliere christiana?

Tertiò. Maxime vero degente in remotissimis partibus ejus uxore hebræa? Ubi multa de libello repudii.

Ad primum. Multi putant, non fuisse licitum Judæis dimittere, seu repudiare suas uxores, sed solum permissum, ut impunè id facerent ad majus malum evitandum. Ita Magister in 4. d. 33. D. Bonaventura, & Richardus ibidem, ac nonnulli alii. Et juxta hanc sententiam peccabant Judæi dimittendo suas uxores, nec matrimonii vinculum dissolvebatur, ac proinde, si uxores acciperent novos maritos, non erat novum matrimonium, sed adulterium.

Probatur primò, quia Deuter. 24. dicitur mulierem repudiatam, si alteri nupserit, fieri pollutam, & abominabilem coram Deo; quia scilicet nubendo alteri, committit adulterium. Quod etiam repetitur Jerem. 3. v. 1. his verbis: vulgò dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, auxerit virum alterum, nunquid revertetur ad eam ultra? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

Secundò, quia repudium fuit Judæis permissum propter duritiam cordis eorum, Matth. 19. v. 8. Ergo fuit permissum tanquam minus malum ad evitandum majus malum, ne scilicet Judæi suas uxores occiderent, si non permitterentur eas dimittere. Nam minus malum erat dimittere illas, quam occidere.

Alii rectius docent, permissum fuisse Judæis dimittere uxores non solum impunè, sed etiam licitè, itaut non peccarent dimittendo. Sic docent D. Thomas, Scotus, Durandus, & Paludanus in 4. dist. 33. Bellarm. de matrim. cap. 17. ad object. 14. Maldon. in c. 19. Matth. Abulen. ibid. 49. & 50. Joan. Andr. in cap. de infidelibus num. 5. de consangu. & affin. ibique Card. num. 4. Anchar. num. 4. Butr. num. 9. Abb. num. 6. Alexand. de Nev. num. 10. Præpos. num. 5. Bald. conf. 428. per tot. lib. 5. Alexand. conf. 71. num. 2. lib. 2. Sot. in 4. d. 33. quæst. 2. art. 2. concl. 2. Sanchez de matrim. lib. 5. disp. 14. num. 1. & 2. Tiraquel. de primogen. qu. 66. sub num. 25. Adeò quod valeat matrimonium contractum inter Judæos pacto expresso, ut liceat dare libellum repudii, nec tale pactum inter eos vitiat matrimonium, ut contra Glossam tenet Abbas in d. cap. de infidelibus, num. 6. Et juxta hanc sententiam, quando quis dato libello repudii dimittebat uxorem, verè dissolvebatur matrimonium, & uterque tam vir, quam femina poterat cum altero contrahere, ut per Baldem loc. cit. Marquard. de Judæis par. 2. cap. 4. num. 10. Natta conf. 621. num. 8. Tiraquel. d. qu. 66. num. 25.

- 5 Probatur primò, ex d. cap. 24. Deuter. v. 1. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam scditatem, scribes libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino.
- 6 Secundò. Quia si matrimonium non fuisset solum per libellum repudii, deteriori conditione fuissent fœminæ, quàm viri. Nam viri poterant alias uxores ducere, cum eo tempore licita esset polygamia, ut Deuter. 21. v. 15. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filiam odiosæ agnoscat primogenitum. Ubi sermo est de veris uxoribus: nam in textu vocantur uxores, & filii illarum poterant esse hæredes patris, ac dividere substantiam illius, quod non licuisset, si altera fuisset uxor, & altera tantum concubina; nam filii concubinæ non potuissent esse hæredes. Fœminæ verò non potuissent alios viros accipere, quia nunquam licuit uni fœminæ habere plures simul viros. Itaque vel debuissent fieri adulteræ, vel perpetuam continentiam servare. Non est autem verisimile, coactas fuisse ad perpetuam continentiam, cum id in veteri testamento esset planè inusitatum.
- 7 Tertiò. Quando mulier a suo viro repudiata nubebat alteri viro, poterat impunè cum altero manere usque ad mortem illius, Deuter. 24. ergo manens cum illo non erat adultera, sed legitima uxor. Si enim fuisset adultera, debuisset secundum legem Mosaycam lapidari, Joan. 8. num. 4. & Levit. 20. v. 10.
- 8 Quartò. Quando nupserat alteri viro, poterat etiam ipse dare illi libellum repudii, sicut prior maritus, Deuter. 24. v. 4. Ergo non erat ipsius uxor, quam antea fuerat prioris mariti. Nam libellus repudii non fuit concessus viro, nisi ratione suæ uxoris.
- 9 Quintò. Lex prohibebat, ne repudiata post mortem secundi mariti, rediret ad priorem maritum, Deut. 24. v. 4. At si per repudium non fuisset solum vinculum matrimonii, non erat prohibendum, sed potius optandum, ut uxor rediret ad suum legitimum maritum.
- 10 Sextò. Neque Moyses, neque alii Prophetæ unquam reprehenderunt matrimonia cum repudiatis. At si ejusmodi matrimonia fuissent adulterina, sine dubio debuissent illa palam reprehendere, sicut reprehendebant alia vitia.
- 11 Septimò. Lex vetabat Sacerdotibus, ne ducerent viduam, aut repudiatam, aut meretricem, sed tantum virginem, Levit. 21. v. 13. Ergo aliis, qui non erant Sacerdotes licebat ducere repudiatas, sicut licebat viduas, & meretrices.
- 12 Ad contraria argumenta respondetur. Ad primum. Mulier repudiata vocabatur polluta, & abominabilis coram Deo, non ideo, quod alteri viro nupsisset, sed quia a priori viro publica infamia erat notata hoc ipso, quod publicè esset repudiata. Ac proinde non decebat, ut ab illo iterum reciperetur, ut per Bellarminum loco citato. Nec aliud colligi potest ex loco Jeremiæ, ubi Deus sic argumentatur: Si vir non recipit repudiatam, quæ nupsit alteri, multo minus ego debere recipere, quæ non nupsit alteri, sed cum multis amatoribus fornicata es.
- 13 Ad secundum. Verum est, Deum permisisse Judæis repudium propter duritiam cordis eorum, ne scilicet suas uxores, quas repudiare non possent, occiderent. Sed inde non sequitur, eos peccasse, repudiando suas uxores ex divina permissione. Potuit enim Deus hoc illis permittere, ut non peccarent, quia potuit dissolvere matrimonium inter ipsos contractum, & dare potestatem, ut viri acciperent alias uxores, & repudiatæ nubarent aliis viris. Nec illa permissio carebat mysterio; nam Deus per illam volebat significare, se repudiaturum Synagoram Judæorum, & in locum illius desponsaturum sibi Ecclesiam ex gentibus colligendam.
- 14 Qua in re notandum, quod cum ista repudiatio sit de concernentibus ritus, meritò fieri debet coram Sacerdote Judæorum, non autem coram Episcopo, ut probat Bald. d. conf. 428. num. 4. lib. 5. ubi ita explicat dicta per Innoc. in cap. Gaudemus in Gloss. de divort.
- 15 Si interrogas, an sicuti viri poterant repudiare uxores, ita vicissim uxores potuerint repudiare viros, respondeo, non poterant. Nam solis maritis concessum fuit jus repudii, nusquam in lege Mosayca invenies uxoribus concessum esse. Quod etiam fatetur Josephus lib. 15. cap. 11. ubi refert, Salome sororem Herodis præter legem Mosaycam fecisse, quod maritum suum Costobarum repudiaverit. Lex enim nostra, inquit, solis maritis jus repudii permittit, mulieribus autem, ne dimissis quidem, fas est nubere, nisi prioris viri permisso. Quæ posterior pars non habetur expressè ex lege Mosayca. Videtur tamen colligi ex formula libelli repudii, in qua vir dimittens uxorem sic ait: *Abeat quocumque velit*. Quibus verbis concedit illi potestatem nubendi alteri marito. Et clariùs ex decima cœremonia inferiùs recensenda.
- An ergo mulieres nullo modo poterant dimittere suos viros? Respondeo. Aliud est repudium, aliud divortium. Non poterant illos dimittere per repudium, poterant tamen eos deserrere per divortium, vel propter adulterium, vel propter alias legitimas causas. Hoc enim & Christianis & gentilibus mulieribus jure naturali permisum est. Et nota. In divortio fit tantum separatio cohabitationis, & thori, manente vinculo matrimonii. In repudio etiam hoc vinculum dissolvitur, ut patet ex Authoribus allegatis.
- Quibus autem de causis licuerit uxores dimittere, seu repudiare, non satis constat. Tametsi enim Scriptura dicat, licuisse eas dimittere propter aliquam scditatem, disputant tamen Interpretes, quid per illam scditatem intelligendum sit. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem cap. 34. intelligit solum adulterium, seu fornicationem; quod alii Authores refellunt. Primò, quia mulier adultera secundum legem Mosaycam non dimittebatur, sed vel lapidabatur, si constaret adulteram esse, vel per aquas zelotypiæ examinabatur, si suspecta esset de adulterio. Secundò, quia Pharisei interrogabant Christum, an quacumque ex causa liceret uxorem dimittere? Matth. 19. num. 3. Ergo supponebant, varias esse causas, sed cupiebant intelligere, an Christus omnes approbaret.
- Quæ autem fuerint istæ causæ in particulari, non omnes eodem modo explicant. Lyranus putat fuisse quamcunque rem turpem, matrimonio supervenientem, quæ possit bonum proles impedire, sive in corpore, ut est sterilitas, lepra, morbus caducus; sive in anima, ut si uxor esset pravis moribus prædita. Consentit Cornelius a Lapide, qui assignat has causas, lepram, & sterilitatem, veneficium rixas perpetuas, ebriositatem, & alios pravos mores incorrigibiles. Adulterium autem videntur excludere.
- Pro quo notandum est, dimissionem uxoris potuisse fieri dupliciter, vel palam, vel occultè. Prior dimissio fiebat per libellum repudii. De posteriori intelligendum est illud Matth. 19. *Joseph autem vir ejus, cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*, nempe Mariam sibi desponsatam, eo quod videret illam antequam convenirent, gravidam esse. Quomodo occultè id facere voluerit, variæ sunt sententiæ apud Maldonatum, quæ non faciunt ad nostrum propositum. Itaque prior dimissio per libellum repudii, vel nunquam, vel rarò fiebat propter adulterium. Nam tribus modis possumus loqui de muliere adultera. Primò, si in adulterio esset deprehensa: sic jubebatur lapidari. Secundò, si solum esset suspecta de adulterio; sic debebat examinari per aquas zelotypiæ. Tertiò, si quidem constaret adulteram esse, sed nec publicè constaret, nec in adulterio esset deprehensa, sed maritus aliundè id sciret: sic fortassè poterat occultè dimitti. Si tamen maritus voluisset illam publicè accusare, & dato libello repudii solemniter dimittere, non video, cur id fieri non potuerit.
- Quæ verò cœremonia, & cautiones, quibus libellus repudii solebat dari, recitantur decem ab Hebræis, ut notat Maldonatus. Primò, ut uxor non discederet, nisi volente marito. Secundò, ut libellus in manu uxoris traderetur. Tertiò, ut scriberentur in minimum, nomina duorum testium. Quartò, ut exprimerentur tres generationes viri, & tres mulieris, ut ex libelli formula intelligitur. Quintò, ut scriberetur libellus literis rotundis, distinctis, atque perspicuis, itaut una aliam non attingeret, ne aliquod scripturæ vitium irreperet. Sextò, ut si inter scribendum aliqua atramenti guttula in chartam decideret, libellus auctoritatem non haberet, sed alius de novo scriberetur. Septimò, ut in libello nullum raturæ vestigium appareret, ne posset esse suspectus de vitio. Octavò, ut charta longior esset, quàm lator. Nonò, ut omnes testes, qui aderant, suum quisque sigillum adhiberet. Decimò, ut maritus diceret: *Accipe libellum repudii, & esto a me abjecta, & cuicumque viro permitta*.
- Formula libelli repudii secundum Hæbræos erat hæc; 21 Ego Rabbi Simeon, filius Rabbi Abraham, filii Rabbi David, filii Rabbi Salomonis die prima mensi secundi ann. 5296. a creatione mundi, hic & in hac civitate ex animi mei

mei consensu, & sine ulla coactione repudiavi Rachel, filiam Rabbi Moysi, filii Rabbi Joseph, filii Rabbi Jacob, & dedi illi libellum repudii in manu, schedam abscissionis, & signaculum divisionis, ut sit a me abjecta, & abeat quocunque velit, & nemo possit illi prohibere juxta Constitutiones Moysi, & Israel. Ita referunt Vatablus, Oleaster, Cornelius in d. cap. 24. Deuter. & Maldonatus in cap. 19. Matthæi.

22 Queres, an libellus repudii datus fuerit publicè coram Judice, & in forma judiciaria? Respondeo. Id verisimile est. Primò, quia datus fuit coram testibus, ut ex dictis patet. Secundò, quia repudium apud Romanos fiebat coram Judice, ut patet ex jure civili *tit. de divor.* Ubi etiam describitur hæc formula apud Romanos usitata: *Res tuas curato, res tuas tibi habeto.* An etiam alii præter Judæos, & Romanos usi fuerint repudio? Respondeo: etiam Medi, & Persæ usi sunt, ut patet exemplo Asueri Regis, qui uxorem suam Vasthi repudiavit, *Esth. 1. v. 19.*

23 At nihilominus tenendum est. Apud Hebræos ante Evangelium repudium, quoad vinculum, vel licuit ex dispensatione Dei, *Deuteron. cap. 24.* vel certè permillum fuit tanquam minus malum ad vitanda majora ex *Matth. 19.* Apud Gentiles autem permillum fuit quidem legibus ipsorum, non tamen fuit licitum, quia pro iis Deus non legitur unquam dispensasse. Post legem verò Evangelicam nulli licet, nec etiam Judæis, quia Christus *Matth. 19.* illud reprobavit, & *Matth. 5.* his verbis: *Ego autem dico vobis; &c.* Cum autem sit contra jus naturale, omnes obligat, nisi Dei dispensatio intercedat, ideòque Judæi, & Gentiles repudiantes uxores peccant mortaliter, ut qui ex infidelibus convertuntur, tenentur ad illas uxores redire, quibus dedissent libellum repudii. Atque adeò matrimonium hujusmodi non fuisse dissolutum certa res est apud omnes, præsertim Sanchez *de matrim. lib. 10. cap. 1. num. 9. & 10.* Pontianus *eod. tr. lib. 7. cap. 50. num. 3.* & declaravit Innocent. III. in *cap. Gaudemus §. Qui autem, de divor.*

24 Ad 2. & 3. Requiritur id, quod disponit d. Innocentius in *cap. Gaudemus*, ibi: *Qui autem secundum ritum suum legitimam repudiavit uxorem, cum tale repudium Veritas in Evangelio reprobaverit, nunquam ea vivente licite poterit aliam, etiam ad fidem Christi conversus, habere, nisi post conversionem ipsius, illa renuat cohabitare cum ipso, aut etiam si consentiant, non tamen absque contumelia Creatoris, vel ut eum pertrahat ad mortale peccatum. In quo casu restitutionem petenti quavis de injusta spoliatione constaret, restitutio negaretur, quia secundum Apostolum frater, aut soror non est hujusmodi subiectus servituti.* Quibus in verbis comprehenditur etiam matrimonium non consummatum, certum est. Sed quia Doctores, qui ex communi sententia volunt apud Pontianum *loc. cit. lib. 9. cap. 2. numer. 8.* matrimonium infidelium consummatum non posse dissolvi autoritate Pontificis, consequenter admittunt posse dissolvi non consummatum, præsertim in favore fidei christianæ. Si autem fuerit consummatum requirenda est uxor conversi, an illa converti velit, vel saltem cohabitare sine injuria Creatoris, ut alibi diximus. Quis enim scit, an convertatur, & vivat? De quo videndus Sanchez *de matrim. lib. 7. tot. disp. 74.* & Pontianus *eod. tract. lib. 7. tot. cap. 48.* referens num. 23. diploma dispensationis Gregorii XIII. tenoris sequentis: *Gregorius &c. Quoniam sæpe contigit multos utriusque sexus infideles post contracta gentili ritu matrimonia ex Anglia, Æthiopia, Brasilia, & aliis Indicis Regionibus ab hostibus captos a propriis finibus, & propriis conjugibus remotissimas regiones exterminari, adeòque ipsi captivi, qui in patria remanent, si postea ad fidem convertantur, conjuges infideles tam longo intervallo disunctos an sine contumelia Creatoris secum habitare velint, ut par est, monere nequeant, vel quia interdum ad hostiles, & barbaras provincias, ne nunciis quidem accessus pateat, vel quia ignorant prorsus, in quas regiones fuerint transacti, vel quia itineris longitudo magnam afferat difficultatem. Idcirco nos attendentes hujusmodi connubia inter infideles contracta vera quidem, non tamen adeò rata censeri, ut necessitate suadente dissolvi non possint, singulis dictorum locorum Ordinariis, & Parochis, & Presbyteris Societatis Jesu ad confessiones audientibus ab ejusdem Societatis Superioribus approbatis, & ad dictas regiones pro tempore missis, vel in illis admissis, concedimus facultatem dispensandi cum quibuscumque utriusque sexus Christianis incolis dictarum regionum, & serius ad fidem conversis, qui ante baptismum matrimonia contraxerant, ut eorum quilibet, etiam superstiti conjuge infideli, & ejus consensu minime requisito, responso non expectato, matrimonium cum quovis fidei, alias tamen rite contrahere, & in eis postea carnali copula consummatis, quoad viverint, remanere licite valeant, dummodò constet etiam sum-*

marie, & extrajudicialiter conjugem absentem moneri legitime non posse, aut monitum intra tempus eadem monitione præfixum, suam voluntatem non significasse. Quæ quidem matrimonia, etiamsi postea innotuerint, conjuges priores infideles suam voluntatem jussu impeditos declarare non potuisse, & ad fidem etiam tempore transacti secundi matrimonii conversos fuisse, nihilominus rescindi nunquam debere, sed valida, & firma esse, &c.

Ex quibus evincuntur Doctores, præsertim Sanchez 25 *loc. cit.* qui aliter hac in re consueverunt.

CONSULTATIO XCIV.

An patentati exempti, sive Privilegiati S. Officii, hoc est Officiales, qui gaudent privilegio fori activè, & passivè, quales sunt Vicarius, Notarius, Fiscalis, Baroncellus, Custos Carcerum, & similes Ministri necessarij S. Officio, gaudeant, quoad onera communitativa exemptione Ecclesiasticorum vel eorum Colonorum, vel militum, vel familiarum armatarum Episcoporum?

V Idetur hujusmodi Officiales gaudere exemptione militum, vel familiarum armatarum Episcoporum, scilicet quoad munia, sive opera personalia. Ita quoad milites in l. Et qui 3. §. 1. ff. de muneribus, & l. 12. C. de re milit. his, qui in castris operam per militiam dant, nullum municipale munus injungi potest, nisi forsan in fraudem munerum quis militiæ nomen dederit l. 4. §. fin. ff. de muner. Item & angariarum præstatio, & recipiendi hospitis necessitas, & militi inter cætera remissa sunt, l. ab his 10. §. angariarum, ff. de vac. muner. Veteranis quoque onerum, & munerum personalium vacatio conceditur post vigesimum annum militiæ, quam in legione, vel vexillatione, non si in cohorte militaverint, vel si honestam, vel causariam, non etiam si ignominiosam missionem consequuti esse ostenduntur, l. veteranis 13. C. de his, qui non implet stipend. l. veteranis 9. Cod. quando provoc. non est neces. l. a muneribus 7. ff. de vac. muner. & in l. 1. Cod. de veter. explicantur, quæ sunt illa munera, a quibus immunes sunt. Patrimoniorum tamen munera omnes subire coguntur, leg. a muneribus 7. ff. de vac. mun. l. 2. & 4. ff. de veter. Et quoad Colonos bonorum Ecclesiasticorum, eos gaudere omni immunitate Clericis, & Ecclesiæ concessa, docui tom. 2. consult. 50. per totam, ubi num. 18. dixi ex S. Congregatione Immunitatis, quod isti eximuntur ab oneribus, & contrahibus Communitatis, num. 23. ex S. Congregatione super Episcop. quod sunt immunes a collectis tam ordinariis, quam extraordinariis. Et quoad familiam armatam Episcopi, quod scilicet gaudeat præter privilegium fori immunitate ab oneribus personalibus, est declaratio S. Congregationis Immunitatis 11. Decembris 1624. Id., quod videtur ex mente Alexandri IV. & Innocentii IV. qui suis Constitutionibus apud Pegnam ad Eymericum jubent Magistratibus sæcularibus, ne ad nullum aliud ullo modo officium, vel exercitium Officiales S. Inquisitionis compellant, ex quo eorum officium impediatur, vel impedi possit.

Nihilominus puto, gaudere posse instar exemptione Ecclesiasticorum. Nam licet regulariter personæ Ecclesiasticæ sint illæ, quæ ordinibus Ecclesiasticis initiatæ sunt, vel Dei obsequio specialiter mancipatæ in Religionem, ut per Alter. tom. 1. de censur. lib. 5. disp. 16. cap. 1. improprie tamen isti Officiales dici possunt personæ Ecclesiasticæ; quia sunt addicti servitio S. Romanæ Ecclesiæ, sic quoque famulos Ecclesiasticorum dici posse personas Ecclesiasticas, probat Jo: Andreas apud Sperell. dec. 129. num. 41. Et tamen certum est, majus servitium præstari ab hisce Officialibus, qui inserviunt Sedi Apostolicæ, quàm a Clericorum famulis, qui solis Clericis inserviunt, ut propterea non abs re dici etiam possit, quod gaudeant tanquam familiares Summi Pontificis, nisi in rebus ad Sedem Apostolicam spectantibus inserviunt.

Nec mirum videri debet, quod cum non sint personæ Ecclesiasticæ gaudere possint privilegiis Ecclesiasticorum. Nam licet idem non sit, gaudere quempiam privilegiis Ecclesiasticis, & esse personam Ecclesiasticam, potest tamen esse, quod privilegium exemptionis fori, atque etiam Canonis, Ecclesiasticis de jure competens, speciali privilegio, vel alia de causa alicui communicetur, qui tamen ob id non sit proprie dicendus persona Ecclesiastica.

Præsertim cum hi Officiales gaudeant privilegio fori tam activè, quàm passivè. Regulariter enim sub privilegio fori comprehenditur etiam privilegium Immunitatis ab omnibus oneribus instar Ecclesiasticorum, itaut qui dicitur gaudere, vel non, privilegio fori, ille etiam censetur

sendus sit gaudere, vel non, privilegio Immunitatis, nisi aliter specialiter disponatur.

5 Et hoc videtur conformius declarationibus Sacrae Congregationis S. Officii. Nam de Notario S. Officii sub die 12. Junii 1600. declaravit, illum esse exemptum a collectis etiam extraordinariis. Et 29. Augusti ejusdem anni esse exemptum a solutione onerum etiam extraordinariorum. Et sub die 10. Januarii 1591. fuit scriptum Inquisitori Melitæ. Officiales, & Ministros S. Officii esse exemptos ab oneribus, & impositionibus, ac 16. Januarii 1631. fuit ex ordine Summi Pontificis notificatum per Eminentissimos, Commissario Camera Apostolicæ, & Gabellariis, quod non solum S. Officium, sed etiam ejus Officiales, ac ministri sunt exempti a solutione dationum, & gabellarum.

6 Cæterum considerandum est, an expediat declarare, speciatim, quod gaudeant instar Ecclesiasticorum, vel militum, vel familiæ armatæ Episcoporum. Satis enim esset generaliter respondere, quod gaudeant exemptione ab oneribus personalibus, & gabellarum, durante servitio, vel officio; aut quod standum sit communi consuetudini, ne Principes conquerantur.

CONSULTATIO XCV.

1 An edictum Inquisitionis, publicatum in ejus ingressu ad Inquisitionem sub nomine proprio, & dignitatis, obliget post deputationem novi inquisitoris, qui hujusmodi edictum non renovavit præter consuetudinem Inquisitorum antecessorum, qui dictum edictum in officii ingressu renovare solent?

2 An necessarium sit novum Edictum publicare, vel magis expediat illud differre ad opportuniorem commoditatem, ne ex intempestiva publicatione Edicti scandalum oriatur in populo, vel etiam impedimentum a Principe laico, & quo verisimiliter timeri potest?

3 An potius expediat novum edictum publicare hic Romæ a generali Inquisitione, quod afficiat omnes Inquisitores præfatum edictum, vel ex aliqua causa, vel etiam ex oblivione, aut negligentia publicare omittentes?

1 **A**D primum affirmativè. Quoniam edicta Inquisitorum, cum ferantur autoritate Apostolica, non habent minorem vim, quam leges Canonicae. At qui leges sunt perpetuæ, nisi expresse revocentur, leg. cum eorum, C. de sent. & interloqu. l. Ariani, C. de hæret. Felin. in cap. Licet num. 1. de offic. deleg. Et quamvis videantur esse præcepta ab homine; tamen quia Tribunal, a quo procedunt, est perpetuum, idè per modum legis perpetuò durant, scilicet usque ad promulgationem aliorum edictorum, sicuti de Bulla Cænæ Domini dici solet, Suarez de fid. disp. 20. sect. 4. num. 11. Fagundez de præcept. Eccles. par. 2. lib. 4. cap. 3. nu. 31. Avil. de censur. par. 2. cap. 5. disp. 5. dub. 5. concl. 3. Joan. Sancius in select. disp. 11. numer. 62. passimque alii. Unde casu quo Inquisitores aliquando forent negligentes in edictis promulgandis, adhuc fieri debere denunciationem ex vi priorum edictorum, tradunt DD. communiter, quos sequitur Diana par. 4. tract. 5. resol. 27. Tum quia cum hujusmodi edictum non sit actus hominis, & privatæ voluntatis, sed provisio publica ordinata ad publicam utilitatem animarum, & commodum Ecclesiæ, sitque finis publicus, actus quoque provenit ab autoritate, & potestate publica, & idè de sui natura est perpetuus, sicut est perpetua publica potestas per textum in cap. Si gratiosè, de rescript. in 6. Tum quia causa edicti, nimirum ut fides catholica conservetur pura ab hæresibus, est perpetua, ergo & remedium edicti. Tum quia hujusmodi edictum formaliter solet esse collectio Ecclesiasticarum Constitutionum contra hæreticam pravitatem. Sed istæ sunt perpetuæ. Ergo & edicta Inquisitorum. Tandem quia edicta, & Constitutiones in re, & perpetuitate non differunt, sed solum in materia, & personis. Nam Constitutio universalis est, & supremi legislatoris; edictum verò est inferioris, & materiæ particularis, ut per scribentes in tit. de constit. sub init. & in C. de edict. D. Adrian. toll. Nec vis faciendæ est in verbo edictum, quia confunditur cum Constitutionibus, & statutis arg. cap. Ne aliqui de hæret. in 6. Caren. par. 2. tit. 9. num. 34. ubi alii.

2 Neque obstat contraria consuetudo; quia est irrationalis, cum tendat contra publicam utilitatem animarum, & fidei Catholicæ. Et idè non potest prævalere, cap. fin. de consuet. ubi Doctores.

3 Ad 2. Non esse necessarium novum Edictum publicare; Tum ex dictis. Tum quia licet Inquisitores particulares ex negligentia, vel alio capite non publica-

rent edictum, adhuc adesset obligatio de hæreticis, seu de hæresi suspectis S. Officio propalandis vigore generalis præcepti a S. Congregatione Supremæ Inquisitionis emanati sub die 3. Januarii 1623. quod refert Peyrinus tom. 2. ad Constit. 9. Pauli V. num. 27. & ex eo Trimar. disp. 4. de sollicit. num. 23. ac Diana loc. cit. resol. 41. docentes, illud esse perpetuum. Sed quia Bordonus de S. Tribunal. cap. 30. n. 2. contendit fuisse præceptum transitorium ex urgenti occasione, tunc illis Patribus nota promulgatum, tanquam quoddam monitorium, cui censetur satisfactum pro eo tempore, idè an sit in hac specie novum edictum publicandum, pendet ex circumstantiis loci, temporis, ac personarum, prudenti judicio pensandis.

Ad 3. Videtur expedire. Tum ex superius relato præcepto generali Supremæ Inquisitionis. Tum ab exemplo. Nam Urbanus VIII. ad præservanda jura Sedis Apostolicæ, & inferiorum Ecclesiarum personarumque Ecclesiasticarum a quibuscunque præjudicialibus, edidit gravissimam Constitutionem, quæ incipit Romanus Pontifex sub 5. Junii 1641. Atque ita occurreretur Inquisitorum negligentis, Principum exostulationibus, animarum periculis, & Sacri Tribunalis præjudiciis.

CONSULTATIO XCVI.

An præventus a solo dicto socii criminis, in quo obiit, absque tamen purgatione maculæ, gaudeat privilegio spontè comparentium in causa spectante ad S. Officium, non tamen in materia fidei?

Videtur respondendum cum distinctione. Vel enim iste scivit, vel suspicatus est, se præventum, & sic metu probationum in S. Officio comparuit, & confessus est, & in hoc casu pro spontè comparente non habetur, licet mitius sit tractandus, cap. Estote misericordes, de regul. jur. Locat. post judicial. Inquis. inter casus decisos cas. 7. Farinac. de hæres. qu. 193. num. 28. 36. & 37. & Soufia lib. 4. aphorism. cap. 9. num. 4. vel constet indiciorum eum conscius non fuisse, & in tali casu gaudet beneficio spontè comparentium, Farinac. loc. cit. Souf. d. c. 9. num. 2. & Caren. tit. 17. §. 1. num. 2. quia spontè, non coactum comparuisse, ac confessum esse videtur. An autem conscius fuerit, vel ignoraverit se præventum arbitrio Inquisitorum, perpensis omnibus circumstantiis judicandum relinquit.

At nihilominus censo non gaudere; quia privilegium spontè comparentium conceditur tantum in materia fidei, ut ex Constitutione Julii Tertii de revocatione hæreticorum ad Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ gremium, edita sub anno 1550. apud Pegnam, & ex Concilio Bitterense cap. 2. his verbis: *Ac deinde mandetis, ut omnes, qui se vel alios sciverint in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareant coram vobis, veritatem dicturi, &c. habeantque impunitatem &c.* Hic autem non agitur de materia fidei, atque adeò non potest ad eam extendi privilegium spontè comparentium. Præsertim, quia is dicitur spontè confiteri, qui venit non vocatus, aut qui vocatus nulla præcedente interrogatione constitetur, ut per Farinac. qu. 81. cap. 5. usque ad num. 180.

Quare cum hic comparens fuerit præventus ex socii criminis depositione, quæ in exceptis sufficit ad inquirendum, ut per Clar. qu. 21. num. 5. & Farinac. qu. 43. n. 130. Et inquisitus, atque interrogatus, confessus fuerit delictum, debet puniri pœna de jure illi debita; quia tamen agitur de delicto proveniente ex causa fidei licet præventus, nondumque forsan vocatus spontè comparuerit, & falsus est, idè poterit mitius haberi, & condemnari ad pœnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum. Mitius enim agendum est cum spontè confessis, quam cum convictis, cap. Presbyterum 50. dist. Glossa communiter recepta in c. De hoc verbo, extr. de simon. ubi Host. & ibi Panorm. num. 6.

CONSULTATIO XCVII.

An carceratis in S. Officio ob crimen hæresis concedi debeat Confessarius?

Distinguo. Aut sunt sani, aut infirmi. Si sunt sani. 1. Prima sententia est affirmativa, idque etiam si antea confessi non fuerint in judicio, dummodò tamen prius absolvantur ab excommunicatione ob hæresim contracta, & Ecclesiæ reconcilientur, estque valde probabilis; quia reorum salutem expedit, ut Deo reconcilientur, quæ reconciliatio præterea erit medium ad reconciliationem cum Ecclesia. Et quia poterit interim Confessarius exhortari reos, ut fateantur judicialiter suos errores.

tores; ac integram veritatem tam de se, quam de aliis utique tadio carceris, vel spei celerioris liberationis, vel metu tormentorum sibi, vel aliis falsum crimen non imponant. Hanc sequuntur Zanardus in *director. Theolog. p. 3. cap. 86.* Pegna, qui id benignius vocat in *direct. Inquis. p. 2. com. 25. lit. C. §. Ac primum*, ubi ex Thoma Zobbio, olim S. Inquisitionis Romanæ generalis Commissario, & *lit. item C. §. Diximus hucusque*, Souf. in *aphorism. lib. 2. cap. 26. num. 25.* & Diana *par. 4. tract. 5. resol. 6.*

2 Secunda sententia est negativa, eaquetenenda, scilicet non esse iis concedendum Confessarium, nisi post eorum confessionem judicalem, hanc tradunt Simanch. de *catbol. Infit. tit. 16. n. 30.* ac Doctores, quos sequitur Piafec. in *prax. Episc. p. 2. c. 4. art. 6. n. 7.* & Instructio Tolerana sub anno 1561. c. 71. quia, cum pendente inquisitione reputentur hæretici, videntur indigni tanta benignitate, & consolatione. Et hanc juxta styllum amplexa est, S. Congregatio S. Officii, quæ sæpè censuit, carceratos in S. Officio, pendente eorum causa, non posse percipere Sacramenta, ut sub die 23. Decembris 1619. & sub die 12. Martii 1656. censuit, carceratos, quando sunt in confessis, posse confiteri, & absolvi in foro conscientiae, ac sumere Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum. Concessit nihilominus aliquando Sanctissimus, ut Confessarii possint hujusmodi carceratos absolvere in foro conscientiae, ut sub 11. Decembris 1601. Fuit tamen denegata hæc facultas absolvendi eos ab hæresi 23. Novembris 1616.

3 Si verò ita sint infirmi, ut versentur in mortis periculo, debet eis concedi Confessarius etiam ante eorum judicalem confessionem, quia cum per tempus non liceat eos judicialiter examinare, & reconciliare, si verò contriti, ac parati sunt obedire mandatis Ecclesiæ, erunt sacramentaliter absolvendi, ut per Concil. Arausican. r. c. 2. his verbis: *Hereticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderent, si desit Episcopus, a presbyteris cum chrismate, & benedictione consignari placet.* In tali enim casu nullam esse reservationem, omnesque Sacerdotes posse quoscumque pœnitentes absolvere a quibuscumque peccatis, & censuris, decernit Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de *cas. reserv.* docentque doctores communiter, ac resolvit. Sac. Congregatio S. Officii, ut ex subjectis resolutionibus.

4 Carceratis S. Officii, qui facta suorum criminum confessione, nondum tamen publicata sententia in mortis periculum incidunt, potest administrari Eucharistia, si illam petant per modum viatici, & ostendant signa pœnitentiæ 14. Decembris 1617.

5 Carceratis in S. Officio, stante eorum adversa valetudine, conceditur Confessarius, qui eos absolvat in foro conscientiae 23. Februarii 1627.

CONSULTATIO XCVIII.

1 An Bulla B. Pii V. si de protegendis habeat locum in iis, qui sine fractura carceris S. Officii, sed clavibus adulterinis, non odio fidei, sed pretio eduxerunt e carcere de hæresi vehementer suspectum, non tamen confessum, neque convictum?

2 Sin minus, qua pœna sint puniendi tam extrahentes, ut supra, quam mandantes, claves adulterinas conficientes scienter, earumque confessioni scienter cooperantes, contra quos proceditur in contumacia?

3 Qua pœna sit puniendus supradictus hæreticus judaizans, qui ut supra fugit e carcere, & adhuc est contumax, & fugitivus?

4 Qua pœna sit puniendus, qui nedum mandavit dictam extrahentem, sed etiam occidi proditoriè dictum extrahentem, contra quem proceditur in contumacia?

5 Qua pœna sint puniendi mandatarii prædicti homicidii, qui illud perpetrarunt, nedum proditoriè, sed etiam mediane pecunia, & sunt in fortis S. Officii?

AD primum. Negative videtur respondendum. Tutum quia dicta Bulla requirit, quod id fiat in contemptum, & odium S. Officii. Tum quia non constat de hæresi, & ideo non possunt dici fautores ad tradita per Anchar. in c. *Quicumque de her. in 6.* ubi docet, quod quando proceditur contra aliquem, ex eo quod præstitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod maleficium, oportet, quod prius constet in processu, qui fit, contra auxilium mihi. Licet enim principalis sit contumax, vel alio modo de maleficio constet contra eum, tamen hoc non nocet auxilianti, l. *denunciasse*, §. *qui injure*, ff. de *adult.*

Bartolus in *leg. is, qui*, ff. de *furt.* quare in processu faciendo contra fautores, auxiliares &c. oportet facere fidem, quod ille, cui favisse dicuntur, sit hæreticus, ut concludat inquisitio, vel processus contra tales; quia auxilium non dicitur præstitum, quando non est, vel deficit maleficium, Bald. in l. 1. col. 2. C. de *serv. fug.*

At nihilominus censo habere locum. Tum quia hi frangunt carcerem S. Officii, sub quibus etiam intelligitur aperiens clavibus adulterinis, aut subreptis Custodi, vel alteri, ut per Bordon. de *S. Tribun. cap. 29. n. 21.* Tum quia ex d. Bulla satis est, quod id fiat in causa fidei; quod respicit non solum crimen hæresis formalis, sed etiam inducens suspicionem hæresis, vel quodcumque aliud spectans ad alterutrum, cum non solum hæresis, sed suspicio, & quodcumque aliud contrarium opponatur sanctæ fidei, ex quo dicitur tractari causa fidei, ut ex Zanardo tradit Caren. p. 2. tit. 13. n. 67. Tum denique quia sic in simili declaravit S. Congregatio S. Officii, in qua proposito dubio, an incidat in pœnas Bullæ si de protegendis, qui e manibus birruario arripuit carceratum ob pecuniam, die 10. Novembris 1644. decrevit cor. Sanctissimo, quod incidit, sed tamen ex benignitate Sanctissimi fuit damnatus ad triremes. Eo enim ipso, quod id fit ex pecunia, inducitur contemptus, ac dolus. Præsertim quia cum eadem Bulla lata fuerit ob publicam utilitatem, latè interpretanda sit, ut per Doctores, quos sequitur Ricciul. tom. 1. dec. 74. n. 4. quoniam verò verba d. Bullæ videntur esse conspicua, ibi: *Nemo autem expurgationem habere, aut causam ullam proponere, vel pretendere possit, quin tantum, nefas in contemptum, & odium S. Inquisitionis Officii admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse*, ideo pœnas in ea contentas non possunt Inquisitores inferre in quoscumque, sed solum in eos, qui, quæ continentur in illa, commiserint ex odio, & contemptu S. Inquisitionis, secus si ex alia causa, verbi gratia, ex precibus, pretio, consanguinitate, amicitia, &c. & ex ea causa se id fecisse per claras probationes demonstrent, ut per Farinac. de *heres. q. 182. nu. 80.* Souf. in *aphor. lib. 1. c. 28. num. 9.* & Scott. in *Bull. Pontif. Epit. 106. theor. 278.* Ideo puniri possunt pœnis extraordinariis nimirum pecuniariis, carceris, triremium, exilio, ac similibus juxta gravitatem delicti, & conditionem personarum.

Ad 2. Si id commiserint in contemptum, & odium S. Inquisitionis, puniendi sunt pœnis contentis in d. Bulla, aliàs pœna arbitraria.

Ad 3. Videtur puniendus pœna apostatæ a fide, scilicet excommunicatione, infamia, irregularitate, privatione omnium bonorum, & jurium, & aliis pœnis contra hæreticos statutis, ut de communi testatur Sanch. lib. 2. in *decal. c. 7. n. 18.* & tradunt Canonistæ in c. 1. de *Apost.* Et facit decretum Pauli IV. sub die ultima Aprilis 1556. Et quæ circa hanc materiam discussa fuere 26. Augusti 1627. Sed quia carceres ipsi non frugerat, & in eis detinebatur propter solam suspicionem hæresis, ideo non habetur pro convicto, sed excommunicatur, si in termino sibi assignato ad ipsos carceres non redierit, & si per annum excommunicationem sustinuerit, tanquam hæreticus punietur, c. *Contumacia de heret. in 6.* Si autem erat convictus, dato quod fugerit, ostio aperto, citari debet ad sententiam audiendam, & si non comparuerit, condemnabitur, ut pertinax, & impœnitens.

Ad 4. & 5. Si hoc fecerit in offensam S. Officii, sunt puniendi, si secus tradendi simpliciter brachio seculari, vel damnandi ad triremes in perpetuum.

CONSULTATIO XCIX.

An, & quatenus Græci schismatici possint fieri captivi, ac suis bonis expoliari a Christianis, præsertim a triremibus Religionis Hierosolymitanæ?

RESPONDEO negativè. Ratio autem est, quia sunt Christiani, atque adeo protegentur a Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relato in c. *Excommunicationi*, de *raptoribus*, quo solis Christianis expressè prospicitur; quod etiam in antiquioribus Bullis Cœnæ Domini c. 3. servabatur. Quare nisi fuerint hostes nominis Christiani, non possunt fieri captivi, neque suis bonis expoliari. Et ita declarasse videtur S. Congregatio S. Officii tum aliàs, tum præcipue sub die 12. Aprilis 1612. & 10. ac 17. Novemb. 1611. pro Inquisitore Melitensi his verbis: *Inquisitor curet dimitti descendentes a Christianis novis, captos a triremibus Religionis Hierosolymitanæ, quia si Christiane vivant, & non fuerint capti pugnantes contra Christianos, vel pyratum exercentes, non possunt retineri tanquam servi.*

CONSULTATIO C.

An dos, ejusque augmentum restitui debeat a viro Judæo ad fidem Christianam converso uxori in Judaismo permagenti?

Supposito tanquam certum, quod inter conversum, & non conversam adhuc perseveret vinculum matrimonii antea consummati, ut præter Doctores alibi adductos, ait D. Paulus 1. ad Corinth. c. 7. *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Item supposito, quod restitutio dotis, ac donatio, siue augmentum dotale non debeantur, constante matrimonio, sed eo soluto nedum ex dispositione juris communis, sed etiam ex pacto, quo conceditur mulieri restitutio dotis, deficiente viro, quod importat solutionem matrimonii, sequi planè videtur, quod cum non sit solutum vinculum matrimonii, neque sit purificata conditio pacti in instrumento dotali interpositi, non debeat conversus ad fidem constringi ad restitutionem dotis, ejusque augmenti.

Verum quoniam dos data est ad supportandum onera matrimonii, & illius fructus sunt uxori loco alimentorum, justum sanè videtur, quod, ne mulier alimentorum privatione cogatur contra jus divinum, & humanum ad suscipiendam fidem Christianam, dos illi restituenda sit, non autem augmentum dotis; quia in isto non militat ratio alimentorum, quemadmodum in dote, & quia in isto mulier agit de lucro captando, non de damno vitando, ac permitteretur, quod mulier persistendo in Judaismo perciperet ex sua perfidia præmium, & vir pateretur pœnam immeritam pro præmio ex eo, quod conversus sit ad fidem.

2 Quod etiam dicendum puto etiam in casu, quo ad fidem conversus transiret ad secunda vota, sicut transire poterit ex D. Paulo in cit. loc. *Si infidelis descendit, discendat, non enim servituti subiectus est frater in hujusmodi.* Neque obstat pactum in instrumento dotali fortè appositum, quod scilicet si vir prævaricaretur, & uxorem duceret, sit obligatus, antequam eam ducat, restituere *chedubâ*, idest, dotem, & ejus augmentum. Nam vel non intelligitur de casu conversionis ad fidem, quia id non est prævaricari, vel si de illo intelligeretur, non obligat in præjudicium animæ, ac Religionis. Præterea mulier Judæa sibi imputare debet, ac suæ perfidiæ, dum nolit sine contumelia Creatoris perseverare in matrimonio cum suo viro ad fidem converso, vel ipsam fidem suscipere.

CONSULTATIO CI.

An familiaris conversatio, ac litium extinctio sint causæ sufficientes ad dispensandum in primo, & secundo affinitatis gradu etiam in non Magnatibus?

Videntur procul dubiò sufficientes, quia licet Concilium Trident. sess. 24. cap. 5. de matr. statuatur in secundo gradu non esse dispensandum, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam, attamen praxis obtinuit, ut temperetur rigor hujus juris, & dispensari soleat in favorem quorumcumque nobilium, & ob publicum commodum, ut observat Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 19. n. 14. & frequentibus exemplis ostendit Praxis Datarie.

2 Præsertim quia non agitur de impedimento consanguinitatis, sed affinitatis, pro cujus dispensatione minùs urgens causa desideratur, ut notat Galleg. de cognat. spirit. c. 23. n. 1. Rodrig. tit. 1. Sum. c. 238. n. 4. Vega tit. 2. Sum. c. 34. cas. 167.

3 Familiaris igitur conversatio etiam in itinere, quæ occasionem præbuit suspicandi de copula, sufficiens videtur ut observat Sanch. d. disp. 19. n. 10. & admittitur de consuetudine Datarie. Hæc enim causa operatur, ut lex ponens hoc impedimentum non sit conveniens his personis, & proinde ponit istam causam dispensandi in lege, ut tradit D. Thom. 2. 2. q. 97. art. 4. in corp.

4 Altera quoque causa, quod matrimonium conducet ad sedandas lites, sufficere etiam videtur, præsertim si Oratores morentur in loco, ubi civiles lites facilè vertuntur in discordias personales, & proinde dispensatio conducet ad pacem, quæ est sufficiens causa pro dispensationibus matrimonialibus, ut tradit D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. ad 2. & esse justam causam dispensandi conveniunt Doctores, præcipuè Palud. in 4. dist. 40. q. un. art. 3. dub. 3. D. Anton. 3. p. tit. 1. c. 14. §. ult. in fin. Rodrig. tit. 1. Sum. c. 237. n. 2. Graff. p. 1. dec. lib. 2. c. 81. in fin. Abb. in c. Quia circa n. 2. de consanguin. Præposit. n. 1. Mandol. de signat.

Tom. VIII.

grat. tit. dispensationes matrimoniales, v. iusta causa dispensandi, quos sequitur Sanchez cit. disp. 19. num. 8. & Praxis hujusmodi causam admittit.

CONSULTATIO CII.

In quadam diœcesi plerique rustici, & mechanici sunt tenuioris fortunæ, & tamen ad gravium onerum solutionem compelluntur. Hinc est, ut media inquirant oneribus istis, & victui opportuna, multa milia utriusque sexus quotannis in partes hæreticorum proficiuntur, & operam suam elocant talibus etiam dominis, qui diebus jejunii, Veneris, & Sabbati solummodò vetitos cibos apponi sinunt, iisque operarii Catholici in defectu aliorum passim vescuntur.

1 Quæritur, an liceat? Idem Catholici Dominum subinde non reperiunt, nisi se obligent ad exercitium operum servilium pro diebus etiam festis.

2 Quæritur, an propter suam paupertatem se ad illud obligare possint?

AD primum respondeo affirmativè. Et ita docent Azor. 1. p. 1. lib. 7. c. 18. q. 7. in fin. & Trullench. lib. 3. in decal. c. 2. dub. 7. n. 22. Nam, ut plurimum est impossibile, quod servant talia præcepta, aut saltem non possunt servare absque gravi incommodo, quia servando saltem incurrerent in odium dominorum, quod ipsis notabile damnum causaret, quod subire non tenentur, ut servant ejusmodi præcepta. Nec potest intervenire scandalum, si non servant, nisi sit scandalum passivum. Nam cum sint in aliena potestate, tenetur quisque sibi persuadere, quod necessitate compulsi non servant præcepta, & ideo excusari, ac proinde non tribuere occasionem peccati proximo. Necessitatis enim, ut dixit quidam, amarissimæ sunt leges, & truculenta imperia.

Est tamen primò advertendum, quod teneantur hæc præcepta observare, quando commodè possunt, nec ullum periculum adest; quia tunc non adest causa, a qua possint excusari, & ideo urgent præcepta Ecclesiæ, quæ ubique obligant.

Secundò, est etiam advertendum, quod si cogerentur in contemptum fidei comedere cibos vetitos, aut non jejunare, tenerentur potius mortem subire, quàm violare præcepta. Nam violatio esset tacita quædam abjuratio fidei, & non negare Christum, est præceptum negativum, quod semper & ubique obligat.

Ad secundum respondeo, non posse obligari, si cogantur exercere opera servilia in diebus festis in contemptum fidei, & Religionis, docent communiter Doctores, nominatim citandi; quia potius deberent mortem subire, quàm facere aliquid in contemptum Religionis.

At posse obligari, quando, si non obligarentur, incurrerent in aliquod damnum, docent Navar. in sum. c. 13. n. 7. Azor. p. 2. c. 27. q. 4. Sayr. in clav. reg. lib. 7. c. 2. nu. 8. Tabien. v. Ferie n. 28. Angel. eod. v. n. 9. Cajet. v. Festum v. Tertiò ex necessitate, Philarch. p. 2. de offic. sacerdot. lib. 3. c. 23. Archid. in c. Sacris, de his, quæ vi. met. caus. Jo: Benedict. in Sum. de peccat. lib. 1. c. 10. n. 3. Lopez lib. 1. instr. c. 52. Margar. præc. 3. D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 7. §. ult. Filiuc. tr. 27. c. 11. n. 211. Tolet. in Sum. lib. 4. c. 25. num. 3. Sanch. lib. 5. opusc. c. 2. dub. 18. n. 16. & 17. Suar. 10. 1. de relig. lib. 2. c. 33. n. 4. Fagund. lib. 1. in præcept. Eccles. c. 14. n. 7. Castrop. p. 2. tr. de fest. obser. disp. un. pun. 10. n. 3. in 6. c. Necessitatis, Bonac. disp. 5. de 3. præcept. decal. q. un. pun. 3. n. 7. Sà v. Festum, Fernandez. p. 1. exam. theol. c. 7. §. 1. n. 7. Quia generalis ratio vitandi damnum excusat etiam in hoc casu. In præsentem autem incurrerent grave damnum, quale esset, si non invenirent alios dominos in alia civitate, vel fame premerentur.

Hinc Catholicus inter hæreticos versans debet cibos vetitos respicere, si potest sine periculo, prætexendo aliam causam a Religione. Non tamen ad id tenetur, si nequeat respicere, quin generet suspicionem se Religionis causa respicere, indeque sibi grave periculum in vita, vel in bonis imminere. Siquidem esus talis cibi non est signum infirmitatis ad professionem falsæ fidei, adeoque eo utens non censetur, per se loquendo, falsam fidem profiteri, sed tantum fidem suam occultare, quod interdum licet. Dixi, per se loquendo. Nam si ad ejusmodi esum siue ab autoritate publica, siue a privata provoceris in protestationem falsæ Religionis, vel in contemptum Ecclesiæ, aut ex ea comestione scandalum generetur in catholicis eo quod videntes illum sine causa rationabili cibis vetitis uti suspicantur, illum fidem abjecisse, ipsi adeandem defectionem ejus exemplo provocantur, peccat mortaliter non abstinendo a cibis prohibitis.

L

Quinim-

- 7 Quinimodò interdum est peccatum inter hæreticos abstinere a carnibus, quando scilicet non excurrunt circumstantiæ obligantes ad confitendam fidem, & alioqui si Catholicus abstineat, periculum est concitandi animos hæreticorum in ipsum, aliosque Catholicos, neque alius inde fructus speratur.

CONSULTATIO CIII.

1 *Ministri hæretici prolem fasciis involutam baptizant, aquam e suggestu ita communiter effundunt, ut illa fascias tantum, raro autem ullum infantis membrum contingat, quo casu baptismus est nullus. Queritur proinde, an sint monendi ministri Catholici, ut sub conditione semper baptizent ab hæreticis baptizatos?*

Item, qui plerisque in locis militant pro hæreticis, quæve officio aliquo funguntur, sæpe nequeunt sua obtinere stipendia, nisi probent a se subinde frequentatas conciones hæreticas, & ideo eis aliquando interfit sine scandalo, ut ajunt, cum satis, superque constet tam orthodoxis, quam heterodoxis se esse Catholicos, & solummodò pro forma sese in concionibus ostendant, ac insuper sine erroris, aut hæresis periculo, cum vel non attendant ad verba concionantis, vel aures gossipio obturent.

2 *Queritur, an tales dum ad Sacramentum penitentiae accedunt, & conciones vitare non proponunt, valeant absolvi?*

1 **A**D primum respondeo, hujusmodi pueros esse baptizandos a Catholicis sub conditione. Quando enim dubitatur, an baptismus sit malè collatus, reiteratur sub conditione, ut declaravit S. Congregatio S. Officii 25. Januarii 1597. Hinc in c. *De quibus, de baptismo* præcipiunt baptizari eos sub conditione, de quibus dubium est, an sint baptizati; quia conditio tollit, quod non iteretur Sacramentum; atque adeò excluditur irreverentia, quæ committeretur ex reiteratione. Id, quod Ecclesia approbare visa est in Rituali Romano, & Theologi communiter amplexi sunt. In hoc autem casu valde dubitatur de vera ablutione, quæ formaliter consistit, quod aqua tangat corpus, & fluat per ipsum.

2 Ad secundum. Non licet ingredi templa hæreticorum, Principe talem ingressum præcipiente, ex contemptu fidei Catholicæ, vel animo pervertendi Catholicos, aut hereticos in falsa religione confirmandi, ut in Anglia fieri solet. Tuncenim viget præceptum confitendæ fidei ad defensionem honoris divini, etiam cum periculo vitæ.

3 Neque etiam licet adire templa hereticorum ex intentione in cultu falsæ religionis cum illis communicandi, cum talis cultus sit illicitus, ut patet ex dictis. Unde ille peccaret mortaliter, qui in templo Calvinistarum cenamsumeret, aut cum iis preces funderet. Quia tamen Calvinistæ verum habent baptismum, non esset peccatum in extrema necessitate baptismum ab iis accipere, saltem cessante scandalo, & subversionis periculo. Excusantur tamen famuli, qui dominum hæreticum in Templum comitantur, ut patet exemplo Naaman, qui Domino suo ministrabat in Templo Remmon. Non tamen debent se immiscere ritibus hæreticorum, ne videantur eos approbare.

4 Et quanquam ingressus in templum hæreticorum non sit per se loquendo illicitus, si fiat animo audiendi eorum concionem, ut ipsorum doctrina melius percepta, fundamenta, quibus innititur, accuratius convellantur; secus tamen si ille ingressus conjunctus est cum scandalo, ut plerumque contingit, aut cum periculo propriæ subversionis. Ideò in hac specie respondeo negativè; quia versantur in statu reprobo, nimirum peccati mortalis. Idque etiamsi protestentur, se id facere, ut suo Principi obediant, & non ut falsam hæreticorum sectam profiteantur, Suarez in *defens. fid. cathol. lib. 6. c. 9. num. 16. Azor. tom. 3. lib. 1. c. 7. q. 2.* dum inquit, Catholicis non licere hæreticorum Ecclesias adire, preces, conciones, &c. subdens jam esse usu receptum, quod hæreticorum rituum frequentatio propè ab omnibus habeatur pro signo distinctivo, quo hæretici a Catholicis discernuntur, ac Sanchez *lib. 2. moral. c. 4. num. 27.* ubi asserit, id nullatenus licere, sed potiùs mortem subeundam; quod communi consensu multi viri doctissimi a Catholicis consulti subscripserunt, & Paulus V. in quodam suo diplomate declaravit, non licere Catholicis hæreticorum Templa adire, monens, atque obtestans

Catholicos, neullo modo eorū conciones audiant, aut cum eis in ritibus communicent, ne Dei iram incurrant, neque licere id facere sine detrimento divini cultus, & salutis æternæ. Quibus verbis satis apertè Summus Pontifex declarat, quod tales actus sunt mali, deformes, & illiciti, ideoque prohibeantur, & Catholici si aliter fecerint, mortaliter peccabunt. At ita tandem declaravit etiam S. Congregatio S. Officii, & Catholico Scoto officiali petenti, concedi facultatem, ut a suo Confessario absolvatur, quatenus ratione Officii sibi contineret hæreticorum conciones, & Ecclesias adire, nihil concessit 22. Januarii 1609. Quinimodò alias scripsit Nunciis Apostolicis Galliæ, Germaniæ, ac Poloniæ, quod facultate concedendi licentiam Missionariis, ut intersint concionibus hæreticorum, parcissimè utantur, & planè observatis conditionibus in literis scriptis 27. Januarii 1624. præsertim illa, quod in continenti confutare debeant hæreses, qui hæreticorum conciones audiunt, intelligi debeat in latitudine ejusdem diei tantum, ut sub die 14. Maji 1625.

Ratio autem est. Tum quia exponerent se gravi, ac probabiliter periculo recedendi a fide catholica, quod in compluribus experientia sæpè docuit. Tum etiam quia in hujusmodi regionibus Catholici ab hæreticis discernuntur in hoc, quod Catholici hereticorum Templa, & conciones non adeunt.

CONSULTATIO CIV.

Multi hæretici convertuntur ad fidem, inter quos non pauci sunt conjugati, altero conjugæ perseverante in hæresi, conjugati, inquam, rituantum hæretico, ideoque invalido, cum in illis partibus publicatum sit decretum S. Concilii Tridentini. Pars converti cupit matrimonium renovare secundum formam ejusdem decreti Tridentini, at compartem hæreticam, a qua separati moraliter impossibile est, nullatenus potest inducere, ut coram Parocho compareat.

Queritur quid Pastores catholici cum tali agere debeant, & speciatim, an conjugem bonæ voluntatis ad usum Sacramentorum possint admittere?

Respondeo, si in dictis locis non fuerit publicatum decretum Concilii Tridentini *de reform. matrim. c. 1.* matrimonium, & si ritu heretico celebratum, validum est, ut declaravit S. Congr. Concilii in Bisuntina 26. Junii 1598. ac proinde Pastores Catholici poterint admittere ad Sacramenta alterum conjugem convertum ad fidem, dummodò vivat in matrimonio sine contumelia Creatoris.

Si verò in iis locis fuerit publicatum, & ejus forma non fuerit in ejusmodi matrimoniis observata, matrimonia sunt nulla. Nam hæretici quoque, ubi decretum dicti c. 1. est publicatum, tenentur talem formam observare, & propterea etiam ipsorum matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram ministro heretico, vel Magistratu loci contracta, nulla, atque irrita sunt juxta declarationem Sac. Congregationis Concilii transmissam Episcopo Tricaricensi, Nuncio Apostolico apud inferiorem Germaniam, quam refert præter alios Zypæus in *annal. jur. Pontif. lib. 4. tit. despons. n. 16.* & nos alibi. Quare in hoc casu conjux convertus non potest admitti ad Sacramenta, nisi priùs separetur, cum vivat in assiduo concubinato.

CONSULTATIO CV.

An concedenda sit facultas dispensandi in matrimonio rato, & non consumato ad hoc, ut primi conjuges possint ad secunda transire vota, si periculosa, & impacata prævideatur cohabitatio futura, seu lapsus in hæresim?

Respondeo. Potest ejusmodi facultas concedi; quia in matrimoniis ratis, & non consumatis potest Pontifex ex causa auctoritate ordinaria disponere, ut cum Canonistis, ac Theologis ostendi *tom. 1.* Hic autem videtur adesse causa concernens bonum publicum, nempe pax catholicorum, & sinceritas fidei catholicæ in illis partibus.

At nihilominus S. Congregatio S. Officii 1625. respondit, matrimonium ratum non consumatum cum heretico, & hæretica esse validum, & ideo non esse concedendam mulieri dispensationem alteri nubendi. Ergo multò minus concedenda est in matrimoniis ratis, non consumatis Catholicorum. Quare consulendam esse censet Sedem Apostolicam in casibus particularibus, quæ examinando causas dispensationis ejusmodi, ac illas approbando, nonnisi raro in iis dispensabit, cum

cum non expediat, ut Ecclesia in hac materia relaxet habenas, ut monet Boich. in cap. fin. de spons. duor. & Jo: Andr. in cap. Ex publico de conv. conjug.

CONSULTATIO CVI.

An concedi possit, ac debeat dispensatio conjunctis in primo gradu affinitatis, in secundo consanguinitatis, & in tertio pariter consanguinitatis cum compaternitate?

Causæ sunt copula inter eos sequuta, & scandalum imminens honoris, & periculum vitæ, nisi utrumque reparetur matrimonio, nobilitas, & paupertas mulieris, quæ nullum alium inveniet maritum, periculum incontinentiæ, & fornicationis, cum ambo sint juvenes, & maximo amore inter se conjuncti. Et exinde timor, quod transeant ad partes hæreticorum, qui sunt contemni eorum patriæ, ut ibidem cum honore, & quiete contrahant matrimonium. Præterea vir, qui est vir insignis, & militat contra hæreticos, offert eleemosynam scutorum pro obtinenda dispensatione præfata.

1 Censeo respondendum affirmativè, scilicet causas præfatas esse sufficientes, atque adeo committendum Nuncio, sive Ordinario, ut veris existentibus narratis, præfertim quod mulier virum sibi parem reperire non possit, cum hujusmodi conjunctis super præfatis impedimentis dispenset. Ratio autem est, quia licet, ut alibi dixi, Concil. Trid. sess. 24. c. 5. de ref. matr. decernat in secundo gradu non esse dispensandum, nisi inter Magnos Principes, & ob publicam causam, attamen praxis obtinuit, ut temperetur rigor hujus juris, & dispensari soleat in favorem quorumcunque nobilium, & ob privatum commodum, ut observat Sanchez de matrim. lib. 8. disp. 19. num. 4. & frequentibus exemplis ostendit praxis Datarie. Præfertim quia non agitur de impedimento primi gradus consanguinitatis, sed affinitatis, pro cuius dispensatione minus urgens causa desideratur, ut notat Galleg. de cognat. spirit. c. 23. num. 1. alii apud Sanchez loc. alleg. num. 7.

2 Evitationem igitur scandalorum ex copula sequuta esse sufficientem causam dispensationis, docet cum Navarro, & aliis Sanchez ubi sup. num. 4. & 9. ubi esse hanc justam dispensandi causam, etiam ante matrimonium contractum. Ad quam causam reducit cum D. Thomas evitationem alicujus magni delicti, ut in hoc casu, in quo timetur transitus ad partes hæreticorum. Item esse nobilitatem ibid. num. 6. ac paupertatem mulieris eo loco a num. 16. ibid.

3 Quod quidem confirmatur a S. Congregatione S. Officii, quæ licet aliquando hujusmodi dispensationes denegaverit, sæpius tamen eas concessit, ut ex subjectis exemplis. Quidam in Germania dispensantur, ut matrimonium cum sorore uterina primæ ejus uxoris defunctæ contrahere possit 8. Augusti 1607.

4 Nobilis Cameracensis petens dispensari ad matrimonium contrahendum cum sorore germana uxoris suæ prædefunctæ, adducens copulam carnalem, & prolem ex ea susceptam, periculum inimicitiarum inter consanguineos utriusque partis, læsionem existimationis ipsius femine, periculum, ne ipsa ad hæreticos diverteret, hereticoque nuberet. Quo casu, si fratres ipsius in bello contra Regem Daniæ obierint, diversa feuda ad hæreticos devolverentur. His omnibus coram Nuncio Poloniæ probatis, Sanctissimus mandavit, committi Nuncio Colonie, qui cum Oratoribus dispenset, ut matrimonium inter se contrahere possint, non obstante impedimento primi gradus affinitatis, prolemque susceptam, & fuscipiendam legitimam declaret, mandavitque expediri Breve, in quo dictæ causæ exprimantur 20. Junii 1628.

5 Quod si præfatis causis adderetur alia, nempe pro indotata, ob quam in Dataria in primo & secundo gradu cum absolutione concedi solet dispensatio, ita tamen, ut integrè mulier competenter dotetur, facilius poterit cum ejusmodi conjunctis dispensari, ut constat ex praxi Datarie.

CONSULTATIO CVII.

Supposito privilegio, quod pro maleficiis non confiscantur bona delinquentium, nisi pro delictis læsæ majestatis divine, vel humane. Queritur?

1 An fautoribus, qui ex Constitutione B. Pii V. Si de protegendis, declarantur rei læsæ majestatis in primo capite, possint confiscari bona? Difficultas exinde est, quod hujusmodi poena non provenit ex jure communi, sed ex Constitutione speciali. Et

Tom. VIII.

in hujusmodi difficultate Vermigl. conf. 1. consultuit pro negativa.

2 An disti fautores declarati excommunicati, si per Annum inforuerint in excommunicationem, efficiantur hæretici, itaut eorum bona confiscari valeant?

3 Et, an, pendente anno excommunicationis, possit Fiscus describere bona dictorum fautorum, ut, elapso termino infordecentiæ, eorum bona confiscare valeat?

Ad primum. Negativam tuentur plures, quos sequitur Farinac. de hæres. q. 190. num. 26. & Soufa in aphor. lib. 3. c. 9. num. 10. Moventur ex eo quod nullo jure hujusmodi poena contra prædictos reperitur expressa. Et proinde non sunt illa efficiendi, maxime cum locum non habeat, nisi in casibus a jure expressis ut per Clar. q. 78. num. 5. & Far. q. 193. n. 120.

Contrarium deferunt Glos. in c. si adversus, v. auxilium, de hæret. ibique Hostiensis num. 1. & alii, quos sequitur Decianus tr. cr. lib. 5. c. 51. num. 79. Et habetur ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit, Patrenorum, apud Pegnam ad Emeric. inter literas Apostolicas pagina mibi. 15. ibi: Patrenorum receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui, ut a pena alios possint eximere, de se velut improvidi, non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus. Hinc aliqui, quos sequitur Cantera in q. cr. rub. de hæres. c. 1. num. 55. ajunt, quod non sint ipso jure publicata, sed sint solum publicanda. Quod novissimè tenet Delben. de offic. S. Inquisitionis p. 1. dub. 26. corol. 2. n. 13.

An nihilominus in terminis Constitutionis Pii V. Si de protegendis affirmativè respondendum censeo. Ita enim ibi luculenter habetur: sive aliàs auxilium, consilium, aut favorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit &c. Sit læsæ majestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo aut quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso privatus, secularis Judicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas poenas exigit, quæ damnatis primo capite dictæ legis per Constitutiones legitimas irrogantur. Bonis rebusque omnibus Fisci juribus applicatis, uti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones Canonicas constitutum. Quæ verba ita sunt perspicua, ut nullam dubitationem admittant.

Oportet tamen, quod hæc Constitutio fuerit publicata; nam ubi non est publicata, non ita afficit quoad omnes penas in ea contentas, ut declaravit S. Congr. S. Officii sub diebus 8. & 12. Aprilis 1604. & 12. Maji ejusdem anni. Quandoquidem certum est, & de fide, Summum Pontificem habere potestatem immediatè a Christo condendi leges obligantes omnes, ut est definitum in pluribus Conciliis præcipuè in Trid. sess. 6. c. 20. & sess. 14. c. 7. In Lugdunensi relato in c. Ubi periculum de elect. & in Florentino in literis unionis. Aliàs non posset Ecclesia dirigi in suum finem per congrua media. Unde Bordon. de sacr. Trib. c. 29. n. 1. in fin. advertit, hanc Pii Constitutionem semper fuisse, ac modò esse in viridi observantia quoad censuras & penæ læsæ Majestatis, quando excessus sunt graves, & magni momenti, in aliis verò penæ mitigantur, attentis circumstantiis delicti, ac personarum. Et quidam fautores ejusdam hæretici pertinacis fuerunt puniti penâ triremium per decennium, quia in loco commissi delicti non erat publicata Constitutio Si de protegendis, ut ex declaratione 8. Aprilis 1604. Quinque finita causa fuerunt remissi Curie seculari, a qua fuerunt habiti 12. Aprilis ejusdem anni.

Ad 2. Etiam affirmativè. Debent enim ipso jure haberi tanquam hæretici per textum in c. Ut Inquisitionis, §. prohibemus, de hæret. in 6. Et per auth. Gazaros, c. de hæret. Glos. in c. Excommunicamus 1. eod. tit. v. Condemnetur, ubi Hostiensis num. 7. & 8. Ab. n. 11. Soc. n. 14. Butr. num. 14. Jo: Andr. num. 4. Anchar. n. item 4. & Anan. num. 6. idem Host. in sum. de hæret. §. qualiter deprehendantur num. 1. Directorium Inquisit. p. 2. q. 47. n. 3. & q. 53. n. 1. & Repertor. v. Excommunicare v. Item fautores, ac disponitur in citata Constitutione Pii V. verbis illis: Bonis, rebusque omnibus Fisci juribus applicatis, uti etiam est de damnatis hæreticis per Sanctiones canonicas Constitutionum. Requiritur tamen ad hunc effectum sententia declaratoria, prævia citatione ad se purgandum de vehementi, Pegn. in Direct. p. 3. tit. de 13. modo termin. proces. & Gonzal. glos. 15. n. 101.

Ad 3. Pariter affirmativè. Fit enim hæc descriptio, ut notitia rerum habeatur, atque adeo fieri potest, lite pendente, ut inquit Angel. in l. si quis, c. de bonor. præscript. Chassan. super Consuet. Burgund. rubr. 2. de confisc. num. 12. & Guazzin. de confisc. concl. 5. num. 2. & seq. Item ne in detrimentum fisci bona aliqua occultentur, aut subripiantur, ut per Gomez ad l. 76. Taurin. 7. & de delict. c. 9. n. 2. ac per Clar. §. fin. q. 44. n. 2. & seqq. & ideo fieri potest

potest in omnibus his casibus, in quibus confiscatio locum habitura est ut per Soulam in aphor. lib. 3. c. 9. n. 2.

CONSULTATIO CVIII.

An casus sententiae, quæ tantum declarat, Inquisitionem S. Officii non esse Judicem competentem, comprehendatur in Constitutione 22. S. M. Pii V. quæ incipit, Inter multiplices?

PRO recto sensu hujus Constitutionis assequendo, sciendum est, quod in causis criminalibus reus potest absolvi vel cum sententia definitiva tanquam innocens, vel cum sententia interlocutoria tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis, ut per Jal. in l. ne quidquam, §. ubi decretum ff. de offic. Proconsul.

In priori casu. Si fiscus non appellat, sententia transit in judicatum, adeo ut supervenientibus novis indiciis, ac novis probationibus, nequit iterum causa cognosci, etiam si prima sententia modis illicitis, ac falsis testibus fuisset obtenta, sicuti videre est apud Farinac. tot. q. 4. de inquisit.

In posteriori autem causa, causa iterum cognosci non potest, nisi supervenerint novæ probationes. Ideoque, ne auferatur Judici potestas procedendi, supervenientibus novis probationibus, in more nunc positum est, ut Rei non amplius absolvantur tanquam innocentes, sed solum ex hactenus deductis, testante Farinacio loco citato.

Verum quia dubitari poterat, utrum in causis hæresis hæc locum haberent; cumque hæc super re variæ Doctorum essent opiniones, ut constat ex Farinac. q. 185. §. 13. num. 197. idè B. Pius V. ut dirimeret controversias, omnemque Jurisperitorum dubietatem, & altercationem tolleretur, hanc publicavit Constitutionem, in qua primum decrevit, sententias prolatas in causa hæresis non transire in judicatum. Deinde sancivit, easdem sententias posse recognosci tum antiquarum tum novarum probationum vigore, quæ adducuntur, uti si dictæ sententiæ non emanassent; præcipue si nova supervenerint indicia in eadem specie, vel alterius hæresis, aut si constiterit, sententias malis artibus extortas fuisse.

Itaque plures, ac varii casus considerandi sunt. Primus, an vigore hujus Constitutionis possit cum solis antiquis probationibus iterum sententia cognosci, absque novis indiciis, & probationibus. Quo in casu omnes terè Doctores, qui in hanc rem scripserunt etiam post præfatam Constitutionem, tenent requiri necessariò nova indicia. Ita Pegna in direct. p. 3. Comm. 37. cujus hæc sunt verba: *Atque ex his penitus refellitur opinio Corradi Bruni lib. 4. de heret. c. 8. in fin. asserentis, hæretico prodesse exceptionem rei judicate. Nullis ergo definitivarum absolutiarum sententiarum exceptionibus obstantibus, quoties novæ probationes, aut indicia accesserint, de eodem crimine inquisitio, & condemnatio fieri potest.* Farinac. d. q. 185. num. 197. inquit: *Verius tamen videtur in eodem hæresis crimine sententiam absolutariam ad favorem rei inquisiti, etiam ut innocentis latam, & sic definitivam, nunquam transire in judicatum, & propterea sic absolutum posse iterum de eadem hæresi inquiri, & molestari novis supervenientibus indiciis.* Eadem planè habet Simancha, Soula, Malinus, Zanardus, Scaccia, Castropala, relati a Carena p. 3. tit. 11. §. 5. qui rectè notant, quod omnes concludunt, absolutum in hoc crimine, superveniente plena probatione, non posse se tueri exceptione rei judicate. Quibus subscribit Bordon. de Sac. Trib. c. 37. n. 13. esseque praxim Inquisitionis Hispanicæ, testatur Diana p. 4. tr. 8. resol. 10. referens verba Instructionum Hispanensis, & Toletanæ.

Secundus casus est, an accedentibus novis probationibus possint cum ipsis cumulari antiquæ, ex quibus reus fuit absolutus. Et sanè Doctores in hoc conveniunt, dicuntque ablato privilegio rei judicate remanere integras probationes antiquas, & cum novis cumulari, ut Pegna d. p. comm. 92. vers. *Quod si fortassis*, Farinac. cit. q. 185. §. 12. num. 200. Soula in aphor. lib. 2. c. 36. num. 31. Castropala. disp. 8. punct. 11. n. 10. Dian. ea resol. 10. Carena. alleg. §. 5. qui tamen id limitat, quando priores probationes fuissent purgatæ per torturam.

Tertius casus est, de quo agimus. Et non comprehendit in prædicta Constitutione asserendum videtur. Quia non sumus in sententia absolutoria, five condemnatoria Rei, sed in sententia, quæ declarat Inquisitionem non esse Judicem competentem in causa. Tum etiam quia Constitutio loquitur tantum de sententiis absolutoriis, etiam ex capite innocentie, nec non de declaratoriis ad

favorem Rei, quibus præcessit canonica purgatio. Atque adeo decidendus est hic casus juxta dispositionem juris communis. Jus autem commune disponit, quod, quando Judex declaratus est incompetens, non potest amplius reassumere suam jurisdictionem in eadem causa, si Judex est delegatus, sicuti tradunt Doctores in l. quod invit. ff. de re judic. & in c. Cum cessante de appellat.

Neque obstat, quod si exigenter novæ probationes ad iterum recognoscendum causas hæresis, nullo ipsæ fruerentur privilegio, & Constitutio Pii esset inanis. Nam primò, Constitutio nimis profectò operatur, cum abstulerit è medio privilegium rei judicate, cujus virtute, quando quis absolvitur tanquam innocens, nequit amplius molestari, etiam novis supervenientibus indiciis, l. res, ff. de reg. jur. Quia facit jus irrefragabile inter partes, l. eleganter, §. si quis ff. de condit. indeb. Cravet. conf. 10. n. 7. Paril. conf. 23. n. 218. Secundò, operatur, quia tribuit facultatem coacervandi antiquas novis probationibus. Quod videtur ratione planè contrarium, quando enim Constitutio aliquem fortitur effectum, dici non potest inanis.

CONSULTATIO CIX.

An juramentum præstari solitum ab Alumnis Collegii de propaganda fide, scilicet non assumendi statum religiosum, donec in ipso Collegio maneant, nec postquam ab eo exierint ante elapsum triennium sine Sedis Apostolicæ licentia, sit licitum, validumque? Ubi de munere Clericorum & Regularium haud pauca.

ESSe illicitum, ac invalidum suaderi potest. Primò, quia videtur, quod juramentum istud sit melioris boni impeditivum. Secundò, quia finis hujusmodi juramenti, nimirum propagatio fidei per Alumnos faciendâ facile haberi potest per eosdem, si religionem ingrediantur, atque adeo neque licitum, neque rationabile censendum est. Non enim licitè, & rationabiliter abique necessaria causa aliquis impediendus est a consecutione majoris profectus spiritualis, cujusmodi est cooperatio ad conversionem animarum unâ cum oblatione consiliorum Evangelicorum. Institutum enim religiosum non opponitur instituto Sacram missionum.

Ut verò perfectius difficultas enodetur, supponendum est, non esse præstandum aliquod juramentum, præsertim solemne, cujusmodi est præsens, abique rationabili, & discreta causa, ut cum D. Thoma 2. 2. quæst. 89. art. 3. docent Theologi ex illo Hieremiæ 4. *Jurabis, vivit Dominus in judicio discretionis.* Hæc autem causa delumenda est a fine, ob quem institutum fuit Collegium, qui non potest esse alius, quam propagatio fidei in universo Orbe terrarum per ejus Alumnos faciendâ. Quare advertimus, hic non dubitari præcisè, num Alumni juramentum hoc præstantes teneantur ad exequutionem eorum, quæ promittunt, præsertim cum videatur intercedere pactum inter ipsos, & Sac. Congregationem de propaganda fide, sed num ipsa S. Congregatio justè, ac rationabiliter possit illos adstringere ad hoc juramentum præstandum.

Hoc itaque sic constituto, resolvendum est juramentum hujusmodi licitum esse, ac validum ex mente Navari, Azorii, Fagundez, Laymann, & aliorum, quos sequitur Lezan, consulta 19. quod edidit de hac re, quibus suffragatur c. Commissum, de sponsal. Nam si accipitur in vim voti facti Deo, est de meliori bono. Melius enim est toti Ecclesiæ servire, prædicando Evangelium infidelibus, & in eo munere exponendo vitam periculo martyrii, quam profiteri quameunque Religionem. Si verò accipitur in vim juramenti præstiti, est de opere honesto, & per modum contractus, seu pacti onerosi de alendis dictis Alumnis in suis studiis. Tale enim juramentum semper obligat, nec potest arbitrari juxta cap. *Quamvis pactum, de pact. in 6. & c. Cum contingat, de jurejur.* ac communem Doctorum sententiam.

Ex his principalis evincitur, falsum esse, quod hoc juramentum sit meliori boni impeditivum. Exploratum enim est, quod promissio facta Deo pro conversione infidelium, ac hereticorum ad fidem catholicam, multò præstantior sit, quam votum Religionis, quodque opus hoc cum discrimine vitæ, ac probabili sanguinis effusione pro Christo, bonoque multorum perfectius sit, quam tota austeritas religiosa pro merito particularis personæ contineaturque actum perfectæ charitatis, ac si operum divinorum activissimum ex D. Dionysio de divin. nom. Quis enim alius fuit finis omnium laborum Christi? Quis alius profusi pretiosissimi sanguinis scopus? Quis Crucis, ac mortis ejus fructus, nisi salus animarum? Quam præclara verò res est adimplere ea, quæ desunt passionibus Chri-

Christi in carne sua pro corpore ejus, quod est Ecclesia, & in tam præcellenti opere Dei cooperatores existeret, quo nihil in terris nobilius cogitari potest, neque gratus Deo Sacrificium offerre.

5 Quo item modo eliditur, quod addebatur de æquali con-
sequentione finis ab ingressuris Religionem. Non enim in-
ficio, aliquando expedire, ut Missus sit alicujus Ordinis;
sed neque etiam negandum est, quin possit etiam esse
valde necessarium, quod idem aliquoties debeat esse sæ-
cularis, itaut juxta disparitatem locorum requiratur di-
versitas personarum. In hoc enim eventu cum discretio-
ne pro majori utilitate Missionis, & ipsiusmet Missi dabi-
tur, ei negabitur licentia appposita. Quare licet verum sit,
quod cæteris paribus, simpliciter loquendo, status Reli-
gionis est melior statu sæculari, in hoc tamen casu secus
censendum est, cum non semper expediat, Missum esse Re-
ligiosum, nec finis a S. Congregatione intentus possit ita
facile haberi per Alumnos, si Religiosi fiant. Nam non
adeo expediti essent sub ejus immediato dominio, & pote-
state nec ita facile possent ad aliqua loca hæreticorum mit-
ti, in quibus necessaria maxime videtur Evangelii prædi-
catio ab ipsis facienda absque impedimento, quod emer-
gere posset ex assumptione status regularis. Etenim nemo
sanæ mentis dubitat, Regularem ob varias Ordinis distra-
ctiones sæpè inermem, ac imparatum esse ad exequendum
quod in juramento promissit, eo vel maxime, quia potesta-
ti sui Superioris sit perpetuo subiectus per obedientiæ votum.
Quam ob rem non erit in voluntate subditi pergere
ad Missionem, nec in Sacræ Congregationis facultate
illum ad eandem destinare, cum prompta id requireret
occafio: quo tempore forsitan actibus sui Superioris mo-
ra, ac impedimentum prætexeretur, ut cuilibet opportu-
nitati exeundi obex ponatur, quod experientia fortè com-
probatum est.

6 Atque idcirco præstatur id juramentum cum limita-
tione non ingrediendi Religionem absque licentia Sedis
Apostolicæ, cujus arbitrio discutiendum, ac resollen-
dum relinquitur, cui quando expediat eam concedere,
quando verò non expediat, aut oporteat eam denega-
re, dependet prorsus ex inspectione cujuslibet casus par-
ticularis attentata qualitate, & habilitate Alumno, qui
eam petit, conditione, & commoditate Regionis, ad
quam mittitur; utilitate, & ubertate fructus, qui spe-
ratur ex tali Alumno in statu sæculari, vel regulari,
& indigentia, aut opportunitate ipsius Sanctæ Sedis, si-
ve Sac. Congregationis in eo destinando ad unum, vel
aliud locum, & prout istiusmodi aliæ circumstantiæ re-
quirunt.

7 Et sanè quamvis nullus omnino, qui talentum aliquod
a Domino accepit, a procuranda salute proximi excluda-
tur; unicuique enim Deus mandavit de proximo suo non
solum in corporali necessitate, sed vel maxime in spiritua-
li juvando, attamen nemini dubium esse potest, quincu-
ra adducendi oves ad ovile Christi, easque pascendi, &
dirigendi in primis ex officio conveniat Summo Pontifi-
ci, qui utpote Vicarius Christi, & Successor D. Petri,
Universalis omnium Pastor est. Huic namque in Petro
dictum a Christo: *Si diligis me, pascere oves meas, pascere
agnos meos*. Id est non solum ovium, hoc est Pastorum,
& Episcoporum, qui alios mihi gignunt, & lucrantur,
sed etiam agnorum, idest quorumcumque aliorum fide-
lium, qui nedum alios lucrificare norunt, curam ha-
be. In eis colligendis, adducendis ad ovile, revocandis,
sanandis, pascendis, curandis, & dirigendis, quod me ve-
rè ames, declarabis. Similiter Petro ostenso linteo qua-
tuor initiis cœlitus demisso, in quo erant omnia quadru-
peda, & serpentina Terræ, & volatilia Cœli ad. 10. dictum
est: *Surge, occide, & manduca*. Spiritualiter interfice in
his immundis gentilibus per quatuor Orbis partes dispersis
vitam præteritam, & fac, ut transeant in corpus Eccle-
siæ, in quo novam vitam fortiantur. Tu tanquam caput
Ecclesiæ infideles converte, ex non ovibus oves fac,
& Ecclesiæ membra effice; quod in Concilio, ejusque fa-
milia statim fieri ceptum est. Soli quoque Petro, &
ejus Successoribus competit ducere in altum, mittere Præ-
dicatores per Universum Mundum, aliisque cooperato-
ribus simul cum Petro mandatur, ut laxent retia in ca-
pturam. Quæ & ante dictum fuerat: *venite post me,
faciam vos fieri piscatores hominum*. Hoc Petri officium
omnes Sancti Patres agnoverunt. Hoc sibi propriè com-
petere Petri successores quovis tempore declararunt, cum
Episcopos, & Pastores quaquaversum miserunt, & de
gentium conversione solliciti per omnes Orbis partes præ-
dicatores destinarunt, qui in difficultatibus ad successorem
Petri recursum habuerunt, adeout etiam legamus D. Paulum,
qui a Deo non per hominem vocatus erat Apo-
stolus, voluisse ascendere Hierosolymam, ut videret Pe-
trum, & conferret cum eo Evangelium, quod prædica-

bat in gentibus, ne forte in vanum curreret, aut cucur-
risset, ad Galat. 1. & 2.

Ad Episcopos quoque a Petri successore legitimè con-
stitutos, vel missos, curam convertendi animas, & pro-
pagandæ fidei ex officio spectare manifestum est. Sunt
enim Successores Apostolorum, quos Christus Domi-
nus piscatores hominum constituit, & sunt a Principe
Pastorum in partem sollicitudinis vocati mandatumque
habent attendere sibi, & universo gregi, in quo *Spiri-
tus Sanctus ipsos constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei,*
ad Tit. 1. Ipsorum est ordinare, & constituere per Ci-
vitates Presbyteros, & animarum Curatores, qui scien-
dum gratiam sibi per impositionem manuum datam col-
laborent Sancto Evangelio errantes adducant, vel re-
ducant, stantes conservent, gregem sibi commissum cu-
rent.

His subserviunt in suo Ordine Diaconi, Subdiacono-
ni, aliique inferioris Ordinis ministri, in quibus appa-
ret Ordo Ecclesiæ hierarchicus, & pulcherrima politia,
ratione cujus Ecclesia dici potest, ut Cæstrum acies or-
dinata. Hunc Ordinem clarè commendat D. Paulus ad
Ephes. 4. dicens: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos,*
quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios
*autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sancto-
rum in opus Ministerii, ad ædificationem Corporis Chri-
sti*.

Hierarchicum hunc Ordinem in Ecclesia a Christo &
Apostolis institutum ostendit, & commendat S. Igna-
tius, Antiochenus Episcopus, scribens Philadelphis, Ma-
gnesiis, Smirnenfibus, Philippensibus, ac præcipuè Ephe-
siis, ac Trallianis, ad quos ita ait: *Enitimini, charissimi,*
subjècti esse Episcopo, & Presbyteris, & Diaconis. Qui
enim his obedit, obedit Christo, qui hos constituit. Qui his
revelatur Christo Jesu. Episcopo enim subjècti
estis, velut Domino, sed & Presbyteris subjècti estis, ut
Christi Apostolis &c. Et infra in Parochorum dignitatem
hæc habet: *Quid verò Sacerdotium est aliud, quam sacer-*
cetus, consiliarii, & assessores Episcoporum? Qui his igitur
non obedit, atheus & impurus est, & Christum contemnit,
& Constitutionem ejus imminuit. Et ad Smirnenfes: *Non*
licet, inquit, sine Episcopo baptizare, vel offerre, neque
sacrificium immolare. Laici Diaconis subjiciantur, Dia-
coni Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Chri-
sto, ut ipse Patri. Similia legere est apud S. Diony-
sium Areopagitam de Ecclesiæ hierarc. & alios Sanctos Pa-
tres.

Neque ulli veterum in Ordine hoc hierarchico aliàs
agnoverunt, quàm Clericos, per quos a tempore Apo-
stolorum, & multò post Ecclesia Dei audita, conservata,
& directa est, itaut etiam Monachi sub directione Epi-
scoporum, & Presbyterorum fuerint. Assumpti tamen
sunt postea aliqui ex Monachis ad Clericalem Ordinem,
quorum vita, & excellens doctrina id merebatur. Un-
de Hieronymus ad Rusticum Ep. 4. sic inquit: *Vive in*
Monasterio, ut Clericus esse merearis. Et infra: *Multò tem-*
pore discas, quæ postmodum doceas; quod si populus, vel Epi-
scopus te in Clericum elegerit, age ea, quæ Clerici sunt.
Ex quibus constat, Monachis ex primævo instituto, &
ut Monachi sunt, onus curæ animarum, vel propagan-
dæ fidei ex officio non convenire. Quamvis teneantur
communi omnibus Christianis obligatione pro suo mo-
dulo promovere negotium salutis animarum, orando,
pietatis exempla plebendo, & cum occasio se offert, mo-
nita salutis proximis dando. Sicut etiam in suo Ordine
Reges, & Principes Domino servire tenentur ad pro-
pagationem fidei autoritate sua, potentia, & mediis
temporalibus Ecclesiæ cooperando, & impedire volentes
compescendo. Ex officio nihilominus id incumbit
Episcopis, Pastoribus, aliisque Clericis, qui ab iis ad
hoc munus ordinantur, & destinantur. Hi enim sunt
successores Apostolorum, & septuaginta duo Discipu-
lorum, quibus Dominus dixit: *Euntes in Mundum uni-*
versum prædicante Evangelium omni Creatura. Et: *Ite,*
docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Pa-
tris, & Filii, & Spiritus Sancti. Hi sunt, de quibus
Dominus apud Prophetam Jerem. 6. ait: *Ecce ego*
mittam piscatores multos, & piscabuntur eos. Et post
hoc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos
de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petra-
rum.

Et quidem trecentis plus, minusve annis a Christo na-
to fides propagata est, & animarum cura habita per so-
los Clericos ulque dum in Oriente S. Basiliius, in Occi-
dente Eusebius Vercellensis Episcopus, S. Martinus in
Gallia, & B. Ambrosius Mediolani, S. Augustinus in
Africa quosdam ex Clericis suis monasticis exercitiis si-
mul imbuerent, iisque probè excitatis, ac ad Diacono-
natum, vel Sacerdotium, aut etiam Episcopatum
pro-

promotis, curam animarum committerent. Idque collabefcente jam in Clericis Apostolicæ vitæ rigore : nam primis temporibus vix ulla fuit intermodum vivendi regularium Sacerdotum, & sæcularium differentia ut patet ex Concilio Aquilgranenſi ſub Stephano Papa V. & 12. *qu. 1. cap. Clericus cum c. ſeqq.* Sed creſcente numero fidelium, cum Clerici minus oneribus fuſſicerent, Monachi quidam ad Clericalem Ordinem, & Sacerdotium promoti, & tanquam coadjutores ſunt aſſumpti, cum nimirum laborantibus Clericis in remigando, & piſcando rumpebatur rete propter exorientes hæreſes, & ſchiſmata circa tempora Conſtantini Magni, & propter multitudinem piſcium copioſam, tunc enim annuerunt Clerici Religioſis ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos, compatiendo animarum periculis.

13 Multò magis verò aucta tempeſtate noviffimis temporibus ex multiplicatione peccatorum numeroſitate rudium populorum, hæreticorum ſeductione, raritate bonorum, difficultate regendi, inſufficientia Prælatorum, perplexitate caſuum emergentium, ac aliorum periculorum, Eccleſiæ imminenti ex variis eventibus Sedes Apoſtolica, ad obviandum præſatis periculis remedium animabus adminiſtrando, Religioſos quosdam Ordines approbavit, qui officio prædicationis, & confeſſionis ſibi commiſſo, ſubveniant indigentæ populorum, ac Clericorum inſufficientiæ, obſiſtantque verſutis hæreticorum, & hoc in ſolacium, & ſublevamen oneris, non præjudicium Parochorum, ut rectè ſcribit D. Bonaventura in *traſſ. Quare Fratres Minores prædicant*, monens Rectores Eccleſiæ ut imitentur Deum, qui, eſſi omnia per ſe poſſit, dignatur tamen in quibuſdam operibus ſuos habere coadjutores, & Vicarios. Veriſſimè etiam docet D. Thomas *opuſc. 19. cap. 4. & 2. 2. qu. 187. art. 1.* ſtultam eſſe opinionem dicentium, quod Status Religionis impedimentum adferat prædicandi, ac confeſſiones audiendi. Quinimodò fatendum eſt, quod quò ſanctiores, & magis mortificati Religioſi fuerint, eò erunt ad prædicta munia aptiores, ſi nimirum ſufficienti doctrina ſint inſtructi, & nihil niſi Dei gloriam, & animarum ſalutem quærant, ſintque caſtitaſis, humilitaſis, & obedientiæ tenaciſſimi. Ad munia dico prædicandi, & confeſſiones audiendi, catechizandi, ægros viſitandi, & ſimilia. Nam ab iſis, quæ propriè paſtoralia ſunt, ut baptizare, extremam unctionem dare, matrimonia ſolemnizare jure ipſo ſub ſtriſtis poenis prohibentur in locis, ubi ſunt Parochi, vel alii Sacerdotes ad hoc deputati.

14 Nec mirum, quia non eſt illa propria eorum functio, ſed Parochorum. Quamvis gratioſè aliquando ad paſtoralia exercenda Religioſi admittantur, modo agnoſcant, ſe aſſumptos, ut Coadjutores Episcoporum, & Parochorum, & ubi neceſſitas non eſt, ſe non ingerant, juriſdictionem Ordinariam non perturbent, & immò & privilegiis ſuis modeſtè, & diſcretè utantur, imitando S. Franciſcum Xaverium, qui cum poteſtate Legati Apoſtolici ad Indias miſſus, nihil tamen in locis, Episcopis ſubjectis, ſine conſenſu illorum facere voluit, ut conſtat ex ejus vita apud Turſellinum.

15 Porro abſolutè aſſerere, quod poſt Episcopos Religioſis maxime ex officio conveniat cura animas juvandi, vel trahendi ad fidem, non videtur veritati conſentaneum. Certum eſt enim principalibus magis illud onus incumbere, quàm in adjutorium aſſumptis. Maxime cum etiam Religioſi, non tam ut Religioſi, quàm ut Clerici, & Sacerdotes in ſubſidium aſſumantur in concionando, & confeſſiones audiendo. Unde in Concilio Trident. *ſeſſ. 23. cap. 15. de reform.* decernitur, ut nullus præbyter, etiam regularis poſſit confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad hoc idoneus reputari, niſi aut parochiale Beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, ſi illis videatur neceſſarium, aut aliàs idoneus judicetur, approbationem obtineat; & qui ex illis curam animarum exerceant, ſubſint immediatè in iſis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Episcopis dioceſani. Immodò ſtatuit idem Concilium *ſeſſ. 5. c. 10. 19. ſeſſ. 24. cap. 4. de reform.* ut Regulares in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare volentes, ſe coram Episcopis præſentare, & ab eis benedictionem petere teneantur. In Eccleſiis verò, quæ ſuorum Ordinum non ſunt, nullo modo prædicare poſſint ſine Episcopali licentia. Contradicente autem Episcopato, nulli etiam in ſuorum Ordinum Eccleſiis prædicare præſumant. Quam S. Concilii Conſtitutionem Gregorius Papa XV. ſel. record. ſpeciali Conſtitutione ſtabilivit, & auxit Episcoporum in Religioſos, in prædictis delinquentes authoritatem. Unde ſatis conſtat curam anima-

rum non propriè ad Religioſos, ſed ad Sæculares, ut vocant, Sacerdotes pertinere; quamvis aliquando Religioſis ex privilegio eam exercere permittatur, vel etiam, premente neceſſitate, aut utilitate Eccleſiæ ad Episcopatus, & Paſtoratus officium iſdem aſſumantur.

Hæc autem aſſumptio Regularium ad concionandum præcipuè, vel confeſſiones audiendas facta eſt, ut diximus, Prælatiſ, & Parochiſ, vel ſub onere deficientibus, vel prædicationis Munus Episcoporum proprium, & populo ſummè neceſſarium negligenter exercentibus, quam negligentiam in eis emendatam voluit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 15. c. 2.* mandans Episcopis, ut quandoquidem proprium eorum officium ſit populo prædicare verbum Dei, ut fieri poſſit per ſe; alioqui, ſi legitime impediuntur, per alios idoneos verbum Dei prædicent. Et ſimiliter mandat Parochiſ, ut plebem ſibi commiſſam pro ſua, & eorum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, docendo ea, quæ ſcire omnibus ad ſalutem neceſſarium eſt; ſaltem diebus dominicis, & feſtis ſolemnibus concionando. Ad infideles autem convertendos miſſi ſunt Religioſi, ut prædicatione verbi Dei eos ad Eccleſiam adducere niterentur, adductos autem Episcopis, & Parochiſ Eccleſiarum Rectoriſ reſiquerent ulterius dirigendos, niſi fortè aliqui ex ipſis ad ordinem Episcoporum, vel Parochorum ſint aſſumpti. Quo caſu a multis Religioni ſuæ propriis officiis eximuntur, ut utiliùs Eccleſiæ deſerviant.

Nec diſſidendum eſt, quin per Religioſos plurimæ gentes, & Provinciæ olim ſint converſæ, & multa animarum millia ad Chriſtum adducta. Sic in Angliâ egregiè laboravit Auguſtinus cum ſex Monachiſ a S. Gregorio Papa eò miſſus. De Vvillibrordo etiam, ac duodecim ſociis, item de Bonifacio, Lugdero, aliſque de familia S. Benediſti clarum eſt, quod Germaniam, Belgium, Friſiam, Vveſtphaliâ Evangelio repleverint. Item de pluribus ex eodem Ordine, & ex Ordine Mendicantiſ, ac Societatiſ Jeſu, quod ad Indos, Japonæſ, Chinenſes, Americoſ, Perſas, & alia loca miſſi ſint. Sed mirum non eſt, creſcente meſſe, & ſpe meſſis, plures operariſ aſſumptos in ſubſidium Cleri, qui non ſufficiebat deſervire tot Episcopatibus, & Parochiſ, & ſimul infidelium converſioni vacare. Quamquam non deſuerint etiam quovis tempore Clerici ſæculares, qui ſe iſtis miſſionibus ſtrenuè impenderunt. Et præcipui quique Monachorum, qui fructum in converſione animarum fecerunt, ut utiliùs id facerent, ad Episcopatus ſunt promoti, ut de S. Vvillibrordo, Bonifacio, Lugdero, Plechelmo, aliſque certum eſt, qui cum ſociis ſuis Preſbyteriſ, & Diaconiſ vitam regularem quidem, ſed non multum diſſimilem illi, quæ in primitivo Clero in uſu erat, duxerunt.

Jam ſemel ordine hierarchico in locis per prædicationem ad Eccleſiam adductis conſtituto, ſemper penes Episcopos, Parochos, aliſque ſæculares præſbyteroſ fuit directio, & cura animarum, & regimen Eccleſiæ, adeo ut etiam in locis, ubi nullæ ſunt Eccleſiæ Cathedrales, ſed tantum Collegiatæ, aut Parochiales, ſemper dignior in conventibus publicis, & proceſſionibus ſæculari Clero fuerit attributus, nec licuerit etiam Religioſis, qui Episcopis, vel Parochiſ non erant, baptizare, Euchariſtiam moribundis, vel in Paſchate adminiſtrare, extremam unctionem infirmis dare, vel matrimonio fideles jungere, niſi de licentia Episcopis, vel proprii Parochi; quod autem ex privilegio multa præſtent, præſertim in miſſionibus ad infideles; non eſt mirum, quia Princeps Paſtorum Summus Pontifex, & Ordinariſ Ordinarius, attenta perſonarum, & locorum neceſſitate, merito ſic diſponere potuit, ac debuit, ut optimè propagandæ fidei, & ſaluti animarum eſſet proviſum. Illis tamen privilegiis non perindè uti poſſunt Religioſi in locis Episcopos, vel Parochos habentibus, ſed eatenus tantum, in quantum non contrariantur decretis Concilii Tridentini, adeo ut Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 23. concl. 5.* recte dicat, & probet, Religioſos non habere facultatem adminiſtrandi paſtoralia in locis, ubi Paſtor aliquis deſignatus eſt, licet abſit, excepto tamen caſu neceſſitatis.

Verum pro habendis brevi tempore multis idoneis operariſ, primùm delectus eſſe faciendus circa Clericoſ tam ſæculares, quàm regulares (nec enim omnes Miſſionibus conveniunt) ſingulorum conditio, corporis habitudo, vires, deſideria, examinanda a Superioriſ eſſent inveſtiganda, doctrina, accuratè a Superiſ perſpicendi, ut qui in Scriptura Sacra, & Patrum doctrina optimè eſſent verſati, Zelo Dei, & animarum præ cæteriſ ferventes, bene mortificati, obediētes, humiles, contemptores honorum, divitiarum, & voluptatum, non

non sua, sed quæ Jesu Christi sunt quærentes, parati, & apti ad labores, molestias, inedia, contemptus, & contumelias, & durissima quæque pro Christo toleranda, illi Missionibus destinantur. Diligentissimè quoque vocatio consideranda, an cœlestis sit, an verò ex apprehensione fortuita, vel desiderio excutiendi jugum Superiorum, aut religiosæ disciplinæ, an amore libertatis, aut ut opes accumularent, aut libidini liberius vacent. Hinc Clerum secularem ad normam primitivi Cleri reformatum maxime idoneum prudentiores judicant ad Missiones pro propaganda fide. Tum quia plus deferret Episcopis, nec exemptiones ab iis novisset, vel expeteret. Tum etiam quia convenientior esset ipsorum conversatio, & modus vivendi non solum lucrandis animabus, sed etiam iisdem jam ad fidem adductis cura pastoralis fovendis, ac dirigendis.

20 In terminis itaque hujus juramenti licitè id exigi potest ab Alumnis ad tempus, quando Clerici omnes, aut aliqui sint, vel reddi possint in seculo aptiores, quam in Religione ad exercitium Missionum, aut quando timeri possit, quod eo tempore humanis rationibus, aut modis importunis inducendi sint ad Religionem, pro quorum omnium exploratione addita hac particula, *sine licentia Sedis Apostolicæ*, planè juramentum honestatur, non quidem si addatur, tanquam sit apta reservari jus Sedis Apostolicæ, ut iis omnibus exploratis, & constituto Religionem esse reformatam, & ingressum in ea non opponi fini Missionum, Alumnorum verò debitis modis, & prævia sufficienti deliberatione determinasse Religionem ingredi, possit ob finem Missionum licentiam denegare. Sicque hujusmodi Alumni non possunt recipi in aliqua Religione sine licentia Sedis Apostolicæ, cujus servitio pro missionibus sunt addicti, possuntque dici ad ratiocinia obligati juxta sequens decretum: *Præterea de mandato similiter speciali Sanctiss. D. N. Sacra Congregatio statuit, & decrevit, neminem deinceps prædictorum Alumnorum contra infrascriptam juramenti formam in aliqua Religione, Societate, vel Congregatione regulari a Superioribus recipi, nec ad professionem admitti posse, vel debere; alioquin receptio, & professio nulla sint, ac nullius roboris, & firmitatis, & qui ex antedictis Superioribus Alumnos hujusmodi contra subjunctam juramenti formam receperit, vel ad professionem admiserit, activa, & passiva voce presentis decreti autoritate careat. Non obstantibus Collegiorum foundationibus &c. 24. Novembris 1625. Eadem die pro Alumnis Collegii Greci fuit excepta Religio S. Basilii, non quidem Congregationis Italicæ, seu Occidentis, sed Græcæ, sive Orientis, ut declaravit S. Congregatio 1642. Solet tamen aliquando dicta S. Congregatio dispensare, facto verbo cum Sanctissimis; sed regulariter cum juramento eundi ad missionem in patriam, seu Regnum, unde est oriundus, si Alumnus sit ex locis Missionum, ut patet ex formula ab Alexandro VII. approbata ejus Constitutione edita 20. Julii 1660. quæ incipit, *Cum circa juramenti vinculum, & multa dubia, quæ ex illa emerferunt, declaravit S. Congregatio de propaganda fide sub die 8. Aprilis 1661.**

CONSULTATIO CX.

1 An testes singulares in tempore, & loco tantum, concordantes tamen in specie, & secta hæresis, sufficienter probent? Sive an sufficientes testes, si non sint singulares quoad substantiam hæresis, sed solum singulares in iis, quæ per se non faciunt ad substantiam hæresis? Quod est querere,

2 An Christiani novi possint condemnari de Judaismo in pœnam ordinariam ex solis depositionibus testium singularium de loco, & tempore, qui deponant de diversis actibus tendentibus ad eundem finem Judaismi, veluti si unus testis singularis deponat de confessione extrajudiciali, quod Christianus novus fassus fuerit se profiteri legem Moysi. Alius dicat de usu carniû, quibus utuntur Judæi. Alius de nobiliori vestitu in Sabbato, vel cessatione a labore. Alius de accessu ad Synagogam in diversis festis Judæorum. Alius de jejuniis magno solito servari a Judæis. Queritur inquam, an ex hujusmodi testibus singularibus possit damnari ad pœnam ordinariam Christianus novus, qui sit negativus, nec aliis gravetur indicibus? Ubi quid de testibus singularibus quoad ipsam hæresis substantiam?

1 Illustris est hæc controversia inter Doctores; quod autem non sufficientes testes singulares, etiam si concordent in specie hæresis, tradunt Flores de Mena lib. 3. var. qu. 22. num. 45. Acugna de confes. sollic. qu. 22. num. Tom. VIII.

25. qui etiam alios citat, Freyeta in addit. ad tract. de confes. sollic. ibid. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 9. dub. 10. n. 527. Layman. lib. 3. theol. moral. sect. 5. tr. 6. cap. 4. n. 5. Castropal. tr. 4. disp. 10. punct. 15. §. 4. n. 16. Farinac. q. 46. de testib. n. 217. Dian. p. 4. resol. mor. tr. 7. resol. 31. & tr. 8. resol. 57. alique plures.

Probant primò, autoritate textus in cap. De parentela 2. 35. qu. 6. & in cap. Nihilominus 3. q. 9. ibi: *Ne eorum voces tanquam plurium admittantur, quos temporum quidem diversitas simul interfuisse prohibuit*, & notant ibi cum Glossa communiter Canonistæ, & alii, quos sequitur Farinac. d. q. 64. num. 72. Secundò, ex rationibus, præcipuè verò ex ista; quia hæresis non pertinet ad forum externum, nisi ut manifestata per actus exteriores, & ideo ut talis ad ipsum deducitur, & processum debet solum articulari de ipsa, ut manifestata. Unde testes non possunt esse contestes, nisi etiam concordent in manifestatione externa hæresis, & in eo, sub quo hæresis deducitur ad forum externum.

Dissentiunt alii, qui docent, quod quando plures testes deponunt de eadem specie Apostasiæ a fide, sive Judaismi, aut hæresis contra aliquem, quamvis sint singulares in loco, tempore, & etiam in facto, seu propositione hæretica, dummodò tamen facta, & propositiones pertineant ad eandem speciem hæresis, non esse singulares, sed omnino contestes, & ideo sufficienter probare in ordine ad condemnationem pœnæ ordinariæ.

Ratio autem est. Primo, quia testes, quamvis singulares in loco, tempore, facto, & propositione hæreticali deponunt de una, & eadem hæresi omnino, quia deponunt de eodem sensu interno, & opinione falsa circa fidem. Atque adeò sunt omnino contestes circa id, super quo articulatur processus, quia articulatur super ipsa hæresi, non autem super manifestatione; quia articulatur processus super eo, de quo est puniendus reus. Punitur autem ratione falsæ opinionis circa fidem.

Secundò, quia, quod tempus, locus, & etiam factum, & propositio sint diversa, non tollit quin sit eadem hæresis, quia habet esse habituale permanens; unde per diversos actus exteriores potest manifestari; atque adeo neque etiam tollit, quin testes sint contestes, cum permaneat unum & idem id, de quo deponunt. Sic si articularetur processus, an Petrus sit mortuus? Si quis deponeret esse mortuum, quia vidit illum expirare. Rursus alius, quia vidit illum e domo in feretro deferri. Ac denique alius deponeret, quia post aliquod tempus vidit sepeliri, essent omnino contestes, quia omnino convenirent in id, quod Petrus esset mortuus, quod est id, de quo articulatur processus.

Ex quibus constat, quod certitudo hujus probationis, si sit per plures testes, quàm duos, non solum non excedit a certitudine probationis per duos testes contestes, sed etiam ipsa excedit, quia adest concordia inter plures, & proinde valet, quod probabilius sit, posse duos conspirare contra aliquem, & concordare circa circumstantias quoque temporis, & loci, quàm plures concordando in solo delicto habituali, & permanenti, ut est hæresis. Et ideo dum multiplicantur testes circa eandem speciem hæresis, quamvis singulares in loco, & tempore, & etiam manifestatione hæresis, crescit certitudo probationis, quæ longè excedere potest certitudinem ex duobus testibus contestibus.

Item fit, quod singularitas hujusmodi in hoc casu non tollat fidem testibus, ut docent Præpos. post Archid. in cap. Nihilominus num. 4. v. Quod intelligi, & num. 12. v. Aut principaliter 2. quæst. 9. Lanfr. de testib. num. 90. Caccialup. in l. admonendi num. 66. ff. de jurejurand. Petra de fideicom. q. 12. num. 499. & seq. ac Farinac. de testib. q. 64. num. 96. quia tempus, & locus, & alia hujusmodi non sunt de substantia illius, de quo articulatur processus, atque adeò non tollit, aut minuit contestationem per se requisitam.

Denique diversitas in loco, & tempore tunc solum facit, quod testes censeantur singulares, quando tempus, & locus sunt de substantia illius, super quo testes deponunt, ut docent Doctores apud Farinac. d. q. 64. num. 321. Tempus autem, & locus non sunt de substantia hæresis; quia consistit præcisè in opinione interna, & solum requiruntur externæ manifestationes, quæ inserviant testibus, ut rationes sui dicti. Etenim ubi ad unum totum concludendum partes, seu actus specifici exiguntur, non est necesse, testes esse contestes in ipso toto, sed sufficit, eos esse contestes in partibus, ex quibus totum concluditur, sicut per textum in c. Qualiter, & quando 2. de accus. inquit Innocent. num. 2. Butr. in cap. Licet in quadam 47. num. 10. de testib. & Felin. num. 2. inquit, quod ubi probandum est aliquid, quod habet

habere multiplicationem actuum, five sit totum unum, five habeat actus, & partes distinctas, & separatas, singularitas testium non nocet, adedut si respectu ejusdem finis concordet, licet in tempore, & in actibus discordent, sufficit, quia veritas temporis, & actuum non diversificat id, de quo substantialiter queritur.

- 9 Atque hanc sententiam docent Salyc. in *l. Titium* n. 16. *Cod. de testib.* Albertin. in *c. 1. qu. 16. nu. 81. & seq. de heret. in 6. Brun. tract. de heretic. lib. 4. c. 9. propè finem Simanch. de cath. Instit. tit. 64. n. 75. & seq. Petr. de fideic. q. 1. a. 700. Lessi. lib. 2. de just. & jur. c. 30. dub. 4. n. 33. Alderet. de relig. discipl. lib. 2. c. 3. n. 29. Sanctarel. de heret. c. 39. dub. 1. n. 6. Villalob. in *Summ. tom. 2. tract. 17. diff. 3. n. 6. Mirand. de ordin. judic. tom. 1. q. 17. ar. 8. concl. 5. Souf. in aphorism. Inquis. quest. unic. append. sect. 1. nu. 11. Anton. Gomez lib. 3. var. c. 22. nu. 12. Comens. in lucern. Inquis. v. Testes, & n. 19. v. dic. quod si generaliter, & faverit huic opinioni doctrina D. Thomæ 2. 2. qu. 70. art. 2. ad 2.**

- 10 Neque obstat ratio contrariæ opinionis; nam aliud est id, quod deducitur in iudicium, & aliud conditio, sine qua non deduceretur. Id, quod deducitur, est sola hæresis, quæ non consistit in actu aliquo externo, sed tantum in interna opinione. Manifestatio autem est conditio, sine qua non. Hinc non requiritur, ut probetur conditio, sed hæresis, & ideo sufficit, quod testes concordent in ipsa hæresi, nec est necesse, quod concordent in manifestatione, quia sine hac possunt concordare in hæresi. Et sicut ad crimen hæresis parum refert, quod per hæc, vel illa signa manifestetur, ita etiam parum refert ad ipsam probandam, quod probetur cum his, vel illis signis, sed sufficit, quod secundum se probetur, supposita manifestatione per hæc, vel illa signa. Minus obstant iura allegata, quia procedunt in casu, quo testes sunt singulares quoad substantiam hæresis, qui non est casus noster, ac de quo inferius.

- 11 Hanc secundam sententiam in hac specie veram iudico, ubi illa est praxi recepta. Unde reperio, Lusitanæ in S. Officio receptam esse opinionem affirmativam, quod per testes singulares probetur, aliquem esse hæreticum, & possit imponi pœna ordinaria, & ita observatur, quando reus habet contra se multos testes, qui concordant in substantia Judaismi, quamvis deponant de differentibus actibus, & in tempore, & in loco, & quando testes sint fide digni, de qua praxi testatur etiam Soufa *loc. cit.* Unde Paulus III. reiecit Judæorum querelas contra Inquisitores Lusitanæ admittentes huiusmodi testes singulares ad probandam hæresim. Hæc enim consuetudo operatur, ac si esset lex. Lex autem non solum firmatur superiorum decreto, sed etiam consuetudine, ut docent Doctores communiter in *c. Cum dilecti de consuet. & l. minime, & l. Si de interpretatione ff. de legib. cum aliis apud Mascard. de prob. tom. 3. concl. 1415. num. 1. At, seclusa consuetudine, si quæ alibi existat, non potest huiusmodi reus condemnari in pœnam ordinariam, nisi cum testibus singularibus concurrant præsumptiones, indicia, & alia adminicula, ex quibus delictum probetur arbitrio Inquisitorum. Quod comprobo ex Constitut. Gregorii XV. contra sollicitantes, in qua Pontifex non intendit, quod sufficiant in eo crimine præcise testes singulares, sed vult, quod in ipso procedatur sicut in iis, quæ sunt difficilis probationis, uti est hæresis, ac proinde quod possit infligi pœna, concurrentibus cum testibus singularibus indicibus, præsumptionibus, & adminiculis. Ejus verba sunt: *Dantes etiam facultatem Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesie Dei tam perniciosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus, præsumptionibus, indicibus, & aliis adminiculis, delictum probatum esse arbitrio suo judicandi.* Ex quibus patet, velle tantum, ut arbitrio suo, rationabili tamen, possint judicare, crimen probatum esse. Quod sane non possunt rationabiliter præstare, nisi ea concurrant, quibus moveantur ad credendum, ita esse. His igitur non concurrentibus, imponendam puto pœnam extraordinariam, ad quam omnes ferè conveniunt, seu testatur Bordon. de Sac. Tribun. cap. 33. nu. 47. in fine, & resoluit. 101. quest. 32. cum huiusmodi testes nonnisi pluriusquam semiplenam probationem faciant, seu plusquam semiplenè probent, ut ait Delben. de offic. Inquis. part. 1. dubit. 184. perit. 6. num. 31. adedut reus subijci possit quæstionibus, & condemnari ad pœnam extraordinariam, ac ipsi indici purgatio, ut per Calder. de heret. rubr. de sentent. Inquis. n. 1. Paris. lib. 4. conf. 2. numer. 93. Menoch. lib. 1. conf. 82. numer. 166. Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 856. num. 12. & seq.*

Pegnam *comm. 121. circ. finem*, & alios, quos sequitur Farinac. d. q. 64. n. 218. & heret. q. 188. n. 163. Delbene *loc. cit. p. 2. dub. 198. sect. 14. n. 10. & sect. 16. n. 2. cum pluribus seqq.*

Hinc in Inquisitione Hispana hæreticus nunquam condemnatur ad pœnam ordinariam ex ejusmodi testibus singularibus, secus autem in Inquisitione Lusitana, teste Fernand. in *exam. Theol. part. 1. cap. 19. §. 10. n. 19.* quatenus ait, quod crimen hæresis, Judaismi, Lutheranismi, &c. sufficienter probetur per plures actus singulares, tendentes ad eundem finem, ideoque testes de his criminibus singulariter testificati verè habeantur concordantes, sicque probet praxis Inquisitionis Lusitanæ, eo quod aliter non satis esset provisum bono communi. Posset enim unus hæreticus cum singulis successivè inficere totam Urbem, & Judæus cum singulis successivè judicare modo, quo non posset convinci; quamvis contrarium servet Inquisitio Hispana ex eo, quod juxta ea, quæ in prima sententia dicebantur, nulla species perfectè probatur, nisi in aliquo singulari individuo. Ac idem, quod servat Inquisitio Hispana, ut per Farinac. *diff. quest. 64. numer. 218. & Freit. in tract. de confes. solic. quest. 22. num. 24. & 64.* subdens quod omnis alia Inquisitio sequi debeat stylum, seu praxim Inquisitionis Romanæ, non condemnando scilicet reum ad pœnam ordinariam ex testibus singularibus.

Secus autem dicendum est, si testes sint singulares quoad substantiam hæresis, five non concordent in specie, ac secta hæresis. Quo in casu, licet per testes singulares sufficienter hæresim probari dixerint Butrig. in *l. Arriani C. de heret. Salicet. in l. Quicumque, C. eod. Caccialup. in l. admonendi n. 48. ff. de jurejur. Bald. in l. Ador. n. 3. C. de prob. & in c. cum omnes num. 28. de constitut. Berous in c. licet causam, num. 40. de probat. Anan. in cap. 1. num. 7. de heret. Alexand. conf. 141. num. 2. lib. 1. & conf. 92. n. 29. lib. 5. & conf. 147. num. 20. lib. etiam 5. Paris. conf. 2. num. 89. lib. 4. Riminald. conf. 7. num. 27. & seq. lib. 1. & conf. 28. crimin. divers. num. 7. & 8. ac 27. lib. 1. Calcan. conf. 19. Vivius in *comm. opin. v. Testes singulares*, Gomez de delict. tom. 3. rubr. de probat. delict. n. 12. Clar. in *pr. qu. 53. Gigas de crimin. les. majest. lib. 2. tit. quomodo, & per quos qu. 18. num. 3. Petra de fideicom. quest. 12. n. 543. 592. 598. ac seqq. Locat. in oper. judic. v. Testis num. 19. Zanchin. de heret. cap. 16. n. 6. ac alii benè multi apud ipsos, qui præsertim his rationibus fundantur.**

Primò, quia perfecta probatio in eo consistit, quod animus Judicis ducatur ad perfectè credendum, verum esse, quod proponitur, ut per *l. quingenta, ff. de prob. Farinac. de testib. quest. 64. num. 87.* Quando autem concurrant plures testes qualificati, testificantes de heresi alicujus non potest Judex prudenter dubitare de veritate.

Secundò, indubitata indicia in criminibus occultis, ac difficilis probationis plenè probant per *l. fin. C. de probat.* Ubi Bart. in 2. oppos. ac Bald. num. 2. Mascardus, & alii apud eum *lib. 3. de probat. concl. 1221. num. 34.* Illa autem sunt indicia indubitata, quæ faciunt Judicem non dubitare, licet credat, potuisse aliter contingere. Quia hæc credulitas est dubitatio non practica, sed speculativa. Atqui crimen hæresis est occultum, ac difficilis probationis, & magnus numerus testium deponentium de hæresi, licet singulares, faciunt indicium vehementissimum, atque indubitatum.

Tertiò, quia hæc sententia est in favorem fidei.

Quartò, quia testes singulares plenè probant in crimine læsæ Majestatis, ut docet Farinac. q. 64. de testib. n. 220. & seqq. ac alii penes ipsum. Item crimen sollicitationis ad actus inhonestos in Sacramentali confessione, ut sancivit Gregor. XV. Constitutione sua, quæ incipit *Univerfi.* Ergo etiam in crimine hæresis, cum sit perniciosius quocunque alio.

Quam sententiam cum hac tamen limitatione quod scilicet duo testes singulares non probent hæresim, tres tamen, aut plures, qui non sint singulares singularitate oblativa, illam probent, sequuti sunt Albertin. in *c. 1. q. 16. n. 53. & 62. & seqq. de hier. in 6. Simanch. de heret. tit. 64. n. 77. ac Pegna in direct. p. 3. comm. 121. vers. Et quæ habentur, ac nonnulli alii, quos adducit Mascard. lib. 2. de prob. concl. 856. n. 15.*

Nihilominus tamen tenendum est tanquam certum, 19 testes singulares non sufficere ad probandum crimen hæresis, eamque in nullo unquam casu sufficienter probare, nec posse aliquem ex vi testificationis ipsorum justè condemnari ad pœnam ordinariam. Hanc sententiam docent Jas. in *l. admonendi n. 256. ff. de jurejur. Jacob. in l. ob carmen. §. fin. n. 18. ff. de testib. Joan. Andr. in cap.*

cap. officium §. 1. de heret. in 6. Marfil. consil. 960. numer. 7. Nellus de testib. num. 213. Alex. consil. 19. num. 22. lib. 4. Bertaz. consil. 93. numer. 5. Moncad. in addit. ad Crot. de testib. num. 319. lit. T. Palat. rubr. in allegat. heres. §. 12. Brun. de heret. lib. 4. cap. 29. Royas de heret. p. 2. alleg. 6. num. 135. usque ad 139. & num. 148. Eymer. in direct. part. 3. quest. 72. num. 1. ibique Pegna com. 121. vers. Primum est, & vers. his ita constitutis, ac vers. eandem sententiam, & vers. Ceterum omitta, & vers. Postremo, ac seqq. Maschard. lib. 2. de probat. conclus. 286. num. 10. Sayr. lib. 12. Clavis reg. cap. 21. num. 16. Cantera in quest. crim. cap. 2. de ver. confess. nu. 17. Morla in empur. jur. part. 1. tit. 11. in preclud. num. 51. Arragon. 2. 2. quest. 70. art. 2. Zanard. in direct. confess. part. 3. cap. 111. num. 11. Azor. tom. 3. lib. 13. cap. 27. quest. 7. Menoch. volum. 2. consil. 149. numer. 17. & 44. Mirand. de ordin. judic. quest. 23. art. 4. concl. unic. in fin. Sanctarell. de heres. cap. 39. dub. 1. num. 4. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 9. dub. 10. num. 527. Acugna de confess. solic. quest. 22. num. 25. Freyr. in addit. ad tract. de confess. solic. Flores de Mena lib. 3. variar. quest. 22. Farinac. quest. 64. de testibus num. 217. & alii communiter.

20 Probatur primò, ex regula generali juris communis, a quo testes singulares repelluntur, ut in *cap. licet causam; de probat. in cap. Cum Ecclesia Sutrina, §. nos igitur, de caus. pos. in cap. Nihilominus 3. quest. 9. in c. de parentela 25. quest. 6. in cap. cum dilectus, de elect. in cap. licet universis de testib. ubi decernitur, quod nulla est causa, quæ unius testimonio legitime terminatur. Quare supponit contestationem requiri universaliter, nam hanc propositionem deducit ex illo, *Matth. 18. in ore duorum, vel trium stat omne verbum*, ubi nota verbum illud *omne*. Ergo etiam crimen hæresis. Quod etiam habetur in *cap. Tam literis eod. tit. & in Deuter. 17. & 19. & 35.* Ex quibus constat, quod damnare aliquem ex vi testium singularium, nedum sit contra jus humanum, sed etiam divinum. Unde immerito Soula in *disp. append. ad aphor. inquis. sect. 3. ad 1.* hos textus interpretari conatur contra eorum mentem, ac communem sensum Doctorum, dicens, ex iis non fundari regulam universalem. Quia quod in aliis casibus non faciant insufficientem probationem, non provenit ex eo, quod agatur de tali, vel tali crimine, sed quia ratione singularitatis non sufficienter movent animum Judicis ad sibi potius credendum, quam reo neganti, quod ipsi opponitur, & in ordine ad modum probationis, quod sit tale, vel tale crimen, materialiter se habet, nec augeat vel minuit certitudinem probationis, & idcirco eadem ratio militare debet in crimine hæresis. Immo potiori jure, quia in eo cum magna cautela procedendum est, ne innocens damnetur per textum in *cap. Ut officium, §. Verum, de heret. in 6. & in c. Ubi periculum, de elect. in 6. Præsertim, quod in hoc crimine conceduntur reo defensiones valde diminutæ, unde adest periculum, ne innocens damnetur. Et ideo licet ratione difficilis probationis admittantur aliqua, quæ non ita certò probant, non potest tamen admitti probatio ex genere suo insufficientis, quia hæc nunquam sit sufficiens, cum nunquam sit in illo genere certitudinis, quæ possibilis est circa hujusmodi crimina, præsertim quod hæresis non subiacet foro externo, nisi ut manifestata per signa externa, & ut talis non est delictum difficilioris probationis magis quam furtum, ac simonia, pro quibus non sufficiunt testes singulares.**

21 Deinde probatur, quia testes singulares se habent ac si omnino essent unus tantum, ut docent Doctores communiter, quos sequitur Farinac. *d. qu. 64. de testib. num. 34.* Quia cum non convenient in eo, quod deponunt, revera unus est tantum, qui deponit. Testis autem unus non computatur, sed se habet, ac si non esset in ordine ad sententiam, quia illi contraponitur negatio rei, *cap. In omni negotio, & cap. veniens ad nos, de testib. & l. jurisjurandi, C. de iurejur. ac Doctores apud Farinac. quest. 63. de testib. num. 1. & 7. Id, quod potiori jure locum habere debet in crimine hæresis, in quo debent probationes esse luce meridiana clariore, cap. Sciant cuncti 2. quest. ult. Simanch. de cath. institut. tit. 50. num. 21. & tit. 51. num. 2. Farinac. in pr. q. 86. de reo confess. num. 6. ubi alii. Quoniam agitur de maximo præjudicio rei, & ideo non debet condemnari, nisi certò constet de crimine. Probatio autem per testes singulares non est talis generis, quia non est plena probatio; idque etiam si dictum unius adjuvet dictum alterius. Quia vel unus adjuvat alterum ut contestis, & tunc non sunt amplius testes singulares; vel adjuvat tantum ut adminiculans, & tunc cum remaneant singulares singularitate adminiculativa, quamvis probatio*

creascit, non tamen fit plena, & sufficiens, ut notat Farinac. cum communi *d. q. 64. num. 113.*

Postremo probatur, quia unus testis non sufficit ad 22 condemnandum aliquem de hæresi, sicut nec de quolibet alio crimine, quia non facit plenam probationem. Ergo nec multi testes singulares, quia singuli faciunt imperfectam probationem. Ex probationibus autem pluribus imperfectis non fit una perfecta, quando non possunt conjungi in contestationem juxta regulam juris, quæ non profunt singula, nec multa juvant, *leg. Sancimus, §. Si quis autem, C. de donat. & leg. usura C. de Usur. & leg. si tres tutelæ, C. qui numero & leg. si idem, ff. de jurisd. omn. Judic. ac notat Farinac. cum aliis in prax. qu. 86. num. 72. & seq. & qu. 187. de heres. §. 1. num. 7. Siquidem plena conjunctio testium in unam probationem habetur ratione contestationis, & ideo sunt contestes, atque adeo plenè conjunguntur, quia unum, & idem testificantur; unde convenientia in re testificata facit testes conjungi. Ergo, quando non conveniunt in re testificata, non possunt conjungi in unam probationem. Testes autem singulares non conveniunt in re testificata, alioquin non essent singulares.*

Atque ex his non obstant rationes contrariæ. Ad 23 primam enim respondetur, nunquam animum Judicis induci ad perfectè credendum, aliquem esse hæreticum; si testes sint singulares, quoad ipsam hæresim. Quia cum sciat, unicum testem quantumvis qualificatum non convincere de aliquo delicto, prudenter infert, quod neque plures singulares convincant de pluribus delictis, quia semper unus est tantum de uno. Et ideo cum ex parte criminis, & attestationis desit credibilitas, non potest perfectè credere. Solum potest induci ad credendum, aliquem esse in fide perfidum; quia manifestaverit plures falsas opiniones circa fidem, aut esse seminatore fallæ doctrinæ ex eo, quod plures testes singulares deponunt de pluribus hæresibus disseminatis. Et in hoc casu si articuletur processus, tunc testes non erunt singulares, sed contestes; quia de uno, & eodem deponunt, concordantes in eo, quod sit corruptor fidei, & utentur hæresibus disseminatis, tanquam rationibus sui dicti.

Ad secundam. Falsum est, quod magnus numerus testium singularium faciat Judicem non dubitare, atque adeo judicium indubitatum, si sint omnino singulares. Quia sicuti hoc non præstat unicus testis, ita nec plures singulares, quia, cum de singulis rebus deponant, se habent ut unicus testis. Si autem in aliquo fuit, contestes, & super ipso articuletur processus, faciunt plenam probationem quoad ipsum.

Ad tertiam. Non possunt esse in favorem fidei, quæ 25 injusta sunt. Est autem injustum, quod acceptetur tantum convincens probatio, quæ revera non est convincens. Sic neque etiam esset in favorem fidei, quod statim damnarentur, qui denunciantur, ut hæretici absque ulla probatione. Deinde ratione favoris in fidem ex tantum probationes ampliandæ sunt, quæ ex genere suo sunt probationes sufficientes, itaut probatio sufficiens in favorem fidei complectatur eas, quæ patiuntur aliquos defectus, non autem quod illa, quæ ex genere suo non est sufficiens, evadat sufficiens.

Ad quartam. Testes illi, qui dicuntur probare suffi- 26 cienter in crimine lætæ majestatis, sunt contestes circa id, super quo deponunt. Quia quando admittuntur in hoc crimine testes singulares in loco, tempore, & actu, supponitur, quod fuerint exerciti plures actus, de quibus singulis singuli testes deponant, atque adeo supponitur etiam crimen habituale, & permanens, quod per plures actus manifestetur. Unde est eadem ratio, ac de eadem specie hæresis manifestata per diversos actus, & proinde testes deponunt de ipso crimine permanente, & utuntur illis actibus particularibus, tanquam ratione sui dicti. Hinc si agatur de probando hoc crimine ex unico actu, tunc criminalis in testibus tollit fidem, ut notant Foller. in *prax. crim. v. Item quod commisit crimen lætæ majestatis n. 3. Olsch. dec. 73. n. 37. Petr. de fideicom. q. 12. n. 722. & Farinac. d. q. 64. de testib. n. 222.* Et quoad crimen sollicitationis in sacramentali confessione respondetur, quod Pontifex in illa Constitutione non intendit, quod sufficiant, in eo crimine præcisè testes singulares, sed vult, quod in ipso procedat sicut in iis, quæ sunt difficilis probationis, & proinde quod possit infligi poena, concurrentibus cum testibus singularibus indicis, præsumptionibus, & adminiculis, delictumque sit probatum arbitrio Inquisitorum, rationabili quidem, quod scire non possunt rationabiliter præstare, nisi ea concurrant, quibus moveantur ad credendum, perfectè ita esse. In hoc autem casu intervenit perfecta probatio per *l. quingenta, ff. de probat. ubi Doctores.*

27 Itaque statuere; quod sufficiant pro pœna ordinaria testes singulares quoad substantiam hæresis, vel alterius delicti, est contra leges Civiles, Canonicas, & Divinas. Statuere verò, quod pro pœna ordinaria, ubi praxi receptum est, sufficiant testes singulares, in tempore, & loco dumtaxat, concordantes tamen, sive con- testes in speciale hæresis, est juxta praxim, ac consue- tudinem Lusitanam approbatam a Paulo III. & a Sacr. Congregatione S. Officii. Ubi verò non extat talis con- suetudo, est procedendum ad pœnam extraordinariam arbitrio Inquisitorum.

CONSULTATIO CXI.

Cujus sit in matrimonii impedimentis dispensare?

1 IN omnibus impedimentis matrimonii, Ecclesiastico ju- re, vel Christiani populi more constitutis, solus Ro- manus Pontifex dispensare potest, ad cujus tribunal, & judicium matrimoniales causæ pertinent puta de Sacra- menti partibus, de sacerdotali benedictione, de cogna- tionis gradibus, de divortii, de impedimentis contra- ctus. Nam hæc omnia ad res conscientiarum, ac spiritua- les spectant; non enim apud Christianos contractus legi- timus matrimonii a Sacramento matrimonii separatur.

2 De Sacramentis autem, rebusque conscientiarum, quæ ex legibus divinis pendent, judicare Pastorum Ecclesiæ est, quorum Summus est Romanus Pontifex, Vicarius Chri- sti, qui divortii, & repudii causam non ad politicum Magistratum remisit, sed ipse judicavit Matth. 19. & 19. Similiter & Apostolus 1. Corinth. 7. de conjugii le- ges tulit, semperque uti in Ecclesia recepto de causis matrimonialibus non Reges, non Principes, sed Ponti- fices consulti sunt, ut merito Concilio Tridentino ana- thema dictum sit eis, qui asseruerint, causas matrimo- niales ad judices Ecclesiasticos minimè pertinere sess. 24. canon. 12.

3 Attamen causæ matrimoniales merè politicæ, quales sunt de dotibus, de successione, de hæreditatibus, poli- tico Magistratui subsunt; mixtæ verò eidem quoque sub- sunt, cum subordinatione tamen ad Ecclesiasticum Judi- cem, itaut si lex civilis Ecclesiasticæ adversetur, eidem cedere debeat, prout in Justiniani lege consobrinorum permittente conjugia evenisse conspiciamus, quam D. Gre- gorius in epist. ad Augustinum Anglorum Episcopum, relata in cap. quedam lex 24. quæst. 3. rejecit, universa comprobante Ecclesia.

CONSULTATIO CXII.

An officiales, qui gaudent privilegio fori S. Officii, sint ex- empti a Tribunali R. Fabricæ S. Petri pro executione legatorum piorum, vel saltem recurrendum sit ad in- quisitorem, ut subscribat primam citationem dumtaxat, quemadmodum in Tribunali d. S. Officii cum aliis exem- ptis observatur?

1 A Dducitur pro Fabrica, ejusque facultatis Breve Leo- nis X. sub 1. Octobris 1527. confirmatum a Pau- lo III. Constitut. 31. §. 15. & Constitutio 3. Clementis VII. Breve Julii III. in quo confirmatur aliud Breve Pauli III. sub 20. Julii 1552. quod est facultativum avo- candi omnes causas piorum legatorum a quocumque Ju- dice.

2 Afferit Maranta tom. 1. resp. 20. num. 78. & tom. 3. resp. 68. num. 10. & 11. Ubi in specie loquitur de au- thoritate, quam in dictis casibus habet R. Fabrica con- tra inquisitores, & allegatur decretum S. Congregationis S. Officii sub Urbano VIII. 28. Augusti 1639. pro Melitenensibus, quod est hujusmodi. *Commissarium Fabri- cæ S. Petri præterit cognoscere causas familiarium illius S. Officii ad fabricam spectantium, Sanctissimus decrevit, Officiales, Ministros, & familiares S. Officii non gaudere privilegio fori in causis dictæ Fabricæ, sed eos obligatos es- se respondere coram eodem Commissario Fabricæ, a quo si senserint se gravatos, recurrant ad Inquisitorem uti Judi- cem delegatum appellationum.* Quippe Inquisitor Melitæ est delegatus Judex appellationum ab ipsa Fabrica. Tandem adduci potest aliud decretum ejusdem S. Con- gregationis in Neapolitana pro Consultore S. Officii, qui erat obligatus pro legato pio, antequam esset Consultor. Die 22. Augusti 1674. pro D. Josepho Spera Consultore S. Officii Neapolis, preposita instantia, an causa civilis cou- tra ipsum agitata in Tribunali R. Fabricæ sit cognoscen- da in S. Officio, vel in dicto Tribunali, Eminentissimi auditis votis decreverunt, Josephum Sperm in casu, de quo agitur non gaudere, & Episcopus Gravina non im- pediat.

Censeo nihilominus, hujusmodi officiales esse exem- ptos a Tribunali R. Fabricæ S. Petri. Ratio autem est, quia licet Pontifices præcipue Clemens VII. concedant dicto Tribunali amplissimas facultates, ipsum tamen non potest illas extendere ultra concessa præsertim quoad ex- emptos; id enim non solum vergeret in præjudicium Romanæ Sedis, cujus interest, quod nemo manus ap- ponat in sibi immediatè subjectos, cap. Cum tempore, de arbitr. &c. Cum olim, §. nos igitur de privileg. verum etiam in præjudicium fidei catholicæ, quia quodammo- do saltem indirectè officiales retardari possent per alie- nos Judices ab officii exercitio contra intentionem Sum- morum Pontificum. Quare, nisi Summus Pontifex de- claret, se velle, quod etiam officiales S. Officii subji- ciantur quoad legata pia Tribunali R. Fabricæ, ii con- cedendi sunt exempti. Et ita declaratum fuit a S. Con- gregatione S. Officii sub anno 1639. scilicet. *Inquisitor Bononiæ reddat computa Commissario Fabricæ hæreditatis N. cum non possit ipse uti privilegio S. Officii, dum sim- pliciter, uti administrator, & non uti Inquisitor cogitur a dicto Commissario.* Quo in loco notanda est distinctio il- la, uti simplicis administratoris, & uti Inquisitoris, vel Officialis. Qua distinctione respondetur decreto Meliten- si, quod in contrarium adducitur, cum ex eo non con- flet, an uti Officiales, an verò uti simplices administra- tores requirebantur ad reddendum rationes Commissario R. Fabricæ. In omnem tamen eventum manuteneri de- bet S. Officio in possessione subscribendi per Inquisito- rem primam citationem, de qua possessione constat ex sequenti decreto S. Tribunalis die 2. Septembris 1672. *In causis civilibus introducendis contra patentatos S. Officii In- quisitor subscribat primam citationem tantum, vel Tribu- nal Fabricæ petat licentiam a S. Congregatione S. Officii citandi ejus Officiales, & obtemperat registratur in actis cause.*

4 Neque obstant facultates R. Fabricæ; quia non suffi- ciunt ad procedendum contra exemptos, multòque mi- nus contra S. Officium. Decretum, verò Urbani ultra jam dicta est particulare pro Insula Meliteni. Et aliud emanavit in casu, quo Consultor erat debitor legati pii, antequam esset Consultor S. Officii. Qua de re dubium est inter Doctores exemplo Clerici debitoris, vel delin- quentis, antequam assumeretur ad Clericatum, an sci- licet gaudeat privilegio fori, de quo nos suo loco.

CONSULTATIO CXIII.

An in Breve Gregorii XIII. pro S. Officio Inquisitionis Tau- rinensis, in quo omnia, & singula spolia per regulares quascumque personas extra monasteria degentes in toto dominio tam Sabaudie, quam Pedemontium ad Came- ram Apostolicam pertinentia, in necessitates perpetuas ejusdem S. Officii donantur, & applicantur, sint com- prehensi Regulares, qui degunt uti Parochi in Ecclesiis unitis suis monasteriis, extra tamen claustra positos, ibi- que, vel alibi prævia licentia suorum Superiorum è di- cta Ecclesia parochiali causa infirmitatis discedentes oc- cumbunt?

1 P Ro affirmativa, adduco Constitutionem 44. ejusdem Gregorii XIII. incipiente Officii nostri partes, ubi expressis verbis comprehenduntur Regulares professi in- tra claustra suorum regularium locorum, etiam de li- centia suorum Superiorum degentes, ut in illius proce- mio, quod denotat causam finalem, leg. fin. ff. de he- ret. institut. & Jas. in leg. si pacto quo pœnam num. 14. C. de pact.

2 Pronegativa verò profero cap. 3. sess. 6. S. Concilii Trid. quod loquitur de Regulari degente extra claustra, idest, ut notant Doctores, vivente, seu habitante, seu com- morante extra Monasterium, nempe quando non vivit conventualiter sub suo Superiore cum regulari observan- tia; sufficit tamen, ut dicatur degens intra monaste- rium, seu claustrum, si vivat in aliqua Grangia, seu membro, seu residentia Monasterii, ut per Barbo. de potest. Episc. alleg. 105. num. 14. Ricc. dec. 81. num. 4. part. 4. Ut proinde S. Congregat. Concilii sub die 6. No- vembris 1621. censuerit Priorem jussu suorum Superio- rum in prioratu suæ Religionis residentem, licet so- lum, & unicum minimè censeri degere extra claustra, atque adeò non posse ab Episcopo puniri in vim d. cap. 3. sess. 6. Et in hac specie Parochum regularem degen- tem extra claustra in parochiali unita suæ Religioni, si deliquerit, non puniri ab Episcopo ex d. cap. 2. sess. 6. declaravit eadem Sacr. Congregat. 10. Februarii 1601. Quia non dicitur degere extra claustra, qui vivit sub o- bedientia sui Superioris, & de ejus licentia incumbit cu- ræ animarum, sed reputandus est, tanquam religiosus vi-vens

vens intra claustra, atque adeo non videtur comprehendi in dicto Breve Gregorii XII. pro S. Officio Inquisitionis Taurinensis, cui non obstat supradicta Constitutio ejusdem Gregorii, quia loquitur de apostatis, & fugitivis.

3 At nihilominus esse comprehensos jam declaravit observatio. Nam spolia Regularium decedentium Taurini extra claustra per Breve Gregorii XIII. S. Officio dictæ Civitatis fuerunt sæpius applicata, & licet quandoque dictum fuerit debere applicari pro expensis missionum Capucinatorum Sabaudia, & Vallis Tanonis, tamen perceptis necessitatibus S. Officii, denuo fuerunt illi applicata. Unde spolum Curati Ordinis Cisterciensis fuit applicatum eidem S. Officio. Ex quibus apparet observatio dictæ Constitutionis 5. Gregorii XIII. quæ videtur loqui de Regularibus extra claustra degentibus, etiam de licentia suorum Superiorum, & observatio Brevis ejusdem Pontificis pro S. Officio Taurinensi, in quo comprehenduntur quæcumque personæ extra monasteria degentes, ac decedentes extra ipsa monasteria, atque adeo hujusmodi Parochi, qui verè degunt extra claustra, & extra illa moriuntur, idque favore S. Officii, hoc est fidei, & ut superiorum Regularium fraudes evitentur, qui possent confingere licentias permanendi suos subditos regulares extra claustra, atque eludere prætatas Constitutiones.

CONSULTATIO CXIV.

1 An præferat cultum aliquem, atque adeo sit contra decreta Urbani VIII. de cultu non exhibendo non beatificatis, neque Canonizatis, foramen sepulchrorum, in quibus conduntur corpora Servorum Dei, coopertum tabula, ut terra sepulchralis sumi possit a fidelibus, eam devotionis ergo perquirere?

2 Anve etiam præferat cultum aliquem sepulchrum circumdatum crate lignea, vel ferrea balaustriorum? Ubi exhibetur forma ritæ, ac rectè construendi processum super non cultu ad præscriptum decretorum Urbani VIII.

1 **R**espondeo. Utrumque videtur adversus decreta Urbani VIII. quatenus specificationem tabellarum, Imaginum, lampadum, luminum, aliarumque rerum testificantium beneficia accepta generaliter prohibuit apud sepulchra defunctorum cum opinione sanctitatis ante beatificationem, vel canonizationem apponi, vel retineri quodcumque aliud venerationem, & cultum præferens, atque indicans, ut legitur eorundem libello pag. 33. in princ. & pag. 8. v. quodcumque, & apud Contilor. de canon. Sanctior. cap. 22. num. 19. Trullench. in decalog. lib. 1. cap. 9. dñb. 6. num. 26. cum seq. Lauret. de Franch. de contro. inter Episc. & Regul. pag. 242. Peyrin. ad Constit. 3. Leonis X. Joan. Anton. in summ. Bull. p. 2. tit. de Sanct. non canoniz. pag. 530. col. 1. Lezan. consult. 1. num. 22. Bordon. in tribun. Judic. in caus. fideicom. cap. 15. n. 5. ubi alios refert.

2 Illa enim dictio universalis quodcumque magis lata, quam dictio generalis omne, ut Tiraquellus ait de retract. lignag. §. 1. gloss. 7. n. 26. vi sua etiam prædicta comprehendit, cum omnia includat, & nihil prorsus excludat, ex latè congestis a Barbosa de usu frequent. 317. num. 1. etiam improprissima, Rota coram Coccino dec. 56. n. 4. & 5. p. 5. recent. Et quæ aliàs non comprehenderentur, Seraph. dec. 325. num. 7. quæve ex propria significatione non venirent, & specialem mentionem requirerent. Intrigliol. dec. 3. n. 131. cum aliis per Barbol. supra nu. 5. & 9. adeo ut comprehendat omnia omnia in enumeratione, qualiacumque sint secundum Gloss. in authent. ex testamento, v. quodcumque, ibique scribentes, C. de collat. Corn. conf. 63. num. 8. vol. 1. Rota d. dec. 36. num. 11. p. 5. rec. quamvis juncta sit dictioni aliud, importantissimilitudinem. Quia nec tunc propter effrenem suam vim comprehensivam universorum restrictionem pati dixerant Gozad. consil. 1. num. 19. & Rota d. decif. 36. num. 10. Quare Socin. sen. conf. 32. num. 11. volum. 1. respondit clausulam; vel alio quocumque modo; comprehendere omnem vocandi modum, præter expressum.

3 Præsertim quia sublequentia particularia præferens, & indicans docent non solum vetitum fuisse id, quod præ se, nempe suapte natura cultum, & venerationem fert, sed quidquid etiam illum simpliciter demonstrat, cum Rebuffus in princip. leg. judicasse 97. ff. de verbor. signif. dixerit ex leg. solent, ff. de præscript. verb. idem esse judicare, quod demonstrare, idemque ait Budæus in leg. testium ff. de testib. judicare esse simpliciter enunciare.

Non enim ambigi potest, quin foramen consulto dimissum sit in Ecclesia prope sepulchrum defuncti cum opinione Sanctitatis, ut fideles inde devotionis causa sumere possent terram sepulchralem, & crates balaustriorum ipsum sepulchrum circumdans, sint indicia nempe demonstrationes cultus, ac venerationis exhibenda eo loco ob personam ibi sepultam. Qua ratione Contilor. d. cap. 22. num. 2. inter prohibita recensuit extruere sepulchra cum aliquo signo, & visitantibus tradere quædam signa plumbea.

Nec prohibitio cultus, quem Scacch. de not. & signif. 5. Sanct. sect. 10. cap. 1. lit. B. sumit pro religiosa veneratione tendente in aliquam creaturam, respectivè tamen ad Deum, qui est Religionis objectum restringi debet ad publicum, qui nomine Ecclesiæ præstatur a persona publica, puta Sacerdote, vel alio ejus ministro, sed intelligenda est de cultu quomodolibet præstito per quemcumque de populo in loco publico, qualis est Ecclesia, ut rectè probant Contilor. d. c. 22. num. 7. & 9. & Scacch. sub lit. B.

Nec tale commissum excusandum est prætextu ignorantia supradicti decreti, cum in fine Brevis pag. 16. adsit clausula: ut autem presentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam deducantur, & ne aliquis de his ignorantiam prætereendere possit, volumus pariter, & mandamus, quod eadem presentes &c. ad Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ valvas, ac in acie Campi Floræ affigantur, & publicentur &c. qua sic publicata & affixa post duos menses a die publicationis computandos omnes, & singulos, quos concernunt proinde afficiant, & ardeant, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ, & notificatæ fuissent. Cujus clausulæ virtus, stante afflictione, & publicatione facta in singulis locis superius expressis, ut legitur d. pag. 16. in fine super notitia inducit præsumptionem juris, ac de jure adeo, ut nullam probationem in contrarium admittat, sicut post Gulielm. docet Imol. in Clem. 1. num. 15. post med. de judic. Quare etiam Cardinal. Zabarel. ibi num. 18. in fine dixit ex mente Pauli de Eleazar, quod dum Papa vult citationem per edictum habere vim citationis personalis, non auditur volens probare, ad se non pervenisse.

At præmissis nihil obstantibus, censeo neutrum ex his, quæ olim penes sepulchrum conspiciebantur, importare signum publicæ venerationis, & cultus. In primis enim foramen, ex quo terra fumebatur, non legitur prohibitum in decretis Urbani, literaliter solum prohibentibus pag. 2. & seqq. prope sepulturam defunctorum cum fama sanctitatis retineri tabellas votivas, imagines, lampades, aliave lumina, relique alias ad beneficia accepta testificanda, & imagines non apponi in altaribus, nec pingi cum diademate, laureolis aut radiis, seu splendoribus, vel alio quocumque modo cultum indicante, quorum nullum reperiri debet, nec penes sepulchrum, nec penes imagines adamussim est ostendendum.

Nec pariter alienum est a dispositis in Constitut. B. Pii V. solummodo jubenti, in §. 6. corpora defunctorum in tumbis profundis intra terram collocari; nec in Concilio Triburiensi mandante, quod corpora sepulta in Ecclesia condantur sub pavimento, nullo tumulorum vestigio apparente, quod ex visitatione sepulchri, & dicti testium exactissime legi debet esse observatum, cum sepulturæ dictorum Servorum Dei esse debeat in tumba profunda sub pavimento coequali, nullo tumuli vestigio eminente.

Ac multò minus crates, seu balaustria aliàs sepulchro superimposita; quia neque id legitur retineri vetitum in supradictis decretis, & sanctionibus. Eoque magis, si similes crates decentiæ causa consuevissent passim apponi ad sepulturas particulares privatorum, & virorum illustrium, licet non defunctorum cum fama Sanctitatis, ut unanimiter adstruere debent testes, tanquam periti super sepulchri recognitione examinandi. Nec propterea cultui Sanctis dumtaxat debito videtur adscribendum id, quod particularibus virorum illustrium, ac in dignitate constitutorum sepulturis decentiæ causa solet adhiberi. At hæc speculative dumtaxat dicta intelligantur, in praxi standum est ordinationibus, ac decretis S. Congreg. Rituum ad quam jure spectat Urbani decreta interpretari.

Est igitur sine veritatis præjudicio, quod prædicta aliquam speciem cultus redolere potuissent, tamen pro sufficienti decretorum partitione satis foret, quod statim habita illorum notitia, utrumque fuerit remotum, ut apparere debet ex visitatione sepulchri, sicut aliàs Sac. Rituum Congregatio censuit, non obesse progressui ad ulteriora non partitionem ab initio, & novissimè in causis

causis Gebennensis Servi Dei Francisci de Sales, & Servi Dei Joannes de Cruce, non admissa Interpretatione dictionum *statim*, *omnino*, *ac nullatenus*, quæ in dictis decretis leguntur, ut ex subjecta materia intelligendum, habita nempe notitia ipsorum decretorum.

Quin amplius, quatenus diceretur *statim* post editionem decretorum paritum non fuisse adhuc tamen locus esset progressui ad ulteriora, docui *tom. 1. consult. 55.* ubi objectionibus respondetur.

Et quoniam in condendo processu super non cultu Servorum Dei summè aliquando laborant Ordinarii in partibus, operæ pretium esse duxi, si illis hanc formam exhiberem, quæ fuit observata in beatificatione, & canonizatione Servi Dei Francisci Salesii, Episcopi Gebennensis, quæque est hujusmodi.

Federicus Episcopus Albanensis S. R. E. Cardinal. Cornelius Sac. Rit. Congregationis Præfectus, Tibi Reverendiss. D. Episcopo Bellicen. ad introscripta peragenda specialiter deputato, salutem in Domino & in Commisiss obedientiam, & nostris hujusmodi, immò, verids Sanctæ Sedis Apostolicæ firmiter obedire mandatis. Noverit Amplitudo tua, quod aliàs Sanctissimus D. N. sub die 9. Januarii 1648. per specialem commissionem, huic Sac. Congregationi directam, causam prosecutionis beatificationis, & canonizationis Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis, commisit tenoris infrascripti videlicet: Beatissime Pater, adeò hætenus aucta est in dies, magisque augetur fama Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis, qui natus die 21. Augusti 1567. in Castro Salesiano in Sabaudia, obiit Lugduni in Gallia die 28. Decembris 1622. delato postmodum illius corpore Annelum unà cum miraculis, quæ Omnipotens Deus ejus meritis, & intercessione concedere dignatur, ut concepta in diversis Mundi partibus, maxime verò in Regnis Galliarum, & Ducatu Sabaudie erga illum devotione, a plerisque in eorum necessitatibus invocetur, & plurimorum etiam gravium Virorum existimatione, beatificationis, & canonizationis honore dignus, si accedat infallibile Sanctitatis Vestre judicium, reputetur; ex quibus moti, piaque intentione, ac particulari devotione erga dictum Servum Dei Franciscum de Sales ducta Serenissima Franciæ, & Navarra Regina Christianissima, ac Ducissa Sabaudie totus Clerus Franciæ in Assemblée generali congregatus, & simili ferè Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alii ejusdem Cleri particulares, necnon Archiepiscopi, & Episcopi Ducatus, ac tota Serenissima Domus Sabaudie Principum Pedemontium, ac totus Clerus d. Gebennensis Civitatis Anissiensis unà cum plurimum centum Monasteriis Monialium, a præfato Servo Dei fundatis, instantè petierunt a Sede Apostolica, & S. V. ut ad eandem Servi Dei beatificationem, & canonizationem procedere dignaretur; propterea exhibitis in Congregatione S. Rit. processibus autoritate ordinaria confectis in pluribus locis super Sanctitate vitæ, & miraculis dicti Servi Dei, eisdemque ab illa visis, & discussis ad relationem Serenissimi Principis Mauriti, tunc unius ex d. Congregationis Cardinalibus, vigore commissionis felic. record. Urbani VIII. S. V. Prædecessoris habentis clausulam absque alia processuum in genere confectioe decretæ & expeditæ fuerunt literæ remissoriales, & compulsoriales die 21. Junii 1626. In quorum executionem Apostolica autoritate confecti sunt processus jam transmissi ad S. Congregationem, nondum aperti, sed quia supervenerunt nova decreta, hujusmodi causa siluit. Crescente autem in dies magis fama Sanctitatis, & populorum devotione erga dictum Servum Dei; ideò repetitis instantiis penes S. V. ab Imperatrice, Duce Lotharingæ, & Ducissa, & Principibus Sabaudie, & nonnullis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis totius Cleri Galliarum, Pedemontium Præsulibus, & Gebenn. & Anissien. Capitulis, atque Monialibus prædictis pro parte devotorum S. V. Oratorum Christophori Giardiæ Congregationis S. Pauli Barnabitarum Sacerdotis, Gabrielis de Resançon Sac. Theologiæ Doctoris, ac Joannis de Montherou Monteron a Capitulis Gebenn. & Anissien. ac Monialibus prædictis capitulariter congregatis insolidum Procuratorum in hac causa specialiter constitutorum, humiliter S. V. supplicatur, quatenus dignetur causam, & causas beatificationis & canonizationis, nec non cognitionem virtutum, morumque ac miraculorum, & publicæ famæ Sanctitatis dicti Servi Dei Francisci, & populorumque erga ipsum devotionis cum suis, & illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis eidem Congregationi Sacrorum rituum in Statu, & terminis in quibus reperitur, citra ta-

men probationem hætenus gestorum, & quavis auctoritate, seu facultate peractorum, committere, & mandare cum facultate. In primis & ante omnia aliquem ex RR. DD. Cardinalibus ejusdem S. Congregationis in causæ Relatorem deputandi, & processus super observatione decretorum editorum super non cultu a fel. rec. Urbano VIII. S. V. Prædecessore in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis, si aderunt probationes, confectioem in Curia, R. D. Cardinali S. V. Vicario, si verò extra curiam alicui Episcopo juxta eorundem decretorum tenorem committendi, factaque per eandem Sac. Congregationem declaratione, supradictis decretis sufficienter peritum esse, eaque post relationem S. V. faciendam ab eadem S. V. approbata, dictos processus remissoriales autoritate Apostolica confectos, servatis servandis aperiendi, & videndi, an per æquipollens sint sufficienter instructi, & ad hujusmodi effectum formandi, & discutiendi coram S. V. dubium, an procedendum sit ad ulteriora, & quatenus S. V. videatur posse ulterius procedi, discutiendi de sola validitate dictorum processuum Apostolica auctoritate, ut supra, confectorum, quia a die obitus prædicti Servi Dei nondum lapsi sunt anni quinquaginta, & hujusmodi articulo validitatis desinito, illi per Secretarium Congregationis claudantur & obsignentur sigillo Sac. Congregationis, non aperiendi, donec veniat plenitudo temporis dictorum annorum quinquaginta juxta formam novorum decretorum cum facultate etiam, si opus fuerit, alias literas remissoriales super præmissis citato fidei Promotore, ad quasque Mundi partes decernendi, & relaxandi, ac etiam in Curia, jura, & monumenta recipiendi, & si opus fuerit, testes per Reverendissimum D. Cardinalem Vicarium, seu Episcopum ab eo deputandum, examinari faciendum, prævia citatione, & cum interventu dicti Promotoris, vel ejus Subpromotoris super articulis, & interrogatoriis aliis in actis datis, vel additionaliter, & aliis novis in actis exhibendis sub censuris, & pœnis &c. & aliis facultatibus opportunis, & discutiendis de illarum validitate dumtaxat postea claudendis, & sigillo Congregationis obsignandis ut supra, aliaque omnia, & singula in præmissis, & circa ea quomodolibet necessaria, & opportuna faciendi, dicendi, gerendi, & exequendi, servata tamen in omnibus, & singulis forma, & tenore novorum decretorum, non obstantibus Constitutionibus etiam universalibus, Synodalibus Conciliis editis, & aliis ordinationibus Apostolicis, regulis Cancellariæ, cæterisque contrariis quibuscumque, statutis &c. pro plenè, & sufficienter expressis habendis &c. quodque post prædictæ commissionis præsentationem in vim ejusdem fuit aliàs per eandem Sac. Congregationem deputatus in Relatorem hujus causæ Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalis Franciottus cum omnibus facultatibus in eadem commissione contentis, & postea in hujusmodi causa fuerunt decreta, & relaxata literæ remissoriales, etiam compulsoriales, directæ Reverendissimo Episcopo Gebennensi ad effectum, ut coram eo construeretur processus super partitione decretis ab Urbano VIII. in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis super non cultu editis, etiam coram eo facto dicto processu, illoque S. Rit. Congregationi præsentato, & deinde aperto, & discusso, Procurator causæ, visis oppositionibus R. P. D. Promotoris fidei super illius invaliditate, hujusmodi deputationi renunciavit, & in Congregatione habita coram Sanctissimo institit pro nova remissoria, & Sanctissimus eam concedi mandavit, prout in decreto sub his verbis, videlicet: Compilato autoritate Apostolica particulari processu super non cultu, non adhibito Servo Dei Franciscus de Sales, Episcopo Gebennensi in vim decretorum a fel. rec. Urbano VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum cum pronuntiatione Episcopi Gebennensis, eoque die 21. Novembris 1648. in Congregatione Sac. Rituum proposito, præsentato, & aperto processu, procurator causæ, visis oppositionibus R. P. D. fidei Promotoris super illius invaliditate, renunciando hujusmodi deputationi, supplex institit in Congregatione coram Sanctissimo D. N. pro nova Remissoria ad effectum construendi novum processum super cultu eidem Servo Dei non adhibito, & Sanctissimus D. N. de consilio Eminentissimorum Patrum petitam Remissoriam concedi mandavit alteri Ordinario dirigendam die 6. Februarii 1652. A Cardinalis Capponius loco & sigilli, Hieronymus Archiepiscopus Bononien. Secretarius ac insuper in executione supra incerti decreti a Sac. Congregatione Ordinaria emanavit decretum super deputatione Amplitudinis tuæ sub tenore infrascripto

pro videlicet. Concessa in Congregatione coram Sanctissimo D. N. habita die 6. Februarii proximi præteriti, nova remissoria pro construendo processu super cultu non adhibito Servo Dei Francisco de Sales Episcopo Gebennensi ad formam decretorum fel. rec. Urbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, procurator ejusdem causæ supplex institit in Congregatione Sac. Rit. præposita pro declaratione Judicis, cui hujusmodi remissoria dirigi possit, & Eminentissimis Patribus, citato R. P. D. fidei Promotore, ad relationem Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti, visum fuit, prædictam remissoriam posse dirigi Episcopo Bellicensi cum facultatibus necessariis, & opportunis, si Sanctissimo D. placuerit die 2. Martii 1652. de qua Sac. Congregationis sententia habita per Eminentissimum Cardinalem Capponium Præfectum relatione, Sanctitas sua annuit die 4. ejusdem. Federicus Episcopus Albanensis Cardinalis Cornelius loco & sigilli. Roccius Sac. Rit. Congregationis Secretarius, ac demum citato prius coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto R. P. D. Petro Francisco de Rubeis, Sanctæ fidei Promotore, per Camillum Sanctissimi D. N. Papæ Cursores, ad dicendum, & excipiendum contra articulos facti in actis infrascripti Notarii datos, videndum, & audiendum illos, ad probandum admitti in Curia, & extra, ac decerni literas remissoriales ad partes dirigendas. Amplitudini tuæ Judici ab eadem Sac. Congregatione deputato, cum facultatibus, ut coram te fieri, & constitui possit processus super partitione decretis Sanctissimæ Inquisitionis ab Urbano VIII. super non cultu editis, & aliis necessariis, & opportunis concordandi de re, loco, loco loci, & portatore, nec non constituendi, & deputandi aliquem subpromotorem fidei apud acta infrascripti Notarii, qui hujusmodi processui intersit, & commodè citari possit, aliàs videndum mandari fieri processum per affixionem ad valvas majoris Ecclesiæ loci, seu locorum, deputandum, nec non ad dandum Interrogatoria in dictis literis includenda aliàs videndum illas mandari, expediti; claudi, & examinari sine illis, & quodcumque decretum necessarium, & opportunum in præmissis, & circa præmissa videndum fieri, & interponi ad diem infrascriptum: qua adveniente comparuit legitime coram Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus hujus causæ Procurator, & facti produxit articulos, & institit, ac obtinuit dictos articulos ad probandum admitti, ac dictas literas remissoriales, & compulsores decerni, & relaxari, ac Amplitudini tuæ dirigi ad effectum, ut coram te fieri, & constitui possit dictus processus, ut infra, & post dictum decretum eadem die dictus D. Honoratus Procurator dictas literas cum facultatibus, supra decretas, & relaxatas, per nos expediri petiit, & institit. Et ideo nos Federicus Cardinalis Cornelius dictæ Sacre Congregationis Præfectus volentes ea, quæ a Sanctissimo D. N. Papa committuntur, & quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ executioni, ut par est demandare, & considerantes etiam æquum, & justum esse, Dei gloriam, quæ in servis suis resplendet, manifestam fieri, easdem literas nos etiam relaxamus, & expeditimus, nec non amplitudinem tuam, de cujus fide, integritate, & religionis zelo, & perpetua, ac debita erga hanc Sanctam Sedem Apostolicam obedientia plurimum in Domino Sac. Congregatio confidit, & nos confidimus, in illarum executionem nominamus, & constituimus, tibi quæ autoritate ordinaria hujus Sac. Congregationis, & respectivè Apostolica, qua fugimur in hac parte, per præsentem committimus, & mandamus, quatenus vice nostra in singulis actibus procedendo omnes, & singulos testes, literas, scripturas, instrumenta, monumenta, & alià quævis probationum genera, qui, seu quæ coram te Judice produci, & compulari contigerit, a personis legitima mandata procuræ habentibus recipias, & testes primò juxta interrogatoria a R. P. D. Promotore fidei hic in Curia data, ac in præsentibus literis convoluta, & sigillata tam in Civitatibus Annesii, ac Bellicensis, quam in aliis locis, ubi opus fuerit in Ecclesiis, Oratoriis, piisque locis exprimendo semper locum loci, respectu verò infirmorum, quibus cum aliis locis per te eligendis, & deputandis pro Tribunali sedente admittas, receptoque prius in manibus tuis ab ipsis testibus cujuscumque gradus, status, sexus, seu conditionis, etiam Sacerdotibus, existant (exceptis Episcopis) juramento tactis Sacrosanctis Evangelii coram Amplitudine tua positus, & non aliàs, aliter, nec alio modo de veritate dicenda super iis, super quibus examinabuntur. Primò, juxta dicta interrogatoria, & deinde super articulis in fine præ-

sentium literarum registratis per extensum coram te, & coram fide digno Notario publico Apostolico, sive Ecclesiastico ab Amplitudine tua similiter deputando, & in tuis manibus tactis Sacrosanctis Evangelii de fideliter exercendo officium suum jurato diligenter juxta formam superius expressam, examines, & hoc expressè servato, quòd Testes in Ecclesiis, Oratoriis, piisque locis, & in locis locorum in iisdem deputatis omnino interrogentur, eorumque dicta excipiantur: animadvertendo, ut iidem Testes quæcumque habent explanatè, & per extensum deponant, nec se referant ad attestaciones aliàs redditas, neque eis recitentur, quæ aliàs ipsi deposuerunt. Et ulterius eidem Amplitudini tuæ prædicta auctoritate committimus, & mandamus, quatenus ex dictis depositionibus tertium coram te receptis, & aliis iuribus, rationibus, & monumentis quibuscumque productis, & compulatis, debeas, & possis, si tamen de jure tibi hoc visum fuerit, fieri posse per decretum, seu sententiam definitivam pronunciare, nullum cultum prædicto Servo Dei Francisco, neque illius sepulchro reliquiis, & imaginibus adhiberi, & propterea decretis ab Urbano VIII. in Congregatione Sanctissimæ Inquisitionis editis, sufficienter, paritum esse. Ut autem prædicta omnia liberius exequi valeas, eadem auctoritate tibi committimus, & mandamus, ut Nuncium, seu Nuncios, prævio juramento ab eis recepto de fideliter exercendo officium suum, deputare possis pro citationibus faciendis, & aliis mandatis, & decretis suis exequendis, & ut testes prædictos se se examini subicere nolentes, vel recuentes exhibere Scripturas ad causam facientes sub censuris, & pœnis Canonicis, omni & quacumque appellatione postposita omnibus juris, & facti remediis opportunis cogere, & compellere valeas, & complecto dicto processu, & pronunciato, prout supra, ac facta illius extractione, & auscultatione cum alio Notario per te nominando, & in tuis manibus de fidelitate jurato, illum clausum, & sigillatum fideli nuncio, seu portitori, prævio juramento, ad nos deferendum eadem Amplitudo tua consignet, citato tamen in omnibus actis Subpromotore fidei per R. P. D. Promotorem hic in Curia nominato, vel alio in partibus per te nominando, in vim literarum ejusdem R. P. D. Promotoris ad partem relaxatarum, & omnia acta hujus processus in loco solitæ audientiæ conficiantur, & non aliàs aliter, nec alio modo decernentes irritum, & inane quicquid contra formam præsentium literarum scienter, vel ignoranter fuerit executum, pro quibus omnibus exequendis tuam diligentiam, & curam, & qualem speramus, fidem adhibere, in præmissis, ita Amplitudo tua se gerere studeat, ut & gratiam ab hac Sac. Congregatione, & retributionem laboris ab Altissimo pro tervis suis consequi possit; absolutionem verò omnium, qui in prædictas pœnas, & censuras quomodolibet incurrerint, eidem Sac. Congregationi, vel Summo Pontifici tantummodò reservamus. In quorum omnium, & singulorum præmissorum testimonium præsentibus manu nostra, nec non infrascripti R. P. D. Prothonotarii Apostolici de numero participantium ad acta Sac. Congregationis pro tempore deputati, & ejusdem Sac. Congregationis R. P. D. Secretarii, nostroque sigillo munitas fieri, expediti, & relaxari mandavimus per acta infrascripti Notarii ejusdem Sac. Congregationis. Datum Romæ in Palatio nostræ solitæ residentiæ anno a Nativitate D. N. Jesu Christi 1652. Indictione 5. die verò 6. Septembris, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divina providentia Papæ Decimi, anno ejus Octavo.

Christi nomine invocato pro Tribunali sedentes per hanc nostram definitivam sententiam, quam de peritorum consilio ferimus in his scriptis in causa, & causis Beatificationis, & Canonizationis Servi Dei Francisci de Sales, olim dum vixit Episcopi Gebennensis coram nobis a Sede Apostolica, & Sac. Rit. Congregatione deputatis inter R. D. Gabrielem de Bezançon Sacre Theologiæ Doctorem, Priorem SS. Petri, & Urbi, Canonicum Theologalem Augustensem, & devotarum Monialium primi Monasterii Visitationis B. Mariæ Anneffensis Principalem, Procuratorem specialiter constitutum ex una, & R. D. Franciscum Durand Presbyterum, Promotorem Fidei nostrum, & ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. Petro Francisco de Rubeis Sanctæ fidei Promotore, seu a nobis in vim literarum ipsius Subpromotorem deputatum, de, & super non cultu, & observantia decretorum Urbani VIII. in Sanctissima Inquisitione editorum, partibus ex altera, & visis literis nostræ deputationis ab Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Cornelio Sac. Congregationis Præfecto

Quo sub die 6. Septembris anni 1652. una cum commissione manu Santissimi signata, & decretis ejusdem Sacri Congregationis, ac Eminentissimi D. Cardinalis Franciotti causæ Ponentis, in eisdem literis insertis, visis depositionibus Testium coram nobis legitime inductorum juratorum, & examinatorum, visis scripturis, & juribus productis, ac præsentatis, visis Constitutione, & deputatione Procuratoris, & respectivè Subpromotoris, visis literis prorogationis, & Eminentissimo D. Cardinali Episcopo Medices, Sacri Collegii Decano, Sacri Rituum Congregationis Præfecto sub die 8. Augusti anni 1653. Vilo toto processu, & visis videndis, & examinatis examinandis, Christi nomine repetito, diximus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac definitivè sententiamus circa sepulchrum, imaginem, & reliquias dicti Servi Dei Francisci de Sales maxime ab annis 1643. & 1648. & 1652. respectivè nihil reperiri, quod cultum, & venerationem præferat, aut sit quoquomodo contra formam dictorum decretorum, sed ab illis annis omnia respectivè cultum, & venerationem præferentia fuisse amota, & sublata, ac proinde a dicto tempore usque ad præfens dicta decreta, tam in præfenti Civitate Annensi, quàm in Civitate Lugdunensi, & ubique locorum observata fuisse, & observari, & illis nequaquam contraventum fuisse, nec contraveniri, illisque sufficienter paritum esse; & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, ac definitivè sententiamus, non solum prædicto; sed omni alio meliori modo. Ita pronunciai sic signatum Ego Joannes Episcopus Bellicensis Index Apostolicus Deputatus.

12 Lata, & lecta fuit præfens sententia per Illustrissimum, & Reverendissimum Dom. Joannem Epi-

scopum Bellicensem Judicem Apostolicum, supradictum deputatum sedentem pro Tribunali in Ecclesia Monialium Beatæ Mariæ Annuntiatae istius Civitatis Annensis Diocesis Gebennensis, & per me infra scriptum Notarium Apostolicum, & Scribam hujus causæ deputatum promulgata, præfente, ac intelligente R. D. Francisco Durand, fidei promotore, constituto anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctiss. Domini Nostri D. Innocentii Divina providentia Patris X. anno ejus 10. die verò 11. præfentis mensis Octobris, qui non erat feriatus, nec aliquo festo impeditus, sed juridicus, & unus ex deputatis, præfentibus, Venerabilibus, & RR. DD. Nicolao Baytaz, Presbytero Decano Ecclesiæ Collegiatae B. Mariæ istius Civitatis Annensis, Jacobo Gentili Presbytero, Sac. Thæologiæ Doctore, & Canonico Ecclesiæ Gebennensis, Joanne Baptista Gard, Presbytero Canonico, & Sacristiæ Præfecto, necnon Archiepiscopo Machabæorum dictæ Ecclesiæ Collegiatae, Claudio Charuet, nobili Petro Roland Presbyteris, & Canonicis Ecclesiæ Collegiatae prædictæ, Petro Brunier, Presbytero Honorario dictæ Ecclesiæ, & multis aliis gravibus viris tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus qui signaverunt cum DD. Subpromotoribus: Et Ego Guillelmus Patra Notarius Apostolicus, in hac causa deputatus, me subscripsi, & pro fide meum consuetum signum propria manu apposui, sic signatum Franciscus Durand. Subpromotor Constitutus. Ego Claudius de Macher Confubpromotor Notarius. Ego Nicolaus Baytaz præfens, Gentil testis præfens Joannes Baptista Gard testis præfens, Ego Petrus præfens, Ego Petrus Brunier præfens, Patra Notarius Apostolicus deputatus.

N. 3. Tabella Testium	Nomen & Ætas	Inductio	Citatio	Juramentum.	Examen
Primus Testis	R. D. Franciscus de Lallè Anno- rum 48.	Die 15. Maji 1653. fol. 74. a ter.	15. Maji 1653. fol. 85. a ter.	16. Maji 1653. fol. 128. a ter.	20. Maji 1653. fol. 140.
Secundus Testis	R. D. Petrus Fran- ciscus Annorum 47.	15. Maji 1653. fol. 74. a ter.	15. Maji 1653. fol. 129.	16. Maji 1653. fol. 129.	20. Maji 1653. fol. 160.
Tertius Testis	D. Joannes Pau- lus Truitat An- norum 47.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 91.	16. Maji 1653. fol. 129.	21. Maji 1653. fol. 180.
Quartus Testis	D. Joannes Fa- ber Annorum 52.	15. Maji 1653. fol. 79. a ter.	15. Maji 1653. fol. 94.	16. Maji 1653. fol. 129.	21. Maji 1653. fol. 201. a ter. & seqq.
Quintus Testis	D. Joannes Or- fat Annorum 41.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 97.	16. Maji 1653. fol. 129. a ter.	23. Maji 1653. fol. 217. a ter. & seqq.
Sextus Testis	D. Franciscus Allegret Anno- rum 34.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 99. a ter.	16. Maji 1653. fol. 130.	24. Maji 1653. fol. 233.
Septimus Testis	D. Paulus Be- rard annorum 58.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 102.	16. Maji 1653. fol. 130. a ter.	24. Maji 1653. fol. 251.
Octavus Testis	D. Jacobus Phi- lippus Trivitat annorum 56.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 105.	16. Maji 1653. fol. 130. a ter.	24. Maji 1653. fol. 267. a ter.
Nonus Testis	D. Joannes Ba- ptista Tripies an- norum 45.	15. Maji 1653. fol. 73.	15. Maji 1653. fol. 107.	16. Maji 1653. fol. 131.	26. Maji 1653. fol. 298.
Decimus Testis	D. Petrus Giro- let annorum 30.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 110.	16. Maji 1653. fol. 131.	26. Maji 1653. fol. 298.
Undecimus Testis	D. Franciscus Fautè Annorum 80.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 112.	16. Maji 1653. fol. 129. a ter.	27. Maji 1653. fol. 314.
Duodecimus Testis	Soror Francisca Magdal. de Chau- gii Annorum 43.	15. Maji 1653. fol. 75.	15. Maji 1653. fol. 115.	16. Maji 1653. fol. 133.	27. Maji 1653. fol. 333.

15 Nos Carolus, Episcopus Ostiensis, Cardinalis Medices, S. Collegii Decanus, S. Rituum Congregationis Præfectus, Tibi Reverendissimo D. Episcopo Bellicensi, Judici ab eadem S. Congregat. in literis remissoria- libus, aliàs in causa beatificationis, & canonizationis Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis sub die 6. Septembris anno 1652. decretis & relaxatis, & hic in Curia Romana sub die 9. ejusdem, seu &c. consignatis, deputato salutem in Domino, & in commissis obedientiam, & nostri hujusmodi, immò Sanctæ Sedis Apostolicæ firmiter obedire mandatis. Noveris, quod ultimo loco, instante & petente Procuratore hujus causæ, in eadem Sac. Congregatione emanavit decretum prorogationis seu concessionis novi termini earundem literarum tenoris subsequens videlicet, Gebennensis beatificationis & canonizationis Servi Dei Francisci de Sales Episcopi Gebennensis concessa remissoria ad conficiendum processum particularem in Civitate Annessien. super partitione decretorum ab Urbano VIII. editorum, eaque directæ Episcopo Bellicensi non dum tamen debitæ executioni demandata, procurato, causæ ad cautelam humiliter instituit pro prorogatione seu concessione novi termini, & Sac. Rituum Congregationis, citato & audito R. D. fidei Promotore, terminum prorogavit, seu novum concessit ad sex menses, si Sanctissimo D. N. placuerit die 10. Maji 1653. Et facta relatione per Eminentissimum & Reverendissimum D. Cardinalem Sacchetum, Sanctitas sua annuit die 21. Julii ejusdem anni, C. Episcopus Hostiensis Cardinalis Medices loco & sigilli, B. Roccus Sac. Rituum Congregationis Secretarius. Post cujus quidem decreti in actis productionem fuit legitimè citatus coram Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Franciotto Relatore, aliàs in hujusmodi causa per eandem Sac. Congregat. deputato per Camillum S. D. N.

Papæ Curforem R. P. D. Petrus Franciscus Promotor fidei, a Sanctissimo D. N. Papa specialiter deputatus, ad videndum, & audiendum prorogari, seu novum terminum concedi ad alios sex menses dictarum literarum remissorialium in hujusmodi causa, aliàs ad partes relaxatarum juxta formam supra inserti decreti Sac. Congregationis cum omnibus facultatibus in eisdem literis concessis, & decretum necessarium, & opportunum fieri, & interponi ad diem infra scriptam, qua adveniente, comparuit in judicio legitimè coram eodem Eminentissimo D. Cardinali Franciotto D. Honoratus Ginus Commendatarius S. Mauriti, & Lazarii, hujus causæ Procurator, & petiit, ac per eundem Eminentissimum D. Cardinalem obtinuit, dictum terminum prorogari, seu novum concedi ad alios sex menses earundem literarum ab infra scripta die incipien. cum omnibus facultatibus in ejusdem literis concessis, & postea idem D. Procurator prædictus eadem die infra scripta Instrumentum hujusmodi decreti per dictum Eminentissimum D. Cardinalem Franciotum facti per nos expediri petiit, & institit, & ideo nos Carolus Cardinalis Medices, dictæ Sac. Congregationis Præfectus, volentes ea, quæ in ipsa Sac. Congregatione statuta sunt, debitæ executioni (ut par est) demandare, supradictum Instrumentum decreti expedimus, ac exequi volumus, & mandamus per præsentem, ac illud Amplitudini tuæ insinuamus, intimamus, & notificamus, ac ad tui notitiam deducimus, ac deduci volumus, & mandamus per easdem præsentem, in quorum omnium, & singulorum testimonium præsentem manu nostra, nec non infra scripti R. P. D. Prothonotarii Apostolici de numero participantium ad acta Sacræ Congregationis pro tempore deputati, & ejusdem Sacræ Congregationis R. P. D. Secretarii subscriptas, nostrosque sigillo munitas, fidei expediri & relaxari mandavimus per

per acta infra scripti Notarii ejusdem Sacrae Congregationis. Datum Romae in Palatio nostrae solitae residentiae anno a Nativitate D. N. Jesu Christi 1653. Indictione 6. die vero 8. Augusti, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Innocentii Divina providentia Papae X. anno nono sic signatum, Carolus Episcopus Hostiensis, Cardinalis Medices. L. Anguissola Protonotarius Apostolicus: B. Roccius Sac. Rituum Congregationis Secretarius. Clearcus Bulcus Sac. Congregationis Notarius loco & sigilli.

16 Primus Testis juxta 13. Interrogatorium fol. 146. a tergo, respondit in dicta Ecclesia Monialium Visitationis ad partem Meridionalem, scilicet a dexteris intrando, & in principali Capella cancellis ligneis clausa a cornu Epistolae Majoris Altaris, Choro, & Sacratio contigua, juxta murum praedicti Servi Dei adest tumulus sub pavimento, Terrae aequali, lateritio rubro a cornu Altaris illius Capellae in honorem Sanctorum Innocentium fundatae, ubi desuper Pileus Pontificius ex fornice pensilis imminet, & in eodem loco credentia lignea extat pro commoditate eorum, qui missis interveniunt, super nempe imponunt urceolos, & alia ad Altare necessaria, nec corpus Servi Dei potest esse ibi, quam sub pavimento, quia ego propriis oculis vidi, circumspexi, & attentè consideravi dictam Capellam, & Sepulchrum juxta, & supra, nec aliter esse potest. Eam Annensi, quando paucis diebus inter fluxis post obitum dicti Servi Dei corpus ejus Annensium Lugduno delatum est, vidique dum portaretur ad Ecclesiam Monialium Visitationis, illud comitante toto Clero, maximaque Civium, & populorum turba; ibi enim in medio ejusdem Ecclesiae per testamentum suum statuerat velle sepelli sub pavimento, ut ab omnibus pedibus conculcetur, sed fossa facta ob nimiam aquam, quae illam repleverat, non deuit corpus ibi inhumari. Unde in presbyterio a parte Epistolae magni Altaris per modum depositi repositum est, donec commodius inhumari posset, prout ordinaverat. & ibi jacuit, donec de ordine S. Sedis Apostolicae per Illustrissimos, & Reverendissimos D. Archiepiscopum Butincien. & D. Episcopum Bellicen. Judices Apostolicos delegatos, relevatum fuit, & semper in deposito remansit, donec constructa Ecclesia nova de ann. 1646. sub initio ejus in praedicta principali Capella, ubi olim erat locus medius prioris Ecclesiae ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. Episcopo Gebennen. inhumatum fuit sub pavimento terrae, & sepultum in praesentia totius populi istius Civitatis, ubi adhuc jacet; Capellam vero, & locum Sepulchri ego hodie de novo vidi, & circumspexi, sed nullum praeter dictam credentiam, ex tabulis ligneis factam, tumulum erectum vidi, nullum ornamentum, nulla epitaphia, nullas tabellas, nihil denique, quod vel minimum cultum, aut venerationis signum praeferebat, nam Capella est prorsus omnibus quibuscumque ornamentis denudata, Sepulchrum pariter denudatum; verum dum per aliquod tempus absuerim a Civitate post constructam novam Ecclesiam audivi dictum sepulchrum aliquibus columnis ligneis, depictis tabellis, & epitaphiis fuisse instructum, quae omnia ornamenta a tempore, quo Illustrissimus, ac Reverendissimus D. Episcopus Gebennen. tanquam Judex Apostolicus de anno 1648. processum super non cultu in hac causa fecit, & ab eo decreta Apostolica dictis Monialibus Visitationis fuerunt intimata, illa omnia ornamenta sepulchri fuerunt destructa, & denudata, ac per Moniales in loco secreto Monasterii recondita, & custodita ad obediendum dictis decretis Apostolicis, nec quicquam cultum indicans hodie reperitur in tota hac Ecclesia.

17 Secundus Testis juxta idem fol. 166 a tergo, respondit, Sepulchrum dicti Servi Dei est in eadem Ecclesia a parte dextera intrando in praecipua Capella in honorem SS. Innocentium fundata, quae clausa est cancellis ligneis, & contigua exteriori Sacratio a parte Orientali, juxta murum versus Sacratio a cornu Evangelii altaris ejusdem Capellae, & ibi jacet corpus dicti Servi Dei sub pavimento terrae lateritio rubro, ubi nihil extat, nisi quaedam credentia lignea pro commoditate intervenientium missae, supra qua reponunt urceolos ac paramenta, & ibi extat; quia non tam aptè ex alia parte potest existere, desuper ex fornice videtur pendere Pileus Pontificius cordalis, & floccis fericis ornatus, nec juxta dictum sepulchrum, & Capellam aliud quodcumque ornamentum, seu cultus, & venerationis signum reperitur; quia praedictum sepulchrum fuit penitus destructum, & Capella omnino denudata omnibus quibuscumque ornamentis, quae ibidem aderant a tempore, quo factus fuit processus per Illustrissimum Episcopum Gebennen. super non cultu in hac causa de

anno 1648. & omnia epitaphia, quae aderant fuerunt etiam remota, & per Moniales in loco secreto, & separato reclusa: quod vidi propriis oculis adhuc hodie scilicet sepulchrum destructum, amotionem ornamentorum, & Capellae denudationem, locum vero secretum, ubi reponuntur non vidi, quia non patet aditus ad Monasterium, sed haec omnia facta, & exequuta fuerunt ad obediendum decretis Apostolicis, & de his est vox publica, fama communis, & notoria palam.

Tertius Testis juxta idem fol. 187. respondit, sepulchrum Servi Dei Francisci de Sales extat in eadem Ecclesia in praecipua Capella illius, contigua Sacratio a parte Epistolae magni Altaris, & a cornu Evangelii Altaris illius Capellae in honorem SS. Innocentium fundatae juxta murum sub pavimento, terrae aequali, lateritio rubro ab anno 1648. ibi enim vidi, quando post fabricatam novam Ecclesiam Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. praesente ibidem fere omni Populo istius Civitatis, inhumavit corpus dicti Servi Dei, ubi jacet sub eodem pavimento aequali, ut jam dixi, nihilque hodie reperitur praeter quandam credentiam ligneam nudam, nulla adest peculiaris tumba, nullumque prius ornamentum; verum alias fuit locus dicti Sepulchri instructus, & ornatus quibusdam epitaphiis, ac etiam imagine dicti Servi Dei inter duas columnas ligneas violaceo colore depictas; in illa imagine representabatur Servus Dei ad vivum, & longum in habitu Episcopali ordinario cum Rocchetto, & Mozzetta, capite discooperto, & quasi concionabundus Constitutiones Ordinis Visitationis aliquot Monialibus ante ipsum genuflexis porrigenis, sed omnia ista ornamenta praedicta sepulchri fuerunt destructa ex ordine Illustrissimae, ac Reverendissimae Episcopi Gebennen. per Ministros Ecclesiae Monialium, & in loco secreto, scilicet in Sacratio interiori a parte Monialium ad obediendum Sanctae Sedi Apostolicae post intimationem decretorum per dictas Moniales amota, & recondita fuerunt, quem locum ego ipse vidi, & fui praesens, quando haec omnia ibidem reposita fuerunt. Vidi quoque praedictum locum, quando judicialiter Illustrissimus Dom. Judex visitavit, & descripsit donaria votiva, quae ibi recluduntur, & asservantur in secreto, & hoc est publicum, & notorium palam.

19 Quartus Testis juxta idem fol. 205. a tergo, respondit Sepulchrum Servi Dei Francisci de Sales extat in dicta Ecclesia Visitationis a parte dextera intrando in principali Capella, quae est juxta Sacratio, & a cornu Epistolae Magni Altaris cancellis ligneis clausa juxta murum ad partem Evangelii Altaris Capellae SS. Innocentium, & ibi jacet sub pavimento terrae, & desuper quaedam credentia extat lignea, olim vero in loco, in quo dicta credentia extat, videbatur esse velut quidam tumulus muralis, ac desuper duae columnae erant cum epistilio violaceo colore depictae, inter quas etiam erat imago dicti Servi Dei ad longum, & vivum in habitu Episcopali ordinario, porrigenis Constitutionum librum aliquem Monialibus Visitationis ad illius pedes genuflexis, & circumcirca apposita erant varia epitaphia Virorum gravissimorum, ac etiam desuper ex fornice pendeat, & adhuc pendet Pileus Pontificius, sed illa omnia post decreta Apostolica intimata Monialibus fuerunt penitus destructa, & amota, & hodie, sicut vidi Capella illa est omnino denudata, & sepulchrum pariter omnino denudatum, quod factum est per Moniales, seu per Ministros earum ad obediendum dictis decretis.

Et sic reliqui testes juxta dictum 13. Interrogatorium.

20 In nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Domini 1653. die vero 15. Mensis Maji, qui non erat feriatus, vel festivus, sed juridicus, hora ante meridiem septima, Indictione 9. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. Innocentii Papae X. anno nono, per hoc praesens publicum Instrumentum notum sit universis, & cunctis pateat evidenter, qualiter Illustrissimus, & Reverendissimus D. Joannes de Passelaigue Episcopus, & D. Bellicen. Sacri Romani Imperii Princeps, Judex Apostolicus a Sac. Rituum Congregatione deputatus pro formando processu super non cultu in causa Beatificationis, & Canonizationis Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. una cum R. D. Francisco Durando Sac. Theologiae Baccalaureo, Promotore fiscali Curiae Episcopalis Bellicen. & Subpromotore deputato in hac causa, neque Notario Apostolico, & Testibus infra scriptis, & subsignatis in executionem sui decreti de die 12. hujus mensis pro visitatione, inspectione, & descriptione Sepulchri Reliquiarum, imaginum, votorum, donariorum, anathematum, Epi-

Epitaphiorum, & aliorum quorumcunque ad dictum Servum Dei, & ejus Sepulchrum pertinentium, & spectantium de domo pro habitatione sua electa in hac Civitate Annessien. diocesis Gebennen. se transtulit ad Ecclesiam Monialium Visitationis B. Mariæ in prædicta Civitate Annessien. fundatam, ubi Sanctæ Missæ sacrificio peracto vocari mandavit discretum Petrum Girollet, Clericum Parochiæ de Pernay, hujus diocesis Gebennen. Custodem Sacrarii, seu Sacristiæ exterioris Ecclesiæ dicti Monasterii, nec non Testes infra scriptos, a quibus statim comparentibus petiit, an scirent, ubi nam esset Sepulchrum Venerabilis Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. ac illud ostendere deberent, qui dictus Petrus Girollet, & DD. Testes respondentes, se optime scire ubi esset, duxerunt prædictum Illustrissimum, & Reverendiss. D. Judicem Apostolicum ad murum lateralem Chori, seu Sanctuarii ipsius Ecclesiæ ad meridiem, & ad cornu Epistolæ magni Altaris contiguum ipsi muro Sanctuarii, & sacratio propè aliud Altare minus in honorem SS. Innocentium dicatum, ubi est velut Tabella, seu credentia ad paramenta, urceolos, & alia necessaria pro commoditate intervientium Missæ sacrificiis reponenda, extabulis ligneis compacta, & ibi tam dictus Petrus Girollet, quam DD. Testes asseruerunt esse Sepulchrum dicti Venerabilis Servi Dei, ut etiam patere dixerunt ex imaginibus, votis, donariis, & epitaphiis olim ibi appensis. Successive igitur, & incontinenti dictus Illustrissimus, & Reverendissimus D. Judex, unà cum D. Francisco Durando Subpromotore per Illustrissimum D. Promotorem fidei Constituto, meque Notario Appostolico infra scripto, ac testibus infra nominatis, & signatis diligenter inspexit ante, de super, intus, a dexteris, & a sinistris ipsius Capellæ, & credentiæ, ac manifestè deprehendit corpus Servi Dei super terram non posse ibi existere, cum undequaque inspexisset, circumspexisset, & introspexisset, sed verissimè sub pavimento Terræ esse deprehendit. Undè pro veritate sepulchrum dicti Servi Dei descripsit prout sequitur, videlicet. In Civitate Annessien. ubi semper fuit, & est Sedes Episcopi a tempore, quo Civitas Gebennen. a vera fide recessit, adest templum, seu Ecclesia Monialium Visitationis Beatæ Mariæ primi Monasterii in honorem Sancti Josephi dicata, & fundata a parte Septentrionali, dicto Monasterio contigua, ab Orientali & Meridionali aquis lacus Annessien. & fluminis Titii circumcincta paucis intermediis spatiis exceptis, ab Occidentali verò satis ampla existit platea; in ipsa autem Ecclesia præter Altare majus ex alia extant hinc, & inde minora Altaria, seu Capellæ, inter quæ adest locus Capellæ principalis in honorem SS. Innocentium erecta, cancellis ligneis nuceis tornatilibus circumclusa, ubi desuper Pileus Pontificius niger, bombicino viridi circum textus pensilis ex fornice imminet, qui chordulis, & floccis sericis pariter viridibus suffultus est, ibi nullæ Imagines Servi Dei, nullæ Tabellæ, nulla omnino vota, nulla anathemata, non Cerei, non Candelabra, nulla lampas, aliudve lumen, nulla prorsus donaria extant, nec quicquam aliud, quod Beatitudinis, aut Sanctitatis cultum præferat, aut Venerationem inducat appositum reperitur, sed Capella omnibus quibuscunque ornamentis denudata, asserente D. Petro Girollet, quod omnia, quæ antea prædictum Sepulchrum ornabant, & decorabant ad obediendum decretis Apostolicis, & Sanctæ Sedi Apostolicæ destructa fuerunt, & per dictas Moniales in loco secreto reposita in Monasterio, seu postquam intimata sunt illis hujusmodi decreta Apostolica per Illustrissimum, & Reverendissimum D. Episcopum Gebennen. Tandem tam ipse Petrus, quam R. D. Joannes Orsat asseruerunt, corpus Servi Dei ibi esse sub pavimento, Terræ æquali, latericio rubro ejusdem Capellæ, quia non tantum audierunt, sed & ipsi viderunt, immò adjutorium præbuerunt, quando de principio anni 1648. collapsa prima ejusdem Monasterii Ecclesia, novum istud templum ædificatum est, ac illa prima ædícula magnificè, ut constat, per hanc novam structuram ampliata fuit; tunc enim propter murorum dictæ novæ fabricæ fundamenta, capla, ubi requiescit corpus dicti Servi Dei, fuit amota, & iterum ibidem de novo inhumata, quod ipsi sciunt, quia viderunt, & ipsi audierunt; alii verò duo DD. Testes subsignati cum plurima populi Turba, quæ confluerat, dixerunt etiam, se hoc scire, quia semper sic viderunt, & audierunt, & quia a multis annis semper stabiles in hac Civitate Annessien. habitaverunt, & sæpè sæpius ad dictam Ecclesiam Sanctum Missæ sacrificium erat celebratum: & quia de hoc est publica vox, & fama, & quod aliter esse non potest; quia non dicitur, quod sit alibi, & si aliter es-

Tom. VIII.

set, ipsi probè scirent propter ipsorum practicam, tam in Civitate, quam in Ecclesia: Prædictis inspectis igitur per Illustriss. D. Judicem, & R. D. Subpromotorem prædicti Servi Dei Sepulchro, & Sacello circumquaque, & nihil prorsus invento, quod vel minimam cultus, aut venerationis notam præferat, successivè & incontinenti Illustrissimus, & Reverendissimus Judex unà cum R. D. Subpromotore fidei, meque Notario Apostolico, & testibus infra subsignatis per totam Ecclesiam deambulans circuitum fecit attentè, ac diligenter hinc & inde vidit, & circumspexit, nec non omni parte observavit Altare majus, sed nullas reliquias Servi Dei expositas, nulla donaria, nullas imagines ipsius vidit, nec quicquam in eo, quod venerationem, & cultum inducat; inde successivè, & incontinenti unà semper cum dicto D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus ad Sacrarium, seu exteriorem illius Ecclesiam Monialium Sacristiam se transtulit, vocarique mandavit devotam Sororem Franciscam Emanuele de Novans, Sacrarii Præfectam, a quibus statim comparentibus petiit, ubinam reposuissent vota, donaria, anathemata, epitaphia, imagines, & alia ad dictum Servum Dei spectantia, & ad ejus sepulchrum hætenus oblata, & olim ibi appensa, quæ responderunt illa omnia per Ministros suæ Ecclesiæ amota, & per ipsas reclusa, & recondita fuisse in loco separato, & secreto in Monasterio suo ad obediendum plenè, & integrè satisfaciendum decretis Apostolicis, postquam intimata illis fuerunt, & de eis plenam habuerunt notitiam. Tunc Illustrissimus D. Judex in virtute Sanctæ obedientiæ præcepit illis, ut prædictum locum secretum, & separatum ostenderent, & aperirent fenestram ad angulum Sacrarii a parte orientali in muro existentem, Sacrarium solummodo respicientem, non autem Ecclesiam a parte exteriori ferrea crate munitam, & ita clausam, & nulli etiam Sacrarium ingredienti pateat introspectio earum rerum, quæ intus sunt, nisi clavibus per Moniales aperiantur, jussitque ab illis sigillatim sibi ostendi donaria illa, & anathemata, ut unà cum D. Subpromotore inspicat, & describat, viditque in illo Sacratio secreto a patre Monialium sito, & intra clausuram, ubi omnia hujusmodi donaria custodiuntur, & asservantur prout sequitur, &c.

Tertius Testis juxta 18. Interrogatorium fol. 190. a tergo respondit. Ego vidi circumcirca Sepulchrum dicti Servi Dei varia epitaphia appensa a variis personis dignis, variisque linguis composita, varia quoque dona, & anathemata in maxima copia, alia ex auro, alia ex argento, alia ex ære, marmore, cera, tela, charta, quæ omnia ad obediendum decretis fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales, quod est publicum, & notorium palam.

Idem juxta 19. fol. 191. respondit. Ego vidi, & prope Sepulchrum Servi Dei delata, oblata, affixa, & apposita fuisse multa vota, donaria, tabellas votivas, & anathemata in maximo numero, & ex variis materiis, uti dixi superius, quæ fuerunt oblata a Christifidelibus ob gratias a Deo acceptas per intercessionem dicti Servi Dei, nescio qua autoritate, licentia, vel permissione, nisi quod ex devotione eorum id factum est, sed vidi etiam illa omnia fuisse, & esse oblata omnino, & in supradicto secreto Sacratio, quod ego vidi reposita, & abscondita per Moniales fuisse ab obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ; scio quoque quia video ferè quotidie hujusmodi donaria, & anathemata ad dictum Sepulchrum deferri, & offerri, sed statim per Ministros Ecclesiæ ad Moniales deferuntur, ut in eodem loco secreto reponantur, maxima pars illorum donariorum jam fuit ablata, & recondita ab anno 1643. nec ab eo tempore fuerunt reposita; alia verò pars scilicet imago Servi Dei, & Epitaphia aliqua, quæ ornabant Sepulchrum, omnino amota fuit post intimationem dictorum decretorum Apostolicorum, quod est publicum, & notorium palam.

Et juxta 20. dictum fol. 191. a tergo respondit. Ego vidi appensas fuisse olim 12. magnas lampades argenteas magni ponderis, & valoris a variis Principibus, & Magnatibus ad dictum sepulchrum oblatas, sed nunquam vidi accensas: vidi etiam circa dictum Sepulchrum multos Cereos, multasque faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt oblata ex devotione fidelium, & ob gratias acceptas, sed jam de anno 1643. fuerunt ablata per Moniales, & in loco secreto reposita, nec amplius inde visa sunt; quæ verò ab illo anno singulis diebus oblata fuerunt etiam ablata, & remota per Ministros Ecclesiæ, & ad Moniales delata, nec non in loco secreto reposita ad obediendum decretis Apostolicis, quod ego vidi oculariter, quia ut dixi, quotidie hanc

M

Eccle-

Ecclesiam frequenter, & de hoc est vox publica, & fama communis, & notoria palam, &c.

- 25 Quartus Testis juxta 18. fol. 207. a tergo respondit. Nulla inscriptio, nulla epitaphia extant juxta Sepulchrum dicti Servi Dei, quia quicquid hujusmodi ibi post intimationem decretorum Apostolicorum fuit oblatum, per Moniales in loco secreto fuit repositum ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ, nec amplius inde fuerunt reposita.
- 26 Idem juxta 19. fol. 208. respondit. Vidi quamplurima anathemata, & donaria votiva ad dictum Sepulchrum, & circumcirca Capellam oblata, affixa, & appensa, veluti corda aurea, & argentea, Cruces varii generis, Statuas argenteas, puerorum icones, & laminas argenteas virorum, & mulierum, diversas tabellas diversimodè pictas, in quibus representabantur multi fideles, qui gratias acceperunt per intercessionem dicti Servi Dei: vidi multa membra humana, facta ex auro, & argento, & cera, multos baculos, & fulcra claudorum, & paralyticorum in tanto numero, ut ferè totam Ecclesiam circumdarent, si per lineas extensionis remansissent, sed fuerunt amota, & in loco secreto reposita per Moniales ad obediendum Sedi Apostolicæ jam de anno 1643. nec inde fuerunt reposita.
- 27 Et juxta 20. fol. 208. respondit. Ante annum prædictum 1643. vidi multas pulchras lampades argenteas, quas audivi datas a fidelibus in gratiarum actionem pro gratiis acceptis a Deo; inter alias unà fuit data a Potentissima D. Anna Lotharingia Ducissa Nemurtii magni ponderis, & pretii; nunquam tamen vidi accensas, vidi etiam multos cereos, faces, & candelas pariter non accensas, quæ omnia fuerunt amota ab illo anno, nec amplius appensa vidi.
- 28 Quintus Testis juxta 18. fol. 226. respondit. Hodie circa Sepulchrum dicti Servi Dei nullæ prorsus reperiuntur inscriptiones, anathemata, aut epitaphia, seu imagines, Servum Dei repræsentantes, quia, ut dixi, major pars illorum jam fuit ablata ab anno 1643. & residuum statim post intimationem decretorum Apostolicorum, & in secreto asservantur.
- 29 Et juxta 20. fol. 226. respondit. Jam dixi, me vidisse offerre, & appendere circa dictum Sepulchrum multa, & varia dona votiva, anathemata, seu lampades, cereos, inscriptiones, & epitaphia, illaque anathemata facta ex variis materiis, & metallis, sed ut etiam ablata, & in secreto loco recondita per Moniales, prout jam latius descripsi, & hoc est publicum, commune, & notorium palam.
- 30 Sextus Testis juxta 18. fol. 242. respondit. Vidi olim circa Sepulchrum dicti Servi Dei varias inscriptiones, anathemata, & epitaphia, quæ posuerant potissimum multi viri graves, tam Ecclesiastici, quam sæculares, quos novi, illaque legi, erantque scripta variis characteribus, & vario idiomate, sed ad obediendum decretis Apostolicis post intimationem illorum fuerunt omnino ablata, & recondita, ut supra.
- 31 Idem juxta 19. fol. 242. respondit. Vidi quoque olim ad dictum Sepulchrum delata, oblata, affixa, & appensa fuisse varia donaria, tabellas votivas, & anathemata ex auro, argento, ære, ligno, marmore, ebore, & cera facta, & composita, multosque Cereos, & candelas, sed jam de anno 1643. fuerunt ablata, & in secreto loco reposita quoad maximam partem; reliqua verò a tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. fecit processum super non cultu anno 1648. & signanter adhuc post notitiam decretorum Apostolicorum habitam, quæ ego scio, quia vidi juxta sepulchrum, & etiam vidi in loco separato, in Sacrario scilicet interiori, a parte Monialium optimè clauso, & adhuc nuperrimè, quando Illustrissimus D. Judex dictum locum visitavit, descripsit, & per fenestram illi apertam crate ferrea munitam inspexit, præsentibus ibidem multis istius Civitatis Annessiensis.
- 32 Et juxta 20. fol. 243. respondit. Vidi etiam olim multas lampades argenteas magnas, & magni pretii ad sepulchrum dicti Servi Dei per varios Principes, & Magnates oblata, & appensa, nunquam tamen accensas: vidi multas candelas, faces, cereos non accensos, quæ omnia per Moniales ablata ab anno 1643. etiam vidi recondita in dicto loco secreto, nec a tempore amotionis fuerunt reposita ad obediendum Sanctæ Sedi Apostolicæ quod publicum est, commune, & notorium, palam.
- 33 Et sic alii juxta eadem interrogatoria, & super tertio, & sequentibus articulis.
- 34 Primus Testis juxta 17. Interrogatorium fol. 150. a tergo respondit. Olim vidi unam imaginem dicti venerabilis Servi Dei juxta Sepulchrum appensam pigmento oleario super tela cannabina expressam, quæ represen-

tabat Servum Dei Franciscum de Sales ad vivum, stantem in habitu Episcopali ordinario, scilicet Rocchetto, & Mozzetta, porrigente aliquot Monialibus sui Ordinis Visitationis ad pedes illius genuflexis Constitutiones ejusdem ordinis, sed in illa nulli radii, aut splendoris, nullæ laureolæ, aut diadema aderant, quam imaginem posuerunt Moniales, & ad obediendum decretis Apostolicis eam removerunt, & in loco secreto, & separato recluserunt, quem locum describere non possum, cum non pateat aditus ad Monasterium, sed hoc est publicum, commune, & notorium, palam.

Secundus Testis juxta idem fol. 170. a tergo respondit. Olim vidi ad Sepulchrum dicti Servi Dei imaginem inter duas columnas murales, positam super tumulum, quæ oleario pigmento super tela cannabina Servum Dei ad vivum, & longum representabat, velut prædicantem sex, vel octo Monialibus Visitationis genuflexis, eisque Constitutiones sui ordinis porrigentem, sed in ea nulli radii erant, nulli splendoris, diadema nullum, quam Moniales posuerant, & post intimationem decretorum Apostolicorum ipsi factam amoverunt, & intra Monasterium suum in loco secreto recondiderunt, quod publicum fuit, & est commune, & notorium palam.

Quartus Testis juxta idem fol. 207. respondit. Ad Sepulchrum dicti Servi Dei vidi appositam illam imaginem illius, quam superius descripsi, sed sine radiis, splendoribus, laureola, aut diademate, quæ post intimationem decretorum Apostolicorum ablata fuit per Moniales, & in loco secreto reposita.

Quintus juxta idem fol. 226. respondit. Vidi ad Sepulchrum Servi Dei ante intimationem decretorum Apostolicorum imaginem Servi Dei ad longum, & vivum depicti, prout superius descripsi, sed nullam aliam, nisi aliquas repræsentationes illius in Tabellis votivis, quæ fuerunt oblatae a fidelibus pro gratiis acceptis, sed nunquam fuerunt depicti in illis radii, splendoris, aut diademata, nec quicquam, quod cultum, aut venerationem præferat, illæ vero, quæ antea existerant, per Moniales ablatae fuerunt, & in loco secreto repositæ ad obediendum decretis Apostolicis, nec inde fuerunt repositæ: quod scio, quia vidi, & hoc est publicum, commune, & notorium palam: & sic reliqui juxta dictum Interrogatorium.

Successivè, & incontinenti hora quinta Illustrissimus, & Reverendissimus D. Judex unà cum R. D. Subpromotore, & testibus infra scriptis, meque Notario Apostolico, se transtulit, & rediit ad Ecclesiam Monialium primi Monasterii Visitationis B. Mariæ, & vocata ad Sacrarii cratem devota Sorore Francisca Magdalena de Chaugy, ejusdem Monasterii Præfecta, petiit ab ea sibi ostendi aliquam imaginem, & effigiem dicti Servi Dei, prout communiter depingi solet, cum nullam potuerit invenire in aliis Ecclesiis, & locis visitatis, & inspectis ad hunc finem, quæ quidem Præfecta ex interiori Sacrario per crates attulit, & ostendit unam tabellam, seu effigiem oleario pigmento in tela cannabina duos pedes latam, & duos & semicirciter altam, in qua representabatur ad vivum usque ad pectus dictus Servus Dei Franciscus de Sales in habitu Episcopali cum Rocchetto, & Mozzetta violacea.

Successivè, & incontinenti hora circiter nona ante meridiem eodem die absolutis omnibus, quæ ad Ecclesiam ipsarum Monialium, & Sepulchrum dicti Servi Dei videnda, & describenda pertinebant, volens Illustrissimus, & Reverendissimus D. Judex ad visionem aliarum Ecclesiarum hujus Civitatis Annessiensis procedere ad videndum, an sint in iis aliquæ Reliquiæ, seu imagines dicti Servi Dei expositæ, unà cum D. R. D. Subpromotore, & testibus infra subsignatis, de prædicta Ecclesia Visitationis B. Mariæ primi Monasterii se transtulit ad Ecclesiam B. Mariæ Annuntiatae pro audientia deputatam, & vocata Sorore Ludovica Stephana Antoinegerre, Præfecta Monasterii, ac Sorore Maria Agatha Jolin, Subpriorissa Monasterii ejusdem ad crates in Ecclesia ab ipsis petiit, an in dicta Ecclesia adessent Reliquiæ aliquæ, vel imagines dicti Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennen. quæ responderunt, nullas adesse expositas Reliquias, nullasque eas habere, nisi forsan penes se, & privatim, nullasque adesse dicti Servi Dei imagines. Undè Illustrissimus, & Reverendissimus D. Judex unà cum D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus perambulavit per totam illam Ecclesiam, & illius Sacristiam exteriorem, nullumque prorsus vidit, aut deprehendit, quod venerationem, aut cultum Servi Dei inducat, Successivè, & incontinenti eadem die, & hora unà cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & Testi-

Testibus de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam secundi Monasterii Visitationis B. Mariæ, ubi vocata ad crates devota Sorore Maria Francisca Humbert, Præfecta, & Sorore Maria Magdalena Tibert, Sacrarum Præfecta, petiit ab eis, an in ipsarum Ecclesia, seu Monasterio aliquæ Reliquiæ, seu imagines ipsius Servi Dei essent: quæ dixerunt, quod sic, sed privatim, non tamen in Ecclesia, nec tali modo, quod cultus, aut veneratio inducatur, undè vidit Illustrissimus D. Judex cum dicto D. Subpromotore per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, ac Sacristiam exteriorem, & nullæ repertæ sunt imagines dicti Servi Dei, nec Reliquiæ, viditque ex ipsis cratibus Chorum, ubi cantant officium, nullumque vidit signum venerationis, aut cultus; quia dixerunt prædictæ Moniales, omnes imagines Servi Dei recondisse, postquam instructæ fuerunt de observantia decretorum Apostolicorum post ultimum processum autoritate Apostolica per Illustrissimum ac Reverendissimum D. Episcopum Gebennensem factum. Successive, & incontinenti hora circiter decima dictus Illustrissimus, ac Reverendissimus D. Judex unà semper cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus infra scriptis se transtulit ad Ecclesiam Fratrum Minorum Cappucinatorum, ubi vocatis Patre Vincentio a Camberio Guardiano, & Patre Bonifacio Deburant, petiit ab eodem Guardiano, an essent in ipso Conventu, aut Ecclesia aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Servi Dei Francisci de Sales, qui respondit, quod non, & dictus Guardianus conduxit Illustrissimum D. Judicem cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus per totam Ecclesiam, & Capellam ei annexam, ubi nullæ prorsus inventæ sunt Reliquiæ, nec imagines dicti Servi Dei, neque in Sacratio, aut claustris visis, & circumspicis diligenter Successive, & incontinenti eadem die, hora sequecunda post meridiem unà cum D. Subpromotore, meque Notario, & Testibus infra nominatis Illustrissimus D. Judex visionem Ecclesiarum continuando de loco suæ habitationis se transtulit ad Ecclesiam Parochialem Sancti Mauricii, & vocato Jacobo Violet, illius Ecclesiæ Clerico, petiit ab eo, an in dicta Ecclesia essent Reliquiæ, aut imagines Servi Dei Francisci de Sales, dixit, quod non, & D. Judex vidit, & inspexit per totam Ecclesiam, Capellas ei annexas, & Sacristiam cum D. Subpromotore, nullasque vidit imagines, aut Reliquias, nec aliud signum venerationis, aut cultus erga dictum Servum Dei, Successive, & incontinenti, hora post meridiem tertia dictus Illustrissimus, ac Reverendissimus D. Judex unà cum D. Subpromotore, meque Notario, & testibus infra scriptis, se transtulit de dicta Ecclesia Sancti Mauricii ad Ecclesiam Sancti Sepulchri Canonorum Regularium S. Augustini, ubi, vocato R. D. Stephano Carden. Subpriori ejusdem Ecclesiæ, petiit ab eo, an in dicta Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines Servi Dei Francisci de Sales, qui dixit, non esse, ad obediendum Apostolicis mandatis, vidit Illustrissimus D. Judex per totam Ecclesiam, Capellas, & Sacristiam, nec ullæ Reliquiæ, aut imagines hujusmodi repertæ sunt, aut ullum venerationis, aut cultus signum. Successive, & incontinenti hora quassesequitertia Illustrissimus D. Judex prædictus cum R. D. Subpromotore, meque Notario Apostolico, & testibus infra nominatis se transtulit de dicta Ecclesia ad Ecclesiam Monialium Sanctæ Claræ, ubi vocata Reverenda Matre Georgia des Clez, Abbatissa ad crates Chori illius Ecclesiæ, petiit ab ea, an in Monasterio, vel Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, vel imagines Servi Dei Francisci de Sales, quæ dixit, nullas prorsus adesse, nisi privatim, sed non in Ecclesia, seu loco, undè possit veneratio, aut cultus induci, viditque per totam Ecclesiam, & Sacristiam, & nullas invenit imagines, aut Reliquias, vel aliquod aliud cultus, aut venerationis signum. Successive, & incontinenti, eadem hora Illustrissimus ac Reverendissimus D. Judex cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam S. Francisci, quæ est RR. PP. Minorum de Observantia, in qua residet Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis a quo tempore Geneva a vera fide aberravit, & vocato R. P. Francisco Daquin, Guardiano ejusdem Conventus, petiit ab eo, an in dicta Ecclesia, Conventu, & Sacratio essent aliquæ Reliquiæ, & imagines Servi Dei, qui respondit, quod non; undè dictus Illustrissimus D. Judex diligenter inspexit per totam Ecclesiam, & omnes Capellas ibi existentes, ac etiam per duplex Sacristiam, & nulla hujusmodi hora, aut Reliquia reperta est. Successive, & incontinenti hora quarta, unà semper cum R. D. Subpromotore, meque Notario, &c. dictus Illustrissimus D. de dicta Ecclesia S. Francisci in Ecclesiam Collegiatam B. Mariæ latæ se transtulit, ubi, vocato R. D. Joanne Faber, Canonico, & Præceptore

Tom. VIII.

dictæ Ecclesiæ, petiit ab eo, an in dicta Ecclesia adessent aliquæ Reliquiæ, & imagines dicti Servi Dei, qui dixit, quod non, propter observantiam, & reverentiam decretorum Apostolicorum deinde vidit Illustrissimus D. Judex per totam Ecclesiam, & Capellas ei annexas, & nullum prorsus venerationis, aut cultus signum invenit. Successive, & incontinenti unà cum R. D. Subpromotore testibus infra scriptis, meque Notario Apostolico de prædicta Ecclesia Collegiata Illustrissimus D. Judex prædictus se transtulit ad Ecclesiam, seu Oratorium Sancti Joannis, ubi, vocato R. D. Petro Antonio de Four, Sacre Theologiæ Doctore, ejusdem Ecclesiæ curam habente petiit ab eo sibi ostendi totam Ecclesiam prædictam, quam diligenter inspexit, & nullas invenit Reliquias, aut imagines, seu aliquid aliud venerationis signum Successive, & incontinenti de prædicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Abbatissæ de Bolieu Ordinis Cisterciensis, & vocata Reverenda Sorore Theresia de Mafette, Abbatissa, petiit ab ea, an in prædicto Conventu, aut Ecclesia essent aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Servi Dei, quæ dixit, quod non; deinde inspexit per totam Ecclesiam, & Sacristiam, & nullum venerationis signum invenit. Successive, & incontinenti hora sequecunda dictus Illustrissimus D. Judex de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam Monialium Bernardinarum, ubi ad crates vocata devota Sorore Maria Baptista Tasserando, Monasterii Præfecta, petiit ab ea, an essent in illa Ecclesia, seu Conventu aliquæ Reliquiæ, aut imagines dicti Servi Dei, quæ respondit, non, & diligenter inspecta Ecclesia, & Sacratio per dictum D. Judicem, & Subpromotorem nulla inventa est Reliquia, aut imago dicti Servi Dei. Successive, & incontinenti, hora quinta dictus Illustrissimus, ac Reverendissimus D. Episcopus, ac Judex unà cum R. D. Subpromotore, & testibus infra scriptis de dicta Ecclesia Bernardinarum ad Ecclesiam RR. PP. Clericorum S. Pauli, seu Barnabitarum, ubi vocato R. P. Dominico Coindet Vicario, petiit, ostendi sibi ipsorum Ecclesiam ad videndum, an ibi essent Reliquiæ, & imagines Servi Dei Francisci de Sales, qui quidem R. P. conduxit Illustrissimum, ac Reverendissimum D. Judicem per totam Ecclesiam, nec ullæ repertæ sunt imagines, aut Reliquiæ ipsius Servi Dei. Successive, & incontinenti, dictus Illustrissimus D. Judex cum R. D. Subpromotore, & testibus de dicta Ecclesia se transtulit ad Ecclesiam RR. PP. Prædicatorum Ordinis Sancti Dominici, ubi vocato R. P. Michaeli Maruin Subpriori, petiit ab eo ostendi sibi Ecclesiam, & Capellas in ea existentes, qui statim conduxit illum per totam Ecclesiam, Chorum, Capellas, vidit, & inspexit undequaque, & nullas invenit Reliquias, aut imagines Servi Dei.

Primus Testis juxta 27. fol. 153. a tergo respondit. Nullam aliam vidi imaginem ad Sepulchrum dicti Servi Dei appositam præter illam, quam antea descripsi, per Moniales amotam, vidi tamen in multis locis privatis imagines, & effigies Servi Dei ordinarias super tela cannabina oleario pigmento expressas usque ad pectus, sed in illis nunquam vidi radios, splendores, laureolas, aut diadema, nec vidi juxta lampades, aut candelas accensas, vel aliquod, aliud signum cultus, aut venerationis, quod est publicum commune, & notorium palam, &c.

Secundus Testis juxta idem fol. 173. respondit. Nullam vidi imaginem ad Sepulchrum Servi Dei præter illam, quam jam descripsi superius, quæ fuit amota per Moniales, & recondita; vidi tamen in locis privatis quamplurimas effigies ordinarias dicti Servi Dei oleario pigmento usque ad pectus, sed in illis nunquam fuerunt apppositi radii, splendores, laureolæ, aut diadema, tamen nulla hodie extant in Ecclesia Visitationis Primi Monasterii, nec in illis Ecclesiis, seu Oratoriis publicis in hac Civitate Annessiensi, & toto statu Sabaudia, ubi sum practicus, & non vidi illas, nec alibi esse possunt cum hujusmodi signis venerationis; quia hoc scirem, & juxta illas, quas dixi in locis privatis existere, nulla unquam fuerunt appensa donaria, aut lumina accensa, sed tantum privatim asservatæ fuerunt ob devotionem, & memoriam tanti Servi Dei, quod publicum est, commune, & notorium palam.

Tertius juxta idem fol. 194. respondit: Quamplurimas imagines vidi ordinarias, dictum Servi Dei representantes usque ad pectus, quia ob magnam famam sanctitatis ejus, & existimationem omnium omnes ferè nobiles, & alicujus notæ homines in Sabaudia, & in Gallia, etiam apud Helvetios, eunt habere dictam imaginem ob memoriam tanti viri, & in domibus, & cubiculis privatim asservant, tamen nulli unquam fuerunt

M 2 appo-

appositi radii, splendores, laureolæ, aut diadema, nec circa illas imagines fuerunt oblata, & appensa aliqua vota, donaria, anathemata, inscriptiones, & epitaphia, nullæque accensæ fuerunt lampades, cerei, candelæ, & faces, aut aliud lumen, quod scio certissimè, quia ego vidi in pluribus locis jam prædictis, & hoc est publicum commune, & notorium palam.

- 43 Sextus juxta idem fol. 245. respondit. Præter imaginem, quam dixi vidisse appositam ad Sepulchrum dicti Servi Dei, & inde remotam vidi quoque aliquando in aliis Ecclesiis, seu earum Sacristiis aliquas imagines, & effigies dicti Servi, illum representantes ad vivum utque ad pectus oleario pigmento sine radiis, splendoribus, aut diademate, sed illæ omnes fuerunt amotæ a tempore, quo Illustrissimus D. Episcopus Gebennen. anno 1648. fecit processum super non cultu; multas etiam ejusmodi vidi in domibus privatis, quia ferè omnes volunt illam habere ob memoriam tanti Viri, & existimationis, sed semper sine radiis, splendoribus, diademate, aut laureolis; nullæ etiam ad illas fuerunt appensæ tabellæ, donaria, anathemata, inscriptiones, epitaphia, aut lampades, cerei, faces, seu aliud lumen, quod publicum commune, & notorium fuit, & est palam. Et sic reliqui juxta idem interrogatorium, & super quarto articulo.
- 44 Primus juxta 29. Interrogatorium fol. 154. respondit. Prædicta signa cultus, & venerationis non possunt omnino esse in Ecclesia, & Capella, ubi est Sepulchrum Servi Dei; quia ego vidissem, nec in aliis Ecclesiis hujus Civitatis, siue aliis locis hujus status, aut alibi, quia vidissem, aut ab aliquibus audissem; nihil tamen de eo dicitur, licet reputatio dicti Servi Dei talis sit, ut ubique ferè de eo fiat mentio, ac de his ad ipsum pertinentibus, maximè his temporibus, in quibus speratur ab omnibus quàm brevissimè ejus canonizatio. Præterea Moniales Visitationis cum sint valde observantes, & Sanctæ Sedi Apostolicæ obediens, ac ardentissimè istam canonizationem desiderantes, & prosequentes, scientes, cultum esse ad hoc reale impedimentum, non permetterent hujusmodi cultum, aut venerationem publicam illi adhiberi, & ita concludo non posse esse aliter, quàm dixi.
- 45 Et super 4. articulo fol. 157. respondit. Nullæ omnino sunt in dicta Ecclesia, & Capellis, & juxta Sepulchrum imagines, tabellæ, lampades, cerei, faces, aut candelæ accensæ, aliudve lumen, Reliquiæ non sunt omnino expositæ venerationi, aut cultui tam Annessii, quàm alibi, nullumque signum venerationis, aut cultus reperitur circa corpus, sepulchrum, vel imaginem dicti Servi Dei, quod ego scio, quia vidi, & de his, quæ non vidi, audiui a viris probis, gravibus, & eruditis, & prudentibus, nec non fide dignissimis, & aliter esse non potest; quia est vox communis, fama publica, & notoria, palam, & si secus esset, vel vidissem, vel audissem.
- 46 Secundus juxta 29. fol. 174. respondit. Circa imagines cum radiis ad Sepulchrum, vel alibi, donaria, anathemata, lampades, cereos, faces, inscriptiones, epitaphia, omniaque, cultum, & venerationem indicantia, dico, non posse esse, vel extare tam circa sepulchrum, quod vidi adhuc hodie, quàm in aliis Ecclesiis, & locis hujus Civitatis Annessiensis, vel alibi; quia nihil unquam de eo visum, dictum, vel auditum fuit. Ideo hoc non potest esse, quia esset contra famam publicam, communem, & notoriam palam.
- 47 Et super 4. articulo fol. 177. a tergo, respondit. Ad Sepulchrum Servi Dei nullæ imagines reperiuntur, nulla lampas accensa. nulli cerei, nullæ candelæ, nullumque aliud lumen ad imagines ejus privatim asservatas, nulli sunt appositi radii, nulli splendores, aut diadema illius, Reliquiæ non sunt cultui, aut venerationi ullo modo expositæ, circa ejus Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines tam Annessii, quàm alibi nihil quidquam reperitur, quod cultum aliquem, aut venerationem sapiat, quod ego scio; quia vidi in multis locis, & de his, quæ non vidi, sum optimè informatus, nec potest esse aliter; quia si secus esset, vel vidissem, vel audissem, & pro confirmatione veritatis eorum, quæ dixi, accedit vox publica, quæ fuit, & est communis, & notoria palam.
- 48 Tertius juxta 29. fol. 195. respondit. Nulli unquam radii ad imagines Servi Dei fuerunt appositi, nulli splendores, nullæ laureolæ, diademata nulla, nullumque signum venerationis, & cultus quoad donaria votiva, anathemata, tabellas, & epitaphia potest extare circa prædictum Sepulchrum Servi Dei, nec alibi; quia si hoc esset tam propter practicam meam hic Annessii, pertotum statum Sabaudia, per varias Gallia Provincias, per Burgundiam, & Helvetiam, in quibus locis varia extant Monasteria Visitationis, & maxima viget Sanctitatis opinio, & fama prædicti Servi Dei, hoc probè scirem; quia vel vidissem, vel ab aliquibus audissem; ideo dico, hoc non potuisse esse, vel adesse tam Annessii, quàm alibi aliter quàm dixi.
- Et super 4. fol. 199. respondit. Nullæ unquam lampades, aut candelæ accensæ fuerunt appositæ ad Sepulchrum dicti Servi Dei, aut alia lumina, neque ad illius imagines, & Reliquias, neque ad ipsas imagines unquam appositi radii, aut diadema, neque illius Reliquiæ fuerunt venerationi expositæ, nec aliud quidquam reperitur circa Sepulchrum, Corpus, Reliquias, & imagines ibi, aut alibi, quod cultum aliquem, aut venerationem præferat: quod scio, vidi, & audiui, & non potest esse aliter; quia, si secus esset, ego scirem, & vidissem, & de his, quæ dixi, fuit, & est vox publica, & fama, publicum & notorium palam.
- Quartus juxta 29. fol. 210. respondit. Illa omnia signa venerationis, & cultus, de quibus interrogatus hætenus fui, non sunt, nec possunt esse in Ecclesia Monialium Visitationis, nec in aliis Ecclesiis istius Civitatis Annessien. nec juxta Sepulchrum Servi Dei, quia ego ipse vidi adhuc hodie, nec etiam alibi esse possunt, quia cum sit maximum impedimentum ad canonizationem Servi Dei, & plusquam centum, & viginti Monasteria Ordinis Visitationis in variis Provinciis, Regnis, & Civitatibus jam fundata sint, illæ Moniales, quæ tam ardenti desiderio flagrant, ut illam canonizationem a Sancta Sede obtineant, non ubique permetterent hujusmodi cultum, & venerationem, & si esset ita, vel aliquis vidisset, vel audisset, sed cum nemo hoc sciat, aut dicat, dico, non posse extitisse, vel extare.
- Et super 4. fol. 214. a tergo respondit. Ego adhuc hodie oculariter vidi Sepulchrum dicti Servi Dei, sed nihil ibidem reperitur, quod cultum, & venerationem præferat, nulla lampas, aut candelæ, aut alia Lumina, seu tabellæ, aut anathemata, quia quidquid olim appositum fuerat, ad obediendum decretis Apostolicis, remotum penitus, & reconditum fuit in loco secreto; ad imagines ejus nulli unquam depicti fuerunt radii, splendores, & diadema, nec aliter esse potest, quàm dixi; quia si aliter esset impossibile est, me nescire propter practicam, & visionem meam, non solum dico, non posse esse juxta Sepulchrum, & in hac Civitate Annessiensis, sed nec etiam alibi, quod sciam, licet omnes prædictum Servum Dei existiment Beatum, & Sanctum, & de hoc est, & fuit vox publica, fama communis, & notoria palam.
- Et sic reliqui Testes juxta idem Interrogatorium & super 4. articulo.
- Primus super 7. articulo fol. 158. respondit. De omnibus, super quibus respondi, testificatus sum, & deposui, tam est, ac fuit publica vox, & fama, communis opinio, & reputatio apud omnes, ut nihil sit magis publicum, & notorium, neque modo apud partem aliquam Populi, sed apud totum populum, & apud viros gravissimos Illustriss. & Sapientissimos, quod satis est evidens ex inscriptionibus, epitaphiis, & elogiis, quæ in infinitis libris editis continentur, fuitque, & est hujusmodi fama constans, perpetua, & perseverans, contra quam nihil unquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, nec modò viget in hac Civitate, sed ubique locorum, quod verè scio, & ignorare non possum propter rationes adductas.
- Secundus super eodem fol. 178. a tergo respondit. Illa omnia præfata, quæ deposui, & testificatus sum, sunt verissima, & luce clariora, & adeò publica, & notoria, ut de illis omnibus, & singulis fuit, & est publica vox, & fama, communis opinio, & reputatio apud omnes, non tantum apud majorem partem, sed apud totum populum, & apud viros probos, graves, doctos, peritos, & fide dignissimos, nec aliter esse possunt ob rationes a me deductas in responsionibus meis, & si secus esset, ego scirem, tam ob practicam meam in pluribus, & diversis locis, quàm ex devotione, quæ me impellit ad exquirendum de his, quæ pertinent ad d. Servum Dei, cujus canonizationem omnes fideles ardentissimè exoptant, & de quo satis loquutum fuisse nunquam existimant.
- Tertius super eodem fol. 200. respondit. Omnia prædicta, quæ deposui, & testificatus sum, sunt tam vera, publica, & notoria, ut ipso Sole sint clariora, & de illis fuit, & est publica vox, & fama, ac communis opinio, & reputatio apud omnes, & majorem partem populi, & apud viros gravissimos, & hæc omnia aliter esse non possunt propter rationes, quas superius adduxi.

56 Quartus super eodem fol. 216. respondit. Illa omnia quaecumque deposui, & testificatus sum, tam vera sunt, & publica, seu notoria palam, ut de illis sit, ac fuerit semper opinio, fama, reputatio, & vox communis, & universalis apud totum populum, necnon apud Magnates, & Viros prudentissimos, & doctissimos, qui omnes publicè existimant, & profitentur præfatum Servum Dei omninò dignum beatificationis, & canonizationis honore, quod patet Sole clarius ex historiis vitæ ejus gravissimis viris scriptis, ac etiam ex variis elogiis, & libris in lucem editis, & ea vox, & fama tam constans est, & fuit perpetua, ac perseverans, ut nihil unquam fuit dictum, vel auditum in contrarium, vigetque verò non tantum in hac Civitate Annesei, sed ubique locorum, atque de novo affirmo, meam depositionem esse verissimam, nec aliter esse posse propter rationes superius adductas.

57 In nomine Domini Amen. Per hoc præfens publicum instrumentum notum sit omnibus, & cunctis pateat evidenter, qualiter anno ejusdem D. N. J. Christi 1653. Indictione 6. Pontificatus autem Sanctissimi D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ X. anno nono die vero 4. Mensis Septembris, qui non erat feriatus, nec festo impeditus, sed juridicus, & unus ex deputatis in Civitate Lugdunensi Illustrissimus, & Reverendissimus D. Joannes de Passelaigue Episcopus Bellicensis, & Judex Apostolicus a Sac. Rit. Congregatione delegatus pro formando processu super non cultu in causa beatificationis, & canonizationis Servi Dei Francisci de Sales, dum vixit Episcopi Gebennensis, una cum R. D. Francisco Durand, Subpromotore fidei constituto, debite citato, meque Notario Apostolico in hac causa deputato, & testibus infra signatis hora prima post meridiem ad executionem sui decreti de die 29. Mensis Augusti procedendo, se transiit de hospicio vulgò *le Chasse Maree* nuncupato ad Ecclesiam primi Monasterii Visitationis B. Mariæ ejusdem Civitatis Lugdunensis, quæ fundata est juxta Monasterium prædictum a parte Septentrionali ejusdem, ubi adorato Sanctissimo Sacramento vocari mandavit discretum Christoforum Isolin, Diocesis Lugdunensis Clericum, ejusdem Ecclesiæ Monialium Custodem, è quo petiit, an in eadem Ecclesia Monialium adessent aliquæ Reliquiæ, & imagines dicti Servi Dei Francisci de Sales, qui respondit, nullas adesse imagines, aut Reliquias, saltem publicè expostas, & de facto circumduxit prædictum Illustrissimum D. Judicem per eandem Ecclesiam, & illius Sacristiam, qui undequaque cum dicto D. Subpromotore diligenter inspexit, nullamque vidit imaginem, aut Reliquiam dicti Servi Dei, vel aliud venerationis cultus publici signum erga dictum Servi Dei: perventus ad Sacristiam retrò Altare majus dictæ Ecclesiæ vocari jussit dictus Illustrissimus D. Judex devotam Sororem Martham Seraphicam de Ponsein, Superiorissimam & Mariam Anglicam Delestan, Sacristiæ Præfatum, a quibus petiit, num in dicto Monasterio, seu Ecclesia haberent Cor Servi Dei Francisci de Sales, & in quo loco illud asservarent, quæ responderunt, illud se habere, & asservare privatim, & in secreto loco, scilicet in Sacratio interiori è parte Monialium, & dictus Illustrissimus D. Judex jussit, prædictum Cor dicti Servi Dei sibi afferri per dictas Moniales, quæ statim illud attulerunt, & aperta fenestra, quæ erat optimæ clausa, & ferrea crate munita, illud ostenderunt, quod ut melius videret D. Judex, præcepit sibi transmitti, quod statim dictæ Moniales per turnum transmiserunt, eratque prædictum Cor inclusum intra magnum cor ex auro, unum pedem in diametrum latum, & altum super basi aurea, quasi pedem unum, & semialta, suffultum a parte anteriori, porta crystalina clausum, & circumcirca vario opere emblematico sculptum, & dictum D. Judex prædictum Cor vidit, ac inspexit, præsentare semper, & videtur D. Subpromotore per dictum, videbaturque esse integrum, & molle, ac si recenter a paucis diebus ex corpore extractum fuisset, atque quemdam liquorem veluti balsamum desudare; unde fragantissimum odorem spargebat, illoque viso, & inspecto dictus D. Judex jussit, ut per Moniales in secreto loco, ubi antea erat, reponeretur, & asservaretur, donec per Sanctam Sedem Apostolicam aliter ordinetur, petiitque ab ipsius Illustrissimus D. Judex, num aliquando prædictum Cor venerationi, & cultui fuerit expositum, & dictæ Moniales, præstato juramento in manibus dicti Illustrissimi D. Judicis, tactis Sacrosanctis Evangeliiis ante ipsum positis, dixerunt, & affirmaverunt prædictum Cor Servi Dei nunquam expositum fuisse venerationi, aut cultui, sed semper ab obitu dicti Servi dei reclusum, & asservatum fuisse privatim, & in secreto absque ullo lumine, aut alio, vel minimo venerationis signo.

Tom. VIII.

Alphonfus Ludovicus Du Reffis de Richeleu S. R. E. 58
Presbyter Cardinalis Archiepiscopus, & Comes Lugdunensis, Galliarum Primum, Magnus Franciæ Eleemosynarius omnibus, & singulis ubilibet, vel ipsa Curia Romana, si quibus intererit, notum sit, ac certum in Monasterio Monialium Visitationis B. Mariæ Virginis hujus Lugdunensis Civitatis Cor venerabilis Viri Francisci de Sales, Gebennensis, quondam Episcopi, a die obitus ejus, qui propè dictum Monasterium contingit, integrum veneranter asservari, nullum ei cultum exterius adhiberi, nec in Ecclesia unquam exponi, licet id quàm cupide, studiosèque a populo expectetur, eoque vehementius, quod plurimi adhuc sunt superstitēs, qui ejus vitæ integritatem, & sanctitatem, dum viveret, admirati ejus pium è vita decessum conspiciantur, cui accedit constans fama plurium, quæ eo intercedente a Deo obtineri narrantur, gratiarum, mirabilem Deum in Sanctis suis prædicantes, de ejus Apothesi minimè dubitandum autumant; in quorum fidem, & testimonium præsentem manu nostra propria signatas, per Secretarium nostrum fieri, & subsignari, sigilloque nostro Archiepiscopali muniri jussimus. Datum Lugduni in Palatio nostro Archiepiscopali die 13. Mensis Decembris anno Domini 1652. sic signatum Alphonfus Ludovicus S. R. E. Cardinalis Lugduni per Eminentissimum D. meum D. Cardinalem Archiepiscopum Basset Secretarius. Loco ✠ sigilli.

Secundus juxta 28. Interrogatorium fol. 174. respon- 59
dit. Cum studebam Lugduni, sæpè frequentavi Ecclesiam Monialium, primi Monasterii Visitationis illius Civitatis devotionis causa; quia sciebam Cor Servi Dei præfati ibi asservari, & aliquoties vidi cum ingenti consolatione mea spiritali ob suavissimum odorem ex eo proficiscentem, vidi tamen illud in loco secreto, scilicet in Sacratio superiori, & inferiori a parte Monialium asservatum esse, nec illum venerationis, & cultus signum ibi extare, quod publicum, commune, & notorium fuit, & est palam.

Tertius juxta idem fol. 194. a tergo respondit. Mea 60
negotia privata, & aliquando ab amicis commissa, sæpissimè ivi Lugdunum, & quotiescumque ivi, visitavi Ecclesiam primi Monasterii Visitationis ejusdem Civitatis, quæ est constructa ex lapidibus quadris, satis ampla dicto Monasterio contigua a parte occidentali, & in qua unicum tantum extat altare, ivique devotionis ergo; quia scio ibi asservari Cor prædicti Servi Dei, quod pluries vidi maxima cum spiritali consolatione, & ultima vice mihi contingit die Cinerum istius anni; prædictum Cor est intus in magno corde aureo a Christianissimo Rege Ludovico XIII. oblato, & asservatur in loco secreto in Sacratio superiori, & interiori a parte Monialium, nec ullum unquam obtulerunt illi cultum publicum, aut venerationem in prædicta Ecclesia, nulla extant votiva donaria, seu anathemata, nullæ tabulæ votivæ, nullæ imagines Servi Dei, nullæ lampades accensæ, candelæ, cerei, faces, seu aliud lumen præter lampadem, quæ extat ante Sanctissimum Sacramentum Altaris, & candelas super dicto Altari positas, dum celebrantur Missæ, & Officium; quod scio, quia vidi pluries, & quia publicum, commune fuit, & est notorium palam.

Quartus juxta idem fol. 210. respondit. Ego commo- 61
ratus sum Lugduni quinquennium, ubi studebam, & quia sciebam Cor dicti Servi Dei asservari in Ecclesia Monialium Visitationis primi Monasterii ejusdem Civitatis, ideò illam Ecclesiam persæpè visitabam devotionis ergo, sed nunquam vidi illud Cor publicè expositum venerationi, sed asservatum in Sacratio interiori a parte Monialium nec vidi in illa Ecclesia inscriptiones, epitaphia, seu donaria votiva, ibi appensa, nec lampades, seu alia lumina accensa præter illa, quæ sunt ante, & juxta Sanctissimum Sacramentum, & hoc verissimum esse dico, quia egomet vidi Cor Servi Dei, & Ecclesiam.

Septimus juxta idem fol. 261. a tergo respondit. Io- 62
sò stato spesso dentro la Chiesa del primo Monasterio della Visitatione di Leone, e sò per voce pubblica, che il Cuore del detto Servo di Dio è in quella conservato, è nascosto dentro la Sacristia interiore del Monasterio, e mai non l'hò visto in pubblico, nè udito dire, che sia stato esposto, &c.

CONSULTATIO CXV.

An, & quatenus in quacunque Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia sacris Ordinibus nondum initiati, vocem in Capitulo habere nequeant? Quid prestare teneantur ad eas promoti? Quive deinceps promovendi?

- 1 **P**raeter alibi dicta in tom. 1. extat hac de re decretum S. Concilii Trident. sess. 22. cap. 4. de reform. in quo innovatur, & ampliatur Constitutio Concilii Viennensis in Clem. ut ii de et. & qual. ut non modò decernat de dignitatibus, sed etiam de quibuscumque beneficiis. Ratio autem hujus dispositionis est, ut propensius inducantur beneficiati ad suscipiendos sacros Ordines. Sed causa finalis, de qua Gloss. in dict. Clem. ne mancipati, hoc est deputati divinis Officiis retrocedant, cum is, qui mittit manum suam ad aratrum, non debeat retrò respicere. Tum etiam quia illicitum est, eos, qui non sunt in sacris Ordinibus, Ecclesiasticis immiscere tractatibus, cap. satis evidenter dict. 96. cap. cum ex eo de elect. in 6.
- 2 Idque etiam si dignitatibus, Canonicatibus, aliisque, Officiis divinis Ordo sacer annexus non esset, cum aliis ob utilitatem, ac necessitatem Ecclesiae possunt compelli Clerici sacros Ordines suscipere suis beneficiis non annexos cap. quæris, de etat. & qualitat. Ex quibus inferitur, Canonicatum de jure communi non habere sacrum Ordinem annexum, sed Canonicos debere promoveri ad Ordines sacros secundum utilitatem, vel necessitatem Ecclesiae indigentis sub poena privationis, quando non ex legitima causa renuerit, Gloss. in dict. Clem. 2. in posterum, & Gloss. antepen. in cap. licet Canon, de elect. in 6. in dict. cap. quæris de etat. & qualitat.
- 3 Unde ex S. Congregatione ne quidem vocem consultivam, neque assistentiam, neque sedem in Capitulo habere possunt. Quod habet locum non modò in omnibus actibus expediendis, & communibus contractibus, qui capitulariter expediuntur, sed etiam in electionibus. Quia talis amittens vocem in capitulo, amittere censetur omnia alia, quæ proveniunt ex voce. Quæ verò ex voce non dependent, sicuti quilibet alius Canonicus censetur, ut notat Gloss. in dict. Clem.
- 4 Sed an Archidiaconus, ad quem ex consuetudine Ecclesiae, absente Decano, pertinet convocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id exequi possit, si non sit in sacris constitutus? Sacra Congregatio Concilii censuit, posse. Item hoc decreto Concilii Tridentini non esse sublatam immemorabilem consuetudinem, neque fundationem, stante eodem decreto in fine, ubi disponitur, quod non fiat provisio de beneficiis, nisi iis, qui habent ætatem ad Ordinem, quem beneficium requirit.
- 5 In secunda parte dicti decreti præcipitur, ut intra annum quis tales Ordines suscipiat, quibus susceptis per seipsum valeat obire onera beneficio inuncta, seu annexa. Censuitque S. Congregatio omnia alia beneficia, quæ Ordinem requirunt in dicto Decreto comprehendere, non modò Dignitates, ac personatus, & officia, de quibus in d. Clem. ut ii. Unde tollitur difficultas, an Prælati in Ecclesiis inferioribus, quæ de jure communi Ordinem requirunt, ut in cap. 1. de et. & qual. veluti Archipresbyter, comprehendatur in dispositione dicti decreti, ut notat Gloss. in dict. Clem. ut ii, quæ tenet non excludi, cum non dicatur propriè dignitas. Idemque dicendum, si essent annexi hujusmodi, vel aliis beneficiis alii Ordines non sacri, sicut tenet Gloss. in dict. Clem. ponderans verbum certi.
- 6 Iusto tamen impedimento cessante, scilicet non ipse dedit causam, vel per ipsum non stetit, ne pacificam possessionem haberet, An autem is, cui dignitas fuit collata, & illius nonquam pacificam possessionem habuit, diù super eam litigans dicatur legitime impeditus; adeo ut non in sacris constitutus distributiones quotidianas, & vocem in capitulo habere possit? Respondit S. Congregatio, non teneri ad sacros Ordines promoveri, nisi post adeptam pacificam possessionem juxta notata per Doctores in dict. Clem. sed non posse habere vocem in Capitulo.
- 7 Super quibus Sac. Concilium in d. Decreto innovat Constitutionem Concilii Viennensis in dict. Clem. Ut ii. Quare primò, Episcopum contra dispositionem d. Clem. non posse dispensare, notat Gloss. ibi: Deindè poena, quæ est elapso anno dimidia pars distributionum, quæ datur interessentibus certis horis, & voce in capitulo. Quod ita intelligendum est, ut Glossa ibidem declarat, videlicet si esset Subdiaconus, post annum si non evaderet Diaconus, non habeat vocem in Capitulo. Nam,

ut unusquisque habeat vocem in Capitulo primo anno elapso, ut diximus, si non est Diaconus, non habebit vocem, & sic dicendum de Presbyteratu.

Nec non aliis gravioribus poenis cogi ad id possunt, 8 videlicet cap. licet canon. de etat. & qual. monitione tamen præmissa, quæ est privationis cap. Cum in cunctis de elect. & dict. cap. quæris de etat. & qual.

Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, qui jam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur. Aliter irrita sit provisio. Id tamen limitatur juxta dispositionem Clem. ne in agro s. Ceterum de stat. Regul. & d. cap. licet canon. de elect. in 6. Et cum hoc decretum locum habeat in beneficiis jurispatronatus laicorum, Capellania de jurepatronatus laicorum non poterit ei conferri, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines promoveri possit, si ei inunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Evangelium, vel Epistolam decantandi, vel in fundatione dictum fuit, ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus. Capellania verò habens onus duarum Missarum qualibet hebdomada non expressè, quod Capellanus per se ipsum celebret, non erit Sacerdotalis. Obtinens tamen beneficia quæcumque Ordinem habentia annexum, intra annum tales Ordines teneretur suscipere. Vide alia in tom. 9.

CONSULTATIO CXVI.

An reus, qui secum per vim ad Ecclesiam trahit Ministros Curie secularis, gaudeat Ecclesie immunitate?

Respondeo negativè. Fundatur in illa inconcussa ratione, quod nemo sibi potest retinere rem alienam, sed tenetur restituere Domino. Quod præsertim verum est, si Dominus contradicat tali retentioni. Nec ulla lex sive divina, sive naturalis, sive humana potest oppositum statuere, alioquin non esset lex, sed iniquitas, quia statueret injustum.

In hoc autem casu Curia secularis injustè spoliatur reo, quia privatur suo jure, ac dominio, quod ex captura ac retentione actuali in eum acquisiverat. Unde, non obstante, quod per vim se receperat ad Ecclesiam, retinet jus, & dominium supra reum per actualem, ac continuam retentionem in ipsa Ecclesia, & proindè potest ipsum repetere apud quemcumque sit.

Nec suffragatur privilegium Ecclesie de immunitate; quia hoc consistit tantum in eo, quod possit protegere reos, non autem, quod possit protegere injustitiam. Unde tunc Ecclesia potest protegere reum, quando non est sub jure, & dominio Curie laicalis, & confugit liber ad ipsius protectionem.

Hinc valet argumentum Novarii in sum. Bullar. tit. de Immunit. num. 14. Ecclesia injustè spoliata reo est restituenda. Ergo etiam Curia secularis; quia militat ex parte utriusque eadem ratio, & stante injusta spoliatione non cessat jus ipsius supra reum.

Pariter nec obstat, quod opponunt Diana, & alii relati a Delbene de Immunit. cap. 16. dub. 10. sess. 7. nimirum, quod reus confugiens ad Ecclesiam gaudet immunitate; quia hoc verum est, quando est in statu, quo possit protegi ab Ecclesia; ut autem sit in tali statu, debet esse liber, & sui juris, non alieni, alioquin non potest protegi; nam protectio non esset actio pietatis, sed actio injustitiæ; quando autem reus trahit se ad Ecclesiam Ministros Curie secularis, non est liber, & ideo remanet adhuc sub jure, & dominio ipsius, quo Ecclesia non potest privare Curiam invitam.

Unde hoc locum habet, quando reus se eripit a manibus Curie. Nam qui se eripit, utitur jure suo, quod habet ad fugiendum, & proindè, si fugit, cessat actuale dominium, & jus Curie supra ipsum; secus autem in hoc casu, in quo reus non eripitur, sed adhuc est sub dominio, & jure Curie secularis.

Neque etiam obstat, quod iidem dicunt loco allegato, 7 quod ubi lex nempe Constitutio Gregoriana de Immunitate non distinguit, nec nos distinguere debemus. Nam ex hoc solum deducitur, quod talis reus, si non commisit delictum ex exceptis, non esset tradendus Curie seculari ratione delicti, non autem quod non sit tradendus ratione juris, & domini, quod Curia secularis retinet supra ipsum, tanquam injustè spoliata. Nec enim Constitutio Pontificia prohibet, nec prohibere potest, ne alicui jus suum reddatur, solumque agit de reis, qui possunt confugere ad Ecclesiam, & quos potest Ecclesia protegere, si confugiant liberi, ne fiat actio ab Ecclesia injusta. Atque ita docent Peguera, Gama, Ambrosius, Novarius, & quamplures alii citati a Delbene loco superius adducto, & dub. 19. sess. 2. & dub. 33.

ac alibi. Unde ipse Diana, & Fagundez de præceptis Ecclesiæ præcept. 2. lib. 4. cap. 4. num. 57. hanc opinionem dicunt esse in rigore juris probabiliorē.

8 Atque ita etiam declaravit Sac. Congregatio Immunitatis, si recte memini in Neocastrensi anno 1663. in casu, in quo ministri Curie secularis ducebant reum ligatum, ac vi se recipientem ad Ecclesiam; quia tamen erat adhuc ligatus, & funibus retinebatur a dictis Ministris, Sac. Congregatio censuit, non gaudere. Quibus hæc subijcio. Capto a Curia seculari, si dum ducitur ad carceres ponat alterum pedem super gradu ostii Ecclesiæ, absque eo, quod unquam a lictoribus relinquatur, non suffragatur immunitas in Sarzanensi 1. Septembris 1671.

9 Qui manibus, & corpore adhæret muro Campanilis Ecclesiæ gaudet immunitate in Montis Falisci 24. Maji 1672.

10 Caprus super sedili marmoreo conjuncto muro Ecclesiæ, gaudet immunitate, in Montisfalti 8. Februarii 1662. Il Vescovo di Girau rappresentò, che conducendosi dalla Corte secolare carcerata Elisabetta, andando libera, vicino ad una Chiesa si pose in fuga, ma prima d'arrivare fu ripigliata da ministri della medesima Corte, restando meza dentro, e meza fuori. S. Congregatio die 17. Septembris 1651. respondit, non gaudere.

CONSULTATIO CXVII.

An Monialis possit facere renunciationem legati sibi relicti reservata sibi parte illius, sua vita durante, & sub conditione, quod nihil Monasterio acquiratur?

1 R Espondeo negativè. Primò, quia cum hujusmodi conditiones repugnent paupertati religiosæ tanquam turpes, habentur pro non appositis, atque adeò hujusmodi reservationes, & legata acquiruntur Monasterio; quia conditiones turpes adjectæ reservationibus, ac legatis non vitiant reservationes, & legata, sed ipsæ vitiantur leg. 1. si quis ita, leg. quæ sub conditione, leg. conditiones cum aliis, ff. de condit. institut. & tradunt Imola in leg. si alienum num. 3. ff. de heredit. institut. Angel. in leg. quidam, §. illo num. 2. C. de neces. serv. heredit. institut. & Jaf. in auth. Ingressi num. 37. & 39. C. de Sacrosf. Ecclesiæ. aliique.

2 Secundò, quia continent impossibilitatem, & repugnantiam ex Barthol. in auth. excipitur, Cod. de bon. quæ lib. Nam Monialis non potest habere aliquid, sed totum est Monasterii can. nolo, & can. non dicatis 12. quæst. 1. & d. auth. ingressi, C. de Sacrosf. Ecclesiæ. Unde pugnat cum solemnii paupertatis voto, si Monialis peculium habeat cum per professionem se omni rerum dominio, & proprietate abdicaverit.

3 Tertiò, quia renunciatio legatorum est renunciatio jurium, quæ sibi competunt, vel competere possunt tanquam tali personæ, existenti de tali familia, & quæ sunt propria, & personalia, & quorum tunc habet dominium, vel habere potest, non autem jurium sibi competentium, tanquam Monialia, sive quæ de novo acquirunt, tanquam Monialis. Quia cum hæc non sint sub dominio ipsius, sed transeant ad Monasterium, non potest ipsis renunciare, cum non possit defectu domini de iis disponere. Tale autem est jus ad legatum sibi relictum, quia est relictum tanquam Moniali, & jus omnino de novo supervenit, & omnino ex voluntate alterius. Unde, non obstante quacumque conditione, hæc monialis est incapax legati, ac donationis; nam jus ad rem donatam non incipit, neque in potentia quidem, donec fiat donatio; quando autem fit, & acceptatur, statim jus transit in Monasterium, cui monialis acquirit, quicquid acquirit; tali autem juri non renunciatur a Novitia, cum non possit ipsi renunciari.

4 Quartò tandem, quia hujusmodi conditiones sunt contra sacros Canones in capit. Monachi, & in capit. cum ad Monasterium de statu Monach. contra decreta Apostolica, præsertim Clementis VIII. pro reformat. Regul. ac præcipue contra S. Concilium Tridentin. session. 25. de Regul. capit. 1. ubi præcipitur observantia voti paupertatis, necnon communis vita, victus, & vestitus; item capit. 2. ubi proprietas regularibus utriusque sexus prohibetur, ita quidem, ut nec liceat superioribus bonastabilia alicui regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Reddunt autem, ac census annui inter bona stabilia numerantur, ut colligitur ex Clem. Exivi §. Cumque annui redditus de verb. signif. Unde cum dictæ conditiones sint directè contra Sacros Canones, bonum renunciantis, & contra ea, quæ concernunt commodum animæ ipsius, ut irrationabiles rejiciuntur, tanquam impediti-

Tom. VIII.

væ majoris boni, & eorum, quæ concernunt salutem animæ.

Neque huic resolutioni adversantur decisiones S. Rotæ Romanæ 405. num. 5. & 410. num. 11. & seq. part. 10. recent. Nam solum admittunt cum eodem Bartolo verba illa, quod nihil Monasterio acquiratur, esse intelligenda quoad usum, non quoad dominium, sive, ut ait Bartolus, respectu utilitatis, non autem respectu juris, quem sequutus est Abb. conf. 44. num. 1. lib. 2. & conf. 63. num. 7. in fin. eod. lib. quam tamen opinionem etiam quoad usum post Concilium Tridentinum, & decreta Clementis VIII. non posse sustineri, probat Fagnan. in dist. cap. Monachi num. 47. ubi etiam adducit declarationes S. Congregationis Concilii. Quia Tridentinum nedum prohibuit Regularibus rerum dominium, sed etiam usum, & præcepit, quod omnia consignentur Superioribus, & confundantur pro communibus necessitatibus. Quod etiam adnotavit ante Fagnanum Azorius lib. 12. instit. moral. cap. 9. quæst. 2. Ubi docet hujusmodi usum jure antiquo nequaquam esse prohibitum; at verò jure novo Concilii Trid. id esse interdictum, & propterea annui census, vel redditus, & alia bona immobilia traditi Superiori debent, ut is Religiosis singulis necessaria provideat. Et hoc idem post Trident. scribens sensit contra Navarrum, quem alii postea recentiores sequuti sunt Corduba in sum. quæst. 54.

Quare hujusmodi conditiones, velabolendæ sunt, tanquam scandalosæ, vel declarandum, quod habeantur pro non adjectis juxta ea, quæ notant Gloss. & Doctores in cap. de condit. appof. Quod ultimum tenet idem Bartol. in leg. Lucius §. tres hæredes, ff. ad Trebel.

Ac etiam providendum decreto aliquo Apostolico, ut deinceps renunciationes hujusmodi fiant cum licentia, nedum Episcopi, sive ejus Vicarii, ut præcipit Trid. dist. sess. 25. cap. 16. sed etiam cum illius præsentia; hoc enim modo non solum occurreretur huic malo, sed etiam prospiceretur indemnitati Monasteriorum, & libertati puellarum, quæ sæpè ad renunciandum vi, metuye coguntur.

CONSULTATIO CXVIII.

- 1 An Sacerdotibus, qui Latinam, & Illyricam linguam callent, permittendum sit, ut Missam utraque lingua, prout ipsis placuerit, celebrare possint?
- 2 An iis Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Latina, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, ut lingua etiam Illyrica celebrare possint.
- 3 An iis Sacerdotibus, qui ad Presbyteratum promoti fuerunt, tanquam periti in lingua Illyrica, quique eadem lingua Missam per non modicum tempus celebrarunt, permittendum sit, ut lingua etiam Latina, nempe nobiliori, Missam celebrare possint, si ceteroquin in ea periti reperiantur?

R Espondeo generatim, quod licet Missa non possit recitari vulgari lingua, ut decernit S. Concilium Trid. sess. 22. cap. 8. ubi & can. 9. damnat anathema dicentes, vulgari tantum lingua esse celebrandam, & notat Bellar. lib. 1. de Miss. cap. 2. Petr. Sot. sess. 15. de Cærem. Miss. Azor. part. 1. lib. 8. cap. 26. quæst. 6. & alii. Quia Sacrificium Missæ non peragitur ad instructionem populi, ut hoc nomine necesse sit, omnia vulgari lingua dici, ut ab eo intelligi possent, sed tendit ad colendum Deum, ut probat Bellarm. lib. 2. de Miss. cap. 16. tamen apud Sclavos celebratur etiam hodie Missa idiomate Illyrico, ex concessione Joannis VIII. in gratiam Sferumpulchri Sclavi, Moraviæ Principis, cum onere tamen, quod Evangelium latine recitetur, ut refert Baronius tom. 10. annal. sub ann. 880. Neque desunt, qui dicant id ab ipsis introductum esse; quia ii, qui apud ipsos Christi Evangelium promulgarunt, videlicet Cyrillus, & Methodius ante septies centenos annos a Romano Pontifice impetrarunt, ut eis rem divinam facientibus lingua, & sermone Sclavorum uti liceret, quod ea gens, ipsis authoribus in Christum Dominum credere cœpisset, ut refert Aeneas Sylvius in hist. Bohem. cap. 13. & Cromerus lib. 3. de reb. Polonor. Immo, ut ait idem Sylvius, ferunt Cyrillum, cum Romæ ageret, Romano Pontifici supplicasse, ut Sclavorum lingua, ejus gentis hominibus, quam baptizaverat, rem divinam faciens, uti posset; de qua re dum in Sacro Senatu disputaretur, essentque non pauci contradictores, auditam vocem, tanquam de Cælo in hac verba missam: Omnis Spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei, indeque datum Cyrillo indultum. Et Joannes Aventinus

anual. Bojor. lib. 4. Sacerdotes Liburniæ, quæ Archiduci Noritorum nostro evo patet, adhuc ignari Romanæ linguæ, Sacrificia patrio more, nempe Sclavorum procurant. Et Jo: Baptista Palat. de rat. scrib. de Illyricis, sive Sclavis ait: *Sciendum est quod vulgaris ipsorum sermo idem ille est, quo continuè utuntur in officiis divinis, & universus populus intelligit, haud secus atque nos intelligimus vulgarem sermonem nostrum, & ex commentariis rerum Moscovit. Sigismundi liberis Baronis; Cæterum totum sacrum, seu Missa gentili, ac vernacula lingua apud illos peragi solet.*

- 2 An autem hi possint celebrare Latino idiomate. Respondet, posse quidem illorum Ecclesias recipere Latini ritum juxta concessionem Pii V. in Bulla præfixa Missali Romano; privatas tamen personas non posse celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio. Verum idem Joannes VIII. concessit in eisdem literis eidem Principi Moraviæ, ut si vellet, posset facere coram se celebrare Missam Latinam, quam concessionem extendit enim ad ipsius Judices. Ex qua concessione deducitur, quod ita indulsit Missam in idiomate Illyrico, ut sine speciali licentia non possint in alio idiomate celebrare; modò tamen, ut dictum est, possunt ex concessione Pii V. in dicta Bulla illæ Ecclesiæ complecti ritum Latinum.
- 3 Ex quibus ad primum respondetur negativè; quia tanquam privatæ personæ debent se conformare ritui proprio, dum sunt in propria Ecclesia.
- 4 Ad 2. Affirmativè; quia hoc modo se conformarent proprio ritui.
- 5 Ad 3. Negativè; quia, ut dixi, id permittitur illorum Ecclesiis, ut recipiant Latini ritum ex Pio V. loc. alleg. non autem privatæ personis, quæ non possunt celebrare ritu Latino, dum sunt in propria Ecclesia, quia tenentur se conformare ritui proprio; ut superius præmissi.

CONSULTATIO CXIX.

- 1 An testes, qui admittuntur ex cap. In fidei favorem, de heret. in 6. probent pro pœna ordinaria contra reos negativos?
- 2 Et quatenus negativè, quem gradum probationis faciant? Et
- 3 An in dicto cap. comprehendantur etiam suspecti de hæresi?

DE primo, ac secundo tractant Doctores passim, præ cæteris verò Joan. Royas tot. singul. 183. incip. Testis criminofus, Farinac. de heret. quest. 188. n. 83. Dian. part. 4. tr. 8. resol. 123. & Carena de offic. S. Inquis. part. 3. tit. 5. §. 12. præcipue num. 77. ubi id totum relinquit arbitrio Judicis, considerando numerum testium, & personarum qualitatem. Quod ex textu in dict. cap. In fidei favorem manifestè colligitur.

Tota igitur difficultas versatur circa tertium dubium, de quo Authores allegati, ac alii ne verbum quidem faciunt. Ego autem puto, comprehendere in dict. c. etiam suspectos de hæresi ex ratione expressa in d. textu scilicet in fidei favorem. Ratio enim in lege expressa est causa finalis & non impulsiva ipsius legis per Gloss. singul. in leg. cum tale §. falsam, ff. de condit. & demonstr. quam ibi notabilem ait Baldus. In fidei autem favorem non solum inquiritur contra hæreticos, sed etiam contra suspectos de hæresi, cum eorum delictum ob suspicionem hæresis, quam generat, contrariatur fidei, ac perinde spectat ad jurisdictionem concessam Inquisitoribus ex cap. accusatus §. sanè de heret. in 6. atque idè subintrat textus, in quo conceditur, ut in negotio Inquisitionis hæreticæ pravitatis testes alioquin inhabiles admittantur. Cum enim dicat in negotio Inquisitionis aliquid commune dicit, sive contra hæreticos, sive contra suspectos de hæresi proceditur; quia contra suspectos de hæresi Inquisitor procedens hæreticam pravitatem inquirat, & in negotio Inquisitionis versatur.

Quod sic confirmo. In citato textu Pontifex concedit, ut testes inhabiles admittantur, præsertim in defectum aliarum probationum contra hæreticos, &c. dictio autem Præsertim est ampliativa, & denotat hujusmodi testes in omni negotio Inquisitionis hæreticæ esse admittendos, atque adeo etiam contra suspectos de hæresi, sed præsertim, & maxime contra hæreticos.

Neque obstat, quod hic textus est exorbitans, & juri communi contrarius. Nam quando lex, vel Constitutio ex una parte continet favorem, & ex altera odium, attenditur id, propter quod præcipue facta fuit. Constitutio autem in dict. cap. fidei favorem, facta fuit in favorem fidei, & in odium hæresis, ac proinde potius consideratur favor, quam odium per Gloss. in leg. 2. Cod. de

in jus voc. ubi Bald. & Jal. num. 3. & 4. & per Abb. in cap. non dubium num. 3. de sent. excommun.

CONSULTATIO CXX.

- 1 An in electionibus Abbatissarum in Monasteriis Regularibus subjectis, una cum Vicario generali interesse possit etiam Notarius Episcopalis?
- 2 An electio facta absque interessentia Vicarii, & Notarii sint contra Constitutionem Gregorii XV. ac propterea nulla?

AD 1. censo negativè. Quia ex Constitutione 18. S. M. Gregorii XV. §. 6. solum permittitur Episcopo ut una cum superioribus regularibus hujusmodi electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere possit, atque adeo nulla jurisdictio Episcopo tribuitur, sed solum nuda præsentia, ut per Pasqualig. ad Laur. de Franch. de contrav. inter Episcop. & Regul. part. 1. num. 652. ut scilicet solum attendat, ne in electione aliquid, vel contra Canones, vel contra utilitatem monasterii fiat: velle autem uti proprio Notario est actus jurisdictionis; quia perceptio, & scriptio votorum est pars electionis, atque adeo jurisdictionis, quæ solum competit superioribus Regularibus in Monasteriis Monialium sibi subjectis, tanquam illorum Ordinariis, ut per Pasqualig. de elect. Abbatissar. cap. 40. num. 13. ad quos solos, non autem ad Episcopum spectat electionem confirmare, ut ex declaratione 5. super d. Constitutione Gregorii.

Id quod confirmatur ex declaratione Sacre Congregationis Concilii in una Urbanæ 10. Septembris 1639. relata a Peyrino tom. 3. de priv. Reg. decret. 16. quæ censuit, Episcopum in electione Abbatissarum monasterii Monialium Regularibus subjectarum, non posse exquirere, seu recipere vota Monialium, sed illa exquiri, ac recipi debere a Superiori Regulari, sciente tamen, & audiente eodem Episcopo. Ergo neque uti poterit opera sui proprii Notarii. Alioquin ipse exquireret, seu reciperet vota Monialium contra formam hujus decreti.

Non obstat consuetudo. Tum quia Regulares tanquam exempti a jurisdictione Ordinariorum non possunt inducere consuetudinem præjudicialem juribus Sedis Apostolicæ, cui sunt immediatè subjecti juxta cap. Cum tempore de arbitr. & Canonistas in cap. cum accessisset de cons. ac Rot. in Januen. Privilegiorum 28. Junii 1649. §. Tertiò quia. Unde non possunt absque Summi Pontificis licentia in alterius jurisdictionem consentire, Rot. in Gandavensi Monasterio 29. Aprilis 1641. coram Panzirolo. Tum etiam quia illa est sublata a Constitutione S. M. Urbani VIII. super præservatione jurium Sedis Apostolicæ cum decreto irritante.

Ad 2. In casu, de quo agitur, censo pariter negativè. Tum quia sibi imputare debet Episcopus, sive ejus Vicarius, si noluerit vocatus, atque monitus de electione, illi præesse absque præjudicio jurisdictionis Superiorum Regularium, ac Sedis Apostolicæ; alioquin de electione penderet omnino ab ejus voluntate. Tum etiam quia cum in dicta Constitutione Gregorii non adisset decretum irritans, electio etiam in casu veræ contraventionis non est nulla, ut per Pasqualig. loc. cit. num. 33. Et licet Nicolius in fosculis v. Abbatissa num. 4. referat, quod electio Abbatissæ est nulla, si facta fuerit sine consensu Ordinarii ex S. Congregatione super Episcopis, & Regul. in Baren. 2. Maji 1600. Etiam in Monasteriis Regularium gubernio subjectis, ex S. Congregatione Concilii. Id tamen procedere debet, quando Episcopus declaravit se velle uti facultate sibi in hac parte attributa per d. Constitutionem Gregorii, ut ex eadem declaratione Concilii, non autem si vellet ea abuti, ut in hoc casu. Item quando Episcopus esset omnino contemptus, & non monitus de electione, ut per eundem Pasqualigum, ubi supra. Atque ita quoad utrumque dubium censuit S. Congregatio Concilii sub die 4. Maji 1675.

CONSULTATIO CXXI.

An Legati Sedis Apostolicæ possint in prima instantia in præjudicium Ordinariorum cognoscere causas, in quibus intrat obligatio Cameralis?

RESPONDEO negativè juxta formam declarationum S. Congregationis Concilii, præsertim 3. Maji 1642. 4. Maji 1675. ubi declaratum, non posse vigore obligationis Cameralis, dissentiente Ordinario, causam in prima instantia cognosci coram Judice superiore, & in Piflaurensi 14. Martii 1674. his verbis: *Sacra &c. censuit Legatum de latere non posse in præjudicium Curie Episcopalis.*

palis cognoscere causas in prima instantia, nisi habeat specialem, & expressam facultatem a Sede Apostolica.

- 1 Declaratio autem hæc continet limitationem, dum in authographo regesto sequentibus verbis concepta reperitur. *An dispositio Sac. Concilii Tridentini cap. 20. incipiente causæ omnes sess. 24. de reform. locum habeat in causis executivis. Sacra &c. respondit, locum habere, etiam in causis executivis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, & in quibus datur certus exequutor, & aliis juxta præscriptum Sac. Concilii Tridentini dict. capit. 20.*
- 2 Hac potissimum ratione. *dict. cap. 20. sess. 24. de reform.* non solum indultum fuit in favorem partium, nec scilicet extra diocesim traherentur ad litigandum, sed præcipue in favorem Ordinariorum, itaut iis tantum requisitis, ac negligentibus, tunc Legati procedere possint, ut habetur ex eodem Concilii decreto, quod est delumptum ex *cap. 1. de for. comp.* ubi habetur, quod Clericus coram suo Episcopo conveniri debeat, vel certe consensu ejusdem apud alios, quos utraque pars voluerit, judicium obtinebit, & ex *cap. Significasti eodem tit. in quo decernitur, quod licet privatorum consensus eum, qui jurisdictioni præesse dignoscitur, suum possit Judicem constituere, Clerici tamen in Judicem non laum, nisi fortè sit persona Ecclesiastica, & Episcopi diocesani voluntas accedat, consentire non possunt. Requiritur igitur consensus Ordinarii, atque adeò non possunt partes in præjudicium Ordinarii consentire in alium Judicem. Unde licet partes possint vigore obligationis Cameralis renunciari juri suo, adeundo quemcunque Judicem per *text. in cap. de terra de privileg.* Quia tamen huic juri est immixtum, atque implicatum jus proprii Ordinarii, non potest ipsi renunciari juxta *cap. Cum tempore de arbitris, & tradunt Abb. in dict. capit. 1. numer. 4. de for. comp. & in capit. Cum accessissent numer. 8. de Constitut. Innoc. in cap. Accedentibus de privileg. Felin. in capit. cum dilecta de rescript. & alii cum Rota decis. 273. numer. 3. part. 4. recent. communiter.**
- 4 Præsertim cum hoc jus Ordinariorum, & partium sit jus publicum, pactis privatorum derogari non potest per *cap. si diligenti de for. comp.* Et proinde non valet renunciatio privilegii quod concernit utilitatem publicam; quia, quamvis contineat privatum commodum alicujus, interest tamen omnium, quod in privatis quoque fervetur. Sic non potest Clericus renunciare privilegio fori, etiam in causa, quæ solum concernat privatum commodum ipsius: quia ea, quæ constituta sunt in favorem publicæ utilitatis, non sunt sub dispositione personarum, & ideo deficit in ipsis potestas, quæ requiritur, ut teneat renunciatio privilegii juxta *cap. Cum super de Offic. delegat.*
- 5 Quare cum privilegium adeundi in omnibus causis proprium Ordinarium sit ob publicam utilitatem, & in favorem illius, ne scilicet Episcopus unus in suis juribus ab alio præjudicium patiatur, non poterit ei validè a partibus renunciari, tanquam habenti implicitum jus tertii, & publicam utilitatem.
- 6 Non obstat, quod id non habeat locum in Legatis per *textum in cap. 1. de offic. legat.* Quia dictum *cap. 1.* fuit revocatum a decreto Trident. *dict. cap. 20.* ac proinde post Tridentinum jus Ordinariorum militat etiam contra Legatos.
- 7 Minus obstat, quod sicuti potest procedere Auditor Cameræ, ita etiam Legatus. Nam Auditor Cameræ est per Sedem Apostolicam datus specialis exequutor in obligationibus Cameralibus, non autem Legatus, & proinde in Auditore Cameræ non habet locum dispositio Concilii quoad obligationes Camerales. Quandoquidem si non adesset obligatio Cameralis, causa spectaret ad Ordinarium, non autem ad Auditorem Cameræ, qui etiam in *dict. cap. 20.* est comprehensus ut per Riccium in *prax. resol. 126. part. 2. & Diaz. de Mena var. qu. lib. 1. quest. 12. num. 8.* ac censuit sæpius eadem Sacra Congregatio Concilii.
- 8 Pariter non obstat limitatio in citata declaratione S. Congregationis contenta, quod scilicet dispositio *dict. cap. 20.* locum habeat in causis executivis, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, etiam in quibus datur certus exequutor, in aliis juxta præscriptum Sac. Concilii *dict. cap. 20.*
- 9 Primò, quia dicta limitatio non videtur emanata in terminis Legati, de quibus nunc agitur, sed in aliis terminis, ut apparet ex dubio proposito; nam quærebatur, an dispositio Sac. Concilii Tridentini *capit. 20.* locum habeat in executivis, Sacra, &c. respondit locum habere, exceptis tamen causis obligationis Cameralis, &c. Et ideo est id intelligendum quoad Auditorem Came-

re, qui pro ejusmodi obligationibus datus est certus exequutor, non autem quoad Legatos, de quibus nulla mentio facta est in proposito dubio.

Secundò, quia si aliàs diceretur, declaratio esset sibi ipsi contraria, & involveret contradictionem; quia si illa respondit, decretum Tridentini locum habere quoad Legatos, etiam in causis executivis, dum excipit causas obligationis Cameralis, sibi contradiceret, quia causæ obligationis Cameralis sunt causæ executivæ. Et ideo dicendum est solum esse exceptas causas obligationis Cameralis quoad Auditorem Cameræ tantum, quibus datus est certus exequutor, non autem quoad Legatos.

Denique non obstat, quod Legatus est Judex Ordinarius, concurratque cum Ordinariis, ut per Doctores in *cap. Legatos 2. de offic. legat. in 6.* atque adeò sicuti potest Ordinarius cognoscere in prima instantia causas obligationis Cameralis, ita etiam poterit ipse cognoscere, quia si hoc admitteretur, dicendum esset, quod etiam posset Legatus cognoscere omnes alias causas in prima instantia, quas Ordinarii cognoscunt. Quod est expressè contra dispositionem Tridentini *dict. cap. 20. vers. Legati quoque.* Et propterea dicendum est, Legatos esse quidem Ordinarios, & cum Ordinariis concurrere in iis tantum, quæ sunt ipsis permessa; non est autem ipsis amplius permissum, quod cognoscant causas quascunque in prima instantia, etiam si essent executivæ, atque adeò etiam si haberent obligationem Cameralem; sed tantum veris, ac solis Ordinariis, & quoad obligationem Cameralem permissum Auditori Cameræ duntaxat per ejus speciales facultates. Excipe Legatos, qui hoc habent speciale in suis facultatibus, ut ex declaratione Sacre Congregationis Concilii 19. Maji 1675.

CONSULTATIO CXXII.

Quidam Tarentius, ubi domicilium cum suo Patre, quæ etiam cum sua uxore Bituntina, & aliis filiis domum propriam, aliaque bona stabilia possidet, adhuc retinet, ab Archiepiscopo Tarentino prima tonsura, & minoribus ordinibus initiatus, atque servitio Ecclesiæ Tarentinæ adscriptus, mox ad Civitatem Neapolitanam patris sui patriam se contulit, ibique ab illius Civitatis Archiepiscopo ad Subdiaconatus Ordinem se promoveri fecit.

Queritur, an sit licitè ordinatus in hoc casu ab Archiepiscopo originis sui patris?

UT hoc dubium absque æquivocationibus resolvatur, advertendum duxi, quod in ipso non agitur de variatione permessa, dummodò non in fraudem, in suscipiendis Ordinibus ab Episcopo originis, domicilii, & beneficii juxta declarationes S. Congregationis Concilii, ac decretalem Bonifacii VIII. in *cap. Cum nullus de tempor. ordin. in 6.* cujus dispositionem non fuisse a Tridentino abrogatam, sæpius declaravit eadem Sac. Congregatio apud me *tom. 1. consult. 38. num. 1. & 7.* Neque de variatione Episcopi originis paternæ cum Episcopo domicilii, vel beneficii, vel versa vice, quo in casu dubium est inter Doctores, ut apud Passarin. *ad dict. capit. Cum nullus sub numer. 18.* licet affirmativa prævalere videatur ex declarationibus in Abruptina 5. Februarii 1627. in Florentina 6. Augusti 1610. & in Regien. 14. Septembris 1621. apud Nicol. *tom. 1. lucubr. 1. tit. 11. limit. 3.* sed agitur de variatione Episcopi originis propriæ ordinati cum Episcopo originis sui patris, & sic de variatione ab una origine ad aliam originem, de quo in terminis nec Doctores, neque dictæ declarationes loquuntur.

Tenendum itaque censeo, non esse licitè ordinatum. Etenim absolute, ac per se formaliter dicendum est, quod filius dicitur originarius, vel a loco, in quo ipse natus est, vel a loco, in quo natus est ejus pater, præcipue quantum ad hoc, quod est subjeci Episcopo diocesis. Origo enim, atque nativitas res naturalis est, nec potest haberi in pluribus locis, undè nec plurium locorum potest quis esse originarius. Igitur cum semel hic ordinatus ratione suæ originis factus fuerit subditus Archiepiscopo Tarentino, non potuit eligere Archiepiscopum Originis paternæ in præjudicium electi per propriam ordinationem.

Non obstat, quod sicuti quis potest in diversis diocesis habere diversa domicilia, & beneficia, ita etiam possit esse originarius duorum locorum, patriæ scilicet, in qua ipse natus est, & patriæ, in qua natus est suus pater.

Quoniam non est eadem ratio. Domicilia enim, & beneficia

beneficia multa haberi possunt, quia possunt multiplicari, sed origo est de se indivisibilis, quia nativitas una est omnino, nec multiplicari potest, cum homo semel tantum nascatur, & sic non possunt esse originis suæ plura loca; ideoque nec plures Episcopi, atque adeo semel electo Episcopo propriæ, vel paternæ originis, non poterit variare modò in unum, modò in alium alterius originis, ut factum est a prædicto ordinato.

5 Minus obstat jus civile in leg. *assumptio* §. 1. ff. ad municip. & leg. ut si proponis, Cod. de incolis, in quibus videtur ostendi locum originis filii eum esse, in quo natus est pater, idque etiam quoad Spiritualia, ut per Boer. *decis.* 13. num. 13. & 15. Nam jus civile supponit domicilium filii in loco originis patris, quo supposito sufficit origo illa impropria, quæ ex origine patris deducitur, & sic civilis origo sumpta ex origine patris debet habere adjunctum domicilium filii in eodem loco, ut per Passar. loco alleg. num. 76. firmat Boer. ubi supra num. 13. ubi nedum requirit domicilium filii in loco originis paternæ, sed etiam quod ibi possideat aliqua bona per leg. fin. §. Idem rescripserunt, juncta Gloss. ff. ad municip. & leg. in filiis, Cod. de divor. Unde cum in casu nostro contrarium omnino evincatur, scilicet patrem habere domicilium, ac bona in loco originis filii, in quo & ipse filius habet illa, utique dicendum est, non solum ratione originis propriæ, sed etiam domicilii esse subjectum Archiepiscopo Tarentino, atque adeo non potuisse licite variando originem ab alieno Episcopo ad alios ordines promoveri;

9 At nihilominus respondendum est, licite fuisse ordinatum. Probatur ex unica quidem, sed urgentissima ratione, quia scilicet duplex est origo, naturalis altera, altera ex privilegio patris, & ideo potest quisque variare ab una ad aliam originem. Unde licet origo naturalis sit una, nemo haberi possit duas origines naturales, non repugnat tamen, quod quis habeat duas origines, unam naturalem, & alteram ex privilegio. Et in hanc sententiam visa est inclinasse Sacra Congregationem Concilii in Bituntina 17. Septembris 1675. licet dictum fuerit dilata. Debet tamen sic ordinatus consulere conscientiam suam, an id sine fraude fecerit. Hanc tamen sententiam de ordinando, & ante factum non ita facile ausim amplecti, sed prævalere dicere originem naturalem origini ex privilegio patris.

CONSULTATIO CXXIII.

- 1 An mandatarius delicti, non spectantis ad fidem, incursum in penas Bullæ: Si de protegendis, & ideo tradendus Curie seculari, mortuus, sit etiam igne comburendus?
- 2 An idem, antequam consignetur Curie seculari, debeat abjurare?
- 3 An mandatarius ejusdem delicti, & cum supradicto socius, qui ob aliquas circumstantias damnatur ad triremes perpetuas, abjurare debeat?

1 **A**D 1. Censeo, non esse mortuum igne comburendum. Desumitur ex verbis dictæ Bullæ: Si de protegendis, ubi habetur. Quod delinquens in eam secularis Judicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas iplas penas exeat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per Constitutiones legitimas irrogantur. Damnatis autem primo capite dictæ legis quoad genus mortis non irrogatur post mortem combustio, sed tantum mors ipsa naturalis per textum expressum in leg. quisquis, Codice ad leg. Jul. Majest. ibi: gladio feriat, a qua lege dicta Bulla est desumpta. Unde cum in dicta Bulla non caveatur, quod pro delictis in ea contentis sit reus igne comburendus, quo in casu usus obtinuit, ut prius capite plectatur, quam comburatur, ut testatur Clar. in prax. §. fin. quest. 99. num. 7. cum Covarruvia. Et observari etiam in relapsis verè pœnitentibus testis est Simanch. de heret. cap. 55. num. 13. Idque ut evitetur periculum, ne propter lentum, & atrox genus mortis condemnatus fortè in desperationem inducatur; quicquid sit de hæreticis impœnitentibus puniendis vivocomburio, ideo non videtur in hoc casu, quod delinquens in dictam Bullam, post mortem naturalem, qua plectendus est, sit etiam igne comburendus ex Constitutione Friderici Imperatoris, quæ incipit Inconsutilem, estque apud Pegnam, & tradunt Host. in summ. de heret. §. qua pena feriat, num. 9. Abb. in cap. Excommunicamus 1. de heret. in princ. Socin. ibid. num. 7. Decian. in tract. crim. lib. 5. cap. 42. num. 4. Clar. in pr. §. heretis num. 7. Martin. del Rio lib. 5. disq. mag. sect. 3. Præsertim, quia cum dicta Bulla, licet sit in favo-

rem fidei, nihilominus est odiosa, ut per Bordon. de 5. Trib. cap. 29. num. 2. & ideo est propriè, ac strictè intelligenda, itaut sicuti in ea non est facienda extensio de persona ad personam, de delicto ad delictum, quæ in illa non exprimuntur, ita etiam neque de pena ad penam.

Ad 2. negativè. Quia cum in abjuracione debeat intervenire juramentum, cujus forma habetur in cap. quod 1. qu. 7. & in cap. Ego Berengarius de consecr. d. 2. itaut pœnitens jurejurando promittere debeat se semper fidem Catholicam professurum, & nunquam etiam ad hæresim rediturum, ut per Doctores, quos sequitur Simanch. de Cathol. institut. tit. 1. num. 4. non habet locum in eo, qui traditur Curie seculari, cum post mortem, mox executioni demandandum, nequeat ad hæresim redire, ac proinde esset juramentum inane. Hinc abjuracionem non imponi iis, qui tradunt Curie seculari, declaravit Sacra Congregatio Sancti Officii 5. Junii 1603. & 5. Martii 1609. & 24. Februarii 1611.

Ad 3. censeo affirmativè. Tum quia in eo habet locum juramentum superius relatum. Tum quia rei supradictæ Bullæ sunt suspecti vehementer de hæresi, ut per Dianam part. 4. tract. 7. resol. 13. & Bordon. de 5. Trib. cap. 29. num. 34. qui notat cum Pegna, & ex eo Farinaccio, pro qualitate hujus suspensionis considerandas esse circumstantias personæ offendentis, quo fine, in odium ne S. Officii, an amore consanguineorum, & odio speciali in personam offensam ex alio motivo, quam quod est minister, vel officialis S. Inquisitionis. Juxta ergo qualitatem suspensionis cogendus est abjurare. Et de damnato ad perpetuas triremes jussu abjurare, extat exemplum in eo, qui filiam propriam cognovit, ei dicendo non esse peccatum, sed teneri exequi voluntatem patris. Quo in casu abjuravit de formali, & damnatus fuit ad triremes in perpetuum absque spe gratiæ 10. Januarii 1619.

CONSULTATIO CXXIV.

An Recloribus navium magnarum navigantium ad Indias, vel alias longinquas Regiones concedenda sit facultas celebrandi Sacrum in eisdem navibus, saltem in festivitibus de præcepto?

Affirmant, existente mari tranquillo, Durandus lib. 4. rat. div. offic. cap. 1. num. 41. Sà, Major, Granadus, Scortia, Laymann, Facundez præcept. 1. Eccles. lib. 1. cap. 10. num. 14. testans de praxi quoad eos, qui navigant ad Indos, Gaspar Hurtadus, Marchinus, Palaus, Caspensis, Averfa, Machada, Cardinalis de Lugo, Franciscus de Lugo lib. 5. de Sacram. cap. 6. quest. 1. num. 9. & 14. qui testatur, se in navigatione ad Indias in navi celebrasse, Leander, & alii. Et quod sit præparatus locus, in quo possit cum debita decencia, & reverentia sacrificium offerri concessisse Clementem VIII. & Paulum V. re diu, multumque perpensa testatur Facundez loco citato. Atque hoc fuisse antiquitus in usu testatur Baronius tom. 4. annal. ann. 700 num. 3. Idem etiam de Vulfrano, Archiepiscopo Senoniensi, ut referunt Jonas Abbas, & Surius in ejus vita. Divus etiam Gregorius lib. 3. dialog. cap. 36. refert, omnes qui cum Maximiano erant in navi jam quassata, Corpus, & Sanguinem Christi accepisse, quod fieri non potuit, nisi ipse, aut alius celebrasset. Et quamvis hæc facta potius sint admiranda, attamen satis ostendunt, quod non est novum celebrare in mari, & quod sine periculo exerceri potest, ut constat, eos fecisse, ac proinde quod ratione talis circumstantiæ loci non est excludendum.

Ex quibus colligitur, quod in quacunque longa navigatione celebrari poterit in navigiis magnis, in quibus adest potest securitas, & locus opportunus celebrandi cum debita decencia. Nam militat eadem ratio necessitatis, quæ locum habet etiam stando in licentiis Clementis VIII. & Pauli V. nam licet prodierint pro navigantibus ad Indos, habent tamen locum pro omnibus navigantibus. Siquidem cum petita fuerint ratione difficultatis, quod non liceret, stante periculo effusionis sanguinis, dum concessæ sunt, fuerunt potius quædam declarationes, quod liceat in mari celebrare, atque adeo quod non adsit periculum sanguinis effundendi. Nam si non adest periculum, sit licitum omnibus, quia alias adest necessitas sufficiens. Si verò adest periculum, non potuissent Pontifices has licentias concedere. Et ideo semel concessæ habent vim declarationis, quæ se extendit ad navigantes ad quemcunque locum.

Præsertim in diebus festis, quando urget præceptum audien-

audiendi Missam. Nam tunc adesset causa necessitatis, immò ultra prædictos dies posse etiam cæteris diebus in mari celebrare, quando licuerit, tradit Francisc. de Lugo *dist. num. 14.* testans de praxi in navigationibus ad Indias, & asserens se celebrasse in dicta navigatione etiam diebus pro festis, & consuevisse in eo navigio tres, aut quatuor Missas singulis diebus celebrari.

- 4 Negant tamen Paludanus, Sotus, Turrecremata in *cap. Sicut de consecr. dist. 1.* Joannes de Fribur Tabiena, Sylvester, Armilla, D. Antoninus, Navarrus, Henriquez, Majolus, Toletus, Azorius, Valquez, Suarez, Reginaldus, Bonaccina, Coninch, Bartholomæus ab Angelo, Faustus, Zezara, Ledesma, Zanardus, Chamero- ra, Astensis, Joannes a Cruce, Pitignanus, Homobonus, Filiucci, Molfesius, Villalobus, Chellisonius, Præpositus, Grassius, Pax Jordanes, Tannerus, & alii. Quia licet in necessitate celebrari possit extra locum consuetum, non licet tamen cum aliquo periculo. In mari autem semper adest periculum effusionis sanguinis: quia licet sit tranquillum, potest de repente ventis commoveri. Hanc sententiam sequuta est Sac. Congregatio S. Officii, quæ sæpè censuit, quod Missa non permittatur celebrari super navigiis in navigationibus Indiarum, ut 31. Julii 1607. & 2. Augusti ejusdem anni. Et negata fuit licentia Principi Philiberto, ut celebrari possit super trirēibus 2. Septembris 1621.
- 5 Si tamen extent concessionēs Clementis VIII. & Pauli V. ex sunt exhibendæ, atque examinandæ, & juxta illarum tenorem, pensatis rerum circumstantiis, petita facultas concedenda erit.

CONSULTATIO CXXV.

- 1 **E**xtat in quadam Civitate Ecclesia, in cujus fundatione ex diplomate Pontificio leguntur hæc verba. *Ipseque Præpositus, caput, & gubernator Capituli, & curam animarum personarum ipsius Ecclesie gerat, nec non excessus, & crimina, quæ per hujusmodi personas dictæ Ecclesie committuntur, pro tempore possit, & debeat corrigere, & alias Episcopalem jurisdictionem in easdem personas exercere.* Nec non quasilibet excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & quoscunque processus, quas, vel quos contra Ecclesiam sic fundandam, & ejus personas prædictas contra tenorem, & formam hujusmodi exemptionis nostræ promulgari, & haberi contigerit, irritos decernimus, & inanes. Nihilominus modernus Episcopus declaravit excommunicatum Canonicum d. Collegiatæ ob vulnus inflatum in publica platea Subdiacono, & ulterius excommunicavit etiam Vicarium Præpositi, quia procedebat contra dictum Canonicum, tanquam si Episcopalem jurisdictionem turbaret. Ideo queritur,

- 1 An sustineantur censuræ latæ contra dictum Canonicum percussorem?
- 2 An latæ contra dictum Vicarium?
- 3 An Præpositus procedere possit ad ulteriora in causa?

- 1 **A**D 1. quod attinet, affirmative. Primò, quia excommunicatio non est lata ab Episcopo, sed ab Innocentio II. in Concilio Lateranensi *cap. 15.* relata in canon. *Si quis suadente diabolo 17. qu. 4.* Episcopus autem declarat duntaxat percussorem Clerici esse excommunicatum, ut ab aliis evitetur per textum in *Clem. de privil. ibi: Quos etiam locorum Ordinarii excommunicatos denunciare faciant*, firmatque Joan. Andr. in *cap. 1. in fin. de privil. in 6.* ibique Gemin. & Canonistæ communiter, ac declaravit sæpius Sacra Congregatio Concilii etiam contra Regulares, qui sunt omnino exempti, præsertim in Limana die 22. Januarii 1633. in hæc verba; *Sacra, &c. respondit, Regulares quoquomodo exemptos, qui ob delictum in excommunicationem inciderunt, posse ab Ordinariis denunciari excommunicatos ad hoc, ut ab aliis evitentur.* Quod maximè locum habet in offensione commissæ in Clericum publicè ad textum in *cap. pervenit de appellat. & Genuens. in prax. cap. 23. sub num. 16.*

- 2 Neque obstat, quod pro hujusmodi denunciatione requiratur aliqua citatio. Nam expressè contrarium disponitur in *cap. Pastoralis §. Verum in fin. de appell. & in cap. Pie de except. in 6.* ac tenet Felin. in *cap. 3. n. item 3. de re judic.* ac censuit eadem Sacra Congregatio in supradicta Limana. Quod absque ulla difficultate videtur procedere in delicto publicè perpetrato, Sanch. *conf. moral. lib. 6. cap. 9. dub. 1. num. 29.* rationem asserens; quia ubi poena a jure infligitur, & delictum

est notorium, non dicitur Episcopus cognoscere de delicto exempti, cum in notoriis judicialis cognitio non requiratur, & judicavit Rota *decis. 324. num. 15. & 16. part. 1. rec.*

Secundò. Quia, vel hujusmodi Canonicus est exemptus ratione loci, & hoc casu habet locum dispositio *cap. Volentes 1. de privileg. in 6.* Ubi Innocentius III. ejusmodi exemptos ratione delicti extra locum exemptum commissi subicit jurisdictioni Ordinarii. Quam dispositionem innovavit Trident. *cap. 14. de reform. sess. 7. privilegii*, ac exemptionibus adversus id nequaquam valituris, tametsi Abbas in *cap. ult. de form. comp. num. 11.* ibique Felin. *num. 5.* probare conentur, responsum Pontificis in *dist. cap. Volentes in princ.* esse generatim accipiendum, etiam ubi privilegium indefinitè, ac simpliciter aliquem eximeret a jurisdictione ordinaria. Nam ratione delicti hic exemptus puniri posset a Judice illius loci, ubi deliquit. Quamquam non placeat Covarruvias *pract. quest. 11. num. 5.* dicentis, id esse contra dictum *cap. Volentes.*

Vel ejusmodi exemptio concessa est juxta textum in *cap. Cum Capella de privil.* quod est ejusdem Innocentii III. ubi Capella Ducis Burgundiæ censetur exempta cum ejus ministris, quæ ex parte ministerio Capellæ operam dederint, & ejus officii ministerio fuerint usi, non autem in universum Capellani erant exempti. Et sic restrictio facienda est secundum subjectam materiam, & ipsius pronunciantis mentem, quemadmodum deducitur ex *dist. cap. Cum Capella*, in quo privilegii restrictio fit ad Capellam, & ejus ministros in his casibus, in quibus eo fungantur ministerio, quod ad Capellam pertineat, ut expendit Covarruvias loco allegato.

Vel denique est exemptio personalis, & hoc casu etiam puniri, ac corrigi valet ab Ordinario loci, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, ut per Trident. *cap. 3. sess. 6. de reform.* ubi quoad Clericos sæculares revocat quodcunque privilegium personale exemptionis.

Ad 2. Videtur etiam affirmative resolvendum. Ita 6 in strictioribus terminis, nimirum de Regularibus perturbantibus jurisdictionem Episcopi notant Innoc. in *cap. Dilectus in fin. de pœnit.* Salzed. ad Diaz. *cap. 3. lit. A. §. punire*, Auffer. *de potest. secul. in Ecclesiast. person. num. 23.* Royas *de heret. part. 1. num. 15.* Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 333. num. 21.* Themad. *part. 1. decis. 62. num. 32.* ac alii in *cap. 1. de pœn. in 6.* Et colligitur ex *cap. Cum & plantare de privileg.* Quia concessa jurisdictione conceduntur omnia, sine quibus non potest exerceri jurisdictio *leg. 2. ff. de jurisd. omn. Jud.* Qui autem sibi usurpat jura Episcopalia, perturbat jurisdictionem Episcopi. In hoc autem casu dictus Vicarius usurpat jurisdictionem Episcopi, quia correctio, atque punitio dicti Canonici percussoris spectat ad Episcopum.

Et licet dici possit, quod usurpatio jurium Episcopaliū non sit perturbatio jurisdictionis Episcopi; quia tunc solum perturbatur jurisdictio alicujus, quando impeditur, ne exerceatur. Quando autem quis exercet jura Episcopalia, & sibi usurpat, non impedit, quin Episcopus quoque exerceat. Unde usurpatio jurium Episcopaliū solum tunc perturbat jurisdictionem, quando ex hoc sequitur, quod non possit ipse Episcopus ea exercere. Id tamen immeritò dicitur. Nam quid aliud facit usurpator jurium Episcopaliū, quam turbare jura Episcopalia? hoc est confundere, & permiscere sic, ut agnosci jam non possint an ad solum Episcopum spectent ad *leg. 22. §. si signa, digesti, qui test. fac.* Turbat profectò Episcopi jurisdictionem, qui sibi ejus jura usurpat. Præterea textus in *dist. capit. Cum & plantare §. 1. & in capit. Pervenit 16. quest. 1.* non ajunt, qui usurpant, sed qui contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, qui contra Sanctorum Patrum decreta Episcopalia, jura, & officia arroganter vindicant, hoc est turbant. Semper namque dicitur quispiam turbare, quando de jure non agit, ut alibi etiam diximus.

Verum quia ad hoc, ut quis incurrat censuras comminatas in Bulla Cœnæ contra usurpantes jura Episcopalia requiritur, quod prætextus usurpator sit destitutus omni probabili credulitate, quod jus ad se non pertineat, & certo scias jus esse proprium Episcopi, & nihilominus illud sibi appropriare velit, ut per Suarez, & alios quos sequitur Pasqualig. ad Laurent. *part. 2. quest. 24.* Quod in hac specie non contingit, cum dictus Vicarius nedum habebat probabilem credulitatem super crimine jam commissio a præfato Canonico, sed etiam pene jus certum ex privilegio, ac proinde dici queat, quod usurpaverit, ac usurpare præsumserit Episcopi jurisdictionem,

tionem, sed potius ex bona fide, aut ex imprudentia se gessit, procedendo contra dictum Canonicum, ideo dicendum puto, censuras latus ab Episcopo contra dict. Vicarium in hoc casu non sustineri, quia defuit dolus malus, præsumpcio, ac temeritas.

Ad 3. Negativè. Sequitur enim ex dictis, quia cum in hoc casu dictus Canonicus percussor subiaceat jurisdictioni Ordinarii, non potest ejus Præpositus illum procedere ex defectu jurisdictionis.

Atque ita censuit Sacra Congregatio Concilii in una juvenacen. pro Ecclesia S. Spiritus sub die 8. Junii 1675. scilicet ad primum sustineri. Ad secundum non sustineri. Ad tertium non posse.

CONSULTATIO CXXVI.

Posito decreto Sacrae Congregationis super statu Regularium de Tertiariis, & hospitibus, atque aliis non recipiendis, nec retinendis ad habitandum in Monasteriis, seu domibus Regularium ante ætatem præfinitam.

1. **U**bitatur primò, an decretum hujusmodi vindicet sibi locum extra Italiam, & Insulas adjacentes?

2. Cum in Religione B. Joannis Dei non recipiantur novitii Clerici, sed Conversi tantum, & ex decreto ejusdem Sacrae Congregationis statutum sit, ut in ea Religione nullus approbetur, nec ad habitum admittatur, qui saltem decimum octavum ætatis annum non attigerit, an ex novo decreto sit huic Religioni ablata facultas recipiendi novitios in decimo octavo ætatis anno inchoato?

3. Et quatenus non sit oblata, an in reliquis Superiores dictæ Religionis teneantur ad observantiam decreti?

4. Cum in Religione Clericorum ministrantium infirmis, & in aliquibus aliis Religionibus fiant duo anni novitatus, an indutus habitu novitiorum ante completam ætatem annorum quindecim vigore decreti sit e monasterio ejiciendus?

5. Et quatenus ei ex gratia Sedis Apostolicæ permittatur, ut remanere possit, an sic nulliter receptus ab initio, teneatur post completam ætatem annorum quindecim iterum inchoare, & complere biennium sue probationis, antequam profiteatur?

6. Cum in decretis ab eadem Sacra Congregatione editis pro recipiendis Novitiis in Religione fratrum Carmelitarum Discalceatorum nulla certa ætas explicite sit præfinita, sed tantummodo sit cautum, ut quoad ætatem observentur Sacri Concilii Tridentini decreta, & Religionis Constitutiones, cumque in iisdem Constitutionibus disponatur, ut novitii possint recipi ad habitum, etiam ante ætatem quindecim annorum, dummodo receptio fiat a Provinciali cum Definitorio, an sit receptus ad habitum ante hujusmodi ætatem annorum quindecim vigore ultimi decreti sit remittendus ad seculum?

7. Et quatenus debeat in Monasterio retineri, veluti legitime receptus, an de cætero in dicta Religione novum decretum sit observandum tam quoad ætatem recipiendorum ad habitum probationis, quam quoad alia in decreto contenta?

8. An in Religione Clericorum Societatis Jesu observandum sit novum decretum tam quoad ætatem Novitiorum, quam quoad alia contenta in eodem decreto?

9. An in Grangiis Monasteriorum, in quibus desunt Conversi pro agrorum cultura, detineri possint ad habitandum cum eis famuli, & servientes, non habentes ætatem in decreto præscriptam?

10. An receptus pro novitio Clerico ante completum annum ætatis decimumquintum sit expellendus a monasterio, si modo sit in legitima ætate constitutus?

11. Et quid si illi deficiant pauci tantum aliquot dies ad complendum annum decimumquintum?

12. Et quatenus sic recepto a Sede Apostolica indulgeatur, ut remanere possit in Monasterio usque ad complementum ætatis, an talis, uti nulliter receptus, ab initio teneatur inchoare, & complere novum annum probationis antequam ad professionem admittatur?

13. An admissus ante annum ætatis vigesimum ad habitandum intra claustra non ut Novitius, sed ut Tertiarius, vel Commissus, aut famulus, expelli debeat, si modò annum vigesimum compleverit?

14. An receptus in Conventu pro hospite ante ætatem quindecim annorum post ætatem completam sit expellendus, si nondum suscepit habitum Novitiorum?

15. Et quid si servatis aliis servandis hujusmodi habitum jam suscepit?

16. An comprehendantur in decreto adolescentes, qui moran-

tur in Conventu, edentes ac bibentes in prandio, & cæna quotidie cum fratribus, aut seorsim in eorum cellis, si intra claustra non pernolent?

Et quid si tantum in prandio, vel cæna?

Et quid dicendum de illis, qui ex aliquarationabili causa paucos tantum dies morantur, & pernolant in Conventu?

An itidem comprehendantur in decreto adolescentes nepotes, & consanguinei fratrum, qui propriis sumptibus, ac sine ulla impensa Conventus habitant intra illorum claustra?

Et an in eo comprehendantur adolescentes famuli, qui inserviunt Missis, vel in habitu laicali humiliora officia in Conventu exercent?

Ubi obiter de aperiitione hospitii pro Regularibus.

AD 1. Negativè. Constatum ex præmio dicti decreti, ibi: Nihilominus in pluribus Religionibus Italiae, & Insularum adjacentium &c. Ergo extra Italiam, & Insulas Italiae adjacentes non vindicant sibi locum. Ex narrativa enim præmii exprimitur causa finalis leg. fin. ff. de hæred. institut. Illud tamen certum est, quod hic nomine Italiae continentur etiam insulae adjacentes, ut Corsica, Sardinia, Sicilia, de Melita nos alibi, ex leg. Insula ff. de Judic. & tradit Gemin. in cap. 1. num. 6. de temp. Ordin. in 6. Tum quia si nomine Italiae non continentur Regiones, quæ in mediis limitibus continentur inter Italiam, & Ultramontanas Regiones, ut per Barbof. in dictum cap. 1. num. 4. cum multis allegatis, multò minùs continentur ipsæ Ultramontanae Regiones.

Ad 2. Non esse ablatum. Cum sit specialiter approbatum ab ipsamet Sacra Congregatione, cujus decreta non censentur ab ipsa revocata, nisi speciatim exprimatur.

Ad 3. Teneri, cum non sit aliud per supradictum speciale decretum Sacrae Congregationis illis concessum.

Ad 4. Affirmativè. Quia tempore receptionis non habet ætatem requisitam a decreto. Et duo anni Novitatus fieri debent in ætate sufficienti ad Novitiatum. Qui enim non habet ætatem ad Novitiatum requisitam, non dicitur, neque potest esse Novitius, quia non habet ætatem sufficientem, atque adeò subintrat decretum S. Congregationis.

Ad 5. Teneri. Quia primus annus Novitatus non fuit peractus in ætate completa quindecim annorum requisita pro Novitiatu. Cumque alterannus sit supra aditus favore Novitatus, non esset in illius favorem, si primus annus perageretur ante ætatem legitimam ad Novitiatum prærequisitam, cum ad illum annum nulliter fuerit receptus.

Ad 6. Affirmativè. Quia non sunt recepti ad habitum legitima ætate a decreto præscripta. Et quia dictum decretum derogat quibuscunque Constitutionibus, & sic licet ex præscripta Constitutione Religionis fuit legitime receptus, non potest tamen legitime retineri.

Ad 7. Quatenus verò retineri possit in Monasterio, de cætero tamen observandum est in omnibus decretum Sacrae Congregationis, quod derogat dictis Constitutionibus, ut dictum est.

Ad 8. Affirmativè. Quia in ea militat eadem ratio, quæ in aliis Religionibus, licet in decreto non sit comprehensa, cum non sit nominatim expressa, ut requiritur ex Constitutionibus Apostolicis, & ideo exprimentanda, & licet Trid. sess. 25. de regul. cap. 16. eorum institutum præservaverit.

Ad 9. Affirmativè. Tum quia isti non recipiuntur ad habitum probationis, quod prohibet decretum. Tum quia in his Grangiis non viget disciplina regularis, ob cuius finem emanavit hoc decretum, ut proinde subiaceant Ordinarii jurisdictioni, ac visitationi, ut ex declarationibus ejusdem Sacrae Congregationis sub 27. Julii 1655. Tum etiam quia sicuti in ejisdem Grangiis permittitur habitatio regularium Laicorum, seu Conversorum pro fructibus colligendis, non autem Religiosorum, ita etiam permitti debent cum eis isti servientes, non habentes ætatem in decreto præscriptam.

Ad 10. Non esse expellendum. Nam excipiuntur ab eodem decreto, ibi: iis tamen exceptis, qui in legitima ætate constituti in habitu Novitiorum annum probationis agunt. Cum enim sit constitutus in legitima ætate, jam agit annum probationis.

Ad 11. Pariter non esse expellendum, si non deficiant amplius quàm 15. dies, vel ad summum unus mensis. Nam tempus 15. dierum, vel unius mensis in hac re potest dici parva materia.

Ad 12.

Ad 12. Non teneri, si cum ipso dispensetur, ut remanere possit in Monasterio. Nam eo ipso, quod cum eo dispensatur, ut in illo permaneat, censetur dispensatum etiam huic decreto, atque non tenetur inchoare, & complere novum annum probationis, antequam ad professionem admittatur.

13 Ad 13. Affirmativè. Ut ex verbis dicti decreti ibi: *Ut de cetero neminem pro Tertiariis, vel oblatis, seu donatis, aut Commissis, &c. quovis habitu indutis, vel inducendis &c. recipiant, seu admittant ad habitandum intra claustra, nisi vigesimum ætatis sue annum expleverit &c.*

14 Ad 14. Affirmativè. Nam solum excipiuntur, qui in habitu Novitiorum annum probationis agunt. Hi autem sic recepti, licet habeant ætatem legitimam ad peragendum Novitium, non agunt Novitium in habitu Novitiorum, atque adeo expellendi.

15 Ad 15. eo casu non esse expellendum tum ex dicto decreto, tum ex decreto Tridentini sess. 25. de regul. cap. 19.

16 Ad 16. Ex verbis decreti videtur respondendum negativè; quia non dicuntur habitare intra claustra, ut requirit decretum. Ex mente tamen ejusdem decreti, quæ est, ut evitentur omnino scandala, videtur respondendum affirmativè.

17 Ad 17. Prout ad proximum.

18 Ad 18. Negativè, ut v. gr. confuge ad Ecclesiam, & Conventus.

19 Ad 19. Affirmativè ut ad 17.

20 Ad 20. Non comprehendi, si non recipiantur, & admittantur ad habitandum intra claustra. Itaut videatur constitui regula in dicto decreto præscripta, quod scilicet ii tantum excipiuntur, qui in legitima ætate constituti in habitu Novitiorum annum probationis agunt. Cæteri verò, quicunque ii sint, comprehendantur in decreto &c.

21 De aperitione Hospitii pro Regularibus, præter alia suo loco dicta, hæc iis subijcio. Cum apud Sac. Congregationem super Episcopis, & Regularibus Carmelitæ Discalceati insisterint, ut sibi concederetur facultas aperienti hospitium in Civitate Veliterna, Sac. Congregatio sub die 5. Decembris 1692. ita rescripsit: *Petita facultas Oratori benignè impertita est, ita tamen, ut in dicto hospitio nulla servetur forma regularis, non erigatur Ecclesia, seu Oratorium formale cum janua in publica via, sed tantum Oratorium internum ad effectum inibi Missas, & Orationes privatas pro eorum spirituali usu duntaxat; quod in illo Sacramenta non administrantur, nec fiant publicæ conciones, nec præter missas privatas, divina officia, aliæque functiones peragantur, nec tumultentur cadavera, nec retineatur campana, nec aliquod signum extrinsecum, quod verò Conventui adaptetur, & transcendat naturam, & conditionem meri, ac simplicis hospitii secularis, sublata Religiosis inibi degentibus facultate quæsuandi. Addendo insuper, quod Regulares ad illud se transferentes, non assumant titulum Presidentis, vel alterius Officialitatis, subjungendo eos in casu controversionis ipso facto pœnis contra Religiosos degentes extra claustra, & quod super observantia præmissorum Provincialis, & Definitorum provinciales valide se obliget coram Eminentissimo Episcopo, qui instrumentum dictæ obligationis ad præfictam Sac. Congregationem transmittere, ac præsens decretum executioni demandare &c.*

Et in hunc modum concedi solet hospitium Regularibus. Quo in decreto noto aliquam improprietatem ne dicam contradictionem verborum. Nam postquam dixerat, ut non transcendat naturam, & conditionem meri, & simplicis hospitii secularis, quæ verba non important, nisi hospitium, quod ex itinere aliquantisper commorandi causa divertimus, non habitandi, aut degendi. Unde illud Ciceronis ad Catonem. *Ex ista vita sic discedo, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. Commorandi enim natura diversorium nobis, non habitandi dedit, subdit: sublata Religiosis inibi degentibus facultate quæsuandi.* Verbum autem degentibus nequit adaptari obiter, sive per transitum, sive ad breve tempus inibi hospitantibus. Nam degere significat habitare, ut §. penult. Institut. de usu & habit. ibique Doctores communiter. Quod est omnino contrarium naturæ, ac conditioni meri, ac simplicis hospitii secularis intenti a decreto.

Debebit autem Exequutor curare, ut hujusmodi decretum exactè observetur, ac speciatim advertere, ne in hospitio aliqua servetur forma regularis, neve transcendat naturam meri ac simplicis hospitii secularis. Quare poterit, ac debebit in illo deputare unum duntaxat religiosum laicum ad custodiendum hospitium, & ad excipiendum hospites, & ad summum unum lai-

cum, & unum Sacerdotem, & non plures. Nam alioquin servaretur aliqua forma regularis, & transgrederetur naturam hospitii, ac degeneraret in Conventum, vel saltem in Collegium.

CONSULTATIO CXXVII.

An credendum sit Confessario Cardinalis, ac scriptori Codicilli ab ipso Cardinali facti, testanti, quod per dictum Codicillum, in quo expressè revocantur legata in pecunia, non intenderit Cardinalis revocare legata in pecunia sua familia relicta in testamento?

Affirmativè respondendum videtur ex regula, quod 1 in testamentis privatorum, quæ juris civilis solemnitatibus subjacent, nimium deferendum sit attestationi, ac declarationi scriptoris, potissimum verò ubi idem sit etiam Sacerdos, Religiosus, & Confessarius ex relatis a Jo: Baptist. de Luca l. 9. de testam. discurs. 46. num. 4. & discurs. 47. num. 7. cum ibi allegatis autoritatibus, ac decisionibus.

Et quamvis in contrarium adduci posset vera, & recepta distinctio, de qua eodem discurs. 47. num. 8. inter declarationem, quæ fit super re dubia, & inter illam, quæ fit super re, quæ in verbis est clara, & sic quod dicta conclusio procedat in primo casu, non autem in posteriori, in quo non est declarare, sed corrigere, vel de novo disponere, ideòque requirantur septem, vel quinque testes, tanquam in nova dispositione.

Dupliciter tamen id ob stare non videtur. Primò, quia verba dici possunt aliquo modo capacia interpretationis, utpotè referibilia ad alia legata, & si hæc responsio non videtur omnino tuta, cum verba nimis urgeant. Secundò, quoniam ista difficultas locum habere possit, quando ageretur de testamento viri privati (subjecto solemnitatibus juris civilis; secus autem cum agatur de testamento Cardinalis, qui Apostolico indulto non subjacet hujusmodi solemnitatibus, ut in puncto similis declarationis voluntatis Cardinalis per attestationem sui Secretarii, tradit Jacob. Gall. conf. 60. & advertitur dict. tit. de testam. discurs. 6. num. 5. & disc. 8. num. 8.

Fortius verò ob multa in diem concurrentia, ex quibus videtur, quod huic unico testi deferendum sit, 4 Primò nempe, quod esset scriptor testamenti. Secundò, quia Sacerdos, & Confessarius. Tertiò, quia est persona valde qualificata, tam in qualitate naturali nobilium natalium, quàm etiam in accidentali muneris, ac virtutis. Quartò, quia nullum penitus habet commodum, sed agitur de commodo plurium personarum pene ignotarum, ideòque prorsus inverisimile est, quod cum damnatione animæ propriæ hanc attestationem facere voluerit in præjudicium causæ adeo piæ per testatorem institutæ. Quintò, ob communem consuetudinem Cardinalium, & Magnatum faciendi hujusmodi legatum familiaræ. Et sextò, ob qualitatem ipsius Cardinalis testatoris, Magnatum quoque habentis qualitatem, cum nimium generosa natura.

At nihilominus tenendum est, unicum testem, 5 quamvis natalibus, ac dignitate conspicuum, & omni personali exceptione majorem, non probare sufficienter voluntatem revocandi, seu reintegrationem legati. Inspecto enim rigore judiciorum testis unicus, etiam si esset Cardinalis, non facit sufficientem probationem, Farinac. de testib. qu. 63. num. 4. & seqq. & num. 65. Rot. decis. 33. de probat. in antiqu. Coccin. decis. 4. numer. 2. Rot. decis. 171. numer. 3. part. 3. recent. cum aliis in Afulana emphyteusis 27. Maji 1692. §. non obstat coram Priolo.

Nec obstat, quod interdum credendum sit unico testi ob qualitatem circumstantiarum; quia vera est distinctio superius etiam admissa, quod ubi agitur de declaratione rei dubiæ, & ambigui, creditur testibus singularibus, vel etiam unico, secus verò quando agitur de nova dispositione, quæ consistat in additione, vel diminutione, vel aliquo modo alteret dispositionem jam apparentem, ut in casu nostro, in quo clara revocatio codicillaris prætenditur extinguere per depositionem testis. Tunc enim tot testes requiruntur, quot sunt necessarii in principali dispositione, & sic saltem duo testes requirebantur juxta formam indulti Cardinalibus concessi. Surd. conf. 129. num. 29. & num. 43. Magdalen. de num. test. part. 1. cap. 30. num. 11. & seq. Castil. contr. part. 4. cap. 19. num. 25. & seq. & num. 29. Rot. in Romana, seu Vercellen. fideicommissi 5. Martii 1659. §. penult. coram Verospio, & in eadem 19. Junii 1669. §. Ex quibus coram R. P. D. Taja, & sub hac distinctione loquuntur, & intelligendi sunt Doctores

res omnes in contrarium adducti, & signanter Jacob. Gall. *dist. conf.* 60. & *Bim. conf.* 204. loquentes de testamento Cardinalis Cusani.

7 Atque hinc non refragatur, quod dicta distinctio procedat in testamento viri privati subiecto solemnitate juris civilis, secus in testamento Cardinalis gaudens indulto. Quia hoc operatur, ut in nova dispositione non requirantur septem, vel quinque testes; sed sufficiant duo juxta indultum, non unicus, ut etiam in specie firmat ipse Jacob. Gall. *dist. conf.* 60. numer. 32.

8 Neque aliud suadent præsentia adminicula, quia ea, quæ adducuntur ex qualitate personæ, quod nempe fuerit scriptor testamenti, & codicilli, confessarius Cardinalis, item nobilis, & nullum habens commodum, non plus operantur, quam si ageretur depositione alterius personæ qualificatæ, immò etiam Cardinalis, quæ depositio, ut præfertur, non sufficit. Alia verò adminicula concernentia inverisimilitudinem cessant; quia ad id, quod sit inverisimile voluisse testem cum damnatione animæ propriæ in præjudicium causæ piæ hanc facere attestationem, respondetur, quod si hoc esset adminiculum depositionis, militaret in omnibus testibus, nec dico, quod depositio testis non possit esse vera, sed quod non sufficit ad probationem.

9 Ad id verò, quod dicitur de communi consuetudine Cardinalium, & Magnatum, & de generosa natura Cardinalis, respondetur ex eisdem verbis clavis Codicilli, in quo exprimitur ratio revocationis deducta ex tenuitate hereditatis.

10 Videatur decisio Mantice de fide præstanda unico testis, quæ est decisio 211. numer. 7. & 285. numer. 6. & dec. 280. numer. 7. & decis. 372. numer. 9.

CONSULTATIO CXXVIII.

An contraveniens edicto Episcopi in materia clausuræ Monialium, possit ab excommunicatione inflicta, & Episcopo edicenti reservata, absolvi a Metropolitano, vel a quocunque alio Episcopo?

Quod ad utrumque negativè respondendum censeo. Et quidem quoad Metropolitanum, non potest ille ad suum arbitrium ab Episcopis suis suffraganeis, aut eorum Vicariis excommunicatos absolvere, nisi in casu, quo per appellationem causa excommunicationis ad eum delata fuerit. Tunc enim potest, vocatis tamen partibus, & cognito de appellatione, aliàs non valet absolutio per textum in *cap. Romana*, & in *cap. Venerabilibus de sentent. excomm.* in 6. Quia non est Iudex, aut Ordinarius suorum Suffraganeorum, ac proinde nec eos excommunicare, nec ab excommunicatione absolvere valet extra casum appellationis, ut in *d. cap. Romana*, & *dist. cap. Venerabilibus*, §. excommunicatos verò, & in *cap. ad reprimendam*, de offic. Ordin. & *cap. per tuas de sent. excommunicat.* traditque Host. in *sum. l. 5. tit. de sent. excomm.* numer. 12. Astenfis, Paduanus, & alii, quos sequitur Sayr. de *cenfur.* l. 2. cap. 20. numer. 17. quicquid dicat Sanchez l. 3. *consil. moral. cap. un. dub. 35. per tot.*

Et quoad alios Episcopos id probatur ex regulæ generali, quam tradunt Doctores, quod scilicet qui excommunicationis, aut alterius censuræ sententiam tulit, solus ipse absolvat. Quod habetur ex *cap. prudentium*, §. Sexta de offic. deleg. & ex *cap. pastoralis*, §. præterea, de offic. ordin. Gloss. in *cap. cum inferior*, v. ligare, ibique Felin. numer. 5. de major. & obed. Alioquin destrueretur disciplina Ecclesiastica, præsertim in materia clausuræ Monialium, peculiari curæ Ordinariorum a Tridentino sess. 25. de regul. cap. 5. summopere commissæ. Atque ita declaravit quoad utrumque S. Congr. Concilii in Bituntina die 13. Septembris 1675.

CONSULTATIO CXXIX.

1 An privilegium, quod Inquisitores, & eorum Notarii habent ab Urbano IV. quod non possint excommunicari a quibusvis delegatis, & inferioribus Summo Pontifice, cujus privilegii meminit Eymer. in *direct. part. 3. quest. 21.* ibique Pegn. *comm. 70.* extendi possit ad alios ministros, & officiales S. Officii, & præcipue ad Consultores, nominatim Portugaliæ, qui habent officium perpetuum cum voto de castro, & subscribunt sententiis, ut refert Sous. in *aphor. l. 1. cap. 1. numer. 14.*

2 An sibi præjudicaverit d. Consultor consentiendo injurisdictionem alicujus Tribunalis, sive Rotæ, sive Auditoris Camerae?

3 An Inquisitor potuerit sibi jus dicere, & revocare censuras promulgatas a Delegato Apostolico?

4 An Nuncius Apostolicus in gradu appellationis, seu recursus possit procedere in ejus causis?

Ad 1. Negativè respondendum videtur. Privilegium enim Urbani IV. non respicit, nisi Inquisitores, & Notarios S. Officii, & cum videatur contrarium juri communi, extendi non debet de una persona ad aliam l. quod verò contra, ff. de leg. l. si verò, §. de viro ff. solut. matrimon. & faciunt notata per Bart. in l. omnes populi in materia interpretationis extensivè, ff. de just. & jur. Socin. *conf. 39. col. 2. numer. 6. vol. 4.*

Verum affirmativè resolvendum aliqui censet auctoritate Pegn. d. *com. 70.* & ut ipse notat, durante eorum officio, quod constanter etiam tenet Caren. de offic. S. Inquis. p. 1. tit. 5. §. 13. numer. 91.

Movetur. Tum quia favores ampliari debent, præcipue favore fidei. Tum quoniam eadem etiam in his ministris ratio reperiri videtur, atque adeo idem statui oportet, l. illud, ff. ad leg. Aquil.

Non obstat in contrarium adductum. Quia eadem est ratio in dictis ministris, sive Consultoribus, præsertim habentibus votum decisivum, quæ in Inquisitoribus, ac in Notariis, scilicet ne Inquisitionis negotium contra damnatam hæresim prudentiæ vestræ commissam, impediri, quod absit, propter aliorum astutiam, vel etiam retardari contingat. Quæ ratio, cum respiciat publicam utilitatem, extenditur ad alios ministros, & officiales, præsertim necessarios per ea, quæ latè scribit Hyppol. in §. *agredior numer. 59. & pluribus seqq.* Quod maxime locum habet, ubi unica ratio est scripta, vel unica tantum assignari potest, prout in hoc casu, ea scilicet, ut inquit Pegna, ne causæ Religionis propter excommunicationem Inquisitorum, aut aliorum S. Officii Ministrorum deferantur, aut impendantur, & interim, impeditis Judiciis, hæretici impunè grassentur. Hisque adstipulatur textus in l. 2. §. Si mater, ff. ad Senat. Consult. Tert. ubi Constitutio, quæ tantum de Prætorè Romano loquebatur, ad Magistratus Provinciarum se extendit ex identitate rationis, ex quo textu dicit ibi Bartolus, quod licet statutum loquatur in Potestate, tamen locum etiam habet in Capitaneo, si Capitaneus eandem habeat jurisdictionem circa idem, quem refert, ac sequitur Alex. *conf. 106. numer. 24. vol. 3. & consil. 20. numer. 12. vol. 4.* Rom. *singul. 609.* Soc. *conf. 39. col. 2. vol. 4.* & ad hoc alludit textus in l. moris sub init. ff. de pæn. Inficiari autem nemo potest. Consultores præsertim habentes votum decisivum, & in sententiis se subscribentes, ut in Portugallia, teste Sousa in *aphor. cap. 1. numer. 14. l. 1.* in causis S. Inquisitionis eandem, immò majorem habere jurisdictionem, quam simplices Notarii, & ideo privilegium loquens de prædictis Notariis, locum etiam habet in aliis Ministris, & officialibus necessariis.

Deinde respondetur, quod hujusmodi privilegium non est contra jus commune, sed potius jus ipsum commune distinguit, seu limitat, quo casu licita est extensio, præcipue in causa favorabili, Bart. in l. si constante quest. 9. ff. sol. matr. ubi Ripa numer. 79. ponens regulam, quod in limitatoriis, sive exorbitantibus ex identitate rationis fit extensio, Roman. *conf. 281. in fine.*

At nihilominus S. Congregatio S. Officii tam die 5. Februarii 1609. & 11. ejusdem censuit excommunicari posse inservientes S. Officio ob non solutionem pensionum non obstante dicta Bulla Urbani IV. incipiente Inquisitionis negotium, & ita significatum fuit Auditori Camerae Apostolicæ. Idemque censuit sub die 13. Januarii 1676. ubi negativè respondit juxta primam opinionem, ea præsertim mora ratione, quia Consultores non sunt ministri necessarii, adeo sine ipsis officium S. Inquisitionis exerceri non possit, secus autem dicendum de Inquisitoribus, & Notariis, sine quibus dictum officium exerceri nequit, & ideo istorum tantum, & non aliorum Ministrorum, qui non sunt adeo necessarii, consideratio habita fuit a Summis Pontificibus in dicto privilegio, quod proinde non est ad alios extendendum.

Ad 2. Negativè videtur respondendum per ea, quæ 7 alibi dicebam, & per ea, quæ in hac specie docet Pegna loc. cit. lit. D. inquit, quod cum aliquod privilegium concessum est toti potius alicui ordini, quam privatis personis ejus ordinis, tunc tali privilegio renunciari non potest, cap. si diligenti extr. de for. comp. Quare cum privilegium prædictum sit concessum toti Ordini, & Collegio Ministrorum, ac Officialium S. Inquisitionis, item propter publicam utilitatem, nempe ob fidei

fidei favorem, & ut hæreses extirpentur, consequitur planè, ut ei renunciari non possit, atque adeò nec renunciantem sibi præjudicare. At negativè respondit eadem S. Congregatio S. Officii d. die 3. Januarii 1676. idque consequenter ad primum dubium.

8 Ad 3. Affirmativè. Quia Inquisitores tantum jurisdictionem habent in ordine ad causas tum criminales, tum civiles suorum Officialium privativè, & alii Judices non possunt se intromittere in illis judicandis, ut per Roy. sing. 181. Param. de orig. S. Inquis. lib. 3. qu. 6. num. 26. Simanch. de cath. Instit. tit. 41. rubr. de ministr. num. 19. & seqq. Farinac. qu. 186. num. 38. Jo: de Hevia in Cur. Philip. part. 3. §. 1. num. 19. Narbon. in recopil. lib. 4. tit. 1. l. 20. gloss. 1. & seq. ac aliis communiter. Et ita etiam declaravit eadem S. Congregatio S. Officii die 13. Januarii 1676.

9 Ad 4. etiam negativè. Cum non appareat inter privilegia Nuncii Apostolici, ut etiam contra Ministros, & Officiales S. Inquisitionis possit procedere. Quare favore fidei, ne in officio impediatur abique expressa Romani Pontificis facultate, faciente de hoc privilegio mentionem ac illud revocante, nullus cujusvis autoritatis, aut potestatis existat, potest in hujusmodi Ministros, & Officiales procedere, ut per Pegnam d. comm. 70. lit. C. In his tamen casibus causæ vertentes inter Inquisitores, sive Ministros, sive Officiales S. Officii, & alios advocantur per Sanctissimum ab aliis Tribunalibus, & committuntur alicui ex Eminentissimis Cardinalibus generalibus Inquisitoribus, quemadmodum fuit advocata causa, vertens inter Inquisitores Portugalliæ, & Antonium Rodriguez per Sanctissimum a Rota, & commissa Eminentissimo Cardinali Verospio, uni ex Cardinalibus generalibus Inquisitoribus 31. Martii 1670. Videatur tamen quid declaraverit de hoc dubio eadem Sacra Congregatio dicta die 13. Januarii 1676.

CONSULTATIO CXXX.

Quomodo sit expediendus, qui se accusat non præventus ab aliquo indicio, usum fuisse sortilegiis qualificatis ad amorem, si interrogatus super intentione nolit respondere?

- 1 **C**arena part. 2. tit. 18. §. 3. videtur asserere, quod expediri debeat tortura. Inquit enim num. 16. solummodo circa hoc est advertendum, quod si consteantur, se verbi causa hæreticali sortilegio usos esse abique tamen hæretica intentione, nullo modo super hac intentione sunt torquendi, sed standum omnino est spontaneæ depositioni eorum, & cogendi sunt ad abjurandum pro modo suspicionis. Ergo si interrogati super intentione non consteantur, sunt torquendi.
- 2 Poterit hoc probari ex eo, quod reus in tali casu potest torqueri, & compelli, quod respondeat affirmativè, vel negativè ad interrogata, ut ex Baldo in leg. accusationem post num. 11. C. qui accusat. non poss. ubi ait quod reo talis tortura non datur ad eruendam veritatem, quia ad hoc requireretur, quod præcederent indicia ad torturam sufficientia, sed datur ad eruendam depositionem, ut docent Clar. lib. 5. §. fin. qu. 45. num. 6. Mascard. de prob. lib. 3. concl. 1385. num. 15. Locat. in prax. inquis. v. Tortura §. & scias etiam, Capycius dec. 145. Caravit. rit. 259. num. 14. Soula in aphor. Inquis. l. 2. cap. 39. num. 48. Peguera in prax. cap. 12. §. 5. numer. 26. Chartar. de interrog. l. 3. cap. 2. n. 3. & alii.
- 3 Verùm hæc ratio, licet aliàs sit vera, in hoc tamen casu non videtur habere locum. Nam procedit in reo ab aliquo indicio prævento, non autem in spontè comparente, & a nullo indicio prævento.
- 4 Mitius agit Thomas Delbene de offic. S. Inquis. p. 1. dub. 193. sect. 3. n. 4. ubi respondit, quod si spontè priusquam denuntiatio sit, compareat, non ut hæreticus, sed solum ut de hæresi suspectus vehementer, & sic in pœnam extraordinariam, scilicet abjuratorem de vehementi, & aliam pecuniariam condemnari debeat, si hujusmodi interrogatorio responderi noluerit.
- 5 Itaque cenleo, vel esse torquendum, vel esse condemnandum ad aliquam pœnam extraordinariam, ex hac quidem ratione, quia tales comparentes, ut spontè comparentium beneficio gaudeant, debent plenè tam de se, quam de aliis confiteri, aliàs habendi sunt tanquam diminuti confitentes, ut habetur ex Conc. Bitterense c. 2. ibi: *Intra quem terminum venientes pœnitentes, & dicentes plenam de se & de aliis veritatem, habeant impunitatem.* Quia autem nolit interrogatus respondere super intentione, plenam de se veritatem non dicit, atque adeò impunitatem habere non debet, cum confessio sit dimidiata, non integra.

CONSULTATIO CXXXI.

Quidam ita confessus est. Quanquam ego essem in tali fide, quod Deus non esset; nihilominus propter alios meos fines decrevi presbyteratus ordinem suscipere, cum mihi videretur sub hoc prætextu id excusationi mihi esse quoad homines, ne vindictam sumerem de occisione mei patris. Et constans in supradicta atheismi credulitate, minores, ac majores omnes Ordines suscepi. Et quamvis interdum crederem, esse Deum, attamen cogitans res mundanas, earumque gubernationem, non satisfactus secundum meam intelligentiam, perseverabam in mea solita credulitate, quod non esset Deus, quoque Ordines a me suscepti non essent Sacramentum, sed res fictitiæ, vel casu factæ, in nullo pretio illos habens. Et postquam Sacerdotium suscepi, celebravi, non credens conficere sacrificium, neque Sacramentum. Quæritur,

An in hoc casu fuerit impressus character, & sit iste valide ordinatus, cum videatur non habuisse intentionem sacros Ordines suscipiendi?

Respondeo, hujusmodi Sacerdotem fuisse validè ordinatum, atque adeò characterem fuisse impressum. Primò, quia constat de ejus intentione ex illis verbis: *Nihilominus propter aliquos meos fines decrevi presbyteratus ordinem suscipere.* Quæ intentio sufficit, si fuerit virtualis; non revocata juxta Theologos in 4. sentent. & capit. majores de baptism. Et super hoc, cum fuerit actus ejus merè internus, poterit interrogari, & ipsi soli fides adhibenda est quoad hoc, & maxime, quia jurare potest, suam intentionem, & voluntatem ita fuisse, ut suis verbis superius allatis se explicat. Quod, si adhuc remaneret aliquod dubium, poterit Sacramentum Ordinis hujusmodi reiterari sub conditione, ut in casu simili censuit Sacra Congregatio Concilii sub die 26. Septembris 1665. apud metom. 1. conf. 120. numer. 9.

Secundò, quia certum est, ad valorem Sacramenti, nec fidem, nec bonam aliquam dispositionem in suscipiente requiri, ut ex communi Theologorum docet Suarez ad 3. part. Div. Thom. disput. 24. quæst. 68. sect. 2. & disp. 14. sect. 2. Et colligitur ex cap. Majores de baptism. & cap. de Judæis 45. dist. Nam ut ait Suarez, non est necesse, quod voluntas suscipiendi baptismum, vel Sacros Ordines sit in se supernaturalis; potest enim ex aliquo motivo humano, vel naturali procedere, & ideo non est necesse, ut fundetur in fide supernaturali, sed in quadam humana credulitate, quam potest habere hæreticus. Unde interdum potest esse voluntas, quæ ad valorem baptismi, vel Ordinis sufficiat absque ulla credulitate baptismi, vel ordinis, solum sub quadam ratione confusa faciendi, vel suscipiendi id, quod Christiani faciunt, vel suscipiunt, quicquid illud sit, quam voluntatem potest quis habere, etiamsi privata opinione credat, totum id nullius valoris, vel momenti esse; quia hæc veritas non pendet ex sola rei natura, sed ex institutione, a qua est totum esse Sacramenti. Constat autem ex usu, & traditione Ecclesiæ, hanc fuisse Christi institutionem. Sicque recta fides baptizati, vel ordinati non requiritur ex necessitate ad baptismum, vel ordinem, dummodo adsint cætera, quæ sunt de necessitate Sacramenti. Non enim Sacramentum perficitur per justitiam hominis dantis, vel suscipientis baptismum, vel ordinem, sed per virtutem Dei, ut docet expressè Div. Thomas d. 3. p. q. 68. art. 8. Estque sententia Sanctorum Patrum apud Suar. d. disp. 14. sect. 2. nominatim D. Gregorii leg. 9. registr. epist. 62. ubi scribens Quirino Episcopo inquit: *ab antiqua Patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad S. Ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ revocantur.* Hoc autem non esset, ait D. Thom. loc. allegat. si recta fides esset de necessitate baptismi, vel ordinis. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem ordinis, ac proinde validè hic Sacerdos fuit ordinatus.

CONSULTATIO CXXXII.

Sacerdos Latinus factus Monachus ritu græci uniti petit dispensationem celebrandi, & recitandi Divinum Officium ritu græco, adducens pro causa, quod alias non poterit ministrare officia Religionis, & propterea ab illa recedere tenebitur. Queritur, qui consulendum?

C Enseo consulendum, ob stare Constitutionem B. Pii V. incipientem *Providentia*, & causam adductam non videtur sufficere. In Constitutione enim non solum revocatae fuerunt licentiae Græcis Latino more, & Latinis græco ritu Missas, & alia Divina Officia celebrandi, sed illas appellat perversionem Divinorum Officiorum ab antiquo Catholice Ecclesie instituto. Sanctorumque Patrum decretis alienas, & abusum ab Ecclesia Dei extirpandum, & submovendum. Quam Constitutionem religiosissime semper curat observandam S. Congregatio S. Officii, præsertim sub die 4. Julii 1624. in qua certiores facti fuerunt Ordinarii, ut in hoc invigilent.

2 Et quoad causam non videtur illa sufficere, quia concernit tantum bonum privatum, non publicum, sibi que imputet, quod elegit Religionem, in qua Sacerdotes ritus Latini nequeant officia ministrare, neque id tanti est, ut propterea teneatur ab illa recedere, cum possit permanere absque officiis exercendis, sicut permaneant alii Religiosi, qui propter incapacitatem, vel privationem vocis activæ, & passivæ officia, & dignitates in sua Religione ministrare, & obtinere non possunt.

3 Unde cum non existat causa legitima dispensandi in re tam gravi, non poterit cum hoc Monacho dispensari juxta Tridentinum *sess. 25. cap. 3.* ubi graviter prohibet dispensationes absque justa causa, quia inquit, dispensari sine justa causa est aperire aditum ad transgrediendas leges. Quinimmo, ut dispensatio hæc sit valida requiritur ex parte Summi Pontificis aliquod motivum, quod sufficiat, ut rationabiliter procedat; quia dispensatio non solum dependet a voluntate Pontificis, sed etiam a potestate, & sic non est valida, nisi sit ex motivo rationabili. Nisi enim rationabiliter procedat non concurrat potestas ad actum, quia potestas est tantum ad actus rationabiles, cum non se extendat ad operandum extra regulas rationis, *cap. Sunt quedam 25. qu. 1. & l. penult. de furt.*

CONSULTATIO CXXXIII.

Supposita notorietate adulterii uxoris, quod tamen vir ob potentiam, & qualitatem adulteri non potest in iudicium deducere, sed dedit literas ad uxorem, ad adulterum, & ceteros Primates, in quibus, & palam quoque declaravit, se velle ad sacros ordines promoveri, atque vitam cœlibem ad mortem usque ducere, & in regione non habet ordinarium pro dimissoriis habendis. Queritur?

1 *An vir propria autoritate in casu posito possit, etiam nolente uxore, divortium celebrare? & quatenus affirmativè?*

2 *An dispensandus, ut possit Sacros Ordines suscipere?*

3 *An Eminentissimus Protector possit ei ad hunc effectum dimissoriales concedere?*

A D 1. Licet sententiam negativam docuerit Innocent. in *cap. Veniens in fin. de convers. conjug.* ibique Hostiensis, & per rationes ab iis adductas apud Sanch. *l. 10. de matrim. disp. 11. num. 15.* Affirmativa tamen prævaluit, quam Doctores communiter tradunt, tum Jurisperiti, tum Theologi, quos sequitur idem Sanchez *loc. allegat. num. 17.* respondens rationibus contrariæ sententiæ *num. 16.* Pontius de *matrim. l. 9. cap. 19. num. 5.* ac Perez *cod. tr. disp. 56. sect. 6. num. 6.* alique. Ratio autem est, quia jus conjugale æquè obstat ingressui religionis, ac susceptioni Ordinum, cumque adultera omne jus conjugale amittat, æquè licebit viro, etiam ipsa invita, transire ad Ordines, ac ad Religionem. Adulterium enim perpetuum divortium efficit, omnique jure maritali privat, ut per D. August. *lib. 1. de ser. Dom. in mont. c. 26. & seq. ac l. 1. retract. c. 19.* Et quamvis non sit textus id expressè disponens circa Sacros Ordines, satis tamen est, id dispositum extare circa transitum ad Religionem in *cap. Constitutus, & d. cap. Veniens de consecr. conjug. & in canon. Agathosa 27. qu. 2.* Utrum-

que enim æqualiter impeditur propter jus conjugale, & ideo ubi transitus ad Religionem permittitur, censetur quoque concessus transitus ad Ordines, nisi aliunde obstaculum adestet, vel quia vir esset bigamus, aut alias irregularis.

Ad 2. Posita notorietate adulterii, nisi aliunde impedimentum adestet, vel quia vir esset bigamus, aut alias irregularis, non est necessarium Ecclesie iudicium expectare, aut aliam dispensationem. Est expressè decisum ab Alexandro III. in *c. Significasti, de divor.* iudicante, eum, qui ob notorium adulterium uxorem dimiserat, Ecclesie iudicio non expectato, ad eam recipiendam non debere compelli, nisi forte constaret, virum cum adultera adulterium commisisse. Quam secretalem Innocentius, Hostiensis, Joannes Andreas, & alii explicantes admonent notorium adulterum dici, quando iudici, & aliis notum est, vel sunt probationes in promptu, ut in hoc casu, vel, addit etiam Ianormitanus, quando adulter crimen confessus est in iudicio, cui Pontius addit, verum esse, etiam si in alio iudicio scilicet civili confiteatur; ea enim confessio necessè in iudicio criminali, ut constat ex decisione Rotæ *250. num. 2.* apud Farinac. *volum. 2. con.* Et hanc sententiam aperitissime docet Panorm. in *cap. Significasti, & cap. fin. de adult. n. 6.* assertque in tot favorem textum in *d. cap. Agathosa 27. qu. 2.* ubi qui propter adulterium mulieris ingressus est monasterium, licet secus dicitur, & p. test de adulterio constare. Eandem etiam sententiam docent Theologi, ac Summistæ communiter cum D. Thom. in *4. dist. 35. qu. 1.* Richard. *art. 1. qu. 3.* Durand. *1. Carthusian. cad. dist. qu. 1.* qui docent, non esse necessarium Ecclesie iudicium, si adsum probationes in promptu adversus nocentem, Turrecremata in *cap. Sicut dist. qu. 2. & alii.*

Unde in hoc casu potest innocens propria autoritate absque aliqua dispensatione divertere, vel Religionem ingrediendo, vel suscipiendo Ordines absque metu restitutionis, & sic, stante signanter notorietate adulterii uxoris, Sac. Congregatio Concilii die 17. Junii 1644. declaravit, professionem religiosam emissam a viro innocente propria autoritate in Religionem ingresso, fuisse, & esse validam, licet aliquando eadem Sac. Congregatio, ut cautiùs in hac re gravissima agatur, in adulterio etiam notorio soleat requirere sententiam iudicis, ut in Romana divortii 26. Aprilis 1653. in qua non obstante, quod mulier per quadriennium publicè se prostituerit, Sac. Congregatio requisivit sententiam super divortio, postquam sententiam sequutam concedit licentiam, & facultatem Sacros Ordines suscipiendi.

Duo tamen præ cæteris huic doctrinæ ob stare videntur. Primum est textus in *cap. Conjugatos, de convers. conjug.* in quo decernitur, quod non possit vir ad Ordines promoveri, nisi uxore in sæculo relicta, promittente continentiam. Secundum est periculum incontinentiæ viri, cum enim maneat in sæculo, facile potest uxori commisceri, ac plura sacrilegia committere. Quod periculum ipse quoque Sanchez *dist. num. 17. in fine* falsus est. Unde saltem ex hoc capite videtur indigere aliqua dispensatione, vel licentia.

Verum ad primum facile respondetur, illum textum, 7 & alios ejusmodi intelligendos esse, si res sit integra, & mulier adultera non extiterit; & cum de licentia utriusque sit transitus, non verò in casu præsentis; quia cum vir innocens liber sit a iugo debiti conjugalis, potest independentè ab ulla mutatione statui adulteræ ad Religionem, vel ad Ordines transire, ut per Sanchez. *dist. num. 17.*

Ad secundum difficilius est respondere. Putat Sanchez, subesse quidem periculum, at cum possit Dei gratia tentationibus resisti, licitus est transitus ad Ordines. Pontius autem loco superius citato *num. 4. in fine*, ait, non esse id necessarium, alias enim grave jugum imponderetur innocenti. Ego tamen censuerim, si in viro non adest periculum incontinentiæ, nulla indigere dispensatione, vel licentia, si autem adest periculum, eo casu cogenda est adultera ad perpetuam clausuram juxta dispositionem *Authen. sed hodie, Codice ad leg. Jul. de adult.* quam dispositionem jure canonico revocatam non esse, censet Pontius ubi supra *num. 3.*

Ad tertium negativè. Solus enim Episcopus literas dimissoriales concedere potest per textum expressum in *cap. cum nullus, de tempor. ordinat. in 6.* ubi Franch. & Gemin. *num. 3.* Gloss. communiter recepta in *cap. 1. de offic. ordin. in 6.* Felin. in *cap. Pastoralis de offic. ordin. alii* que communiter ac Tridentinum *sess. 23. c. 10. de reform.* Et ratio est, quia in eo, qui petit promoveri est necessa-

n. 24. Dec. l. 5. c. 33. n. 13. & Gloss. in d. c. *Excommunicamus*, §. *qui autem de heret. in 6.*

Ad 3. etiam affirmative. Nam qui in causa fidei fuit excommunicatus, & elapso anno, postea se præsentat coram Inquisitore, non solum debet, si nondum fuerit declaratus hæreticus, admitti ad respondendum in ea causa, ob quam citatus, & excommunicatus fuit, ut per Salzed. cit. c. 116. n. 12. Pegnam d. part. 3. com. 174. Scacciam d. lib. 1. c. 28. n. 95. Sanctarell. ubi supr. n. 3. Alter. de conf. tom. 1. lib. 2. disp. 8. c. 3. vers. Quod si etiam, Carenam alleg. §. 5. n. 23. Verum etiam debet admitti, si compareat, postquam fuit declaratus hæreticus, vel ejus statua, seu imago combusta, Chartar. Salzed. Pegna, Simanchas, & Decianus locis supra citatis. Et ideo poterit offerri Salvulconductus, cum illa tamen clausula communi: *Justitia semper salva.*

CONSULTATIO CXXXV.

*Au Græci in susceptione Sacrorum Ordinum tenentur ob-
servare tempora, & interstitia Ecclesiæ Latinæ?*

3 An in citatione novae sententiae condemnatoriae ad pēnas haereticorum offerendus sit Salvusconductus pro penis in priori sententia contentis?

Videtur negativè respondendum ; quia Græci , postquam divisa sunt Imperia , & a Latinis separati , licèt adhuc Ecclesiæ Romanæ subiecti remanserint , quia subesse Summo Pontifici est de necessitate salutis , non tamen tenentur legibus Pontificiis , & Conciliorum generalium , nisi nominatim exprimantur ; quia eorum mens , stante hujusmodi separatione , non est illos comprehendere , ut apud Dianam *part. 1. tract. 1. resol. 25.* Et Congregatio particularis super hoc Romæ deputata post latè discussum articulum 4. Junii 1631. convenit in negativam , excepta materia dogmatum fidei , & quando Papa meminit exprelsè , & explicitè de eis , vel saltem tacitè & exprelsè , ut in casu schismaticorum , appellationis ad futurum Concilium , defationis armorum ad infideles , & aliis similibus. Hinc Græci non servant interstitia , sed conferunt omnes Ordines sacros eodem die , ut per Congregationem Euchologii 10. Aprilis 1639. & Episcoporum in Panormitana 6. Octobris 1644. Ac promoventur sine patrimonio , sive quod Concilium intelligatur de Latinis , sive quod apud ipsos non sit in usu receptum , ut per eandem Sac. Congregationem Episcop. in eadem Panormitana 17. Novembris ejusdem anni 1645.

Accedit, quod traditur a Patribus, præcipue Augusti-
no ad Januar. *ep.* 118. & 119. Gregorio 1. *ep.* 4 scilicet
neque vel in minimo læditur fides variis Ecclesiæ
consuetudinibus, dummodò non peccent in substantia
Sacramentorum, nempe materia, forma, & ministro,
neque sint contrariæ præceptis divinis a Scriptura, vel
a traditionibus Ecclesiæ emanatis circa eorum adminis-
trationem; tum enim similes ritus, ac consuetudines
omnino erunt extirpandæ; tolerandæ verò, si tantum
præceptis, ac sanctionibus juris positivi, & Canonici
prohibeantur.

At nihilominus partem affirmativam, saltem quoad Græcos degentes in Italia, censeo tenendam esse. Nam, ut alias dixi, Ecclesia græca vigore unionis tenetur recipere leges apostolicas etiam in his, quæ spectant ad jus humanum, ut promittit in professione fidei Græcorum justus Gregorius XIII. edita apud Thomam a Jesu in *tract. de procur. sal. omn. gent. lib. 6. pag. 319.* leguntur hæc verba: *Insuper profiteor, ac recipio alia omnia, quæ ex decretis sacre ecumenicæ generalis Synodi Tridentine Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia etiam ultra contenta in supradicto fidei Symbolo profitenda, ac recipienda proposuit, atque præscribit, Apostolicas, & Ecclesiasticas traditiones, reliquaque ejusdem Ecclesiæ observationes, & Constitutiones firmissimè admitto, & amplector &c.*

Et quia nullam Græci habebant rationem ætatis in Sacris Ordinibus tradendis, cum ipsi pueros quadrimos, vel quinquimos promoverent ad Sacros Ordines, idem sapienter Ecclesia *diff.* 77. & 78. in ordinandis non solum usum rationis requirit, sed perfectam magis, minuve ætatem pro ordinum varietate, idque tum ratione characteris, qui cum sit potestas exercendi, conferrendique, quæ ad Dei cultum pertinent, tradi non debet, nisi in ea ætate, hujus potestatis exercendæ sit capax, tum ratione annexi voti castitatis, quo nullus nisi sciens, & volens debet obstringi. Itaque in 6. Synodo Constantinopolitana c. 14. & 15. statuitur, ne diaconus ante 25. annum creetur, nec subdiaconus ante 20. nec presbyter ante 30. Quæ tempora licet variè mutata sint, inducendi tamen sunt Græci, ut Trident. Concilii tempora observent *sess.* 13. c. 12. dummodò intelligatur, ordines antè usum rationis valere ex communi sententia Theologorum in 4. *sent.* d. 25.

N

Qua-

AD 1. Respondeo esse damnandum velut hæreticum. Probatur ex auth. Gazaros, C. de hæret. ibi: Ita quod, si sic per annum permanserint ex tunc omnes tanquam hæreticos condemnamus, traditque Gloss. in c. Excommunicamus 1. de hæret. v. Condemnantur in 6. ubi ait, ex eo, quod quis in excommunicatione propter crimen hæresis permanserit per annum, inducitur vehementissima suspicio, quod is sit hæreticus, quod sequitur Hostiens. ibi n. 2. & seqq. & in summ. de hæret. §. qualiter n. 4. Anchar. n. 4. Joan. Andr. n. 3. Anan. n. 6. Henric. num. 3. Butr. n. 7. & 12. aliique Canonistæ communiter in d. c. Excommunicamus, Soccin. in c. per tuas de sent. excom. n. 39. Ilern. de feud. tit. stat. & consuet. contra libert. Eccles. n. 10. Covarr. in c. Alma part. 1. §. 7. num. 111. Clar. in §. hæresis n. 21. versic. hæc autem conclusio. Pegn. 3. part. direct. comm. 49. §. quod si is, & in §. Sententiam definitivam, Royas sing. 60. num. 3. Ugolin. de censur. tabul. 1. cap. 14. §. 3. num. 2. Menoch. de arbit. cas. 216. num. 6. Villadiego de hæret. quest. 9. sub initio, Scacc. lib. 1. de iudic. cap. 98. num. 36. Salzed. ad Diaz cap. 116. num. 12. Simanch. de Cathol. instit. tit. 2. num. 9. & tit. 24. n. 2. Graff. l. 4. decis. c. 14. n. 4. Sayr. de censur. lib. 2. cap. 10. n. 11. Caren. part. 2. tit. 8. §. 5. num. 20. extatque singularis decisio Capellæ Tolosanæ 365. Qui omnes uno calamo scribunt, post exactum annum non requiri sententiam Iudicis condemnatoriam sed ipso jure in eum jam intelligi latam, itaut ipso jure habendus sit ut hæreticus, cum lex ipsum condemnet in d. auth. Gazaros, C. de hæret. Quam sententiam appellat veram Pegna loc. alleg. §. sententiam definitivam. Ratio autem esse potest, quia sufficiens est præsumptio, & probatio, eum esse hæreticum, tum ex ipsa suspitione hæresis, cujus causa expressim ab Inquisitoribus ad iudicium vocatus est. Tum ex declaratione iudicii, arg. c. nullus de præsumpt. Tum ex animo rebelli persistendi in excommunicatione per annum, in quo casu satis est, quod expressim fuerit vocatus, ut de suspitione hæresis, seu de rebus fidei responderet.

Non rebatur videtur d. cap. *Excommunicamus*, §. qui
autem, & cap. *Cum contumacia de heret. in 6.* ubi non
lata ipso jure sententia, sed potius ferenda judicatur,
dum dicitur: *Ex tunc velut heretici condemnentur.* Quo-
niam, ut præcitati Doctores, ac Pegna cit. loco asse-
runt, præfatam *authent. Gazaros* fuit in hoc crimine ap-
probata ab Ecclesia in dist. cap. *De inquisitionis in princ.*
de heret. in 6. ac proinde vim habet, ac si a potestate
Ecclesiastica lata fuisset, Abb. in d. cap. *Excommuni-*
mus num. 11. Anchar. *ibidem num. 4.* & 5. Hostiens. n. 7.
& 8. Soccin. num. 14. Butrius num. 17. alique passim
præcipue Sanctarellus *de heres. c. 4. n. 2.* Prærequiritur ta-
men sententia declaratoria, prævia citatione ad se pur-
gandum de vehementi, ut per Scacciam d. c. 98. nu. 10.
& Pegnam d. p. 3. in 13. modo terminandi processum, quos
sequitur Carena ubi supra, Farinac. *de heres. qu. 192.*
num. 17.

Ad 2. Affirmativè per ea, quæ tradit Pegna d. comm. 49. §. verum, ac Simanchas apud ipsum, omninò videntur. Idque ne sententia frustra lata esse videatur, & timor aliis incutiat. Quod etiam supponunt Chartæ de exequent. sentent. c. 1. n. 278. & 280. Sanctarellus aliò. adducens loc. alleg. n. 3. in fn. Caren. superiùs cit. Tom. VIII.

5 Quare, licet hodie Græci in ordinibus conferendis non servant tempora, neque interstitia, hæc tamen consuetudo magis corruptela, & abusus recentiorum schismaticorum esse videtur, cum sit contra canones Synodi Nicænæ, & Sardicensis, & sextæ, ac octavæ, ut latè probat Leo Allatius in *tr. de stat. & interstit.* Et hinc est, quod Clerici ritus græci in Italia commorantes, obstante contraria consuetudine, non debent admitti ad ordines absque sufficienti titulo beneficii, seu patrimonii juxta dispositionem S. Concilii Tridentini, ut respondit ejus S. Congregatio in una Ciciliæ die 17. Novembris 1650. ad cap. 2. sess. 21. de ref. revocando declarationem Sac. Congregationis Episcoporum.

CONSULTATIO CXXXVI.

- 6 **T**estes coram Episcopo, & Notario deposuerunt contra Titium, asserentes illum esse pluribus hæresibus infectum. In repetitivo tamen processu unus solus dictorum testium, qui est fiscalis Episcopi, permansit in dicto, reliqui verò vel negaverunt, vel qualificaverunt sua dicta, itaut hæreses prædictæ evanuerint omnino, & Titius fuerit absolutus. Carcerati prædicti testes persisterunt in secundo dicto processu repetitivi, dicentes ipsos oretenus dixisse Episcopo, prout dixerunt in repetitivo. Episcopum vero dictasse Notario, prout ei visum fuerit, quod legitur in processu informativo, ipsos autem bona fide, & in reverentiam Superioris attestantis eorum depositiones esse easdem ab ipsis oretenus factas, & propterea sub ejus conscientia posse subscribere, prout ita deducti subscripserunt. Quæritur
- 7 Primo, an ad inquirendum specialiter contra Episcopum, ipsumque constituendum inter reos, requirantur testes omni exceptione majores, prout ad condemnandum Episcopum requiruntur?
- 8 Secundo, an testes dicantur omni exceptione majores, cum nec fateantur delictum, ex quo sociis criminis, nec perjuri videantur?
- 9 Tertio, an prædicti testes examinati coram Episcopo tanquam Inquisitore, purgari debeant a maculis mediante tortura?
- 10 Quarto, an potius procedendum sit ad ulteriora contra eosdem testes, eosque torquendos ad eruendam veritatem, a quo fuerit subornatus, cum præsumendum sit pro eo, quod scripsit Notarius coram Judice Episcopo, maxime, quia unus testis concurrat cum eis?

- 11 **L**icet his dubiis generaliter responderi poterit, quod quando testes coram Judice deposuerint, vel saltem depositionem suam subscripserint, non possit probabiliter dubitari, quin Scripturæ Notarii standum sit, etiam ad effectum illos puniendi criminaliter, ut docent Avila, Bobadilla, Sesse, Giurba, Nevizanus, Guazzinus, & Laurentius, quos refert, an sequitur Carena de offic. S. Inquis. p. 2. tit. 5. §. 3. num. 68. Quia tunc scriptura Notarii coadjuvatur testimonio alterius, quam Notarii, nempe Judicis juxta textum in leg. Si quis ex argentariis §. 1. ff. de edendo, Salyc. in l. Si quis decurio, C. de fals. & Santelic. decis. 231. num. 6. ubi dicit, quod testis, deponens coram Judice, & Notario, punitur de falso, si postea dixerit, se non deposuisse, prout Notarius scripsit, Farinac. q. 139. n. 2. cum allegatis. Unde Judex, qui adest receptioni depositionis testium, nihil aliud operatur, quam corroborare fidem ejusdem Notarii, Bos. tit. de fals. num. 16. & notat Cyn. in d. l. Si quis decurio, Cod. de fals. ac refert Alex. cons. 65. num. 1. leg. 2. ac proinde testibus aliter postea dicentibus non creditur in præjudicium Fisci, seu partis adherentis; quia testes non possunt mutare consilium in illorum præjudicium, quibus autoritate Judicis fuit jus acquisitum per l. 3. §. causa cognitio, vers. finge ff. de carbon. edict. Salyc. in d. leg. Si quis decurio num. 4. & 5. Cod. de fals. Quod sanè intelligendum est, quando autoritate Judicis fuerit de testificariis facta sollemnis publicatio, ut vult Gloss. in l. solam, C. de testibus per rationes deductas a Zuffo de crim. process. legitim. l. 3. cap. 9. n. 22.
- 12 Nihilominus tamen, deveniendo ad specialem ipsorum responsonem, quoad primum respondendum puto, non requiri ad inquirendum contra Episcopum testes omni exceptione majores per textum in c. In fidei favorem, de heret. in 6. in quo conceditur, quod admitti possint testes, alias inhabiles testimonio ferendo, cum Judex procedit via inquisitionis, uti constat ex illis verbis textus. In negotio Inquisitionis, ea quidem ratione, quia inquisitio est favorabilis ex textu in c. Si quis Episcopus 2. q. 7.

13 Ad 3. Negative, cum videantur falsi, ac perjuri,

præsumaturque fuisse corruptos, & subornatos, cum potuerint alloqui cum parte, ut per Bald. in l. Si unus §. illud num. 1. ff. de pact. Bertaz. cons. 156. n. 13. Roland. cons. 33. num. 33. lib. 1. Farinac. cons. 130. n. 9. Locatel. in specul. §. n. 271. Et hujusmodi variatio cum sit materia criminis, & sic odiosa, debet probari concludenter per alios testes, quam per eos, qui dicunt fuisse ab Episcopo seductores, c. Sicut a nobis, de testib. Felin. in c. Cum in tua num. 7. de test. latè Cæphal. cons. 233. l. 2. & Farinac. cons. 82. n. 10. & q. 45. n. 1. & seq.

Ad 3. & 4. Et si aliquando arbitrio Judicis, spectata 14 testium infamium improbitate, ac varietate torqueri possint, ac debeant, ut per Pegnam in direct. Inquis. p. 3. q. 46. com. 113. Roy. de heret. p. 2. num. 153. Simanch. de Cath. inst. tit. 64. num. 27. Gomez var. resol. l. 3. cap. 12. num. 16. Scacc. de judic. tom. 1. lib. 1. cap. 81. n. 2. Souf. in aphor. l. 2. c. 13. num. 15. quamvis ordinariè non torquerentur, ut servatur in Tribunali Inquisitionis Hispanicæ, & teste Riccio p. 2. dec. 208. servatur in Curia Archiepiscopali Neapolitana per rationes adductas a Delbene de offic. S. Inquis. p. 2. dub. 198. sess. 5. per tot. Attamen censo, procedendum potius esse ad ulteriora contra eosdem testes, eosque torquendum ad eruendam veritatem. Sumus enim extra calum textus in c. Accusatus §. licet de heret. in 6. ut observat Carena loco cit. p. 3. tit. 6. §. 7. a n. 60. ubi contrariam opinionem nititur conciliare, nimirum in causa hæresis, in qua testis in prima depositione dixit unum contra reum, in secunda dixit alterum pro reo, in quo casu, tanquam speciale in materia hæresis, standum est illi dicto, quod est contra reum per cit. c. Accusatus, §. licet, quem locum ita exponit præ cæteris Covar. var. resol. lib. 2. cap. 13. num. 19. ubi firmat, quod si prima testificatio esset in agnitionem, & revelationem hæresis, ac demum secunda ei contraria culpam, & crimen negaret, omnino priori stabitur per Gloss. in d. §. licet, Felin. in d. cap. Cum in tua de test. Albericum, & alios, dum asserunt esse speciale in causa hæresis; sentiunt enim, id permitti, ne crimen illud occultum omnino sit in perniciem Christianæ Religionis, & expressim id adnotavit Repertorii Inquisitionum Author. Et cum id procedat favore fidei, pro qua etiam ex informativo procedi potest, ut per Rotam dec. 6. num. 1. apud Farinac. l. 2. consil. Atque adeo esse locum torture ad eruendam veritatem, & illi dicto standum, quod tortura confirmatum apparerebit, arbitror cum Carena, ubi supra d. p. 3. tit. 7. §. 5. nu. 46. cum Pegna, Zanchino, & Soufa, aliisque.

CONSULTATIO CXXXVII.

An milites Catholici, qui deficiunt in Regionibus hæreticis ad exercitum hæreticorum, & postea a militibus Principis Catholici intercepti reducantur ad Regionibus Catholicas, & tunc quandoque confugiant ad loca Sacra gaudeant immunitate Ecclesiastica?

DE hac re extat decretum S. Congregationis S. Officii sub 6. Maji 1593. tenoris sequentis: Militantes pro hæreticis contra Catholicos absolvuntur a censuris, & pœnis incuris, & juxta facti qualitatem abjurant, recepta obligatione de non militando ulterius pro hæreticis. Si igitur debent abjurare, sunt saltem suspecti de hæresi; nam censentur hæreticorum favores. Præcipue si saveant, vel auxilientur in bello hæreticis, contra quos ob hæresim indictum est bellum. Et, quamvis in talibus non possit esse error in intellectu, tamen ut plurimum solent esse ejusdem religionis, ac propterea sunt de hæresi vehementer suspecti, c. Excommunicamus, §. Credentes de heret. ibique Gloss. & Doctor Campeg. ad Zanchin. de heret. c. 20. in 3. casu, Simanch. de Cathol. inst. tit. 15. n. 11. & Menoch. præsumpt. 6. num. 19. Suspicio autem in hæresi ex speciali crimine enormitate, ac periculo aliorum semper est vehemens juxta communem opinionem, ac æquivalere præsumptioni, ut per Pegnam ad Eymer. p. 2. com. 80. col. 2. Simanch. tit. 50. num. 22. Menoch. loco cit. n. 15. & lib. 1. q. 100. ac Ricciul. de jur. pers. c. 11. sub init. lib. 5. Atqui suspecti de hæresi non gaudent immunitate Ecclesiastica, ut per Farinac. de immunit. c. 3. art. 175. Peregrin. cod. tit. cap. 8. num. 8. Mar. Ital. eodem argum. l. 1. c. 6. §. 6. num. 59. in fin. & num. 140. & declaravit S. Congregatio S. Officii 31. Augusti 1627. his verbis: De hæresi suspecti, ut & ipsi hæretici possunt in Ecclesia capi, quia hujusmodi delinquentes non gaudent immunitate Ecclesiastica. Et ita fuit scriptum Episcopo Rhegiensi, qui consuluit, an id facere potuerit Inquisitor dictæ Civitatis, extrahendo ab Ecclesia quendam blasphemum.

Itaque censo, non gaudere, non quidem per se, sed a ratio-

ratione hæresis, cujus suspicionem incurrunt, cum hæresis crimen exceptum sit per Constitutionem Gregorianam, & in animo consistat, & sic examen requirat, fit, quotiescumque delinquentes illius suspicionem incurrunt ob bonum publicum, & ob favorem fidei ab Ecclesia extrahi possint, ut examini subjiciantur, si non de jure, saltem de consuetudine, etiam post dictam Constitutionem Gregorianam, rationabiliter inductam, juxtaque intentionis declarationem ad abjuratorem gradum, suspicioni ex propositionibus prolatis, vel alias quomodolibet per eos contractæ congruentem, admittuntur. Et ita contra Gambacurtam l. 5. c. 38. n. 4. qui cum quadam limitatione id negat, sumpta paritate ex aliis delictis exceptis, in quibus suspicio non sufficit, ut reus Ecclesiæ immunitate non gaudeat ex communi doct. Pegna ad 2. part. Direct. Inquis. schol. 9. §. qui auct. Marius Italia d. l. 1. c. 5. §. 6. n. 59. & 104. Ambros. c. 8. n. 10. & Farinac. loco cit. eod. num. 175. qui de in-concussa praxi S. Tribunalis testatur.

CONSULTATIO CXXXVIII.

- 1 An Clericus mandatarius S. Officii, qui gaudet privilegio fori S. Tribunalis active, & passive, possit in causis criminalibus non spectantibus ad S. Officium absolvi a proprio Episcopo in scio dictum Clericum esse officialem S. Tribunalis?
- 2 Quatenus verè fuerit absolutus, an carcerari possit ab Inquisitore ad effectum procedendi contra ipsum pro eodem delicto, de quo jam fuit ab Episcopo absolutus?
- 3 Tandem, an Episcopus procedere poterit ad censuras contra birruarios S. Officii, qui dictum Clericum carceri manciparunt, & contra Custodem carcerum, qui eum detinet, nisi dictum Clericum, ut supra, absolutum dimittant e carceribus?

AD 1. Posito decreto S. M. Urbani VIII. tenoris sequentis: Sanctissimus de voto Eminentissimorum &c. mandavit scribi omnibus Inquisitoribus, ut in causis familiarium, & Officialium S. Officii, ad illud tamen non spectantibus, tam civilibus, quam criminalibus, active, & passive, non se ingerant, sed illarum cognitionem suis Judicibus competentibus, & ordinariis relinquunt, sed solum incumbant causis competentibus ad S. Fidem, aut ab ea dependentibus juxta dispositionem Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum, excepta tamen cognitione causarum Officialium, & familiarium, qui aliquo modo delinquant in officio sibi commisso. Et casu quo habeant aliquid relevans in contrarium, certiores una cum rationibus, ut considerari possint, 1631. posito, inquam, hoc decreto a nobis pluries relato, videtur affirmativè respondendum. Quia crimina ab hoc mandatario commissa secundum se non continent hæresim, nec suspicionem hæresis, neque ullo modo concernunt fidem; facultas autem Inquisitorum de jure est tantum ad inquirendum contra hæresim, c. Accusatus, §. Sanè, de heret. in 6. Undè non possunt de jure communi procedere, nisi in delictis, quæ sapiunt hæresim, ut statuitur in eodem §. Sanè.

2 Quoniam verò supradictum decretum ex variis, ac urgentissimis rationibus non fuit executioni demandatum, idè attendendam allicentent cujuslibet loci consuetudinem, ut per Carenam de Offic. S. Inquis. p. 1. tit. 14. §. 5. num. 21. At ego puto negativè respondendum. Tum ex generali ferè consuetudine. Tum quia Inquisitores, & Episcopi quoad privilegia æquiparantur, nec minora privilegia reperiuntur Inquisitoribus concessa, quam Episcopis, ut per Gratian. discept. 340. n. 35. & discept. 341. n. 11. tom. 2. Royas de heret. p. 2. num. 409. Carleval. de for. comp. l. 1. tit. 1. disp. 2. q. 6. sect. 6. n. 508. & seq. Episcopi autem cognoscunt causas suorum familiarium, etiam in delictis communibus, commissis extra eorum officium, ut probatur tom. 1. consult. 81. num. 7. Neque suffragatur ignorantia, quia illa non tribuit jurisdictionem, sed tantum excusat a pœnis, quas quisque incurrat, usurpando aliquam jurisdictionem.

3 Ad 2. Consentaneè ad dicta respondeo affirmativè, quia subjicitur jurisdictioni Inquisitoris, qui est Judex competens suorum familiarium etiam quoad delicta ab hæresi diversa, non quidem ut sentit Pontius de matr. l. 5. c. 12. num. 15. & seq. per jurisdictionem, quæ in sui origine, & conservatione sit sæcularis, sed uti censet Narbona to. 3. in 3. p. recopil. l. 4. tit. 1. leg. 20. gloss. 22. per jurisdictionem Ecclesiasticam, quia sicut advertunt Farinac. de heres. q. 128. n. 9. Zanard. in direct. confess. p. 2. præcept. 1. c. 6. q. 31. Graf. de effect. Cler. eff. 1. n. 130. Maccerat. l. 3. resol. 14. n. 1. ex privilegio Joannis XXII. Inquisitores

Tom. VIII.

habere possunt familiam armatam, appellatione cujus veniunt Notarii, Actuarii, Scribæ, Commissarii, Procuratores, Custodes carcerum, Mandatarii, satellites, & alii hujusmodi, ut subdunt iidem Doctores, & consequenter dicendum, quod Inquisitorum jurisdictio in ipsorum familiam sit Ecclesiastica, qualis est jurisdictio Episcoporum in ipsorum familiares, qui fori privilegio gaudet. Sicque Inquisitores jurisdictionem habent respectu suorum familiarium, & officialium privativè, non solum in causis fidei, in quo conveniunt Doctores, sed etiam in causis criminalibus, itaut alii Judices non possint se ingerere in illis judicandis, solum verò poterunt capere delinquentes, at illos captos tenentur remittere Inquisitoribus, ut per Simanch. de cathol. instit. tit. 41. rubr. de ministr. n. 19. & seq. Paramum de orig. S. Inquis. l. 3. q. 6. n. 27. Royas singul. 101. & Farin. q. 186. tamen quædam crimina Doctores citati excipiant apud Delbene de Imm. c. 4. dub. 14. num. 13. sed an rectè, alibi dicitur.

Ad 3. Etiam negativè. Sequitur ex dictis; quia cum censuræ sint actus jurisdictionis, non possunt valere, nisi habeant fundamentum in jurisdictione, c. 1. §. neque, de for. comp. Episcopus autem nullam habet jurisdictionem circa exemptos familiares S. Officii, atque adeo non potest circa ipsos exercere actus jurisdictionis, & si exerceat, nulli sunt defectu jurisdictionis, qui est defectus omnium maximus quoad annulationem actus, ut tradunt Curt. Paris. Menoch. & alii, quos sequitur Vant. de nullit. tit. de nullit. defect. jurisd. n. 2. & seq.

CONSULTATIO CXXXIX.

An, & quatenus Judæi sint, vel esse possint Christianorum servi?

Judæorum appellatione hic intelligimus, non populum Dei peculiarem, qui eadem nobilium fide salutem æternam quæsit, & adeptus est Act. 15. n. 11. Rom. 4. sed Judæos recentiores, qui Jesum Christum promissum Mundo Messiam sua malitia crucifixerunt, etiamnum rejiciunt, & contra fidem catholicam detestabilia in dies committunt.

De his in præsentiarum, & in tit. C. de Judæis, & Cælicol. agitur, & quæritur, an ne Christianorum servi sint, aut esse possint?

Et quod non sint, & consequenter antiqua servitutis jura in eis non procedant, pro ratione dubitandi facit primo, quia sibi, non Christianis acquirunt, rerum dominia possident, & de bonis sui testari possunt, Dant. de testam. sub rubr. qui testam. fac. poss. Res Christianorum præscribunt, Glor. in c. Porro 16. q. 3. Nat. tom. 2. conf. 434. n. 4. & to. 3. conf. 620. n. 7. In actibus humanis cum Christianis participant, Bald. in l. Spadonem §. jam autem ff. de excus. tut. Cum Christianis commercia liberè exercent, arg. c. miserabilem, cap. quanto magis de usur. Pro Christianis fidejubenando obligantur, docente Heringo in tr. de fidejussor. c. 8. an. 16. Societatem licet incurrunt, Nicol. Mozz. de societ. sub rubr. de person. quæ societ. n. 21. Neque aliquis Christianorum, excepto Præside Provinciæ, rerum suarum pretia eis constituere potest, l. nemo 9. C. de Judæis, & Cælic. Quinimodò, nè Christiani religionis autoritate abusi, Judæis quiete degentibus bona sua mobilia diripiant, sub pœna dupli est prohibitum in l. Christianis C. de pagan. & sarac. Qui verò immobilia Judæorum bona occupant, Constitutione l. Si quis in tantum, C. unde vi, tenentur. Ita declarat Menoch. de recap. poss. remed. 9. num. 335.

Secundò, quod Judæi non sint Christianorum servi, urget, quia solemnè more in judiciis agunt, & actiones excipiunt, l. Judæi §. C. de Judæis Roland. a Val. confil. 25. n. 25. vol. 3. Arbitratores, seu amiables compositores, etiam inter Christianos esse possunt, d. l. Judæi, Bartol. vol. 2. conf. 17. per tot. Et in quibus casibus pater christianus pro filio suo christiano, in illis etiam pater Judæus pro filio suo Judæo in judicio comparere, & eum contra christianum in causa capitali defendere potest, Cæpol. conf. crim. 75. per tot.

Tertiò, Judæi Christianorum servi non sunt, quia justas invicem contrahunt nuptias, undè liberos in sua patria potestate habent, c. fin. ubi Panorm. n. 3. de convers. in fid. ceu multis docet Ursil. ad Afflic. dec. 131. Alcan. Clement. in tr. de patr. potest. in 7. eff. n. 6. & nos alibi, & constante matrimonio sibi invicem donare non possunt, Lup. de Palac. Rubr. ad rubr. tit. de donat. inter vir. & uxor. §. 35.

Quartò, servi non sunt, quia Judæi tanquam cives Romani sunt juris Romani participes. Vvener. in suis observat. verb. Judæus, & de corpore, & populo civitatis esse intelliguntur, & statutis Civitatis, ubi degunt, ligantur,

d. l. Judæi 8. d. l. Christianis, Bald. in cap. 1. de form. fidel. Alex. conf. 13. n. 10. & seq. vol. 7. latè Blanch. de compromiss. q. 3. n. 47. & concessum, aut prohibitum populo, vel universitati, etiam Judæis, ibi habitantibus, tanquam parti populi concessum, aut prohibitum censetur, Alex. vol. 5. conf. 75. Surd. & alii ab iplo citati in tr. de alim. tit. 2. q. 15. a n. 71. Quia, ut dictum, Judæi populi pars sunt, arg. Novel. 80. in princ. ibi: Civitas nostra populosa est turbis diversorum hominum. Quæ ergo circa alios populares, eadem etiam, ne iudicium claudicat contra text. in l. fin. C. de fruct. & lit. expens. circa Judæos debet servari æquitas, infert Natt. tom. 3. conf. 620. n. 17. & 18.

7 Hinc est, ut salvoconductu civibus concessio, idem etiam Judæis ibidem habitantibus darus esse censeatur, Menoch. loco cit. n. 291. Malschard, de probat. concl. 495. Roland. a Vall. vol. 2. conf. 35. n. 33. Nec merces Judæorum, qui per mare negotiantur, occupari possunt. Nam quatenus Judæi sunt pacifici, & Christianis Principibus subditi, hostes Imperii propriè; eoque modo, ut sunt Turcæ, & Saraceni, qui Christianos persequuntur, & ex urbibus, & propriis pellunt sedibus, dici non possunt, sed ut textus ait in can. dispar. 23. q. 8. dispar. est. Judæorum, & Saracenorum causa, & non illi, sed hi sub exceptione dispositionis l. navigia in v. nisi talia sint navigia, quæ piraticam exerceant pravitatem, aut sint nobis, sive Christiano nomini inimica & c. C. de furt. & c. si de rebus 23. q. 7. continentur, Petrus Santerna in tr. de assensur. & sponsion. mercat. p. 5. a n. 15. Alex. vol. 7. conf. 130. per tot. Hæc, & si quæ sunt alia Judæos cives Romanos, non verò servos esse; satis evincunt, idque ex stylo, & de consuetudine Germaniæ non habet dubium si credimus Mynsing. l. 5. obs. 6.

8 Sed contra, & quod Judæi in Imperio Romano, & alibi viventes, Cælaris, & Principum, in quorum territorii habitant, servi sint, tenent Abb. & Butr. in c. Judæi n. 2. de testib. Felin. in c. Judæi 2. n. 6. de Judæis Cagnol. ad l. quod attinet 32. n. 3. & ad l. qui inservit 161. n. 3. ff. de reg. jur. Afflict. d. decis. 151. n. 4. Zasius ad l. juris nulla n. 21. ff. de legib. & in tr. de Judæis q. 1. in 6. rat. decid. Alberic. ad rubr. C. de Judæis quorum sententiam eò libentius sequimur; quia in c. Et si Judæos, de Judæis expressè dicitur, quod propria culpa Judæos perpetuè Christianorum servituti submiserit, & mors Christi eos servos fecit. Unde etiam, ac quia ubique servire sunt parati pro sola humanitate, & ex mera pietate, gratia, & commiseratione, a Christianis dicuntur fore in d. c. Judæi 21. de testib. & in d. c. & si Judæos, de Jud. & d. can. dispar.

9 Quod verò in quibuldam privilegiis Imperatorum appellentur Cæsareæ Majestatis cubicularii, sit, non quasi honorabili cubiculariorum munus in aula Imperatoris sustineant, sed quia Imperatori, & statibus Imperii Judæos tanquam publicos usurarios, & servos in bellica expeditione, aliisque necessitatibus pecuniam ubivis colligere, & Cameræ Imperatoris, & Statuum Imperii inferre oportet, ut per Chitzel. in discurs. de regal. habend. Judæor. in resp. ad 6. dubit. ration.

10 Verum quod Judæi Christianorum servidicantur, declaratur ex præmissis procedere, ut sint servi Principum, & aliorum, sub quibus habitant, Magistratum, non etiam omnium aliorum. Et illorum Principum servi sunt, non quod propriè sint tales, & servitutis vocabulum strictè, eoque modo, ut in jure civili per omnia in eos quadret. Sed quod in quibuldam cum servis conveniant, & haud secus à Christianis, ac olim servia Dominis supprimantur, & deterioris, & humilioris conditionis, quam Christiani, esse, nec in d. q. 1. de Judæis per textum, quem tanquam singularem ad hoc ponderat in l. fin. §. fin. ubi de Judæo, qui ad honores, & dignitates, irrepsit, disponitur, ut ceu antea extremæ conditionis habeatur, & si honorariam illicitè promeruerit dignitatem, C. de Judæis juncta l. In servorum 10. ff. de pen. ex qua lege servos extremæ conditionis esse, liquet, Ursill. in adnot. ad decis. 151. n. 1. Natt. conf. 434. n. 3. & 4. Propriè autem Judæos Principum Christianorum servos non esse, innuit Pontifex in c. Et si Judæos in verbo Tanquam extra de Judæis & probat Felin. conf. 30. n. 14. qui si viri essent servi, sequeretur, quod non sibi, sed Dominis contrahendo acquirerent contra notata supra.

11 Quod si queratur in quibus prædicta suppressio consistat Respondeo primò, quod hujus suppressionis intuitu Judæi habitus diversitate, quæ eos a Christianis distinguat, uti cap. In nonnullis extr. de Judæis & flavum annulum vestibus impressum in civitatibus, & locis aliis, ubi habitant, portare cogatur. Quod ita non ad recolendam memoriam, & observationem legum Mosaiicarum, quæ causa, quare Deus flavi coloris habitum

Judæis injunxerit, exprimitur Nam. 15. v. 37. Deuteron. 33. v. 12. sed in subjectionis utilitatis, & a qua unà cum meretricibus, & carnificibus laborant infamiae notam Christianis Principibus circa Judæos placuit. Idem de meretricibus, nempe quod habitus diversitate, quæ a personis honestis discernantur, uti debeant, injungitur in l. Mime 4. c. de Episc. aud. & Carnificibus per Schoreiduvini. sub tit. de heredit. ab intest. in princ. num. 12. Sunt namque Judæi usurarii publici, quos ipso jure infames existere docet textus in c. porro 3. q. 7. & in l. improbum fœnus, ubi Gloss. & Bald. C. de his, qui not. infam. & in Judæis, quod sint infames sentiunt Malscard. concl. 945. n. 21. & Vantius de nullit. ex def. jurisd. deleg. num. 48. Hæc infamiae causa in Judæis operatur, ut ad aliquas dignitates, præterquam ad eas, quas ipsi inter se habent, veluti est Decurionatus, sive ut vocant, Factoratus, ad quem alios ex se eligere, & promovere possunt, quod quoad ipsos est dignitas secundum textum, quem in hoc sensu accipio in l. generaliter 3. §. fin. ubi Gothofr. ff. de Decur. non admittantur.

Cujus confectarium est, quando quidem Doctoratus est dignitas, c. Quanto extr. de magistr. ubi Felin. in rubr. Chassan. Catal. glor. mund. par. 8. confid. 10. 11. & 12. Judæos nec Doctores in aliqua facultate creari, Bart. in l. fin. C. de Judæis & in l. omnes C. de Decur. l. 10. & in l. un. n. 10. & 12. c. de nov. Cod. fac. Zabarell. in cap. Judæi n. 3. extr. de test. Sebast. Medic. de legib. & statut. p. 4. q. 17. n. 7. Ferret. de just. & injust. bel. num. 104. dicens, hanc communem omnium esse Doctorum sententiam, & nos alibi, nec advocatos, arg. l. fin. C. de postul. nec in Principis servitio esse posse, aut debere; quia omnes, qui in Principis servitio existunt, dignitatem habent adeò, ut & Principis æquam dignitatem habere asserat Zasius in pr. n. 11. ff. de just. & jur. Bonacof. de serv. & famul. q. 29. Barbat. in tract. de præstant. Cardinal. q. 1. col. 2. Chassan. loco cit. p. 6. confid. 28. & p. 8. confid. 19. & tacit l. un. ubi immunitate dignos esse dicitur, quos Imperatoris comitatus illustrat, C. Præpos. labor. & Rip. l. 2. resp. c. 26. n. 5. ad barbitonforem Delphini infert, quærens, an cum ejus adhæreat lateri, nobilis efficiatur, de quo vide Menoch. de arbitr. quest. cas. 68. n. 37. & seq.

Secundò. Prædictæ suppressionis intuitu Judæi non tam quod sint infames, quàm etiam ne Christianos incommodandi, & injurias inferendi ansam habeant, ad instar servorum publicis officiis sub sacrilegii pœna præfici non possunt, aut debent, c. Cum sit, c. & speciali extr. de Judæis juncto can. Constit. 17. q. 4. qua de renos etiam alibi plenè. Hinc Judæi inter Christianos nec officiales, l. Manichæi, C. de heret. Ferret. d. tract. num. 103. Martha de juridict. p. 1. c. 24. n. 20. Bartol. & Doctores in rubr. de just. & jur. Vantius d. loc. num. 49. & seq. per textum in c. Venerabilem, ibi, hereticum, vel paganum eligere, extra de elect. Nec arbitri esse, Botrel. de compromiss. c. 2. gloss. 4. num. 105. & seq. & Blanch. cod. tr. q. 2. num. 20. argum. l. Pedius §. 1. ff. de arbitr. & nec Gabellarum a Christianis exigendarum munere fungi, c. pen. extr. de Judæis Ferret. de gabel. & publican. n. 268. Nec Notarii esse possunt. Non quasi Notariatus sit dignitas, cujus tamen contrarium contra Gloss. in l. Universis, C. de decur. l. 10. deducit ibidem Lucas de Penna, & cur Decurio in lege, modò citata, prohibeatur esse tabellio, rationem esse docet, non utilitatem officii, sed ne Notariatus negotiis privatis implicitus a publicis abstrahatur per l. Curiales, qui C. de extract. tribut. sed quia Notariatus est officium publicum, a cujus administratione Judæi exemplo servorum l. generali 3. C. de tabular. l. 10. procul arcendi sunt, Jalon in rubr. ad tit. ff. de just. & jur. num. 5.

Insuper ne Judæi pupillos Christianos ferali sua secta, ubi ab Imperatore Constantino vocatur in l. 3. C. de Judæis imbuant, tutores eorum esse non possunt, etsi inter se possint, Zasius d. loc. n. 8. Hartman. miscel. jur. civil. c. 1. observ. 15. & latius aliis Hunnius vol. poster. disput. Treutler. §. q. 26. ubi juris rationibus hac sententia stabilita, l. Spadonem §. neque librariorum vers. jam autem ff. de excus. tut. per posteriores leges Codicis, & Pontificias Sanctiones, nempe l. fin. & tot. tit. C. de Judæis c. nullus 28. q. 1. c. Judæi 10. cum seq. 18. q. 2. in quibus locis Judæis omnis conversatio cum Christianis interdictur, correctam esse, sentit post Paulum Montanum, qui, aliquot ad d. §. neque librariorum, datis solutionibus in eandem tandem declinat sententiam in tr. de jur. tutor. & curat. c. 4. a n. 3. usque ad fin. Dissentit Paris. ad rubr. ff. de oper. nov. nunc. a n. 23.

Tantò minùs autem Judæi inter se Regem habere debent, Zasius d. loc. num. 5. Siquidem Sceptum, & omne dominium de Judæis per Vespasianum, & Titum Imperatores,

- tores, tanquam divinæ voluntatis exequutores, quadraginta annis post passionem Domini est sublatum, Joseph. l. 20. antiquit. cap. 3. Mart. de jurisd. p. 1. cap. 4. n. 34. & seq. & ead. p. 1. c. 24. n. 19. Adeoque rectè quidam Judæus, nomine Jodocus, qui se Regem de germine Judæ scripserat, fiscali in duas marcas puri auri a Camera Imperiali damnatus est, referente Thoma, Michaele de jurisd. concl. 48. Ratio sententiæ latæ hæc esse potuit, quod titulus illæ sit inusitatus, elatum, & seditiosum animum arguens, & nomen Regis requirat publicum officium, cujus cum Judæi sint incapaces, reus a dolo excusari non potuerit; pœna igitur extraordinaria puniendus fuerit juxta l. 1. ff. de extraord. crim. l. falsi nomine, ff. de falsar. non attento, quod probaverit etiam alios Judæos sic scripsisse, quia non spectandum quid fiat, sed quid fieri debeat, l. sed licet 13. ff. de offic. Præsid.
- 16 Tertiò, hujus suppressionis ratione Judæis, tum ut per operis effectum recognoscant se ab eo, in cujus mortem nequiter conjurarunt, reprobatos, atque servos illorum esse, quo mors Christi liberos fecit d. c. Esi sit Judæos, tum etiam ne per assiduam familiaritatem simplicium animos ad suam superstitionem perducant, cap. ad hæc de Judæis. Christianæ ancillæ in Sabbatho suo, nulla obstante consuetudine in contrarium, ut per Mindan. de interd. tit. 1. num. 32. cum trib. seqq. servire prohibentur in cap. Judæi, eod. Et Judæi servos Christianos, sibi serviendi causa nec separatim l. 1. c. ne Christiani mancip. c. multarum, & cap. fin. extr. de Judæis de quo Menoch. d. loc. num. 284. & seqq. Bonacof. in rr. de serv. & famul. quest. 134. nec una cum fundo, cui sunt adscripti, sibi comparare, Surd. de aliment. tit. 9. privil. 89. in princ. & nec cibum cum Christianis capere, nec cum illis habitare, nec medicamenta illis suppeditare debent, c. nullus eorum cum cap. seqq. 28. quest. 1. Royz. dec. Lituan. 5. num. 32. dicens, prudenter, & sanctè hoc institutum esse, sed malè servari, de quo & nos alibi in edicto contra Judæos.
- 17 Quartò, hujus suppressionis intuitu Judæi aliqua certa sedes nusquam terrarum relinquitur, sed juxta vaticinium Psalmi 109. n. 10. & Psalmi 59. n. 12. ibi: disperge eos in virtute tua, ex mera gratia, & indulgentia terras Principum Christianorum incolunt, Cæphal, conf. 59. n. 63. lib. 4. Unde etiam quoties Christianis ex Judæorum cohabitatione imminet scandalum, aut periculum, omnino expelli, bonis spoliari, aliisque pœnis pro qualitate delicti plecti possunt, l. 11. in fin. l. 14. in fin. l. 6. & 18. C. de Judæis ut præ aliis egregiè docuit Jacob. de S. Georgio in v. Carolus Dux vers. ultimò quero in tr. de feud. Jal. in l. Cum servus 39. §. constat num. 29. ff. de legat. 1. & consultis respondit Bald. lib. 2. conf. 266. per textum ad hoc notabilem in l. quicumque, ibi: Procul ab ea urbe, quam conturbaverit, centum millibus vitam agat, C. de Episc. & Cler. & d. cap. In nonnullis in fin. extr. de Judæis ibi: Præcipimus præsumptores hujusmodi per Principes seculares condigne animadversionis adjunctione compesci, ne Crucifixum pro nobis aliquatenus blasphemare præsumant.
- 18 Quintò, ac denique Judæis in suppressionis suæ signum nullibi locorum prædia possidere licet, Zasius ad d. q. 1. in 6. decid. & in respons. ad 1. contr. ubi ita scribit: Judæos non esse servos, habere enim possessiones, præscribere contra nos &c. nihil obstat. Talia enim ex pietate eis permittuntur, ut quasi in medium peculii potius, quam jure proprietatis possideant. Nec aliquid eis legari potest, leg. 1. Cod. de Judæis, de quo vide Ricciul. de jur. person.
- 19 Quibus ita positis, quæ ab initio in contrarium sunt adducta, non obstat. Quatenus enim Judæi juris Romani sint participes, & quatenus legitimas personas standi in judiciis Christianorum habeant, vide Ricciulum loco cit. Quod autem de bonis suis moribundis testari valeant, nemini hoc mirum videri debet, quia & perjurum, Jo: Andr. in cap. Quod semel n. 9. de reg. jur. in 6. & infames, alios testari posse inter omnes convenit, dicit Duaren. sub rubr. Qui testamentum fac. pos. vers. nunc videndum prope fin.
- 20 Quod verò Judæi templa, & Synagogas, l. 3. l. penult. & ult. C. de Judæis, Bald. p. 3. conf. 266. ubi casus, in quibus Judæi tolerantur, enarrat, & quid sit Synagoga, explicat, nimirum locum publicum, in quo Judæi ad suas cæremonias celebrandas congregantur, commercia, l. nemo, C. eod. Collegia l. 3. §. ff. de Decur. & pleaque alia cum civibus Romanis habent commercia, & sub pace publica cum bonis suis activè, & passivè continentur, l. nullus C. de Judæis quam pacem Judæis Josephum a Vespasiano, quod Titum filium illius a paralyti curaverit, acquisivisse aliqui narrant. Hæc, & similia alia Judæos a nota servili, qua laborant, similiter non eximunt. Siquidem quoties Christianus Magistratus Judæos tolerat, etiam prædicta, & omnia jura alia, sine quibus Judæi vivere non possunt, ex gratia simul eis concedat, habet necesse, arg. l. 2. de jurisd. ita tamen, & sub hac semper subintellecta conditione, ut Judæi immunitate sibi concessa utantur, quo usque eadem non abutuntur, l. Judæos, C. de Jud. secus si sit propter abusum, privilegiis concessis in pœnam privari debent, sicut & hic ipse abusus in causa est, ut privilegia, quæ circa commercia juris civilis, & canonici indulta habuerunt, inveterata quadam omnium gentium consuetudine amiserint, ut per Vvesembec. in C. d. tit. n. 3. id, quod præter quanto amplius extr. de usur. ordinationes locorum passim ostendunt.
- Nullibi enim Judæis cum Christianis est libera contrahendi potestas; & nullibi ferè immobilia possidendi facultas, certaue sedes juxta prophetiam Moysis Deuter. 28. n. 64. & seq. eis competit. Sed ad præcavendas Judæorum fraudes modus aliquis certus, certæque leges peculiares, cum quibus scilicet personis, super quibus rebus, & qualiter eis contrahere liceat, vel non liceat, de statutis locorum præscribitur, quas leges etiam Judæi stricte, & ad unguem in contrahendo observare tenentur.
- Possunt quidem Judæi arbitratores esse, quia nec de portati, l. cum pater 77. §. hereditatem 4. ff. de leg. 2. l. ex facto 17. §. Si quis ff. ad S. C. Trebel. nec quivis alii infames arbitratores esse vetantur, l. Pedius ff. de recept. arbitr.
- Denique quatenus Judæi sub statutis Christianorum comprehendantur, hoc Rolandus a Valle d. conf. 35. nu. 37. procedere declarat, saltem in statutis illis, quæ loquuntur in materia proportionabili, ac tali, quæ ita congruit Judæis, sicut & Christianis. Hoc solo casu dispositum in Christiano loco habet in Judæo, hocque respectu Judæi, qui ex singulari statuto unà cum Bononiensibus, quos Menochius a Pontifice Maximo anno Christi 1464. Civitatis privilegio donatos esse, refert arbit. quest. cas. 290. cives facti non sunt, de populo civitatis esse censentur, & nonnisi commerciorum, publicæ tutelæ, salvi conductus, & aliorum, siquæ cum civibus communia habent intuitu, abusivè cives dicuntur. Cum enim Judæi subditi sint, non peregrini, utique in loco domicilii aliquis eis in Republica ordodandus est ad exemplum servorum, quibus apud Romanos infimum in Civitate ordinem evitandæ confusionis causa datum fuisse referunt historici. Regulariter igitur Judæi cives non sunt, nec quicquam juris habent, quod ad cives pertineat, Zasius ad d. loc. n. 21.
- Sed objicies. Si Judæi essent in Christianorum potestate; tum utique liberos suos sub patria sua potestate habere non possent. Siquidem notum, ut qui sub aliena est potestate, alium sub sua potestate habere non posset, l. ibi. ff. de reg. jur. l. si eveniens ff. de adult.
- Responderetur, axioma illud, quod qui sub aliena est potestate, alium sub sua potestate habere non possit, procedere in potestate, quæ est ejusdem qualitatis, aliud in ea, quæ est supra se, & sic separata a potestate ea, in qua est ipse, qui possidetur. Hinc enim, verbi causa, filius familias potest esse tutor, & qui parens efficitur monachus, licet si sub potestate Abbatis, liberos sub sua potestate retinet, c. Si religiosus de elect. in 6. c. non dicatis 12. q. 1. Felin. d. conf. 30. n. 13. Pari modo Judæus, quamvis sit sub potestate Christianorum, liberos sub patria sua potestate habere potest, Cagnol. ead. d. leg. 161. n. 2. & 3. prout sanè habet ex sententia Gloss. in c. Judæorum 28. qu. 1. Panorm. in cap. 2. per illum textum extr. de convers. infid. Imol. in l. multum interest, ff. de verb. oblig. & vol. 6. confil. 99. n. 6. Felin. in d. cap. Judæi 2. num. 6. extr. de Jud. Hippol. de Marsil. singul. 540. Afcan. Clem. de patr. potest. cap. 5. eff. 7. n. 6. alique, qui rejecta Archidiaconi in c. qui sincera d. 45. dissentientis opinione, concludunt, Judæos quantum ad patriam potestatem jure Romanorum uti per textum in cap. ult. ibi: Cum autem filius in patris potestate consistat &c. extr. de convers. infid. & c. Jus Quirintum d. 1.
- Unde Baldus, quod est de filiis familias civium Romanorum in l. filiusfamil. ff. de his, qui test. fac. pos. & in pr. instit. quib. non est permis. test. fac. dispositum, eos scilicet testari non posse, hoc ipsum ad filios familias Judæorum extendendum esse, infert in l. item in potestate, ff. de his, qui sunt sui, vel al. jur. & Alex. vol. 3. conf. 3. vult, quod ut Romanorum, ita & Judæorum filii sint suiparentibus suis. Quod tamen, ut notanter declarat Afcan. Clem. d. loc. verum, quatenus & pater, & filius sunt Judæi, non etiam cum filius est effectus Christianus. Is enim per conversionem ad Christianismum in his, quæ in ipso patris commodum tendunt, in patria potestate esse desinit, arg. c. 2. infin. de heret. in 6. Atque hinc est, ut patet Judæus

fili baptizato pupillariter substituere non possit, tamen si liberos orthodoxos hæredes instituere, & separatos a se alimentare, & dotare cogatur, arg. l. cognovimus 19. ubi Salicet. C. de hæret. Novel. 115. cap. 3. §. 14. juncto cap. plerique de consecrat. d. 4. Afcan. Clem. d. loc. n. 6. §. 7. ubi an & converso filii Judæi è patris ad Christianismum conversi patria potestate liberentur, quærit, & liberari negat. Quod adde notata per Ursill. ad Afflict. dec. 151. n. 8. & Ricciillum de jur. person. lib. de Judeis.

27 Quid verò censendum sit de descendentibus a Christianis novis, captis a triremibus Religionis Hierosolymitanæ? Censeo esse dimittendos; quia si christianè vivunt, & non sunt capti pugnantes contra Christianos, vel pyratiam exercentes, non possunt retineri, tanquam servi.

28 Quid etiam censendum sit de Apostatis captis a triremibus Religionis Hierosolymitanæ, vel ab aliis Christianis super navibus Infidelium pyratiam exercentium, & pugnantium contra Christianos, an scilicet remaneant captivi eorum, qui illos capiunt? Censeo remanere mancipia. Debet tamen confici processus super apostasia, & apostatas, vel reconciliare Ecclesiæ, si ad poenitentiam reducuntur, in juncis de jure injungendis, vel tradere Curie seculari, si pertinaces existant, nec eos consignare suis Dominis, nisi habitz cautione de illos non manumittendo saltem inconsulta Sede Apostolica.

CONSULTATIO CXL.

An plures testes singulares singularitate adminiculativa, non habentes, seu habentes exceptiones correatis, vel alias legales, probent? Vel quem gradum probationis faciant in materia hæresis, vel apostasie, si prædicti testes non fuerint repetiti, vel repetiti, reo non citato, vel si citato, denegata eidem facultate dandi interrogatoria, etiam in eo Tribunali extet consuetudo non repetendi testes?

1 R Espondeo, testes hujusmodi probare, non tamen plenè, sed tantum semiplenè, aut aliquid amplius semiplenè, ut notant Cavial. in l. admonendi n. 86. nu. 92. ff. de jurejur. Gabriel. tit. de testib. lib. 1. conclus. 1. num. 5. qui alios citat, Monticell. in repert. test. rubrica singulares testes, Corrad. in pract. §. 2. de offic. Præf. in caus. civil. tit. de testib. Petra de fideicom. quæst. 12. num. 507. & seq. Emman. Suar. in thes. recept. lit. T. n. 156. & Doctores, quos refert, ac sequitur Farinac. in prax. crim. quæst. 64. de testib. n. 113. Rationes alibi adduximus.

2 Præcipuè, quia sunt participes criminis, qui licet admittantur in crimine hæresis per textum in cap. In fidei favorem, de hæret. in 6. non tamen sunt integri, & propterea ad condemnandum non sufficiunt, Aretin. in cap. fin. de testib. in fin. Palac. in rubric. de hæres. §. ult. Locat. in Judic. Inquis. verb. complices num. 1. Genuen. in prax. Archid. cap. 84. num. 11. Pegna 3. part. direct. quæst. 64. com. 113. vers. Cateristamen, Royas singul. 191. num. 3. & Farinac. de hæres. quæst. 188. num. 83. alique communiter. Quia licet favore fidei testes alii Inhabiles ad testificandum admittantur, admittuntur tamen ut semper subjecti falsitatis dicendæ periculo, quod cum sit intrinsicum, per admissionem purgari non potest. Ac præcipuè quia non sunt repetiti, nec reus citatus, nec ipsi data facultas dandi interrogatoria, quibus veritas amplius investiganda sit, ut Pegna part. 2. direct. com. 19. ad text. in cap. Veritatis de dol. & contum. Simancha, Royas, Genuensis, Bobadilla, & Doctores communiter, quos etiam sequitur Farinac. d. quæst. 188. num. 22. Quia si oppositionibus, & interrogationibus inquisiti non satisfaciunt testes, ipsorum depositio prius facta multum infirmatur; atque adeo depositiones factæ probent in judicio, ac firmæ permanent, debent reperiri. Quod etiam adnotavit Genuen. d. cap. 84. num. 3. referens literas S. Congregationis S. Officii, ubi non solum admittit interrogatoria danda pro parte inquisiti, sed etiam vult ipsum citari debere ad dandum interrogatoria in repetitione testium, & quod super dictis interrogatoriis primò sunt interrogandi testes, & postea examinandi super capitibus datis a fisco abique eo, quod ipsis legatur prima depositio. Idemque tradit Farinac. d. q. 188. n. 14. & affirmavit Pegna in pract. ad Inquisitor. lib. 2. cap. 28. & melius cap. 31. Ubi amplius ponit formam interrogatoriorum pro parte inquisiti dandorum. Quæ sententia, testante ipso Farinac. loco citato, indistinctè servatur in Supremo Urbis, totiusque Christianæ Reipublicæ generalis S. Inquisitionis Tribunali, & omnes Doctores ubique locorum sup-

ponunt apud Caren. de offic. S. Inquisit. p. 3. tit. 7. §. 5. n. 33. Unde stylus contrarius reprobatur.

Itaque ejusmodi testium probatio, solum sufficiens erit ad poenam extraordinariam, secundum quod Judici videbitur juxta qualitatem personarum, & adminiculatorum concursum.

CONSULTATIO CXLI.

1 An regulares proponentes in suis Ecclesiis populo lucrandas Indulgentias, quæ jam a Sede Apostolica fuerunt declaratae falsæ, vel apocriphe, vel indiscrète, possint ab Episcopo loci, in quo fuerunt propositæ, puniri?

2 Et quatenus affirmative, qua poena, cum in dicta prohibitione nulla fuerit apposta poena?

A D primum affirmative. Desumitur ex Concilio Trident. sess. 5. p. 2. §. Si verò, ubi contra Regulares, errores, aut scandala disseminantes in populum, etiam in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicent, Episcopus procedit. Cui decreto concinit Clem. 1. de privil. & excess. Præf. & Clem. Cupientes de poen. cap. ad abolendam, ubi Gloss. fin. de hæret. Neque illi per privilegia Regularibus concessa derogatum esse, nisi in ipsis privilegiis appareat expressa dispositio contraria, censuit S. Congregatio ejusdem Concilii, Proponens autem populo Indulgentias falsas, vel apocripas, errores, aut scandala disseminat. Quia populus Indulgentiarum falsitate a Concionatore inductus poenitentias suis peccatis debitas, vel negligit, vel tepidior redditur ad illas adimplendum, quod si scit, esse tanquam falsas a Sede Apostolica declaratas, scandalo illi est, audire Concionatorem contra declarationem Sedis Apostolicæ illarum falsitatem asserere, ac si ipsa Sedes in suis declarationibus erraret. Quare in terminis mitioribus S. Congregatio S. Officii sub 10. Maji 1616. & sub 24. Augusti ejusdem anni declaravit, Regulares, publicantes Indulgentias sine participatione Ordinariorum, vel excedentes modum in illis publicandis, puniri ab Ordinariis.

Quinimò puniri posse ab Inquisitoribus, tanquam proferentes propositiones scandalosas, & temerarias ex Constitutione Pauli Tertii apud Pegnam, tradunt Carena p. 2. tit. 16. §. 4. n. 15. itaut inter ipsos, ac Episcopos dari præventionem firmat Zanard. in sum. divin. præcept. p. 1. rubr. de Inquis. q. 54. Caren. loco cit. nu. 16. & seq. Episcopi quidem, tanquam Sedis Apostolicæ delegati a S. Concilio Trid. d. q. 2. sess. 5. Inquisitores verò tanquam delegati a Paulo III. citata ejus Constitutione.

Ad 2. Ex Tridentino loco allegato poterit eis Episcopis prædicationem interdicere. Ex prohibitione a Sede Apostolica emanata, cum nulla imposita fuerit poena, remanet Episcopis arbitraria, atque adeo pro modo culpæ poterunt puniri, etiam censuris Ecclesiasticis. Ac tandem ex citata Constitutione Pauli III. possunt cogi ad se retractandum in loco, ubi id proposuerunt pro tollendo scandalo, expediri in S. Officio cum correctione, ac poenitentis salutaribus, ac poenis aliis arbitrariis pro modo scandali, ac temeritatis. Cujus rei extant exempla relata a Carena ubi supra n. 22. quorundam Concionatorum, qui cum temerè populo prædicassent, virtute Bullæ Cruciatæ posse absolvi etiam ab hæresi, jussu Inquisitorum id publicè retractarunt, teste Henric. in sum. lib. 6. cap. 16. n. 3. in addit.

CONSULTATIO CXLI.

Quinam cedant oblationes, quæ offerunt in Missa presbytero celebranti? Et quid de illis, quæ offeruntur novis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam? Ubi quid in istis advertendum?

R Espondeo. Non credunt ipsi presbytero, sed Rectori Ecclesiæ, ut per Abb. in cap. pastoralis, de his, quæ sunt num. 2. ubi adducit textum in c. Requisitis de test. in quo relictum Episcopo ab extraneo, videtur relictum contemplatione Ecclesiæ. Ergo similiter, oblationes factæ celebranti, videntur factæ intuitu Ecclesiæ. Nam oblationes faciunt Parochiani propter administrationem Sacramentorum, ut in can. omnis Christianus cum Gloss. de consecr. d. 1. & tradit Felin. in c. dilectus n. 1. de offic. ordin. ubi etiam n. 2. dicit oblationes factas Capellano, seu Vicario deberi Rectori. Si tamen sit Episcopus, qui Missam celebrat, tunc oblationes sunt ipsius Episcopi, etiam si celebret in Ecclesia Parochiali, & ei offerantur a parochiano, ut tenet Host. in sum. tit. de paroch. §. in quibus, & Archid. in d. can. Omnis d. consecr. d. 1. ac sequitur Socin. d. libel. 18. n. 10. & Sylvest. v. decima n. 3. Obla

2 Oblationes verò, quæ fiunt novis Sacerdotibus, dum celebrant primam Missam, non quæruntur Parocho, sed ipsismet Sacerdotibus ex generali ubique gentium consuetudine juxta ea, quæ tradit Calder. *conf. 15. tit. de paroch. & Soc. d. libell. 18. n. 10.* stante enim consuetudine ex verisimili mente offerentium res censentur oblatae contemplatione ipsius presbyteri. Unde sicut potuissent offerre ea intentione declarata, ut cederent ipsi presbytero, ita illorum intentio videtur declarari per hanc consuetudinem, ut notat Bart. in *l. hæredes mei §. cum ita ff. ad Trebel. & in l. jurisjurandi, §. si liberi ff. de oper. liber. Præpos. in can. Sacrosancta n. 3. 2. d. & in hac specie observat idem Socin. d. libell. 18. n. 3.*

3 Circa autem hujusmodi oblationes, quæ fiunt pro Missis novis, advertendum est, quod licet Concilium Trid. sess. 22. in decreto de obser. & evit. in celebr. missar. in §. atque præcipiat, ut quicquid Missis novis celebrandis datur, necnon importunas, atque illiberales elemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliæque hujusmodi, quæ a simoniaca labe, vel certe a turpi questu non longe absunt, omnino locorum Ordinarii prohibeant, non tamen prohibentur presbyteri ex S. Congregationis sententia, a Sanctissimo approbata, quo minus suas primas Missas decantent, & in illis post offertorium in medio altaris ad populum se convertant accipiendæ oblationes a sponte offerentibus, & elemosynas, ut solent Parochi diebus festis. Perambulationes verò per Ecclesiam, similesque extorsiones prohibentur. Sed & S. Congregatio Episcoporum declaravit, Sacerdoti Missam novam celebranti licere oblationes accipere, modò non discedat ab altari, ut in Januen. 11. Octobris 1601. Rursus in illis verbis, illiberales elemosynarum oblationes, S. Congregatio Concilii dixit, hoc nomine non venire consuetudinem, quæ inolevit, ut parochus diebus festis solemnibus, vel non solemnibus post offertorium in medio altaris vertat se ad populum, & invitando ad oblationes, manipulum, vel aliud offerentibus præbeat osculandum, aliis verò Sacerdotibus simplicibus id non esse concedendum. Et iterum quærenti, an liceat parochis, extante consuetudine, in diebus festis in medio Missæ invitare populum ad oblationes, dando singulis pacem, & ad recipiendum mulierum oblationes recedere ab altari, & ad infimum locum Ecclesiæ, ubi mulieres manent sejunctæ a maribus, accedere, stante dicta Constitutione Concilii c. un. de obser. & evit. sess. 22. ubi: *quascunque importunas, atque illiberales elemosynarum exactiones*, respondit consuetudinem hanc restringendam ad exemplum decreti jam facti Nonis Octobris 1573. Sed facta postmodum relatione ad Sanctissimum, Sanctitas sua dixit, non esse eandem rationem, seu bonam conversionem de missis novis ad missas parochorum, quibus debentur istæ oblationes, ideò permittendam hujusmodi consuetudinem, prout inolevit. Ita testatur D. Fagnan. in d. cap. pastoralis, de his, quæ fiunt n. 41.

Et in una Feretana eadem S. Congregatio Concilii declaravit, in loco, in quo extat consuetudo diebus Dominicis, & majoribus festis in medio Missæ invitare populum ad oblationes, & illas per se ipsos Sacerdotes recipere, dando singulis offerentibus pacem, permittendum esse, quod fervetur, quod hæcenus consuevit, & idem circa confessiones generales populo vulgaritermone faciendas servandum erit. Et in Civitatis Castellane, licet Sacerdotibus celebrantibus novas Missas se in medio altaris vertere ad populum, & accipere oblationes, & elemosynas ab offerentibus. Non licebit ramen hac de causa perambulare, vel circuire Ecclesiam die ultima Septembris 1574.

CONSULTATIO CXLIII.

An Judæus, qui blasphemias hæreticales profert in Christum, vel Beatissimam Virginem ejus matrem, confugiens ad Ecclesiam gaudeat illius immunitate? Ubi effusa de blasphemis, & blasphemis.

1 Negativè respondendum censeo. Moveor ex Constitutione Pontificia Gregorii XIII. quæ incipit, *Antiqua Judæorum improbitas*, edita ad compescendum Judæorum blasphemias, & scelera, quibus Dominum nostrum Jesum Christum, sunt ejus verba, in cælo triumphantem adhuc in synagogis suis, & ubique persequuntur, &c. In ea enim statuitur, quod Inquisitores hæreticæ prævitatis liberè procedant in omnibus causis, & casibus in ipsa contentis, inter quos est hic, qui sequitur: *Si Salvatorem, & Dominum nostrum Jesum Christum, purum hominem, vel etiam peccatorem fuisse, Matremve Dei non esse Virginem, & alias hujusmodi blasphemias, quæ per se hæreticæ dici solent in Christiana fidei ignominiam, contem-*

Tom. VIII.

plum, aut corruptionem impiè protulerit, &c. In quibus casibus delegat Judices Inquisitores hæreticæ pravitatis ut super his contra Judæos, atque infideles quascunque simul, vel separatim, prout in causis fidei juxta sacrorum canonum formam, &c. inquirent, & procedant. Certum autem est, proferentem blasphemias hæreticas esse vel hæreticum, vel suspectum de hæresi, atque adeò non gaudere immunitate Ecclesiastica, ut per Constitutionem Gregorii XIV. de Eccles. immunit. & per Farinac. in append. de immunit. Eccles. c. 13. n. 175.

Neque obstat, quod Judæi, etsi contra fidem Christianam sentiant, in iis, quæ non sunt sibi communia cum Christianis, hæretici non dicuntur, nec pœnæ contra hæreticos statuta locum habent contra eos, quia, ut quis hæreticus dicatur, & puniatur, requiritur, quod sit baptizatus, ut per Canter. in quæst. crim. rubr. de hæret. c. 1. n. 5. & alios apud Farinac. de hæres. q. 178. §. 6. num. 128.

Nam huic objectioni respondetur primò, Judæos, & alios infideles non dici hæreticos propriè, ac strictè, sed impropriè, ac largè, ut per Doctores, quos sequitur idem Farinac. d. q. 178. n. 130. Unde n. 143. loquens de Judæis, & Infidelibus receptatoribus, fautoribus, & defensoribus Christianorum ad Judaïsimum, vel ethnicisimum transeuntium, vel redeuntium, docet eos puniri ad instar receptatorum, fautorum, & defensorum hæreticorum per textum in cap. contra Chhristianos in fin. de hæret. in 6. ubi expressè dicitur: *Sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum*, ut ibi adnotavit Joan. Andr. post n. 1. ubi dixit, quod, licet videretur contrarium dicendum in Judæis, sic receptantibus, faventibus, & defendentibus, cum & ipsi non propriè, sed largè dicantur hæretici; quia tamen sic statutum est, ita propterea servari debet. Quod etiam sequuti sunt Gemin. n. 6. & Franch. n. 2.

Secundò, respondetur, Judæos ita blasphemantes, non dicimus esse quidem, aut dici hæreticos, neque de hæresi suspectos, sed tantum in eos procedi posse, prout in causis fidei ex citata Constitutione Gregorii. In causis autem fidei Inquisitores procedunt contra reos, extrahendo illos ab Ecclesia, ut per Farinac. in append. de immunit. d. n. 175. ac proinde puniuntur, ac judicantur iisdem pœnis, ac legibus, quibus puniuntur, ac judicantur hæretici per textum in l. cælicolarum C. de Judæis, ubi sic sancitur: *Judæi, nisi ad Deicolum, venerationemque Christianam conversi fuerint iisdem legibus, quibus præcipimus hæreticos constringi, vel adstringi, se quoque noverint adstringendos*. Constat autem, quod non adstringuntur iisdem legibus, quibus hæretici, nisi faciant, vel dicant ea, quæ faciunt, vel dicunt hæretici, tunc enim eodem judicio altrunguntur, ut per l. quicumque §. eos verò, C. de hæretic. Eymer. in Direct. p. 2. q. 46. §. dicendum est, ubi Pegna com. 71. Locat. in Judic. v. Invocare n. 14. Atque adeò non debent gaudere immunitate Ecclesiæ, quemadmodum ea non gaudent hæretici ex d. Constitutione Gregorii XIV. & ex communi DD. sententia, quam prosequitur Farin. de carcer. & carcerat. qu. 28. n. 68. & in append. de immunit. Eccles. d. c. 13. n. 167. ac Suar. de relig. tom. 1. tr. 2. lib. 3. c. 10. n. 12. Facitque generalis conclusio apud Farinac. in fragm. crim. p. 2. n. 657. quod Judæi, & alii infideles delinquentes in contemptum Religionis, tanquam hæretici, & pœna hæreticorum puniri possunt ex Baldo, & Calderino, & relatis a Tufcho præd. concl. verb. Judæus concl. 372. n. 1. 7. & 8. Ac proinde privari immunitate Ecclesiæ, sicuti privatur hæreticus.

Contra blasphemos extat gravis Constitutio B. Pii V. quam lege.

Blasphemus hæreticalis, non potest a Confessariis absolvi, & qui eum audit, tenetur illum denunciare S. Officio.

Est denunciandus S. Officio ab Auditoribus.

Proferens malanaggia Dio potest puniri in S. Officio.

Contra proferentes Puttana di Dio, o Puttanza di Dio, al dispetto di Dio procedit S. Officium.

Proferens blasphemiam in B. Virginem, vel alium actum irreligiosum in eam committens, dummodò illi corde non consenserit, pœnitens, aut confitens, potest a Confessariis absolvi, nec est cogendus ad denunciandum, nisi habeat complices.

Blasphemus hæreticalis magis exemplariter punitur in S. Officio pœna permanendi diebus festis præ foribus Ecclesiæ cum candela accensa, & inscriptione, quam pœna publicæ torture inferendæ.

Audientes blasphemum, & non denunciantes, tunc incurrunt excommunicationem, quando per illius blasphemias credunt, vel dubitant illum esse hæreticum, vel suspectum de hæresi.

- 13 Qui fugiens a carceribus, moritur, potest tepelliri in Ecclesia, & contra ejus bona non proceditur, nec minus contra illius fideiussorem ob contraventionem præcepti eidem facti de servando locum ipsi assignatum pro tuto carcere.
- 14 Recidivus hæreticalis pro prima vice, dum apparet de illius pertinacia, & incorrigibilitate, damnatur ad triremes per quinquennium, prævia tortura super intentione, & abjurazione de vehementi.
- 15 Si quis, ut a carceribus Curiae laicalis se liberet, protulerit blasphemias hæreticales, de quibus inquiri debet, & ad carceres S. Officii transmitti, si fateatur se dictas blasphemias protulisse non malo animo, sed, ut effugiat mortem, poterit absque ulla abjurazione, præmissis tribus actibus torturae, ob malam, & temerariam loquutionem, & ad exemplum aliorum, remitti ad eosdem carceres laicales cum præcepto, quod abstineat a similibus sub poena triremium.
- 16 Qui, evaginato gladio imaginem Crucifixi, vel B. Virginis, aut Sanctorum percussit, manere debet, lingua prius perforata, præ foribus Ecclesiarum insignium pluribus diebus festis, & postea transmittendus ad triremes perpetuas.
- 17 Blasphemia hæreticalis punitur in S. Officio, cæteræ vero non hæreticales a Curia laicali, si prævenerit, cujus Judices tenentur mittere denunciations ad S. Officium.
- 18 Illæ; *Al corpo di Dio, Può far Dio, Putanazza d' Anticristo*, non sunt hæreticales.
- 19 Illæ; *Puttana di Dio, Potta di Dio, Puttanazza di Dio, al dispetto di Dio*, sunt hæreticales, & uti tales puniuntur a S. Officio cum abjurazione de vehementi; siquidem prima verba sunt contra puritatem Dei, secunda vero continent sensum, quod omnino debeat fieri, quod blasphemus imprecatur, etiam si Deus sua omnipotentia id nolit.
- 20 Negantes Sanctissimam Trinitatem, Virginitatem B. Virginis, & Divinitatem Christi, traduntur Curiae laicali, etiam pro prima vice.
- 21 Qui blasphemias hæreticales protulit, & abjuravit de vehementi, quam abjuracionem neglexit, & denuo protulit blasphemias, si petierit absolvi in foro conscientiae, poterit Pontifex annuere, ut absolvatur.
- 22 Bis sententiat ob blasphemias hereticas, tertio deprehensus, & confessus, se protulisse alias blasphemias hereticas, poterit prævia abjurazione de vehementi damnari ad triremes per decennium absque spe gratiae.
- 23 Blasphemia hæreticalis est: renego Deum Christum, quia denegatur Dei existentia.
- 24 Blasphemia item hæreticalis est: denego Crucem, Sacramenta, Christum, Evangelia, vel aliam fidei veritatem; quia denegat Deo veritatem infallibilem, quæ in his, prout ab Ecclesia proposita sunt, relucet.
- 25 Blasphemia quoque hæreticalis est dicere: nec Deus ipse, si descenderet de Cælo, amoveret pecuniam, frumentum, &c. de arca ista.
- 26 Blasphemia hæreticalis est, quæ profertur sub conditione, nimirum: Non credo in Deum, nisi te percutam, te occidam, &c. aut nisi veritatem dico; quia sub hac forma non allegat Deum in testem, sed potius ejus nomen blasphematur. Vel quia hæc blasphemia conditionalis continet in se puram implicitatem affirmativam, scilicet quod, si ad occidendum illum opus fuerit, in Deum non credere, paratus est, id libenter facere.
- 27 Blasphemiam hæreticalem non esse quando de Sanctis renegatur, ut renego Divum Petrum, ait Sanchez lib. 2. oper. moral. cap. 32. num. 36. Quia non negatur de illis aliqua veritas pertinet ad fidem, sed tantum esse verbum contumeliosum in Sanctos. At esse blasphemiam hæreticalem, asserit Castropalaus tom. 3. oper. moral. tr. 17. disp. 2. punct. 2. §. 3. num. 5. Quia hoc denegans, denegat eos existere, esseque beatos, quod est negare quandam gratiae veritatem, cum de fide sit Petrum, exempli gratia, existere, esseque beatum; quod putoprobabilius.
- 28 Blasphemia item hæreticalis est, Sanctum appellare Diabolum. In Regnis tamen utriusque Siciliæ hæc verba: *Santo Diavolo* propter communem usum, & cum proferantur ex iracundia non habentur pro blasphemia hæreticali, sed habent tantum rationem simplicis blasphemiae. In maleficiis vero, quando a maleficiis dæmon Sanctus appellatur, habetur pro blasphemia hæreticali; quia verè malefici sanctitatem Dæmoni tribuere intendunt.
- 29 Blasphemia hæreticalis est asserere ex fervore iracundiae, etiam absque errore intellectus: Non est Deus, quod si Deus esset, talia non pateretur.
- 30 Proferens jocosa hæreticalia, & contra fidem Catho-

licam puniri potest in S. Officio. Non est tamen, ut hæreticus puniendus, nisi in suo dicto persistat, sed mulctari potest poena pecuniaria.

Blasphemans pluries, & ex consuetudine, tam in iudicio, & ira, quam extra, ad omnemque animi motum est de hæresi vehementer suspectus, debetque abjurare vehementer hæresis suspicionem, autenta vita, & conditione personæ: Si verò blasphemus non pejeret ex habitu, sed raro, & in iudicio tantum, vel in ira solum, tunc redditur tantummodo de levi suspectus de hæresi. Ut quis autem dicatur blasphemus ex consuetudine, requiruntur plures, quam tres reiterationes.

CONSULTATIO CXLIV.

An Judæus consequi possit gradum Doctoratus, saltem in Medicina?

Negant Bartol. in l. fin. C. de Judæis, ubi testatur sic in facti contingentia suo tempore respondisse, & in l. fin. C. de post. & in l. 1. C. de nov. C. fac. n. 12. Host. in summ. tit. de Just. n. 5. Anchar. in Clem. 2. de Magistr. Abb. in c. Cum sit in princip. de Jud. & in cap. proposuisti de prob. Anan. in d. cap. Cum sit num. 5. Jal. in rubr. ff. de Just. & Jur. n. 4. Felin. in c. 1. n. 4. de Judæis, Dec. qui testatur de communi cons. 161. nam. 2. Guidop. dec. 388. incip. Quod verò ad Doctores n. 9. Maquerd. de Judæis p. 2. c. 7. n. 1. Roman. singul. 105. n. 1. Foller. in Consil. Regni tit. de Judæis n. 25. & seqq. Ratio autem est, quia, ut alibi diximus, Doctoratus est dignitas, cujus Judæi sunt incapaces per textum in d. l. fin. C. de Jud.

Et hoc quidem locum habet primò, etiam si Judæus polliceretur, se non exerciturum munus Doctoris; quia ad effectum, ut repellatur, sufficit, quod consequatur potestatem Doctoratus, ut per Abb. in d. c. proposuisti in fin. de prob. quem sequitur Marquard. loco cit.

Secundò, locum habet, etiam in Doctoratu in medicina, ut per Annaniam in rubr. extr. de Judæis n. 5. Et licet apud Christianos non desint Judæi, & alii infideles, qui medicinam exercent inter seipso, hoc tamen fit, quia ut quis dicatur medicus, non requiritur doctoratus, cum etiam servi possint esse medici, l. 1. §. nec autem, C. de com. serv. man. Bald. in l. Sciendum, ff. de acil. Marquard. loco cit. n. 9.

Et quamquam Ricciulus de jur. person. lib. 2. cap. 25. 4 suadat, quod quia Reipublicæ interest, ne quilibet imperitus medicinam exercent, & sub medicina velamine plurimos perimat impune, l. 2. C. de profes. & medic. lib. 10. ibique Bartol. Oltrad. cons. 18. in princ. ideo praxis inolevit, ut si quando Judæus in arte medica valeat, soleat Princeps ex gratia relaxare juris habenas, illique concedere licentiam, ut possit in medicina doctorari, ut testantur Staphil. de signat. grat. tit. de promog. expect. Mandos. de signat. lit. grat. sub. rubr. licentia doctorandi, v. Judæis concedi, subdens, Judæis non concedi licentiam, ut possint promoveri ad legum doctoratum, & tantò minus, ut doctorari valeant in jure Pontificio, quia leges ad Dei obedientiam præsertim diriguntur. Ideoque sacratissimæ vocantur, l. leges sacratissimæ, C. de legib. l. 1. §. perinde C. ne filius pro patre.

Nihilominus cum a S. Officio inquisitionis Judæi petissent, sibi concedi licentiam utendi opera alicujus Christiani in addiscenda grammatica, & aliis scientiis, & adduxissent exempla, quod ipsorum aliqui didicerint scientias a Christianis, & quod alii gradum doctoratus in medicina sumplerint, tam in Universitate Urbis, quam aliarum Civitatum, Sanctissimus dixit, præfata fuisse facta per abulum, & nihil voluit eis concedere, mandavitque fieri verbum cum Rectore Universitatis Urbis, ne ipse, aut ipsius Collegæ hujusmodi licentias concedant 8. Novembris 1618. Et cum quidam Judæus lauream doctoratus suscepisset in Universitate Pisarum, scriptum fuit propterea Nuncio Apostolico, ut ageret cum Magnò Duce, qui provideret, ne deinceps gradus doctoratus conferatur alicui Judæo in dicta Universitate 16. Septembris 1621. Qui dux id agrè tulit 4. Novembris 1621.

Ex quibus reprobat praxis, quam testatur Ricciulus; quare executioni demandanda est citata lex ultima C. de Judæis, quæ postquam Judæis interdixit omnes administrationes, & dignitates, ita sancivit: *Quisquis igitur vel insulas acceperit, quas dignitatibus non potest, Et mox: Et qui ad honores, & dignitates irrepsit, habeatur ut antea conditionis extremæ, etsi honorariam illicite promoverit dignitatem.*

CONSULTATIO CXLV.

An, & quatenus Monasteria Regularium concedenda sint in Commendam Clericis secularibus?

ET quidem negandum videtur. Quare iustam causam habent Monachorum Ordines graviter ferendi hereditates patrum suorum Cardinalibus, Episcopis, & Clericis commendari, sive administranda committi monasteria, qua de re iudicium habemus in Lateranensi Concilio sub Leone X. his verbis declaratum: *Quoniam ex Commendis monasteriorum monasteria ipsa, tam in spiritualibus, quam in temporalibus graviter leduntur, quippe quorum edificia partim Commendatariorum negligentia, partim avaritia, vel injuria collabuntur, & in dies divinus cultus in eis magis diminuitur, volumus, & sancimus, ut cum illa per obitum Abbatum vacaverint, nullo modo possint commendari, sed de persona idonea eis ita provideatur, ut illis idonei Abbates, prout decet, profuturi sint.*

Id ipsum a Tridentina Synodo sancitum legimus, & Clemens Quintus in quadam Constitutione, quæ in Canonum Codice nunc extat, sibi, velut oculato testi credere omnes postulat, istas monasteriorum commendationes non modò nihil utilitatis illis asserere, sed etiam cum ipsis, tum multorum animabus, & corporibus, tum denique Romanæ Ecclesiæ ad noxam redundare, ac propterea bonæ conscientie Pontificem non modò nullum monasterium sub commendæ, curæ, custodiæ, aut administrationis titulo, sive perpetuo, sive ad certi temporis spatium cuiquam posse committere, sed etiam debere omnes talium Commendarum provisiones cassare, annullare, ac decernere, ne de cætero non habeant aliquam roboris firmitatem.

Contraria verò sententia quantum impietatis habeat, quantumque omnibus eam sectantibus, ac regnis, & populis detrimentum, vel dicam exitium, & interitum importatura meritò timeatur ex Dei tum verbo, tum opere a nobis judicari potest. Verbum ejus est, Principes a societate hominum S. Benedicti hereditatem inhiantium hoc modo deterrentis Proverb. 1. *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, Si dixerint, veni nobiscum, insidiemur sanguini, (insidiosa, & mendaci narratione Pontificem circumveniamus, ut cum ejus venia monasteriorum opes, quæ sunt panes egentium, sanguis, & vita pauperum, nostri juris faciamus) abscondamus tendiculas contra insontem frustra: deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum, quasi descendente in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis. Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit omnium nostrum. Fili mi, ne ambules cum eis; pedes enim illorum non calcanti in preparationem Evangelii pacis, sed per scrupulosam, & spinosam avaritiæ viam, ad malum currunt, ut effundant sanguinem, quod faciunt monasteriorum vestigia pauperibus alendis consecrata, & monachorum fidei credita adversis conditorum voluntatibus domos suas evertendo, nam panis egentium est vita pauperum. Qui defraudat illum, homo sanguinis est, sive homicida, Eccles. 34. *Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moluntur fraudes contra animas suas, quia semita omnis avari animas possidentium rapiunt, sive in gehennam abducunt, Proverb. 20. Ruina est homini devorare sanctos, & post vota retrahere, idest illi ruinam, & excidium domibus suis parant, qui bona sanctis cælitibus consecrata devorant, quæque Deo pii homines ex voto obtulerant, ea in alios usus convertunt. Psal. 82. Super populum tuum malignaverunt consilium, hoc est in populi fraudem, cui sacrilega crudelitate furripitur quicquid monasteriis demitur, & cogitaverunt adversus sanctos tuos, quorum honori monasteria fuerunt consecrata. Dixerunt, Venite, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel ultra, ut scilicet irritum fiat, ipsoque exitu vanitatis arguatur oraculum Isaac de S. Benedicto, monachorum Patriarcha, cuius Israel, sive Jacob figura fuit Genes. 27. *Benedixi ei, & erit Benedictus. Omnes patres ejus servituti illius subjugati. Qui maledixerit ei, sit ille maledictus, & qui benedixerit ei, benedictionibus repleatur. Omnes Principes eorum, qui in hujus sacrilegii consortium illecti, dixerint: Hereditate possideamus sanctuarium Dei, sicut ut sterces terræ, implebuntur facies eorum ignominia, confundentur, & peribunt. Hierem. cap. 30. Ejectam te vocaverunt Sion, (qua voce visionem, seu contemplationem significari, Augustinus testatur in psal. 64. ut Dei familiam rerum divinarum contemplationi vacantem compelliari intelligamus) omnes, qui***

comedunt te, devorabuntur, & universi hostes tui in captivitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam.

Opus autem Dei fuit sacrilegi Achan supplicium, 4 Jos. 6. & 7. Cum enim Deus ex spoliis urbis Jericho omne aurum, argentum, & anathema fieri, idest sibi consecrari, inique thesauris suis reponi iussisset, sicque populum monuisset: Cavete, ne de his quippiam contingatis, & sitis prævaricationis rei, & sub peccato sint, atque turbentur omnia Castra Israel, sive universus populus, Achan concupiscentia tentatus inde auri, & argenti paucillum abstulit, & abscondit, quo ejus sacrilegio Deus irritatus, ut populus suus ab hostibus in fugam ageretur, nec pauci corruerent, permisit. Cujus rei causam exquirenti Josue respondit: *Pollutus est populus anathemate, nec poterit stare ante hostes suos, eosque fugiet. Anathema est in medio tui Israel. Non ergo ero ultra vobiscum, donec deleatur ex vobis, qui hoc contaminatus est scelere.* Quid ergo jam habent catholici, quod opis divinæ spem eis afferat, tum manifestè multiplici anathemate sint polluti.

Opus etiam Dei futura erat urbis Hierosolymæ, & regni Judaci everio, ipsiusque Templi excidium, nisi Rex Ezechias, & Principes ejus Micheas monitu cum aliorum peccatorum suorum, tum nominatim hujus penitentiam egissent, quod eis a Deo sic exprobratum fuit: *Sacerdotes in mercede docebant, & prophetae in pecunia divinabant, & seducebant populum meum pacem Regni, & regno prædicantes, si dedissent in ore eorum quippiam (prægrandes alienarum hereditatum bolos) mulieres populi mei (familias religiosas) eiecistis de domo deliciarum suarum, a parvulis (seu novitiis) earum tulistis laudem meam in perpetuum (pro psalmodia hinnitus, & balatus pecudum in monasteria inducentes) surgite, & ite, quia non habetis hic requiem, cum monachos, sacraque virgines inquietaveritis.*

Dei similiter opus fuit Hispanorum ex civitatibus, 6 domibusque suis exterminatio, gravissimumque Saracenica servitutis jugum eorum cervicibus impositum, velut locuples testis est Carolus Magnus Imperator, qui ætati, qua id contigit, suppar, ac prope æqualis fuit, cujus capitul. lib. 7. verba sunt: *Novimus multa regna, & Reges eorum propterea cecidisse, quia Ecclesias spoliaverunt, resque earum alienaverunt, & militibus loco stipendii dederunt. Quapropter nec fortes in bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec viatores extiterunt, sed terga multi vulnerati, & plures interfecti verterunt, regnaque, & regiones, & quod Pejus est, regna cælestia perdidērunt, atque propriis hereditatibus caverunt, & badleus carent. Qualiter Dominus talium criminum ultrices penas per Saracenos, & alios populos venire permiserit, cunctis earum gesta legentibus liquet, & nisi nos ab his caveamus, similia nobis supervenire non dubitamus.*

Simile Dei opus fuit ingens Caroli Crassi Imperatoris, ac universæ Germaniæ, ac Galliæ calamitas, ipsiusque Imperii divisio, & Carolinga domo ad Vviti-Kindam translatio, qua de re Helmoldi verba sunt Chronici Sclavorum lib. 1. cap. 7. *Carolus Roma rediens cum grandi exercitu Nordmannos juxta Mosam fluvium apprehendit, quos obsidione coarctans, quintodecimo demum die ad deditionem compulsi. Captos ergo tyrannos Davorum non ea, qua decuit severitate hostes Dei ultus est, sed ad sui dejectionem, & gravem Ecclesiæ ruinam parcens impiis, accepto ab eis iurejurando, ac fœderis conditione amplissime donatos, abire permisit. At illi Regis inertiam irridentes, ubi noxia libertate potiti sunt, rursus in unum conglobati tantas strages in Imperio dederunt, ut crudelitas modum excesserit. Quid multa? Urbes cum civibus, Episcopi cum toto grege simul obruti sunt. Ecclesiæ illustres cum fidelium caterva simul incense sunt. Quamobrem Carolus accusatus in Curia (idest in Comitibus Imperii) & ob stultitiam regno fuit depositus. Qua de re in annalibus ita scribit: Regni Optimates cernentes a Carolo Imperatore non modò vires corporis, verum etiam animi sensus diffugere, Arnolfum ultro in regnum attrahunt, & subito facta conspiratione ab Imperatore deficientes ad Arnolfum certatim transeunt, itaut in triduo vix aliquis remaneret, qui ei saltem officia humanitatis impenderet, cibus tamen, & potus ex Mogunini Episcopi sumptibus administrabatur. Erat res spectaculo digna, & æstimatione sortis humane mirabilis. Mittit ergo Carolus ad Arnolfum ex Imperatore effectus egenus ex desperatis rebus, non de Imperii dignitate, sed de victu quotidiano cogitans, tantum alimentorum copiam ad subsidium vitu sentis supplex exposcit. Miseranda rerum facies videre Imperatorem opulentissimum non solum fortune ornamentis destitutum, verum etiam humanæ opis egentem. Concessit autem Arnolfus nonnul-*

nonnullos fiscos in Alemania, unde ei alimenta præbe-
rentur.

8 Quantum porro detrimenti mox ipso defuncto Imperii
Romani Respublica cœperit, in annalibus Fuldensibus
hunc in modum exponitur. Anno 888. mortuo Carolo,
Reguli in Europa & regno Caroli, sui patruelis (id est
in Gallia) excrevere. Nam Berengarius, filius Ebernar-
de in Italia se Regem fecit. Rudolfus autem filius Conradi
superiorem Burgundiam apud se statuit regaliter obtinere.
Indi itaque Ludovicus, filius Bosonii, & Vuitto, filius Lam-
berti Galliam Belgicam, necnon Provinciam prout Reges
habere proposuerunt. Ordo, filius Rodberti usque ad Lige-
rim fluvium, & Aquitanicam provinciam sibi in usum usur-
pavit.

9 Jam tantarum non ipsius modo Caroli, sed etiam Ger-
manicæ, & Gallicæ miseriarum, præcipue verò corrupto-
rum Caroli consiliorum, & imminutarum mentis virium
non alia fuit causa, quam unum solum S. Emmerami mo-
nasterium, Embriconi Ratisbonensi Episcopo commen-
datum, sive in Commendam datum, cujus rei teltem
habemus ipsum Imperatorem Arnolfum, cujus diploma
Ratisponæ extat, in quo sic legitur: Omnium successorum
nostrorum magnitudo cognoscat, quod postquam patruus
meus Carolus Imperator pro petitione Embriconis S. Em-
merami Ecclesiam præstavit, nunquam postea habuit victo-
riam, nec corporis, & animæ sanitatem usque ad finem
vitæ suæ.

10 Apud Papium Massonum in annalibus Francorum
in Ludovico XI. hæc leguntur: Ludovicus initio Regni
pragmaticam sanctionem iussit. Extant ejus de ea re
ad Pium Pontificem literæ inter Pii ipsius epistolas, qui-
bus testatur legem illam latam seditionis, & schismatis
temporibus, merito ab se everiam, quod ejus, a quo san-
ctæ leges oriuntur, auctoritatem minueret. Pii quoque
ad Regem literæ tolendæ pragmaticæ consilium laudant.
Inter cætera, inquit, commendamus quod absque conven-
tu, & consultatione multorum pragmaticam auferre con-
stituit. Sapis certe, & Regem te magnum ostendis, qui
non regaris, sed regas. Optimus enim Princeps est, qui
per se recta cognoscit. Hæc Pius scribebat meru, ut ipse
ait, idque verum erat, ne, si conventus publici habe-
rentur, Episcopi, & Clerus Gallicæ pro pragmatica senten-
tiam dicerent. Quantum verò illius sublatæ nunciis Ro-
mano Pontifici, & Cardinalium Collegio lætitiæ attu-
lerit epistola, ostendit mandato eorum ad Ludovicum scrip-
ta a Jacobo Papiensi, quam lectores inter ejus opera
reperient.

11 At enim eventus docuit disciplinam Ecclesiasticam,
quæ pragmaticæ beneficio in Gallia stare poterat, cum
ea concidisse. Scripsit Papiensis ad Franciscum Spinu-
lam literas, quæ extant, postridie ejus diei, quo Pau-
lus Secundus Pontificiam coronam primum tulit, unde
hæc verba accepimus. Referebat Vuilelmus Cardinalis Os-
tensis ex consuetudine nostra de Cœnobio Gullicano insigni
opibus, & religione. Relationis summa erat, Abbatem
grandævum, & effectum viribus administrationem cedere
propter conscientiam, eo quod inutilis jam esset. Episco-
pum porro nescio quem, cujus Ecclesia longe ab illo esset,
peteret, ut commendaretur sibi. Cœnobium, ut dixi, insi-
gne erat, & multi in Gallia nominis, nihil habens mali,
propter quod commendari haberetur opus. Apparebat non
propter desiderium boni operis, sed propter avaritiam peti.
In dicenda ergo sententia Portuensis, qui proximus Ostensi
erat: Vereor, inquit, Beatissime Pater, ne propediem au-
diamus omnia Galliarum Cœnobia commendata esse, & nul-
lum reliquum, quod Abbatem suum habeat. Ita quicquid
ibi a nobis decernitur, commendatio est. Surget nobis non
expectantibus aliquando dignum illud in nos, ferre non va-
lens inutile ministerium nostrum, & grande aliquod negotium
Sedi tue exhibebit. Approbavit judicium Pontifex, & ad-
jecit, credere se a Pontificatu Callisti in eam diem amplius
quam quingenta monasteria esse jam commendata. Hactenus
Papiensis.

12 His tamen minimè obstantibus, affirmativè responde-
mus. Etenim receptum est in praxi, quod ad tollen-
dam incapacitatem Clerici sæcularis ad capiendum be-
neficium regulare, ei provideatur per viam Commen-
dæ, ut post alios testantur Rebus. in prax. benef. par. 1.
tit. de Com. & part. 2. tit. de disp. cum Regular. utrobique
num. 7. Hoied. de incomp. benef. part. 1. c. 14. num. 15. in
fin. Paris. de resign. lib. 2. quæst. 17. num. 8. Garz. de benef.
par. 4. c. 4. num. 24. & seqq. ubi quod ad hunc effectum
modus commendandi fuit inventus a Summis Pontifici-
bus, Fagnan. in cap. Cum ad nostram num. 3. & pluribus
sequentibus de elect. ubi propterea infert, quod Commen-
da nihil aliud est, quam collatio Papæ, dispensatoria ad
obtinendum beneficium, quod est obtineri prohibitum,
& sub num. 9. cum seq. quod in Concilio Trid. hujusmo-

di praxis reprobata non fuit, & ponit declarationem Sac.
Congregationis dicti Concilii, Barbol. de jur. Eccles. lib. 3.
c. 9. n. 23. & 24. Corrad. in prax. disp. lib. 6. c. 3. in princ.
& n. 8.

Neque obstat, quod hodie in Concilio Lateranensi
sub Leone X. celebrato in Monasteriis regularibus non
commendatis id facere non liceat, nisi pro conservatio-
ne auctoritatis Sedis Apostolicæ, & ad occurrendum ma-
litiis illam oppugnantium pro temporum qualitate, ali-
ter Summo Pontifici de S. R. E. Cardinalium consilio vi-
sum fuerit expedire, ut sunt verba ejusdem Concilii, quæ
habentur regesta in consl. 6. d. Pontificis §. 9. tom. 1. Bul-
lar. & apud Fagnan. in d. cap. Cum ad nostram num. 14.
& seq. de elect. Itaque dispositio fuerit consultivè sal-
tem confirmata in Concilio Tridentino cap. 21. sess. 25.
de regul.

Quia reflectendum est, hujusmodi provisiones de Mo-
nasteriis per viam Commendæ petuntur fieri, non qui-
dem in gratiam, & commodum recipientis, nempe Com-
mendatarii, prout communiter fieri solet, ut is de fru-
ctibus se valeat sustentare juxta formulam, quam ponit
Corrad. d. lib. 6. cap. 3. n. 19. sed in commodum, & uti-
litate ipsorum Monasteriorum. Et idcirco iste casus non est
comprehensus in dictis dispositionibus, quæ literaliter pro-
hibent fieri Commendas Monasteriorum ratione detrimen-
ti, quod plerumque resultat Ecclesiis, & illorum bonis
juxta theoricam Gloss. in l. quacumque v. interdicta, C. de
bon. quæ liber. quam mirabilem, & menti tenendam di-
cit Bald. ibid. num. 1. Benedict. Camph. de extravag. Am-
bitiose num. 77. de reb. Eccles. non alien. inter repet. canon.
vol. 6. Utilitas igitur evidens resultare debet ex facto,
ut si ex hac Commenda cessaret, seu extingueretur pen-
sio aliqua super fructibus Monasterii, quæ continget ex
assumptione Commendatarii, qui illam obtinet ad simili-
tudinem usufructus, qui perit per consolidationem pro-
prietatis, ut in l. si servus 27. ff. quib. mod. usufruct. amit.
optimè Tondut. de pensio. cap. 7. num. 9. & seq. Quæ
quidem extinctio, si regulariter magni æstimatur pro-
pter libertatem, quam beneficium acquirit, cum pensio
sit servitus juxta deducta passim a Doctoribus, præci-
puè verò a Rot. dec. 454. per tot. præsertim n. 7. p. 1. di-
vers. multo magis æstimari debet in casu, in quo concu-
runt duæ maximi ponderis circumstantiæ nempe cala-
mitosus, ac ferè deplorabilis status Monasterii, & ingens
summa pensionum decursarum favore petentis Commen-
dam, quibus propterea præsto esse non potest Successor
regularis, ut tamen de jure teneretur in defectum suorum
Antecessorum, ut communiter firmant Gig. de pens. q. 39.
n. 5. & seq. Garz. de ben. p. 1. c. 5. n. 199. Lotter. de re benef.
lib. 1. q. 39. n. 10. & seq. Marefcott. var. resolut. lib. 2. cap.
18. n. 54. & Rot. coram Greg. XV. dec. 507. per tot. cum
ibi Add.

Præterea si etiam constaret de necessitate concedendi
in Commendam hujusmodi Monasteria alicui Clerico sæ-
culari, in quo casu non est curandum de contrariis dis-
positionibus Conciliorum, quæ proculdubio non com-
prehendunt casum necessitatis ad text. in l. tutor. qui re-
peter. ff. de administr. & peric. tutor. & in l. quæ propter
necess. ff. de regul. jur. c. Sicut, de censur. dist. 1. c. Quando
in fin. de consuet. in puncto loquens de Commenda Epi-
scopatus faciendâ, Fagnan. in c. Dudum 2. nu. 4. & seq.
de elect.

Necessitas verò desumenda est primò ex defectu Re-
ligiosorum habilium ad sumendum gubernium, & ad-
ministrationem reddituum Monasterii in eo statu, in
quo reperitur juxta singulare responsum Innocentii III.
in cap. Inter quatuor de relig. domib. cujus verba sunt hæc:
Quandiu Monasteria, per regulares remanere potuerint ordi-
nata, non sunt ad sæculares Clericos transferenda, sed si
Regulares defuerint propter eorum defectum, in eis, sæcu-
lares Clerici poterunt ordinari. Quod sequuntur Abb. in
cap. Relatum numer. 5. ne Cler. vel Monach. Gonzal. su-
per reg. 8. gloss. 8. num. 43. Garz. de benef. part. 7. cap. 10.
num. 16.

Item ex maxima deterioratione bonorum, ac dimi-
nutione reddituum Monasterii, sequutis ob malam ad-
ministrationem Abbatum Regularium, prout latè pro-
bandum est. Quæ utique præbent necessariam causam
recedendi a quacumque juris prohibitione, sicuti in
proximis terminis habetur expressum in canon. hoc jus
§. perpetua, vers. aut si ob cladem diminuta fuerit 10.
quæst. 2. ubi Archid. Benedict. Camph. ubi sup. num. 71.
& seq.

Nec non ex alienatione non exiguæ partis bonorum
stabilium Monasterii, quam illegitimè fecerunt Abbates
Regulares. Ex hoc enim oritur ratio recuperandi bona
prædicta, quæ in concursu aliarum præbere potest ju-
stam causam commendandi monasterium, quæ ad hunc
esse-

effectum est magni momenti, cum antea dictis temporibus sola reputaretur sufficiens juxta praxim veterum Summorum Pontificum, de qua testatur Cardin. Papiensis, allegatus in libello, qui inscribitur *l. Abbé Commendatarie cap. 3. §. les causes disumendes num. 4.*

- 19 Ex quibus omnibus cum evidentissime constabit de iustis, ac rationabilibus causis commendandi, eae praefereendae sunt incommodis, quae regulariter subesse solent, & quibus occurrere visum est in praefatis dispositionibus Conciliorum, ut optime docet Hodie. *de incompatib. benef. p. 2. c. 4. num. 73. Gambar. de offic. & auth. legat. a lat. lib. 4. num. 159.* & ita servat stylus Sacrae Congregationis Concistorialis.

CONSULTATIO CXLVI.

An pharmacopola laicus sit irregularis, adeo ut ne possit quidem ad primam tonsuram promoveri? Et an irregularitas impediatur susceptionem etiam primae tonsurae?

- 1 **L**aicum exercentem artem pharmacopolae, sive Aromatarii, si non est in culpa, ex qua moriatur aegrotus, sed eam exercent secundum illius regulas ad primam Tonsuram, & ad majores Ordines promoveri posse, nisi ei aliud obstet canonicum impedimentum, certum existimo.
- 2 Etenim nemo, nisi in casibus a jure expressis irregularis judicandus est per textum in *cap. is, qui de sent. excom. in 6.* & tradunt Archid. in *cap. Apostolica d. 56.* sub initio, & *can. Excommunicatos 11. q. 3. Felin. in cap. Ad audientiam in fin. de homic.* unde qui dicit aliquem esse irregularem, casum legis adducere debet, ut per Sayr. *de censur. lib. 4. cap. 3. n. 11.* & Canonistas communiter. In jure autem Canonico nullibi reperitur, pharmacopolam laicum peritum in arte sua, qui omnem adhibet diligentiam, quam debet incurrere irregularitatem. Quare, si mors infirmi sequatur, praesumitur evenisse potius culpa aegroti, aut alias, quam ex pharmacopolae negligentia, vel imperitia, ut de medico, de chirurgo, de barbitonsore, seu phlebotomante, ac similibus personis laicis docent Specul. in *tit. de dispens. §. juxta v. Facto in fine. Socin. in d. c. Ad audientiam de homic. num. 149.* & seq. Sylv. v. homicidium 2. num. 9. & Fagnan. in *d. c. Ad audientiam num. 38.* & *can. de occidendis 23. q. 5.* & ex *c. Ad aures de et. & qual.* ubi propterea consulitur medico, quem remordet conscientia, ne ad majores Ordines ascendat.
- 3 Quare si id conceditur medico, qui est tanquam causa formalis, & ut supponitur in *d. cap. Ad aures*, erat Clericus, multo magis concessum esse censetur Aromatario laico, qui est tantum causa materialis in ordine ad medendum aegrotos. Cum enim laico physicae, vel chirurgicae, aut pharmacopoliae ars permissa sit, casus fortuitus non est illi imputandus, si est peritus, & omnem adhibet diligentiam, quia dat operam rei licitae, *c. Dilectus cum binis seq. & cap. Continebatur de homic.* nisi probabiliter dubitet ex sua negligentia, vel imperitia aliquem periisse; quia tunc propter dubium prohibetur a promotione juxta textum in *d. cap. Ad aures de et. & qual.* traditque idem Fagnan. *loc. cit. num. 40.* & Majolus ipse, qui in suo tractatu de irregularitate, sicut Dantes in suo Inferno posuit eos damnatos, quos voluit, ita contra, praeter, supra, infra jus, penes dixerim omnes ad suam libidinem irregulares fecit, & in eo labyrintho, ubi innumero errore viarum, inclusit.
- 4 Hinc non denegantur Ordines ex eo, quod quis fuit Judex, si nullam incurrerit irregularitatem, ut declaravit S. Congregatio super Episc. & Regul. in Squillacensi 15. Novembris 1606.
- 5 Itaque, cum pharmacopolae laico non sit jure Canonico imposita irregularitas, nisi sit in culpa, & ex ejus culpa moriatur aegrotus, nihil ei obstat, quominus ad primam Tonsuram, & ad alios Ordines etiam majores, rite promoveri possit. Atque ita etiam declaravit sub die 5. Junii 1688. S. Congr. Concili in una S. Marci nempe pharmacopolam praefatum non indigere dispensatione.
- 6 Neque dicatur, quod ars Aromatarii sit indecens, atque adeo ratione indecentiae prohibeatur Aromatarius ad Ordines promoveri. Nam contrarium asserit Tiracquel. *de nobilit. cap. 34. num. 44.* & Cassan. in *Catal. glor. mund. p. 11. confid. 40.* ubi prolixè probat, eam artem esse non solum utilem Reipublicae, sed etiam honestam, & Aromatarios esse honorandos per ea, quae tradit D. Anton. in *sum. p. 3. tit. 8. cap. 4. §. 6.* & Bern. de Bult. *p. 2. Rosar. ser. 32. lit. 7.*

Ad secundum. Irregularitatem impedire susceptionem, etiam primae Tonsurae, certum omnino est, ut docent Avila, Navarrus, Filiuccius, Reginaldus, Suarez, Praepositus, Gaspar Hurtadus, Sayrus, Baucius, Bonaccina, & praeter ceteris Rota Romana in Romana pensionis 3. Junii 1583. coram Seraphino. Quia, licet prima Tonsura non sit proprie Ordo, sed tantum via, & praeparatio quaedam ad Ordinem, ut dixi tom. 2. quoniam tamen constituit in statu Clericali, & est character clericalis, ut ait Sixtus V. in motu proprio contra male promotos anno 1588. ideo apud Sacros Canones obtinet nomen ordinis, & praecipue in *cap. Cum contingat de et. & qual. Ordin.* Cum ergo irregularitas sit inhabilitas statuta a Sacris Canonibus ad Ordines suscipiendos, nomine Ordinum debent venire ea omnia, quae apud Sacros Canones Ordines dicuntur, atque adeo prima tonsura.

Eoque praesertim quia apud Sacros Canones explicatur irregularitas, tanquam inhabilitas ad ipsum statum clericalem & Ecclesiasticum ministerium, in *can. Si quis de laicis* ubi de irregularitate ex bigamia *d. 34.* ibi: *In Clericum nullatenus admittatur, & can. Si laici ead. d.* ubi de eadem irregularitate, ibi: *Hic talis administrum Ecclesiasticum nullo modo adducatur, & can. Si quis viduam d. 50.* ubi etiam de eadem irregularitate, ibi: *Non admittatur ad Clericatum.* Cum igitur irregularitas sit inhabilitas ad statum Clericalem, erit etiam inhabilitas ad primam Tonsuram; quia per ipsam constituitur status Clericalis ex Tridentino Concilio *sess. 23. cap. 4. de ref.*

Et ita praxis, & communis sensus interpretatur legem, *l. Si de interpretatione, ff. de legib. & cap. Cum dilectus de consuet.* Communis autem sensus tenet, quod irregularitas inducat inhabilitatem etiam ad primam Tonsuram. Et fundatur in eo, quod quando prohibetur aliquid, prohibeantur etiam omnia, per quae tanquam per media ex natura sua ad ipsum ordinata, pervenitur ad illud, *l. pupillus, §. sed si per interpositam, ff. auth. tut. cap. Cum quid prohibetur de reg. jur. in 6.*

CONSULTATIO CXLVII.

Facto quoad thorum divortio ob uxoris adulterium, eoque per decretum Vicarii generalis de utriusque conjugis consensu confirmato, mulier poenitentium Conservatorium ingressa, simplex, ut asserit, castitatis votum emisit, & adhuc in bono hujusmodi proposito perseverat. Vir autem ad Ecclesiasticos Ordines, uti spondens adipiscendos ob incitiam inhabilis, de uxore sibi reddenda sub praetextu incontinentiae, propter quam pellicem domi retinere consuevit, instat. Cum igitur uxoris adulterium pari viri delicto sit mutua compensatione sublatum, & mulier ad virum redire pertinaciter, etiam data fidejussione, recusat, ideo quaeritur.

An uxor, consentiente viro, Conservatorium nullius clausurae legibus obnoxium ingressa, asserto, ut praefertur, simplici Castitatis voto, post consummatum matrimonium, privatim ab ea, ut dicitur, emisso, ac divortio de utriusque consensu ex decreto Ordinarii sequuto, nullatenus obstantibus, viro suo id enixe ob incontinentiam flagitanti, & de animae jactura usque ad lacrymas conquerenti, sit restituenda, saltem ex Judicis officio, vel potius in Conservatorio retinenda?

Respondeo, esse restituendam, & cogendam ad reconciliationem. Nam tenentur conjuges sibi reconciliari, nec eis sententia divortii suffragatur; quia cum delicta compensantur, nullum divortii jus illis competit, ac proinde reddit matrimonium ad pristinum statum, in quo neutri conjugi divertere, gratia transeundi ad alium statum, permittitur. Quare etiam si uxor emisit simplex votum castitatis tempore divortii de consensu viri, adhuc potest vir illud irritare, quia actus ille emittendi votum semper manet sub dominio mariti. Ita Sotus, & Palacios cum aliis apud Sanch. *de matr. disp. 4. num. 17.* & *disp. 10. n. 7. lib. 10.* Hinc iusta causa subsistente, nempe periculum incontinentiae, poterit privata voluntate contrahentium votum dissolvi sine aliqua voti violatione, Pont. *de matr. lib. 9. c. 17. §. 1. num. 13.* qui etiam *lib. 6. c. 12. num. 13.* ait de viro, qui tenetur castitatis parato plurima committere peccata contra votum pro fragilitate sua, prout in hoc casu, si alia via citò illi succurri non possit, potest consuli, ut impetret dispensationem voti in ordine ad petendum debitum, quae facilis est.

Dicendum igitur, quod etsi alter conjux minimè potest, debet Judex ex officio suo conjuges reconciliare, quia Praelatus, ut pastor animarum, tenetur periculis incon-

incontinentiæ occurrere, D. Thomas, & alii apud Sanchez ubi supra, stante præsertim consensu viri conditionali exhibito, hujusmodi conjugem esse suo viro restituendam officio Judicis.

CONSULTATIO CXLVIII.

Pius quidam testator ita disposuit: Volo, prædictos Presbyteros Beneficiatos, Capellanos, & Clericos, ut supra, permorari in residentia prædictæ Ecclesiæ, ut supra, interessendo officio omnium horarum Canoniarum, videlicet Matutino, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Vesperæ, & Completorio. Quas horas canonicas, & Missam teneantur, & debeant dicti Presbyteri Beneficiati, Capellani, & Clerici, ut supra omni die usque in perpetuum, tempore debito, & congruo, & secundum consuetudinem aliarum bonarum Ecclesiarum Cathedralium, in quibus horæ Canonicæ, & Missæ quotidie celebrantur, & decantantur, celebrare, & decantare in dicta Ecclesia Sanctorum Firmi, & Rustici. His positis, quæritur,

1. *An prædictum Capitulum teneatur perpetuum Ecclesiæ suæ servitium absque ulla vacatione præstare? Et quatenus teneatur?*

2. *An saltem subsint rationabiles causæ indulgendi, ut quotannis trimestri vacatione gaudeat?*

Respondeo ad 1. Videtur non teneri, sed ei licere per tres menses vacare quolibet anno juxta Trid. sess. 24. cap. 12. de refor. quia quamvis ex institutione videatur colligi contrarium, quando tamen fundator obligat Clericos ad inserviendum quotidie, obligatio admittit aliquas vacationes juxta c. significatum de præb. & Tridentinum supra, mensque testatoris præsumitur disponere secundum mensuram juris communis, & illi se accommodare, ut rationabilis sit, juxta ea, quæ tradunt Jason, & alii in l. causas num. 6. Cod. de transact.

2. Ad secundum videtur etiam posse uti jure, quod ei tribuit Tridentinum d. cap. 12. & d. c. significatum de præb.

3. At nihilominus S. Congregatio Concilii in Cremonensi Servitii 16. Septembris 1662. censuit, ex gratia esse duos menses indulgendos. Servanda etenim est mens, ac voluntas testatorum, quoad fieri potest.

CONSULTATIO CXLIX.

An expediat plures Sanctos jam Canonizatos in Romano Breviario inscribi, deque eis Officium una cum Missa in toto Orbe Christiano celebrari?

Respondeo affirmativè; Quemadmodum enim veteres, ita etiam recentiores hæresiarchæ, Lutherus, Calvinus, eorumdemque nonnulli affectu, in hoc contra avitam, & orthodoxam fidem errore veriantur, nullos, excepto Christo Domino nostro Salvatore, adhuc Sanctorum spiritus Cælos incolere, Deique beatissimo frui intuitu. Et licet etiam Sancti æterna potirentur gloria, præfati hæresiarchæ simul cum Melanchtone, ac Brentio, aliique palam docent ad Sanctos, Cælorum inquilinos recurrere esse superfluum, ubi divinum Numen ipsum per se audire, promptissimum. Primum, quia ex divinis literis non habent, mortuos orare pro vivis, ac proinde non esse certum. Secundum, siorant, eos, non nisi in genere pro tota electorum Ecclesia, non autem pro isto, aut illo in speciali orare. Tertium, frustaneum esse invocare Cœlites, non enim habent tam longas aures, ita Calvinus loquitur, ut nostras exaudiant preces. Illicitum autem, quia hinc Christi gloria obscuratur, qui est unicus Mediator, & noster intercessor.

2. Ea propter nihil est, quod exhorreant, aut execrentur magis, quam Cœlitum invocationem, Reliquiarum cultum, Sanctorum Imaginem, venerationem. His enim tribus manifestum impietatem, & idolatriam contineri gravi diurna apud eos universalis Ecclesia laboret infamia.

3. Unum è selectioribus mediis resistendi, & expugnandi hujusmodi hæresi, & nationum hæresi infectarum prædecessores Sanctos publicis Ecclesiæ precibus invocare, ac in Sacrificio Eucharistiæ in eorum honorem Deo offerre, eorumque exempla virtutum, & normam rectæ vitæ populo sæpè, & passim proponere.

4. Isque honor præcipuè Religionum Fundatoribus exhibendus est; quandoquidem septem recensentur in Calendario Religionum Institutores sub titulo Abbatis, quod idem sonat ac Pater, & institutor Monachorum, quamquam alii multi recenscantur sub alio nomine di-

gniori Pontificum, & ob alia quoque merita hoc honore sunt dignati Sanctus Basilus, Sanctus Augustinus, & alii. Plerique tamen eorum vixerunt ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. ubi vetitum fuit recipi in Ecclesia nova religionæ vitæ instituta circa Pontificis Romani approbationem, & autoritatem.

Post Concilium Lateranense aliæ institutæ sunt Religionæ, & eorum Fundatores adscripti quoque fuerunt in Calendario, in quo numerantur item septem, & hanc illos prærogativam ex hoc merito præcipuè fuisse consequutos, illud argumento est, quod in lectionibus secundi Nocturni de eorum actis hoc præcipuè recensetur. Et quod majorem vim habere videtur eorum meritorum fit mentio in collecta, sive oratione Missæ, quæ est pars principaliter Officii Divini, & ad quam referri videtur aliæ Ceremoniæ. Sic in collecta Sancti Francisci legitur: *Fætu novæ prolis amplificas*. In Collecta S. Norberti: *Et per eum Ecclesiam tuam nova prole secundas*. In Collecta S. Petri Nolasci, cui nuper fuit hic honor decretus: *Ecclesiam tuam nova prole secundare docuisti*. In Collecta S. Ignatii: *Novo subsidio militantem Ecclesiam roborasti*.

Sanctus quoque Philippus Neri, quamvis non instituerit Ordinem religionum, laudatur tamen in lectione prima secundi Nocturni, quod Oratorii Congregationem instituerit. Et S. Franciscus Salesius in lectione tertiæ secundi Nocturni in magni meriti argumentum laudatur, quod ad divini cultus augmentum novum Ordinem Sanctimonialium instituerit.

Neque fuerunt expertes hujus honoris etiam feminae. Sanctæ Birgitæ in lectione tertiæ secundi Nocturni laudi, ac magno merito vertitur, quod Monasterium *Vasense sub Regula S. Salvatoris, ab ipso Domino accepta, instituerit*. Et Sanctæ Franciscæ Romanæ in lectione prima secundi Nocturni, quod *domum Oblatarum sub Regula S. Benedicti Congregationis Montis Olivæ in Urbe instituerit*. Et quod majoris admirationis, & consequenter laudis est argumentum, S. Theresia maximè commendatur in lectione secunda secundi Nocturni, quod *severiorum veterum Carmelitarum Regulam, Deo afflante, primum mulieribus, deinde viris observandam proposuerit*.

Et jure quidem hic honor Institutoribus Religionum impenditur, ut quo latius eorum meritum in totam Ecclesiam, & in omnem posteritatem propagatur, multis aliis ad suarum virtutum imitationem institutis, ac post se relictis, eo etiam amplius eorum nomen in tota Ecclesia celebretur, & in omni posteritate. Ut propterea congruenter iis accommodatur illud Ecclesiastici elogium: *Laudemus viros gloriosos, Patres nostros*; quod legitur in primo Nocturno Officii de S. Benedicto, qui fuit præcipuus Legislator Monachorum in Italia.

Sed demum S. Petrus de Morrone, quia fundavit, & instituit Ordinem, qui ab ipsius nomine in Pontificatu dictus est Cœlestinus sub regula S. Benedicti, hunc meruit honorem. Ita quoque Sanctus Cajetanus, & alii.

CONSULTATIO CL.

In qua responderetur ad septem criminationes in Parochos Urbis, ab Anonimo quodam fumivendolo impactas.

Prodiit nuperrimè quodam scriptum Anonymi, quo Parochos omnes Urbis publice proscindit, ac criminatur. Ne verò ipse temere, ac immerito tam acerbam injuriam Parochis intulisse videatur, profert varia contra eos accusationis capita.

Primum est de mercede deferentis Crucem, licet Parochi eam in funere non deferant.

Secundum. Duplicata merces viatici, quando cadaver deferretur ad Ecclesiam extra parochiam.

Tertium. Alia duplicatio viatici, quando funus tranfit per pontes, vel montes.

Quartum. Regulares prætendant, quando interfunt funeri, tanquam unum corpus, habere ultra candelas, quæ singulis dantur in ipso funere, etiam fasciculum candelarum unius libræ.

Quintum. Quando funeri interveniunt Regulares, Curatus regularis eo quia vel defunctus est ejus parochiæ, vel ad ejus Ecclesiam deferretur, petit mercedem pro suo socio, tanquam alterius Sacerdotis secularis, & sic eadem persona, quæ intervenit funeri, tanquam unus ex sua Religione, assumit deinde aliam personam, & duplicatam mercedem prætenit.

Sextum. Regulares ad funus vocati semper, ac indistinctè volunt Julios decem contra formam Statuti.

Septimum est merces sepulturæ, quando cadavera in Ecclesiis parochialibus non sepeliuntur. Et ulterius fidi-

Et cadavera in alienis Ecclesiis sepeliuntur cum capsa, præstunt duplicatam mercedem.

- 9 Hæc sunt septem capita hydræ Anonymianæ. Hoc porro scriptum, cum a præfato Anonymo per totam Urbem evulgaretur, nobisque Parochis communicatum esset, quibus privatim quidem solummodo commodum, & affectum spectantibus, optabilius nihil erat, quam defensione omni prætermissa, acquiescere, atque ita proposita ob oculos professione pastoralis potius, quam illata injuria, jucundissimo conscientie illibatæ testimonio contentos vivere, impactasque nobis falsò criminationes spernere. Adest enim, & ejusmodi affectum nostris animis insinuat Apostolica institutio nostri Præfatis, ac Magistri D. Petri Ep. 1. c. 4. v. 14. *Si exprobramini, ait, in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescat. Nemo autem vestrum patiatur, ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine.*

- 10 An verò quoniam simul nobiscordi est peculiaris ratio vocationis nostræ, quæ nos non nobis tantum, sed etiam proximis nostris vivere, eorumque salutem, ac nostri administratione officii impensæ vacare jubet, quod præter privatam conscientiam, mentisque innocentiam, publicè etiam bonam famam, exultationemque deposcit, ideò in eam necessariis rationibus inducti sumus sententiam, ut hujusmodi accusationibus publicam responsionem statueremus. Fecerunt id passim olim pro se, suisque institutis Sanctissimi quique Ecclesiæ Præfules, ac Doctores, Apostoli ipsi, ac Christus Dominus, Deusque noster, qui & calumniam dæmonis a se constanter depulit, & ab execrabili percussore illatæ injuriæ rationem poposcit Joan. 18. v. 23. Nos igitur, quod constituimus, prosequemur, singulaque accusationis capita, quæ contra nos suo scripto edidit, paucis verbis refutabimus.

- 11 Ad primum. Prætermissa responsione ad rationes, quas Anonymus perperam prætexit, ratio cur Parochis debeatur merces deferentis Crucem, etsi eam in funere non deferant, ea est, quia est jus annexum juri sepulturæ, sive parochiali. Quemadmodum enim debetur Parochis jus sepulturæ, licet eorum parochiani non sepeliantur in propriis parochialibus Ecclesiis, ita etiam debetur merces deferenti Crucem, tametsi eam in funere non deferant. Hinc Sac. Congregatio super Episcopis die 29. Julii 1616. apud Gavantum in man. Episc. v. Exequiæ declaravit, Crucem Parochialem regulariter deferri tantum debere.

- 12 Neque obstat, quod in Statuto Cleri Romani decernatur, unicam tantum Crucem in funeribus deferendam esse illius Ecclesiæ, ad quam funus ducitur, nullamque mercedem deferenti taxatam esse. Nam id sanè decernit quoad illius delationem materiale, ut scilicet fideles sciant, ad quam Ecclesiam funus ducatur, illudque prosequantur, & in eam conveniant, ac preces pro defuncti anima Deo effundant; non autem derogat juri parochiali, sed illud relinquit in suo usu, ipsi juri funerandi cœvo, antiquissimus enim est. Quis enim Parochus hanc mercedem primus invenit? Quo tempore? Cur ex tot, tantisque Em. Cardinalibus Vicariis, Reverendissimis Vicegerentibus; qui & doctrina ac vitæ integritate præstabant, nemo his tantis novitatibus, atque abusibus, ut Anonymus loquitur, sese obiecit? Cur nemo in primos auctores inductus est, aut insurrexit? Immo non solum nemo insurrexit, sed in statuto Cleri Romani, recens ab Em. D. Cardinali Vicario, ejusque Congregatione ad id deputata, recognito, ac propediem evulgando, hanc Crucis mercedem, etiam quod illa a Parochis non deferatur, eis deberi expressis verbis decernitur.

- 13 Idque non ex errore populari, ut ait Anonymus. Impossibile namque est in tot annorum centuriis totum populum errasse, ac etiam Magistratum Ecclesiasticum, cui hæc cura, qui non admonere solum possit, sed compellere, & cui parere nos non volumus tantum, sed debemus, unumque Anonymum censuram hic nobis sine suffragio gerere, ac improbare, quod probant Superiores; sed ex voluntaria consuetudine, ut probat Innoc. cap. Ad Apostolicam de sim. aut ex conscientia erronea, ut hanc obligationem explicat Major. in 4. d. 15. q. 5. aut ex præscriptione Ecclesiæ parochialis, in qua non intervenit abrogatio, vel inductio legis, sed acquisitio domini, vel juris in re, vel ad rem, quod acquiritur per diuturnum usum cum bona fide, ut per textum in c. Cum Ecclesia Sutrina de caus. posses. & prop. Quæ præscriptio non requirit ex parte ejus, super quem cadit, consensum specialem in voluntariam obligationem

continuum tanto tempore, aut voluntatem dandi tale jus alteri, aut obligandi se illi, vel ipso usu, ipsoque facto acquiritur adminiculo juris, eaque consummata, ille, contra quem præscriptum est, obligatus remanet ex iustitia ad servandum alteri jus per præscriptionem acquisitum, non quidem virtute alicujus legis positivæ inductæ per consuetudinem, sed ex vi naturalis iustitiæ, quæ obligat ad servandum unicuique jus suum.

Itaque per diuturnum usum exhibendi hanc mercedem acquisitum est Ecclesiis parochialibus jus ad illam per modum ejusdem præscriptionis, accedente præsertim adminiculo juris, quod præstat in d. c. Ad Apostolicam de sim. in quo hæc, atque aliæ obligationes fundantur, quod maximè locum habet in actionibus, quæ referuntur ad alium sub aliquo respectu ad recompensationem; ut per Panorm. in cap. Suam nobis & in d. c. Ad Apostolicam de sim. quemadmodum in præfati offertur hæc merces Ecclesiis parochialibus in recompensationem beneficii, & in Parochorum sustentationem, simulque in Dei honorem, ac defunctorum salutem. Ita planè sentiunt Panormitanus, Ancharanus, & alii in rubr. de Paroch. ac Summis omnes, alique Doctores, quos refert, ac sequitur Covar. lib. 1. var. c. 17. num. 3. Guttier. can. q. c. 21. n. 139. Lopez in l. 9. tit. 1. p. 1. Sot. lib. 9. de just. qu. 3. ar. 1. Tempus enim tam prolixum obtinet vim legis, ac specialis concessionis l. 6. §. 4. ff. de acqu. quot. l. 1. §. fin. & l. 2. ff. de aqu. plu. arc. Quare invictum veritatis, ac innocentie argumentum penes Parochos est præscriptio, de qua S. Chrysostomus hom. 4. in c. 2. Thessal. ait: *Præscriptio est, nihil quæras amplius.*

Quod ad secundum, ac tertium accusationis caput attinet, certum nobis est, ita attestante non solum conscientia nostra, sed ipsis etiam pro tempore Cleri Romani Camerariis, ad quos rem hanc vel mathematicè, vel moraliter pertinet definire, nobis ea reinjuriam fieri. Id enim nobis Statuta nostra inhihent, quorum verba prolixius recitabo, ut adversarius suo gladio juguletur. Ita enim decernunt c. 6. §. 11. *Merces autem ordinaria presbyterorum funus associantium, sit unius Julii. Quod si contingat progredi cum funere ad Ecclesias mediocriter distantes, veluti exempli gratia ab Ecclesia S. Laurentii in Damaso ad S. Mariæ de Ara Celi, vel ad S. Laurentii in Lucina, sit duorum Juliorum. Si verò ad Ecclesias remotiores notabiliter, ut ad S. Joannis Laterani, S. Gregorii, S. Petri in Vaticano, & similes ab Urbis centro, vel circiter distantes, sit quatuor Juliorum, & plus, minusve juxta longitudinem itineris, ac temporis qualitatem. Si quidem tempore nocturno, vel pluvie aliquid plus non immerito taxari posse censemus.*

En quanta id circumspectione, & accurata consideratione statuatur; quod si tamen ab aliquo ex nostris hujus decreti obliuio quidquam fuerit attentatum, quod non credimus, nunquid ideò totus Sacerdotalis ordo Parochorum, atque alii innocentes, qui ne quid simile fieret pro viribus obstant, rei agentur, & quasi ob unius Judæ proditoris crimen, totum Apostolorum Collegium erit plestendum? Siquidem unum, vel alterum exemplum non probat quidquam de toto genere. Quare in causa dubia provocatio erit ad Camerarium Cleri, cuius sententiæ Parochos stare oportet, ejusque placito, & arbitrio, tanquam in hac re principio primo, ac ultimo conformari debet populi voluntas ex Statuto Cleri Romani, cuius religionis observationem Parochi exposcunt.

Ad quartum, & quintum. Non est nostrum defendere alienos, si qui sunt, abusus; quatenus autem comprobentur, sunt coercendi severitate Statutorum Cleri Romani.

Ad sextum. Id quoque definitum est in Stat. Cler. Rom. d. cap. 6. §. 14. in hæc verba: *Singulis Monasteriis, sive domibus Regularium ad funus invitatis decem Caroleni solvantur, nisi ad Ecclesias distantes progredi contingat. Tunc enim augeri posse decernimus, prout supra de presbyterorum mercede cautum existit.* Quare id quoque commissum est arbitrio Camerarii, ad quem in casu controversiæ quisque adire poterit.

Ad septimum. Ut tenebras, quibus Adversarius jura parochialia obscurare nititur, diliciamus, afferimus nitidissimam doctrinæ nostræ lucem, ne quis ignorance rei nostræ a scopo aberraret. Ea quippe erat veterum Patrum religio, cavere diligenter, ne intra Ecclesiam defunctorum corpora sepelirentur. Extantque in eam sententiam Triburiensis, Nannetenfis, Valensis Synodi decreta can. quibus can. nullus, can. præcipiendum, ubi plenè Turrecrem. 13. qu. 2. Extat & Synodi Bracharenfis Constitutio apud Burchardum lib. 3. c. 157. & Guliel. Duran. lib. de mod. celebr. Concil. gener. p. 3. tit. 1. Hæc pia majorum institutio a Carolo Magno renovata, & in-

staurata fuit, Ansegis. Abb. c. 153. Hujusque consuetudinis meminerunt Optatus lib. 5. de schism. Donatist. Chrysostomus hom. quod Christus Deus est adversus Gentem, & hom. 66. ad popul. Antioch. Niceph. lib. 4. c. 30. passimque alii.

19 At postea recepta consuetudine præter majorum leges, ac instituta christiani nedum Imperatores, ac Sacerdotes, quibus id indultum fuit Evagr. lib. 4. c. 30. sed etiam laici ubique intra Ecclesias parochiales sepulti fuerunt, quibus exceptis, nulla Ecclesia habebat jus sepulturæ, can. ubicumque 6. & can. placuit 7. §. Sed aliud eadem 13. quæst. 2. nempe ubi decimæ solvebantur cap. 1. & cap. Ex parte de sepult. Eratque solitum, ut quisque pro sepultura erogaret Parochis aliquid spon- te pro elemosyna, can. in Ecclesiastico, & d. can. præci- piendum ead. caus. 13. q. 2. non autem pro pretio, quod si- moniacum est, can. quæst. can. postquam, & can. seq. 13. q. 1.

20 Denique concessum id fuit aliis Ecclesiis ex privile- gio in c. Nihil iniqua de excess. Præl. cap. ut privilegia de privil. Clem. Dudum de sepult. Salva tamen justitia parochialium Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur c. Certificari 9. & c. In nostra 10. de sepul. & Concilium Trid. sess. 25. c. 13. de reform. ubi ait integrè hoc jus parochialibus Ecclesiis persolvendum esse. Et licet in his locis sermo sit de quarta, quæ funeralium dicitur hanc tamen involvere jus sepulturæ, docent Gab- riel, & Gratianus mox citandi, aliique apud ipsos. Et generatim non solum de quarta funerali, sed etiam de sepultura, aliisque oblationibus est textus in c. Ad Apo- stolicam de Simon.

21 Inducta hac laudabili consuetudine ex spontanea fide- lium oblatione jus acquisitum fuit Parochis, ut aliquid perciperent pro jure sepulturæ in Ecclesia parochiali præter quartam Canoniam, sive funeralem. Verum quia ex eo, quod quisque possit sibi eligere sepulturam extra Ecclesiam parochialem, atque adeo cesset illa ele- mosyna solvi solita pro sepultura Ecclesiæ parochialis, ideò inductum fuit, ut aliquid solveretur Parochis pro illo jure, ex quo defunctus sepelitur extra Ecclesiam parochialem; quod jus etiam in Constitutione 41. §. 13. B. Pii V. Parochis præservatur, quodque diversum esse a quarta probat Gabriel conf. 190. a n. 1. lib. 2. ubi etiam docet potuisse consuetudine induci, ac taxari, sequitur- que Gratian. discept. 210. n. 10. cum seqq. ac dec. Mar- ch. 26. num. 14. & 15.

22 Quare hæc elemosyna non datur ratione loci tumu- lationis, neque pro expurgatione sepulturæ, ut asserit Anonymus, sed ratione juris parochialis, aut funerandi, sive idem sint, sive diversa, ut per Lap. alleg. 69. n. 3. Feder. de Sen. conf. 253. n. 5. Petr. de Ubal. de can. port. c. 8. n. 33. ac alios. Elemosyna autem con- sueta pro sepultura sine capsa ex Statuto Cleri Romani d. cap. 6. §. 8. est Juliorum septem cum dimidio, cum capsa verò est Juliorum quindecim §. 18. quam consue- tudinem observari, ac eos, qui malitiosè nituntur lau- dabilem hanc consuetudinem immutare, compesci man- dat Innoc. III. in d. c. Ad Apostolicam de Simon.

23 Non obstat, quod hæc elemosyna, sive jus parochia- le ponatur a Statuto Cleri in c. De mercede associantibus funera præstanda. Ineptum enim esset convellere hoc solius vocalæ cavillo parochialia a pia consuetudi- ne, a Sacris Canonibus stabilita. Positum est fortasse in c. De mercede, vel quia ex pecunia solvi solet; vel quia merces propriè laboris præmium est. Parochi autem la- borant in exercitio curæ animarum, & in administran- do Sacramenta. Jus autem sepulturæ est consequitivum ad jus administrandi Sacramenta, ut tradunt Archid. in c. 1. n. 3. de sepult. in 6. Abb. in cap. 1. n. 4. eod. tit. Rota coram Mantica dec. 366. n. 4. & in Romana ju- rium funeralium coram Zarate, & nos alibi. Hæc enim duo jura, nimirum administratio Sacramentorum, & jus sepulturæ sunt invicem connexa, tanquam ordinata ad ea, quæ debentur defuncto ex officio pastoralis. Undè dici poterit merces eximii laboris, quam Juriconsultus ele- ganter interpretatur esse illam, quæ pro salute alicujus datur, l. Si pater, §. Si quis de donat. Datur autem hæc merces pro salute animæ defuncti. Vel denique est mer- ces soli, hoc est sepulturæ, quæ pro solo, vel ex superfi- ciario prædio penditur l. 17. ff. de pignorat. act. Sed istæ, hu- jusmodi interpretationes nugatoriæ sunt. Hoc planè certum est, hujusmodi jus parochiale putidissimorum glo- sematum nebulis ita involvi non posse, ut lateat, quod in eo micat. Quare cavillationis plena est hæc Adver- sarii argumentatio.

24 Atque hæc habuimus breviter, quæ ad ea, quæ nobis Adversarius objecit accusationum capita pro veritate, ac innocentia nostra publici boni causa tuenda, responden- da necessariò duximus; depulimus enim solum crimina-

tiones, non intulimus. Deo interim toto mentis affectu supplicamus, ut Adversariis nostris cum bona mente, & ubere gratia omnem in hac vita prosperitatem, ac de- mum etiam æternam felicitatem benignus concedat. Ab- sit enim, Augustini dictum est lib. 3. contra literas Petil. c. 13. ut propter hæc Adversarios nostros oderimus. Dum enim dixit Christus pendens in Cruce: Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, nos de talibus inimicis dicere do- cuit: Domine, ignosce illis, quia nesciunt, quid loquuntur.

Atque ita nomine omnium Parochorum Urbis, quo- rum ego minimus, respondi anno 1687. dum comitia pro eligendo Cleri Romani Camerario haberentur.

Ceterum hoc tibi, mi Lector, notum, Parochis fau- stum esse velim. Sub die 28. Maji 1688. per acta Octa- viani emanavit ab Em. Cardinali Vicario decretum pro D. Francisco Topino, Parocho S. Salvatoris de Capellis, jarium parochialium assertore, ac vindice, contra Fra- tres S. Augustini Urbis, in quo decernitur, nullam jus, nullamque actionem ad ipsos Fratres pertinere in fune- rale non factum in obitu R. P. D. Hectoris Ritæ ex Pa- rochia dicti S. Salvatoris, apud quos sepulturam sibi ele- gerat, sed illud, illamque spectare, ac pertinere ad di- ctum Parochum, eique consignandam esse integram pec- uniarum summam, in S. Monte Pietatis depositam, ob dictum funerale non factum. Atque ita juxta Consul- tationem nostram, quæ in tomo sexto, vel septimo ex- tat, res hæc judicata fuit post tot rabulatum tumultus, & vociferationes. Hoc adnotare volui, ut scirent poste- ri, quid hac in re actum est, quidve sint acturi, in qua demum emanavit S. Rotæ decisio cor. R. P. D. Capra- ra, quam integram alibi adduximus.

CONSULTATIO CLI.

De Ecstasi, & raptu mystico. Quot sint. De eorum causa. Quomodo distinguantur. Eorum divisio, subiectum, du- ratio, effectus. Quomodo dignoscantur esse naturales, daemones, divini. De eorum probatione, & examine, ac censura, ubi id genus alia pro Servorum Dei solemnè canonizatione perspicue disquiruntur, ac verè, germanè- que Theologiæ mysticè solida, & expressa effigies retinetur.

Ecstasis a D. Thoma, scholasticæ, ac mysticæ Theo- logiæ Summus Dictator, ita definitur 1. 2. q. 28. ar. 8. Est excessus mentis, quo fit alienatio a sensibus in aliquod intelligibile, vel supra sensum, & rationem, vel extra cognitionem sibi propriam. Solet autem ec- stasis non solum vocari excessus nomine, sed etiam sop- oris ex Tostato ad c. 10. Act. & in Genesim. Sed in- terdum differunt. Nam sopor ex Aristotele 2. de somn. & vigil. idem est, ac quies virtutum animalium, som- nium verò nocturna apparitio, & imaginatio. Magis au- tem abstrahitur anima a corpore in ipsa veritate, & raptu, vel ecstasi, quam in sopore. In somno cessat ope- ratio sensitiva, & intellectiva, simulque intenduntur ope- rationes virium naturalium. In ecstasi verò, vel raptu mi- nuuntur operationes sensitivæ, & intenduntur rationales. Quia elevatur intellectus; sicque dicitur, Paulum fuisse raptum, Adam soporatum; quod disertè tradidi in mea disceptatione Italica de Theologia mystica in hæc verba.

Quindi nell' ecstasi più che nel sonno gli spiriti si ri- traggon dentro, e lasciano i sensi senza sentimento, e senza moto le membra. Imperocchè la mente si raco- glie in se stessa a contemplare un' oggetto sì intimo, e sì desiderato, che tutta l' occupa, e l' aliena. E perchè essa mente governa i sentimenti, e ordina i moti volon- tarij dell' uomo, perciò le bisogna, ch' esca dell' interio- re del corpo alle parti esteriori a ritrovar gli strumenti per far tali opere, e per avvicinarsi agli oggetti de' sen- si, che stanno di fuori, e allora pensando si può vede- re, udire, e parlare senza impedimento. Ma quando la mente si raccoglie dentro, e in se stessa per contempla- re con somma efficacia, ed unione l' oggetto amato, fugge dalle parti esteriori, e abbandonando ella i sensi, e i movimenti, si ritira con la maggior parte delle vir- tù, e degli spiriti nella contemplazione, non lascian- do ella nel corpo altra virtù, che quella, senza la qua- le non potrebbe sostenersi la vita, cioè la vitale del con- tinuo movimento del cuore, e l' respiro degli spiriti per l' arterie per attrar di fuori l' aere fresco, e per cacciare l' infocato di dentro, e qualche poco della virtù nutri- tiva. Imperciocchè la maggior parte di essa è impedita nella profonda contemplazione, e perciò poco cibo nu- drisce lungamente i contemplativi. Ac ita prosequor.

Quando adunque la mente spirituale, ch' è cuore di nostro cuore, è anima di nostra anima per la forza del desiderio si ritira in se stessa a contemplare un' intimo, e desiderato oggetto, raccoglie in se tutta l' anima, e ristrin-

restringendosi tutta nella sua indivisibile unità, e con essa si ritirano gli spiriti, benchè gli adoperi, e si raccogliono nel mezzo del capo, ov'è la contemplazione, o nel centro del cuore, ov'è il desiderio, lasciando ella gli occhi senza vista, l'orecchie senza udito, e gli altri sensi senza sentimento, e senza moto. E così pungente può essere il desiderio, e tanto intima la contemplazione, che affatto può trar l'anima dal corpo, risolvendosi gli spiriti per la forte, e ristretta loro unione in modo, che congiungendosi l'anima affettuosamente al desiderato, e contemplato oggetto, può tosto lasciare in tutto senza se il corpo. E in questa guisa alcuni beati uomini contemplando essi con sommo desiderio la bellezza divina, si muojono. Onde la Sacra Scrittura parlando essa della morte di Mosè, e di Aron, dice, che si morirono per bocca di Dio *Deut. 10. & 34*. Il che dichiarano i savj metaforicamente, che si morirono baciando la divinità, cioè rapiti dall'amorosa contemplazione, e unione divina.

4 Ex eodem D. Thoma in *Psal. 30. v. 1*. Ecstasis est, quando homo ponitur extra se; quod dupliciter contingit. Vel quia a superioribus alligitur, vel quia ab inferioribus depellitur. Animus ergo hominis si feratur extra se, dicitur esse intellectus a supernis per contemplationem, & amorem, quia ut ait Dionysius *c. 4. de Div. Nom.* ibique D. Th. divinus amor ecstasim facit, quia facit eum vivere, non sua, sed Dei vita. Vel impugnatus, vel territus ab inferiori. Unde quando timer, fit extra se, *Act. 3. Repleti sunt stupore, & ecclasi.*

5 Contingit autem aliquando ex causa interiori, quando animus videt stupenda, ex quibus fit extra se. Interdum a causa superiori, quando quis contemplatur divina, & rapitur extra se supra se. Unde D. Th. *1. 2. q. 28. art. 3.* ait, ecstasim aliquis pati dicitur, cum extra se ponitur, id est extra cognitionem sibi connaturalem, ac propriam in quantum tendit vel ad ea, quæ sunt supra sensum, & rationem, vel cum ad inferiora deprimitur, ut cum quis in furiam, vel amentiam cadit. Et hæc ecstasis est infra se potius, quam supra se.

6 Concurrent verò ad ecstasim tam vis appetitiva, quam cognitiva. In cognitiva est formaliter, quia ex intenta meditatione unius abstrahitur intellectus ab aliis. In appetitiva est causaliter, vel dispositivè, ex amore enim nascitur, ut quis cogitet de amato. Non enim contentus de proprio bono, quærit frui aliquo extra se, & vult bonum amico propter ipsum, ut in seipso. Secundum quid verò rapi dicitur, dum illud extrinsecum bonum quærit, ut bonum sibi.

7 Porro ecstasis, si est contemplatio perfecta, potest vi sua causare alienationem a sensibus externis, eos absorbendo, ac ligando, ne ab eorum objectis excitentur. Tunc ait D. Th. *dist. q. 28. art. 3.* fieri ecstasim, quando ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, vel quia ad superiorem sublimatur; sicut homo dum elevatur ad comprehendendum aliqua, quæ sunt supra sensum, & rationem, dicitur ecstasim pati, & loquitur de ecclasi secundum vim apprehensivam. Quibus verbis duplex ecstasis assignari videtur. Una, cum ponitur homo extra cognitionem sibi propriam, non amplius sensibus utendo, & id referri potest ad vim apprehensivam naturalem. Altera, cum apprehensiva fertur supra sensum, & hominem, quod non contingit, nisi cum versatur apprehensio circa objecta supernaturalia, quæ sensum, & rationem exsuperant. Et hæc est ecstasis supernaturalis. Et *p. 1. q. 12. art. 11.* ait, quod anima nostra quanto magis a corporalibus adstrahitur, tanto intelligibilium abstractorum fit capacior. Unde in somniis, & alienationibus a sensibus corporeis magis divinæ relationes percipiuntur, & prævisiones futurorum non solum D. Thomas ad supernaturales revelationes, ac prophetias alludit, sed ad prædictiones futurorum naturales, quæ fieri possunt absque dono prophetiæ, prout a Sanctis Angelis revelantur multa, ac etiam ex conjunctione cum influxu substantiarum separatarum, quæ fit interdum, quando anima abstractior fit per elongationem a sensibus, ut ait idem D. Th. *de verit. q. 12. art. 3. ad 5. & ad 1.* Tunc enim habilior fit ad recipiendum ordinem gratiæ, sed etiam secundum ordinem naturæ, prout inferiores intellectus secundum ordinem naturæ nati sunt perfici a superioribus, & prout corpora humana subduantur impressionibus coelestium corporum, in quibus fit præparatio ad aliquos futuros eventus, quos anima ex sua subtilitate prævidet per aliquas similitudines ex impressione corporum coelestium in imaginationes relictas. Et *n. 2. q. 175. art. 2. ad 2.* ait, vehementiam affectus, causare ecstasim, quatenus causat excessum cognitionis, quo mens ad intelligibilia rapitur, alienata a sensibus.

8 Quando autem contemplatio est vehementissima, fieri potest, ut ligetur imaginatio, ne aliquid cum phantasma-

te operetur. Ita D. Thomas *q. 13. de veritat. art. 3. ad 10.* ubi ait, tantam esse posse in actu speculationis vehementiam, ut omnino a sensibili operatione abstractionem a sensibus per vehementissimam contemplationem efficiat, quæ fit ab his, quæ vehementiam actus intellectus nata sunt impedire. Hæc autem sunt omnes sensitivæ operationes, ubi nulla excipitur, dum solum excipit operationes vegetativas. Et *2. 2. q. 175. art. 3. ad 1.* ponit secundum gradum prophetiæ per abstractiones etiam ab externis, quia per pura intelligibilia fit. Dixi ligari imaginationem in ea vehementissima contemplatione: quod bifariam intelligi potest. Uno modo ut phantasia non operetur, formando de novo idola, vel phantasmata. Altero modo, ut ex præhabitis phantasmatibus, quæ imaginatio conservat, ad ea se convertendo, & illustrante intellectu agente, phantasmata exinde speculetur. In primò sensu non est necessarium, ut phantasia formando de novo phantasmata operetur, quia virtus animæ vehementissimo actu absorbit influxum suspendere potest, ne illum communicet potentiis sensitivis, & maxime, quia tota, vel quasi tota in operatione intellectus occupatur. Potentia enim superior exhaurire potest, & absorbere, quod est inferioris facultatis, & non deserviat superiori, & posset esse potius impedimento, ne tota vis animæ feratur in intelligibilia occupata in receptione novorum phantasmatum, quæ subministraret phantasia, nisi ligaretur. In secundo sensu concurrunt imaginativa, velut materia; ex qua antiqua phantasmata eruantur.

Quamvis autem contemplatio sit vehemens, non potest tamen impedire per se, ac sua efficacia vires potentiae vegetativæ, ac nutritivæ. Ita etiam D. Th. *d. q. 175. art. 2. ac de verit. d. q. 13. art. 4.* quia, & si sensitivæ operentur ex intentione animæ, vegetativæ autem per modum naturæ, id tamen fit mediantibus primis qualitatibus, & earum alterationibus, quæ non subduuntur intentioni animæ, ac proinde non habet anima super eas actiones dominium, sicut super sensitivas potentias. Quare, licet possit abstrahere a sensitivis, non tamen abstrahit a vegetativis. Dixi autem per se, quia per actiones spirituum vitalium, ac per vitales operationes attrahendi, expellendi, distrahendi, possunt impediri ex nimia contemplatione, vel studio.

Atque hætenus ex mente D. Thomæ, cujus libros legere non possum, quine eos amplectar, foveam, osculer, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum cœlesti numine. Contra cum quosdam libros recentiores lego, Deum immortalem! quam frigent præ illis, immò quam non videntur sentire, quod scribunt, non quod illos in totum damnem, sed quod ex his sentiam me reddi, & doctiorem, & meliorem, cum ex illorum lectione surgam nescio quomodo frigidus affectus erga veram veritatem. Salve igitur, o Thoma, primus in utraque Theologia triumphum, & lauream merite, dono quodam providentiæ genite, in quo totas vires suas Sacra Sapiencia experiretur. Jam in omnibus, quæ doces tanta autoritas est, ut dissentire pudeat. Tum interim omnia tua fluunt illaborata, & illa, qua nihil pulcrius auditu est, perspicax oratio, præfert tamen felicissimam facilitatem adeo, quod apud posteros id consequutuses, ut jam non hominis, sed Theologiæ non cujuscumque, sed Angelicæ nomen habeatis. Hunc ergo, mi lector, spectemus, hoc propositum nobis sit exemplum. Ille se protexisse sciat, cui Thomas valde placebit.

Sapienter igitur admodum duxisse videtur Magnus ille Gregorius *lib. 5. moralis expositionis in Job c. 22.* Sanctos viros, qui non corpore, sed virtute sopiuntur, laboriosius dormire quam vigilare. Quoniam ab hujusmodi inquieta concupiscentia penitus subtrahantur, ac dum terrenarum actionum strepitum deserunt per quietis studium, eorum mens virtutibus intenta, vigilans dormit. Significavit verè S. Doctor, quid esset per se ecstasis, nimirum dormitio quædam vigilans, seu vigilans dormiens, qua videlicet anima a sensibus abstracta, divinaque sentiens, & dormire videatur mundo, & vigilare Deo, rapta videlicet ad amandum, vel ad auscultandum. Prius illud expressit ad literam Sponsa *Cant. 5. v. 2. Ego dormio, & cor meum vigilat.* Vera planè amoris ecstasis, in qua mens ita dulciter quiescit, ut dormire, ita certò, ac prudenter divina agitat, ut planè vigilare videatur. Ita & sensus in amoris excussu noctem quietissimam, & mens diem agit serenissimam.

Causa autem hujus prioris excessus amor ipse est, quia quò ex divina gratia major est erga Deum amor, eò magis alienat animam ab omnibus, quæ non sunt ipse Deus, fitque Deo ipsi præsentior, quam sibi. Neque enim, ait Bernardus *de præcept. & dispens.* præsentior spiritus noster est, ubi animat, quam ubi amat, nisi forte putetur esse magis ubi invitus, ac necessitate tenetur, quam

quàm quo sponte, & alacri fertur voluntate. Denique ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Item si Deum amat anima, ex ipso vivit, uti corpus ex ipsa, quo pacto, quæto, præsentior esse censetur ubi dat, quàm ubi accipit vitam? Fons liquidem vitæ charitas est, nec vivere quomodo potest, nisi fuerit præsens ipsi fonti, qui charitas est, qui Deus est? Præsens igitur est, qui Deum amat, in quantum amat, in quo enim minus amat, absens profecto est. Ita Bernardus, sentiens videlicet amorem perfectissimum perfectissimam ecclasi facere, eò magis alienando a sensibus, quò divinis magis unit. Cui rectè concinit Bonaventura tom. 2. *opusculi tract. de gradib. contempl.* cum ait: *Ecclasi est, deserto exteriori homine, sui ipsius supra se voluptuosa quadam elevatio ad superintellectualem divini amoris fontem.* Ita Bonaventura intelligit animam tunc perfectissima raptam ecclasi, cum ipsi omnium rerum fonti Deo adest, indicio plane manifesto, quod omnium mundanarum rerum transilierit rivos.

- 123 Sed enim modo supernaturali rapitur anima ad divinas revelationes, quod in Prophetis usavenit. Idcirco Ezechiel cap. 3. vers. 3. raptum se memorat in cinctu capitis ad incipiendas visiones magnas. *Et emissæ, inquit, similitudo manus apprehendit me in cinctu capitis mei, & elevavit me spiritus inter terram, & celum, & adduxit me in Jerusalem in visione Dei.* Cum Propheta esset tunc in captivitate Babylonica, corpore non est translatus in Jerusalem, sed solo spiritu, quasi uno cinctu capitis, ad significandum perfectam intensionem Spiritus in unum Deum. Juxta literam non unus capillus, sed pars capillorum comprehensa significatur. Pars comprehenditur capillorum, quia, totius comprehensionem capitis humananatura non sustinet. Ita Hieronymus planè significans in qualibet contemplatione quantumvis perfecta, & in qualibet ecclasi partem aliquam cognitionum rapi, ac lapiri posse, omnes omnino non posse. Semper enim mens, quantumvis rapta, pedissequas habet saltem cogitationes phantasie.

- 124 His consentaneus est commentarius eorum verborum, traditus a D. Gregorio Magno lib. 31. moral. cap. 7. *Quid est, inquit, cinctus capitis, nisi collectæ cogitationes mentis, ut non sparsæ diffuant, sed per disciplinam constrictæ, subsistant? Manus ergo desuper mittitur, & Propheta per cinctum capitis elevatur, quia cum nostra mens sese per custodiam colligit, vis superna seorsum nos ab infimis trahit.* Declarat Gregorius optimè quomodo anima elevanda colligat, rapiatque secum partem illam cogitationum internarum, quas habet annexas a natura, alteram autem partem externorum sensuum opus est omnino in perfecta ecclasi destitui, & ferari. Loquimur enim de communi lege; nam ex privilegio Dei poterit mens per species de se infusas sic elevari, ut sola ipsa operetur, nihil interim cooperante sensitiva parte. Verum hoc, excepto uno Christo Domino, nulli alii a Deo datum certè constat, licet probabilius sit, Deiparam Virginem eo privilegio gavissimam etiam permanere, quin & Joannem Baptistam, & Beatum Paulum eodem donatos aliquando credi par est. De cæteris sive Prophetis, sive Apostolis, sive aliis quibusvis id affirmari cum fundamento non potest.

- 125 Non oportet plura Prophetarum loca percurrere. Unus Ezechiel esse potest hac in re speculum cætero- rum; omnes enim similiter aliquam in se patiuntur ecclasi, cum assumuntur ad divinas revelationes. Undè illa definitio ecclasis apud Augustinum in p. ad Simplic. q. 1. est alienatio a sensibus corporis, ut Spiritus hominis divino Spiritu assumptus, capiendis, atque intuen- dis imaginibus vacet. Quòd non eodem modo contin- git, ut ibi ostendit Augustinus. Spiritus enim, ait, ubi vult spirat. Et in Scriptura dicitur sepe: Insuper in eum Spiritus Domini, quo tanquam ex abdito divinitatis secreto repentinus significatur afflatus, & Spiritum prophetie nul- larum animarum potest maculare contactus. Attingit enim ubique propter suam munditiam. Afficit ergo omnes non eodem modo, sed alios per informationem spiritus eo- rumdem hominum, ubi rerum demonstrantur imagi- nes. Alios per fructum mentis ad intelligentiam. Alios utraque inspiratione. Alios etiam nescientes per infor- mationem Spiritus duobus modis, aut per somnium si- cut non solum plerique Sancti, sed & Pharaon, & Na- buchodonosor. Uterque enim vidit, quod intelligere non valebat, sed tamen uterque videre poterat, aut per de- monstrationem in ecclasi, sicut Danieli demonstratum est, quod non intelligebat, & Petro illud vas submissum de Cælo quatuor linteis. Nam & ipse quid illa demonstra- tio figuraret, postea cognovit. Per fructum autem mentis ad intelligentiam uno modo, cum hæc ipsa, quæ demon-

strantur imaginibus quid significant, & quò pertineant, revelantur, quæ certior prophetia est; nam magis ipsam vocat Apostolus prophetiam. Ita Joseph meruit intelli- gere, quod Pharaon nonnisi videre, & Daniel exponit Regi, quod ille cernit, & nescit. Nescientes autem af- ficit prophetie Spiritus, sicut Caiphas cum esset Ponti- fex prophetavit de Domino, nesciens quid diceret. Hæc ex Augustino.

Quibus concinunt quæ idem Augustinus affert ex lib. 16 de Genes. ad liter. eam esse minus prophetiam, quæ so- las videt imagines rerum, eum magis Prophetam; qui easdem, etsi non videt, interpretatur, eum maxime Prophetam, qui & videt, & interpretatur. Quare juxta Augustinum, & Pharaon, qui solum vidit vacas, & spi- cas, Propheta fuit, sed minus Propheta. Joseph inter- pretans, magis Propheta. Daniel videns, & interpre- tans, maxime Propheta.

Ex quibus efficitur id, omnes Prophetas secundum 17 Augustinum genere ipso communi ecclases subire, rap- tisque divino plus, minusve juxta gradum prophetie, ad quem assumuntur; omnes enim divinus spiritus, quatenus vult, agit. Ita Caiphas impius, ut prophetaret Dominum Jesum moriturum pro populo, assumptus a Spiritu Sancto est, non quod dignus esset, ut per eum loqueretur; sed quod Pontifex anni illius esset. Itaque non ejus meritis, sed sacerdotali officio datum est, ut prophetaret. Undè a Chrysostomo egregie dictum ad illa verba: *A semetipso non dixit, vide, inquit, quanta Spiritus potentia a mala mente verba prophetica, & admi- rationis plena elicere potuit.* Quatenus ergo, ait Maldona- tus, alienatus est a populo, ac humano Spiritu, ut illa loqueretur, eatenus excessum propheticum habuit. Idem de similibus afferendum, Pharaone scilicet, Na- buchodonosor, Balaam, & aliis censent Patres. Quan- tò id verò magis de consummatis, perfectisque Prophe- tis, quorum mentes rapiebantur per actus, ac species supernaturales, aut supernaturaliter quasi moras? De quo est illud ab Augustino dictum 12. de Genes. ad liter. cap. 26. Cum rapitur, inquit, anima ad ea visa, quæ spiritu cernuntur, similia corporalibus, omnino a sensibus corporis avertitur amplius, quàm si somno solet, sed minus quàm in morte. Quia videlicet in somno communi avertitur quidem anima a sensibus externis, sed non ita potenter, ut applicato sensibili forti non il- licò advertat. At in ecclasi ita sopitur altè, ut vel ap- plicato vehementissimo objecto sentire non solet. Pre- terea in morte abtrahitur anima ab internis pariter, externisque sensibus, in ecclasi solum ab externis.

Progrequitur autem Augustinus. In ecclasi videntur fu- 18 tura, itaut omnino futura noscantur, quorum imagi- nes præsentis videntur, sive per ipsam hominis men- tem divinitus adjutam, sive aliquo inter ipsa visa ex- ponente, sicut in Apocalypsi Joannis, magna revela- tio est, etiam is, qui videt ignoret a corpore exie- rit, an sit in corpore, videlicet est ejusmodi ecclasis quadam veluti mors, qualem in ecclasi Petri Act. 10. vers. 10. agnoscit D. Chrysostomus ad illa verba: *Ir-ruit, super eum mentis excessus. Quid est, inquit, ecclasi? Spiritualis nimirum contemplatio facta est in illo, quasi diceret quis; anima excefferit e corpore.* Et D. Ber- nardus de illa sponsæ quietæ Cant. 52. vers. 7. Ego, in- quit, non absurde sponsæ ecclasi vocaverim mortem, quæ tamen non vita, sed vitæ eripiet laqueis, ut possit dicere: *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui utique toties non timentur, quoties sancta aliqua, & ve- hementi cogitatione anima a semetipsa abripitur, si tamen eò usque mente secedat, & avolet, ut & hunc commu- nem transcendat usum, & consuetudinem cogitandi. Et- enim frustra jacitur rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur luxuria, ubi nec visa sentitur? Exceden- te quippe anima, & si non vita, certe visa sensu, neces- se est etiam, ut nec vita tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam la- laqueos mortis? Hæc Bernardus. Ex quibus perfecta ec- clasis ratio non potuit melius, quàm per similitudinem mortis explicari.

Addit ultimò Augustinus eventum illum, in quo per 19 Angelos administratur ecclasi, & circa modum dubita- bundus hæret. Sic enim cap. 30. sicut in ista luce cor- poreæ est cælum, quod super terram suspicimus, undè luminaria clarent, & sidera, quæ corpora longè sunt meliora terrestribus; sic in genere spirituali, in quo videntur corporum similitudines luce quadam incorpo- rali, ac sua, sunt quadam excellentia, & meritò divi- na, quæ demonstrant Angeli miris modis. Verum visa sua facili quadam, & præpotenti conjunctione, vel com-

commiffione, etiam noſtra eſſe facientes, an ſcientes, nescio quomodo noſtram in ſpiritu noſtro informare viſionem, difficilis perceptu, & difficilior dictu res eſt, Sic Auguſtinus. Modum verò, quo ſciunt Angeli noſtras informare viſiones, explicat D. Thomas 1. part. *queſt.* 111. *art.* 3. in *corpor.* videlicet movendo ſpiritus ſenſitivos, in quibus conſervantur ſpecies ſenſibilium obſectorum. Nam ſicut, inquit per naturalem commotionem humorum, aut etiam per voluntatem hominis qui voluntariè imaginatur, quod prius ſenſerat, ita etiam hoc poteſt fieri virtute Angeli boni, immò & mali quandoque quidem cum alienatione a corporis ſenſibus, quandoque quidem abſque tali alienatione. Ex quibus patet poſſe quoque Angelos efficere in nobis aliqualem ecſtaſim.

20 Quod verò ad raptum cum duplex ſit, corporis unus, mentis alter, ut primus, qui propriè dicitur raptus, nihil eſt aliud, quàm translatio perſonæ de loco in locum, cujus plura ſunt in Scriptura exempla *Genef.* 5. ubi de Henoch dicitur: *Ambulavit cum Deo, & non apparuit, quia tulit, idem rapuit illum Deus, Ad.* 8. quod Spiritus Domini rapuit Philippum, ita ſecundus metaphoricè tantum talis, eſt translatio animæ non quidem a corpore, ſed ab operationibus corporeis, ac ſenſibilibus. Quæ translatio, vel exceſſus, vel abſtractio, aut alienatio; iſti enim termini ac ſimiles in præſenti coincidunt, iſque Doctores indifferenter utuntur ad explicandum naturam raptus, ſicut pro diverſitate cauſarum ſunt diverſa, ita & raptus in illis conſiſtens, idèdque pro diverſitate ejuſmodi cauſarum poteſt in bonam, vel malam accipi partem, dividiturque in naturalem, dæmoniacum, & divinum, ut explicat D. Thomas 2. 2. *qu.* 75. *art.* 1.

21 Notandum autem eſt, raptum, & ecſtaſim ſubſtantialiter eadem eſſe, diſtinguique tantum penes diverſum exceſſus modum, quatenus ecſtaſis, ut ait Divus Thomas ea *queſt.* 175. *art.* 2. ad 1. importat ſimpliciter exceſſum a ſeipſo, ſecundum quem ſcilicet aliquis extra ſuam ordinationem ponitur; ſed raptus ſuper hoc addit violentiam quandam. Undè quod de unius, de alterius quoque cauſis effectibus, aliſque circumſtantiiſ eadem proportionè plus, vel minus violenti exceſſus dicendum eſt, nec non etiam definienda ſunt.

22 Sic igitur cum ex Divo Auguſtino *lib.* 2. ad *Simplic.* *queſt.* 1. & in *Pſalm.* 67. ecſtaſis ſit mentis alienatio a ſenſibus corporis, ut ſpiritu, quod demonſtrandum eſt demonſtretur, ita raptus myſticus, eſt etiam mentis exceſſus, vel alienatio ab iſdem ſenſibus, non qualiſcunque, ſeu qua mens ſuaviter ad ſeceſſum tendit, & intra ſe colligitur, ſed qua per violentiam majorem a ſenſibilibus, ſenſuumque officiis avellitur & ad divinorum inſpectionem, amoremque ſublevatur celerimè, ac potentimè, ſicut ſi homo, qui per gradus ſcalæ cœpiſſet in altiffimam turrim conſcendere, ſubitò per aera raperetur, & celerius quàm ſi volaret in ſummitate turris collocaretur. Hac autem proportionè tam ad ecſtaſim, quàm ad raptum myſticum, vel ſupernaturalem requiri alienationem, aut ceſſationem ab actibus potentiarum inferiorum conveniunt omnes Theologi, nihilque aliud per ecſtaſim, & raptum myſticum intelligunt. Cum enim ſenſus pro præſenti ſtatu impediunt mentem, ne divina percipiat, ſeu ex hoc, quod anima ſit virtutis finitæ, quòd intentius, & efficacius actui unius potentiæ attendit, tantò magis in actibus aliarum remittitur, inde eſt, quod Deus, ut occulta ſapientiæ ſuæ manifeſter homini, & mirabilia ſua in eo operetur, interdum abſtrahat ejus ſenſus a ſuis actibus, vel officiis.

23 Hinc, ut diximus in ecſtaſi, ita etiam in raptu, quamvis ceſſent potentiæ ſenſitivæ a ſuis officiis, ſecus tamen vegetativæ, ut proinde concludit D. Thomas loco citato *art.* 4. ad 3. & de *verit.* *queſt.* 13. *art.* 4. per hæc verba. Et ſic patet, quod ad videndum Deum per eſſentiam nullo modo requiritur abſtractio ab actibus animæ vegetabilis, nec aliqua eorum debilitatio, ſed ſolum ab actibus ſenſitivarum potentiarum. Itaque ſi ad ipſam claram Dei viſionem, quale per modum tranſitus habuiſſe D. Paulum in ſuo raptu exiſtimat D. Thomas locis citatis, neceſſaria non fuit abſtractio ab actibus animæ vegetabilis, multòque minus ſeparatio animæ a corpore, ut ibidem docet. Neque etiam talis abſtractio, & ſeparatio requiritur in quocunque alio raptu, vel ecſtaſi ſupernaturali ad quamlibet aliam cognitionem infuſam, ſed tantum ne ad phantasmata, & ad objecta ſenſibilia anima convertatur, ut poſſit ad divina elevari, quæ omnia phantasmata, omnemque ſpeciem intelligibilem creatam excedunt. Undè quod ali-

qui philoſophi ecſtaſim fieri putarunt, anima e corpore reſta ſeparata, & ad ipſum poſt raptum redeunte, reſiciendum eſt, ut dicam inferius.

An verò contigerit aliquando animam ſupernaturaliter, ſeu per divinam potentiam in altiori, ac vehementiori raptu a corpore abiſſe, firmant nonnulli, talemque fuiſſe raptum D. Pauli 2. *Corinth.* 12. & D. Catharina Senenſis *Epistol.* 12. ad P. Raymundum pro certo aſſerit, animam ſuam aliquando e corpore diſceſſiſſe, ac bona immortalia deguſtaſſe. Verum alii id negant; eſt enim dubium non ſit, quin animæ a corpore ſeparatio ad tempus fieri poſſit, non viribus naturæ, ſed divinæ virtutis omnipotentia, utrum tamen aliquando acciderit, omninò incertum eſt. Nam ipſe Apoſtolus raptus ad tertium cælum ſe nescire profeſſus eſt, an in corpore, vel extra corpus id contigerit. Quod autem tantus vir ignoravit noſtrum non eſt definire. *Quis enim* inquit Auguſtinus *lib.* 12. de *Genef.* ad *litteras cap.* 1. de Pauli raptu agens, *audet dicere ſcire, quod ſe nescire Apoſtolus dixit.* Eandem proſitetur ignorantiam S. Theresia, raptus effectus deſcribens in *caſtr. anim. manſ.* 5. 6. *cap.* 5. an in corpore, vel extra corpus hæc gerantur, dicere nequeo. Certè jurejurando aſſeverare non auſi animam in corpore tunc eſſe, uti nec corpus interea ſine anima vivere. Undè, quod ait S. Catharina Senenſis, debet intelligi myſticè, ac figuratè, ſeu ſenſus ejus eſt, animam quoad functionum ſenſitivarum orbitatem corpus deſeruiſſe.

Quod autem attinet ad raptus, & ecſtaſis diviſionem 25 triplex assignari poteſt: Imaginaria, intellectualis, & ſuperintellectualis juxta triplicem, quæ ſit in illis, abſtractionem ſcilicet ab actibus ſenſuum externorum, ab actibus ſenſuum internorum, ſive imaginationis, & a modo intelligendi per ſpecies intelligibiles creatas. Sic igitur raptus, vel ecſtaſis imaginaria eſt, quando Deo in imaginatione operante per luminis proportionati, necnon ſpecierum infuſionem, indeque intellectum phantasmata adhuc ſpeculantem rapiente ad ſe cognoscendum; interim ſilent ſenſus exteriores duntaxat, ſeu ceſſant a ſuis operationibus.

Raptus, vel ecſtaſis intellectualis eſt, quando eodem 26 Deo in intellectu operante per luminis ſuperioris infuſionem, necnon ſpecierum purè intellectualium ita rapitur anima ad cognoscendum, & amandum ipſum, ut nedum ceſſent operationes ſenſuum externorum, verum etiam internorum, ſeu phantaſiæ, & imaginationis, tunc intellectu non intelligente per converſionem ad phantasmata juxta ſuum modum operandi connaturalem, ſed ſine illa.

Raptus denique, vel ecſtaſis ſupernaturalis eſt, quando 27 intellectus intelligit quidem, ſed cum abſtractione non ſolum a ſenſibus externis, non ſolum ab imaginatione, ſeu a modo connaturali intelligendi per converſionem ad phantasmata, ſed inſuper a modo intelligendi per ſpecies creatas. Quod contingit quando in raptu clarè videtur Deus, ſicut in ſuo vidit illum Paulus. Aliter fieri non poteſt, ut rectè docet D. Thomas 2. 2. *qu.* 175. *art.* 4. de quo etiam infra.

Circa verò ſubjectum raptus, aut ecſtaſis, ſive utrum 28 magis pertineat ad vim cognſcitivam, quàm ad vim appetitivam, ſic diſcurrit D. Thomas loco allegato *art.* 2. ſcilicet, quod de raptu dupliciter loqui poſſumus. Uno modo quantum ad id, in quod aliquis rapitur. Et ſic propriè loquendo raptus non poteſt pertinere ad vim appetitivam, ſed ſolum ad cognſcitivam. Dictum eſt enim, quod raptus eſt præter propriam inclinationem ejus, quod rapitur. Ipſe autem motus appetitivæ virtutis eſt quædam inclinatio ad bonum appetibile, unde propriè loquendo ex hoc quod homo appetit aliquid, non rapitur, ſed per ſe movetur. Alio modo poteſt conſiderari raptus quantum ad ſuam cauſam. Et ſic poteſt habere cauſam ex parte appetitivæ virtutis; ex hoc enim ipſe, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, poteſt contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus aliis alienetur. Habet etiam effectum in appetitiva virtute, cum ſcilicet aliquis delectatur in iis, ad quæ rapitur. Undè & Apoſtolus ſe dixit raptum non ſolum ad tertium cælum, quod pertinet ad contemplationem intellectus, ſed etiam in Paradifum, quod pertinet ad effectum.

Ex qua D. Thomæ doctrina habetur, ecſtaſim, ſeu 29 raptum, myſticum eſſe formaliter in virtute cognſcitivæ, ſive in facultate, quæ cognitioni deſervit. Siquidem ex intenta unius meditatione abſtrahitur intellectus ab aliis, ſive revelationis vehementia extra ſe rapitur. Et tunc raptus dicitur effici a luce, quando nimirum fulgor lucis divinæ cœlitus emiſſus, ita animam illuſtrat, & irradiat, ut ſenſuum functiones deſerat, quò magis

divinorum contemplationi vacet. Quocirca ad illud *Psalm.* 115. *Ego dixi in excessu meo omnis homo mendax*, Glossa ex Augustino ait, dicitur hic ecstasis, cum mens non pavore alienatur, sed aliqua inspiratione revelationis lursum adluminatur. *Sed revelatio*, inquit D. Thomas citans eundem locum *art. 2. in Argum. Sed contra, pertinet ad vim intellectivam. Ergo ecstasis, sive raptus*. Causaliter autem spectare potest ad vim appetitivam, sive ut ait idem D. Thom. potest habere causam ex parte appetitivæ virtutis. Ex hoc enim ipso, quod appetitus ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, quod ex violentia affectus homo ab omnibus alienetur, & ut ait ad 2. quod mens ad quædam intelligibilia rapiatur alienata a sensibus, vel quod rapiatur ad aliquam imaginariam visionem, seu phantasticam apparitionem. Tandem ita causaliter est a virtute appetitiva, ut rursus in ea sit effectivè, cum scilicet aliquis delectatur in iis, ad quæ rapitur.

30 Loquendo autem de duratione raptus, aut ecstasis mysticæ, seu divinæ, certum est, eam neque in suo principio, neque in sua continuatione pendere a voluntate illam patientis, sed solum Deum esse utriusque causam efficientem principalem. Nam huiusmodi raptus, vel ecstasis non est quæcunque abstractio, sed talis sensibus externis ubi est imaginaria tantum, & ab internis, ubi est merè intellectualis, & sine conversione ad phantasmata, ut in illa intellectus novo quodam modo illuminetur, ac sublevetur, simulque voluntas inflammetur. Qui effectus cum sint supernaturales, non potest raptus, vel ecstasis mystica illos includens, non pendere tam in principio, quam in continuatione a Deo, tanquam a causa principali efficienti, non solum universali, verum etiam particulari, aut speciali.

31 Negari tamen non potest, quia etiam ad huiusmodi raptus, vel ecstases se aliqui disponere, ac præparare possint, licet ut plurimum absque ulla præparatione fiant, ut gratuitum Dei donum agnoscatur. At quia in hoc dispositionum vel præparationum genere dari potest desiderium voluntatis hoc actu contentum, volo cum tanta vehementia, & animi intentione Deum contemplari, & amare, ut nihil aliud cogitare, vel sentire valeam. Quod perinde est, ac si diceretur. Volo in ecstasim rapi, tale desiderium non solum vanum, ac præsumptuosum est, sed etiam impossibile quoad executionem, sive ut sequatur effectus. Quia non ita subicitur attentio animæ applicationi voluntatis, ut sua possit efficacia totam illam colligere ad unum actum unius potentia, vel facultatis, & a cæteris ita illam abstrahere, ut moveri non possit, quamvis objecta proponantur sufficienter ad movendum illam, sicut in raptu, aut ecstasi contingit. Quocirca desiderium excessum, raptum, & revelationum cohibendum est personis spiritualibus, maxime in eo, quod ipsius commune esse potest cum iniquis, & peccatoribus, tantumque admitti potest, & adhuc veluti conditionatè, in eo, quo meliores, Deoque gratiores effici possunt.

32 Quod autem docent aliqui, omnem raptum, vel ecstasim divinam debere esse successivam, sine fundamento asseritur, minimeque probandum est. Deum enim momento animam ad se elevare posse, & in ecstasim rapere nulla prorsus est repugnantia, ut satis per se patet. Postea tamen sæpè continuari solet raptus, & ita successionem in durationem habere, dubitandum non est.

33 Antequam verò clementissimus Deus mystico tactu ad supremam unionem animam rapiat, multiplici raptu non ita excessu ad unionem multiplicem solet illam efferre. Quapropter ut ad præmonstratum Spiritus divini tactum veneratione dignum ascendamus, & illius sublimitatem quadantenus contemplari possimus, raptus alios inferiores recensere, ac explorare opportunum existimamus.

34 Et primus quidem statuendum est, interni huius cum Deo commercii partes ita esse mutuò confertas, ut in uniuscuiusque libet habenda doctrina necesse sit, omnium ferè aliarum doctrinam admiscere. Cum enim Deus ad se rapit animam, ad eum certè finem illam trahit, ut arcana unionis illi societur. Ex unione verò divina voluptas exoritur, & castissimo sensu percipitur, ac denique in ea Dei consuetudine, occulta divinæ sapientia contemplanti animæ revelantur.

35 Cum autem raptus violentiam significet, ut dictum est, nequit in voluntate consistere, cui vis nequit inferri. Nam cum ipsa sit quædam propensio ad bonum, quò fortius in id vocatur, aut trahitur, eò propensio fit major, & a violentia remotior, tametsi intensa propensio causa frequens raptum esse soleat. Ex vehementi

quippe affectu fit, ut homo ab aliis omnibus alienetur, voluntate vires alias, seu potentias cognitioni servientes, in quibus raptus celebratur, in id, quod affectat, impellente. Nec verò vires illæ vim pati dicuntur, quia trahuntur in Deum. Ex hoc enim capite non eis inferitur vis, cum finis earum Deus sit, quem expectant, sed quia celerius, seu velocius impelluntur, quam ordo naturæ ferat, cuius est per sensibilia sensim ad Deum assurgere. Atque ideo violentia in modo inest tantum, in modo scilicet rapido, ac violenti, quemadmodum cum lapis in terram projicitur illato violenter impulsu. Non enim inferitur vis lapidi, quia projicitur in terram, quam expetit, & in qua una requiescit, sed quia projicitur violentiori motu, quam natura reposcat. Raptui igitur violentia inest in ea abstractione, sive alienatione rapida a sensibus, non verò in eo, ut ad Deum anima feratur. Quin etiam illi vis irrogatur, si divertatur a Deo, sicut & lapidi, si a centro depellatur. Ex quo efficitur, ut anima, quandiu ad Deum mente non aspirat, vim pati dicatur.

Ecstasis verò non significat violentiam, sed simplicem excessum animæ a seipsa, ac ob id ipsa etiam voluntas ecstasim pati dicitur. Ubi animadvertendum est, hunc excessum tam voluntatis, quam appetitus sensitivi causam esse raptus utriusque potentia cognoscentis. Vel quia mens ad intelligibilia rapitur a sensibus alienata, vel ad aliquam imaginariam visionem arrepta, ut dictum est.

Primus certè raptus, si perfectionis ordinem, animarum a minus perfectis ad perfectiores expendamus, est internorum sensuum super externos, quando ex desiderio fervido rei imaginatione repræsentatæ, externi sensus introvertuntur, ac propriis actibus defunguntur, Deo, animam commovente. Quod in hunc modum fieri dicitur. Gratia divina instar riyuli influit in vires sensitivas, movens, ac stimulans animam, ut se in Deum erigat ad ineundam cum eo amatoriæ unionem. Quam certè excitationem corde, ac præsertim vi concupiscibili percipit, qua refici solet interdum, postquam multa industria cor in Deum erigere studuit, accurrente suavissimo Domino, & fesso cordi blandiente, adeò mirra illud voluptate permulceat, & supremo lumine illustrat. Quod planè cœleste donum mox ut homo adipiscitur, imperiosè despicit, quæ antea cupiebat, & amore Dei amplectitur, quæ prius oderat. Gradus autem hic non usque adeò defœcatus est, quin voluntas hæreat voluptati, ex quo labes contrahitur, quæ puro reluctatur amor. Pervenire tamen valet ad unionem virium inferiorum, ubi divina blandimenta percipiuntur, prout asserunt.

Hic autem descripto raptui congruit quidam orationis gradus, qui juxta S. Theresiam est receptus, vel collectio sensuum ad interiora, ubi anima cum præsentate Deo agens defungitur sensibus. Quem certè gradum censet, non esse usque adeò excessum; Licet enim super naturate quiddam ibi recipiatur, admiscetur tamen quidam conatus animæ ante doni receptionem fatagens, & potentias inter se ipsas ope divina includentis, quem postmodum perficit Dominus, qui est in opportunitatibus adjutor, & in eo animæ labore ab aliis orationis gradibus illo non adeò indigentibus sedernitur.

Ac proinde gaudium, quod inde generatur, quasi torculo laboris expressum, a gustu, qui in aliis percipitur gradibus, tanquam cœlestis immixtus longè sejungitur. Quapropter subtili discrimine huius gradus voluptates, non gustus, qui juxta illam spontè fluunt, sed gaudia, quæ sedulitatis etiam nostræ opera parantur, & velut exprimuntur, S. Theresia nuncupavit, & mentis elevationem, ubi ejusmodi gaudia proveniunt, receptus, vel collectionis orationem appellavit. In hac percipaciter notat, non omnino opus intellectus deficere, tametsi cesset discursus, qui si fortè interim eruperit, emittendum est, ut suaviter, sine illata scilicet vi intercідatur. Sed nec intellectus, neque cogitatio suspendi debent ita scilicet, ut nihil mens agens otio torpeat, velut instillandam a Deo contemplationem expectans. Hoc enim suspensionis genus & vanum semper, ac stultum est. Vanum quidem, quia non assequitur finem, sed operam perdit, qua se anima poterat exercere. Stultum verò, quia dementia est, suspensionem, quam solus Deus, cum ei placet, immittere potest, arte nostra moliri.

Raptus deinde potest appellari quædam exuberantia, & quasi ebrietas spiritualis, quando videlicet repente cor, & omnes vires sensitivæ tanto voluptatis torrente perfunduntur, illabente Deo, ut se continere nequeant, & motibus, ac gestibus insolitis ingentem ejus volupta-

tis vim prodere quasi cogantur. Cor quippe in unione, quam ibi cum Deo init, tam acri stimulo divini amoris, ac desiderio divinæ fruitionis inflammatur, & apertis poris, velut ad capiendum Deum, adeo distenditur, ut pectus ei nimis arctum videatur, ex quo amoris flamma, quæ ibi voluptate, tanquam oleo nutritur, & invalescit, foras violenter erumpit, multi ebullientis more, quo novæ lagunculæ dirumpuntur. Quod olim Apostolis die Pentecostes accidisse videtur, cum plebs musto madere putabat, quos Spiritus repleverat.

41 Signa verò supernæ hujus ebrietatis sunt cantica jubilis, qui est ipsa eruptio ebrietatis, gemitus, soni informes, quales edebat frater Massæus & familia S. Francisci, qui hac ebrietate correptus, nihil nisi VVV. personabat, quo certè sono ingentem divinæ voluptatis vim prodebat. Contingunt etiam tremores membrorum, saltus, plausus, impulsus vehementes, & curfus qualis contigit fratri Bernardo, primo S. Francisci filio, qui solebat interdum a Spiritu actus per montes cursitare.

42 Vocatur autem hæc affectio ebrietas per metaphoram. Sicut enim in ebrietate vinum haultum digeri nequit, ac evomitur, ita spiritalis voluptas intus concepta, & effervescens, cum ei modus addi nequit, ardentius efflatur. Est autem singulare Dei donum, & recentius in Deum conversis quandoque solet indulgeri.

43 Dictum verò est, posse raptum appellari; quia licet non prorsus mens a sensibus alienetur, quod in raptu necessarium esse aliquis censere posset, nonnulla tamen alienatio videtur accedere, & ipse sensuum usus non tam videtur proprius, quam alienus, divini scilicet Spiritus, qui membra suis motibus impellit.

44 Verum, tametsi ebrietas hæc præ magnitudine lætitiæ quietem ferre nequeat, altera etiam ebrietas menti in contemplatione solet accidere, quæ præ dulcedinis magnitudine quietem conciliat, quam S. Theresia orationem quietis appellasse videtur. Ait quippe omnes in ea potentias requiescere, animamque miro quodam modo intelligere Deum jam sibi propinquum, & quasi contiguum esse, itaut levi conatu ad unionem divinam pertingere possit. Similem, inquit, esse statum eum exteriori, interiorique virium omnium deliquio, ubi corpus loco se movere nollit. Nec mirum, quia eximia voluptate corpus, & satietate anima ita reficitur, ut ad progressum virtutum vires duplo augeantur.

45 Potentias verò, ait, non adeo extra se abductas, ut animadvertere nequeant, apud quem versentur. Voluntas, inquit, captiva, aliæ verò duæ liberæ manent. At intellectus unum duntaxat intelligere, & memoria non nisi unum meminisse vellet. Nollet anima, ut corpus tantillum moveretur, verita illius quietis interpellationem eventuram ac, itaut vel fermo ipse displiceat. Orat cunctanter, itaut uni orationi dominicæ horam unam impendat, Deo autem adeo propinqua sibi esse videtur, ut nutibus se ab illo intelligi, seque mutuo illum intelligere animadverat. Erumpunt interdum lachrymæ suavissimæ, acciditque nonnunquam, ut diem integrum voluntas Deo sociata, & unita, aliæque duæ potentia liberæ, atque solutæ ad communes actus obcundum remaneant, licet anima non prorsus ea, quæ tunc operatur, consideret, potior enim ejus pars Deo adjuncta persistit.

46 Adnotat valde prudenter, non esse opus, ut anima hujusmodi supernaturali pace fruens anxiosa sit, adeo nec halitum efflare audeat. Metus enim puerilis est, supernaturalisque quies ea anxietate nec augetur, neque imminuitur.

47 Adnotat etiam, animam interdum pacatissima quiete frui, & cogitationem velut amentem vagari. Ubi docet, eam vagationem impunè ferendam, & pro nihilo ducendam. Si enim anima velit anniti ad eam coerendam, incassum angitur, & ipsa bonum, quo fruebatur, amittit. Voluntas enim tunc erga Deum se habet ac infantulus, in cujus os mater è papillis lac instillat, quod ille levi palati, linguæque motu glutit; unde si aliò vertatur, suctus lactis proculdubio cessat. Gustus quietis hujus in certo inest voluntatis, & universi mundi Principatus non ita cor explet, quin potius cutaneus esset planè gustus, si cum intima quietis hujus voluptate conferretur.

48 Raptus autem alius in hunc modum animæ solet evenire. Suavissimus Deus videtur cor allicere, trahereque mulcendo ad altiorem quondam, & puriorem, quam in duobus recensitis raptibus, amoris amplexum in cor-

dis unione jucundissima. Et sicut ibi cognitio subtilior, ita & affectio nobilior viget, quæ non hæret voluptati, sed optat omnia Dei dona præterire, ac in nudis Dei brachiis requiescere. Ubi præ magnitudine voluptatis cor dilatatur, & poris patefactis quasi dehiscit. Et licet amor boni non sit passio læsionem inferens, ex intensione tamen corpus lædit, & sauciat. Unde cor in expansione illa læsionem patitur, sed non mortificam. Est enim dulcissima passio, qua cor affici concupiscit. Adeo tamen læsio hæc solet ingravescere, ut mortem foelicissimam inferat. Invalescit enim amoris impetus, & cor præ Dei desiderio adeo angitur, ut passioni succumbat. Quod fausta mortis genus Beatissima Virgo, ut nonnulli censent, tulisse videtur. Quin & S. Theresia id nata videtur, quemadmodum ipsa post obitum ostendit. Similis certè obitus ei, quo interiit quidam miles, qui postquam Terræ sanctæ loca multa perultraverat, in locum denique insignem ob Jesu Christi memoriam ascendens, tanto amoris igne conflagravit, & tam subtili cordis læsione sauciatus fuit, ut animam efflaverit.

Clementissimus autem Dominus cum sic animam amore satagentem conspiciat, crebro eam revisit, atque ad amatoriam excitat unionem, ad quam sitiens anima, seipsum cupidissime erigit. Et si quando eam non adipiscitur, existit defectio, sive languor, unde gignitur amoris impatientia quæ absque alio externo labore totum hominem extenuat, & conficit, nec unquam cogitatio inde divellitur. Erumpunt crebra suspiria, fluuntque lachrymæ, quæ tantillum conferunt, ne sanitas adeo graviter lædatur.

Ut verò hujus languoris sensus percipiatur, quem aliquid poenis inferni comparare solent, oportet, ut amoris effectus cursim recensueamus. Inter primos igitur amoris effectus unus & facile notissimus ecstasis est. Anima quippe amoris raptu acta, extra se fertur in id, quod amat semper edmans. Qui amoris excessus, vel exitus ad id, quod affectat, ecstasis appellatur. Cum verò anima extra se sic agitur, arcani quasi pori dehiscunt, ut per eos dilectum bonum, velut inspirando trahat, & altè recondat. Et hic est alius amoris effectus, qui vocatur liquefactio. Anima deinde sic patens, tota fertur in Deum, illo explenda, & divina illi unioni socianda. Quod si pro voto contingat, dum Deus animam invisit, celebratur castissima spiritus creati cum increato conjunctio, qui est alius amoris effectus, & appellatur unio.

Quia verò unio solum videtur significare contractum, mysticumque duorum spirituum amplexum, sequitur inhæsiō mutua, qua spiritus alter alterum sibi apprimat, & adstringit, seque illi velut agglutinat: qui amoris effectus mutua inhæsiō nuncupatur. Verum quia & ipsa inhæsiō mutua, observata corporum methaphora, cuti duntaxat affigi, nec ad intima penetrare videtur, subsequitur huiusmodi quidam, & quasi potius alterius spiritus, alterum velut poris deductis attrahentis, & ebibentis more spongiæ, recentisve panis aquam sugentis. Et hic effectus vocatur fruitio.

Frases hæc amatoriarum amplectendi, tenendi, adstringendi, aliæque hujusmodi familiares sunt Theologis mysticis, ut patet ex Richar. lib. 4. de contempl. c. 15. & D. Bonaventura lib. de sept. don. Spiritu sancti, ubi agit de dono Sapientiæ c. 5. & ex aliis recentioribus, qui de theologia mystica postea scripserunt, ut ex Gersono in confid. 2. m. sic. Theolog. specul.

In hunc igitur modum recensuimus omnes amoris effectus, qui vigent, dum quod amatur bonum præsens est, præter ecstasim, & liquefactionem, quæ absente etiam bono invalescunt, licet præsentē perficiantur. Perficitur sanè anima amore liquefacta, dum illam Deus præsentissimus explet, & illas velut interapedines implet. Quæ fiunt, dum anima amoris igne rarefcit, unde laxatur, & hiat amplius Deum præsentem bibitura. Esuries enim Dei vescendo, sitis bibendo perficitur.

Quapropter, si Deus absit, exardescit interdum illius desiderium, qui est alius amoris effectus, & quædam progressio animæ affectuum pedibus incedentis, & ad Deum properantis, qui quidem effectus amoris appellatur fervor. At, si dum sic anima fervet, ac properat, Deum minime invenit, contabescit, ac tristitia obtenebratur ob illius absentiam, qui est alius amoris effectus, qui nuncupatur languor. Gravissima certè passio, quæ non mirum si corpus interimat, quemadmodum paulo superius asseruimus.

Sed & zelus effectus amoris vulgatissimus, sive absit, sive adsit bonum, vel pulchrum, quod amatur. Et est quædam igniti amoris exardescencia, quæ confortes ferre nequit, a qua Deus ipse, qui cordis nostri confortes

tes sustinere non valet, zelotes, vel æmulus appellatur. Zelus autem noster erga Deum adverſa via videtur incedere, nam qui zelo Dei flagrat, divini cordis confortes univerſos velle homines habere. Cujus certè diſcriminis ea ratio eſt, quod nullum timeatur alienationis periculum, ſi Deus omnes amet creaturas, cum nihil inde unicuique depereat, ſed totum quiſque Deicor poſſideat, ac ſi ſolus amaretur. Quod non ita fit in creaturis. Quoniam autem de pulchro mentionem hic fecimus, ſcire juvat, quomodo ad cognitionem pulchritudinis Dei pervenitur. Quod ita expoſui in citata diſcriptione Italica.

La bellezza del corpo conſiſte nella compoſizione di molte parti. Si reſtringe nel luogo, e labile col tempo. La bellezza dell'animo patiſce le vicende del tempo, e contiene moltitudine di parti, ma è franca da' termini del luogo. La bellezza dell' Angiolo hà ſolamente il numero, ed è libera dal tempo, e dal luogo. Ma la bellezza di Dio niuna di queſte coſe patiſce. La bellezza del corpo già ſi vede. Vedraſſi la bellezza dell'animo, ſe ſi toglie alla bellezza del corpo, e alla natura di eſſo il peſo, i termini de' luoghi, e ſi laſciano l'altre coſe. Vedraſſi ancora la bellezza dell' Angiolo, ſe non ſolo ſe le togliono gli ſpazj del luogo, ma ancora il progrefſo del tempo, e ſe le laſcia la moltiplicata compoſizione. E vedraſſi altresì la bellezza di Dio, ſe le ſi roglie quella moltiplicata compoſizione di forme, e ſe laſcia una forma affatto ſemplice, onde vi rimarrà la ſola luce. Ne altro è il lume del Sole, che bellezza di tutti i corpi, compoſto di bellezza, di forme, di ſpazio, di luogo, di mutazione temporale. Or tolgafi la di lui fede nella materia in guiſa, che del luogo in fuori egli ritenga l'altre due coſe, e queſta è la bellezza dell'animo. Tolgafi da queſto la mutazione del tempo, laſciani l'altre coſe, rimarrà il lume ſenza luogo, chiariffimo ſenza moto, ma ſcolpito di ragioni di tutte le coſe, e queſto è l' Angiolo, e la bellezza dell' Angiolo. Tolgafi finalmente quel numero di diverſe idee, laſciani una ſemplice, e mera luce ſimigliante alla luce, ch'è nel globo ſteſſo del Sole, e che non ſi ſparge per l'aere, e comprenderaſſi in un qualche modo la bellezza di Dio, la quale tanto almeno eccede tutte l'altre bellezze, quanto la ſteſſa luce del Sole in ſe ſteſſa pura, una, inviolata, ſupera lo ſplendore del Sole diſſipato, diviſo, e oſcurato per l'aere nuvoloso. Fonte adunque d'ogni bellezza è Iddio, al di cui amore con queſti gradi ſi ſale. E queſta ſalita dell'uomo a Dio per queſti gradi chiamaſi deificazione. Imperocchè dall'oggetto preſente per lo ſuo mezzo il ſenſo eſteriore paſſa al ſenſo interiore, e queſto all'imaginazione, l'imaginazione all'eſtimazione, l'eſtimazione alla ragione, la ragione all'intelletto, l'intelletto alla mente, la mente alla luce, che illumina ogn'uomo. E notiſi, che in queſti gradi ſopra il Bello ſi dee conſtituire il Buono. Imperocchè applicandoſi l'uomo all'azione, e alla contemplazione, quella ſi riferiſce al Buono, queſta al Bello, la quale ſi eccita col deſiderio del Buono, ed eſſo Buono è ſuperiore ad eſſo Bello; imperciocchè non bramerebbe l'uomo di contemplare la cognizione del vero, nella quale ſtima di avanzare il Bello, ſe ella non aveſſe a ſe congiunta una certa ragione di Buono. E notiſi ancora, che Iddio non è bellezza, ma prima origine di ſua bellezza, e la ſua bellezza, cioè quella, che da lui prima deriva, è la ſua ſomma ſapienza, ovvero intelletto, in modo che quantunque ſia queſta derivante da Dio, e dipendente da lui, pur nondimeno è la prima, e vera bellezza divina. Imperciocchè eſſo Iddio non è bellezza, ma origine della prima, e vera ſua bellezza, ch'è la ſomma ſua Sapienza, ed intelletto. Laonde, poſto che Iddio ſapiente, e intelligente precede alla ſua ſomma ſapienza, ed intelletto, non perciò ſi dee concedere, che la bellezza ſua preceda alla bellezza della ſua ſomma Sapienza. Imperocchè la ſua ſapienza è la ſua medefima bellezza, e la precedenza, che ha Iddio alla ſua Sapienza, ha alla ſua bellezza, ch'è la prima, e vera bellezza, ed egli come autore della Sapienza, non è bellezza, nè Sapienza, ma fonte, onde deriva la prima bellezza, e la ſomma Sapienza. E la bellezza, che egli ha, è eſſa ſomma Sapienza ſua, la quale comunicata fa bello tutto l'univerſo con tutte le di lui parti. E così nel mondo ſono tre gradi nella bellezza. L'amore di eſſa, eſſa bellezza, il partecipante di eſſa, cioè il Bello bellificante, la bellezza, e l'bello bellificato. Il Bello bellificante, il Padre della bellezza è Iddio. La bellezza e la ſomma Sapienza è l'primo intelletto. Il Bello bellificato, figliuolo di eſſa bellezza, è l'Univerſo prodotto. E queſta divina bellezza ha generato in tutte le coſe l'amore, cioè il deſiderio di ſe ſteſſa, nella di cui poſſeſ-

sione tutte le coſe trovano quiete. Imperocchè ſe Iddio tira a ſe il Mondo, e il Mondo è tirato, non vi è, ſe non un continuo ratto, che comincia da Dio, paſſa al Mondo, e finiſce in Dio, e quaſi cerchio ritorna di nuovo al principio. Cerchio, il quale, in quanto comincia da Dio, e alleſta, è bellezza, in quanto paſſa al Mondo, e l'raſiſce, è amore; in quanto ritorna al ſuo Facitore, e gli congiunge la di lui opera, è diletto. E così l'amore della bellezza termina nel diletto.

Quibus hæc quoque ibi ſubjungo; l'uomo adunque dee prima aver conoſcimento di Dio ſecondo, che d'eſſo ſi può avere di coſa tanto immenſa, e tanto alta. E perchè egli non è atto a conoſcere interamente la perfezione di Dio, perciò l'ama, deſiderando egli di goderlo con unione di conoſcenza più perfetta, che gli ſia poſſibile. E queſto tanto amore, e deſiderio fa, che ſ'aſtragga in ſi gran contemplazione, che l'intelletto ſi ſollevi in modo, che illuminato da una ſingolar grazia divina giunge a conoſcer più altamente dell'umano potere, e dell'umana ſpeculazione, con una tal unione ſi congiunge a Dio, che più toſto ſembra parte divina, che umana, e allora ſi lazia il deſiderio, e l'amore con molta magior ſoddiſfazione di quella, ch'avea nel primo conoſcimento, e nel precedente amore. Onde la felicità non conſiſte nell'amore, che a tal cognizione ſuccede, ma nell'atto congiuntivo dell'intima, e unita cognizione divina, che è la ſomma perfezione dell'intelletto creato, e l'ultimo atto, e beato fine.

E perciò la ſacra Scrittura, dopo che ci ammoniſce, che dobbiamo conoſcere la perfetta, e la pura unità di Dio, e che dobbiamo amarlo più che l'utile della cupidità, più che l'dilettevole dell'appetito, più che ogn'altra coſa onefta dell'anima, e della volontà ragionevole, dice alla fine: Per tanto congiungetevi a Dio, Joſ. 23. v. 8. Ed in un altro luogo promettendo l'ultima felicità dice ſolamente: Ead eſſo Dio vi congiungerete, Deuter. 4. v. 4. 10. verſ. 20. 11. v. 22. 14. v. 14. ſenza promettere altra coſa, come vita, eterna gloria, ſomma dilettaſione, allegrezza, luce infinita, e coſe ſimiglianti. Perocchè queſta congiunzione è la più propria, è preciſa parola, onde ſignificar ſi poſſa la beatitudine, la quale contiene tutto il bene, e tutta la perfezione dell'anima intelletiva, come quella, ch'è ſua vera felicità.

E' ben vero, che in queſta vita, non è agevole a conseguire tal beatitudine, e quando ſi poteſſe conseguire, non è così facile a continuare in quella ſempre. Imperocchè mentre l'uomo vive, l'intelletto ha qualche legame con la materia del corpo, e perciò qualcuno, che perviene a tal congiunzione di queſta vita, non può continuar ſempre in eſſa, ma torna a riconoſcer le coſe corporee, come prima, eccetto che nel fine della vita, eſſendo l'anima congiunta a Dio, laſcia il corpo, e rimane con Dio congiungente in ſomma felicità, e ſenza impedimento alcuno gode in eterno della ſua felice congiunzione nella maniera, come la godono gli Angioli, e i Beati ſecondo il grado della ſua dignità, e della ſua perfezione. Laonde quando la volontà è così tocca, allora è agitata con modo divino, imperocchè da queſto atto par, che ſe le imprima un certo empito, acciocchè ſi porti a Dio, come a ſuo centro, quale dal tatto della calamita ſ'imprime al ferro, col quale ſi gira al popolo del Mondo.

Raptus proſectò hic ultimus, quem deſcripſimus, ubi cor tantoperè ſauciatur, atque dehiſcit, videtur eſſe quædam proxima ad perfectam unionem diſpoſitio. Ad unionem quippè ineundam hiat anima, quando ſic aperitur, & quaſi Deum hauſtura laxatur, & impos voti patitur mala, quæ diximus, compos verò fruitur perfectæ unionis bonis, quæ ſubjiciemus.

Perfecta verò unio eſt, quando tres intellectuales potentie divino amplexu Deo ſociantur. Quod, ut planius intelligatur, more Theologorum myſticorum præ oculis habenda eſt ſectio animæ in partem infimam, cujus raptus hucusque depinximus, & partem mediam tribus potentiis memoria, intellectu, ac voluntatem conſtantem, & partem ſupremam, quæ eſt ipſa eſſentia animæ, a qua illæ originem ducunt, quam Deus per divinam gratiam ibi repositam inhabitat, & cœleſti dignitate nobilitat.

Postquam ergo infimæ partis raptus percurramus, ad mediam propinquamus. Et primum animadvertendum eſt, hanc partem a Theologis ſpiritum appellari. Unde, qui ea rectè funguntur, ſpirituales nuncupantur. Quod ſic accipiendum eſt, ut ſint ſpirituales, ſi memoria, intellectu, ac voluntate juxta divinas regulas utantur. Anima enim ad eum modum tribus eis potentiis utens,

gat suavissimum Deum, tanquam verum Salomonem in eburneo folio residentem; & cum desponsa sibi anima pacis constantissimæ fœdera pangen-

Fit autem hic raptus, quemadmodum qui feliciter experti creduntur, tradidere, Deo animam tangente, & efficacissimo tractu ad se arripiente. Quem profecto tractum mox ut anima recipit, vires omnes inferiores interiorum impelluntur, & sensus ab operatione deficiunt. Intellectuales verò potentiae in sua nobilissima operatione collocantur. Memoria datur influxu celesti. Intellectus clarescit sublimibus illustrationibus. Voluntas eliquatur ardentissimis desideriis. Quin & anima tam divina vi stabilitur eo Dei tactu, ut voluptates divinas, sine defectione valeat sustinere.

Verum altius evehitur anima tactu illo. Nam, postquam manum porrigente Deo, & potentias ad perfectissimos actus suos permovente, anima excitata est, tam celeri motu potentia superiores actus suos exercent, ut ipsa incitata operatione deficere videantur. Trahuntur enim introrsum in ipsam essentiam animæ, in quam convertuntur, a phantasmate minimè præpeditæ. Nec enim intellectus in eo statu, quo potitur, a phantasmate retardatur, sed omnia corporea prægressus, reflectitur in essentiam more cœlesti. Cum vero Deus ibi, tanquam in pacatissima sua statione præsideat, fit quidam sive amplexus, sive contractus animæ cum eo, quo videtur anima liquefcere, ac in Deum tota prorsus influere. In illam nempe divinissimam stationem convocatæ potentia avidissimè feruntur, & post incitatum cursum silentio miro quiescunt. Gradiuntur pariter intellectus & voluntas, sed intellectus nimio splendore a Deo, qui sedet in essentia emicante perfringitur, & velut excæcatur, ac pro foribus illius thalami subsistit. Apex tamen affectus, vel summitas voluntatis amoris impetum prosequi cupiens, progreditur, & arctissimè Deo lociatur, ac denique quiescit: illucque enim invitata operatio procurrerat. Et satis aperta similitudo cum quis in mortis agone incitatis moribus trahit halitum, donec habitu postremo animam effat. Sic quippè post multos motus anagogicos in Dei ibi existentis amplexu anima videtur quasi mori, ut in Deum transformata feliciter vivat. Quod ita expressè in citata disceptatione Italica.

E per certo offendo l'amore una morte volontaria, 69
come morte è amara, come volontaria è dolce. E muo-
re chiunque ama. Imperocchè il suo pensiero, dimen-
ticando egli se stesso, è sempre nell' oggetto amato.
E se non pensa di se stesso, non pensa in se stesso, e
perciò nè in se stessa opera l' anima, essendo la prin-
cipale operazione dell' anima, il pensiero. E chi in se
non opera, nè meno è in se stesso. Imperocchè queste
due cose vanno del pari, l' essere, e l' operare. L' es-
sere non è senza operazione, nè l' operazione senza l' es-
sere. Nè opera alcuno, dove non è, ma opera ov' egli
è. Adunque non è in se l' anima dell' amante, perchè
non opera in se stessa. E se non è in se stessa, nè me-
no vive in se stessa. Chi non vive, è morto, e perciò
muore chiunque ama. Ma dove egli vive? Egli vive
dove ardentissimamente desidera di vivere, cioè a dire
nell' amato, che corrisponde nell' amore. Imperciocchè
qualunque volta con iscambievolmente benivoglienza l' uno
ama l' altro, e l' altro l' uno, questi vive in quello, e
quegli in questo. Questi possiede se stesso, ma in quel-
lo. Quegli possiede se medesimo, ma in questo. E così
amando l' anima Dio, ama se stessa amante, e in es-
so, che chiama, e pensa dell' anima, essa anima si ri-
trova, e se muore in se, vive, e si trasforma in Dio.
Quindi l' amor divino è estatico, imperocchè non la-
lascia esser suoi coloro, che sono amanti, ma degli
amati, onde il divin Paolo preso da questo amor divi-
no, e fatto partecipe di questa forza estatica, dice con
lingua divina: *Vivo ego, non jam ego, sed vivit in me*
Christus ad Galat. cap. 2. Donde scuopresi fra l' altre
proprietà dell' amor divino, e della carità, com' egli uni-
sce l' amante con l' amato, e quanto più eccellente è l'a-
more, tanto più eccellentemente unisce. Ed essendo ec-
cellente l' amore in Dio, eccellentemente unisce con Dio
e fa che l' amante si dirizzi all' amato. Il contrario fa la
cognizione, la qual tira la cosa conosciuta al conoscen-
te, ma l' amore tira l' amante all' amato.

Quamvis tamen hæc introductio nobilissima sit, oportet tamen, dum frequenter accidit, quandoque illam intermittere, si forte per aliquem animæ conatum fieri possit, ne anima in ea suavissima contemplationis quiete desat, & virtutum actus multiplices negligat exercere. Quin verò universum animadvertendum est, 70

64 Memoria ergo per influxum divinum, & conversionem ad Deum fit tranquilla, clara, & serena. Tollitur enim supra omnia sensibilia, & imaginaria, quemadmodum si quis ultra nubes elatus, nudum temper coelum intueretur. Et in eo felici statu memoria fit adeo constans, & stabilis, ut nihil ejus serenitatem inturbet; unde fit, rerum creaturarum vix possit meminisse. Intellectus naturæ divinæ, attributorum, personarum, ac proprietatum divinarum in imaginibus intellectualibus clarissimum acquirit lumen, quo mirifice suspenditur. Sed obstupescit potissimum ob liberalissimam communicationem divinitatis, seipsam dono suo effundentis, unde ingenua, & sanè grandis fiducia generatur, qua cor erigitur, ut cum Deo familiariter agat. Gignitur etiam lumine divinitus infuso insignis perspicuitas ad peritissimos Scripturæ sacræ sensus, & divinæ sapientiæ arcana penetranda. Voluntas autem amore ardentissimo flagrat & quasi consumitur, & amore tranquillo, puro, & more purissimi olei excocto, Deo perfruitur. Viget quippè ibi duplex amor, fruens scilicet, qui tranquille Deo hæret, & practicus, quo voluntas, ut Deo arctius adhæreat, a Spiritu sancto motibus multis tantoperè excitatur, ut inter utrumque amorem duellum suavissimum geratur, dum practicus urget ad fruendum, & fruens producit impulsus. Quapropter amor hic appellatur superfervidus, quia more olei ebullientis propellit, ac projicit se super se.

Unio nem hanc satis a nobis leviter adumbratam, sed in se certè ineffabilem S. Theresia orationem unio nis appellasse videtur. Tres enim ex potentia uniri debent, nec minor unio satis erit, ut juxta ejus doctrinam oratio unionis nuncupetur, tametsi in aliis orationis gradibus non ita nobiliss unio ex parte fiat. Et quia oratio quietis, quam descripsimus, ob excellentiam contemplationem huic orationi unionis finitima esse videtur, subtili discrimine alteram ab altera secernit. Ait enim in oratione quietis animam tanquam motu palati, ac lingua, quasi Dei lac exugere, petita videlicet translatione ab externo suctu lacis. At in oratione unionis animam ne motu illo tam levi ad lac sugendum, & glutendum indigere. Omnia enim ea bona, quibus fruitur, sine conatu suo in se condita fuisse conspicit, & ignorat, quo pacto in ea sic ignara Deus illa bona reposituerit. Qua opportunissima distinctione aperte demonstrat, altiore esse Dei actionem in animam, cum in unionis oratione, quam cum in quiete illi conjungitur, utpotè cui nihil propemodum humanae operationis admisceatur. Hoc enim sibi vult, cum ait, ne motu quidem illo palati ad glutendum lac indigere.

66 Sed supremus omnium raptus is esse videtur quoad essentiam animæ, in quam ineffabili modo per gratiam Deus illabitur. Tres potentie divinitus quàm in proximo raptu jam descripto, affectæ convocantur, & reflectuntur, ut intellectus agnoscat, voluntasque can-

plures animas, postquam ad contemplationem evectæ sunt, nolle semper in ea requiescere, cum intellectus iners fieri videatur, ad meditationem repetendam.

71 At verò ad felicem illam animæ quasi mortem regredientes, adnotemus oportet, potentias illas duas sic evectas coram divina claritate, quæ a Deo in animæ centro, vel, ut Theologi mystici ajunt, fundo quiescente dissultat, miro modo affici, quemadmodum & ipsa afficitur anima, quæ more ferri candentis propria forma non amissa, sed a præsentē Deo trajecta, & incensa, se Dei genus esse facile demonstrat, sicut & ferrum, dum canderet, mirifice ignem repræsentat, & illius proprietatibus pollet. Proportione vero servata in eam etiam modum intellectus, & voluntas afficiuntur. Quæ certè potentia in centrum, vel fundum animæ vocatur, licet voluntas proprius accedat, introducuntur in quandam vastissimam quasi divinitatis solitudinem, ubi voluntas Deum ineffabili sensu percipit, & intellectus, amissa omni rerum distinctione, ac varietate, universisque etiam nobilissimis imaginibus superatis, Deum sapientissime ignorans, nec enim illum intuetur, ut in patria, divinitus agnoscit, excelsum sanè ignorantis genus, illa videlicet irrationalis, & amenstapientia a S. Dionysio Arcopagita tantopere celebrata, non sanè quod rationi, vel menti renitatur, sed quod eam longè supergrediatur, & arcano valde modo comparatur.

72 Intellectus quippe nec Deum in propria divina natura cernit, nec verò in imaginibus, quæ in aliis contemplationis gradibus non adeo nobilibus concipiuntur, speculatur, sed in quandam velut caliginem immergitur, ac Deo circumfusus, serenissima, & tranquillissima quadam notitia, nesciens quid sit Deus, agnoscit proculdubio illum tunc sibi in nebula præsentissimum divinitore quodam modo, qui omnibus modis aliis, notitiisve, quæ de illo vel scribuntur, vel concipiuntur, immenso certè spatio, ac magnitudine antecessit. In hac certè caligine, vel nebula, vel tenebris, ut olim Moysis in montis vertice contigit, clarius a purgatissimo jam intellectu cognoscitur, quam vel exprimi, vel sine experimento cogitari possit.

73 Verum hic magnopere expendendus est ille transformationis modus, sive ille modus adeo arcanus silendi, ac defungendi, quem potentiis ad animæ centrum introductis evenire asserimus. Si enim silentium illud est quoddam quasi deliquium, itaut nec intellectus, neque voluntas operentur, sed dulcissimam tantummodo sustineant Dei operationem, quomodo fieri potest, ut intellectus sine actu cognoscat, & voluntas sine actu pariter amet? Erunt, qui asseverent, intellectum, ac voluntatem sine actibus, quos in scholis elicitos appellamus, in sublimissimo Theologiæ mysticæ fastigio bene affici, sicut nonnullis visum est sentire, esse quoddam pati. Nos tamen hunc nodum veriori sententia solvemus, asserendo non prorsus deficere potentiarum actus in ea caligine divina, sed esse actus adeo tranquillios, & suaves, ut cum aliis incitatis actibus, quos paulo ante eæ potentia proferebant, comparati, eandem proportionem habere videantur, quam elatus sermo habet cum voce valde summissa, qua si quis utatur juxta cœnobicam disciplinam silentium dicitur observare.

74 Quæ sane responsio captu facilis est. Præsens quippe tunc Deus, & animæ amantissime blandiens tam cœlesti suavitate eam ad intelligendum, & amandum permovet, ut ipsa non se agere, & suavissime duci, & quasi erumpentes ultrò a potentiis actus non tam producere, quam pati videatur. Et hæc fortasse est illa insignium Heroum passio, quam Hierotheus sustinebat, qui doctus fuisse asseritur, non solum discens, sive sciens, verum & patiens divina. Et juxta hunc dicendi modum responderi debet, eas potentias divinam caliginem ingressas non ita silere, ut nihil omnino agant, sed intellectum altissima, & tranquillissima contemplatione, voluntatem suavissima fruitione pasci. At hæc in unionē mystica tam sedatè, tranquilleque fieri, ut potentia silere, hoc est, tam suavi Deus intus agentis actione cieri videantur, ac si prorsus nihil agerent, sed ab alio productos actus tantummodo recipe-
rent.

75 Raptum ergo supremum sic adumbrasse, sufficiat, nec enim tanta sublimitas satis exprimi ullo verborum excursu valebit. Et raptus hic raptum præcedentem, quem orationem unionis a S. Theresia appellari censuimus, dignitate non modica superat, ut ex dictis patere potest. Ac ob id significanter eadem Sancta raptum ab unionē diremit, ajens, in unionē mutuat fidem verbis

promitti, in raptu vero conjugium spirituale celebrari. Et præter alios unum describit raptum, quem volatum spiritus appellat, quando videlicet motu repentino, ac vehementissime celeri spiritus arripitur, & interdum etiam corpus, ut magnum principio timorem incutiat. Tremendum quippe portentum videtur, hominem vigilantem, & sanum, ac nescientem quo, nec a quo feratur celerrimo quodam modo abripi. Sub initio enim non ulque adeo ei certum videtur, se a Deo agi, ac promissè opus est, ut generosè in Dei beneplacitum se ipsum dedat, & ob amorem Dei cuius periculo constanter exponat. Atque hæc de multiplici raptu divino.

Licet autem ecstasis, & raptus mysticus, seu quo aliquis elevatur divina cum abstractione a sensibus, de quibus fuit hucusque sermo, a solo Deo provenire, seu ejus operatione fieri possint; quia tamen raptus, vel ecstasis, ut sic, aliquando contingere potest ex causa naturali, vel virtute dæmonis, breviter de utraque agemus, ut clarius appareat soli divinæ competere veram rationem ecstasis. Igitur aliqui inter causas naturales raptus, sive ecstasis reponunt nonnullos morbos, ut deliquium, quod diffusè tractat, & refellit S. Theresia lib. fundat. cap. 6. Item lethargum, nec non morbum, quem cathochen, seu catalepsi appellat medici, de quo inter illos præsertim agunt Feruelli. l. 5. patol. cap. 2. & novissime Sennert. lib. 2. instit. medic. p. 3. sect. 1. cap. 9. Verum cum his, ac similibus morbis correpti revera profundo somno mergantur, ut in lethargo, rerum omnium ignari, in aliis vero ob alia accidentia, satis patet propriè ad ecstasim spectare. seu illam causare non posse. Vera igitur, & propria ecstasis naturalis, sive a sensibus alienatio maximè fieri solet ex vehementi imaginatione, aut alicujus rei speculatione. Tunc enim confluentibus spiritibus animalibus in cerebrum sensuum exteriorum functiones impediuntur, & sic remanet homo abstractus, & sine motu, eoque sibi præfentes fingit, & cum illis miscet colloquia, quibus hæret imaginatio, quemadmodum contingere solet in somnio, a quo propterea non differt ecstasis ista, nisi quod illi dormienti, hæc vigili accidit.

Hujusmodi autem imaginationis, vel speculationis naturalis tam vehementis, ut vires internæ omnes occupentur, & sensuum exteriorum impediatur omnis functio aliò derivata omni mentis attentione, plura solent afferri exempla. Platonis philosophicis speculationibus ita quandoque intenti, ut sensuum usum careret; Socratis, qui, ipso Platone teste, integro die immbilis stetit cogitandus, & abstractus. Eundem excessum contigisse Carneadi refert Valerius Maximus, Plotino Porphyrius, Jamblico Eunapius. Archimedes denique, summus mathematicus, captus Syracusis, cum animo, & oculis in terram defixis, formas geometricas in glareâ describeret, aliorum omnium incuriosus, a milite interfectus fuit. In his, ac similibus casibus quò intensior est imaginatio, cum major quoque spirituum animalium copia cerebrum obsideat, propterea etiam fortior, & longior abstractio fieri potest, præsertim cum spiritus crassiores sunt, & melancholici, qui difficilius resolvuntur. Advertendum tamen animam virtute naturali sola posse ita applicare intentionem, attentionem internam, ut sequatur ecstasis, ut tamen falsum sit communi lege quemlibet, quantumvis intensissimæ speculationis, vel imaginationis hominem posse, quotiescunque collibuerit, tali universalis suavi, & arbitrio voluntatis causare in se ecstasim, ut satis experientia constat. Sique ita accideret aliqui aut dæmoni tribuendum, aut inter alia naturæ portenta numerandum esset, de quibus agit. Divus Augustinus lib. 14. de Civitate, cap. 24.

Dæmones quoque, seu malos genios posse in homine raptum, sive ecstasim efficere, omnes admittunt ex Divo Thoma locis supra citatis, idque duobus modis. Prior est, quando illos tramites obstruit, quibus a cerebro spiritus animales, sive sensitivi ad exteriores sensus deferuntur, veluti contingit somniantibus. Posterior, quando eosdem spiritus ab exterioribus sensibus interni sensus organa attrahit, ibique ligat, & retinet, ac rursus ad externorum sensuum organa queant descendere. Unde primus per obstructionem, secundus per ligationem fieri dicitur. Ita enim contingit, ut prosequitur Delrius disquis. magic. lib. 2. quest. 25. ut in raptu ob nimiam internorum virum sensitivarum applicationem, & spirituum sensibilibus ad externi sensus organa confluxum adeo impediatur sensuum externorum munia, ut corpus vivum cadaveris mortui, & immobilis speciem præferat. Hæc

Hæc raptus naturalis causa vera diaboli vires non excedit, talesque sunt Sagarum, & magorum ecstasies, quibus cum uno in loco maneant soporati, variis tamen in locis se fuisse, & varia peragisse decepti sæpe arbitrantur.

79 Porro naturalis hujus raptus, sive ecstasis diaboli vires non excedentis discernendi ab illo supernaturali, de quo ratiocinatur Apostolus ad Corinthios, nullum ferè est efficacius indicium, quàm si hujusmodi raptus sint voluntarii, & pro libito illius, qui rapitur. Facit enim hoc proculdubio dæmon ex fœdere. Unde errant, qui cum Cardano, quotiescunque collibuerit, naturali sua vi, & arbitrio voluntatis rapi se jactitant, ut adnotavit Delrius loco citato, subdens errasse etiam graviter Bodinum, qui censuit in hujusmodi ecstasi animam revera migrare, ac deserere ipsum corpus, & aliis in locis interea versari separatam. Qui Cabalistarum error fuit, a quo suspicatur idem Delrius, Platonicos alienos non fuisse propter narrationem illam ipsius Platonis: *Fren sive Herum Armenum, genere Pamphilium, cum inter cadavera cæcorum in prælio decem diebus jactasset mortuus, demum relatum, secundo post die cum esset imponendus rogo, revixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ illo tempore apud inferos vidisset.* Similemque fabula esse ait de quodam Hermotimo Clazomenio apud Origenem *lib. 3. contra Celsum*, & illam de Ariltæa Proconnesi, quem narrat Plinius *lib. 7. cap. 52.* & Plutarchus *in vita Romuli* ex Herodoto multoties defunctum revixisse, & animam, quoties voluit, resumere potuisse, itaut assistentes animam cervi effigie ex ore evolantem viderent. Nam iste non mortuus erat, sed in raptu magico, & non anima ex ore evolabat, sed diabolicum præstigium. Idem etiam de Philappis, & Finnis, aliisque apud eandem Delrium dicendum est, quod scilicet ecstasis dæmonica intercessit, sed anima a corpore non recessit. *Omnia, inquit Tertullianus, hac ipia de re agens, magis confestimanda, quam hanc licentiam animæ sine morte fugitive.* Et alibi idem rectissime pro axioma tradit, *nusquam animam sine carne esse, quandiu in carne est*: & in ecstasi animam extra corpus peregrinari negat aperte Author brevium questionum, quæ operibus Athanasii adiunguntur. Videndus ipse Delrius loco allegato, ubi alia.

80 Quod verò pertinet ad raptus, vel ecstasis mysticæ effectus, sunt in multiplici differentia, viderique de ipsis possunt D. Augustinus *Epist. 102.* Joannes Cassianus *collat. 19. cap. 4.* D. Bernardus *serm. 52. in Cantic. Richard. Victorin. lib. 5. de contemplat. a cap. 5.* Dionysius Carthusianus *opuscul. de fonte lucis art. 18.* & Sancta Theresia in castro animæ *mans. 6. cap. 4.* & Vitæ suæ *capit. 20. ac 21.* ubi divinitus edocta, nec non ex propria experientia sic de divinis ecstasibus loquitur.

81 Anima, inquit, cum sibi post raptum reddita est, nihil eorum, quæ vidit, potest aliis referre, neque eorum recordari, nisi confusa & generali quadam cognitione, ut si quis intimum Regis cubiculum vasis, tabellis, statuis, aliisque pretiosissimis, ac mira arte dispositis ornamentis refertum, ingressus fuerit, eaque omnia simul in oculis incurrant, fieri non potest, ut de singulis postmodum in tanta rerum copia, & varietate recordetur, eaque enarret, ita anima ad Dei conspectum extra sensus admissa tot mirabilia in eo cognoscit, ut ipsorum singillatim meminisse non valeat.

82 Hominis verò in ecstasim rapti pathemata describens ait, videri animam in raptu corpus non habere, nec animare, deficere calorem, intercipi respirationem, adeo ut vix minimus halitus, sive motus percipiatur, accedere quandam membrorum omnium rigorem, & frigus, pallorem in vultu, fereque omnia vel morientis, vel mortui symptomata. Item quod resistere raptui, aut reluctari non potest quacunque adhibita diligentia, aut contentione. Nam impetus quidam vehementissimus ira repente animam abripit, ut sustolli se sentiat, nesciens quo feratur. Videtur sibi in alia regione esse, ab hac multum dissimili, in qua alia lux fulgere, aliisque est modus vivendi & intelligendi. Nec solum anima, sed corpus quoque aliquando sursum fertur, & a terra elevatur.

83 Sic ergo cum effectus ecstasis mysticæ alii ad animam, alii ad corpus pertineant, qui causantur in anima, suntque præcipua ecstasis mysticæ causa finalis, sunt major, ac intimior ejus cum Deo unio per intellectum, & voluntatem. Non enim idcirco rapitur homo, & alienatur a sensibus, ut trunci instar operatione omni destituatur, ut contingit in arreptitiis, aut corporaliter dormiat, ut in lethargicis, sed ut liber ab omni alia occupatione, præterquam spirituali intelligen-

di, & amandi, in Dei amplexus suavissime feratur, ibique conquiescat. Quia autem quantò quis altius elevatur, tantò fit humilior, idcirco inter effectus mystici raptus numerari specialiter debet humilitas, ut docet D. Bonaventura *lib. de quinque vision. serm. 3.*

Secundus effectus est accensum Deo interveniendi desiderium. Vellet enim anima mille vitas habere, ut eas in obsequium Domini sui posset exponere. Vellet, quod omnia, quæ sive in terra, sive in cælo sunt, verterentur in linguas, ut secum divinæ Majestatis laudes æternas concinarent, & immensam ejus bonitatem, ac suavissimam misericordiam coram omnibus viventibus propalarent, temperque extollerent. Neque in solo sistit desiderio, sed ipso Deo plurimum adjuvante, desiderium reducit ad executionem, nihilque quantumcunque difficile & arduum respicit, felicem se judicans, si Deo in aliquo placere possit. Cætera quippè nihil esse ducit in comparatione illius.

Tertius effectus est contemptus mundi. Cum enim in hoc gradu orationis anima multò majorem rerum cœlestium, ac divinarum notitiam acquirat, omnia temporalia arbitratur quasi stercorea. Unde vivit in hac patria cum labore, & fastidio, nec ullo modo movetur ab iis, quæ prius pulchra, & bona videbantur. Quod si aliquid æstimet ex his, quæ videt, hoc ideo fit, quia possunt ad divinum cultum, & obsequium conducere.

Quartus effectus est notitia tum divinæ Majestatis, tum propriæ infirmitatis. Unde consequitur anima quod tanto tempore desiderabat Augustinus, dicens Domino: *Noverim te noverim me.* Multa namque de divinis perfectionibus, & arcanis animæ in ecstasi constitutæ manifestantur, ex quibus plus Deum cognoscit, ac simul seipsum magis cognoscens, miratur, ac tremit horrore, quod cum sit tam vilis creatura, Creatorem tantæ Majestatis ausa fuerit tam sæpe, tamque graviter offendere. Et tunc Deum se ipsi manifestantem, quamvis benignum, ac familiarem intueri non audet.

Quintus effectus est ardentissima suis Dei viventis. Cum enim in ecstasi, sive raptu tam sæpe aquæ fontis vivi ad animam disflant, quæ suavissimas delicias æternæ vitæ sapiunt, ad ipsum fontem, immò ad fluvium, cujus impetus lætificat civitatem Dei, pervenire desiderat. Unde anxie mori appetit, & cum lachrymis ab hoc exilio postulat liberari.

Sextus effectus est pœna maxima, sed deliciosissima, sive pœna simul cum gaudio, & júbilo, quam S. Theresia volens exprimere, vix se posse fatetur, & comparans cum illa pœna etiam deliciosa, quam in oratione impulsiva per vehementes impetus patitur anima, inquit, illam nihil esse in comparatione istius, ponitque multa discrimina inter utramque pœnam. Illa est communis animæ & corpori, nec est tam vehementior. Ista solum tangit animam, estque multò vehementior. Ista est instar ignis urentis, sed tolerabilis. Ista est tanquam ignis penitus inflammantis, seu flammæ succedentis, & intolerabilis, siquidem anima ardens in seipsa, vel occasione alicujus cogitationis, vel prolati verbi de gloria beatorum, de mortis dilatione, deque alio hujusmodi, sentit se velut immissa sagitta fortiter vulnerari, nesciens undè, vel quomodo vibretur, illam tamen sentit ignitam in intimis suis præcordiis, ubi omnia quasi consumit, quæ transeundo reperit, statimque suspendit, & ligat potentias adeò, quod nulli alteri possunt attendere, nisi ei, quod hanc pœnam augere potest. Intellectus namque clare percipit causam hujus pœnæ, ac doloris, scilicet absentiam Dei, cujus incrementum ipse Deus cooperatur, vivam sui notitiam sic imprimens animæ, quod præ doloris inde causati sensu gemebundæ voces exprimantur, corpus maxime debilitetur, ac veluti immobile maneat. Vix nisi expertus capere potest, quomodo in anima tam intensa pœna, simulque tam deliciosa reperitur, quæ vix remedium habere potest. Unde anima potest Deo dicere cum Job: *mirabiliter me crucias.* Solum aliquod inde solamen caperet, si reperiret expertum, cum quo de suo vehemente tormento tractaret. Videre enim, quod nullus ipsi de illo conquerent credit, ipsam auget pœnam. Quare societas aliorum tunc displicet, solitudo gravis est. Hæc autem pœna magno raptu, vel aliqua cœlesti visione solet terminari, qua Deus consolatur, & corroborat animam.

Septimus effectus est quidam mentis júbilus, & quidam gradus orationis extraordinarius, quem anima capere non potest, & multò minùs exprimere; novit tamen in confuso esse magnam potentiarum unionem, quæ tamen a Domino liberè relinquuntur, ut communicatis fruantur deliciis, quæ etiam ad sensum quodammodo

redundant, vix advertentes undè procedant. Credit se tunc securam, & meritò; non enim possibile videtur, quod tantus júbilus mentis in intimo ipsius centro resonans cum tam profunda pace, cum tam ineffabili lætitia, quæ ad laudandum Deum omnes invitat, possit ab alio, quàm a Deo procedere. Veller D. Franciscum imitari qui per campos discurrens, se Dei præconem dicebat, & divinas laudes incessanter decantabat.

90 Effectus autem corporei sunt interdum lachrymarum profusio, si tamen, inquit D. Bernardus, in scala, *iste dicendæ sunt lachrymæ, & non potius interioris desuper infusi superfluens abundantia, & ad interioris ablutionis indicium exterioris hominis purgamentum. Ut sicut in Baptismo puerorum per exteriorem ablutionem significatur, & figuratur interior animæ ablutio, ita hic e contra exteriorem ablutionem interior præcedat purgatio.*

91 Item ex tanto contemplationis excessu, amorisque impetu, qualis in ecstasi mystica, mysticoque raptu reperitur, generantur per redundantiam quandam in parte sensitiva, ac corpore languor, debilitas, mæror, & macies, detestatio corporei alimenti, impotentia usus, ac motus membrorum, ac sensuum, & totius corporis rigor.

92 Amplius. Quoniam amor ingreditur ubi scientia permanet foris, dum mens contemplationi mysticæ est intentæ, inflammato, & velut commoto, ac irritato amore, incipit amor ipse quodammodo ebullire, ac superfervere, suæque sacra violentia totum corpus concutere. Quod autem fervet, quadam caloris, ac desiderii sui violentia extra se ipsum proficitur, ac supra se tollitur, quasi ibi esse dedignetur. Undè in raptis elevatur corpus, deprimitur, in terra extenditur, immotum hæret, expallescit subito, rubere suffunditur. Et stupor quidam mysticus, loquendo de anima ad hos raptus elevata, sive melius de corpore talis animæ, sic ait: *Ideo in raptu aut sedet, aut in loco, ubi erat ceolum quædam immota perstat. Interdum cadens in faciem prostratur. Interdum vi spiritus in aera levatur. Interdum manus, & brachia in altum levat, aut aliis modis insuetis vehementiam interioris monitionis ostendit, aliisque similibus motibus afficitur, valde tamen distinctis ab illis, qui interdum in fanaticis, & arreptitiis videri solent. Cum enim hi gestibus, ac motibus indecoris sæpè rapiantur, & in ipso raptu verba proferant inutilia, confusa, inepta, & indiscreta, qui in mysticis a divino proveniunt Spiritu, nonnisi summam spirant gravitatem, decentiam, ac sanctitatem.*

93 Provenit hæc raptuum diversitas primum ex eorum causa, quæ est ipse Deus, qui spirat, quomodo vult. Deinde ex fervore amoris, ideòque quò major, vel minor est amor, eo sunt differentes raptus, qui ex eoducunt originem. Idem dicendum est, si cum Richardo lib. 5. de contempl. censeamus, hos raptus oriri ex altera ex his causis, vel præ magnitudine devotionis, vel præ magnitudine admirationis, vel præ magnitudine exultationis. Sic Sanctus Dominicus, S. Franciscus, S. Ignatius, & alii sublevati in aera, & de Sancta Brigitta refertur in ejus revelationibus inter extravagantes cap. 55. Daniel cecidit prostratus cap. 10. dicens: *Jacebam conspersus super faciem meam.* S. Joannes Evangelista Apocal. 1. in visione, quam habuit de illo Angelo dixit: *Cecidi ad pedes ejus, tanquam mortuus.* S. Amon, pater Monachorum montis Nitriæ raptus in ecstasi pertransiit sine rate flumen Lycum ex Palladio de vit. Patr. lib. 3. cap. 8. Et in Concilio Constantino politano 5. in Epistola Felicis Papæ legitur, quod dum terræmotu Constantinopolitana Civitas quateretur, infantulus, toto populo spectante cum Proclo Civitatis Episcopo, unius horæ spatio in cælum raptus esset, ibique Sacrum Trisagium audivisset, est ei injunctum, ut laudationem illam populo indicaret. Quo facto Civitas liberata est. Has similesque ecstasum, & raptuum differentias legi possunt in illis, quos habuit S. Birgitta, ut adnotatur in Epistola Episcopi Ginnensis ad Reges, quæ habetur in prologo libri octavi revelationum ejusdem Sanctæ cap. 4.

94 Modus verò observandus in describendo, & adnotando, quæ proferuntur in ecstasi, & raptu, ille prudentior, ac certior videtur, quod scilicet Confessores, aliive viri pietate, ac doctrina insignes scribant, & adnotent ea omnia, quæ in ecstasi, & raptu proferuntur, ac fiunt cum omnibus circumstantiis tam vocis, quàm gestuum, ut deinde legantur, examinentur, & approbentur a viris spiritualibus, ac doctis. Quod semper Religiosissime observatum est in Ecclesia, ut videre est in revelationibus, visionibus, ac hujusmodi intelligentiis S. Geltrudis, approbatis, & publicatis a viris

gravissimis, nominatim a Joanne Lamspergio Carthusiano, & a Leandro Granatensi, qui scripserunt ejus vitam, S. Catharinæ Senensis visis, & approbatis a Raymundo Capuano, Generali Magistro Ordinis S. Dominici, a Stephano Senensi, Priore Carthusianæ Ticiensis, & a Laurentio Surio, aliisque, S. Hildegardis a Theodorico Abbate Benedictino, & ab Eugenio III. & a D. Bernardo, qui eam cultu præcipuo venerabatur, S. Birgittæ a Bonifacio IX. in Bulla ejus canonizationis, a Cardinali Turrecremata, viro doctissimo in Epistola, quam hac de re scripsit, & speciatim in earum propugnatione, a venerabili viro Matthia Suveco, & a Concilio Constantiensi, & Basiliensi, ut affirmat Blosius in monili cap. 14. Corduba lib. 10. qu. 44. Sanderus lib. 6. visib. Monarch. num. 1046. Mendoza in quolib. quest. 5. & alii. Idem observatum in S. Teresa, cujus ecstases, & raptus approbarunt doctissimi, ac probatissimi viri, nempe S. Ludovicus Beltramus, S. Petrus de Alcantara, S. Franciscus Borgia, Dominicus Bagnes, Bartholomæus de Medina, Cathedralici Salmanticenses, Luisius de Leone, Franciscus de Ribeira, Henricus Henriquez, aliique plures.

Quo igitur dæmones se in Angelos lucis sæpè transformantes, divinasque operationes æmulantes fraudolentius homines etiam pios, & Sanctos decipere conantur innumeris imaginationis figmentis, sensuumque exteriorum illusionibus, tanto diligentius, ac sollicitius magistri spirituales semper nos varias edocere studuerunt regulas, aut signa ex divinarum Scripturarum, & Sanctorum Patrum præscripto, quibus nos contra omnes diaboli insidias præmunirent, fallaque ejus impressiones a Divinis, & supernaturalibus discernere possemus.

Quoniam autem hujusmodi discretio dupliciter fieri potest. Primo, ex lumine divinitus infuso, quod pertinet ad gratiam gratis datam, cui si accedat Divina revelatio, omnino certum, & ineffabile est absque alia regula ejus judicium. Secundò, theologicè, seu per modum artis, & doctrinæ, examinatis scilicet supradictis regulis, aut signis, ideò de hac discretione agemus in præsentia, quæ, licet directè, ac immediatè ad gratiam gratis datam non pertineat, ad eam reducitur, quatenus præceptis utitur, ac regulis Divinæ Scripturæ innixis, quæve viri sapientissimi præter scientiam, & naturale judicium, spiritu etiam veritatis cœlestis imbuti in suis lucubrationibus reliquerunt. Quamvis autem ex his certum omnino, & irrefragabile judicium ferri semper non possit, moralis tamen, ac prudentialis certitudo illi non deest, si ritè juxta rei propositæ naturam diligenter examinentur, imploratoque humiliter Divino auxilio. Respicit enim Deus animam humilem, & si impressio ab ipso est, nunquam permittit, ut ejus veritas elidatur. Si verò falsa, & a malo spiritu quod prævaleat. Præcipuas igitur ex his regulis colligemus, claritatisque gratias ad certas classes reducemus.

Prima erit earum, quæ se tenent ex parte subjecti, 97 five illorum, qui tales ecstases, raptus, & hujusmodi impressiones patiuntur. Nam attendendum est primò, num sint scemina, quæ in hac re capaciores sunt deceptionis, tum ex naturali earum complexione, quæ cum sit humidior, ac vehementiæ passionum, & affectuum magis obnoxia, & ipsæ ratione minus polleant, undè plerumque putant se videre, quæ cupiunt, oriri quæ a veritate, quod ab animi passionibus provenit, non est difficile dæmoni, eas primum decipere, & per easdem alios etiam doctissimos viros in errorem inducere. Quocirca Divus Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem ait, omnes hæreses muliercularum opeant inventas, aut disseminatas fuisse. Tum ex nimia, quæ sibi persuadent credulitate, se divina pati ob quemcunque devotionis motum, vel affectum. Tum denique ex affectata sanctitate, quæ est una ex præcipuis sceminarum tentationibus, cui plures variis temporibus miserabiliter succubuisse plusquam satis patet ex variis historiis. Quamobrem in divinis impressionibus ab aliis discernendis accuratè in sceminis consideranda est tum naturalis, tum moralis earum dispositio, an sint vagæ, garrulæ, impatientes, superbæ, avaræ, an aliquam vel minimam impudicitia notam, aut suspicionem præbeant, seque contra præceptum Apostoli in officium docendi, & prædicandi ultrò se ingerant, & non iussæ, & sic de similibus.

Secundò, licet in sceminis diligentius, in viris tamen non omittenda est constitutionis corporalis exploratio. Etenim facile decipi possunt, qui melancholici sunt vel atra bili abundant, quæ depravare phantasiam solet, variasque imagines turbatis sensibus immittere ad eodut vigilantes sibi somnia fingant, atque ea se videre, & audi-

& audire putent, quæ tamen revera nec visa, neque audita percipiunt. Idem nonnunquam contingit parum firma valetudine utentibus, nec non iis, qui turbidæ, ac vehementis sunt imaginationis. Ex longa pariter inedia, crebrisque jejuniis, ac immoderatis vigiliis excitato cerebro, dissipatisque spiritibus inania phasmata plerumque repræsentantur, quibus illusam mentem, tanquam divinis revelationibus pertinaciter adhærere satis frequens testatur experientia.

99 Verum multo magis adhuc tam in viris, quam in foeminis divinas passiones patientibus, refert examinare dispositionem eorum moralem, utrum scilicet studio virtutum, & orationis sedulo incumbant, carnem suam inacerent, gaudeant in tribulationibus, infirmitatibus, & obloquutionibus, vel murmurationibus de seipsis, solitudinem ament, abhorrentes ab hominum conversatione, & ab omni prorsus rerum terrenarum affectu. Item utrum vivant proprio arbitrio, vel sub obedientia magistri spiritualis. Utrum dociles, divinæ siquidem impressiones, vel instinctus animam docilem reddant, aliorumque sententiæ, & consiliis, seniorum præsertim, ac Superiorum acquiescentem juxta illud *1. Jo. 50. Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abiit*. Nec refert, quod qui docent, & dirigunt aliquando minus docti, ac prudentes sint, quam par est. Nec sicut ait Joannes Climacus gradu 16. Deus non est iniquus, ut animas, quæ per fidem, ac simplicitatem alterius se consilio, & judicio similiter subiciunt, decipi patiatur; quare dicentes se alieno judicio non credere, quia de suo certi sunt per oculam Dei revelationem, facile decipi possunt, valdeque suspectæ esse debent, quas patiuntur, impressiones. Ne enim decipiamur ordinariè omnis nostra motio ad Superiores, ac peritorum examen, & judicium referri debet. Proptereaque Christus admonuit nos *Luc. 11. ut caveamus, ne lumen quod in nobis est, tenebræ fiant, hoc est, ne mens, quæ docilitate, & obedientia comitantibus pro lumine nobis est, proprii judicii tenebris, veluti caligine offundatur*. Monitum quippe Sapientis est *Pr. 3. vers. 5. Ne innitaris prudentiæ tuæ*. Unde rectè Cassianus collat. 2. cap. 11. ait: nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachum pertrahit, ac perducit ad mortem, quam cum neglectis consiliis seniorum in suo judicio persuaserit, ac definitione, doctrinave consideret. Et meritò, ut scribit D. Bernardus ad Ogerium Ep. 87. quia, qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit.

100 Demum in persona, cui facta ecstasis, raptus, visio, revelatio dicitur, attendendum est, an solida, & profunda humilitate prædita sit. Vera enim revelatio verusque in nobis regnans Dei Spiritus humanæ miseræ, & imbecillitatis agnitionem, atque adeo perfectam humilitatem parit, & ut S. Macharius Ægyptius ait homil. 10. anima, quæ verè Deum, ac Christum diligit, licet mille justitiæ opera ediderit, licet dona Spiritus varia, aut etiam revelationes cælestes consequi digna habeatur, ita se gerit, ac si nihil fecerit, & nihil haberet propter immensam, & insatiabilem dilectionem. Quia autem aliud est superbiam humilitati oppositam ex revelatione in eo illam habentem oriri, aliud post revelationem ad eam diabolica fraude moveri, advertendum est, primum quidem falsæ revelationis argumentum esse; alterum nequaquam, cum ille præsertim, qui ad elationem excitatur, fortiter hosti resistit. Satis enim experientia patet aliquando sanctis, & divinis impressionibus vel vitio naturæ, vel fraude dæmonis errores, ac vitia immisceri, sicut ratio nonnunquam sub veri principii falsas efformat assumptiones.

101 Tertiò, licet manus divina non sit alligata, spiretque ubi vult divinus Spiritus, quia tamen paulatim ab imo ad summum, & ab imperfecto ad perfectum perducit, solet etiam ætatis, ac personarum rationem habere. Aliam enim sapientiam seni, aliam adolescenti, aliam incipientibus, aliam perfectis, aliam ei, qui aliis præest, aliam ei, qui paret, & ab alterius imperio pendet, impertit. Dæmon autem ex adverso nullum ordinem servat, statim suggerendo mentis excessus, miracula, prophetias, ut hac ratione illaqueatas, rerumque novarum studio illectas animas in superbiam barathrum secum præcipitet. Item fervores intempestivos suadendo, quibus nimia abstinencia, ac immoderatis vigiliis aliisque cruciatibus corpus penè conficiant, unde postea viribus fractis, mentisque vigore enervato in summam relaxationem labuntur. Propterea hæc omnia diligenter observanda sunt pro dignoscendis veris ac divinis a falsis impressionibus. Tum quia primæ ordinariè concedi non solent, nisi jam perfectis, & in omni genere virtutum heroicè exercitatis. Tum quia

incipientes cum spiritu adhuc sint debiles, rerum divinarum meditationi, cui assueti non erant, studiosius incumbentes ita plerumque illarum novitate, ac suavitate afficiuntur, ut reliquorum omnium obliti extra sensus sustolli videantur, arcanaque Dei audire, quamvis ita non sit.

Quartò, non desunt, qui velint etiam attendi, an qui extraordinarias habet impressiones sit pauper, vel dives, quatenus in pauperibus fictio, in divitibus ambitio timenda est. Item sintne senex, aut puer, quatenus senes exhaustis viribus sæpius delirant; pueri verò, qui cerebro humidiori sunt, facile commoventur, & falsa pro veris apprehendere solent.

Quintò, denique non omittenda est aliarum impressionum, siquæ in aliquo præcesserunt, consideratio, utrum nimirum verè a Deo fuerint, an a peritis approbatæ, an unquam diabolus eum deceperit, vel decipere tentarit. Cumque securiores cæteris sint illæ impressiones, vel instinctus, quibus voluntas movetur, nulla præcedente imaginationis, vel intellectus operatione naturali, & consuetò fieri solita. Quod contingit; quando intellectus eo ipso puncto vel momento illuminatur, quo voluntas impellitur, id etiam observandum est. Siquidem ex D. Thoma 1. par. quest. 111. art. 2. & ex communi Theologorum sensu, movere, ac immutare voluntatem solius Dei est, qui potest eam efficaciter inclinare quocumque voluerit. Ab exteriori enim, & ineffaciter moveri tantum potest ab Angelo sive bono, sive malo, vel proportionando objectum, vel concitando passiones.

Secunda classis continet eas regulas, quæ se tenent ex parte objecti, quam prima est consensus rerum revelatarum cum Sacris literis, cum divinis, & Apostolicis traditionibus, cum moribus, ac definitionibus Ecclesiæ, dicente Apostolo ad Galat. 1. vers. 8. quod si Angelus de Cælo evangelizet nobis præter id, quod accepimus, anathema sit. Quapropter si aliquid vel minimum in revelationibus reperiatur, quod his adversetur, tanquam mendacium, & illusio rejiciendum est. Sicque D. Epiphanius her. 48. Maximillæ revelationibus credendum non esse affirmabat, quia Sacris literis non consonabant. Deinde cum sapientia a Deo revelata, sive, ut ait D. Jacobus cap. 3. quæ desursum est, sapientia primum pudica sit, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non judicans, sine simulatione, ut quæ habet has condiciones, & has virtutes excitat revelatio, non potest non esse a Deo; ita per oppositum a maligno oritur Spiritu, quæ ad lites, & contentiones, ad curas sæculi, ad vanitatem, ad pertinaciam, aliaque similia impellit. Vide D. Bernardum serm. 23. de divers.

Secunda. Internas cogitationes, & cordis secreta nullo exteriori signo manifestata intelligere, & pandere, argumentum est divinæ revelationis, cum solus Deus penetret corda hominum, & quæ in ipsis latent, servis suis revelet. Quia autem quæ a nobis remota sunt, & longius distita, plura item occulta, & arcana possunt etiam dæmones cognoscere, tunc aliquale erit argumentum divini Spiritus, & impressionis, sive ea divinitus sciri, si certum habeatur experimentum de illius, cui revelantur, perfecta charitate, & humilitate. Nam si tali cognitione foveretur inanis gloria, & curiositas, dubium non esset, quin a diabolo proveniret.

Tertia. Impressio, vel instinctus ad bonum, in quo nihil mali appareat, nec quod majus bonum impediatur, aut agenti, ejusque statui conveniat, non leve est indicium divini Spiritus impellentis. Quia tamen bonum est ex integra causa, nec ita facile comprehenditur, quæ sit exacta, & perfecta operis relictudo; deinde sæpè motus ab initio boni in ipso progressu, vel naturæ corruptæ vi, vel dæmonis impulsu, in malum degenerant, in hoc diligentissimum adhibendum est examen, an scilicet omnes circumstantiæ in ipsum bonum consentiant, an principium, medium, & finis eodem tenore procedant. Quæ ratione dicitur in lectionibus Officii S. Theresiæ, eam, Christo consiliante, maximè arduum votum emisisse efficiendi semper quicquid perfectius esse intelligeret.

Quarta. Divo Benedicto cap. 7. regulæ octavum humilitatis gradum in hoc constituit: Sic nihil agat Monachus, nisi quod communis Monasterii regula, vel majorum cohortantur exempla. Et antiquis propterea monachis apud Cassianum lib. 1. instit. cap. 3. unanimiter sentientibus, vitam singularem noxiam esse, magisque vanitatis speciem, quam virtutis præferre. Quod pater tum ex suavitate divinæ Providentiæ, quæ viam communem instituit in unoquoque statu pro salute omnium, Tum

Tum ex malitia diaboli, qui ad res novas, curiosas, & inusitatas instigat, quæ admirationem afferant, & sanctitatis opinionem concilient, ut a solidarum virtutum exercitio removeat, & inducat in vanitatem. Tum ex pravitate nostræ naturæ, quæ peculiaribus exercitiis supra reliquos cupimus apparere, & non esse sicut cæteri homines. Tum denique ex conditione ipsarum naturarum singularium, quæ cum raræ sint, minus cognoscuntur, ideoque illusionibus, ac deceptionibus subiectæ sunt. Ut stare super stationem tuam, operarique indefessè ad exempla majorum, convenientia statui, & ordini, in quo quis a Deo positus est, clarum est indicium divinæ impressionis, seu spiritus boni deducens eum in terram rectam. Ita per oppositum redolentia singularitatem plerumque diabolici instinctus sunt effectus, indubitata autem si aliquam superstitionem involvant.

108 Quia tamen ex Sacris literis, & ex historiis Ecclesiasticis constat, etiam Spiritum Dei movere ad aliquas res mirabiles, & singulares, quæ communem operandi modum excedunt, sive transgrediuntur terminos, quos posuerunt Patres nostri, sicut præceptum fuit Abraham, ut filium immolaret: Itaque ut nudus per vicos, & plateas Civitatis ambularet: Eliæ inspiratum, ut ignem à Cælo peteret, quo quinquaginta viri consumpti sunt, duobus verò Stylis Danieli, & Simoni ad vitam in columna degendam, & sic de aliis; non ideo hujusmodi instinctus nullum aliàs involventes malum, statim damnandi sunt, sed pro divinitus inspiratis, ac revelatis habendi, si vocati ad similia excellenti sanctitate emineant, semperque in ea magis proficiant heroico virtutum internarum exercitio.

109 Quinta. Qui se per visum roseo serpo redimitos a Christo, vel a Beatissima Virgine, vel etiam Angelis afferunt, aut annullo, vel torque insignitos, nisi sanctissimæ vitæ sint, quæ solum præditi leguntur concessisse similes gratiæ, rejici debent, tanquam propriæ imaginationis figmento, aut diabolica fraude decepti. Idemque sentiendum est de stigmatibus, quæ arte dæmonis fingi posse aliquot exemplis manifestum est apud Raynaudum libello de stigmatibus.

110 Sexta. Quamvis somnia diversas habeant causas intrinsecas, & extrinsecas, maxima autem illorum pars ex varia, & incompressa Spirituum animalium, specierumque sensibilibus per crebri anfractus vagantium, agitatione, temerariaque, & fortuita occurrentia eveniant, atque adeo nihil significant, nec ullam cum futuris connexionem habeant, unde Scripturæ Sacre nullam eorum rationem haberi volunt *Levit. 19. & Deuter. 18.* Quia tamen ex eisdem Scripturis multas divinas impressiones, seu revelationes in somniis contigisse habemus, ut quæ inutilia, superstitiosa, vana suggerunt, quæ terra, horribilia, obscæna, ridicula, & monstruosa repræsentant; vel ad malum quocumque modo provocant, aut etiam quibus futura prædicuntur, quæ postea ex eventu falsa dignoscuntur, vel a natura, vel a dæmone esse evidens est. Ita è contra, si quæ per somnium innotescunt, ejus generis sint, ut nonnisi a Deo revelari possint, cujusmodi sunt arcana cordium, intimæ cogitationes, futura contingentia, quæ pendent a libero arbitrio, & quæcumque hominum cognitionem excedunt, nisi fortè talia fuerint, quæ diabolus ex conjecturis, vel aliunde scire possit, hujusmodi somnia divina esse, certum est.

111 Advertendum est tamen, somnia divina, eaque præsertim, quæ futura prælagunt, rarissima esse, & nonnisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam utilitatem spectet, immitti solere. Cum autem in modo, quo contingunt somnia etiam divina, magna sit diversitas; nam aliquando placidissimè, aliquando cum ingenti corporis, & animi commotione, atque horrore efficiuntur. Aliquando datum est alicui somnium, sed non ejus intelligentia, sicut Pharaoni, & Nabuchodonosor. Aliquando utrumque, sicut Prophetis, ut docet D. Thomas 2. 2. *qu. 173.* inde est, quod tutiora, & certiora divinorum somniorum indicia desumenda sunt ex ipsis rebus in somnio ostensis, ac revelatis.

112 Septima. Quia veritas prophetiæ in re ipsa a Deo revelata consistit, non in ejus intelligentia, semper enim verum est, quod summa, & incommutabilis veritas dicit, quamvis ab homine non intelligatur, neque repugnat, quod revelatio sit vera, & a Deo; ejus autem intelligentia, & explicatio falsa, & ab homine, qui eam aliter, quàm Deus intelligat, interpretetur. Hujus rei celeberrimum habetur exemplum in vita Div. Bernardi *lib. 3. cap. 4.* circa indictum ab eo bellum sacrum, cujus expeditio licet tot miraculis confirmata, infelicem tamen sortita est exitum. Nam tanta hominum mul-

titudo, quæ certam sibi pollicebatur victoriam, dissipata est, & vincentibus infidelibus iusto Dei judicio Christiani milites interierunt, unde constat, aliud hominum, aliud Dei consilium fuisse. Nam Deo jubente, & voluntatem suam miraculis significante, exercitus Christianorum congregatus est, sed homines, qui terrena sapiunt, gloriam, divitias, & Regni Hierosolymitani recuperationem præstiterant, Deus verò æternam eorum salutem, qui in illa expeditione pro fide, & pro Ecclesia perempti sunt, prout Joannes Casemarii Abbas scripsit ad D. Bernardum *Ep. 133.* de qua re etiam Baronius. Ita, inquam, re se habente, quod prophetia, aut revelatio vera sit, & divina, certique etiam simus de illa, sed vera ejus significatio, reique eventus lateat, sicut accidit in prædicta expeditione, cui annumerari possunt quorundam Sanctorum prophetiæ, ac revelationes de futura Ecclesiæ reformatione, quæ hætenus nullum effectum habuerunt, vel quia tempus a Deo statutum nondum advenit, vel quia malitia hominum illius obicem posuit, vel nondum est completa. Id quoque diligenter advertendum est in discernendis divinis revelationibus, nec propterea tales dici non debere, quod veram earum significationem homines ignorantes falsò illas explicent, vel aliter, quàm Deus intelligat, aliquando interpretentur.

113 Octava. In visionibus corporeis, si forma corporis indecens, & gestus parum modesti exhibentur, si animus turbatus ostenditur, vultus tetricus, deformis, & iratus, si vox stridula, confusa, obscura, ignota auditur, aliaque similia percipiuntur, manifestum est dæmonum spectra esse. Cum autem humana forma omnibus spectris communis sit, si atra, deformis, mutila, & inusitata, sit malum sub ea Spiritum latere demonstrat. Suspecta etiam habenda est quælibet visio, aut apparitio sub specie mulieris, nisi B. Virginis, & Sanctorum sit, quæ adhuc examinanda est, transfigurante se quoque dæmone aliquando in illas. Tandem forma bruti, vel monstri, nonnisi diabolo convenit, quemadmodum & rugitus, grunitus, stridores, clamores, tumultus, voces inarticulatae, blasphemiae, imprecationes, convicia, aliaque similia, de quibus Petrus Thyreus de *speculis*.

114 Nona. Valde suspectæ esse debent omnes impressiones, ac revelationes, quibus illa revelari frequenter maxime dicuntur, quæ nonnisi rarò manifestari solent, & quæ scire non expedit. Hujusmodi sunt certitudo salutis, vel æternæ damnationis, confirmatio in gratia, gradus Sanctitatis, ad quem aliquis pervenerit, & alia ejusdem generis. Sic D. Gregorius *lib. 6. Ep. 22.* cujusdam nobilis mulieris scire cupientis, an peccata sua essent dimissa, curiositatem reprehendit. Ad ordinariè falsæ sunt, quando in illis manifestantur occulta aliorum peccata, quæ scire nihil prodest, si præsertim ad ea evulganda absque ulla utilitate publica, vel privata quis impellatur. Quod si alicui detegantur, ut peccatorem arguat, aut inde quid resultet ad gloriam Dei, bonumque spirituale aliorum, subsistere nihilominus debet, & correctionem facere, & peccata manifestare, donec præmisso diligenti examine, adhibitoque peritorum consilio, & judicio certò cognoscat, a quo Spiritu sit illa revelatio, & motio.

115 Tertia classis eas complectitur regulas, quæ se tenent ex parte operum, vel effectuum, dicente enim Domino *Matth. 7. a fructibus eorum cognoscetis eos*, cujus dicti rationem reddens, ait: *non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus*, latentes hominum motiones, vel impressiones melius a quonam sint principio bono, vel malo dignosci non possunt, quàm ab effectibus, aut inde sequentis operibus.

116 Prima igitur regula sit, sedulo universum respicere, num actiones, ad quas homo se impellit sentit, non solum in se bonæ, & conformes præceptis Dei & Ecclesiæ, verum etiam an sint conformes gratiæ, & luminis, aliisque divinis perceptionibus, quibus ille a Spiritu Sancto agitur, & pertrahitur, sicque in illis stabilis, & immobilis; talia enim ordinariè boni Spiritus sunt indicium. Perversi autem cum mens perpetuò fluctuans est, infirmaque adhuc, & invalida ad ardua, & excelsa descendere nititur, cum vix in imo sit.

117 Secunda. Aliquid mirabile, & præter consuetum ordinem experiri, & tamen id non pro certo habere, sed potius timere; ideoque libentiùs cum illis agere, qui minus creduli, & magis timidi sunt. Talia non solum non petere, aut desiderare, vel complacentiam in illis non habere, sed magis se indignum illis existimare, precarique Deum, ut ad perfectionem via conlecta conducat, illa humiliter Superiori, aut viris doctis aperire, aliaque similia, quæ a S. Theresia præstita fuisse legi-

legimus in ejus vita. sunt effectus, quasi certi, atque adeo indicia, & argumenta boni Spiritus, divinarumque impressionum, mali autem, ac perversi omnia illis adversa.

118 Tertia. Ita heroicum virtutum omnium exercitium est certum divinarum in his, qui illas patiuntur, impressionum signum, ut tamen Sancti principaliter id charitati, humilitati, misericordiae, & pietati erga proximum eo etiam tempore, quo iustitia in illum exercenda est, attribuant. De quo videri potest D. Augustinus tr. 8. in Ep. 1. Joan. D. Gregorius hom. 34. in Evang. necnon D. Bernardus serm. 49. in Cant. docens tamen, quod ubi fervidior, & vehementior est Spiritus, profusiorque charitas, eo vigilantiori opus scientia est, quae Spiritum temperet, ordinet charitatem. Unde quaedam pia mulier apud Gerlonem de simplic. cord. not. 19. dicebat: *Nihil mihi magis suspectum, quam amor etiam erga Deum.* Quatenus quod amor vehementior est, eo facilius praecipiat, & difficilius regitur.

119 Quarta. Ut ad res tantum externas impelli, quae videantur ab hominibus, interna reformatione relicta, est signum certum diabolicae suggestionis, valde autem dubium ad regimen animarum incitari. Ita ex adverso istud fugere, omnesque dignitates, nisi obedientia, cui resisti non potest, aliud suadeat, nec opera grandia, & mirabilia aggredi, nisi prius posito propriae perfectionis, solidaeque humilitatis fundamento, divinam arguit impressionem. Siquidem Deus, cum opera grandia, & mirabilia alicui inspirat, & ad ea movet, a Spiritu interno incipere solet, replendo animam praeclaris donis.

120 Quinta. Licet interdum contingat in divinis impressionibus, quod gratiae, & consolationes spirituales ad corpus, & sensus redundent juxta illud Psalm. 83. *Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum virum.* Quemadmodum enim tabescere solet corpus, cum tristatur anima; ita etiam interiori dulcedine per redundantiam sensus afficiuntur. Hujusmodi tamen suavitas, aut dulcedo non sunt certum semper divinarum impressionum argumentum, quin potius sunt subjectae illusionibus, ac seductionibus malignorum Spirituum, indeque forsitan illuminatorum, ac Begardorum sordes, ac turpitudines originem habuerunt. Unde D. Bonaventura de process. Religios. tract. 7. cap. 18. sic ait: *Quidam decepti a seductionibus spiritibus, vel propriis falsis opinionibus putant sibi apparere Christum, vel ejus gloriosam Genitricem: & non solum amplexibus, & osculis, sed etiam aliis indecentibus gestibus, & actibus ab eis demulceri, ut sicut Spiritus ipsorum interius ab ipsis consolatur spiritualiter, ita & caro exterius sibi congruo oblectationis sensu consoletur. Quod non solum est falsum, sed etiam blasphemia gravis esse comprobatur.* Tum addit: *De his vero, qui cum aliquando dulcedinem spirituales sentiunt, continuo etiam carnalis delectationis pruritu illecti sedantur, nescio quid judicem, nisi quod potius eligo illis carere floribus, quos de luti sordibus legere deberem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inviti quandoque in hujusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquere maculantur, ita excusare eos nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, cum qualicumque eorum intentio videatur.*

121 Potius igitur cum ex peccato originali ad sensuum delectationem proni simus, illa bona censenda est impressio, quae a voluptatibus retrahit, & ad laborem, ac crucem trahit. Sic Div. Paulus 2. Corinth. 12. ait: *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Et Div. Bernardus serm. 25. in Cantic. *Grata ignorantia Crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est.* Unde si quando permisit Deus aliquos Sanctos, & Sanctas carnaliter tentari, ut in eorum actis legitur, id non fuit, ut vel minimam inde perciperent sensus oblectationem, verum ad agonem, & majorem eorum desolationem, & afflictionem, indeque animae purgationem.

122 Sexta. Quae in impressionibus excitantur lachrymae, non arguunt semper eas esse a Spiritu Sancto, cum alii sint fontes, unde promuntur. Primo enim ex tenera, & molli natura, quae facile movetur ad commiserationem, profluere possunt, talesque ut plurimum steriles sunt, & cito arcescunt. Secundo, astu daemonis commoventis humores nasci quoque possunt, eoque tendunt, ut ad hypocrisis, & superbiam, ac tandem ad extremam perniciem inducant. Sicque saepe daemones peccatoribus facilitate flendi illudunt, ut inde falsam concipiant fiduciam non defuturam sibi in extremo vitae contritionis; quae autem sunt a Spiritu Sancto, qui, ut ait Apostolus, postulat, hoc est postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus, quod est donum lachrymarum a Sanctis Patribus tantopere commendatum, in hoc ab

aliis distinguuntur ex Div. Gregorio lib. 5. dial. cap. 34. quod ex timore, & amore procedunt, vel ex D. Bernardo serm. 3. de Epiph. ex devotione, poenitentia, & fraterna compassione; quare ad discernendas veras a falsis lachrymas, seu num a Deo, an ab aliis sint causis, earum praecipue motivum attendi debet, & iis, qui divinitus illis donantur cum gratiarum actione tale suscipientibus donum; duo vitanda sunt extrema. Unum complacentiae, & arrogantiae, ne scilicet in illo nimis sibi complacent, & extollantur, suamve inde Sanctitatem, & profectum spirituales nutrant. Alterum pusillanimitatis, diffidentiae, ne forte putent actum esse de perfectione, & salute sua, si illud desit, sive a Deo illis subtrahatur. Ubertas namque lachrymarum neminem Sanctum facit, nec inopia peccatorem.

Septima. Ubi in visionibus, & apparitionibus, aliisque impressionibus consolatio in anima relinquitur, nulla praecedente ejus causa, certum est argumentum, illas a Deo esse. Proprium est enim illius suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam convertere. Tunc autem nulla causa praecedere dicitur, quando nec sensibus, neque intellectui, neque voluntati quidpiam obiectum est, quod hujusmodi consolationem caulare possit.

Octava. Si post timorem successerit gaudium a Domino venisse auxilium docuit Sanctus Antonius, ut habetur in ejus vita; quia securitas animae praesentis Majestatis indicium est. Si autem incussa formido permanferit, hostis est, qui videtur. Hanc regulam pro discernendis veris a falsis impressionibus, cui subscribitur Div. Bernardus ser. de util. verb. Dei, sonans, inquit, in auribus animae vox divina conturbat, terret, judicatque, sed continuo, si bene adverteris, vivificat, liquefacit, callescit, illuminat, mundat, refert, & laudat Div. Thomas 3. par. quest. 30. art. 3. ad 3. rationemque affert; quia ex hoc ipso, quod homo supra seipsum elevatur, pars ejus inferior debilitatur, ex quo provenit perturbatio. Sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Sic Daniel consternatus est initio visionis. Sic B. Virgo ad Angeli salutationem turbata est. Sic commotus est Zacharias viso Angelo, & timor irruit super eum. Sic Apostoli transfiguratione Domini ceciderunt in faciem suam, & timebunt valde. Sic denique Joannes initio revelationum cecidit tanquam mortuus ex ingenti pavore veluti examinatus.

Nona. Non exiguum est divinae impressionis argumentum, si ea revelentur, & ad ea exercitia, & opera communiter amplectenda impellamur, quae aetati, in qua degimus, sunt peculiariter accommodata, maxime ex usu universalis Ecclesiae. Sicut nullum temporum delectum habere quoad plura accidentalia, & indifferentia, etiam in rebus Sacris, & Ecclesiasticis, sed potius contra communem Ecclesiae usum, cuius in his rebus eadem semper autoritas fuit, propriae sententiae adherere, velletque posteriora semper tempora ad priora revocare, non videtur bonum sapere Spiritum, affectata maxime in hoc quadam singularitate, nec non aliorum contemptu.

Decima. In impressionibus loquutiones aliquas involventibus signum est, illas a Deo esse, si quae audiuntur verba suum statim bonum consequantur effectum. Loquutio enim Dei efficacissima est, statimque effectum suum operatur. Vivus est enim sermo Dei, inquit Apostolus, & efficax, & penetrabilior omni gladio incipit, & pertingens usque ad divisionem animae, & Spiritus, compagum quoque, & medullarum. Quapropter eodem momento & loquitur Deus, & operatur, statimque efficit in anima, quod enunciat, ut si afflictae, & anxie dicat: *Noli timere*, omnis protinus aestitia, omnis perturbatio sedatur. Et sic de aliis, quorum plura habentur exempla in actis Sanctorum.

Undecima. Indicium quoque est divinae loquutionis, cum in ea clarius verba intelligantur, quam si auribus exciperentur, & si quis ea audire recuset, & obluetur, non potest tamen impedire, quin ipsa mente percipiat, & animam impellant, quod Deus vult. Item si quae dicuntur, procul ab humana intelligentia remota sunt, brevissimoque temporis spatio adeo multa audiuntur, ut nullo modo potuerint ab humano ingenio tam excogitari, ac intelligi. Et tandem si verba audita memoria nunquam excidant.

Duodecima. Cum impressiones divinae post se consolationem, summamque animae quietem, & tranquillitatem relinquant, diabolicae ex adverso vanam initio securitatem asserunt, in fine ariditatem, diffidentiam divini auxilii, & desperationem inducunt. Quia autem duo sunt genera hominum, bonorum & malorum, bonis

nis ea suggerit, quæ molestiam, & scrupulos causent, malis ea; quæ delinant in sensuum delectationem. Ad illos asperè, & turbulenter ingreditur. Ad hos placidè, suaviter, ac benignè, quia jam sui sunt.

1329 Decimatertia. Satis frequens, & ordinarium diabolice impressionis argumentum est ardens, & indilcretum desiderium omnes ad Deum convertendi, quam tentationem communem esse, multique causam irreparabilis ruinæ experientia constat. Nam cum par esset, ut inquit S. Theresia *lib. vitæ suæ cap. 23.* quod posthabita aliorum cura sibi duntaxat incumbere, seduloque attenderent, quomodo oporteat ambulare, & placere Deo, ipsi potius aliorum salutem procurandæ dant operam, cumque vix possint in via virtutis gressus figere, per difficiles semitas alios ducere audent. Certum est igitur semper bonum esse errantium conversionem desiderare, at cum illi incumbere possit esse malum, magna in hoc cautio adhibenda est, ubi quis se ad illud munus impelli deprehendit, ne cum aliis prædicaverit, ipse reprobis efficiatur. De quo vide D. Bernardum *serm. 18. in Cant. 13.*

1330 Decimaquarta. Quia dæmones, permittente Deo, nedum imaginariis, ac sensibilibus impressionibus illudere hominibus possunt, verum insuper corpus eorum obsidere, & ingredi, qui propterea energumeni, arreptitii, dæmoniacy, sive possessi appellantur. Cum enim energema, seu operatio dæmonis in homine fiat dupliciter, nimirum spiritualiter, quando cor hominis possidet, & in illo operatur, sicut in Evangelio dicitur intrasse in cor Judæi, suggerens illi, ut Christum traderet: & corporaliter, idque vel extrinsecus per vexationes, & molestias homini forinsecus illatas, quæ operatio dicitur simplex obsessio; vel intrinsecus, quando hominem invadit, intusque vexat, & exagitat, quæ operatio dicitur simpliciter possessio. Ut enim aliquis verè sit energumenus, sive arreptitius, non sufficit vexatio extrinseca, sicut S. Job, Sanctum Antonium, atque alios Sanctos a dæmonibus molestatos fuisse legimus, sed requiritur, ut diabolus sit in illo intus præsens, sicut motor in mobili, & in eo aliquid operetur.

1331 Signa autem veræ possessionis dæmoniacæ, quam dant præter Sacras literas, & Ecclesiasticam historiam, omnium Doctorum consensu, ipsaque testatur experientia, desumuntur ex quibusdam operationibus. Substantiæ enim spirituales, ut Theologi communiter docent cum D. Thoma, dicuntur esse in loco per suam operationem. Hujusmodi operationes sunt agrestes, & feri mores, vultus trunculentus, clamores, & ululatus, stupor membrorum, inquietudo, vitalium operationum privatio, aliaque hujusmodi. Sed cum hæc signa sint æquivoca inhabitantis dæmonis, & ad alias causas referri possint, atque adeo levem tantum generare suspicionem, vehementior oritur ex quibusdam aliis insolitis actionibus, ut cum quis in ignem deicitur, vel in aquam, cum laqueo, vel præcipitio vitam sibi adimere tentat, cum catenas præduras frangit, vel onera vires superantia portat, cum blasphemias profert, sacrarumque rerum præsentiam, & contactum horret.

1332 Signa autem unica, ac ferè certa sunt, cum quis lingua peregrina loquitur, quam nunquam penitus didicit; cum literarum, atque artium ignarus legit, scribit, & ex arte sive musicè cantat, aut de rebus altissimis disserit, qui nunquam studuit; cum occulta revelat ad eò ignota, ut nulla industria, vel humano ingenio sciri possunt, sive præterita sint, sive præsentia, sive futura; cum eodem temporis momento, quo fiunt, enarrat, quæ facta sunt in remotissimis regionibus; cum iustus recitare symbolum Apostolorum, vel petere veniam peccatorum omnino renuit; cum cessante vexatione eorum, quæ dixit non recordatur, aut de his interrogatus nescit respondere. De quibus, atque aliis, nos satis *tom. 4.*

1333 Utrum autem Angeli Sancti possint ita possidere homines interius, sicut arreptitios, negant absolutè aliqui id fieri posse, non solum per illapsum in animam, sed etiam in corpus. Licet enim dubium non sit, quin Angeli Sancti operando in corpore hominis, sint intra terminos quantitatis illius, hoc tamen ajunt, non est illum obsidere, alias dum in Sanctis operantur, essent obsessi. Alii tamen affirmant, dummodò non sit dum privatione usus rationis, quod malis Angelis competit. Quia potentior non est dæmon ad nocendum bono Angelo ad custodiendum, & hominem dirigendum. Quod igitur præstat dæmon in arreptitiis nocendo, multo magis hoc exhibere poterit bonus Angelus in his, quos regit adjuvando.

Decimaquinta. Consolationes spirituales, quæ in sola mente percipiuntur, etiam adultæ virtutis comites sunt, atque charitati dant incrementum, certum quidem sunt divinarum impressionum argumentum; secus autem sensibiles, quas etsi Deus aliquando suis largiatur, a dæmonibus tamen esse possunt, vel a natura, & malis communes. *Dulcis in Deum affectus*, inquit Richardus Victorinus de illis loquens in *Cantic. cap. 6. quodammodo carnalis est, & fallax, & humanitatis interdum potius, quam gratiæ, cordis, quam Spiritus, sensualitatis, quam rationis.* Cujus satis clarum est signum, quando aliqui hac ubertate sensibilis consolationis repleti adeò indilcretè se gerunt, ut nimium indulgentes affectui, vel seiplos ultra vires externis pœnitentiæ operibus excrucient cum notabili salutis corporalis damno, undè postea vitæ spiritualis nausea vel multa temerè statuunt, & ad ea vota se obligent, quibus postea natura succumbit, & illo impetu sedato servari non possunt. Quando enim talia, & similia a Deo inspirantur, dat consequenter vires, ut postea exequutioni fideliter mandentur.

Decimasexta. In impressionibus cum ecstasi, vel raptu conjunctis, cum rapta mens multitudine cogitationum, & speciebus creaturarum occupatur, aut distortis phantasmatibus perturbatur, signum est, eas a Deo non procedere. Nam in vero raptu in unum Deum defixa mens, & in ipso mirabiliter subsistens, omnium obliviscitur, quæ extra ipsam sunt, nec potest aliquid velle, nisi quod ipse vult. Tametsi in divinis impressionibus ecstasis aliqui per plures dies sine potu, & cibo permaneant, hoc tamen non probat, eas esse tales, nisi aliundè constet. Multas liquidem multorum historias referunt medici, qui circa miraculum absque cibo, & potu diu vixerunt, & incolumes fuerunt, de quo nos etiam *tom. 4. & 7.* plura diximus.

Decimaseptima. Si quod revelatur ed tendat, ut opus aliquod grande, & inusitatum statuatur, non statim eirevelationi tanquam divinæ credendum, sed ad iudicium Superiorum referenda est. Cum sæpè etiam dæmones bonum aliquod suggerant, quod majus, & perfectius videtur, ut falsa ejus species mens decepta ab eo, quod verè bonum est, recedat, & malo sensim adhæreat, vel quæ propriæ vocationis, & professionis sunt, derelinquat. Ut dum uxor alligato suadetur vita eremitica, solitudini addicto gentium conversio, & hujusmodi alia.

Decimaoctava, & ultima regula. Quia in veris, ac divinis impressionibus semper anima proficit in veritatis cognitione, & in doctrina, & scientia Sanctorum, propterea quando sermo hominis post illas cœlestem sapientiam redolet, non leve est veritatis earum argumentum, falsitatis autem quando quis per multa phantasmata, multasque ambages in sermone vagatur, verba grandia, magnifica, inusitata profert, quibus non veritatem suadeat, sed admirationem audientibus, sibi que laudem conciliet.

Ad quartam denique classem pertinent illæ regulæ, quæ desumuntur ex variis circumstantiis, falsitatem, aut veritatem impressionum procedentibus. Quarum prima debet attendi penes quendam internum loquendi modum. Qui enim in illis cœlestes susurros interna cordis ante excipere videntur, signum est, illas a Deo esse; a maligno verò Spiritu, quando vox quasi de foris veniens, & Spiritus quidam auditur. Proprium est enim Dei in animam intus illabi, diaboli extrinsecus advenire.

Secunda desumitur ex parte modi movendi. Deus enim in suis impressionibus bonos suaviter, malos asperè movet. Dæmon autem in suis malos fovet, bonos terret. Unde valde observanda est dæmonis, & Spiritus similitudo, vel dissimilitudo; agunt enim contrario modo cum his, qui sibi contrarii sunt. Dæmon peccatoribus sæculi illecebras proponit, & sensuum delectationes, inane spei divinæ misericordiæ ingerit, ut deferatur pœnitentia, & peccatorum cumulus augeatur. Justos verò tanquam dissimiles scrupulis divexat, vanoque metu, & variis angoribus torquet, ut cum tædio, quæ Dei sunt, operentur, illave deserant. At Deus malos utpotè dissimiles durius pulsare solet, conscientie stimulis pungendo, mortis, ac inferni timore concutiendo, nullamque finendo in rebus sæculi habere quietem; bonos autem mulcet, adjuvat, exhilarat. Sic Div. Augustinus *lib. 11. Confes. cap. 9.* dicebat Deo: *Quid est illud, quod interlucet mihi, & percutit cor meum sine læsione, & inhorresco, & inardesco? Inhorresco in quantum dissimilis eis sum. Inardesco in quantum similis ei sum.*

Tertia est ex parte durationis. Impressiones enim divinæ in anima, interna que jucunditas ex illis procedens, diuturnæ non sunt; quia mens divini luminis cla-

- claritate reverberata ad seipsam statim revocatur, & ad infirmitatis suæ tenebras fractas relabitur. Quare quod *Apocal. 8.* dicitur, factum esse silentium in cælo quasi media hora, per hoc multi Patres mysticè significari volunt brevitate quietis in rerum cœlestium contemplatione, aut revelationibus, quas Deus Sanctis in hac vita concedit. Sicque D. Gregorius *lib. 5. moral. cap. 23.* explicat illud *Job 4.* *Et cum Spiritus me presente transfret, inhorruerunt pili carnis meæ. Non stat, inquit, sed transiit Spiritus, quia supernam lucem nostra nobis contemplatio, inbiantibus aperit, & mox infirmantibus abscondit: In hac siquidem vita quamlibet virtute quis profectus, adhuc tamen corruptionis suæ stimulum sentit.* Unde durum est, parumque Sanctorum doctrinæ consentaneum, nempe S. Augustini *lib. 10. Confes. cap. 45.* D. Bernardi, qui docent brevem esse mentis sublevationem, ac unionem cum Deo, quia statim decidit anima ab illa quietis sublimitate pondere corporis. Quo circa suspectæ esse debent illorum impressiones, quas semper se habere, actualemque in illis cum Deo unionem gloriantur. Etsi enim legamus, fuisse nonnullos eximios, & heroicæ perfectionis Sanctos, qui per plures horas, aut etiam dies ex speciali Dei gratia intimam cum ipso unionem habuerunt, hoc tamen rarissimum est, paucisque concessum. Ite enim non interrupta deliciarum, vel gaudiorum fruitio patriæ est, non exilii. Notandumque est diversum esse: unio actualis, & inventio Dei semper ac anima intra se recolligitur. Hoc autem est credibilis, quod habeant aliquæ animæ excellentis sanctitatis ad certa tempora. Sed hoc differt a primo, quemadmodum si alicui occasio semper esset colloquendi Summum Pontificem, quando libuerit, non idcirco semper cum Pontifice sermonem conferre dicitur.
- 141 Quarta petitur ex libertate habendi hujusmodi impressiones. Qui enim jactant se illas habere, vel rapi quodcumque voluerint, non sunt credendi, sed potius signum est, illas a Deo non esse. Nemini enim datur raptus, vel ecstasis per modum habitus, sed divina gratia ad se animam trahit, quando vult. Idem cum pro arbitrio suo cessant ab illis, vel certam vocem revocantur ad sensus, quia virtus divina non est verbis alligata, nisi sit vox Superioris ex obedientia vocantis. Quod tamen signum non est infallibile, nisi cætera concurrant.
- 142 Quinta ex claritate, & efficacia verborum, quæ in impressionibus aliquando audiuntur. Quando enim a Deo sunt, clariùs intelliguntur, quàm si auribus exciperentur. Et si quis ea audire recuset, & oblectetur, non tamen potest impedire, quin ipsa mente percipiat, & animam impellant quò Deus vult.
- 143 Sexta ex parte loci. Quæ enim impressiones tam ecstasice, quàm aliæ in quibus verba externè proferuntur, contingunt in locis publicis, & ubi major hominum frequentia est, valde suspectam esse debet, eas divinas esse. Deus enim ducit in solitudinem, & loquitur ad cor nostrum; fugitque omne illud, quod vanam gloriam in nobis excitare potest, aut ad captandum auram popularem.
- 144 Septima ex parte memoriæ. Quæ enim a Deo revelantur, aut in raptu videntur, & audiuntur, menti firmiter hærent etiam post longum tempus. Unde si omnium obliviscitur, morbus potius, aut illusio diabolica, quàm vera ecstasis, vel raptus censeretur debet.
- 145 Octava ex modo loquendi, ubi in impressione aliqua intervenit loquutio. Quando enim Deus verè loquitur, id humano non præstat modo, unum verbum post aliud proferens, sed plures simul sententias brevi momento promit. Quomodo S. Brigitta regulæ *cap. 29.* eam sibi a Christo revelatam fuisse testatur, quam postea scripsit.
- 146 Nona potissimum, ex certitudine desumenda est. Quando enim aliqua impressio verè a Deo est ex lumine infuso, quo anima ejus imbutur, certitudo Dei revelantis, & rerum revelatarum colligitur, sicut lumine naturali prima scientiarum principia cognoscimus, & ex iis conclusiones inferimus. Aut sicut vox ex se, & loquentem, & rem, cujus est signum manifestat, ita supernum hoc lumen non solum Deum revelantem, & ea, quæ revelantur, verum etiam seipsum palam facit. Quia tamen hoc lumen non semper adest in divinis revelationibus, aut si adest, ut certi simus de illis, non tamen ut earum intelligentiam semper habeamus, sanum consilium est eas superiori, aut magistro spirituali referre, qui ex regulis traditis judicet, utrum divina jussio ullo nutet incerto, ut monet Div. Augustinus *lib. 1. de Civit. cap. 2.*
- 147 Denique, ac summatim examinandæ hujusmodi impressiones. Primò, diligenter considerando naturalem constitutionem eas patientis, an sit melancholicus, vehemens, inquietus, curiosus, durus, & id genus alia. Secundò, considerando mores præteritos, ac præsentis, an sit humilis, obediens, castus, modestus, voluptates suas temperantia frænans, tacitus, spiritualia extraordinariè non amans. Tertiò, considerando ea, quæ sentit, vel audit, an sint vera, pia, casta, necessaria, vel utilia ad fines supernaturales. Quartò, considerando, an visiones, revelationes, aliæque impressiones, ac motus sint conformes sacre Scripturæ, ac doctrinæ, & exemplis Sanctorum. Quintò, considerando, an earum effectus sint boni, sint majoris humilitatis, majoris virtutis, ac desiderii unionis cum Deo. Hæc sunt præcipua capita, quæ si cum accurata diligentia examinentur, & reparentur bona constitutio naturalis, ac moralis, inspirationes, aut visiones piæ, veræ, puræ, utiles, ac conformes S. Scripturæ, doctrinæ, & exemplis Sanctorum cum effectibus majoris bonitatis, ac perfectionis vitæ, possunt, ac debent bonæ judicari, & contra verò malæ. Advertendum tamen circa primum caput, in quo loquuti sumus de imperfectionibus naturalibus melancholicis, de inquietudinibus, &c. quod Spiritus Dei corrigere soleat sua gratia illas imperfectiones, ut docent Theologi, & experientia plurimum Sanctorum.
- Hactenus de præcipuis regulis, vel signis, quibus dignosci debent veræ, ac divinæ impressiones a falsis, & dæmoniis. Quarum singulæ, licet ad id non sufficiant, omnes tamen simul, vel collectivè sumptæ, tantam certitudinem moralem efficiunt, ut vix in hac re possit errari, si diligenter perpendantur. Illud verò advertendum est, quod licet discretio in ferendo judicio de his impressionibus, quæ in alio fiunt, minus certa videatur, quàm de his, quæ judicans in seipso experitur; quia tamen effectus ad res proprias mentem a recto facile abducit, tutius est illas ab alio potius, quàm a seipso probari, & ad prudentem directorem confugere. Quo etiam munere ut rectè fungantur, quia omne bonum desursum est, & sine divina gratia omnes conatus nostri inutiles sunt, ipsius auxilium humili prece ante omnia seduli, pii, ac docti illarum examinatores implorare debent, ut mittat desuper Spiritum sapientiæ, & intellectus, qui depulsa caligine mentem illustret, æternæque veritati faciat semper adhærere, quæ nec falli, nec fallere potest.
- Alia plura, mi lector, vide apud Theologos mysticos, & præ cæteris apud Cardinalem Bonam in peculiari tractatu de discretione Spirituum, ac nostram disceptationem, sive sermocinationem Italicam, vulgò *Discurso di Theologia mistica*.

CONSULTATIO CLII.

Quas pœnas incurrat Christianus negans animæ rationalis immortalitatem, vel de illa dubitans?

PRÆTER Philosophos illos, qui animam rationalem mortalem esse, & cum corpore interire senserunt, non desuerunt hæretici immortalitatem ejus negantes, quos referunt D. Augustinus *de hæres. 83.* Div. Isidorus *lib. 8. etym. cap. 5.* Castro *lib. 2. adversus hæres. vers. anima hæres. 7.* quorum mentio quoque fit in *can. quidam 24. quest. 3.* quibus favere in primis videntur Scripturæ testimonia, quæ sequuntur, & si quæ sunt ejusdem tenoris alia. Primum habetur Ecclesiastici 3. hisce verbis: *Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probares bonos Deus, & ostenderes similes esse bestiis, idcirco unus interitus est hominis, & jumentorum, & æqua utriusque conditio. Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius.* Et Sapientiæ 2. *ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus.* Et Job 14. *Omnis spes homini præceditur resurgendi.* Facit secundo, quod de Angelis videntur sentire plures ex Sanctis Patribus, natura quidem mortales, atque corruptibiles esse, sola autem gratia, ac voluntate Dei duraturos in perpetuum. Ita enim loquuntur Hieronymus *lib. 2. contra Pelag.* Bernard. *lib. 5. de consid. & Damascen. lib. 2. orthodoxæ fidei cap. 3.* quod etiam scribitur in Epistola Sophronii recitata in 6. Synodo *Ath. 11.* & recepta ab eadem Synodo *act. 3.* ex quibus tale argumentum desumitur: Perfectiores longè sunt Angeli anima rationabili. Sed illi sunt natura mortales, atque corruptibiles ex mente horum Patrum. Ergo multò magis erit corruptibilis, atque mortalis anima. Probat consequentia. Quia incorruptibilitas; atque immortalitas ad perfectionem spectat.

At nihilominus certissima fide tenendum est, animam rationalem immortalem esse, & tanquam fidei proximum

num id habere non ex gratia, aut sola Dei voluntate, sed ex natura. Id probare possemus innumeris penè testimoniis Sacrae Scripturae, ex quibus pauca hæc, ut expressiora sufficiant. Ecclesiastes 12. *Ibit homo in domum eternitatis suæ, & post pauca: Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & Spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, & in lib. Sapientia a cap. 2. usque ad 5. clarissime dicitur, animas cum corporibus non interire, five piorum, vel impiorum hominum sint. Secundò etiam Machabæorum libro cap. 12. in sacrificium mittuntur pecuniæ Hierosolymam pro animabus defunctorum a pœnis exolvendis. Idem probant ea, quæ de divite illo dicuntur, qui horrea amplificanda decernebat Luc. 12. cui dictum est: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam*. Atque etiam quæ latroni in Cruce pendenti, statimque morituro promisit Christus dicens: *Hodie mecum eris in Paradiso*. Et in Sacrosancto Evangelio reprehenduntur Sadducei. Et tandem quod Matthæi 10. protulit: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed eum time, qui potest animam, & corpus in gehennam perdere*. Ex quibus, ac præsertim ex hoc ultimo statuit Ecclesia in Concilio Lateranensi tertio sub Leone X. sess. 8. immortalitatem animæ firmatissime tenendam esse, & omnes, qui eam negarunt, tanquam hæreticos dampnando his verbis: *Damnamus & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes, cum illa non solum vere per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, quod manifeste constat ex Evangelio*. Quibus etiam id ex natura sua habere expressè ferè decernit, quia continuis verbis utrumque docet sua natura habere, nempe quod sit forma corporis, & quod sit immortalis, quamvis a quibusdam sic exponatur, ut primum tantum ex natura habere decernat, immortalitatem verò absolute, & sine hoc addito. Sed minus bona expositio est, ut verba ipsa consideranti facile constabit. Propterea diximus immortalitatem animæ ad divinam fidem pertinere. Quod verò eam habeat ex propria natura, fidei proximum esse, & consequenter id negare periculosum in fide. Eandem veritatem decernit Ecclesia in Concilio Viennensi, & refertur in Clem. 2. de sum. Trinit. & fid. Cath. §. porro, quam efficaciter confirmat communis consensus Sanctorum Patrum. Ex quibus nullus unquam de immortalitate animæ dubitavit, quamvis de ejus origine, aut productionis modo diversa ratione sint loquuti, ut de D. Augustino adnotatur, qui tamen immortalitatem ejus omnibus esse notissimam his verbis docuit Ep. 3. ad Volusianum. *Quis nunc est extremus idiota, vel quæ muliercula, quæ immortalitatem animæ non credat? Vitamque post mortem futuram?* Et quidem scriptum est. *Credo carnis resurrectionem*. Quomodo resurget corpus sine anima? Quove modo erit anima, si non erit? Est enim Deus vivorum, non mortuorum. Christianus igitur non credens, vel negans animæ immortalitatem, vel de illa dubitans incurrit pœnas in hæreticos inflictas, quia definitum est ab Ecclesia animam esse immortalem, & humani corporis formam. Definita autem ab Ecclesia non sunt in dubium revocanda can. majores 24. quest. 5. D. Thomas 1. par. quest. 32. art. 4. & dubius in fide infidelis est cap. 1. de heret.

Primum verò testimonium in contrarium adductum ex persona impii prolutum esse docent omnes ferè ejus interpretes, præsertim D. Gregorius 4. dial. cap. 4. & D. Thom. 1. par. quest. 75. artic. 6. ad primum. Et pariter verba secundi testimonii, ut insinuat sacer ipse textus in ejusdem capituli initio illis verbis, *Dixerunt impii, cogitantes apud se non rectè*. Quod ibidem adnotavit Div. Thomas, addens posse etiam hæc testimonia intelligi de homine, quantum ad corpus pertineat. Quod sequentibus verbis significatur: *De terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur*.

Testimonium verò ex Job naturali modo, & ordine intelligi debet, aut per naturales vires ejusdem hominis, naturaliumve causarum. Hoc enim modo impossibilis reputatur resurrectio hominis, & consequenter omnis spes hoc modo resurgendi sublata. In hoc sensu intelligi debere assero, quia resurrectionem hominis futuram per divinam virtutem clarissimis verbis consistetur cap. 10. de qua nos tom. 4.

Ad illud verò de Angelis respondetur, perfectiores quidem esse animabus, & sua natura incorruptibiles, atque immortales, eorum verò immortalitatem nec ad eò clarè constat in Sacra Scriptura, nec esse hucusque ab Ecclesia definitum sicut constat esse definitum de anima. Et propterea ad idem non pertinet, sicut pertinet immortalitas animæ. Cujus ea est ratio; quia omnino necessarium fuit, ut nobis certo constaret immor-

talitas animæ nostræ ad vitam nostram, moresque componendos. Et propterea quia huic veritati innituntur plura nostræ fidei mysteria, ea præsertim, quæ ad Christi humanitatem pertinent. Quod verò Angeli sint immortales, atque incorruptibiles, vel non, minus est nobis necessarium, minusque proinde refert idcirco cognoscere. Quare nec fuit necessarium id expressè revelari in Scriptura.

Quod verò sententiam illam Sophronii non receperit Concilium, quantum ad modum corruptibilitatis Angelorum, quia nihil ad intentum ejus imaginum venerandarum referebat, alibi ostendimus. Quare nec probari ex ea potest aliquid statuisse Concilium de Angelorum immortalitate, aut incorruptibilitate, nec aliquid etiam potest deduci adversus immortalitatem animæ rationalis.

Et quoniam reus aliquando se excusat, dicendo, secundum fidem esse immortalem, secundum verò Philosophos, præsertim Aristotelem, & secundum naturam esse mortalem, ut Pomponatius, qui non absolute, ac simpliciter mortalem animam censuisse videtur, sed duntaxat, si ratio nuda consuleretur, ut liquet ex opere Contareni Cardinalis de immortalitate conscripto adversus Pomponatium, ipsius quondam Contareni in philosophicis magistrum. Nec aliud censuerim voluisse illos ejusdem ævi philosophastros, damnatos a Lateranensi Concilio sub Leone X. & alios longè ante a Stephano Parisiensi Episcopo anno 1277. vel potius anno 1217. in rescripto, quod extat tom. 5. Bibliot. Margarini pag. 1319. æque damnatos, quod assererent, animam rationalem secundum fidem esse immortalem, at secundum philosophiam esse mortalem. Næ hi non philosophi, sed ut occasione dixit Valdensis *frivoli* habendi fuissent, si animam simul mortalem ex philosophia, & immortalem ex fide pronunciasent. Quomodo enim esse, & non esse de eodem subjecto affirmari possit, absolute, & simpliciter, etiam si penes diversa capita? Animam ergo absolute videtur agnovisse immortalem, quod ita aperte ferant fidei scita, quamvis nisi de animæ rationalis perpetuatione fide doceremur, solaque naturali ratione consultata, negaturi fuissent immortalitatem, id eò contrarium probandum est. Siquidem longè plures Philosophi, & majoris momenti expressè tenuerunt immortalitatem animæ rationalis, quos referunt Nicolaus Faventinus lib. 1. de immort. animæ. ad Clementem VIII. cap. 11. & Eugubinus lib. 9. de perven. philosoph. Verum est, quosdam ex his philosophis, præsertim Stoicos, putasse non semper durare animam, sed corpore solutam longo post tempore debilitari, & tandem perire; sapientum verò animas usque ad mundi finem perseverare. Alios verò parvo tempore durare censuerunt. Sed major, & melior pars eorum absolutam immortalitatem concessit, & perpetuam durationem.

Et de Aristotele quoque plures prioribus asseveranter docuerunt immortalem fecisse animam, quos refert Mirandul. lib. 4. de exam. vanit. cap. 9. D. Thom. 2. contra Gent. cap. 79. ibidem Ferrar. lib. 8. physic. lect. 12. & lib. 12. metaph. lect. 3. & sæpè alibi, Alb. Magnus tract. 12. dist. 18. quest. 3. Eugub. loc. cit. cap. 18. & sequentibus, & est jam communis sententia recentiorum; quia illustrioribus longè testimoniis, & multò majorem fidem facientibus probatur, & potissimum habetur 2. lib. de gener. animal. cap. 3. ubi postquam probavit de cæteris animabus in virtute feminis contingi, & ab ea in actum deduci ab agente naturali, de anima rationali expressè id negat, ac simul asserit de foris advenire. Ex quo efficaciter sequitur, ex mente ejus esse immortalem; quia forma, quæ non continetur in potentia materiæ, neque ab ea deducitur ab agente naturali, non potest, nisi a Deo creata ex nihilo in materiam infundi. Verba Aristotelis hæc sunt: *Restat igitur, ut mens sola extrinsecus accedat, eaque sola divina sit, nihil enim cum ejus actione communicat actio corporalis*. Cujus verba non solum clara, sed etiam præclara sunt, in quibus animam adeò divinam agnoscit rem, ut nefas putarit sine medio conjungi posse corporis corruptibili, cui illud illam conciliaret. Quod medium corpus, cum cæleste dicat esse, quid de ipsa senserit anima, satis manifestum est. Similia verba protulit 1. lib. de anima cap. 4. text. 65. & 66. vocans intellectum nostrum divinum, & passionibus expertum. Et lib. 2. cap. 1. text. 11. nihil ob stare ait, quò minus aliquæ partes animæ separabiles sint per eas significans intellectivam, quia nullius corporis sunt actus. Et lib. 2. text. 21. Intellectum, qui speculatur, asserit esse aliud quoddam genus animæ a sentiente, & vegetante distinctum, tanquam perpetuum a corruptibili, separarique posse. Libro etiam 12. metaph. cap. 3. text. 17. docet, dissoluto corpore, posse permanere formam

nam ejus, quod de sola anima rationali constat verum esse posse.

9 Demonstrationum autem hæc sunt principia tam ab Aristotele sumpta, quam ab ipsa condita Natura. Nullum simplex resolvitur in sua principia; nullis enim componitur principiis. Nulla natura cœlestis corruptibilis est. Simplicem esse animam, haud latet eum, qui scit, eam actum esse, & entelechiam apud Aristotelem. Nullius autem actus est potentia. Non igitur composita est. Quid compositum est potentia, partes verò actus; tamen si aliter vulgus sentit. Præterea non est principium, si est composita. Dico principium essendi, & agendi; si enim esset composita, ejus partes essent principia, nullum enim principium essendi habet sui principium, nisi Deum. Hæc est prima demonstratio. Simplex ergo, non resolvable in partes.

10 Altera est, quam tetigit Aristoteles diversis locis superius citatis ex operatione intellectus, sic formanda. Modus operandi rei sequitur modum essendi ejus. Ergo id, quod habet operationem independentem omnino ab aliquo, habebit etiam esse independentem omnino ab eo, poteritque proinde sine illo esse, aut ab eo separari, sicut potest sine illo operari. Sed anima rationalis habet operationem intelligendi independentem omnino a corpore. Quia evidens est, intellectum non esse potentiam organicam, neque intellectionem exerceri per organum corporeum, sicut visum censemus, potentiam esse organicam, & visionem exercere per oculos. Nam si intellectus foret potentia organica, in aliqua parte corporis resideret, per quam exerceretur ejus operatio, sicut residet visus, & omnes alii sensus: Atqui evidenter constat, nullam talem dari partem in corpore, in qua resideat intellectus, & per quem operetur potius, quam per alias. Non est igitur in aliqua tanquam in organo, neque operatur per aliquam, sed in anima ipsa, tanquam in proximo subjecto, in quo recipitur ejus operatio. Ergo evidens est, non dependere a corpore vel parte ejus in operatione intelligendi, sed hanc esse propriam operationem animæ, & non conjuncti, vel non communem corpori, sicut est visio. Quod est esse immortalem, & perpetuam ex propria natura.

11 Tertia est ex hoc principio, ex nihilo nihil fit, ostenditur esse animam immortalem, & omnino debellatur horum pertinacia. Anima autem interit, aut immortalis est. Si interit, cum sit simplex, neque in principia, nullum enim habet, resolvatur, ad nihilum necessario redigetur. Ergo ex aliquo nihil fiet. Quare converso naturæ opere, fiet aliquid ex nihilo. Quod est contra omnium decreta Peripateticorum.

12 Quarta sumitur ex intellectu ipso hoc modo. Intellectus est potentia purè spiritualis, Ergo anima rationalis, a qua emanat, purè etiam spiritualis est. Sed entitas purè spiritualis non dependet a corpore. Ergo anima rationalis habet esse spirituale independentem omnino a corpore. Quare sine corpore esse potest, & consequenter eo corruptio per mortem, non corrumpetur.

13 Hinc placet sententia Chrysostomi Javelli in libello de animæ humanæ indeficientia part. 3. cap. 1. & seq. affirmantis nobis esse naturaliter ingentem credulitatem de animæ immortalitate, & eos, qui animæ mortalitatem invexerunt fuisse vel impios, vel voluptuosos, flagitiosos, insanos, vel melancholicos, vel juvenili furore agitados, sanari tamen accedente senectute. Unde idem Pomponatius mutata mente, opus suum de eo argumento improbasse dicitur, variantibus sententiis, an id amicorum precibus dederit, an famæ suæ, ac nomini caverit, an ex animo audierit Ecclesiam, & palinodiam cecinerit, ut conscientia fayeret satis. Venetos illud opus addidisse ignibus, nec de immortalitate, sed de mortalitate animæ fuisse inscribendum, tradit Sylvester lib. 5. de strigimatis cap. 5. expostulans quod a se approbatum eum librum, dixisset Pomponatius, quod negat, se unquam cogitasse. Legatur Niphus in Pomponatium de eodem argumento, & Augustinus tam disertè, ac solidè pro immortalitate ex ipsis naturæ principii disputantem, cujus extat adhuc adolescentis in hanc sententiam opus integrum, & maturæ ætatis vox illa cygnea in libris de Trinitate idipsum probans. Unde qui dubitavit, ac dixit in via Aristotelis animam esse mortalem, abjuravit de vehementi, & fuit dictum, quod nulla ipsi irrogaretur injuria, si etiam abjuraret de formali die 8. Augusti 1607. Apage igitur hos animæ carnifices.

CONSULTATIO CLIII.

De fœditate comœdiarum nostri temporis, deque earum actoribus, & inspectoribus, ac in hoc malum remediis, idque quasi per saturam, deque potestate Episcoporum illas, obscenoque ludos prohibendi.

PROBatur id primò, autoritate Sacrarum Scripturarum. Ecclesiasticus cap. 9. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Averte faciem tuam a muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam; propter speciem mulieris multi perierunt. Speciem mulieris multi admirati reprobii facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit.

Ecclesiastes 7. Lustravi universa animo meo, ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium, & inveni amariorē morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus: vincula sunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

Math. 14. Saltavit filia Herodis in medio, & placuit Herodi, Marc. 6. Et cum saltasset, & placuisset Herodi, &c.

Judit. 16. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus: pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus.

Secundò, anthoritate ex Sacris Sanctionibus Summorum Pontificum, Conciliorum, & legum Civilium.

S. Clemens Pontifex Maximus, & secundus post S. Petrum lib. 8. Constitutionum cap. 32. Si quis scenicus ad Ecclesiam aggregatus sit, vir, mulierve fruatur, aut ludæ præfessus, aut athleta, aut choraules, aut Cybaristes, aut lyristes, aut saltare doctus, desinant artem suam, aut certu piorum pellantur.

Canon. pro dilect. de Consecratione dist. 2. de Histrione quodam. An talis debeat communicare nobiscum? quod ego puto nec Majestati divinæ, nec Evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fœdetur ex D. Cypriano ad Eucratium lib. 1.

Et lib. 2. Canon. institut. de Euch. §. item quamvis. Item quamvis regulariter nullus, etiam si quem Sacerdoti peccatorem, & impenitentem esse liqueat, ab Altari sit arcendus, Scenicis tamen, atque histrionibus, ceterisque personis hujusmodi quamdiu tam detestandas artes exercuerint, sacra communio deneganda erit; nec enim Evangelicæ disciplinæ congruit, ut pudor, & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Glossa in verbo Histrionibus, Intellego de his, qui turpibus, & illicitis ludunt.

Concil. Carthag. III. cap. 35. quod refertur in can. 9 scenicis dist. 2. de consecr. Scenicis, atque histrionibus, ceterisque hujusmodi personis, vel Apostolicis conversis, vel reversis ad dominium gratia, vel reconciliatio non utgetur.

Can. Donare dist. 86. Donare res suas Histrionibus vitium est immune. Gloss. ibi ex Div. Hieron. Donare Histrionibus est. Demonibus immolare. Item habet Div. August.

Concil. Nannetense, ut refertur in cap. Nullus dist. 44. Clerici larvas ante se fieri non permittant; hoc enim diabolicum est.

L. Consensu, C. de repud. Vir dimittere uxorem potest, si præter voluntatem suam Circenses, & Theatrical voluptates, capiet, ubi scenici ludi sunt, aut ubi fera cum hominibus pugnant.

L. 2. §. ait Præcor ff. de his, qui notantur infamia. Ait præcor, qui in Scenam prodierit, infamis est. In eam legem Baldus, solum joculariores, qui ludunt in scena, sunt infames. Joculariores verò, qui ludunt honesto modo causa recreationis, vel solatii, & nihil contra bonos mores faciunt, idè isti non sunt infames. In hanc eandem rem Chrysostom. hom. 12. in 1. ad Corinthios, de Histrionibus, si sunt infames, oportuit, eos urbe ejici, non de publico ali.

Authent. ut cum de appellat. cognoscitur §. causas vers. Si præter voluntatem parentum, Collat. 8. causa justæ exheredationis si præter voluntatem parentum inter arenas, vel mimos sese filius sociaverit, & in hac professione permanferit.

Justin. Imperator in præmio ff. quis enim ludos appetet eos, ex quibus crimina oriuntur?

Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio Imperatore Primo cap. 93. Non oportet Sacerdotes, aut Clericos quibuscumque spectaculis in Scenis, aut in nuptiis interesse, sed antequam Thymelici ingrediantur, exurgere eos convenit, aut inde discedere. Idem habent Græcæ Synodi cap. 59.

- 17 Concilium Agathense cap. 89. in cap. Presbyteri distincti. 34. Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, vel deinceps, quibus ducende uxoris licentia non est, etiam alienarum nuptiarum vitent convivium, nec his cœtibz misceantur, ubi amatoria cantantur, et turpia, aut obsceni motus corporum choreis, et saltationibus effertur, ne auditus, aut obitus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur.
- 18 Concilium Carthag. 4. cap. 88. & habetur de consecratione distincti. 1. in cap. Qui die. Qui die solemniter pretermisso solemniter Ecclesie conventu ad spectacula vadit, excommunicatur.
- 19 L. Dominico de Spectaculis in Cod. Theod. quam nec reperi, sed illam his verbis transcribit Barnabas Brissinius, & egregio commentario illustravit. Verum idem ferè habetur leg. omnes dies Cod. de feriis.
- 20 Dominico, qui septimana totius primas est dies, & Natale, atque Epiphaniarum Christi, Pascha etiam, & quinquagesimæ diebus, quo tempore, & commemoratio Apostolicæ passionis totius Christianitatis magistræ, a cunctis jure celebratur, omni theatrorum voluptate per universas Urbes earundem populis denegata, totæ Christianarum, ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur. Si qui etiam nunc vel Judæi impietatis amentia, vel stolidæ paganitatis errore atque insania detinentur, aliud esse supplicationum notuerint tempus, aliud voluptatum.
- 21 Concilium Arelat. primum tempore Sylvestri Papæ I. num. 7. Qui in theatris conveniunt, excommunicantur, & iterum cap. 7. de theatricis. Et ipsos placuit quamdiu agunt, a communione separari.
- 22 Acta Mediolanensis Ecclesie sub Sanctissimo Antistite Divo Carolo Borromeo 1. par. ubi de Histrionibus, & Comici: De his etiam Principes, & Magistratus commoneos esse duximus, ut histriones, & mimos, & ejus generis perditos homines e suis finibus ejiciant, & in caupones, & alios quicumque eos receperint, acriter animadvertant.
- 23 Tertio, autoritate ex Sacris Doctoribus, & antiquissimis Ecclesie Patribz petita, qui Christianam Religionem, ac pietatem acerrimè tutati sunt.
- 24 Tertullianus inter Latinos vetustissimus juxta ac gravissimus author lib. de spectaculis; quid facis in illo suffragiorum impiorum æstuario? Recognita quid de te fiat in cœlo, Dubitas enim illo momento, quo in Diaboli Ecclesia fueris, omnes Angelos prospicere de cœlo, & singulos denotare, quis blasphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures Diabolo adversus Deum administraverit? Non ergo fugies sedilia hostium Christi, illam Cathedram pestilentiarum, ipsumque aerem, qui desuper incubat, scelestis vocibus constupratum? Et statim; sint dulcia licet, & grata, & simplicia, etiam honesta quadam; nemo venenem temperat felle, & elleboro, sed conditis pulmentis, & bene saporatis, & plurimum dulcibus, id mali injicit: Ita & Diabolus lethale, quo conficit rebus Dei gratissimis, & acceptissimis imbuat: omnia illic seu fortia, seu honesta, seu sonora, seu canora, seu subtilia proinde habe, ac stillicidia mellis de libacunculo venenato.
- 25 D. Hieron. in 20. caput Ezechiel, in illud, Et dixit ad eos, unusquisque offensiones oculorum suorum abjiciat, & in Idolis Egypti nolite pollui, ab Idolis, hoc est a spectaculis, immo offensionibus Egypti, quæ recte Idola nominantur, removeamus oculos arene, circi, ac Theatrorum, & omnibus, quæ animæ contaminant puritatem, & per sensus ingrediuntur ad mentem, impleturque, quod scriptum est, mors intravit per fenestras vestras.
- 26 D. Cyprian. Epist. 2. lib. 2. Convertite hinc vultus ad diversis spectaculis non minus pernenda contagia, in theatris quoque conspicietis quid tibi, & dolori sit, & pudori. De parricidiis, & incestis: Horror antiquus ad imaginem veritatis expressa actione replicatur, ne sæculis transeuntibus exolescat, quod aliquando commissum est: Admonetur etiam omnis auditu, fieri posse quod factum est: Nunquam erit senio delicta moriuntur, nunquam scelus oblivione sepelitur; exempla sunt, quæ jam esse facinora destiterunt. Adulterium discitur, dum videtur, & lenocinante ad vitia publica auctoritatis malo, quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labe, & quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum histrionis gestibus inquinari? Plusque illic placet quisquis virum in feminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, & eo peritior, quod turpius judicatur, spectatur hic prob nefas, & libenter.
- 27 Lactantius lib. 6. divinarum institutionum cap. 20. Quid de mimis loquar corruptelarum præferentibus disciplinam; qui docent adulteria, dum fingunt, & simulatis erudiunt ad vera; quid Juvenes, aut Virgines faciant, cum & fieri sine pudore, & spectari libenter ab omnibus cernunt? Admonentur utique, quid facere possint, & inflammantur libidine, quæ aspectu maxime concitatur; ac se quisque pro sexu in illis imaginibus præfigurat; probantque illa, dum vident, & adherentibus vitii corruptiores ad cubacula revertuntur; nec pueri modò, quos præmaturis vitii imbui non oportet, sed etiam senes, quos peccare jam non decet, in talem vitiorum semitam dilabuntur. Et cap. 6. Epist. Histrionici etiam impudici, gestus, quibus infames feminas imitantur, libidines, quas saltando exprimunt, docent. Spectant hæc adolescentes, quorum lubrica ætas, quæ frenari, aut regi debet ad vitia, & peccata, his imaginibus eruditur. Fugienda igitur omnia spectacula, ut tranquillum mentis statum tenere possimus, renuntiandum noxiis voluptatibus, ne delimiti suavitatem in pestifera mortis laqueos incidamus.
- Div. Cyrillus Hierosolymorum Episcopus Cathechesi 28 prima; Non ergo studiosus esto furoris theatrici, ubi conspicias mimorum impudicitias contumelia patratas, & omni scditate, & hominum mollium, & effeminatorum saltationes.
- Div. Basilii Magnus homil. 4. in Exameron: Orchestra, quæ abundat spectaculis impudicis, publica est, & communis schola impudicitie iis, qui assident, & tibiarum cantus, & cantica meretricia infidentia audientium animis nihil aliud persuadent, quam ut omnes scditati studeant, & imitentur cytharistarum, & tibicinum pulsus.
- Divus Augustinus lib. 2. de Symbolo cap. 7. In theatris labe morum discere turpia, audire inhonesta, videre perniciose. Et mox: Chorus illic, ac cantio Pantomimi elicit auditum, sed expugnat Sanctum aspectum. Et de seipso lib. 3. Confess. Rapiebant me spectacula theatri, plena imaginibus miseriarum mearum, & fomitis ignis mei.
- Minutius Felix in Octavio, nam in ludis currulibus quis non horreat populi in se rixantis insaniam? In gladiatoris homicidii disciplinam? In scenicis etiam non minor furor, turpitudine prolixior; nunc enim mimus vel exponit adulteria vel monstrat; nunc enervis histrio amorem, dum fingit, insiguit.
- Theoph. ad Autholycum lib. 3. nec cetera spectacula spectare audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ hauriant aut profana, quæ ibi decantantur carmina, nempe dum Thyeste tragica facinora commemorant, & Thevæ liberos devoratos recitant, nec fas nobis est audire adulteria Deorum, quæ suavi cantu modulantur.
- Isaacus Presbyter de mundi contemptu cap. 2. Quis diligens turpiloqua potest habere mundam mentem?
- Salvianus lib. 6. nihil enim ferè flagitiosum est, quod in spectaculis non sit, illas rerum turpium imitationes, illas vocum ac verborum obscenitates, illas motuum turpitudines, illas gestuum scditates.
- D. Gregorius Nazianzenus de histrionibus, vitamque scelestam
In medio ludunt, quæ didicere docentes.
Ista quidem faciunt, illi quæque arte parant
Infanda; post abjiciunt scelera, idque
Judicio certe supremi numinis æquo.
- Beda quem refert D. Anton. 2. par. tit. 3. §. 5. Non solum in addiscendis artibus magicis, sed etiam in contemplandis spectaculis consistit Concupiscentia oculorum.
- D. Bernardus, quem refert Bellovacensis lib. 3. spec. mor. distincti. 6. ubi de Jocis, & Comediis. Ut quid Christiane, habes resumere, quod renuntiasti? ut quid clari dicis ambobus genibus? quid tibi cum pompis diaboli, quibus resignasti? amator Christi noli falli; odit enim Deus tuus, nec inter suos cognoscit professores, quos via sue conspexit desertores.
- D. Jo: Chrysostomus Hom. 62. ad populum Antiochenum; In Theatro omnia contraria, risus, ineptitudo, diabolicus fastus, effusio, temporis impendium, & superflua dierum consumptio, male cupiditatis inductio, adulterii meditatio, fornicationis, & intemperantiæ schola, turpitudinis exortatio, risus materia, inhonestatis exempla, ac plura ibidem, ubi etiam Theatra Pestilentie Cathedram vocat, incontinentie gymnasium, luxurie officinam, impudicitie orchestram, Babylonicam fornacem.
- Idem homil. 39. in cap. 11. Matth. Non enim ignoramus, quot ibi fornicationes peragantur, quot adulterii matrimonia maculentur, quot viri muliebria patiuntur, quot juvenes effeminentur; cuncta iniquitatis summa; cuncta prodigiorum; cuncta impudentie plena sunt.
- Idem hom. 43. in cap. 20. Aduum Apostolorum: Magna mala theatra efficiunt civitatibus, magna, & neque hoc scimus

mus quam magna, & alibi: Maleficii autem nonne a theatralibus ludis constituuntur?

- 41 Denique hom. de David, & Saule. Et quidem arbitror multos ex his, qui heri nos desituerant, & ad iniquitates spectacula discesserant, hodie presentes esse: oparim autem istos, qui sunt, palam nosse, ut eos sacris vestibulis arceam. Et statim de iisdem; Neque enim tam grave est delinquere, quam post delictum de remedio erubescere, nec parere Sacerdotibus talia iubentibus. Et quid hic adeo magni sceleris commissum est, ut ab istis Sacris cancellis arceandi sint? Immo quod delictum his gravius queris; cum se ipsos plane adulterio contaminarint; quod si avetis adulterii modum cognoscere, non mea verba vobis referam, sed illius, qui de tota hominis vita iudicaturus est: Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendam illam, jam mœchatus est eam in corde suo; quod si mulier sponte, ac fortè in foro obvia, & negligens culta sæpe numero curiosus intuentem caput ipso vultus aspectu: isti, qui non simpliciter, neque fortuito, sed studio, & tanto studio, ut Ecclesiam quoque contemnunt, & hac gratia perunt, illuc, ac totum ibi desidentes diem in facies foeminarum illarum nobilium defixos habent oculos, qua fronte poterint dicere, quod eas non viderint ad concupiscendum? ubi verba quoque accedunt fracta lascivique, ubi canticiones meretriciæ, ubi voces vehementer ad voluptatem incitantes, ubi sibi picti oculi, ubi coloribus tinctæ genæ, ubi totius corporis habitus fucorum impostura plenus est, aliaque insuper multa lenocinia ad fallendos, inescandosque intuentes instructa: ubi socordia spectantium, multaque confusio, & hinc nascens ad lasciviam exhortatio, tum ab iis, qui spectaculis interfuerunt, tum ab illis, qui quæ viderunt in spectaculis, post, aliis enarrant. Accedunt huc iruitamenta per fistulas, ac tibias, aliaque hujus generis molusatio, in fraudem illiciens, mentisque robur emolliens, ac meretricum insidiis delectatione præparans illic deridentium animos, efficiensque, ut facilius capiantur. Etenim si hic, ubi Psalmi, ubi divinarum verborum enarratio, ubi Dei metus, multaque reverentia, frequenter, ceu latro quispiam versutus clam obrepit Concupiscentia, quomodo qui desident in theatro, qui nihil sani, neque audiunt, neque vident, qui undique obsidione patiuntur per aures, per oculos, possint illam superare concupiscentiam? Rursus si non possunt, quomodo poterunt unquam ab adulterii crimine absolvi? Tum qui non liberi sunt ab adulterii crimine, quomodo poterunt absque pœnitentia ad hæc Sacra vestibula accedere, hujusque præclaris conventus esse participes? Quapropter equidem hortor, rogoque, ut prius confessione, ac pœnitentia, aliisque remediis omnibus se se a peccato ex theatricis spectaculis contracto, perpurgent, atque ita divinos audiant sermones, & hom. 39. ad popul. Theatralibus ludis eversis non leges, sed iniquitatem evertetis, ac omnem civitatis pestem extinguatis; hinc enim seditione excitantur, hinc tumultus oriuntur.
- 42 B. Laurentius Justinianus, Primus Venetorum Patriarcha de casto Connubio Verbi, & Animæ cap. 4. Ex appetitu vero boni quanta studia, quot labores? Hinc joca, verba scurrilia, theatrici luxus, commestationes ebriitates, leta convivia, varia epularum fercula, & omne, quod ad exemplum spectat corporis voluptatem, exortum est. Talia autem sectantes gehennalibus flammis cruciabantur.
- 43 Quinto, autoritate Principum Theologorum, qui docent mortali peccato esse obnoxios, & quicomœdias, ludosque exhibent, tum qui spectant.
- 44 D. Thomas Aquinas in 2. 2. quæst. 167. artic. 2. ad secundum: inspectio spectaculorum vitiosa redditur, in quantum per hoc modo fit pronus ad vitia, vel lasciviam, vel crudelitatis, per ea, quæ ibi representantur. Unde Chrysostom. hom. 6. in Matth. quod tales inspectiones constituunt adulteros inverecundos. Idem quæst. 168. artic. 3. Superfluum in ludo accipitur, quod excedit regulam rationis, quando scilicet utitur aliquis causa ludi turpibus verbis, vel factis, quæ de se sunt peccata mortalia: & sic patet, quod excessus in ludo est peccatum mortale. Et in responsione ad tertium. Si quis sustentant illos histriones, qui illicitis ludis utuntur, peccant quasi eos in peccato foventes.
- 45 Card. Cajetanus ibidem. Si indecentia sunt, quæ representantur, non excusant a peccato videntes. Præter hoc gravius peccant viri graves ratione scandalis, & mali exempli: gravissime autem Clerici, Religiosi, Sacerdotes, aut Pontifices in hoc delinquentes. Si futura indecentiæ nescius, se ibi invenerit, nec exire potest, imitetur Alipium, claudendo oculos, ut sic etiam se ipsum servet, & quantum in se est alios hoc facto moneat.
- 46 S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus 2. p. tit. 3. c. 7. §. 5. Si autem spectacula non sunt expresse prohibita, tunc

si representant multum turpia, & lasciva, ea exercentes mortaliter peccant: & inspectio voluntaria talium mortale est; quia nil aliud est, quam delectari de turpibus, & de sœvis; tum etiam quia periculo tentationis sponte se exponunt. Quod etiam verbis iisdem docet Sylvester, verbo ludus. q. 8.

Paludanus in 4. sentent. dist. 16. quæst. 3. art. 3. concl. 47. 1. Spectacula turpia ad malum incitantia impediunt, quia ad mortale alliciunt: unde ad pœnitentiam agendam secundum jura aliqui in Monasteria, vel in religiosa loca tendebant.

Durandus in 4. d. 17. q. 1. Ludi aliquando ex se habent turpitudinem, & culpam mortalem, sic ludi, qui a viris, & mulieribus agebantur in theatris ad luxuriam provocantes, & hi sunt a pœnitente necessariò vitandi; & infra nu. 6. Quædam spectacula sunt rerum turpium, & ad peccatum provocantium; sicut inspectio ludorum theatralium, & studiosa inspectio talium peccatum est, & quandoque mortale.

Sylvester verbo ludus quæst. 2. Ludus est prohibitus ratione probabilis periculi animæ suæ, vel alterius, & hoc etiam est mortale, ut crebro accidit in choreis, & generaliter quoties continet in se turpitudinem: & quæst. 8. contra glossam, quæ volebat, inspectores ludorum, qui exercentur cum mortali peccato, si sint Clerici, mortaliter peccare, secus si sint laici, addit, hoc non bene dicitur, quia hoc peccatum consistens in videndo, non provenit ex aliqua prohibitione legis positivæ quæ, Clericos plus quam laicos in hoc coerceat; sed provenit solum ex prohibitione legis naturalis, ex hoc scilicet quod aspiciendo faciunt aliquod secundum se malum. Lex enim naturalis non distinguit inter Clericos, & laicos, sed omnes indistinctè obligat.

Armilla verbo ludus. Ludos inspicere ratione periculi cædendi in aliquod mortale, tunc esset mortale, quando scienter, vel dubitanter se exponeret, ut cum in ludis representantur turpia, & lasciva.

Viguerus de virtute temperantiæ vers. 12. Cavenda sunt in ludis tria, primum & principale quod delectatio non queratur in turpibus factis, vel verbis ad lasciviam provocantibus; quia tales ludi dicuntur theatrici & diabolici, quos D. Chrysost. distictè prohibuit non solum exercere, sed etiam inspicere, & infra. Quod aliquis in turpibus, aut illicitis rebus letetur, vitium ex suo genere mortale est, si illa, do quibus letatur, sunt mortalia, ut in theatris contingit, & infra ostenditur.

Tabiena verbo chorea refert D. Hieronymi verba hujusmodi: Se nullo credere viro, si dicat, se illasum evasisse a spectaculis talium, & verbo histrionum, si qui autem superflue sua in tales consumunt, vel etiam sustentant illos histriones, qui illicitis utuntur, peccant, quasi eos in peccato foventes, ex D. Th. quem iterum attulimus.

Hactenus omnes ex Illustrissimo PP. Prædicatorum Ordine.

Alexander Alesius 2. p. q. 149. membro tertio, hæc refert ex Chrysostomo: Peccatum hoc tantam imponit sordem ut neque decem millibus fontibus expurgare possis, sed solum lachrymis, & confessionibus, & statim: Studiosa ergo inspectio, per quam præstatur fomentum jocularionis histrionice, vel jocularionis chorealis, potest agere in peccatum mortale.

Angelus de Clavasio in sua summa ver. Ludus num. 3. Est & tertius ludus, qui dicitur diabolicus, qui operatione diabolica est inventus ad inducendos homines ad peccatum, ut sunt rerum inhonestarum demonstrationes: & tales ludi omnibus prohibiti sunt tam exercere, quam videre; unde quando tales demonstrationes habent provocare ad lasciviam, peccant mortaliter tam exercentes, quam videntes.

Gabriel Biel in 4. dist. 15. quæst. 13. art. 3. dubit. 3. illo axiomate utitur: Quisquis delectatur in peccato mortali peccat mortaliter, præsertim in illis, quæ sunt mala, non quia prohibita, sed quia essentialiter includunt turpitudinem, quales omnino sunt comedie nostri temporis ex Apostol. ad Roman. 1. non solum facientes, sed & facientibus consentientes digni sunt morte, & hi ex sacro Minorum Ordine.

Tom. Sanchez lib. 9. disp. 46. n. 42. Componentes, aut representantes comedias, quæ res valde turpes, ac ad venenem excitantes continent, peccari mortaliter, quia sunt multis causa ruinæ. Additque ex Mendoza quæst. 9. Scholastica §. 11. Id verum esse licet componens, vel representans id non intendat, quia ex se præbet sufficientem ruinæ causam, citat pro hac sententia D. Ant. 2. p. t. 3. c. 7. §. 5. Angelum verbo ludus nu. 3. Sylvestrumque 3. Alcozer. lib. de Ludo cap. 54. sequitur hos Bonaccina quæst. 4. punct. 9.

Reginaldus lib. 22. c. 1. sect. 4. Peccatum mortale est Comœdiis

modis interesse, in quibus res turpes representantur, aut modus representandi est turpis. Si audiantur ob carnalem delectationem inde provenientem, aut ob curiositatem quidem solam, sed conjunctam cum periculo notabili consentiendi in ejusmodi delectatione, aut certe cum scandalo, ut contingere potest maxime Ecclesiasticis, qui eo praesertim nomine prohibentur talibus nugis interesse: multo vero magis peccare censendi sunt, qui tales comœdias aut componunt, aut exhibent, cum sint causa ruinæ multorum, nec refert, quod eam non intendant, quia dant ei sufficientem causam.

- 58 Paulus Comitulus lib. 5. q. 11. de obscenis comœdiis, his verbis disputationem suam concludit: sed homines egentes, sordidos, sine honore, sine existimatione, sine sensu, ore, lingua, manu, mente inquinatos, vita turpes, probris, & obscenitate verborum infames Ecclesie decretis, Imperatorum legibus notatos, atque concisos dimittamus, hæcenus Patres & Societate Jesu.
- 59 Marcellus Megalium Cler. Reg. Theatinus in Epitome suæ Institutionis num. 16. pag. 166. editionis Mutinensis: Mortaliter peccat, qui in comœdiis, aut alibi verba dixerit ad lasciviam, & fornicationem incitantia licet ludere, & tantum ob animi relaxationem; mortalis etiam criminis rei sunt, qui voluntarie ea audiunt; quamvis ea audiant absque sensuali delectatione, & tantum animi gratia.
- 60 Lælius Zecchius tractatu de Pœnitentia c. 1. Proposit. 7. de Comœdiis, & ideo cum hodierna die passim hac arte abutantur, & obscena ubique misceant, Deum timenti hujusmodi spectacula fugienda sunt; & ii ab iis Principibus essent a Civitatibus pellendi, vel præficiendi viri graves, qui prius juxta Platonis sententiam eorum dicta, & facta spectarent, & approbarent.
- 61 Quinto, autoritate Pontificii, Cæsareique Jurisconsultorum.
- 62 Abbas Panormit. cap. Episcopum de Cler. venat. Quædam est venatio adulatoria, sicut faciunt histriones, qui verbis adulatoriis capiunt homines, sicut in venatione capiunt bestias; & illa est illicita omnibus.
- 63 Didacus Covar. de resit. 2. part. §. 2. num. 5. Non infior parasitum, ita convenientem, & paciscentem malefacere, & peccare quandoque mortaliter: nam hæc ludicra, & parasitorum ars licita quidem est ad hominum delectationem, modo ea exerceatur absque proximi præjudicio, & laesione honestatis.
- 64 Alexander in leg. affectionis de donat. Histrioni non potest donari, immo donatio facta revocatur.
- 65 Archidiaconus in illud, quod histrio non potest accusare, inquit: Verum dicit in eo tantum, qui gestus præsentat cum ludibrio sui corporis.
- 66 Sexto autoritate Gentilium, & a fide alienorum, qui ante Christum naturali lumine Theatrorum lasciviam horruerunt.
- 67 Plato Dial. 7. de legibus. Tragœdi verò Poetæ, qui res (ut ajunt) serias narrant; si nos sic interrogent: licet ne d. amici in regionem, civitatemque vestram nobis venire? ad hæc recte nos respondebimus: Nolite credere facile a nobis admitti, ut scenas in foro constitutis, & clamorosos conducatis Histriones, qui alius quam nos exclament, atque ita ad liberos nostros, ad uxores, ad turbam de eisdem rebus non eadem, quæ nos, sed contraria sæpe concionemini. Insaniremus enim & nos omnino, & civitas omnis, si antequam magistratus viderint, quæ composuisset, & dicenda ad populum judicaverint, admitteremini.
- 68 Dialogo secundo de Repub. Neque dicendum Juveni audienti, quod quis iniquissima facinora perpetrat, aut qui peccantem patrem supplicio afficit, neque omnino quod cum Diis Dii bellum gerant, insidientur, & pugnent. Quare nec ullo pacto narrandum illis Gigantum bellum, prælium permulta Deorum, & Heroum cognatis suis, proximisque indicta. Sed si quo pacto persuasuri sumus nullum unquam potius pueris, & adolescentibus a senioribus, aniculisque narranda sunt.
- 69 Arist. lib. 7. Polit. cap. 17. Ad summam ut cetera mala sic debet legum lator sermonis turpitudinem & civitate pellere; nam facile turpia loquendo efficitur, ut homines his proxima faciant: quod maxime providendum est in adolescentibus, ne quod tale vel dicant, vel audiant. Cum autem, ne talia loquatur, prohibetur, satis intelligitur vetari, ne turpes picturas aut fabulas spectet. Ad officium igitur magistratum pertinet curare, ut nihil nec fictum, nec pictum sit, quod tales actiones imitetur. Juniores autem, ne Jamborum, vel Comœdia spectatores fiant, lege prohibendi sunt &c.
- 70 In Problem. sect. 30. n. 9. Cur Histriones improbis mentibus magna ex parte sint? quia non se dedunt studio sapientiæ, & incontinentiæ operam dant.
- Varro lib. 6. de lingua Latina. Obscenum dictum ab scena, quod nonnisi in scena palam dici non habet.
- Tullius in lib. de Repub. cum artem ludicram, scenamque totam in probro ducerent, genus id hominum non modò honore civium carere, sed etiam tribu moveri notatione censoria voluerunt, loquitur de Romanis.
- Seneca Epist. septima. Nemo non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit. Utique quò major est populus, cui commiscemur, hoc periculi plus est. Nihil verò est tam damnosum bonis moribus, quam in aliquo spectaculo desidere: tunc enim per voluptatem facilius vitia subrepunt. Quid me existimas dicere? Avarior redeo, ambitiosior, luxuriosior.
- Julianus in Mysapogone. Nona potest domi temperant esse, & castus, qui publice incontinens, & impudicus esse vult, & Theatris voluptatem captans.
- Alianus lib. 9. c. 12. Romani Alcæum, & Philiscum Epicureo ex Urbe ejecerunt, eò quod multarum, flagitiosarumque libidinum authores essent adolescentibus. Etiam Mefseni Epicureos expulerunt.
- Valerius Maximus lib. 2. cap. 6. Massilia severitatis custos acerrimas est, nullum aditum in scenam minis dando, quorum argumenta majore ex parte stuprorum continent actus ne talia spectandi consuetudo, etiam imitandi licentiam summat.
- Fortunatus lib. 2. Artis Rhetor. ait, Catonem librum scripsisse de re Floria concisa oratione, ut indignationem Magistratum in Floralia excitaret, cap. De narratione.
- Pompejus Magnus, & Tertullianus habet solo Theatro suo minor. Eidem Theatro Veneris ædem superposuit, quod Venus in Theatris coleretur, quod ars esset omnium turpitudinum, quod Veneris sacrarium, quod censoriam animadversionem verebatur. Unde sic in sua tempora invehitur idem Tertullianus in Apolog. Quoniam ille leges abjecerunt, quod Theatra stuprandis moribus orientia statim destruebant.
- Statius lib. 1. Sylvarum.
- Huc intrant faciles emi Puellæ.
- Sveton. in Augusto cap. 45. Coercitionem in Histrionibus magistratibus omni loco, & tempore lege veteri permissam ademit; præterquam ludis, & scena, hoc est, ut saltem per tempus ludorum, & in loco, ubi peccarent, punirentur.
- Cornelius Tacitus lib. 4. Pulsi tum Histriones Italia, quod ab iis multa in publicum seditiose, sedâ per domos tentata, & lib. 13. In vincula ducti fautores Histrionum.
- Demetrius Phalareus, Tibicines, Scorta, Cantores, Satatatores, Histriones, dira nomina.
- Septimò, ex prodigiis, divinisque animadversionibus, quibus merito a spectaculis deterreri debemus.
- Tertullianus, author gravissimus, & Apostolorum temporis vicinus lib. citato de spectaculis, ejus omnino verba: Cur etiam non ejusmodi (qui Theatra frequentant) etiam demoniis penetrabiles fiant? Nam exemplum accidit, Domino teste, ejus mulieris, quæ Theatrum adiit, & inde cum dæmonio rediit. Itaque in Exorcismo ejus cum oneraretur immundus spiritus, quod ausus esset fidelium aggredi, constanter, & iustissime quidem (inquit) feci, in meo eam inveni. Et mox.
- Constat, & alii linteum in somnis offensum ejus diei nocte, qua Tragœdum audierant, cum exprobratione nominato Tragœdo, nec ultra quintum diem eam mulierem in sæculo fuisse.
- D. Gregor. Magnus lib. 1. Dialogorum cap. 9. Cum ad Fortunati, Viri nobilis mensam vir Dei Bonifacius Episcopus accerseretur, vir ante januam assistit ex iis, qui ludendi arte cibum solent querere. Venit hic cum simia, & cymbala percussit, quem Sanctus vir dedignatus, audiens sonitum dixit: heu, heu mortuus est miser iste. Ego ad mensam refectum veni, os adhuc ad laudem Dei non aperui, & ille cum simia veniens percussit cymbala. Subjunxit quoque, & ait: Ite, & pro charitate cibum, potumque tribuite, scitote tamen, quia mortuus est. Qui infelix vir, dum panem, ac vinum ex eadem domo perciperet, egredi januam voluit, sed saxum ingens subito de tecto cecidit, eique in verticem venit, ex qua percussione prostratus, in manibus jam semivivus levatus est; die verò altera secundum viri Dei sententiam funditus finivit vitam.
- Historia Tripartita lib. 7. in Vitis Patrum. Cum Abbas Pambo venisset apud Alexandriam, & videret ibi mulierem in Theatro psallentem, incipit flere. Requisitus, quare fleret, ait: Duæ causæ movent me. Una est, quod toto tempore vitæ meæ non sic studui, nec tantum laboravi placere Deo meo ut ista studet placere Mundo. Secunda causa est perditio ipsius.

88 Vinc. Bellovacensis lib. 3. dist. 6. speculi moralis. Quiddam Sanctus inter alia supplicia Inferni vidit, & audit mulieres flentes, & quasi choreas ducentes, & clamantes: Veb, veb, veb, quante sunt istae tenebrae.

89 Florent. Hartemius Carthusian. lib. 2. instit. Christi. c. 25. Legitur de sorore S. Damiani, quod ob delectationem nimiam, quam habuit in cantilena ex cubiculo in choreis audita, octodecim diebus punita sit penis Purgatorii, ut ipsa postea cumdam Sancto revelavit.

90 Thom. Cantiprat. lib. 2. cap. 15. Vidi ego adhuc puer in choreis procacissimam saltatricem, quae, me praesente, post choreas insolenter cum adultero luctabatur, & cum cessasset subitanea morte percussa, miserabiliter expiravit.

91 Idem cap. 49. part. 21. Per generosum, & verè Sanctum virum Gosvolum, Dominum de Velpia militem in Ducatu Brabantiae veraciter accepi. Habebat ille famulum quemdam, qui obscenus nimis, & lubricus, & tibia, & fistulis canens, congregationes puellarum, ac juvenum faciebat. Hic cum semel vespere tibia caneret, & gesticulationibus, & cantibus conciperet, vidit dictus miles manifestissime Demonem cornutum, villosum vibrantibus, & igneis oculis ante tibicinem saltare, & secundum motum illius servi motibus diversis congaudere. Hunc igitur cum servo Dominus intimasset, & ille nollet desistere a damnablem ludo; & maxime in provocatione puellarum carminibus obscenis, dimisit eum, ac repulit. Ille verò post paucos dies reproba morte percussus vitam miserè terminavit.

92 Henricus Gran, Germanus distin. 9. exempl. 51. Puella quadam die festivo tota die in ludis, & choreis se exercuit sed domum reversa resedit in limine quiescens. Sed cum ad dormiendum vix oculos clausisset, a duobus demonibus ad infernum delata est; & sic combusta est, ut nec capillus in corpore ipsius maneret, & totum corpus ejus magnis vesicis ulceratum fetorem intolerabilem exhalabat. Unus verò Demon titiorem ardentem in os ejus tradens dixit: hoc habet pro cantilenis, quas impudice saepius cantasti. Vestes ejus nullum habuerunt adusionis signum. Quae clamore, & ejulato e somno vigilans matri, & multis aliis rem narravit. Post hoc sic ustolata fertur ad hospitale, vocatus Sacerdos, qui nullum peccatum mortale in ea invenit, nisi quod libenter interfuit choreis, & ludis.

93 Jacobus Menochius, olim in Patavino Gymnasio Juris Caesarei Interpres Primarius lib. 2. de arbitrariis Judicium quest. Centuria 1. casu 69. numer. 56. ubi de comœdiis, & choreis, ejus planè verba: Patavii Anno 1567. Quod illuc accesseram Juris Pontificii interpres in domuncula illa sita in foro lignario, ubi extat & Monasterium Monialium S. Marci, Patavini quidam tota nocte Carniprivii choreas duxerant. Cum verò de recessu in Aurora cogitarent, ingenti, improviseque fragore corruit domus ipsa, qua obruti fuerant permulti, & inter alios Puella 15. annorum, quae veluti altera Herodiadis tota ferè nocte saltaverat, & qui vidit, testimonium perhibet, & verum est testimonium ejus.

94 Bellovacensis, quem supra iterum laudavi, advertit, fatuos cantus, & confortia respuentes ab Angelis visitari, qui sic B. Cæciliae, & sponso ejus non cantantibus, sed orantibus attulit Angelus coronas de rosis, & liliis Paradisi, ad quorum odorem Tiburtius Valeriani Frater ad Dominum est conversus, & ambo Martyrium susceperunt. Beata Agnes, quod Christum amasset, & vanissimas choreas spevisset, ac sapè diceret: Amo Christum, cujus mihi organa modulatis vocibus cantant, apparuit parentibus suis octavo post passionem suam die, in choro Virginum coelestium mirabili ornatu, & decore fulgentium, dicens: Mecum congratulamini, & congaudete, quod cum his omnibus lucidas sedes accepi. Non accipient, qui Theatrorum spectacula confectantur.

95 Rem ludricam referam, & cothurno dignam, & quam non noveris Lector, nisi mutata animi scena quodam fasce affectum, & polymita varietate percurrere. Ridebis, dolebis, obstupefces. Accipe. Ad annum christianum millesimum duodecesimum, Augustis SS. Henrico Secundo, & Gunegunde in Saxonia apud Ecclesiam magni Martyris Parochus natalis Dominici celebritatem itatis sacrificiis definiens primum pro more meridie noctis occupat, maturè ille, sed seriùs plerisque, qui ad Bacchanal suum eadem nocte vigiles, in cœmeterio Ecclesiae choreas ducere properarunt. Strepebat tripudium, resonabat celeuma, pulvis in nimbum coactus. Octodecim viri, feminae quindecim erant, numero impares, insolentia pares, quæ fistris, & cymbalis, ac cornu tam raucum, tam varium murmurabant, ut mystes sacro insistere non posset, immò desistere coge-

retur. Misit ergo, qui suo nomine, ac officio quietem illis imperaret, aut certè abscissum, dum ipse sacris operaretur. Sed illi ita dicto ejus paruerunt, ut proinde strepitum, & Bacchanal omne augentes, ipsum imperantem adhuc ludificantes, verterent in comœdiæ argumentum. Hic verò illi stomachum Sacerdoti moverunt, qui tam palmari contumacia irritatus, ut erat sacris paramentis reverendus: quia vos, inquit, Christiano nomine indigni, & sacrificio injuri locum, & tempus ejus eripitis, sacrilegio impendenda, oro Deum, cujus causa, & ortus agitur, ut in hac insania pergere non velitis modò, sed porro etiam cogamini ad annum ex nunc computandum. Res septies stupenda, quamquam ridicula quoque, ut diræ illæ sententiæ Sacerdotis, tanquam fulmen è nubibus vibratæ comprehenderunt insultantes. Nempè illæ Mænades, & Luperci choreas suas ita in gyrum egerunt, ut perpetuo saltu non nocte, non interdum respirarent usque dum sequentis Natalis reditum, idest, annum absolvisset. Cujus lien hic non liquesceret? Quis risum, nisi mappa coerceret? Sed ne historiam truncare, & miraculo detraxisse traducar, isti tot saltibus inquieti, & sudantes toto anno, interim nec palti, nec poti sunt, non respirant somno, nec maderunt pluvia, non vestes, aut calceamenta triverunt. Nihil sciscitantibus respondebant, primo genuum tenus, tum etiam scemorum visi sunt terræ immergi. Ita ex Gabriele Flamma lib. 3. Vincentio Belluacensi &c.

Octavo, ex rationum præcipuarum momentis, quibus ostenditur, mortalis criminis esse reos Comœdiarum nostri temporis Actores, & Inspectores.

Ex his, quæ hæcenus enumeravimus Summorum Pontificum, Patrum, Scholasticorum, Sanctionibus, unum tamquam certissimum restat, nec a quoquam in controversiam revocatur. Honestis nempè repræsentationibus, & jocos non esse illicitum interdum interesse, & qui sic interdum ludunt, etiam licitè sustentari posse; illosque aliquando audire, ad Eutrepeliam, quæ est modestiæ species, pertinere. Tria tantum rationibus expendenda, ne aliquid huic nostræ Paræneticæ Consultationi deesse videatur. Primum, quæ dici debeant honestæ, quæ turpes, & an nostri temporis Comœdiæ, quæ a venalibus hisce histrionibus dantur, honestæ dicendæ sint. Secundum, an turpium comœdiarum Actores mortaliter peccent, Tertium, an etiam spectatores.

Primum. Turpes Comœdiæ eæ sunt, quæ scœdissimas hominum, mulierumve coram exhibent actiones: puta oscula, amplexus, saltationesque illas, lascivæque cantilenas, quibus Venus aut saltatur, aut cantatur, aut exprimitur. Turpes Comœdiæ eæ sunt, in quibus de amantium furtis, de Conjugum adulteriis, de Meretricum, Lenonum, Puellarum, Adolescentum clandestinis artibus, Veneficiis, amoribus. Utque distinctius loquar, turpes, scœdæque eæ sunt, in quibus viri, & feminae de amoribus ludunt, agunt, colloquuntur. Cum ergo in nostri temporis comœdiis quæ a venalibus hisce meretriculis, & histrionibus exhibentur, & viri, & mulieres in scenam prodeunt de amoribus hujusmodi agant, & pro scena colloquantur, saltent, ludant, id etiam certissimum, atque evidens remanet, omnes nostri temporis Comœdias obscenas esse, atque inhonestas, & turpes. Quis namque has fabulas, quas hi in scena agunt, non turpes vocet? Quandoquidem eadem extra scenam non essent sine ingenti turpitudine, non essent sine crimine, non sine scelere? Quam quæso majorem honestatem in scena acquirunt supra, incæstus, adulteria, quæ illic verbis, gestibus, fabulis, saltationibus, scurillitatibus adornantur, si forent extra scenam tam inhonestæ? an minùs peccaminosæ, quia publicæ? An minùs scœdæ, quia coram omnium oculis? quia in Theatro?

Dices. Idèò non turpia, non inhonestæ, quia ficta. Verùm, an non turpes dicuntur Imagines, si commistas cum maribus feminas repræsentent? Quis turpes illas non appellet? Quis si sanus, quisque sit (cum Christiano loquor) qui protinus oculos non avertat, & tamen eæ etiam fictæ, immò & pictæ longè a vero remotiores, quàm Comica. Rursus falleris quisquis es, honestæ eæ appellans, quæ de turpibus agunt. Falleris qui bona, ac minimè repræhendenda ea dicis, quæ innumeris malis viam faciunt, aut qua ratione bona honestave, quæ (ut ille ait) simulatis criminibus instruunt ad vera, fictis alliciunt, immò impellunt ad pejora? Si ab scenis obscenæ, si a comœdiis impudicissimæ, quis honestas eas vocitet? Impurissimi rivi nonnisi sordidissimum fontem arguunt, qui eò perniciosior, quò pluribus obviis, quò communior, quò nocentior, & audebis dicere, adulteria,

quia in Theatro, qui ficta, ideo honesta? Planè foelix meretricula, quæ in Theatris reperis honestatem, quam in penetralibus amisisti. Sanctissima scæna, quæ honestos, sanctosque efficit scurras, Histriones: unde hæc tibi proscænio sanctitas, quod turpissimos actus in angulis, honestos facis in publico? Audeo dicere pejus hoc fingere, quàm peccare; longè quippè criminiosius mala docere, quàm agere. Utinam mæchus, utinam adulter, qui pulpita proteris; Solem fugeres mæchus, qui diem inficis Histrionibus; tenebras optares Adulter, qui populos facis adulteros; solus decipereris cum sola, non millenus deciperes. Sis leno Histrionum. Prostitue te o puella, ne finge: sis ipsum lupanar, quod simulas o Theatre, fugerent te Matronæ, verebuntur pueri, horrebunt Senes, nulli addiscent, quæ mox facient.

100 Ego disputationem hæc sic definio. Nostri temporis comœdias neminem honestas appellantes audivi, nisi auctores turpitudinum, vel fautores. Eos duntaxat, qui ut foedissima crimina majori immunitate exequantur, & iterent, ficto honestatis velo obtegunt, pravæ licentiæ nomine implicant, aut sæculorum consuetudine involvunt, ajuntque licere id, neque inhonestum; quia tot sæculis factum, receptum a populis, permixtum a Magistratibus. At permittuntur lupanaria, eaque adire: ergo ea honesta? Ad honesta jubemur, hortamur; ad mala permittitur: fateris permixta spectacula? fateris mala. Facta tot sæculis? Ita; verum in malis nulla præscriptio. Mala adulteria, perjuria, & tamen plurima sub Sole; repete sæculorum myriades, & pejerantes reperi, & adulteros; recepta a populis, immò erecta Theatra; sed corruperat quoque universa caro viam suam Noemi diebus, commune peccatum communibus aquis omnium naufragio expiatum est, minimè condonatum. Denique, ut semel finiam, cur, inquis, perpetuò receptum, quod perpetuò summi viri insectati sunt? Has omnino fabulas, quas in theatris saltant, aut loquuntur nostri temporis Comici, has, inquam, prohibent, in has invehuntur tot sacrarum Scripturarum, tot Summorum Pontificum, & Conciliorum, & legum, & Patrum, & Scholasticorum, & Gentilium responsa, oracula, monita, Sanctiones; ut intimè inspicienti perspicuum sit. Planè si ficta adulteria insectatur Chrysostomus, nulla arguit, si non hæc, quæ tu aure ebibis, animo hauris, incautus discis, tandem dolebis. Si foedata conjugia, quæ scænis exhibent, execrantur Minutius, Lactantius, Cyrillus, Basilus, Tertullianus, verbis aerem verberant, si probant, quæ tu probas. Si Theatrico luxui gehennales flammæ minas intentat? si sui ignis fomites appellat scænicos Amores, Divus Augustinus, da luxum alium, da alios amores, & vicisti.

101 Honesti ludi ii sunt, in quibus nulla omnino mulier, nulla lascivies, amor nullus; nulla, inquam, mulier, quia ubique ea sit, præsertim si venustate, & gratia polleat (quales ut primum eæ sunt, quæ in Theatris inducuntur) semper libidinis incitamentum, & ad mores corrumpendos potentissima. Quodque ita sit, liquet, quando nonnisi has inter reliquas deligunt Histriones, ut multitudinem alliciant; quippe sciunt earum verbis pulchritudine potissimum viros capi. Vir, ait D. Basilus lib. de Virginitate; quoniam feminam de suo latere formatam diligit, ut proprium membrum ad eam toto impetu rapitur; sic femina in se quamdam virtutem habet, miramque potestatem trahendi ad se virum, non secus ac magnes, cum ipse non moveatur, ferrum ad se rapit, Lege Cardinale Cajet. in 2. 2. qu. superius citata, qui longè rigidior. Lege Jo: Marianam de Rege, & Regis insit. unde postrema hæc verba ferè transcripsimus; sed pergo.

102 Alterum est, an mortaliter peccent Histriones nostri temporis, lascivarum rerum, & Amorum ludos exhibentes: Ego sanè nullum reperi innumeros ferè auctores, quos legi, quid id negaret, aut oppositum sentiret, ajuntque, turpium Comœdiarum Actores, immò Auctores, qui eas componunt, mortalis piaculi esse reos. Rationum præcipuarum collectionem, & Syllogen accipe. Primò, quia causa ludi utuntur (ut supra ostendimus) turpibus verbis, vel factis, quia mulieres in Theatrum inducunt, nempe libidinum fomites: quia de amoribus, stupris, adulteriis agunt, quæ lasciva omnia, & Christiano nomini indigna, & (ut Theologi ajunt) intrinsecè, & ex se lethalia, nec ideo mala, quia prohibita. Nefas enim ludi causa, qui ad animi remissionem conceditur, turpia advocare. Vide expressè D. Thom. 2. 2. quæst. 168. art. 3. id asserentem. Ratio a priori est; quia turpibus, lascivisque non remittitur animus, sed illigatur, sed opprimatur, sed vulneratur, sæpè occiditur, atque, ut quidam ait, obscæni hi ludi Civita-

tem vitiorum, ac turpitudinum servam faciunt, stuprum, adulterium, incestum, sacrilegiorum ancillam. Vide D. Basil. de legendis lib. gentiliis.

Rursus peccant mortaliter Histriones, quia turpibus verbis, vel factis se, & alios Christiana cordis munditia privant, sine qua nemo Deum videbit unquam, ut habetur Matth. 5. ita quem mox citavimus, Paul. Comitulus, & rectè; quæ enim cordis munditia iis, quibus immundæ aures, plena fabulis pectora, artibus, veneficiis, adagiis, scurrilitatibus, lascivisque carminibus capita? Qui dies totos in id infumunt, noctes totas si ve se præparent, si ve prodeant, si ve domi, si ve in proscænio? An hæc cælorum regno apta mundities, puritas, quò nil ingreditur coinquinarum? Dicent fortasè; Rigidiores, qui hæc doces; neque enim tam minuta mundities a sæcularibus extorquenda. Verum ego non id a sæcularibus requiro, sed a fidelibus, qui in cælum contendunt, qui violenter cælum rapere jubentur. Jubentur autem omnes. Ab iis id requiro, qui jus in æternas sedes se habere gloriantur. His id pronuncio, non Ethnicis, non infidelibus.

Tertiò, sceleratè agunt Histriones; quia bonos mores in Civitatibus, & Rebus publicis evertunt, Christianam in Deum charitatem his nugis exterminant; quia pueros virtutibus exuunt, ad inhonestos amores alliciunt, & erudiunt, ut amoribus dent operam, ut mulieres adament, ut parentibus haud obediant, ut senes irideant, & minimè reveantur, omnes contemnant. Peccant ergo mortaliter; quia aprissima Dæmonum instrumenta; quia egregii vitiorum artifices, quia homicidiorum, rixarum, turpitudinum fomites, quia Matronarum, Virginum, Adolescentulorum cogitationum omnium perversarum origines, & flabella: Illis ad lascivarum rerum plausus, voces, risus, illis denique quotquot a spectatoribus illic crimina committuntur, ipsorum quippè opera nulla in theatro modestia, nulla temperantia, nulla pudicitia, morum omnis effusio, nulla Christiani hominis vestigia, sed lascivientium, sed furientium, sed bestiarum, sed ferarum. Spectatorum namque voces considera, facies intue, oculos observa, verba expende, suspiria intellige, nutus inspicie, & mecum fatebere, quot facinora? Manent binis, aut ternis mensibus hi in urbibus singulis, interim quanta in urbibus perturbatio? Quot rixæ, plerumque ob eos conventus? Quot vulnera, quot cædes, quæ saltem pericula? Summa in rei familiaris negligentia, si patres inspicias, Ludorum aviditas, etiam in opificibus, in agrestibus, qui opere relicto quotidiano accurrunt, concurrunt famuli, relinquunt matronæ domus, filias, puellasque tùm pubescentes adducunt, ut discant, quæ audire nunquam, ut citius eas, quam ferret ætas, libidinum flamma corripit.

Denique peccatum lethale illud est, quod vel insignem Dei contemptum, vel grave alterius damnum, vel magnam sui labem, aut corruptionem habet. Ita Richardus de S. Victore, quem Theologi omnes in scholis recipiunt. Verum tria hæc ex condito recurrunt nostri temporis Histrionibus, ut rectè Doctores nostri temporis expendunt. Sui, proximorumque damnum jam ostendimus. Dei verò contemptum aspice. Histriones namque cum omnia per lucrum faciant, & omnia lucro metiuntur, nil ob Dei timorem prætereunt, dummodò lucrum accedat. Inde pulchriores mulieres conquirunt, inde eadem vestibus adornantur, inde stibio, & purpuris pinguntur, verba in molliem, gestus ad lasciviam, nutus ad procacitatem, saltationes, choreæ ad mutam luxuriam componuntur, idque quia sciunt his incautam multitudinem allici. Omnes enim pecuniæ vias norunt, nullas omittunt, ut adolescentes pelliciant, alliciant viros, matronas oblectent, juvenes emolliant, senes reddant insanos; ac sic pecunias a singulis suffrentur, & extorqueant. At qui sic lucrum querunt, qui his artibus pecunias parant, cum ingenti Dei contemptu id non facient?

Rursus Summorum Pontificum, & Conciliorum contemptus quam ingens: Scænicos extra Ecclesiam pellit Sanctus Clemens Primus, Ecclesiæ universalis Episcopus. Scænicis Sacram Eucharistiam denegent Sanctus Cyprianus, & Canonicæ institutiones, quas initio citavimus, Scænicos cum Apostolicis enumerat Carthagenense Tertium. Scænicis infamæ titulus infligitur a legibus, per leges filius exheredari, mulier repudiari potest, si spectacula hæc frequenter, ille agat. Scænicis Clericis, immò fidelibus omnibus, modò diebus festis, modò etiam cæteris diebus interdiciuntur in Concilio Arelatensi primo, & Carthagenensi quarto. Scænici perditii homines a Sanctissimo Carolo appellantur. Tu honestos hos dices? Tu innocentes pronuntiabis?

Tu ab omni crimine absolves? Tu Dei; tu hominum non fateberis contemptores, qui ab Ecclesia arcentur, ni artem suam desinant? Qui a communione Christi corporis segregantur? Qui infames, periti homines dicuntur? Qui cum apostaticis numerantur? Excommunicationi nemo obnoxius, nisi prius lethali peccato irretitus. Illa neminem ligat, nisi mortali crimine illigatum. Verum Excommunicationis poena plectuntur Comici a Pontificibus, planè quia mortaliter peccare Histriones existimant.

107 Dicunt, non eos esse Histriones, qui a Pontificibus excommunicantur. At dicant ipsi, qui sint? Scio, Canones nullos excipere; scio Histriones damnari; scio Comicos, ac Scenicos ab Ecclesia pelli, eos, inquam (ut ait Glossa verbo *Histrionibus*) qui turpibus, & illicitis ludunt. Scio, ipsos nunc turpibus, & illicitis ludere.

108 Simplex, & absoluta hæc propositio: Inspectores Comædiarum, quæ a venalibus hilce histrionibus fiunt, in quibus tum viri, tum mulieres in scenam prodeunt, & de amoribus, & lascivis rebus colloquuntur, &c. non peccare mortaliter, est propositio Christiano homini indigna, nedum Theologo, Republicæ maximè perniciofa, Patrum doctrinæ directè opposita, Theologorum omnium & Scholasticorum placitis minimè consentanea. Contra verò hæc: Comædiarum nostri temporis inspectores mortali peccato illigari, tum ratione scandali, tum ratione periculi, tum vi cooperationis, est propositio tutissima; Summorum Pontificum responsis, Conciliorum, & Canonum Oraculis egregiè consona: Patrum sententiis, Scholasticorum doctrinis omnino conveniens, & vera.

109 Peccant ergo Comædiarum nostri temporis inspectores vi cooperationis, quia nimirum adstant voluntariè, & absque necessitate Histrionibus, mortaliter peccantibus, iisque arrident, plaudunt, favent, & ut plurimum fovent autoritate, pecunia, vel saltem præsentia. Quod ipsis est cooperari; mortaliter verò operantibus cooperari, & in crimen quoque pacto influere, lethale est, quod dum adstant Histrionibus, iisque favent, arrident, iisdem cooperentur, & in eorundem crimen influant, manifestum sit, nihil enim magis loquenti cooperatur, quàm audiens: Quique coram populo agit: a nemine magis adjuvatur, & quodammodo vires in dicendo accipit, quàm ab auditoribus, si iis præsertim plaudant, arrideant, nutibus faveant, aut saltem oculos intendant. Accipit, qui dicit ab auditoribus quodammodo verba, sales, sententias, quodque mirabilius est, etiam vires, & latera; atque (ut ita dicam) ingenium, ex solo adstantium obtutu: at Histriones in theatro habent ne dum verborum exceptores, sed etiam pecuniarum datores, atque adeò non tantum ab auditorum aura, sed etiam auro vires accipiunt, dum loquuntur, qui sine auro, nec prodirent.

110 Confirmatur a pari: Summi Pontifices, ne dum in Duelliones, & Monomachos excommunicationis tela ipso facto minantur, sed etiam in eos, qui ex industria spectant ad eam rem; quia illis insipientibus duelliones vix definirent. Quod manifestum sit duellorum inspectores tantum, quia inspectores, mortaliter contra charitatem peccare; neque enim excommunicatio in eos jaceretur. Histriones verò nec inciperent, nec in scenam prodirent, si eisdem non spectator adires. Pari ergo ratione convinceris, si ve duellis spectator sis, si ve Histrionum; licet enim inspectio utrobique non intrinsecè mala, tamen quia utrique, tum Monomachi, tum Histriones rem agunt intrinsecè malam, hi præsertim ob excessum ludu, ob Dei contemptum, ob turpes gestus, & verba ad libidinem incitantia, quæ in ipsis nullo sine honestari possunt, cum dent aliis evidenter ruinæ causam; ideo utrisque inspectione quodammodo cooperaris, ac utrobique lethaliter peccas.

111 Dices, adhuc ageret in scena, licet singularis ego non audeam, non ergo, me adeunt, in scenam prodeunt, qui etiam me abiente, prodirent. Verum id omnino respondere possent singuli duellorum inspectores, singuli tamen peccant. Præterea cur Histriones etiam a singulis pecuniam extorquent, si non a singulis foveantur? Cur neminem ingredi sinunt, ni solvat, si a quolibet non sustentantur? Rursus quis scit, si exemplo tuo, neque præeunte, crimen, quis agnoscat, Deum timeat, consopita synderesis reviviscat, divinaque judicia vereatur? Denique omnes admonemur, ut id omnes detestentur; non omnes id faciant, nisi ea, & tu execraberis. Peccas, licet singularis adeas: hoc namque est cum corrente fure concurrere, ut ait Plantes & cum adulte-

riis portionem ponere (& quod dixeram) cooperari; dum adulteriorum magistros sustentas; dum meretriculas patcis, dum eorum peccatis, ac sceleribus individuus ades, & adis, cum fure concuriis, dum comedos, immò animarum comedones, ac voratores tuo enutris argento, cibus sanguine, ruina fulcis, sustentas periculo. Indè dictum ab Augustino, Histrionibus donare immane vitium. Idolatriæ a D. Hieronymo comparatur, ut refertur lib. 3. tract. 7. cap. 7. quæst. 3. solum quia aptissima Dæmonum instrumenta nutriuntur. Laudaturque ab Ethnicis Severus Imperator, ut refert Lampridius, quod non aurum, nec argentum Scenicis donarit. Atque hac ratione ii illigantur, qui publicè interfunt, pecuniam solvant, præsentia, & autoritate iis favere convincuntur.

Peccant præterea mortaliter spectatores ratione scandali. Scandalum enim est dictum, vel factum minus rectum, præbens occasionem ruinæ, estque mortale peccatum, etiam si gravis ruinæ alterius sit causa per accidens, tunc videlicet, cum contemnit quis salutem proximi, & pro ea conservanda non prætermittit, quod sibi libuerit, ita omnino, & expressis verbis D. Thomas 2. 2. quæst. 43. art. 1. & 4. Non ergo licet alicui aliquid agere, quod alii illo procliviores, si suo exemplo facerent, peccarent. Peccant ergo mortaliter, qui Comædias adeunt, & ii, quibus nulla est periculi ratio, quando ipsorum autoritate, vel exemplo alii illas frequentat. Totius hujus rationis nervos intendentem audi gemmeum Chrysostomi os: Sed Ego (inquiens) ostendam nihil multis hujusmodi ludos obfuisse; immò verò id maximè nocet, quod frustra tempus consumis, & scandalum aliis affers. Nam, & si tu excelsio quodam animi robore nihil inde tibi mali contraxisti, attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tuo spectaculorum studiosos fecisti, quomodo non ipse malum tibi contraxisti, qui causam mali commitendi aliis præbuisse? Qui enim ibi corrumpuntur tam viri, quam mulieres, omnes corruptionis crimina, & causam in caput tuum transferunt. Quare quamvis animi tui modestiam fecisti, ut nihil tibi mali obfuerit (quod ego fieri posse non arbitror) quoniam tamen alii causa ludorum multa peccarunt, graves propter hoc penas luet, quamvis multo modestior, & temperantior esses, si nullo modo eò pergeres.

Petes, qui potissimum sint, qui aliis scandalum faciunt? Expediam breviter, omnes atque, ut Seneca verbi utar: Nulla tam detestabilis pestis est, quæ hominibus ab homine nascatur, nec tam sincerus ulfus, qui non quem infici: addo nec tam humilis, qui parem non habeat, quem non possit inficere. Incendium aspice in denso nemore, ne dum densa quercus, aut foliorum dives, sublimisque populus flammam concipit, ac proximis imparitur, sed arbutum arbutu, & miricis mirica, lociam quælibet afficit ita in populo nemo spectacula adit, ut comites non optet, nemo comites optat, ut etiam non habeat; nemo habet, ut non lætetur.

Verum habet discrimen crimen. Graviter peccant singuli, qui concursu suo etiam alios evocant. Gravius præcipui viri, ac Senes, Patresfamilias, quique autoritate in Republica pollent, qui si non adirent, plerique illas erubescerent, minusque decorum putarent, quod contra accidit ob solam nobilium virorum, ac senum præsentiam. Gravissimè verò omnium peccarent Religiosi, ac Cleri. Ita præsertim Cajetan. in 2. 2. q. 167. art. 2. Jacob. Menochius lib. 2. centur. 1. de Arbitr. Judic. casu. 69. superius citato, ex Concilio Agathensi, relato in can. Presbyteri distincti. 34. Undè miror, Neotericum quemdam, alioquin doctum, oppositum docuisse, dum ait, neque id erubescendum Clericis, neque scandalum parere sæcularibus, at quàm parum verè, pete id non a Summis Pontificibus, non a Conciliorum decretis, non a Patrum sententiis, non a Scholasticorum doctrinis, sed ab ipsamet insanienti in spectaculis multitudine, an Clericis id liceat, an in Religiosis viris honestum? Clamabunt protinus, quod ipsis Clericis displicebit; surgent qui de sæculo sunt in Judicio, ferent in Clericos, Religiososque viros sententiam, a quibus Christianam dedicere modestiam, verècundiam, honestatem, Quale est enim (inquit Tertullianus) de Ecclesia Dei in Diaboli Ecclesiam tendere, de cælo, quod adjunt, in cœnum? Illas manus, quas ad Dominum extuleris, postmodum laudando Histrionem fatigare; ex ore, quo Amen in sanctum protuleris, Auctori testimonium reddere?

Tertiò, peccant spectatores ratione periculi, & proximæ occasionis, cui se ingerunt. Proxima verò occasio omnino est spectaculum, scena, orchestra, ubi amores, & choreæ celebrantur.

Quod si quæras. Quibusnam scena, & venales hæc Comædiæ proxima occasio censenda est, & a quibus

sub mortalis peccati pœna ratione periculi vitari debeant? Etiam respondeo: vitanda omnibus hæc occasio. Ratio præcipua: quia ubi plurimi, & ut plurimum corruunt, ea asserenda proxima cuique occasio, in qua potior multitudinis pars pluries offendit; nec refert, quod is non offendat. Peccat ergo mortaliter quilibet, qui ei multitudini se admiscet, quæ ut plurimum peccat, licet ipse in illud idem crimen interdum non incidat; diciturque illi occasio proxima, dum ex iis, quibus se immiscet, plurimi, & plurimum corruunt. Nunquam enim tam securus adstabit quis, ut minimè timere debeat, quando plures, & potior pars omnino labitur. Egregiè id innuit Psalter, cum primo Beatum enunciat, qui non abiit in Concilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestilentia non sedit, ac si è contrario diceret: infelix omnino, & miser, qui in quodcumque Concilium impiorum abierit, & in quacumque Cathedra pestium federit; (dicam planius cum Tertulliano,) qui theatra frequentarit; miser verò, & infelix, hoc est lethali crimine adstrictus ob solum impiorum consortium; peccantium enim societas, proxima peccandi occasio est, Tertulliani verba ad Theatra id referentis omnino illustra accipe. *Planè nusquam invenimus, quemadmodum aperte positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exerte definitum, non in circum ibis, non in Theatrum, agonem, munus non spectabis; sed invenimus ad hanc quoque speciem pertinere illam primam vocem David: Felix qui non abiit in Concilio Impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestium non sedit.*

117 Verum si durior videbitur hæc sententia, peccant saltem ratione periculi ii, qui ætate, incontinentia, voluptatis sensu prava suetudine, ac fomite infestantur; peccant ii, quos passim inflammant, aut etiam, ut plurimum delinunt impudici motus, fractæ feminarum, aut juvenum voces, gestus, quibus inter se in Scæna colloquuntur, agunt, ludunt, saltant, a quo nec aliquem facile exciperem, non adolescentem, non virum, non puellam, non matronam, non senem. Difficile enim ejusmodi illecebræ, sensusque delineamenta, & animæ pericula evadantur, etiam post spectacula. Rectè recentissimus, ac nostrorum temporum author Jo: Mariana lib. 3. de Rege, & Regis institutione, cap. de spectaculis. An major corruptela morum excogitari potest? Quæ enim in scæna per imaginem aguntur, perfecta fabula cum risu commemorantur, sine pudore deinde fiunt, voluptatis cupiditate animum tirillante, qui sunt veluti gradus ad suscipiendum pravitatem; cum sit facilis a jocis ad seria transitus. Quasi per risum stultus operator scelus, ait Salomon; turpia enim atque inhonesta factu, dictuque dum ridemus, approbamus, suoque pondere pravitas identidem in pejus trahit. Censeo ergo moribus Christianis certissimam pestem asferre Theatri licentiam. Hactenus Mariana, & Dialogo Tertio Franciscus Petrarcha, quem etiam sæpius hic a me laudatus Menochius refert: *Eo quisquis malus ierit, redibit pessimus; & boni, quibus illud iter ignotum est, si casu aliquo ignorari adeant, contagio non carebunt.*

118 Quartò, ita cum Cajetano in 2. 2. quæst. 167. Jacobo Menochio loco superius citato argumentatur Comitoli lib. 5. Responsionum moralium, quæst. 11. E culpa lethali voluptatem capere, aut ex ea re, quæ non est sine culpa lethali, lethale est crimen. Qui verò obscenis comædiis interfunt, lætantur, & voluptatem capiunt ex actione Histriorum, quæ illis non est sine culpa lethali (ut supra ostensum est.) Peccant ergo spectatores lethaliter.

119 Fateor, tantisper descendere ab hac sententia Recentiores nonnullos, ut minùs universalem eam velint, ac docere, seculo proximorum scandalo, & propriæ lasciviæ periculo, non esse lethale peccatum comædiis etiam turpibus interesse, licet mortaliter peccent Histrones, ita Sanchez lib. 9. disp. 49. num. 41. Emanuel Sà verbo ludus num. 4. Regin. lib. 2. num. 8. & horum potestremus Bonaccina. Putant enim neque omnes scandalum omnibus facere, nec cuique ruinæ periculum timendum. Certè hi a modo loquendi Sanctorum Patrum, & Veterum Scholasticorum multum discedunt, ut allata superius testimonia intimè considerandi patet. Hos ego non audeo reprehendere, neque omnino impossibile existimo, ut quis spectator tantum animi sui relaxationem velit, non Histriorum peccata: ut præscindat a rebus lascivis, & turpibus sales, & acumina: ut ad ea tantum plaudat, & rideat, iisque oblectatur, turpia verò, ut turpia non consideret: ut stipem Histronibus porrigat cum ea mente, ut nihil obscenum, & honestati contrarium agant, licet de facto id minimè sequatur. Verum quàm duriusculæ hæc præcisiones, &

difficiles, & in praxi quàm vicinæ delicto, suam quicquæ conscientiam conveniat. Divinum Tertulliani Oraculum expende, qui de spectaculorum inspectoribus omnino sic: *Tanta est enim vis voluptatum, ut & ignorantiam protelet in occasionem, & conscientiam corrumpat in dissimulationem, aut utrumque.* Et iterum. *Quam sapiens argumentatrix ignorantia humana, præsertim cum aliquid ejusmodi de gaudiis, & de fructibus sæculi metuit amittere.*

120 Idcirco id unum hoc loco consulerem, ut Confessarii, quique animarum curam gerunt, ne hujusmodi abstractiones, aut præcisiones subindicerent pœnitentibus, nec ejusmodi viam lasciviis, & obscenitatibus aperiant. Facile enim in tam brevi intervallo ab acuminum, & verborum ad rerum transitu oblectationem, citò nos ipsos fallimus, cum lenocinantur verba, prurit voluptas, ardet concupiscentia, furit lascivia. Citò quod exceptionibus pluribus docemus, absolute pronunciatur, & verba in oracula transeunt, præsertim cum voluptati, & sensui favemus. Christiano populo Confessarii nomen pro Numine est; ejus est sepem, aggeremque ædificare, non suffodere. *Et vocaberis Aedificator Sepem, Isai. 49.* At quomodo sepem ædificat, qui frequentare theatra, stupra ridere, adulteria discere, lasciviis oblectari, minimè crimen esse dicit? Quo sanè pacto sepem ædificat, qui docet, minimè inhonestum ea adire tantum, si scandalum periculumque caveatur? Qui neque id Clericis erubescendum? Caveant ergo Confessarii, docere id, eamque enuntiare sententiam, quæ ut plurimum, & in pluribus fallit, raro contingit, ac vix. Certum namque est multitudinem capi, rapi popellum ad nugas has, excitari libidines, exardescere fomites inter lasciva, compositaque ad luxuriam colloquia Histriorum, Amantium, Meretricularum. Habent hinc ludentium feminarum verba, hinc spectantium Matronarum, & Nobilium adolescentularum obtutus. Quid adolescentum, quid juvenum turba faciet, ut viros, senesque ipsos præteream? Dei o Administri, in sententiis edisserendis, cum quid omnibus docentes pronunciamus, non inspicienda unius, vel alterius hominis natura est, sed plurimum, communisque hominum conditio. Humanæ verò conditioni, res est plena periculi. Audire obscena, & obscenis nullatenus moveri; turpia, nec coinquari; lasciva, & contineri; ridere ad inhonestam, & honestatem fervare; intueri in feminarum vultus, & non conspiceret, eo præsertim tempore, cum plenæ amoribus aures, illecebris pectora; nobilium puellarum, mulierumve simulacris oculi, aut saltem earumdem pro Scæna agentium meretricularum. Tot in theatris honestatis discrimina, & nos absolute enuntiabimus, nil lethale esse spectaculis intervenire? Mendacesque illas audebimus aperire præcisiones mulieribus, virisque, qui vix bonum a malo norunt? Neque omnibus, neque uni, nec privatim, nec publice id dicendum. Fit multorum exemplum unius licentia. Abstineat a Theatris, qui sine peccato adesse potest; si tamen potest, ut abstineat, qui sine peccato minimè potest. Nemini in publico quid licet, quod multis nocet.

121 Obijciunt primò apud Tertullianum, & a viro Jurisconsulto non semel mihi etiam objecta. Si mortale peccatum est spectacula frequentari, cur ut mala cætera, etiam hoc in Decalogo, aut Scripturis Sacris non prohibitum? Cur non per Pontificum decreta ejeratum? Tertulliani verba, si cui placent, placebunt autem, hæc sunt: *Quorundam fides aut simplicior, aut scrupulosior ad hanc abdicationem spectaculorum de scripturis auctoritatem exposcit, & se in incertum constituit, quod non significanter, neque nominatim denuntietur Servis Dei abstinentia ejusmodi, planè nusquam invenimus, quemadmodum aperte positum est, non occides, non idolum coles, non adulterium, non fraudem admittes, ita exerte definitum, non in circum ibis, non in Theatrum.* Respondetque primò, ejusmodi præceptum innui initio Psalmorum, Conciliumque impiorum etiam Theatrum non abs re docet, posse nos interpretari, ut diximus supra. Secundo, Theatris nos abrenunciassè in Baptismate, cum profitemur aquam ingressi, renunciare nos Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus. Diaboli pompam maximè Theatrum intelligens.

122 Tertiò, respondet D. Chrysostomus, id in sexto Decalogi præcepto contineri; *Non concupisces*: ita homilia de Saule, & Davide, ubi spectaculorum Inspectores adulteros vocat. Ejus verba superius transcripsimus. Prætereà qui hoc argumentum urges, habes Pontificum. Conciliorumve decreta plura in Histrones, in Inspectores etiam Concilium Arelatense cap. 7. a quo utriusque excommunicantur. Quod si non usu receptum, neque decretum id in Canonibus relatum, ingentem tamen auctoritatem habere, minimè dubitandum est; nec enim unquam

unquam Sanctissimos Patres, Spectatores excommunicationis gladio percellendos decrevisse censendum est, nisi lethali peccato obnoxios existimassent. Habes denique veteres Patres; habes universos ferè Scholasticos, ut non nisi temerè dissentias.

123 Obijciunt secundò. Theatra veteri Patres adeò horruerunt, quia nostris inhonestiora. Mulieres enim in omnium oculis nudari solitas, ut ætatem omnem ad libidinem expugnarent, & in scena ipsa sæpè se prostituisset post decantatas Veneres, post defalatum, aut Matrem, aut Liberum, docent D. Augustin. *lib. 2. de civit. Dei, cap. 14. 17.* Lactant. *lib. 1. cap. 20.* Procopius in Anecdosis.

124 Respondetur, planè ea spectacula inhonestiora, at nostra hæc utinam non inhonestia. Rursus periculum omne in Theatris Veterum ex accurato vestium cultu virorum, & mulierum, ex mutuis inspectionibus nobilium virorum, & matronarum. Quæ omnia utinam in nostris spectaculis non invenirentur. Testatur id Tertullianus. *In omni spectaculo nullum magis scandalum, salutisque discrimen occurret, quam ipse ille mulierum, & virorum accuratus cultus. Ipsa consensio, & ipsa in favoribus aut conspiratio, aut dissensio inter se de commercio scintillas libidinum conflagrant.* Nemo denique in Theatro ineundo prius cogitat, nisi videri, & videre. Hactenus ille. Præterea quid ais antiqua spectacula inhonestiora, eaque tantum horruisse Patres? At nos non unius, vel alterius sæculi Patres attulimus, qui in hujuscemodi ludos inveherentur, sed multorum, sed omnium fermè temporum. Scripsere in Theatra Tertullianus, Lactantius, Cyprianus, at dedimus post hos Augustinum, Chrysostomum, Basilium, Nazianzenum, Hieronymum. Sæculis pluribus post Nazianzenum & Hieronymum audis Bedam, Bernardum. Floruit nonnisi ducentis fermè ab hinc annis Sanctissimus Venerorum Patriarcha Justinianus. Nostris sæculi bono natum, nulli Sanctorum Pontificum postponendum, Borromæum nos fermè audivimus. Quæ itaque nunc horremus Theatra, nulla sæcula probavere, quæ spectacula odimus, quæ odoris omnibus insectamur, quæ nunc execrabilia scribimus, nulla unquam tempora sustinere. Ac licet quatuor spectaculorum genera, ut Pamelius in Tertullianum advertit, a Patribus olim improbarentur. Ludi Circenses in Circo, Agones in Stadio, in Amphitheatro gladiatorii ludi, munera, venationes, scenicæ artes in Theatro, nos ea tantum loca excerptimus, easque sententias, quæ nostrorum temporum Comœdias reprehenderent, & in ludos, quos in scena facit, convenient.

125 Obijciunt teritiò: si legi possunt comœdiæ, nec peccato lethali adstringimur, etiam si turpes, si de amoribus viri, & feminae colloquantur. Rursus si fatentur Fidei quæstores, nullo modo contra bonos mores eas esse, ideoque se, ut in lucem prodeant, permittere, cur easdem in scena audire nefas? Cur exitiale adeò, ut ad crimen obliget in proscenio easdem spectare? Quid addit scena, ut mala vix, statim pessima? Resunt, quæ movent, non feriens aerem vox. Res autem utrobique eadem sive scribantur, sive proferantur.

126 Plerique rationem hanc plurimi faciunt. Audi viros, alioqui viros, etiam insolubilem asserere, sed immeritò. Scire aures quid amplius scena habeat, ut quæ extra scenam mala vix, in ea statim pessima? Dicam statim, Gestus, Vultus, Voces. At quam fortia hæc, quam potentia in humanis actibus, ipse vides. Vidisti hominis cadaver? at vidisti sapius. Illic & oculos habes, sed, vitreos, aures, sed pendulas, nares, genasque, at exangues porrecta genua, rigentes manus, ora pallentia, immota omnia, totusque ille frigidus similis Hermæ. At qualis si vivat? Oculos intueri, animæ scintillas, in quibus anima præsertim emanat, ac floret, in quibus tanquam a geminis orbibus tota in lacrymas defluit, tota in flammam exardet, tota in delitiis lascivit, tota in tristitia obnubitur, & planè oculos sideribus confers. Vultus aspice, aut genas nativa purpura divites, roseasque, & quam gratæ dices, quam pulchræ, quam decentes? Vides in membris, totoque in corpore sensum motumve, & divinum, & cœlodigno pronuntiabis. Planè idem, si lectionem scripturamque cum scena confers. In scena etenim voces ad voluptatem effusæ, jucundæ ad lætitiā, ad molestiam demissæ, hæsitantes ad metum, flebiles, molliterque circumflexæ ad miserationem, ad iracundiā acutæ, crebròque incidentes. In scena os, vultusque in ira ardens, in gaudii hilaris, in adversis adstrictus, in probris petulans, in seriis compositus, remissus in ludicris, in arduis acer. In scena denique manus verborum comites, sive (ut dicam melius) verbi sequæ, sæpè interpretes, quam argutæ, quam sa-

pientes, implentes verba, eorumque impetum, & vim, ut rectè quispiam illas dixerit, orationis telum, lectionem verò nec gestus implent, nec oculi adjuvant, nec voces augent, omnino mutam, omnino mutilam, immò emortuam; ideo actionem, orationis vitam, vixit Cicero. Quintilianus, infinite magis audita delectari, quam lecta. Neque enim (inquit ille) tam refert qualia sint, quæ intra nosmetipsos composuimus, quam quomodo efferrantur; nam ita quisque movetur, ut audit; affectus omnes languescant necesse est, nisi voce, vultu, totius propriè habitus corporis inardescant. Documento sunt vel Scenici Actores, qui & optimis Poetarum tantum adjiciunt gratiæ, ut nos infinite magis eadem illa audita, quam lecta delectent. Hæc Quintilianus. Quid si ad hæc addas omnium membrorum fractionem ad lasciviam usque pedum, cæterarumque partium incessum; denique ejusdem Scenæ pompam, apparatum, vestes, personas, saltationes, chordarum modulationes, choreas? Et inquires, idem esse utrobique periculum, voluptatibusque discrimen, sive legantur comœdiæ, sive audiantur.

Ego scriptam comœdiam æquivocè comœdiam dico, si cum ea, quæ in proscenio agitur, comparatur, nec plus hanc cum ea convenire, quam si cum vero homine, hominem pictum conferas.

Obijciunt quartò. Comœdiæ, ut & Tragœdiæ ad humanæ vitæ exemplum adinventæ sunt, ut per eas discerent populi, tanquam per tenebras lucem, testatur omnis antiquitas. Nam volens facultas civilis Civium animis obedientiam Superiorum inferere, ne ob rerum novarum cupiditatem rebellionem facerent, & ut semper remanere possint suo statu contenti, instituit comœdiam, in qua manifestatur, vitam humilem esse felicem, ac fortunatam, capacemque multarum consolationum. Contra verò, ne potentiores, iique omnes, qui ad aliorum dominatum elevati sunt, nimis confidere possint suæ fortunæ, ac per consequens evadere insolentes, voluit eandem facultas politica instituere Tragœdiam, tanquam moderatricem prosperæ fortunæ. Quod approbat Aristoteles, ostenditque Plutarchus Tragœdiæ utilitatem in feris, ac sævis animis exemplo Alexandri, Phæorum Tyranni, qui commotus ad misericordiam ex tragœdiæ spectaculo, è theatro celerrimè discessit, existimans indecorum, quod is, qui tot cives occiderat, tunc fluere videretur, parumque absuit, quin Tragicum illum vitam privaret, quod ejus ferreum animum commoverat. Non igitur malæ Comœdiæ, sed mali, qui malè eis utuntur, qui furta, qui raptus addiscunt, ut faciant. Quæ verò illic exhibentur, ideo fiunt, ut quæ mala sunt horreas, lesteris quæ bona.

Huic objectioni respondet Plato asserens Comœdiam, & Tragœdiam irritare potius, quam purgare passiones humanas, ideoque concludit, Comœdiam nimis concitare delectationem, & efferre ad quasdam purgationes indecoras, Tragœdiam vero exerceri in doloribus, & trahere ad timidas lamentationes, & hoc pacto nutrire reliquas humanas passiones. Præterea satis virtutis docetur in Ecclesiis, satis formantur ad mores pro Sacris rostris juvenes, satis increpantur senes, terrentur impii, deterrentur sacrilegi. Si verè virtutem assequi velimus, aspiciamus in Christum, in illustrium Martyrum acta, in Sanctarum puellarum exempla. Inde fortitudinem prudentiam, pudiciam, & honestatem desumamus.

Tandem obijciunt. Esto lethale sit crimen theatra ingredi, comœdias spectare, ludis hisce interesse, dum bona fide id omnes faciunt, minimè ipsis lethale. Quare potius peccatorum omnium reus erit, qui eos admonet, quandoquidem admoniti, facient adhuc.

Respondetur. Ea ignorantia a culpa excusat, quæ, ut Theologi ajunt, omnino invincibilis est, inculpabilis, probabilis, iusta, & omnino involuntaria, & qua tota actus malitia ignoratur. Culpabilis verò, si saltem malitiæ pars cognita sit, ut rectè docet Sanchez *lib. 1. c. 17. sum.* At quis Comœdias ingreditur, qui saltem aliqualem in malitiam illius actus non novit? Qui saltem non putat id veniale? Peccant ergo omnes mortaliter, si mortale peccatum est illas adire, cum ignorent se peccare mortaliter. Namque id invincibiliter amplius ignorant. Tum quia etiam scenici ipsi argumentum hoc sapius in proscenio tractant, docentes, minimè id peccatum esse. Quod non facerent, nisi submurmurassent plerique & revera timerent, an id malum. Præterea jam ubique ea de re agitur, nemo de ea non disputat, nemo non laudatur. Improbantur, si negant. Sapientiæ titulus ab iis hoc uno emitur, si quis minimè scrupulosior videatur. Non igitur iusta erit, neque innocens, neque probabilis ignorantia hæc, qua Comœdiarum inspectores labo-

laborant, sed verè, ut scholastici loquuntur, affectata, ad peccandum liberius, & absque conscientia remorsu, non culpam minuens, sed adaugens.

732 Denique iusta, & invincibilis ignorantia ea est, quæ neque directè, neque indirectè est volita. At hæc saltem indirectè est volita ab his, qui theatra ingrediuntur. Quandoquidem, possent illam expellere, sed nolunt, dum etiam admoniti non desistent. Invincibilis, & innocens ignorantia nunquam cum ingenti peccandi affectu reperitur. Peccant ergo Comædiarum nostri temporis inspectores gravissimè, licet ignorare se simulent. Quo etiam planum remanet, maximè ad Dei gloriam, & animarum salutem conducere, singulos quosque admonere, neque ullum id admonenti crimen, licet admoniti faciant adhuc, & gravius peccent, ut egregiè D. Ambrosius ait serm. 83. quemlibet adscribere: Ego interdum parcens vobis, tacere vellem, sed malo vos contumacia causas reddere, quàm negligentia sustinere iudicium.

733 Et quidè quantum in mores labem, pestemque intulerint, veteres nobis sapientes indicabunt: Nihil, inquit Seneca, est tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo spectaculo desidere.

734 Causas adducit S. Cyprianus ad Donatum, Epist. 1. Convertite hinc vultus ad diversa spectacula non minus pernenda contagia: in theatris quoque conspicietis, quod ubi, & dolori sit, & pudori. Cothurnus est tragicus prisca facinora carmine recensere: de parricidis, & incestis horror antiquus, expressa ad imaginem veritatis actione replicatur, ne sæculis transeuntibus exoleat, quod aliquando commissum est. Admonetur etas omnis auditu, fieri posse quod factum est, nunquam ævi senio delicta moriuntur, nunquam temporibus crimen obruitur, nunquam scelus obli-vione sepelitur; exempla fiunt, quæ esse jam facinora desisterunt. Tum delectat in mimis turpitudinum magisterio, vel quid domi gesserit, recognoscere, vel quid gerere possit, audire. Adulterium discitur, dum videtur; & lenocinante ad vitia publicæ autoritatis malo, quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica. Adhuc deinde morum quanta labes, quæ proborum fomenta, quæ alimenta vitiorum, Histrionicis gestibus inquinari? Videre contra fœdus, jusque nascendi patientium incestus turpitudines elaboratam? Evirantur mores, honor omnis, & vigor sexus enervati corporis dedecore molitur, plusque illuc placet quisque virum in fœminam magis fregerit, in laudem crescit ex crimine, eo peritior, quo turpior judicatur. Spectatur hic pronefas, & libenter. Quid non possit suadere qui talis est? Movet sensus, mulcet effectus, expugnat boni pectoris conscientiam fortiorum: nec deest probari blandientis autoritas, ut auditu meliore pernices hominibus obrepant. Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Jovem illum suum, non magis regno, quàm vitiis Principem, in terrenos amores cum ipsis suis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albescere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubescentium raptus ministris avibus profluere. Quare jam nunc, an possit esse, qui spectat, integer, vel pudicus? Deos suos, quos venerantur, imitantur, fiunt miseri, & religiosa delicta. O si possis in illa sublimi specula constitutus oculos tuos miscere secretis, recludere cubiculorum, obductas fores, & ad conscientiam luminum penetralia occulta referare: aspicietis ab impudicis geri, quod nec possit aspicere frons pudica. Videas, quod crimen sit, & videre: videas quod vitiorum furore dementes gessisse se negant, & gerere festinant; libidinibus insans in viros viri prorunt. Fiunt, quæ nec illis ipsis possunt placere, qui faciunt. Mentior, nisi alios, qui talis est, increpat; turpes turpis infamat, & evasisse se confectum credit, quasi conscientiam suam non posse effugere, satis non sit. Idem in publico accusatores, in occulto rei, in semetipsos censors pariter, & nocentes; damnant foris, quod intus operantur; admittunt libenter, quod cum admiserint, criminantur: audacia prorsus cum vitiis faciens, & impudentia congruens impudicis. Nolo mireris, quæ loquuntur huiusmodi ore illo polluto, quidquid jam voce delinquitur, minus est.

735 Nihil exaggerat, illa tacet, quæ verecundia dicere prohibuit. Illa, quæ imitabantur mimi, Heliogabalus ad verum iussit exhiberi. Nemo excusari potest, jam olim illa facere Athenienses, nequitiam toti urbi approbat omnibus nequior Aristophanes; quod poetam vetulum obscenæ dictionis abstinentem publico psephismo loco moverint. Tu constanter cedere, tam meretricos animos, quidquid deinde malorum passi sunt, meritos esse.

736 Theatrum (inquit Tertullianus cap. 10. de spectaculis) propriè sacrarium Veneris est. Hoc denique modo id genus operis in sæculo evasisse. Nam sæpè censors renascentia cum maximè theatra destruebant, moribus consulentes, quo-

rum scilicet periculum ingens de lascivia providebant, ut jam hinc Ethnicis in testimonium cedat sententia ipsorum nobiscum faciens, & nobis in exaggerationem disciplina, etiam humanæ prærogativæ. Itaque Pompejus Magnus solo theatro suo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum, sed Veneris templum nuncupavit, cui subjecimus, inquit, gradus spectaculorum; ita damnatum, & damnandum opus templi titulo prætexuit, & disciplinam superstitione delulsi. Sed Veneri, & Libero convenit. Duo ista demonia conspirata, & conjurata inter se sunt, ebrietatis, & libidinis. Itaque theatrum Veneris, Liberi quoque domus est. Nam & alios ludos senicos Liberalia propriè vocabant, præterquam Libero devotos, quod sunt Dionysia penes Græcos, etiam a Libero institutos. Et est plane in artibus quoque scænicis Liberi, & Veneris patrocinium, quæ privata, & propria sunt scæne, de gestu, & corporis fluxu. Nam molliorem Veneri, & Libero immolant; illi per sexum, illi per fluxum, desolant.

Et cap. 17. Similiter impudicitiam omnem amoliri jubetur. Hoc igitur modo etiam a theatro separamur, quod est privatum consistorium impudicitiae, ubi nihil probatur, quàm quod alibi non probatur. Ita summa gratia ejus de spurcitiis plurimum concinnata est, quàm Atellanus gesticulatur, quàm Mimus etiam per mulieres representat sexum pudoris exterminans, ut facilius domi, quàm in scæna erubescant. Quam denique Pantomimus a pueritia patitur in corpore, ut artifex esse possit? Ipsa etiam prosibula publicæ libidinis hostie in scæna proferuntur, plus miseræ in præsentia fœminarum, quibus solis latebant, perque omnis ætatis, omnis dignitatis ora transducuntur, locus, stipes, elogium, etiam quibus opus non est, prædicatur. Taceo de reliquis ea, quæ in tenebris, & in speluncis suis delitescere decebat, ne diem contaminarent. Erubescat Senatus, erubescant Ordines omnes. Ipse illæ pudoris, seu interemptrices de gestibus suis ad lucem, & populum expavescentes semel anno erubescunt. Quod si nobis omnis impudicitia execranda est, cur liceat audire, quæ loqui non licet? Cum etiam scurrilitatem, & omne vanum verbum judicatum a Deo sciamus, cur æquè liceat videre, quæ facere flagitium est? Cur quæ ore prolata communicant hominem, ea per oculos, & aures admissa non videantur hominem communicare, cum spiritui appareant aures, & oculi, nec possit mundus præstari, cuius apparitores inquinantur? Habent igitur & theatri interdictionem, de interdictione impudicitiae. Consentient Cyprian. lib. de Spectaculis, Lact. lib. 6. cap. 20. Aug. lib. 20. de Civit. cap. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 13.

Dices fortasse lascivas comædias, non graves, non Tragædias vetari. Sed illa quoque prisca facinora exprimit, ut constat fieri posse, quod factum est; nec nisi magno delectu exhibendæ. Summa igitur hæc est, & regula in his ludis servanda est.

739 Primò, non Reipublicæ, non Principi licere talia spectacula inducere, non posse permittere. Histrion infamis est, ad Ecclesiæ communionem non admittitur; exemplum est apud S. Cyprian. Epistol. 61. Pro dilectione tua, & verecundia mutua consulendum me existimasti, frater charissime, quid mihi videatur de Histrione quodam, qui apud vos constitutus in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & Magister, & Doctor non erudiendorum, sed perdendarum puerorum, id, quod malè didicit, cæteris quoque insinuat; an talis debeat communicare vobiscum? Puto nec Majestati dirigere, nec Evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor, ut honor Ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fædetur. Nam cum in lege prohibeantur viri induere muliebrem vestem, & maledicti ejusmodi judicentur; quantò majoris est criminis, non tantum muliebria indumenta accipere, sed & gestus quoque turpes, & molles, & muliebres Magisterio impudicæ artis exprimere? Nec excuset se quispiam, si a theatro ipse cessaverit, cum tamen hoc ceteros doceat. Non potest enim videri cessasse, qui Vicarios substituit, & qui pro se uno plures succedaneos suggerit contra institutionem Dei erudiens, & docens, quemadmodum masculus frangatur in fœminam, & sexus arte mutetur, & Diabolo divinum plasma maculanti, per corrupti, atque enervati corporis delicta placeatur. Quod penuriam talis, & necessitatem paupertatis obrendit, post inter ceteros, qui alimentis Ecclesiæ sustineretur, huius quoque necessitas adjuvari; si tamen contentus sit frugalioribus, sed innocentibus cibis. Nec putet salario se esse redimendum, ut a peccatis cesset, quando hoc non vobis, sed sibi prestat; ceterum, quantum vult, inde querat.

Exemplo Romani Imperii permittere, immò quærere populo voluptates, se posse ajunt. Verum apud eos primò, moderatio scænicorum fuit, deinde scæne, & theatra

tra sæpè sublata, & Histriones in exilium pulsi. Nam otio, & vitiis intuescebant, cum, ut Varro 2. de re rust. exprobat: *Manus movere maluerunt in theatro, ac circa, quam in segetibus, ac vinetis*. Non posse in regno voluptatis consistere virtutem, non posse inter tot irritamenta vitiorum, manere innocentiam experimento discabant, ideoque sæpè damnarunt, & quæ benè abdicaverant, pessimè resumebant. In tantam insaniam res illa abiit, ut ducum, & exercituum stipendia ludiones caperent, tanto pretio fomenta probrorum, labes morum emebatur. Tanta merces erat morum stupratoribus. Ita Tertullian. loquitur: *Theatra stuprandis majoribus orta; tot illic immundi spiritus confidunt, quot homines theatrum capit.*

141 Tantum, tam perniciosum malum uno verbo, una scheda tollere Principes potest, & quia tam facile obfistere potest, si non facit, servari ipse non potest. Quis enim Christianus tumultum ciebit? Deinde Principum, & Civitatum istis delitiis, subditorum plurimi, atque ad eos milites offenduntur. Jam verò in prædiis, & Castris patriæ propugnatores egent, qui operam nullius pretii, operam perniciosam navant, in aurq, & purpura vivunt; & illis, qui honesta sequuntur, insultant. Quomodo verò consistere potest Respublica, in qua Histriones Ducibus æquantur? Opes Roscii, aliorumque cum admiratione legimus, atque ex illis vanitatis publicæ insaniam discimus.

142 Spartani in universum melius Histriones submovebant, quam illi, qui legibus eos temperare constituerunt. Nam etsi in publico abstinere cogerentur interdum Principum mandatis, multa tamen ab illis in publicum seditiosè, fœda per domos tentata. Augustus quidem in Stephanionem justus, & severus, in Pyladem remissus, sed tandem constanter fortis; sed in reliqua vita indulgens, & morum corruptor: nam & ipse flagitiosissimè vixit, & uxor, filæque ejus publico probro fuerunt. Itaque omnino scænici, ludionesque è medio tollendi. Multò verò magis externi, quales per Italiam passim vagantur; sunt enim ob artem ludicram infames, & magnas corruptelas inducunt.

143 Non omnem theatri tamen apparatus, omneque comœdiarum studium abrogarim, sed certis adstrictum legibus facillè concesserim.

144 Primò quidem ad virtutem excitet tam eos, qui pronunciant, quàm eos, qui spectant, audientque, seu fabulam, seu veram historiam. Unicam cæteris modestiorem Plauti fabulam habemus, Capteivos.

Præfesto, inquit, expediet, huic fabulæ operam dare, Non pertrahat facta est, neque item ut cetera, Neque spurcidi insunt versus, immemorabiles. Hic neque perjurus leno est, nec meretrix mala. Neque miles gloriosus.

145 Sancta igitur sint, & virtutem inferant: prudentiam civilem doceant: nihil dicatur in theatro Christianorum, quod non dici possit & in templo; auditor enim tuus est templum Spiritus Sancti, cui nefas est nugas, nedum obscenitates commendare. Nam rectè omnium politicorum caput, & magni Regis institutor lib. 7. cap. 17. *Ὁ λαός, inquit, ἀρχιπολιτὴν ἐκ τῆς πόλεως, ἀσπιρ ἀπο τῶν νόμων τὸν ἀρχιερέα.* Turpilorum, ut alia mala penitus ex urbe exterminanda esse.

146 Secundò. Gestum sit ea moderatio, quæ non modò gravitate viris civiliter, & cultè moratis placeat, sed quem in omnem reliquam vitam retinere possit actor. Ut scæna ad comiter, suaviterque in societate hominum vivendum conferat, adolescentumque etiam rusticorum ruditas, tarditasque formetur.

147 Tertiò. Cùm vitiorum, ut superbiorum, avarorum, iratorum affectus exprimuntur voce, & gestu, ea sit carminis ratio, & actionis, ut odium, & detestatio vitiorum concilietur; neque unquam mali causa, tam dexterè agatur, ut bonum causa cecidisse videatur. Ita futurum non est, quod quandoque contingit, ut incessum, vultum, jactationis brachiorum, quàm theatri decenter exhibuerunt, in privatam conversationem deferant. Et qui in theatro superbiam simulare videbantur, in vita ad verum præstant.

148 Quartò. Affectum amantis nunquam verbis, aut gestibus exprimant, ne quidem eo fine, ut calamitosus exitus impudicitæ ostendatur. Non igitur Hemorem filium Sichem amore faucium producat actor, ut inter necione civium omnium, scortatio vindicata plus timoris incutiat. Neque Dalilæ blanditias, ut Sampsonis fata canantur. Magnum est has inter res discrimen, cogitare, loqui de superbia, avaritia, ebrietate, ejusque affectus simulare, non deducit a virtute animum: at mor-

bus libidinis contagiosus est, minima aura transfunditur. Hoc vitium etiam inconsultius, aut inverecundius reprehensum, sæpè incitatus sævit. Sine sua iracundia, sine ebrietate iracundos, & ebrios homines intuentur, & ipso aspectu vitia illa damnare didicerunt. Alienas libidines improvidè mentes securè non audiunt, nisi obiter, & in transcurso, si amoribus exprimendis inhæreas, inficitur vitio animus, antequam Catastrophem exaudiat.

Quintò. Lepores, & sales non damno, modò sint acuti, honesti, & ad vitiorum contemptum pertineant. 149 Salsè enim nihil dici potest, nisi in vitium. Si enim jocularis sit innocentem, probrum est. In ipso loco aliquid probi ingenii eluceat: nunquam turpitudine insinuetur. Optimè Nazianzen. *εἰπὲν, ἀνέσταν, ἔγω δὲ σὺν σοὶ μὴ ποῖς μὴ ποῖς* Dicere, audire, facere brevi distant intervallo. Liberalis sit ergo jocus, non malevolus, non turpis: quia nec audire talem oportet. Admirandum est, quod Antonius Senensis in historia Patrum Prædicatorum narrat. Lucæ castæ, sanctæque virgini adolescens amorem suum indicarat, atque inter blanditias scripserat: *Oculorum ejus se pulchritudine sauciatus, captumque*. At illa insolens lenoniæ adulationis, simul de salute amatoris sollicita, erutos oculos adolescenti misit addito elogio, *habere eum rem vilissimam, quam præ Deo suo deamasset*: quàm castus ille animus, quia oculos Epistola impura violatos eruit, quia amatori placuerint; quomodo illa virgo theatricas obscenitates detestaretur, quæ literas ita vindicavit?

Sextò. Nullam scænam mulier ingrediatur, nullus 150 cum schemate muliebri. Absit a theatro etiam habitus illius sexus, quem domi verecundia, & jura concludunt. Nunquam probavi adolescentem, scæmineo habitu simulare scæminam, etiam sanctam, pudicam, castam a scæminis comi, ornarique, quasi scæminam in publico videri. Hanc meam sententiam a Societate Jesu probatam gavissus sum; muliebri enim habitu prodire in scænam discipulos suos in posterum vetuit. Et in universum causam castitatis agi in theatro displicet. Verecunda est, & tenera, fugiendo, & latendo tutior, in publico ne pro laude quidem sua apparere desiderat. Fides, fortitudo, prudentia, sobrietas partes suas habeant. Pudicitia domi sola conscientia fruatur. Si publicè laudatur, parçè id fiat, & verecundè.

Septimò. Nemò in scænam prodeat lucri gratia, ne- 151 mo qui non alia arte vitam toleret, aut impensis domesticis se, familiamque alat. Scænicositaque, & Agyras, qui jocando, obscæna loquendo, fallendo victum parant, quorum laus crescit ex crimine, qui eò peritiores habentur, quò turpiores sunt, ex Republica proscribantur. Solent verò hujusmodi homines esse improbissimi; cùm enim paupertate præmiantur, id agunt, ut turbas colligant, ut populo placeant; hinc illa dicunt, aguntque, quibus stolidissimus quisque delectatur. Hinc nihil pensi habent, quid loquantur, modò pecuniam extorqueant. Itaque malè consultum erat Reipublicæ, cùm sæx illa alebatur ex publico, tantaque curarum, & turpitudinis doctrinam emebant. Roscius mercedem diuturnam accepit mille denarios, ut Macrobius lib. 3. Saturn. author est. At sanè ista in pessimorum oblectationes insani, quæ Provinciæ contulerunt, contra jus, fas est, quietemque Reipublicæ perturbat.

Octavò. Quemadmodum igitur oberrare non debet 152 Principis mentem obscæna licentia, sed benigna invitatio, liberalitas joci, & studiorum amor; ita oculos Christiani populi, comœdia sacra, honesta, politica, erudita, liberalis indolis index, futuræ spei pignus severa comitate, & facili gravitate oblectent. Idque agatur, ut in eam rem honestissimus quisque, & nobilissimus, exercitationemque veniat.

Primum remedium in hoc malum est, ut viri graves 153 præficiantur, qui juxta Platonis sententiam, Histrionum dicta factaque expendant, an honesta, & Reipublicæ proficua; nec prodeant, donec singula probentur. Ut præsertim Ecclesiasticus Judex id videat, ac judicet, an ea, quæ ab iis habentur, turpia, salutique animarum dissentanea. Ita Menoch. cas. 69. num. 42. de arb. cent. 1. Verùm id minimè necessarium: quandoquidem omnes, quæ a venalibus hisce Histrionibus Comœdiæ exhibentur, inhonestæ cenferi debeant, cùm in iis viri, & mulieres de amoribus colloquantur.

Secundum longè tutissimum, in quod omnes ferè con- 154 veniunt, qui in Histriones scripserunt, nimirum, ut ejiciantur, pellanturque. Ita quem modò citavimus, Menochius num. 30. ejus hæc verba: *Cùm itaque tot mala è spectaculis, ludisque theatralibus impudicis, atque inhonestis exoriantur, necesse habeant ii, quibus populi cura, & custodia demandata est, omnem adhibere diligentiam,*

ne turpes iis Histriones, & mini Urbes, & civium domos inficiant; alioqui non minus hi, quam illi delinquent, cum facere is videatur, qui non prohibet, cum prohibere possit, quod ipsi Principes, & populi facile prestabunt, si eos non recipiantur, vel receptos expellant. Si pariter civibus suis mandent, ne eorum ades ingrediantur. In actis Mediolanensis Ecclesiae addidit etiam S. Carolus, ut Principes in cauponas etiam acriter animadvertant, si eos receperint.

157 Probatur id ex l. 1. in fin. ff. de serv. corrupt. ubi Ulpianus Histrionum spectacula inter malas artes enumerat. Si ars illorum est mala. Ergo illi ejiciendi; quia officium primum Principis est Rempublicam malis hominibus expurgare, l. congruit ff. de offic. Praesid.

158 Ita primus omnium Tiberius eos Roma exturbavit, Dio lib. 57. addit. Tacit. lib. 4. & 13. non solum Roma, sed ex universa Italia. Nero Panthomimos omnes relegavit, Sveton. in Nerone cap. 16. in fine. Domitianus etiam Histrionibus scenam interdixit, Sveton. in Domitiano c. 7. Massilienses nullum aditum juventuti in scenam, vel in theatrum dabant, ne per obscenos motus juvenes impudicitia lascivirent, Alex. ab Alex. dier. gen. lib. 5. cap. 16. Viennensibus apud Trajanum Imperatorem postulantibus, sibi restitui gymnicum agonem, a Ruffino sublatum, Plinius junior in deliberationem assumptus, adjuncto sibi Mauritio viro prudentissimo, censuit non esse restituendum, adjicitque, vellem etiam Romae tolli posse, idem Plinius lib. 4. epist. 22. Carolus V. Augustus Austriacus in Comitibus, habitis Augustae Vindelicorum anno 1548. legem tulit, qua Histriones omnes expulsi, Triter. in chron. Monasterii. Clemens VIII. Summus Pontifex, & Comicos scena privavit, & ne in plateis tabulatum ascenderent interdixit anno 1600. Urbanus VIII. Summus etiam Pontifex populo, aliisque Magnatibus quamvis flagitantibus, Histriones Romae nunquam recipi passus est.

159 Et quamvis juris communis inspecta censura, publica spectacula permissa esse videantur ex l. 1. & tot. tit. C. de spectacul. & scenic. lib. 11. & ex l. 2. §. si quis ff. ne in loc. publ. nihilominus quies popularium, & disciplina spectaculorum semper fuit penes Magistratum l. 1. §. Cura carnis, v. qui es, ff. de offic. Praef. Urb. Qui quidem licet alicui interdicere poterit, ne spectaculis intersit d. §. cura carnis, v. & Urbe, ita potest interdicere omnia spectacula, si hoc expedire sibi videbitur, arg. l. que de tota, ff. de acquir. hered.

160 Quare ex communi consuetudine consueverunt Magistratus scenas in publico interdicere, adeo ut nemo, nisi facta sibi facultate, possit in publico in scenam prodire, cujus rei ratio est; quia potest Reipublicae aliquid suspicionis asferre l. 1. & toto tit. ff. de colleg. illic. vel quod usu compertum sit, ex spectaculis plura oriri incommoda, quibus primum occurri debet, quam licentia concedatur.

161 Romae licentia spectacula in publicum faciendi, nulli datur. Quinimmo in diebus carnis privii vix in domo alicujus Magnatis fieri permittuntur. Quem morem a Clemente VIII. inductum anno Jubilaei 1600. Urbanus Papa VIII. illibate custodivit, hoc etiam adjecto, ut circulatores, sive pharmacopulae circumforanei tempore Adventus, Quadragesimae, ac per totam octavam Nativitatis, & Resurrectionis D. N. Jesu Christi, item feria sexta, aliisque festivitatibus in Dei honorem consecratis, nullatenus in publicum ad ludicra faciendum prodeant. Caeteris vero diebus eis miserationis gratia indulgetur, ut inter res vendendas possint ad populi concurrentis solatium aliquid honesti joci permiscere. Neapolis peculiari pragmatica prohibentur Comediae, & alia quaevis Histrionum ludibria in locis publicis representari, ut in pragmat. 1. tit. ne quid in loc. publ. fiat, quam Rovitus commentario suo exornavit.

162 Porro Histriones regulariter tam in civilibus, quam in criminalibus sunt de jurisdictione Judicis laici. Tum

quia Histriones esse nequeunt, nisi Laici, c. unic. de vii. & honest. Cler. in 6. Tum etiam quia ad Judices Laicos pertinet cura spectaculorum d. l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. Praef. d. l. 1. & tot. tit. C. de spectacul. l. quedam, ff. de pæn. Menoch. d. cas. 69. num. 34. Quod multipliciter limitatur a Ricciullo de person. que in stat. reprob. versant. lib. 5. cap. 16. a num. 3. ad 10. ubi ad hanc rem multa, praecipue an in casibus, in quibus Judex Ecclesiasticus potest procedere contra Histriones, aliosque laicos, vel quia casus est mixtus, vel ratione peccati, possit procedere quoad poenas spirituales tantum, vel etiam quoad temporales cap. 17. & alia toto dicto lib. 5. Episcopus autem prohibere potest, ac tenetur sub mortali, sibi reservato, ac etiam sub excommunicatione ejusmodi comedias, ludosque obscenos, & qui non sistant intra terminos honestatis, sed ordinantur ad lasciviam ex se ipsis, quatenus apti sint provocare ad libidinem, quamvis ex intentione ludentium ad hunc finem non ordinetur.

Quia Episcopi sunt pastores suorum subditorum, atque ad ipsos spectat eos dirigere ad salutem aeternam, 163 Ex quo fit, quod teneantur non solum ex charitate, sed etiam ex officio tollere ea, quae obstant assequutioni salutis, ac proinde teneantur obviare peccatis corrigendo, & illa media adhibenda, quibus impedire possunt, ut sunt leges prohibitive, casus reservati, & censurae Ecclesiasticae, ut docent communiter cum D. Thomae 2. 2. qu. 33. art. 3. ad 1. Turrian. disput. 87. dub. 1. Malderus, ac caeteri Interpretes, Valent. disp. 3. qu. 19. punct. 3. Suar. disp. 8. de charit. sect. 4. num. 3. Coninch. pariter de charit. disp. 28. dub. 5. Zecch. de Republ. Eccl. tit. de stat. Praelat. num. 9. Felin. in c. 1. num. 2. de tregu. & pac. Abb. in cap. 2. cod. tit. Alex. conf. 75. num. 2. vol. 3. & alii cum Glof. in cap. Clericos de immun. Eccles. in 6. & in cap. irrefragabili, vers. ne Sanguis eorum de offic. ordin.

Ac desumitur ex can. error dist. 83. ubi Innocentius Papa declarat Praelatos, qui negligunt extirpare delicta, cum possint, in iisdem communicare, & ex d. c. irrefragabili, ubi Concilium generale injungit Praelatis, ut corrigant excessus, ac reforment mores, ne sanguis subditorum de suis manibus requiratur. Et communiter Sancti Patres agnoscunt hanc obligationem in superioribus, & praecipue in Episcopis. Unde S. Augustinus lib. 1. de Civitate Dei cap. 9. ait: Ad hoc enim speculatores, hoc est populorum praepositi constituti sunt in Ecclesiis, ut non partem oburgando peccata.

Constat autem, quod ludi obsceni sunt unum ex illis, quae obstant salutis aeternae consequendae, quatenus praebere soleant occasionem scandali, cum ex se, quamvis desit prava intentio in ludendis, possint excitare pravas concupiscentias, & instillare venenum libidinis. Unde cum hujusmodi sint fomentum peccatorum, merito prohibere poterit Episcopus, ut tollat hoc impedimentum ad assequendam vitam aeternam.

Immo etiam hujusmodi ludi non contineant, ex se peccatum mortale, sufficit tamen, quod aliquando trahant secum peccatum mortale. Quod aliquando habet locum etiam, quando hujusmodi ludi proveniunt ex sola levitate, ut de superfluo ornatu docet D. Thom. 2. 2. q. 169. ar. 2. Immo etiam si nunquam esset peccatum mortale, sufficeret, quod inde oriatur occasio peccandi. Quia etiam indifferentia prohiberi possunt, quando praebent impedimentum fini salutis aeternae. Immo etiam quando solum obstant fini politico Reipublicae, ut in materia de legibus docent Doctores.

Haec autem cum ita sint, vereor tamen, ne actoribus ejusmodi Comediarum eveniat, quod Tacitus Astrologis sub nomine Mathematicorum evenisse memorat oraculo suo, vaticinio nostro lib. 1. histor. genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quod in Civitate nostra, & vetabimur, & semper retinebimur. Haecenus actum de actoribus Comediarum nostri temporis, earumque fœditate. Vos, Lectores, valete, & plaudite.

INSTITUTION

SALENTINO

U. D. D.

CONSTITUTION

ORDINAMENTUM

LOUISIANA

1800

1801

1802

1803

1804

1805

1806

1807

1808

1809

1810

1811

1812

1813

1814

1815

1816

1817

